12-26-H-21

SIMPLICII

PHILOSOPHI ACVTISSIMI COMMENTARIA IN QVATVOR LIBROS DE CELO ARISTOTELIS.

GVILLERMO MORBETO INTERPRETE.

Quæ omnia, cum fidiſſimis Codicibus Græcis recens collata fuere.

Cautum Priuilegijs, Summi Pontificis, ac Illuſtriſſi. Senatus Veneti, nequis hunc Librum in aliquo ſuæ dictionis loco imprimat, aut alibi impreſſum uendere audeat.

VENETIIS. M. D. XL.

COL. S. BONAVENTVRÆ

OCTAVIANVS SCOTVS SECVNDVS,

Dominico Montheſauro Veronenſi. S.

SIMPLICII Philoſophi Cõmentarios in libros Ariſtotelis de Cœlo, eo quidem authore latinos factos, quem vides, noſtra autem opera noſtroq́; labore nunc primum in lucem editos, ad te mittimus, Dominice Montheſaure, vir doctiſſime mihiq́; amicorũ omnium ſuauiſſime atq; optime. Nam dum mecum diu multumq́; nuper cogito quẽ potiſſimũ hoc ipſo recenti munere donem, nemo alius te vno cogitationi noſtræ cuidentius ſeſe obtulit. amor enim meus erga te, tuusq́; viciſſim erga me ſingularis, oẽs alios quibus idem opus donari potuiſſet, e conſpectu facile amouebat, neq; permittebat quempiam gratia tibi apud me anteferri. doctrina vero atq; eruditio non minus Græcæ q̃ Latinæ ſapientiæ, qua tu nemini ætate noſtra cedis, id obtinebat, vt nulli aptius hunc in Philoſophia laborem, q̃ tibi viro omnis Philoſophię peritiſſimo dicandum eſſe exiſtimarem. Siquidẽ quemadmodum neq; Herculi aut Achilli fuſum aut calathum, neq; Helenæ aut Hipermnæſtræ Clypeum aut galeam quiſpiam vel mediocri prudentia præditus dono vnq̃ miſſerit. ita nec tibi aurum argentumue, aut aliud pecuniæ ac muneris genus dono mittendum putet, vt tuæ virtuti reſpondeat, quando ne vniuerſum quidem ipſum, ſi auro conſtare fingatur, virtuti ſapientięq́; vnius viri æquari poteſt. Itaq; bene illud a maioribus inſtitutum videtur, vt ingenij monumenta potius q̃ vaſa quædam pretioſa dono ijs viris mittantur, qui ſapientia præſtent. quem ego morem ſecutus, vt tu interim habeas apud te hoc & monumentum amoris noſtri & pignus, hos libros mittere ad te volui. quorum ſanè librorum laudem atq; excellentiam, quantusq́; in hoc præſertim opere ipſe ſcriptor Simplicius extiterit, pluribus tibi expoſuiſſem verbis, ſi ad aliquem mitterem, qui huiuſce generis ſcriptorum rudis ignaruſue eſſet. Nunc autem quis vel Simplicium, vel Ammonium, vel Philoponum, vel Alexandrum, vel Themiſtium, & alios eiuſdem generis viros vnà cum ipſo Ariſtotele atq; Platone ac Theophraſto te vno habet his temporibus notiores? Hoc igitur quidquid eſt muneris, eo animo ijsq; rationibus a me tibi miſſum, quas dixi, accipe & boni conſule, Octauianumq́; tuum, vt facis, ama. Vale.

12 26.H 21

SIMPLICII PHILOSOPHI

Clariſſimi Prohemium ſuper Quatuor Libros Ariſtotelis/De Cœlo.

Intētio huius libri ſecūdū Alex.

INTENTIONEM Tractatus Ariſtotelis de Cęlo/Alex. ait de mūdo eē. cęluꝫ enim tripl'r ab Ariſto. in his dici. vꝫ. Aplanoꝝ ſphęraꝫ, qḋ qdem ⁊ extremum cęlum cuꝫ adiectione vocat in hoc libro, ⁊ totum diuinum ⁊ circulare corpus, ⁊ adhuc etiā mundum/ſicut ⁊ Plato cęlum nominauit. Totum itaqꝫ cęlum dicens, aut mundus, aut ⁊ aliud quidem quodcūqꝫ nominatum, vtiqꝫ ſuſcipiatur. Et Theophraſtum autem pro teſte accipit/in eo qui de cęlo/non de diuino corpore dicentem ſolum, ſed etiam de his quę in generatione, ⁊ de horuꝫ principijs. Alexander igitur/ait/de mūdo/⁊ de his quę in ipſo quinque corporibus. ſ. de cęleſti, ⁊ de quatuor quę ſub luna/igne/aere/aqua/⁊ terra. Induxerunt autem ipſum in hāc exiſtimationeꝫ, problematizata de toto mūdo in pͥmo libro. ſ. vtruꝫ vnus mundus/aut multi, ⁊ vtrum finitus aut infinitus, ⁊ ingenitus ⁊ incorruptibilis/aut non. Et qḋ in duobus primis huius negocij libris, de proprie dicto cęlo/cum dixerit. in 3° ⁊ 4°/ de quatuor elemētis fecit ſermonem, tāq̄ conſequens ei qḋ de pͥmo corpore, ppter quod ⁊ tertium iteruꝫ inchoans, ꝙ de corporibus eſt phyſicuꝫ negocium docet. et cōcludens prius dicta ſcribit hęc. [De primo quidē igitur elementorum dictum eſt, ⁊ quale quid ſm naturā, ⁊ quoniam incorruptibile ⁊ ingenerabile. [illegible] autem de duobus dicere] duo dicens/duas cōiugationes. ſ. eā quę leuis/in qua ignis ⁊ aer, ⁊ eam quę grauis/in qua aqua ⁊ terra.

Que Iamblicus.

℄ Diuus autem Iamblicus intentionē in his facientem de cęleſti diuino corpore/ait/comphendere ⁊ eas quę de toto mundo theorias, tāq̄ vtiqꝫ contentā in ipſa ſm ſubſtantiam, ⁊ ſeruientes ipſi ad operationem generationis. Quinimo ⁊ de elemētis ⁊ de virtutibus quę in elemētis exiſtunt. quoniaꝫ hęc omnia a cęlo dependēt, ⁊ ab his q̄ pene cęluꝫ circueūt.

Que Syrianus.

℄ Syrianus aūt magnus, ⁊ qui poſt ipſuꝫ ſequuti ſunt ipſuꝫ/de dicto principaliter cęlo, hoc eſt de perpetuo ⁊ circulari corpore/negocium eſſe/ait. Et inſcriptionem (vt videtur) aſpicientes/⁊ non acceptantes Alexādrum dicenteꝫ intētionem eē de mūdo ⁊ de ſimplicibus corporibus. aiunt eteni. Quęcunqꝫ de quatuor elementis dicuntur/non principaliter dici, ſꝫ faciunt hęc ad theoriam de cęleſtibus. Vt enim oſtēdat ꝙ non ex quatuor elementis eſt cęleſte corpus, ſed ſimplex, neqꝫ vnū de quatuor, ſed quinte ſubſtātię, neqꝫ grauitatem, neqꝫ leuitatem habēs/ſicut illa, ſermonē de illis proſecutus eſt. illoꝝ/hęc quidem leuia oſtendēs, hęc aūt grauia propter quod ⁊ quatuor in duo reduxit. ſ. leue ⁊ graue. Vnuſquiſqꝫ autē dictorum diuiſioni naturaliū librorum Ariſtotelis (vt eſtimo) aſſequentem intētioneꝫ ſm ſe aſſignat. Hoꝝ enīꝫ hęc qdē ſunt de naturalib⁹ pͥncipijs, quę inſunt cōmuniter omnibus naturalib⁹ rebus, puta de materia, ⁊ forma, ⁊ de motu ⁊ loco ⁊ tempore, ⁊ de ipſa natura, ⁊ aſſiſtentibus ſibi cauſis effectiuis, ⁊ adhuc de his quę videntur quidem ineſſe naturalibus, nō inſunt autem, vt de vacuo ⁊ infinito, de quibus ⁊ libri inſcripti/de naturali auditu/docent. Poſt principia autem/ exiſtētibus naturalibus corporibus, oportebat iā de ipſis corporibus docere. Corporum autem (vt quidē Alexander dicit) vtiqꝫ/hęc quideꝫ ſunt ſimplicia, hęc auteꝫ compoſita. Et ſimplicium/hoc quidem perpetuū ⁊ circulare, hęc vero in generatione, ⁊ in rectum mota. Et de oībus his intentioneꝫ huius negocij ait eſſe, ⁊ de mūdo ex oībus cōpoſito. Vt autem alij dicunt naturalium corporum, hęc quidem ſunt perpetua, de quibus eſt pſens negocium, hęc autem in generatione ⁊ corruptione, de quibus docturus, primo cōmuniter de generatione ⁊ corruptione fecit ſermoneꝫ. et tunc de generabilibus ⁊ corruptibilibus, ea quidem quę in metheoris per metheorologica tradidit. Eorum auteꝫ quę in terra compoſitoꝝ, hęc quidem ſunt animata, hęc auteꝫ inanimata. Et de inanimatis quidē/quę de metallis ſcripta docent. Animatoꝝ auteꝫ. hęc quidem ſunt ſenſitiua, ⁊ ſm locum mobilia/vt animalia. hęc autem inſenſibilia ⁊ imobilia, vt plātę. Et vtiqꝫ de plantis ab ipſo ſcriptū eſt ⁊ de animalib⁹. hęc quidē cōiter. vt quę de generatione ipſoruꝫ, ⁊ de differentia partiū, ⁊ opportunitate, ⁊ de motu ⁊ opatione in qb⁹ quę de pgreſſu animaliū, ⁊ de memoria ⁊ vigilia. hęc autem pprie ſm vnāquāqꝫ ſpēm animaliuꝫ, quę de animaliuꝫ hiſtoria tradit. Tali igitur exiſtēte diuiſiōe, palā ꝙ poſt naturalem auditum, hoc negociuꝫ ſuſcipienduꝫ, ſm omnes expoſitores librorum Ariſtotelis, ſiue vt q de mūdo, ⁊ de his quę in ipſo corporibus ſimplicib⁹, ſiue vt q de perpetuo ⁊ circulari corpore inſcribunt.

℄ Forte aūt oportet dicere ad Alexādrum quidem dicentem plane Ariſtoteleꝫ facere ſermonem in his de toto mūdo ⁊ de omnibus ſimplicibus corporibus, primum quidem ꝙ vnam quidem oportet eſſe intētionē totius negocij reſpicientem ad vnum ⁊ ad illud quę ſm partem ipſius cōtexta. Deinde ꝙ non videtur de mundo docere in his, ſicut Plato in Thimeo, principia naturalium/materiam formam/⁊ motum/⁊ tempus ⁊ cōmunem mundi conſtitutionem/tradidit, ⁊ ſigillatiꝫ de cęleſtibus, ⁊ de his quę ſub luna docuit. et horum metheora quidem multipliciter tractat, ⁊ quę in terra metalla, ⁊ plantas, ⁊ animalia, ⁊ vſqꝫ ad conſiſtentiam hominis, ⁊ partium ipſius. hic autem de mundo toto dicta ſunt paucilſima, ⁊ hęc quęcūqꝫ erant cōmunia ipſi ⁊ cęlo. ꝙ videlicet perpetuus ⁊ finitus magnitudine ⁊ vnus, ⁊ hęc habens propter cęluꝫ, quia hoc perpetuum ⁊ finituꝫ ⁊ vnuꝫ. ℄ Sꝫ ſi velit aliqs Ariſtotelis theoriam de mundo videre in omnibus ſimul ipſius negocijs naturalibus. primum de mundo tractaſſe dicendum. Iccirco ⁊ Nicolaus Peripateticus de omnibus his quę in mundo ſm ſpecies/facit ſermonem, ſꝫ ⁊ ipſe Ariſtoteles in 3° libro huius negocij de his quę in ipſo negotio dicuntur ſummatim exponens, ⁊ in prohemio metheorologicorum, neqꝫ alibi de mūdo/ait/dictū eſſe, neqꝫ ſic de cęlo vt de mundo, q̄uis ſit aliquod cęli ſignificatum, ſm ipſum, quod totum mundum inſinuat. Proponam autem poſt modicum conuenientius ea quę de his ab ipſo ſcripta ſunt.

℄ Ad alios aūt expoſitores dicendum, ꝙ non videtur ſermo de quatuor elementis in his pręter neceſſarium, neqꝫ ſimpliciter pręter theoriam de cęleſtibus aſſumptus eſſe, ſed principaliter de ipſis docet. Etenim vt alia omittam dimidium fere totius negocij, ſcimus eſſe ſermonem de illis Sed etiam poſt doctrinam de cęleſtibus/quam in duobus primis libris negocij tradidit, inchoans tertium prohemio vtitur, continuationem libri ſeruans ⁊ oſtendens ꝙ naturale negotium circa corpora eſt, tanq̄ eandem intentionem habentibus etiā duobus vltimis libris, ⁊ deinceps induxit hęc [De primo quidem igitur elementorum dictum eſt, ⁊ quale quid ſm naturam, ⁊ ꝙ incorruptibile ⁊ ingenerabile, reliquum autem de duobus dicere] duo di

cens coelementationem leuis ⁊ grauis. In prohemio autem metheororum ſcripſit hęc. [De primis quidem igitur cauſis naturę, ⁊ de omni naturali motu, adhuc autem ⁊ de aſtris diſpoſitis ſm ſuperiorem lationem, ⁊ de elementis corporalibus, quot ⁊ qualia, ⁊ de tranſmutatione inuicem, ⁊ de generatione ⁊ corruptione corporum, dictum eſt prius.] In his itaq; poſt ſermonem de naturalibus principijs, vt in hoc. vz. negocio, neq; de mundo ait dictum eſſe, vt Alexander putat, neq; de diuino ⁊ perpetuo corpore ſolo, vt poſteriores expoſitorum, ſed ⁊ de elementis corporalibus principaliter quot ⁊ quę. Videtur igitur mihi plane Ariſto. in his de cęlo, ⁊ de quatuor elementis quę ſub luna ſermonem facere. Vt autem non ſit diſcerpta intentio, ſed ad vnum aliquid reſpiciens demonſtretur, dicendum ꝙ poſt ſermones de naturalibus principijs quę ſunt principia naturalium corporum, hic de ſimplicibus corporibus loquitur, quę quidem a principijs naturalibus cōſtant immediate, ⁊ partes vniuerſi ſunt. Quorum primum quidem eſt cęleſte corpus a quo tanq̃ a digniori negocium intitulauit. Poſt illud autem, quę ſub luna ſunt quatuor elementa compoſitorum corporum. De omnibus autem his tanq̃ de primis ⁊ ſimplicibus facit ſermones, ppter qd ⁊ elementa omnia vocauit, non quę ſub luna ſolum, ſed ⁊ cęlum, qn dicit [De primo quidē igit elemētorum] inquantū ⁊ ipſm eſt corpus ſimplex, qm nō vtiq; dicet ppriē elmtū cęlū. neq; enim cōponitur aliquid ex ipſo. Elementum autē eſt ex quo primo componitur aliquid ⁊ in qd vltimum reſoluitur. Et ſi nō de mundo intentionem dixiſſet Alexander ſed de ſolis ſimplicibus corporibus, non vtiq; diſſentirem ab ipſo. Si autem ⁊ de mundo diceret inquantum de ſimplicibus omnibus his quę in mundo, aut tanq̃ in cęlo toto mundo contento, vt Iamblicus ait, ſed non de toto mundo ⁊ de omnibus ſimplicibus corporibus, vt ipſe ſcripſit, nihil diſſentio, ſicut neq; ad dicentes intentionē eſſe de cęlo, ⁊ ſi iſti ſm intellectum Iamblici inquantum a cęlo ⁊ circueuntibus penes cęlū dicta ſunt, ⁊ quę ſub luna quatuor elementa. Sed Alexander quidē exponens literam quę paulopoſt principiū, cuius eſt principium [De omni quidem igitur natura] plane in primo libro principalem ipſum ſermonem dicit eſſe de toto mundo, ſecundū autem habere ſermones de cęlo, ſicut tertium ⁊ quartum ſermones de quatuor elementis. Quod autem de ſimplicibus ⁊ primis corporibus ſit negocium conſequens naturali auditu, de naturalibus principijs manifeſtat, prohemium duorum primorum librorum incohans, in quibus de cęleſti loquitur corpore. Et duos vltimos inchoans hoc feciſſe ſe dicit ꝙ de natura ſcientia circa corpora eſt, ⁊ horum paſſiones ⁊ motus, tanq̃ primo de primis corporibus ſermonē faciens. Propter qd a continuo principium doctrinę mox in his facit. quod quidem eſt genus corporis. ſm quod corporis doctrinam perſecutiſſimam mox in principio tradit. Quę autem de toto mūdo dicūtur in his ꝙ ingenitus ⁊ incorruptibilis, ꝙ vnus ⁊ finitus, ⁊ ſphęricus, ⁊ nihil extra ſe relinquēs, neq; corpus, neq; vacuum, hęc cęleſti primo inexiſtentia, ⁊ per cęlum toti mundo, merito in ſermonibus de cęlo, principaliter quidem ipſi cęlo dicuntur ineſſe. Aliquando autem memoria ſortitur quadam, ⁊ ꝙ toti mundo inſint. Et nō oportet propter hoc putare eſſe intentionem de mundo, ſed de ſimplicibus corporibus, quorum primum cęlum eſt, ex proprijs bonis toti mundo largiens. Intentio quidem igitur iſta vtiq; erit propoſiti negotij, a principaliſſimo quod in ipſo, ⁊ a quo reliqua depēdent, inſcriptionem habens. ¶ Ordinem aūt lectionis ipſius, ⁊ Ariſtoteles ⁊ huius expoſitores poſt naturalem auditum merito determinant. Siue enim de ſimplicibus corporibꝰ intētio ſit, ſiue de perpetuo ⁊ circulari corpore ſimplici exiſtente, pręcedere quidem alia negotia debuit, in quibus de compoſitis ⁊ generabilibus ⁊ corruptibilibus eſt ſermo, ſequi autem doctrinam de principijs naturalibus. *Ordo libri.*

¶ Diuiditur aūt negotium in ea q̄ de diuino ⁊ circulari corpore, quę quidem in duobus primis libris traduntur, ⁊ in ea quę de elementis ſub luna, de quibus duo reliqui conſcripti ſunt. In primo autem libro oſtenditur ex ſimplicibus motibus ꝙ ſimplicia corpora ſint quinque, ſcilicet circulare, ⁊ quatuor recti motꝰ. Et ꝙ circulare neq; vnum aliquod eſt de quatuor, neq; compoſitum ex quatuor, ſed quinta quędam ſubſtantia exempta a quatuor ⁊ excellens. Demonſtrat autem ꝙ hęc ſit ingenerabilis ⁊ incorruptibilis ex eo ꝙ generationes quidem ⁊ corruptiones ſint ex contrarijs ⁊ in contrarijs, ⁊ circulari corpori nihil eſt contrarium. Hoc autem ex eo ꝙ contrariorum quidem, ⁊ motus ſint contrarij, ⁊ circulari motui, non ſit motus contrarius. Deinde conſequenter ꝙ finitum ſit magnitudine cęlum, ⁊ vniuerſaliter ꝙ ſit impoſſibile eſſe corpus infinitum, ⁊ maxime quod mouetur. Demonſtrat ⁊ ꝙ vnum ⁊ non plures, neq; infiniti multitudine ſint cęli. Quibus aſſequitur incorruptibile ⁊ finitum eſſe magnitudine, ⁊ vnum ſm numerum, ex oī naturali ⁊ ſenſibili corpore conſiſtens, nullo relicto extra cęlum, neq; corpore, neq; vacuo. Poſt hęc autem ſermonem de ingenerabili ⁊ incorruptibili reſumens, oſtēdit ꝙ ingenerabile ⁊ incorruptibile eſt cęlum, ⁊ propter ipſum mundus. Et neq; generabilis quidem, incorruptibilis autem (vt quidam putant) neq; ingenerabilis ⁊ corruptibilis. Et iterum ad vniuerſalius reducens ſermonē oſtendit ꝙ aſſequantur inuicem generabile ⁊ corruptibile. Si enim qd generabile, ⁊ corruptibile, ⁊ ecōuerſo. *Diuiſio*

ℭ ARISTOTELIS STAGIRITAE DE CELO LIBER PRIMVS.

Q Uę de natura ſciētia fere plurima videtur circa corpora ꝛ magnitudines/ ꝛ hoꝝ exiſtens paſſiões ꝛ motus. Ad huc autem ꝛ circa principia, quęcū ꝙ talis ſubſtātię ſūt. Natura enim conſtantium hęc quidez ſunt corpora ꝛ magnitudines. hęc autez habent corpus ꝛ magnitudinem. hęc aūt principia habētiū ſunt.

ℭ Simplicij Philoſophi clariſſimi/Commentaria in Primum Librum Ariſtotelis de Cęlo.

Com. p^m. P ROHEMIVM Intentionez negocij docet/ꝛ ordinem ipſius, qa ad naturalem auditū/eſt cōtinuū. Quoniam enim illud de naturalibus pncipijs erat, oportebat poſt illud de hijs quę a principijs/dicere. hęc autem ſunt corpora proxime. ꝛ ſyllogiçatur ſic. Scientia de natura/eſt

Syllus tex. circa natura cōſtantia natura autem cōſtantia, aut corpora ſunt, ſicut aqua, ꝛ lapides, ꝛ ligna, aut habētia corpora, vt plantę ꝛ animalia, aut ſunt principia horum corpora, ſicut materia ꝛ forma, ꝛ motus, ꝛ talia. Principium autez eſt ꝛ anima habentium corpora, ſicut animalium ꝛ plātarum. Poſt ſermonez igitur de pncipijs naturalibus opʒ de corporibus ꝛ de habētibus corpora docere. Et palaʒ ꝙ in hijs plura corpora ſunt, ꝛ multiplex quę circa hęc theoria. etenim habētia corpora, ꝛ principia habētiū, ex corporibus ꝛ maxime a naturalibus cognoſcunt. Quare ſciētia de natura fere plurima eſt circa corpora, ꝛ paſſiones corporuʒ. hoc eſt, circa qualitates paſſiuas ſm quas patiunt ꝛ agunt. Et adhuc etiam circa motus ipſorū: diuerſę enī ʒ ſunt ſpecies motuū, hęc qdem ſm locum, hęc autem ſm alterationem, hęc vero ſm augmētum ꝛ diminutionez. Dicatur autē nunc motus ꝛ generatio ꝛ corruptio. videt autē a paſſionibus ad motus, vt ad vniuerſalius proceſſiſſe. Motus enim qdam ꝛ paſſiones ſunt, niſi forte motus operationes dixerit, cōtradiuidens ipſas ad paſſiones. Qd autem per media natura conſtantia cōduxit ſyllogiſmū. inſinuat hęc dictio [enim] cauſalis coniunctio, cuʒ dicit. [Natura enīʒ cōſtantium, hęc qdem ſunt corpora ꝛc.] Hoc autem [fere plurima circa corpora] dixit, aut qa ꝛ circa habētia corpora, quod qdeʒ poſterius appoſuit, aut etiā ꝛ hęc cum corporibus numerent: qa ꝛ circa principia qd quidem ipſuʒ adiecit. Si autem ꝛ omnia hęc dicat aliquis compꝛhenſa eē cū corporibus, ſed qui de tempore ꝛ loco ꝛ vacuo ſermo, erit vtiqʒ extra talia. Adhuc autē ꝛ qui de nō naturalibus qdem, naturales tamē dubitationes habentibus, de qbus in principio de naturali auditu, in ſermonibꝰ ad Parmenidem ꝛ Meliſſum, ſed quoniā de natura quidem nō, naturales autē dubitationes accidit dicere ipſos, ꝛ qui de hijs, igit̄ ſmo aliqualiter eſt extra corpora. Erit autem vtiqʒ ꝛ ꝑpter philoſophicā reuerentiam appoſitum [fere.] Et ꝑpter hoc etiā forte appoſuit [videtur.] Hoc autē [circa corpora ꝛ magnitudines] pro eodem ponūtur idem ſignificātia, niſi forte ſit oſtenſiuum huius, ꝙ omne corpus magnitudinez habeat, ꝛ nō ſint indiuiſibilia vel impartibilia corpora vt qdaʒ dixerūt. ¶ Aut qa non de corporibus ſolū, ſed ꝛ de lōgitudine ꝛ latitudine naturalis diſputat inquātū ſunt termini corpoꝝ. forte autez, qa de tempore ꝛ loco, ſm qd enim continua ꝛ diuiſibilia, magnitudinem qdem habent, ꝛ hęc nō tamē corpora ſunt. Totalr autem ſi de continuo eſt naturalis dicere, non autē omne continuum eſt corpus, vt ipſe poſt pauca dicet, bene ambo ꝓmiſit ſ. corpus ꝛ magnitudinē. ¶ Alexāder tamē ꝛ ſignū huius qd ex paralello. i. pro eodem hęc ſint poſita. appoſuit hoc qd non eſt aliqua magnitudo natura conſtans ꝑter corpus. Quāuis ꝛ tēpus (vt eſtimo) ꝛ locus ꝛ motus lineaqʒ ꝛ planum continua exiſtentia ꝛ ſemper diuiſibilia, magnitudines quidem ſint naturales, corpora autem non ſint.

ℭ Continuum quidē igitur eſt qd diuiſibile in ſemper diuiſibilia. Corpus autem quod omniquaqʒ diuiſibile. Magnitudinis autez quod quidez ad vnum/linea. quod ad duo/planum. quod autem ad tria corpus. Et ꝑter has non eſt alia magnitudo, propter tria omnia eſſe, ꝛ ter omniquaqʒ. Quēadmodū enim aiunt, ꝛ Pithagorici, totum ꝛ omnia tribus determinata ſunt. Conſumatio enim ꝛ medium ꝛ principium, numerum habent eum qui omnis, hic autē eum qui trinitatis. Propter qd a natura accipiētes, tāqʒ leges illius, ꝛ ad ſanctificationes Deorū vtimur numero hoc. Aſſignamus autem ꝛ appellationes ſm modum hūc. Quę enīʒ duo/ambo quidem dicimus, ꝛ duos ambos, oēs autem non dicimus. ſed de tribus hanc ꝑdicationem dicimus primū. Hęc autez quemadmodū dictum eſt, ꝑpter naturam ipſam ſic inducētez ſequimur. ℭ Itaqʒ quoniā oē ꝛ totum ꝛ perfectuʒ nō ſm ſpēm differunt ab inuicez, ſed ſiquidez vtiqʒ in materia ꝛ in quibus dicūtur corpus ſoluʒ vtiqʒ erit magnitudinū perfecta: ſolum enim determinatum eſt tribus. Hoc autē eſt omne, terquaqʒ diuiſibile autē exiſtēs omniquaqʒ eſt diuiſibile. Aliorū autez/hoc qdem ad vnum, hoc autē ad duo. Vt enīʒ numeruʒ adepta ſunt: ſic ꝛ diuiſionez ꝛ continuationem. Hoc quidem enim ad vnum continuum, hoc autem ad duo, hoc autem omniquaqʒ tale. Tex. 2. Tex. 3.

Com. 2. ℭ Poſtquā oſtendit circa corpora intentionez ſe hēe ꝛ palaʒ ꝙ circa ſimplicia ꝑmo, hęc enim ſunt ꝛ naturalia primo, tāqʒ primo in ſeipſis pncipium motus naturalis habētia, volens diffinire corpus. ꝑmo diffinit continuū, ſub quo eſt corpus ꝛ alię magnitudines, dicens/ꝙ cōtinuum eſt omne diuiſibile in ſemꝑ diuiſibilia, ſiue ad vnū ſit diuiſibile, ſiue ad duo ꝛ tria. Et om-

nis linea ⁊ ſuperficies cõtinua ⁊ nõdum corpus, ſi hoc
quidem ad vnum ⁊ continuum ⁊ diuiſibile, hoc autez
ad duo. Corpus autez omniquaq;. Omniquaq; autez
diuiſibile ⁊ omniquaq; cõtinuum ⁊ dimẽſionatũ cor-
pus eſſe oſtendit. ex eo ꝙ terquaq; dimenſionatum, ⁊
terquaq; diuiſibile eſt. tria enim oia ſunt, ⁊ terquaq;
eſt omniquaq;. Qđ autem terquaq; dimẽſionatũ exi-
ſtens corpus omniquaq; dimẽſionatum ſit, oſtẽdit ex
eo ꝙ nõ eſt magnitudo habens plures tribus dimẽſio
nibus. Habẽs igitur tres dimẽſiones, omniquaq; di-
menſionatũ eſt. Idem autẽ perſuadetur a ternaria ꝓ-
prietate etiam, tria enim omnia ſunt, ⁊ dicuntur ter-
Pithagorici oiquaq;. ❡ Et ꝙ recte dicimus, oſtẽderunt Pithago-
rici breuiter ſic. Omne per pncipium habere mediũ
⁊ finẽ tale diffinitũ eſt trinitatis numero, ⁊ forte etiam
perfectũ ꝓpter pncipiũ habere ⁊ mediũ ⁊ finem. Qđ
enim nõ omne ſibi deficit aliquid ad eſſe omne. ⁊ imp-
fectum eſt. Si autẽ hoc verũ, non neceſſario dicet vtiq;
quis per pfectũ eẽ omne ſyllogizauit pncipiũ habe-
re ⁊ mediũ ⁊ finez, etenim per ipm omne inſunt hec ⁊
perfecto. Forte autẽ conuertunt quidem hec adinuicẽ
⁊ omne ⁊ pfectũ, perfectũ autẽ eo ꝙ habeat finem di-
cit, qđ ꝗ̃o finem hʒ, palam ꝙ pncipiũ hʒ ⁊ medium.
Cõt Alex. ❡ Bene igit Alexã. a pfecto ſyllogizauit Etenĩ Ari
ſtoteles in ſequẽtibus a pfecto ſyllogizauit omne. Qđ
autẽ tria oia ⁊ pfecta, oſtendit ⁊ ex ſacra ſanctificatio-
ne, numero iſto vtẽs. Poſt omnia autẽ ⁊ ab vſu nomi
nũ idẽ pſuaſit. ſ. tria omnia eẽ, ⁊ terquaq; omniquaq;.
Ex dictis autẽ oſtẽdit iterum ꝙ corpus ſolũ inter ma-
gnitudines, omniquaq; dimẽſionatũ eſt, vt dictũ eſt
prius, ⁊ eſt pfectum ſolũ, aſſumens ꝙ omne ⁊ totũ ⁊ p-
fectum eadẽ ſunt, q̃uis ſm ſubiectũ aliquãdo differãt.
Quia omnia gdem de diſcreto quãto pdicant, vt ait
Alexãder. Omne aũt de cõtinuo, ambo autẽ de perfe
cto. Syllogizat autẽ ſic Corpus ſolum inter magnitu
dines terquaq; dimẽſionatũ eſt, ⁊ trib' determinatũ
eſt. qđ tale, perfectũ eſt, ⁊ omniquaq; dimẽſionatũ eſt.
Eſt autẽ dignũ notare ꝙ pter conſuetudinez Ariſtote
les Pithagoricis inſinuationibus ad oſtẽſionem vſus
Ariſtoteles pter ↄ̃ ſuetudinẽ vſus eſt pithagoricis inſinuatiõib'. eſt. ❡ Forte aũt dubitabit vtiq; aliqs qualiter terqua
q; dimẽſionatum, omniquaq; dimẽſionatum eſt: qm
perfectus numerus, qui tria vt gdem numerus, ſic pfe-
ctus pncipiũ habẽs ⁊ media ⁊ finẽ. Qualiter autem ꝓ
pter hoc qđ trib' dimẽſionatum, eſt oẽ ⁊ perfectũ: ſi-
gdem aliquando ⁊ alijs indiget, nullus enim hñs tres
digitos/quoniaʒ hʒ tres, omnes hʒ digitos: neq; quo-
niam hic tria ſunt elemẽta, iam ⁊ oia ſunt. Aut ſiqui-
dem tres ſunt dimẽſiones, terquaq; dimẽſionatũ, om-
niquaq; dimẽſiõatũ ẽ tãq̃ nõ ſit alia dimẽſio. ❡ For-
te igit ex non eſſe aliã dimẽſionem demõſtrãs omni-
quaq; dimẽſionatum eſſe: argumẽtis a tribus, ſm ꝓba
Ptolemeus bilitatẽ vſus eſt. ❡ Admirabilis Ptolemeus in vni-
co libro de dimẽſiõe, bene demõſtrauit/ꝙ nõ ſunt plu-
res tribus dimẽſionibus ex eo ꝙ opʒ gdem dimenſio-
nes determinatas eẽ. Determinatas autẽ dimenſiões
ſm rectas perpẽdiculares accipi. Tres autez ſolas ad
rectos inuicez angulos, rectas poſſibile eẽ accipe. du-
as gdem ſm quas planũ terminatur, tertiã autẽ que ꝓ
funditatem mẽſurat. Quare ſi qua erit poſt tertiam di
mẽſionẽ alia, imẽſurata vtiq; erit penitus ⁊ idetermia
ta. Nõ eẽ igit in aliã magnitudinẽ trãſitũ/Ariſto. gdẽ
ex inductione vr accipe. Ptolemeus aũt demõſtrauit.

Tex. 4. ❡ Que ſic q̃ quidem igitur diuiſibilia magni
tudinum ⁊ cõtinua hec. Si autez ⁊ continua
omnia diuiſibilia, nõdum manifeſtũ, ex hijs
que nũc. Sed illud gdem palam, ꝙ non eſt
in aliud genus trãſitio: quẽadmodum ex lõ-
gitudine in ſuperficiem, in corpus autẽ ex ſu
perficie. Non enim adhuc vtiq; talis perfe-
cta erit magnitudo. Neceſſe enim fieri exitũ
ſm defectionem. Non eſt aũt poſſibile per-
fectum deficere. Omniquaq; enim eſt.

❡ Cum diffiniuiſſet cõtinua eſſe diuiſibilia in ſemp di- Com. 3ᵐ
uiſibilia, ⁊ dixiſſet corpus oiquaq; diuiſibile, nota: qđ
⁊ in naturali auditu demõſtratũ fuit, cõtinua diuiſibi-
lia eſſe, ex eo ꝙ non ex impartibilibus cõponant ma-
gnitudines, ſed nũc nõdum demẽſtratũ eſt, demonſtra
bitur autẽ. Oe tamẽ diuiſibilia/cõtinua palã. Si enim
que non cõtinua, diuiſa iam ⁊ nõ diuiſibilia ſunt/diui
ſibilia palã ꝙ cõtinua ſunt. Quare hoc ꝙ corpus di- a. l. nõ ad-
uiſibile/ens cõtinuum ſit, nõ abicit † ſed neq; ꝙ omni diđit
quaq; diuiſibile ſit ipm. Hoc eniʒ demõſtrabat: nõ ex
eſſe cõtinuũ, ſed ex nõ eſſe trãſitum ad aliud genus Si
enim eſſet non vtiq; eſſet perfectum. Tranſitus enim
ſm defectum ſemper.

❡ Particulũ quidez igitur corporũ ſm rõ-
nem vnũquodq; tale eſt. Oẽs eniʒ habʒ di
menſiones, ſed terminatũ eſt ad ꝓximum ta
ctu: ꝓpter qđ modo quodã corporũ† vnũ l. multa
quodq; eſt. Totũ autẽ cuius hec partes ꝑ corpoꝝ
fectum neceſſe eſt eſſe: ⁊ quẽadmodum no-
men ſignificat omniquaq; ad omnem ptez,
⁊ non hac gdem: hac autem non.

❡ Cum dixiſſet corpus ſm ꝙ corpus perfectũ eẽ dimẽ Com. 4.ᵐ
ſionatoꝝ, qa omnes habet dimẽſiões: quoniaʒ ⁊ ois ⁊
totus mũdus perfectus eſt, ne putet aliqs amboꝝ ean-
dem dici ſpẽm pfectionis ⁊ omnitatis/merito hec di-
ſtinguit dicẽs, ꝙ corpoꝝ gdem, hec ſunt partes ⁊ cõtẽ-
ta ſunt ſpecie partis, velut celũ/ignis/aer/aqua/terra.
Aliud autẽ eſt totũ, cuius hec partes. ⁊ ꝙ de corpori-
bus gdem que vt partes, omne ⁊ perfectũ pdicatur ſm
rõnem ⁊ diffinitionẽ corporis. quia corpus eſt qđ ter-
quaq; ⁊ omniquaq; dimẽſionatum eſt. Quia autẽ par
tiale eſt, ⁊ non omnia compꝛhendit, ſed multa hʒ extra
ſe, ⁊ a multis diſtinctũ eſt † tãgens ipſa, ꝓpter quod ⁊ a. l. diffini-
multa eſt vnũquodq; ſm attactus multarũ partiũ, ꝓ- tiũ eſt
pter hoc nõ eſt omne ⁊ pfectum hypoſtaſi. Etenĩ habʒ
ſm hoc ad aliud trãſitum, ⁊ ꝓpter hoc impfectum eſt.
Omne autẽ ⁊ totũ, cuius hec partes, non ſm corporis
diffinitionẽ perfectũ eſt, ſed ſm cõtinere omnia, ⁊ ni-
hil extra ipſum eſſe, neq; diſtinctum eſſe ad aliquid ta
ctu. Quare hoc modis omnibus perfectum.

❡ De totius quidem igitur natura ſiquidez Tex. 5.
infinitum eſt ſm magnitudinem/ſiue finitũ
ſm totam molez poſterius intẽdendum eſt.
De hijs autem que ſm ſpeciem ipſius par-
tibus: nunc dicamus pncipiũ facientes hoc.

❡ Cum dixiſſet qualr perfectũ vtrũq; corpus. ſ. qđ ps, Com. 5ᵐ.
⁊ quod totum, ⁊ ꝙ totũ eo ꝙ nihil extra ſe habeat ſen
ſit, de hoc demõſtrationez exgrediens, ⁊ verũ tãq̃ infini-
tum nihil habeat extra ſeipm, aut tãq̃ finitum. Forte
autẽ ⁊ cõſequens videbat poſt ſermonẽ de natura cor
poris ſimplr, de vniuerſi natura dicere, ⁊ nũc de ptib'.
ſed

ſed qm̃ ſermonem de vniuerſo (vt eſtimo) cũ ſermone de cęlo accipit. cęlũ enim oſtẽdẽs finitũ, h3 finitũ vniuerſum. Propter hoc ſermonẽ de vniuerſo reijcit de ꝑtibus ipſius primo ꝓponẽs dicere quę ſint ⁊ quot. Hoc autẽ [ſiue infinitus eſt ſm magnitudinẽ] bene dixit. qm̃ ⁊ ſm extẽſionem ipſius eſſe, ⁊ ſm tempus infinitus eſt.

Expoſitio Alexan. ℂ Alex. autẽ ait. ipſi principalez eſſe de toto mũdo ſermonẽ. aſſequi autẽ ſermonẽ de perpetuo ⁊ circulari corpore, quẽ in 2° libro ꝑtractat, ⁊ poſt hęc euz qui de quatuor elemẽtis in duobus vltimis tradit. qm̃ autez ad ſermonẽ de toto mundo ꝙ non infinitus, ꝙ ſphęricus, ꝙ ingenitus ⁊ incorruptibilis, neceſſaria erãt quę de circulari corpore dicũtur, ꝓmum hoc oſtẽdit ꝙ ſit aliqđ tale corpus, ⁊ tũc docet ea, quę de vniuerſo. ℂ Attẽdendũ autẽ in hijs quę de omni dicũtur, ꝙ nõ infinitũ, ꝙ ſphęricum, ꝙ ingẽiabile ⁊ incorruptibile. ſi principalr̃ de toto mũdo dicta ſunt. ſi non, ſm cęluz dicit̃ omne habere hęc. etenĩz inchoãs 2m librũ ⁊ ꝯcludens ꝙ neqȝ factum eſt, neqȝ corrũpitur totũ cęlum, ⁊ qđ ſi de toto mũdo diceret ſm cęlũ, mũdũ hęc habere dicit, manifeſtauit ipſe. vbi poſt pauca a principio ſcripſit ſic. Propter qđ bene h3, ſuaderi ſeipm̃, antiquos ⁊ maxime patrios nr̃os ſermones eſſe veros: ꝙ eſt imortale aliqđ ⁊ diuinũ ꝗdem habẽtiũ motũ, hñtium autẽ talez vt nullus ſit ipſius finis ⁊c̃. vt nõ multa trãſcribam. Scđm ſpẽm autem ꝑtes vniuerſi, ait, quę ſm ſpẽm abinuicẽ differunt, cęlũ, ignẽ, aerem, aquã, terrã. Hę enĩz ſunt imediate partes vniuerſi. qm̃ ⁊ partes terrę ⁊ aliorũ vniuſcuiuſqȝ omiomere exiſtẽtes, etiã vniuerſi ſunt, ſed nõ imediate, ſed ꝑtiuz partes. Et hęc ſunt quę ꝓprie non partes, ſed particule. imediate igit̃ partes vniuerſe hęc ſunt q̃ ſm ſpẽm diñt.

ℂ Omnia enim phyſica corpora ⁊ magnitudines ſm ſeipſa mobilia dicimus eſſe ſm locum. naturam enim principiũ motus eẽ dicimus in ipſis. Omnis aũt motus ſm locũ quem vocamus lationez, aut rectus, aut circularis, aut ex hijs mixtus. ſimplices enim hij duo ſoli. Cauſa autem, quia ⁊ magnitudines iſte ſimplices ſole, ⁊ quę recta, ⁊ quę circularis.

Cõmẽ. 6. ℂ Inchoans ſermonem de cęleſti corpore, ⁊ volẽs oſtẽdere, ꝙ perpetuũ ſit, ꝓmo aſtruit ꝙ alterum ſit, ꝑter quatuor elemẽta. Huius autẽ ꝓbationẽ facit ex motibus nãlibus. ſi enim naturalibus eſſe naturalis, eſt in habẽdo nãm. natura autẽ principiũ motus. quę a naturali motu demõſtratio ſimul ꝗdem ex euidẽtioribꝰ eſt, vt ab opationibus: euidẽtiores enim ſubſtãtiarum quę actus, ſimul autem ⁊ ex magis ꝓprijs tãq̃ ex cauſis ſex ſuppõnes faciẽs, ſiue ſex ſupponẽs Ariſtoteles ad oſtẽdendũ ęternitatem cęli. Ad ꝓbationẽ autez eam quę a motibus ſex q̃dam pręaccipit, hęc. ſ. ꝙ duo ſunt ſimplices motus, qui circulo, ⁊ qui in recta. ꝙ ſimplex motus, ſimplicis corporis. ⁊ ꝙ ſimplicis corporis, ſimplex motus, ⁊ ꝙ vnus motus, vnius ſm naturam. ⁊ ꝙ vnum vni contrarium. ⁊ ꝙ cęlum circulo mouetur, vt ſenſus diuulgat.

Que Plotinus. ℂ Harum autem ſuppoſitionũ, ⁊ Plotinus in eo qui de mundo meminit. volens enĩ ſm Platonem oſtendere perpetuitatem cęli ait. Ariſtoteli quidem enim nullus labor erit, ſi quis ipſius ſuppõnes de quinto corpore ſuſcepit (has dicens.) quia hijs ita ſe habẽtibus, ſeqt̃ur perpetuitas ſ3 numerũ.

Plato. ℂ Et Plato aũt aliam videt̃ ſubam aſſignare cęleſti. Si enim ſpecifica quinque elemẽta, quinque corpoꝝ putat. ⁊ ei qđ duodecim baſiũ deſcriptũ eſſe per altera ſm cęlũ determinatus, ꝙ omne, ait, aliud exiſtẽti ꝑter pyramidem ⁊ qđ octo baſium, ⁊ ꝙ ⁊ octo baſiũ ⁊ circulum. palam ꝙ ⁊ ſm ipſuz aliud eſt ſm ſubam.

Xenocrates ℂ Et ꝙ etiã Plato diffinit quinqȝ eẽ ſimplicia corpora, ſm quinque figuras, ſufficit Xenocrates ꝑcipuus auditoꝝ ipſius, in eo qui de vita Platonis ſcribẽs hęc. Animalia ꝗdez igit̃ ſic diuiſa ſunt, in ideas ⁊ partes omnimodo diuidẽs quouſqȝ ad quinque elemẽta aialium ꝑtingeret, quę vtiqȝ quinqȝ figuras ⁊ corpora noiauit, in ęthera, ⁊ ignẽ, ⁊ aquaz, ⁊ terrã, ⁊ aerez, quare ⁊ qđ duodecim baſiũ erat figura ſimplicis corporis, ſm ipm̃. ſ. cęli, quem ęthera vocat, ſi autẽ ex igne cęlum ait, vt ex lumine dicit. etenim lumẽ, ignis ſpẽm ait. aſtra autẽ ex quatuor, nõ hijs quę in gñatione, ſed ex igne ꝗdem ſm luminoſum, ex terra autẽ ſm reſiſtens ſenſui, ⁊ ex medijs ſm media. Si igit̃ ⁊ Ariſt. cõfitetur viſibilitatem ipſoꝝ ⁊ tãgibilitatez, neqȝ vtiqȝ ipſe abnegabit ex hijs ſũmitatibus cõſtare cęleſtia, in quibus ⁊ ꝑfectio elementoꝝ eſt. vult enim ipm̃ vbiqȝ a q̃tuor quę ſub luna ⁊ recte mouent̃, ⁊ imꝑfecta ſunt, alienũ eſſe. Silr̃ autẽ ⁊ ſi ſimplex ipm̃ dicit, veriſimile ipm̃ abnegat cõpõnez ex hijs. qđ enim aiatuz ipm̃ ⁊ aial dicat, docebimur ⁊ ꝙ aialia vult habere corpora cõpoſita. qđ autem nõ ſoluz ſint ſicut naturalia corpora, ſed ⁊ ſm locũ maxime mobilia, palã ex eo ꝙ motus ſm locum eſt ꝗdem primus motuũ, ſm oẽs modos primoritatis, vt oſtẽdit in vltimo de nãli auditu. natura autẽ quę eſt principiũ motus primi maxime nãlium motuũ ꝑncipiuz eſt ⁊ cauſa. Diuidẽs autẽ nãles motus, hos ꝗdẽ ſimplices ait, hos aũt nõ ſimplices. Oſtẽſo autẽ ꝙ ſunt ſimplices habebit in promptu, ꝙ ſunt ſimpliciũ corpoꝝ ſimplices motus. et ꝙ ſimplices ꝗdem qui circulo, ⁊ qui in recta, palaz. neuter enim ipſoꝝ ex diuerſis cõponitur. Qđ autẽ hij ſoli ſint ſimplices, hoc oſtẽdit ex ꝓportione linearũ. omnis enim motus ſit ſuper aliquã linearẽ diſtenſionẽ. Si igitur ſimplices linee duę ſolę. ⁊ ſimplices motus duo ſoli. Nõ enim vt effectiuas cauſas motuũ ꝓpoſuit magnitudines, ſed vt mãles, ⁊ vt habẽtes rõnem, ſine qbꝰ non eſſent, vt ait Alexan. Et omni ꝗdem motu exiſtẽte, impoſſibile nõ eſſe magnitudinẽ, magnitudine autem exiſtẽte, nõ neceſſe motũ eſſe. qđ quidem materię cõuenit. ℂ Attendere aũt opz ꝙ ⁊ figura ſuppoſitę magnitudinis eſt cã aliquãdo corporis motus.

Q ue Xenarchus contra Ariſto. ℂ Xenarchus aũt ad multa eorũ quę hic dicũtur cõtradicens in libris ſcriptis ab ipſo de quinta eſſentia ꝯdixit ⁊ ad hęc. [cauſa autẽ q2 ⁊ magnitudines hęc ſimplices ſole, rectaqȝ ⁊ circularis.] ſimplex enĩ eſt linea ⁊ elix. i. reuolutio, quę ſuper cylindruz, q2 omnis particula ipſius omni ęqualiter adaptat̃. Si autez eſt magnitudo ſimplex ꝑter duas, erit vtiqȝ ⁊ motus ſimplex ꝑter duos, ⁊ corpus ſimplex aliud ꝑter quinqȝ qđ mouet̃ motu illo.

Alex. cõtra Xenarchũ. ℂ Ad Xenarchuz autem Alexãder obuiat dupl'r. Quãdoqȝ quidez ſm antiperiſtaſim. ꝯcedẽs eniz ſimplicẽ eſſe reuolutionem cylindralem, dicit. ꝙ nõ tãq̃ cauſas effectiuas motuuz ꝓpoſuit Ariſto. Nõ eniz ſi ſimplex corpus ſimplici motu mouet̃ per ſimplicẽ lineã, iã ⁊ ꝑ oẽm lineã ſimplicem, ſimplex corpus mouetur ſimplici motu, qđ quidem Xenarchus vult. nõ enim ponit Ariſto. illud. Forte autẽ validior eſt obuiatio Ariſto. dicentis. ꝙ cauſa eſt hoc ꝙ magnitudines hę ſolum ſunt ſimplices. ſ. recta ⁊ circularis. quãuis enim vt materiales cauſas dicat. ſed hoc ipſum nõ neceſſe ⁊ alia magnitudine exiſtente ſimplici eſſe ⁊ aliam ſimplicem motum, ſed hoc, ſolas has ſimplices eſſe magnitudines plane dictum euertit,

ſiquidem eſt ⁊ alia. Melioꝛ igitur eſt obuiatio Alexādri ſecūda/dicentis: ꝙ neqȝ ſimplex linea eſt quę ſuper cylindrum reuolutio, ſiquidē ex duobus motibus diſſimilibus generatur, circulari ⁊ recto. recta enim circulariter ſuper ſuperficiem cylindri circūducta, ⁊ ſigno aliquo in recta regulariter moto, generatur cylindralis reuolutio, ſicut ⁊ ipſe Xenarchus confitetur, ſcribens ita. ſit aliquod tetragonum, ⁊ hoc circūducatur circulo manente vno latere quod ſit axis cylindri: ſuper hanc autē parallellam circūgiratam feratur aliqđ ſignuȝ, ⁊ in ęquali tempoꝛe ſignum hoc pertranſeat hanc lineam, ⁊ ipſuȝ paralleloḡramuȝ in idem reſtituatur iterum, vnde incepit ferri: facit enim ſic parallelogrammum quidem cylindrum ſigno autem elicam, ſuper rectam /elicam. i. reuolutionem, ⁊ hanc vt ait ſimplicem, quia ſimilium partiuȝ. Sed ⁊ ſi ſimilium partium ſit, non eſt ſimplex. quidem enim linea eſt ſemper omiomera. i. ſimiliū partium, quę autem omiomera, non ſemper ſimplex, ſi non ⁊ eiuſdē ſpeciei fuerit. et ſi a motu fiat vnius ſpeciei, vnius ſpēi exiſtit ⁊ hęc. magis autem vna. eteniȝ reuolutio motus ſolaris qui ſit a duobus circularibus. ſ. a motu ſolis in ȝodiaco, ⁊ ab eo qui ſine errore, quoniaȝ circa diuerſos polos vterqȝ ſit, ⁊ reuolutio mixtam habet naturam. ℂ Adhuc aūt ait Alexander. ſimplices motus, ſm habitudinem ad medium vniuerſi, habent ꝙ ſint ſimplices. Hoc enim quidem circa mediū, hęc autē a medio, ⁊ ad medium, reuolutio autem non eſt talis.

ℂ Circulo quidem igit̃ eſt qui circa mediuȝ. rectus autem qui ſurſuȝ ⁊ deoꝛſum. Dico auteȝ ſurſuȝ q̄dem cum qui a medio: deoꝛſum autē cum qui ad mediuȝ. Itaqȝ neceſſe omnem eſſe ſimplicem lationeȝ, hanc q̄dem a medio, hāc autem ad mediuȝ, hanc autem circa mediuȝ. Et videt̃ conſequi ſm rōnem hoc hijs quę a principio. eteniȝ coꝛpus perfectum eſt in tribus, ⁊ motus ipſius.

Cõm.7. ℂ Cum dixiſſet duos eſſe ſimplices motus, rectuȝ, ⁊ circularem. diffinit vtrūqȝ, circulo quidem dicens euȝ qui circa medium vniuerſi. quod quidem per articulum inſinuauit, vt ait Alexander [circa mediuȝ] dicens. Quare motus trochoꝛuȝ/qui non ſit circa mediuȝ vniuerſi, non eſt ſimplex circularis. habet enim aliqualiter ⁊ ſurſum ⁊ deoꝛſum, vnaquaqȝ parte aliquando ſurſum facta, aliquando autem deoꝛſum. Rectos aūt motus ſimplices/ait/hanc quidem ſurſum, hanc autem deoꝛſum. ⁊ hoꝛum vtrūqȝ explanans, ſurſum quidem cuȝ qui a medio ait. deoꝛſum autem cum qui ad medium. Et ꝙ ideȝ medium in circulari ⁊ in rectis accepit, manifeſtauit dicens. [itaqȝ neceſſe omnem eſſe ſimplicem lationē] ⁊c̃. Voluit autem ſm vnam habitudinem ad mediuȝ omnes aſſignare. et qui in dextra auteȝ ⁊ ſiniſtra, ⁊ qui ante ⁊ retro, quando fuerint ſimplices, aut ad ſurſum fiūt, aut ad medium. Motus enim animalium non adhuc ſimplices, ſm inflexionem ⁊ extenſionem membroꝛum facti, quare ⁊ qui ad latera ſimplices ſurſuȝ ⁊ deoꝛſum exiſtentes in recta. ℂ Sic quidem igitur Alex. foꝛte autem qui in dextra ⁊ ſiniſtra, ⁊ ante ⁊ retro, non eſt ſimplicium ſm naturam, ſed animalium hītiū dextra ⁊ ſiniſtra, ⁊ ante ⁊ retro. Terra autem ⁊ aqua aut aliqđ alioꝛum, nō mouetur tali motu, niſi vi projecta aut pulſa, aut a mixtis offenſa †. Aſſumens autem ex euidentia/duas eſſe ſimplices lineas. ſ. rectam ⁊ circulareȝ, ⁊ ꝙ extraſta

ſimplices motus/fiant ſm ſimplices lineas, ſyllogiȝauit ita. Simplices motus/ſm ſimplices lineas fiūt. Qui ſm ſimplices fiunt lineas/fiunt ſm rectam, ⁊ ſm circularem. Et concluſio eſt manifeſta. Deinde rurſum ſimiliter euidens accepit, ꝙ in ſphęra determinata maxime recta eſt, quę a centro ad periphęriam. quare ⁊ qui ſm rectam in ſphęra determinati motus duo. hic quidem ſurſum qui a medio, hic autem deoꝛſuȝ qui ad medium. Tres ergo ſimplices motus/habentes habitudines ad medium, hic quidem a medio, hic autem ad medium, hic autem circa medium. Quę autem ſm rationem dicta conſequentia huius. ſ. tres eſſe motus ad terquaqȝ dimenſionatum eſſe coꝛpus, videtur mihi eē extra diligentiam Ariſtotelis, niſi aliquis oſtenderit connexionem aliquam rōnis motuum ad dimēſiones.

ℂ Quoniam auteȝ coꝛpoꝛuȝ, hęc quidē ſunt ſimplicia, hęc autem compoſita ex hijs. Dico autem ſimplicia quęcūqȝ motus principium habent ſm naturaȝ: puta ignem ⁊ terram, ⁊ hoꝛum ſpecies, ⁊ cognata hijs, neceſſe ⁊ motus eſſe, hos quidem ſimplices, hos autem mixtos aliqualiter. Simplicium quidem ſimplices, mixtos aūt cōpoſitoꝛū. Moueri autem ſm prędominās.

ℂ Confirmata prima ſuppoſitione quę dicebat/ꝙ tres ſunt ſimplices motus qui a medio/qui ad medium, ⁊ q circa medium, tranſit ad ſecūdam ⁊ tertiam, oſtendens ꝙ ſimplicis coꝛpis ſit ſimplex motus, ⁊ ꝙ ſimplex motus/ſimplicis coꝛpoꝛis. Oſtendit autem ipſas diuidens ſicut prius motus in ſimplices ⁊ mixtos. ita nunc coꝛpora/in ſimplicia ⁊ compoſita. et diffinitis ſimplicib⁹ coꝛpoꝛibus aſſignat conuenienter ſimplices quidem motus/ſimplicibus coꝛpoꝛibus, mixtos auteȝ compoſitis, eteni omnis motus coꝛpoꝛis aliculus eſt/qui ſm locuȝ. Simplicia autem coꝛpoꝛa dicit, quęcūqȝ habent principium motus ſm naturam. Principiū quidem eniȝ motus habent, ⁊ animalia, ⁊ plātę, ſed non eius qui ſm naturam/ſm ꝙ talia, ſed eius q ſm alam. propter quod ⁊ alias aliter mouent̃. cōpoſita eñi nō remāſerūt in omiomeris, ſed ⁊ oꝛganicas acceperūt, tanq̄ habētia alam oꝛgano vtētem coꝛpoꝛe. Natura autē eſt principiū motus ſimplicis ꝓpter qđ ⁊ habētia nām ſolam habēt ſimplicez motū. Quę autē ſunt hęc. ſubiūxit dicēs [puta ignē ⁊ terram, ⁊ hoꝝ ſpecies ⁊ cognata hijs] Species terrę dicēs arenoſam ⁊ lapidoſam, ⁊ globoſam ⁊ albam, aut nigram, ⁊ talia. Ignis autē ſpecies, carbo/flāma/lux/vt ait Plato. ℂ Bene autē ⁊ ſic Alex. expoſuit. Dicēs eñi/ait/ [puta ignē ⁊ terrā] adiecit hoc [⁊ hoꝝ ſpecies] pꝛo hoc vniuerſalr̃ omnem ignem, ⁊ vniuerſalr̃ omnem terrā, non hāc aliquā ſolā, ſed ſpēm ignis ⁊ terrę, ſm ꝙ ignis eſt ⁊ terra. Cognata autē ignis/aer, terrę auteȝ/aqua, ⁊ ſi qđ aliud ſimplex, vt oſtēderet̃ quintū coꝛpus. nāle eniȝ ⁊ hoc: Si autē coꝛpoꝛibus nālibus (ait Alex.) eē/eſt in ſe habere principiū motus in ſeipſis, hoꝝ autem/hęc quidem ſimplicia ſunt, hęc autē ex hijs cōpoſita, ꝯſequenter q̄dem ſimplicium coꝛpoꝝ/ſimplices eſſe motus, cōpoſitoꝛum autē compoſitos. Foꝛte auteȝ diligētius dixit Ariſto. ſimplicia coꝛpoꝛa quęcūqȝ habent ꝑincipiuȝ motus ſm naturā, tāq̄ cōpoſitis ſm qđ cōpoſita nō habentibus ſm naturaȝ principiū motus, ſed ſm animaȝ. Propter qđ ⁊ partes oꝛganicas obtinuerūt. Eſt aūt ſimplex motus ⁊ vnius, ſimplex eniȝ motus ſimplicis coꝛpoꝛis

Com.8.

Expoſitio Alexádri.

poris eſt. ſimplex aũt corpus/ſi vere eſt ſimplex, vnius motus principiũ hʒ in ſeipſo. ſi eniʒ habebit pn^m multorum motuũ/ꝛ ſimplicium, nõ adhuc ſimplex erit. ſed ex tot cõpoſitũ, quot motuũ pncipia hʒ. eteniʒ ſic cõpoſitũ a ſimplici differt. ſ. in habẽdo in ſeipſo pncipia multoꝝ ſimpliciũ motuũ. vnus autem motus nõ ſemꝑ ſimplex. motus qdem eniʒ aialiũ (vt eſtimo) neqʒ vnus ꝓprie eſt, cũ fiat ſm extẽſionẽ ꝛ inflexionẽ membroꝝ. obliquus autẽ motus qualis ſyderũ/eſt vnus qdem, nõ ſimplex autẽ. ab eo eniʒ q ſurſum ꝛ deorſum cõſiſtit, ꝛ qui ſm elicam a recto ꝛ circulari: mixtos aũt aliqualr dixit Alexã. motus dictos eẽ, qa nõ ſic (inquit) motus eſt/vt corpora. corpora qdẽ eniʒ ſubſiſtunt ꝛ ſimul ſunt inuicẽ ſimplicia in mixtis. in motu aũt non expectat prior z^m. vt poſſimus nos dicere, hũc mixtuʒ eẽ huic. Forte autẽ in mixtis qdeʒ vt para ptẽ. i. parte ſecus ptẽ vipuris in extenſione ꝛ inflexione mẽbroꝝ/verũ ꝙ prior mot^9 non expectat z^m. aũt in obliqs motibus in qbus mixtuʒ qd ſurſuʒ, ꝛ qd deorſum, ſm vnã ideã, nõ adhuc eſt veruʒ (vt eſtimo) ꝛ in hīs qui ſm elicaʒ, ſed [aliqualiter] ſcdm cõueniẽs motui, magis recipiẽdũ. cõpoſitũ autẽ corpoꝝ motus nãlis ſcdm ꝑdominãs fit. eteniʒ corpus humanum ſiqs proiecerit, deorſuʒ fertur, qa ꝑdominatur in ipſo, qd terreſtre. Appoſuit autẽ Ariſto. vt puto [mouerí autẽ ſm ꝑdominans] aſpiciens ad q̃tuor hęc apud nos vocata elemẽta, quę qdem nõ ſunt ꝓprie ſimplicia, ſed ſm ꝑdominans mouent̃ ſimplicibus motibus. neqʒ eniʒ vtiqʒ erũt ſimplicia in locis ſegregatis, ſi quidẽ ad cõpoſitionẽ vniuerſi facta ſunt. Forte autẽ ꝛ cęluʒ cõpoſitum eſt ex ſũmitatibus quatuor elemẽtoꝝ ſiquidem viſibile ꝛ tãgibile eſt, ſed ꝑdominãte in ipſo ſũmitate ignis, ſimplex autẽ ꝛ ipſum dicit̃, ſicut ꝛ quatuor hęc ſimplicia, ad cõparationẽ compoſitoꝝ. omne eni corpus qd mouetur ſimplici motu, aut ſimplex eſt: aut ſm aliqd ſimplicium in ipſo ꝑdominans mouetur hoc motu. ſi autẽ hoc verũ, ꝛ ſi cõpoſituʒ ſit qd circulo mouetur ſm aliquod in ipſo ſimplicium prędominãs, hoc ſimplici motu mouetur. compoſitum enim ſimplici motu mouetur, non ſm quod compoſitum.

℄ Siquideʒ igitur eſt ſimplex motus, ꝛ qui eſt in circuitu corporis motus, ſimplex erit. atqʒ corporis ſimplicis, ſimplex motus: ꝛ ſimplex motus, ſimplicis corporis. eteniʒ ſi compoſiti fuerit, ſm ſimplex prędominans erit. Erit igitur neceſſariũ eſſe aliquod corpus ſimplex quod natum eſt ferri circulari motu ſm ſuiipſius naturam.

Com. 9. ℄ Cũ oſtẽdiſſet circularẽ motũ ſimplicẽ eẽ, ex eo qd magnitudo ſuꝑ quã fit, ẽ ſimplex. ꝛ oſtẽdiſſet ẽt ꝙ ſimplex mot^9 ſimplicis corꝑis, ꝛ ſimplicis corꝑis ſimplex mot^9, ſyllogizauit iã ita. Q̃m circularis mot^9 ſimplex, ſimplex aũt motus ſimplicis corꝑis, ꝛ ſimplicis corꝑis, ſimplex motus. neceſſarium igit̃ eſt eẽ aliqd corpus ſimplex, qd natũ eſt ferri circulari motu ſm ſuã nãm: ſed añs extat. oſtẽſuʒ eſt eniʒ, ꝯñs ergo. ℄ Vt aũt ait Alexã. merito nõ hypothetice ꝑduxit, ſi ſimplex circularis motus. ſʒ cõiũctiuo viſus eſt, hęc [ſiquideʒ] q̃m ꝓoſtendit oĩa fundamenta. Forte aũt ꝛ [ſiquidem] adhuc eſt hypotheticũ nõ equalẽs huic, quoniam etenim ipſum quidem, ipſi ſi/hypothetico oppoſitum, non augmentat potentiam ipſius, ſicut neque quoniam/coniunctiuo, hypothetice aũt ipſum ꝑduxit forte ꝓpter reuerentiam philoſophicã. palã aũt ꝙ hypothetica fundamẽta demõſtrata: ꝛ cathegorice ꝑduci poſſunt, ſicut ꝛ hoc, circularis motus ſimplex, ſimplex motus ſimplicis corꝑis eſt. circularis ergo motus, ſimplicis corꝑis eſt. eſt ergo ſimplex motus qd circulari motu mouet̃ ſm naturam.

℄ Violẽtia qdem eniʒ cõtingit eo q alterius, ꝛ alterius, ſm nãm autẽ impoſſe. ſiquidem vnus vniuſcuiuſqʒ motus, qui ſm naturaʒ ſimplicium.

℄ Cũ oſtẽdiſſet eſſe aliqd corpus ſimplex, qd natuʒ eſt ferri circulari motu ſm ſuã nãm, ꝯſiter oſtendit ꝙ nullum ipoꝝ q̃tuor eſt, qd circulari motu mouet̃, neqʒ ſm nãm, neqʒ ꝑter naturã. ꝛ ꝙ quidẽ nõ ſm naturaʒ, oſtendit ſic. Si vnus vniuſcuiuſqʒ ſimpliciũ corpoꝝ, qui ſm naturã motus, ſimpliciũ eniʒ ſimplex. ſimplex autẽ eſt vnus. palã ꝙ ꝛ q̃tuor elemẽtoꝝ vniuſcuiuſqʒ exiſtentis ſimplicis, ſimplex ꝛ vnus motus ſm nãm. Si igitur ſuꝑ rectã eſt ipſis qui ſm nãm motus. palaʒ qd circularis nõ vtiqʒ erit ipſis ſm nãm, ſed ſi forte eſt, violẽtus ipſis eſt. violẽtia qdem enim cõtingit ꝑ alterius ꝛ alterius eẽ motũ eũdem, aut violẽtia cõtingit alteri^9 motu moueri aliqd, ꝛ nõ vno ſolo, ſed ꝛ altero. Ignẽ enim cõtingit vi ꝛ deorſuʒ moueri, ꝛ circulo moueri, ſm naturã autẽ impoſſibile, eo q alterius moueri, ſiqdeʒ vniuſcuiuſqʒ vnus qui ſm nãm. Sicut autẽ oſtẽdit prius ꝙ ꝛ ſi cõpoſitum ſi aliqd motum circulari motu, q̃m ſimplex eſt hmõi motus, ſm aliqd ſimplex eoꝝ quę in ipſo pręd ominãs ipſo mouet̃. ſic nũc oſtẽdit, ꝙ ꝛ ſi violẽta aliquid moueat̃ circulari motu, ſemper eſt aliquid quod mouetur ipſo ſm naturam.

℄ Adhuc ſi q ꝑter nãm, cõtrarius ei q ſm naturaʒ, ꝛ vnũ vni ꝯriuʒ. neceſſe/q̃m qui circulo ſimplex/ſi nõ erit ſm nãm lati corporis ꝑter nãm ipſius eſſe. Si igit̃ ignis/aut aliud aliqd taliũ eſt in circuitu latuʒ, ꝯria quę ſm nãʒ ipſius latio/erit ei qui in circuitu, ſʒ vnũ vni ꝯriuʒ. quę autẽ ſurſuʒ ꝛ deorſuʒ inuiceʒ ꝯrię. Si autẽ alterũ aliqd eſt corpus latum circulariter ꝑter nãm erit aliqs ipſius alius motus ſm nãm. hoc autẽ impoſſe. Siqdem enim qui ſurſum/ignis erit aut aer, ſi aũt qui deorſum/aqua aut terra.

℄ Conſequenter oſtendit ꝙ ſi non ſm naturaʒ inſit alicui ipſorum quatuor, motus circularis. attamen ſupponatur ineſſe/neceſſe eſt ꝑter naturaʒ ipſi ineſſe. ſi igitur oſtẽſum fuerit, ꝙ non ſm naturam, cõcluditur ꝙ nulla tenus inſit. ꝙ igitur ſi non ſm naturam, ꝑter naturam, oſtendit ex eo ꝙ ei quod ſm naturam eſt contrarium id quod ꝑter naturaʒ, non ꝑſente igitur eo quod ſm naturam, neceſſe quod ꝑter naturam ineſſe: ꝛ hoc eẽ, ꝛ nõ aliud cõtrarium. Nõ enim eſt iniuſta natura, vni multa opponẽs. eo igitur quod ſm naturam non ꝑſente, pręſens eſt ipſum quod cõtrarium, ꝛ ꝑter naturam, ſiqdem ei quod ſm naturam contrarium quod ꝑter naturam, ꝛ vnum vni contrarium. Miro autem modo cauſam dixit huius, ſi non ſm naturam motus circularis, ꝑter naturam eſſe, neceſſe eſt, eo ꝙ ipſe ſit ſimplex. ſiquidem enim nõ eſſet ſimplex: poterant neqʒ cõtraria eẽ, neqʒ ꝑter naturam, ſed ſolum non ſm naturam. qd tamen ſimplici motu motũ mouetur, neceſſe aut eo qui ſm naturam, aut eo qui ꝑter naturam moueri motu: aut aliquo intermediorum, qui nõ eſt ſimplex. Et autem non Com. 10. Com. 11.

pręter naturaꝫ aliquod quatuor elementorum eſt qđ circulo circũfertur, oſtẽdit rurſus viens hoc, ꝙ vnum vni cõtrarium eſt. ſi eniꝫ igni ſm naturaꝫ qui ſurſum motus: ei autẽ qui ſurſuꝫ, contrarius qui deorſuꝫ, ⁊ vnum vni cõtrariuꝫ, nõ vtiqꝫ erit ignis circularis motus, neqꝫ ſm naturaꝫ, neqꝫ pter naturaꝫ, ꝑpter eandẽ autem cauſam, neqꝫ alicuius triũ. ꝙ autẽ neqꝫ alicuius alterius ſimplicis pter naturam eſt circularis motus oſtendit ex eo ꝙ oporteret eẽ illius aliquẽ motuꝫ ſm naturam, ſimplicis exiſtẽtis ſimplicẽ, ſimplices autẽ qui ſurſuꝫ ⁊ q deorſuꝫ ſoli, quoꝝ ſi aliquo moueretur vnuꝫ aliqđ ipoꝝ quatuor eſſet, hoc ⁊ nõ aliud. Duobus autẽ exñtibus ſimplicib⁹ motibus, qui ſup rectã. ſ. qui ſurſuꝫ ⁊ qui deorſuꝫ, nõ ſola duo facta ſunt elemẽta recti motus ſed quatuor. cauſaꝫ autẽ in ſermonibus de graui ⁊ leui dicet ipſe. q̄a graue quidẽ ſimplr̃ terra. leue autẽ ſimplr̃ ignis. q̄a hoc quidẽ oĩbus ſubſiſtit, hoc autẽ oĩbus ſupernatat, aer autẽ ⁊ aqua ambobus cõtrant, grauia enim ⁊ leuia ſunt, non ad idẽ autẽ: quapp ⁊ quę ꝑprie ſimplicis elemẽta, ignis ⁊ terra. ⁋ Sciendũ autẽ ꝙ Pibolemęus in libro de elemẽtis, ⁊ in ꝑſpectiuis, ⁊ Plotinus magnus, ⁊ Xenarchus in dubitationibus aduerſus quintaꝫ ſubſtãtiaꝫ, motum quidẽ ſuper rectaꝫ elementorum duoꝫ ſiunt adhuc, ⁊ ſunt in loco qui pter naturaꝫ, ⁊ nõdum eũ qui ſm naturã cõprehenderant, aiunt eſſe. Huic autẽ ⁊ Ariſto. videtur conſentire, ⁊ in 4° huius negotij. dicẽs ꝙ ferri ad propriũ locũ eſt ferri ad propriaꝫ formã, ⁊ in eo qui de generatione, ⁊ Alexãder in his, vt dicet. In veritate eniꝫ ſi appetentia ꝑpria loca, ⁊ ꝑpriaꝫ totalitateꝫ mouentur ab alieno loco, ⁊ a diſpõne quę pter naturaꝫ, palã ꝙ nõ ſm naturã habentia perfecte mouẽtur, ſed vt aiunt pus dicti viri, Pibolemęus, Xenarchus, Plotinus, ſm naturaꝫ habentia in ꝑprijs locis exiſtẽtia elementa, aut manent, aut circulo mouẽtur. manet quidẽ terra. vꝫ. ⁊ aq̃, ⁊ aeris qđ ſtagnatur, circulo autem mouetur ignis, ⁊ aeris qđ facile ductile eſt cuꝫ cęlo, circũuoluta ſm conuenientiaꝫ ad ipſuꝫ. ſi igitur hoc veruꝫ eſt, ⁊ ipſe etiã Ariſtoteles in metheorologicis dicit hypercauma circulo moueri, argumentũ accipiẽs a cometis, ⁊ ab alijs apparentijs, quę cõſiſtunt in ipſis orientibus ⁊ occũbẽtibus cuꝫ aſtris, quo mõ Ariſto. in his pmus quidẽ aliqualiter a motu pter naturaꝫ corꝫ quę ſub luna corporis cęleſtis ad ipſaꝫ excellentiã ⁊ eminentiam conatur oſtendere: ſꝫ hęc dubitatio tãq̃ Xenarcho ꝑponẽte poſt pauca ſoluetur. ⁋ Nũc autẽ dubitandũ, q̃õ neqꝫ ignem neqꝫ aliud aliquod ipſoꝝ quatuor dicit circulariter ferri, neqꝫ ſm naturam, ſi vnus vniuſcuiuſqꝫ qui ſm naturaꝫ motus, ſuper rectaꝫ autẽ motus horꝫ, neqꝫ pter naturaꝫ ſi vnuꝫ vni contrariuꝫ: contrariuꝫ autem ei quod ſurſuꝫ, qđ deorſuꝫ, ſed non ei quod circulo. Attendere autẽ dignũ ne forte nõ hoc dicat Ariſto. nullum quatuor elemẽtoꝝ, circulo moueri ſimplr̃, ſed neqꝫ ſm naturaꝫ, neqꝫ pter naturã. demonſtrato eniꝫ ꝙ ſit aliquid quod circulo mouetur ſm naturã, quod neqꝫ eſt ignis, neqꝫ aliud aliquod q̄tuor elementoꝝ, ſi eniꝫ ignis ſupponatur, neqꝫ ſm naturaꝫ vtiqꝫ habebit hunc motuꝫ, qui eniꝫ ignis, ſuper rectã, vnus autẽ vniuſcuiuſqꝫ qui ſm naturaꝫ, neqꝫ tñ pter naturaꝫ, motus eniꝫ pręter naturaꝫ ignis, ad deorſuꝫ, vnũ autẽ vni contrarium, ⁊ ꝙ quidẽ nulluꝫ quatuor elementoꝝ eſt quod hoc circulari motu moueatur ſic demõſtrauit. Qꝫ autẽ neqꝫ alicui⁹ alterius corporis eſt hic circularis motus, qđ mouetur ipſo pter naturaꝫ, ſimplici exiſtẽte, oſtẽdit ex eo ꝙ opꝫ ⁊ illud etiã ſm naturã habere aliquẽ motũ ſimplicẽ. Et palaꝫ ꝙ vltra rectã nõ eſt alius pter circulareꝫ ſimplex motus. quare iterũ erit vtiqꝫ aliquod quatuor elementoꝝ, quod quidẽ impoſſibile. hęc quidẽ igitur habeãt aliquaꝫ rationeꝫ: ſed ſiq̄deꝫ circulariter mouetur ignis, etiaꝫ ſm Ariſtotelẽ, vtrum ſm naturaꝫ illo motu mouetur, aut pręter naturaꝫ: Siquideꝫ enim ſm naturã, nõ amplius vnus vnius qui ſm naturaꝫ: ſi autẽ pręter naturaꝫ, non amplius vnuꝫ vni contrariũ, igni enim pręter naturã eſt motus qui ad deorſuꝫ. Forte igitur circularis motus igni, neqꝫ ſm naturaꝫ eſt tãq̃ ꝑprius, ſiquidem cũ firmamento circũfertur: neqꝫ eniꝫ planetis ſm naturaꝫ ſic, qui ab oriente motus, tãq̃ contrarius ei qui ſm naturã, talis eniꝫ eſt nociuus ⁊ non ꝑmanſiuus, ſed alter quidẽ pręter eũ qui ſm naturaꝫ tãq̃ exiſtẽs alicuius melioris ꝑualentis. Et forte ꝑpter hoc etiã Ariſtoteles non dixit ꝙ pter naturaꝫ contingit euꝫ qui alteri⁹ ⁊ alterius eſſe, ſed violẽtia, eſt eniꝫ violentia vitiis, quę non pter naturaꝫ, ſed ſuper nãm vtiqꝫ dicetur. ⁋ Sed merito interrogabit nos aliquis, ſi motu circulari vito alieno ⁊ ſuper naturaꝫ totalitas ignis mouetur. ergo nec habet aliqueꝫ propriuꝫ motuꝫ ſm naturã, aut ſicut terra ⁊ aqua, quideꝫ in ſeipſis quieſcunt, ⁊ ſupiora elementa habito ꝑprio loco. Dico igitur ꝙ inclinatio etiaꝫ totius ignis ad cęluꝫ eſt, ſicut terrę ad centrum. perſecutius autẽ in ꝯſequentibus dicetur, vbi dicet Ariſtoteles ad idẽ ferri totuꝫ ⁊ parteꝫ. ⁋ Xenarchus autẽ ſcđam dubitationeꝫ indubitatis circa quintã eſſentiaꝫ poſt dubitationẽ de ſimplicibus lineis, cõtra hoc ꝙ ſimplicis corporis, ſit ſimplex ſm naturã motus, inſtat. Ait eni nulli quatuor elemẽtorum iaꝫ exiſtẽti, ſm naturaꝫ eſt qui ſup rectaꝫ motus, ſed ei ſoli quod eſt in fieri. qđ autẽ fit, nõ eſt ſimplr̃, ſed inter eſſe ⁊ nõ eſſe, ſicut ⁊ quod mouetur, eteniꝫ hoc eſt in medio, inter locuꝫ aſſumendũ ⁊ ꝓhabituꝫ. ⁊ eſt generatio cognata motui, tranſmutatio quędã exiſtẽs ⁊ ipſa, ⁊ ꝑpter hoc igneꝫ qui dicitur ſurſum ferri nõ dicimus ꝑprie eſſe igneꝫ, ſed ferri, peruentum autẽ ad propriuꝫ locuꝫ, ⁊ cuꝫ ſuperſederit alijs, ⁊ quieuerit, tunc factuꝫ eſſe ꝑprie, ſpecificatuꝫ eniꝫ eſſe ipſuꝫ, ſm quod eſt leuis poſitione hac, ⁊ terra tunc proprie eſt terra, quando ſubſtiterit alijs, ⁊ medium obtinuerit locuꝫ, ⁊ aqua ⁊ aer, aqua quideꝫ quando ſuperſederit quideꝫ terrę, ſubſtiterit autẽ aeri. ait igitur, hoc. ſ. ꝙ ſimplicis corporis ſit ſimplex ſm naturaꝫ motus, falſum eſt. oſtenſuꝫ eſt eniꝫ ꝙ non exiſtenti, ſed ei quod in fieri, accidens eſt motus. ſi ergo oportet ⁊ iam exiſtẽtibus aſſignare aliqueꝫ motuꝫ, ⁊ ſic ſimpliceꝫ circulareꝫ aſſignare oportet, ſiquideꝫ hi duo ſoli ſimplices, circularíque ⁊ rectus, qui autẽ in recta, ſientiuꝫ eſt, ſed non exiſtẽtiũ quatuor. nõ igitur inconuenienter aſſignabit quis igni circulareꝫ, tribuens autẽ alijs quietem. ⁋ Hanc dubitationeꝫ ſoluẽs Alexãder, ait, qđ quideꝫ nõ penitus ꝑfectis exiſtentibus, exiſtit qui in recta, cõfitente hoc Ariſtotele, in his quę de generatione, ⁊ hic confitetur etiã ipſe plane dicens, ꝙ impoſſibile erat his, ſi nõ eſſet aliquid in ipſis potentia. motus enim eſt actus eius quod potentia, ⁊ ꝙ perfecta omnino tunc ſunt, quando fuerint in proprijs ſm naturaꝫ locis. Indigere autẽ, ait, qđ ſurſuꝫ mouetur nõ ad hoc ꝙ ſit ignis, ſed ad hoc ꝙ exiſtens iaꝫ ipſe ignis ſit in proprio ſm naturam loco, ad queꝫ fertur, ⁊ in alijs ſimiliter. Quod eniꝫ, ait, ⁊ iaꝫ ſm ſpecieꝫ perfectis pręđicti motus ſm naturaꝫ ſint, palaꝫ ex eo ſi quis deorſuꝫ in quo iaꝫ terra exiſtẽs, actu eſt terra, eleuataꝫ dimiſerit terraꝫ, in deorſuꝫ ferri ſilr̃, ablata eniꝫ a proprio loco, non ceſſat eſſe, qđ eſt. Adhuc autẽ ait, ſi grauis terra, ignis autẽ leuis, ſm naturam autem his tales motus nõ euertitur ſermo, niſi forte leue diffiniat Dubitatio Xenarchi. Solutio Alexandri.

finiat aliquis nō quod ſurſum fertur,ſed quod ſup oia reſidet,⁊ graue non quod deorſum fertur,ſed qđ omnibus ſubſidet.Nam ⁊ Platonis Thimęus demonſtrauit quod ſurſum ⁊ qđ deorſum,ad aliquid magis exiſte: ſed non ſm ſe.Si enim confitetur ⁊ Ariſtoteles,quod ad ꝓprium locum fertur,ad propriam ſpeciem ferri.⁊ Alexan.quod penitus perfectum in proprijs quieſcere locis,illorum maxime diffinitiones oportet aſſignare, ſed qui vult ex motibus ſonary,indiget his diffinitionibus.Porte igitur noui,ꝙ ⁊ Ariſtoteles eũ qui in recta motum/eſſe imperfectiorum ⁊ indigentiuz elementorum,⁊ exiſtentium in generari ⁊ corrumpi,volẽs autem ab his ſeparare cęleſtia a motu argumentatus eſt, oſtendens illis quidem ineſſe motuz congruum generationi ⁊ corruptioni,cęleſti autem/motum ſuſceptiuũ ęternitatis.

Secūda Xenarchi dub.

℄ Dubitat autem iterum Xenarchus,non neceſſariuz eſſe dicẽs ſi ſimplicibus naturalibus corporibus natura aſſignauit ſimplices motus proprios ⁊ cognatos,ꝓpter hoc iam ⁊ ſimplicibus motibus aſſignari ſimplicia naturalia corpora,neq₃ eniz cõpoſita compoſitis aſſignauit,erat enim ipſoꝝ multitudo infinita, infiniti enim ſunt cõpoſiti motus.

Solutio.

℄ Ad hanc dubitationẽ eſtimo dicendum ꝙ compoſitis corporibus aſſignata ſunt corpora naturalia compoſita,nõ eo qđ infinita ſint:neq₃ eniz compoſiti motus ſunt infiniti ſpecie, hus,niſi in eo qđ iterum ⁊ iterũ ſint corpora:quãuis eniz vnũquodq₃ corpus compoſitum,multis cõpoſitis motibus moueatur ſi non infinitis ſpecie,ſed ſi forte numero:ſm id quod ad infinitum,qđ quidem non cogit infinita eſſe numero quę mouẽtur niſi forte ⁊ ipſa,eo qđ ad infinitũ.

Solutio Alexandri.

℄ Alexã.autẽ hanc,ſiue Xenarchi inſtãtiam aliter ſuſcipiẽs,ſiue alterius memorãs videt̃ mihi obuiare ad talem,ſi cõpoſitum factum vnuz eſt,vnius autem vnus motus:idem erit motus ſimplicis ⁊ cõpoſiti: vnus enim ⁊ qui ſimplicis. Soluit igit̃ Alexan.dicens, vnus qui cõpoſiti,ſi non ſimplex,qui quidẽ enim ſimplex eſt,⁊ vnus:qui autẽ vnus non ſemꝑ ſimplex,neq₃ enim corpus qđ vnum iaz ⁊ ſimplex,quare ꝗ cõpoſiti, vnus quidẽ,ſed nõ ſimplex,ſi autẽ ⁊ ſimplex,ſed nõ vt cõpoſiti,ſed ſm ꝑdominans.in cõpoſito enim plura,q̃ motus principia,ꝓpter qđ ⁊ cõpoſiti.Sunt autem ⁊ hęc Xenarchi,ponere aũt ⁊ duas quidẽ eſſe ſimplices lineas,circularẽ ⁊ rectã,quatuor autem terrę ⁊ aquę/aeris ⁊ ignis,vnũquodq₃ cũ ſit ꝓprie ſm naturam habens motum cũ qui in recta,ſed quid vtiq₃ ꝓhibet,⁊ horum ſuppoſitorum ſm naturã eſſe ⁊ circularem alicuius,aut aliquoꝝ,aut ⁊ oium ipſorum,neq₃ enim ⁊ hoc cum ſuppoſuimus vnũ eſſe ꝙ vniuſcuiuſq₃ ſm naturam.Eſt autez neq₃ poſſibile ſupponere,falſuz eni eſt manifeſte.vtrũq₃ enim eorũ quę in medio,habet ſm naturã duos motus,aq̃ eni ex terra qdẽ ſurſum fertur ſm nãm, ex igne autẽ ⁊ aere ad ??ũ.⁊ aer deorſum qdẽ ex igne,ſurſum autẽ ex aqua,ſed ꝙ ꝑſuppoſuimus vnũ eſſe ſimpliciũ motuũ ſm nãm,palã dicente Ariſtotele.violẽtia qdẽ enim ꝯtingit,eo qđ alterius ⁊ alterius,ſm nãm autẽ impoſſibile ſiqdẽ vnus vniuſcuiuſq₃ motus ſimpliciũ ꝗ ſm nãm.Qꝫ autẽ media elemẽta nõ habeãt duoꝝ motuum ꝑncipia ſm ſe,palã hinc,leuis qdẽ eni eſt aer,minus autẽ q̃ ignis,⁊ aqua grauis/minus q̃ terra,qui aũt ad deorſum aeri,⁊ ad ſurſum aquę,violentia ⁊ nõ ſm nãm exiſtũt. qđ aũt magis ⁊ minus,nõ variat ſpẽz. Si autẽ aliquis velit mixtione ??,hoc qdẽ minus eſſe leue,hoc aũt minus graue,dicet hęc nõ eſſe ꝓprie ſimplicia,qđ quidẽ ⁊ Ariſto.videt̃,ſed moueri qdẽ vt ad eſſe ſm ꝑdominans,aliquando autem ⁊ ancipitis eſſe naturę, corpus enim ſimplex a non ſimplici,in hoc ſegregatur,eo qđ habeat principium vnius motus.Et ꝓpter hoc forte Ariſtoteles tãq₃ de duobus ſimplicibus diſputat plurimo.has quidem igitur inſtantias Xenarchi,⁊ ponit ⁊ ſoluit Alex.

Tertia dubitatio.

℄ Dicit autem ⁊ aliam Xenarchus talem,circularez motuz impoſſibile eſt eẽ ſimplicis corporis ſm naturaz,ſiquidẽ in ſimplicibus corporibus,cum ſint omiomera,omnes partes oportet eẽ eque veloces,in circulo autem quę verſus centrũ,ſemper ſunt tardiores,his quę verſus circunferentiam ſiquidem in eodem tempore per minorem diſtantiam mouentur,ſed ⁊ in ſphęra qui circa polos circuli mouẽtur tardius his qui remotius ⁊ velociſſime omnium maximus paralleloꝝ.

Solutio.

℄ Dicendum eſtimo,⁊ ad hanc dubitationem,ꝙ Ariſtoteles quidem circularez motũ ſimplicem dixit ſm lineam circularem factum vnũ vnius, ſermo autez dubitans,multos in ſphęra circulos inęq̈liter veloces accipiens.⁊ iterum in plano circuli,hos quidem verſus centrum,hos autez verſus peripheriã, tãquã vnum motum ex omnibus compoſituz temptat oſtendere,⁊ non ſimplicem,quoniaz ꝙ motus qui ſm vnumquẽq₃ in ſphęra circuluz ſimplex ſit,⁊ ꝗ ſm vnũquẽq₃ eorum qui in plano circuli non reflectitur.nam ſimiliter ſimplex eſt motus qui fit ſm ſemper manentem circulum,⁊ qui ſm equinoctialem,quãuis hic quidem tardiſſimus ſit,hic autem velociſſimus,⁊ circulorum deſcriptorũ vniuſcuiuſq₃ ſimiliter ſimplex eſt motus,⁊ ſimplicis corporis eſt eius quod ſm illam partẽ, Neq₃ eniz dixit Ariſtoteles ꝙ multi circulares motus ſint ſimplex ⁊ vnus motus,aut ſimplicis corporis,ſed ꝙ ſimplex motus qui ⁊ vnus eſt ſemꝑ ſit ſimplicis corporis,⁊ ſimplicis ⁊ vnius corporis,ſimplex ⁊ vnus motus,vt ⁊ toti cęlo tanq₃ vni indiuiſo congruat ſermo,et ſi in partes diuidat ipſum aliquis,⁊ vnicuiq₃ congruere,ſolum tãquã de vno motu,penes vnum circuluz facto,ſumendum ſuppoſitionem.

Vltima dubitatio.

℄ Vltimo autez in his quęrebat Xenarchus,ꝙ de naturalibus docẽtes,mathematicas demonſtrationes facimus,linearuz ſpeciebus vtentes,quando cauſas ſimplicium motuuz,ad ſimplices lineas reducimus.ſed ſiquidẽ mathematice vtimur lineis,in veritate deuiaremus ab intentione,ſi autez oi motu facto ſm diſtantiam linearem,ſimplici quidem ſm ſimplicem:compoſito autez ſm cõpoſitam in oſtẽſionem differentię motuuz ꝓpoſuimus ſpecies diſtantiarum,quo mõ naturalia mathematice dicimus oſtendere: etenim lineis vtitur ⁊ naturalis ⁊ mathematicus, ſicut ⁊ ſuperficiebus ⁊ corporibus,non enim vti lineis ſimpliciter eſt mathematicũ,ſed vti mathematice.Hęc quidem Xenarchus oppoſuit aduerſus ſuppoſitiones ab Ariſto.aſſumptas.

℄ Modernorum autem quidã glorię vt videtur venator quaſdam inſtãtias Xenarchi ſubijciens,⁊ alias quaſdam tales coaceruans Ariſtotelis accuſator apparuit,intentionem quidẽ totam faciẽs vt/ait/demonſtrare munduz corruptibilem.tãquã pręmium aliquod magnum a conditore accepturus,ſi ipſum conditorem ſolorum corruptibilium oſtenderit,⁊ nullius incorruptibilis.Propter hoc autem deſideriuz his quę hic dicuntur ab Ariſtotele,contradicere intendit per prolixos libros ſperans non ſoluz multitudine ſtupefacere inſenſatos,ſed (vt eſtimo) auertens plurimos,⁊ maxime peiores allectione tantaruz nugarum, vt indiſcuſſa maneant ſcripta in tot folijs:et contradicere ſolum aduerſus Ariſtoteles opiniones ſapientię, acquirant ſcriptori.

℄ Ego autez noui tales pꝛ̃umptiones,ſicut vocatos Adonidis hortos florere apud ſſeu

ſatos putantes in paucis diebus extinctas, ⁊ mihi Ariſtotelis negociū explanare proponenti ſm poſſe viſuʒ eſt nō negligere huius viri inſtātias, moleſtantes erudi torūʒ quideʒ nullus, ſed ineruditorūʒ ſemꝑ nouis gaudentes ⁊ grauiter ferētes antiquorum viroꝝ glorias. Et adhuc etiā eos, qui putant deū honorare ſi cęlū vt aiūt factuʒ ad miniſteriū hoīum, nihil putant habere ſingulare ad ea quę ſub luna, ⁊ ipſuʒ ſimiliter his corruptibile eſtimauerint. Iſti enīʒ ſuę opinioni de deo concordare iſtas inſtantias putātes, pro magno honore ꝓducūt, nihil quideʒ, neqʒ horuʒ ſcientes, neqʒ eorum quę Ariſtotelis adhuc magis, ad quę audent has inſtantias ferre, ſed adinuiceʒ trutinātes, ⁊ aduerſus nos pueriliter iactantes, ꝙ dogmata Phōruʒ euerſa ſunt. ¶ Hoꝝ igitur gratia ⁊ ꝓpter habentes faciliores auditus, ⁊ vt Ariſtotelis de cęlo negociuʒ ⁊ deicolus de vniuerſo intellectus in antiqua glorioſa ſentētia, maneant irredarguta. viſuʒ eſt mihi ⁊ has proponere inſtantias, ⁊ ſoluere ſm meū poſſe, cōuenientius enīʒ videbor coordinare cuʒ expoſitionibus negocij, ⁊ inſtantias, ⁊ ſolutiones ipſarum, ſi auteʒ alicubi videar contra viruʒ hunc aſperiorem ꝓijcere ſermoneʒ, non indignetur aliquis. nō enīʒ eſt aliq̄ contra virum ſtomachatio, quē neqʒ viſu noui vnquā, ſed primū quideʒ diligēs iudiciuʒ dignuʒ eſt imponere huic qui didicit ab Ariſtotele quidem ⁊ ab expoſitoribus eius, ſi forte aliqd ab his didicimus. non enī a Menandro ⁊ Herodiano, ⁊ a talibus venit nobis certius Ariſtotele quę de natura entiū: eruditus attamē nō de vnico Ariſtotele ſcribere (queʒ ipſius induſtrię ſedem magis, aut patreʒ vocans quis non vtiqʒ peccabit) ⁊ qđ induſtrius erat obumbrare caligine paralogiſmorū veritateʒ ⁊ qđ varietate inuolutionis induſtrius Ariſtoteles obūbrauit veritateʒ, ſepe autem ⁊ vt ſapientior ipſo ⁊ expoſitoribus eius gloriatur. Deinde viſum eſt mihi bene habere inductis a ꝑſumptione huius in contēptū ſcriptoruʒ Ariſtotelis, ⁊ ſic auxiliari oſtendendo deſpicabileʒ ipſius vaneglorioſaʒ ineruditionē. ¶ Primā igitur inſtantiam vir iſte aduerſus aſſumptas ab Ariſtotele ſuppoſitiones poſuit, excerptam ab his quę Xenarchi taleʒ, ſi diuerſi motus a diuerſis fiunt naturis, extraneū vtiqʒ erit, quod non ⁊ eorūdeʒ motuuʒ vna ⁊ eadem ſit natura. quoniaʒ igitur terra ⁊ aqua ambo ad centrū mouentur, eiuſdeʒ vtiqʒ erunt naturę ⁊ eiuſdeʒ ſpeciei, ſimiliter autē ⁊ ignis ⁊ aer ambo ſurſuʒ lata, ita vt ſimul ipſi fiat talis, terra ⁊ aqua cum ſint ſimplicia corpora, ⁊ ad mediuʒ ambo ferantur, ab eadem vtiqʒ natura mouebuntur ſm Ariſtoteleʒ, quę auteʒ ab eadeʒ natura mouentur, eiuſdeʒ naturę, ⁊ eiuſdeʒ ſpeciei ſunt, quod quidem ait euidenter inconueniens eſſe, ſi vere hoc quidē ſiccuʒ eſt, hoc auteʒ humiduʒ. In his itaqʒ nota dignū eſt, ꝑmo quidem, quę opportunitas aggrauationis abſurditatis, cuʒ ipſe Ariſtoteles plane dicat vnuʒ ⁊ ſimpliceʒ motum vnius ⁊ ſimplicis corporis ſm naturam eſſe, ad quod ſeq̄tur, diuerſos motus a diuerſis fieri naturis, iſte auteʒ accipiens hoc confeſſuʒ dixit extraneū, ⁊ ꝙ non eorūdeʒ motuuʒ eadeʒ ſit natura, quod tāquā inconueniens ſuperinducit, tanta quędam apud ipſum eſt inſenſibilitas cōſequentię ſermonū. ¶ Sciendūʒ autem deinde ꝙ ⁊ ſi genere vnus ſit ad deorſuʒ motus, ⁊ iteruʒ qui ad ſurſuʒ, ſed ſpecie differētes qui terrę ⁊ aq̄, terra quideʒ enīʒ ad centruʒ vadit, ⁊ hoc vult circūplecti, ⁊ omnibus ſubſtare alijs elemētis, aqua auteʒ nō ad centruʒ habet impetuʒ, ſed vult ſupernatarę terrę, ⁊ ſuꝑ hanc reſidere, ſimiliter auteʒ ⁊ ignis ⁊ aer ſe habēt adinuicem, non enīʒ ſunt duo ſoli termini motus recti, vt iſte eſtimat. ſ. ſurſuʒ ⁊ deorſum, ſed vtrūqʒ horuʒ in duo diuiditur, ꝓpter quod ⁊ quatuor facta ſunt, quę ſuper rectaʒ mouentur, motu quideʒ diuiſo ad deorſuʒ, in eum qui ad centruʒ, ⁊ in eum qui ad ſuperficiem terrę, motu auteʒ qui ad ſurſuʒ, in euʒ qui ad concauum cęli terminatur, ⁊ in euʒ qui ad concauuʒ coruatis, quare ſm hęc non eodeʒ motu mouentur aq̄ ⁊ terra, neqʒ aer ⁊ ignis. ſi auteʒ ſm ꝙ ad deorſuʒ, aut ad ſurſuʒ dicat quis eodē moueri, ⁊ naturaʒ vtiqʒ eandeʒ habebunt, ſi enīʒ naturam nunc accipit Ariſtoteles principiuʒ motus, nō cuiuſcūqʒ, ſed eius qui ſm locuʒ, vt inſinuat euʒ dicit. oīa enīʒ naturalia corpora ⁊ magnitudines ſm ſe mobilia dicimus, eſſe ſm locuʒ. naturaʒ enī dicimus motus ꝑncipiuʒ in ipſis, oīs auteʒ motus quicūqʒ ſm locū, aut rectus, aut circularis, aut ex his mixtus, palā ꝙ habentia eandeʒ motum ſm locuʒ, ⁊ naturaʒ vtiqʒ eandeʒ habebunt, ſm id quod nunc dicitur, ſed nō ſicca ſimpliciter, aut humida, naʒ quantuʒ eſt in talibus differentijs, ⁊ lapis vtiqʒ erit differēs a lapide, ⁊ later a latere, ⁊ aqua ab aqua. Si auteʒ ⁊ hęc aſſequātur huic qđ eſt diuerſos motus a diuerſis fieri naturis, hoc auteʒ verū omnino magis, qualiter igitur accidūt inconuenientia ſequētia? ex vero enīʒ non ſeq̄tur falſum, vt didicimus, ſed iſte tāq̄ confeſſum accipiens, ⁊ ꝙ diuerſa ſint ſm naturaʒ, aqua ⁊ terra, cum hęc ſit humida, ⁊ hęc ſicca, quāuis non ſm hęc nunc accipiatur natura, ⁊ ꝙ eodeʒ motu mouentur ad deorſum, quāuis neqʒ hoc ſm idem habeant. Sꝫ ōm addunt ſyllogiſmuʒ, in quo ⁊ cōſequentibus abutitur, taleʒ, ſi quę differentijs naturę ſunt ſicut terra ⁊ aqua, contingit moueri eodem motu, cum oppoſitione autē conuertens, ⁊ quę non eodeʒ motu mouentur nihil prohibet eiuſdeʒ naturę eſſe cęlum cuʒ his quę ſub luna: ⁊ ſimiliter illis corruptibile. Ad hoc enīʒ vbiqʒ ſudat intentio ſua, ⁊ eſt quideʒ ex dictis iaʒ patens inconuenientia rationis, ſi natura eſt principiuʒ motus qui ſm locū vt iſte confitetur. Quoniaʒ autem frequēter vtitur conuerſione cuʒ oppoſitione, nihil forte prohibet oſtendere ipſuʒ, neqʒ deductionem ipſius ſcire. ſermone enim interrogato ſic, ſi differentia ſm naturaʒ contingit moueri eodeʒ motu, quę non eodē motu mouentur, nihil prohibet quod idem eſt ei, quod eſt contingit indifferentia ſm naturaʒ eſſe. Primo quideʒ negatiuam particulaʒ non appoſuit cuʒ modo in aſſumptione oppoſitę negationis, cōſequenti affirmationi ſm legem dialecticę. Cum enīʒ dixiſſet eodem motu contingit moueri, ⁊ huic affirmationi oppoſitaʒ negationeʒ vellet accipere, non dixit, quę non contingit eodeʒ motu moueri, ſicut oportebat ad moduʒ apponi negatiuaʒ particulā, ſed quę non eodem motu mouentur, contingit indifferentia ſm naturam eſſe. quomodo igitur poſſibile eum quę cum oppoſitione conuerſionem cognoſcere ignoranteʒ negationem oppoſitam ſequenti antecedētis affirmationi? Et quid dico de ea quę cum oppoſitiōe cōuerſione, quomodo poſſibile ſyllogiſmum quēcūqʒ cognoſcere, ignorantem qualiter ex affirmationibus fiāt negationes? Et hoc ipſum autem ignorauit ꝙ in materia contingenti, in qua nihil magis ſequitur poſituʒ q̄ oppoſitum ſibi, non habet neceſſitatem quę cum oppoſitione conuerſio. tale enim conſequens iſte accipit, vt oppoſitum ſibi magis ſequatur ad antecedens, q̄ ipſuʒ acceptum, differentibus enim ſm naturam magis conſequitur ꝙ non eundem motum habeant, ſed differentem, q̄ ꝙ eundem. hoc autem ſic ſe habente nō adhuc oppoſito conſequentis neceſſario ſequitur oppoſitum antecedentis, quod quidem requirit quę cum oppoſitione

tione

tione conuerſio, ſed magis ipſum antecedens, huic eniꝫ quod non eundeꝫ motum habet, magis ſequitur ꝙ differentia ſm naturam ſint, ꝙ̄ ꝙ eod. m. Forte autẽ non inconueniẽs ꝑpter tardiores pauca de his proponere.

¶ Sciẽdum autẽ ꝙ in contingentibus, ſiquideꝫ ſic accipiatur cõſequens, vt omni antecedẽtis ⁊ ineſſe poſſit, ⁊ non ineſſe, vt ſi dicamus, ſi homo eſt, grãmaticum ipſum eſſe contingit, tũc recte ſumpta negatione oppoſita ſequenti affirmationi, ſic, ſi non contingit grãmaticũ eſſe, ſequitur oppoſitum antecedenti, ꝙ non ſit homo, ſi ꝟo conſequens ſic accipiatur, ſequi cõtingenter, vt cõſequens alicui quidem antecedentis. etenim ⁊ hęc contingenter dicitur ſequi, vt ſi dicas ſi animal eſt contingit ſuperiorem maxillam mouere, tale enim animal eſt crocodillus, tũc non adhuc ſaluatur conuerſio, quãuis recte quis acceperit oppoſitum conſequenti, huic enim quod eſt, non eſt contingere ſuperiorem maxillam mouere, quod quidem opponitur huic, contingere ſuperiorem maxillam mouere, non ſequitur, ꝙ non ſit animal. plura enim animalia non mouent ſuperioreꝫ maxillam, ſed inferiorem tãtũ. tale autem eſt ⁊ contingens quod ab hoc acceptum eſt, quãuis enim veruꝫ accipiatur ſe ſupponatur, ꝙ differentia ſm naturam eundẽ habeat motum, non omnibus differentibus ſm naturam ineſt hoc. ſed ſi forte pauciſſimis quibuſdam, pluribus autem contrarium ineſt, propterea ꝙ oppoſitum conſequentis, ſcꝫ non contingere eundem motum habere, magis ineſt antecedenti ꝙ̄ oppoſito ipſius: magis eniꝫ non contingentia eundem motum habere, aſſequitˀ differentibus ſm naturam, ꝙ̄ horum oppoſitis. ſ. indifferentibus, ſic autem ſi dicam, ſi par eſt, contingit nõ vſqꝫ ad vnitatem diuidi, vt in numeris pariter imparibus vocatis ſe habet, ⁊ impariter paribus, deinde accipiaꝫ oppoſitum cõſequentis. ſ. non contingere non vſqꝫ ad vnitatem diuidi, ⁊ concludam oppoſitum antecedentis. ſ. non parem eſſe, non erit verum, nam pariter parẽ qui eſt maxime par non contingit non vſqꝫ ad vnitatẽ diuidi. Sed ⁊ ſi differentia ſm ſpecieꝫ, ſub eodeꝫ genere contingit, vtputa homineꝫ ⁊ equuꝫ, ſub animali exiſtẽtia. ergo quę non contingit ſub eodẽ genere, ⁊ hęc in differentia ſpecie ſunt, aut vt iſte inartificialiter produxit, quę non in eodeꝫ genere ſunt, contingit ſpecie eadẽ eſſe, ſm eam quę cum oppoſitione conuerſionẽ, ſeqˀr vt homo ⁊ ficus quę altera habent genera. ſ. aĩal ⁊ plantam, ſint eiuſdeꝫ ſpeciei, ſm ipſuꝫ, quod quideꝫ erit impoſſibilius: Quę eniꝫ eiuſdeꝫ ſpeciei, ⁊ eiuſdeꝫ generis prius neceſſe eſſe, ſi vere ex genere ⁊ differẽtia eſt ſpẽs, ⁊ ita quideꝫ quãuis vere accepeꝫ fuerit conſequẽs, ſed contingẽter, non ſaluatur neceſſitas eius quę cũ oppoſitione conuerſionis. Iſte autẽ ⁊ antecedẽs falſe accepit accipiens naturaꝫ ſm caliditateꝫ ⁊ frigiditateꝫ, ſed non penes motuꝫ ſm locum, vt Ariſtoteles voluit, ⁊ conſequens falſuꝫ, nõ eniꝫ eodeꝫ motu mouentur terra ⁊ aq̃, ſed hęc quideꝫ ad centruꝫ, hęc auteꝫ ad terraꝫ, ſed ⁊ coniunctuꝫ falſo accepit. Si eniꝫ differentia ſm naturã, eſt autem natura principiũ ⁊ cauſa motus, ⁊ maxime eius qui ſm locum, neceſſe diuerſis motibus ipſa moueri, ⁊ nõ eodeꝫ vt iſte putat. ſi eniꝫ principiuꝫ ⁊ cauſa motus differens, palaꝫ ꝙ ⁊ motus differẽs erit. ſed ⁊ cõuerſionem videamus, quam iſte ſm coniunctum vocauit, neque ſciens nomina conſueta his ſyllˀis: quia non vocãt ſm coniunctum, ſed acceptionem quidem oppoſiti cõſequentis, vocant aſſumptionem, acceptionem autem oppoſiti antecedentis nominant illationem. Peccauit igitur merito conuerſio quę dicit, quę diuerſo ⁊ nõ eodem motu mouentur, contingit eiuſdem naturę eẽ, nõ ſolum quia negatione prolata, negatiuam particulam non appoſuit modo. ſ. contingit, ⁊ quia totaliter in tali contingenti materia non procedit, ſed ⁊ quia impoſſibilium eſt, habentia differentem ſm naturam motũ, eiuſdem eſſe naturę, ſi vere natura eſt principium motus. ergo ne vir iſte deridendus eſt, ea quę cum oppoſitione conuerſione vtens, intantum ipſam ignorans: Conſequenter autẽ poſtquã concedit, cęlum neqꝫ leuitatẽ, neqꝫ grauitatem habere, conatur oſtendere ꝙ nihil ꝓhibet ipſum caliditatem ⁊ frigiditatẽ habere, ſcribit autem ita. Neceſſe enim ⁊ me delirare, neqꝫ eni ſi leuia corpora ſemper ⁊ calida exiſtunt, ſimiliter ⁊ ſi grauia ſemper ſunt ⁊ frigida, ſequitˀ ex neceſſitate, quę neqꝫ leuia, neqꝫ grauia, hęc a frigiditate ⁊ caliditate remota eſſe, neqꝫ eſt ſana quę ex antecedente conuerſio. Ecce eniꝫ ſi aliquis quidem homo ſemper ⁊ animal eſt, non tamen ſi quis non eſt homo, verum hoc, neqꝫ animal eẽ, oportebat autem intelligere ꝙ ſi leuia calida ſunt, adhuc magis calida, magis leuia erunt, ſubtilium eniꝫ partiũ, quę calida, ſubtilitati autem partium, leuitas aſſequitur, ꝓpter hoc autem eadem ⁊ frigida ratione frigiditatis. ſcꝫ ſpiſſitudine grauia. ſi igitur adequantur hęc, nihil prohibet ⁊ ab antecedente fieri conuerſionem, ſi eniꝫ homo, riſibile, ⁊ ſi non riſibile, neqꝫ homo, ſed verum dicere, ⁊ ſi non homo, non riſibile, quia adequantur ambo. quare hic videtur propria eius quę cum oppoſitione conuerſionis ignorare, ⁊ cęlum fruſtra ab ipſo frigidum aut calidum indicatur. Et aliud autem his qui de ſimplicibus motibus ſermonibus adducit tale, ſicut in quatuor elementis ſi ⁊ genere vnus eſt qui ſm naturaꝫ ⁊ qui ſm rectam motus, ſed quoniam ſm ſpeciem differens qui a medio ab eo qui ad medium, propter hoc differentia ſpecie facta ſunt ignis ⁊ terra, ſic quoniam differens qui ab oriente motus ab eo qui ab occaſu ſm ſpeciem variata ſunt quę mouentur, erratice autem, ſiquidem velocitate differunt abinuicem ſm naturam, ſicut terra ⁊ aqua, quãuis eandem habeant inclinationeꝫ ad deorſum, differunt ſm ſpeciem, propter celerius moueri ⁊ tardius, non quinque igitur, ait, ſunt ſimplicia corpora, ſed tot numero quot ſphęrę, ⁊ quatuor elementa. Et mihi videtur homo iſte, neqꝫ hic ad intentionẽ Ariſtotelis aſpexiſſe, neqꝫ eniꝫ contradiceret vtiqꝫ Ariſtoteles ꝙ non eſſet cęleſtium ſphęrarum aliqua ſm ſpeciem differẽtia, ſicut ⁊ elementorum ſub luna, nã ⁊ ipſe a cęleſtibus ſphęris, multitudinem imobiliuꝫ ſubſtantiarũ ſyllogiꝫauit, ſm ſpeciem. vꝫ. differentium, nõ eniꝫ vtiqꝫ ſm materiã, ſed ſicut omnibus quę ſub luna ſm rectã moueri cauſale argumentuꝫ putat generationis ⁊ corruptionis, ita cęleſtibus circularem motum idonee ſuſcipere perpetuitatem, ſiue ab ortu, ſiue ab occaſu, ſiue celerius, ſiue tardius, circularis motus, ⁊ propter hoc ſemper in fine, ⁊ ſemper in principio ⁊ indeficiens, et perpetuus, vt demonſtratum eſt. Iterum autem, ſiue a medio, ſiue ad mediuꝫ, ſiue celerius, ſiue tardius qui ſuper rectam: ⁊ finitus, ⁊ propter hoc ad generationeꝫ faciens. huius autem, ꝙ quę ſub luna diuiduntur in quatuor, ⁊ ꝙ cęlum interim ſumitur indiuiſum, cauſaꝫ eſtimo hoc, ꝙ eorum quę in generatione ⁊ corruptione de quibus plurimum phyſiologię principia voluit diſcernere, a quibus ⁊ cauſas eorum quę in ipſis accidunt, proſequitur. Quoniam quantum ad diſtãtiam cęli ⁊ eorum quę ſub luna ſufficit qui ſuper rectam motus, itaqꝫ vnus ad vnum circularem determinatum, nãqꝫ ⁊ Ariſtoteles plurima non tãquaꝫ de quatuor, ſed tãquaꝫ de

a.l. cęrum

duobus his quę ſub luna diſputat in ſequenti ꝯo libro, ⁊ quod ſine errore, ab erratico diſtinguit. Iſte aũt in 7° ipſius cap. al. ſi bene notauit Alexã. qđ ꝓprie hunc dicit Ariſtoteles circulares eſſe motũ, qui ſit circa centrũ vniuerſi, neqꝫ proprie circulares, neqꝫ ſimplices, ⁊ aſtra etiã ſingulari motu ꝑter ſphęras mota, ſm qđ aſtronomis videtur, mouenť circa ſingularia centra, cũ nõ ſint eiuſdem centri cuꝫ vniuerſo, neqꝫ ipſa aſtra, neqꝫ hoꝝ epicicli, neqꝫ ſphęrę vocatę ecentricę. palam ꝙ vi ꝓpe mouentur circulari motu, neqꝫ ſimplici deꝑhenſo ⁊ eo qui ad deorſum ⁊ eo qui ad ſurſum. Quãuis enim ꝑter Ariſtotelis ſuppõnes ſint hę, al. tamen manifeſte apparent aſtra viciniora facta terrę, ⁊ remotiora. Dicitur igitur ꝙ in his Ariſtoteles hoc ſolũ dicit, ꝙ circularis motus circa medium eſt, hoc enim omni motui circulari conuenit, ſi autem in alqa corpora circulariter lata, circa centrũ vniuerſi moueri dicit, Sciendũ ꝙ ſm antiquorum aſtronomorum ſuppoſitiones facit ſermoneȝ, qui enim circa Eudoxum ⁊ Calippum, ⁊ vſqꝫ ad Ariſtotelem ſupponẽtes ſphęras reuoluentes cõcentricas vniuerſo per illas conabãtur ſaluare apparentia, circa cẽtrum quidem vniuerſi dicentes moueri omnes ſphęras, remotionuꝫ autem ⁊ appropinquationuꝫ ⁊ viſarũ directionuꝫ, ⁊ retrogradationum, ⁊ irregularitatum in ipſis apparentiuꝫ, cauſas non valentes ſm illas ſuppoſitiones aſſignare, ꝓpter hoc qui circa hyparcuꝫ, ⁊ ſiqs contemporaninus ipſi, ⁊ poſt hunc Ptholemęus, ſphęras ecentricas ⁊ epiciclos ſuppoſuerũt, propter hoc quidem omnia cęleſtia moueri circa centruꝫ vniuerſi non volentes, dictoruꝫ autem prius cauſas ab illis ꝑtermiſſas, iſti ſm has ſuppoſitiones aſſignantes. Ariſtoteles igitur hic quideꝫ nihil dicit de his, vbi auteꝫ loquiť, videtur ſequi ſuppoſitiones prioruꝫ, palam autem ꝙ differre circa has ſuppoſitiones non eſt enclima quaſi res clamore digna. propoſituꝫ enim eſt quo ſuppoſito ſaluabũtur vtiqꝫ apparentia. Nihil igitur mirum ſi alij ex alijs ſuppoſitionibus conati ſunt ſaluare apparentia, aſtra autem ſi mouẽtur circa ſui ipſorũ centra, ſed ⁊ circa centrum vniuerſi a ſphęris circunducta mouentur. Apud quẽ autem aſtronomorũ inuenit iſte ꝙ aſtra circa ſuiipſorum centra mouentur: aut ab his quę in canonibus Ptholemęi negligenter audiens ꝙ alij quidem ſunt numeri centri epicicli, alij autem ipſius aſtri, putauit hos eſſe motus ipſius aſtri circa ꝓprium centrũ, nõ attendens ꝙ numeri quidem iſti ſunt tãꝙ tranſeuntis aſtri, motus auteꝫ qui circa centrum non ſic tranſeunte ipſo, ſed numeri quidem centri epicicli inſinuant motũ cõcentrici aut ecentrici in quo fertur epiciclus, qui aũt aſtri motum epicicli in quo fertur aſtruꝫ ipſius nõ aſtri motum circa ꝓprium centrum impoſſibile deꝑhendere in quanto tempore reſtituiť: neqꝫ enim tranſgreditur locum ex loco ſm hunc motum. Propter hoc aſtronomorum quidem neqꝫ aliquis conatus eſt reſtitutionem aſtri circa ꝓprium centrum, in quanto tempore fiat colligere, neqꝫ enim compꝑhenſibile erat. Plato ꝯo ⁊ hunc aſtrorum motum nouit. Ariſtoteles ꝯo quid de motu aſtrorum opinetur in ſcđo huius negotij dicet. Adhuc autem non ex ſimilibus al. Ariſtoteles fecit elemẽtorum ⁊ cęli diſquiſitionem, hac quideꝫ totum accipiens in ꝓprio loco motum, hac autem parteꝫ ex proprijs locis remotam, ⁊ in eo qui ꝑter naturam factã. Dico igiť ⁊ hoc breuiter ꝙ intẽtio Ariſtotelis eſt oſtendere cęleſtia alterius naturę ꝙ̃ quatuor elementa ex differentia motuuꝫ. quoniã igitur quidem horum partes mouẽtur ⁊ a loco qui ꝑter naturam, ⁊ motu ad generationem faciente eo qui ſuper rectam, cęlum auteꝫ totuꝫ ad perpetuitatem cognato motu. ſ. circulari, merito ab his hęc quidem eſſe generabilia ſyllogiꝫauit, hoc auteꝫ perpetuũ. Et non inconuenienter autem Ariſtoteles ſuppoſuit ⁊ totaꝫ terram extra medium: vt oſtendat totius inclinationem ad centrum tendẽtem. euidens nãqꝫ eſt ꝙ quãcũqꝫ quis ipſius accipiat parteꝫ, talis eſt. Non igitur neceſſe differẽtiam ſubſtantię a motu ſyllogiꝫantem quę mouentur ſm naturam comparando aſſumere, ſed ⁊ ſi hoc quidem pars fuerit, hoc autem totum, ⁊ hoc quidẽ in eo qui pręter naturam, hoc autem in eo qui ſm naturam ſemper. Hęc eniꝫ ⁊ euidentius oſtendunt differentiam, quia ab his quidem natę ſunt ſeparari partes, ab hoc autem non poſſunt, ⁊ hę quidem in loco pręter naturam natę ſunt fieri, hoc autẽ ſemper in eo qui ſm naturam eſſe, ⁊ totalitates igitur elementorum, aut manẽt, aut circulo mouentur, ſed ſufficit ⁊ a partibus ipſorum differentiam ſm naturam accipere, ⁊ maxime quando omnes partes ſimilem inuicem naturam habere videntur vt partes terrę, ad medium tendẽtes, ⁊ quę aquę ſupernatantes terrę. ſi autem totalitates elementoruꝫ quę non ſuper rectam mouentur merito quę ad partes maxime differentis ſequeſtrationeꝫ cęli manifeſtauit. Iſte autem volens cęlum corruptibile eſſe conatur eiuſdem naturę cum elementis ipſum oſtendere, ⁊ ob hoc eodeꝫ motu moueri: circulo eni, al. mouetur ⁊ hypedecauma ⁊ aer, ſm ꝓpriam naturam hunc habẽtia motum ſicut ⁊ cęlum, aut eniꝫ ſm naturam aiunt, aut ꝑter naturam. Melius autẽ neqꝫ eſſe omnino ꝙ̃ ſemper eſſe in eo qđ pręter naturã, erit auteꝫ vt ⁊ pręter naturã, partib⁹ ipi⁹ pręter naturam exiſtẽtibus, hęc ſuauia ſibiipſi faciens immoratur, ⁊ in ipſa ſentẽtia ſepe eadem garriens. Dictum eſt autẽ ad ipſam dubitationẽ prius, ⁊ magis (vt eſtimo) dearticulatim, diciť autem ⁊ nunc, ꝙ circularis motus ignis nõ eſt ꝓprius, ſiquidem cum vltima circũfertur, ſicut neqꝫ erraticuꝫ qui ab ortu eſt ꝓprius, nõ tamen ꝓpter hoc pręter naturaꝫ, neqꝫ vt notus, ſed vt ſuper nãm, ſm qđ a meliori obtineť, natus quidẽ eo q meliori moueri, ſicut ⁊ anima in diuinari ꝗ nata eſt, nõ tamen mota ſm ſingulari motu dei. Quõ aũt putat ꝓpriuꝫ ignis circularẽ motũ, cũ reſtituať cum vltima ſphęra, ⁊ his quę ab ipſa mouẽtur? Adhuc autẽ ⁊ ad hũc inſtat ſermonẽ, qđ violentia quideꝫ cõtingit motũ alterius ⁊ alterius eẽ, ſm nãm autẽ impoẽ, terrę eniꝫ ⁊ aquę ſm naturam eſt qui ad mediuꝫ vniuerſi motus. Nõ bene autẽ putat aquę ineſſe hanc inclinationẽ, ſed terrę ſupernatare, ⁊ ſi vſqꝫ ad cẽtrum procedat remota terra, vt comprehendat alicubi terram cui imitatur procedit, ⁊ ſi auferat quis a centro terram, ⁊ centrum (vt eſtimo) pertranſibit aqua, quęrens terram. Probat autem hoc, ꝙ terra ſuppoſita ſm naturam quieſcit, ⁊ non adhuc indiget credere ad inferius, niſi quantum ſubtracta terra, neceſſe fluere ad concauitatem, cum ſit fluxibilis. Si autem vt iſte putat vtrique eſt ſm naturam qui ad medium vniuerſi motus, non adhuc eo qui alterius, ſed eo qui ſuiipſius vtrunque ſm naturam mouetur, adiecto autem textu qui dicit adhuc ſequi, pręter naturam contrarius ei qui ſm naturam ⁊c. Per quę oſtẽdit Ariſtoteles, ꝙ circulatio non ſolum ſm naturam non eſt alicuius elementoꝝ, ſed neqꝫ pręter naturaꝫ. in multis delirans (vt eſtimo) conať oſtẽdere ꝙ nõ eſt pręter naturã circulatio igni, ⁊ Ariſto. idem dicente, excepto ꝙ ille, neqꝫ ꝑter naturã, neqꝫ ſm nãm ait. Iſte auteꝫ vult quidẽ ipm ſm naturaꝫ ineſſe. oſtendit autem interim, ꝙ nõ pręter naturaꝫ Ariſtotelis demonſtratione

al. ſpeculari.

vitens. ſi enim vnũ vni contrarium, contrarius autẽ ignis ſm naturã motus, motui ad deorſum, nõ vtiq; igiť erit ⁊ circularis ipſi contrarius, quare neq; pręter naturã, qđ enim pręter naturã, contrarium. ſm naturã ergo igni in ꝓprio loco exiſtẽti, circularis motus. Et quidẽ oportebat Ariſto. vitẽtẽ demonſtratione excitari ad inquiſitiones magis, q2 vtiq; Ariſtoteles quod videbať ꝓnunciãs, voluit dicere. ſ. neq; ſm naturã, neq; pręter naturã ipſum circulo moueri, quãuis motum circulariter: ſed quo mõ (vt dixi) motũ qui nõ eſt ꝓprius ſm naturã vtiq; quis dicet: Melius igitur ſi vere eſt omnino ſimplex ſuper naturã ipſum dicere, vt ⁊ vnus vnius ſit, qui ſm naturã, quod quidẽ ⁊ ipſe falſificat, duos mot⁹ ignis ſm naturã dicendo, hunc quidẽ ſurſum partium ipſius a totalitate abſtractarum, hunc autẽ circularẽ totalitatis, quare ⁊ cęlũ circulariter motũ, nihil prohibet eſſe ignẽ, neq; pręter naturã ipſi erit motus. Et palã ꝙ in oĩbus his decepit ipſum ꝙ circularẽ motũ cęleſtẽ exiſtentẽ, non ſuper naturã putauit ineſſe igni, ſed ſm naturã, eſſe autẽ aliquẽ ⁊ ſuper rectã in ipſo motũ proprĩũ ignis, aſcendentibus ⁊ deſcendentibus partib⁹ ipſius aliquibus ⁊ rarefactis ⁊ inſpiſſatis vere dixit Alexander, oſtendens eſſe motũ mixtũ, ⁊ non adhuc ſimplicem, ⁊ ſic cõcludens, ꝙ neq; ſm naturã, neq; pręter naturã, eſt igni circulatio, ⁊ ꝓpter hoc neq; duos eiuſdem motus eſſe ſm naturã, neq; duo vni contraria, ſed ꝙ ⁊ circularis quidem eſt in igne motus, ⁊ rectus, vt dictum eſt. circularẽ quidem a cęleſtibus ſuper naturam ipſi datũ eſſe dicendũ, rectũ autẽ eſſe propriũ ipſius.

¶ Iſte autẽ inſiſtit cõtendẽs oñdere propriũ eſſe totalitatis hypercaumatis circularẽ ſimplicem motum, qui neq; cęleſtis prius cõcedit talem habere motũ. Cauſa autẽ quia putat ex hoc concludere, ꝙ quãuis circulari ⁊ ſimplici motu cęlũ moueatur nihil prohibet eiuſdẽ naturę exiſtens cũ his quę ſub luna ſiĩliter illis eſſe corruptibile ⁊ ipſum: ⁊ ſufficiebat quidẽ ad hanc intentionem impiãq; ſimul ⁊ irrõnabilẽ, oſtenſũ fuiſſe prius ꝙ nõ eſt proprius hypercaumatis circularis motus, ſed a cęleſti circulatione, inditus eſt ſuper naturã, vt inſinuant ibi cõſiſtentia phãtaſmata coorientis ⁊ ſimul occũbentis cũ aſtris, etiã ad multos dies. Sufficiebat etiã ⁊ attendere ꝙ quãuis cęlũ igneum eſſet, circularẽ ſimplicẽ habẽs motũ perpetuũ vtiq; eſſet nõ ſm totalitatẽ ſolam illud ſicut ignis, ſed ⁊ ſm partes, ſi nulla harũ abſtrahiť a ꝓpria totalitate, ⁊ iterũ ipſi copulatur: quare ⁊ ſi ſm nullũ aliud, ſed hoc tamẽ alterius vtiq; eẽt naturę, pręter elemẽta quę ſub luna, ꝓpter quã nõ ſolum ſm totum, ſicut elementa, ſed ⁊ ſm partes ingenitũ eſt ex tẽpore ⁊ icorruptibile. Quoniã autem multa dixit aduerſus Alexandrũ oſtendentẽ non ſimplicẽ, ſ3 mixtum eſſe motum hypercaumatis, pauca hoꝝ diſcutiendũ. Dicit igiť, quãuis hęc qđẽ aſcẽdãt hypercaumatis, hęc autẽ deſcendãt, ⁊ hęc qđẽ inſpiſſata, hęc autẽ rarefacta, ⁊ palã ꝙ hęc qđẽ pars velocius moueť, hęc autẽ tardius, nihil minus eſt ſimplex circularis motus toti⁹. Cõtingit enim/ait/ ⁊ igne ſurſum lato ⁊ aq̃ deorſum partium ipſoꝝ, quaſdã quidem huc, quaſdã autem illuc ab aliquo ſpiritu impelli, attamẽ totum ſimplici motu moueť, qui a medio, ⁊ ad mediũ: quãuis vtiq; q2 dicet, tũc proprie ſimplicẽ illius ignis ⁊ aquę motũ, motu cõpoſito ex diſſimilibus partibus, ⁊ hac qđẽ ſurſũ, hac autẽ deorſum trahẽte, quãdo ⁊ veriſimile motum fieri obliquũ in his quę recti motus. Et ſphęra autẽ luciferi/ait/ circũducta ipſe lucifer motus in ꝓprio epiciclo, quandoq; qđẽ terrę vicinior, qñq; autẽ remotior fit, ⁊ in reliquis erraticis eodẽ modo, ſed tamẽ totum cęlũ vno ⁊ ſimplici motu moueť. Et opꝫ quidem notare, ꝙ hęc cõfitetur nũc, quãdo putat poſſe ex ipſis alia euertere. Notare etiam ꝙ ab inexperientia aſtronomicarũ ſuppoſitionũ garrit, quis enim qualitercũq; eruditoꝝ non nouit ꝙ talem habent intentionẽ aſtronomoꝝ ſuppoſitiones, ꝙ circulari ⁊ regulari ſeruato motu, cęleſtium ꝑ ipſas diuerſitates motuũ, ⁊ aſcenſiones ⁊ deſcenſiões, ⁊ directiones ⁊ retrogradat[illegible]es, ⁊ apparentias ⁊ omnia quę apparent, circa ipſa demõſtreť quo mõ fiãt: Etenim vniuſcuiuſq; eoꝝ quę ibi, eſt motus ſimplex ⁊ regularis. quãuis igitur. ſ. circũducãtur cum totalioribus partialiora: tamẽ neq; totaliorũ motus fit compoſitus, ſed ſimplex manet, ⁊ partialioribus ſic tradit, neq; partialiora ſui ipſoꝝ motum cõpoſitum habent, ſed illo manente ſimplici, aliũ diuiniorẽ ⁊ ſimpliciorẽ a totalioribus aſſumũt. S3 neq; ſi qua particula/ait/aeris, aut hypercaumatis rareſit, aut inſpiſſať, hoc facit nõ ſimplicẽ eſſe motũ totius. totaliť enim rarefactio ⁊ inſpiſſatio, alterationes ſunt, ⁊ nõ ſm locũ motus. Etenim ſi glebã/ait/ delatã ad medium calefieri ⁊ frigefieri accidat non eſt cauſa ꝙ nõ ſit ſimplex mot⁹. ¶ Vide qualiť ſtulta ſunt quę dicũtur non intelligentis, quia quod quidem rareſcit, leuius fit, quod autẽ inſpiſſatur grauius: ⁊ ita inęq̃liter veloces fiunt partium motus ſm locum, ſed neq; aqua quãdo deorſum fertur, ⁊ fit glacies habet ſimplicẽ motum ad deorſum: vt putat iſte. ¶ Sed et Alexã. rurſum ꝓponens lrãm quę dicit. [Simul enim ipſum quod fertur, neceſſe ⁊ ſm propriam inclinationẽ moueri, aut ſurſum ſiquid leuium fuerit, aut deorſum ſiquid grauiũ] fieri igitur ipſius motum mixtum ex recto ⁊ circulari, diſcerpit maligne ipſm, vt de toto intelligens ſurſum ⁊ deorſum, ⁊ conatur oſtendere ꝙ neq; poteſt ſurſũ moueri hypercaumata tangens lunarem ſphęram, neq; deorſum ſm naturam. palam autem ꝙ ⁊ toto ſub cęlo circulariter moto partes/ait/ipſius, has quidẽ ſurſũ, has autem deorſum moueri, vt manifeſtat ab ipſo prius expoſita Alexandri litera, neq; enim ſimpliciter/ait/mouentur circulariter hoc motu ignis ⁊ aer, neq; ſuper rectam ſed mixto. etenim in altum quędam ipſarum ꝓcedunt, ⁊ dimiſſiores fiunt in tali circũductione, ⁊ adhuc rareſiunt ⁊ inſpiſſantur, q2 quędam ipſarum dixit, ⁊ nõ tota rarefieri, aut inſpiſſari, quę qđem differentiã mot⁹ localis faciẽtia nõ cõcedit quidẽ ſimplicẽ eẽ motũ, eum qui ſm locũ: qm̃ aũt ſepe ꝓducit hoc [ſi non ſm naturã eſt circulatio hypercaumati, ⁊ aeri, ꝑter naturam exiſtẽtem, non vtiq; diu permanere. etenim Ariſtotelem dicere, ꝙ citiſſime corrũpuntur quę ꝑter naturam] memorari opꝫ, ⁊ ꝙ nõ oĩno ſimplex eſt illoꝝ motus: vt Alexander oñdit ꝓpter implicitũ eẽ eũ qui ſup rectã motũ aſcẽdẽtiũ ⁊ diſcẽdẽtiũ, ⁊ q2 circularitatẽ hñt ſup nãm, qđ qđẽ ſaluat magis pñcipãua. quãuis igiť Ptholemęus ⁊ Plotinus, ⁊ Proclus, ⁊ quãuis ipſe Ariſtoteles hyꝑcauma moueri dicãt iſto motu, nõ ꝓpriũ ipſius hũc motũ ꝑꝑ cõreſtitutionẽ cũ vltima ſphęra, ſ3 aptũ natũ qđẽ eẽ, ad ipm vt nõ violẽtia trahat, ſ3 cũ alio moueať: vt ⁊ erraticũ cũ eo qđ ſine errore, eteni huius nõ eſt ꝓpri⁹ hic motus, nõ tñ violẽtus ſ3 ſupnãlis. Hęc qđẽ igiť ſunt q̃ vſq; ad hos ſermones, ⁊ ab iſto aduerſus Ariſtoteles dicta ſunt, ⁊ (vt eſtimo) ſoluta. redeundum autem iterũ ad ea quę deinceps.

¶ At vero ⁊ primam neceſſariũ eſſe talẽ lationem. perfectũ enim prius nã imꝑfecto, circulus autẽ ꝑfectoꝝ. Recta autẽ linea neq; vna,

neq̧ enī ꝗ̄ infinita, habebit enī vtiq̧ finē ꝙ terminū, neq̧ finitarū, neq̧ vna. omni enī erit aliqd extra, augeri enī ↄtingit quācūq̧. itaq̧ ſiqdem prior motus prioris nāe corporis. qui autē in circuitu prior recto, ſicq̧ ꝗ ad rectā ſimplicium corpoꝝ eſt. etenī ignis ad rectā fertur ſurſū ꝛ terrea corpora deorſū, ad mediū. neceſſe circularē motū alicuius ſimplicium eē corporum, mixtorū enim lationem dicebamus eē ſꝫm p̄dominans in mixtura ſimplicium.

Cōm. 12. ¶ Oſtēſo ꝙ eſt ſimplex motus ſꝫm naturaꝫ ꝗ circularis alius p̄ter rectum, ꝛ ꝙ ſimplex motus ſimplicis corporis, cōcluſit ex his ꝙ eſt aliqđ ſimplex corpus aliud p̄ter quatuor elemēta recti motus, cui ſꝫm nām, neq̧ p̄ter naturā poſſibile eſt aliqđ quatuor elemētorum moueri circulari motu, neq̧ ſꝫm nām: oſtēdit ↄ̄īter ꝙ ꝛ p̄ius corporibus recti motus eſt corpus circulariter motum ꝛ diuinius, oſtēdit autē hoc, oſtēdendo circularē motū ſꝫm naturā eſſe p̄muꝫ alioꝝ motuū. hoc autē, oſtēdēdo circularem p̄maꝫ lineā ſꝫm naturā ante rectā. hoc autē, oſtēdendo ipſaꝫ ꝑfectaꝫ, ꝛ rectā imꝑfectā, ſicut ꝛ ex eo ꝙ ſimplex erat circularis motus, ꝓbauit aliqđ corpus corpus eē ſimplex qđ circulari motu moueť ſꝫm naturam. ex eo autē ꝙ ſimplex erat circularis linea. ꝓbauit ꝙ ſimplex erat circularis motus, ſimul autē cuꝫ p̄mo ꝓbatur ſimplicitas: prima enī ſemꝑ ſunt ſimplicia, ꝓpterea ꝙ ſimplicia p̄cedunt nām cōpoſitorū. Oſtendit autē ꝛ in 8° phyſicę, ꝙ circularis motus eſt prior ꝗ̄ recti. oſtēdit autē hoc ibi ex eo ꝙ perfectus ꝛ ſimplex ꝛ ꝑ p̄e cōtinuus ſit, ꝛ hic aūt ex ꝑfectione ſit demōſtratiō. ꝙ enī ꝑfectuꝫ ſit prius nā ꝗ̄ imꝑfectū, palā. ſiqdem ex perfectis imꝑfecta. ꝙ autē perfectus ſit circularis motus, oſtēdit ex eo ꝙ circulus eſt ꝑfectus. hoc autē ex eo ꝙ finitus eſt ꝛ fines hꝫ, qđ qdem perfectis ↄuenit. ꝛ etiā ex eo ꝙ additionem nō ſuſcipit, manēte ſpecie. additio enī ſit ſꝫm deficiēs, oſtēdit autē non in circulo hoc, ſed oſtēdendo rectā imperfectā eſſe per hęc nō adherentia circulo, ſed oppoſita, oſtēdit circulū eſſe perfectū. ¶ ꝙ aūt oīs recta ſit imꝑfecta, oſtēdit p̄mo diuidēs illā in infinitā ꝛ finitā. oīs enī aut infinita ē aut finita, nō ꝙ ſit infinita recta, ſꝫm ipm̄ finito exn̄te vniuerſo, ſed ꝗa qdā putauerūt eē, ꝛ ꝗ̄uis nō ſit, tn̄ a phātaſia ſemꝑ augmētataꝫ, cōp̄hēdit diuiſionē, ↄdictionē interimēs. Si igiť infinita qdeꝫ nō hn̄s fineꝫ aut terminū, ſed iterminata exn̄s, nō vtiq̧ erit ꝑfecta. perfectū enī qđ ↄſumatū iā ꝛ terminatū, ꝛ non hn̄s defectū eoꝝ quę ſuipſius, finita autē hꝫ aliquid extra, ita vt apta ſit augeri, qđ autē augetur nōdum oīa quę ſuipſius accepit, ꝛ imꝑfectuꝫ vtiq̧ erit. Circulus autē ꝛ finitus eſt ꝛ habēs finem, ꝛ nihil extra habet, neq̧ augeri poſſibile eſt ipſꝫ, manēte ſpē. ¶ Alexander autē circulū oſtēdit perfectū, ex eo ꝙ p̄ncipium ꝛ mediū ꝛ fineꝫ hꝫ, ſiqdem p̄ncipiū ipſius ait cētrū, terminū autē extremā lineā, mediuꝫ autē intermediuꝫ horum planū. ¶ Attēdere autē rogo, ꝙ forte Ariſto. nūc circuluꝫ lineareꝫ accepit, ſꝫm queꝫ motus perficiť, ſꝫ nō ſuꝑficialē. ꝓpter quod neq̧ voluit ſic oſtēdere, vt Alexander. ſed ex eo qđ finitus eſt, ꝛ additioneꝫ nō recipit. habebit autē vtiq̧ ꝛ p̄ncipiuꝫ ꝛ medium ꝛ finem, differēter tamē, ꝗa vbiq̧ hoꝝ vnūquodq̧, qđcūq̧ enī ipſi⁹ acceperis, hoc ꝛ principiuꝫ ꝛ medium ꝛ finis eē poteſt. ꝛ erit vtiq̧. ꝛ hoc (vt eſtimo) argumentū, ꝙ circulus ſit omnino perfectus, ſiqdem per ſermonem ſuipſius ꝑfectio inſinuatur. Sed quomodo omnis finitę linę eſt aliquid extra: diametri enim vniuerſi finitę exiſtentis qđ vtiq̧ erit extra: ſiqdem nihil eſt extra mundū, quomō autem nō eſt incōueniens omneꝫ rectaꝫ eſſe imꝑfectā, ſi vere ſpecies aliqua eſt rectę, quę debet ꝑfectione participare, ſicut ꝛ alię ſpecies, vt ꝛ ſi ſint imperfecte recte, tamē oportet eſſe penitus ꝛ perfectaꝫ aliquam. Alexāder qdem igitur tāq̄ ratione potentibus nobis augere omneꝫ acceptam ita intelligit, nō recta augmēta ſed aīt recta, quare ſpēs quidem rectę ſꝫm quod recta, perfecta penitus ꝛ in parua ꝛ in magna. magnitudo autē ꝑfecta in habente totaꝫ mēſuram rectę medialis. perfectio autēꝫ ipſius ꝛ ſꝫm ſpeciem, vt ad circularem ſpeciem, ꝛ ad perfectionē huius deficit eo ꝙ non cōuertať in ſeipſam, ſed effundatur quātum eſt in ſeipſa ad imenſurationem ꝛ infinitatē. cōditiois autē mēſuris terminatum eſſe quātum ipſius. hoc igitur oſtendit omnis finitę lineę eſſe aliquid extra. vꝫ. qđ quantuꝫ eſt in ſeipſa ꝛ optima fuſione habet ſemꝑ aliquid deficiens ꝛ apponi potens. Aſſumēs igitur ꝙ perfectior motus ſit prior, perfectū enim/ait/prius natura ꝗ̄ imꝑfectum, ꝛ oſtenis ꝙ circulus ſit prior natura ꝗ̄ recta, ꝗa perfectior, vt autē linę/ſuper quas motus, ita ſe habēt ꝛ motus, habet cōcluſum ꝙ circularis motus/ſit prioris natura corporis, ꝗ̄ ea quę ſuper rectam. quam qdem concluſionem neglexit tāq̄ euidentem, duas ꝓpoſitiones continuas exponēs. ¶ Deinde volēs oſtēdere ꝙ prius hoc natura corpus, cuius eſt circularis motus, ꝛ eſt, ꝛ ſimplex ē, ꝛ aliud p̄ter quatuor elemēta, oſtēdit ipm̄ (vt eſtimo) ſic. ſi duo ſimplices motus ſunt, exiſtētes ſimplicium corporuꝫ. ſ. rectus ꝛ circularis. qui autem rectus/eorum quę ſub luna, ꝛ ſimplicium corporū eſt motoꝝ ſurſum ꝛ deorſuꝫ. neceſſe ꝛ circularem motuꝫ eſſe alicuius ſimpliciū corporum, alterius ab his quę ſub luna. Motus enī ſemꝑ eſt corporis moti, ꝛ ſimplex ſimplicis. quāuis enī corpus mixtuꝫ aliquādo moueať ſimplici motu. vt homo a tecto cadens ad mediū fertur, ſed ꝛ iſte ſꝫm p̄dominās in mixtura ſimplicium, hoc eſt, ſꝫm terreſtre fertur hac latione. ¶ Alexā. vo hic p̄mum natura corpus ꝛ ſimplex eſſe oſtendit/ait/ſꝫm augmētationeꝫ minoris ꝛ maioris, ita vt breuiter eſt dicere. ſi motuū quorum minus eſt rōnabile corpora mobilia/ſimplicia eē, ſimplicia ſunt, ꝛ ſi rationabilius motus circularis, ſimplex eē mobile, hoc magis vtiq̧ erit ſimplex. ¶ Forte aūt non eſt euidens id qđ circulariter moueť ſimpliciter rationabilius eſſe ſimplex, ſed ſi forte qđ motu priori natura, priora aūt ſunt ſimplicia ꝗ̄ cōpoſita, forſan igitur ſi magis interrogādū, ſi quoꝝ poſterioꝝ exn̄tiuꝫ natura: hoc eſt eorū quę ſi ꝑ rectam. (hoc enim oſtēſuꝫ eſt) minus rationabile eſt, ſimplicem eſſe ſubam/ſimplex eſt: ꝛ quoꝝ priorū exn̄tiuꝫ natura/hoc eſt circulariuꝫ/magis rationabile ſimplicem eſſe ſubam, hoꝝ magis erit ſimplex. hęc qdem igiť ad explanationē verboꝝ Ariſtotelis dicta ſint. ¶ Dubitant autē qdam vt ait Alexā. ad dictam rōnē, ꝙ ꝑfectū p̄mū natura, ꝛ p̄muꝫ ſimplici⁹, ſi enī mundus eſt ꝑfectior vnoquoq̧ coꝝ ex qb⁹ eſt: qđ aūt ꝑfectius/prius, qđ aūt p̄us/ꝛ ſimplex. erit mundus ꝛ prior his ex qb⁹ eſt, ꝛ ſimplicior illis, nō p̄exiſtit autē mūdus, vt ait Alex. aīt ꝑtes ipſius, ſed neq̧ ſimplicior vꝫ ꝗ ex illis eſt cōpoſitus. ¶ Cedēs aūt his Alex. conať ſoluere dubōnē ꝑ h ꝙ mundus qdē ꝑfectior diciť tāq̄ maioris ↄtinētię, circularis autē motus ꝑfectior ꝗ̄ rectus, ꝛ circulus ꝗ̄ recta, nō tāq̄ habentia, ſed tāq̄ ſꝫm ſpēꝫ. In his igiť ſepat veꝝ/ait/qđ ꝑfectꝰ ꝛ p̄us ꝛ ſimpli-

Dubitatio.

Solutio Alexandri.

cius eſſe. in totis autem et partibus non adhuc. Perfectius enim quidem (ait) totum eſſe ſuis partibus, et natura et ſubſtantia primum, ſed non adhuc et tempore. quod enim ſimul cum hoc quod ſimplex eſt etiam perfectum eſt, hoc et tempore primum. Quod autem circularis motus prior quam rectus non ſubſtantia ſolum, ſed et tempore, oſtendit Ariſto. in 8° de naturali auditu. Hæc quidem Alex. Forte autem non ſecundum tempus accepta eſt prioritas. non enim erat tempus quando quidem circularis motus erat, qui autem ſuper rectam non erat, quamuis ſemper cauſa huius ille. Neque adhuc magis quando circulus quidem erat recta non erat, ſed ſecundum naturam, plane autem dixit Ariſtoteles. quod enim perfectum prius natura quam imperfectum. et iterum. quare ſi vere qui quidem prior motus prioris natura corporis. Et mundus igitur eſt perfectior partibus, et prior ipſis eſt natura, vt etiam Alexander confitetur. eſtimo autem quod et ſimplicior, ſi enim prior natura, magis vnicus, magis autem vnicum. vni magis congeneum. quod autem tale, ſimplicius. Nos autem non ad totalitatem mundi vnicam aſpicientes ſecundum quam vnum animal, aut imago intellectualis animalis, ſed ad multitudinem ipſius diſcretam: et hunc mundum dicentes, ſimpliciorem toto partem putamus, et partes priores, et quidem et totum a ſui vnione in ſeipſo producit propriam diſcretionem. Condemonſtrato autem quod circularis motus non ſolum perfectioris eſt et primi, ſed et ſimplicis corporis, cum ſit ſimplex, vt validior ſit ratio, ſiue ſimplex, ſiue mixtum ſit corpus cæleſte, adiecit. [mixtorum enim lationes dicebamus eſſe ſecundum prædominans in mixtura ſimplicium.] Ac ſi diceret. Et mixtorum enim lationes etc. Quamuis igitur compoſitum exiſtens cælum, circulo mouetur, ſemper eſt aliquid in ipſo ſimplex ſecundum cuius dominium, mouetur circulari motu.

Obiectiones Xenarchi.

Obiicit autem et hic iterum eaſdem dubitationes Xenarchus. Primo quidem quod mathematicis viſus eſt ſermo fundamentis. i. recta et circulari. Secundo quod non eſt ſimplex corpus naturale, ſecundum peripheriam motum, propter inæqualiter velocem motum eorum quæ apud centrum et eorum quæ apud peripheriam, et eorum quæ in medio horum mouentur. Tertio quod quamuis ſit quod circulariter mouetur, ſed non aliud præter quatuor ſiquidem et illorum. hæc quidem manent, hæc autem circulo mouentur, quando fuerint perfecta, quod quidem maxime igni conuenit. motu enim recto vt etiam Ariſtoteli videtur, imperfecto exiſtente, imperfecta exiſtentia mouentur. Has inſtantias tanquam iam præmiſſas et ſolutas, neque Alexander voluit proponere. et ego autem de cetero conabor tales tranſilire. Nouellus autem noſter iſte cornix, magis coloyus. ſumma enim viſurum iudicio ad auem diuinam ſecundum magni eloquii Pindarum, et contra ea quæ hic ab Ariſto. dicta ſunt procedens, primam quidem inſtantiam adduxit Xenarchi, tertiam ſubiiciens. Quamuis enim primum (ait) quod circulo mouetur, non iam aliud præter quatuor, ſiquidem et illis perfectis exiſtentibus ineſt manere aut circulo moueri. Dictum eſt autem prius ſæpe, quod non eſt hypercaumatis proprius circularis motus, ſed ſupra naturam ſuam ipſo mouetur ſimul cum cælo delatum, quare cæli proprie eſt, et ſi vere primum eſt natura quod circulo ſecundum naturam mouetur, cælum vtique erit primum, aliud exiſtens præter hypercauma, quod dicimus eſſe ignem. Deinde conceſſo tandem et quod perfectus ſit circulus, tanquam principium habens et medium et finem, quæ neceſſitas (ait) et motum qui ſit ſuper ipſum, eſſe motum perfectum? Si enim quia habet principium et medium et finem (vt Alexander dixit, ſed non Ariſtoteles) et qui ſuper finitam rectam habet aliquid tale. Et quidem ſi perfectum quidem eſſe circulum tandem conceſſit, rectam autem imperfectam, vt Ariſtoteles ſuppoſuit, quomodo vtique habebit finem recta, cum ſit imperfecta? Si vero finem intelligere oportet, quod facit perfectum habentem, et neque vna additione indigens, ſed non quod terminat ſolum, quod quidem et additione indigentibus conuenit, quare qui circulum perfectum, et rectam imperfectam ſupponit, quod quidem iſte tandem fecit, non habet locum dicendi perfectum eſſe motum qui ſuper rectam. ſi vero non habet finem recta. Si autem non habet finem, neque medium, quod vt ad finem. Adhuc ait, quoniam quidem circularem motum perpetuum ſupponunt, neque principium, neque vltimum habentem. palam quod hic quidem imperfectus erit, tanquam infinitus, perfectus autem qui ſecundum rectam finitam, Etenim infinitam rectam (ait) imperfectam dicunt, quia non habet principium medium et finem. quamuis additionem non ſuſcipiat. Hoc quidem vt eſtimo dubitatum eſt mediocriter a quocunque ſit dubitatum. Attendere autem oportet quod et circulus propter hoc perfectus eſt perfecte, quia omnis pars ipſius et principium habet et medium et finem. Et qui ſuper circulum motus, quamuis infinitus, tanquam in infinitum procedens, ſed non tanquam præſentialem habens infinitatem et indeterminatam, ſed ſemper finitam ſpeciem habet et ipſe. omne enim acceptum ipſius et principium et medium et finis, eſt cuiuſdam periodi, quare perfectus cum ſit in infinitum producit perfectionem. Totaliter enim ſi aliquando imperfectus acceptus eſſet non poſſet in infinitum procedere. neque enim imperfectus exiſtens poſſet habere virtutem ad infinitum. neque quandoque ad perfectionem deductus, et principium, ſtatum in parte temporis accipiens. ideo etiam declinare in tempore aliquo. Quoniam autem non eſt (ait) ſecundum exiſtentiam infinita recta, palam quod et omnis motus qui ſuper rectam habet et principium et vltimum. et horum intermedia. igitur perfectus. quantum eſt in diffinitione perfecti. Hoc rurſus eiuſdem cognationis cum aliis huius viri dubitationibus. vltimum rectæ tanquam finem accipiens. quamuis et iſte illud finem dici nouerit, quod additionem aliam non ſuſcipit. tanquam defectiuo exiſtente priore. quod vere circulo quidem et circulari motui conuenit. rectæ autem non conuenit. Quamuis enim vnumquodque momentum circuli (non vltimum ſolum ſed et principium eſt motus alterius, non tanquam defectiua in aliquo priori perfectione, ſed tanquam eadem perfecta exiſtente ſecundum ſpeciem iterum et iterum facta. qui autem ſuper finitam rectam motus, cum rectæ appoſita fuerit, et ipſe apponitur vna ſpecie imperfecti exiſtente, quæ cum additione fit. Sed ſi diametrum vniuerſi non eſt naturalem rectam maiorem accipere, quomodo non eſt hæc perfecta ſecundum finem proprie, quæ ſuiipſius ſpecie accepta additionem non ſuſcipit? Aut et ad hanc dubitationem dictum eſt a me, quando Ariſtotelis intellectum conatus fui explanare. non contentus Alexandri ſatiſfactione dicentis, quod ratione poſſumus nos omnem acceptam augere. volens ſic oportere intelligere Ariſto. aſpicere ad ipſam ſpeciem circuli et rectæ. hanc quidem ſuiipſius natura conuenientem. hanc autem interminationem quantum ad ſeipſam effuſam, quamuis terminauerit ipſam et menſurauerit conditiua ratio, cooperante (vt eſtimo) circuli figura, committit enim ad ſeipſam hæc. et rectæ quæ in ipſa ad infinitatem quantum in ſeipſis tendentes vltimum quod conueniebat acceperunt. Adhuc autem (ait) motus cæli et tempus menſuratiuum ipſius, ſiquidem perfectus eſt, habens principia media et finem et non ſunt infinita, neque indefinentia vt Ariſtoteles exiſtimat. ſi autem indefinentia non ſunt, perfecta enim habent principium media et fi-

nem. Surſum itaqȝ ⁊ deorſum, iſto reuoluente eaſdem dubitationes. ſurſum ⁊ deorſum neceſſe ⁊ me eadeȝ dicere, ꝙ ſicut circulus ſic ⁊ vnaquęqȝ periodus/motus ⁊ ipſius menſuratiuum tẽpus per totum, ⁊ principium habent/⁊ mediuȝ/⁊ finẽ. ſicut enim omne ſignum in circulo, ⁊ principium ⁊ mediũ ⁊ finis eſt, ita ⁊ omne momentum in motu, ⁊ omne nũc in tempore. Indeficiẽtia autẽ habet in eo qđ iterũ ⁊ iterũ. ſpecie a igiť eſt ⁊ principiuȝ habens vbiqȝ ⁊ mediũ ⁊ finem, ⁊ additionem nõ ſuſcipiens, ſed non qđ indeficiens. hoc enim aliarũ habet pfectionem. ſ. infinitatẽ virtutis, ⁊ forte hãc ſupernaturaliter: ſiqdem vere videatur omne finituȝ corpus finitã habere virtutẽ ſuiipſius rõne. ſiue igitur a magnitudie ꝯſequentiã inchoans dicat aliqs, ſicut ſe habet magnitudo, ita ſe habere ⁊ motuȝ ⁊ tempus, ſiue a tẽpore, ſm id qđ ecõuerſo, palam ꝙ ſm ſpẽm accipiẽdum, qđ perfectum ⁊ principiũ ⁊ medium ⁊ finem habens circulariſqȝ magnitudinis, ⁊ reſtitutiui motus, ⁊ tẽporis hunc menſurantis. oluns enim ſpẽs ⁊ principium ⁊ media ⁊ finem hȝ, ⁊ vbiqȝ omnia tria apparẽtia, ⁊ nullaȝ additionem ſuſcipiunt tãq̃ habẽtia defectum, ſed neqȝ per inuicem oſtẽſio eſt vt putat. Si eniȝ/ait/ex eo ꝙ circulus eſt perfectus, voluit ⁊ motum qui ſuper ipm eſſe perfectũ, ſupnaturalem autẽ circulum eſt motus iſte. hic autẽ eſt cęleſte corpus. Rurſum auteȝ ex eo ꝙ perfectus eſt circularis motus accepit, ⁊ qđ mouetur ipſo pfectuȝ eſt cęlum. Per inuicem ergo, ⁊ non demõſtratiua eſt ratio. in his ipſa verba ipſius ꝓpoſui, ad notãdum ⁊ cognoſcẽdum ex paucis verba viri. Primũ quidẽ putat igiť circularem motum ſup circulum aliquem fieri: ⁊ motũ cęli ſup cęleſte corpus, non intelligẽs ꝙ ipſius motus eſt circularitas, poſſibile autẽ ⁊ quod nõ circulare circulo moueri. etenim cubũ poſſibile circa axem circulo moueri, q̃uis circulum in ſeipſo nõ habeat, ⁊ quod cęlũ ipſum moueť circulariter, ⁊ qui in ipſo circuli. Quõ igiť poſſibile eſt ipm eſſe quod mouetur, ⁊ id ſup quod eſt motus? Sȝ neqȝ ſphęralitate cęli interim Ariſtoteles vſus eſt. hoc enim poſterius oſtendiť, ſed circulari motu, quem circulatio aſtrorũ ab eodem in idem ſm ęqualem a terra diſtantiam oſtẽdit, qa non tãq̃ a cęleſti corpore vt a circulo oſtendit perfectum circularem motũ, ſed ſpecie ipſa motus. diſtenſionem eniȝ habẽs aliquaȝ ⁊ figuram habet, quãdoqȝ qdem rectitudineȝ, quãdoqȝ autem circularitatẽ, ⁊ hunc circulum tãq̃ perfectum accipiens ꝓpter vbiqȝ circuli ſpẽm ab ipſo motum figuratum ſm ipm perfectum oſtendit, ⁊ ab hoc tãq̃ a manifeſtiori, manifeſtiores eniȝ ſubſtãtijs ſunt opatiões, ſubam cęleſtis corporis aut circularis pfectaȝ eſſe ſyllogiçauit. quare neqȝ per inuicẽ eſt oſtenſio, vt iſte putat. Sed ⁊ ſi pfectum/ait/cęleſte corpus eſt, qa ſphęricuȝ eſt. nihil in hoc differt a reliquis elementis, quoꝝ totalitates vult eſſe ſphęricas, etiã ipſe Ariſt. Rurſum igitur cogor eadem dicere, ꝙ nõdum qdem ſphęricum cęluȝ demõſtratum eſt: neqȝ tãq̃ ſphęricum nũc pfectum eẽ ait, ſed tãq̃ circulariter motum hoc motu, tãq̃ pfectuȝ perfectis cõuenire volens. Et ſi igiť ſphęrica ſint ⁊ alia elementa, ſed primo quidem non ex ſphęralitate oſtẽſuȝ eſt nunc, ꝙ cęleſte ſit aliud pter quattuor elementa, deinde neqȝ in his eſt vera ſphęralitas, ſed ⁊ ipſuȝ quod habent/a cęleſti compſſione habẽt forte ſupnaturaliter ⁊ hęc ſuſcipiẽtis. Iterum autẽ tãq̃ penitens ꝙ ꝯceſſerat perfectiorem eſſe circulum q̃ rectam, cõtrarium oſtendere. Si enim/ait/ſupficialis circulus accipiatur: vt Alexander videť, non habet cẽtrum actu, ne diuiſus ex ſe penes ipm non iam ſit cõtinuus: qa non hȝ principiuȝ:

finitę autem linęę, ſiue naturalis, ſiue mathematicę extrema actu ſunt. Quanto igitur/ait/qđ actu pfectius eſt/eo qđ potentia/tanto recta pfectior erit circulo. Sȝ ſi quidem ad exercitiuȝ iunioribus hęc ꝓferret, forte vtique haberent aliquam rõnem nõ ingratioſam. quoniã autem vt dogmata pfert iſta contra beatitudinem cęli, ſic exiſtẽtia vilis/vtiqȝ miſer erit ipſe iuſtę, ⁊ q ab his fuerint ſeducti. qualr enim centrum vniuerſi dicit eſſe potẽtia, circa qđ totum cęluȝ mouetur perpetuo motu? Et palam ꝙ polos cęli putat eſſe potẽtia ſolum. Cauſa autem ꝓpter quã voluit iſta dicere. adhuc magis ipſius redarguit ignorãtiam. non enim eſt actu/ait/cẽtruȝ circuli, ne continuitas ipſius interrũpatur. ⁊ ſiqdem ſm aſſignatam cõmuni diffinitionem/cõtinua ſunt, quoꝝ vltima vnuȝ, centrum autẽ vnum exiſtens commune eſt rectarũ delataruȝ ab ipſo ad circũferẽtiam: quomõ vtiqȝ hoc ens actu diſſoluet cõtinuitatem? Si autem linearis ait/circulus. primo quidem mathematicus erit ⁊ nõ naturalis. deinde cẽtrum nõ ſolum talis circuli non eſt accipere actu, ſed neqȝ intermedium peripherię ⁊ cẽtri. q̃uis quis audiens linearem circulũ/aliquid intermediuȝ circulationis ⁊ centri adhuc inqrit, ſed de lineari vt dixi de quo rõnem Ariſto. facit. linearis enim eſt cuius ſm motum diſtenſionis omnis pars ⁊ principium ⁊ finis, ꝓpter qđ ⁊ totus per totũ pfectus eſt circulus. Deinde inſtat ad hoc ꝙ finitã rectam augere poſſibile eſt, producens diametrũ mundi/⁊ Alexãdri expõnem/dicẽtem, ꝙ rõne nihil ꝓhibet omnem finitam rectam augere, meditationibus nouis ⁊ ipſe ꝓcedens. Dixi autẽ ꝙ ad nãm recte aſpexit Ariſtoteles non cõuertens ad ſeipſam, ſicut circulus. ſed quãtum in ſeipſa ad interminationem effuſę. ſicut ⁊ bonus viri ſermo. Et circulo eni ait/ſi vere corpus ſit, ⁊ ſi ſphęre. ex quo circũquaqȝ corpus circũfuſum extrinſecus ⁊ adiectum maiorem facit. Et vide ꝙ neqȝ diffinitionẽ circuli nouit iſte, ſi corpus ipſum ſupponit. Et qdem neqȝ Alexãder ſuperficiem ipm ſupponẽs con rõne Ariſtotelis (vt eſtimo) expõneȝ fecit. Qualiter autẽ vtiqȝ apponi circulo aut ſphęre dicetur extrinſecus circũfuſum, nõ exterminata priori ſuperficie, ſicut in recta quãdo ipſam adaugebimus primũ ipſius vltimum exterminãtes, pro bicubitali tricubitalem facimus rectam? Super circulum autẽ/circulum circa circulum ⁊ ſphęram circa ſphęrã circũiacimus. Sed multa/ait/circularia ⁊ ſphęrica in aialium corporibꝰ ab alimento ingrediente adaugentur, ſicut circulus capitis hominis, ⁊ circulus cornee tunicę in oculo. Qui autem hęc obijciũt nõdum Ariſto. intellectũ de his attigerunt. Finitã enim rectam/ait/imp̄fectaȝ, qa eſt aliqđ extra ipſam ad quod adaugeť ipſa manens ⁊ ſolam terminationem ãmittens. circulus autem qui ab alimento augetur, aut ſphęra deintus augeť non facta ſibi appoſitiõe deforis, ſicut in recta: propter qđ ⁊ dicitur aliqđ eſſe extra rectã. ſed circulus augeť tota ſpecie ſuperexcreſcente. ꝓpter qđ nõ dicitur huic apponi quod aduenit, non enim ſuſtinet ſuſcipiens appoſitionẽ, vt recta. Et ſi igitur augeať diameter vniuerſi non conſimilr ſibi adaugetur ſphęrica ſuperficies. ſed recte qdẽ manet prior pars additionem ſuſcipiens, ꝓpter qđ ⁊ imperfecta illa videtur. ſphęricę autem ſuperficiei aut circuli nihil manet prioꝝ. alia enim circunductio ſit circulationis. q̃re non ſimilr in circulo ⁊ in recta augmẽtationem intelligendum, ſed vbi qdem ſm appoſitioneȝ. appoſitio autẽ ſm deficiens. vbi autẽ ex perfecto/ꝓducto iterum pfecto ⁊ terminato. Quęrelãs autem ⁊ aſſignatã pfecti diffinitionem in multaȝ/ait/excidere incõueniẽtiam, attentem

prantem manũ/aut linguã/aut terrã/aut ignẽ/aut aliquã aliaꝝ partiũ diuidere in principiũ ⁊ mediũ ⁊ vltimum. quãuis ⁊ ſi non velit aliquis hoc perfectũ eſſe qḋ habet pncipiũ ⁊ mediũ ⁊ vltimũ. ſꝫ omne corpus cui nihil deficit ſemper ex his cõſumatũ eſt. etenim manus prima quidẽ vtiqꝫ pars erit ſm quã toti copulatur, extrema autẽ qḋ apud digitos, media aũt vola, ⁊ linguę ſimiliter. Et ſphęrę aũt principiũ habẽt. ſm aliquid quidẽ in cẽtris. ſm aliquid aũt in periferijs. Omiomera aũt ſi ſint perfecta hñt penitus ⁊ alalia. ⁊ de corpore tres hñte dimenſiones dimẽſiones, non dubitamus vt iſte putat. qualia qdẽ hñt ratione pncipij, qualia aũt medietatis, ⁊ qualia vltimi. Palã enĩꝫ qḋ principiũ quidẽ qḋ ſm lineam ⁊ lõgitudinẽ, mediũ aũt qḋ ſm ſuperficiẽ, vltimũ autem qḋ ſm ꝓfunditatẽ. ℂ Si aũt cub⁹ facit dubitare, qꝛ hꝫ tres dimenſiones ęquales, quę quidẽ principiũ, quę aũt mediũ, ⁊ quę vltimum. Dicaꝫ ꝙ cum quę vt longitudo determinãtur, ſumemus principiũ quãuis indifferẽs. vnde igit̃ eſt accipere ⁊ in ſphęra, longitudinẽ quideꝫ quã determinat maximus circuloꝝ qui in ipſa, latitudinẽ autẽ totaꝫ ſuperficies, profunditatẽ aũt dimenſio deſcendẽs a ſuperficie vſqꝫ ad centrũ. Quale aũt aliud ſapiẽs meditatus eſt iſte glorioſus: ſi linearis/ait/circulus ſm qḋ hꝫ principiũ ⁊ mediũ ⁊ finem perfectus eſt, ⁊ ſm qḋ nõ tres habet dimenſiones imꝑfectus eſt. quare ſm aliqḋ quidẽ perfectus, ⁊ ſm aliquid imperfectus. Si igitur circularis motus, ſuper circulareꝫ lineam, ⁊ non ſm id qḋ trium dimenſionũ, imperfectus ⁊ ipſe. ſi igitur ex eſſe ꝑfectũ circularẽ motum voluit (inquit) oſtẽdere ꝙ ⁊ ꝓr recto. oportebat vtiliter perfecti intellectũ diffiniuiſſe, ⁊ oſtendiſſe omni quidẽ circulo diffinitionẽ congruere, ⁊ nulli rectę. Indulgeat itaqꝫ omnis cũ diligẽtia legens, ſi tales huius ſentẽtias per ipſius verba nolo trãſcribere. verecũdia enĩꝫ hoc facio qꝛ non crederẽ aliqñ hanc talia intelligenteꝫ audere Ariſtoteli ꝯdicere. dicit nanqꝫ, quoniã perfectionẽ corporis nõ hꝫ linearis circulus. palam aũt ꝙ neqꝫ humani corporis. non enim hꝫ caput ⁊ pectus, ⁊ pedes, neqꝫ ꝑfectionẽ litigioſi ſermonis. ꝓhemia enim ipſi ⁊ epilogi ⁊ horũ media non inſunt, nõ eſt ꝓprie perfectus qm̃ non omniũ ſpecieꝝ ſimul cõprehẽſas habeat perfectiones, cum ipſe ſit determinatus ſm vnam ſpẽm, ſed ⁊ hac rõne neqꝫ totus eſt. non enim hꝫ eqꝫ totalitatẽ. cõem ꝯo caracterẽ perfectionis .ſ. principium habere ⁊ mediũ ⁊ finẽ, ⁊ circulus hꝫ ſm ſuam ſpeciem/ſicut ⁊ corpus ſm ſuam. Et mirũ ꝙ Ariſto. cuꝫ audiſſet dicentẽ. (cõſumatio enim ⁊ mediũ ⁊ principiũ numerum hꝫ omnis oẽ aũt ⁊ perfectũ non ſm ſpeciẽ differunt abinuicẽ) ⁊ ipſe ẽt vſqꝫ nũc vtens ſic noie perfecti. ⁊ confeſtim ad talẽ intellectũ cõtradicens, qñ dicit. propter quid totaliter principiũ habẽs ⁊ vltimum, ⁊ horũ intermediũ perfectuꝫ eſt. ⁊ tñ adhuc Ariſto. expoſtulat vniuerſaliter intellectuꝫ perfecti diffinire, niſi forte vlr non qḋ cõe dicit, ſed qḋ ex omnibus his quę ſm parteꝫ ſm dĩias ipſoꝝ collectum, qḋ quidẽ impoſſibile erat. Quęrit autẽ ꝓpter qḋ totaliter principiũ habens ⁊ vltimum ⁊ horũ intermediũ perfectum eſt. ⁊ non magis qḋ neqꝫ principiũ habꝫ/neqꝫ vltimũ, vt infinita linea, neqꝫ enim ſm intellectũ appoſitionẽ vt augmẽtationẽ hęc ſuſcipit. ⁊ mirabile ꝙ grãmatici libros intitulans nunquã quęſiuit ethimologiam teliu .i. perfecti a telos .i. fine. dicẽtibus oĩbus. habens enim finẽ ſuoꝝ complementoꝝ, ſemper ⁊ medium hꝫ ⁊ principiũ, non aũt principiuꝫ ſolum habens/aut principiũ ⁊ medium. non vt mediũ antequã omnino ⁊ finẽ acceperit. ⁊ ꝓpter hoc ẽt Ariſtote. omne ⁊ perfectũ nihil differre ſm ſpeciem/ait. ſi autẽ ⁊ telos .i. fineꝫ vnũ perfectiſſimũ dicamus. perfectũ vtiqꝫ qḋ omnibus ſuis bonis repletum eſt primis ⁊ medijs ⁊ extremis. ⁊ ſi hoc ſit magnitudo partibus conuenientibus ſibi. infinita aũt recta, primo quidem neqꝫ eſt quare ꝓprie valde grãmaticus ſolam magnitudinuꝫ quę non eſt perfectaꝫ vocari ſtatuit. deinde ⁊ ſi exiſteret interminatam ⁊ incomprehenſibileꝫ haberet ſubſiſtentiam ipſius, ⁊ intellectũ, qui de finis eſſe, ⁊ ſuis cõplementis circũſcriptus eſſe. His quidẽ igitur ⁊ hãc Ariſtotelis literam quicũqꝫ eſt iſte per prolixas nugas moleſtare intẽdit. ſed ad ea quę deinceps procedendum.

ℂ Ex his quidem vtiqꝫ manifeſtuꝫ, quia nata eſt eſſe quędam ſubſtantia corporis, alia pręter eas quę hic conſiſtentias dignior ⁊ prior omnibus hĩs.

ℂ Cõmunem dictis cõcluſionẽ adducit, poſitis enim illis manifeſtuꝫ eſt ex ipſis ꝙ eſt aliud aliqḋ corpus ſimplex .ſ. circulare ꝑter quattuor elementa, diuinius ipſis ⁊ prius natura. Si enim oſtenſum eſt ꝙ circularis motus ſimplex ⁊ prior natura eſt/ꝗ̃ rectus. ſimplex aũt ⁊ prior recto eſt ſimplicius corporis ⁊ natura prioris corporibus recti motus. ſimplex autẽ ⁊ prius natura ⁊ diuinius eſt. palam ꝙ ex poſitis conducta eſt concluſio iſta. Com. 13.

ℂ Et ſi quis vtiqꝫ adhuc accipiat omneꝫ eſſe ſimplicẽ motuꝫ, aut ſm naturam, aut ꝑter naturam. ⁊ euꝫ qui alij pręter naturã, alteri ſm naturam. quale qui ſurſum ⁊ qui deorſum paſſi ſunt. hic quidẽ eſt igni, hic autem terrę, pręter naturam ⁊ ſm naturã. quare neceſſarium ⁊ circularẽ motũ, quoniaꝫ hĩs pręter naturam alterius cuiuſdã eſſe ſm naturaꝫ.

ℂ Non ſolum ex iam dictis concludit̃ aliud eſſe pręter quattuor elemẽta circũferibile corp⁹, ſed ⁊ ex argumẽtis quę nunc proponit. quoꝝ primum eſt vt eſtimo tale ſm Alexandrũ omnis motus naturalis ſimplex/aut ſm naturaꝫ ineſt corpori ſimplici qḋ mouetur ipſo, aut pręter naturam, qui autẽ pręter naturam ineſt alicui, alij ineſt ſm naturam. hoc enim eſt pręter naturam moueri naturali motu, moueri ipſum motu qui eſt alterius ſm naturam, ⁊ non ſm propriaꝫ naturã. omnis enim motus naturalis eſt ſm naturã alicuius mobilis. Si igitur circularis mot⁹ eſt naturalis, naturalis aũt ſi pręter naturam ineſt alicui, alij ineſt ſm naturã. palam ꝙ circularis motus, ⁊ ſi ponat̃ pręter naturaꝫ ineſſe quattuor elementis, nihil minus erit corpus pręter hęc, cui ſm naturã inerit circulo moueri. ℂ Obijcit autẽ ad hęc Alexander de hipcaumate, Ariſtotele dicente, ꝙ corpus qḋ deinceps circulariter mobili ſemper ab illo circũfertur circulariter. ⁊ Xenarcho etiam inſtantiã ferente. Interrogandus aũt/ait/vtrum pręter naturaꝫ ineſt illi circularis motus, aut ſm naturã: ⁊ ſi dicat quis pręter naturam, erit aliqs ſibi ſm naturã qui ad ſurſum. quoniã igitur pręter naturam ille qui ad deorſum, duo vni cõtraria erunt. quare circulo feribile ſm naturam, aerqꝫ ⁊ ignis. Obijcit autẽ primo vt de ignea aut laterina ſphęra, ſi enim aliqs mouens ipſam circulariter, interrogauerit vtrũ pręter naturam ineſt ipſi circularis motus. oſtẽdit ꝙ non pręter naturam, erit eniꝫ aliqs ipſi ſm naturã qui ſurſum aut deorſum, non enim ſunt alij pręter hos ſimplices. quẽcũqꝫ autem quis dixerit, alter alterius erit. Eſt aũt ⁊ qui circulo pręter naturã contrarius, duo ergo vni ꝯtraria, vt igitur hoc non eueniat, neceſſe ſm naturam dicere etiã talis Com. 14. Obiectiones Alexan.

ſphere circularem motũ. non neceſſario aũt (vt eſtimo) ſpherã ſuppoſuit, neq3 enim Ariſt. hunc tanq3 de ſpherico de celeſti facit ſermonez, ſed a circulari motu arguit. circulo autẽ moueri põt et cubus, et totaliter non circularia corpora. ¶ Solutio. Soluit aũt Alexãder dubitationez dicens, q neq3 corpus qđ circũducit cũ celo, circulariter mouet, neq3 enim ſimplex eſt motus ipſius, circũducto enim ipſo neceſſe ſiqdẽ aliqd leue in ipſo, ſurſuz ferri, ſi autez aliquid graue deorſum. mixtus igit eſt motus, ſed neq3 lapidea ſphera vel lignea circulo mouetur/ait/ſed ſurſum et deorſum, ſi ſurſuz quidẽ qđ a medio vniuerſi/ deorſum aũt qđ ad mediuz. Sed hoc quidez (vt eſtimo) paratius erat ſoluere, dicẽdo non nalẽ eſſe talem motũ, neq3 ſimplicis, ſed artificialẽ et compoſiti. et pp̄ter hoc, neq3 huic ſm nãm, neq3 alij alicui, quare neq3 p̄ter nãz, ſiqdẽ neq3 alij ſ3 naturã. Ad ſolutionẽ hypercauma/ tis ſuperdubitandũ erraticũ ipſum circũmotum, etenim et hoc ſimul circũfertur cũ vltima et ab vltima. et palam q neq3 eſt in hoc leue, aut graue, neq3 aſcendẽs vel deſcendens. et ſm nãm quidẽ nõ vtiq3 inerit huic, ſiquidẽ alium hz ſm naturã, qui ab occaſu. vnus aũt vnius vniuſcuiuſq3 ſimpliciũ qui ſm naturaz motus, preter naturam aũt Ariſto. non et concedet poſt pauca dicẽs bene q mirabile et penitus irrationabile cõtinuũ et perpetuũ exiſtentẽ motuz preter naturã eſſe, citiſſime enim corrũpi qđ preter naturaz, ſed dictum eſt prius, q et hypercaumati et erratico conuenit talis motus, neq3 ſm naturaz, neq3 preter naturam, ſed ſuper naturam eſt. et ſic preter naturam tanq3 ſm naturaz alterius melioris vitalẽ motum imprimentis ſm vite altiores menſuras, talis autez preter naturã non eſt contrariuz, neq3 enim ſm contrarias qualitates ineſt, vt qui ſurſum/ et qui deorſum, neq3 oppugnant inuicez, ſaluatur eniz magis ab eo qđ ſupra naturã qđ ſm naturã. Sed ipſum Ariſto. ſermonẽ cõſiderandũ, quõ dixit circularem motuz ineſſe preter naturam hijs que ſub luna elementis, quorum terrã et ignẽ nominauit, neq3 enim p̄ter naturã ineſt terre, aut aque, aut ei qđ deorſum aeris circularis motus. quãuis et Alexander, eſt autez/ait/qui circularis, quatuor corporibus preter naturam, et argumentũ autẽ ſic accepiſſe videtur, eum qui alij preter naturam, alteri autem ſm naturam dicens, et exempla eius qui ſurſum, et ignis et terre, et q duoꝝ horum motuum hic quidez igni, hic autem terre, preter naturã et ſm naturam eſt. Forte igitur [quoniam hijs preter naturam, alteri ſm naturam] non ita dictum eſt/tanq3 terre, aut alicui alioꝝ elementorũ ſub luna preter naturã quidẽ circulariter motoꝝ autem, ſed vt negationẽ eius, qđ ſm naturam accepit, qđ preter naturaz, ac ſi diceret, quoniã quatuor elementis non ſm naturã eſt circularis motus naturalis exiſtẽs et ſimplex, ſiue tanq3 neq3 totaliter motis ipſo, etenim talibus non/ſm naturã, verꝝ eſt dicere, ſiue tanq3 motis ipſo, non tñ ſm propriam naturã, ſed ſm naturam alterius. neceſſe alterius cuiuſdã ipſuz eſſe ſm naturã. ſi quidez eius qđ mouetur eſt motus. Sic enim premiſſaz inſtantiã ſoluemus dicentem, quõ ſuperius cum dixiſſet, neq3 ſm naturam, neq3 preter naturam ineſſe quatuor elemẽtis circularem motum, hic preter naturam ipſis ineſſe ait: ſiquidẽ ibi/preter naturam/acceptum fuit priuatiue ei qđ ſm naturam oppoſitum, propter quod et duo contraria vni illata fuerunt, hic autem negatiue.

¶ Adhuc autẽ ſi quidẽ eſt circularis latio alicuius ſm naturã, palã q vtiq3 erit aliqđ corpus ſimpliciũ et primoꝝ, qđ natũ eſt quẽadmodũ ignis ſurſuz, et terra deorſum, et illud circũferri ſm naturã. ſi autẽ preter naturã ferunt lata circũ ſm peripheriam. mirabile et omnino irrationabile ſoluz eſſe cõtinuũ hũc motum et ſempiternũ, exiſtentẽ preter naturam. vident enim in alijs citiſſime corrupta que preter naturam.

¶ Ex diuiſione itez idem oſtendit/q aliud aliqđ preter quatuor elemẽta eſt, qđ circulari motu mouet. dicit aũt ita virtute, circularis motus qm̃ naturalis qdẽ eſt et ſimplex motus omnino ineſt nali alicui et ſimplici corpori, aut ſm naturã, aut preter naturaz, ex abundãti diuiſiue dicẽs. quoniã palam q naturalis exiſtẽs omnino ſm naturam ineſt alicui, pp̄ter ineuitabilitatẽ autẽ diuiſionis et ſimul multipliciter afferens problema, et hoc apponit argumentũ dicens. ſi quidẽ ſm naturam eſt circularis latio ſimplex cũ ſit et prima, qđ quidem oſtenſum eſt, omnis autẽ motus, moti ſemꝑ eſt corporis, erit vtiq3 aliqđ corpus ſimpliciũ corpoꝝ, et primoꝝ, quod natũ eſt hoc motu moueri, aliud p̄ter ea que recti motus, vt enim illa eo qui ſuper rectã, ita et hoc circulari mouet. Si aũt preter nãm ineſt circularis latio illi cui quidẽ ineſt (idez autez eſt dicere ſi p̄ter naturã ferunt que ferunt circulariter circulari motu) mirabile et oĩno irrationabile eſt, circularẽ motum entem preter naturã ſolum eſſe cõtinuuz et perpetuũ. qđ quidẽ in 8° de naturali auditu oñſuz eſt. Sed mirabile quidẽ hoc q multam conſuetã nãm iterũ tranſgreſſus eſt, hec enim ſunt mutabilia. penitus autez irrationabile, ſi qđ p̄ter nãz continui et ppetui motus ſit cauſa. videntur eniz in alijs citiſſime corrũpi, que preter nãm. laborat enim vnaqueq3 natura operans non ſm ſuipſius ſpẽm. que quidez enim ſm nãm mouent, mouetur a virtute per ſe nãliter operante et ipſi coexiſtẽte, propter qđ et ſine labore mouentur. que aũt preter naturã, patiunt magis q̃ operãtur, non a nali virtute mota, ſed extrinſecus pulſa vi. propter hoc eniz naturalia corpora requie non indigent, qt ſm naturam ſuã operãtur. Alaliuz aũt corpora indigẽt omnino requie, qt nõ ſunt ipſoꝝ corpoꝝ ſm naturam aiales motus, ſed ab aiabus vtẽtibus tanq3 organis, tanq3 altero motu mouentur.

¶ Quare ſiquidẽ eſt ignis qđ circũfert, quẽadmoduz aiunt quidã, nihil minus ipſi p̄ter naturã eſt iſte motus, q̃ qui deorſum. ignis eni motũ videmus eſſe qui a medio ſm nãz.

¶ Alexander ait ſuperius oſtẽſis ſequi hoc dictũ. dicentibus eniz circulo moueri ignẽ/ſequit q preter nãz ipſi inſit iſte motus, nihil minus q̃ cũ qui ad deorſuz, ſi vere ſm nãm quidẽ ipſi qui ad ſurſum, vnus autẽ vnius ſm naturã. Forte aũt non eſt hoc qđ dicit q igni p̄ter naturam ſit circularis motus, hoc enim dictum eſt ſepe. ſed oſtenſo q circulo moti corporis, non eſt p̄ter naturam circularis motus, ſi vere continuus et ppetuus ſit, oſtendit vtẽs pereoſtẽſo, co. ſ. q non eſt p̄ter naturaz circulariter moto corpori, circularis motus, q circulariter mobile corpus non eſt ignis. oſtendit aũt ita. Si circulo motũ corpus eſt ignis, ſeqtur q inſit ipſi p̄ter naturã circulatio, nihil minus q̃ motus ad deorſum, at ſ̃o circularis motus nõ ineſt p̄ter nãm circulariter moto, ſi vere cõtinuus et ppetuus, neq3 ergo circulo motũ corpus eſt ignis. Poſſibile aũt eſt et in ſcđa figura affirmatiue ſyllogizari, ita circulariter moto corpori nõ ineſt p̄ter naturaz circularis motus, igni preter naturã ineſt circularis motus,

Com. 15

Com. 16

tus, corpus ergo circulariter motū non eſt ignis. ſi autē ita intellexerimus dictuꝫ, neqꝫ dicemus ꝙ litera aliquo indigeat, ſicut Alexāder dicit, qui ⁊ hoc apponit, ꝙ ⁊ q̄ dicunt ipſum ſubtiliatū ⁊ non aliter circulo moueri circa alimentū, quia qui ſuper rectam eſt eleuatio in altuꝫ, alimento non adhuc ad ipſum pertingente, ⁊ iſti confitent ipſum pręter naturā moueri ab alimēto, deductum vi. violentus aūt motus pręter naturā, qui aūt p̄ter naturam, poſterior eo qui ſm naturā, quare non primus qui circularis motus, ſi vere ignis eſſet qđ circulo mouetur. ¶ Alexāder aūt hic multis ⁊ ſpiſſis argumētis vult ꝙ nō inſit igni ſm naturam circularis motus, non eniꝫ rationabile/ait/ſolorū naturaliuꝫ corpoꝝ duo dicere moueri motibus ſm naturā, et quidē non igneꝫ ſolum, ſed ⁊ aeris qđ facile ductibile dicunt moueri circulo. Incōueniens aūt/ait/⁊ ignem exiſtentē ſimplicem duoꝝ motuū principia habere ſm naturā, ꝙ enim ⁊ eum qui ſurſum ſeruabit, palaꝫ. ſi enim diſtrahat rurſum ſic mouebitur, forte ſi diſtractus fuerit, imperfectus factus, motū rectū pro circulari tranſumit, ſurſum autē factus ⁊ perfectus, abijcit quidē motum rectū cōgruenteꝫ imperfecto, ſicut ⁊ obijcit eſſe imperfectū, tranſumit aūt motum congruentem perfecto, q̄r perfectiſſimo factus eſt cognatus, non a loco aūt tranſumit circularē motū, ſed a vicino ſibi circulo ſeribili corpore. neqꝫ variat ſpeciem ſimplr, circularem motuꝫ aſſumens ſeu tranſumēs, ſi vere qui rectus erat ignis, qui autē circularis perfecti, neqꝫ enim terram ſpēm tranſmutare dicimus, quādo deorſuꝫ lata quieuerit, ſed ipſi quidē imperfecte exiſtēti motum ſuper rectā damus, manſionē autem perfecte. qui v° ignem ſm qđ ignis ad ſurſum moueri dicit, ⁊ terrā ſm qđ terra ad deorſum, ⁊ nō diſtinguēs ipſoꝝ imꝑfectiones ⁊ perfectiones, ⁊ vtiqꝫ borū cōuenientes motus vel manſiones, dicet vtiqꝫ quę Alexādri ſm aliquid dicentis bene.

¶ Propter qđ quideꝫ ex omnibus vtiqꝫ his
ſidem habebit, aliquis ſyllogizās, credet † ꝙ eſt aliquid pręter corpora quę hic, ⁊ circa nos, alterū ſegregatū, tanto honorabiliorē hn̄s naturā, quāto quidem plus elongatum eſt ab his.

Com. 17. ¶ Fides duplex eſt, hęc quideꝫ ſine demōſtratione irrationabiliter facta, qualē quidā hn̄t ⁊ de incōuenientiſſimis, hęc aūt poſt demōſtrationē ⁊ nullum oſtēſiuū, quę certa ē, ⁊ irredarguibilis, ⁊ veritati entiuꝫ cognata. Quę igitur demōſtratiue dicta ſunt p̄dicta, merito dixit ſyllogizans fidē habebit, abundat autē talis fides/a ſcientiali notitia in cōpaſſione vitali, ꝓpter qđ ⁊ pbr̄ę ⁊ proprie viſus fuit, nunc hoc [fidem habebit] quia notitię de diuinioribus firmę, ⁊ compaſſio vitalis coexcitatur. Poteſt auteꝫ ⁊ [fidē habebit] dicere, ⁊ q̄r ex ſuppoſitione ſyllogizatū eſt, ⁊ palam ꝙ ſicut ſe hn̄t ſuppoſitiones ad euidētiam ita ſe habebunt ⁊ quę ex ipſis ad fideꝫ. Melius aūt vt eſtimo eſt dicere ꝙ oſtenſiuis neceſſitatibus, adeſſe ſuadet vbiqꝫ fidē, maxime auteꝫ in ſermonibus de diuinis, eam quę a fide compaſſionē non ſoluꝫ efficientē firmitatē vere cognitionis quādo poſt demōſtrationē aduenerit, ſed ⁊ vnionem ad ſcibilia, quę eſt finis humanę beatitudinis. pręcedit q̄dē enim ſurſum ductiuus amor, deſideriū diuinę pulchritudinis excitans in animabus, ſequit aut vera illius cōprehēſio, dignis, poſt hęc auteꝫ fides firmam collocationē in illo ⁊ vnionem ad ipſum largitur. Quod aūt quanto plus loco ſeparata ſunt cęleſtia ab hijs quę in gn̄atione ⁊ corruptione, tāto ⁊ adhuc magis honorabilitate ſubſtātię excedunt, palam vtiqꝫ erit, eteniꝫ hęc quidē ad extremū vniuerſi ꝓpulſa ſunt, cęlū aūt ſūmitatē corporalis ſpēi ſortituꝫ eſt. ¶ In his itaqꝫ expoſitis iam verbis Xenarchus inſtat ⁊ ad alia quideꝫ *Xenarchi obiectiones.* de q̄bus iaꝫ dictū eſt. ⁊ etiā ad hoc, vnū vni dici ꝯriuꝫ, facile eniꝫ/ait/cogētibus moueri ignē, ſm quācūqꝫ ſpeciē lineę/ſiue ſimplicē/ſiue ēt variā. dicimus autem/ait/⁊ in ſermonibus de moralibus, vnicuiqꝫ virtutū duo eē cōtraria, vt prudentię quidē aſtutiā ⁊ ſtultitiaꝫ, fortitudini autē audaciam ⁊ timiditatē, ⁊ in alijs ſimilr. ¶ Dicēdū *Solutiones.* autē ad primū quidē ꝙ eos qui pręter naturā motus ſingulorū ꝓprios eſſe oportet, natura enim ⁊ hi, ſed nō ex artificio, ⁊ varie aūt ſpecies lineaꝝ, nihil ad rationē. ſimplices enim ſunt ſimpliciū motuū lineę. adhuc autē eos qui pręter naturā tales eſſe opꝫ, vt alię ſint ſm naturaꝫ. ¶ Ad ſcđm auteꝫ ꝙ vnaquęqꝫ virtutum cōmēſuratio cuꝫ ſit, quę ex vtraqꝫ parte ipſius duo, vt incōmenſuratio vna ad cōmenſurationē opponunt, etenim hoc q̄dē eſt exceſſus, hoc autē defectus, ambobus auteꝫ cōe incōmenſuratio, hoc autē ⁊ ipſe procedens nouit, q̄r ſtultitię quidē aſtutia opponitur, ⁊ audacię timiditas. prudentię aūt/neqꝫ aſtutia/neqꝫ ſtultitia, ſꝫ qđ ambobus cōmune, ⁊ fortitudini, qđ cōe audacię ⁊ timiditati, ſicut excedenti quidē deficiēs opponit, qđ aūt cōe amborū, inęqualitas ęqualitati, ſed ſi hęc vera ſunt/ait/non neceſſe cęlū quinti alicuius corporis eſſe, ꝓpter nō duo vni opponi ſ. circularē ignis ⁊ euꝫ qui ad deorſum, ei qui ad ſurſum. Opponit enim vt quidā exceſſus ⁊ defectus, qui ad ſurſum, ei qui ad deorſum. vt aūt inęqualitateꝫ ad ęqualitatem qui amboꝝ cōis, hoc eſt qui ſuper rectam ad circularem. Hęc aūt dicta ſunt gratioſe quidē, nihil autem vt eſtimo ad dictā Ariſto. ꝯrietatē. non enim motū ſurſuꝫ ⁊ deorſum tanq̄ duo circulari oppoſuit, ſed circularem ⁊ eum qui deorſum, ei qui ad ſurſuꝫ. Sed ad ſuppoſitionem dicentē igneꝫ eſſe qđ fertur circulo. ſi vere huius q̄ hic ignis habēs intellectū dicit eius qđ ſm naturam ſurſum mouet. non incōuenienter dixit Ariſto. ꝙ nihil minus ipſi pręter naturā circularis motus, q̄ qui deorſuꝫ, ſit aūt ⁊ prius contrapoſituꝫ fuerat. duo igit quę pręter naturā/vnius qđ ſm naturam accepta ſunt, merito duo vni ꝯria cōcluſit. ¶ Grāmaticus aūt hic ſuam cuꝫ pręcipitatione ignorantiā incōſiderationē in verbis Ariſt. non erubuit vocare ⁊ ꝯtrarietatē, ſiquidē/ait/in ſecūdo quidē argumēto volens oſtēdere ꝙ non eſt vnum quatuor elementoꝝ qđ circulariter mouet. dixit ꝙ neqꝫ ſm naturā/neqꝫ p̄ter naturā ineſſe quatuor elementis circularē motū, q̄r qui p̄ter naturā ipſis ſuper rectā eſt, ⁊ vnū vni ꝯrium. Hic aūt rurſum volens oſtendere ꝙ neceſſe circularē motum alicui alij p̄ter quatuor elemēta ſm naturā ineſſe, accepit confeſſuꝫ ꝙ ipſis quatuor circularis motus p̄ter naturā inſit. naturalē aūt ipſum exiſtenteꝫ ⁊ ſimplicē motū oportuit alicui omnino ſꝫ naturā ineſſe, ſi aūt pręter naturā ipſis ineſt circularis motus, quoniā ⁊ ſuper rectā eſt aliquis ipſis pręter naturā, oppoſitus ei qui ſm naturā, duo ergo vni ꝯria erunt. ⁊ ſm hanc ſuppoſitionē aut in illis/aut falſo accepit ꝙ non ꝯtingit aliquod quatuor elementoꝝ eſſe cęleſte p̄ter naturaꝫ circulariter motū, aut nunc male ſuppoſuit, pręter naturā eē quatuor elemētis circularē motū. qđ quidē ille eniꝫ ſupponi accidere dixit incōueniens. ſ. duo vni cōtraria, idē ⁊ nunc poſitę accidere oſſuꝫ eſt. ¶ In his itaqꝫ quāuis breuius tamē fere ipſis verbis ipſius expoſitis, primuꝫ quidem attendere oportet, ad proxime dictuꝫ, ſi vere in vtraqꝫ rationum idem inconueniens concluſum eſt. ibi quidē enim confeſſe ad inconueniens ſermo deductus eſt. ſ. non ſaluari vnum vni contrariū eſſe, hic auteꝫ eue-

nit circularem motum, quoniaȝ his quę ſub luna pręter naturaȝ eſt, alij alicui ſm naturã eſſe, ꝙ autem non ſicꝙ ſine collocatione neqꝫ cõtrarioꝝ ſermonuȝ, primo quidem neqꝫ ſm naturã neqꝫ pręter naturã ineſſe elementis circularẽ motum dixit Ariſto. nunc autẽ pręter naturaȝ, opoꝛtebat quidẽ vt eſtimo, ꝛ ex hoc ipſo diſcernere ꝙ Ariſto. iam viciꝫ non vtiqꝫ cõtraria diceret, ꝛ bene dici magis credere, quoniã autem ad deterius declinat, venerabilẽ ſeipſum exhibere exiſtimãs, quę ante pauca ſm expoſitionẽ locoꝝ illoꝝ ſunt dicta, iterũ neceſſe eſt dicere. q2 ibi quidẽ pręter naturaȝ contrariũ accepit, ꝑꝑ qđ ꝛ concluſit duo vni cõtraria, tanꝙ ꝛ hoc pręter naturam exiſtente igni, ꝛ eo qui ad deoꝛſum: hic autẽ ꝑter naturam accepit, qđ non ſm naturã negatiuuȝ qđ vere poteſt quidẽ ꝛ priuatio ei qđ ꝑter naturã congruere. poteſt ẽt de non totaliter exiſtẽte verificari, ꝛ poteſt etiã de eo qđ ſupra naturã intelligit: ꝛ hoc merito q2 eoꝛuȝ quidem quę ſub luna elementoꝝ, hęc quidẽ neqꝫ totaliter mouẽtur circulari motu, vt terra ꝛ aqua, ꝛ qđ ſtagnatur aeris. hęc autẽ mouẽtur quidem, ſed alterius motu, ꝑpter qđ pręter naturã eo qui ſui ipſoꝝ tanꝙ ſupra naturaȝ, propter qđ neqꝫ cõcluſit hic, duo vni ꝫria, ſed ait quoniam his ꝑter naturã circularis motus, alterius alicuius eſt ſꝫ naturaȝ, quõ aũt totaliter ſi tanꝙ priuatiue exiſtẽs, acceptũ eſt nunc, qđ pręter naturã, qñ his pręter naturaȝ dixit, cum ignis ꝛ terrę memoratus fuiſſet proxime, quam neqꝫ totaliter vult moueri circulariter: ſi aũt non putat cõtingere /ait/ aliqđ elementoꝝ neqꝫ pręter naturã moueri, tamẽ nihil minus pręter naturaȝ ipſis /ait/ circularem motũ eſſe pręter naturã, ꝛ ita rurſum duo vni erunt contraria: qualia duo obtinere, ſiquideȝ circularis, neqꝫ ſm naturam ineſt alicui elementoꝝ, ſed nihil prohibet /ait/ ꝛ nos cõuertentes rationẽ, rectos motus ꝛ pręter naturã dicere ineſſe quinto, ſm ipſum, ꝛ circulari coꝛpori, quãuis nũquã pręter naturam ipſis moueat̃, ſimplices eniȝ ꝛ ipſi, igitur rurſum vni circulari ipſius ſm naturaȝ motui, duo recti, pręter naturaȝ ipſius motus, cõtrarij erũt. Sed ſi nunꝙ hi neqꝫ pręter naturam inſunt quinto coꝛpori, vt ſicut cõtrarij ei qui ſm naturaȝ ipſius, ſed vt negatio dictum erit, qđ pręter naturam, pro, non ſm naturam, quod quidem ꝛ de eo qđ neqꝫ eſt pręter naturã, verificatur, nullum inconueniens ſic pręter naturã dicere, neqꝫ enim duo vni contraria erunt. ab eodẽ autem contextu cõtrariationis ad veritatem aſpicere non potens, hoc ipſum cõſequẽter manifeſtauit. putans Ariſto. circulari motui ponere contrariũ, euȝ qui ſuper rectã, quãuis poſt pauca prolixos vt /ait/ extendit ſermones, in quibus tẽptat oſtendere ꝙ circulari motui non eſt contrarius motus. naturales eniȝ /ait/ ꝛ ſimplices motus qui ſuper rectam, ꝛ non ſunt ſm naturã quĩto coꝛpori, igit̃ pręter naturam ex neceſſitate ipſi inerunt. qđ autem pręter naturã, contrariũ ei qđ ſm naturam, qui ergo ſm rectaȝ ait/ motus ſimplices cum ſint, ꝫtrarij ſunt circuli. Et hic rurſum eos qui non ſm naturam ſm negationem tanꝙ cõtrarios pręter naturam accepit, qđ quideȝ videt̃ paſſus in omnib⁹ his cõtrariationibus, nõ intelligens quomodo dixit Ariſt. pręter naturam eſſe his quę ſub luna elementis circularẽ motum, quia his quideȝ tanꝙ neqꝫ totaliter motis ipſo vt terrę/ ꝛ aquę/ ꝛ ſtagnato aeris. his autem tanꝙ ſupra naturaȝ, cum cęleſti ſimul delatis, vt hypercaumati ꝛ facili ductuli aeris, quare non impediẽt hęc deinceps oſtendenda de eo qđ circulari motui non ſit cõtrarius motus. Dicere autẽ ꝙ qui ſuper rectaȝ partibus elementoꝝ ſm naturã inſit, tanꝙ inducens in eaȝ quę ſm naturam ſpeciẽ, quã quideȝ habebit per hoc ꝙ aſſumit propꝛium locum ꝛ propꝛiã totalitateȝ. ꝛ ab Ariſtote. dictum eſt breuiter, ſicut ꝛ iſte propoſuit, ꝛ ab alijs multis pħis, attamen ꝙ hypercaumati ꝛ ſuperiori parti aeris, ſm naturã ſit circularis motus tanꝙ propꝛius dignũ eſt quęrere, ſi vere ſimul cũ vltimo cęlo circũferuntur. ꝛ melius (vt eſtimo) eſt dicere hunc motũ ſupnãleȝ, tanꝙ. vȝ. aptis natis participare ipſo. ꝛ ſi ga ita dicit ſm naturam, neqꝫ incõuenienter dicet vt eſtimo cõtrariabitur Ariſto. differentiã cęleſtis coꝛpoꝛis ad ea quę ſub luna maxime a partibus eoꝝ quę ſub luna inueniens, cęleſtibus partibus nihil tale patiẽtibus, magnũ aũt aliquid ingerere eſtimat, oſtendens ꝙ ꝛ alij aduerſum quintam ſubſtantiã cõtradixerũt non attẽdens ꝙ nullus eorum ꝑpetuitatẽ mundi deſtruere putãs cõtraſcripſit, ſed exercitantes circa argumẽta nouũ aliquid habẽtis ad prioꝝ pħoꝝ doctrinas, ꝛ hi quidẽ peccabant ad Ariſto. intellectũ, ſicut iſte ceruicoſus: hi aũt tenẽtes ipſum ad apparens obuiauerũt, quicũqꝫ conant̃ oſtendere nõ ſimplex exiſtẽs cęlum. hi aũt etiã aliquid inuenerũt ſapiens, nullus tñ ſic maligne ad hoc ſoluȝ aſpexit qđ vident̃ cõtrariari his qui perpetuũ mundũ oſtendant ꝑpter habitos vanos intellectus de eo qui mundũ cõdidit. ¶ Eſt aũt dignũ nota in omnibus ab hoc viro dictis, ꝙ eiuſdẽ naturę cum totalitatibus quatuoꝛ elemẽtoꝝ ſtuduit oſtendere cęlũ, oppugnãs aduerſus quintã ſubſtantiaȝ, quare nondũ neqꝫ ex his coꝛruptibile cęlum oſtẽſuȝ eſt. ſiqdẽ ꝛ elemẽtoꝝ totalitates perpetue poſſunt eſſe quãuis generabiles ꝛ coꝛruptibiles, ꝛ ſm rectam motus habeant, ſi autẽ cęli partes non videntur hęc pati, palam ꝙ quãtũ in his quę ab iſto dicunt̃ nihil prohibet non ſolũ ſcđm, ſed ꝛ ſcđm partes perpetuum eſſe cęlum.

¶ Quoniã aũt hęc quideȝ ſupponuntur, hęc autẽ ex dictis oſtenſa ſunt. manifeſtum quia neqꝫ leuitatẽ neqꝫ grauitatẽ hꝫ coꝛpus omne. Opoꝛtet aũt ſupponere quid dicimus leue ꝛ quid graue, nunc quideȝ ſufficienter, vt ad pñtem neceſſitateȝ. diligentius aũt iterũ ꝫſiderabimus de ſubſtãtia ipſoꝝ. Graue quidem igit̃ ſit qđ ferri eſt natuȝ ad mediũ, leue autẽ qđ a medio, grauiſſimũ autem, qđ omnibus ſubſtat deoꝛſum latis, leuiſſimũ auteȝ qđ omnibus ſuperfertur ſurſuȝ latis: neceſſe autẽ omne qđ fertur deoꝛſum/ aut ſurſuȝ/ aut leuitatẽ habere/ aut grauitatẽ / aut ambo, non ad idem autẽ, adinuicẽ enim ſunt grauia ꝛ leuia, puta aer ad aquã, ꝛ ad terrã aqua.

¶ Quoniaȝ oĩs doctrina ꝛ omnis diſciplina rõcinatiua ex ꝑexiſtente ſit cognitione, vt ipſe nos docuit in analyticis, neceſſe ẽ aliqua ſupponi, ante demõſtrationes. hęc quidẽ vt a ſeipſis fidẽ habẽtia, hęc aũt vt pręoſtẽſa, aut vt oſtẽdenda. Et hic igit̃ pſuppoſita ſunt quędaȝ fundamenta, quędaȝ aũt ꝛ demõſtrata ſunt, pręſuppoſitũ qdẽ eſt duas eſſe ſimplices lineas. ſ. rectaȝ ꝛ circulũ, ꝛ ſurſuȝ quidẽ eſſe motũ q a medio, deoꝛſuȝ aũt qui ad mediũ, ꝛ circularẽ q circa mediũ, ꝛ vnũ vni ꝫriũ eẽ, ꝛ vnuȝ motũ eẽ vniuſcuiuſqꝫ ſimplicium, ſꝫ nõȝ. Demõſtrata ſunt aũt fundamentoꝝ qdẽ ꝙ duo ſunt motus, q ſimplices. ſ. circularis, ꝛ qui ſm rectã, ꝛ ꝙ ſimpliciuȝ ſint ſimplices motus, ꝛ ꝙ ſimplices motus, ſimpliciũ ſunt coꝛpoꝝ. nam ꝛ hoc vt eſtimo demõſtratũ eſt, ex motuuȝ ꝛ coꝛpoꝝ diuiſione ꝛ cõuenienti adaptatione. Demõſtratũ eſt autẽ ex ſuppoſitis, Com. 18.

ſuppoſitis ⁊ demõſtratis fundamẽtis, ꝙ pręter quatuor ſimplicia corpora quę ſub luna, eſt aliqđ aliud quintũ, cui ſm naturã eſt circularis motus, ⁊ hoc perfectius eſt ⁊ prius ⁊ honorabilius ſm naturã aliis corporibus. His aũt ſuppoſitis ⁊ demõſtratis ſequi/ait/neq̃ grauitatem/ neq̃ leuitatẽ habere oẽ corpus: ſi enim graue ⁊ leue ex ipſa diffinitione ꝓpria eoꝝ quę recti motus videantur, oſtẽſum eſt aũt ꝙ circulariter motũ ſit pręter ea quę recti motus, ſi aliud vt neq̃ ſm naturã/neq̃ ꝑter naturã ipſi poſſit conuenire, qui ſuper rectã motus, ſequit̃ palã ꝙ non omne corpus grauitatẽ habeat aut leuitatẽ, hoc aũt faciet et ad hoc vt oſtendat̃ corpus cęleſte ⁊ ingenerabile/⁊ incorruptibile/⁊ inaugmẽtabile/⁊ imminorabile/ ⁊ inalterabile. ſiquidẽ enim haberẽt grauitatẽ aut leuitatem, eſſet vtiq̃ aliquis motus ꝯrius motui ſuo: ſi autem hoc eſſet vtiq̃ aliquid ꝯrium ſibi, qđ moueretur ſm naturam ꝯrio ſibi motu, ſi aũt hoc, ⁊ factũ fuiſſet vtiq̃ ex ꝯrio, ⁊ corrũperetur in cõtrariũ: ſi autẽ non habet/neq̃ grauitatem/neq̃ leuitatem/neq̃ ſuper rectam totaliter mouetur, ſm quã eſt cõtrarietas, ſed circulariter ſolum. oſtendetur autẽ circulari motui non eſſe motus contrarius. palam ꝙ non habebit aliquid cõtrariũ ſibi ipſi qđ circulo mouetur, quare neq̃ fit ex aliquo/neq̃ corrumpitur in aliquid contrariũ. neceſſarie igitur/neq̃ grauitatem habere/neq̃ leuitatẽ pręaccepit, tantũ valens quantum neq̃ ſurſum neq̃ deorſum moueri: qđ quidẽ equipollet huic non moueri motu/cõtrarietatẽ habẽti, quatenus oſtẽſo ꝙ circulari motui quo mouetur, nõ eſt cõtrarius motus, cõſequẽs habeat ꝙ neq̃ ſibi ſit aliquid contrariũ, ad qđ ſequitur ex neceſſitate/neq̃ gñari/neq̃ corrũpi, ad hoc aũt reliqua: oportet autẽ ſupponi qđ dicimus graue, ⁊ quid leue, qđ quidem nõ principaliter in pręſenti eſt ei ſermo de leui ⁊ graui, ſicut in 4° libro, vbi principaliter de hoc diſputat, ſed qđ nunc ipſo indiget, ad oſtendẽdũ circulo feribile corpus ingenerabile ⁊ incorruptibile, ex non habere/neq̃ grauitatẽ/neq̃ leuitatem, ipſe plane in lr̃a manifeſtauit. Pręmiſſa aũt concluſione oſtendẽdoꝝ modo quodã in dicendo/manifeſtũ ꝙ neq̃ leuitatem neq̃ grauitatẽ hȝ omne corpus, /concluſio enim eſt hęc, ꝙ circulo latum, impoſſibile eſt grauitatem habere/aut leuitatẽ, diffinit quid graue, ⁊ quid leue, ⁊ quid grauiſſimũ, ⁊ quid leuiſſimũ, quoniã enim eorum quę deorſum feruntur. hoc quidẽ vſq̃ ad centrũ ꝓcedit, qđ eſt idem dicere, vſq̃ ad infimũ, ſicut terra, hoc aũt vſq̃ ad terram, ⁊ eoꝝ quę ſurſum, hoc quidem vſq̃ ad ſupremũ, hoc vſq̃ ad lunarem ſphęrã. ſ. ignis. hoc autem vſq̃ ad ignem: merito hoc quidẽ eſt graue, hoc autẽ grauiſſimũ, ⁊ hoc quidẽ leue, hoc aũt leuiſſimum: ſi igitur graue qđ deorſum fert̃, ⁊ leue qđ ſurſum, ⁊ ſunt hę diffinitio grauis ⁊ leuis. palam ꝙ ⁊ cõuertitur neceſſario, vt qđ fertur ſurſum/aut deorſum, aut grauitatẽ habeat/aut leuitatẽ, quoniã aũt ipſius quidẽ ſurſum eſt, qđ non ꝑfecte ſurſum, ſed aliqđ etiã deorſum habens, ſicut locus q̃ ſub igne, ⁊ ipſius deorſum, non perfecte deorſum, quę ad hęc lata ꝓcedunt, ambo iſta hñt ⁊ grauitatẽ ⁊ leuitatẽ, non ad idem autẽ: non enim poſſibile eodẽ leuius ſimul ⁊ grauius eſſe, ſed ad aliqđ his cõuenit graue ⁊ leue, aer enim ad [illegible]cuis, ⁊ aqua ad terrã, nõ tñ ad aerẽ, ad hũc enim grauis, ꝑꝑ qđ hęc neq̃ ꝓprie leuia/neq̃ ꝓprie grauia, neq̃ ꝓprie ſimplicia: leue autem ⁊ proprie ſimplex, ignis, ⁊ graue ꝓprie ⁊ ſimplex terra: hic quidẽ oĩbus ſurſum latis ſupſidens: hęc aũt oĩb⁹ latis deorſum ſubſtãs. quare ſi nõ oĩno ſimplicia q̃ media, nõ ꝓprie vtiq̃ ipſis q̃ de ſimplicibus ſermo cõgruit: neq̃ bene ab his conãtur quidã dictas de ſimplicibus opiniones imutare.

Quod aũt circũfert̃ circulo corpus, impoſſibile habere grauitatẽ aut leuitatẽ: neq̃ enĩ ſm naturã, neq̃ pręter naturam conuenit ipſi moueri ad mediũ vel a medio. ſcđm quidẽ enim naturã non eſt ipſi quę in rectum latio, vna enim erat vniuſcuiuſq̃ ſimpliciũ latio, quare erit idẽ alicui ſic latoꝝ, ꝙ ſi pręter naturam ferat̃, ſiquidẽ quę deorſum, pręter naturã, quę ſurſum erit ſm naturã, ſi aũt quę ſurſum pręter naturã, quę deorſum ſm naturã. poſuimus enim contrarium cui altera pręter naturam, alteram eſſe ſm naturam.

Aſſignatis grauis ⁊ leuis diffinitionib⁹/ vtens magis aũt diffinitionũ cõuerſionibus, oſtẽdit ꝙ corpus circulariter motũ impoſſe hr̃e/aut leuitatẽ/aut grauitatẽ. ſi enĩ hȝ, aut ſm naturã hȝ, aut ꝑter nãm: neutrũ autem ipſoꝝ eſſe poſſibile, duobus ſuppoſitoꝝ vtens hoc. ſ. ꝙ vnus eſt motus vniuſcuiuſq̃ ſimpliciũ ſm nãm, ⁊ hoc ꝙ contrarioꝝ cui alter pręter naturã, alter eſt ſm naturã, oſtẽdit aũt ſic, vt Alexander ⁊ Themiſtius aiũt qđ circulo mouet̃, neq̃ ſurſum, neq̃ deorſum mouet̃ ſm naturam. qđ neq̃ ſurſum neq̃ deorſum fert̃ ſm nãm, neq̃ leue neq̃ graue eſt: non eſt autem negatiua minor, eſſet enim vtiq̃ inſyllogizatũ, qđ quęrebat ex duab⁹ negatiuis, ſȝ infinitũ hȝ ꝑdicatũ: ac ſi dicat aliq̃s, circulo motũ, eſt neq̃ ſurſum neq̃ deorſum motũ ſm nãm. forte aũt hoc ſaluato ꝙ infinitũ ſit ꝑdicatũ, ſic magis ſyllogizaret̃. Corpus qđ circulo fert̃, neq̃ ſm nãm, neq̃ pręter naturã a medio vel ad mediũ cõtingit moueri, qđ ęquipollet huic, corpus circulariter motũ tale eſt, vt neq̃ ſm nãm neq̃ pręter naturã a medio vel ad mediũ contingat moueri, qđ tale eſt neq̃ grauitatẽ neq̃ leuitatẽ habere eſt poſſibile, ⁊ concluſio palam. Sed ꝙ quidẽ qđ neq̃ ad mediũ neq̃ a medio mouet̃/neq̃ grauitatẽ neq̃ leuitatẽ habȝ, palã ex cõuerſione diffinitionũ, ſi enim graue eſt qđ natum eſt ferri ad mediũ: leue aũt qđ a medio. palam ꝙ id qđ neq̃ ad mediũ neq̃ a medio fert̃/neq̃ graue/neq̃ leue eſt. minorẽ aũt ꝓpoſitionẽ oſtẽdit virtute ſic. Quod circulo fert̃ ſimplex exiſtẽs ⁊ ſimplici motu motũ, vnũ habet ſm nãm. ſ. circularẽ motum, qđ tale nõ habet ſm naturã eam quę ſuper rectã lationẽ: magis aũt penes ſm hypoteticoꝝ ſyllogizauit ſic. ſi circulariter lato ſm naturam cõuenit quę ſuper rectã latio, erit idem cũ aliquo eorũ quę mouent̃ ſuper rectam, at ꝯo non eſt, vt oſtenſũ eſt ſępe, neq̃ ergo ſm naturã ineſt ei qđ circulariter fertur, quę ſuper rectam latio, ꝙ aũt coniunctũ ſit verũ, ſ. ſi ſm naturam ipſi erat, eſſe ipſum idẽ cũ aliquo ſic latorũ recordatus eſt ꝑ hoc, vnus enim erat vniuſcuiuſq̃ ſimpliciũ. ꝙ autẽ non pręter naturã, oſtẽdit (vt eſtimo) ſm eundẽ proceſſum ſic: ſi circulariter moto, qui ſuꝑ rectam quicũq̃ ꝑter naturam eſt, oppoſitus ipſi ſm naturã erit: ⁊ huius cõiuncti cãm iterũ appoſuit per hoc. poſuimus enim ꝯrioꝝ cui alter pręter naturã, alterum eſſe ſm naturam: ⁊ ipſe quidẽ vſq̃ ad hoc ſyllogiſmũ perduxit, reliqua pętermittens, tanq̃ ex pędictis manifeſta. Ad perfectionẽ aũt vnius alterius, fuit opportunitas cõiuncti talis. ſi oppoſitus quicũq̃/ſiue qui ſurſum, ſiue q̃ deorſum ſm naturã eſt, erit idem cũ aliquo ſic motorũ, hoc eſt cum aliquo eoꝝ quę ſub luna: at ꝯo impoſſibile hoc eſſe oſtenſum eſt: neq̃ ergo circulo ferribili qui ſuꝑ rectam quicũq̃ pręter naturam eſt: ſi igitur neq̃ ſm naturam, neq̃ pręter naturã. palam autẽ ꝙ neq̃ ſupra na-

Com. 19.

turam, cum ſit deterior, nullatenus neq; ſurſu; neq; deorſum fertur, quare neq; leue neq; graue erit, ſi vere qđ quidē ſurſum leue, qđ aũt deorſu; graue. Themiſtius ꝯo, non ita putat ſyllogiʒari, ſed ꝙ ſiquidē eo qui deorſum preter naturā moueatur, erit ipſi ſm nãm contrari⁹ huic. ſ. qui ſurſum, erat aũt ⁊ circularis ſm naturam circulo feribili, duo ergo vni ꝯtraria: ⁊ ſi eo qui ſurſum pręter naturam moueatur, rurſum qui deorſum erit ſm naturam, ⁊ idē inconueniens ſequetur. ſ. duo contraria eſſe vni, ⁊ habet etiam ſic rationem.

¶ Quoniam aũt in idem ferunt̃ totũ ⁊ pars ſm naturam, puta tota terra ⁊ paruus bolus, accidit primũ quidē, neq; leuitatē habere ipſum, neq; vnã, neq; grauitatē: aut eni; vtiq; ad mediũ, aut a medio poſſet ferri ſm ſuſpēſius naturaʒ. deinde q2 impoſſibile moueri, eo qui ſm locuʒ motu/aut ſurſum/aut deorſum detractum: neq; eni; ſm naturā ꝯtingit ipſi moueri alio motu, neq; pręter naturam, neq; ipſi, neq; particularum nulli, eadeʒ eni; ratio de toto eſt ⁊ partibus.

Com. 20. ¶ Oſtenſo ꝙ corpus circulo mobile neq; grauitateʒ hʒ/ neq; leuitatē, oſtēdit deinceps, ꝙ nõ ſolũ totũ ita ſe hʒ, ſed ⁊ partes ipſius, nam ⁊ hę motu eodē cũ toto mote/ neq; grauitatē hñt/ neq; leuitatē. Oſtendit auteʒ hoc primo quidē (vt eſtimo) ſic, ſumpto ꝙ ad idē fert̃ totum, ⁊ pars ſm nãm, ſyllogiʒauit ita. ſi totum neq; ſurſu; neq; deorſum fert̃, ⁊ pars ſic ſe habebit, ſed antecedēs extat, ergo ⁊ ꝯñs: ꝙ autem ꝑacceptum axioma ſit verum. ſ. ad idem ferri totũ ⁊ partē ſm naturam, oſtendit ex hoc, puta, omnē terram paruũ bolum: ſi enim totũ eſt oẽs partes, oẽs aũt partes eandē habẽt inclinationē, palam ꝙ ⁊ totum. deinde ⁊ ſic idē oſtēdit (vt eſtimo): ꝯiter de toto ⁊ partibus, ꝙ impoſſibile eo qui ſm locum motu moueri/aut ſurſum eleuatũ/aut deorſum detractũ. Oſtēdit autem hoc de toto dicta demonſtratione breuiter ipſa memorata, neq; eni ſm naturā/ait/ꝯtingit ipſi moueri motu alio ꝑter circularē: vnus enim vtiq; erat vniuſcuiuſq; ſimpliciũ motus ꝗ ſm nãm, neq; ꝑter nãm aliquo eorũ qui ſuper rectã, eſſet eni; vtiq; ſibi qui ꝯrius ſm nãm, ⁊ non iam vnus vniuſcuiuſq; ſm nãm, ſi duo q̃ ſm nãm/ vni qđ ꝑter nãm ꝯria. Palam aũt ꝙ hęc oſtenſio & indiget illo ꝓconfeſſo. ſ. in idem ferri totũ ⁊ partē ſm nãm, ſi debeat ⁊ de parte verificari. totum auteʒ hoc argumētum de partibus, ⁊ ſm ſe quidē erat neceſſariũ dictis iaʒ apponi eiuſdē naturę eſſe partes cũ toto oſtēdens, qa ⁊ eoꝝ quę ſub luna elementoꝝ totalitates non hñt graue ⁊ leue vt videt̃, ſʒ partes abſtracte, ꝓpter qđ ⁊ hoc moꝝ ꝑaccepit, in idem ferri totũ ⁊ partem ſm naturā: at ꝯo ⁊ ad inſtantiā obuiat dicentē, nõ a ſilibus fieri cõparationem cęli, ⁊ eoꝝ quę ſub luna elementoꝝ: ſed hoꝝ quidē partes accipi, quę pręter nãm extra ꝓpria loca diſponũtur, huius aũt totũ: ⁊ etiã ad putantes cęlum ſilr ſe habere cũ his quę ſub luna, totalitate quidē ⁊ ipſum ꝑpetuũ exiſtēs, partibus aũt generabile ⁊ corruptibile: ſi eni; in his quidē quę ſub luna elemētis ⁊ abſtracte videnṫ partes a ꝓpria totalitate ⁊ pręter nãm diſpoſite, ⁊ hñtes inclinationē motus recti, cęleſtiũ auteʒ nihil in toto ꝑteritotēpore ſm traditam inuicē memoriã videt̃ tranſmutatũ, neq; ſm totum, neq; ſm partes ipſius, palam ꝙ iſte alterius naturę cęlũ dicit̃ ꝑter quatuor elemēta, ⁊ videtur fides ex ſenſu ab ęterno tradito. Sed quõ ꝙ eadē lationē feratur cum toto pars perſuaſit ex hoc, ꝙ eſt in idem ferri omnē terrã, ⁊ paruum bolũ: omnis enim terra/nulla latione fert̃ circa mediũ locata: aut omnē terrã dixit eam quę ſm oẽs partes conſideraṫ, vt dixi, ſed nõ ſm totalitatē, ꝓpter qđ ⁊ oẽm, ſed non totã, dixit. At ſi dicat aliquis omnē terrã generabilē eſſe ⁊ corruptibilē, q2 oẽs partes ſunt tales, ⁊ nulla ipſaꝝ eſt perpetua, non tamē ſm totalitatē eſt verum dicere: deinde ⁊ tota terra ſm ſe totam quãuis non moueat̃ localiter, tamē tota cõmutationem ⁊ inclinationē ad centrũ habet, ꝓpter qđ ⁊ tota ſpecificat̃ circa idem vnaquęq; partium contēdentes approximare centro, quã non ab alia parte ꝑacceptũ eſſe: appetitus enim ⁊ totius ⁊ partium eſt ad mediuʒ, ⁊ apud illud ſaluari volunt ⁊ cõtineri, vagam in ſui ipſorum natura conſiſtentiã habentia, ſicut ⁊ ipſius ignis totum ⁊ partes diuinũ corpus tanq̃ congeneum appetentia, ad illud feſtinant vndecũq;, ꝓpter qđ ſphęrificatur ſub ipſo etiã hoc omnibus ſuis partibus appropinquare volētibus ipſi, ⁊ de vitali ipſius motu abſumere: melioꝝ aũt vtrũq; vicinum ſm ſuam inclinationeʒ appetibile hʒ, aqua quidē terrã, tanq̃ ab ipſa firmata, fluxibilis exiſtens ſua nã, propter qđ ⁊ hęc terram circũfluens ſphęrificat̃ circa ipſam, ⁊ continet̃, ⁊ per terrã mediam etiã ipſa centralē continentiã aſſumens: aer aũt ad ignē procedit a ſua turbulenta groſſitie imutari ⁊ etherificari volens totuſq; ⁊ partes. cęluʒ autem tanq̃ oĩbus quę in mũdo corporibus diuinus ⁊ eminētius exiſtēs, nihil aliud appetibile hʒ, neq; ꝓcedit ad aliud, ſed in ſeipſum ꝯtinēs ⁊ ſeipſum appetens, ⁊ ſuꝑpſius animã ⁊ intellm̃, nõ iam defectiuo ⁊ imꝑfecto, ⁊ ꝗ eſt in plurimo ponit̃, ⁊ ad aliqđ extrinſecoꝝ ꝓcedenti, eo qui ſm rectũ motu mouet̃, ſed ſemper eo qui ſemꝑ perfectus ⁊ actuali, ⁊ habēte in ſeipſo bonũ. ſ. circulari: ⁊ ſi dico aliqđ hęc dicēs bene dixit Ariſto. ꝙ in idem fertur oẽ ⁊ pars ſm naturam, ⁊ ꝙ habentiũ appetibile extra ſeipſa, ⁊ tota ⁊ ꝑtes illud appetentia, habẽt inclinationē recti motus, ꝓpter qđ ⁊ inclinationē totaliter, q2 extra qđ appetibile, ⁊ locale qđ extra: ⁊ ſi ſm hypotheſim cęlum eſſet eleuatũ altius a regione quã nunc hʒ, ⁊ ignis vtiq; aſſequeret̃: neq; .n. tantũ vident̃ locum appetere quatuor elemēta, neq; totalitatem, quantũ ad accedendũ ⁊ participandũ meliori, quę nihil minus totũ appetit q̃ partes. Hęc quidem igit̃ ſi vere dicta ſunt, a moleſtationibus Ariſto. verba liberata ſunt: ſed noui quidē ꝙ graui ⁊ leui aliter quidē a Platone, aliter aũt ab Ariſto. poſitis, oportebat aliqđ ſm hunc locũ dicere, ſed ne bis eadem dicã, ſeruo ipſa vſq; ad cõtrariationes. ¶ Quoniã aũt ſiue in magnuʒ pelagus incidit quis/ſiue in piſcinam/magis aũt/ſiue in paludē limoſam, nunc neceſſe. Age iterũ euertētes proterui huius verba videamus. dicit igitur ꝙ ſi viſus ē ꝙ nullum de quatuor eſt cęleſte oſtēdit neq; graue neq; leue eſſe, illius aũt cõſtructiua argumēta ſoluta ſunt. palã ꝙ ⁊ illud qđ per illa probat̃. ſ. neq; graue ſpʒ eē neq; leue cõredargutũ eſt. Sic rõnabilr bonus iſte ꝓprys phãtaſijs credidit, quãuis aliud ſm ſubſtantiam eſſe cęleſte corpus, qđ quidē vſq; nunc oſtendens proceſſit Ariſt. quis vtiq; homo exiſtēs dubitabit: Cõſequēter autem ſi recte/ait/diffiniuit leuiſſimuʒ eſſe qđ oĩbus ſupereminet ſurſum latis, ſupereminet autē omnibus cęlum, cęlũ omnium vtiq; erit leuiſſimũ: neq; attendens ad ea quę ſurſum feruntur, neq; ad hoc ſupernatare qđ ſignificat, ſed putans hoc ſignificare ſuperiacere, cuʒ dixiſſet aũt leue eſſe qđ a medio, hoc eſt, ſurſum feribile, leuiſſimum eſſe ait/qđ maxime ſurſum feribile, qđ quidē deſubtus aſcēdens omnibus ſupercõnatur, ſupernatat enim, ⁊ oleum

aquę

equę cedens ei ab inferiori loco, ſi aūt aliud qđ ſuperna tat pręter ſurſum mota omnia. palam qꝛ ⁊ qđ omnibus ſubſidet deorſum latis, aliud accipieť pręter deorſuꝫ la tis, ⁊ erit aliqđ aliud corpus magis deorſuꝫ ꝙ̄ terra. Sed neqꝫ a ſimili aſſignatione potuit manuduci, neqꝫ a diffinitionib⁹ grauis ⁊ leuis, ſi graue qđ deorſum fertur, ⁊ leue, qđ ad ſurſum. palam ꝙ grauiſſimū quidē ſit qđ infimum ſit omniū deorſum latorum, qđ quideꝫ magis ꝓprie Ariſto. expreſſit dicens grauiſſimum qđ omnibus ſubſidere conatur deorſum latis: ⁊ leuiſſimum ſm ſimilem aſſignationē. Ipſe autē nunc videť acceptare Platonem dicentē cęlum eſſe ex igne, neſciens quid dicat Plato ignem, ⁊ ꝙ non hoc qđ Ariſto. ſurſuꝫ ferri/ait, ⁊ propter hoc leue eſſe, ⁊ omnibus ſuperferri ſurſum latis, ⁊ ꝓpter hoc leuiſſimum: illum aūt ignem .ſ. cęleſtem vult Plato lumen eſſe, ſolum diſtinguens ignis vnam ſpeciē ⁊ lumen. Iterum autē prolixum extendens ſermonē aggreditur oſtendere ꝙ elementoꝝ totalitates, non moueń ſuper rectam: maxime quideꝫ oportebat intellexiſſe, qꝛ qđ appetit repit ſemper ad appetibile, ⁊ ſi corpora ſint ambo quāuis tangant ſeinuicem, manent tamē habētia inclinationeꝫ ſm quam non adiacent ſolum, ſed habita appetibilibus, ⁊ vt poſſibile eſt ipſe cedentia adiacent, quare ⁊ hypercaumatis totalitas appetens approximationem cęli, ⁊ magis ꝙ̄ pars ipſius ſemper manet cōſeruans inclinationem ad ipſum, ita vt ſequereť, ſi quis cęlum moueret, ſm ſuppoſitionem. oportebat quidē igiť, vt dixi, ⁊ hoc maxime intelligere. Sꝫ ſi accidit virū iſtuꝫ ab intentione ſcripturę ſuę excecatū eſſe, tamē illud manifeſtum, qꝛ ⁊ ſi totalitates elementoꝝ non habent inclinationē, ⁊ ſic vt eſtimat, nihil ab ipſis differt cęlum, ſed partes elemētorum quę recte moueń, partibus cęli nihil tale patientibus, ⁊ ſic differentiā ipſorum determinari. Sed quoniā ad cōtradicendū iſte totus extenſus, veritatem quidē nō adhuc cognoſcit, neqꝫ nouit, neqꝫ vult, citius aūt colligens ſi alicubi aliquis alius voluit eiſdeꝫ cōtradicere, ⁊ neqꝫ horū intentioneꝫ imitans, inueniens qđ aliquis in ſignum ſolum cōtradixit, exultat. age ⁊ cōcordantium ipſos ſermones conſideremus. Diuiniſſimus igiť Plato viuentia oīa quę in mundo cōſiderans, ⁊ habentia appetitum proprioꝝ bonorum, ⁊ ꝓpter hoc etiam inclinationē ad ſuas totalitates ⁊ ad optima propinquantiū ipſis naturaliter corporū ⁊ non ſm electionem factam. Similiter nouit ⁊ terram ⁊ ignem ad ꝓpria appetibilia mota, ⁊ ꝓpter hoc generari vnūqđqꝫ ad ꝓprium/ait, generari enim vbi inclinari dicimus: quoniā aūt imꝑfecta exiſtētia naturaľr ad ipſa ⁊ non ſm electionem feruntur, ſed cōſimiliter terrę, ⁊ alis velut cadentia, ꝓpter hoc locū in quē talia feruń deorſum/ait/ſcribēs ita: hoc enim vnū aliqđ cōſiderandū de omnibus ipſis, ꝙ via quidē quę ad cōnāle ſingulis eſt, graue quideꝫ qđ ferť/facit, locū autē in quē qđ tale fertur/deorſum. Propter hanc igiť cām nō putat natura vtraꝫ eſſe grauis ⁊ leuis: ſiquidē oīa ſm naturā grauia videntur, ⁊ quideꝫ qđ ſurſuꝫ ⁊ deorſuꝫ in vniuerſo exiſtēte ſphęrico nō admittit, medium ⁊ circū ēt ipſe vocans. graue aūt qđ deorſuꝫ fertur, ⁊ leue qđ ad ſurſum. quoniā aūt aliquid eoꝝ quę Platonis non intelligens iſte, Themiſtiū ꝓpoſuit adiutorē ſeriem ipſius longā ex paraphraſi quarti libri de cęlo proponēs, tanꝙ̄ ⁊ ipſo cum Platone inſtantiā ferēte, nō eſſe aliquid. vꝫ. graue aut leue in proprio loco. Hoc quidē non auto dicere ſic Platonē, ſed graue ⁊ leue non ſunt natura, neqꝫ enim qđ ſurſum ⁊ deorſum ſphęrico exiſtente vniuerſo, ſed ad noſtrū caput ⁊ ad noſtros pedes iudicamus: ⁊ ꝓpter hoc ꝓpoſuit Plato imaginē, habentis quidē caput in aere, pedes autē in ſphęra ignis, ⁊ retrahētis librā in aerem, ⁊ duo ꝓponētis ſuper lances, hoc quidē maius, hoc aūt minus. Tollēs eniꝫ/ait/librā qui ſic ſtat, ⁊ ignē trahēs in diſſimilē aerē vim inferens. palam ꝙ minus facilius ꝙ̄ maius vim patiť. robore .n. vno duobus ſurſuꝫ eleuatus, qđ quidē minus/magis, qđ aūt plus/minus neceſſe aliqualr detentum conſequi ad violentiam, ⁊ hoc quidē graue ⁊ deorſum latuꝫ vocari, paruū aūt leue/⁊ ſurſum. Hęc idem itaqꝫ opꝫ conſiderare volētes nos circa hunc locū ſuper terram eniꝫ ambulantes, terrea genera diſtinguentes, ⁊ terraꝫ ipſam aliqñ trahimus in diſſimilē aerem vi. ⁊ pręter naturaꝫ vtraqꝫ extra congeneū retenta, qđ minus quidē facilius maior cogētibus in diſſimilē prius conſequiť. leue igiť ipſum ꝓdiximus ⁊ locū in quē vi cogimus ſurſum. cōtrariā autē his paſſionē graue ⁊ deorſuꝫ. Hęc ſunt Platonis verba paulo ante dicētis, ꝙ oī cęlo ſphęrico exiſtēte, ꝗcūqꝫ qdē diſtātia eqľr a medio facta/facta ſunt extrema. ſimiliter ipſa opꝫ extrema apta nata eſſe. Mediū autē euſdē mēſuris ab extremis diſtās in eo qui e regione oīuꝫ opꝫ putare eſſe, mundo itaqꝫ ſic apto nato aliqđ dictoꝝ ſurſum/aut deorſum ponēs qs, non recte videbiť nullum conueniens nomen dicere: medius quidē in ipſo locus, neqꝫ deorſum natus eſt/neqꝫ ſurſum dici iuſte, ſed ipſe in medio. qui autem circa, neqꝫ vtiqꝫ medius/neqꝫ habens partem differentē in ſeipſo/alteram ab altera magis ad mediū, ꝙ̄ ad aliquid eoꝝ quę e diuerſo: eius autē qđ ſimiliter omniquaqꝫ natum eſt, qualia quis inferens ſibi nomina cōtraria, ⁊ qualiter bene vtiqꝫ putabitur dicere: ſic Plato, quod ſurſum ⁊ deorſum non proprie in vniuerſo dici putans, ꝓpter hoc ⁊ leue in ipſo ⁊ graue/recuſauit. Et Themiſtius quāuis in plurimis Ariſtote. adhereat, tamen in hęc verba Platonis acceptare videtur magis. Oportebat autē (vt eſtimo) ⁊ ad intentionē ⁊ ad verba aſpicientem intelligere, ꝙ non de rebus, ſed circa nomina eſt in his differentia. Platone quidem ꝓpter diligentiam reijciente nominū conſuetudinē. Ariſtote. autem vtente cōſuetis vocabulis, tanꝙ̄ nihil ponēs hic leſa veritate: etenim Plato, naturā grauis ⁊ leuis diſcutere propoſuit. Ariſto. autem non habebat nūc hanc intentionem, ſed ꝙ eoꝝ quę ſub luna, hęc quidem ad medium ferūtur, hęc autē a medio, cęlum auteꝫ ⁊ ſm ſe totum/⁊ ſm partes ſuperexcellit ab hac inclinatione, quoniam autem qđ medium deorſum, ⁊ qđ extremum ſurſum erat cōſuetudo vocare, ⁊ graue qđ deorſum repit, ⁊ leue qđ ſurſum, propter hoc ad medium inclinationē, ⁊ eam quę a medio, grauitatē ſm cōſuetudinem diffiniuit ⁊ leuitatem. Quod enim inclinationē hanc etiaꝫ Plato nouerit, manifeſtauit cum dixit, ꝙ quę quidem ad connaturale via ſingulis exiſtens, graue qđ tale facit, locum autē in quem fertur/quod tale/deorſum. Qđ auteꝫ Ariſtote. obtente cōſuetudini concordans vſus eſt nominibus: manifeſtat quidē ⁊ hic dicens [graue quideꝫ igitur ſit] ſed non [eſt,] ſi igitur ipſe non imponens nomen dixit [ſit] palā ꝙ cōſentiens poſitis dixit. In 4° autē libro primo determinari de ipſis/ait/oportere ⁊ poni ſm qđ oībus videť ⁊ cōceditur graue quidē eſſe ſimplr, qđ omnibus ſubſidet, leue aūt qđ oībus ſuperferť: qualiter autē vtiqꝫ erat planius iſto, manifeſtās ꝙ ſm ꝯſuetudinē fuit vſus nominibus: Verūtamē ⁊ ſic modicū a conſuetudine diuertit ad Platonē, graue ⁊ leue mox diffiniēs, nō repēs ad deorſuꝫ ⁊ ſurſum, ſed ad mediū ⁊ a medio. Sꝫ ⁊ Themiſtius quē iſte in teſtimoniū ꝓduxit, quāuis reſpuat graue/⁊ leue/⁊ maxime in exiſtibus in ꝓprijs locis, tñ inclinationeꝫ/ait/ineſſe elemētis exiſtētib⁹ in alie-

nis locis, dicens. Rationabilius aũt vtiq; eſſet ⁊ conſonum his quę circa ipſo apparent, in alienis locis magis inclinationẽ aſſignare elemẽtis. qḋ quidẽ. vz. ⁊ iſte confiteť cęlo non ineſſe. Quid igiť huic fecit ad ſuã intentionẽ talis ꝓpoſitio verboꝝ Themiſtij, viri vtiq; cõſonẽ cũ Ariſto. putãtis cęlũ ⁊ ſm totũ ⁊ ſm partes ab oĩ inclinatione eſſe liberũ: non enim ſi non hñt inclinationẽ elementoꝝ totalitates, ſi vere non hñt iã ꝑꝑ hoc eſt cęlum cũ ipſis eiuſdẽ naturę qḋ non ſolũ ſm totum, ſed ẽt ſm partes eſt ſine inclinatione, quãuis ſi cęlũ eſſet oſtẽſum eiuſdẽ naturę cum totalitatibus elementoꝝ, nõ iã ꝓpter hoc eſſet cęlum corruptibile, ſicut iſte affectat ſm totalitatem, ſed ſi forte partibus ſint elementa. Quę igitur oportunitas horũ tam multoꝝ verboꝝ, intentionẽ quidẽ habentiũ impiam ad diuinũ, ⁊ contẽdentiũ inſenſate confirmare ipſam ex habẽtibus non eandẽ intẽtionem: ℂ Ad Xenarchũ autẽ dicentẽ non ſane aſſignari leue, qḋ omnibus ſuperfertur, qa deorſum exiſtẽs ignis nondũ ſupernatat, qꝛ neq; leuis nondũ eſt: non exiſtẽs autem leuis, neq; ad ſurſum fertur. Dicendum eſtimo prompte, qꝛ qḋ aptũ natũ eſt omnibus ſupernatare, dictum eſt, qḋ quidẽ in his quę ſurſum ⁊ deorſum feruntť, appoſuit dicens. [graue quidẽ igitur ſit qḋ ferri natũ eſt ad medium, leue autẽ qḋ a medio.] ſi autẽ duas diffinitiones leuis in idem colligemus. ſ. dicentem leue eſſe, qḋ ſemper ſurſum natũ eſt ferri, ⁊ dicentẽ, qḋ omnibus ſupernatat, erit vna perfecta dicens, leue eſſe qḋ ſemꝑ ſurſum latũ oĩbus ſupernatat. Forte autem ⁊ in omni loco ens leuiſſimũ oĩbus ꝓpinquis ſibi ſupernatat, naz ignis ſub terra ſi forte fuerit, quãuis habeat vicinũ ſibi aerez ⁊ terrã q̃q; ⁊ aquã, tñ ſurſuz ſenſibile extũs aſcẽdit ſemꝑ ſuꝑ ꝓpinqua ad ſurſum, ⁊ oĩbus illis ſuꝑnatat. ℂ Sed

Cõtra Ioã. Grãmaticũ.

qm̃ loci oĩs (ait Grãmaticus) ⁊ ꝯrietates ſm Ari. ſunt duę ſolę. ſ. ſurſum ⁊ deorſum, omne ergo corpus in loco exñs, aut in loco ſurſum eſt, aut in deorſum. qm̃ igitur ⁊ ſphęrę cęli excepta vltima in loco ſunt. ſ. in termino ꝯtinẽtis ſphęrę. lunaris quidẽ, vt ait, in vltimo ſphęrę veneris, hęc aũt in vltimo mercurij, ⁊ ita deinceps, neceſſe ipſas ſurſuz eſſe, nõ eni vtiq; deorſuz, quare leuitate participabũt. Vide quãtũ in paucis apparet huius viri incõſideratio, ſimul ⁊ ineruditio, ⁊ ſi grãmaticus ſit, vt ſe intitulat. primo qdẽ ꝙ idez putauit, ſurſuz, ⁊ ad ſurſum, tanq̃ Ariſto. dicẽte leue nõ qḋ ſurſum eſt, ſed qḋ ad ſurſum ferť, ⁊ ꝙ his q̃ ſurſum feruntť, ſuꝑnatat, iſte cęlũ ſurſum exñs leue ex neceſſitate ab Ariſto. confiteri putat, quãuis ⁊ qḋ ſurſum ferť vt ad cęlũ ferri dĩ qḋ proprie ⁊ proxime. ignis eniz approximationẽ cęli appetens fertur, adhuc duas ſolas locales ꝯrietates ſm Ariſto. putare. ſ. ſurſum ⁊ deorſum, ⁊ hoc ipſuz etiã duas cõtrarietates vocare ipſius ſurſum ⁊ deorſum, vnã exiſtentẽ oppoſitionẽ. Mirabile autẽ ꝙ qui vſq; nunc ignorat ꝙ ſupra lunã ſit proxime mercurij ſphęra, ⁊ ſupra illaz ſphęra veneris, ꝯdicere Ariſto. pręſumit. Sed qm̃ prolixos extendit ſermones putans Themiſtiũ ſibi teſtimonium ferre, ꝙ in proprijs locis exiſtẽtia elemẽta neq; grauitate participãt neq; leuitate, ſꝫ ex poſitione in loco pręter nãm ipſius euenit: ꝯcludere putans ex hoc ꝙ ignis totalitas dicet aũt vtiq;, ⁊ alioꝝ elementoꝝ, neq; grauitate, neq; leuitate participãt, ſicut cęlũ ꝙ eiuſdẽ nãę vtiq; erunt, ſed neq; ꝑꝑ terrã per ſuppoſitionẽ ablatam a ꝓprio loco, ⁊ dimiſſaz, ad idem ferri. propter hoc aũt, ait, oportet putare ꝙ ⁊ tota terra grauitatẽ habeat, eteniz totum mundũ ſi quis per ſimilẽ ſuppoſitionez transferat, iterũ ad ſuum locũ dimiſſus ferť, quãuis neq; grauitatem neq; leuitatẽ habere totum mundũ poſſibile ſit, in

ſeipſo oĩbus cõprehẽſis. Sed hoc quidẽ forte nihil ꝓhibet ſm prędominans eorũ quę in ipſo moueri, ſed qḋ non hꝫ quis dicere verũ ad ſurſum aut ad deorſuz ferť, ipſo ſurſum ⁊ deorſum in ipſo exiſtẽtibus. ℂ Hęc igiť ⁊ talia dicẽte ipſo, primo qdẽ attẽdere opꝫ, qꝛ qḋ de mũdo incõuenientiã ſuppoſitionis ſecutũ eſt, habẽs eniz ꝯtinens in ſeipſo ipſius ſurſum ⁊ deorſum diũ, quõ poteſt ad ſurſum ⁊ deorſuz ferri: aut non hñs ſurſum ⁊ deorſum extra ſeipſm, quõ vtiq; graue ⁊ leue erit: ⁊ nõ hoc dico ꝙ nõ oportebat impoſſibile ſupponi: poni eniz ꝙ ⁊ qui terrã transfert extra ꝓpriũ locũ, ſuppoſitio ſupponit impoſſe, ſed nõ ꝑꝑ impoſſibilitatez ſuppoſitionis, ſequiť aliqḋ incõueniens, nõ eniz incõueniens eſt ad propriũ locũ ferri, ſed ad mediũ, ſicut neq; incõueniẽs mũdũ tranſlatũ ex ꝓprio loco rurſum ad ipſum ferri, ſi ad mediũ vel ad extremũ, ⁊ vel deorſum vel ſurſuz, impoſſibile, qm̃ hęc infra ſe hꝫ. Hęc ergo ad diſertuz Themiſtiũ, ab illo eniz dubitabit iſte hac dubitatione, ad deteriorẽ intentionẽ vtens ipſa, qui ⁊ ait, ꝙ quãuis nõ concedat qs, ſupponi mũdũ tranſlatũ, ſed aſtruz a ꝓpria ſede ad inferiora decidens, qd prohibet ſupponi: Hoc itaq; ſi intelligať, iterꝫ quę ad eã ſm naturã regionẽ rediens, palaz ꝙ ſuꝑ rectã mouebiť, attamen nullũ cęleſtiũ Ariſto. vult neq; grauitate neq; leuitate participare. dicendum vtiq; ad hoc ꝙ ſi poſtq̃ deciderit, naturalr ad ſurſum ferať, leuitate vtiq; participabit, ⁊ qḋ incõueniens: ſi aũt non ſolũ partes elementoꝝ, ſed ⁊ totalitates appetũt appropinquare cõnaturalibus ⁊ melioribus ⁊ appetunt aſſumi ab ipſis, terra quidẽ centrũ appetit, ⁊ eam q̃ ab ipſo ꝯtinentiã, ignis aũt cęleſtẽ puritatẽ, mediorũ autez aere quidẽ totalitatẽ ignis, aqua aũt reſidentiã in terra. palam ꝙ ad illã inclinationẽ habẽt ⁊ totalitates. propter qḋ ⁊ Ariſto. dixit ad idez ferri totum ⁊ partem ſm naturã, ⁊ cęlum autẽ non hꝫ aliquid melius ſeipſo neq; ſm totum neq; ſm partes ad qḋ feratur: quare non ſignificandũ eadem de totalitate elementorũ, ⁊ de cęlo, ⁊ graue autẽ ⁊ leue habent quaſdam differẽtias ſm diuerſas inclinationẽ, ⁊ ſi in omnibus videanť inclinationes eſſe grauitates: vt ait Plato. Qḋ autez ſępe dixi conclus nulla vtilitas huic (vt eſtimo) quantũ ad ſuam intentionem ex oſtẽdere ⁊ totalitates elementoꝝ neq; grauitatem habẽtes neq; leuitatem, ⁊ ſic cęlo ſimiles, non propter hoc corruptibile eſt cęlum, ſed ſi forte ꝓpter ſimilitudinem ad cęlum ⁊ elementoꝝ totalitates perpetuitatẽ hñt. ℂ Quoniã autez prõpta eſt inſtantia ad dicentes cęlum eſſe eiuſdem naturę cum his quę ſub luna elemẽtis quę a partibus differẽtia, ſic vere elementorũ quidẽ partes abſtractę a toto, ⁊ generari ⁊ corrumpi videntur, cęli autẽ nulla pars videť neq; abſtracta, neq; tranſmutata in toto pręterito tẽpore, ſm traditam ſucceſſionẽ. Hanc ſoluẽs vꝑutat Grãmaticus, inſtantiã, ait, principaliores ⁊ pręcipuas partiũ in animalibus, magis difficilis paſſionis, ſicut cor, ⁊ tamẽ ex eiſdem elemẽtis eſt: ⁊ cęlum itaq; principalius eoꝝ quę in mundo corpoꝝ, cõſitens maxime alioꝝ impaſſibilius eſſe, ait. ⁊ ꝓpter hoc vz. neq; partes ipſius idem cum partibus elementorum paſſę ſunt. ℂ Et hic igiť iuſte videbiť mihi Grãmaticus multa de veritate ignorare. primo quidẽ neq; hoc verũ ꝙ principaliores partes ſint difficilioris paſſionis. pili eniz ⁊ vngues q̃ ſunt omnium minus ꝓcipaliores, ſunt magis difficiliter paſſibilia, ⁊ oſſa ẽt ſunt magis difficiliter paſſibilia, q̃ cerebrũ ⁊ cor: deinde autẽ cor, ⁊ ſi dicať manere non ſuſtinet pręcorrupto ſępe aĩali, ſed a febre ſemꝑ primo patiens, ſic ipſam alij corpori diſtribuit, ſꝫ ꝓcipaliores partes aĩalis, ſortiri ampliori prouidentia

verum.ſenſitiuo aūt exiſtente aīali, ſenſu paſſiuo exiſte
partium quę difficilius ſunt paſſibiles, difficilioris ten
ſus : minus pncipales potius ſunt. Sed hęc quidē qm̄ ꝛ
in his putatus eſt aliqd plus ſcire,amplius vt eſtimo ꝛ
idiota ipſa ignorās,ſufficiēter dicta ſint.Mirabile aūt ꝙ
nō intellexit,qꝛ qḋ ex tēpore principiū gn̄ationis habet
ꝛ finē,impoſſe idem manere a principio vſqꝫ ad finem,
ſiue inaīatū ſit,ſiue animatū,ſiue aīal,ſiue planta:ſed in
cipiens ab imperfectiori ꝓcedit ad perfectius vſqꝫ ad
ſtatum, ab illo aūt paulatim marceſcēs ad corruptionē
vadit,ſi igiť cęlū neqꝫ ſm totū,neqꝫ ſm partes vt in ali
quo trāſmutatū aliqn̄,ſed ſuam perfectionē habens,nō
prius ſolum,ſed ꝛ nunc,in nouiſſimo dierum, vt iſte.vꝫ.
credidit,quō poſſibile eſt ipſum ſm ſuam naturā ꝛ ſtatū
proprio corrūpi,qm̄ neqꝫ animal,neqꝫ plāta,neqꝫ aliqḋ
viſum in mundo corruptibile adhuc in ſtatu exiſtens,
ſine aliqua violētia diſtrahať,ſed ſic hęc quidē nō vide
re oculis animę ſuę excecatū a contētioſa pſuppoſita in
tentione. Grāmaticū aūt ſe eſſe dicens,quō impaſſibi
lius alio aliquo dicens cęlū,corruptibile tn̄ exiſtimat:ſi
enim qḋ impaſſibile non vtiqꝫ corrūpetur, qualiter qḋ
impaſſibilius corrūpet:cōparatiuum enim hꝫ augmen
tum ꝓprietatis,albius enim qḋ magis album, ꝛ neqꝫ qḋ
albū vtiqꝫ erit nigrū,neqꝫ multo magis qḋ albius:ſimi
liter autē neqꝫ qḋ impaſſibile vtiqꝫ erit paſſiuum, neqꝫ
multo magis qḋ impaſſibilius, ſed de his qdē ſatis. Si
aūt elemētoꝝ partes videnť plane generari ꝛ corrūpi,ꝛ
multipliciter tranſmutari:cęli autē nulla vnquam parti
cula apparuit variās ſuā perfectionē,ſicut ꝛ manifeſtāt
ꝛ motus diu ꝗdem obſeruati,ꝗs non vtiqꝫ cōfitebitur
ꝛ aſſeret,ſm ſubaꝫ excellentiaꝫ ipſius ad ea q̄ ſub luna:
Proponit aūt Ariſto.in 4.° huius negocij dicentem,ꝙ
ignis qdē vbiqꝫ leuis,ꝛ terra vbiqꝫ grauis,aqua autē in
aliqs qdē grauis,in terra aūt leuis,aer aūt in aqua quidē
ꝛ terra leuis,extra autē hęc,grauis:vt manifeſtat hoc qḋ
plus trahit inflatus vter q̄ vacuus. et ex his concludit
ꝙ grauitas ꝛ leuitas non ſm ſe ineſt elementis:non enim
vtiqꝫ,ait,eadē ſm eaſdē virtutes,nihil extrinſecus acci
pientia ex ſola habitudine adinuicē, alibi quidē leuia,
alibi aūt grauia exiſterēt:ꝛ ad aliud quidē leuia,ad aliḋ
aūt grauia.album enim ꝛ nigrū,ꝛ calidū,ꝛ frigidū,quali
tercūqꝫ ſe habeāt ad alia,extra ſuum ordinem non egre
diunť.Hęc ēt p ipſa verba iſto dicente, miror quō non
intelligit,ꝙ ꝛ in his Ariſto. leuiſſimū quidē ꝛ leue ſolū
ignē eſſe dicit,graue aūt ſolum terrā,media aūt ambo
bus participare ad aliud, ꝛ nuſq̄ facit non participare,
hoc qḋ ad aliud,ꝛ aliud ſm aliud,ꝛ aliud eoꝝ quę ſuſcip
ſius opari.etenim pallidū ad habētes viſum quidē faci
le diſgregabilē,vt album opať,ad eos autē qui facile cō
gregabilē,vt nigrū,qꝛ ambobus participat. Quid autē
totaliter oſtēdenti dico grauitate ꝛ leuitate non partici
pare cęleſtia impedimentum pręſtat media ꝛ anceps na
tura mediorum elementorum:ſiue enim natura,ſiue ha
bitudine,ſiue ſm ſe,ſiue ad aliud graue ꝛ leue eſt,ſub lu
na eſſe oſtenſum eſt,propter hęc recte incedere.ꝛ quidē
ex dictis nihil prohibet ignē quidem ſm ſe leuem eſſe,
terram autē ſm ſe grauem,ſimpliciter enim grauis,ꝛ ſi
egreſſus a proprijs locis conueniant hęc, ſed ꝛ egredi ꝛ
egreſſa,grauia fieri,aut leuia, ꝓpria ſunt eoꝝ quę ſub lu
na. et ſufficiens erat quę ſm hęc dc̄a,oſtendere cęleſtia
alterius naturę eſſe. In aliud autē quiddam eoꝝ quę hu
ius viri incidens valde ſtultum, vt eſtimo, vt non diſcre
dant lecturi,ſi quis forte etiā ſcribere conantur,ſic ſtul
tos ꝛ incōſequētes habuit intellectus.neceſſe mihi trāſcri
bere ipſa huius deliramenta. dicit autē ſic in ſcḋo ipſius
libri,9. cap, ſed ꝛ conceditur non ſolum in alienis locis
elementa grauitatē habere,aut leuitatē, ſed ꝛ in ꝓprijs
entia talibus virtutibus ſpecificari,neqꝫ enim ſic vt eſti
mo oſtendere aliqua ratio poterit,ꝙ ſolum cęleſte cor
pus ab his virtutibus alienū ſit, quoniā neqꝫ grauitate
ipſum participare,neqꝫ leuitate,ex non eſſe aptum natū
moueri ſuper rectā Ariſtoteles ꝯcluſit. Ad oſtenſionē
enim ꝙ cęlum non ſit natum moueri ſuper rectā accepit
alteꝝ eſſe a ſubſtantia corpoꝝ recti motus, ex non mo
ueri aūt ſuper rectā,neqꝫ grauitate participare,neqꝫ le
uitate.Si qua ergo oſtēdat ratio ꝙ etſi grauitate partici
pet cęlū,aut leuitate,aut ēt cōpoſitū ex grauibus corpo
ribus ꝛ leuibus exiſtat, nihil minus ꝛ ſic ipoſſibile ex
ipſi moueri ſuper rectā. palam omnino ꝙ neqꝫ ꝓpter
nō moueri,ſup rectā,iam neceſſe ipſum ꝛ a grauitate re
motū eſſe,ꝛ a leuitate.Principiū aūt,ait,oſtēſionis ſit hꝫ,
demum accipiēs ꝙ ſolidum ꝛ reſiſtens corpus eſt cęlum
ꝛ nō potēs cedere,ſicut aqua ꝛ aer,neqꝫ ſi abſtrahať ali
qua particula ipſius,cōtinuū adhuc manet ecōtra circū
ſtās,ſicut hęc, ꝛ cām ſoliditatis dicēs ſphęricā figuram.
Ait igiť,ſiqdē cęlū leue ꝑꝑ hoc ipſum nō vtiqꝫ moueb
tur ſup rectā ſuū locū obtinēs qui extremus,ſicut neqꝫ
tota terra magis deorſum ferri pōt,nāle locū tenēs,ſi au
tē graue extra quidē rurſum moueri ipſum ſuper rectā
eſt impoſſe,neqꝫ enim eſt aliqd vacuū extra,ꝛ aliter gra
uibus ad mediū eſt ſm nām motus.ad mediū autē non
vtiqꝫ fereť,ꝛ ꝓpter nullum eſſe intermediū vacuū,neqꝫ
ꝛ ſi eſſet minor locus, non eſſet capax maioris corpis,ꝛ
ꝓpter vndiqꝫ ꝯtineri a ſuis partibus in ſphęrica figura
indiuiſibile, aut difficiliter diuiſibile eſſe. humidorum
quidē enim ꝛ facile diuiſibiliū, ꝛ facile cedētiū obuianti
bus,ſi qua totius pars nō ſubegrediať cōtra circūſtan
tes inuicē reliquę partes continuū iterum totū efficiūt,
qualia ſunt reliqua elemēta ṗter terram, reſiſtentiū autē
ꝛ difficiliter diuiſibiliū ſi qua pars excidat corrūpet to
tius figuram. Inde donec vtiqꝫ in nāli figura opꝫ mane
re cęlū, ꝛ totū mundum ſubſiſtere impoſſe aliquā cęli par
tiū a cōmunitate totius excidere, quare neqꝫ quęremus
ꝓpter quid alioꝝ quidē elementoꝝ excidunt partes,cęli
aūt nō adhuc.Illoꝝ quidē enim ꝛ ſi abſtrahantur aliquę
ptes,nihilominus ꝯtinuitas ſaluať ꝛ nālis figure ꝓpter
antiperiſtaſim reliquaꝝ partiū, ꝛ nullum vniuerſo nocu
mentū p hoc euenit,in cęlo autē erat impoſſe hoc accide
re:quādiu igiť ipſum ꝛ vniuerſum ſaluari oportunū eſt.
neceſſe nullā ipſius partē excidere,ſic aūt cęlum ſe habe
re,ꝛ cū hoc euenire ſib: ſpēm alterā a ſimplicibus oſten
dit,nō tamē a nā elementoꝝ eſſe alienum : etenim aqua
coagulata fiet vtiqꝫ criſtallus aut nix, nō tn̄ ꝑꝑ hoc hęc
quintę naturę corpoꝝ eſſe putat.Concludens autem di
cta,ait, igiť et ſi grauitate ipm̄ participare ꝛ leuitate ſup
ponētes,impoſſibilē inuenimus ſibi eum g ſup rectā mo
tum,non ergo neqꝫ ſi non moueť ſuper rectā iam ꝛ a le
uitate ꝛ a grauitate liberū eſt.Conſidera in his primum
quidem, ꝛ ipſe concedens graue eſſe qḋ ad mediū ſm na
turam mouetur,ꝛ leue.vꝫ.qḋ quidem a medio, ꝛ oſtēdēs
impoſſibile eſſe cęlum moueri ſuper rectam, tamē gra
ue ipſum,aut leue ſupponit,ꝛ putat ex hoc oſtendere,ꝙ
ꝛ ſi non ſuper rectam moueatur , nihil prohibet ipſum
grauitatem habere,aut leuitatē , qualiter hoc cōcludēs
ſiquidem graue ſuper rectam, ꝛ quod non ſuper rectam
non graue,non enim ſupponi cęlum graue aut leue,nul
latenus ſup rectā motū eſt demōſtrare hꝫ,ꝙ ꝛ ſi non mo
ueatur ſuper rectam graue aut leue eſſe.ſed ſic dicēs iſte.
ſiſe aliqd vt mihi dicere dicenti , ꝙ ſi demōſtrauero ꝙ bō
non hꝫ pēnas,ꝛ ſuppoſuero ipm̄ volare,demōſtrauī he

bebo, ꝙ ⁊ ſi non habeat pennas, non ꝓpter hoc prohibetur volare, ⁊ quidē propter hoc nō volat, ſicut ꝓpter nō moueri ſup rectā, cęluꝫ neqꝫ graue/neqꝫ leue eſt, quare incōſequēs eſt talis ꝯtitia. In particularibus aūt quō ꝓnūciat nō poſſibile eſſe oſtēdere a grauitate ⁊ leuitate remotū eſt cęlū, ſi vere euidēs eſt ipſum circulo moueri ſed nō ſuper rectā. Qualiter aūt dicit ꝙ ad demōſtrandū cęlū non eſſe aptū natū moueri ſuper rectā accepit alterū eſſe a ſubſtantia corpoꝝ recti motus: contrariuꝫ.n. ex moueri circulariter alterū eſſe ſm ſubſtantiā demonſtrauit cęleſtium accipiēs circulo moueri aliqd corpus. dicit enim, ſiquidē igit̄ eſt ſimplex motus, ſimplex autē qui circulo motus, neceſſariuꝫ eē aliqd corpus ſimplex, qd natuꝫ eſt ferri circulari motu, ſm ſuam nām, ⁊ vbiqꝫ ex non ſuper rectā, ſed circulo moueri, cōcludit aliquaꝫ ſubaꝫ eſſe pter eas quę hic, ⁊ ꝙ quidē neqꝫ ſurſum/neqꝫ deorſum/neqꝫ vl̄r extra propriuꝫ locum moueī cęlum, quāuis nō ſolidū/aut reſiſtens, erat eniꝫ palā ꝙ circulo moueī/⁊ ſm nām/ſed nō ſuper rectā, ⁊ qꝛ nihil extra ſe ipſum melius hꝫ, ad qd moueat̄, ꝑꝑ qd ⁊ circulo mouetur. Mirabilē aūt cām a ſoliditate cęli aſſignet, quare nō diſtrahat̄ aliqua pars cęli, ⁊ ſi eiuſdē naturę ſit cuꝫ his quę ſub luna elemētis, non eni copularent̄/aut/diſcerpte ꝑꝑ reſiſtentiā ⁊ difficultateꝫ diuiſionis, ⁊ maneret vtiqꝫ imꝑfectū, ęquidē ⁊ terrā reſiſtenteꝫ putat, quō igitur humus abſtrahunt̄ partes: ⁊ in humidis aūt male antiperiſtaſim pro cauſa dixit, qꝛ nō imꝑfectū ſit, ſi aliqua particula ſubegrediat̄. antiperiſtaſis enim cōtinuū quidē poteſt facere in talibus, nō tn̄ totū, niſi aliquid attrahat̄, loco egreſſi. Totalr̄ autē ſi coꝝ quidem quę ſub luna abſtrahunt̄ partes, cęli aūt ꝓpter ſoliditatē ⁊ robur inditū ex ſphęrica figura, non ſunt aptę natę abſtrahi, quis nō vtiqꝫ dicet alterius naturę ⁊ ſubſtātię eſſe ipſum: qualiter aūt vtiqꝫ non neceſſe multo diuturnius eſſe cęluꝫ, ſic robuſtius exiſtens natura: ecce eniꝫ oſſa aialiuꝫ quāuis corruptibilia ⁊ ipſa ſint, ſed tn̄ ſolidioreꝫ habētia conſiſtentiā ſunt multo diuturniora carnibus/⁊ venis/⁊ alijs partibus in corpore. Vide igit̄ ipſuꝫ mundū corrūpere deſideranti cęlū relinquere per tꝑs aliqd ſufficiens poſt corruptionē eius qd ſub luna, quāuis ſi ſm eundē cęluꝫ ⁊ terram putet facta eſſe, ſm eundē hęc corrūpi ſit ꝯns. Qualiter igit̄ ſi hęc optime ad tua verba ſequunt̄, promittis nō adhuc quęrere ꝓpter quid alioꝝ quidem elementoꝝ excidant partes, cęli aūt non adhuc quāuis ſit corruptibile ⁊ paſſiuū, ⁊ hanc ꝯſiſtentiā ęqualis tꝑis cū alijs. In ſequētibus aūt vſqꝫ in fınē ſcdi libri, nihil quidē ad propoſitū videt̄ dicere, neqꝫ forte ad ſuam intentionē. ſtudet autē ſolum Ariſto. cōtradicentē ſibi inuenire, ⁊ ita in contrarietatione ſolam aſpexit vir iſte, ⁊ ante curſuꝫ fluuioꝝ ꝑmittere qd dicitur, ⁊ anteqꝫ dicat q̄ contraria ſibi dicit Ariſto. Putat inſuper ipſum ſed ꝑ multos quidē ſermones ꝯſonos (vt dicit) Platoni oſtēdere ꝙ nālis ſit circulatio cęli, ⁊ ab anima indita, qꝛ cęlus eſt aial, ⁊ ſi per prolixiores qꝫ oportuiſſet ſermones, tn̄ verū dici puto. Quęrebat aūt aduerſus Ariſto. in ſcdo huius negocij interimentē vt videt̄ ꝙ ab aīa ſit circularis motus, vt videbat̄ Platoni, qꝛ dicebat ꝑter nām ipſum ſic fore, ⁊ requie indigere, ⁊ ſuſtentaculo, vt reliqua alalis. Quāuis dicat ⁊ ipſe Ariſto. de ipſo dicens, cęlū aūt aiatū/ait/⁊ hꝫ motus pn̄m. Et de aſtris aūt non vt de corporib⁹ ſolis ⁊ vnitis ⁊ ſolitarijs ordinē quideꝫ habētib⁹ inanimatis oīū oīno perquirimus. oportet aūt exiſtimare tanqꝫ participātibus operatione ⁊ vita. Et quidē ſi cęlū animam hꝫ ⁊ principiūm motus quali/ait/motu alio ab illa mouebit̄ qꝫ locali, ſi vere/neqꝫ generat̄/neqꝫ corrūpitur/neqꝫ augmentat̄/neqꝫ alteratur: ſi aūt ⁊ in 8°/ait/de naturali auditu hoc oſtēdit ꝙ cęleſte corpus finitum eſt. finitū aūt finitam hꝫ virtutē: infinita autē eſt circulatio. neceſſe ergo ipſam a cā infinitę virtutis dari, natura autē in ſuppoſito finito exiſtens, finita eſt ⁊ ipſa. Aliud ergo ē ſm ipſum qd mouet cęluꝫ circulari motu, qualr̄ igitur ex ſola natura videt̄ hic dicere ipſam, hęc igit̄ in his cauſans, ipſe quidē/ait/eſſe non impoſſibile eundē motuꝫ ⁊ vt ab anima ſimul, ⁊ vt a natura fieri, vt ſi quis/ait/intelligat aliqd volatiliū animaliuꝫ ſuper rectam ad cētrum volatū faciens, concurrit enim nāli inclinationi corporis animę impetus. Ariſto. autē putat non ita habere hic, ⁊ expoſitionē Alexādri dicentē hoc deſtruēs, oportet igit̄ verba Ariſt. audire ad quę intētus hęc oīa ſcripſit, quę ſic habent. At vo neqꝫ ab anima cogēte rationabile manere ęternū/neqꝫ enim animę poſſibile eſt eſſe talem vitam ſine triſtitia, ⁊ beatā. neceſſe eniꝫ ⁊ motum cum violentia exiſtentē, ſi quidē mouet apto nato ferri aliter primo corpore, ⁊ mouet ꝯtinue ſine vacatione eſſe ⁊ remotū ab omni robore ſapienti. Quis nō vtiqꝫ audiens Ariſto. dicentē naturalē eſſe motum circularē ⁊ cęlum animatū, intelliget, ꝙ per hęc aduerſus illos tēdit qui dicunt animalē ſolum circularē motū, ⁊ non cōratiocinant̄ ꝙ ſm naturā: quoniā ⁊ Plato in Thimęo, primo ipſi ſm naturā circulareꝫ motum aſſignat, ⁊ tunc eum qui cū aīa, dicit autē de eo quidē qui ſm naturā ſic. Manuum autem quibus nec capere/neqꝫ rurſum aliqua adiuuari oportunitas, quę erat fruſtra nō putauit oportere ſibi adaptari/neqꝫ pedū/neqꝫ totaliter eius quę circa talem vectionis. Motū enim aſſignauit ſibi corporis ꝓpriū ipſoꝝ ſeptē eum qui circa intellectū ⁊ prudentiaꝫ maxime exiſtit, propter qd vtiqꝫ ſm hęc in eodem ⁊ in ipſo circunducens ipſum fecit circulo moueri reuolutū, ſex autē omnes ſeparauit ⁊ ſine errore illud effecit. De anima autē hęc ſcripſit poſt illa non proxime, quoniā ſcdm intellectuꝫ intēdenti omnis animę conſiſtentia facta eſt. poſt hęc omne corporeum inter ipſam ędificatū eſt, ⁊ medium medię conducens adaptauit. hęc autē ex medio, ad extremum cęlum omniquaqꝫ adaptata circulo extrinſecus ipſum cooperiens ipſa in ſeipſa reuoluta inchoauit diuinum principiū inceſſabilis ⁊ ſapientis vitę. Ariſtoteles autem/ait/ꝙ ab anima cogēte mouetur, neqꝫ ipſum manere perpetuū, ſi pręter ſuam. vꝫ. naturā cogatur, ſi non ipſum aptum natum/neqꝫ ſine triſtitia ⁊ beatam concedere eſſe mouentis vitaꝫ, ⁊ ſufficit omnia dicta ab iſto viro ſoluere, hoc quidē apponitur (cogente.) ſi autē ⁊ corpori ſm naturam eſt ⁊ intellectuali animę circularis motus, merito perpetuum eſt ⁊ beatum, ⁊ mouens ⁊ qd mouetur. Mirabiliter iſte autem ⁊ dictoꝝ Platonis eſt calūniator, ſicut ⁊ dictoꝝ Ariſtote. Platone enim ⁊ anteqꝫ apponat cęlo animam aſſignante ſibi circularem motū, iſte tamē tanqꝫ ſoluꝫ animali motu dicto ab ipſo ridet pro Platone dicens, ꝙ non eſt pręter naturam corpori, qꝛ non habet aliquem alium ſm naturam, ſicut neqꝫ omni mundo nullus localis motus eſt pręter naturā, quoniaꝫ neqꝫ ſm naturam in loco mouetur. Hęc igitur ⁊ ad ipſum dicenduꝫ de hypercaumate toto interroganteꝫ, ſi ſm naturam eſt ipſi/aut pręter naturaꝫ circularis motus, non eſt habens aliquē ſm nām, ſiquidē non hꝫ hunc, neqꝫ ſm nām ipſi dicenduꝫ, neqꝫ ꝑter nām/ſed ſupra nām, vt dictū eſt: qm̄ autē intentiones hīs vt ⁊ ipſe confitet̄ his quę de ꝑpetuitate cęli dicunt̄ ꝯtrari, non fuit cōtentus cōtradicere his quę in libro de cęlo dicuntur, ſed ⁊ ad id qd dicitur ab Ariſto. in meteoris ꝙ non eſt igneū cęlum. contradicēs ad hoc

tertium ſuum librũ expendit, nihil probibet ꝛ hoꝝ oſtẽdere vilitatẽ, ꝛ maxime quia accidet nos addiſcere qualeꝫ ignem cęluꝫ eſſe Ariſto. negat. ꝛ quale vult Plato id quod igneũ cęli, quale autẽ dicens tanq̃ Platoni conſonũ neſcit. Ariſto. igitur dicente in primo meteoroꝝ. ꝙ ſi quidẽ ex igne eſſet cęlum, totũ cum aſtris iam oliꝫ annihilatũ eſſet vnũquodq; alioꝝ elementoꝝ. Iſte primoꝫ quidem ꝓpriã dubitationẽ ꝛ hypercauma exhibere / ait / exiſtẽs maius q̃ contenta ab ipſo, ſed non eſt / ait / vſtiuus, neq; ignis hypercaumatis, neqꝫ cęleſtis: ſꝫ vſtiuus eſt g apud nos exceſſus ignis exiſtens ſm Ariſt. In hys itaq; attendere opꝫ, ꝙ totus ſermo ſuus ſtudet iterũ oſtendere cęleſte corpus naturę eiuſdeꝫ cum hys quę ſub luna, vt ꝛ corruptibile ipſis ſimiliter oſtẽdatur. ſi igitur quę ſub luna agere inuicẽ ꝛ pati abinuicẽ ꝛ tranſmutari inuicem nata ſunt. palam ꝙ cęleſte ſiue ignis / ſiue aliqđ aliud eoruꝫ quę eiuſdẽ naturę fuerit, neceſſe eſt pati quę ab hys quę ſub luna, ꝛ agere in ipſa, ꝛ ęquepotẽs ad ipſa exiſtere. Tãta igitur exiſtente ſm magnitudinẽ cęleſtium ad ea quę ſub luna excellentia, quã oſtendit aſtronomia dicens terrã ad ea quę ſub ſole rationẽ puncti ꝛ centri habere, ſi ꝛ hypercauma cęlo addiderimus ad ignis totalitatẽ, quõ poſſibile eſt aliqđ eorum quę ſub luna elementoꝝ ęqualiter poſſe ad ipſum: Quõ autem nõ vtiq; de facili ab ipſo obiecta alia annihilata modis omnibus eſſent non aduſta: hoc enim neq; Ariſto. induxit in hys, ſed tranſmutata in illud qualecũq; vtiq; eſſet, ꝛ fruſtra prolixos in hys expẽdit ſermones / oſtendens ꝙ elemẽtorꝫ qualitates non augmentanẽ ſm analogiam molis corpoꝝ in quibus habẽt eſſe, neq; enim millecuplum ſi foret aquę, habꝫ infrigidationẽ millecuplã, ſed ſimiliter frigidus qui a mari ſtatbus, toti mari. Nõ attendit enim ꝙ ꝛ ſi non intendatẽ ſpecies / vt magis ſiat frigida, ſed ſimul multiplicatẽ cum quanto molis, ꝓpter qđ ꝛ operoſius eſt, qđ plus / q̃ minus. ꝛ magis in magno habitaculo frigidus aer infrigidat / q̃ qui in minori. ꝛ ſi eadẽ qualitas infrigidationis ſit. ꝛ ſi minus patiatẽ maius q̃ minus, qđ quidẽ ꝛ iſte confitebitẽ. quãuis enim deforis ſuperueniens qualitas, ꝛ in minore aliqñ magnitudine validior ſit; tamẽ quę ſm naturam ꝓportionem hꝫ ad magnitudinem non magis facta / neqꝫ vehemẽtior, ſed magnitudini in quo eſt coaugmentata, ꝓpter qđ ꝛ difficiliores paſſionis ſunt maiores magnitudines ſm qualitatẽ, quia amplior qualitas in maioribus, non enim ſm molem patiunẽ quę alteranẽ, ſed ſm qualitatẽ. ſi igitur cęluꝫ cũ hypercaumate eſt infinicuplũ magnitudine, ꝛ virtus tãticupla reſpectu virtutis, quõ non dudũ vnũqđq; alioꝝ elementoꝝ annihilatuꝫ eſſet. ſm Ariſto. ab illis trãſmutatum. ꝛ non fruſtra dixit [vnũquodq;] ſed vt exceſſus exceſſum augmẽtaret. Iſte aũt ꝯtentus fuit hoc qđ illę ignis non eſt vſtiuus, non adhuc pẽſans cõnaturalitatẽ ipſoꝝ ꝛ trãſmutationẽ inuicem, qualia aũt hęc appoſuit iſte infeliciter audiẽs eos g in phia ſermones: ℂ Sꝫ quia ꝛ aliquos diſcreditos puto ſi quis ſcribere conantiũ ſic rudis eſſet vt talia ignoraret, neceſſe mihi rurſuꝫ verba quę ab ipſo dicũtur ſcribere. ꝙ enim ꝛ multa cęleſtiũ diſtantia ꝛ maxime aſtroꝝ, quę quidẽ ꝛ magis videbanẽ antiquis eſſe de ſubſtantia ignis, debilioreꝫ imprimunt hys quę hic caliditatẽ, manifeſte ſol oſtendit, illis maxime calefaciens quibus proximior fuerit. quid igitur q̃ in vltima ſphęra caliditas, ſi calidę fuerit naturę. operabitur ſm qualitatẽ in ea quę circa terraꝫ tantũ diſtãtia: neqꝫ enim extrema ſphęra in eas quę deinceps ſimiles exiſtentes, neqꝫ illic in hypercauma ſm qualitatẽ facere poſſunt. non enim natum eſt ſimile pati a ſimili. manifeſte igitur in ſua natura hypercauma amplius aliqđ q̃ nunc in ea quę intra operaretur vtiqꝫ, ꝛ ſi ignea eſſent omnia quę in circuitu, ꝛ maxime quia neqꝫ flãmam vſtiuaꝫ habere, vt ſępe diximus ille ignis ſupponitẽ. in hys manifeſtus eſt putãs ꝙ ſol ꝓpter appropinquare nobis magis in ęſtate, ꝓpter hoc magis nos tũc calefacit. Et palam eſt ꝙ in meridiano exiſtentẽ, putat ipſum magis nobis ꝓpinquũ fieri / q̃ orientẽ vel occũbentẽ, calefacit enim nos magis in meridiano exiſtens. ꝛ ignorat hoc ꝙ reſpectu ſphęrę ſolis, terra fere pũcti rationẽ tenet, vt minima ſit variatio ꝓpter hoc certe habitudinis ipſius ad habitatam a nobis. Quõ igitur tanto ꝓximior nobis aut remotior ſit, vt ꝓpter hoc tãta fiat dĩia ſꝫ caliditatẽ ęſtatis ꝛ hiemis: ignorat aũt ꝛ ꝙ ſicut ſm vnũquẽqꝫ diem quãuis ęqualiter a nobis diſtans ſol ſm oẽm ipſius poſitionem calefacit nos magis in meridianis ꝓpter reflexionẽ radioꝝ in ſe magis, ſic aũt ꝛ in ęſtate appropinquans non nobis magis, ſed pũcto qui nobis ſm verticẽ, ꝛ in hieme rurſum diſtans ab ipſo, eam quę ſm caliditatẽ ꝛ frigiditatẽ operatẽ temporꝫ dĩiaꝫ. Audis aũt ꝙ ꝛ calidũ eſſe cęleſte corpus putans, ꝛ caliditate ſimili cũ igne qui ſub luna inoperoſuꝫ ipſum ſolũ corpoꝝ quę in mundo eſſe / ait / neqꝫ eniꝫ extremã ſphęram agere in cęleſtes quę ſub ipſa / neqꝫ totũ cęlum in hypercauma. non enim natũ eſt / ait / ſimile pati a ſimili, ſed ſolũ hypercauma agit in ea quę ſub ipſo. Et palã ꝙ ꝛ ſi vitalis quędã ſit cęli caliditas, vt iſte vult nõ tradit ex ipſa ys quę ſub luna. Qualiter autẽ vltimũ cęlum ſupponẽs calidũ ſine actione dicit ipſum penitus, ſolẽ autẽ calefacere nos: nam ꝛ ipſe ſm ipſius rationes in cęleſtes ſphęras nihil aget, non eniꝫ natũ eſt vt / ait / ſimile a ſimili pati, ſꝫ neqꝫ in hypercauma. quare neqꝫ in ea quę hic, ſed forte non facit quidẽ aliqđ ſm ſuas qualitates in ea quę ſub luna cęluꝫ. patitur autẽ ab ipſis, aut neq; faciens, neq; patiens eaſdẽ hñe qualitates, ꝛ eiuſdẽ naturę cũ ipſis dr̃, ab iſto bono. palã aũt ꝙ ꝛ ſm dictos ab ipſo ſermones, neq; hypercauma agat aliqđ in aerẽ niſi ſm extremaꝫ ipſius partẽ propinquã aeri, ꝛ aer iterum ſm extrema. Quõ autẽ qui prius cęlum ſolidius ꝛ fortius ꝛ principalius confitebatẽ, nũc pronũciauit omnium minus operoſum: Cum dixiſſet autẽ Alexander cauſam qua ſaluanẽ ꝛ cõmanent elemẽta, ꝛ non corrumpũtur abinuicẽ eſſe ęqualitatẽ virtutum ipſoꝝ. multum autẽ vtiq; ſuperexcedet aer ſi vſqꝫ ad cęlum pertingit, ꝛ ad hoc cõtradicens iſte / ait / ꝛ paucũ aereꝫ contingit multum infrigidari, ꝛ multum debilius, ꝛ palam ꝙ aduentitias quidẽ qualitates nihil probibet ꝛ in pauco validiores eſſe, vt dictuꝫ eſt, ꝛ in multo remiſſiores. eas vero quę ſm naturam aeri conueniunt, neceſſe cum magnitudine ipſius extendi, ꝛ virtutes naturales ſm has accipere, ſed non ſm aduentitias, ꝛ ęqualitatẽ virtuteꝫ harum intelligere oportet, ſi igitur aer eſſet ſimplr̃ quod ſuper terraꝫ vſqꝫ ad cęlum omne, quomodo vtiqꝫ eſſet coniugabile alys elemẽtis, aut quomodo ęqualis virtutis eſſent alia cum ipſo habente tantũ exceſſum ſm magnitudinẽ: nã ꝛ ſi non ſint ęqualiũ magnitudinũ elementa, tamẽ oportet habere ea adinuicem quandam proportionem bene aptam, cęlum autẽ totum ꝛ hypercauma exiſtens ignis, quę vtiqꝫ erit aliorꝫ ad hęc proportio ſm magnitudinem, aut terrę ad eam quę a terra vſq; ad cęluꝫ diffuſionem aeris: Quoniã autem neſcio qualiter dicta Platonis placere huic vidẽtur, cum non habuerit doctores in ipſis, vt dicit, neq; ipſe ſtudioſe inquiſierit intellectum Platonis, ꝛ propter hoc putat quandoqꝫ ſuis phantaſys concordare dicta Platonis, quandoqꝫ autem dictis Ariſtotelis cõtradicere, videamus qualis entis nũc de

dictis Platonis proponit. Plato/ait/non ex igne ſolo cęleſtia corpora ſuppoſuit, ſed plurimo maxime participare tali igne qui ⁊ reliquoꝝ elementoꝝ mixturam melioris cõmixtionis facit. Omnis enim/ait/ab omnibus elementis ſubtiliſſima ⁊ puriſſima ſubſtãtia, ⁊ obtinẽte rationẽ ſpeciei ad reliqua in concretionẽ cęleſtiũ corporũ ſegregata, materialiori aũt ipſoꝝ, ⁊ vt ita dicã rudiori parte ſubſtituta hic. ⁊ aſtra aũt ⁊ ſolez ex tali igne Plato vult eſſe. Si igitur ex ſubtiliſſima ⁊ puriſſima elementoꝝ ſubſtantia cęlũ conſiſtit, ⁊ habẽte rationem ſpeciei vt ad materiam ⁊ fecem ſubſtantiã elementoꝝ quę hic, qualiter cęleſtia putat eiuſdem naturę cum hys quę hic, ⁊ ſimiliter corruptibilia: forte aũt ⁊ adhuc magis, ſiquidem horum totalitas incorruptibilis oſtendit. ſi eniz alterius elementi corruptio, eſt tranſmutatio in aliud ⁊ generatio alterius. quõ poſſibile corrumpi talem ſtructuram: ſed quę quidẽ ex cęlo deſpectio ſit ſimplicius hys in deum impietatẽ fecerunt. Plato ẜo omnem quidem mundũ ex quatuor elementis conſiſtere dixit. viſibilitatem quidẽ ex igne habentẽ. tangibilitatem autem ex terra, medys autẽ elementis factis ad colligationem extremorum armonizatez, ſed cęlum quidẽ ex puriſſimo elementoꝝ, ⁊ habentibus rationem ſpeciei ꝯſiſtere/ait/habens ſummũ corporeę naturę. ꝓpter qđ ⁊ perpetuũ eſt, ⁊ diuinum, quia omniũ ſumma, perpetua ⁊ diuina, velut diuinis attributa ſumma omniũ, nam ⁊ primi intellectus diuini, ⁊ primę animę, ſic igitur ⁊ prima corpora ⁊ motũ ꝓpter hoc primũ, eo qui ſcđm locuz exiſtentes primo. ſ. circulationem ſortiti ſunt, ⁊ alys factus eſt cũ hic, ex plurimo autẽ igne cęlum Plato dicit q̄ tribus exiſtẽtibus ſpeciebus ignis ſm ipſum. ſ. carbone/⁊ flãma/⁊ lumine, ex puriſſimo ⁊ luminoſiſſimo maxime cõſiſtit lumine, ſicut enim coꝝ quę ſub luna vocatoꝝ elementorum, vnũqđqz conſtat quidez ex quatuor ſimplicibus ⁊ vere elementis/eſſentiatur aũt ⁊ caracterizatur ⁊ vocatur ſm prędominium vnius, ita ⁊ cęlum ex ſummitatibus cõſtans quatuor elementoꝝ ſm melius extremitatum ſubſtantiaꝝ, luminoſum ⁊ totum fulgens effectum, ꝓpter qđ ⁊ olimpus famatur. qđ enim ⁊ coꝝ quę ſub luna vocatorũ elementoꝝ tota ⁊ partes non ſunt proprie ſimplicia, palam quidẽ ⁊ ex ſenſu. terra enim continuaꝝ ⁊ non eſt cõtinuata ꝓpter aquam quę eſt in ipſa, colorata eſt enim terra, ⁊ viuificaꝝ ꝓpter ignem. plena autem eſt ſemper, vacuo non dans locũ, quę ⁊ ſi defluat ꝓpter aeris ingreſſum, per quem ⁊ ſtat recta ⁊ non cadit, ſic autem ⁊ in alys eſt videre. Palam autẽ ⁊ ex elementari natura eſt qđ dicitur. elemẽta enim ſm qđ elementa ſunt, ſicut ⁊ orationis ⁊ quatuor elementa, ſm ſe quidẽ nuſq̄ ſunt, ꝑ inuicẽ autem ſemper concatenata cõpoſitum faciunt, etenim ſicut partes orationis ſunt, ⁊ per ſe eſſe nõ poſſunt, partes entis, ſic ⁊ elemẽta cõpoſiti ſunt, ⁊ ꝑ inuicem ſemper cõcatenata ſunt, ⁊ nunq̄ per ſe conſiſtũt, inuicẽ aũt proprio cõmixta, ⁊ ſm diuiz vnius ſpecificata ſic vt a ſimplicibus hys quę ſm dominiuz penes ſm cõpoſitionem animalis ⁊ plantę, ⁊ horum conſtant partes, contendẽtia ſeruare antiquã vnionez in hys quę ſunt ipſoꝝ cauſis ea q̄ adinuicẽ ſemper copulatione. ❡ Sed quomodo Ariſto. videꝝ cõtraria Platoni dicere, circa ſubſtantiã cęleſtis corporis, neqz cõpoſitũ ipſum concedens eſſe, neqz ſimplex/vt ignem, aut aliud aliqđ quatuor vocatorum elementoꝝ/aut forte ante hos impios homines prędiuinauit giganteã in cęleſtibus illaborioſitatẽ, ⁊ ꝓpter hoc penitus ipſum exemptuz ab hys quę ſub luna, ⁊ diuinã excellentiã reſpectu ipſoꝝ habens intelligi volens, ⁊ a nominibus abſtinuit conantibus trahere ipſum ad ſimilitudinẽ, ꝓpter qđ ⁊ ipſum exaltauit ſupra cõpoſita, quę hic ⁊ ſimplicia, quoniã qđ ſm ipſos intellectus non differebat a Platone, eſt addiſcere intelligentẽ, qđ etiaz ipſe viſibile eſſe ⁊ tangibile valde vtiqz de facili cęlum confitebitur. viſibilitas quidẽ enim etiã nobis manifeſta volẽtibus videre, qđ autẽ ⁊ ſe tangant inuicem cęleſtia corpora manifeſtũ. Si igitur viſibilitas quidem exiſtit ꝓpter colorem. colores autem luminoſi alicuius ſunt traditiones. tangibilitas autem ꝓpter terrę reſiſtentiã, qualiter non vtiqz cõcedet etiam Ariſto. ibi eſſe ignem ⁊ terram, ⁊ palã q̄ etiã media his exiſtentibus extremis ⁊ indigẽtibus penitus medietate, ſed nõ hanc terrã neqz hunc ignem, quoꝝ partes ⁊ abſtrahuntur pręter naturam diſpoſite, ⁊ ſm rectam moueri natę ſunt, propter ſuam imperfectionẽ. nam cęleſtium ad ea quę ſub luna exceſſum ad differẽtia ſm hos imꝑfectos motus accepit, vt ab hac terra ⁊ ab hoc igne ſeparet cęleſtia, quoꝝ ⁊ ſi tota maneant ſm naturã. tamẽ partes ⁊ pręter naturã aliqz diſponũtur, tanq̄ imperfectoꝝ horum quę ſub luna corpoꝝ, ⁊ tanq̄ accedentiũ ad ꝓpria ⁊ ad meliora ſui ipſoꝝ, motam ſm rectam dicit, ⁊ in vltimis huius negotij, ⁊ in hys quę de generatione manifeſtat. Merito ergo neqz ex multo igne ipſuz eſſe cõcedit, hunc ignem negans, qui trãſmutat in ſeipſum alia ꝓpter qđ ſiquidem ex igne conſiſterent, illa/ait/olim annihilatum eſſet vtiqz vnumqđqz aliorũ, qm̄ qđ ⁊ ipſe ſm dominium vnius ſimpliciuz putat, ⁊ quę hic vocata elemẽta ſpecificari, ⁊ vtputo etiaz cęlum. palam ex eo eſt q̄ in multis locis ait ſimplicibus motibus de quibus ſermo erat ei non ſola ſimplicia corpora moueri, ſed ⁊ cõpoſita ſm prędominãs in mixtura. ❡ Qualr̄ igiꝝ dicimus ipſum contraria Platoni dicere in hys cum qui neqz de eiſdem cõtraria dicit: Et vt meum intellectuz dicam, videꝝ mihi ⁊ in hijs eandẽ paſſionem pati Ariſto. quam quidez ⁊ in ideis paſſus eſt. etenim ⁊ in illis eſſe quidem cauſas omniũ in deo ⁊ ſegregatas has plane dans videtur, ſiquidẽ duplicem eſſe ordinẽ/ait/hunc quidem hic, hunc aũt in conditore, ⁊ hunc ab illo tanq̄ duplicez ordinẽ: hunc quidẽ in duce exercitus, hunc autem in exercitu, ⁊ alteruz ab altero. vbi aũt ordo, ibi ſemper ⁊ ſegregatio eſt. Cauſas tamẽ eiſdez nominibus cum hys quę hic vocare recuſauit, hominem aut equum aut aliquod alioꝝ quę hic, quia de facili cum nominibus concurrẽt multoꝝ hominum phãtaſię. Sic autẽ ⁊ hic ex luminoſa quidem ⁊ tangibili ſubſtantia ꝯſtare, ⁊ ipſe vtiqz dicet, ⁊ prędominari qđ luminoſuz, tamẽ non ex hijs quę hic talibus, ſed ex ſummitatibus, vt inſinuat diuinũ ipſum ⁊ primum dicens. vbi/ait. Si quidẽ igitur eſt aliquid diuinuz, ſicut vere eſt, ⁊ quę nunc dicta ſunt de prima ſubſtãtia corpoꝝ, dicta ſunt bene. ⁊ ꝓpter hoc quintaz ſubſtantiã nominare voluit ipſe, vt intellectus de ipſo tanquã de penitus exempto ab hys quę hic ꝑmittamus. Quod autem neqz hoc a Platonis traditione diſcordat memini, ⁊ prius ex eo qđ Plato dicit, alys quidẽ figuris elementa quę ſub luna figurare cõditorem, alia autez cęleſte corpus. ⁊ etiaz ex hys quę a Xenocrate de hys quę narrata ſunt, quorum ⁊ nunc memorari non vtiqz erit prauũ ⁊ habentur in ſcriptis de vita Platonis ſic. Animalia quidez igitur rurſum ſic diuiduntꝝ, vt ideas ⁊ partes omnino diuidẽs quouſqz ad elementa omnium animaliũ pertingat, quę vtiqz quinqz figuras ⁊ corpora nominauit. in ęthera/⁊ ignem/⁊ aquam/⁊ terram/⁊ aerem. Et hęc quidẽ ſufficiant de his quę Platoni ⁊ Ariſto. videbantur in propoſitis, ſi quid forte dedit deus intelligere de his quę placuerũt illis diuinis viris. Adhuc aũt

Deſẽſio pro ideis Platonis.

rurſum

ruſſuꝫ caliditates/⁊ frigiditates, ſiccitates ẽt ⁊ humidita-
tes/⁊ mollities/⁊ durities/⁊ alias tangibiles ⁊ paſſibiles
q̃litates in cęlo poni ↄtẽdentẽ. dicẽdũ ꝙ ſi q̃dẽ agere in
ea q̃ hic, ⁊ pati ab his quę hic natę ſunt tales cęli qualita-
tes, qualr nulla vſq; nũc circa ipm appareret alteratio, fa-
cta ab his q̃ hic: naꝫ ⁊ ſi magis difficulter ſit paſſibile q̃
ea q̃ hic, tñ nouiſſimis iaꝫ diebus exiſtibꝫ, vt aiũt, ⁊ cõ-
ſumatione ſeculi quantũ nunq̃ expectata oportebat ali-
qd oino vſq; nũc alteratũ apparere circa cęlũ ⁊ circa mo-
tũ cęli. ſi aũt patiunt̃ quidẽ ab ipſo quę hic, agere aũt in
ipſum nihil nata ſunt, qualr audemus dicere illud eiuſ-
dẽ nãę cum his: ⁊ ad hoc ẽt Platonẽ inducimus teſtem
tanq̃ dicẽtẽ cęlũ ex q̃tuor elemẽtis? Qualiter aũt ex eo
ꝙ ſol calefacit ea quę hic putat ipſuꝫ eſſe calidũ ſm q̃li-
tatẽ participãtẽ multo igne, qđ q̃dẽ ⁊ ex colore conijcit,
ecce eni ⁊ alijs aſtris dictis participare multo igne ⁊ ha-
bentibus igneũ colorẽ, vt dicit ſtella ſaturni infrigidare
⁊ cõgregare ea quę hic credit̃: ⁊ palã ꝙ ſm eandẽ rõnẽꝫ
frigida vtiq; erit ipſa ⁊ non ignea, ſed aquea magis: ſed
neq; ſol tanq̃ ignis exiſtẽs, hoc modo calefacit neq; ſtel-
la ſaturni tanq̃ aquoſa infrigidat, ſed cõiter quideꝫ oẽs
ſuis incorporeis virtutibus vertunt quę hic corpora ad
ſuas ꝓprietates, ſicut ⁊ aia verecũdata/aut meditãte ali-
quid incorporea ipſius opatio q̃lq; quidẽ rubere, quan-
doq; autẽ aliter moueri corpus facit: ſi vero ⁊ hac virtute
⁊ radioꝝ iaculatione facit aerẽ calidũ ⁊ per ipſuꝫ alia ca-
lefacit, palam aũt ex eo ꝙ magis calefacit radijs in ſeip-
ſos reflexis: non opꝫ igit̃ quę calefiunt a ſole putare ca-
lefieri ſꝫ trãſumptionẽ eius quę in ſole caliditatis ſilis,
ſicut quę ab igne calefiũt, ſm trãſumptionẽ defluentiuꝫ
ab igne calefiũt, qm ſic ⁊ ſolẽ defluere neceſſe ſicut ignẽ
q apud nos, ⁊ nõ ſolũ calefacere, ſꝫ ⁊ ipm infrigidari, ſi
quidẽ ⁊ q̃ in nobis caliditas infrigidat̃ diſperdita ab ea
q̃ in ipſo. Iſte aũt nõ pigritãs iaꝫ delirare, magis aũt in-
animate aduerſus cęlũ blaſphemare ⁊ palã ꝙ ↄ deuꝫ q
cõſtituit cęlum plane clamat, cęleſtia nõ eſſe nãę alienę
ab elemẽtis, quę apud nos: neq; enim eſt/ait/ferre aliqđ
eoꝝ quę in illis cõſiderant̃, qđ non inſit etiã in his quę
apud nos corporibus, ⁊ ꝓducit diaphaneitatẽ in cęlo/⁊
aere/⁊ aqua/⁊ vitro/⁊ in lapidibus quibuſdã ſilr ⁊ appa-
renteꝫ: neq; enim apponere ſilr recuſauit: ⁊ qui in aſtris
differẽtes colores, non adhuc ſimiles ſolũ ſed ⁊ eoſdem
cum his qui apud nos vocat: ⁊ fulgens/ait/color ⁊ lumẽ
⁊ oẽs paſſiones lumini aſſequentes multis eoꝝ q̃ apud
nos corpoꝝ inſunt. ſ. igni ⁊ volatilibus lucẽtibus ⁊ capi-
tibus aut ſquamis quorũdã piſciuꝫ, ⁊ alijs talibus: ergo
ne huic ſapienter loqui poſſibile eſt, qui dicit cęleſtiuꝫ lu-
men ⁊ illoꝝ ſplendorem ineſſe noctilucis ⁊ ſquamis pi-
ſciũ: ⁊ ſphęrica aũt/ait/figura, nõ ſoluꝫ cęleſtibus corpo-
ribus, ſed ⁊ reliq̃s elemẽtis oĩbus ineſt, ⁊ adhuc aliq̃bus
cõpoſitoꝝ: ⁊ circularẽ motũ igit̃ ↄuenire ⁊ aliq̃bꝰ par-
tibus aeris, ſic inuerecũde aut incõſiderate reuelauit cir-
culari quẽ dicit motũ hypercauma a cęlo moueri, vt ma-
nifeſtant cometę ⁊ alia ibi apparentia, cum aſtris altiſſi-
mę ſphęrę coorientia ⁊ cooccũbentia. ⁊ cũ dixiſſet alia
talia, inducit de reliquo ꝙ viſibile exiſtẽs cęlũ, omnino
⁊ tãgibile eſt. tangibile aũt exiſtens eaſdẽ hꝫ qualitates,
duritiẽ/mollitiẽ/planitiem/groſſitiem/ſiccitateꝫ/⁊ humi-
ditatẽ, ⁊ his ſimilia: ⁊ horum omniũ contẽtiua. ſ. calidita-
tem ⁊ frigiditatẽ. Et ꝙ quidẽ tangibile palam ⁊ ex his q̃
ego prius dixi. vt autẽ ⁊ nobis exiſtentibus tãgibilibus
cęleſtibus ita videt̃ extendere, qui ⁊ ſolis caliditatẽ ſępe
producit. In fine autẽ ⁊ terquaq; dimenſionabilitatẽ cę-
leſtium ⁊ eoꝝ quę apud nos eandẽ eſſe dixit: neq; enim
terquaq; dimẽſionabile ab aliquo terquaq; dimẽſiona-
bili inquantũ tale eſt differt, quoniã neq; corpus a corpo-
re inquantũ corpus eſt: ⁊ palã ꝙ iſta rõ nõ ſolũ eiuſdem
naturę cum his quę hic facit, ſed ⁊ ſi quid intellectuale
eſt ⁊ diuinuꝫ ⁊ deum ipſum. ſic enim non mea, ſed illius
eſt iſta ratio, ſm ↄtitiã ſiquidẽ ⁊ illa ⁊ hęc cõſiſtere vidẽ-
tur, ⁊ cõmune conſiſtere. Nõ ergo fruſtra Ariſto. ⁊ vir
h reſpuit, ꝙ ex abſtractione in nobis, ſm qđ ⁊ iſte alias
ꝓprietates ⁊ terquaq; dimẽſionabilitatẽ aſſumpſit: ⁊ ẽt
idẽtitateꝫ nominũ in primis ⁊ in poſterioribus vtiliter
recuſauit. ſi enim lumẽ cęli ⁊ fulgidũ qđ apud nos tantũ
dĩa non eiſdẽ nominibus ibiq; ⁊ apud nos vocarẽtur,
non vtiq; fuiſſet auſus iſte dicere cęli lumẽ noctilucis ⁊
ſquãmis piſciũ ineſſe: ⁊ q̃dẽ ſi ſm eũ qui ab vno ꝓceſſuꝫ
a primis induiũ medijs ⁊ extremis ↄſideraſſet diuerſifi-
catã cõtionẽ, non vtiq; fuiſſꝫ auſus dicere, extrema eiuſ-
dẽ naturę cũ primis, neq; indignari auſus fuiſſet aduer-
ſus demõſtrantes cęleſtiũ ſubſtantiaꝫ exaltatam eſſe ab
his quę ſub luna: ſed audiens lumen illud ⁊ h, ⁊ diapha-
na ⁊ fulgida, ꝓpter pręcipitationẽ ipſius indoctã, puta-
uit ⁊ hęc eiuſdẽ naturę cũ illis. Et quid quęrelo inerudi-
tionẽ, quãdo videt̃ mihi ⁊ ſenſum iſte quicũq; eſt corru-
ptũ habere, qui exiſtimat cęleſte lumẽ ſimile ⁊ idem cuꝫ
eo qđ noctilucarũ. a contẽtione aũt vanegloriosa latuiꝫ
ipm ꝙ ↄtria poneret illi Dauid quẽ ſemper honorat: qđ
eniꝫ putauerit cęleſtia non eiuſdẽ naturę eſſe cũ his quę
ſub luna, inſinuat dicẽs cęluꝫ eloqui gloriã dei, ⁊ factio-
nẽ manuũ ſuarũ enunciare firmamentũ, ſed nõ noctilu-
cas ⁊ ſquãmas piſciũ. Sed ⁊ hic oportunũ eſt dicere ver-
bũ Ariſt. ꝙ vno incõuenienti dato, alia accidũt, qui eniꝫ
deũ eiuſdẽ nãę ad ſeipſum putat, quõ vtiq; pręſumpſit
aduerſus pulcherrima ⁊ optima dei opa ſic garrire? Cõ-
cludẽs aũt hunc librũ indignari videt̃ aduerſus inducẽ-
tes cęleſtibꝰ corpibꝰ alienã nãꝫ ⁊ extraneã ab elemẽtis, ⁊
incõicabilẽ ad ipſa, ⁊ h oibus in phĩa famoſis cęlum ex
q̃tuor elemẽtis exiſtimãtibus. ſꝫ qđ quidẽ q ex quatuor
elemẽtis dicunt ſi ſic impie quoſdã intelligere exiſtima-
bat, vt ꝓꝑ hoc cęleſtia eiuſdẽ naturę cum his q̃ ſub luna
putarẽt nõ vtiq; ſic produxerũt ſermonẽ manifeſtũ: qđ
aũt ⁊ qui quintã ſubaꝫ dicũt nõ alienã/[illegible]extraneam/
neq; incõicabilẽ, ad ea q̃ ſub luna, dicebant, ſed exẽptaꝫ
ab illis eſſentia ⁊ virtute, ⁊ cãm ipſoꝝ primam gñatio-
niſq; ⁊ exiſtentię, figurę q; ⁊ motus, ⁊ factionis ipſoꝝ ⁊
paſſionis dicebãt cõſimiliter his q ex quatuor elemẽtis
ipm dicũt manifeſtũ. neq; eni deus qm ſuperexcellit ea
q̃ ab ipſo ꝓducunt̃, dicet̃ vtiq; alienus/⁊ extraneus/⁊ in-
cõicabilis ad ipſa. In fine aũt horum ſermonũ/ait/⁊ ſm
Ariſto. corpus cęleſte eſſe cõpoſitũ, dicentẽ in libro de
aĩa, ꝙ omne aĩatũ corpus eſt cõpoſituꝫ ex elementis, hic
aũt ꝙ cęlum ſit aĩatum adhuc plane dixit in ſcđo libro.
Ergo ne adhuc indigemus rõne aliqua alia oſtẽdẽte ꝙ
⁊ Ariſto. eadẽ cũ Platone opinatus eſt, de cęleſtis cor-
poris cõſiſtẽtia? ſecuriores aũt produxit ſermones. cęli
eniꝫ nãm eminentẽ reſpectu eoꝝ quę ſub luna. hymnis
extollere volẽs cauit nominũ idẽtitatẽ: ⁊ ſimplex quidẽ
ipm dixit vt quę ſm ꝑdominationẽ eoruꝫ quę ſub luna
ſimplicia dicunt̃. alterius aũt naturę pręter hęc eſſe oſtẽ-
dit, ex ſũmitatibus ↄſtituẽs ⁊ ↄuerſitate ſubſtãtię ex di-
uerſitate motuũ oſtendit ea quidẽ quę ſuper rectam inſi-
nuãte ea q̃ in partibꝰ generationẽ ⁊ corruptionẽ, ⁊ ad id
qđ ſm nãm ⁊ ꝑter nãm trãſmutationẽ, circulari aũt inſi-
nuãte qđ ſemp ꝑfectũ totiuſq; ⁊ partiũ: eſt aũt dignũ no-
ta ꝙ cęlũ eſſe animatũ iſte volẽs ꝑter alios ſuos ſocios,
tñ circa ipm impius vi/nihil minus q̃ irrationabiliſſi-
mi qui apud ipſos, ſed redeũdũ ad id qđ deinceps Ari-
ſto. problematũ, neq; amplius hic immorandum.

¶ Similiter aũt rationabile exiſtimare de ipſo ꝛ ꝙ ingenitũ, ꝛ icorruptibile, ꝛ inaugmẽtabile, ꝛ inalterabile, ꝓpter fieri quidẽ omne generabile ex cõtrario ꝛ ſubiecto quodaꝫ ꝛ corrumpi ſimiliter ꝛ a cõtrario ꝛ in contrarium, quemadmodum in primis dictum eſt ſermonibus.

Com. 21. ¶ Oſtẽſo ꝙ aliud aliqd preter ea quę ſub luna eſt circulare corpus perfectius ꝛ primũ ipſoꝝ, ꝛ neqꝫ grauitatem hñs, neqꝫ leuitatẽ, oſtẽdit preter ꝙ ingenitũ eſt hoc ꝛ incorruptibile, ꝛ inaugmẽtabile, ꝛ inalterabile, vt ſm nullam aliam tranſmutationẽ moueaͭ, preterq̃ ſm locum, ꝛ huius ſm circularem. ſicut autẽ in prioribus excellẽtiaꝫ ipſius ad ea quę ſub luna, ex motuum dr̃ia accepit, ita ꝛ nunc ingenerabilitatẽ cęli, ad generabilitatẽ eorum quę ſub luna, ꝛ inaugmẽtabilitatẽ ꝛ inalterabilitatẽ a ſpecie circularis accepit: ꝛ primo oſtẽdit ꝙ ingenitum ꝛ incorruptibile, in ſecunda figura ſyllogizans, ita vt eſtimo, circulariter mobile corpus nõ habet cõtrariuꝫ, qđ generatur ꝛ corrũpitur hꝫ cõtrarium ex quo generaͭ ꝛ in qđ corrũpiͭ: ꝛ concluſio, circulo ergo mobile corpus neqꝫ generaͭ neqꝫ corrũpitur. Harum aũt duarum propoſitionum minorẽ quidẽ quę dicit, circulo mobile corpus nõ hꝫ ꝯrium, oſtendit nunc, oſtẽſionẽ aũt maioris remiſit in primum librũ de naturali auditu: illos enim p̃mos ſermones dixit, tanq̃ de nãlibus principijs negotiãtes, qđ aũt circulariter mobile corpus non hꝫ ꝯrium. oſtendit iterũ ſm eandẽ deductionẽ, ita, qđ circulo fertur, nõ hꝫ motum ꝯrium motui ipſius ſm naturam: habẽs contrariũ ꝛ motum quo ꝯrium ſm naturã moueͭ, ꝯriuꝫ hꝫ motus ſui ſm naturã: qđ quidem poſuit per hoc: cõtrarioꝝ autẽ, naturaliũ. vꝫ. ꝛ lationes cõtrarię, ꝛ concluſio: qđ circulo fertur non hꝫ ꝯrium: hic autem iterum maiorem quidẽ ꝓpoſitionẽ tanq̃ euidentẽ accepit: contrariorum enim nãliũ ſpecierꝫ, ꝛ naturę cõtrarię, qꝛ ꝛ motus, principiũ enim motus nãlis natura, minorẽ aũt quę dicit, motui circulabilis corporis. hoc eſt circulari lationi, non eſſe motuꝫ ꝯrium, pluribus interpoſitis, poſterius oſtẽdit. Sed qm̃ duorum horum ſermo totus dictus eſt, vno quidẽ, ſi debeat aliquid generari ꝛ corrũpi opꝫ eſſe omnino ſubiectum aliqđ ꝛ contrariũ ex quo ſit ꝛ in qđ corrũpiͭ, altero aũt, ꝙ circulari motui nõ eſt motus cõtrarius, ꝛ huius qdẽ oſtẽſionẽ multipliciter paulo poſt tractabit. Primũ aũt tanq̃ in nãli auditu oſtenſum, ſine oſtẽſione accepit, opꝫ dictoꝝ ibi memorari, primo autem diuidẽs geniti ſignificata, ḋ quo nũc facit ſermonẽ Ariſto. ꝛ quale genitũ abnegat a cęlo manifeſtat, vt addiſcamus qualr̃ Plato qdẽ genitũ dicit eſſe, Ariſt. aũt ingenitũ, non ꝯriantes adinuicẽ. genitũ aũt cõiter dr̃, qđ ſuipſius ſubſiſtentiã ab aliqua cã accipit, etenim qđ fit, ab aliquo faciẽte fit, ꝛ qđ generaͭ ab aliquo generãte gñatur, ꝛ impoſſẽ, vt ait Plato ſine cã gñationẽ hr̃e: ꝛ palã ꝙ ſm hoc ingenitũ eſt, qđ primũ oĩuꝫ cã, qđ ꝛ vnũ ꝛ ſimpliciſſimũ eſt, ſiquidẽ oĩa participant vno, ꝛ qđ nõ participat vno, nihil eſt: qđ autẽ vnũ nihil participat multitudine: quare genitũ oẽ multitudinatũ eſt: multitudo enim proxime ab vno ſubſiſtit, ſiqdẽ ꝛ multitudinẽ neceſſe participare vno, vt nõ infinities īfinitũ ſit: qđ aũt vnũ, nõ expreſſiuũ multitudinis eſt, ſiqdẽ ꝓprie vnũ. prima autem ab vno ꝓcedẽs multitudo, tanq̃ proxime ipſo participãs vnica eſt, ꝛ in vno manẽs: ꝛ ſm qđ quidem qualr̃cũq; ab vno ꝓceſſit, ſm hoc qualitercũq; geniti hꝫ: ꝛ ꝓꝑ h̃ deorũ gñationes tradiderunt. Deoꝝ quidẽ multitudinem q̃ in vno manet, ꝛ acſi dicat aliqs ſm multiplicationẽ illiꝰ ꝓcedentẽ, gñationẽ autẽ laudãtes ipſius ſm qđ ab vno ſubſiſtit, ſicut ꝛ numeroꝝ gñationẽ progreſſum ab vnitate ſpeculamur, tñ ſm qđ in vno manẽs vnica ſm ſummã vnionẽ eſt, nondũ diſgregatione apparẽte, in qua p̃mo, qđ nõ ens exoritur, p̃mo ens eſt illud ꝛ p̃nᵐ ꝛ ipſum entiũ eſt ꝛ non a p̃ncipio ſolũ: principiũ autẽ ingenitum eſt, vt in Phedro Socrates oſtẽdit: etenim ꝑ ſe ſubſiſtẽs qualitercũq; hoc p̃ᵐ eſt ꝛ ꝓprie ens: qđ quidẽ enim ſimpliciter vnũ, ex entis cã exiſtẽs per ſe ſubſiſtẽs ſupcurrit duplicitatẽ inſinuãs ſubſiſtẽtiſq; ꝛ ſubſtituti. Prima ǭ multitudo ab vno obtẽta ſubſiſtere quidẽ hꝫ ꝓꝑ vnuꝫ, ſubſtitui aũt ꝓꝑ multitudinẽ: ꝛ ꝓꝑ h̃ quidẽ vnuꝫ ſimpl̃r non eſt h̃, qꝛ ſupra ipſum eſt vnũ oĩum entiũ cauſa. Primiſſimũ aũt ꝛ principaliſſimũ ens eſt totuꝫ ſimul ſubſiſtẽs, ꝛ ſm eſſe, ꝛ ſm eſſendi extẽſionẽ, ꝓꝑ qđ ꝛ ęternitas hęc quę ſemꝑ eſſe exhibet: ſed qm̃ ꝛ hęc in vno manet, qđ ſemꝑ hic ęternũ conuũctũ eſt: multitudo enim vnica exiſtẽs, magis aũt vnũ multiplicatũ neq; diſtenſionẽ ſꝫ ſubaꝫ, neqꝫ protenſionẽ ſm eſſe ꝓprie inſinuat, ꝓꝑ qđ ꝛ entiũ ens eſt, qđ quidẽ eſt: poſt h̃ aũt proxime ſubſiſtit, qđ huic proxime ſubmiſſum, qđ quidem motum ab ente aliud quidẽ eſt preter ipſum, ꝛ ſm hũc motuꝫ ſubſtãtiatum eſt: ꝛ ſicut illud ꝑ ſe ſubſiſtẽs, ita hoc factũ eſt per ſe mobile: nam ſm qđ quidẽ motum eſt ab ente, per motũ ſubſiſtit, ſm qđ autẽ proximum eſt enti nondum diſtãs a ſeipſo per ſe mobile factũ eſt, ſicut erat qđ ante ipſum per ſe ſubſiſtens, idem habens mouens ꝛ motuꝫ, ꝓpter adherere adhuc vni ꝛ ab ipſo obtineri: ab hoc aũt procedit aliquid multiplicatũ, participãs quidẽ aliqualiter vno etiã ipſuꝫ, nõ tamẽ manẽs in vno, neqꝫ ab ipſo obtentũ, ꝓꝑ qđ quidẽ partiuꝫ ens neq; ꝑ ſe ſubſiſtẽs adhuc eſt hoc neqꝫ ꝑ ſe mobile, qꝛ ſubſiſtentem quę ſm vnum cauſam non in ſeipſo hꝫ, ſicut qđ vnituꝫ ꝛ qđ poſt ipſuꝫ: mox autem ꝛ diſtenſionẽ ſubſtituit ſubſtãtię quę ꝛ eius quę ſm eſſe protenſionis veluti ab vno profectã ꝛ diſtẽſum omniquaq; corpus factũ eſt, ꝛ corpori cõgenea ꝛ tẽpus cũ ipſo proceſſit, ab ęterno illo extẽſionẽ ipſius eſſe mẽſurãs, ꝛ ſempiternitatẽ tẽporalẽ exhibens: nõ adhuc autẽ ſimul totũ h̃, neq; ſm ſubaꝫ, neq; ſm ipſius eſſe extenſionẽ, aut ac ſi dicat quis ſeruatũ, ꝓpter qđ neq; ꝓprie ens hoc, multo non ente participãs: neq; enim hoc ſignificatũ ſubſtantię ipſius pars eſt: qđ quidem hoc ſm eſſe idem eſt, ſed aliud ꝛ aliud temporis fluentis: quare neqꝫ eam quę a cauſa generationẽ ſimul totam ſuſcipit (eſſet enim vtiqꝫ ens ꝛ hoc) ſed ſm partẽ, vt poſſibile: egreſſa autẽ totaliter ab vno quę in hoc multitudo, ꝛ ſuperuenientię ipſo participans cõpoſitum pro vnico factum eſt, ꝓpter qđ ꝛ perfecte aliunde ſubſiſtẽtiam hꝫ: nam vnica quidẽ multitudo in ſeipſa vnũ habẽs, qm̃ vnũ eſt oĩum ſubſtitutiuũ, ꝛ ſi proceſſit a ſolum ſubſiſtente, attamẽ in ſeipſa ſubſiſtere hñs per ſe ſubſiſtens factã eſt: cõpoſita autẽ multitudo, ſuperuẽtitiũ habet cõpoſitionis vnum, ꝛ ſit h̃ mox qđ vnum ſpẽs vt in materia. ſ. in determinatione talis multitudinis ꝛ diſtenſione facta ſicut qđ ꝑ ſe mobile medię amboꝝ hꝫ: qđ igiͭ vt ſpecies in mã vno participãs ꝓꝑ compoſitionẽ, ꝛ nõ ſimul totuꝫ ſubſiſtẽs, neqꝫ ſm ſubaꝫ, neqꝫ ſm ipſius eſſe extẽſionẽ, ꝛ nullatenus ipſius eſſe ſibi cã ꝓꝑ partitionem, ꝓꝑ qđ non adhuc, in ſe vnũ habet. Partibile enim parte partẽ ſubſtituẽs, non adhuc totũ, neqꝫ ꝓprie eſt ꝑ ſe ſubſiſtẽs, ſicut neqꝫ parte partẽ mouẽs, ꝓprie ꝑ ſe mobile. Impartibile enim neceſſe eẽ, ꝛ indiſtẽſum, ꝛ totũ toti ſibi ipſi adaptatũ, qđ ꝓprie ꝑ ſe ſubſiſtẽs ꝛ ꝑ ſe mobile: qđ aũt ptibile ꝛ diſtenſum deforis ſolum habet eſſe: ꝛ ꝓpter hoc igitur ꝛ quia compoſitum,

compoſitum, ⁊ q2 nõ totum ſimul eſt, qđ eſt, ſed in fieri eſſe habet, hoc ꝓprie iam genitũ eſt, tanq̃ ad ꝓprie ens cõtradiuiſum, qđ ⁊ eſſe a ſeipſo hz, ⁊ ſimul totuz eſt hoc qđ eſt. tale aũt genituz ⁊ tranſmutatiões mox ab ente hz ⁊ motum q2 nõ mãſit in proprio ente, ꝓpter qđ non manẽs in eadem cõſiſtentia perfecte, (maneret enim vtiqz in vno ſicut entiũ ens) trãſmutat̃ ⁊ mouet̃ ſemper a põri habitudine, propter qđ ⁊ tps cum ipſo trãſcurrit, menſurãs ipſiuz, ⁊ hinc locãs hanc extaſim, ſicut aliud aliqđ ſubę ipſius partitã diſtẽſionẽ ſituat ⁊ corporalem nãm, ſiue locus, ſiue aliud aliqđ hãc hz virtutẽ. Hoc quidem igit̃ ꝑ dictas cãs, proprie genitũ eſt. ipſius aũt huius ħ quidẽ ꝓxime ab ente ſubſiſtẽs tanq̃ imobile hoc exiſtẽte, ⁊ ſemper hñte eãdem ꝯſiſtẽtiaz, ⁊ ſm ſubſtãtiã ⁊ ſm virtutẽ ⁊ ſm operationẽ: oportet ⁊ ipſum manere ſemꝑ genitum, ipſo quidẽ ꝓprie eſt p̃mo ꝙ non ẽ genitũ, deueniẽte ipſo aũt ſemꝑ ęternali, intẽporale ſemꝑ: nam entis perfectionẽ ⁊ omnitatẽ ſimul totam ſubſiſtentẽ, ħ ſm partẽ, vt poſſibile ſuſcipit infinitã illius virtutez, eo qđ ad infinitũ imitãs. tale nobis multũ venerabile cęlum apparuit, primũ incorporea nã poſt intellectualẽ ordinẽ ſubſiſtẽs, imago pulcherrima ad optimũ exẽplariũz: ab inuicẽ eniz ⁊ idẽtitatẽ in ſilitudinẽ eã quę ad ens qđ genitũ ꝓcedẽs imago factũ eſt. veluti iam aſſimilari iaz ſz nõ eẽ ad ens coaptãs. motũ ãt imobiliter cęlũ ⁊ trãſmutatũ intrãſmutabiliter ſolas illas habuit trãſmutationes quęcũqz mãſiuo coexiſtere poterãt: propter qđ motum quidẽ ſm locũ habuit eũ/ꝗ manẽtia ſubę, ⁊ ſm ſubſtantiã diſpõnis poſſibilẽ perfici: hęc enim trãſmutationũ q̃minime ſubaz ⁊ diſpõnẽ tãgit: ⁊ eius aũt qui ſm locuz illũ accepit, ſm quẽ ⁊ ſi ſm locum motuz nõ exit a loco, ſed in eodẽ manet motũ, his quę ſz rectã mouent̃, neqz ad breuiſſimũ in eodẽ loco manentibꝰ, vt circularis motus, ſit magis mãſio q̃ motus. Siqdẽ que ſm ipm mouẽtur, miro vtiqz modo toto quidẽ manẽt, partibꝰ aũt circũuoluũtur: ęternũ aũt exiſtens ꝑ eam q̃ ab imobili ꝓxime ſubſiſtentiã, trãſmutationẽ a nõ ente in ens ſupexcedit. quaꝝ hanc quidẽ gñationẽ, hanc autez corruptionẽ vocare eſt cõſuetudo: ſi enim genitũ fuiſſet qñqz non prius ens, neceſſe ⁊ cãm ipſius, facere aliqd qñqz, cũ prius nõ feciſſet: ⁊ tũc nõ adhuc eſſet imobilis, neqz ſm eadez ⁊ eodẽ modo hñs ſeruaretur, ⁊ ſi corrũperet̃ ipm exiret vtiqz a ſimilitudine quã hz ad imobilẽ cauſam, ⁊ cã ꝓxima nõ adhuc cã eſſet, neqz ſemꝑ eſſe faciens ea q̃ ꝓxime ab ipſa inſtituũtur. augmẽtatio autez ⁊ diminutio gñatio quędã exñs ⁊ ipſa ⁊ corruptio, penitus ſunt aliena ab eo qđ ꝓxime ab imobili cauſa genitũ producitur. alteratio aũt ſm quẽdam modũ, quẽ forte poſtmodum dicemus, põt aliqualr̃ conſiderari in ipſo. tale igit̃ ſubſiſtẽs primuz ⁊ perfectiſſimũ corporalis ſubſiſtentię: ſecũduz ⁊ ipſum exiſtẽs nõ tñ penitus trãſmutabile. quãtis enim multis ⁊ beatis modis ab eo qui genuit participauerit: vt in Politbito ait Plato, tñ participauit ⁊ corpore: hoc eſt, diſtenſũz eſt ⁊ partium, ⁊ eam q̃ ab ente diſtãtiã ſuſtinuit: propter qđ manere ipſiuz expers trãſmutationis impoſſibile erat. tranſmutãs aũt ſm localẽ motum, ⁊ figurationes, ⁊ alias in alia habitudine cõſiſtens ſm aliã ⁊ aliã participationẽ bonitatis ſibi a cauſa immiſſe ꝓducit quę ſub ipſo nõ adhuc imobiliter ſicut ipſum ꝓductuz eſt, ſed mobiliter ipſa ſubſtituẽs. Hic igit̃ ⁊ quę ſm ſubſtãtiã apparuit trãſmutatio, gñatio. ſ. ⁊ corruptio, ⁊ ſubę principium hñs: ſed neqz ex oino nõ ente gñatio, neqz in oino non ens corruptio, q2 ⁊ eſſe ab alia habitudine in aliã trãſmutare diãs eorũ quę hic producũtur ſubſtituunt. Forte aũt planius hic dicẽdũ: intellectualis quidẽ multitudo ⁊ ſm diſgregationẽ ſui eam q̃ vt in intellectuali cõſiderat̃, vnica eſt tanq̃ oium entiũ ente in vno manẽte, ꝑ qđ ⁊ nõ ſoluz differẽtes ſpecies ſimul cõſubſiſtunt in illa ſuba, ſed ⁊ ꝯrię ⁊ participãt inuicẽ, ⁊ vnite ſunt adinuicẽ, vt nõ adhuc adueñtitia ſit participatio, neqz facere ⁊ pati adhuc locum hñt ibi, ꝓpter qđ ⁊ a gñatione proprie dicta exẽpta ſunt illa. In primis aũt eoꝝ quę ꝓprię generãtur diſtẽſione apparẽte ⁊ partitione ⁊ trãſmutatione, tñ ſaluata ſincera ſimilitudie ad impartibile diſgregata quidẽ ſunt ab inuicem cõplentia ſubaz illã ⁊ partes ⁊ ſpẽs, agũt ãt in inuicez, ⁊ patiuntur ab inuicẽ, tanq̃ diſtãtia ab inuicẽ, manente attamẽ ſubſtãtia, ⁊ agunt agẽtia ⁊ patiũtur patiẽtia, ꝑfectiua exiſtente ea quę in inuicẽ oꝑatione, ea enim q̃ inuicẽ participatione, ſed eã quę in entiũ ente vnionez velut imago repñſentãt q̃ in genito ſpẽs, ſed quę quidez in ſubſtituto ꝓxime ab entiũ ente perfectius hic agũt, quę aũt ab his ſubſtituunt̃, iaz ab ipſo ſemper tẽporali ad qñqz qđ in parte tpis deuenientia, q2 ſm diſpõnes cęleſtiũ alias diuerſas factas ſubſiſtũt, vt hoc quidẽ ſole exiſtente in his ſignis, hoc aũt exiſtẽte in alijs. Multa igit̃ prouenientę in extrema multitudine diſtẽſione, ⁊ ſubſtãtijs q̃ ſub luna cõpoſitis ex ſic diſtẽſis, neqz oia participãt oibus, neqz oia in oibus, ſed q̃cunqz quidẽ diuerſa entia in vna ſpẽ cõcurrerũt hęc pñt coexiſtere inuicẽ, inſeditioſe inuicez participãtia, contraria aũt oẽm hic diſtãtiam ſuſtinẽtia colligunt̃ quidẽ in hoc penitus, ⁊ maxime generaliora, puta caliditates/frigiditates/ſiccitates/humiditates, ⁊ his cõcurrẽtia vnicuiqz ſenſuũ receptibilia, velut albedines/nigredines/acuitates/grauitates/dulcedines/amaritudines/aſperitates/planities, ⁊ q̃ penes odores cõtrarietates: conducunt̃ autem nõ per ſe, ſed ſubiectis ipſis corporibus in quibus ſubſiſtunt: hęc aũt ſunt prima elemẽta/ignis/aer/aqua/terra, ex qbus alia cõſiſtũt, animaliaqz ⁊ plantę, ſed quãdo quidez a cęleſtibus armonizata ⁊ cõmẽſurata aliqua ad hãc aliquã ſortita fuerint congregationẽ, vel ad aliã ſpecieꝝ compoſitarũ idoneitatẽ habẽte, elucescit tunc ſpecies illa, ⁊ ipſa cõtinet cõtrariorum cõcurſum, ⁊ ab ipſo cõtinet̃ illa. Quãdo autem cõtraria velut terra ⁊ aqua ꝑ naturalẽ difficultatẽ mixtionis manẽt oppugnãtia ſm ꝯrias qualitates, tunc neceſſe qñqz alteꝝ ꝑualẽs ex diminutiõe oppoſiti augeri, ⁊ corpora quidẽ tunc cõpoſita ſpecies illa quę tali cõmenſurãtione elemẽtorum nata fuerit gñari, velut ſpẽs bouis/aut equi. Alterius aũt ſpẽi cõmẽſuratione elemẽtis indita, ſm ſupabũdãtiam ⁊ minorationẽ elemẽtoꝝ, ⁊ alia idoneitate apes quidẽ ex boue, ſcabrões aũt ex equo generãtur, ⁊ vermes diuerſi ex diuerſis aĩalibꝰ ⁊ plãtis, aliquãdo aũt multa quędã ſuperabũdãtia elemẽtorũ in cõpoſitis facta, aut ęgra iaz ⁊ ſeneſcẽtia in idonea fiunt ad cõpoſite ſpeciei ſuſceptionez, ⁊ diſſoluta, tunc in ſuas totalitates cedũt, ⁊ renouata ibi ⁊ remiſſa, tũc iterũ veniũt ad cõpoſitionẽ. Manifeſtat aũt hoc maxime aqua, tunc maxime ad gñationẽ ⁊ alimẽtũ idonea exiſtẽs, qñ pura fuerit, ⁊ a ſua totalitate diſperdita, vt a fontibus videt̃. ⁊ palã ꝙ gñatio huiuſmodi ⁊ corruptio trãſmutatio quędam eſt a cõtrario facta, ⁊ ex cõtrario habitu, in ꝯrium trãſiens: in elemẽtis quidẽ in aqua ſi forte ab igne in cõtrariam ſibi conſiſtẽtiam. ſ. igneam tranſmutata, ⁊ ſic fit ignis ex oppoſita quidẽ ſibi aqua ſm cõtrarias qualitates, a ꝯrio aũt aquę. ſ. igne, opz eñl qđ corrũpitur quidẽ contrariũ eſſe corrũpenti, qđ autẽ generatur, idem cũ faciente: elementoꝝ eniz factio in ſeipſa trãſmutatio faciẽtium ex patiẽtibus eſt ſuppoſitis idoneę ſe hñtibus ad vtrũqz, ⁊ corruptio iteꝝ cõtrarij fit a cõtrario: corrũ-

pitur enim aqua ab igne, in ignē: quare ⁊ alterius corruptio/alterius gñatio eſt, ⁊ alterius gñatio/alterius corruptio: qualitatibus qdē pereũtibus in nō ens: qñqꝫ enī ex aqua fit ignis, ⁊ tũc frigida ⁊ humida qualitas cedit, corporea ſuba trāſumēte qualitates ignis: ⁊ hoc qdē qñ ex ſuba aquę in ſubaꝫ aliā. ſ. ignis/trāſmutatio fit. qñ autē debilior quędā actio ⁊ factio in inuicem elementoꝝ/ſm q̃litates fit, vt faciat diſpōnē inuicem a ſeipſis, ⁊ caleſiat quidē aqua manēs aqua, īfrigideť aũt ⁊ humecteť ignis manens ignis, tunc alteratio diciť, ⁊ paſſio qđ accidit: qꝛ non alia quędā ſubſtantia ex alia, ſed altera ſolum facta eſt. ⁊ palam ꝙ nō quęcũqꝫ a quocũqꝫ fit diſpoſitio, ſed ꝫria ex cōtraria: nō enim infrigidať a ſiccitate qđ infrigidať, ſed a frigiditate: patiens eniꝫ a faciente patiens, ⁊ a faciente ſm ſui nām ⁊ ipſo eſſe: ſic enim faciunt quę ſm nām faciunt, ⁊ talem patitur paſſionē, quale erat faciēs, aut ſm qđ facit faciēs ⁊ agens/aut naturaliter ⁊ ſm ſe talem paſſionem imprimit, qualis erat qualitas ipſius ſm quā facit, agens enim naturaliter vult in ſe tranſmutare patiens: trāſmutetur aũt cōtrariũ in cōtrarium, ⁊ quę in eo qđ infrigidať caliditas in eam quę in infrigidāte frigiditatē. ſed qñ quidē vt dixi alteratio fuerit, qđ generatur, imperfecte fiunt hęc: ⁊ infrigidatur quideꝫ, qđ prius fuit calidū, non ſic aũt vt perfecte infrigidatuꝫ tranſmuteť in infrigidantis naturaꝫ: qđ quidem in his quę generanť ⁊ corrũpũtur accidit: omnino aũt contrariũ agit ⁊ illud corrũpit, ⁊ tranſmutare in ſeipſum volens ⁊ intendēs: qñ ⁊ aer calidus ſupponiť, nō caliditatē aeris vult tranſmutare ignis, hęc enim poteſt ⁊ in igne eſſe, ſed humiditatē, qꝛ hanc cuꝫ igne coexiſtere impoſſe, ⁊ corrũpit hanc nō caliditate per ſe, ſed ſiccitate: ⁊ caliditas ſm accidens cooperatur ſiccitati, vt ⁊ ſyllogiꝫetur vtiqꝫ ſic. naturaliter agentia coꝝ quę ſub luna corporũ multiplicare ſeipſa volentis agunt: quę ꝓpter multiplicare ſeipſa agunt tranſmutant patiētia in ſeipſa. trāſmutantia autē patiētia in ſeipſa, quę in patiētibus nō poſſunt coexiſtere ſibi ipſis corrũpunt, quę nō poſſunt coexiſtere cōtraria ſunt, cōtraria aũt a ꝯtrarijs corrũpunť, quę eniꝫ poſſunt exiſtere in cōi ſubiecto, nō corrumpũt inuicem. corruptis igitur his quę in patiente cōtrarijs, ab his quę in agente cōtrarijs, ſubiectuꝫ aſſumens faciētis qualitates, pro his quas prius habuit ꝯtrarijs ipſis trāſmutatur in agentis naturā, ⁊ fit prius ens aqua ab igne/ignis, ꝑ mediuꝫ aerē caliditate primo tanqꝫ magis operoſa, frigiditatem educente ab aqua, deinde ⁊ ſiccitate/humiditateꝫ: ⁊ magnitudines aũt ⁊ figurę ⁊ quęcũqꝫ non poſſunt coexiſtere/trāſmutātur in cōtraria: ⁊ ita corporalis diſtenſio aquę, ⁊ ſi quid aliud eſt in ipſo materialius: cōtrarias eorũ quas habuit qualitates ſuſcipiens, tranſmutata eſt in ignē ex aqua, manentibꝰ cōmunibus in igne, quę quidem ⁊ coexiſtere poterant, vtriſqꝫ qualitatibus, ſiue corporalis natura ſit hęc cum quibuſdaꝫ qñqꝫ cōibus, ſiue prima materia, trāſmutatione enim ſi ente neceſſe aliqđ manens eſſe circa qđ fit trāſmutatio, hoc aũt eſt qđ proprie tranſmutatur ſm exeũtes qualitates. Ipſaruꝫ quidē igitur qualitatũ, hęc quidē corrumpũtur, hęc autē fiunt: ſubiectũ autem ſm ipſas trāſmutatur, ⁊ nō ſolũ in generatione ſic hꝫ ⁊ in alteratione. dictum eſt enim ⁊ de hac ꝙ qñ non fiunt perfecta, patientis ſm cōtrarias qualitates tranſmutatio, ſed ſuperuentus ſolum alterũ ab alijs vt aquę quę caleſit, tunc aliud quidē non fit qđ patitur, ſed alteratum ſolũ: nō ſolum igiť in his/vt dixi, ſed ⁊ in augmētatione ⁊ diminutione naturali, qđ enim augetur naturaliter velut qđ aliter tranſmutens alimēti contrarias ad ſeipſum diſpoſitiones, ⁊ aſſimilās ipſuꝫ, ita ſibi copulat, ⁊ augetur: ⁊ quātis habeat aliquid animale nutritiua virtus, tamē ſꝫ naturales trāſmutationes ita perficitur, ſed ⁊ quę ſm locum mouētur, trāſmutant locum ex loco/eo qđ moueť manente: quare omnis quę ſub luna verſio, tranſmutatio eſt, manente ſm aliquid eo qđ tranſmutatur, ꝓpter qđ nō ex nō ente fiunt/ſed ex ente/quę ſm tempus fiunt: ſicut enim tēporis ſm qđ hęc fiũt pexiſtit aliqđ aliud tempus, poſt qđ iſtud eſt, ita ⁊ eius qđ generatur, pręexiſtit aliqđ aliud, poſt qđ ⁊ ex quo fit quod generať. Merito igitur ⁊ Ariſto. trāſmutationem tanqꝫ genus poſuit, omnis quę ſub luna verſionis in naturalibus: merito autē ⁊ perpetua eſt hęc tranſmutatio, nō ſolum qꝛ ab ęterna ea quę in cęlo tranſmutatione/ea quę ſm localē motum ⁊ diuerſas figurationes conſiſtit: ſꝫ ⁊ qꝛ alterius corruptio/alterius ſemper eſt generatio: merito aũt quę hic ſimplicia corpora/totalitatibus quidem ſuis manent perpetua, ſm partes aũt generationeꝫ ſuſtinēt ⁊ corruptionē: ſi enim ⁊ conſiſtentiuꝫ trāſmutatio ſm hęc fit primo, ⁊ diſſoluta feruntur in ꝓpria loca naturaliter, ⁊ ad proprias totalitates manent ille, partes ſuas mittentes, ⁊ iterum partes ſuſcipientes, ⁊ huiuſmodi ſemper ꝓpter perpetuitateꝫ tranſmutationis: merito autē trāſmutatione exiſtente generatione, quę generantur/⁊ corrũpuntur/⁊ quę augentur/⁊ minuunť/⁊ alterantur, ⁊ quę ſm locum vertūtur, ⁊ vniuerſalr qđ tranſmutationē ſuſtinet, ex cōtrario habitu in cōtrarium/a contraria ſibi cū tranſmutātur, ꝓpter qđ quidē in primo de naturali auditu Ariſto. principia eoꝝ quę in generatione ⁊ corruptione naturalium inquirens, contraria/ait/⁊ qđ cōtrarijs ſubijcitur: ⁊ palam ꝙ quę quideꝫ ſm qualitates generanť vel corrũpuntur, puta ſm caliditateꝫ vel ſiccitatē, cōtrarias habētia qualitates ex illis tranſmutātur, velut ignis ſm qđ ignis/aut homo ſm qđ hō, ⁊ ipſa quidē tranſmutanť, ſm qualitatem inuicem tranſmutationē, ſm qđ aũt ignis, aut ſm qđ homo, ſubſtātię ſunt: ſubſtātię aũt non eſt cōtraria ſpecies: ex quo igitur non tanqꝫ calidũ aut frigidũ, ſed tanqꝫ homo gñať, palaꝫ ꝙ ex nō homine quidē, ſed apto nato fieri hominē, tale autē ſperma ⁊ mēſtruũ, ſed ſm qđ non ens homo, natũ eſt homo fieri: neqꝫ enim homo ens, fieret homo qđ enim eſt, nō fit qđ eſt: neqꝫ non ens homo, neqꝫ aptum natuꝫ fieri homo, fieret vtiqꝫ homo. Quod quidē igitur hoc vocamus cōmuni nomine ſm qđ non ens aliquod natum eſt fieri hoc, cōſuetudo eſt vocare ipſiuꝫ priuationē ⁊ priuatum eſſe, qđ non hꝫ quidē illam ſpeciē, quę diciť priuatum eſſe, ſi natum habere ipſam. ſic ⁊ nouiter natus catulus priuatus eſt oculis, quia aptus natus habere: penitus ꝫo excecatus ſm aliam priuationem, ⁊ non ſm hanc diciť priuatus eſſe oculis, non enim redit hęc. generatiua autē priuatio a qua ad ſpeciem tranſmutanť quę dicũtur generari, redit ad ſpeciem. Quoniā igitur ⁊ quādo a calido aliquid fit frigidum, ⁊ non frigido, apto nato autēꝫ fieri, frigidum fit, ⁊ ꝓpter hoc ex calido. ſicut enim non eſt natum trāſmutari a frigido in ipſum, quia coexiſtere ſibi poteſt. *Si* igitur ex cōtraria quidem ſpecie fieri qđ fit, eodeꝫ ſubiecto interim manente, vt ex frigido fit calidum, nō omnibus conuenit his quę generātur: non enim primo ⁊ ſubſtātię, neqꝫ enim ſubę contrariũ, ex nō tali autē/ſed apto nato, omnibus conuenit ē tranſmutātibus ex cōtrarijs ſpeciebus merito cōmunis principia generationis dixit Ariſto. ſpeciem, ⁊ priuationem, ⁊ ſubiectum. Cōtraria autēꝫ vocat ⁊ ſpeciem ⁊ priuationem, non ſm propriuꝫ cōtrarij ſignificatum: ſpecies enim ſunt, ambo cōtraria, ſed ſm oppoſitioneꝫ: opponũtur enim ⁊ hęc adinuicē. Hęc quidem igitur, ad

amplius

amplius extendi dearticulare volens intellectũ quidem meũ maxime circa ipſa, veriſimile aũt ⁊ eoꝝ qui lecturi ſunt diligēter. Cuius aũt gratia ſermo iſte ois ortus eſt, q̃uo qđ generaṫ ex cõtrario aliquo quodã ⁊ ſubiecto generaṫ, ⁊ qđ corrũpiṫ, ſubiecto aliquo, ⁊ a cõtrario ⁊ in contrarium corrũpitur: hoc vt eſtimo eſt factum manifeſtum ex dictis, ſine demõſtratione nunc ab Ariſto. poſituz, qꝛ in primis / vt ait / poſitũ eſt ſermonibus. Memorari aũt opꝫ ꝙ ſi primo ſubſtãtia non ex cõtrario generetur ꝓprie, neqꝫ in cõtrarium corrũpitur, ꝓpter non eſſe ſubſtantiꝫ ſubſtantiꝫ ꝯriam, ſed primo quidē ex ſua priuatione, deinde per eam quꝫ cõtrarioꝝ ex contrarijs generationē, ⁊ ipſa generari hꝫ, ⁊ rurſum iterũ per eas quꝫ ꝯrioꝝ corruptionē corrũpi, qñ enim quꝫ in ſpermate ⁊ mēſtruo qualitates ⁊ quãtitates in eas quꝫ aptꝫ natꝫ ſũt ꝯrias ſibi ſubſtãtias. ſ. hominis tranſmutanṫ, nunc ſpēs hois produciṫ. Et iterum qñ abundantius quibuſdã elemētis ⁊ ꝯtrarijs aut ſaluatis ad inarmonizationē ſublatum fuerit ſubiectũ, tunc corrũpiṫ, aliter autē non. ℭ Sꝫ qm̃ de his ſatis, videamus ꝯtiter ſm̃ qđ quidem ſignificatum geniti, Ari. abnegat a cꝫlo generabilitatē, ſtudēs ipſum oſtendere ingenitum, ſm̃ qđ aũt Plato ⁊ cꝫlum ⁊ mundũ dicit eſſe genitũ. Ariſt. quidez igiṫ ꝙ generationē hanc vocat eam quꝫ a non eſſe ineſſe trãſmutationez ſm̃ tēpus, cui omnino ſuccedit corruptio. palam quidē ex qbus non ſolũ ingenitũ, ſed ⁊ incorruptibile oſtēdit cꝫlũ: adhuc aũt magis qñ oſtendet plane ꝙ genitus modis oibus corrũpiṫ, ⁊ qđ corrũpiṫ, gñatur. Palam enī ꝙ gñationē ⁊ corruptionez has accipit eas q̃ in parte tpis fiunt, ⁊ inſunt his quꝫ ſub luna. propter qđ quidē aliam quandã quintã eſſentiã ꝑter ea q̃ ſub luna cũ oſtendiſſet ſ. cꝫleſtis corporis his nã ⁊ perfectiorē ſicut grauitatem ⁊ leuitatē ⁊ motũ ſuper rectam propria exiſtētia horũ, q̃ ſub luna abnegat ab ipſis, ſic ⁊ gñabilitatem ipſoꝝ ⁊ corruptibilitatē: ⁊ hoc quidem indubitabile eſtimo, ⁊ ex eo qđ dicit trãſmutationē quandã gñationē ⁊ corruptionē tanq̃ alio poſt aliud genito ⁊ corrupto: ⁊ ex eo qđ aduerſum dicētes genitũ quidē mundũ, ſed incorruptibilē, cõtradicēdo oſtēdit ꝙ genitũ ſemper ⁊ corrũpitur: ⁊ nihil mirũ qđ oibus manifeſta vult ſemper accipere Ariſto. ⁊ hoc dicere genituz qđ oium gñatione participat, ⁊ manifeſte videṫ in parte tpis genitum ⁊ corruptũ. Plato autē nouit quidē, ⁊ hanc gñationē eaꝫ quꝫ eoꝝ q̃ ſub luna oppoſitam corruptioni in decimo leguz ſcribens ita: fit itaqꝫ omniũ generatio qñcunqꝫ aliqua paſſio fuerit manifeſta, vt qñcunqꝫ principiũ accipiens augmentũ, ad ꝑmum venerit tranſitũ, ⁊ ab hoc in proximum ⁊ vſqꝫ ad tria veniēs / ſenſum habeat ſentiētibus. tranſiens quidē ſic ⁊ tranſmotũ fit oē, eſt autē entiuz eus qñ manet, tranſmutatũ aũt in alium habitũ, corruptũ eſt perfecte. Nouit aũt ⁊ alteraꝫ, ſm̃ quã qđ in diſcenſionē corporalē deuenit, non potēs adhuc ſeipſum ꝓducere, ſed ex aliqua alia cã ſolum ſubſiſtens genitũ dı̄ ad entiuz ens cõtraditiuum tanq̃ ad cãm ſuam ꝑimam: neceſſe eniz qđ gñaṫ ⁊ qđ ſubſiſtentiã aliũde hꝫ ab ente ⁊ ꝑ ſe ſubſiſtēte ſubſiſtere, aut in iſinitũ ire, genitũ ſemꝑ ante genitũ ponētes. Hoc itaqꝫ genitũ poſt hoc ens diffiniens, in Thimço ſm̃ ipm̃ genitũ eſſe dicit mundũ, ⁊ diffinitio quidē amboꝝ a cognitiuis in nobis virtutibus facta, ſic aliq̃liter hꝫ. quid qđ ens ſemper generationē aũt non hñs, ⁊ qđ genitũ quidē, ens aũt nunq̃: Hoc quidē itaqꝫ intelligentia cum rõne cõprehenſibile, ſemꝑ ſm̃ eadē ⁊ eodem mõ ens. hoc aũt opinione cum ſenſu irrationabili opinabile genitũ ⁊ periens, entiũ aũt nunq̃ ens. Scđm hoc aũt genitũ ⁊ mundũ, ab entiũ ente deo proxime ſubſiſtētem / ait / Plato eſſe genitũ, ſcribens ita de mundo: vtrum erat ſemꝑ, gñationis principiũ hñs nullum, aut genitus eſt: genitus eſt, viſibilis eniz tangibiliſq; ⁊ corpus hñs, tale enim oē genitũ, ⁊ gñabile apparuit, qđ quidez enim per ſe ſubſiſtēs impꝛtibile eſſe opꝫ, ⁊ totũ toti ſibi adaptari: ⁊ ꝓꝑ hoc non ens ꝑ ſe ſubſiſtens, ab altero penitus hꝫ eſſe, ⁊ ꝓpter hoc genitũ dı̄. Quoniam aũt quidam qđ in diffinitione geniti periens poneret, intelligentes corruptionē mundi ⁊ cꝫli. vꝫ. ſentire Platonez putant neceſſariũ eſt dicere, quid hic periens ſignificat. Moꝫ quidem igiṫ cum genito in pereunte appoſitũ hoc [entiuz autem nunq̃ ens] euidēter (vt eſtimo) ꝑacceptis oſtēdit, ꝙ ab eo qđ eſt, qñqꝫ exemplũ, perpetuũ exiſtens: nunq̃ enim in ꝫternis diciṫ proprie, ſemꝑ autē ſubſiſtens, ꝓꝑ proxime ab entium ente ⁊ ab imobili productũ eſſe, ꝓꝑ hꝫ iterum ꝙ nõ per ſe ſubſiſtēs, ⁊ qđ nõ entiuz ens, neqꝫ totũ ſimul ⁊ oē eſſe, qđ vere eſt trãſmutationē hꝫ quandam, alias aliaꝫ ſuſcipiens, qꝛ faciens ꝓxime cã imobilis exiſtit: ⁊ ꝓꝑ ſui idoneitatē proxime ab entiuz ente inſtituto, ⁊ qđ tranſmutationē non vt in parte tpis genito ⁊ corrupto putat cõuenire Plato, ſed ꝓꝑ corporalez nãm ꝓpter quã ſimul totã non hꝫ ſuipſius beatitudinē ſicut entiuz ens, ex his quꝫ in Polibito ſcripta ſũt, eſtimo doceri de facili, habēt enim ita vt recordor aliqualr. Quē autē cꝫlum aliud mũduz denominauimus, multis quidē ⁊ beatis participauit ab eo qui genuit, attamē ⁊ cõicauit etiaz corpore: vnde ⁊ impoſſe fuit manere ipſuz oino experte trãſmutatione: at ſiquidē corrũpereṫ in aliũ mundũ, haberet vtiqꝫ locũ trãſmutationis nomē: ſi autē in nõ ens, nõ vtiqꝫ trãſmutari diceret. tranſmutaṫ eniz qđ tranſit ab alio in aliud. Qualr aũt vtiqꝫ expertem omnino dixit, ſi nõ aliqđ et trãſmutabile haberet: ſed ⁊ ꝙ neqꝫ in parte tēporis genituz eſſe mundũ, neqꝫ in parte tpis corrũpi putat Plato in ſcriptis in Thimço / palam. Primo quidē, qꝛ tp̃s cum cꝫlo genitum eſſe dixit. plane dicens. Tēpus aũt cum cꝫlo genitum eſt: impoſſibile igitur tp̃s ante cꝫlũ eſſe. Si autem hoc nõ vtiqꝫ a tēpore aliquo cꝫlũ incꝫpit fieri. pꝫextitiſſet eniz vtiqꝫ ſibi tēpus, ⁊ inſtãtis illius ſm̃ qđ generabatur mũdus, omnino erat aliqđ pꝫcedēs pꝫteritus, ſed neqꝫ in parte tēporis corrumpi poſſibile. Rurſum enim poſt iſtud pꝫſens ſm̃ qđ puto deficere aliqua corpora, erit aliqđ futurum. Si aũt induxit, vt ſimul generantes, ſimul ⁊ ſoluant, vtiqꝫ quãdoqꝫ ſolutio aliqua ipſorum fiat, per hoc ipſum inſolubilitas oſtendatur. Si enim neceſſe cum tēpore ſolui mundum ſiquidē ſolueret ante tēpus ante indiſſolubile: ſiquidez qđ quãdoqꝫ ſoluitur, habet poſt ſeipſum tēpus, nã quãdoqꝫ eſt pars tēporis, palam ꝙ ⁊ mundus inſolubilis. Nam ⁊ ſuperinduxit dictis hꝫc, ⁊ ſcđm exemplũ ꝫternalis naturꝫ, vt tanq̃ ſimilimus ipſi ſm̃ virtutem, ſicut qđ quidē n. exēplum omne ꝫterns ſunt: qđ autē rurſum per ſinez omni tēpore genituſq; ⁊ ens ⁊ futurus: qualiter igitur qđ tale a tēpore aliquo genituz vtiqꝫ erit, puta ſi forte ante ſex milia annoꝝ, aut in tēpore aliquo corruptuz, qđ omni tēpore eſt genituz, ⁊ ens ⁊ futurũ: Sed non potentes iſtius tēporis ꝫternitatem diſtinguere ab ꝫterno, ſemper tempus in parte tēporis fieri ⁊ corrũpi dicentes nõ verecũdantur: ⁊ Platonem inuocant teſtē dicentem: vt hoc tanq̃ ſimilimuz ſit perfectio ⁊ intellectuali aiali ad imitationē ꝫternalis naturꝫ. et quidem qũo vtiqꝫ eſſet ſimilimum ꝫterno qđ in parte tēporis ſubſiſtit, ⁊ paucíſſimo, vt iſti aiunt, ⁊ maxime ſi ad ꝫternuz cõparetur: Et quid oportet multa dicere, quãdo plane dicit Plato, ꝙ propter ſui ipſorũ quidem naturã corporalem exiſtētem ⁊ dimenſionatã cꝫleſtiaqꝫ ⁊ quꝫ ſub luna ⁊ terra, de

hoc enim plane dicit, ⁊ aliorũ elementorum totalitates trãſmutatione aliqua participãtia, nõ ſunt penitus imortalia, ꝓp bonitatẽ aũt eius qui proxime ipſa ꝯdidit, ſemper ſua bona ipſis influẽtẽ indiſſolubilia ſunt, ⁊ nõ adipiſcunẽ ſortem mortis. Melius aũt (vt eſtimo) ipſa Platonis verba audire: magis autẽ quę a conditore vniuerſoꝝ, cuius intellectus nobis ⁊ operationes prophetiçans Plato exclamauit dicens, qm̃ igitur oẽs quicunq; circa polum verſanẽ imanifeſte, ⁊ quicũq; apparent ſm̃ quãtũcunq; voluerant dij generationẽ habent qui hoc vniuerſum genuit dicit ad eos hęc. Dij deoꝝ quoꝝ ego cõditor paterq; operũ per me genitoꝝ, oĩa hęc indiſſolubilia me volente, factũ qdẽ omne ſolubile attamẽ bene armoniçatũ, ⁊ hñs bene ſoluere velle praui, propter qd̃ quidẽ, ⁊ qm̃ quidẽ geniti eſtis, imortales quidẽ nõ eſtis, neq; indiſſolubiles oĩno, non tñ diſſoluemini, neq; ſortiemini ſortẽ mortis, mea volũtate maiori adhuc vinculo ꝑncipaliori ſortiti illis quibus qñ geniti eſtis colligati eſtis. nunc igitur qd̃ dico ad vos oſtendens addiſcite, mortalia adhuc reliqua genera tria, his aũt non genitis cęlum impfectũ erit, omnia enim in ſe genera aĩalium habebit. oportebat autẽ ſi debebat perfectus ſufficiens, per me aũt hęc genita ⁊ vita participantia, dijs equabuntur vtiq;. vt igitur mortalia quę ſicut oẽ q̇ hoc entium oẽ ſit, vertimini ſm̃ naturã vos ad animaliũ productionẽ, imitãtes meam virtutẽ circa veſtrã generationẽ. ſcd̃m qd̃ quidẽ ipſum in mortalibus equiuocũ eſſe cõuenit diuinum dictũ, precedẽſq; quidẽ in ipſis ad iuſtos eorũ, quę ſemp ⁊ nobis volẽtibus proſequamini ſemitã, ⁊ aſſiſtens ego tradam, decętero autẽ vos imortali mortale copulãtes operamini aĩalia ⁊ generate, alimẽtaq; dantes augete, ⁊ detrimẽtũ patientia, iteꝝ ſuſcipite. Quid vtiq; erit his euidentius ad oſtẽdendũ Platonem ea quidẽ ea quę a totius cõditore proxime ſubſtituta ſunt, inſolubiliaq; ⁊ imortalia putare ꝓpter ipſius bonitatẽ, quãuis ipſa ꝓpter ſuperuentitiã habere vnionẽ quã vinculum vocauit, quantũ in ſeipſis, hoc eſt quãtũ in ꝓpria diſgregatione ⁊ diſcẽſione, ea quę ab ente ſolubilia vtiq; ſint. quid autẽ erat planius hoc, immortales quidẽ non eſtis omnino, hoc eſt ſm̃ oẽm tranſmutationẽ intrãſmutabiles ſicut ego, non tñ diſſoluemini, neq; ſortiemini ſortẽ mortis: ⁊ q̇s ita inuerecundus eſt, aut inſenſatus, vt poſt hanc vocẽ putat Platonẽ exiſtimare cęlũ corruptibile? nihilominus autẽ qñ dicit, mortalia adhuc tria genera derelinquinte, tanq̃ ipſis. vz. nõ exiſtẽtibus mortalib⁹, ⁊ pręcipit ęternis per naturalẽ ſui ipſoꝝ verſionẽ ⁊ motum, mortale eſſe ęterno qd̃ a cõditore adnecti. aliter enĩ non eſſet mortalia generari, ſi nõ tranſmutabile eſſz, qd̃ ſubſiſtit, ꝓpter qd̃ ⁊ ita dixit: vt igitur mortalia quis ſicut omneq; hoc entiũ omne ſit: vertimini ſm̃ naturam ad aĩaliũ ꝓcreationẽ. Quo igitur mortalia cęleſtia ab imobiliter ⁊ ęternaliter operãte cõditore producta: hoc autẽ (operamini aĩalia, ⁊ generate, alimẽtaq; dantes augete, ⁊ detrimentũ patientia, iteꝝ ſuſcipite) cõuenienter, vt eſtimo, ⁊ ad deos q̇ elemẽtis dñanẽ, dicunẽ eos q̇ tota elemẽta ſupergreſſi ſunt, ſm̃ qd̃ habẽt aliquid ⁊ ipſi ꝓpe totum, ab his enĩ proxime quę ſub luna elementis ⁊ generanẽ ⁊ nutriunẽ ⁊ augenẽ partialia aĩalia: ⁊ detrimentum patientia iterũ in elementoꝝ totalitates reſoluunẽ. Sed q̇ quidẽ tanta dicere videoẽ vltra mẽſurã ad expoſitionẽ dictoꝝ Ariſto. neq; ipſe ignoro. Proponẽs aũt ſoluere inſtantias oppugnantiũ ad cęli ingenerabilitatem ⁊ incorruptibilitatẽ ⁊ producentiũ Platonem aduerſus Ariſto. tanquã eis conſonũ, non immerito (vt eſtimo) ea quę Platoni videntur de his reſcripſi. ſed redeundum ad ea quę Ariſtotelis.

¶ Similiter aũt ⁊ rationabile exiſtimare de ipſo ⁊ q̇ ingenitum, ⁊ incorruptibile, ⁊ inaugmẽtabile, ⁊ inalterabile, ꝓpter fieri quidem omne generabile ex cõtrario ⁊ ſubiecto quodã, ⁊ corrũpi ſimiliter ⁊ a cõtrario ⁊ in cõtrariũ, quẽadmodũ in primis dictũ eſt ſermonibus: contrarioꝝ aũt ⁊ lationes contrarię. ſi aũt huic nihil contrariũ contingit eſſe, eo q̇ circulationi alicui non eſt ꝯtrarius motus, recte videẽ natura futurũ igenitũ ⁊ icorruptibile exemiſſe a cõtrarijs: inter contraria enim generatio ⁊ corruptio.

¶ Dictũ fuit prius q̇ cũ oſtendiſſet circulo ferebile corpus, ⁊ prius natura ⁊ ꝑfectius his quę ſub luna, ⁊ a motu locali qui ſuper rectã exemptũ, proponit ⁊ oẽs alias trãſmutationes ab ipſo remouere, gñationem. ſ. ⁊ corruptionẽ, ⁊ augmentũ, ⁊ diminutionẽ, ⁊ ingenerabilitatẽ, ⁊ incorruptibilitatem ſyllogiçat, ⁊ ſyllogiſmoꝝ reſolutio exponiẽ: ⁊ qr alias quidem ꝓpõnes demõſtrauit in his Ariſto. dicentẽ quidẽ q̇ circulo ferebile corpus non hz contrariũ, per hoc: contrarioꝝ aũt ⁊ lationes cõtrarię: ſi enim ꝯria ſm̃ nãm ſunt quę cõtraria principia motuũ hñt. palã q̇ cõtrarioꝝ cõtrarij ſunt motus: ſi igiẽ in motu ſm̃ nãm circulo ferebilis corporis hoc eſt circulari motui (de his enim q̃ ſm̃ nãm eſt ſermo) non eſt ꝯrius motus ſm̃ nãm. palã q̇ circulo ferebili corpori non eſt cõtrarium. ¶ Alexãder autẽ in prima fig⁹ cõcludit ſyllogiſmũ ita: cuius nãlis corporis motui non eſt ꝯrius motus, neq; ipſi vtiq; aliqd erit cõtrarium: motui autẽ ſm̃ naturam circulo moti corporis nullus motus eſt ꝯrius: neq; ergo ei qd̃ ſm̃ nãm mouẽ hoc motu, erit aliqd cõtrarium. Duas ergo ꝓpoſitiones totius ſylli. ſine demõſtratione accepit. ſ. dicẽtẽ, qr qd̃ generaẽ ⁊ corrũpitur ex cõtrario generaẽ ⁊ in ꝯriũ corrũpitur, ſubiecto aliquo, ⁊ dicentẽ q̇ circulari motui aliquo, ⁊ dicentẽ q̇ circulari motui nõ eſt ꝯrius motus. Sed hanc quidẽ tanq̃ petitam hñt, poſterius oſtẽdit, qr noluit interponere ipſius oſtenſionẽ: alterius aũt oſtenſionem remiſit, ad dicta in ꝑmo de nãli auditu: quoꝝ ⁊ ego ſm̃ poſſe feci dearticulationẽ per plura. His aũt poſitis cõcludiẽ q̇ circulo ferebile corpus non habens, neq; ex quo generẽ, neq; in qd̃ corrũpatur, ingenerabile ⁊ incorruptibile erit. Notat aũt Alexãder in his q̇ ſiquidẽ ꝯria maxime ſm̃ naturã ſunt quę ꝯrios habent motus, magis cõtraria erit terra igni, q̃ aqua, ſm̃ nãm, quãuis aqua quidẽ frigida ⁊ humida exiſtẽs, ſz ambas qualitates oppoſita igni calido ⁊ ſicco exiſtẽti. terra aũt frigida ⁊ ſicca exiſtẽs ſm̃ vnũ ſolum. ſ. frigidũ: ⁊ hoc etiã notat q̇ cum dixit recte natura qd̃ dz eſſe ingenitũ, exemptũ eſſe a ꝯrijs, oſtendit, q̇ ſm̃ nãm cęleſtia opz habere ingenerabilitatẽ, ⁊ non, vt quidã faciunt ipſum quidẽ corruptibile ſua natura, petitiones aũt quaſdã petunt volentes facere ipſum incorruptibile: ⁊ videẽ reducere in Platonẽ dicentẽ: Immortales quidem non eſtis oĩno non tamẽ diſſoluemini, ꝓp meã voluntatẽ, tanq̃ a cõditore dicta. Inſinuat aũt Plato, q̇ quantũ eſt in natura cęleſtiũ diſtenſa ⁊ corporea, ⁊ ab entiũ ente egreſſa, ⁊ ꝓpter hoc nõ potẽte totam ſimul ducere ęternitatẽ, nõ ſunt imobilia oĩno ꝓpter ſubſiſtẽtiam autẽ proximã ab imobili cũ intranſmutabilitates ipſoꝝ tranſmutationẽ facientẽ, ⁊ eam quę a diſcenſione ſolutionẽ meliori vinculo vnionis ſuſcipientes, ipſa manent, Com. 22.

nent, ⁊ hoc quidē (nō omnino īmortales) adiacet maniſeſtans (vt eſtimo) ꝙ nō ⁊ a ſeipſis, ⁊ a cauſa hñt īmortalitatē ſicut ꝑ ſe ſubſiſtere, ſed a cā ſola ꝓducunt̄. ℂ Noſo aūt ⁊ ego, ꝙ a ꝯrijs exemplū eſſe vult corpus cęleſte, non ſimplr ab his quę ſm ꝓprietatem ꝯrijs, ſed ab his quę inuicē tranſmutant̄, ⁊ coexiſtere inuicē nō poſſunt, qualia quę ſub luna ꝯria, quoniā palam ꝙ motu ſimul ⁊ ſtatione participans cęleſte corpus in eodē loco circūgiratū ⁊ idētitate ⁊ diuerſitate, vnoqꝫ ⁊ multitudine, ſed coexiſtētibus inuicē ⁊ ꝯſtituētibus inuicē, non tñ corrūpētibus, vt quę ſub luna, neqꝫ tranſmutātibus inuicē.

ℂ At vo ⁊ qđ augetur oē augetur a congeneo adueniente ⁊ reſoluto in materiā: huic autem non eſt ex quo factum eſt.

Com. 23. ℂ Quāuis ex ſuppoſitiōe accepto, ꝙ circulari motui nō eſt ꝯrius motus ſm nāꝫ, concluſit cęleſte corpus ingenitū eſſe ⁊ incorruptibile, ⁊ iſto viens, ⁊ ꝙ inaugmētabile ⁊ indiminuibile accipiens oſtēdit accipiens ꝙ augmētatio gñatio quędā eſt, ⁊ ſicut non gñat̄ aliquid non hñs ſibi contrariū ex quo generet̄, ita neqꝫ augmentat̄ neqꝫ diminuit̄: etenim ⁊ diminutio corruptio eſt, vt ⁊ iterum ſyllogiſet̄ ſic: qđ augmentat̄ ex contrario augmētat̄, ex quo ⁊ generat̄, circulo ſerſibile corpus non hꝫ contrariū ex quo generet̄: qđ augmentatio ſit generatio quędā, ⁊ qđ augmentat̄ ex cōtrario augmentat̄, manifeſtū: quod enim apponit̄ ei qđ augmentat̄ ſimile ei factū, ſic apponitur ⁊ nutrit ⁊ auget id cui apponit̄, qđ autem ſimile factum ipſi cui apponit̄, ex diſſimili ſibi ⁊ ꝯtrario fit ſile. Nō hātī igitur contrariū, non poſſibile ſibi aliqđ fieri, qꝛ qđ fit omne ex ꝯrio fit: idem autē contrariū ſimilibus eſt, qđ enim ipſi qđ apponit̄ eſt ꝯtrarium, ⁊ ſimili ei ſ. cui apponit̄ contrariū eſt. Ariſt. autē certius aliqđ inſinuauit per hoc, huic aūt non eſt ex quo fit, ſ. ex quo enim fit aliquid ex hoc nutrit̄ ⁊ augetur, aut proxime, aut a lōge, ⁊ ſi ex ſpermate ⁊ mēſtruo generetur animal, tñ ſperma ⁊ mēſtruū ex his generant̄ ex quibus nutritur, ⁊ augēt̄ animal: ⁊ alitur igitur ⁊ auget̄, ex quibus generatur: nō hñs igitur ex quo generet̄, neqꝫ ex quo nutriat̄ ⁊ augeat̄ habebit: neqꝫ enim qđ apponit̄ alimentū alterū aliquid erit, ſiquidē ex ipſo ⁊ hoc generat̄, ex quo illud cui apponit̄. ℂ Alexāder aūt ait, ſi ſile aliquid gñat̄ corpori circulari qđ appoſitū augebit, erit ⁊ ipſum circulare: ad idem enim eſt motus partibus ⁊ toti: ſi autē hoc ⁊ totum vtiqꝫ erit genitū. reſoluto autē eo qđ apponitur in materiā eo cui apponit̄ hoc eſt in carnes ⁊ oſſa, ⁊ alias omiomeras partes, hę enim ſunt quę aluntur imediate, quę quidem hñt ratiōnē materię ad organicas partes ⁊ ad totū animal. Eadē aūt ratione ꝙ neqꝫ diminuat̄ oſtēdetur, qđ enim diminuit̄, abſcedente aliqua eaꝝ quę in ipſa parte diminuunt̄: abſcedens aūt ſimile factum, ⁊ in ꝯrium ſibi tranſmutatū, vt non adhuc inexiſtat abſcedit, qꝛ qđ diminuit̄, ꝯrium habere eſt neceſſe, ex quo augeatur ⁊ generet̄. circulo autē mobile corpus, neqꝫ augetur, neqꝫ generat̄, neqꝫ hꝫ contrariū. totaliter aūt qđ non natum eſt augeri, ſi diminuit̄ corrūpit̄. oſtenſum eſt autē ⁊ incorruptibile qđ cęleſte. Propter qđ aūt Ari. nō ſic nos augmētationē per alimentū cōcluſit, ſed ex ſe dixit ꝙ augēs debeat eſſe cōgeneū ei qđ auget̄: Aut ꝓpter diligentiā quā vbiqꝫ ſeruat: etenī augeri vt videt̄ naturaliter putat ⁊ ſimplicia corpora appoſitiōe ſimiliū, vt inſinuat poſt pauca dicens, ꝙ videmus ēt elemēta augmētationem habētia ⁊ diminutionē. nutriri autē organica non nāl'r ſꝫ a nutritiua aīa. Palā aūt ꝙ ⁊ ſi ita ſe habeat, neqꝫ oſtēſio ꝓdicta ꝓpēdit̄, ex quo enī fit aliqđ, ex hoc ⁊ augetur, congeneo facto ⁊ appoſito.

ℂ Si aūt eſt ⁊ inaugmentabile, ⁊ incorruptibile, eiuſdē intellectus eſt exiſtimare ⁊ inalterabile eſſe. eſt quidē enim alteratio motus ſm quale: qualis aūt habitus quidē, ⁊ diſpoſitiones non ſine his quę ſm paſſiones fiunt tranſmutationibus, puta ſanitas ⁊ languor: ſcđm paſſionē aūt quęcūqꝫ trāſmutant̄ phyſicorum corpoꝝ, habentia oīa ⁊ augmentū ⁊ decrementū, puta animaliū corpora ⁊ partes ipſoꝝ, ⁊ plantarum ⁊ elementoꝝ ſimilr. Itaqꝫ ſiquidē circulare corpus, neqꝫ augmētum habere contingit, neqꝫ decrementū, rationabile ⁊ inalterabile eſſe.

ℂ Sicut inaugmētabilitatē per ingenerabilitatē oſtēdit, non enim eſt, ait, huic ex quo genitū ſit, ſic inalterabilitatem per inaugmētabilitatē oſtendit, ⁊ per indiminuibilitatē, qđ quidē nunc incorruptibile (vt eſtimo) vocauit, ſyllogiſans ita, qđ alterat̄ ſm qualitatē tranſmutat, qđ ſm qualitatē tranſmutat̄, ſm paſſionē trāſmutat̄: tripliciter enim dictis corporalibus qualitatibus, aut ſm paſſionē ſolum ſenſibilē vt qñ caleſit aliquis ſuperficialr: aut ſm diſpoſitionē, qñ diſponit̄ aliquid ſm caliditatē vt etiā dicat̄ calidus: aut ſm habitū, qñ manſiua fuerit diſpoſitio, vbiqꝫ paſſio conſiderat̄. propter qđ ⁊ Ariſt. non ſine his quę ſm paſſiones trāſmutationibus generari, ait, quāuis enī alia ſpecies ſit habitus ⁊ diſpoſitio, tñ ⁊ hęc cū paſſione perficiunt̄: patiente enī aliquo ſiūt qꝛ quę alterant̄ ſm paſſionē tranſmutant̄: naturalia corpora videmus oīa augmentationē habētia ⁊ diminutionem. nāꝫ animaliū corpora ⁊ plantę ⁊ ſimplicia corpora ⁊ ſimplr quęcūqꝫ ſm paſſionē tranſmutant̄. ſi igit̄ quę quidē alterant̄, corporaliter augent̄ ⁊ diminuuntur, qđ neqꝫ auget̄ neqꝫ diminuit̄, hoc non alterat̄: neqꝫ enī ſꝫ paſſionē tranſmutat̄: ⁊ cathegorice autē ſic, quę ſm paſſionē alterant̄, augent̄, ⁊ diminuuntur, circulare corpus non auget̄ neqꝫ diminuit̄: circulare ergo corpus non alterat̄ ſm paſſionem, ⁊ magis ita mihi videt̄ concludere Ariſto. cōcluſionē inalterabile tanqꝫ paſſione non alteratū. ℂ Notandū aūt ait Alexāder ꝙ textus nō tanqꝫ neceſſarius, ſed ſm rōnabilitatē dictus eſt: neqꝫ enim ſi in his quę pati nata ſunt habitus cū paſſione iam ⁊ in paſſibilibus neceſſariū, neqꝫ ſi quę alterant̄ augmentari ⁊ diminui videmus in his quę apud nos rōnabile, ⁊ vlr ſi quid alterat̄ hoc augeri: ſiquidē enim quā alterat̄, hac auget̄ ⁊ diminuit̄, neceſſitatē hꝫ ſermo, ſi aūt nō, nequaqꝫ. Sed ⁊ in pręđicamentis, ait, ipſe Ariſtote. dixit, ꝙ neqꝫ augeri neceſſariū eſt ſm paſſionē motū, neqꝫ diminui. quoꝝ quidem enim, ait, Alexander ſubſtātię ei quę ſm ſpēm eſt ꝯrium aliqđ ⁊ paſſionibus hęc ꝓpter quidē eaꝫ quę ſm ſubſtantiā ꝯrietatē, erunt ſimul quidē generabilia ⁊ corruptibilia, ſimul aūt augmētabilia ⁊ diminuibilia, ꝓpter eam aūt quę ſm paſſionē alterabilia: quęcūqꝫ aūt neqꝫ vnam habētia ſm ſubāꝫ cōtrarietatē ſunt in qualitatibus hñtibus ꝯrietatē, hęc ingenerabilia entia ⁊ inaugmētabilia, nihil ꝓhibet alterari ⁊ ita pati. ℂ Notādum aūt, ait, ⁊ ꝙ non ꝓpter nullum eſſe ꝯriū ipſoꝝ accidēti qualitati inalterabilia ipſa oſtendit: ⁊ quidē viſus fuit vtiqꝫ ipſo, ſi ſic putauit, ſicut ⁊ ingenerabilia oſtēdit, eo qđ nullum ſit ꝯrium. Et dicētibus ait Ariſt. dicere quintū corpus non quale facile erat ipſi hinc oſtēdere, ꝙ in-

Com. 24.

alterabile: qđ enim non a principio habet qualitatem,
neqꝫ vtiqꝫ ſm qualitatẽ tranſmutabit. Notaui hic aũt
ait, pro oſtenſione ꝙ ⁊ ſi accidit corpus circulo ſcribile
qđ poſt ſolẽ calefactũ a ſolis circulatione trãſmittere vl
teriori corpori caliditatẽ prouenientẽ a motu illius, nul
lũ inconueniens affert ſubſtãtię corporis circulo ſcribi-
lis: non enĩ ſemper qđ alterat̃ corruptibile eſt, ſed quę-
cũqꝫ ſm ſubſtantiã ſunt poſſibilia tranſmutari: talia aũt
quoꝝ ſubſtãtię ⁊ ſpeciei eſt aliqđ ꝯtrium, vt enĩ ipſe di-
cit, illud eſt impaſſibile oĩs mortalis difficultatis, ſꝫ nõ
ſimpl̃r impaſſibile: non enim ſi accidẽti alicui ſit aliqđ
cõtrariũ, iam ⁊ ipſi neceſſe cõtrariũ. aſtra enim quidem
colores hñt: ſi aũt omnis color, aut albus, aut niger, aut
mixtus, erit vtiqꝫ cõtrariũ ipſius colori, aut ex cõtrarijs
color ipſoꝝ cõpoſitus, ſed nõ ꝑꝑ hoc corruptibilia ſunt
aſtra, qꝛ nõ in ſubſtãtia ipſoꝝ color. Hęc Alexãdro
dicẽte fere ipſis verbis: primo quidem attẽdere rogo, ſi
Ariſto. ita ſubito in tali negotio ſyllogiçabat, ⁊ ꝓter ra-
tionẽ, quãuis ſm rõnabilitatẽ acceptũ eſſe dicat iſte ve
recundus. deinde dicendũ (vt eſtimo) ꝙ Ariſt. non om
nem alterationẽ abnegat a cęleſtibus: non enim vtiqꝫ ⁊
imꝑfectiuã inuicẽ tarditatẽ ⁊ tranſumptionẽ, ſed eam q̃
ſm paſſionẽ, quę ſępe quidẽ, ⁊ ſi ſm accidens, tñ ⁊ cã fit
augmẽtationis ⁊ diminutionis, quę enĩ exſiccant̃, ⁊ pa
tiunt̃ ſiccitatis paſſionẽ, ⁊ maxime ſm diſpoſitionẽ, vel
ẽt adhuc magis ſm habitũ diminuunt̃, ⁊ quę humectan
tur, appoſita humiditate augmentant̃, ſic ẽt ⁊ quę quidẽ
inſpiſſant̃ diminuũtur, quę aũt rareſiunt, augmẽtantur,
excepto ꝙ quãuis non tanq̃ cauſę cõſiderantur, non ta
mẽ concurrũt ſemper alterabilibus paſſionibus augmẽ
tatio ⁊ diminutio, non tamen omni alterationi. Palam
enim (vt eſtimo) ꝙ ⁊ cęleſtis corpora agũt in inuicem, ⁊
tradũt inuicẽ ſuas bonitates, aliaſqꝫ alias ſm diuerſas
figurationes: ſic enim luna videt̃ alias ſm aliam aliquã
ſuarũ partiũ ſuſcipiens ſolare lumen ſm diuſas diſtãtias
ad ipſuꝫ, ſic ⁊ omnia in inuicẽ agunt, quãuis occulte no-
bis ſint tales alterationes: palam enim (vt eſtimo) hoc ⁊
ex his qui in hęc effectibus. Alias enim aliorũ cã fiunt
illa ſm diuerſas ipſoꝝ figurationes ⁊ diuerſas comple-
xiones: ⁊ neqꝫ in luna augmẽtatio vel diminutio videt̃
facta cũ tali alteratione: ⁊ quidẽ neqꝫ taꝫ euidẽter exiſtẽ
te in alijs aſtris, ꝓterq̃ qñ propinquiora terrę, aut remo
tiora fiunt, tunc enim ꝑꝑ diſtantiã ad nos diuerſam exi
ſtentẽ, vident̃ nobis habẽtia diuerſam magnitudinem:
neqꝫ enim ſunt traditiones iſte paſſiue, ſed ꝑfectiue: co-
exiſtere enĩ ibi poſſunt ⁊ cõtraria, hic ꝟo ꝑꝑ eam q̃ ab
inuicẽ diſtantiã non apta nata coexiſtere inuicem, exter
minant inuicẽ, ⁊ ꝓpter hoc paſſiue agunt. ferrũ quidem
enim ab igne calefactum paſſiue alteratũ non adhuc in-
frigidare poteſt, quãuis frigidũ ſm naturaꝫ exiſtens, ꝗa
ſm paſſionem operat̃. luna ꝟo quãuis alteret̃ aliquali-
ter a ſolaribus radijs tranſmittat in nos lumen ſolare,
tñ cum ſua ꝓprietate: non enim trãſmutauit aliqđ a ſub-
ſtantia ipſius alteratio, ſed perfecit ſolũ inexiſtẽtes vir-
tutes. Bene enim dicit ⁊ Meliſſus, qꝛ qđ ter quaqꝫ milli-
bus annis alteꝝ ſit ſm ſubſtantiã. vꝫ. peribit vtiqꝫ in to
to tẽpore: quia ⁊ ſi alterari dicat quis cęleſtia ad inuiceꝫ,
non ſm paſſionẽ fieri dicat alterationẽ hanc, ſed ꝑfecti-
uã, vt ⁊ aĩa alterari: vt ⁊ aĩa alterari dicetur indiuinata:
paſſio enim ſm trãſmutationẽ alicuius ſubſtãtialis ſit,
ꝓpter qđ ⁊ alia ſpecies alterationis eſt, quę ſm paſſio-
nẽ, pręter eam quę ſm virtutem. Et ꝓpter hoc bene (vt
eſtimo) Ariſto. non ſimpl̃r omnẽ alterationẽ, ſed paſſi-
uaꝫ abnegat a cęleſtibus, cui ſemꝑ ⁊ augmẽtatio ⁊ dimi
nutio ⁊ corruptio coexiſtit: ⁊ ꝑꝑ hoc alterationes quas

debebat abnegare, ad paſſionẽ tranſumpſit dicens: qua-
lis aũt habitus quidẽ ⁊ diſpõnes non ſine tranſmutatio
nibus quę ſm paſſiones fiunt: quę aũt ſm paſſioneꝫ, in
ſe habẽt paſſionẽ: ⁊ procedẽs ẽt qđ ſic inalterabile tanq̃
impoſſibile dixit, manifeſtauit ꝑ hoc qđ dicit, ⁊ inaltera
bile ⁊ impaſſibile eſt primũ corpoꝝ. Quare ⁊ Alexan-
dro dicenti alterationẽ quideꝫ in cęleſtibus nõ deficere
ſm Ariſto. cõſentiendũ, tanq̃ ⁊ qualitate exiſtente ibi,
non tñ paſſiuã alterationẽ concedendũ ſm ipſum, non
enim vtiqꝫ feſtinauit per impaſſibilitatẽ oſtẽdere ⁊ inal
terabilitatẽ: ⁊ opꝫ hoc cum demõſtratione intelligenteꝫ
neceſſitatẽ ipſius videre: nam trãſmutabiliter patientia
coꝝ quę ſm nãm corpoꝝ ⁊ augmentant̃, ⁊ diminuunt̃,
⁊ generãtur, ⁊ corrũpunt̃, nõ tñ ipſo alterari augmentã-
tur aut diminuunt̃: ſed ſunt quidẽ in elemẽtalis ambo,
rationẽ aũt habẽtia propriã. propter qđ in pdicamẽ-
tis dicit Ariſt. ꝙ neqꝫ augeri neceſſariũ eſt, quę ſm paſ-
ſionẽ mouent̃, neqꝫ diminui: neqꝫ enim rõne paſſionis
augẽtur aut diminuunt̃: ⁊ ineſt ſemper augeri ⁊ minui,
paucitibus tranſmutabilẽ habentibus naturã. Qualiter
aũt quę ſm ſubſtãtiam hñt cõtrarietatẽ, hęc ait Alexan
der augeri, ⁊ minui, ⁊ gñari, ⁊ corrũpi, ſiquidẽ ſubſtãtię
nihil eſt cõtrariũ, excepta priuatione ipſius, quę actiuaꝫ
virtutẽ non hꝫ, ſed idoneitatẽ ſolaꝫ ſupponit, ⁊ qđ gene
ratur ex hac, nõ tanq̃ faciẽte ſed tanq̃ poſt hanc, ⁊ tãq̃
ex idoneo ad ipſum. ſi igitur nõ ſoluꝫ ex cõtrario eſt ge
neratio, cõtrarietas aũt in qualitatibus cõſiderat̃: palaꝫ
ꝙ ſm paſſiones qualitatuꝫ ⁊ generationes ⁊ corruptio-
nes accidũt ⁊ augmẽtationes ⁊ diminutiones: elementis
enim ſm qualitates in inuicẽ trãſmutatis, hęc accidunt.
Trãſmutãtur aũt agentia in inuicẽ, ⁊ patiẽtia abinuicẽ,
vt quẽadmodũ ſm accidẽs, ſic quę ſm ſubaꝫ tranſmuta
tio obſequẽs ei quę ſm qualitates, qꝛ trãſmutãtur ꝗdem
ꝓprie ⁊ immediate neceſſario a cõtrario. Subſtantię autẽ
cõtrariũ nõ eſt, ſed cõplentibus ſubaꝫ qualitatibus, ⁊ h
ſm ſubſtãtiã trãſmutatio, qꝛ coꝝ quę ſm ſubſtãtiaꝫ in-
ſunt eſt. Bene igit̃ ⁊ examinate Ariſto. quę paſſiue alte-
rãtur, ⁊ ſm ſubaꝫ patiũtur, ait. inteſa enĩ paſſio trãſmu-
tationẽ facit ſemꝑ elemẽtoꝝ, ſubſtãtiã ꝯſtituentiũ: bene
aũt eam quę ſm paſſionẽ alterationẽ a cęleſtibus abne-
gauit, cõtentus ꝑdemõſtratis: ſi enim q̃ paſſiue alteran-
tur, ⁊ ſm ſubſtãtiã patiunt̃, genita ⁊ corrupta, ⁊ augmen
tata ⁊ diminuta: palaꝫ ꝙ quę ab his excẽpta ſunt, ⁊ ſupra
paſſiuã alterationem extollũtur: quare ⁊ calefieri a ſole
ſphęras quę infra ipſum, ⁊ trãſmittere huc caliditatẽ, di
ctũ ab Alexãdro reſtrictiue intelligendũ, paſſiuã quidẽ
aliquã qualitatẽ nullatenus ibi cõcedẽdo accidere. Om
nino enim vtiqꝫ aſſequeret̃, ⁊ ſm ſubſtantiã tranſmuta-
tio: perfectiuã aũt ⁊ viuificã quãdaꝫ coexiſtentẽ his quę
ſm nãm habentibus illoꝝ eam quę a ſole traditionẽ di
cẽdum, ſed non tranſmutatiuã ipſoꝝ, ſicut eam quę ſm
paſſionẽ alterationẽ: nam ⁊ hic paſſionaliter aer ſolis ſe
cundã ſuſcipiens caliditatẽ, paſſionaliter quę hic calefa
cit, nõ enim ſolũ ſolares defluẽtias, ſed etiam aliorũ cę-
leſtiũ paſſional̃r ſuſcipiunt quę hic, ſi autẽ cęleſte eſt im
paſſibile omnis mortalis difficultatis, palaꝫ ꝙ ⁊ omnis
paſſio mortalibus inexiſtẽs remouet̃ vt ⁊ caliditas hęc
paſſiua quę intenſa etiã ſubſtantiã diſſoluit, nõ ꝯueniat
ipſi, neqꝫ ſpecies vĩr talis gñatiua exiſtens: quare ſiqdẽ
hęc ſola paſſio dicit̃, quę gñatiua, omnis paſſio tanq̃ ta
lis exiſtens, abnegat̃ a cęleſti: ſi aũt eſt aliqua ⁊ perfecti-
ua paſſio dicta cęleſtis corporis, quę ⁊ cęleſti conuenit,
alius vtiqꝫ erit de illa ſermo: quãuis aũt cõtrarios colo-
res, aut alias qualitates in cęleſtibus ſupponat quis, nõ
vtiqꝫ erunt corruptibilia illa ꝓpter coexiſtere conſenta

rę ibi contraria: vt dictum eſt ſępe, non ſeditionalia, p qđ quidem neq̧ paſſiuaȝ hñt eam, quę inuicē actio-
nem ꝛ paſſioneȝ, quia neq̧ tranſmutare ſe inuicē volũt.

Quod quidem igitur ſempiternuȝ ꝛ neq̧ augmentum habēs neq̧ decrementum, ſed inſeneſcibile/ ꝛ inalterabile/ ꝛ impaſſibile eſt primum corporum, ſi quis ſuppoſitis credit manifeſtum ex dictis eſt.

Memorat aũt prime demonſtratoꝝ de circulariter feribili corpore qđ ęternũ ſiquidē neq̧ gñationeȝ habet neq̧ corruptionē, ꝛ ꝙ neq̧ augmētationē neq̧ diminutionē hȝ: tale aũt exiſtēs ꝛ inſeneſcibile eſt, ꝛ ſic inalterabile ꝛ impaſſibile: mihi enim non fruſtra videt̃ vltimo appoſuiſſe, [impaſſibile] ſed tanq̃ oĩbus hiis ſm paſſiones accñtibus. Hoc aũt ſi qs ſuppoſitis credit, dicemus vtiq̧ ꝛ primas ſuppoſitiones ex qbus demõſtrationes cõcluſe ſunt: de quibus ꝛ Plotinus dixit, Ariſtoteli qdē eniȝ nullus vtiq̧ labor erit, ſi qs ipſi ſuppoſitiones qnti corporis acceptauerit: hinc (vt eſtimo) iumēs ipſum: dicet aũt vtiq̧ ſuppoſitiones ꝛ fundamēta oĩa ex quibus demõſtrationes cõcluſe ſunt. Forte aũt cõuenienti⁹ eſt intelligere ſuppoſitionē quę dicit, ꝙ circulari motui nõ eſt ꝯrius motus, ꝛ ꝙ quę generant̃ ꝛ corrumpunt̃ ex cõtrarijs generant̃ ꝛ in ꝯria corrũpunt̃: hoc enim tãq̃ ſuppoſitiones accipiēs ex ipſis ꝯria cõcluſit, hoc quidē nũc demõſtraturus: hoc aũt in phyſicis demonſtratum.

Videt̃ aũt ꝛ ratio apparētibus teſtificari, ꝛ apparentia rationi: omnes enim homines de dijs habēt exiſtimationeȝ, ꝛ oēs eum qui ſurſuȝ deo locũ attribuũt, ꝛ barbari ꝛ gręci quicũq̧ quidem putant eſſe deos. vȝ. vt im mortali imortale coaptatũ: impoſſe eniȝ alr̃.

Duo hęc nobis ad fidē veritatis conferunt, demõſtratiua rõ, ꝛ cõis hominũ acceptatio, aut quę a ſenſu euidētia: ꝛ cõſonis quidē ipſis ꝛ maxime in nãlibus rebus, ex ſimili hñtibus demonſtrationē, irrefragabilis fides fit, diſſentiẽtibus aũt, dubitatio quędã relinquitur. Merito igit̃ poſt demõſtrationē ꝛ eaȝ quę ab apparẽtibus pducit fidē, quę quibuſdaȝ ꝛ pluribus fit ꝛ plurimis ſufficit, ad ſic exiſtimare. tria autē ab apparẽtibus inducit teſtimonia: vnũ quidē quę a ſuſpitione quę apud homies de cęleſtibus. 2ᵐ autē a ſenſu ꝛ memoria quę de ipſis. ꝛ tertiũ a noĩe vocant ũ ipſum ethere. Primũ aũt diuidit Alexãder in hoc ꝙ oēs homines exiſtimant deos eſſe, ꝛ hoc ꝙ diuinũ exiſtimãt in loco qui ſurſum, ait autē ꝙ ambo eſſe ratio oſtēdit, ꝛ qȝ eſt qđ diuinũ, nã ingenituȝ ꝛ incorruptibile/ ꝛ inaugmētabile/ ꝛ impaſſibile corpus aliqđ oñdens ratio, ꝛ prius alijs oĩbus ꝛ perfectius, hęc deos eſſe pbauit ꝛ oſtēdit: ſed ꝛ ait, quę oſtendit eſſe circulariter motũ ꝛ circa mediũ vniuerſi, ꝙ in loco qui ſurſum eſt hoc pbauit. hęc quidē igit̃ Alexander. Forte aũt nunc ſuſpitionē oĩum hominũ ꝙ ſint dij, adducit in teſtimoniũ, qȝ oēs hoĩes quicũq̧ putãt eſſe deos pᵗer Hyppon ꝛ Diagoras, ꝛ ſicubi ſũt aliqui in locis nobis incogniti in hoc infortunati quicũq̧ putãt, oĩum ſupremum locuȝ diuino aſſignat, ſed nõ ex eſſe corpora talia deos eſſe probauit Ariſto. niſi forte deoꝝ exiſtentia habuit, qm̃ ꝙ ſint dij ęternales intellectuales, in octauo de nãli auditu oſtēdit, ꝛ in metaphyſica: ꝛ hoc [tanq̃ im mortali imortale coaptatũ] de loco ꝛ cęleſti corpori intelligit Alexãder, tanq̃ hoc exiſtēte deo ꝛ hoc [impoſſibile eniȝ aliter] ſic intelligit ꝙ impoſſe ſupremũ locũ diuinum eſſe, non exiſtēte ibi deo: ꝛ hoc quidē verum. Immortali aũt deo imortale corpus cęleſte coaptatũ eſſe, ꝛ ait locũ: ꝛ [impoſſe enim aliter] hoc eſt nõ imortali imortale coaptatũ eſſe: hoc aũt, oēs ꝛ nõ ſolũ gręcos ſed ꝛ barbaros oſtēdit in aĩalibus nãlē quãdam talē ſuſpitionem.

Siquideȝ igitur eſt aliquid diuinũ, quēadmoduȝ eſt, ꝛ nunc dicta de prima ſubſtantia corporea, dicta ſunt bene.

Et hic Alexan. ſyllogiſmũ ita pducit [ſi eſt aliquid diuinũ] hoc eſt, ſi ſunt dij, ꝛ quę a nobis ſunt dicta đ circulari corpore, dicta ſunt bene: at vo dij ſunt ęterni qui ꝛ in ſupremo loco, ꝛ oĩa quęcũq̧ diximus, ꝛ quę a nobis ergo dicta ſunt de pⁱma ſubſtantia dicta ſunt bene. forte aũt non dixit, ſi ſunt dij, ſed ſi eſt aliqđ diuinũ corpus hoc eſt circulo feribile, ꝛ bene dicta ſunt q̃ de ipſo dicta ſũt. Hoc aũt [ſi quidē igitur] bene notauit Alexãder ꝙ copulatiuo aſſimilauit, ppter euidentiam: ſi enim mũdant dij, qđ quideȝ tanq̃ probatum ꝛ euidens dimiſit, eſt aliquod diuinũ corpus exēptum ab ipſis: ſiquidē igitur eſt aliquod diuinum corpus, bene dicta ſunt, quę circulariter feribili corpore tanq̃ hoc exiſtente diuino, vt manifeſtauit cõmunis hominum ſuſpitio. Com. 27.

Accidit aũt hoc ꝛ per ſenſum ſufficienter, vt ad humanũ diceret̃, idē in omni enim pręterito tpe ſm traditã inuicem memoriã nihil videt̃ tranſmutatũ, neq̧ ſm totũ extremum cęlum, neq̧ ſm partē ipſius propriã nullã.

Secundũ hanc fidē demonſtratis appoſitaȝ de hoc ꝙ circulariter feribile corpus ſit ingenitũ ꝛ incorruptibile ꝛ impaſſibile: eſt aũt quę a ſenſu noſtro traducto nobis ab antiquo ex quo memorie taliuȝ tradite ſunt. Audiui aũt ego Ægyptios quidē aſtroꝝ obſeruationes habuiſſe deſcriptas nõ paucioribus q̃ a quinque milibus annoꝝ, Babilonios aũt adhuc a pluribus: a tantis aũt temporibus nihil narratũ eſt coꝝ quę circa cęlum aliter habēs q̃ nũc, neq̧ circa numerũ aſtroꝝ, neq̧ circa magnitudinē ipſoꝝ vel colorē, neq̧ circa motus reſtitutiones, qđ aũt in tãtis annis nihil narratũ eſt, ſȝ in ſtatu ſuo exiſtēs ſemp, quõ poſſe eſt pertranſiens ſtatum corrũpi, iaȝ enim aiunt iſti hos dies eſſe nouiſſimos mũdo: ꝛ quidē (vt eſtimo) vna hora in idētitate manēs inuariabiliter, palam eſt ꝙ ſit a gñatione ꝛ corruptione exēptuȝ: quod enim gñatur omne in principio cuiuſdaȝ tēporis ex imperfecto incipiēs ad perfectionē ſuam ꝛ ſtatum pcedēs videmus: ꝛ ita a ſtatu ad declinationeȝ delatũ corrũpit̃: qđ aũt in toto tempore hominibus cognito in idētitate mãſit, incertũ ne eſt neq̧ gñari, neq̧ corrũpi. Extremuȝ aũt cęlum dixit circulariter feribile corpus, cõtradiſtinguēs ipſum ad totũ mundũ, cęlũ ꝛ ipſum vocatũ. Vide aũt qđ quibus vtiq̧ alius tanq̃ euidentiſſimis oſtenſionibus viſus fuiſſet: his ipſe tanquaȝ perſuaſionibus vtitur poſt demonſtrationes. Com. 28.

Videtur aũt ꝛ nomē ab antiquis datũ eſſe vſq̧ ad pręſens tēpus hoc modo exiſtimantibus, quo quideȝ ꝛ nos dicimus: non enim ſemel neq̧ bis, ſȝ multotiēs opȝ putare eaſdeȝ adueniſſe opiniones, pp qđ tanq̃ altero quodã exiſtente primo corpore pręter terrã/ ꝛ ignem/ ꝛ aquã/ ꝛ aerem, ethera appellauerunt ſupremũ locum a currere ſemper, ſem-

pſterno tēpore ponētes denominationē ipſi.
Anaxagoras autē vtitur hoc noie non bene:
nominat enim ethera pro igne.

Com.29. ¶ Tertiam perſuaſionē ad ꝑpetuitatē producit eā quę a
nomine tradito vſq3 ab antiquis: duos aūt itellectus no
bis a noie inſinuat, ab ipſis imponētibus: ethera eni3 ip
ſum appellauerunt tanq̄ ſupremū, ⁊ oibus ſuperlocatū
his quę ſub luna elemētis, quoꝝ vnūquodq3 ꝓpo quo/
dam nomine vocauerūt, ſingulariter cęlū nomine ethe/
ris nominantes extremu3 ⁊ ſuperexcedēs inſinuantes ⁊
ſubtiliſſimū ⁊ puriſſimū, eoꝝ quę ſub ipſo: inſinuat aūt
nomē ⁊ ſemper currere perpetuu3 ſibi cōuenire motum
exprimēs ⁊ perpetuitatē ſubſiſtentię coinſinuante3. vo/
lens aūt oſtendere nō ſolos hos hoies eos qui ab impo
nentibus nomē vſq3 nunc habuiſſe hanc opinionē ſępe
ait/in hoies deueniſſe eaſdem opiniones, ⁊ ſi fiant qn̄q3
medię interruptiones. Palam aūt ꝙ exiſtimandū veras
opiniones ſępe deuenire eaſdem: manēs enim rerū nā,
⁊ eos qui paulo ante errauerūt, reducit iterū ad ſeipſa3:
falſę autē opiniones indeterminatę exiſtētes, ⁊ apud in/
determinate motas animas factę, nō op3 ꝙ reuertantur
eędē ſemper. Accuſat aūt Anaxagoram, nō bene ethy/
mologiꝫantē nomē etheris ab ethyn qđ eſt ardere, ⁊ ꝓ/
pter hoc vtentē ipſo in igne. ſi eſſet hęc nois ſm natura3
intelligētia, apud nos vtiq3 ignis vocaret̄ ether: quę igi
tur vtilitas duobus nominibus in ſignificationē vnius
vtentē alteꝝ ſignificatoꝝ obtegere. ¶ Sed qm̄ iteꝝ iſte
qui ſe Grāmaticū inſcribit, euidenter itentionē ſtatuēs
ſimilibus ſibi perſuadere mundū corruptibilē exiſtima
re, ⁊ genitū a quoda3 tpe, ꝓpter hoc irritat̄ aduerſus de/
mōſtrātes cęlū ingenitū ⁊ incorruptibile, ⁊ aduerſus di/
cta in his ab Ariſto. multā cōmouet feculentia3 ſermo/
num, age nunc maximū eraclea aduocantes cooperatorē
ad purgandu3 ſtercus qđ in ſermonibus ipſius ſuſcepi/
mus. Propoſita igit̄ in principio Ariſt. diuiſione ſigni/
ficationū gn̄abilis ⁊ ingn̄abilis apud finē libri inquirit
ſm qua3 tn̄ ſignificationē oſtēdit nūc Ariſto. cęlum in/
genitū ⁊ ſcribit ſic. Q ð neq3 ſic genitū ſit vtiq3 cęlu3 aut
mundus, tanq̄ impoſſibili genitu3 eſſe, exiſtenti, palam
eni3 ꝙ eſt, ⁊ perfectionē ſuę naturę accipit. igit̄ vna ⁊ ſo
la iam poſitio relinquit̄, ſi neq3 ſic genitus eſſe pōt, tāq̄
principiū eſſendi habēs, ⁊ ſi non per generationē ineſſe
ꝓductus eſt. Q m̄ igitur talē mundi gn̄ationē perimere
volens Ariſt. vtitur dignitate. ſ. ꝙ omne qđ generatur,
ex cōtrarijs generat̄, quęrendū ſi omne qđ ſm tēpus ge
nerat̄, ex cōtrarijs ſemper h3 generatione3: In his itaq3
ſic quidē ingenitū, tanq̄ impoſſibile genitū eſſe, qđ qui/
dem eſt tertiū ſignificatu3, abnegat: eſt enim ait, ⁊ perfe/
ctionē accepit. ⁊ quidē ⁊ Ariſt. omnino nouit, q2 eſt, ſed
ſic eſt, vt non genitus, neq3 qn̄q3 quidē ens, qn̄q3 autem
non ens. Vna igit̄ /ait/ relinquit̄ poſitio ingeniti, ſi neq3
ſit ingenitū, vt tactus ⁊ fulguratio, ⁊ totaliter quę ſubito.
H mōi enim ſunt ⁊ principiū eſſendi hn̄t, quāuis non ꝑ
generationē ineſſe deducta ſint, quale igit̄ dinumerato/
rum ab Ariſto. triū ſignificatoꝝ ingenerabile qđ nunc
quęrit̄: ſi enim neq3 qđ tanq̄ repente, neq3 qđ tanq̄ con
tingēs quidē generari, nondū aūt genitum, neq3 qđ tātū
impoſſibile generari. Plane eni3 iſte dicit, ꝙ neq3 ſit ge/
nitum tanq̄ exiſtente impoſſibili ipſum genitū eſſe. fru/
ſtra vt dicit ꝓponebat inquirere ſm qđ ingeniti ſignifi/
catū diſtinctoꝝ ab ipſo /ait/ Ariſto. mūdum ingenitum,
⁊ vide qualē poſitionē /ait/ relinqui, ſi neq3 ſic genitum,
vt qđ repente, hoc eſt ſi ſic genitū, quę enim ſubito inter
genita poſuit Ariſto. ⁊ palā ꝙ ſic ingenitu3 /ait/ eſſe tāq̄

impoſſibilis genitū eſſe, ſed nō tanq̄ impoſſibilis qua/
liter cūq3 ſubſiſtere, ſicut putauit iſte duo ⁊ duo eſſe im/
poſſibile tria fieri. Nō eni3 quia per generationē nō po
teſt hoc exiſtere, verū eſt dicere, ꝙ impoſſibile genitum
eſſe, ſed q2 totaliter entitu3 nō eſt ens. Igitur qualis vtiq3
erit vir iſte ſtolidus, neq3 talis diſcernere potēs, ⁊ auſus
ꝯtradicere aduerſus Ariſt. qui neq3 potuit videre ꝓpo
ſitū ab ipſo ingeniti ſignificatu3, ⁊ oppugnās ad ipſum.
videns enim ꝙ talem mūdi generationē perimere putat
Ariſt. ſ. tanq̄ principiū eſſendi habentē, quāuis nō per
generationē adeſſe ꝑuenerit, qđ quidem in repētinis eſt
videre, ⁊ ꝙ tale principiū. ſ. eſſendi hn̄s quāuis non per
gn̄ationē ineſſe peruenerit, nō ſolu3 tanq̄ ingenitū Ari
ſto. ſm primū ingeniti ſignificatum enumerauerit, ſed ⁊
tanq̄ genitū ſ3 primū ſignificatū geniti qn̄q3 dixit/ſiue
genitū/ſiue gn̄ari, qn̄q3 quidem ens, qn̄q3 autē non ens.
Q uāuis igit̄ iſte ignoret ad qđ cōtradictionē faciat. ſciē
dum ꝙ Ariſto. cęlum ingenitum ⁊ incorruptibile dicit
tanq̄ ęternū exiſtēs, qđ quidē ſignificauit ꝑ tertiū ſigni/
ficatū ingeniti vbi dixit: vno aūt ſi quid totaliter impoſ
ſibile gn̄ari, vt qn̄q3 quidē ſit, qn̄q3 autē nō, ⁊ ſic impoſ/
ſibile, vt nō verum ſit dicere, ꝙ generabit̄ vtiq3: tale au/
tem eſt, qđ nō prius quidē non ens, poſterius aūt ens, ⁊
rurſum iteꝝ nō ens, ſed ſemper ens: genitum enim diffi
niēs ſm primū modum ſiquid non prius ens, poſterius
eſt, aut poteſt totalr̄ generari ſiue per extēſionē tēporis
trāſmutatū ineſſe ex nō eſſe, ſiue repēte ꝑori ⁊ poſterio/
ri, partes temporis ſignificāte ⁊ corruptibile rurſum qđ
tali aſſimilat̄, qđ rurſus ens ſeu prius ens, poſterius aūt
nō eſt/aut poteſt eſſe/ſiue per durationē tēporis/ſiue ſu/
bito ad nō eſſe trāſmutatur: cęlum enim dicit ingenitu3
⁊ incorruptibile, tanq̄ ſupereminēs a tali generatione ⁊
corruptione. Et ad horū demōſtratione3 duabus vtitur
ꝓpoſitionibus vt dictū eſt prius. ſ. dicēte, q2 qđ generat̄
ex cōtrarijs generat̄ ⁊ in cōtraria corrūpit̄, ⁊ dicente, q2
circulari motui nō eſt motus cōtrarius. Ad has igitur
duas ꝯdicere ꝓpoſitiones iſte ad priorē cōtradicit, ⁊ q̄/
cūq3 quidē dicere poteram ad intelligētiā Ariſt. de ſen/
ſu harū dicta ſunt prius: ex illis aūt facile (vt eſtimo) eſt
diſſoluere ⁊ huius viri iſtātias. Dicit igit̄ ꝙ Ariſtote.
quidē ⁊ huius expoſitor Alexāder improprie ꝯria ve/
rificari volunt, hęc ꝯria ex ꝯrijs generari. alij autem ali/
qui ⁊ tanq̄ de priuatione ⁊ ſpecie, ſanā eſſe aiunt ſuppo/
ſitionē: ⁊ ꝙ quidē neq3 in his quę ab Ariſto. dicta ſunt,
cognoſcit, manifeſtat ipſe Ariſto. dicens, ꝙ muſicu3 ſit,
nō ex muſico, verūtamē non ex omni, ſed ex imuſico, ⁊
armoniꝫatū ex iarmoniꝫato, ⁊ corrūpi armoniꝫatū, i iar
moniꝫationē ⁊ hāc non in quācūq3, ſed in oppoſitā: dif/
fert aūt nihil de armonia dicere/aut ordine3/aut cōpoſi
tionē: qualiter igit̄ iſte/ait/ Ariſto. improprie contrarijs
ſermonē de generatione facere: ⁊ in ꝑmo phyſicę libro,
ex quo hęc ꝓpoſui ego, ꝙ tn̄ ⁊ ex ꝓprie cōtrarijs pala3,
⁊ nō oportebat de hoc prolongare ſermonē, neq3 ſtulti/
tiā prioꝝ adducere, cū nulla ſit oportunitas ipſoꝝ: here/
ſes eni3 oſtēdere ꝙ cęlū dicat Ariſto. nullū hīc contra/
rium, ſed ꝓprie ꝯrium hoc conat̄ oſtēdere cęlum habe/
re priuationē oppoſitā. Ait igit̄, non vtiq3 dixit Ariſt.
cęlum nō habere ꝯrium aliqđ, ſi ꝯrium priuationē dice/
bat. neceſſe itaq3 rurſum ipſius trāſcribere verba ꝓpter
nō credituros ſi quis oino tam ſtulta ſcripſiſſet. Si enim
ait/⁊ cōcedat̄, cęli motui nō eſſe motum cōtrariū, priua/
tionē quidē talis motus eſſe nō impoſſibile: omni enim
rei nāli, in ſubiecto eſſe hn̄ti, eſt aliqua oppoſita priua/
tio: naturalis aūt quędā res ⁊ motus. quę enim ante mo
tum, ⁊ poſt quietationē motus imobilitas, priuatio exi/

ſit talis motus. Si igiť celi motui priuationē quidē eſſe oppoſitaꝫ non eſt impoſ: non ergo que ſm ſpēm ⁊ priuationeꝫ, ſed que vt cōtraria accipit. In his itaqꝫ, primo quidē q̄uo non attēdit ꝙ non vtiqꝫ Ariſto. conceſſit eē priuationē cōtrarij motus, qui putat ſe demonſtraſſe, in octauo de nāli auditu. ꝙ perpetuus eſt qui circularis: ſi aūt eſſꝫ, vt iſte ait, ⁊ ante motum hunc, ⁊ poſt motuꝫ immobilitas q̄uo eternus motus eſſet: Scd̄o aūt q̄uo nōne queſtio querebať tanq̄ cōfeſſum accepit: queſito enīꝫ ſi eternum eſt celuꝫ ⁊ celi motus, aut ab aliquo ꝑncipio tēporali genitū, ⁊ finē eſſendi habebit ſi aliqđ tempus iſte tanq̄ cōfeſſus Ariſto. ēt accipit, qđ ⁊ ante motum erat priuatio ipſius, ⁊ poſt motū, aut ignorans qđ ſignificet priuationis nomē, aut ſiquidē nouit ꝙ ſignificat abſentiā ſpeciei innato habere ipſam, mirabile q̄uo malitioſe aut inſenſata qđ de eternitate inquirens cōfeſſum, accipit, ⁊ ꝑexiſtētem ⁊ ſequentē habere priuationē: nō enim vtiqꝫ (vt eſtimo) ⁊ hoc ignorat, ꝙ ꝑuationeꝫ que eſt abſentia ſpeciei impoſſibile coexiſtere cū ea. ⁊ Ariſto. plane dicente in phyſica. Nō enim idem homini ⁊ imuſico eſſe, ⁊ hoc quidē permanet, hoc aūt nō permanet: quod quidē enim non oppoſitū, permanet, homo enīꝫ manet ſub muſico, imuſicū aūt non permanet. Q̄uo igitur aut Ariſto. eternū putans, priuationeꝫ habere exiſtimabat, aut iſte de eterno inquirens cōfeſſuꝫ accepit priuationē habere: Et ſiquidē hoc putabat veruꝫ adhuc alia demōſtratione indiguit ad oſtendendū qđ intendebat, qꝛ conſimiliter apud ipſum ⁊ celū ⁊ totus mūdus genita ſunt a principio aliquo tēporali, ⁊ in parte tēporis corrūpenť. Talia itaqꝫ ipſius ſomnia ꝓlongare amplius cōpellor, non qꝛ multis indigeant ſermonibus ad diſſoluendum, nam ⁊ ceco qđ dicitur eſt palā, ſed vt addiſcant, q ꝓpter magnitudinem librorum ipſius, ⁊ anteq̄ legant ammirantes ipſum q̄uo ignorans iſte in quales agones peruenerit: nam poſt pauca, ait, album enim ⁊ nigrū, ⁊ vniuerſaliter quorum oppoſitorum eſt aliqđ intermediuꝫ cōtraria quidem hec oīo ſunt: ſpeciei enim ⁊ priuationis nulluꝫ intermediū: in materia enī horū vtrūqꝫ ⁊ non intermedia horū materia: quid enim: albū ⁊ nigrū non in materia: quid aūt: intermediū albi ⁊ nigri materia eſt: q̄uo anteꝫ ſi via eſt ⁊ protenſio quedā a priuatione in ſpeciem, ⁊ a ſpecie in priuationē, non erit vtiqꝫ aliqđ intermediuꝫ, ⁊ horū quāuis non ſit nominatū. Multa igitur talia dicendo, ꝓponit oſtendere tandē, ꝙ non eſt veruꝫ ꝙ ſit generatio, ex ꝓprie contrarijs: ⁊ poſt hoc ꝙ neqꝫ vt ex priuatione, ⁊ qđ quidem non ex ꝓprie cōtrarijs, per plura putat oſtēdere, quorum primum eſt hoc: ſi ꝯo ſolum, ait, accidentia, ſed ⁊ ſubſtātia generatur, indiuidue ſubſtātie autem nihil eſt cōtrariū, vt in predicamētis ipſe Ariſt. docet, qualiter omne qđ generatur ex cōtrarijs generatur: Secūdo ait, ſi ⁊ irrationaliū animarū eſt generatio ⁊ nō omnis ſpecies anime ingenerabilis exiſtit ⁊ incorruptibilis, dicit aliquis nobis, ex quo cōtrario anima equi ⁊ bouis ⁊ vniuſcuiuſqꝫ reliquorum brutorum animaliuꝫ genite ſunt, aut iterū in qđ cōtrarium corrupte reſoluantur: Adhuc aūt ait, euidentius ſermonis falſitas apparebit cōſiderāti ſpēs aīe: qđ enim ꝯtrium iraſcibili, ⁊ gñatiue, ⁊ nutritiue, ⁊ augmētatiue, ⁊ appetitiue. Tertio autē nō in ſubſtātijs ſolū ait, ſed ⁊ in ipſis accidētibus non vī vera Ariſto. ſuppoſitio. generať enim trigonum ⁊ circulus ⁊ reliquę figurę: ⁊ palam ꝙ nulla horū ex cōtrarijs fit: ſiquideꝫ nō eſt figura figurę cōtraria, vt ⁊ ipſi videť. Adhuc aūt ait, quarto, ⁊ ex dextro ſiniſtrū fit, hec autē ad aliqđ non ꝯtria: ⁊ ſimplř ait, in quibuſcūqꝫ ꝑdicamētis non ſunt ꝯtria, palam ꝙ que in his indiuidua nō ex cōtrarijs hñt gñationeꝫ. Quintū ⁊ hoc apponēs. Sextū aūt, neqꝫ in ipſa qualitate in qua maxime cōtraria, eſt ſiľr verū, vt ait, puta in calido, ⁊ frigido, ſicco, ⁊ humido: neqꝫ enim hec oībus modis ex contrarijs neceſſe generari: ſi enim aer ait, neqꝫ colorē hꝫ, neqꝫ ſaporeꝫ, vt probat, ꝙ neqꝫ viſibilis eſt ipſe, neqꝫ guſtabilis. tranſmutať autē in aquā q̄ ⁊ colorē hꝫ ⁊ ſaporeꝫ, ex quibus cōtrarijs eorum qui in aere coloris ⁊ ſaporis gñatur qui in aqua color ⁊ qui in aqua ſapor: ⁊ ſi in terra, ait, aer trāſmuteť, ⁊ ſi in igne, eadeꝫ dicendū. Sed ⁊ ſm putrefactionē ait, aeris generanť aīalia varios colores hñtia, ⁊ ſaporum diuſ: ex quibus igitur in aere cōtrarijs, cū aer non habeat: Ex cōuenienti aūt priuatione, hoc eſt ex incoloratione que in aere gñari cōcedit. In igne aūt de colore ipſius querit hoc eſt de lumie, aut eſt aliqđ, aut ꝯtriū lumini, aut nō eſt. ſiquideꝫ igiť nō eſt, neqꝫ vtiqꝫ ex ꝯtrario gñationē habebit: ſi aūt eſt qđ, vtiqꝫ erit aliud q̄ tenebra. tenebra autē ꝑuatio luminis, vt, ait, in alijs oſtēſum eſt, ſed non ꝯtrariū: ſi aūt aliquis ait, ⁊ ꝯcedat cōtrariā eē lumini tenebrā, ⁊ ſic nihilominꝰ ſi non ⁊ magis Ariſto. ſermo redarguiť: qñ enim, ait, ab aere per dieꝫ illuminato, attrito ignis generať, nō vt ex illuminato. vꝫ. generať, ſꝫ vt ex aere, nam ⁊ ex nocturno generať: qđ ergo in generato lumen, nō ex ꝯtrario genituꝫ eſt. ¶ Hec igitur tanq̄ euerſiua ſermonis Ari. per multa verba viro hoc ꝓducēte, pauca iaꝫ dictorum opꝫ me iterum dicere, ex quibus (vt eſtimo) ⁊ hec ⁊ dicēda ab ipſo diſſoluētur, ſꝫ ꝙ nō quidē ex ꝓprie vocatis cōtrarijs omnē generationeꝫ eſſe vult Ariſto. ſed ex his que ſm ſpēꝫ maxime ⁊ ꝑuationē opponunť, ex dictis in p̄ de naturali auditu. ad q̄ ⁊ Ariſt. remiſit preſentē ſermoneꝫ, lꝫ addiſcere me trāſcribēte aliqua ibi ſcriptorum. Sumendū itaqꝫ p̄ ꝙ oium entiū nullū neqꝫ facere natū eſt neqꝫ pati, cōtingēs a cōtingēte, neqꝫ gñať qđcunqꝫ ex quocūqꝫ, niſi aliqs accipiat ſm accñs: qualř enim vtiqꝫ gñabitur albū ex muſico, niſi ſi accñs ſit albo aut nigro muſicuꝫ: ſed albū qdē gñať ex nō albo, ⁊ hꝫ nō ex oī, ſed ex nigro aut intermedijs: ⁊ muſicū ex nō muſico, verūtñ nō ex oī ſꝫ ex imuſico, aut ſi qđ ipſorum eſt intermediū: neqꝫ itaqꝫ corrūpiť in ꝯtingēs primū, puta albū non imuſicū, excepto ſi qñqꝫ ſm accñs, ſed in nō albū, ⁊ in nō albū, nō in qđcūqꝫ, ſed in nigrū vel intermediū. Siľr aūt, ⁊ muſicuꝫ in nō muſicū, ⁊ hꝫ nō in eōtingens, ſed in imuſicuꝫ, vel ſi qđ ipſorum eſt intermediū, ſiľr aūt hoc ⁊ in alijs, qm̄ ⁊ nō ſimplicia entiū ſed cōpoſita ſm eandē rōnem ſe hñt, ſed ꝓp nō noiatas eē oppoſitas diſpōnes latet hoc accidēs: neceſſe enīꝫ omne armonizatū ex inarmonizato gñari, ⁊ inarmonizatū ex armonizato, ⁊ corrūpi armonizatuꝫ in inarmonizationē, ⁊ hanc nō in fortuitā, ſed in oppoſitam. differt autē nihil in armonia dicere, aut ordine, aut cōpoſitione. Manifeſtū enīꝫ ꝙ eadē rō, ait ꝯo ⁊ domus ⁊ ſtatua, ⁊ qđcūqꝫ aliud gñať ſiľr: domus enim gñať ex non cōpoſitis, ſed ex diuiſis eſſe hec, ſic ⁊ ſtatua ⁊ figuratorum aliqđ ex infiguratione: ⁊ vnūqđqꝫ horū, hec quideꝫ ordo, hec aūt cōpoſitio quedā ſunt. Si igiť hoc eſt verū, omne vtiqꝫ fiet qđ fit, ⁊ corrūpeť qđ corrūpiť, aut ex cōtrarijs, aut in ꝯtrarijs, ⁊ horū intermedia. Intermedia autem ex cōtrarijs ſunt: quare oia vtiqꝫ erunt que nā generanť, aut cōtraria, aut ex cōtrarijs: ⁊ ſufficiebāt quidem (vt eſtimo) hec oſtēdere ꝙ magis ſpeciē ⁊ priuationem q̄ ꝓprie vocata cōtraria principia generatorum ⁊ corruptorū Ariſto. ponit, ⁊ exēplorum plura ex illis afferēs. multa autē ⁊ in his que cōſequēter ideꝫ hoc manifeſtāt: modicū aūt apponať inuerecundiſſimum (vt eſtimo) cōfundens: quot quidē igiť principia eorum que circa generationē ⁊ q̄uo dictum eſt palā, ꝙ opꝫ ſupponi aliqđ con

trarijs ⁊ contraria eſſe : modo autē quodam alio nō ne-
ceſſarium,ſufficiens enim eſt alterum contrarioꝝ facere
abſentia ⁊ prima tranſmutationē,palam ꝙ abſentia ſpe-
ciei/priuatio eſt, quā paulo poſt nomineten⁹ dixit op-
ponēs ipſam ſpeciei , dicto enim ꝙ vnū principiū ſub-
iectū inducit: vnum aūt ratio,hoc eſt ſpēs,eſt aūt cōtra-
rium huic priuatio:qḋ quidē in oppoſitionē eaꝫ quę ſm
ſpeciē ⁊ priuationē tanq̄ꝫ vbiqꝫ exiſtentē oēs aſſumauit
oppoſitiones aut ꝯrietates,⁊ ex his palam,⁊ ex alijs di-
ctis in locis illis,quę longum eſſet trāſcribere : qḋ auteꝫ
hoc ſit habēte primo quidē ignorans vir iſte videbitur
penitus quę ab Ariſto. dicunt̄,qui ⁊ oſtendere putat ꝙ
ſm oppoſitioneꝫ ꝓprie ꝯrioꝝ ſolam generationē ⁊ cor-
ruptionē Ariſt.perficiat.deinde oēs inſtantie ipſius q̄s
ſm talem ſuppoſitioneꝫ fecit, ⁊ tanq̄ꝫ patentes factę fru-
ſtra factę ſunt, ⁊ demōſtrationē Ariſt.non attingunt.te-
ſtatur eniꝫ ⁊ iſte, ⁊ ſi nequaq̄ꝫ ſit dignus pro teſtimonio,
ignorans de quo ſit ſermo. teſtat̄ tamē ꝙ ex priuatione
gn̄atio.vt ⁊ Ariſto.videt̄:naꝫ ex aere genitus ignis,ſm
ꝙ ſit/coloratus eſt ,non ex ꝯtrario generationē accepit,
ſed ex ſola ꝯuenīētī priuatione : quoniā aūt non ſufficit,
quę huius vilia oſtēdere,ſed ⁊ ipſuꝫ dogma qualiter ex
cōtrarijs generatio opꝫ cōfirmari, ⁊ quę ſint hęc contra-
ria,necnō ⁊ inſtantias huius per ſingulas ſoluere reme-
moratis paucis his quę ſm appoſitionē,ſic cōuertat ad
ſoluendū. tantū autem prędicendum ꝙ aliud eſt qḋ eſt
ſub fieri gn̄ationis, ⁊ aliud qḋ generat̄,ambo aūt ab agē
te generātur:adinuicē ſunt faciensqꝫ ⁊ genituꝫ, ⁊ vt agēs
genitum faciat ⁊ genitum omne qḋ generatur,ab agente
generet̄. Impoſſibile eniꝫ vt ⁊ Plato ait,ſine cauſa gn̄a-
tionē habere, ⁊ a cā alia.vꝫ.pręter ſeipſuꝫ:qḋ quidē eniꝫ
per ſe ſubſiſtens,totū ſimul eſſe opꝫ,ſubſiſtēſqꝫ ⁊ ſubſti-
tutū:qḋ autem genitum,totū ſimul nō eſt:nō enim vtiqꝫ
genitum fuiſſet. eſt enim genitum quidem in qḋ agentis
operatio infigit̄, hoc autē eſt qḋ ſubijcit̄, velut lapis qui
ſculpitur in Mercuriuꝫ. hoc aūt qḋ generat̄ ſpecies quę
efficitur ex operatione ⁊ forma. ⁊ vide quia qui ſculpit̄
a ſculptore Mercurij lapis eſt,qꝛ iſte eſt qui genit⁹ ē:hoc
autem qḋ generatur forma : omne autē qḋ ab agente ge-
nitum ſm ſpeciem diſponit̄,ſm quod agens operatur,
velut lapis ſm ſpeciē qui in ſculptore mercurij , ⁊ ligna
ſm eam quę in factore nauis, ⁊ ſperma ⁊ mēſtruum ſm
eam quę in natura ſpeciē animalis:omne aūt qḋ ſm ali-
quam diſpoſitionē diſponitur,non habēs ipſam prius,
diſponit̄ ſm ipſam,non enim vtiqꝫ diceret̄ diſponi : at
ꝟo ⁊ idoneū ens ad diſponi:abſentiā ergo ſpeciei illius
habet aptę natę infieri , abſentia autē apti nati,priuatio
eſt.Priuationē ergo ſpeciei habꝫ,qḋ debet generari, ⁊ ne-
ceſſe priuationē abſcedere,ſi debeat ad eſſe ſpecies:non
enim poſſibile ſimul exiſtere abſentiā ⁊ pręſentiam ſpe-
ciei:⁊ hoc quideꝫ a ſubſtātiali generatione incipiens ad
omnē procedit generationē: nam ⁊ in accidētibus verū
eſt dicere,quia qḋ dealbatur,prius non ens album , ſed
habēs abſentiā albedinis, ⁊ idoneum ens ad ipſam, de-
albatur a cauſa dealbante. In cōtrarijs autē proprie di-
ctis,qḋ eſt aptum natū ad oppoſitioneꝫ,ſi nō habet alte-
rum cōtrarioꝝ,modis omnibus habet alterū,vel inter-
medium:qḋ enim dealbatur habēs abſentiā albedinis/
aut nigruꝫ eſt/aut aliqḋ intermedioꝝ, ⁊ ex ambobus cō
mixtū, ⁊ ad vtrūqꝫ extremoꝝ,habens rationē oppoſiti.
tale enim fuſcum/ad albū/⁊ nigrum, ⁊ tepidum/ad cali-
dum/⁊ frigidum.Similiter autē ⁊ in oppoſitis ſm ad ali-
quid,qḋ dextrum fit,aut ex ſiniſtro fit dextrum,hoc eſt
prius ſiniſtrū ens,aut ex aliquo intermedioꝝ: ⁊ affirma-
tio autē ſi fiat,ex negatione fit , ⁊ negatio ex affirmatio-
ne, ſunt enim hęc intermediata : cōmunis autem vbiqꝫ
quę ſm ſpeciem ⁊ priuationē oppoſitio:etenim qḋ ex ni-
gro album, ⁊ ex ſiniſtro dextrum fit , ex non tali fit, ⁊ ex
abſentia apti nati : quare neceſſe omne qḋ generat̄ abij-
ciens omnē priorē diſpoſitionē,tranſumere illaꝫ ſpēm,
ſm quā dicit̄ generari:⁊ hoc merito. neceſſe enim remo-
ueri non potēna coexiſtere cum ſpecie quę aduenit : nō
poſſunt aūt coexiſtere cum ſpecie quę aduenit:non poſ-
ſunt aūt coexiſtere oppoſita ſm vnamquāqꝫ oppoſitio-
nū:ſemꝑ autē ante aduentum ſpeciei,ſm quā dicit̄ fieri
qḋ generat̄ , oppoſita illi inexiſtebāt, ⁊ fiēti:hoc eſt ſub-
iecto,cōiter quidē omnibus ꝑuatio aduenientis ſpeciei,
ſiue ſubalis ſit ſiue accidētalis. In ſpeciebus autē quę vt
accñs cum ꝑuatione ⁊ oppoſita ſpeciebus illis ſm alias
oppoſitiones. Si itaqꝫ hęc vera dico ⁊ ſyllogiꝫarē vtiqꝫ
ex dictis ſic,omne qḋ generat̄ ,ab agente generat̄ :qḋ ab
agente generat̄,ſm ſpeciē diſponit̄ ,ſm quā agens ope-
tur:qḋ ſm aliquaꝫ ſpeciē diſponitur,abſentiā illius pus
habēs, ⁊ idoneitatē ad ipſam,hoc eſt priuationeꝫ ipſius
habens prius ſic ſm ipſam diſponit̄ , habens priuatio-
nem ſpeciei quę debet generari ante ipſam ſolaꝫ in ſub-
ſtātijs,aut alia oppoſita ad aduenīēteꝫ ſpeciē,vt in acci-
dentibus abijciens primo/aut priuationē/aut oppoſita,
tanq̄ꝫ nō potentia coexiſtere cum ſpecie,quę dicit̄ gene-
rari,tunc diſponit̄ ſm illā ſpeciem , abijciens oppoſita,
⁊ tunc fiens qḋ dicit̄ generari , ex oppoſitis in oppoſitā
ſpeciem tranſmutat̄ . qḋ ergo generat̄ omne ex oppoſi-
to generat̄ ,qḋ generat̄ ,qḋ quideꝫ oportebat oſtendere,
vt geometrę dicūt, ⁊ generatio ex oppoſitis, ⁊ corruptio
in oppoſita. ſępe eniꝫ abſcedēte,ſed ſuppoſita ſibi trāſ-
mutat̄ ſupponit ſm priuationē quideꝫ in oibus,in qui-
buſdā auteꝫ cum hac ⁊ ſm alias oppoſitiones. Sed quō
Ariſto.non ex oppoſitis,ſed ex cōtrarijs dixit generari
qḋ generatur :· aut qꝛ cōtraria oppoſita omnis vocauit,
ſm non poſſe coexiſtere inuiceꝫ ipſa inſigniens,qḋ qui-
dem tanq̄ꝫ oppoſitis ineſt,ꝓpter qḋ,quādoqꝫ quidē cō-
traria,quādoqꝫ auteꝫ oppoſita vocat ea ex quibus gene-
ratio:aut enim qḋ ſubijcit̄ /ait/aut oppoſitū. dico autem
quidē ſubijci hominē opponi aūt imuſicum: ⁊ ſępe etiā
oppoſita,cōtraria vocat, ⁊ cōtraria oppoſita,ſcḋm non
manere ipſa caracteriçans. Dicit̄ igitur,quia qḋ quideꝫ
non oppoſitū manet:homo enim manet,non muſicum
autē, ⁊ imuſicum non manēt. In pręđicamentis ꝟo hoc
ipſum proponēs.ſ.oppoſitoꝝ drias tradere ab alijs de-
terminauit cōtraria,ſm ſpeciē ambo oppoſita eſſe/ſicut
⁊ dextrū ⁊ ſiniſtrū habētia cōem oppoſitoꝝ rationem,
ꝓpter nō coexiſtere, ⁊ rationē contrarioꝝ ꝓpter ambo
ſpēs eſſe. Alia quadā dria quę ipſoꝝ ad aliqḋ ſm quaꝫ
abūdant,hęc inſigniuit, ⁊ ſpēꝫ ⁊ priuationeꝫ iteꝝ ꝓprie
ſignificauit oppoſitione , differētibus ab alijs,ſm non
eſſe ambo ſpēs, ⁊ affirmationē ⁊ negationē , ſm qḋ vnū
interimēs negatio,alia nō ꝓhibent inducere. Ex dictis
aūt ⁊ omnes quidē repente inſtātię ipſius ſoluunt̄, vt in
promptu:nihil enim prohibet ⁊ vnāquāqꝫ breuiter per-
trāſire:ſi enim non ſolū ex ꝓprie cōtrarijs generatio: vt
oſtēſum eſt , ſed ⁊ ex priuatione generat̄ ſpēs, ⁊ iſte mo-
dus eſt cōis oium quę gn̄ant̄ nihil ꝓhibet ⁊ ſubſtātiam
generari.Et Ariſto. domuꝫ generari ⁊ animal dicens, ⁊
plantā, ⁊ ſubam gn̄ari/ait/⁊ non ex ſyllogiſmo hoc con-
cludo:ſed audi ipſum plane diceteꝫ.qḋ autem ſubſtan-
tię ⁊ quęcūqꝫ alia ſimplr̄ entia,ex ſubiecto aliquo gn̄an-
tur,ꝯſiderāti vtiqꝫ fiet manifeſtū:ſemꝑ eniꝫ eſt aliqḋ qḋ
ſubijcit̄ , ex quo generat̄ qḋ generat̄ /puta plantę ex ſe-
mine, ⁊ animalia ex ſpermate, ⁊ oppoſita.vꝫ.īfiguratio-
ne vel inordinatione,aut informitate, ⁊ in alio aūt loco,

At ꝟo

At iſte/ait/ꝫ domus ꝫ ſtatua ꝫ qđcūqꝫ aliud generatur ſimiliter, domus enim generatur ex nō compoſita eſſe, ſed diuiſa eſſe, hoc ſic ꝫ ſtatua, ꝫ figuratorum aliquod, ex infiguratione ꝫ vnūquodqꝫ horum, hęc quidem ordo, hęc autem cōpoſitio ꝗdam ſunt. Si autem ꝫ irrōnabiles aīę generātur ꝫ corrūpantur vt iſte/ait/ſpecies ſunt. vꝫ. inanimatorum corpoꝝ, quę ex inanimatis fiunt aīata, ſicut ex informibus formata, ꝫ iterum ex animatis inaīata anima corrupta ſiqdem corrūpitur, ꝫ palam ꝙ ſpēs oīę, ſimiliter generātur, nam ꝫ omnium talium cōmunis quę a priuatione generatio, ꝫ nullum inconueniens ſeqtur.

Et ad tertiū aūt qđ a figura arguit, ſufficit quidē ꝫ ex infiguratione, quam ſepe nominauit Ariſtoteles. quāuis enim ex alia generētur figura vt operando adueniētem, infiguratum eſt ſuppoſitū, aut magis inangulatū, ſi circulus exiſtēs, in figuram angulatam trāſmutetur, verūtamen quod in figura nouit Ariſtoteles, oppoſitionem audi dictam in p̄mo phyſicę de Democrito. Democritus ſolidū ꝫ inane, quorum hoc quidem ens, hoc autē vt non ens dicet, adhuc poſitione figura ꝫ ordine, hęc aūt genera cōtrariorum poſitionis, ſurſum deorſum, ante retro, figuraqꝫ angulatum inangulatum, rectum circulare. Oportebat igitur inquirere, ſi forte affectum addiſcendi habebat, quomō in p̄dicamentis dixit Ariſtoteles, ꝫ qdem non potentibus coexiſtere inuicem angulato ꝫ circulari in eodem ſubiecto, ſed ꝫ ex dextro ſiniſtrū fiat, hoc qdem ꝫ ex contrario, quę enim ad aliqd ambo entia ſpēs, ꝫ contraria ſunt differentia ab alijs contrarijs, eo qđ ad alterū dicūtur, ꝫ ſm hanc differentiam characterizata ſunt, verūtamen qđ ex oppoſito, ꝫ huic ꝫ alijs ineſt, quę enim ſm ſpēm ꝫ priuationem oppoſitio, omnibus ineſt p̄dicamentis, ꝫ quęcūqꝫ non habēt proprie cōtraria. Quare ꝫ ipſius quartū ꝫ quintū ſoluit. Sifr autem ſoluet ꝫ ſextus, in quo manifeſtius eſt glorians, etenim aer iſte cōpoſitus igne participans, ꝫ ſuperficiem habens, modis oībus habet aliquem colorem, ſicut ꝫ vitrum, diaphanus autē maxime oium corpoꝝ exiſtens, ꝫ traducens vltra vitrū, ꝫ non reſiſtens ipſi inuiſibilis eē ꝫ incoloratus videt̄. Deinde p̄mis qualitatibus ſm quas ſubſtantur quatuor elemēta: nō oībus omnes, neqꝫ ſm oēm complexionem cōmixtis, alię qualitates cōſtituūtur caliditati dico ꝫ frigiditati ꝫ humiditati ꝫ ſiccitati, non oēs alias qualitates quę ſm colorem, aut ſonum, aut ſaporem, aut odorē, aut cōtrareſiſtētiam vnicuiqꝫ illorum, aut qualīcūqꝫ cōmixtis adinuicem coexiſtere, ſed caliditati qdem ꝫ ſiccitati, ignem cōſtituentibus color efflorēt, ꝓpter qđ ꝫ ignei colores ſunt. caliditati aūt ꝫ humiditati, aerem ſpecificantibus, ſonus ſuperuenit, ꝫ in alijs ſimilr. Quādo igitur ex aere aqua vel ignis fit, p̄ncipales quidem qualitates, in cōtrarias ſibi trāſmutant̄. conuenientes autē elemētis, puta color, aut ſapor ex ſuis priuationibus oriūtur, quāuis enim ſine ſapore, ꝫ ſine colore ſm ſe ſit aer, ſed idoneus tranſmutare in ignem ꝫ aquā, quibus colores ꝫ ſapores coapparent, ſic autem ꝫ lumen ꝫ color exiſtens ignis, vt iſte/ait/ſiue ignis ſpecies, vt dicit Plato, veritatis expoſitor, ex nō luminoſo, ꝫ ob hoc fieri conceditur, qđ autē non luminoſum aliquid aliud eſt ꝙ obtenebratum: ſiquidem abſentia luminis, tenebra eſt, vt etiam huic videt̄, ꝫ/ait/hoc eſſe oſtenſum, neſcio vbi, qa ꝫ quando ex luminato per diem aer attritio accendit̄, ignis luminoſus ex obtenebrato. vꝫ. ſm ſuam naturam aere factus eſt, ſed nō a ſilice vel a petra, neqꝫ ab oino non ente, vt iſte putat poſſe fieri tranſmutationem, tranſmutatio enim tranſitus eſt ab alio in aliud, quādo autē ſm putrefactionē aeris/ait/fieri animalia varios colores habētia, ꝫ ſapoꝝ differētias, ꝫ q̄rit, ex quibus 5rijs facta ſunt hęc, cum aer non habeat, ꝙ dignus vtiqꝫ erit, neqꝫ hęc conſpicere potens, ꝙ aer ſimplex ꝫ purus, neqꝫ putreſcere poteſt per ſe, neqꝫ talia aīalia ſolus ꝓducere, ſed quando exalationibus q̄ circa terrā cōmaſſatum ex q̄tuor elemētis plaſmet̄ tūc ex his ꝫ putredo in illo loco cōſiſtit, ꝫ talium aīalium generatio. Hęc qdem igitur ſufficiāt ad ſolōnem inſtantiarum ipſi⁹. Porro aūt neqꝫ opus erat meoꝝ ſermonū, plane ipſe in ſuis ꝟbis confitet̄ ꝙ Ariſtoteles ſermo q dicit, quę gn̄antur ex cōtrarijs generari, in ſpē ꝫ priuatiōe generaliſſima oppōne verus eſt, non adhuc autē ſemꝑ in reliqs 5rijs. quādo autē cōiter huic dictum eſt, maligne Themiſtiū aduerſum Ariſtotelē coīndoxit. Nā ꝫ ipſe Themiſtius/ait/vbi in ea quę ſm ſpēm ꝫ p̄uationē oppoſita 5rioꝝ appellationem trāſumpſit remiſſe aliqualiter, tāꝙ non vera Ariſtotelis ſuppoſitio nos docuit, ꝫ qdem Themiſtius ſciēs dicta in nāli auditu, ad quę ꝫ hunc ſermonē remiſit Ariſto. merito dixit, ꝙ vniuerſaliter accipit Ariſtoteles ꝙ ex 5rio ꝫ in 5rium, gn̄aliſſimam accipiens 5riationem ſpēi ꝫ priuatiōis, ſed iſte nouit his qui Attinio ſcribēs, ꝓpter qđ neqꝫ lectitans (vt eſtimo) aut ſi legerat, non intelligens dicta in nālib⁹ de gnōne ad nomē 5rioꝝ nugas euocauit tātas multitudine, putāſ ſufficere auditoribus ſuis ad ſtupefactionē, ſed quoniā vane glorioſe, ſed nō affectu doctrinę: cōcedat̄/ait/Ariſto. hic vocare 5ria ſpēm ꝫ priuationem, ꝫ omne qđ fit ex ꝓpria priuatione gn̄ari, ſicut igit̄ ꝫ qđ corrumpit̄ ex ſpē redire in priuationē, ꝫ hęc cum dixiſſet, ex his putat oñdere ꝙ ꝫ cęlum gn̄abile ꝫ corruptibile, ſm Ariſtotelē videbitur, videamus ipſius mirabiles obiectiones, ꝫ has ex qbus euidētibus axiomatibus cōcludit q̄ intēdit, omni/ait/ſpēi nāli in ſubiecto ꝫ materia eſſe habenti, eſt ſemꝑ oppoſita priuatio, ex qua genita eſt, ꝫ in quam corrupta reſoluit̄. ꝫ cęlum autē ꝫ totus mūdus naturali ſpē ſpecificatus eſt, quare habebūt ꝫ hęc p̄uationem ex qua genita ſunt, ꝫ in quā corrūpuntur, ſicut enim hō ex non hoīe generatur, ꝫ domus ex non domo, ꝫ vt ſimplr̄ dicatur nālium ꝫ artificialium ſpērum vnaquęqꝫ ex non tali accipit gnōnem, ꝫ cęlum ergo nālis ſpēi exiſtens, ex nō cęlo genitum eſt, ꝫ mūdus ex nō mūdo. Iſta autē ratio eſſe qdem forte dicit ſuppoſitū aliqđ aū mūdi generationē, ꝫ mām exigit in qua cęli ꝫ mundi priuatio extitit, ex quo trāſmutato, generatū eſſe cęlū ꝫ mundum, nō tñ ſine p̄ncipio ꝫ ingenitū eſſe cęlum coget, qđ quidem Phs ꝓpoſuit oſtendere, imo magis 5rium genitūqꝫ ꝫ ipſius eē p̄ncipium habēs, hęc cū ipſis verbis iſte dicat, dignū eſt interrogare ipm, quoniā tāꝙ Ariſtoteli ſic videat̄ dicit, vbi Ariſtotelē oſtendit dicētem, ꝙ oī nāli ſpeciei, ſemꝑ eſt oppoſita priuatio, ex qua generat̄ ꝫ in quā corrūpitur: Qđ qdem enim nāle corpus dicat cęlum, ꝫ nāli motu motum. ſ. circulari, palam oīs enim/ait/naturalia corpora ꝫ magnitudines, ſm ſe dicimus eſſe mobilia ſm locum. Nam dicimus eſſe principium motus in ipſis, oīs autē motus quicūqꝫ ſm locū quem vocamus lationē, aut rectus, aut circularis, aut ex his mixtus. Et nō eſt mihi opus huius fidem ꝓlongare, cū iſte etiā cōfiteatur, qđ tamē ꝫ nāle exiſtēs non vult ipm habere priuationē oppoſitā, ex qua generet̄: audi ipm dicētem, ꝙ nā ipſum exemit a cōtrarijs. Recte enim/ait/videtur natura qđ debebat fore ingenitū exemiſſe a contrarijs, inter cōtraria enim gn̄atio ꝫ corruptio, qđ autē ꝫ Ariſtotelis poſitionibus putat aſſequi ꝙ genitū ꝫ corruptibile manifeſtat dicēdo, ꝙ iſte rō, eſſe qdem aū generationem mūdi ſubiectū aliqđ, ꝫ mām exigit, non eſt

ſine principio ⁊ ingenitum eſſe cęlum coget, imo cōtrarium magis genitū ⁊ corruptibile: ergo ne ſic ſuperficialis erat Ariſto. vt priuationē opponi cęlo putans, ꝑpetuū ipſum totaliter oſtēdere conaret, ⁊ demōſtrare ex hoc ꝙ nō hꝫ contrariū: ⁊ quid dico iſta, quando cum tñ circularē motū ipſe oſtēderit eſſe ęternum, iſte tñ putat ipſuꝫ ſupponere circularis motus ꝑuationē. ſi aūt aliquis audiat ipſum, nō tanꝗ̄ dicentē cōtra Ariſt. ſed ipſuꝫ ꝓferentē ſyllogiſmū talem. cęlū eſt naturale, qd̄ naturale hꝫ oppoſitam priuationē, cogit oſtēdere eū qui hęc dicit ꝙ omnis ſpecies nālis in ſubiecta mā̄ exiſtens, ſemꝑ hꝫ priuationē oppoſitā. qd̄ quidē enim generat ⁊ corrūpit palaꝫ ꝙ hꝫ: vnde ſꝫ qꝛ omne nāle tale: Nōne aūt ⁊ plane Ariſto. in primo de nāli auditu, ſpeciē ⁊ priuationē ꝑncipia dixit, non oīuꝫ naturaliū, ſed gn̄ationē habentiū ſcribēs iſta, quot principia coꝝ quę circa generationē: phyſicorū ⁊ per totū librū generatoꝝ ⁊ corruptoꝝ ⁊ vlr trāſmutantiū hęc principia ponit. ⁊ in ſcd̄o aūt libro eiuſdeꝫ negotij, ⁊ nobis/ait/ꝓximas cauſas inquirenduꝫ, ⁊ de generatione ⁊ corruptione ⁊ de oī nāli tranſmutatione, quatenus ſcientes ipſoꝝ principia reducere tēptemus generatoꝝ vnūquodqꝫ. ſed ⁊ aūt aſtutiā ⁊ intelligentiaꝫ vide ſermonis. in talibus enim dubito, vtrum ignorantia vel aſtutia accuſanduꝫ: ⁊ forte ambo magis. Duas igit ꝓducēs ꝓpoſitiones. ſ. quę dicit ꝙ nāli ſpecie ſpecificatuꝫ priuationē oppoſitā hꝫ. hanc enim mēdaciter acceptaꝫ pertranſiuit. alteraꝫ aūt dicentē ꝙ nālis ⁊ mālis ſpecies eſt cęluꝫ: ⁊ ſi nō valde dubitans ꝑ multa conat ꝓbare a ſuperflua ſapientia dubia faciens cōfeſſa: nihil autē forte ꝓhibet ⁊ quę in his dicunt ab ipſo cōſiderare. Oīno ridiculū/ait/dicere, cęlū imateriale, neqꝫ eniꝫ intellectuale eſt, ſed ſenſibile. Palā autē ꝙ qui dicunt cęlum imāle, non tanꝗ̄ intellectuale exiſtens dicunt ipſum imāle, ſed tanꝗ̄ ſupereminēs ab hac mā̄ quę in generatione ⁊ corruptione, ⁊ ſuſcipiente ſpēs ⁊ abijciente. Dicit eniꝫ Ariſto. in 7° metaphy. hęc circa nāles quideꝫ igitur ſubſtantias ⁊ generabiles. neceſſe ſic ꝓcedere ſi qs ꝓcedit recte, eteniꝫ cauſę qꝛ hęc ⁊ tot, ⁊ opꝫ cauſas cognoſcere. In nālibus aūt ſempiternis aūt ſubſtantijs, altera rō, forte eniꝫ quędam non hn̄t materiā/aut non talē, ſed ſolum mobilem, qm̄ enim vbiqꝫ materiā a trāſmutatione conſiderabit. In cęlo aūt noui ſolā tranſmutationē ſm̄ locum, merito ipſi ⁊ materiā ſolam talē dimiſit. videt autē iſte materiā corpus putare qd̄ 2ᵐ ſubiectū vocāt Peripatetici, ⁊ multos expedit ſermones ſtudens oſtēdere ꝙ cęlum hꝫ corpus, ⁊ ꝓꝑ hoc in materia. ¶ Et qdē quis vtiqꝫ dubitabit cęluꝫ habere corpus: non tñ ſi corpus, hoc eſt ipſius materiā neceſſe ⁊ priuationē oppoſitam hr̄e, vt iſte putat, ⁊ genitū eſſe ⁊ corruptibile, illi enim mā̄ę adeſt ꝑuatio, quę ſubijcit gn̄abilibus ⁊ corruptibilibus. ſuperfluuꝫ igit forte ad hos ipſi⁹ ſermones cōtradicere. Niſi qꝛ videt putare qm̄ terquaqꝫ dimenſionata ſunt ⁊ cęleſtia, ⁊ quę ſunt ſub luna, nihil differre abinuicem valde abutēs cōitatibus nominū: quis eniꝫ vtiqꝫ dicet corpus cęleſte eſſe eiuſdē naturę cum his quę hic: qualiter autē hęc ſcribens: quid igit mirū, ſicut mille ſpeciebus corpꝫ quę ſub luna, vnā ⁊ eandē ſubijci māꝫ concedit habētē ſe idoneę ad omnes ſpecies, vt tranſmutatio omniū inuicē oſtendit. ſic vtiqꝫ ⁊ cęleſtiuꝫ ſpecies eandē materiā natas eſſe ſuſcipere intellexit: qd̄ ſiquidē eadeꝫ materia cęleſtium, ⁊ eoꝝ quę ſub luna eſt, ⁊ earūdem eſt ſpecieꝝ ſuſceptiua, ⁊ oportebat ſemper tranſmutare in inuicem. Et quidē quāuis hęc omnia audacter proferat ⁊ inconſiderate, tamē non puto, hoc dicere ipſuꝫ ꝙ cęleſtia ⁊ quę ſub luna in inuicē tranſmutentur. ſi aūt dicat, quę ſurſus deorſum phātaſians, merito vtiqꝫ putabitur eſſe ebrius a ſobrijs. nāꝫ iam ſępe oportebat eſſe trāſmutata in inuicem, ſi materia eadē exiſtens ſimiliter haberet vtrobiqꝫ ad non retinēdum ingenitas in ipſis ſpecies ad modicū. Putare autē, terquaqꝫ dimenſionabilitatē in cęleſtibus nihil differre, ab eo qd̄ apud nos, qꝛ terquaqꝫ dimēſionatū vtrūqꝫ, quantę eſt groſſitiei rationis: ſic eniꝫ ⁊ ſubſtantia a ſubſtātia ſm̄ ꝙ ſubſtātia, neqꝫ lumē ſolare ab eo qd̄ hic ſm̄ qd̄ lumen. Sed obliuioſus vt videt ⁊ tardus ſum, oblitus ꝙ nudo capite prius dixit iſte, ſolis lumen eſſe ideꝫ cum lumine noctilucaꝝ. qualiter igit hęc ſibi tanꝗ̄ incōuenientia ꝓpono: Sed ad illud quidē nō noui qualiter habebit dicere, viliſſimam earum quę hic ſubſtantiarū, ſed qd̄ ſubſtātia ab ea quę cōditoris nihil differre, aut hoc ens ab eo qd̄ ibi ente aut forte ⁊ adhuc non erubeſcet qui cōfundit diuina ⁊ humana in vnam aceruum. Quoniā aūt ſtudet oſtēdere ſm̄ Ariſto. cęlū materiale, expetens hinc oſtendere ipſum generabile ⁊ corruptibile, audiat quę a me paulo ante ꝓpoſita ſunt, in quibus dixit, ꝙ non talē māꝫ hꝫ cęlum, qualeꝫ quę in generatione, ſed ſolū mobilē ſm̄ locum. Pręcognoſcēs aūt vt videt Ariſto. ſic ſuperficialiū intellectus prauos, paulo poſt priora a me ꝓpoſita hęc ſcripſit: non omnis mā̄ eſt, ſed quorūcunqꝫ gn̄atio ⁊ corruptio ⁊ tranſmutatio in inuicē, quęcūqꝫ autē ſine tranſmutari aut non, nō eſt horū materia: quāuis eniꝫ in de cęlo dicat, cęlū materiale eſſe, tāquaꝫ ſingulare ipſum ⁊ ſenſibile dicit, nō tamē tanꝗ̄ hēbēs mām̄ ſubiectā generabilē ⁊ corruptibilem, ſed ſolū mobilē ſm̄ locum. plane enim hoc determinauit. Sed ſi differt/ait/cęleſtis mā̄ ab ea quę ſub luna, cōpoſite erunt materię ex cōmuni ipſorū natura ⁊ differentijs quę in ipſa. hoc aūt dixit putans ſolum fieri differētias ſm̄ ſpēm, non aūt intellexit ante eam quę ſm̄ ſubmiſſioneꝫ ſm̄ quā vt ab vno differunt quę proueniunt, ⁊ quidem ſm̄ hāc proceſſus oīs ꝓprietatis ipſius, ſm̄ ſeipſaꝫ perficit: quoniaꝫ aūt indignari videt aduerſus incorporeā materiā, ⁊ oſtēſum eſſe/ait/in vndecimo libro redargutionū, aduerſus dicta Procli, ꝙ impoſſibile ēt eſſe fabuloſe dictā incorporeā ⁊ ſine ſpecie māꝫ, ſed in vltimū qd̄ terquaqꝫ dimēſionatū reſoluūtur corpora. Garritus quidē ibi ab ipſo neqꝫ incidet neqꝫ delectabiliter vtiqꝫ incidereꝫ/tam latius nugis, quādo ⁊ nunc neſcio qualiter quę de cęlo Ariſto. explanare intendens in Augei ſtercus decidi. Attamen dico ⁊ aduerſus ꝑſumptuoſam de materia negationē, ꝙ ſi terquaqꝫ dimēſionabile eſt prima materia, ſm̄ ꝙ quidē materia nulla naturaliū ſpecierum ipſi ineſt ſm̄ ſubſtantiā, neqꝫ figura/neqꝫ magnitudo/neqꝫ numerus/neqꝫ color/ſm̄ qd̄ auteꝫ terquaqꝫ dimenſionatū eſt palam ꝙ ⁊ finitum: non enim infinituꝫ, ⁊ magnitudinē determinatā habet ⁊ figuraꝫ ⁊ colorem ſm̄ ſuperficiem ⁊ ſpeciebus ⁊ numeris ornatū eſt. Qualiter igitur poſſibile cōtraria cōuerificari de materia, dicat ⁊ non decēnas libroꝝ ſcribens inſenſatos ſtupefaciat: ⁊ erat aduerſus hęc dogma multas iam diſpoſitiones directiones multis dicere argumēta antiqua ⁊ noua. Sufficit aūt hoc ⁊ qd̄ dictum eſt ſiquidē cōuertat quęrere magis veritateꝫ indubitabilioribus ſermonū ꝗ̄ incōſiderate ſemper negare, ſed vſqꝫ ad hęc, vt ait, rationes Ariſtote. probantes mundū eſſe ingenituꝫ redarguit, vt redarguat in talibus delirans. confitet autem ꝙ ex dictis genituꝫ eſſe ipſuꝫ ex pręexiſtēte ſubiecto non redarguit: vult igitur oſtēdere ꝙ ex nō ente inſtitutus eſt mūdus. Forte auteꝫ ⁊ huius oſtenſionē in ea quę aduerſus Proclum remiſit. verūtamē rationē facientem inſtantiā profert ⁊ conatur ipſam ſoluere dicens: ſi enim generat

aliquid

quid/aiunt/ex omnino non ente accidet non ens eſſe,
m in ens tranſmutatum eſt. Sed ſiquidem aliquis ſic
it,ex non ente dicens generari,ſicut ex lignis nauem,
ceſt ipſo non enti ſubiecto ei qđ generatur ⁊ in ipſuꝫ
ſmutatẽ accidet in veritate nõ ens eſſe,ſed nõ ſic eſt i-
/ait/a ſapientia decidiſſe aliquem vt ex non ente ſic
enerationẽ ſupponat,ſed qꝛ ſm qđ generatur genito-
nũquodqꝫ nullatenus ens prius,ineſſe productuꝫ ẽ.
In his itaqꝫ aut ego penitus ignoro quę ab iſto dicũ-
aut iſte videt̃ antiquoꝝ ſermonum ſtolide auditor:
enim hoc.ſ.ex non ente generari aliquid,abduxit
oc inconueniens.ſ.non ens eſſe,ſed in nihil ex non
poſſe generari,ppter non entis inoperationeꝫ,naꝫ
d generatur ⁊ vt ex ſubiecto putantes generari,⁊ ab
tiua cauſa,merito dicebant,ex non ente nihil gene-
neqꝫ vt ex elemẽto,neqꝫ vt ab effectiua cauſa: eteni
menides primus quẽ fama ſcimus ſermonem hunc
rogans in verſibus de eo ꝙ ens ſit ingenitum hęc
ſi,quę enim generare poterunt ipſum: vnde etiam
mentatũ: neqꝫ ex non ente ſinatne dicere,neqꝫ intel
, neqꝫ enim dicibile,neqꝫ intelligibile eſt,qđ vere
ſt. Et Ariſto. autẽ ſic exponit dubitationẽ,⁊ aiũt
generari aliqđ entium,neqꝫ corrũpi,ppter neceſſe
generari eſſe qđ generatur/aut ex ente/aut ex non
ex his autẽ ambobus impoſſibile eſſe,neqꝫ enim
nerari,eſſe enim iam,⁊ ex non ente,nihil vtiqꝫ ge
,oportet enim aliquid ſupponi. Quis igit̃ eſt qui
abducit ad h inconueniens.ſ.ꝙ non ens ſit trãſ-
um in ens: totaliter autẽ ſi ſcđm qđ generat̃ geni-
ũquodqꝫ,vt ipſe ait/nullatenus ens prius ineſſe
tum eſt: quid prohibet,cũ ſit non ſcđm qđ genera-
generat̃ autẽ ſm formam,ſed ſm ſubiectuꝫ eſſe,
leus Mercurius ſm formã quidẽ non eſt ante ge
ſcđm lapidẽ autẽ eſt: conatur aũt per multa oſtẽ
quę imediate generãtur a deo , non ex ſubiecto
exiſtente generãtur/ſed cum ſubiecto ſpecieo. ⁊
intelligeret,quid ſignificat immediate a condi-
generari: non eniꝫ vtiqꝫ (vt eſtimo) his de cęlo
nqꝫ incidiſſet. nam ⁊ nos neqꝫ ex caſu neqꝫ ab
biectũ conditori preparatũ eſſe dicimus,ſed ſi-
ſpecie.⁊ ſubiectũ ſi aliqđ eſt cęli,cõditorẽ deuꝫ
ie ꝑducere dicimus,non autẽ vt prius non exi
m,poſterius genitũ eſſe, ſed ppter bonitatem
o productaꝫ,ipſo eſſe deum,⁊ non eo qđ alias
,⁊ operet̃,ſemper a bonitate ipſius ⁊ a perma-
s eſſe dependentia habere.non enim poſſibi-
cundũ ⁊ conditorẽ ſine operatione ⁊ ocioſuꝫ
ſicut neqꝫ ſolem non illuminãtẽ,neqꝫ ignem
ciẽtẽ: ⁊ nondũ generatio ⁊ corruptio ſm hęc
ã apparuerũt: vbi aũt prius non ens poſterꝰ
habꝫ pręcedentem idoneitatẽ,cur vtiqꝫ tunc
d non alias: aut ſicut tẽpus habet pręcedens
roceſſus ineſſe,⁊ eſt hoc continuũ illi ⁊ ordi
t illud. Et ſi dicat aliquis,ppter qđ hodier-
ntic.eſt dicere,ꝙ hunc ordinẽ accepit in toto
quidem ꝓcedentibus eam,his autẽ ſequenti-
c ⁊ qđ in pręſenti tẽpore generatur hꝫ pręce
uẽtia,ex quibus generatur ⁊ in quę tranſmu
ocius cęleſtiũ a quo proxime perficit̃,⁊ pręg
et quẽdam ⁊ aſſequentem ipſi: ⁊ ppter hoc
eqꝫ poſterius,ſed nunc generat̃,⁊ nunc cor
la: vnde ſi ex non ente ſubſiſterent , ⁊ in nõ
entur,nõ haberet vtiqꝫ aliquis (vt eſtimo)
ipſius nunc,ſed non prius.quod vero ſcm-
tanqꝫ non ſm tranſmutationẽ ſubſiſtitium

non requirit,propter quid nunc,ſed non prius fieri im-
mediate a conditore,productum ſm ipſius bonitatẽ im
mobilem ⁊ ęternam ⁊ ſimul totã exiſtentẽ: ęternum qui-
dem inſtitui ppter produci proxime ab imobili cauſa,
per eſſe agentem.inferiorẽ aũt ſubſiſtentiã reſpectu cau-
ſę ſuę accepit,diſtenſumqꝫ eſt ſecus ſe ſm perfectiſſimã
figuracum.ſ.ſphęricaꝫ,⁊ circulari motu/motũ eſt , tanqꝫ
ſolo exiſtenti indeficienti naturaliũ motuuꝫ. oportebat
enim primũ diſtenſum ab indiſtenſo , ⁊ primũ motũ ab
imobili,⁊ ſm figuram diſtendi perfectiſſimã ⁊ moueri
ſm motuꝫ indefectibilẽ,⁊ ſtare ęternaliter ⁊ exiſtere po
tentem.quoniã autẽ non oportebat vſqꝫ ad ęterna ſtare
bonitatem conditoris,ſed ⁊ ea inſtituere quę in parte tẽ
poris eſſe ſortiunt̃ apud extrema vniuerſi,vt oẽ entium
omne ſit. per ipſum autẽ conditorẽ immediate genita,⁊
hęc ęterna vtiqꝫ eſſent, ppter immobilem illius opera-
tionẽ.huius gratia ab ipſo inditũ eſſe cęleſtibus perpe
tuum motuꝫ,⁊ per figurationes alias in illis,omnia quę
ſub luna diſpẽſat,ſicut ⁊ iſte confitet̃,dicens.cęlum autẽ
⁊ ſm totum ipſum,⁊ ſm partes principaliſſimũqꝫ eſſe,⁊
maxime continentiuũ earũ quę in mũdo partiũ confeſſuꝫ
eſt: huius enim motu nãliter quę intus dirigũtur corpo-
ra oĩa. In his autẽ quę ſub luna, ⁊ generatio eſt ⁊ corru
ptio,⁊ quę ab Ariſto.dignificant̃. huiuſmodi enim ſm
trãſmutationẽ vero,⁊ ex ſubiecto,⁊ ex oppoſitis gene
rant̃/quę generant̃ , ⁊ alterius corruptio/alterius eſt ge-
neratio,⁊ neqꝫ in extremis vniuerſi aliquã ſubſtãtiaꝫ to
tam perire,ſed quodãmodo alterationẽ ſolum eſſe, ⁊ eã
quę hmõi trãſmutationẽ ſubſtãtię nõ pereũtis. Nõ opꝫ
igitur ea quę in generatione eoꝝ quę ſub luna trãſferre
in cęlum,qđ penitus exẽptum,⁊ a tota natura coruꝫ quę
ſub luna ⁊ a gñatione ipſoruꝫ ꝓpoſuit oſtendere,ppter
qđ ⁊ imateriale ipſm dixit eſſe,prauos intellectus cauẽs,
quãuis plane dixerit ꝙ tanqꝫ mobile ſm locuꝫ habebit
vtiqꝫ ipſum aliqđ ſubiectũ trãſmutationi ſm locũ,nõ ta
men ei q̃ ſm ſubſtãtiaꝫ,vt quę ſub luna. Hęc igit̃ ſi vult
ad dicta a ſeipſo cõparans iſte cõſideret,quę magis ma
gnitudini dei,⁊ naturę reruꝫ cõcordare videant̃,⁊ cano
nes Ariſt. tanqꝫ dictos de his quę ſub luna audiat,quę
qdẽ ſola generari ⁊ corrũpi/ait/ille,⁊ quidẽ ⁊ cęluꝫ a deo
ꝓduci putans vt ⁊ iſte cõfitet̃,ſed nomina confundens
cęlũ a deo gñari dicens, mox quę conuenium generationi
eoꝝ quę ſub luna trãſfert in cęli generationẽ.ſ.ex priua-
tione ⁊ ex ſubiecto generari: quãuis Ariſtote.qđ ⁊ dixi,
hęc quidẽ in generatione q̃ ſub luna ſignificãte ⁊ oſten
dente,cęlũ exemptuꝫ eſſe penitus a tali gñatione quę ex
oppoſitis,ſed ſufficiant hęc , naꝫ dictũ eſt prius de ipſis.
¶ Quia autẽ validiores rationũ Ariſt.de ingenerabili-
tate mundi poſtqꝫ cõfutauit,vt iſte putat,cõſequenter ⁊
perſuaſionẽ a cõmuni ſuſpitione hominũ,⁊ a ſenſu ꝓpo
nit auertere: videamus ipſius ꝓparationeꝫ , aduerſus il-
las rationes.Dicẽte igit̃ Ariſto. ꝙ omnes homines ſu-
premũ locum diuino attribuerũt,⁊ gręci ⁊ barbari, tãqꝫ
imortali immortale coaptatũ,paulo poſt prioꝝ opinio-
nes narrantẽ de mundi cõſiſtentia,⁊ dicentẽ ꝙ genitum
oẽs eſſe aiunt,ſed hi quidẽ ęternum, hi autẽ corruptibi
lẽ,hi autẽ permutatim,quãdoqꝫ quidẽ ſic,quãdoqꝫ autẽ
aliter,habere corruptum,⁊ hoc quidẽ ſemper perſeuera
re ſic,ſicut Empedocles agrigentinus,⁊ Eraclitus ephe-
ſius,iactatoriũ ſibi iſte ꝓparaſſe putauit,ipſꝫ vtentẽ teſti-
monys multoꝝ hoiuꝫ , poſt pauca glorioſos in pħis ꝓ-
ducere ꝯtria teſtificantes de cęlo. Et quidẽ ſi in eo ꝙ vnũ
eſſe ens cõeꝫ acceptationẽ hominũ pro teſtimonio acce
piſſet putantem multa quę ſunt ⁊ Parmenidis ⁊ Meliſſi
opinionem corrigere intẽdebat dixo vtiqꝫ (vt eſtimo) ⁊

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

coꝛum qui tardius ingenij erat dicere, ꝙ omnē accepta-
tionem veram putans ad apparens viroꝝ illorum ob-
uiaſſet, ne turbarentur ſuperficialius opinioni virorum
incidentes, ⁊ ꝓfunditatem ipſoꝝ attingere non poten-
tes ad ſic euidētia dogmata. Ergo ne ignorauit Ariſto.
ꝙ mundū genitum non a parte tēporis alicuius dixerit
Plato, qui cum cęlo dicit tēpus genitum eſſe, non enim
qꝺ ante tot annos ad eſſe peruenerit, ſed qꝛ viſibile eſt ⁊
corpus habet. qꝺ quidem nullum per ſe ſubſiſtens habe
re oſtēditꝫ, ſed aliūde ſolum ſubſiſtentiā habens merito
genitū dici. qꝺ quidem eniꝫ per ſe ſubſiſtēs impartibile
eſſe oportet, ⁊ totum toti ſibi ipſi adaptari, corpus auteꝫ
diſtentum eſt, ⁊ partium, ⁊ ꝓpter hoc ab illo alio ſoluꝫ
habens, genitū dicitur, non ſm ſignificationē generatio
nis apud Ariſt. quę ſignificat trāſmutationeꝫ ex alio in
aliud, ⁊ qꝺ aliud hoc generationis ſignificatum, quāuis
non erit ſufficiens aſſequi dicta Platonis, ſed ⁊ ſi dictis
Ariſto. quibus intēdebat aſſequi, oportebat ſm Plato-
nem dicentē cęlum genitū quideꝫ eſſe non ſolū, ſed fore
ſempiterno tēpore. Quis eniꝫ audiens hęc dicentē Ari
ſto. crederet vtiqꝫ ipſum putare Platoneꝫ ſm aliud geni
tum eſſe dicere, qꝺ quidē ⁊ ipſe abnegat a cęlo. Similiter
autē ⁊ Empedocles, cum qui ab amicitia vnitum intelle
ctualē mundū tradens enigmatice, vt cōſuetudo erat Pi
tagoricis, ⁊ eum qui ab illo diſgregatuꝫ a lite ſenſibilem
neqꝫ genita hęc neqꝫ corrupta in tempore ait, ſed intelle
ctualē quidē mundū ſm ens extare, ſenſibilem autē ſm
genituꝫ, ⁊ hunc ſucceſſione / ait / ęternaliter moueri. Et ne
videar aliquibus vana teſtimonia reuoluere pauca ex
verſibus Empedoclis proponā, alias quidē amicitia cō
uenientia in vnum omnia, alias aūt rurſum deorſuꝫ om
nia mota litis opere, quā aūt iteruꝫ penetrātie vno plura
efficiūtur. ſic quidem generātur, ⁊ non ipſis impeditiua
ęternitas, quā autē tranſmutantꝫ circulariter nullatenus
deſinunt, hęc autē ſemper manent imobiles ſm circulū.
quare quę ab intellectuali mundo ꝑ litem ſegregata ſunt
ab ęternaliter eſſe, generātur quideꝫ ⁊ non ipſis impedi-
tiua ęternitas: ęternaliter autē circulantꝫ: ⁊ non vtiqꝫ hęc
plane ſic, vt enigmaticus dicta ignorauit Ariſto. ſed ad
apparēs obuians ⁊ ad hęc cōtradicit. Si autem ⁊ in aliꝗ
cōtradicentes inuicem, vt iſte ait / in hoc tamē cōſentiūt
omnes. ſ. in aſſignando ſupremū locum diuino, ⁊ ſm B
vtiqꝫ erit firmum dogma ſm cōmunes cōceptiones in-
ditas animabus hominū, ſed neqꝫ ſi ſupremū locuꝫ / ait /
diuino omnes attribuunt, ē hoc argumentū credendi cę
lum incorruptibile: etenim ad ſacra, ⁊ ad templa putan-
tes dijs eſſe plena, extēdunt ad ipſa manus ⁊ nullus ſine
principio, ⁊ incorruptibilia putat hęc, ſed tanquā locuꝫ
altum magis alio ꝯuenire deo putantes. Hęc dicēs iſte
rurſum ⁊ ad differētias cęleſtiū, ad ea quę hic non atten
dens, ſed in eundē ordineꝫ ipſa ponens, manifeſtū qui-
dem eſt ꝙ oculos animę habet leſos. Attamē dicenduꝫ
⁊ ad hęc, ꝙ ⁊ tēpla ſuper terraꝫ ⁊ ſacra ⁊ imagines homi
nuꝫ ad imitationē cęleſtiū formati erunt, ⁊ magis cōmē
ſurata ſeipſis ⁊ ꝓximiora ſuſceptacula diuinaruꝫ illumi
nationū in his ingeniati ſunt. Et quid dico ſacrā religio-
nem quę cum mūdo conſiſtentiā habet ſeu exiſtentiaꝫ,
ſed ⁊ quę apud iudeos ꝓphetia Dauid de cęlo dicens,
In ſole / ait / poſuit tabernaculuꝫ ſuum, ⁊ ꝙ non tanꝗ ad
tempus aliqꝺ ipſum inhabitare putat, manifeſtat dicēs,
qui fundauit terram ad non inclinari in ęternuꝫ ęterno-
rum. Palam aūt ꝙ ⁊ ęterno vtiqꝫ vtitur ſępe pro multo
tēpore, ſed ęterna ęternoꝝ tanꝗ indeficiens aſſumpſit,
ſi autē terra talis. palam ꝙ ⁊ cęlū ⁊ ſol. deinde ſiquidem
templa ſm tēpus deſerta a diuino lumine vident homi-
nes, ⁊ alias ad alia vadunt. cęlum aūt ex quo genus ho-
minum eſt, deo omnes ſacrant, cōſequens eſt non corru
ptos aſſumptionibus diuinatoꝝ ęternam hāc putare cō
uenientiam. At Xo / ait / neqꝫ qꝺ in toto pręterito tempore
non videtꝫ cęlum ſm totum vel ſm partes tranſmutatū,
oportet putare oſtenſionē ꝙ ipſum ſit penitus incorru-
ptibile ⁊ ingenitū. nam ⁊ animaliū / ait / alia ſunt aliꝗ lon
giora, ⁊ partes terrę velut montes, ⁊ lapides, vt adaman
tes, fere toto tēpore ſimul durāt, ⁊ non eſt memoria / ait /
ꝙ olympus mons / aut principium eſſendi acceperit / aut
incrementū / aut diminutionē: ⁊ in mortalibus auteꝫ ani
malibus ꝗdiu oportet ſaluari, neceſſariū principaliſſi-
ma vtiqꝫ ipſoꝝ ꝑmanere in ſua nā. quare ⁊ quādiu deus
vult mundū eſſe, neceſſe principaliſſimas partiuꝫ ipſius
ſaluari. cęlum aūt / ait / ⁊ ſm totum ⁊ ſm partes confeſſuꝫ
eſt eſſe principaliſſimā ⁊ maxime cōtentiuā partiū mū
di. Huius enim motu naturalr quę intus dirigunt om-
nia corpora, igit neceſſe quādiu mundū ſaluari oportue
rit, ſm nihil exire cęlū a ſua natura / neqꝫ ſm totuꝫ / neqꝫ
ſm partes. Si autem bene / ait / ab Ariſto. oſtenſuꝫ eſt ꝙ
omne corpus finitę eſt virtutis. corpus autē ⁊ cęlum. pa
lam ꝙ ⁊ corruptionis eſt ſuſceptiuū, habens rationē cor
ruptionis, ⁊ ſi nihil adhuc eoꝝ quę in corruptionem de-
ducunt patiēs videatꝫ. Hęc prolixiora propoſui, in ſcrip-
ſis habentia redargutionē, ſicut qui inemptū cracica cir-
cūferunt ſm prouerbium. vt enim breuiter dicā ad om-
nia, quid genitoꝝ corruptibiliū non ⁊ principiuꝫ habet
⁊ ſtatū ⁊ declinationē ſuę cōſiſtentię ⁊ virtutis: naꝫ ⁊ cor
nicule ⁊ corui, ⁊ olympus mons, per diem quidē ⁊ horā
tranſmutationē habent aliquā. in tēpore auteꝫ quodam
⁊ ſenſibilē hanc. ſemper enim abrūpuntur partes aliquę
olympi, ⁊ tranſfiguratur, ⁊ ſtatum attingunt animalia ⁊
trāſeunt, ⁊ quę in ipſis principaliores partes. vna enim
hora in idētitate perfecte non manentia, ꝓpter quid nō
⁊ ſequenti ⁊ ea quę poſt illā ⁊ infinito tēpore. Si igitꝫ cę
luꝫ ex quo memoria eſt de ipſo tradita, ⁊ apud finē dic-
rum ſuę conſiſtētię iam exiſtēs, vt ait / nihil apparet imu
tatum, neqꝫ ſm ſubſtantiā, neqꝫ ſm magnitudineꝫ, neqꝫ
ſm numerū partiū complētiuꝫ ipm, ⁊ qꝺ mirabile, neqꝫ
ſm celeritatē motus, quō poſſibile exiſtens in ſtatu ſm
propriā rationē naturę ipſius, vt ait iſte, ⁊ neqꝫ ſm vio
lentiā corrūpi. Palaꝫ autē ꝙ ſi motu cęli nāliter quę in-
tus dirigūtur omnia corpora, vt iſte ait / motu ſemꝑ ſuas
perfectioneꝫ habēte, ⁊ quę ab ipſo dirigūtꝫ, nihil ad de-
terius delata. ſi aūt finituꝫ corpus, finitā habere virtutē
ſua natura Ariſto. demōſtrauit, ⁊ non Ariſt. ſolus, ſed
ante Ariſto. Plato. quoniā cum ⁊ ęternā eſſe circulatio-
nem Ariſto. demōſtrauit, ⁊ ingenitū ⁊ incorruptibile cę
luꝫ, ⁊ Plato indiſſolubilia cęleſtia eſſe / ait / ꝓpter dei vo
luntatē quāto melius erat huic contētioſaꝫ vanā gloriā
abijcienti quęrere qualiter viroꝝ ſapiētū ſermones diſ-
ſonare crediti apud miſere intelligentes, ipſi ſui ipſoꝝ
concordiā ſtudioſioribus inſinuant. Nam vterqꝫ philo
ſophoꝝ corporeā cęli naturam inſeparabilē eſſe ab im-
mobili ⁊ ęternali conditiua bonitate, ſeparauit ratione,
volēs videre vtriuſqꝫ ſm ſeruitutē, qꝺ quideꝫ Plato in
Politicis fecit, ſeparās ratione a nāli conſiſtētia mundi
conditoris ꝓuiſiuā bonitatē. palam aūt ꝙ ⁊ ſi adhibitā
immortalitatē habeat cęluꝫ, tū eo ꝙ imediate ab imobi
li ⁊ ęternali conditore ꝓductū eſt, congeneū exiſtens illi
ſm ſubſtātiā eſt idoneū ad indefectibilē participationē
elargitę ab ipſo bonitatis, ⁊ ad cōnaturaliter omni tēpo
re a cōditiua virtute dependēs eſſe, vt neqꝫ cōditor im-
perfectus nunc ſuā virtutē ⁊ bonitateꝫ habeat ad tēpus /
neqꝫ opus ꝓpter idoneitatē ad non ens deferatꝫ. Neceſ-

ſtrium aūt in his rememorari conditoris verborum ad deos cœleſtes dictoꝝ apud Platonē, vt nō bis eadē ſcribens prolixior ſim. Quoniā autē Ariſto. verbis alle- quentum viſum eſt mihi ꝯtradictiones ad ipſa diſſoluere, & vſqꝫ huc proceſſerunt ad expoſita iam verba inſtātię, & diſſolutiones. age iterum cōtinuus prędictus verbis ex- ponentes explicemus.

℄ Manifeſtum aūt ex dictis & ꝙ impoſſibile eſſe numerū ampliorē dictoꝝ ſimpliciū cor porū: ſimplicis quidē enim corporis, neceſſe motū ſimplicē eſſe. Solos aūt hos eſſe dici- mus ſimplices, eum qui circa, & eum qui in rectū, & huiuſmodi duas partes: hunc qui- dem a medio, hunc autem ad medium.

℄ Oſtēſo ꝙ ingenitū & incorruptibile eſt cęlū, & ex hoc ꝙ inaugmentabile, & indiminuibile, & inalterabile, & ac- ceptis in oſtēſione duab⁹ ꝓpōnibus. ſ. ea quę dicit, qꝛ qđ gñat ex ꝯtrio generat, cuius oſtēſionē remiſit in primū de nālī auditu, & altera ꝙ circulari corpori nō eſt aliqđ ꝯtrium, ſiquidem circulari lationi non ē aliqua latio con traria & coniunctū hoc corroborās per hoc (cōtrarioꝝ aūt, & lationes ꝯtrię) hꝫ per conuerſionē, qđ ſi non eſt cir culari lationi, alia cōtraria latio, neqꝫ circulari corpori aliqđ ꝯtrium, vt tota oſtēſio pēdeat iam ex hoc, ꝙ circu- lari lationi, nō ſit alia latio ꝯtria. Hanc igitur ꝓpōnē vo lens oſtēdere recordat iterū ſimpliciū corporum & ſim- pliciū motuū. Oportebat enī hęc ſub oculis ꝓponi, qꝛ ſimplex exiſtēs circularis motus, ſiqdē haberet aliquē motum ꝯtrium, vnū aliquē ſimpliciū haberet. Corporū aūt ſimpliciū meminit, qꝛ ſi quidē haberet aliqđ ꝯtrū cir culare corpus, ſimplex exñs, horum vtiqꝫ ſimpliciū ali- qđ haberet. Sunt aūt & hęc adinuicē cōprobatiua: ſi enī ſimplicia corpora ſunt, q̄ ſimplicibus motibus mouen- tur, ſi hęc ſola qnque ſunt ſimplicia, & motus hi tres, ſoli ſimplices motus, & hęc ſola ſimplicia corpora. ſ. qnque, hus exiſtēnb⁹ motibus. ſ. circulari, & eo q ſurſum, & eo deorſum. vt igit nō in idererminatis q̄ramus ꝯtrieta circulo ſeribilis corpis & circularis motus, ſꝫ in deter- minatis ſimplicib⁹, ꝓꝑ hoc itē hęc appoſuit. Cū autē qđ ſimplices motus ſunt tres, ſimplicia corpa aūt ſunt qn- que, qꝛ in his qdē q̄ ſup rectā mouent eſt aliqd hoc qđ ſimpl'r graue, hoc aūt ſimpl'r leue, ꝯtria inuicē. Sūt autem & media ambobus qdē participātia, ſꝫ vtrūqꝫ magis altero. Hęc aūt mouent quidē motu eodē cū il- lis magis ꝑticipāt: mouent enī ſm ꝑdominās, ſꝫ ſimil'r illis. terra qdē eni vſqꝫ ad cētrū, & ignis vſqꝫ ..., illa autē vſqꝫ ad extrema elemēta, qꝛ neqꝫ leuis ... aer, neqꝫ grauis extreme aqua: quare poſſe erat ... in quinque diuidere. Si aūt oſtēſū fuerit, ꝙ cir- culari motui non eſt cōtrarius, merito circularis motus ... manſit. non enim aliquid minus circulo feri- ... minus leue, & minus graue. qđ enim minus his, ... contrarij admixtionem euenit.

... aūt non eſt circulari lationi ꝯtraria ... ex multis vtiqꝫ quis accipiet fidē. ... quidē, qꝛ circulari rectū opponi ma- ... nimus: concauū enim & gibboſum ... adinuicē opponi vident, ſed & re- ... nata & iuxta ſe poſita. Itaqꝫ ſi quidē ... aliqua eſt latio, eā in recto maxime ... iū contrariā eſſe ad eū qui in circu- lu motū: quę aūt in recto adinuicē opponū- tur ꝓꝑ loca: qđ enī ſurſum, ei qđ deorſū, & loci eſt differentia & contrarietas.

℄ Per multa argumēta oſtēdit ꝙ circulari lationi nō eſt ꝯtria aliq̄ latio, ex diuiſione (vt eſtimo) ꝓducens rōnes, qm̄ enim ſimplices motus ſunt circularisqꝫ & qui ſuper rectā duo: ſi eſt circulari motui ꝯtrius, neceſſe aut aliquē eoꝝ qui ſuper rectā, aut ſi nō hoc, eos qui ſuper periphe rias, & aut eos qui ſuper quandā portionē vnius circuli ꝯtrios eſſe, aut maioris, aut minoris ſemicirculi, aut eos qui ſuꝑ ſemicirculū vnū, aut eos qui ſuꝑ duos ſemicircu los, vnius circuli, aut eos qui ſuper circulū vnū. ſi autē nullus horū ꝯtrius eſt, neqꝫ vl'r eſt ꝯtrius: horum autē qđ primū eſt tale: ſi eſt motus aliqs ꝯtrius circulari motui, qui ſuper rectam maxime erit. At vero qui ſuper rectam motus, nō eſt ꝯtrius circulari motui. neqꝫ ergo aliqs ali⁹ motus ꝯtrius: & coniunctum quidē oſtendit virtute ſic. ſi circulari linee recta maxime opponi videt, vt quę ſine fractione, ad omniquaqꝫ circūfractā, & qui ſuper rectam motus circulari motui maxime vtiqꝫ ꝯtrius videtur. ſed añs, ergo & ꝯñs. Ad aſſumptionē itaqꝫ hanc, inſtantiam quandā motā ſoluit intermedię dicentē, ꝙ concauū qđ in circulatione opponit conuexo maxime. Dicit igit ꝙ concauū & conuexū idē exiſtentia ſubiecto, habitudine aūt ſola dr̃ia, quāuis inuicē opponant, ſm habitudinē, ſed qñ condiſponunt & cōponunt in vnam peripheriā, tunc ad rectā opponūtur: motuū autē dr̃ia nō ſm habi- tudines ſit, quare qđ a principio verū qđ circularis ad rectā opponitur, & coniūctū qđ prius verū. ſi. ſ. eſt circu lari motus ꝯtrius, eū qui ſuper rectā maxime, contrariū eſſe: ꝙ autē & aſſumptio ſit vera eius qui a principio ſyl- logiſmi. ſ. quę dicit. At vero qui ſuper rectā motus, nō eſt cōtrarius circulari, oſtēdit ex eo, ꝙ qui ſuper rectas inui cem ſunt cōtrarij. ſ. qui ſurſum & qui deorſum. ſurſum. n. & deorſum locoꝝ ſunt cōtrarietates. lationes autem a lo cis maxime cōtrarietatē habēt. contrarij enim, ait, qui a cōtrarijs locis, in cōtraria fiunt. Si igitur qui ſuper rectā inuicē ſunt cōtrarij, & vnū vni contrariū, qđ quidē nūc tanqꝫ planū pretermiſit, quę ſępe dictū fuit: & duo ſunt q ſuper rectas & non plures ꝓꝑ qđ & ꝑexpoſuit ſimplicium motuū dr̃ias. non vtiqꝫ circulari ꝯtrarius erit, qui ſuper rectā. ℄ Attēdere aūt opꝫ, ſi vt ait Alexāder ab eo qđ magis & minus eſt hęc argumētatio, qꝛ vt eſtimo, ei qui- dē qđ magis, opponit qđ minus, ei aūt qđ maxime nō opponit, niſi forte pro magis acceptū ſit nunc qđ maxi- me, aut ēt q̄ ab eo, qđ maxime, & ab oppoſito ſibi, eo qđ nullatenus oſtēſio ipſius a gñe ipſius magis & min⁹ eſt.

℄ Deinde ſiquis eſtimat eandē eſſe rationē, quā & in recto, in circulari: eam enim quę ab a/ad b/lationē contrariā ei quę ab c/ad a/eā quę in recto dicit: hęc enim finitę ſunt, circu- lares aūt infinitę vtiqꝫ erūt circa eadē ſigna.

℄ Dicto ꝙ qui ſuper rectā motus cōtrarij ſunt, qui a cō- trarijs locis promptū exiſtimare ꝙ & ſuper peripherias maioris vel minoris ſemicirculi quę ab oppoſitis ad op poſita lationes, ꝯtrarię ſunt, puta quę ab a/ad b/latio cō traria ei quę a/b/ad a. Dicit igit ꝙ talis aſſumptio & ſi ſu per peripheriā videat, tn̄ ſm veritatem, vt ſuper rectas accepta eſt. ſi vt in ꝯtrium locū, a cōtrario accipiunt. & tn̄ mirabiliter appoſuit dicens. hęc enim finitę ſunt, peri- pherię aūt infinitę vtiqꝫ erunt, circa eadem ſigna. hęc qui- dem finitę ſunt pro vna eſt dicens, a puncto enim ad pūc tū ipoſſe eſt plures vno ꝯtrahere, recta enī minima eſt

Com.31.

Com.32.

earum que habẽt eadẽ vltima, minima aũt vna. ⁊ qḋ numero nõ magnitudine rectaꝫ dixit finitã, iſinuat ex hoc qḋ dicit peripherias infinitas. nã ⁊ hę numero infinitę, ſed nõ magnitudine, peripheriales enim infinitę ſunt. ſi eniꝫ g ab a/ad b/motus ꝯrij ſunt: cõtrarij aũt motus a cõtrarijs locis ſunt: qui aũt a contrarijs locis, a plurimuꝫ diſtãtibus determinata diſtãtia ſunt. nam plurima diſtantia determinata eſt: qui autem a determinatis diſtantijs ab habẽtibus rectam intermediam, determinãs enim ⁊ menſurãs diſtantias, recta eſt. hęc eniꝫ ſola determinata eſt, q2 ſola minima eſt habẽtiũ eadẽ vltima: qui aũt a diſtantijs vt rectã habentibus intermediã fiunt motus, vt ſup rectã hũt: motus ergo qui ab a/⁊ b/ſi vt ꝯrij accipiũtur, vt ſuper rectã accipiunẽ. peripherię aũt ad eadeꝫ ſigna circũſcriptę indeterminatę ſunt ⁊ infinitę. Siquideꝫ igiẽ ꝯrij qui a ꝯrijs locis, qui ab a/ſup minimaꝫ peripheriam, nihil magis ei qui a/b/ſuper eandeꝫ ꝯrius erit, quã ei ꝙ a/b/ſuper maximam. ſimiſr enim ⁊ ſup maximam b/ꝯrium ipſi a/eadẽ auteꝫ ratio ⁊ in infinitis: neqꝫ enim/ neqꝫ qḋ plurimuꝫ/neqꝫ qḋ determinatum eſt in peripherijs accipere, eo qḋ poſſit omni finita peripheria ⁊ maior ⁊ minor accipi. adhuc autem ſi quę ab a/latio, ꝯria ei quę a/b/erit quę ſuper rectam latio contraria circulari, ſi quę quidem ab a/ſuper rectaꝫ intermediam inter a/⁊ b/fiat, quę autem a/b/ſuper peripheriam.

¶ Similiter autẽ ⁊ quę ſuper ſemicirculum vnũ, puta a/g/ad d, ⁊ a/d/ad g. eadẽ eniꝫ eſt, quę in diametro eſt: ſemꝑ enim vnũquodqꝫ diſtare ſm rectum ponimus ⁊ dicimus.

Com. 33. ¶ Interempto ꝙ ꝯrij ſint motus qui ſuper peripheriam maioris vel minoris ſemicirculi, ex eo ꝙ infinitę ⁊ indeterminatę ſint peripherię, dedit ſuſpicari ꝙ ꝑ multitudinẽ illaꝝ concludebaẽ, qḋ dictũ eſt, ⁊ non ꝑ nãm peripherię ⁊ recte: nunc ãt in vno ſemicirculo vnã. vꝫ. hñtẽ peripheriã idem rurſum oſtẽdit. nã in ſemicirculo circũſcripto ſuper lineã g/d/motus qui a/g/d/ſup peripheriã, ſi vt ꝯtrarij accipiũtur idem ſunt ei qui ſuper diametrũ. ſi enim ꝯrij iteꝝ ꝑpterea ꝙ a locis plurimũ diſtantibus abinuicẽ ſunt cõtrarij: plurima aũt diſtantia determinata eſt. determinatã aũt diſtantiã indicamus per minimã hñtiũ eadẽ vltima, hęc aũt eſt recta. Palaꝫ igiẽ ꝙ vt ſuꝑ rectã motus fient: ⁊ in hac ſuppoſitione nihil minus hꝫ demõſtratio facta in vno ſemicirculo. ſimiſr auteꝫ ⁊ hic ſicut ibi, ſi ꝯrius qui ab a/ei qui a/b/⁊ fiat hęc quideꝫ ſuper rectã, hęc aũt ſup peripheriã erit ꝯrius qui ſuper rectã circulari. qḋ aũt ⁊ eoꝝ quę mouenẽ ſuper peripheriã ꝯrietas vt ſuper rectã motorũ accipiaẽ, palam ex hoc ꝙ ſm plurimã diſtantiã accepta eſt, plurima aũt diſtantia ſm rectã determinata eſt. ad eadẽ aũt ſigna eſt peripherias alias alijs ⁊ maiores ⁊ minores circũſcribere, ⁊ circa ſigna minus diſtantia, maiorẽ circuli portionẽ circũſcribere ⁊ certa ꝑoni diſtãtia minorẽ. ¶ Si aũt aliqs ait Alexãder, ꝯria qḋ ſurſum ⁊ deorſuꝫ determinans ⁊ copulãs g/d/ſemicirculũ putans nõ iaꝫ recta determinata eſſe ſurſum ⁊ deorſum. Primo qdẽ/ait/nihil eorum quę natura mouẽtur/aut ſurſum/aut deorſum ſuper ſemicirculum mouẽ, ſed ſm rectam: non ſm minimã: etenim aſini/ait/Diogenes ſm recteꝫ vni alimentũ captũt ⁊ potum. deinde neqꝫ ſimplex motus eſt, qui ſuper talem ſemicirculũ, habentẽ vltima ſurſum ⁊ deorſum. non enim ſolum circularis eſt, ſed ſimul ad ſurſum ⁊ deorſuꝫ. neqꝫ enim ſi circulum totum circũſcripſeris recte, quę a terra ad cęlum qḋ ſuper hunc mouẽ, ſimplici motu mouẽ, ſed ſimul motu ad ſurſum ⁊ deorſum cum peripheriali.

ſolus enim ſimplex ⁊ circularis qui circa medium.

¶ Similiter aũt ⁊ vtiqꝫ ſi quis circulũ faciẽs eam quę in altero ſemicirculo lationẽ ꝯriam ponat ei quę in altero, puta in toto circulo eã quę ab e/ad z/eius qui i/ſemicirculi, ei quę a/z/ad e/i/t/ſemicirculo. ſi aũt ⁊ iſte contrarię, ſed non ⁊ quę in toto circulo inuicem propter hoc contrarię.

¶ Poſtqꝫ oſtendit in vno ſemicirculo ꝙ non ſunt cõtrarij motus qui ſuper ipſum ab vltimis diametri fiunt, qꝛ non determinatur plurima diſtantia, quę ſpecificat contraria hyperſeria, ſed ſuper rectam nunc ſuper duos cõiunctos ſemicirculos in vnuꝫ circulũ. ſ. ⁊ i/z/oſtendit ꝙ quãuis hęc quideꝫ ſuper ſemicirculũ moueatur ab e/ad z/hęc autẽ ſuper t/a/z/ad e/neqꝫ ſic contrarij ſunt motus ꝑpter eandem cauſam. neqꝫ enim determinant peripherię plurimam diſtantiã, ſm quã cõtraria caracteriẓanẽ, ſed ſm diametrum e/z/determinanẽ, ⁊ ꝑpter hoc iteruꝫ ſi vt cõtrarij accipianẽ motus, vt in diſtantiis eius ꝙ in rectũ accipiunẽ, ſed nõ tñ ſca ei⁹ ꝙ ſup peripheriã mouẽ. oñſo ãt ꝙ in periferia maioris vel minoris ſemicirculi, ⁊ vnius ſemicirculi ⁊ duoꝝ ꝯiunctoꝝ non ſunt ꝙ ſup hoc lationes ꝯrię, quãuis ab oppoſitis videanẽ fieri, adiũgit. ſi autẽ ⁊ hę ꝯrię, ſed nunqd quę ſup totum circulum lationes inuicẽ ꝑpter hoc cõtrarię: ſm antipariſtaſim argumentans. neqꝫ enim qui oſtendit eas quę ſuper ſemicirculos cõtrarias, iam ⁊ eas quę ſuper circuluꝫ oſtẽdit, de quo ꝑponitur nobis nũc demõſtratio. In peripheria quideꝫ enim ſemicirculoꝝ ꝑpter oppoſi vltima peripheriaꝝ a quibus ⁊ ad quę mouenẽ, vidẽtur cõtrarietatẽ habere qui ab ipſis motus. In motibus auteꝫ factis ſuper totum circuluꝫ duobus quidem oppoſitis inuicem non ſunt oppoſita aliqua principia motuuꝫ, ab eodẽ enim ad idem ſignum: manifeſtiorẽ autẽ fecit ipſe diſtantiã motuum, ſuper ſemicirculum, ⁊ ſuper circulũ, quãdo oſtendit ꝙ motus facti ſuper totum circuluꝫ, nõ ſunt cõtrarij. quare ex ſuperabundanti demõſtrationes de peripherijs ⁊ ſemicirculis ab ipſo acceptę ſunt, nõ tñ fruſtra, ſed oſtẽdit per ipſas ꝙ natura peripherię totaliter non ſuſcipit contrarietatem/ſm motum.

¶ At vero neqꝫ quę ab a/ad b/circulatio, cõtraria, ei quę ab a/ad g, ex eodẽ enim in ideꝫ motus: contraria aũt determinata eſt latio ex cõtrario in contrarium eſſe.

¶ Nunc oſtendit ipſum proxime ꝑpoſitum, ꝙ neqꝫ ſuꝑ totum circulum, ecõtrario facti motus ſunt inuicem cõtrarij. oſtendit autẽ ipſum ad diffinitionẽ cõtrarioꝝ motuum. contrarij eniꝫ erãt motus qui a cõtrarijs locis ad cõtraria fiunt, ⁊ a diffinitione circularis motus. ſi enim fuerit circulus qui a/b/g/⁊ moueaẽ aliqd ab a/incipiẽs, ad b/partem circuli, vſqꝫ ad a. Aliud aũt aliquid vel et idem ab a/incipiens, ⁊ ecõuerſo per g/partem circuli vadẽs veniat ⁊ ipſuꝫ ad a, hi ambo motus ab a/ad a/fiunt, hoc eſt ab eodeꝫ ad idem, circulo eniꝫ motũ eſſe eſt toto circulo circũdelatũ eſſe. contrarij autẽ motus ſunt a contrarijs locis ad cõtraria non ab eodẽ in idem. quare circulares motus non ſunt ꝯrij. in ſcḋa figura ſyllogiẓatio.

Com. 34.

Com. 35.

¶ Argumẽtatione ãt hac/ait/ Alexãder potuiſſet ⁊ in ꝑdictis vti. nullus eniꝫ a ꝯrio ad contrariũ fiebat: manifeſtius autẽ eſt in circulo in quo non ſoluꝫ non a cõtrario ad cõtrarium, ſed neqꝫ ab altero ad alterũ, ſed ab eodem ad idem fit, ꝑpter qḋ ⁊ in hoc ꝑpoſuit ipſum.

¶ Siqꝫ

¶ Si q̃ aũt eſſet circularis latio circulari contraria, fruſtra vtiq; eſſ alteram: ad eadẽ eni fit pſectio p vtraſq;: amplius neceſſe, qđ circũ ferẽ vndecũq; incipiens in oĩa ſilr aduenire ꝯria loca. ſunt aũt loci cõtrarietates ſurſũ & deorſum, ante & retro, & dextrum & ſiniſtrũ. Lationis autẽ cõtrarietates, ſm locoꝝ ſunt ꝯrietates: ſiquidẽ enim ęquales eſſent, non vtiq; eſſet motus ipſarũ. ſi autẽ alter motus dominaret̃, alter vtiq; nõ eſſet. Itaq; ſi ambo eſſent, fruſtra vtiq; eſſet alterum corpus, non motũ eodẽ motu. fruſtra enĩ calciamẽtũ hoc dicimus, cuius non eſt calciatio. deus autem & natura nihil fruſtra faciunt.

4. ¶ Oſtenſo q̃ non ſunt cõtrarij qui ſuper eundem circulum motus econuerſo inuicẽ fiunt, nunc idem & per deductionẽ ad impoſſibile oſtẽdit, ſyllogizans ita. ſi eſſet qui ſuper eundem circulũ motus cõtrarius facto ſuper eundem econuerſo, fruſtra vtiq; eſſet alter ipſorũ. At ꝯo impoſſibile fruſtra eſſe: non ergo circularis motus contrarius circulari. & coniunctũ quidẽ oſtendit ſic. quę ſup eundem circulum circũferunt, vndecũq; incipiant, ambo ad omnia pertingunt loca, quę in circulo. & ſi quidẽ cõtrarię ſunt hę lationes, vt ſupponitur. Cõtrarietates autẽ lationum ſm locoꝝ cõtrarietates ſunt. ad oĩa ſimiliter pertingunt cõtraria in circulo loca ambo. ſunt autẽ loci cõtrarietates ſurſum & deorſum, & anterius & poſterius, & dextrum & ſiniſtrũ. & ſiquidẽ in circulo loci cõtrarietates ſunt, omnes ſimul erũt. nihil enim magis alia q̃ alia. per totũ enim circulum ambo cõtra mota occurrũt inuicem, & tanq̃ ex cõtrarijs locis vndiq;, & habẽtes cõtraria principia motus oppugnãt inuicẽ, & ſiquidẽ ęque potẽtes ſint. hoc enĩ ſignificat [ęquales] non vtiq; erit motus ipſorum. quę enim ęque potentia & ex contrario mota, renitũtur inuicem. quare fruſtra ambo mouentur mota manentia. ſi aũt alter motus ꝓualet, victus a vincente circũducetur motu. & ſic vnus vtiq; fiet circularis motus, victo non cõplente circulũ. ſic autẽ fruſtra vtiq; ... it alter non potẽs pertingere ad finẽ ſuę operationis. ... ſtra enim vtiq; dicimus illud qđ ſuam oportunitatẽ ... n exhibet, ſicut calciamentũ. quare ſiquidem ęque po... tia ſunt immota manentia, ambo erunt fruſtra. ſi autẽ ... cat alterum, victũ erit fruſtra. & ita qđ in ſyllogiſmo ... iunctum erat, oſtẽditur. Ad moueri quidẽ enim ſup ... dẽ circulũ ſequit̃, q̃ ipſa occurrant inuicem. ad ſup... i aũt cõtraria ſm naturã, & ex cõtrarijs locis proce... , q̃ occurrẽtia cõpugnent. propter hoc enim (vt eſti... contraria loca ſuppoſuit Ariſto. & nominauit ipſa, ... uans q̃ ſiq̃dẽ ꝯrij ſunt motus qui in circulo, & loca ... ria ſunt in toto circulo, neq; enim magis hac q̃ il... quę mouent̃ ſimiliter pertingẽtia ad oĩa ꝯtraria lo... g renouatã habẽt adinuicẽ contrarietatẽ, & ꝓpter ... ppugnare. Ad oppugnare autẽ ſequitur / aut ſiſtere ... m / aut vincẽs ſecũ circũducere victum. in quibus ... / aut ambo fruſtra eſſe / aut alterũ. aſſumptionem ... ę dicit. at ꝯo impoſſibile fruſtra eſſe aliquid eo... ę natura, oſtendit accipiens alias ꝓpoſitionẽ di... quoꝝ deus & natura cauſa, nihil fruſtra eſt, q̃ ni... ſtra faciunt, & ꝯcludẽs potẽtia ſic: nõ ẽnũ deuſq; ... a cã, quorũ deus & natura cã, nihil fruſtra eſt. na... go entiũ nihil fruſtra eſt. Sic quidẽ igit̃ ego puta...

...ui oportere Ariſto. demõſtrationẽ reſoluere, & ꝓpter dictas cãs. ¶ Alexander ꝯo / ait / per hoc qđ dicit [in omnia ſimul pertingere cõtraria loca] non hoc dixit q̃ ſint aliq̃ in circulo cõtraria loca. ſed ad manifeſtandũ q̃ circulo motũ debeat omnẽ partem circuli pertrãſire. et nũ qđ circulo mouetur ex neceſſitate omnẽ circuli partem pertranſit & ſꝫ hoc non erat oportunitas ꝯtrarietatis locorũ. procedens aũt, melius (vt eſtimo) notauit q̃ ſi contrarij motus ſunt ſup circulũ, opꝫ & ꝯtraria eſſe loca: naꝫ ꝯtrarij ſm locũ motus, ſm locoꝝ ꝯrietates fiunt. verũ tamẽ q2 cõtraria in circulo loca eſſe tãq̃ incõuenięs / ait / infert ad hoc q̃ cõtrarij in circulo motus fiunt. & ſurſũ quidem & deorſum eſſe in peripheria, & alias oppoſitiones, non videt̃ aũt ut tanq̃ inconueniens ſimplr inducens, quãuis incõueniens ſit, quantũ vt cõſequẽs quidẽ ſuppoſitioni. Ad deſtructionẽ aũt oppoſitoꝝ inuectum a contrarijs locis. Argumentatur enim ex aſſequi hoc quidem inconueniẽs ad cõtraria eſſe loca. ipſum autem vitium fuiſſe hoc. ſ. qđ mouet̃ vndecũq; inceperit ad omnia ſimul pertingere loca cõtraria, cui aſſequitur ſemper inuocari ſm cõtrarietatẽ virtutis. Sed & due / ait / Alexãder poſſunt argumentationes eſſe dicte per literã hanc: vna quidẽ q̃ fruſtra altera eſt. qđ cũ dixiſſet, poſterius ipſius cauſam aſſignat, poſt alterã argumentationẽ per ea quę infert. ſiquidem enim ęquales eſſent, non vtiq; eſſet motus ipſarũ. hoc enim eſt oſtẽſiuũ huius, q̃ fruſtra eſſet vtiq; altera. & quidem hoc [non vtiq; eſſet motus ipſarum] ambo fruſtra fore ſignificat. & Ariſto. hoc [fruſtra vtiq; eſſet alterũ corpus] in altera ſuppoſitione ꝓduxit ſm quã hoc quidẽ vincit, hoc autẽ vincitur, cõmuniter aũt ꝟ. Deus & natura nihil fruſtra faciunt. [intermediũ ãt horũ aliud tertium inquit Alexan. argumẽtum eſſe poſſet. nam in quibuſdã exemplaribus non ita fert̃ ſcriptura [quis neceſſe qđ circulariter fertur] ſed ſic [adhuc neceſſe qđ circulariter fertur] tanq̃ aliud aliqđ ipſo apponente ad prędictũ. & erit vtiq; qđ apponitur, q̃ ſi fiant aliqui ſuper eũdem circulũ motus contrarij: neceſſe per omnes ferri eas quę in circulo ꝯtrarietates. & quę ſint cõtrarietates locoꝝ appoſuit, quia neceſſariũ in peripheria eſſe ſm locum cõtrarietates, aut enim per id cõtraria moueri / ait / contrarius motus ſuper circulũ vt ſuper rectã, aut ſi non ꝟ eo q̃ per cõtraria fiant loca, qđ habebit vtiq; circularis, ſi habet cõtrarietatem, quoniam non habet ad cõtraria fieri loca, ſiquidem ad eundem. qđ cum dixiſſet / ait / non adhuc appoſuit hoc inconueniens eſſe. ſ. in vna & continua peripheria circulari dicere eſſe cõtraria loca, hunc quidẽ ſurſum, hunc autẽ deorſum, aut ſꝫ alias oppõnes, aut ſꝫ omnes. ſed reſumẽs oſtendit, qualiter ꝓdixit q̃ altera fruſtra. Ita quidẽ Alexãder. ¶ Forte aũt q̃ ſcripſit [adhuc neceſſe] nõ attẽdit rõnis vnius ꝯtinuitatẽ exiſtentis, neq; q̃ pręter cõſuetudinẽ Ariſto. eſt talibus ſuperſaltibus vti. qualr autẽ ait / q̃ ad cõtraria fieri nõ habet circularis motus, ſiqdẽ ad idẽ: totaliter enim ſupponat̃ circulus cõtraria habere loca, & per ꝯtraria motus ſemper (vt eſtimo) & ad contraria deficit. Hoc aũt ꝯtinuã Alexãder, vt ait / ſm ſuũ doctorem Ariſtoclẽ, ſic expoſuit demonſtrationẽ Ariſtote. q̃. ſ. circulari motui non ſit cõtrarius motus, neq; circulo feribili corpori contrariũ. ſi enim eſt / ait / circulari motui ꝯtrarius motus / aut aliquis rectus eſt / aut circularis. neuter aũt vt oſtendet̃, quare neq; eſt. ſuper rectas quidẽ igitur non eſt motus cõtrarius circulari. quis. n. rectorum erit ipſi cõtrarius, & quid magis alter q̃ alter: adhuc inuicem ſunt qui ſuper rectam contrarij, & vnum vni ꝯtrariũ. ſi autẽ nullum eorũ qui ſup rectã poſſumus

oſtēdere circulari, neqꝫ ſilr qui ſuper rectā erit circulari ꝯrius, ſed neqꝫ circularis eſt ꝯrius. cōtrarij enim qui ex ꝯtrarijs in ꝯtraria ſiunt, cōtrarietates enim lationis ſm locoꝝ ꝯrietates ſunt: quę aūt circulariter ⁊ ſup circulum mouenť ab eodē ad idē mouenť, quāuis ꝯ moueanť inuicē, ipſum aūt ſibi nullū eſt ꝯriuꝫ, quare circulares non vtiqꝫ erunt ꝯtrarij inuicē. ſubcontrariū eniꝫ quidē aliqd patiunť, quę ſic cōtra mouenť inuicē non tñ ſunt motus ipſoꝝ ꝯtrarij, nō enim ſuſcipiūt rationē ꝯrioꝝ: ſi autem neqꝫ qui ſup rectā neqꝫ q ſuper circuluꝫ circulari motui motus ꝯrius eſt, neqꝫ vtiqꝫ ei qđ ſm nāꝫ circulo mouetur erit aliqđ ꝯrium. Qđ aūt non ſilr quę ſuper ſemicirculū dicunť moueri ⁊ ſuper circulū. palam ex eo ꝙ quę quidē circulo mouenť ab eodē ad idem mouenť, ſm cōtinuitatē, qui aūt ſuper diametrū motus, non cōtinui. reflecti eniꝫ opꝫ qđ mouetť, qđ aūt reflectitur neceſſe ſtare ꝑmo. Hęc quidē igitur ſufficiāt ad explanationē dictoꝝ Ariſto. ⁊ apponatur ꝙ putātibus Ariſt. nō dicere deuꝫ effectiuā cāꝫ, ſed finale iſti, oportebat ⁊ dictū hoc nō reſcindere, ſic plane dictū, ꝙ deus ⁊ natura nihil fruſtra faciūt. ⁊ tamē aliqui ēt hoc vi extorquētes, hi quidē deuꝫ cęlum intelligunt, qꝛ huius motus, eſt cā naturę eoꝝ quę hic. ⁊ vera dicunt, ſi ꝓxime adiunctuꝫ poſuiſſent. Deus enim ꝑ ſeipſos cęleſtia inſtituēs, per motū illoꝝ, ea quę ſub luna cōdit gñabilia entia ⁊ corruptibilia. nam imobilis cā q̄cūqꝫ ꝑ ſeipſam facit ęternaqꝫ ⁊ diſs adeq̄ta facit. quēadmodū ⁊ ipſe Plato ait. ¶ Quidā aūt deū i his nāę coordinaſſe aiunt Ariſt. abhorrēte ꝓp dignitatē. ſed qm ꝑ ea quę hic dicta ſunt Ariſto. tanq̄ ſup vnuꝫ circulum facto motu oſtēdit, ꝙ circulari motui non eſt ꝯtrarius motus, quāuis ecōuerſo inuicē ſuper eūdē moueantur circulū, aut enim fruſtra erūt ambo violēter ſtantis, aut alterū a fortiori ſimul circūduciť. ¶ Dignuꝫ eſt qđ, ne qualr non eſt motus ꝯrius qui erraticoꝝ, ei qui ſphęrę nō erraticę. non eniꝫ cōtra mouenť ſolum, ſed a ꝯrijs locis ad ꝯria videnť moueri. ſiquidē quę quidēꝫ ſine errore ab oriente ad occidētē, erraticę autem ab occaſu ad orientē: neqꝫ eniꝫ qđ non ſuper eundē circulū ſit motus videť ꝓhibere ꝯrietatē, neqꝫ enim quę a medio ⁊ ad mediū ſuper eandē rectā neceſſe moueri oia, neqꝫ obuiare inuicē ſemꝑ ⁊ totalr qui ſup vnū circulū motus cōtrarij putanť eo ꝙ ecōuerſo ſiūt, hīt putatā ꝯrietatē, nō tñ eo ꝙ non a ꝯtrarijs locis ſiunt, qđ quidē maxime eſt ꝓpriū ꝯrioꝝ motuū: qđ aūt ſine errare ⁊ erraticū, a cōtrarijs videnť moueri. ¶ Dicēduꝫ igiť ꝙ ꝯrios motus de quibꝰ nunc ſermo quęrit, ⁊ ex ꝯrijs locis opꝫ eſſe, ⁊ in ꝯria, hęc enim ꝯrioꝝ motuū diffinitio: ⁊ ēt eos quę mouentur ſm hos, cōuenit eſſe ęque potētia inuicē ſm poſſe. ſiquidēꝫ non debeat altero vincēte cito deficere ꝯrietas, ſed contrariare opꝫ inuicē quę mouenť ſm ipſos ⁊ ꝯria eſſe ſm nām. ſiquidēꝫ ꝯrios dicimus motus eos q ꝯrioꝝ ſm naturā ⁊ trāſmutari inuicē cōe ſubiectū habētia. contraria enim ſunt quę ex inuicem generanť: hoc enim oſtenſuꝫ eſt mediocriter. Videamus igiť ſi aliquid horū determinatoꝝ habēt motus erraticę, ⁊ qui eius quę ſine errore, oriens quidē igiť ⁊ occidens a quibus tanq̄ ab oppoſitis videnť moueri. Primo quidē ſm habitudinē ad nos hīt eſſe, ⁊ nō ad vniuerſuꝫ. nam ad alios oriēs, ad alios eſt occidēs. deinde vtrāqꝫ haꝝ ſm idē tēpus, ab oriente ⁊ ab occaſu, diceť vtiqꝫ moueri. naꝫ eius quę ſine errore, ſicut hemiſperiū qđ ſuper terrā videť moueri, ⁊ erratici qđ ſuper terrā hemiſperiuꝫ ab occaſu ad orientē videť moueri, qđ aūt ſub terra ecōuerſo. Ambo autēꝫ ab eiſdē ad eadē, reuoluta ferunť: ⁊ ſi intelligas aliqđ ſignū extrinſecus vtriqꝫ ipſorū, omnis pars incipiens ab illo rurſum ad ipſum terminať. ⁊ ſilr ſm nām ambo elongantur ab ipſo, ⁊ ad ipſum vadūt: quo aūt totaliter ex cōtrarijs in cōtraria dicenť vtiqꝫ moueri, qm̄ vtrūqꝫ ipſoruꝫ ſemper eſt in oibus locis. ⁊ ſi alias ſm aliam partē, ⁊ ab oibus ad oia, ſimilr ſm naturā mouenť: et quidē ⁊ quę ſub luna ſuper rectā mouenť elemēta, ſi per canales continuos facerent motū, ⁊ ſilr ſm naturā aſcenderēt ⁊ deſcenderent, ⁊ maxime in alio loco vt non occurrāt inuicem, ⁊ hęc quidē ad dextrā, hęc autē ad ſiniſtraꝫ facerēt motum nullus vtiqꝫ (vt eſtimo) neqꝫ motus ipſoꝝ contrarios, neqꝫ ipſa quę moueanť, dicerenť ſilr ſe hñtia, ad oia loca. eorū enim quę ꝯrię mouētur vtrūqꝫ a cōtrario loco ad ꝯrium motū, ad alterū quidēꝫ domeſtice hꝫ, ad reliquū autē extraneę. ſed neqꝫ ęque potens amboꝝ motus: ſiquidē quę ſine errore ſimul circūducit erraticum. non tñ neqꝫ vincens vim infert victo, neqꝫ exterminat motū ipſius ſm naturā, qđ quidēꝫ in cōtrarijs motibus accidit. qđ autē non vim inferat palam ex eo ꝙ erraticū aſſequens motū nō erraticę, tñ ſuū ſm naturā motuꝫ in eiſdē ſemper menſuris ſeruat reuolutū. ⁊ quidēꝫ ſi ex cōtrario ⁊ inīcū fortiori motu vim pateretť, maxime quidem vtiqꝫ ⁊ ꝑfecte ceſſaſſet a proprio motu. ſi autē non, tñ non vtiqꝫ ipſius idētitatē ſempiterno tēpore conſeruaſſet, vim paſſum, quare neqꝫ cōtraria quę ſic mouenť. ⁊ ſi aūt cōtrarij eēnt motus hi, ex eo ꝙ ſic feruntť, ſed nūqd ſic ꝯrij, aut ꝯrioꝝ, vt inuicē tranſmutentur. ſiquidēꝫ quę mouenť ſm ipſos, ꝓprijs locis diſtinctis, non ſunt apta nata inuicē, occurrere, neqꝫ ſm totū, neqꝫ ſꝫ partē: nam ⁊ ſi cōtingūt inuicē non tanq̄ ex ꝯrijs procedentia locis ſm ꝯtrarias naturas, ſed tanq̄ ſemper coexiſtētia inuicē cōſentanea ſunt ⁊ cōfortatiua. Totaliter aūt quę trāſmutanť inuicē cōtrarię cōe ſubiectū habētia, ⁊ in ipſo coexiſtere inuicē non potētia, cōpugnant de ſubiecto ⁊ tranſmutanť inuicē. Hęc aūt neqꝫ ſubiectū habēt cōe ſed ſeorſum vnūquodqꝫ, ⁊ inuicēꝫ coexiſtere nata ſunt, amicabiliter cōtingentia. ſed neqꝫ eoꝝ quę ſub luna totalitates trāſmutant inuicēꝫ, ſed abſtracte partes. Si igiť nulla ab his extrahiť pars, neqꝫ tranſmutari inuicē natę ſunt. ſi aūt ſm tota tranſmutanť, ſiquidē cōſiſtēte vniuerſo, alius vtiqꝫ ex alio gñaretur mundus, ſi aūt corrupto, nō adhuc trāſmutať, ſed ſimul corrūpiť. quid igiť? nullā dicet vtiqꝫ ga habet virtutē ſphęrę cōtraria latio, neqꝫ differt aliquid, ſic aut illo modo habere, aut virtutem quidē habet maximā, totūqꝫ mundum coaptanteꝫ, ⁊ generationis quę ſub luna ⁊ corruptionis cauſaꝫ exhibenteꝫ. non tamen ſic vt altera ab altera tranſmuteť, qđ quidē ſermo quęrit, ſed vt armonica coordinatio ſecundorum ad priora fiat: hęc quidē igitur dicta ſint ad quęſtiones. ¶ Quoniā aūt iteruꝫ Sus grūnit, ſm melodioſum Alceum, rurſum neceſſe ad Grāmaticum hunc declinare qui cū grunnitu ⁊ malignitatē magnam multaqꝫ in verbis inſinuat. In his enim cuꝫ dixiſſet, ꝙ per duas quaſdam ſuppoſitiones Ariſto. demonſtrante cęluꝫ ingenitū eſſe, ⁊ corruptibile, per vnam quidē dicentē, omne genitum ex cōtrario generari, per alteram autē ponētem, nullū contrariū eſſe cęleſti corpori. quoniā neqꝫ totaliter ſubſtātię eſt ꝯriū, priorē falſaꝫ eſſe redarguimus. hęc autē cum dixiſſet, totum quintū librum expendit. cōtendēs redarguere rationes oſtēdentes ꝙ circulari motui non eſt cōtrarius motus, ⁊ non intellexit, ꝙ ſi ſubſtātię cęli. hoc eſt eniꝫ, quę ſm nām ipſius ꝯſiſtentię nō eſt cōtraria naturalis cōſiſtentia, neqꝫ ei qui ſm naturā ipſius motui eſt nālis motus ꝯrius. ſiquidē principiū motus eſt natura, ſed dans hoc ꝙ nihil ſit cōtrariū corpori cęleſti, qđ quidē Ariſto. accipiens nō adhuc vtiqꝫ opus

aliter, ipſum oſtendere per hoc ꝙ circulari motui nihil
ſit contrariū. Ad oſtenſionē hanc aduerſaꝛ, & vana glo
ria. vz. qui enim ad veritatē reſpicit, ſi id qḋ demonſtraꝛ
concedit, quid vtiq; ad modū oſtenſionis diſcordabitꝛ:
hoc quidez igiꝛ ſit argumentū ſtulte contētionis huius.
Nos aūt adhuc attēdere opȝ, ꝙ propoſitione que dicit,
qḋ generaꝛ ex cōtrario generari, cōfirmata (vt eſtimo,)
& ꝓpter hoc ꝙ que aduerſus ipſam contradicunꝛ ſtulte
dicta eſſe oſtēſa, & minori que dicit, celeſti corpori nullū
eſſe ꝯtrarium, ab hoc conceſſa patēter, in ſcḋa figura cō
cludiꝛ celum nō eſſe generabile, nō adhuc nobis haben
tibus neceſſitatē ꝙ demōſtremus celū nullum hr̄e ꝯtra
rium, ex eo ꝙ circulari motui, non ſit motus cōtrarius.
Verūtamen qm̄ demonſtrationez hanc nihil facere ad
ꝓpoſitum putans, euertere cōtendit, age & hos ipſius ſer
mones ꝗ̄ vile garriatū ꝓpulſemus. Ariſto. igitur ꝓpo
nente oſtendere ꝙ circulariter feribili corpori nullū eſt
ꝯtrium, ex eſſe contrarioꝝ & lationes cōtrarias, & motui
circulari non eſſe motum cōtrariuȝ, aduerſus hec ambo
reſiſtit. Et primo ad hoc, ſ. cōtrarioꝝ & lationes eſſe con
trarias: & interrogat vtruȝ ſubſtātias vult eſſe cōtrarias,
horū quoꝝ cōtrarias dicit lationes Ariſto. aut qḋ ſi nō
ipſe corpoꝝ ſubſtātie ſint cōtrarie, participant enim ſem
per & cōtrarijs qualitatibus, ſicut ignis & aqua, que con
trarie mouenꝛ. hec quidē calida, hec aūt participat qua
litatem, & ethiopis, puta caro, quāuis nō cōtraria ſit ſm
ſubſtantiā carni ſcithe, coloribus tamē contrarijs parti
cipant, & ſiquidē ipſas corpoꝝ ſubſtantias, ꝯtrarias eſſe
dicit, quecūq; motibus contrarijs mouenꝛ, ipſe ſibi ipſi
cōtrarie dicēs Ariſto. apparebit. ipſe enim in ꝑdicamē
tis nos docuit, ꝙ nihil eſt cōtrariū ſubſtātie, & maxime
ei que eſt ex ſpecie & materia: oſtendit aūt in illis ſubſtā
tie propriū eſſe idem & vnū ens numero, cōtrarioꝝ eſſe
ſuſceptiuū. Qualiter igiꝛ que cōtrarijs motibus mouen
tur, cōtraria: ſunt enim ipſa ſibi cōtraria ſubiecta, q̄ con
trarijs motibus mouent, ſeu ſubijciunꝛ, albificationi, &
denigrationi, & calefactioni, & infrigidationi, & augmen
tationi, & diminutioni. Ex ſortiale aūt, ait, que quidē con
trarijs ſm locum motibus mouenꝛ cōtraria dicere. que
autē ſm alterationē, vel augmētationē, & diminutionez,
non adhuc. principiū enim motus & quietis nā, nō ſoluȝ
eius qui ſm locum, ſed & eius qui ſm qualitatē & quātita
tem. Et palā ꝙ quāuis non appoſuerit, iſte, & eius qui ſȝ
ſubſtantiam. naturalis enim eſt que ſm generationez &
corruptionē trāſmutatio: & magis, ait, ꝯtraria vtiq; erūt
corpora que ſm alterationem mouētur, & generationez,
ꝗ̄ que ſm locuȝ. ſiquidē que ſm locū tranſmutatio, ſm
accidens aliqḋ ſit ſolum. Non in alijs aūt ſolum, ait, ſpe
ciebus motus vidēt eadez ſm numerū corpora contra
rijs motibus naturalr̄ mota, ſed & in ipſo qui ſm locuȝ,
aer enim non ſolū hȝ principiū motus ad ſurſum, ſed &
ad deorſum. ſi enim ſubtrahaꝛ aliquid ſuppoſite ſibi ter
re vel aque, mox regionē illaȝ replet, ſicut ablato aliquo
ſuppoſitoꝝ ad ſurſum fertur. ſi aūt violentiaȝ vacui, ait,
aliqs ꝓpterea cā ponat eius qui ad ſurſum motus, & nō natu
rale principiū, quid prohibet & in latione ipſius ad deor
ſum eandē dicere eſſe cām: nam ſupra vacua exiſtēte re
gione ſurſum fertur, aliter aūt non, & forſitan, ait, non cō
tingit ſoluȝ, ſed & neceſſariū, ſicut in alijs cōtrarijs mo
tibus, ſicut in his qui ſm locū & genus vnum ipſoruȝ la
tionem eſſe, & ſubiectū vnum aerem, quia, ait, cōtrarios
motus habentibus non ſeqtur cōtraria eſſe ſm ſubſtan
tiam, neq; enim idem ſibi contrariū. Hec igitur ſiqdem
dubitās iſte & querens problematiȝabat, qualiter ſapien
tis viri ſermones diſſonare putati cōſonabūt, quique in
ꝑdicamentis dicit ſubſtātie nihil eſſe contrariū, & vnam
& eandem numero ſubſtantiaȝ contrarioꝝ eſſe ſuſceptiuā,
& qḋ hic dicitur cōtrarioꝝ motus eſſe cōtrarios, ſtu
dioſus vtiq; putareꝛ. ſi eniȝ q̄ ꝯrios motus hn̄t, vt Ale
xander dixit, neq; eniȝ Ariſt. cōtraria ſubiecta ipſa ſibi
videbunꝛ cōtraria eſſe, & nō ſolū habebit aliquid cōtra
riū ſuba, ſed ipſa ſeipſam: ſi aūt nō inquiſitiue ſed aſſer
tiue videbiꝛ dicere, neceſſe ergo aut in ꝑdicamētis oſtē
ſa, tanq̄ falſa reſcripta eē, aut que hic. Si igiꝛ illa ſunt ve
ra & nature rerū cōſona falſum eſt cōtraria eſſe ſm ſub
ſtantiam corpora, que cōtrarijs motibus mouētur, non
adhuc amās addiſcere, ſed tardus addiſcere (vt eſtimo)
iuſte iudicabiꝛ. Qui quidē eni a puero in rōnibus exer
citati ſunt qn̄ audiunt aliquid apparens diſſonū, & maxi
me a viris talibus, ſine turbatione inquirunt, ſi aliqualr̄
poſſunt talia conſonare, tanq̄ qui multa iam de his que
videbanꝛ diſcordare cōſona inuenerūt: qui autez tardi
ad diſcendū, veluti ad pauca reſpiciētes, ab apparēti di
ſcordia ſtupefacti ad alterum ſicut vtiq; fuerint inclina
ti, ſententiant cōtra reliquū, qḋ & iſte etiaȝ hic videꝛ mihi
paſſus fuiſſe. ¶ Dicenduȝ igiꝛ, ꝙ ꝯtrarioꝝ quidez ſm
naturaȝ & motus eſſe cōtrarios, quis vtiq; dubitabit in
tellectum habēs, ſi vere natura eſt principium motus &
quietis: ſimile enim ac ſi qs dubitat aduerſum dicentem
bonoꝝ ſm naturam bonas eſſe oꝑationes. Oportet aūt
iam inquirere, qualiter & illud veꝝ, ſubſtantiā vnā & eā
dem numero cōtrarijs motibus ſupponi, dealbationi, &
denigrationi, calefactioni, & infrigidationi, augmētatio
ni, & diminutioni, & ei qui ſurſum & deorſum, vt in aere.
Qualr̄ enim nō erit ipſa ſibi ipſi ꝯria ſubſtantia, q̄ ꝯrijs
motibus moueꝛ: & quidē ſubaȝ neq; ad aliā ſubaȝ, ꝯtra
rietatez hr̄e dicimus. & opȝ primo attēdere ꝙ & ipſa que
in ꝑdicamētis dicunꝛ, que quidē iſte vera, & nature rerū
conſona, ait, ſ. nō eſſe ſube ꝯrium, & hic eandē & vnaȝ nu
mero ſubſtantiā exiſtentē natam eſſe ferri ad cōtraria &
tranſmutari, & hec adinuicem diſſona, & cōtraria ſuperfi
cialibus videnꝛ, ꝓpter eaſdē inſtantias. ſi enim eadē nume
ro ſubſtātia ꝯtrarie diſponiꝛ, dealbata & denigrata, que
aūt cōtrarie diſponūtur, cōtraria inuicē ſunt, quō nō ip
ſa etiā ad ſeipſam ꝯtraria erit: ¶ Sed ad huius ſolutio
nē attēdere opȝ ꝙ naturaliū motuū, hi quidez ſunt acti
ui, hi aūt paſſiui. actiui quidē ſm quos agere dicunꝛ nā
lia corpora calefacientia, & infrigidātia, inuicez & dealbā
tia, & denigrantia, augmētantia, & diminuētia. Paſſiui au
tem ſm quos ab agētibus hec naturalr̄ patiuntur: natu
ralr̄ patiētia calefacta infrigidata, & ſm alias paſſiones,
qui aūt ſm locum motus, actiuus ſolum eſt, propter qḋ
neq; moueꝛ aliqd ſm locū naturalr̄ ab alio, ſicut calefit
aut denigraꝛ, ſed ab ea que in ipſa ſola natura. His autē
ſic ſe habentibus, quādo quidē dicit Ariſt. in his, ꝙ cō
trarioruȝ, & contrarie lationes. de actiuis dicit motibus.
Principiū enim motus in his natura, tanq̄ mouens, ſed
non tanq̄ mota, & tanq̄ agentibus, ſed non patientibus
ꝓpter qḋ & ignis & aqua cōtraria dicuntur, tanq̄ contra
rios motus, hoc eſt dicere, tanq̄ cōtrarias operationes
agētia, hoc quidē calefaciens & exſiccās, hoc autem infri
gidans & humectans, & hoc quidez tendens ſurſum, hoc
aūt ad deorſum: etenim hi vt dixi oꝑationes ſunt. Quā
do autē dicit Ariſto. ſubſtantiā eandē & vnā numero ſe
exiſtentez ꝯrioꝝ eſſe ſuſceptiuam, paſſiua cōtraria acci
pit. patitur enim qḋ ſuſcipit ſicut agit qḋ dat. eadem igi
tur ſubſtātia ſubiecta dealbatur, & denigraꝛ ſm ſe: nam
agens quidē ſm ſui ipſius ſubſtantiā iam ꝑfectaȝ exiſtē
tem agēs, non poteſt cōtrarias agere operationes, a ſub
ſtantia procedentes, & maxime naturale aliqḋ & ſimplex

exiſtens, patiens aūt ſm imperfectum ſuū ꝛ potentis pa tiens, qđ aptuꝫ natū eſt ad ambo oppoſita merito viciſ ſim ꝯria dr pati: ꝛ tū hoc nullū incōueniens, ideꝫ ſibi cō trariū eſſe, ſed non ſm idē, ſed ſm qđ viciſſim cōtrarias hꝫ diſpōnes ſicut corpus, qđ qñqꝫ quidem caleſit, quan doqꝫ aūt infrigidaṫ, aut ſubſtantialiter quādo aliquādo ignis fit, alqñ autem aqua, vel ſm accidens. ignis autē non poteſt qñqꝫ quidem calefacere, quādoqꝫ autē infri gidare, ſed neqꝫ quādoqꝫ quideꝫ ſurſum naturaliter ire, quādoqꝫ autē deorſum. Et non fruſtra ergo Ariſt. ꝛ mo tibus ſm locum, ꝛ non ab alijs naturaliū ſubſtantiaruꝫ differētias inueſtigat, qꝛ hi ſolum actiui ſunt ſm eaꝫ quę in ſeipſo naturā agente eo qđ moueṫ ſm naturā ſcđꝫ lo cum. Alij aūt motus ꝛ actiui exiſtētes ꝛ paſſiui, ꝛ ſm na turaꝫ ambo qñ vt paſſiui accipiunṫ, ipſam ſibi ipſi con trariā ſubiectoꝫ ſubſtantiā videri faciunt, qui autē ſcđm locū actiuus eſt, vt dixi, ꝑpter qđ nihil naturaliter ſcđm locum ab alio moueṫ, caleſit aūt ꝛ infrigidaṫ, ꝛ dealba tur, ꝛ denigraṫ, ꝛ dealbaṫ, ꝛ gñaṫ, ꝛ corrūpitur, ꝛ augeṫ, ꝛ diminuitur ab alio. naturalr enī agunt hęc in inuicē, corpora ꝛ patiūtur abinuiceꝫ. Quoniā autē aereꝫ ꝛ con trarietatē motuuꝫ ſcđm locum iſte habere/ait/mirabile qualiter non intellexit, ſi quę quidē ipſe dixit qđ in quar to huius negocij, Ariſto. ſimplr quidē graue/ait/eſſe qđ omnibus ſubſidet/velut terrā, ꝛ ſimplr leue/puta igneꝫ, qđ oībus ſuperfertur: media aūt horū aquā dico ꝛ aerē, his quidē ſupernatātia, his autē ſubſidētia, grauiaqꝫ eſſe ꝛ leuia. et ſępe Ariſto. dixit, ꝙ neqꝫ ſimplicia hęc ꝓprię ſunt: quare quid mirū ſi ſm pđominans ſemper in ipſo aer mouetur, qñqꝫ quidem ſurſum, qñqꝫ auteꝫ deorſuꝫ, non ambas ſm idem habēs has ꝯrias actiuas virtutes, ſed ſm ſui ipſius diuerſam alterationeꝫ ipſas exercens. Ingroſſatus quideꝫ enim, ad deorſum repit, ſubtiliatus aūt ad ſurſuꝫ. quādo vo euacuato aliquo inferiori loco aer in ipſum detrahiṫ ꝑpter euacuationē, tunc hoc acci dit vniuerſo ſemper circūſtringente ſeipſuꝫ, ꝛ non ſinē teꝫ vacuā eſſe regionē, ſed ſubtiliora ꝛ facilius mobilia compellēte in regiones diſpoſitas euacuationi, qm̄ ſm ſui naturaꝫ leuior magis exiſtēs aer, ad ſurſum natus eſt ferri, ꝛ ſi non cedat aliquid ſuperiorꝫ aſcendenti aeri, in ſpiſſationē neceſſe fieri aliquoruꝫ corporꝫ, vel antipara ſtaſim, vt aer factuꝫ ab aqua, ſuſcipiat locus. Non bene igiṫ/ait/iſte ſimiliter ſurſum ꝛ deorſum tranſire aereꝫ, vt ſi deorſum ꝑpter non fieri vacuuꝫ, ꝛ ſurſum ꝑpter hoc, manifeſtat enim ꝙ ab aqua fit aer/quāuis humidior exi ſtens, tamē ad ſurſuꝫ currens, ꝛ inſpiſſari cogens ſuppo ſita. Quare ex dictis palā, ꝙ ꝯtrarijs motibus ſubiectū paſſiue quāuis ipſum ſibi ipſi contrariū fiat, nullū incō ueniens, actiuū aūt neqꝫ agit cōtrarios motus, neqꝫ ipm ſibi ipſi cōtrarium vnqꝫ fiet. ſed neqꝫ ex ſortiale quę qui dem ſm locū nālr mouenṫ ꝯtrarijs motibus contra ria, quę aūt ſm alterationē/vel augmētationē/ꝛ diminu tionē non adhuc, ſi vere qui quidē ſm locum motus na turales, actiui ſolū ſunt, ꝛ non poſſibile eandē ſubſtāti ſm nām cōtrarias oꝑationes agere, per eſſe natura ope rāte. paſſiui aūt circa idem ſubiectū cōtrarij conſiſtunt, ꝛ nō oportebat indeterminate ꝛ cōfuſe ſic cōtrarios mo tus videre, ꝛ quę in paſſiuis accidunt, actiuis attribuere. ¶ Quoniā aūt iſte prolixus eſt putans aerem ſm nām ſurſumqꝫ ꝛ deorſum ſimiliter moueri, interrogandū ip ſum ſic. Ambo/ait/hꝛe ipſuꝫ ꝛ grauitatē ꝛ leuitatē, ſicut Ariſt. ait/nō ad idē, ſed vt quidē ad aquā leuitatē, vt au tē ad ignē grauitatē/aut ꝛ ſcđm ſe ambo, ꝛ ſi hoc, vtrum ſm aliud quidē aliquid in ipſo groſſius/grauitatē habe re dicit, ſm aliud autē aliquid ſubtilius leuitatē/aut ſm

omnem partem ambo, ꝛ palam ꝙ hoc impoſſibile. Im mobilis enim erit penitus vtraqꝫ virtute ad ſeipſaꝫ, ſm hanc trahente. Si aūt ſm aliud quidē aliquid partiū ipſa rum leuis eſt, ſm aliā autem grauis, ſicut ꝛ nos ſm ignē quidem qui in nobis leues, ſm terram aūt graues cōpo ſitus erit aer, ꝛ verū in ipſo dicere ſicut ꝛ in nobis ꝙ cō trariorꝫ ſm nām in ipſo ſubſtantiarꝫ ꝛ motus contrarij ſm naturā, ꝛ ſi ipſum ſibi ꝯriuꝫ velis dicere, tanq̄ ex cō trarijs partibꝰ cōpoſitū, nullū incōueniēs. ſi aūt ad aliud quidē leuē, ad aliud aūt graueꝫ exiſtentē, ſic ambos mo tus hꝛe dicit, palā ꝙ ſm ambos ad eundē locuꝫ mouebi tur, qui ſupponiṫ quidē igni, ſupernatat autē aquę: ꝛ rur ſuꝫ vnus qui ſm naturā motus vnius, ꝛ neqꝫ motus cō trarij ſm exiſtentiā, ſed ſm habitudineꝫ ſolum, neqꝫ qđ moueṫ ipſum ſibi ꝯrium. totaliter autē Ariſto. ꝯtrario rum/ait/ꝛ lationes ꝯrię vt cꝫ, ne verificata quę cum op poſitione dicit, cuius lationi non eſt cōtraria latio, neqꝫ ipſi aliquid eſt cōtrarium, ſi oſtenditur circulari motui non eſſe cōtrarium motū habebit demōſtratū, ꝙ circu lariter mobili corpori, non eſt contrariū, qđ quidem vt iſte/ait/ſine demōſtratione cōcedens, tū tantos ſermo nes oſtēdit. Ariſt. quidē ita Grāmaticus aūt ꝛ ex ſortia le/ait/qđqꝫ ꝯtrarijs ſm locum motibus mouenṫ corpo ra ꝯtraria eſſe dicere, quę aūt ſm alterationē vel augmē tationē ꝯtrarijs motibus mouētur, non adhuc eſſe dice re cōtraria, putans vt videṫ ꝙ ſi contrariorꝫ, ꝛ lationes cōtrarię, ꝛ quorꝫ lationes cōtrarię/hęc cōtraria. ꝛ quidē ſi non adequanṫ, non verū poſitione conſequēus/poni antecedēs, neqꝫ ſequiṫ ad dictum ab Ariſt. ſ. quę moue tur ꝯtrarijs motibus ſm alterationē, vel ſm locū, vt ait/ ipſa ſibi cōtraria eſſe, niſi poſtenſa adequatione. Si autē hęc inuicem adequanṫ, ꝛ contrariorꝫ ꝛ lationes cōtrarię hęc ꝯtraria. palā ꝙ non erit incōueniens, qđ ſequiṫ: ſed res quidē qualis ſe habet, ꝑus, vt putaui, declaraui. Nūc autē hęc propoſui ad manifeſtandū ꝙ iſte neſciens ra tiones cōſequētię, ſeipſum ſeducit, tanq̄ aliqd dicenteꝫ, ꝛ ſine intellectu legentes: oblitus aūt vt videṫ ꝙ de natu ralibus ꝛ ſimplicibus motibus ſermo eſt, ꝛ anima ait/q̄ mouetur ad virtutē ꝛ malitiaꝫ, aut potens moueri, ꝛ ad huc ad falſam cognitionē, ꝛ veram ipſa ſibi ſm idē nūc cōtraria erit. ꝛ quidē hoc oportuiſſet intelligenteꝫ dubi taſſe, qūo animā quidē ſm virtutē agit, ꝛ ſm malitiam, ignis aūt nunq̄ agit ſꝫ infrigidationē, ꝛ poſtq̄ dubitaſ ſet videre, ꝙ nālia quidē ꝛ ſimplicia ꝑ eſſe agunt, ꝑꝑ qđ ꝛ eaſdē operationes quādiu vtiqꝫ fuerint operanṫ vni formes exiſtētes. anima aūt viuificat, quidē per eſſe, ꝑꝑ qđ ꝛ ſemper hanc hꝫ in promptu operationem, ſm vir tutem autē vel malitiam, aut falſitatem vel veritatē ope ratur, nō per eſſe, ſed per pręhabitas alias aliter opinio nes ꝛ electiones. ¶ Sed ad cōſequētia ꝓcedimus, ſi qđ forte illis prioribus magis conſequēs loquiṫ. ſcribit igi tur hęc. Rurſum enim neceſſe eſt me plura verborꝫ hu ius traſcribere ne incredulus calūniator appareaꝫ. Hęc quidem igitur ſi ſm ſubſtantiā contraria dicētur corpo ra, quę motibus cōtrarijs mouenṫ: ſi aūt non ſm ſubſtā tiaꝫ cōtraria eſſe hęc dicat quis, qꝛ vlr ſubſtātię nihil eſt ꝯrium, ſed qualitatibus oībus ꝯtrarijs participant, quę cōtrarię mouentur, ſicut ſe hꝫ in igne ꝛ terra, hic quideꝫ enim calidus, hęc autē frigida exiſtit, ꝛ hic quideꝫ leuis, hęc autē grauis. ad hoc quidem cōſequetur ſm eam quę cū oppoſitione cōuerſionē, ꝙ quę non participant qua litatibus ꝯtrarijs/neqꝫ motibus cōtrarijs moueri/neqꝫ eſſe totaliter horū motui contrariū motum. non tamē ſi alicuius corporis moti non ſit contrarius motus. hoc neqꝫ qualitates ꝯrias participare eſt verum: non enim

a ex antecedente ꝯuerſio. Si autē dicat aliqꝫ adequa-
ꝫc, vt quoꝝ motui ꝯ̄rius eſt motus, hęc ⁊ qualitatibꝰ
ꝯtrarijs participare, ⁊ quęcūqꝫ qualitatibus contrarijs
rticipāt hoꝝ ſemper ⁊ motui eſſe motū cōtrariū. iſte
oſitionē non probatā exigēs ſibi cōcedi, tñ ab ipſis re-
os arguitur, elementoꝝ eni totalitates plane qualitati-
us cōtrarijs participant, ⁊ etiaꝫ hypercaumatis ⁊ aeris
otui circulari exiſtēti nō eſt motꝰ cōtrarius, ſm ꝙ ipſi
Ariſto. videt circulari motui non eſſe ꝯ̄rium motū. Pri-
mo in his noto, hoc qđ putat, ꝙ quę qualitatibus cōtra-
rijs ſm ſubāꝫ participant, ſicut ſe hꝫ ignis ⁊ terra, hęc
nō ſunt ſm ſubāꝫ cōtraria, ſi enim nō ſm hęc eſt ſubſtā-
tialis ꝯ̄rietas, relinquitur ſm materiā ipſas eſſe, qđ quideꝫ
neqꝫ iſte (vt eſtimo) diceret, ⁊ tñ Ariſto. ſic dicere exiſti-
mat. qđ autē ſequitur omni ſtoliditate ⁊ incōſideratione
(vt eſtimo) repletū eſt. nā Ariſto. dicente cōtrariorūꝫ ⁊
lationes cōtrarias eſſe, iſte conuertens, quę cōtrarię mo
uent, cōtraria eſſe ſupponit, tanq̄ qualitatibus ꝯ̄trarijs
participantia: ⁊ ſiquidē tanq̄ nō adequatis terminis cō-
uertit propoſitionē, ipſe nobis dicat, quę oporteat exiſti-
mare ipſum ſcire, qui neqꝫ hoc nouit, ꝙ in non adequa-
tis, non poſſibile eſt ꝯuertere, non enim indifferens eſt,
ſic aut illo modo ꝓferre. Si autē putās adequari ſic ꝓdu-
xit, quō dicit ipſe non adequari, ⁊ ꝓpter hoc non poſſe
ex antecedente conuertenteꝫ dicere, ſi alicuius corporis
motui nō ſit ꝯ̄rius motus, hoc neqꝫ qualitate ꝯ̄ria parti-
cipare. vide igit qualr qui dicit putantē adequare, poſi-
tionē non probatā exigere, ſibi cōcedi, tanq̄ adequatos
accipiēs terminos ab Ariſto. poſitos conuertit: qđ eniꝫ
conuertitur manifeſtat dicēdo, quę cōtrarię mouentur
qualitatibus cōtrarijs participant, ⁊ ſm eam quę cū op-
poſitione cōuerſionē ipſius, quę non participant quali-
tatibus cōtrarijs, neqꝫ motibus cōtrarijs moueri, tanq̄
antecedētibus quidē motibus, ꝯ̄ñtibus aūt ꝯ̄rijs. ab his
eniꝫ ⁊ cōuerſionē inchoauit, non intelligēs, vt ꝑus dixi,
ꝙ Ariſto. ex non eſſe circulari motui motū ꝯ̄rium vult
oſtendere, ꝙ neqꝫ circulariter ferībili eſt aliquid cōtra-
rium. Iſte autē cōuertens terminos, ꝯcluſit circulari mo-
tui, non eſſe motū contrariū, qđ quidē per proprias de-
mōſtrationē oſtendit, ex illo cōcludere volens, ſubſtan-
tię cęli nō eſſe cōtrarium: hoc enim requirebat ad ingene-
rabilitatē. iſte autē ⁊ perſeuerat, cōtendens a rebus oſten
dere, vt dicit, ꝙ neqꝫ adequant, neqꝫ eſt poſſibile cōuer-
tere terminos, ⁊ hęc iterū adhuc ſtolidius quęrit, aer eni
ait, ⁊ hypercauma ꝯ̄trarias habētia qualitates ambo cir-
culare habēt motuꝫ. ſi igit circularis nō eſt cōtrarius cir
culari, qualitates cōtrarias habētia, motus ꝯ̄rios nō ha-
bent. et in his igit primo quideꝫ illas qualitates quibus
ſm locum motus conſequitur, nō habēt cōtrarias ignis ⁊
aer. ambo enim calida ⁊ ambo leuia, ⁊ ſi hic quidem ma-
gis ꝓpter ſiccitatē, hic autē minus ꝓpter humiditatē. de-
inde circularis motus qđ non ſit prius nāq ignis ⁊ aeris
ſed eminētiori modo ipſo participant idonęq ad partici-
pationē ſe habens oſtēſum eſt prius (vt eſtimo) medio-
criter, ex ſimul moueri cum ea q̄ ſine errore, vt manife-
ſtāt qui in ipſis cōſiſtunt cometę, ⁊ alia phātaſmata co-
ortiua, ⁊ coocciduētia cum ſtellis fixis, ⁊ non hęc ſola,
cum ea q̄ ſine errore ſimul mouent, ſed qđ erraticū, ſed
illud qdē ⁊ propriū hꝫ motū: quę autē ſub luna ſphęrę to-
talitatibus, ſm meliorē participationē mouentur. Hęc
quidē igit ſufficienter dicta ſint. niſi forte aliqꝫ ⁊ ſuper-
fluā occupationē impingat, deſpiciat vilitatē verborum
huius. Cognoſcat autē ⁊ me nō verboꝝ huius grā occu-
pationē hāc tollerare, ſed grā eoꝝ qui ſeducunt, a multi-
tudine verboꝝ ipſius, ⁊ grā huius ipſius ꝯ̄dictionis ad-
uerſus Ariſto. nam nō ignoro, ꝙ his qui poſt nos non
verba illius ſolū, ſed ⁊ hęc ſuperflua, ⁊ ſtudio indigna re-
putabunt. verūtamē neceſſe, ⁊ reliquūꝫ caribdis remen-
ſurare. ¶ In his itaqꝫ ꝑ̄expoſitis ſępe reuoluēs ꝙ ſubę
nihil eſt ꝯ̄rium, ⁊ putās Ariſto. ad ſeipſuꝫ eſſe diſcorde
dicentē quidē in p̄dicamētis hoc plane, hic autē dicentē,
contrarioꝝ ſm ſubſtantiā, ⁊ lationes eſſe ꝯ̄rias vr mihi
penitus ignorare qualiter dictū eſt, ſubſtātię nihil eſt cō-
trariū. Argumētor autē ex diuiſione ſꝫ quā fecit obuia-
tionē quaꝫ in primis propoſuit ab ipſo proxime obijce-
re, qualiter intelligit plane reuelauit ſcribens. hęc quidē
igitur ſm ſubſtantiā contraria dicunt corpora, quę mo-
tibus cōtrarijs mouent, ſi autē non ſm ſubāꝫ cōtraria di-
cet quis, qꝛ vr ſubſtātię nihil eſt contrariū, ſed qualita-
tibus cōtrarijs ſemper participare, quę cōtrarię mouen-
tur, vt in igne ſe hꝫ ⁊ terra, hic quidē eſt calidus, hęc autē
frigida exiſtit, ⁊ hic quidē leuis, hęc autē grauis. Si igitur
non hęc putat, ⁊ talia quę ſm ſubſtantiā ꝯ̄ria, qm̄ quidē
cōpoſita ſubſtātia, cui maxime putat nihil eſſe cōtrariū,
ex materia eſt, ⁊ ſubſtātialibus qualitatibus in qua ⁊ ve-
rificari putat, ſubſtātię nihil eſſe contrariuꝫ, qđ quidem
enim de cōpoſita hoc dictū eſſe in p̄dicamētis putat. pla-
ne ſcripſit in ſcđo capi. ſui quinti libri dicēs. ſiquidē igi-
tur ipſas corpoꝝ ſubſtātias cōtrarias eſſe dicit, quęcūqꝫ
motibus cōtrarijs mouētur, ipſe ſibi ipſi cōtraria dicēs
Ariſto. cōſumetur. ipſe enim in p̄dicamētis nos docuit,
ꝙ nihil eſt ꝯ̄riuꝫ ſubſtantię, ⁊ maxime cōpoſitę ex mā ⁊
forma, quale igit eſt nāle corpus cōpoſitū ex materia ⁊
forma, qđ nō oppoſitis qualitatibus ſpecificat: quāuis
eniꝫ aliqꝫ accipiat ipſum qđ terquaqꝫ dimēſionatū, ſm
Grāmaticū quidē hanc, materia hoc eſt, ⁊ oppoſitis q̄li-
tatibus ſpecificatū ſit nāle corpus, ⁊ ſubſtātia cōpoſita,
⁊ non eſt alia pręter hanc, quę cōtrarijs qualitatibus ſpe-
cificat. ſi autē ⁊ non materia corpus eſt, ſed cōpoſituꝫ ex
materia ⁊ forma, ⁊ ipſius forma oppoſitas hꝫ differen-
tias, eſt eniꝫ ⁊ corporis materia. Ait enim Ariſto. ⁊ par-
ui ⁊ magni eadē: quę igit eſt ſubſtantia cōpoſita ex mate-
ria ⁊ forā, pter eā q̄ oppoſitis q̄litatibus ſpecificat. ſ. ca-
lido ⁊ frigido, leui ⁊ graui, in qua vtiqꝫ verificari patet
ſubę nihil eſſe ꝯ̄riū. in hac eniꝫ vr, cōcedere non verifica-
ri eā aliter conat euadere ſermonē figuras cōuerſionis
accuſans, quā ⁊ ipſeꝫ ignorās apparuit. ſed iſte quidem
ex qualē habitū habeat circa ſermones apparebit. ipſuꝫ
autē hoc ſꝫ ſe qualiter dictū eſt, ſubę nihil eſſe ꝯ̄riū, mihi
ipſi quidē p̄mo, iaꝫ autē ⁊ addiſcere volētibus dearticu-
lare bonū. ſubāꝫ ꝓprie in p̄dicamentis indiuiduam acci-
piēs cōpoſitā ex mā ⁊ forma vt ſubiectā accepit ipſam,
ꝓpter qđ neqꝫ in ſubiecto neqꝫ de ſubiecto ait ipſaꝫ eē,
vt vndiqꝫ ſignificet ꝙ ſubiectū ſit. contraria autē ſm qđ
cōtraria accidētia ſunt. differētię eniꝫ ſunt, dāę autē qua-
litates ⁊ accidentia, ⁊ ſunt hę non cōtrarię ſubſtātię, ſed
ꝯ̄riā ſibi ipſis ſubſiſtentiā habēt, ꝓpter qđ quidē ambo
dixit, ⁊ ꝙ ſubſtātię nihil eſt ꝯ̄rium, ⁊ ꝙ ſubā eadē ⁊ vna
numero exiſtēs cōtrariorum eſt ſuſceptiua. Propter qđ
quidē igit verus qui in p̄dicamentis ſermo, ꝙ ſubſtātię
nihil eſt ꝯ̄rium: neqꝫ enim ſm mām, quę eſt ſolūmodo
ſubiectū neqꝫ ſm forāꝫ, cōpoſitū ex genere ⁊ differētijs,
ſubā enim ⁊ hoc, ⁊ quāuis in mā ſit, ſed ois mā ſubijcit
ꝯ̄rijs, neqꝫ multo magis ſm ꝯpoſitū ex forma ⁊ mā, hęc
eni adhuc magis ſubiectū ꝯ̄rijs, ſubiectū autē non poteſt
eſſe ꝯ̄riū, neqꝫ enim ambo cōtraria eſſe poſſunt. In ſub-
iecto eniꝫ illa, neqꝫ alteꝝ, ⁊ qꝛ in ſubiecto ⁊ hęc, ſed non
ſubiectū. ⁊ qꝛ ſiqdē ſit hoc oppoſitū nō vtiqꝫ ſuſciperet,
qm̄ autē cōpoſita eſt quę ꝓprie ſubſtantia ſm ipſum quę
indiuidua, quę ⁊ generabilis ⁊ corruptibilis eſt ex mate-

ria ⁊ ſpecie,ſpēs autē quā ⁊ diffinimus,ex genere eſt ⁊
differētijs,differētię autē qualitates exiſtentes oppoſi-
tionē habēt ad alias qualitates,ſm oppōnē enī3 a ſuis
generibus differētię diuidūtur,ſm igitur has differen-
tias,ʒrię dicūtur ſubſtātię,non ſm qđ ſubſtātię,⁊ ſubie
cta ⁊ per ſe ſubſiſtentia,ſed ſm qđ ex cōtrarijs diuerſis
cōſiſtunt,⁊ ſpecificātur,velut ignis ⁊ aqua,ſm qđ gde3
ignis,⁊ ſm qđ aqua nō ſunt cōtraria,ſubſtātię eni ſunt
ſubiecte cōtrarijs accidētibus ſm hęc,ſm qđ autem h
calidū ⁊ ſiccum,hoc autē frigidū ⁊ humidum,hoc gde3
leue,hoc autē graue,ſm hęc ʒriantur ⁊ opponunt̄ inui-
cem,⁊ trāſmutāt inuicē,non ſm qđ ſubę ⁊ ſubiecta,ſed
ſm contrarias q̄litates.ꝑpter quod in p̄dicamentis g-
dem talē ſubſtātias cōpoſitam ex mā ⁊ ſpecie,vt ſubie-
ctu3 accipiens,ʒriorum viciſſim dixit eſſe ſuſceptiuum
eorūdem.Cōtrarioꝝ autem eorum quę ſm accidēs in
ſunt,⁊ nō eſſe aligđ tale ſubſtātię cōtrariu3,hic autē dif
ferētias accipiens eas quę ſm ſubſtātiā inſunt,alterius
⁊ alterius ſubę vtrāq3 cōpletiuam exiſte3,⁊ ſm ſe inexi-
ſtentes ſubſtātijs,ſed nō ſm accidēs ʒrias ſubas inuicē
ſm illas differētias dixit,quę diuerſis ſubſtātijs inſunt,
quę enim ſm accńs inſunt ʒrię,cū eādem ſubam viciſ-
ſim ſubſiſtūt.Quādo igit̄ dicit̄ cōtrarioꝝ ſlationes cō
trarię,ſubſtātias gdem cōtrarias dicit,hītes ſubſtātia-
les differētias adinuicē cōtrarias,non ſm autē qđ ſub-
ſtātię ⁊ ſm ſe ſubſiſtētes:ſed ſm qđ ex cōtrarijs ꝯſiſtūt
differentijs,gbus ⁊ aſſequūtur contrarij motus,nā ⁊ g
quide3 ad ſurſum caliditati ⁊ leuitati coexiſtit,qui autē
ad deorſum,frigiditati ⁊ grauitati,⁊ neq3 contrariantur
hęc dicus in p̄dicamētis,neq3 vt iſte/ait/neceſſe hoc ʒ-
riorum differētias eſſe cōtrarios deſcribere,per illo pu-
tare vera.❡ Sciendu3 autem ꝙ in p̄mo de nāli auditu,
ſpēi materiali ex cōtrarijs qualitatibus cōſiſtēti ʒriam
dixit p̄uationē ipſius,⁊ ex hac fieri ſpēm/ait/quare non
oino ſpēi ſemper eſt cōtraria ſpēs,neq3 enī3 aut homi-
ni,aut muſico,p̄uatio autē eſt vbiq3,ſed quādoq3 gde3
priuatio cū ſpecie eſt pfecta,habētę perfectas cōſtituti-
uas ipſi⁹ q̄litates,ſicut quę in aqua,ignis p̄uatio eſt cum
ſpecie aquę pfecta exiſtēte,⁊ habēte perfectas q̄ in ipſa
qualitates,frigiditatē ⁊ humiditatē,cōtrarias ignis q̄li
tatibus,⁊ ꝑpter h ignis non ſolū ex p̄uatione ſui ipſius,
ſed ex cōtraria ſibi ſpecie dicit̄ gn̄ari,quando aūt p̄ua-
tio nō ſpeciei pfectę coexiſtit,ſed materiali alicui ido-
neę ſe hn̄t ad ſuſceptionē ſpēi oppoſitę priuatiōi,ſicut
quę in ſpermate hoīs priuatio,tunc nō ex ſpecie cōtra-
ria,ſed ex p̄uatione dicit̄ fieri,qđ generat̄,nō ga nō ſit
ſpēs aliqua ⁊ ſperma,ſ3 impfecta ſpēs,⁊ materię ratio-
nem participās ad perfectę ſpēi hypoſtaſim,⁊ ad illam
totā habens relationē,ꝑpter qđ non tāquā ex ſpecie ʒ-
ria ipſo ſpermate gn̄atur hō.Et pala3 ꝙ ſunt q̄da3 ⁊ in
ſpermate q̄litates,cōtrarietatē habētes adinuicē,ſ3 im-
perfecte ⁊ hę,⁊ nō vt quę pfectaꝝ ſpērū3 pfecte,ꝑpter
qđ q̄cunq3 gdem cōtrarię qualitatibus hoīs ſunt,in il-
lis tranſmutat̄,humido gdem qđ in ſpermate exiccato/
ſphęrico autem extenſo.quęcūq3 autem cōformes ſunt
q̄litatibus hoīs ex impfecto trāſmutantur in pfectum.
Propter impfectionē enī3 diſpōnis ſubiecti,quādo in
ſpermate aīal,vel ex muſico dicit̄ fieri muſicū nō ex ʒ-
ria ſpecie,ſed ex priuatione dicit̄ generari.Qđ aūt non
mei ipſius hos intellectus ſcribo,ſ3 quę vident̄ appro-
batis ſcriptoꝝ ſeu expoſitoꝝ,⁊ quę ab ipſo Ariſtotele
dicunt̄.Audi ſcripta ab ipſo Alexādro in hypōnema-
te p̄dicamentoꝝ.pmiſſa enī3 lr̄a dicente,ineſt quādo
ſubſtātijs ⁊ nihil ipſis eſſe ʒrium infert hęc.ſed qđ iteꝝ
oſtendit ſubſtantię aſſequētiā,ꝙ neq3 ipſum ꝑpriū ſub-
ſtātię eſt,vt ⁊ ipſe dicit,eſt autē h,nullu3 cōtrarium ipſi
eſſe,⁊ cōfeſſe expoſitus ſubſtantijs nihil eſt ʒrium,et vñ
quę ſm ſpēm ſubſtātię,dicet in nāli auditu,priuationē
eſſe ʒriam,aut ⁊ ibi cōmunius priuatio contraria dicta
eſt,cōſuetudo enī3 ipſi cōtraria dicere,⁊ quę ſm p̄iua-
tionē oppoſita,ſed in elemētis ſpēs ſm q̄s ignis ⁊ aer
aqua,⁊ terra cōtraria,ſicut ⁊ ipſe in his quę de gn̄atiōe
⁊ corruptione dicit,ꝑpter hoc enim in inuice3 eſt ipſis
trāſmutatio.His igitur ſubſtātijs expoſitis,dicet vtiq3
nihil eſſe ʒrium,oſtēdit autē in 2° de gn̄atione,ſpecifi-
cans vias ſimplicium/⁊ primorum corporum,ſiccita-
tem,humiditatē,caliditatē,frigiditatē.Has aūt contra-
rietas ex quo ⁊ ibi.v3.differētia3 ſubſtātię nō dixit ſub
ſtātiā eē,ga non expoſitarū aliqua erat.❡ Sed ⁊ diuus
Iamblicus in hypōnemate in p̄dicamenta ſcripſit hęc.
ineſt gdem igit̄ ſubſtātijs,nihil ipſis eſſe ʒriū.cōtra-
ria gdem enī3 ſub vno genere ſemꝑ ordinata ſunt,ſub-
ſtātia autē nullū habet ſuperius genus,ſub quo ordina
ta ſit,⁊ ʒria gdem habitudinē habent adinuicē,ſubſtā-
tis autē ſine habitudine eſt ⁊ nihil indiget ea,quę ſm
cōtrarietatē habitudine.Adhuc cōtraria gdem adinui
cem abnuunt,ſubſtātia autē ſm ſe determinata eſt,ipſe
etiā ex inductione p̄marū ⁊ ſecūdarū ſubſtātiarū,ꝓ
bat nihil eſſe ſibi ʒriū,⁊ poſt pauca ſcripſit hęc ❡ Du Dubitatio
bitant autē gdam/quomō rōnale animal irrōnali non
eſt ʒriū.❡ Nos aūt dicemus vt gdem alicui differen Solutio.
tię inexiſtem differētia3 contrariū,totū autem toti non
erit ʒrium.Rō huius autē talis,qđ ſuſcipit cōtraria nō
eſt ipſum contrariū.ſi enī3 obtineat̄ ab vno ʒrioꝝ,non
vtiq3 poterit idoneę ad ſuſceptione3 alterius p̄parari,
velut anima corpus,indiuiduę ſubſtātię,⁊ ſecūdę ſub-
ſtātię,ſi gdem ſuſcipiant ʒria,⁊ nō erunt ipſa cōtraria,
ſed neq3 ſi diuidat̄ aligđ in cōtraria,ſicut animal,neq3
ſic erit ʒrium,ſi cōiter cōtinet diuiſione3 ʒrioꝝ,neq3 ni
hil horum erit ʒrium.Sciet autē hoc vtiq3 aliquis,⁊ ad
diffinitionē ʒriorum,plurimū enim vtiq3 ſegregata eē
ipſa abinuicē determinata,vt autē nūc dicit̄ circa ean-
dem ſubam aīalis coexiſtūt,ſed qualiter igne3 aq̄,⁊ ter-
ręaerem cōtraria dicit Ariſtoteles:ſm ſpecificas.v3.
differētias dicemus,quę nō ſunt ſubſtātię,frigidū igit̄
quidē ⁊ calidu3,⁊ ſiccū ⁊ humidū inuicē contraria exi-
ſtunt,ſubſtātię autē ad totas ſubas non habēt cōtrarie-
tates,⁊ in eadē materia coexiſtūt,⁊ gđ op3 trāſcribēdo
prolōgare,lōga expoſitoꝝ verba,quando poſſibile eſt
ipm Ariſtotelē ꝓducere ſuam ſniam,plane reuelante3
paulopoſt principiū ſcđi libri de gn̄ōne ⁊ corruptione:
Scribit autē ſic,exiſtētibus autē quatuor ſimplicib⁹ cor
poribus vtraq3 duoꝝ vtriuſq3 p̄morum ſunt.Ignis g-
dem enī3 ⁊ aer eius qđ fertur ad terminu3,terra aute3 ⁊
aqua eius qđ ad mediū,⁊ extrema gdem ⁊ ſinceriſſima
terra ⁊ ignis,media autem ⁊ mixta magis,aqua ⁊ aer,⁊
vtraq3 vtriſq3 ʒria.igni quidē eſt ʒria aqua,aeri aute3
terra,hęc enī3 ex cōtrarijs paſſionibus conſiſtunt.Ecce
igit̄ ⁊ ſubas ʒrias ſubſtātijs eſſe/ait/igni ⁊ aeri,aqua3 ⁊
terrā,⁊ qualiter cōtrarię,manifeſtauit,ga nō ſm quod
ſubſtātię ⁊ ſuppoſita,ſed ſm qđ ex cōtrarijs qualitati-
bus cōſiſtant,potētibus inuicē agere ⁊ pati abinuicem,
hęc gdem igit̄ ſufficiēter(vt eſtimo)vſq3 huc prouene-
runt,⁊ qualr̄ ſic imorata ſunt,circa ʒdictionem ꝓpōnis
dicentis,ʒriorū ⁊ lationes eſſe ʒrias,manifeſtū factu3
eſt(vt eſtimo)etiā mediocre3 intellectū habētibus rō-
num cōſequētię. Bonus autē iſte qui Ariſtotelis idu-
ſtriam accuſat dicit,his gdem nō attingēs ipſe,hęc aūt
ad oſtēſionem induſtrię faciēs poſt multas ʒdictiōes
ex ambitione videt̄ cōcedere repudiata,⁊ hęc cōſeque-
ter ſcripſit.

ter ſcripſit, ⁊ ſi verum aūt eſſe cōceſſerimus, eſſe corpus corpori contrarium, ⁊ adhuc contrariorum corporū ⁊ lationes eſſe cōtrarias, ⁊ propter hoc iterū cuius corpo, ris motui, non eſt cōtrarius motus, neqꝫ ipſi eſſe cōtra- rium corpus, neceſſe. vꝫ. oſtendi, ꝙ circulari motui non eſt contrarius motus. ſi igitur vnūquēqꝫ ſermonū, per quos Ariſtoteles conatus eſt, hoc probare proponētes redarguemus. palam ꝙ nō oſtenſo, ꝙ circulari motui, nō eſt motus cōtrarius, neqꝫ ꝙ corpori quod mouetur ipſo, non eſt ꝫrium corpus, oſtenſuꝫ vtiqꝫ erit. Qui igit̄ talia oſtendit, vide qualiter neqꝫ aſſequēs ſcripta vide- tur. Proponens eñ Ariſtotelis lrām primi argumēti, ⁊ Alexandri expoſitionē Ariſtotele dimiſſo, aduerſus virum ſeceſſit dicens ꝙ cū pmiſiſſet oſtēdere, ꝙ non eſt circulari lineę recta contraria nō apparet oſtēdiſſe. hoc autem neqꝫ Ariſtoteles, neqꝫ Alexander pmiſit oſten dere. ſed iſte ignorauit deductionē rōnis quę habet ita. ſi eſt contrarius motus alīcꝫ circulari, eſt ille qui ſuper rectam. at non qui ſup rectaꝫ eſt. non ergo eſt alīcꝫ mo- tus contrarius circulari. ⁊ cōiunctū quidem oſtendit ex eo, ꝙ peripherię recta opponi videtur, ⁊ opponunt̄ au- teꝫ hęc, qui autē ſup ipſas motus, non ſunt contrarij, q̄ vnus non eſt qui ſup rectam, ſed duo, vterqꝫ aūt ipſorū, alteri opponitur ⁊ eſt vnum vni cōtrarium, vt ſepe dictū eſt. Alexandro autem comparante rectaꝫ ad circularē, vbi ait recta aūt cōtraria videt̄ circulari, quia illa qui- dem videtur vndiqꝫ circūfracta. recta autem, quę maxi- me ſine fractione, eſſe inter omnes lineas. ſi igit̄ ipſe nō eſt contrarius circulari, neqꝫ vtiqꝫ aliorum quis, qui mi- nus videntur opponi ipſi, iſte putauit rectaꝫ ad circula- rem comparari, ⁊ tranſcribere auſus fuit Alexādri tex- tum in quibus ſcripſit. Maxime autem ait recta opponi videt̄ circulo, q̄uis ille ſcripſerit [circulari] vt ⁊ ſequen tia manifeſtant. quāuis enim a lineis argumētatio, tñ de motibus dictū fuit ab Alexandro vt manifeſtat, qd in- ductum fuit. Si igitur iſte nō cōtrarius circulari, ſꝫ neqꝫ ex non eſſe rectam lineam contrariaꝫ lineari circulo, pu tat Alexander cōcludi demōſtrationē, vt ⁊ promiſerit hoc oſtendere. quāuis eniꝫ lineę contrarię, tñ motus nō poſſunt contrarij eſſe, ppterea ꝙ qui ſuper rectā, oppo- nitur ei qui ſuper rectam, ⁊ vnū vni cōtrariuꝫ eſt. conſe- quēter aūt motum qui ſuper rectam conatur oſtendere ꝫrium ⁊ ei qui ſuper rectam ⁊ circulari, ſm aliud autē ⁊ aliud, ſicut exceſſum ad defectum ⁊ ad commenſuratio- nem, vt auaritiā iuſtitię, ⁊ profuſioni, ⁊ ſimpliciter in q̄- bus vt incōmēſurata, quę ex vtraqꝫ pte cōmēſurati iui- cēqꝫ ꝫria iacent ⁊ cōmenſuratio. Et igni autē ait ⁊ aer op pugnat ⁊ terrę, ſm aliud aūt ⁊ aliud. ⁊ falſum ait ⁊ igno- rantia veritati, ſed hic quidem vt contrarium, hęc auteꝫ vt priuatio. qui igitur ait ⁊ hic ita quidem ſurſuꝫ motus ei qui deorſum ſm locorum contrarietatem opponit̄, qui autem circularis vtriqꝫ eorum, qui ſuper rectaꝫ non ſm locorum contrarietatem, ſed ſm ſpeciem motus, q̄ his quidem ab alio ſigno ad aliud eſt motus, ⁊ ſm om- nem partem ſine fractione. huic auteꝫ ab eodem in idē, nulla prorſus parte manente ſine fractione. ⁊ quia hunc quidem impoſſibile ſine ſtatione bis ſuper eandem fie- ri, circularis autem eandem ſine ſtatione infinities cir- cuit. Si igitur ſm contraria ait caracterizantur. palaꝫ ꝙ ⁊ contraria vtiqꝫ erunt. Vides qualiter non aſſequitur intentioni dictorū. Ariſtotele enim dicente, ꝙ circula- ri motui locali exiſtenti non eſt ſm locum motus con- trarius. ⁊ cum dixerit ipſis verbis, ꝙ lationis contrarie- tates ſm locorum contrarietates ſunt, hic eiſdeꝫ verbis dixit, circulari autem vterqꝫ eorum qui ſuper rectā ſm contrarietatem, quā Ariſtoteles dixit. hęc aūt erat quę ſm loca ſm quam ⁊ oppugnare inuicē contraria, ⁊ trāſ- mutari in inuicem poſſunt. Nam ad contraria inuicē lo- ca ſm naturam procedentia, cōtrarijs ſemper qualitati- bus ſpecificantur, caliditate ⁊ frigiditate leuitate ⁊ gra- uitate, ⁊ quę contraria his qualitatibus ſpecificant̄ cau ſis diuerſarum inclinationum ad contraria loca proce- dunt. hęc autem ſunt quę ex inuicem generantur contra ria, ſed non quę ſine fractione ⁊ fracta. non eñ circulus in rectaꝫ trāſmutatur, neqꝫ quę circulo mouent̄ in ea q̄ ſuper rectam, neqꝫ quę ab eodem ſigno ad idem mouē- tur in ea quę ab alio ⁊ alio, neqꝫ quę ſtatiōe interrūpunt̄ in habentia continuū motum. non enim ſunt contrarie- tates hę ſm qualitates actiuas ⁊ paſſiuas, neqꝫ idē ſubie ctum habent, quoniaꝫ accidet ⁊ quę ſub luna in cęleſtia tranſmutari, ⁊ cęleſtia in ea quę ſub luna. Q ō q̄dē neqꝫ hunc acceptare plane puto dicentem cęlum eſſe ſupex cellentis naturę, in quibus ait cęlum autem ⁊ ſm ipſuꝫ totum ⁊ ſm partes principaliſſimum, ⁊ maxime ꝯtētiuū mundi partium confeſſum eſt. Motu eniꝫ huius omnia quę intus diriguntur corpora, vt poſſint ergo inuicem permutari ea ſunt ſumenda, quę locorum contrarietate opponunt̄, multos ⁊ in ſequētib' fruſtra expēdit ſermo nes contendens oſtēdere, ꝙ ⁊ ſi non ſm loca contrarij ſint motus, qui ſuper rectam, ⁊ qui circularis, tamen ſm alios modos contrariantur. ⁊ quod irrationabilius eſt motus circularis ei qui ſuper rectaꝫ cōtrarius dicet̄, ſm plura oppoſitus q̄ qui ſurſum ei qui deorſum, ſm loca ſola habens cōtrarietatem. nam ⁊ quę gñant̄ ⁊ corrum- puntur inuicem quidem exiſtunt congenea. Ad ingeni- ta autem ⁊ incorruptibilia non adhuc, ſed quoniam ⁊ duo vni aduerſari contraria prius dixit, ſicut igni ter- ram ⁊ aerem. hanc quidem vt frigidam calido. hūc au- tem vt humiduꝫ ſicco. mirabilis videtur mihi exceſſus ſtoliditatis. nam ⁊ quod quideꝫ vt terra ⁊ vt aer ⁊ ignis, ⁊ totaliter vt ſubſtantię non ſunt contraria, ſepe ipſe p- tulit. Q ō autem ſi calidum frigido ⁊ ſiccum humido cō traria, non duo vni, ſed vnum vni eſt contrarium, ſm q̄ ⁊ tranſmutantur inuiceꝫ elementa, q̄uo non attendit. to taliter autem ſi non ſm idem duo vni contraria. ſed ſm aliud ⁊ aliud, vt iſte ait ⁊ in exceſſu ⁊ defectu, ⁊ in ta- libus ipſius multis exemplis, ſm aliud quidem ambo- bus equalitati oppoſitis ſm commune inequalitatis ip ſorum, ⁊ commenſurationi, ſm commune incommen- ſurationis, ſm aliud autem ⁊ ad inuicem, quomō iteruꝫ duo vni contraria, ⁊ non vnū vni. Vnum enī incōmē- ſuratio, ⁊ vnū inequalitas, ſed ſi qui ſurſuꝫ locus ait ad quē quę ad ſurſuꝫ mouent̄ ferunt̄, eſt cōcaua peripbe- ria lunaris ſphęrę, ⁊ eſt qui ſurſum locus ei qui deorſuꝫ contrarius, participat aliqualiter altero contrariorū lo- corum cęlum, ⁊ ſm hoc cōtrarium erit alicui, ſicut ignis aquę, q̄uis non ſm quod corpora, vel ſm quod ſubę, ſed ſm quod qualitates ſunt. Rurſuꝫ igitur iſte oblitus eſt ſpeciei contrarietatis, ſm quaꝫ fit inuicem ꝫriorum tranſmutatio. naꝫ ⁊ qui ſurſuꝫ locus loco qui deorſum cōtrarius, nō tāquā tranſmutantia inuicē cōtraria. neqꝫ eniꝫ q ſurſuꝫ locus fit aliqñ deorſuꝫ, neqꝫ qui deorſum ſurſum, ſed quę in locis entia his, ⁊ quę ad ipſa mouēt̄, hęc ſunt quę ſic ꝫria, vt ⁊ trāſmutent̄ ad inuicem ppter quod q̄uis in cęlo ſit qō ſurſum, ⁊ in terra qō deorſum, nō ſic ꝫria cęlū ⁊ terra, vt trāſmutent̄ in inicem, neqꝫ hꝫ cęlū aliquid tale ꝫriū, quādo ⁊ ipſe iſte nouit, ꝙ loci aſſi gnatio, q̄ dicit locū eē terminū ꝯtinētis, nō perfecte aſſi gnata eſt ab Ariſtotele. tāq̄ꝫ qui primus q̄ſiuit ipm. cōſe- quenter aūt ait cōnexum ⁊ ꝯcauum vt contraria oppo-

nuntur, neq; enim vt que ad aliquid, quoniã non ſemper coexiſtunt, nam cõuexum eſt in ſpherica ſupficie, concauo nõ exiſtẽte, quãdo ſolida fuerit ſphera, ⁊ ꝯcauum eſt in his, que intus qdẽ ſunt cõcaua, extra autem plana. Sed neq; vt habitus ⁊ priuatio. qualitas enim /ait/ vtrũq; ignorans vt videt᷑ iſte ꝓceps, ꝙ priuatio eſt vna ſpecies q̃litatis. quo mõ enim vtiq; diceret cõuexum ⁊ concauum, ꝓpter qualitates eſſe, non ſm habitum ⁊ priuationem oppoñi: ſed neq; vt affirmatio ⁊ negatio /ait. Relinquitur igit᷑ vt cõtraria opponi cõcauũ ⁊ cõuexum. ſi igit᷑ /ait/ hec celeſtis corporis qualitates quedam ſunt, aut paſſiones, ſuſceptiuũ eſt contrarioꝝ, quod celeſte, quare corruptiõis ⁊ generationis. ergo ⁊ hic videt᷑ penitus iſte remotus ab intẽtione dictoꝝ. primo qdem quia cum Ariſtoteles cõcauum ⁊ cõuexum in linea acceperit, ſm quam circularis motus fit. ſm lineam enim omnis motus perficitur. iſte vt in ſolido accepit. dicens nõ cõtingere eſſe lineam per ſe ſine corpore, ſed oẽm naturalem lineam in corpore habere eſſe, in alio autẽ ⁊ alio ſpherici corporis vltimo cõcauum exiſtit ⁊ cõuexum. Et ꝓpter hoc etiam aduerſus Alexãdrum q̃rebat dicentem, ꝙ ſiquidem ſit concauum contrarium cõuexo, in linea vna cõſideratum, ipſa vtiq; erit ſibiipſi contraria linea, ⁊ quidem ſi concauum ⁊ conuexum Ariſtoteles ſm diſtãtiam acciperet, ſm quã circularis motus fit, ⁊ ſine latitudine hoc. palã ꝙ bene etiã dixiſſet Alexãder. non enim de hoc concauo ⁊ cõuexo, neq; Alexãder, neq; Ariſtoteles dixerũt, eo. ſ. ꝙ in alio ⁊ alio vltimo ſpherici corporis eſt, ſed de his que in lineari diſtenſione ſm quam circularis motus perficit᷑, ⁊ ſi concauum autem ⁊ cõuexum celum habeat, in alio autẽ ⁊ alio ſpherici corporis vltimo, ⁊ contraria hec inuicẽ, habet ⁊ alias in ſeipſo plures cõtrarietates. nam ⁊ motus in ipſo ⁊ ſtatio, ⁊ impar, ⁊ idẽtitas, ⁊ diuerſitas, ⁊ vnum, ⁊ multa, ⁊ alia decem millia talia. Sed primo qdẽ ꝯcauũ ⁊ conuexum in alio vltimo exiſtentia, quo mõ poſſunt concurrere inuicem, aut agere in inuicem, aut pati ab inuicem. vt generationis vel corruptionis fiant cã trãſmutantia inuicẽ. Deinde intelligere oportet, ꝙ vbi qdẽ generatio ⁊ corruptio, ſemper opus eſſe contraria, ex quibus generatio, ⁊ in que corruptio. non autẽ vbi ſunt ꝯtraria ſemper /ibi eſt generatio ⁊ corruptio. Nõ enim omnia contraria agere in inuicem ⁊ pati ab inuicem nata ſunt ſic, vt ⁊ trãſmutent᷑ in inuicẽ, ſed illa ſola que ſm actiuas ⁊ paſſiuas qualitates cõſiderantur, hoc eſt ſm caliditates /frigiditates /ſiccitates /humiditates, ⁊ his cõcurrentes. Albedines /nigredines /dulcedines /amaritudines /leuitates /grauitates /⁊ talia. Nam ſm harum in inuicem tranſmutationẽ, ⁊ alia contraria, puta concauũ ⁊ conuexum, ſi contingat impar ⁊ par, habẽt trãſmutationẽ in inuicẽ ſicut ⁊ ipſe ſubdit, vt dictum eſt prius. ſi igitur ab illa cõtrarietate exemptũ eſt celũ. ſ. ea que ſm actiuas ⁊ paſſiuas qualitates, merito exẽptum eſt, ⁊ a generatione ⁊ corruptione. Et huic autẽ eſt dignum attendere, ꝙ ſiqdem celũ haberet aliquod cõtrarium vt trãſmutaretur in illud extra ſubſtantiam ipſius, eſſet vtiq; ꝯtrariũ illud, ⁊ non in ipſo. nõ enim vtiq; corrũperet ipſum cõſtitutiuum exiſtẽs ipſius. nam ⁊ eius quod ſub luna partes exiſtẽtes cõtrarie, oppugnãt quidem inuicem, ⁊ trãſmutantur in ſeipſas inuicem. totum autem generabile, ꝓpter hoc ipſum perpetuum eſt quia alterius corruptio alterius ſemper generatio. Quare Ariſtoteles rõnẽ arguere volens, oſtendat celũ habens aliquod cõtrarium extra ſeipſum, ⁊ ſi non ſm ſubſtantiam, ſm eas tamẽ que in ipſo qualitates, vt habet ignis contrarium ſibiipſi aquam, tanquã contrarias habentẽ qualitates. quoniam nullus vtiq; ſapiens cõcludet hoc dicẽs contrarijs quibuſcunq; participare, aut ambobus, aut altero eſſe demonſtrationem huius, quod participans ſit genitum ⁊ corruptibile. quoniam ⁊ celeſte corpus eſt ſuſceptiuum contrarietatis que ſm concauum ⁊ cõuexum. Adhuc autem ⁊ cõcauum lunaris ſphere eſt alter locorum contrarioꝝ, quia celum generabile ⁊ corruptibile eſt dicet. ſi autẽ non omnis cõtrarietas eſt cauſa generationis ⁊ corruptionis corporibus, ſicut neq; ſm locum ꝯtrie ſurſum vel deorſum moueri, generatio aut corruptio exiſtit. neq; ergo que cõtrarijs ſm locũ motibus priuata ſunt, ꝓpter hoc ipſum ſolum, ⁊ generatione ⁊ corruptione priuata ſunt, nam ⁊ ambobus ſimul cõtrarijs participare, vt celum concauo ⁊ cõuexo, nõ eſt ſuſceptiuũ eius, quod eſt eſſe generabile ⁊ corruptibile. que enim poſſunt coexiſtere cõtraria, non oppugnãt inuicẽ, neq; perimũt inuicẽ, ⁊ ꝓpter hoc nõ ſunt cauſa generationis ⁊ corruptionis. alterum autẽ cõtrariorum habẽs ⁊ cõmune ſubiectum ad aliquid, quod eoꝝ eſt, que altero ꝯtrario participãt, hoc generationis ⁊ corruptiõis eſt ſuſceptiuũ contrarijs circa vnũ ſubiectum inuicem trãſmutãtibus. ſm autẽ ſurſum vel deorſum moueri ſm qdẽ non eſt corruptio vel generatio. Eoꝝ autem que generantur ⁊ corrũpuntur ſunt ꝓpria, hoc qdem enim leue eſt, hoc autem graue, hec autẽ calida ⁊ frigida, ſicca ⁊ humida, quibus generatio aſſequitur ⁊ corruptio, propter tranſmutationẽ inuicem circa idem ſubiectũ. forſitan autẽ ⁊ hi qui ad ſurſum ⁊ deorſum motus generatiões aliqualiter ⁊ corruptiones ſunt, ſiquidem ignis ad ſurſum, ⁊ terra ad deorſum mouentur ſinceram ſpẽm in ipſo aſſumere appetentia. Si igitur que contrarijs qualitatibus actiuis ⁊ paſſiuis ſpecificantur contrarium habent ſemper ſm naturam localem, quoniã ſm ſubſtantiam ab his depẽdent leuitas ⁊ grauitas. verum dicere ꝙ que ſupereminent contrarijs ſm locum motibus ſemper ⁊ a generatione ⁊ corruptiõe exempta ſunt, quare ⁊ a tali ſm qualitates contrarietate. Propter quod ⁊ Ariſtoteles cõtrariorum ſic et lationes contrarias dixit. ⁊ ſiquidem circulari lationi non eſt cõtrarius motus, neq; circulariter mobili eſſe aliquid contrarium. Et ſubiunxit ꝙ recte videtur natura quod debebat fore ingenitum exemiſſe a cõtrarijs, inter cõtraria enim talia. ſ. que circa vnũ ſubiectum compugnant, generatio eſt ⁊ corruptio. ſic quidem igitur bonus iſte, fruſtra multos ſermones contradicentes prime argumentationi conſcripſit. Videamus autem qualiter ⁊ ad ſecũdam obuiat rationẽ. Ariſtotele igitur ex predictis habente ꝙ contrarij ſm locum ſunt motus, qui a contrarijs locis, ⁊ ꝙ contraria loca ſunt, que plurimũ diſtãt ab inuicẽ, ⁊ ꝙ plurima diſtãtia determinata eſt, ſicut ⁊ minima, ⁊ ꝙ omnis diſtantia determinatã habens quantum recta intermedia diſtantia menſuratur. hec enim vna ⁊ determinata eſt, quia minima eſt habentium eadem vltima. circulares autẽ infinite, que ad eadẽ ſigna copulant᷑, ⁊ propter hoc indeterminate, ⁊ ꝓpter hoc diſtantiam inter a/⁊ b/non determinant, ⁊ propter hoc ſm illas non eſt plurima diſtantia hec, ⁊ propter hoc non ſunt contraria loca que a/⁊ b/⁊ propter h̃ non ſunt contrarij qui ab a/⁊ b/motus, ſi vt ſuper peripherias, ⁊ non vt ſuper recta fiant. hec igitur Ariſtotele ex irredarguibilibus ſic fundamentis concludẽte. iſte intellectu non conſequens dicta. Valde miror /ait/ ſi non ludens magis quam ſtudens talibus argumentis Philoſophus viſus fuit, ⁊ palam ꝙ ludum quidem exiſtimans diligentem ſermonum conſequentium, ſtudium autem ſuas argumentationes quas audiemus magno vtique aliquo dignus apparebit. Proponẽs enim ꝑ Themiſtij paraphraſim lr̃e Ariſtotelis. deinde ⁊ Alexãdri Aphrodiſei expoſitionem

poſitionem, vt ⁊ ſic ſapiẽs videatur ſm vtrũq; arguere Ariſto. opinionẽ ꝓponit. ⁊ vtiq; Themiſtio dicẽte motus qui ſuper peripheriã cõtrarios eẽ ad inconueniens abduci: dicente. ſ. vni infinitos opponi, q᷑ infinitę ſunt quę circa a/b/ deſcribunt᷑ peripherię. Iſte vendet rõnes infinitis motibus infinitos ꝯtrios eſſe dicens. ſm vnam quãq; enĩ infinitarũ peripheriarum dicit duos motus cõtrarios inuicem. ⁊ nõ attendit ad hoc, q᷑ ſiqdeꝫ cõtrarij motus ſunt, qui a cõtrarijs locis ſunt, vni motui enĩ qui ab a/ vnuſquiſq; eoꝝ qui a/b/ infinitorũ contrarius erit, q̃re ⁊ ĩfiniti, ⁊ verus Themiſtij ſermo. Secũdo autem ſupinfert ratiõi, ⁊ ſi infinitę ſint quę ſuper a/b/ peripherię tamen eiuſdem ſpẽi eſſe inuicem, ⁊ ꝓpter h̃ eas, quę ab a/ omnes vt vnã/ eis quę a/b/ vt vni opponi. Deinde ⁊ exempla ſuperflue ꝓponẽs, miror/ ait/ quomodo non cognouit idem ⁊ in motibus ſuper rectaꝫ accipiẽs. vno enĩ exiſtẽte cẽtro vniuerſi ad qđ omnia grauia feruntur nõ ad vnum ſignũ a centro ad id quod in circulo mota leuia terminantur, ſed ad infinita, ⁊ deſcriptiones ſcribere in his infinitis modis non ceſſat centrum vniuerſi ⁊ circulum qui in circuitu, ⁊ protractiões quę a centro, non potens iterum idem conſpicere, quod quidem ipſi ⁊ prius fuit cauſa ignorantię. ſ. contrarios eſſe motus. qui a contrarijs locis. contraria autem eſſe loca, quę plurimum ab inuiceꝫ diſtant. hęc autem determinata eſſe, ⁊ determinataꝫ habere intermediam diſtantiaꝫ. ſi enĩ hęc intellexiſſet iſte. nõ fuiſſet vtiq; admiratus, quo modo Ariſtoteles qui hęc euidẽtiſſima exiſtẽtia pręſignificauit. nõ cognouit idem accidere in motibus ſuper rectam qđ quideꝫ in peripherijs: neq; enĩ idẽ accidit, ſiquidem in his quę ex centro equalibus exiſtẽtibus olb᷒ determinata eſt diſtantia media inter ſurſuꝫ ⁊ deorſuꝫ plurima ens in diſtantia hac, ⁊ ꝓpter hoc omnia quę in eo quod circũ ſigna tãquã vnius qui ſurſum loci opponũtur ad euꝫ, qui deorſuꝫ, peripherię autem quę medię inter a/ ⁊ b/ inequales exiſtẽtes inequales facientes diſtantias medias inter a/ ⁊ b/ nõ adhuc ſm omnes plurimum diſtare faciũt locum a/ ab ipſo loco b/ quare neq; cõtraria ſunt, ſiqdem neq; vnam ⁊ determinatam habẽt plurimam ad inuicẽ diſtãtiam. Hęc autem non intelligens iſte, ⁊ multo irrõnabilius incõueniens in rectis ſeq̄/ ait/ q̃ in peripherijs, propterea q᷑ motus peripheriaruꝫ ab eodem ad idem exiſtentes congeneri ſunt ⁊ eiuſdeꝫ ſpeciei, hi autem qui rectarum, q̃uis ab eodem, ſed non ad idem, quare in rectis magis infiniti contrarij vni, q̃ quidem in peripherijs. Palaꝫ autẽ ex dictis q᷑ in rectis quidem quod ſurſum omne vt vnum eadẽ diſtantia ab eo quod deorſum diſtans vt ad vnum qđ deorſum opponitur, in peripherijs autem diuerſas ſpẽs diſtantiarũ habentibus, neq; vna ſpecies eſt, vt putat, neq; totaliter contrarietas ſm has ipſius a/ ad b. Alexandro autem accõmodatius hunc ſermonem adducente. ſ. non eſſe totalr̃ contrarios eos qui ſuper peripherias, ꝓpter non plurimuꝫ diſtare ab inuicẽ a/ ab ipſo b/ ſm peripheriam. vt ꝓbat qđ infinitę poſſunt ſcribi peripherię ſuper ſigno a/ ⁊ b/ habẽtes diuerſas diſtantias. Iſte iterũ ꝓlixa garrit. pugnãtem geometricis p̃ncipijs, ⁊ his, quę ad nãm ptinent diſcordem oſtẽdere cõtendens. naꝫ ab eiſdem ſignis infinitas/ ait/ poſſe ſcribi peripherias, tãquã non ſit accipere maiorem, in mathematicis quidem ex abſtractione exiſtẽtibus vere dicit᷑. in naturalibus autẽ cum paſſione ⁊ materia acceptis impoſſibile. Eſt ergo/ ait/ maximaꝫ in vniuerſo accipere nãlem peripheriam. igitur quę ab extremis diametri vniuerſi ex contrario, ſm maximã vniuerſi peripheriaꝫ mouẽtur, contrarijs mouentur motibus, quoniaꝫ ⁊ ſigna ex quibus mota ſunt plurimuꝫ ab inuicem ſm peripheriam diſtant. maiorem enim extrema vniuerſi peripheria fieri ĩpoſſibile. Si igitur/ ait/ a ſignis diametri ſm quę vltima exteriorum ſphęraruꝫ inuicem aptantur. ſ. cõcauum ſphęrę quę ſine errore ⁊ cõuexum/ ait/ erraticę ex contrario inuicem duę mouẽtur peripherię, quę intus, ⁊ quę extra, contrarijs mouentur motibus, ⁊ ꝓpter hoc ipſa corpora ipſarũ ꝯtria ſunt/ horum. plura quidem ſm continuitatem, pauca autẽ ſparſim ab ipſo ſcripta collegi, propter breuitatem. Et oportet etiam hic ſtoliditã ipſius intẽtiones oſtendere. primo quidem deſcribere in infinitum peripherias ab eiſdem ſignis poſſe. tãquã nõ ſit accipere maioreꝫ, in mathematicis quideꝫ veruꝫ dicit, in nãlibus aũt impoſſibile. ergo ꝓne ignorat q᷑ omne corpus finituꝫ nãle exiſtens ſuperficiem habet, ⁊ omnis ſuperficies cõtinua, ⁊ omne cõtinuum in infinitũ eſt diuiſibile, ſiquideꝫ iſta diſtinctio cõtinui. Ex palaꝫ qđ quę qdem diuidi nata ſunt, diuidũtur nõ in infinita qdem, ſed in infinitum, tãquã non ſit accipere magnitudinem quę nõ ⁊ ipſa dimenſionem habẽs diuiſibile ſit, ita vt in ipſam diuidatur, corpus quideꝫ in plana, planum in lineas, lineam in puncta. Quę aũt natura indiuiſibilia, ſicut cęleſtia, dimẽſionata exiſtẽtia ⁊ ipſa, dimẽſionẽ quidem ſm intellectum habẽt, diſtãtiã autẽ ſignoꝝ quę videtur cõtraponi ſm ſolam rectaꝫ ad ipſa copulatam, determinataꝫ habent, peripherias autẽ mediaꝫ inter ſigna nõ adhuc vnaꝫ eſt accipere. Neq; enĩ naturalis aliqua eſt, ſed ſm intellectũ quę in cõcaua ſuperficię ſphęrę, quę ſine errore, ⁊ in cõuexa quę in erratica. Propter quid igitur non in profundo vtriuſque deſcribentur ſm intellectum peripherię ab eiſdem ſignis, quę quidem in non errante/ maiores, quę autem in erratica/ minores? Quo mõ enim totaliter intellexit dicere, q᷑ ea quę ſm concauum non errantis peripherię, nõ eſt maior in cęlo peripheria? quę enim in conuexo. maior erit vtiq; hac, ſiquidem habent profunditatem ſphęrarum corpora, ⁊ non ſole ſunt ſuperficies, ⁊ quę in cõuexo ipſius ſigna in maioribus circulis feruntur. ⁊ quideꝫ quãuis dictę ab ipſo peripherię non ſit maiorem accipere ad eadem ſigna deſcriptam, ſed minorem, ſemper erit accipere in interioribus ſphęris. ⁊ quãuis non ſint nãles peripherię deſcriptę tales in cęleſti corpore, tamẽ ſignorum diſtantię diuerſę vtiq; erũt, ſufficiente ad hoc ⁊ intellectu. quando enim exciderint ſigna a recta intermedia, indeterminatam habent iam quę ad inuiceꝫ diſtantiam. Quare neq; plurimum ab inuicem diſtãt, neque contraria inuicem ſunt, quę ſm ipſa loca, neq; contrarij qui ab ipſis motus, neque contraria quę mouentur corpora, ſed omnia fruſtra ipſi concluſa ſunt quę ab Ariſtotele dicuntur, ⁊ ab expoſitoribus ipſius ignorãti. ¶ Ad tertiam autem argumentationem Ariſtotelis contrarians iſte dicendo q᷑ ⁊ non ſuper indeterminatã peripheriaꝫ oppoſitio motuũ accipiatur, tñq; impoſſibile ſit infinitas peripherias circa eadeꝫ ſigna circũſcribere, ſed ſup vnã determinatã, puta ſup ſemicirculũ, ⁊ ſic diſtãtia ipſius g/ ad d/ ſm rectam menſurabit᷑, neq; verba Ariſtotelis, neque expoſitorum intelligẽs, multos extendit ſermones, tentans oſtendere q᷑ non neceſſe omnis magnitudinis menſuram eſſe rectam neq; omnis lineę, ſed earum ſolarum quę eiuſdem ſpeciei ⁊ quibuſcũq; adaptatur. non adaptatur autem circulari. Et ſic omnes ſermones facit tãquã dicẽte Ariſtotele ⁊ expoſitoribus. q᷑ diſtẽſio peripherię a recta menſuret᷑, ⁊ forte iterũ neceſſe ꝓpter non credituros, quędam dictorum ab ipſo tranſcribere. igitur neque ſi earum quę

circa eadem ſigna deſcribuntur, linearuꝫ exiſtat recta, q̃ minima eſt iaꝫ ⁊ omnis linee ⁊ omnis magnitudinis neceſſe ipſam eſſe menſuram, ſed earum que eiuſdem ſpeciei, ⁊ quibuſcunq; adaptari poteſt. non adaptatur autem periphꝫie, neq; eſt eiuſdem ſpeciei cum ipſa, neq; ergo menſura ipſius eſſe poteſt. nõne manifeſtus eſt putans dicere ipſos ꝙ recta mẽſuratur peripheria? Si autẽ non ſufficiunt huiuſmõi oſtendere ſtoliditateꝫ ipſius. conſequẽtia audi. ſi enim recta ſepe puta cubito ab artificibus circulares alique mẽſurantur ſtructure, ſed non ſm ſe circularem lineã cubito menſurant, ſicut in rectilineis ſtructuris, ipſi recte extenſe linee ipſius ſtructure, adaptat cubitus. non ſic igitur ⁊ in circulari ipſi peripherie cubitum adaptant, impoſſibile enim ſed eas que ſm rectam peripherie diſtenſiones accipientes has recta mẽſurãt, vt iterum ſimile ſit menſuranti quod menſuratur. ſi autem quia cognoſcendo quante magnitudinis ſit circuli diameter ⁊ perimeter circuli quante ſit, cognoſcetur, per hoc aliquis exegerit rectam eſſe menſuram peripherie quãdo ⁊ perimetro nota poſſibile ex ipſa cognoſci diametrum. dicat ⁊ peripheriam eſſe menſuram recte ⁊ trianguli iſopleuri ꝙ tres recte ſint equales inuicem, non aliter cognoſcimus q̃ ex circulis deſcriptis circa diametrum que vnum eſt trianguli laterum. Quid igitur magis ex recta peripheria, q̃ ex peripheria recta indicatur. ⁊ non me aliquis puriorum accuſet tãquã introducentẽ importunum ſtudium, ſi talia ⁊ tot illius trãſcribere eligo, ⁊ accuſet attendentes ſine iudicio ſermonibus huiꝰ, ⁊ eos qui aliquando non crederent ꝙ aliquis talia ſcribens. ſic inuerecunde contradicere auderet. vbi enĩ Ariſtoteles aut aliquis expoſitorum Ariſtotelis, peripheriam dixit menſurari? ſed non percepit iſte ꝙ diſtantiã vltimaꝫ, que media eſt in motu, puta inter g/ ⁊ d/ vt Ariſtoteles/ait/recta que ad ipſa copulatur dicunt menſurari, ſed non peripheria deſcripta circa ipſa, non tamen ꝙ peripheria recta menſuretur. hoc enim ⁊ ſi verum eſſet non multum aliquid ad rationem. propoſitum enĩ erat oſtendere, ꝙ que ſuper ſemicirculum contraferunt, nõ mouentur motibus contrarijs, quia vltima ipſius ſcꝫ g/ ⁊ d/ non ſunt contraria loca. hec autem, quia non plurimum diſtant abinuicem ſm ſemicirculi peripheriã, poſſibile enim ⁊ maiorem ſemicirculo peripheriam ſuper ipſa ſcribere, ſm quam plus ab inuicem diſtant, q̃ ſm eam que ſemicirculi, ſed qui accipit contrarios motus qui a g/ad d/ tãquã ſuper diametrum factos accipit. determinata enim diſtantia ſm hanc eſt. que autem plurima determinata eſt, que autem contraria plurima. propter quod ⁊ Ariſtoteles ſic dixit. ꝙ determinata diſtantia diſtant qualis eſt plurima qua contraria loca diſtãt, hec autem per rectam diſtare ponimus. hec eniꝫ eſt media inter extrema determinata minima exiſtẽs. propter quod ⁊ hac menſuratur diſtantia. ⁊ Alexander autẽ exponens/ait/at illo in menſurante eſt inuenire plurimum diſtans ⁊ contrarium, recta ergo ⁊ in hac eſt contrarium quod in diſtantijs. non ergo in periphericali neq; in ſemicirculo contrarij motus qui ſuper diſtantiam g/d. ergo ne horum aliquis dixit rectam menſuraꝫ peripherie ſed non diſtantie medie inter g/ ⁊ d. Iſte autem ignorat intentionem aſſumptorũ quare ad redargutionem ipſorum produxit menſurantes periphericalis ſtructuraꝫ accipientes, que ſm rectaꝫ peripherie diſtantias hac recta menſurare, non attendens ꝙ hoc nõ eſt quod dixit Ariſt. ſemper eniꝫ diſtare vnũquodq; ponimus, ſed ſicut conſueuit, concedens iterum veruꝫ eſſe hoc. ſ. oĩa diſtantie mẽſuraꝫ eſſe rectã, neq; ſic/ait/aliquid plus ipſis ratio pderit ad oſtẽdenduꝫ, ꝙ nõ ſunt cõtrarij motus, qui fiunt ab vltimis ſemicirculi ecõtrario. quia enim/ait/magnitudo eſt circulus, ſunt quedã partes ipſius magis ⁊ minus ab inuicẽ diſtãtes. a principio enim arietis magis diſtant gemini q̃ quidẽ thaurus, ⁊ his magis cancer. ſunt ergo ⁊ plurimũ in ipſo diſtãtia, puta aries ⁊ libra, ⁊ ſcorpius q̃uis altera parte circuli maiori interuallo inuicẽ diſtet, altera tñ minori ſiquidẽ quinque ſignis tñ diſtãt. ſolum ergo ex plurima diſtãtia diſtant aries ⁊ libra, ⁊ totaliter que in duo equalia circulũ ſecant. hec dicentẽ iuſtum eſt interrogare diſtãtiã in circulo partiuꝫ. vtrũ ſm peripheriã accipit, aut ſm rectã copulatã intermediam ipſarũ? ſiquidẽ enim ſm peripheriã. palã ꝙ ſm maiorem peripheriã magis diſtat thaurus a principio arietis q̃ gemini, ⁊ arietis locus magis contrarius, loco ſagittarij, ſm maiorẽ peripheriã, q̃ loco libre. quia plus ſm illaꝫ diſtãt. cõtraria autẽ loca que plurimũ ab inuicẽ diſtant, quo mõ eniꝫ totaliter ſi ſuper peripheriã diſtantiam accepit auſus fuit dicere ꝙ vndiq; plurima diſtãtia diſtant aries ⁊ libra? equali quidẽ eniꝫ vndiq; verũ dicere, plurima autem nullatenus poſſibile. plurima eniꝫ appropinquãtia inuicem diſtãt ſm alteraꝫ peripheriaꝫ. Si autẽ non ſm peripheriã determinat partium in circulo diſtantiã. ſed ſm rectã copulatã ad ipſa. idẽ cũ Ariſtotele dicit neſciens. qui eniꝫ a/g/ait/ille, ⁊ qui a d. ſi vt cõtrarij accipiant quidẽ his, qui ſuper diametrũ ſunt ſm plurimã ipſorũ g/d/ diſtãtiaꝫ. dicit autẽ ⁊ ſm peripheriã eẽ, quia equaliter vndiq; diſtãt. ⁊ quidem quid hoc faciat ad plurimã diſtantiã, qua cõtraria loca diſtant, a quibus contrarij motus? aſſequẽs ⁊ pariter ſue ignorantie precipiti, hoc/ait/⁊ deceptionis cauſa fuit Alexãdro. accipiẽs eniꝫ ꝙ recta ſit mẽſura, ⁊ menſura eſt inuenire plurimũ ab inuicem diſtantia ⁊ cõtraria cũ cõſequens eſſet cõcludere cõcluſionem dicentẽ. q̃ recta eſt inuenire diſtantijs plurimũ ab inuicẽ diſtantia ⁊ contraria. vafre (inquit) appoſuit ſuper hanc eum dixiſſet, recta ergo ⁊ ſuper hãc eſt contrarium quod in diſtãtijs, quod quidem non habet textus in propoſitionibus. rurſuꝫ igitur in his attendere oportet. primo quidẽ ꝙ Alexandrum deceptum eſſe dicens ſtatim mox malignari in ipſius ſermone in quo quidem ipſum/ait/eſſe deceptũ, non intelligens ꝙ qui propter deceptioneꝫ aliquid dicit, non malignatur. ſi vere deceptio quidem propter ignorantiam, malignans autẽ in ſermonibus, ſciens verum ipſuꝫ peruertere ſtudet. Deinde quomodo dicit nõ accipere ipſum in propoſitionibus, hoc. ſ. ſuper rectaꝫ, ſic exponente Alexandro ſermoneꝫ, vt ipſemet tranſcripſit. omnis quidem enim diſtantia minimo menſuratur, minima autem diſtantia omnibus que ſuper rectam. omnis ergo diſtantie recta ⁊ que ſuper rectam menſura. at illo menſurare eſt inuenire quod plurimum diſtat ⁊ cõtrarium. recta ergo ⁊ ſuper hanc eſt contrarium quod in diſtantijs. non ergo ſuper peripheriam, nõne manifeſtus eſt Alexander. ⁊ in propoſitione ponẽs, hoc. ſ. ſuper rectam, ⁊ ſyllogizans ita, omnis diſtantia/minima diſtantia menſuratur, quia hec determinata eſt. quod minima diſtantia menſuratur recta ⁊ diſtantia ſuper rectaꝫ menſuratur. hec enim eſt minima linearum, habentium eadem vltima, aut diſtantiarũ. ⁊ concluſio iam, ꝙ omnis diſtantie recta, ⁊ que ſuper rectã diſtantia menſura. huic autem coaſſumens aliam propoſitionem dicentem, mẽſurante eſt inuenire quod plurimũ diſtat, ⁊ contrariũ cõcluſit ꝙ ſi recta ⁊ diſtãtia ſuper rectam inuenitur in diſtantijs plurimum diſtans ⁊ contrarium. palam ꝙ he determinate ſunt, ⁊ ſm hoc ſunt contrarie diſtantie. nam ſm quod inueniuntur, ſm hoc determinate ſunt, ⁊ ſm quod

determinate

determinatę ſunt, ſm hoc ſunt. q ergo hoꝝ deceptus eſt tur malignari dicetur? vtiqꝫ iuſte, qui hęc ſic conſequenter ſyllogiʒauit, aut qui huic deceptionem ꝛ malignitatem imponit? quia concludebatur quidem vt ait, ergo recta eſt inuenire plurimum diſtantia, ꝛ contraria. hic autem appoſuit concluſioni, ꝙ ꝛ ſuper rectam eſt contrarium quod in diſtantijs, ꝛ non conſiderauit, ꝙ ſm quam diſtantiam inueniuntur horum contrarietas, ſm hanc ꝛ diſtant loca. Hic autem nihil intelligens dictorum, multos rurſum expendit ſermones, oſtendens ꝙ plurimum ab inuicem diſtantia ſigna, ſi cubito menſurauerimus, non eſt in cubito menſurante, neqꝫ in ipſo diſtant plurima diſtantia. ꝛ neqꝫ hoc potuit intelligere, ꝙ ſiquidem ſolius cubiti eſſet vtiqꝫ diſtantia, non lignei, aut ęrei, ſed eius qui ſm intermediam rectam, ꝛ ſm hanc vtiqꝫ ipſis plurima diſtantia menſurante quidem tanquam determinata, quare minima eſt, menſurata autem tanquam indeterminata diſtantia. non enim apponit menſuram ligneus cubitus, ſed inexiſtentem manifeſtam facit. hic autem diſtat tantum ab intellectu dictorum, vt per ipſa verba ſcribat hęc. totaliter enim quę in eo, quod menſuratur per menſuram deprehenduntur hęc, ꝛ in menſura eſſe differentię valde eſt ſtultum ꝛ inconueniens, non intelligens qualiter ꝛ menſura ꝛ menſuratum, eſt plurimę diſtantię, quę ſm rectam diſtantia, ſed ſtolide indicatoria multa conduxit. oſtendens ꝙ non eſt in indicatorijs eorum quę indicantur contrarietas ꝛ diſtantia, neqꝫ enim in determinatione ait veri ꝛ falſi diſtantia eſt, neqꝫ boni ꝛ mali, neqꝫ in viſiua virtute nigrum ꝛ album, aut currere ꝛ ſtare, neqꝫ in auditiua acuta vox ꝛ grauis, ſed neqꝫ in regula ait quod peruerſum ꝛ rectum hoc habet regula, quod quidem in ligno puta exiſtit, per ipſum vidimus. Et ꝙ hic quoqꝫ fruſtra quidem multas proponens reuoluit, palam ſi vere quę ſm rectas menſura. non quę extrinſecus aduenit, qualis eſt cubitus qui ligneus acceptus eſt, ſed ea quę ſm diſtantias mediam inter diſtantia, quę quidem vt indeterminata diſtantia menſuratur, vt autem recta ꝛ minima ꝛ determinata menſurat eam, quę ab inuicem diſtantiam diſtantium. Propter hoc quidem igitur nihil ſimile habet extrinſecis indicatorijs quę ſm rectam diſtantia, ſed illis ęreus cubitus proportionatur. verumtamen neqꝫ horum ipſorum quę produxit proprietatem cognoſcens videtur, nam ꝛ indicatoria, ſi non haberent rationes eorum quę indicantur non vtiqꝫ poterant indicare. qualiter enim viſiua virtus diiudicat nigrum ꝛ album, ſi non typum horum accepit? habet autem non vt alba exiſtens aut nigra, ſed indicatiue. Sic autem ꝛ demonſtratio quę diſcernit falſum ꝛ verum, ꝛ regula quę rectum ꝛ peruerſum diſcernit. hęc quidem verum ſupducens ei quod indicatur, hęc autem rectum, hęc quidem ſm adaptationem iudicat, hęc autem ſm ſimilitudinem. Et manifeſtus eſt ipſe confuſe proponens exempla, quia neqꝫ attendit ad hoc ꝙ aliter quidem viſiua virtus album ꝛ nigrum iudicat. vt ſpecies ambas ſm ſpeciem, quę in ſenſu, ſiue actu, ſiue potentia ſpeciebus in ſenſu acceptis. Aliter autem demonſtratio ꝛ regula, verum quidem ꝛ rectum ſpecie quę in ipſis tanquam adaptatum aliquid iudicant. falſum autem ꝛ peruerſum eo quod pręter hęc. nam non animal falſum dicere hominem. ꝛ verecundor quidem in talibus immorari, ſed quoniam per hęc perimere conatur cęli quidem beatam ęternitatem, conditoris autem intranſmutabilem bonitatem, neceſſe vilitatem eorum arguere auxiliantem ſuperficietenus intelligentibus ipſum. nam qui mediocriter intelligunt non dicta huius ſolum bene ſcio ꝙ conſpuent, ſed ꝛ meos ſermones exiſtimantes grauiores oppugnantis vmbram non fortunati laborem ipſos reputabunt. neceſſe igitur audire ꝛ ſequentia. qualiter igitur non eſt in ſe diſſinientis rationes dicere eam quę ſuper ſemicirculos motuum oppoſitionem eſſe eandem ei quę ſuper diametrum, quia ob eiſdem ſignis terminatur ſemicirculus ꝛ diameter. vides qualiter non attendit ꝙ non ſimpliciter eos qui ſuper ſemicirculum motus eoſdem his qui ſuper diametrum dicit Ariſtoteles, ſed quando vt contrarij accipiuntur, hoc eſt vt a contrarijs locis, ꝛ eſt idem dicere, vt a plurimum diſtantibus, hoc eſt determinatam habentibus diſtantiam intermediam. nam quę plurima determinata eſt, ꝛ eſt idem dicere minimam menſuram, hęc enim eſt determinata. quod autem minima linearum habentium eadem vltima recta ſit, ſi ignorat, addiſcat. Dicente autem Alexandro, ꝙ quę mouentur ſuper ſemicirculum vt ex contrarijs locis, ꝛ ſi non ſuper rectam mouentur, tamen per moueri tanta intermedia ipſorum diſtantia, quanta ſm rectam diſtant, hęc contrario motu mouentur. hoc eſt eo qui a plurimum diſtantibus locis, neqꝫ ſic ait iſte confiteri, contrarios eſſe eos qui ſuper ſemicirculum econtrario fiunt effugiet, ſiue propter circulum habeant ꝙ ſunt contrarij, ſiue propter diametrum horum. quoniam propter diametrum non vt ſuper ſemicirculum moti ſunt contrarij. non enim vt ſemicirculi vltima quę quidem plurimum ab inuicem diſtant, ſed vt ſup rectas. Deinde Alexandro dicente, ꝙ ſi non recta omnis diſtantia menſuraretur, ſed circulari nihil eſſet poſſibile accipi diſtans plurimum eo ꝙ poſſit entium prope fieri intermedia peripheria maxima circumſcribendo valde conuexam peripheriam, ꝛ valde multum diſtantiam minorem. iſte rurſum pluries extendit ſermones contendens oſtendere ꝙ ſup peripheriam plurima diſtantia, quę ſm vndiqꝫ ęqualiter diſtans eſt, vt quę arietis ad libram. non intelligens ꝙ aliud quidem eſt quod vndiqꝫ equale, aliud autem quod plurimum, ꝛ ꝙ quę ab ariete per libram delata, vſqꝫ ad ſagittarium diſtantia, ſup peripheriam accepta maior eſt ea quę vſqꝫ ad libram, ſi Ẋo ſuper rectas medias intus extrema accipiatur diſtantię, plurima eſt quę ab ariete, vſqꝫ ad libram, quia maior omnibus rectis productis in circulum eſt diameter. Si autem in peripherijs diſtantia accipiatur, poſſibile pluribus peripherijs ſup eadem ſigna deſcriptis (vt dixit Alex.) alias ſm alias peripheriam diſtantia punctorum adinuicem accepta, non adhuc determinatam eſſe plurimam. Iſte autem iterum non intelligens quę dicuntur ait dicere ꝙ a multum diſtantibus, poſſibile circumſcribere minorem peripheriam, ꝛ ex propinquis maiorem. Neſcio dicere vtrum paralogiʒare volens eſt an ignorantia, quoniam non mirabile, ſi in diuerſis circulis quę quidem ſunt in altero circulorum ſigna ſi pedalem habeat perimetrum ſemipedali diſtant ſm plurimam diſtantiam. quę autem in habente perimetrum centum pedum diſtantia ab inuicem ſigna. 25. pedibus non plurimum ab inuicem diſtent. Eadem autem ꝛ in rectis garrit, cubitalis quidem vltima plurimum diſtare dicens, non toto diſtant, eius autem quam centum cubitorum medium ab extremo non quod plurimum, neqꝫ enim toto, ſed medietate. Et hęc ſcribit putans Alexandrum in alijs ꝛ alijs ſignis accipere plurimam ꝛ non plurimam diſtantiam, quoniam dixit, eo ꝙ poſſit prope exiſtentium fieri peripheria maxima, ꝛ valde longe entium minor non intelligens ꝙ nihil vtiqꝫ ſibi profuiſſet ſic ſupponenti Ariſto. proponente oſtendere ꝙ ab vltimis ſemicirculi oppoſiti motus ſi vt contrarij accipiuntur tanquam in diametro ſumuntur. Alex. ergo volens oſtendere ꝙ ſup eadem ſigna poſſe ſic circumſcribere ꝛ maiores ꝛ minores peripherias ex ſuperabundanti vt in alijs ꝛ alijs vltimis fecit ſermonem dicens poſſe ꝛ prope exiſtentibus vltimis fieri peripheriam intermediam maximam ꝛ valde multum diſtantibus minorem. Si autem in

diuerſis poſſibile.palã ꝙ multo magis in eiſdẽ.quod ꝗdem nõ intelligens iſte multos extẽdit ſermones oſtendẽs ꝙ in alia ⁊ alia magnitudine nihil mirabile propinquiora ꝗdem plurimũ ab inuicẽ diſtare,remotiora aũt nõ plurimũ.Quãuis in eiſdeꝫ autẽ/ait/ſignis velut a/b/ ⁊ maximã circũſcribamus ꝑipheriã ⁊ minimã non accidet ſigna a/b/⁊ plurimũ diſtare.ꝓpter maiorem peripheriã,⁊ minus ꝓpter minorẽ.Si enĩ cõpleant̃/ait/duorũ circulorum reliquę peripherię.poſtea quę a/b/ſigna nõ duo ſunt ſed quatuor.aliã enim habitudinẽ habent adinuicẽ in vtroq; circulorũ hęc dicens ipſis verbis.nõne manifeſtus eſt nõ intelligens quę dicant̃,⁊ ſolũ verba vana efflans.quę enĩ opportunitas in his huius qḋ dicit diſtãtiarũ a/b/ſignorũ,quę eadẽ actu manẽt ſibi inuicẽ,alia ꝗdem ea quę ſuper maiorẽ peripheriã.alia inter ea quę ſuꝑ minorẽ,⁊ alia ea quę ſuꝑ intermediã ipſorũ rectam.catenus ꝗdem determinata eſt ſemꝑ diſtantia,quę a determinata recta menſurat̃. vna enim ⁊ minima eſt eadẽ vltima habẽs linea.illę autẽ quę ſm peripheriam indeterminatę ſunt,quia multę ⁊ inęquales peripherię poſſunt eadẽ vltima habere.Et ꝓpter hoc nõ eſt poſſibile, plurimã contrariorũ diſtãtiam determinatã exiſtentẽ peripherijs determinari,ſed recta ſolũ.Nõ intelligẽs autẽ iſte qualr̃ dicit̃ per rectã mẽſurari diſtãtiã.qḋ quia ſm rectam hꝫ poſitionẽ,vt media extremis ſupponant̃,ſed putans qḋ ꝓpter hoc dicit̃ ſuper rectã,quia quę extrinſecus apponit̃ diſtantię recta,facit ipſam rectam fallitur. Unde/ait/Alexã.nõ eſſe quę in circulo plurimũ ab inuicem diſtãtia ſigna,ſi nõ recta omnis diſtantia menſurat̃ omni mẽſura exhibẽte ei qḋ menſurat̃ cognoſci ſolum.neq; id ſolũ,ſed ita ſe hꝫ,vt natura ſua per menſuram cognoſcat̃.palam enĩ ꝙ per eſſe rectã diſtantiã rectę mẽſurę adaptet̃.Non tamẽ Alexander ad extrinſecus appoſitã mẽſuram aſpexit,ſed ad hoc qḋ ꝗdẽ quãdoq; recta poſitione diſtãtia determinat̃,quãdoq; autẽ peripheriali exiſtẽte diſtãtia indeterminata eſt.Proponens autẽ ⁊ 4.^m argumẽtũ qḋ oſtendit ꝙ ⁊ ſi in vno circulo duos motus aliquis accipiat.hũc ꝗdem a/b/ad z/per ſemicirculũ/i/hunc autẽ a/z/ad e/per ſemicirculũ t/neq; hi ꝯ̃trarij motus ſunt,quia nõ a cõtrarijs locis.non enim determinatã hñtibus diſtãtiam homo iſte cõfiſus fuit,ſic in ſuis verbis vane dictis,vt dixerit ꝙ ſi per eadeꝫ argumẽta cũ ꝓcedentibus,⁊ hoc ꝯcluditur,nihil oportebit nos cõtra hoc dicere,cũ iam ad ſermonẽ ꝓcedentẽ ſm poſſe obuiauerit. ¶ Deinde ꝗrebat aduerſus Themiſtium dicẽtẽ ꝙ eadẽ dicit his quę in rõne ꝓma.ſ.his quę de his quę mouent̃ ſuper vnũ ſemicirculũ,⁊/ait/ꝙ nõ ꝑ eaſdẽ ſuppõnes iſta ratio cũ ꝓcedenti cõcludit̃.illa ꝗdẽ enim in vno ⁊ eodẽ ſemicirculo ꝯ̃trario inuicẽ motus factos ſupponebat.hęc autẽ nõ in eodẽ,ſed vnuꝫ in circulo accipit motũ diuiſum ſm motuꝫ ſemicirculorũ,merito igitur/ait/hi nõ ſunt ꝯ̃trarij,vnus enĩ eſt in circulo ſi ambo accipiant vnionẽ.Neq; enĩ qui ab ortu ad occaſum motus in alio hemiſperio,velut in eo qḋ ſuper terram ꝯ̃trarius eſt ei,qui ab occaſu ad ortuꝫ in reliquo.ſ.eo quod ſub terra.nõ ergo eadẽ eſt iſta rõ cum ꝓcedente,⁊ ꝙ quidem vt in vno circulo facti motus nõ ſunt ꝯ̃trarij potuit cõſpicere.Quod autẽ duę ſint rõnes quę ꝗdem duos ſemicirculos cõiunctos ſuperponit,⁊ ſuꝑ ipſos motus.ſimilr̃ cum ꝓcedente theoremate nũc ſolũ ꝯ̃trarios dicens quãdo vt ſuper diametrũ qua ⁊ diſtãt ab inuicẽ ſigna e/z/facti cõſiderant̃. Altera autẽ rõnum ſm cõceſſionem vans ⁊ hos ſuꝑ ſemicirculos ꝯ̃trarios ſupponi intulit.ſed nũquid quę ſuper totũ circulũ lationes inuicẽ ꝓpter h ꝯ̃trarię non ſunt? Iſte aũt hoc putauit ſolam rõnẽ eam eẽ.quę ſuꝑ circulũ dicit nõ eſſe ꝯ̃trarios motus,⁊ neſcio qualr̃ etiã huic ſeorſum ꝯ̃dictiones cõpoſuit.Forte autẽ cõtentus fuit ꝯ̃dictione aduerſus Themiſtiũ dicentẽ ꝙ eadẽ dõm his ꝗ in rõne ꝓcedenti.Et ꝗdem etiã Ariſt.(vt eſtimo)per h qḋ dicit ſimilr̃ inſinuãte plane ꝙ ſcḋm argumẽtum ꝓcedẽs,⁊ hoc ꝓcedit,qḋ ſuꝑ duos ſemicirculos,⁊ Themiſtio in paraphraſi ſeparãte rõnes,⁊ in priori ꝗdẽ dicente,ꝙ eadẽ dõm cũ his quę in rõne ꝓcedente. In 2.ª autẽ rõne,⁊ ſi concedat aliquis/ait/lationes quę ſuꝑ ſemicirculos ꝯ̃trarias eſſe,ſed nõ eã quę ſuꝑ totũ circulũ,de qua ſermo concedet vtiq; quia partim vt in ꝯ̃trias.qualr̃ autem in hypotheſim duorũ horũ ſemicirculorũ ꝓceſſit ratio Ariſtoteli,dictũ eſt ꝗdem in expõnibus argumẽtationum. non prauũ autẽ ⁊ nunc rememorari,ꝓmus ꝗdẽ argumẽtum oſtẽdentiũ,ꝙ circulari motui nõ eſt ꝯ̃trius motus, vltimo ab eo qḋ magis arguit dicens,itaq; ſiquidem ꝯ̃trius aliquis eſt eum qui ſuꝑ rectã maxime neceſſariũ ꝯ̃triuꝫ eẽ ad circularẽ motũ.qui autẽ ſuꝑ rectas,inuicẽ opponuntur ꝓpter loca.Scḋm autẽ oſtẽdit,ꝙ qui ſuꝑ cõiungẽteꝫ peripheriã ecõuerſo facti motus,nõ ſunt ꝯ̃trarij ꝓpter infinitas eẽ circa eadẽ vltima peripherias. Tertiũ autem ſuper determinatã peripheriam ſemicirculi hypotheſiꝫ faciens.eadẽ concluſit.Quartũ autẽ duos ſemicirculos ſupponẽs cõiunctos in his eadẽ accidere/ait/poſtq̃ autem cõcluſit hęc tãq̃ exiſtẽtia extra ꝓblema,in circulo vult cõſiderare.erat enĩ ꝓblema ꝙ circulari motui nõ eſt ꝯ̃trius motus.ſi aũt hęc vera dico(vt eſtimo)reliquũ eſt cõſpicere ꝙ vir iſte,neq; intẽtionẽ verborũ Ariſtotelis intelligit,neq; dicta expoſitorũ ap̃hendit.Sed ⁊ ſuper quartũ argumẽtũ reuiuiſicatus dicẽs duos ſuꝑ eũdẽ circulũ motus ab eodẽ ꝗdem ſigno.ad idẽ autẽ ecõuerſo factos,eo ꝙ hoc ꝗdẽ moueat̃ ab a/per ſemicirculum b/ad a.aliud autẽ ab a/per alterũ ſemicirculũ g/ad idem rurſum a/⁊ hos oſtẽdẽs nõ eſſe ꝯ̃trios.quia hi ꝗdeꝫ ex eodem in idẽ ſunt,ꝯ̃trarij autẽ ex cõtrario in ꝯ̃trium,expẽdẽs vt videt̃ ſuas ꝯ̃dictiones,⁊ anguſtiatus nũc inſtat ad eẽ motus illos ꝯ̃trios vniuerſalr̃ qui a ꝯ̃trarijs locis.Et ꝗdem ⁊ in aliquibus argumẽtis Ariſtotele vſo hac dignitate,⁊ ꝓpter hoc nolente circulari motui eẽ ꝯ̃trium motũ,ꝓpter nõ eſſe in circulo plurimũ ab inuicẽ diſtantia loca,niſi ſm diametrũ determinet̃.Dicit igit̃ iſte ꝙ differentiã ſpecie diuerſe ⁊ ꝯ̃trietates.nõ ergo ſi qui ſm rectã cõtrarij motus a ꝯ̃trarijs ſunt locis,idẽ ⁊ circulares ꝯ̃trios ſic eſſe neceſſe.Si enĩ q̃cunq;/ait/exiſtũt his qui ſm rectam motibus,tãta ⁊ his qui ſm circulum exiſtere exegerint.accidet,neq; totalr̃ motuꝫ eẽ circulareꝫ,ois enim/ait/ſm rectã motus ⁊ trãſmutatio ab aliquo in aliqḋ. nãles autẽ ⁊ ſimplices motus ⁊ ex ꝯ̃trio in ꝯ̃trium,quę enĩ ad ſurſum leuiũ latio.puta ignis deſubtus ſurſuꝫ fit,cõtrariũ autẽ qḋ ſurſuꝫ ei qḋ deorſum.⁊ grauiũ ecõtra,⁊ in eo qḋ ſm quãtitatẽ,etiã ⁊ in eo qḋ ſm qualitatẽ motu ex alio ſemꝑ in aliud trãſit qḋ mouet̃.Si igit̃ omnis motus ex ꝯ̃trio in cõtrariũ,aut ſimplr̃ ex alio in aliud.nullus autẽ circularis eſt ex alio in aliũ,ſed ab eodẽ in ideꝫ,neq; ergo motus erit qui circularis.Et quid opꝫ multa dictorũ huius ꝓponere,⁊ nugas quę in ipſis ad ipſm replicare? ſed ⁊ in his ⁊ in ſequẽtibus ab ipſo dictis attẽdere opꝫ, ꝓmo ꝗdem,ꝙ circulari motui plane cõfitet̃ non eſſe ꝯ̃trium motũ,vt ex ꝯ̃trarijs locis.Cõtraria autem loca ſunt q̃ plurimũ diſtant,⁊ tñ tantos prius extẽdẽs ſermones in oſtẽdendo ꝙ plurimũ ab inuicẽ diſtant in circulo ꝑtes quę ſm diametrũ,⁊ hęc ſcribẽs in.22.cap.quarti libri per ipſa verba.Plurimũ igit̃ vltimis ſemicirculi diſtãtibus ⁊ motus eb ipſis ꝯ̃trio factos,neceſſe ꝯ̃trios eẽ,ꝓpter ꝯ̃triorũ diſtõnes.Vides igit̃ qualr̃ cõſonant his quę hic dicuntur.

dicuntur.ſi igitur oīs motus ex ꝯrio ꝛc.❡ Deinde no-
abimus, ꝙ ex multa ſupabundantia ꝓpoſitū Ariſtote
is conatur oſtēdere.ſ.ꝙ circulari motui nō ſit ꝯriꝰ mo-
tus, ad qđ oēm ſuam ꝯdictionē cōſtituerat dicēs. Hoc
igitur nobis ꝓponatur oſtēdere ꝙ nulla rō ꝓbanti cir
culari motui nō eſſe ꝯrium motū, ſana exiſtit. ſi enim nul
lus circularis vt dicit eſt ex ꝯrio in ꝯrium, ſed neqꝫ tota
liter ex alio in aliud. hoc enim ꝛ ſuper eſſoſſo ſaltare eſt
ſm prouerbium. nā neqꝫ ex alio in aliud multo magis, ꝙ̃
neqꝫ ex ꝯrio in ꝯrium. palā ꝙ ſupponenti ꝯrium motum
ex ꝯrijs locis, qđ qdem ꝛ iſte prius cōceſſit dicens, pro-
pter diſtōnes ꝯriorum, ex neceſſitate ſequit̄ circulari mo
tui, nō eſſe ꝯrium motū. ❡ Tertio autē attentione di-
gnum, qualr̄ diuine cōſiderat in circulari motu non eē
tranſitū ex alio in aliud, qm̄ ab eodē in idem fit circula
tio. ꝛ qdem ſi nō eſſet ex alio in aliud ſemper appropin
quans trāſitio, neqꝫ motus vtiqꝫ eſſet, ſed ꝛ hoc vtiqꝫ qs
mirabitur de ſtoliditate ipſius, qualiter vtiqꝫ inconue-
niens ſupducit Ariſtoteli, neqꝫ motum totaliter circula-
rem dicere, ſi oīs motus/ait/ex ꝯrio in ꝯrium, ꝛ quidem
ad hūc Ariſtotelis inſtat ſermonē oſtendens, ꝙ circu-
lari motui nō eſt ꝯrius motus, ꝯrio motu diffinito eo q
a contrarijs locis. qualr̄ igitur qui hęc dicit oēm motum
vtiqꝫ dicet ex ꝯrio in ꝯrium: Sed qđ quidē circulari mo
tui non ſit ꝯrius motus, vt ex ꝯrijs locis, plane iſte con-
ceſſit, ꝛ cauſam dicēs, qꝛ ex eodem in idē. Hoc enim/ait/
eſt omnis circulationis ꝓpriū, qđ autē qui ſm aliū mo
dū cōtrarietatis circulari motui dicit ꝯrium, non ad rō-
nem Ariſtotelis inſtat nō perpēdit iſte, ſed neqꝫ videt̄
memorās, ꝓpter quid ꝓpoſuit oſtēdere Ariſtoteles ꝙ
circulari motui nō eſt ꝯrius motus. Opꝫ igit̄ memora-
ri, ꝙ duę acceptę fuerant ꝓpōnes, ad ꝓbandū cęlum in-
genitum eſſe, ꝛ incorruptibile. maior qdem dicēs. quia
qđ generatur ꝛ corrūpitur ꝯrium habere neceſſe ex quo
generet̄ ꝛ in qđ corrūpatur. alia autē ꝙ cęlum/hoc eſt ꝙ
circulariter ſenſibile corpus nō hꝫ ꝯrium. ❡ Ad huius
itaqꝫ oſtēſionem aſſumpta eſt alia rō talis, ſi ꝯriorum ꝛ la
tiones ꝯrię, cuius lationi non eſt ꝯria latio/hoc neqꝫ ip-
ſum hꝫ aliqđ cōtrarium. Propter hoc igit̄ opportunum
fuit oſtēdere ꝙ circulari lationi nō eſt contraria latio, ꝛ
modum ꝯrietatis quem negat ipſe manifeſtauit in 5º ar-
gumento dicēs. Lationis autem ꝯrietates ſunt ſm cōtra-
rietates locorum. ꝛ hoc merito, qꝛ ex cōtrarijs locis, cōtra
rias habēt inclinationes, hęc qdem grauia exiſtētia. hęc
autē leuia. His aūt qualitatibus ꝛ actiuę ꝛ paſſiuę qua-
litates concurrunt, caliditates/frigiditates/ſiccitates/ hu
miditates, ꝛ oēs ſm quas inuicē trāſmutationes/ꝛ gña-
tiones/ꝛ corruptiones corporum perficiunt̄. quare ſic op-
poſiti motus vt nō a ꝯrijs locis ſed ſolum ecōuerſo fa-
cti, vt motus errantis ſphęrę ꝛ eius quę ſine errore. nam
hos vult iſte dicere ꝯrios, nihil ad rōnem ſunt, qꝛ nō a
cōtrarijs locis ſunt, qđ qdem ꝛ iſte cōcedit dicens. Nul-
lus autē circulariū eſt ex alio in aliud, ſꝫ ab eodē in idē.
Tales autem nullatenus vult Ariſtoteles vocare cōtra
rios, ſed ꝛ diſcernit ipſos a ꝯrijs dicens in 5º argumen-
to. At uero neqꝫ ab a/ad b/circulatio ꝯria ei quę ab a/ad
g. ex eodem enim in idem motus, cōtraria autē determina-
ta ſunt ex ꝯrio in ꝯrium. Et iſte autē aliam ſpēm ꝯrieta-
tis dixit circulariū motuū, ꝛ aliam eorum qui ſup rectam,
per hꝰ quę ꝓpoſui, ꝛ in ꝓncipio ſolonis argumēti eꝰ,
vt dicit. hęc ſcribēs. qđ qdem igit̄ diuerſis confeſſe exi-
ſtentibus motu qui ſup rectam ꝛ circulari diuerſas vtri-
que ꝛ cōtrarietates eē neceſſe eſt dictum eſt/ait. Totalr̄
ter autē ſi vis verborum ineptitudinem dictorum ab iſto vi
dere, ꝛ ꝙ ſolum intēdebat contradicere, ad omne dictū

qualecūqꝫ eſſet audi quę hinc dicūtur. vbi ait. Alia qui
dem ſpēs ꝯrietatis motibus ſm rectam ineſt, alia autem
circulantibus, ꝛ audi dicta in his, quę aduerſus primum
argumētum, in qbus vult circularem motum magis op
poni ei qui ſm rectam, ꝙ̃ eos qui ſuper rectam inuicem,
ꝙ̃uis ſi diuerſe ſpēs motuū eſſent, nō vtiqꝫ totaliter cir-
cularis ad eum qui ſuper rectam opponeret̄, ſed ibi qui-
dem hęc ſcripſit. Forſitā autē vtiqꝫ quis rōnabilius cir-
culare motū magis ꝯrium eſſe ei qui ſuper rectā conce
det, ꝙ̃ eum qui ſurſum ꝛ deorſum inuicē. hic autem hęc
ſcripſit. Neqꝫ ergo quęcūqꝫ his qui ſm rectā cōtrarię in-
ſunt motibus, hęc his qui in circulo ꝯrię inſunt. Aliis
enim exiſtētibus ſpēbus motus, ꝛ vtriqꝫ ſpēi cōtrarieta
tes quęcūqꝫ vtiqꝫ fuerit neceſſe alias eſſe, ſicut. vꝫ. color
quidem ꝛ ſapor, ambo q̄litates, ſed qm̄ ſpecies horum di-
uerſe, ꝛ in ſpēbus his cōtrarietates diuerſe. Et tamen ſi
circularis ei qui ſup rectā ꝯrius (vt prius dixit) vnam et
eādem ꝯrietatem eſſe amborum intermediam neceſſe eſt.
Et iterum autē dictorum hic oblitus in ſequētibus/ait. qd
prohibens eſt motū ſuper rectam ſm genus ꝯrium eſſe
circulari: ſic autē vtiqꝫ ꝛ album ꝯrium dicet dulci. ſimilr̄
dicens differre circularē motum ab eo qui ſup rectam, vt
a calore saporē. qualia autē ꝛ hęc garriunt, vt enim/ait/in
motibus qui ſup rectā cōtrarijs oppugnatio cōtrario-
rum fit, qꝛ vtūtur vltimis ꝓmutatum. qđ quidē enim le-
uibus eſt ꝓncipiū, hoc grauibus fit vltimū, ſic ꝛ in circu
laribus motibus. Cōe enim eſt qđ ab eodem in idē, op-
pugnatio aūt cōtrarijs fit, a quo enim alter inchoat. ad h
reliquus finis. Nam duobus/ait/ab ariete incipiētibus;
hic qdem extra, vt ad antecedēns arietis fertur ad piſces
ꝛ aquariū ꝛ reliqua. hic autē intus ad ſequentia thaurū
dico ꝛ geminos. ꝛ qđ quidē id, qđ extra poſt arietem, ſi-
cut ꝓncipium motus fecit piſces hoc vltimum erratica fa
cit. ꝛ qdem erratica poſt arietē, qđ ꝓncipiū habuit thau
rum dico, iſte ei qui ſine errore vltimum exiſtit. Autē-
de igitur ꝓmo qdem ꝙ duos dicens ab ariete incipere,
rurſum qdem hunc vt a piſcibus inchoantē, hūc autem
vt a thauro/ait. Deinde cū dixiſſet ſepe ꝙ cōmune om-
nibus circularibus motibus, ꝙ ab eodē in idē, nō attē-
dit ꝙ cōtinuo exiſtēte motu, neqꝫ ꝓncipiū, neqꝫ vltimū
eſt accipere ipſius, vt omne ſignū ꝛ finis ꝛ ꝓncipium eſt
ipſi. qualr̄ igitur piſces vel thaurus, huius quidē princi
piū, huius autē finis erunt, ſimilr̄ ambobus ſe habenti
bus ad vtrūqꝫ: qualis autē ꝛ oppugnatio horum motuū:
quę qdem enim ſup rectam cōtramouent̄, velut a con-
trarijs locis ꝓcedentia, ſm cōtrarias qualitates obuian
tia, cōpugnant cōtendentia trāſmutare in ſeipſa oppoſi
ta, ꝛ viā facile ſolubilē ſibiipſis ꝓparare. Eius autē quę
ſine errore, ꝛ erraticę, quę vtiqꝫ erit pugna, neqꝫ obuiā-
tibus totalr̄ inuicem, neqꝫ impedientibus inuicē motus,
neqꝫ hñtibꝰ has q̄litates actiuas ꝛ paſſiuas, neqꝫ aptis
natis trāſmutari inuicē: Si autē aliqs deſiderat addiſce
re neceſſitatem, quare ſiūt ecōtrario hmōi motus cęle-
ſtium circulorum, dicet quidē ꝛ Ariſtoteles inferius, dicā
autē ꝛ ego ꝛ qđ quidē occurrerit ad explicationē loco-
rum illorum. ꝛ nūc autē tantum vtiqꝫ dicam ꝙ continet har
moniam totius mūdi, ꝛ exhibet cauſam indeficientis ge
nerationis ꝛ corruptiōis omniū corporum q̄ ſub luna. ❡ Sꝫ
ſi videt̄, ꝛ dicta ab hoc ꝯ ſextū vt iſte/ait/argumētum ꝓ
paſſemus. ꝓmo qdē ꝙ neqꝫ ad hoc attendit ꝙ eſt quin-
ti argumēti pars. Et quidē Alexādro dicente ꝙ hoc ar
gumentū ex abūdanti eſt, ꝛ qdem ipſius vltra totum in-
tellectū, vt mihi poſſibile fuit explanaui Ariſtotelis li-
terā exponens. neceſſe autē ꝛ nūc aliquorum dictorum ibi
recordari. qꝛ poſtq̄ oſtendit ꝛ motus qui ſup periphe-

riam ⁊ eos qui ſuper ſemicirculū vnū ⁊ eos qui ſup duos ſemicirculos ↄ̃trio factos, nō eſſe ↄ̃trios ad ip̄m. iā ꝓ poſitū veniēs, ꝙ neq̃ qui ſup totū circulū ↄ̃trio ſiunt, ↄ̃trij ſunt. ꝓpoſuit oſtēdere. Et cū oſtēdiſſet ipſum ꝑ eā diffōne ↄ̃trioꝝ motuū, nūc idē per deductionē ad īpoſe oſtēdit. ⁊ hęc n̄ ō opꝫ bis dicere paulo ante dicta, ſed illis occurrētem addiſcere ꝙ deductionē harū rationum ignorauit iſte. Et 6ᵐ argumentū hoc putauit quintę ſuppoſitionis exgrēſſis ſup vnū circulū motus ↄ̃trio factos alterū modū exiſtes eiuſdēꝫ demonſtrandōis. Inclamat autē iſte, ꝓpter qd ſup vnū circulū ſuppoſuit motū contrariū, ⁊ nō ſup duos, vt in ea q̄ ſine errore ⁊ in erratica. ⁊ qdē ō cęlo q̄rēs ⁊, ait, Ari. ſententię vilitatē argᵐ ꝓpoſiti, ſēptaſſe auxiliari rōne, volemē, ait, motus q ſuper rectam ↄ̃trios, ꝓpter fieri a ↄ̃trijs in cōtraria loca, ⁊ ſi nō ſu per vnā ⁊ eādem rectā fiāt, nihilominus cōtrarios eſſe, circulares aūt ⁊ ecōtrario factos, ſiqdē cōtrarij fuerint, ſuper vnū fieri circulū. irrationabiliſſimū enim, ait, motus qui ſit ſup aliū circulū ↄ̃triuꝫ eē, ei qui ſuper aliuꝫ, nō apponens neq̃ ꝓbans ꝓpter quā rōnē. Et qd qdē Alexādro nō bn̄ cōuitiat̃ palā ſi obſeruemus diffōnē ↄ̃triorum motuuꝫ, dicētem ↄ̃trios eſſe motus, qui ex cōtrarijs locis. Si aūt dicit hanc qdē diffōnem eſſe ↄ̃trioꝝ qui ſup rectā, aliā aūt eoꝝ qui ſm circulū obliuiſcit̃ iterū intentionis demōſtrandōis, ꝙ ↄ̃trios motus dicit eos, q oppugnant inuicē, ⁊ q trāſmutāt̃ īuicē. ſi autē ſunt q ſm actiuas ⁊ paſſiuas qualitates opponūtur, qbus ⁊ grauitates ⁊ leuitates aſſequunt̃, ſm quę ſiūt ↄ̃trij ſm locū nāliū corpoꝝ motus. graue igit̃ leui ↄ̃triū, ⁊ calidū frigido, ⁊ ex ↄ̃trijs mota locis, q̄uis ſuper aliā ⁊ aliā rectā moueātur ſpecie ↄ̃tria ſunt. nam ⁊ frigidū loci qui hic calido qd in Roma, ↄ̃triū eſt, qa tales hn̄t nām vt in eodeꝫ facta oppugnēt vtiq̃ ⁊ trāſmutent̃ inuicē. Si aūt euidētius ↄ̃rietas appareat quādo ſup eādem rectā accipiunt̃ acceptare magis opꝫ Ariſtotelē ſumentē quę mouent̃ ↄ̃trio ſup vnū circulū. ſiqdeꝫ enīꝫ erat ipſis ↄ̃rietas magis vtiq̃ apparet in motibus ſup vnū circulum, quare ſi in duobus conatus fuiſſet oſtēdere, magis ſuſpectus eſſet. ſed oportebat, ait, nāli exiſtēte ꝓpoſito de cęlo theoria in ea quę ſine errore ⁊ in erraticis oſtēdere ꝙ non ſunt ipſoꝝ motus ↄ̃trij, qa, ait, extra intētionē cecidit alteruꝫ aliqd, ⁊ nō qd quęrebat̃ demōſtrās. Et iterū dignum eſt attēdere, q̄ ſtolide iſte expoſtulat Ariſtotelem qui euidētiſſime, ⁊ cęco, vt aiunt, oſtēdit. nā ⁊ qd non ſunt ↄ̃trij motus nō errantis ⁊ erraticorū, ſm hāc maxime ↄ̃rietatis ſpēm, ſm quā quę ↄ̃rię mouent̃, ↄ̃tria entia trāſmutari in inuicē nata ſunt, palā ex ipſis viſis. in toto enī tēpore apparēt intranſmutata in inuicē hoꝝ corpora, q̄uis ⁊ cōtingētia inuiceꝫ. Deinde neq̃ ex ↄ̃trijs locis in ↄ̃tria ſunt motus hoꝝ, ſicut ⁊ iſte cōfitet̃. ſi enīꝫ omnis circularis motus ex eodē in idē, ⁊ omne ſignū eſt p̄ncipiuꝫ ⁊ finis motus quę vtiq̃ erit ↄ̃rietas locoꝝ in diuerſis circulis. Adhuc aūt ſi ↄ̃rię dicunt̃ moueri q̄daꝫ quando a quo loco alterū īchoat ad illū alteꝝ ↄ̃finit, ⁊ ē vterq̃ locoꝝ alteri qdem p̄ter nām, alteri ꝯo ſm nām, neq̃ ꝯo quę ſine errore a loco erraticę, aut ad illuꝫ mouet̃, neq̃ erratica a loco non errantis, aut ad illū. neq̃ eſt aliquis huic qdem locus ſm nām, huic aūt p̄ter nām, quonam pacto ↄ̃trius erit hoꝝ motus. Totalr̄ autē vtriuſq̃ ipſoruꝫ qd ſuper terrā hemiſperiuꝫ ſilr̄ mouet̃ cum eo qd ab altera, ſi autē hanc ipſam ↄ̃rietatē vult aliqs vocare, non de hac ſermo Ariſtoteli. ſed de illa quę eſt trāſmutantiū inuicē. Hęc enim ſunt quę actiuis ⁊ paſſiuis q̄litatibus ↄ̃riantur inuicē, qbus aſſequūtur ↄ̃rię corporum inclinationes, ↄ̃diuiſe ↄ̃rietatibus locoꝝ. ꝓpter quod ⁊ Ariſtoteles a diffinitione motuū ſic ↄ̃trioꝝ ſm loca demonſtrationes ſepe facit. Qualr̄ autem vtiq̃ quis diceret motū erratici ↄ̃triuꝫ ad motum nō errantis, ſiqdē cōtrarios equepotētes eſſe opꝫ vt poſſibile, ⁊ eū qui alteri ſm nām, reliquo p̄ter nām eſſe. quę auteꝫ ſine errore ſic p̄ualet erraticę, vt quod erraticuꝫ in quāto facit circulationem quę videt̃ ꝓpria. plurimis qbuſcūq̃ cuꝫ ea quę ſine errore circūferatur, ſed neq̃ p̄ter nām circūfert̃ cū non errāte erraticū. nō enīꝫ vtiq̃ maneret in ſua perfectione toto ęterno p̄ter nām motū, ſed ſupra nām motꝰ hic inditus replet ip̄m perfectiori vita, ⁊ cōpendioſiori trāſumptione boni. Vniuerſalr̄ aūt p̄ter naturā ille dicitur motus, qui ei quę ſm nām eiuſdē circulatiōis opponitur, ⁊ qui ineſt ſm nām ↄ̃trario eiuſdē ordinis exiſtēte. ꝓpter hoc enīꝫ motus ad ſurſuꝫ terrę p̄ter naturā, quia ↄ̃trio ipſi. ſ. igni, ſm naturā ineſt. Palam igit̃ (vt eſtimo) ex dictis ꝙ bene Ariſtoteles nō in his oſtendit ꝙ circulari motui nō eſt cōtrarius motus, in qbus euidēs erat, ꝙ nulla trāſmutatio his in inuicē aliquādo exiſtit. ſed ſi quis totalr̄ ↄ̃trius talis motus eēt circulari cęli motui, vt deberent quę mouent̃ trāſmutari in inuicem, neceſſariū erat concidere inuicē aliquādo. conciderēt aūt quę ſuper eūdeꝫ circulū mouent̃, ⁊ nō ſuper aliū ⁊ aliū. ſi enīꝫ ⁊ ſuper alium aliquādo vt ⁊ quę ab alia ⁊ alia recta nō ꝓhibent̃ cōtrarię moueri ſpecie contraria entia, ſed in ea quę ſup rectā, magis inſinuat cōtrarietateꝫ ſic, ſiqdem erat cōtrarius aliqs motus circulari motui. magis vtiq̃ ſup eūdeꝫ circulū apparent, quāobrē ſi quę ſuper vnū circulū mouent̃ cōtrarię, oſtēdantur nō cōtrarijs motibus mota, multo magis ⁊ euidētius vtiq̃ erit oſtēſum ꝙ qui ſup diuerſos circulos ecōtrario fiūt motus, nō ſunt cōtrarij. Sed ⁊ hoc ſupficietenus dixit iſte, ꝙ ſicut in his qui ſup rectā qd ſurſum ſignū eſt leuiū finis, p̄ncipiū autē eſt grauiū, qd autē deorſum ecōuerſo. ſic ⁊ his q ſm circulū, ⁊ ſi eodē ſigno ⁊ pro p̄nᵒ vtant̃ ⁊ fine, ſed ſm habitudinē aliā ⁊ aliā, huius qdem enīꝫ eſt p̄ncipiuꝫ qd vt ad antecedētia, huius aūt qd vt ad cōſequētia. qualr̄ itaq̃ hęc diceret: idem enīꝫ ſignū puto orientale amboꝝ p̄ncipiū ⁊ ei qd ſine errore ⁊ erratico. euenim ab hoc ambo, ⁊ ad occidentale ambo excepto ꝙ non errantis qdē qd ſup terrā hemiſperiuꝫ, erratici aūt qd ſub terra. Ariſtotele autē dicēte, ſi autē ⁊ eſſet circularis circulari ↄ̃trius, fruſtra vtiq̃ alter, .i. ex cōtrarijs ꝓcedentia locis ⁊ oppugnatiue diſpoſita ſic habent, vt vincens faciat ceſſare motuꝫ victi, cōtradicit ad dictum ſic. Propter qd ⁊ in cōtramotis ſm rectam idē inconueniēs non accidit. ſ. fruſtra eē alterū, altero p̄dominente. ſi autē eque potētia eſſent renitunt̃ inuiceꝫ, ⁊ ambo fruſtra eſſent, ſi vere fruſtra dicimus, qd ſuā oꝑationē non agit. hoc aūt incōueniēs, qa nihil fruſtra facit, neq̃ deꝰ, neq̃ natura. Et p̄mū qdem vt dubitationē ꝓducēs hāc dubitauit mediocriter. intelligēdū aūt ꝙ quę qdem ſm rectā mouent̃ ⁊ ſi renitunt̃ īuicē, nō eſt fruſtra, qa hęc ⁊ reniti nata ſunt. nā ⁊ terra ⁊ aq̄ ⁊ aer moueri ⁊ reniti nata ſunt, ⁊ ignis autē qui ſemꝑ mobilis videt̃, ſi quandoq̃ qdem deſubtus, quādoq̃ aūt deſuꝑ mouet̃, contrarij aūt motus ſtatione interrūpunt̃ palaꝫ ꝙ renituntur ⁊ hi motus inter mediū contrarioꝝ motuū. quę ꝯo circulo mouent̃ cōtinuo motu moueri apta nata ſi cōtrauenient, fruſtra vtiq̃ erūt, ⁊ quę qdem ſm rectaꝫ cōtramouent̃ cōtrarias habētia ſm nām inclinatiōes, ꝓpter cōtrarias in ipſis actiuas ⁊ paſſiuas q̄litates occurrentia inuicē agere in inuicē ⁊ pati ab inuicē nata ſunt, ⁊ ex inuicē gn̄ationē hr̄e, quę aūt circulo mouent̃ neq̃ leuitatē, neq̃ grauitateꝫ hn̄tia, palam ꝙ neq̃ actiuas ⁊

vatiuas hñt qualitates/caliditates/frigiditates/ſiccita
tes/humiditates.aut eniʒ vtiqʒ ⁊ leuitates haberẽt ⁊ gra
uitates.nõ agentia aũt in inuicẽ,neqʒ patiẽtia ab inuicẽ,
neqʒ trãſmutari in inuicẽ nata ſunt.quare ſi debilius oc
currat ei qđ ſe fortius eſt,circũducet debili⁹.l his gdẽ q̃
ſm rectaʒ trãſmutatũ qđ circũducitur in circũducens.⁊
additio illius factũ nõ vtiqʒ erit fruſtra adaugẽs ipm,⁊
quia vtilitatẽ aliquã fecit,⁊ qa nõ adhuc eſt ipm.in his
autẽ quę mouenť circulariter qđ circũducitť,neqʒ natũ
tranſmutari in circũducẽs,neqʒ ſui operationem agere
fruſtra vtiqʒ erit.ppter quod ⁊ exẽplo calciamẽti vſus
fuit Ariſtoteles,qđ eſt gdem,ſed opationẽ ſuam nõ p
ficit,tale eniʒ qđ fruſtra ens.qđ autẽ trãſmutať in aliud
neqʒ eſt adhuc ⁊ ipm eo ipſo,ꝙ nõ eſt opportunitatem
vniuerſo conduxit.nõ cõtentus autẽ iſte ad ea quę ſm
partẽ ꝯdictionibus cõia argumẽta de motu cęleſtium p
ponit,ſtudens oſtẽdere ꝙ alterius ſpẽi ſunt ipſorũ mo
tus,⁊ ppter hoc ⁊ ſubę.neceſſe igiť ⁊ hic.hęc gdem cõi
ter ad totã ipſius intẽtionem ꝯdictionis deſcribere ⁊ ſi
gillatim vnũqđqʒ nõ bene dictoꝝ ꝯſiderare.Cõiter g
dem igiť ad totã intẽtiones dico ꝙ circulariter ſeribile
omne a corpore omni qđ eſt recti motus ſequeſtratũ eẽ
Ariſtoteles oſtẽdere ppones ⁊ nãm habẽs aliã pter il
lud,motũ quidẽ g ſuper rectã oſtẽdit in ꝯtria diuiſuʒ,cir
cularẽ autẽ nullũ hñteʒ ꝯtrium,hñs autẽ in phyſicis h
demonſtratũ,ꝙ ex ꝯtrijs gnões,⁊ in ꝯtria corruptiones
ꝯcluſit merito,quę gdẽ ſub luna tãqʒ quę recte mouen
tur gñari ⁊ corrũpi neceſſe,cęleſtia aũt circulariter mo
ta ingñabilia ⁊ incorruptibilia pſeuerare,quãuis igitur
ſit dñia ſm motus in cęleſtibus,ſed nõ vſqʒ ad ꝯtrietatez
pceſſerunt differẽtię.neqʒ eniʒ motus nõ errantis.mo
tui eoꝝ quę dicũtur errare eſt ꝯtrius,vt per plura(vt eſti
mo)oſtẽſum eſt,neqʒ qui velocior tardiori in eadẽ ſpe
cie.nam ⁊ hic polus maior minori velocius motus non
dicitť ꝯtrium habere motũ.quãuis ſubę igiť habeant ali
quã differẽtiã ad inuicem.ſed nõ ꝯtrię diſponunť vt ge
nerentur ex inuicẽ.oportebat igiť putãteʒ arguere dicta
Ariſto.nõ hoc oſtẽdere ꝙ differentes ſint motus ipſo
ruʒ ⁊ ſubę,ſed ꝙ ꝯtrias habent dñias,ſed neqʒ ſi eſt aliq̃
ſm ſubam in ipſis differẽtia neceſſe nõ eſſe ſimplicia cę
leſtia ſm dictã ipſoꝝ ſimplicitatẽ.Si eniʒ quę ſub luna
elemẽta nõ ſolũ differentia ab inuiceʒ ſed ⁊ ſubcõtrarię
diſpoſita,nõ phibẽtur ſimplicia eſſe,cõe habẽtia oia q̃
recte mouẽtur,quid phibet ⁊ cęleſtia circulariter mota
omnia ⁊ ſimplicia entia ſm nãm ⁊ vnã habere pprieta
tem cõem,quã Ariſtoteles vocauit qntaʒ ſubaʒ,ſm cir
culariter ſenbilẽ ⁊ a gnõne ſequeſtrataʒ cõitateʒ ⁊ diffe
rẽtiam in inuicẽ nõ pcedentẽ ad ꝯtrietatẽ. quis eniʒ nõ
vtiqʒ dicet differẽtiaʒ corpoꝝ aſtroꝝ ad cęleſtia,⁊ ſolis
illuminãtis ad lunã quę illuminať,ſed ſunt oia circula
riter ſeribilia ⁊ ſimplicia,oia ſuper gnõneʒ eminentia ⁊
ſm hoc in vna qnta eſſentia ſequeſtrata.Nõ eniʒ ħ pro
ponebať nunc eã quę ſm ſpẽm cęleſtium differẽtiaʒ cõ
ſiderare,ſed cõem excellẽtiaʒ ad ea quę ſub luna,quę di
uidere neceſſe fuit ppter ꝯtrietateʒ motus,qui ſm rectũ,
ideo in duo diuiſit quę ſub luna ſimplicia vbi/ait/ſim
plicia autẽ dico q̃cũqʒ motus pncipiũ habẽt ſm naturã
velut ignem ⁊ terrã,⁊ hoꝝ ſpẽs ⁊ congenea.Et in 3° autẽ
huius negotij.reliquũ autẽ/ait/de duobus dicere,in le
ui ⁊ graui q̃tuor elemẽta comphẽdẽs.Si igiť ſpẽs hoꝝ
⁊ congenea ipſoꝝ comphẽdit in dualitateʒ ꝯtrietatis,qđ
inconueniens erat ⁊ qđ a ꝯtrietate exẽptũ eſt vt vnũ ſim
plicũ accipere:ſi auteʒ hęc vera dico fruſtra vtiqʒ erit
iſta garriens iſte,quę in cõibus,vt dicit argumẽtis. Ad
hoc autẽ fruſtra ſiqs attendat,qa ⁊ hęc ſup ꝑus ab ipſo
dicta tãqʒ redargueñ ſiliter dicta fundantur,⁊ his(vt eſti
mo)ſic ſtolidis oſtẽſis.Q: m autẽ in his quę ſm pťẽ vt
cõfeſſum accepit ꝙ ſaturni ſphęra tardi⁹ q̃ʒ quę ſub ipſa
mouetť cognoſcat nõ modis oĩbus hoc ſic habere.poſſi
bile eniʒ erat magnitudinis exceſſuʒ multã exiſtẽtem.⁊
ſi velocius mouetť q̃ʒ quę ſub ipſa tardiorẽ reſtitutionẽ
facere,qm aũt ⁊ tale aliqd appoſuit,ꝙ ſi nõ nãliter cęle
ſte corpus circulari motu mouetť,ſʒ ab aĩa vt in anima
libus,aut ab aliqua alia virtute ſuperiori,neqʒ qđ geni
tum,neqʒ qđ ingenitũ eſt cęlũ ex motu ipſius eſt poſſibi
le ſyllogiʒari,⁊ Ariſtotelẽ p teſte inducit in 8° de natu
rali auditu dicẽtẽ ex ſuperiori cauſa moueri cęlũ.mani
feſtus eſt nõ intelligẽs ꝙ poſſibile eſt eũdẽ motuʒ a di
uerſis cauſis pfici,⁊ aliter gdeʒ a nã circulo ferri cęleſte
corpus vt nãle.aliter aũt ab aĩa vt aĩatum,⁊ ab intelle
ctu rurſum vt intellectũ hñs,⁊ ab intellectu gdẽ imobi
li exiſtẽte imobileʒ ⁊ indeficientẽ,⁊ ſemp ſm eadẽ ⁊ eo
dem mõ pfectionẽ motus ſuſcipit.ab aĩa autẽ ſm trãſi
tiuas illius intelligẽtias qđ ſemp in fine alias aliter per
mutabilis motus aſſumit,ſm ſuipſius autẽ nãm cęluʒ
hʒ poſſeqʒ ⁊ agere ſubę tali congruas opationes, quarũ
vna eſt circulatio conueniens ſimplicitati.⁊ palã ꝙ ſm
nãlem idoneitatẽ,⁊ quę ab intellectu,⁊ quę ab aĩa bona
pueniunt.nõ eni eſt intellectiuũ hñs eſſe,nõ ꝑus anima
tuʒ exiſtẽs.intellectũ enim ſine aĩa impoſſe puenire ali
cui/ait/Plato.neqʒ aĩatũ ſine natura.ppter qđ ⁊ Ariſt.
aĩam/ait/eſſe enthelechiã corporis nõ cuiuſcũqʒ ſed na
turalis.quare ⁊ ſi aĩatum ⁊ intellectuʒ hñs cęlum.nõ p
hibetur ⁊ nãle eẽ,magis autẽ neceſſe nãle exiſtẽs ⁊ ani
ma participare,⁊ intellectu,q̃re ⁊ circulationeʒ q̃uis ab
anima habeat ⁊ intellectu,tñ adhuc prius a nã.⁊ erat g
dem(vt eſtimo)poſſibile et forte facilius , ⁊ vt ab aĩa,
⁊ vt ab intellectu circulatiõe exiſtẽte ex ipſa demõſtra
ri ęternitatẽ cęli.naʒ ⁊ oſtenſa eſt ęterna eius circulatio
in 8° phyſicę ſm imobilis cãę deriuationẽ.in his auteʒ
Ariſtoteles vt a nãli motu ęternitatẽ ppoſuit oſtende
re,qa ſm exẽptam ab his quę ſub luna hypoſtaſim ęter
nitatem ⁊ excellẽtiaʒ cęli oſtẽdere voluit.ſed iſte gdem
putat ⁊ has ſoluiſſe rõnes oſtẽdẽtes circulari motui nõ
eſſe ꝯtriuʒ motũ,⁊ rõnes dicentes in phyſica,quę gñanť
ex ꝯtrijs generari,⁊ quę corrũpunť in cõtraria corrũpi,⁊
trophęũ aliqđ obtinuiſſe hoc libro deridẽdo aduerſus
ęternitatẽ cęli.ſi aũt videať ſepe gdem non intelligens
dicta ab Ariſto.⁊ ab expoſitoribus ipſius. vbiqʒ auteʒ
inſaniens aliqualr ⁊ vanã gloriã ſibiipſi acqrere maio
rem ex cõtradictiõe aduerſus glorioſos in pħia viros,
iſte gdem ponať cũ piſcibus in brutalitatis ponto de
merſus.iaceat autẽ ⁊ cũ illo quẽ aiunt abiectũ quẽdam
exiſtentẽ ⁊ volentẽ qualicũqʒ inſignẽ fieri,tẽplũ Ephe
ſię Dianę incẽdiſſe.nã corruptionẽ cęli ſm oẽm modũ
ſtatuere cõcupiſcens,vt notatus ſiat forte,ſi aliquã vir
tutẽ habuit ppter adipiſci id qđ intendebat ⁊ corruptio
nẽ cęli ꝯtig:t.Nos aũt dulcibus iã aqs hunc ſalſum audi
tum opʒ abluere ⁊ trãſire ad ea quę deinceps Ari.Q: m
autem ⁊ quę in 8° de nãli auditu ęternaʒ circulationem
oſtendũt,conať iſte arguere,⁊ ad adamãtinas vt/ait/p
bationes ęternitatis mũdi obuiare.nũc quidẽ dimitť
tur interim illa.nã quę in negocio de cęlo ab Ariſto.de
mõſtrata ſunt,volens ⁊ ab hac noua garrulitate icõcuſ
ſa manẽtia oñdere volẽtib⁹ addiſcere ad hãc diſtract⁹
ſuʒ occupationuʒ Si autem aliquando viſum fuerit,⁊
reliqua dictorum ab iſto diſcutere,ab alio principio fa
ciam diſquiſitionem ipſorum.

❡Sed quoniam manifeſtuʒ de his,⁊ de re Tex.37.

liquis intendẽdũ. ⁊ primo vtrũ eſt corpus infinitũ. quẽadmodũ plurimi antiquorum Philoſophorum putauerunt, aut hoc eſt vnũ aliqđ impoſſibile. Sic enim aut illo modo habere non aliqđ modicũ ſed totum differre facit. ⁊ oẽ ad eam que de veritate ſpeculationẽ. fere eni hoc oium principium ↄdictionũ enũtiantibꝰ aliquid de tota natura. ⁊ fuit ⁊ erit vtiqꝫ. ſiquidẽ qui modicũ trãſgreſſus fuerit a veritate diſcedẽs. fit lõgius plus decies millies. puta ſiqs minimã eſſe aliquã dicat magnitudinẽ. ſic enim minimum introducens. maxima vtiqꝫ ammouebit mathematicorum. huius autem cauſa, qa principiũ virtute maius ꝙ magnitudine. Quapropter qđ in principio modicũ in fine fit multum magnũ. infinitũ autẽ principij habet virtutẽ. ⁊ quãti maximã. itaqꝫ nihil incõueniens neqꝫ irrõnabile mirabilẽ eẽ differentiam ex eo quod ſumitur ꝙ eſt aliquod corpus infinitũ, ppter qđ de ipſo dicendum a principio reſumentibus.

Com. 37. ¶ Alexãder ppoſitum eẽ, ait, de toto mũdo ꝗrere ſi infinitus vel finitus. nã ⁊ in ṗncipio hoc proponẽs diſtulit quãdo dixit. De vniuerſi qdẽ igit natura ſiue infinitus eſt ſm magnitudinẽ, ſiue finitũ eſt ſm totã molem, poſterius cõſiderandũ, oſtẽdit autẽ finitatẽ ipſius ex eo ꝙ nullũ ſimplicium ex qbus conſtitutũ eſt, infinitũ eſt. quoniã autẽ nõ erat de quinto corpore oſtẽdere, qđ non eſt infinitũ nõ dicto prius de ſubã ipſius, ⁊ oſtẽſo ꝙ eſt aliquod qntum corpus, ppter hoc poſt illas rõnes ad ppoſitum veniẽs oſtẽdit ꝙ magnitudine finita ſunt qnque ſimplicia corpora. nã in veritate poſtenſo ex motibꝰ ꝙ numero finita ſunt ſimplicia qnque exñtia, ⁊ oſtendens nũc ꝙ etiã magnitudie hꝫ pſuaſum, ꝙ totus mũdus erit finitus magnitudine. ſed Alexã. qdem ⁊ totũ negociũ de toto mũdo ṗncipalr putans, ꝯſequenter ⁊ hec ad totius theoriã ſuſcipit. ſi aũt vere ṗus dixi, ꝙ de ſimplicibus corporibus in hoc negocio dicere intẽdit ⁊ docere pponit poſt ſpeculationem de ṗncipijs, ex qbus naturalia corpora cõſtant, ⁊ ṗma ⁊ ſimplicia, ⁊ qđ infinitum ẽt e finitũ, ṗncipalr qdem de ſimplicibus elemẽtis pponit ingrere, ⁊ oſtendit ꝙ finita ⁊ ſm numerũ ⁊ ſm magnitudinẽ. cõſequens aũt. ſ. ⁊ totũ mundũ ex his ſimplicibꝰ cõſiſtentẽ finitũ eẽ iuſte apponit. bene autẽ ad vſius reducens ſermonẽ. vtrũ eſt, ait, aliqđ infinitũ corpus, aut hoc vnũ aliqđ impoſſibile, ex diuiſione neceſſaria accipiẽs, ꝙ ſi qđ eſt infinitũ magnitudine corpus, aut ſimplex aliqđ eſt, aut cõpoſitum. Et oſtẽdens ꝙ nullũ ſimpliciũ eſt infinitũ magnitudine, hñs aũt ꝙ ⁊ numero finita ſunt ſimplicia corpora neceſſario ꝯñs hꝫ vt dixi, ꝙ ⁊ cõpoſitum totũ finitum eſt. ṗmo autẽ oſtẽdit, ꝙ neceſſaria eſt naturalis rõ diſcernẽs, ſiue eſt aliqđ corpus infinitũ, ſiue nõ. ſiqdem hec dãs cauſa fere totius ↄdictionis ĩter naturales eſt, que apud phyſiologos. ppter hãc eni hi quidem vnũ mundũ, ⁊ finitũ dicebãt, qcũqꝫ non acceptabãt ĩfinitũ in ṗncipio, vt Ariſtoteles ⁊ Plato. hi aũt vnum infinitũ, vt Anaximenes aerem infinitũ ṗncipiũ eẽ dicens, hi aũt ⁊ multitudine infinitos mundos, vt Anaximandrus qdem infinitũ magnitudine ṗncipiũ ponẽs, infinitum ſic ⁊ mũdũ dicebat. Democritus aũt infinita numero ṗncipia ponẽs ex ipſo infinitos multitudine mũdos in infinito vacuo, ⁊ ex infinitis multitudie athomis cõſtare dicit. Et erit vtiqꝫ dicẽs ṗncipium olum ↄrietatum ſupponi infinitũ, vel nõ ſupponi, qa mũdi ⁊ alias ↄrietates oẽs continet, ⁊ ẽt ppter hãc diſſonãtiã, hi qdẽ interim ſm gñationem ſegregãdo ſubſiſtere dicẽtes oia. ſicut Anaxagoras. hi autẽ ex vno oia dicunt fieri ſm excretionem, vt Anaximãdrus ⁊ Anaximenes. hi aũt generationẽ eſſe dicũt, ⁊ ex inuicẽ generationẽ faciũt alterius gnõnẽ alterius corruptionẽ videntes, vt qui finita ṗncipia dicunt. Qđ autẽ videt in ṗncipijs minimi pẽdẽdum pcedẽtibus millecuplũ apparet, ⁊ ex iductione pbauit, ⁊ ex ratiõe. Ex inductione qdem, qa Democritus aut qcũqꝫ iſte ṗncipia ſuppoſuit, parua ꝗdam ſupponẽtes ṗncipia ⁊ minimas magnitudines ppter maximam virtutẽ habere tãꝗ ṗncipia peccãtes circa ipſa, maxima eorum que in geometris mouerũt. ſ. magnitudines eſſe diuiſibiles in infinitũ, ppter qđ ⁊ datã rectã in duo ſecare poſſibile, ⁊ gratioſe minimũ parorama. i. male viſum in ea que ſm minimã magnitudinẽ ſuppõne ppter habere vt ṗncipiũ maximã virtutẽ tãꝗ maximorum peccatorum cauſam factum oſtẽdit. Idẽ aũt hoc ⁊ p rõnẽ oſtendit ſeu pbauit cãm apponẽs. ṗncipium enim, ait, virtute maiꝰ eſt ꝙ magnitudine, ppter qđ ⁊ parorama circa ṗncipiũ qđ videt paruũ virtute, maximũ exiſtẽs pcedentibus magis apparet, ⁊ fit valde magnũ. ſi igit minima magnitudo ṗncipij in rõne male ſuppoſita maximorum peccatorum cauſa fit, infinita magnitudo in ṗncipio male ſuppoſita, multo maiorum vtiqꝫ malorum cauſa fiet. ſi igit infinitum ⁊ vt ṗncipiũ a qbuſdã ſupponit, ⁊ in ṗncipijs quanti ꝗritur, nã cõtinuum ⁊ diſcretũ, aut finita aut infinita, palã ꝙ maximã hꝫ virtutẽ ⁊ plurimã facit differentiã in his que a ṗncipio eẽ infinitũ vel nõ eſſe, ppter qđ opꝫ hoc diſcernere ſi eſt corpus ĩfinitum, ⁊ ſi nõ eſt qđ vniuerſi: ſi enim eſt totalr infinitũ vtiqꝫ hoc erit. qđ autẽ ṗncipij habet virtutẽ infinitũ, palam. nã ingrens ſi infinitus mundus eſt, aut nõ ꝗrit. ſi ṗncipiũ aliqđ eſt finitũ. nõ enĩ impoſſibile eſt mũdũ infinitũ eẽ non exiſtẽte in ṗncipijs ĩfinitate. ṗncipia autẽ mundi ſimplicia corpa qbꝰ finitis exiſtibus numero ſi ⁊ magnitudo eſt finita, oſtẽdẽdũ.

¶ Neceſſe itaqꝫ omne corpus, aut ſimpliciũ eſſe, aut cõpoſitorum: quare ⁊ infinitũ, aut ſimplex erit, aut cõpoſitũ. Sed adhuc ꝙ ⁊ finitis ſimplicibus neceſſe finitũ eẽ cõpoſitum, palam. Ex finitis enim ⁊ multitudine ⁊ magnitudine cõpoſitũ, finitũ ẽ ⁊ multitudie ⁊ magnitudie. tãtũ eni ẽ ex quãtis ẽ cõpoſitũ. Reſtat igit videre vtrũ cõtingit aliqđ ſimplicium infinitũ eẽ magnitudie, aut hoc impoſſibile. Primorum argumẽtantes autẽ de primo corporum, ſic intendamus ⁊ de reliqs. Qđ quidem igit neceſſe ꝙ corpus quod circũfertur finitum eẽ omne ex his palam. Tex. 38.

¶ Preaccepto ꝙ ſiqdem eſt infinitũ, neceſſe ipſum, aut ſimplex eſſe, aut cõpoſitum, ex eo ꝙ infinitũ eſt corpus ⁊ oẽ corpus, aut ſimplex eſt, aut cõpoſitum, preaccepto etiã ⁊ ꝙ ſimplicibus finitis multitudine ⁊ magnitudine exiſtentibus ⁊ cõpoſitũ neceſſe finitũ eſſe, qa tãtum erit cõpoſitum totũ magnitudine, quãta eſt magnitudo cõponẽtiũ ſimul acceptorum. Deinde oſtẽdẽs ꝙ nullum ſimplicium Com. 38.

poſſibile eſt eſſe infinitũ,ſed palã ꝙ finita multitudine ſimplicia ⁊ magnitudine finita ſunt,habet oſtẽſum euidenter ꝙ non eſt infinitũ corpus,neqꝫ ſimplex,neqꝫ cõpoſitũ,quare neqꝫ vniuerſum infinitũ. Primo igitur primũ ſimplicium corpoꝝ.ſ.cęleſte tractãs,oſtẽdit ꝙ neceſſe ipm eſſe finitũ,⁊ impoſſibile infinitũ eſſe ipſum.

¶ Si enim infinitum qḋ circũfertur corpus, infinite erunt quę a medio egredientes. infinitarum autem diſtantia infinita. Infinitam autem diſtantiam dico linearum,cuius nullã eſt extra ſumere magnitudinem tangentem lineas. Hanc igiẽ neceſſe infinitam eſſe,finitarum enim erit ſemper finita.

ũ.39. ¶ Qḋ circulo feribile corpus non ſit infinitum per deductionem ad impoſſibile oſtẽdit ſic.ſi eſt infinitũ magnitudine cęleſte corpus,nõ contingit circulo moueri corpus cęleſte ſeu cęlum.at vo cęlum circulo moueẽ.nõ ergo eſt infinitum. Et aſſumptio quidem manifeſta.ſ.ꝙ cęlum mouetur circulariter.⁊ meminit ipſius breuiter per h.cęlum autẽ videmus circulo verſum.cõiunctum autẽ oſtendit ſic.ſi eſt infinitum magnitudine cęleſte corpus, infinitę erunt quę a cẽtro educũtur,ſm longitudinem ⁊ ſpatium intermediũ infinitum habebunt educte a centro/hoc eſt intermediam latitudinẽ.ſi autem hoc/impertrãſibilis erit hęc diſtantia,⁊ nũꝗ circulariter circũuoluetur cęlum.⁊ ꝙ infinite lõgitudines quę a cẽtro,tãquã confeſſum accepit euidens exiſtẽs ſi infinitum ſupponatur magnitudine cęlum. Qḋ autem intermedia infinitarũ ſm lõgitudinem diſtantia infinita erit/oſtẽdit.pmo explanans qualis eſt hęc diſtantia,qa illa cuius nullam eſt extra accipere magnitudinẽ tangẽtem lineas.huius enim intermedię linearum latitudinis nullam eſt extrinſecus accipere partẽ tãgẽtem ipſas. Interius enim eſt tota ⁊ deintus tangit continẽtes ipſam lineas.totaliter enim infinite exiſtẽtes linee ſm lõgitudinem quo mõ habebunt aliqd extra ſeipſas, tangẽs ipſas.quare neqꝫ intermedia extẽſarum in infinitum linearum diſtantia habebit partẽ aliquam ſuiipſius extra magnitudinẽ. Attinget enim hęc vltima ſm lineas,⁊ nõ adhuc erunt infinite.ſi igitur ĩfinite hę intermedia linearũ diſtantia ne habeant aliqd extra ſeipſam.qḋ autem in infinitum extẽditur ⁊ nihil hꝫ extra ſeipm,palam ꝙ infinitum eſt,ſi enim in infinitũ pcedens adhuc finitũ eſſet,ſemp haberet aliquid ſuiipſius extra.Bene igiẽ autem propter nullam habere ex ſuiipſius magnitudinem declarauit intermediã linearum diſtãtiam in infinitũ pcedẽtem,⁊ oſtendit ſimul intermediarum linearũ diſtantiam infinitã exiſtẽtem.nam infinita/ait/diſtantia intermedia linearũ exiſtit,⁊ finitorum enim ⁊ ipſa finita. Alexander vo/ait/cuius magnitudinis:·nam diſtãtia magnitudo nulla eſt,quę per extra eſſe lineas ipſas tangit,ſed tãgens ipſas ⁊ nõ extra ipſas intermediaqꝫ ipſarum eſt diſtantia. Et bene etiã ipſe intellexit intermedię diſtantię nihil eẽ extra infinitas lineas.ſi enim eẽt aliqua ipſius pars extra lineas qḋ medium eſt inter ipſam ⁊ illas,quę medias hꝫ lineas infinitam eſſe deberet. Verũtamen qa Alexãder non ex nihil extra habere putat cõcludi infinitatem intermedię diſtãtię,ſed ex ſolo hoc.ſ.ĩfinitas eẽ quę ex centro. Forte autẽ Ariſtoteles huic qdem conſequẽs accepit nihil extra eẽ intermedię earũ quę ex centro linearum diſtãtię.huic autem cõſequens infinitam eſſe intermediã linearum diſtãtiam.cuius enim in infinitum pcedentis nihil eſt extra/hoc infinitũ neceſſe eẽ.nam finiti ⁊ infinitum pcedentis ſemp eſt aliquid extra accipere,

euidẽs aut intermedias linearum diſtãtias infinitas eẽ, ⁊ ex eo ꝙ augeẽ intermedia ipſarũ diſtantia.ſm analogiam incremẽti linearũ,ꝓpter qḋ ⁊ finita ſemp erit/finitarũ,vt ipſe Ariſtoteles/ait/huic autem conſeqtur non finitarum intermediam/infinitam eſſe.

¶ Adhuc autem ſi eſt data ſemper maiorẽ accipere.itaqꝫ quemadmodum numerum dicimus infinitum,quia maximus non eſt,eadẽ ratio eſt ⁊ de diſtantia.

¶ Hoc eſt oſtẽſum huius ꝙ infinita intermedia linearum diſtãtia.magis autẽ huius ꝙ in infinitũ augeaẽ ipſa, ſi enim eſt data in ipſa magnitudine ſemp maiorẽ ſm latitudinẽ accipere,ſicut dato numero,ſemp maiorem,neceſſe vt numerus in infinitũ augeatur ꝓpter hoc,ita intermediam linearũ latitudinẽ in infinitũ augeri.qḋ autẽ in infinitũ augetur nõ hꝫ terminũ, infinita ergo ⁊ impertranſibilis. Dupl'r autẽ habeẽ ſcriptura hęc qdem [Adhuc autẽ ſi eſt.] hęc autẽ.[Adhuc autẽ ſemp eſt] ⁊ palam ꝙ planior hęc,ſine defectu enim (vt eſtimo) ⁊ prior.palam enĩ ꝙ deeſt in finitum qḋ intermediũ eſt,oſtẽſo autẽ ꝙ qdem aſſeqtur,⁊ huic.ſ.nihil habere extra qḋ in infinitum pcedit,⁊ hoc eſſe data accipere maiorem,h autem data maiorem accipere ſm geometricam dictam cõſuetudinem habet ſemper coinſinuatam. Com. 40.

¶ Si igitur infinitum qdem non eſt pertranſire.infinito autem ente/neceſſe infinitam eẽ diſtantiam,non vtiqꝫ continget circũmoueri. Cęlum autem videmus circũuoli, ⁊ rõne determinauimus,quia eſt alicuius circularis motus.

¶ Oſtenſo ꝙ infinita erit latitudo intermedia linearum ex centro eductarũ,infinitis ⁊ ipſis exiſtẽtibus, ſiqdem infinitũ fuerit circulo mobile corpus inducit,ꝙ infinita exiſtẽte intermedia linearum diſtãtia,nõ cõtingit moueri circulariter.ſi enim diſtãtia intermedia duarũ rectarum ꝓpinquarũ inuicẽ a centro acceptarũ eſt impertranſibilis,multo magis tota peripheria cuius ps qua erat accepta diſtantia. Si igiẽ videmus circulariter reuolutum ſm q̃libet diem.palã qa quodcũqꝫ ſignum circuli moti quotidie in peripheria acceptũ fuerit,hoc in circulatione,nõ vnum ſolũ,ſed omnia intermedia eductarũ ex centro rectarũ/ſpatia pertrãſit,⁊ quidem ſi infinitum erat infinitum intermediũ duarum rectarũ,non vtiqꝫ illud ꝑtranſiſſet.ſi igiẽ infinito exiſtẽte ſm magnitudinem cęleſti corpore,impoſſe circulo moueri cęlum.videẽ autem cęlum circulo circũuolutum,⁊ ab eodẽ in idem reſtitutum.palam ꝙ impoſſe infinitũ eſſe ſm magnitudinẽ cęli corpus.dicto autẽ ꝙ cęlum videmus circũuolutũ,⁊ a ſenſu aſſumpti ꝓbabilitatẽ ſumens,⁊ a rõne/ait/oſtẽſum eſſe hoc,illius rõnis rememorans in qua oſtẽdit neceſſarium eſſe aliqḋ corpus ſimplex,qḋ natum eſt ferri circulari motu,ſm ſui naturã. Alexãder autẽ cõiter argumẽtans oſtendit,ꝙ nullum corpus,neqꝫ ſimplicium, neqꝫ cõpoſitoꝝ erit vtiqꝫ infinitũ.omne enim corpus/ait/vt de ſimplicibus loquẽs,aut ſpiſſum eſt,aut rarum.nã ſub his differentijs omne corpus cadit.hęc autẽ aut ambo finita,aut ambo infinita,aut hoc qdem ipſoꝝ eſt infinitum,hꝫ autem finitũ.ambo qdem igiẽ impoſſe,qḋ enim infinitum omniquaqꝫ.quare ſi alterũ ſit infinitũ,non vtiqꝫ erit alterum,ſed ⁊ qḋ ex ambobus infinitis componitur,aut equale erit vtriqꝫ ipſoꝝ,aut maius vtroqꝫ.non enim vtique minus,ſed ſiqdem maius,infinitũ infinito erit ma- Com. 41.

tus,⁊ infinitum infinito duplũ.ſi ambo infinita ſunt eq̃
lia,duplũ autem ⁊ dimidius ſunt infinite,ſi aũt equale
vtriqȝ infinitoꝝ ꝙ ex ambobus incõueniẽs infinita di
ſtantia appoſita alteri nullum augmẽtũ factus eſſe,vbi
⁊ ſi minimũ corpus addat̃ corpori,neceſſe totus factus
eſſe maius. Adhuc autẽ/ait/ſi ambo ſimplicia infinita
aut equalia erunt,aut ineq̃lia,ſed ſiqdem equalia,erunt
equaliuȝ mẽſurarũ,mẽſurata aũt ſunt ⁊ finita, quare nõ
infinita,q̃re neqȝ qḋ ex ipſis infinitũ,ſi autem inequalia
alterum ipſoꝝ maius erit,⁊ excedens,ſed quod excedit̃
omne ſm qḋ exceditur finituȝ eſt,quare nõ ambo infi-
nita.totaliter autẽ quo excedit infinitũ,aut finitũ neceſ-
ſe hoc eſſe aut infinitũ,⁊ ſiqdẽ finituȝ,⁊ totũ erit finitũ,
nam ⁊ qḋ vſqȝ ad exceſſum eſt finitũ,finita mẽſura mẽ-
ſurabitur totũ,ſi autem exceſſus infinitus erit pars toti
equalis,⁊ infinitũ in finito maius,qḋ quidẽ incõueniẽs.
ſiqdem totuȝ neceſſe maius eſſe parte,ſi autẽ ambo fini
ta ſunt,⁊ qḋ ex ipſis erit finitum,ſi autem hoc,neqȝ ſim-
plex,neqȝ cõpoſitum erit infinituȝ corpus,ſed neqȝ alte
rum ipſoꝝ poſſibile eſt dicere eſſe infinituȝ,⁊ q̃a omni-
quaqȝ ens quod infinituȝ,nũquã permutabit locũ,⁊ q̃a
vt oſtendit ipſe in 3° de naturali auditu in mixtura ⁊ cõ
poſitione abũdans alteruȝ corrũpet vtiqȝ alteruȝ. Si aũt
hoc,non vtiqȝ erit cõpoſitum qḋ tale.quare neqȝ mun-
dus,nam ex elementoruȝ compoſitione mũdus. Quod
autẽ neqȝ circulare ⁊ ſphericuȝ corpus poſſibile eſt infi
nituȝ eſſe/ Alexãder ita conatur oſtendere. circulũ eniȝ
aut ſpheraȝ infinitam nõ eſt poſſibile, ſiqdem circulus
cuius ab vno ſigno poſitoruȝ intra figuram oẽs que ad
circũferentiaȝ ꝓtrahuntur recte ⁊ ſunt equales inuicem.
qḋ autem equale non infinitũ.eadẽ autẽ ratio ⁊ in ſphe
ra. Adhuc qḋ non finituȝ,non neceſſe ad aliquid termi-
nari.qḋ autẽ ad aliquid terminat̃ neceſſe finitum eẽ.re-
cte autẽ ad peripheriaȝ terminãtur,quare ſi ſpatiuȝ cir-
culi ⁊ ſphere finituȝ,⁊ circulus ⁊ ſphera finita erit.quã-
tum eniȝ ſpatiũ ipſoruȝ,tanti ⁊ hi,totaliter autẽ infinitũ
dicere circulum aut ſpheram,eſt interimere circulũ aut
ſpheram,nam eſſe ipſis in figura eſſe eſt.nulla autẽȝ fi-
gura infinita.manifeſtant autẽ ⁊ diffinitiones ipſorum
adhuc in quo aliqḋ eſt extremum ⁊ mediuȝ,hoc nõ poſ
ſibile infinitũ dicere. Adhuc in quo eſt ꝓncipiũ ⁊ termi-
nus,hoc nõ eſt infinitum.in his autẽ omne ſignum acce
ptũ in peripheria ꝓncipiũ ⁊ terminꝰ totius eſt. Adhuc ſi
īfinite q̃ a centro ꝓducũtur ex qbꝰ eſt diameter,aut am
be infinite erũt,aut ambe finite,aut altera ipſarũ. ſed ſi-
quidem altera ſola infinita,nõ erunt que a centro equa-
les,quare neqȝ circulus,neqȝ ſphera.ſi autẽ equales que
a centro/finituȝ infinito equale erit,ſi autẽ ambe finite,
⁊ tota diameter finita,⁊ totus circulus ⁊ ſphera.ſi autem
ambe infinite plura erũt infinita,⁊ infinitũ infinito ma
ius ⁊ duplus. Adhuc ſi infinita diameter,nõ erit ipſius
mediuȝ.ſi autẽ non huius,neqȝ circuli,neqȝ ſphere.ſi au
tem nõ medium neqȝ centrũ.ſi autem nõ centruȝ,neque
circulus,neqȝ ſphera erit. ¶ Attẽdẽdũ autẽ,ꝙ Ariſto-
teles tã̄ nõdum oſtenſo ꝙ celum ſit ſphericuȝ,noluit
tali oſtẽſione vti.nam ſi celuȝ oſtendatur eſſe ſphericũ,
ſuperfluum eſt adhuc querere ſi finitum aut infinitum,
⁊ totaliter oportebit primo infinitum oſtendere,⁊ ſic de
figura inquirere.

¶ Adhuc a finito tempore ſi auferas finituȝ
tempus.neceſſe reliquũ eſſe finitum ⁊ habe
re principiũ,ſi aũt tp̃s īceſſus hȝ pĩcipiũ,eſt
principiuȝ ⁊ motus,quare ⁊ magnitudinis
q̃ mota eſt.ſil'r aũt hoc ⁊ in alijs eſt videre.

¶ Oſtenſum eſt in nãli auditu,ꝙ aſſeq̃tur tempus qdeȝ Com. 42
motui,motus autem magnitudini eius qḋ mouet̃,⁊ eius
ſuper qḋ motus,⁊ ꝙ ſi tẽpus fuerit finituȝ,neceſſe ⁊ mo-
tum eẽ finituȝ,⁊ magnitudineȝ amboꝝ.ſ.eius qḋ moue-
tur,⁊ eius ſuper qḋ motus.neqȝ eniȝ finita aliqua magni
tudo infinitã diſtãtiam,neqȝ infinita magnitudo finitã
diſtãtiam/in finito/vtiqȝ tẽpore pertrãſibit,vt ⁊ hoc ibi finito
oſtẽſum eſt. Si igitur tẽpus circulationis celeſtis corpo-
ris eſt determinatũ ⁊ finituȝ,⁊ decẽ horis ſi cõtingat fa-
ctus,⁊ motus q̊ ⁊ magnitudo determinata ſunt,⁊ vtrũqȝ
habet ꝓncipium ⁊ vltimũ,⁊ vbiqȝ principio coexiſtit fi-
nis,⁊ fini ꝓncipium.ſi autẽ hoc nõ eſt infinitũ quod cir-
culo mouetur corpus,⁊ ſi moueãt in infinitum. poterat
quidẽ igitur ſic oſtendere ꝓpoſitum,ſed ipſe tã̄ mani-
feſtum ꝓtermiſit manuductiones,per deductionẽ autẽȝ
ad impoſſibile idẽ aliqualiter oſtẽdit,ſed nũc infinituȝ
ſupponens celũ concludit ꝙ in tẽpore finito ptranſibit
infinitam diſtãtiam,⁊ ꝙ infinitũ habebit ꝓncipiuȝ,que
quideȝ ambo impoſſibilia. In ſequẽti autem theorema-
te ꝙ infinitũ in tẽpore finito finitã aliquã diſtantiaȝ ꝑ-
tranſibit,qḋ ⁊ ipſum eſt impoſſibile,⁊ ꝑſens qdem oſtẽ-
dit ſic ſumens ꝙ tẽpus circulationis celi eſt finitum exi
ſtens,⁊ decẽ horarũ,⁊ aſſumens ꝙ ſi a finito tẽpore au
feras finitũ,neceſſe reliquũ finitum eſſe,⁊ habere prin-
cipium ſm qḋ a toto ablatio facta eſt.ſi eniȝ ꝓmaȝ aufe-
rens horã,ſecũde hore ꝓncipium,ſit ꝓncipium reliq tẽ-
poris,hoc eſt reliquarũ horarum,vt in deambulatione
igit̃ faciens ſermonem,ſi tẽpus/ait/ambulationis conti
nuum eſt,⁊ hȝ principiuȝ,ſm qḋ ablatum eſt tempus fi-
nitum,qḋ ante diurnã ſi forte deambulationẽ erit ⁊ mo
tus ꝓncipium ⁊ magnitudinis eius qḋ mouetur.ꝓncipiũ
enim motus ſm ꝓncipium eius que mouet̃ magnitudi-
nis,⁊ eius ſuper quã motus perficitur. Sil'r autẽ hoc/ait/
⁊ in alijs motibus.vȝ.⁊ his que mouẽtur ⁊ in tẽpore mẽ
ſurante motus.ſi igit̃ principiũ habet tempus vnius cir
culationis celi ſm qḋ ab ipſa ablatio facta eſt ⁊ motꝰ ꝓn
cipium habebit,⁊ magnitudo que mouet̃,naȝ qḋ habet
principiũ ⁊ finem habet,⁊ nõ eſt infinitum, ꝓpter quid
autẽ quãuis habẽs euidẽter ꝙ tempus circulationis celi
eſt finitum,non fuit vſus toto,ſed poſt ablationeȝ prin
cipium habente,⁊ finito addiſcemus (vt eſtimo) ex po-
ſitione ipſius deſcripta.

¶ Sit enim linea infinita in qua a/g/e/ad alte
ram partem,que e.in qua autẽ b/b/ad vtrãqȝ
parteȝ infinita. Si igitur ſcribat circulũ que
a/g/e.a/g/incidens centro.quãdoqȝ fertur cir
cum per eaȝ,que b/b/a/g/e/in tempore finito.
Omne eniȝ tempus in quanto latum eſt ce
lum,finitum eſt,⁊ ablatuȝ igitur quo inciſa
ferebatur. Erit igit̃ principiuȝ aliquod.quo
primum,que a/g/e/eã que b/b/incidit,ſed im-
poſſibile.non contingit igitur circũuolui in-
finitum,quare neqȝ mũdũ ſi erat īfinitus.

¶ Duas lineas deſcribit in corpore vniuerſi,ipſam qui Com. 43
dem a/g/e/habẽtem quidem a/apud centrum,ſm g/autẽ
circulum deſcribẽtem in circũuolutione circa centrum,
ſuper e/autẽ in infinituȝ ꝓcedentẽ celeſte corpus,deſcri
bit autem ⁊ alteraȝ in qua que b/b.non adhuc autẽ per
centrum,ſed extra cẽtrũ ſeparataȝ a linea a/g/e/⁊ vtraqȝ
parte que b/b/infinitam ⁊ imobilem.extra centrũ autẽȝ
deſcribit b/b.vt non circũmota que a/g/e/applicata ipſi
b/b/ſimul tota trãſeat ipſam,non eniȝ cõcluditur ſic in-

conuenienſ

conueniens.ſ.impertrãſibiles ipſas exiſtes ptrãſire,ſed vt ſecet paulatim ipſam. Si igiť /ait/ que a/g/e/ vniuerſo circũuoluẽte circũducať circulariter,ita vt g/circulũ deſcribat circa cẽtrũ a.palã q in illa circulatiõe q̃ a/g/e/in aliquo pꝰ tpis attinget lineã b/b/ſm aliqd̃ pꝛincipiũ ipſius. non eni3 exceditur e/a/b.nã que a/g/e/ſuper e/infinita ⁊ totam ipſam b/b.ſecans ptrãſibit.donec g/ad eũdem locu3 reſtituať,hoc eſt/donec que a/g/e/circulariter fuerit circũducta. Huius eni gr̃a (vt eſtimo) circularis deſcriptio ipſiꝰ g/aſſumpta.ſi igiť impoſſe ĩfinitã exñtẽ ⁊ impertrãſibilẽ b/b/ptranſire.impoſſe ipſas a/g/e/ĩfinitã ⁊ ipſas exiſtentem circulariter circũferri.quare neq3 g/circulum deſcribere.quare neq3 mũdũ ex cuius cẽtro eſt q̃ a/g/e/ſi eſt infinita circulum deſcribere poſſibile,⁊ maxime in tẽpore finito a quo incipit que a/g/e/ſecare linea3 que b/b/donec reſtituať. Propter h̃ eni (vt eſtimo) a finito tẽpore circũuolutionis,abſtulit finitũ tp̃s i/d/ſ.donec a/g/e/incipiat ſecare lineã b/b/vt ſectionis huiꝰ,quã ſuppoſuit ĩpertrãſibilem pꝛincipium ⁊ finẽ habere oſtendat p circularẽ deſcriptionẽ ipſiꝰ g/p quã ad idẽ reſtitutione3 ipſiꝰ a/g/e/declarauit,⁊ ſi ẽt nõ linea ĩfinita ſupponať,q̃ b/b/ſ3 diſtãtia ſolũ,⁊ ſic ĩfinitã diſtãtiã q̃ a/g/e/in tẽpore finito ptrãſibit.qd̃ gdem impoſſibile,⁊ palam q impoſſibile cõſequutũ eſt eo q tẽpus quidem circũuolutionis cęli finitũ eſſe facile cõſpicabile eſt,cũ ſit decẽ horarũ, qd̃ autẽ moueť ſupponiť ĩfinitũ. ¶ Alexan. autem /ait/ eſſe que ↄcludunť incõuenientia,hoc.ſ.in tpe finito infinitam diſtantiam ptranſiri. Qd̃ quide3 ſignificauit per hoc [ſecãs quãdoq3 ferť circũ per eã que b/b/que a/g/e/ in tpe finito.] Et adhuc ẽt,qd̃ infiniti erit pꝛincipiu3.qd̃ quidem notat per hoc [erit ergo aliqd̃ pꝛincipiu3 pꝛimum, quo que a/g/e/ipſa3 b/b/ſecuit,ſed impoſſibile.] palam autẽ ⁊ q illud incõueniẽs aſſequitur huic.ſ.infinitam magnitudine3.ſ.a/g/e/in tẽpore finito, infinitam diſtãtiam pertranſire.nã ⁊ hoc impoſſibile oſtenſum eſt in phyſica. Niſi forte nõ fruſtra ptermiſit nunc hoc impoſſibile Ariſtoteles,ſed quia que a/g/e/⁊ ſi infinita ſit ſuper e.linea tamen extra ſm totam mouetur in circũuolutione ⁊ non ſm ptẽ,ſic eni vtiq3 eẽt icõueniẽs ĩfinita3 magnitudinẽ totã in tpe finito moueri. Ablatũ aũt põt dicere ⁊ id quãdiu ferebať q̃ a/g/e/ſup b.põt aũt ⁊ id a quo incipit lineã b/b/ſecare donec reſtituta fuerit in idẽ. Nam ⁊ hęc pars eſt tẽporis totius circũuolutionis,⁊ magis vtiq3 hoc diceť ablatũ,vt/ait/ Alexander nam quo ſecans ſcribebať huic ↄuenit,qa in eo qd̃ ante hoc nõdum ſecabať. Iſtud aũt eſt ⁊ qd̃ a finito finitũ ablatum ⁊ pꝛincipiu3 habẽs,ſi aũt tẽpus habet pꝛincipium ⁊ motus ⁊ magnitudo que mouetur,⁊ ſuper quã motus,⁊ erũt finita, nam ⁊ a finito tẽpore ablatũ eſt iſtud tẽpus.ſ.a tempore circũuolutiõis. ¶ Attẽdere aũt opꝫ,q ⁊ Alexã.cõfitetur,q in his eſt intẽtio,nõ mũdũ oſtẽdere nõ eẽ ĩfinitu3 ſed circulare corpus,ſic ẽt verbis ipſis dicẽs. Et quando ait/dixit.q neq3 mũdũ ſi erat ĩfinitus eũde3 circulr̃ mobile corpꝰ dixit.qd̃ paulo ante cęlũ dixit.qre qm̃uis oſtẽdat q nõ eſt ĩfinitus mũdus,ſm magnitudinẽ,pꝛincipaliter cęlũ finitũ eẽ oñdit. Quia eni cęlũ finitũ ẽ, ⁊ mũdus finitꝰ eſt.⁊ g a motu aũt ⁊ a tẽpore in quo motus proceſſus cęli propꝛij plurimi tales in his aſſumpti,⁊ totaliter de circulariter mobili corpoꝛe ꝓponebat oſtendere.

¶ Adhuc aũt ⁊ ex his manifeſtũ q infinitu3 impoſſe moueri. ſit eni q̃ a/lata iuxta eã q̃ b/finita iuxta finitã. Neceſſe ergo ſimul ⁊ ea3 q̃ a/ab ea q̃ b/abſolui,⁊ eã q̃ b.ab ea q̃ a. Quãtu3 eni altera accepit alteriꝰ,⁊ altera illiꝰ tãtũ. Siqdẽ igiť ambe moueanť i ↄtrariũ velociꝰ vtiq3 diffũgenť.ſi aũt iuxta manẽtẽ ferať tardius,eadẽ celeritate mota ea q̃ iuxta ferť.ſed illud qdẽ manifeſtũ,q ipoſſe ĩfinitã ptrãſire tpe finito. In ĩfinito igiť oſtẽſum eni eſt hoc pꝛius in his q̃ de motu. Differt aũt nihil aut finitã fieri iuxta ĩfinitã,aut ĩfinitã iuxta illam. Cũ eni illa pmuteť iuxta illã,ſilr̃ mota ⁊ nõ mota. Veruñtñ ſi moueanť ambe,velociꝰ abſoluenť,qm̃uis aliqñ nihil ꝓhibet motã iuxta qeſcẽtẽ velociꝰ ptrãſire q̃ iuxta ↄ motã. Si qs fecerit ↄ motas qdẽ ambas latas lẽte.ea3 aũt q̃ iuxta qetã multo illis velocius latam. Nullũ igiť ad rõnẽ ipedimẽtũ,qa iuxta quietã,qm̃ qdẽ motã eã q̃ b/ↄtingit eã q̃ a/mota3 iuxta eã q̃ b/tardiꝰ ptrãſire. Si igiť ĩfinitum tp̃s quo finita abſoluiť mota,⁊ in quo p finitũ mouebať,neceſſe ĩfinitũ eẽ.ipoſſe igiť ĩfinitũ p ĩfinitũ moueri totũ. Si eni ⁊ p minimũ moueať,neceſſe ĩfinitu3 fieri tp̃s,ſ3 tñ cęlum circuit,⁊ vertiť totũ in circuitu in tpe finito. Quare ↄtinet totã circuli q̃ intus/puta eam que a/b/finitam. Impoſſibile igitur infinitum eſſe quod in circuitu.

¶ Qd̃ impoſſibile ↄſequať dicẽtes,circulo mobile corpus infinitum eſſe ſm magnitudinẽ,ꝓponens oſtẽdere, ⁊ ab eo qd̃ mouetur,⁊ ab eo per qd̃ motus,⁊ motu ipſo, ⁊ tẽpore in quo motus circulariter ſe habẽtibus inuicẽ, ⁊ oſtẽſo pꝛius q ſupponẽti infinitũ ſm magnitudinem circulo mobile corpus finito tẽpore circũuolutionis viſo/duo impoſſibilia cõſequunť.ſ.pꝛincipiũ fore infiniti, (⁊ in tpe ĩfinito finitã aliquã diſtãtiã ptrãſire) nũc eiſde3 ſuppoſitis oſtẽdit q in tpe finito/ĩfinitũ corpus diſtantiã aliquã totalr̃ ptrãſibit.qa ⁊ ipm oſtẽſum eſt ipoſſe in nãli auditu.erit eni in eodẽ tpe eadẽ velocitate vtẽs aliquid finitũ ⁊ ĩfinitũ ptrãſire poſſibile.ſi igiť infinitu3 qdẽ magnitudine finitã diſtantiã in infinito ptranſit tpe, qm̃uis pars aliq̃ cęleſtis diſtãtię ſupponať finita diſtantia.cęlũ autẽ in tpe finito totã ipſiꝰ diſtãtiã ptrãſit.pala3 q non eſt infinitu3 magnitudine. Et totaliter/ait/ex his demõſtrabiť q ĩfinitũ ipoſſibile moueri in tpe finito.ſi enim neq3 finita,neq3 infinita diſtãtia poſſibile moueri infinitũ corpus in tpe finito,palã q moueri totalr̃ impoſſibile.ſi igiť moueť cęleſte corpus in tpe finito.palam q nõ eſt ĩfinitu3. Hęc igiť oſtendere volens manifeſte.pꝛimo quidem duas lineas accipit finitas motas alterã ſecus altera3.⁊ oſtẽdit q ſiue ambe ↄmoueanť,ſiue altera ſecus manẽtẽ alterã.qñ ſimul ab inuicẽ abſoluũť, qd̃ eni ſepať ab eo a quo ſepať/ſepať.palã q tp̃s erit finitũ qñ ambe finitę fuerint.qd̃ qdẽ ptermittẽs apponere (vt eſtimo) obſcuritatẽ multã fecit in ſmone.ſ3 ſiqdẽ ↄmoueňť,minꝰ tp̃s erit abſolõnis.ſi aũt manẽte altera, altera p ipſa3 moueť maiꝰ,niſi forte velociꝰ moueať nũc quod mouetur,q̃ quando contramouetur,qualitercunque aute3 ſe habeat,finitum erit tempus. Si autẽ ſupponatur que moueť linea,aut que mouetur magnitudo infinita.idem eni3 eſt,aut qd̃ quide3 moueť finitũ,id aũt per qd̃ moueť infinitum,impoſſibile in finito tempoꝛe pertranſire,ſicut eni3 finita magnitudo penes finitã di- Com. 44

ſtantiam, ſiue cõtramouerentur, ſiue ſecus manẽtẽ alteraꝫ moueaẽ, reliqua in tpe finito ſimul abſoluanẽ abinuicẽ ſic, ſiue finita ꝑ infinitã, ſiue ĩfinita per finitã, ſiue ꝯmoueanẽ, ſiue altera ſecus qeſcentẽ alteraꝫ moueaẽ, infinitũ erit tempus in quo abſoluẽtur ab inuicem. hęc enim nũquã abſoluenẽ. Quãuis eniꝫ minimã diſtãtiam pertranſeat infinita magnitudo tota, vel minima magnitudo per infinitã diſtãtiaꝫ pertrãſeat, neceſſe infinitũ fieri tẽpus. totalr̃ eniꝫ ſi pertrãſeat infinitũ per finitũ, menſurabitur a finito infinitus, ⁊ neqquã̃ ĩfinitũ erit. ſi igiẽ cęlum totũ in tẽpore finito circũuolutionis ptrãſit in ipſo ſuppoſitam quãdocũqꝫ lineã. palaꝫ ꝙ nõ eſt infinitum magnitudine, nõ eniꝫ vtiqꝫ ab ipſa abſolueretẽ vnq̃ totaliter. Intellige igiẽ lineã a/b/ adaptatã ꝑfundo cęli. monẽtem autẽ opꝫ intelligere, ſm lr̃am autẽ quãdo dicit[ſi igitur infinitũ tẽpus quo finita abſoluitur mota]cointelligere opꝫ. ſ. per finitã. Cõſequẽter eniꝫ cõuerſuꝫ aſſignat per hoc, ⁊ in quo infinitũ mouebaẽ per infinitã. In lineis aũt ꝑpter expoſitã euidẽtiam rõnem fecit, cõtramoto ⁊ eo per quod mouetur lineas accipiens.

℃ Adhuc queadmodũ lineã cuius finis eſt ĩpoſſibile eſſe ĩfinitã. ſed ſiqdẽ ad alterã partẽ puta ad lõgitudinẽ ⁊ ſupficiẽ. ſimilr̃ cuius finis nõ cõtingit. Cum aũt determinaẽ nuſq̃ꝫ puta tetragonũ infinitũ, aut circulũ, aut ſpheram, queadmoduꝫ neqꝫ pedale. Si igiẽ neqꝫ ſpherã, neqꝫ tetragonũ, neqꝫ circulus eſt infinitus, nõ exñte aũt circulo, neqꝫ vtiqꝫ quę circũerit latio. Silr̃ aũt, neqꝫ infinito exñte, neqꝫ vtiqꝫ erit ĩfinita, ſi neqꝫ circulus finit⁹ ẽ, nõ vtiqꝫ mouebiẽ circulariter ĩfinitũ corpus.

Com. 45. ℃ Oſtẽſo per hoc ꝙ infinito tempore circulariter mobile corpus moueẽ motu finito ꝙ impoẽe iſinitũ eẽ, nunc a motu oſtẽdit ꝙ circularis motus nõ eſt iſinitus ſic, vt ſemꝑ qdem fiat, nũq̃ autẽ ſit circũdelatuꝫ, quod circulariter moueẽ, ſed ꝙ infinitatẽ hꝫ per iterũ ⁊ iterũ. ſic autẽ ⁊ quod circulariter moueẽ, nõ vtiqꝫ erit ĩfinitũ. nõ eniꝫ vtiqꝫ finito motu mouebiẽ. Oſtẽdit aũt ⁊ ipſuꝫ ſic, ſicut linea finita ſm qꝺ finita eſt, nõ eſt ĩfinita, ſed ſi forte ad illam partẽ ad quã lõgitudo eſt ſine termino. Silr̃ autẽ ⁊ planũ, ſm qꝺ terminũ hꝫ, nõ ꝯtingit infinitũ eẽ, ⁊ ſi ſm alteram partẽ aliquãdo non ſit finitũ, ſic qꝺ vndiqꝫ finitũ ⁊ determinatũ qualia figurę ſunt planeqꝫ omnes ⁊ ſolide, qꝛ figura eſt quę ab aliquo vel ab aliqbus terminis cõtinetur, nullatenus vtiqꝫ habebit infinitateꝫ. Si igitur neqꝫ ſphera, neqꝫ circulus eſt infinitus, circularis autem motus circulo ſpecificaẽ, naꝫ nõ ente circulo, neqꝫ vtiqꝫ circularis erit motus. palaꝫ ꝙ neqꝫ infinito ente circulo, neqꝫ vtiqꝫ erit infinitus circularis motus. ſi autẽ motus finitus diſtantia, finitũ erit vtiqꝫ magnitudine ⁊ qꝺ mouetur. infinitũ eni ens, nõ vtiqꝫ finito moueretẽ. vt igitur prius ex eſſe tẽpus finitũ, oſtendebaẽ quod moueẽ finituꝫ, ita nũc ex eſſe motũ finituꝫ, oſtẽdeẽ finituꝫ. Palã autem ꝙ talis oſtẽſio ꝓceſſit tñ̃ nõdũ quidẽ oſtẽſo ſpherico quinto corpore, ſed circulari ipſius motu ꝓſuppoſito, ſm principiũ autem lr̃ę, quidã per hoc[ſed ſiquidem ad longitudinem,]ſed ſiquidem ad alteram parteꝫ ſcribunt, planiorem facientes intellectum.

℃ Adhuc aũt ſi g/centrũ ſit. quę aũt a/b/ ĩfinita, ⁊ quę eſt ad rectũ infinita, ⁊ quę g/d/mota. nũquã abſoluetur ab e. ſed ſemper ſe habebit/ queniadmoduꝫ g/e/ incidit ei quę ꝫ. nõ igitur circuit circulum quę infinita.

℃ Quintum hoc argumẽtuꝫ ⁊ ipm a motu, oſtẽdens ꝙ non eſt infinitũ magnitudine circulariter mobile corp⁹. ſi eniꝫ infinitũ nõ vtiqꝫ circulariter circũfertur, at hoc circuit. non ergo ĩfinitũ. Demõſtratio autẽ accipiens g/centrũ eius qꝺ circulo moueẽ, ⁊ per ipm ꝑducẽs lineaꝫ a/b/ ſicut diametrũ infinitã ex vtraqꝫ parte, ⁊ producẽs huic ad rectos angulos lineã e/extra centrũ, ⁊ ipſaꝫ ex vtraqꝫ parte infinitã, ⁊ a g/centro educens infinitã lineã g/d/ ſecantem lineã e/penes ꝫ. dicit ꝙ aliis manentib⁹ quę g/d/ mota cũ toto circulari corpore, nũq̃ abſolueẽ a linea e, ſed ſemꝑ ſe habebit ad ipſam, ſicut quę g/e. hoc eſt q̃ a/b. huius eniꝫ pars quę a/g/ cõtinẽs lineã e. nam ⁊ linea g/d/ quę apud ꝫ/pars, ſecat lineã e/ſup aliã, atqꝫ aliã ptẽ, ⁊ nũquã ab ipſa abſoluiẽ ꝑpter infinitas ipſas eẽ. nõ abſoluta autẽ quę g/d/a linea e/nũq̃ circuibit circulariter. quare neqꝫ totum corpus in quo eſt quę g/d/ circulariter circuit, ſi ĩfinitũ fuerit, vt ⁊ linea g/d. ⁊ linea e/ĩfinite in ipſo circũducanẽ. at hoc cęlũ circuit circulariter. nõ ergo eſt ĩfinitum magnitudine. Obſcure aũt dictuꝫ eſt in his/ hoc [ſecat eniꝫ quę qꝺ ꝫ]ipſo notãte lineã g/d. quia ſm ꝫ/deſcripta eſt, ſecãs lineam e/quę g/d. ſicut lineam a/b/ vocauit lineã g/e. qꝛ ſm hanc ſecat lineam e/quę a/b.

℃ Adhuc ſiqdeꝫ infinitũ cęlũ, moueẽ aũt circuꝫ in tempore finito, infinitũ erit pertrãſitũ. Erit eniꝫ hoc qdem manẽs cęluꝫ infinitum, hoc autẽ in hoc motũ equale. itaqꝫ ſiqdẽ circuiuit infinitũ ens, infinituꝫ eq̃le ipſi ptranſiuit in tẽpore finito, ſed hoc erat ĩpoſſibile.

℃ Oſtẽſo ꝙ nõ eſt ĩfinitũ circulariter mobile corpus, ex eo ꝙ nõ vtiqꝫ circuiret ipm vtiqꝫ circulariter, ſiqdẽ ĩfinitũ eẽt, hoc eſt ex motu, nũc ſupponẽs circuire circulariter ꝯcludit, ꝙ ĩfinitũ in tpe finito ptrãſibit, qꝺ qdẽ ĩpoſſibile. Euidẽter aũt hoc oſtẽdit, nõ vt Alexã. (vt eſtimo) ait/ duas ſpheras ſupponẽs, hãc qdẽ ex ⁊ ꝯtinentẽ, hanc aũt ĩtra ⁊ ꝯtẽtã. Quãuis eni vt/aut/cõcaua ſupficies ꝯtinẽtis ſit eq̃lis cõuexe q̃ cõtineẽ, totalr̃ tñ̃ toti nõ eſt eq̃le cęluꝫ, ſicut Ariſt. ait. Sꝫ mirabilr̃ (vt eſtimo) duplicẽ poſuit diſtãtiã, hãc qdẽ motę magnitudinis, hãc aũt regionis in qua moueẽ, qꝺ moueẽ, qeſcẽtẽ ipſaꝫ. hę eniꝫ eq̃les ſunt et neqꝫ totalr̃ nuſq̃ in his Ariſt. vt de ſphera, de cęlo diſputauit ꝑꝑ nõdũ demr̃atũ eẽ aliqd de figura ipſi⁹. Dicit igiẽ ꝙ ſi circulo circuit cęlũ ĩſinitũ illaꝫ diſtãtiam manẽtẽ in finito tpe circũuolutiõis ptrãſibit, qꝺ qdẽ impoſſibile oſtẽſuꝫ eſt. Eſt aũt ⁊ hęc demõſtratio a tẽpore. ℃ Attẽdẽdũ aũt ꝙ nõ ĩ ſphera ſolũ eq̃lis ẽ regio/circulo qui moueẽ in ipſa, ſed in oĩbus circularib⁹ velut cylindro ⁊ cono. nã angulata vt cubus maiori ĩdigẽt regione circulariter mota, ꝑpter angulorũ prominentias.

℃ Eſt autẽ ⁊ cõuertibiliter dicere, ꝙ ſi finitũ tempus in quo reuolutuꝫ eſt, ⁊ magnitudinem quę pertranſita eſt neceſſe eſt eſſe finitã, eq̃le autẽ ipſi ptrãſiuit, finitũ igiẽ ⁊ ipſum.

℃ Supponẽs ĩfinitã magnitudĩe cęlũ oñdit ꝙ ĩpoẽe ipſꝫ in tpe finito circũuolui. infinitũ eni exñs erat ĩfinitũ facere in tpe finito. nũc autem ſupponẽs in tempore finito circũuolui cęlum concludit ꝙ neceſſe ipſum eſſe finitum magnitudine. quod quidem conuertibiliter vocauit. nam ſuppoſitis eiſdem cum prioribus, dico aũt hoc ſcꝫ equale ſupponi qꝺ moueẽ, ⁊ ſpatium in quo moueẽ, neceſſe tẽpore finito exñtẽ ⁊ magnitudinẽ finitã eſſe,

quę

Com. 44
Com. 47
Com. 4

que ptráſiuit,equale aũt eſt qđ mouet̃ ⁊ ſpatiũ quo mouet in circulariter motu.finitum eſt ergo magnitudine ſpm cęlũ.Et opꝫ etiã hic attẽdere,ꝙ eq̃le cęli magnitudini prius nõ vocauit aliã ſpherã,ſed ſpatiũ qđ circuit,de quo hic dixit,⁊ magnitudinem quam circuit.

¶ At vero neqꝫ quod ad mediũ, neqꝫ quod a medio fertur,infinitum erit.

Com. 49. ¶ Oſtenſo ꝙ corpus circulariter mobile nõ eſt ĩfinituꝫ magnitudine.cõſequẽter oſtẽdit ꝙ neqꝫ aliqđ aliorum ſimpliciũ corpoꝝ eſt infinitũ ſm magnitudinẽ.hęc aũt ſunt quę ſuper rectã mouent̃.hęc qdeꝫ a medio,hęc aũt ad mediũ.Et opꝫ attendere ꝙ etiã cõdemõſtrat̃ ꝙ ⁊ totus mũdus erit finitus magnitudie,ſiqdẽ partes ipſius, ⁊ numero,⁊ magnitudine finite ſunt,tamẽ pncipalis intentio in hoc caplo eſt de ſimplicibus in mũdo corporibus oſtẽdere ꝙ infinita ſunt magnitudie,ſicut ⁊ prius,ꝙ finita multitudine,quãdo ⁊ cõcludẽdo dixit.Manifeſtũ autẽ ⁊ ꝙ numerũ impoſſe eſt ampliorẽ eſſe dictoꝝ ſimplicium corpoꝝ,⁊ tamen ibi appoſuit huic ꝙ nõ plura q̃ tria,aut q̃nque,ſiqͥ qđ ſurſum ⁊ deorſum diuidit.

¶ Contrarię eñi lationes quę ſurſum ⁊ quę deorſuꝫ,ꝯria aũt ad ꝯria loca.Cõtrarioꝝ autẽ ſi alterũ determinatũ eſt,⁊ alteruꝫ determinatũ erit:mediũ aũt determinatũ eſt.Si eñi vndecũqꝫ ferat̃ deorſuꝫ qđ ſubſtat.non ꝯtingit ire lõgius medio loco.Determiato igit̃ medio loco.⁊ eũ qui ſurſuꝫ locũ neceſſe determinatũ eſſe.ſi autẽ loca determinata ſunt,⁊ finita,⁊ corpora erunt finita.

Com. 50. ¶ Prima oſtenſio oſtẽdens,⁊ quę mouent̃ ſuper rectam ſimplicia corpora finita eſſe,eſt talis a motu ordinata,⁊ a ꝯrietate ſm ipſum,quę ad ſurſum ⁊ deorſum mouẽtur cõtrarijs mouent̃ lationibus.quę ꝯrijs mouent̃ motibus,ex cõtrarijs locis mouent̃ ad ꝯtraria loca.quę ad cõtraria loca mouent̃,ad determinata mouent̃.quę ad determinata loca mouent̃,ad finita mouent̃.quę ad finita mouent̃ ⁊ ipſa finita.non enim poſſibile eſt in loco finito,infinituꝫ aliqđ eſſe.Quare terra ⁊ ignis,quorum hoc qdem ſurſum,hoc autẽ deorſuꝫ eſt,finita ſunt.His autẽ itaqꝫ ꝓpõnibus oĩbus euidẽtib⁹ exiſtẽtibus,⁊ quę dicit cõtraria loca determinata eẽ,nihilminus aliqs manifeſta eſt,ſi ꝯria qdem ſunt quę plurimũ ab inuicẽ diſtant,quę autẽ plurimũ determinata ſunt.ipſe autẽ huiꝰ oſtẽſionẽ negligẽs vt cõmuneꝫ ꝯuenienter ꝓpoſito ſuo oſtendit,ex eo ꝙ alterũ ꝯriorum.ſ.mediũ determiatum ſit.Hoc aũt oſtẽdit ex eo ꝙ quę vndiqꝫ ad medium ferunt̃ ad determinatũ locuꝫ ferunt̃,⁊ nõ trãſgrediuntur. Determinato autẽ medio exiſtẽte,⁊ qđ ſurſum determinatuꝫ eſſe,neceſſe eſt.indeterminatuꝫ eniꝫ exiſtẽs,neqꝫ ſurſum vtiqꝫ erit.qđ enim ſurſuꝫ terminus.ſicut quod mediũ,ſed neqꝫ ꝯtium.nõ eniꝫ plurimũ diſtans.qđ eni plurimũ,determinatũ eſt.Si autẽ non fuerit determinatum qđ ſurſum,ſed infinitũ ſemꝑ accepto vtiqꝫ intermedio plus deorſuꝫ erit diſtans,nõ autẽ plurimũ.qđ autẽ id quod deorſum fert̃ nã,nõ cõtingit nã ferri longius medio.Alexãder qdem ex ſenſu rememorat̃.fertur eñi ad terrã,⁊ ꝙ ſi quicq̃ ſimul mediũ pertranſeat,non adhuc deorſum fert̃,ſed ad ſurſum.qđ qdẽ eſt impoſſe.erit eniꝫ ipm ſibi ꝯtium.Forte autẽ manifeſta oſtẽſio ꝙ ad mediũ ferũtur omnia delata grauia ex hoc quod ad rectos angulos ipſa feruntur.

¶ Adhuc ſi ſurſum ⁊ deorſum determinata ſunt,⁊ intermediũ determinatum eẽ neceſſe eſt.Si eniꝫ nõ eſt determinatũ.iſinitus vtiqꝫ erit motus.hoc aũt ꝙ impoſſe oſtẽſuꝫ eſt prius.Determinatũ eſt igit̃ mediũ.quare ⁊ qđ in hoc corpus,aut exiſtẽs,aut fieri poſſibile.Sed ⁊ adhuc qđ ſurſuꝫ ⁊ deorſuꝫ fert̃ corpus,poteſt in hoc factum eſſe.natum eſt enim hoc quidem a medio moueri.hoc autem ad medium.

¶ Quoniaꝫ loci hoc qdeꝫ ſurſuꝫ,hoc autẽ deorſum eſt, Com. 51. hoc auteꝫ intermediũ oſtenſo prius a determinatuꝫ eſſe ſurſum ⁊ deorſuꝫ qđ ⁊ elementoꝝ qđ ſurſuꝫ ⁊ qđ deorſum.hoc eſt ignis ⁊ terra determinata ſunt,⁊ nõ ſunt infinita ſm magnitudineꝫ,nũc qđ intermedium oſtẽdens determinatũ,ꝙ ⁊ quę intermedia elemẽta,hoc eſt aer ⁊ aqua,determinata ſunt,⁊ finita magnitudine ſimul oſtẽdit.Qđ autẽ determinatũ ſit qđ intermediuꝫ per deductionẽ ad impoſſibile oſtẽdit ſic.ſi ſurſum ⁊ deorſuꝫ determinata ſunt,⁊ intermediũ neceſſe determinatum eẽ, ſi eniꝫ hoc nõ eſt determinatũ,ſed infinitũ qđ intermediũ,infinitus vtiqꝫ erit motus,qui a ſurſuꝫ ad deorſuꝫ, ⁊ qui deorſum ad ſurſum,⁊ infinita diſtantia.q̃re per infinitã diſtãtiam in tẽpore finito mouebunt̃,quę mouẽtur,qđ qdem impoſſibile oſtẽſum eſt prius.ſic quidem igit̃ oſtendit ꝙ intermediuꝫ eſt determinatuꝫ,⁊ ſuꝑ hoc induxit.Determinatũ eſt ergo mediũ ⁊ corpus qđ in B, aut exiſtẽs,aut fieri poſſibile.exiſtẽs qdeꝫ igit̃ medioꝝ elemẽtoꝝ totalitates,fieri autem poſſibile intermedio loco quod fertur ab inferioribus ad ſuperiora,hoc eſt ignis,⁊ qđ a ſuperioribus ad inferiora,hoc eſt terra.Si enim hoc qdem ad ſurſum mouet̃,ſm naturam.B autẽ ad deorſum.hęc.vꝫ.in intermedio fiunt,⁊ nõ erit vtiqꝫ infinituꝫ,qđ intermediũ.ſi enim eẽt infinitum,nõ vtiqꝫ ſurſum in loco fieret vnquã aliquid eoruꝫ quę ſm naturam ſurſuꝫ mouẽtur corporuꝫ medium pertrãſiẽs,neqꝫ vtiqꝫ in loco deorſuꝫ eoꝝ quę natura feruntur ad hęc. Si aũt impoſſibile in his fieri locis.neqꝫ vtiqꝫ mouerentur vnq̃ ad ipſa ſm nãm.qđ enim impoſſibile factum eẽ,neqꝫ a pncipio fit,vt ipſe in fine de nãli auditu oſtẽdit.accepit autẽ vt cõfeſſum fieri aliqua ⁊ eoruꝫ quę de ſubtus ſurſuꝫ mouent̃,⁊ eoꝝ quę deorſum.nã de his intelligere opꝫ cõiter iſtud in hoc factũ eſt.hoc enim manifeſto exiſtente,impoſſibile infinitos eẽ motus.ſi autẽ non motus infiniti,neqꝫ locus vtiqꝫ infinitus erit,q in termedius.loco autẽ finito,neceſſe eſt ⁊ corpus qđ in ipſo,finitũ eẽ.¶ Põit aũt Alexã. iſtud hoc aũt ꝙ impoſſibile,oſtẽſum eſt prius juſtius rememorari oſtenſionis oſtendẽtis ꝙ impoſſibile ꝙ intermediũ eius qđ circulariter mouet̃.⁊ circa mediũ corporis,infinitũ eẽ,q̃a ⁊ productę lineę infinitę erũt,⁊ erit aliquid pertranſiẽs in tẽpore finito.Dicit ⁊ taleꝫ argumentationẽ ad B Alex.ꝙ eoꝝ q̃ ſurſuꝫ ⁊ deorſuꝫ ferunt̃ corpoꝝ,nullũ ſit ĩfinitũ. ſi eni ꝯria q̃ ſurſuꝫ ⁊ deorſuꝫ loca.ꝯria aũt q̃ plurimũ ab inuicẽ diſtãt,in quo aũt eſt accipe qđ plurimuꝫ,B nõ eſt poſſibile infinituꝫ eſſe.omne ergo in quo hoc qdeꝫ ſurſum.hoc aũt deorſum eſt,hoc autẽ intermediũ,non eſt infinitũ,ſi aũt omne nõ infinitũ,neqꝫ hoꝝ aliqđ ĩfinitũ, partes eni finiti nõ ſunt ĩfinite.ſi aũt nõ loca infinita.neque quę in locis infinita vtiqꝫ erũt.totalit̃ aũt ſi intermediũ eſt quo diſtat ſurſuꝫ ab eo quod deorſum,quo autẽ diſtat ſurſum ab eo quod deorſum,quod plurimuꝫ eſt, quod autem plurimum,determinatum eſt.

¶ Ex his itaq; manifeſtum q non contingit corpus infinitum eſſe.

Com.52. ¶ Oſtēſo q̄ & circulo mobile corpus, & q̄ ſub luna ſimplicia corpora, q̄tuor finita magnitudīe ſunt, merito cōcluſit q̄ nō cōtingit corpus eē īfinitū, neq; enī ſimplex, nō enī eſt aliud pter hēc q̄nque, neq; cōpoſitū, ſimplicibus enim finitis, & multitudine, & magnitudine, neceſſe eſt & compoſita finita eſſe.

¶ Et adhuc ſi grauitas nō ē īfinita, neq; vtiq; corpus nullū erit infinitū. neceſſe enī īfiniti corporis īfinitā eē & grauitatē. Eadē aūt rō erit & in leui. ſi enī eſt infinita grauitas & leuitas, ſi infinitū ſit qd̄ ſupfert. palā autem ex his. ſit enī finita, & ſumat̄ infinitū q̄dem corpus. in quo a/b. grauitas autē ipſius in quo g. Auferat̄ ergo ab īfinito, finita magnitudo in qua b/d/ & grauitas eius ſit in quo e/ itaq; e/ eo qd̄ g/ minus erit. minoris enim grauitas minor. menſuret̄ aūt minus quotiēſcūq;, & vt grauitas minor ad maiorē b/d/ ad b/3/ fiat. cōtingit enī auferri ab infinito quātūcunq;. Si igitur proportionalr̄ magnitudines grauitatib⁹, minor autē grauitas minoris eſt magnitudinis, & maior vtiq; erit maioris. equalis igit̄ erit finiti & īfiniti grauitas. Adhuc autem ſi maioris corporis, maior grauitas eius qd̄ eſt i/b/ maior erit grauitas q̄ 3/b. quare finiti grauitas erit maior q̄ infiniti, & ineq̄liū magnitudinū eadē grauitas erit, ineq̄le aūt finito infinitū. Nihil autē differt grauitates cōmēſuratas eſſe, aut incōmēſuratas, etenī nō cōmenſuratis exiſtētibus, eadē erit rō, puta ſi in tertio mēſurans excedit g/ grauitatē. magnitudinibus enī b/d tribus totis ſumptis maior erit grauitas q̄ quē in quo g. q̄re idem erit impoſſibile.

Com.53. ¶ Oſtēſo & a motu & a locis, q̄ nullū elemētor̄ q̄ ſub luna infinitū eſt magnitudīe, nūc ab īclinationib⁹ idē oſtēdit, a grauitate dico & leuitate, ſm̄ eaſ quē ex ꝯtrariis interēptiones, & hic faciēs oſtēſionē ſic. ſi eſt infinitū magnitudine aliqd̄ corpus, quē ſub luna corpor̄, erit & grauitas q̄dem quē infiniti grauis infinita, & leuitas quē īfiniti leuis. At v̄o impoſſē grauitatē aut leuitatē infinitā eſſe. nō ergo eſt infinitū aliqd̄ corpus grauiū, aut leuiū, aut totalr̄ eor̄ quē ſuper rectā mouent̄, & ꝯuīctū q̄dē quod dicit q̄ ſi eſt infinitū aliqd̄ corpus graue, aut leue, neceſſe infinitā eē eor̄ grauitatē, aut leuitatē oſtēdit ex eo q̄ ops̄ aut finitā, aut infinitā eē. oſtēſo igit̄ q̄ impoſſē finitam eſſe, h3 q̄ neceſſe infinitā eē. aſſumptionē aūt q̄ dicit q̄ impoſſē grauitatē, aut leuitatē infinitam eſſe, ꝯter oſtēdit. Q̄ v̄ autē infiniti corporis nō finita ſed infinita eſt grauitas, aut leuitas p̄ deductionē ad impoſſē/ oſtendit ſic in expōne elemētor̄. Si enī dicat aliq̄s/ait/ nō eſſe infinitā ſed finitā īfiniti corporis grauitatē, erit finiti, & infiniti corporis grauitas eq̄lis, qd̄ eſt impoſſē. Q̄ v̄ autē hoc accidit dicētib⁹ finitā infiniti grauitatē/ oſtēdit. infinitū q̄dē corpus ſumēs in quo a/b. finitā autē ipſius grauitatē in quo g/ & auferēs ab īfinita magnitudīe finitam magnitudinē, in quo b/d. a tota autē finita grauitate quē in quo e/ qd̄ q̄dē. v3. eſt minus grauitate in quo g. hēc enī erat īfinitē magnitudinis. minoris autē grauitas minor. His poſitis grauitas e/ aut mēſurat grauitatē g/ vt cōmēſurabiles ſint, aut nō mēſurat. ſumēs aūt p̄mo mēſurare facit, vt minor grauitas ad maiorē grauitatē, ita b/d/ cuius eſt maior grauitas ad aliā aliquā maiorē magnitudinem ab infinita. ablatā ſc3 b/3/ vt grauitas g/ ſit magnitudinis b/3/ ſicut erat grauitas e/ magnitudinis b/d. erat autem g/ & ipſius a/b/ īfiniti corporis grauitas. eadē ḡ grauitas erit īfinitē magnitudinis & finitē. ipſe autē equale dixit. nam idem quātū & quale eē neceſſe. hoc aūt impoſſē, ſed & aliud impoſſibilius inducit iſto. ſi enī maioris corporis grauitas maior eſt omiomero exiſtēte corpore, ſi ſumat̄ magnitudinis b/3/ maior aliq̄ magnitudo, q̄ b/i. Eſt enī ab īfinito omni dato finito maius auferre erit, & grauitas magnitudinis b/i/ maior grauitate magnitudinis, b/3. grauitas aūt b/3/ erat g. qd̄ q̄dē erat & infiniti. q̄re maior erit grauitas finiti b/i/ q̄ grauitas īfiniti. qd̄ q̄dem adhuc eſt impoſſius, q̄ equalē eē. Et aliud ēt q̄dā incōueniens adducit tertio prioribus facilius. ſ. eandē grauitatē ineq̄liū magnitudinū. ineq̄lis enī finitē quē īfinita, q̄n autē ſupponēs grauitatē e/ cōmēſurabilē grauitati g/ cōcluſit dictas cōcluſiones. nihil/ ait/ differt grauitates cōmēſurabiles eē aut incōmēſurabiles, eadē enī incōueniētia aſſequent̄, & ſuppoſitis incōmēſurabilibus, ſi enī e/ grauitas corporis b/d/ magnitudinem triplicauerimus, grauitas eius quē ſit ex tribus grauitatibus e/ compoſita excedet grauitatem g. quare rurſum maior erit finiti corporis grauitas, q̄ quē infiniti. nā g/ infiniti erat. ſi enī e/ triplicatum excedat g/ parte ipſius aliqua triplicatū excedet, & eadē dicent̄. quare ſiue cōmenſurabiles ſupponant̄ grauitates, ſiue incōmēſurabiles dicēti īfiniti corporis finitam eē grauitatem vel leuitatem impoſſibilia conſequuntur eadem.

¶ Adhuc etiam continget cōmenſuratas ſumere. nihil enī differt incipere a grauitate, aut a magnitudine. puta ſi ſumat̄ cōmenſurata grauitas, ei qd̄ eſt g/ quē in quo e/ & ab infinito auferat̄ habens grauitatē, in quo puta d/b. Deinde vt grauitas ad grauitatē b/d/ ad aliam fiat magnitudinē, puta ad b/3. cōtingit enī infinita exiſtēte magnitudine quātūcūque ablatū eſſe. His enī ſumptis cōmenſurate erūt magnitudines, & grauitates inuicē. nec vtiq; magnitudinē omiomerā eſſe, aut anomiomerā, nihil differt ad demrātionem. ſemp̄ enī erit ſumere equalr̄ grauia corpora ei qd̄ eſt b/d/ ab infinito quantacunq;. aut auferentes, aut apponentes illi.

¶ Bn̄ notat q̄ nō eſt opportunitas ſubdiuiſiōis hui⁹ p̄ti entis ſuppōnē in cōmēſuratas, vel icōmēſuratas, nā indifferētī exiſtē a magnitudīe vel a grauitate īcipere. ſi a grauitate īcepim⁹, & ſumat̄ grauitati g/ finitē, q̄ q̄dē erat īfiniti/ cōmēſurabilis aliq̄ grauitas mīor ipſa, puta 3ª p̄s ipſi⁹, ſc3 e. & ab infinita magnitudine auferat̄ aliqua magnitudo b/d/ cuius grauitas eſt e/ & ſiat vt grauitas a/ ad grauitatem g/ ita magnitudo b/d/ ad magnitudinem b/3/ poſſibile enim eſt ab infinito quantūcūq; auferre. his factis erunt commenſurabiles, & magnitudines, & grauitates Com.54

uitates, ⁊ que vt in commenſurabilibus ipſis impoſſibilia conſequentur, ⁊ non erit opportunitas ſupponere in commenſurabiles. Naꝫ grauitas magnitudinis b/ʒ/erit equalis grauitati g/que quidem erat infiniti, ⁊ aliquam maiorem ꝗ b/ʒ/auferamus ab infinita magnitudine, illius grauitas finite magnitudinis exiſtẽs erit maior grauitate g/quod quidem erat infinite magnitudinis grauitas. Quoniã autem corporum hec quideꝫ ſunt omiomera. hec autem anomiomera. ⁊ eſt idem dicere, ſimilis grauitatis ⁊ diſſimilis grauitatis, nihil aut, neqꝫ hoc differt ad demonſtrationem, omiomerũ accipere, aut anomiomerum quod infinitum. In anomiomeris eniꝫ non ſm magnitudinem proportio ſumetur, ſed ſm grauitatem. nam b/d/⁊ b/ʒ/ab infinito a/b/non adhuc equalia quomodocunqꝫ, ſed eque grauia auferimus. Nam proportione in grauitate indigemus, ⁊ poſſibile ab infinito ſm magnitudinem quotcunqꝫ eque graues magnitudines auferre, quandoqꝫ quidem auferentes a magnitudine acceptorum ⁊ minora prius acceptis accipientes, quando grauiſſime conſiſtentie partes ille infiniti fuerint, quandoqꝫ autem apponentes magnitudini ablatorum, ⁊ maiora prioribus auferentes quãdo minus grauem conſiſtentiaꝫ habuerint ille infiniti ptes. ¶ Attendendum autem forte ſi finita ſupponatur infiniti grauitas, ꝙ ꝗuis magnitudo que infinita in ablatione non conſumatur, tamen grauitas finita conſumitur. manifeſtum autem ⁊ ꝙ finite magnitudinis b/l/maior colligit̃ grauitas, ꝗ ſit g/grauitas infiniti, ſed ſi hoc erit magnitudo infinita que relinquitur, nullam habens grauitatẽ, quod quidem ⁊ ipm eſt adhuc magis impoſſibile.

¶ Quare palã ex dictis ꝙ non erit ĩfiniti corporis finita grauitas/ĩfinita igitur. Si igitur hoc poſſibile non eſt, ⁊ infinitum aliquod eẽ corpus impoſſibile. ſed adhuc quoniam infinitaꝫ eſſe grauitatẽ ĩpoſſe, ex his manifeſtũ.

Com. 55. ¶ Concludit proxime demõſtratuꝫ ꝙ infiniti corporis non eſt finita grauitas aut leuitas. eadem enim ratio in ambobus, ſi igitur neceſſe grauitateꝫ/aut leuitatem hoc corpus, de his eniꝫ que ſub luna nunc eſt ſermo, ſupponi finitam aut infinitam habere grauitateꝫ, oſtenſuꝫ eſt autem ꝙ finitam/impoſſibile. infinitam ergo. ſi igit̃ totaliter infinitam eſſe grauitatem/aut leuitatem impoſſibile oſtendatur, palaꝫ ꝙ ⁊ infinitũ eſſe aliquod corpus eſt impoſſibile. Ad oſtẽdendum igitur ꝙ ſit impoſſibile eſſe grauitatem infinitam diſponitur, ⁊ palam ꝙ propter eadem ⁊ leuitatem.

¶ Si enim tanta grauitas/tantam in hoc tempore mouet, maior tantuꝫ ⁊ adhuc in minori. Et analogiam quam grauitates habent, tempora econuerſo habebunt, puta ſi media grauitas in hoc, duplum in medietate eius. Adhuc finita grauitas oẽm finitaꝫ mouet in quodam tempore finito.

Com. 56. ¶ Proponens oſtendere ꝙ impoſſibile infinitã eẽ grauitatem, tria quedaꝫ opportuna ad demõſtrationem ꝑaccipit velut dignitates. primuꝫ quideꝫ ꝙ maior magnitudo in minori tẽpore pertrãſit eãdem diſtantiaꝫ ꝗ ꝑtranſit minor magnitudo, quod ſignificat per hoc [tantum ⁊ adhuc in minori] maior eniꝫ habet minorẽ, ⁊ adhuc aliquid aliud cuꝫ ipſa. hariꝫ igitur grauitatum maior per eandeꝫ diſtantiaꝫ mouet̃ in tempore minori, ꝗ minor. Scdm auteꝫ aſſumit priori aſſequens, ꝙ grauitates ⁊ tempora analogiam econtrario habebunt, ſi enim maior grauitas fuerit dupla, minoris temporis in quo maior mouetur per diſtãtiam aliquaꝫ erit dimidiũ temporis in quo minor per eandeꝫ diſtantiaꝫ mouet̃. ſi igit̃ cuius quidem tẽpus eſt dimidiuꝫ. huius grauitas eſt dupla, cuius autẽ grauitas eſt dimidia, huius tẽpus eſt duplum merito dicunt̃ tẽpora grauitatibus ecõtrario hĩc analogiã. Tertiũ accipit ꝙ infinita grauitas oẽm finitaꝫ diſtãtiã infinito tpe pertrãſit. oſtẽſuꝫ eſt eniꝫ in naturali auditu, ꝙ nullũ finitũ finitã diſtantiã in ĩfinito tpe pertrãſit. Eſt aũt hoc vtile ad oſtẽdendũ ꝙ omne tpͣs, ⁊ in quo minima grauitas maximã diſtantiaꝫ ptrãſit, ⁊ in quo multipla ipſius grauitas eãdẽ diſtãtiaꝫ ptranſit, ꝓportionem hñt adinuicẽ, ſi eniꝫ finita grauitas, finitam diſtãtiam in ĩfinito ptrãſiret tẽpore, nõ vtiqꝫ eẽt tẽpoꝝ ad inuicẽ aliqua ꝓportio. ⁊ rõ qua vtit̃ ad oſtẽſionẽ. Oẽ autẽ ois finita grauitas oẽm finitã diſtantiam in tẽpore finito pertrãſit, palã/qm eni partẽ aliquã diſtãtie finite aliqua grauitas in tpe finito ptrãſit, quãtupla pars eſt tota diſtãtia, tãtupluꝫ ⁊ tpͣs erit, in quo totaꝫ ptrãſit, ad tpͣs in quo partẽ. vtit̃ aũt ⁊ hic ſepe illo qḋ in phyſica demõſtratũ eſt. ſ. impoſſibile eẽ in tpe finito. ĩfinitũ ptrãſire.

¶ Neceſſe igitur ex his ſi qua eſt infinita grauitas, moueri quidem ſm tãtum/quãtum finita, ⁊ adhuc non moueri quidem, eo ꝙ proportionaliter oportet ſm excellentias moueri. Contrarie auteꝫ maior minori, proportio autem nulla eſt infiniti ad finitum. minoris autem temporis ad maius finitum, ſed ſemper in minori, minimuꝫ auteꝫ non eſt. Neqꝫ ſi eſſet, que vtilitas vtiqꝫ eſſet. Alia eniꝫ contra finita ſumeretur in eadem proportiõe, in qua infinita ad alteram maiorẽ. Itaqꝫ in eq̃li tempore equalem vtiqꝫ moueret infinita finite, ſed impoſſibile.

¶ Vtens dictis ꝑ deductionẽ ad ĩpoſſe oſtẽdit ꝙ nõ eſt infinita grauitas, ſi enim eẽt, accideret ex poſitis ⁊ moueri ipſaꝫ ⁊ nõ moueri, qḋ eſt impoſſe, moueri qdẽ eni neceũ ipſaꝫ, ſm ꝑmũ dignificatoꝝ, ſi eni tãta grauitas ꝑ tantaꝫ in tãto tpe mouet̃, tãta aũt ⁊ adhuc ꝑ eãdeꝫ in minori, infinita aũt grauitas eſt tãta ⁊ adhuc maior, palã ꝙ mouebit̃ in minori tpe. iterũ aũt ĩpoſſe ipſaꝫ moueri, qa ſuppoſuit qdẽ, quã ꝓportioneꝫ hñt ad inuicẽ grauitates q̃ mouent̃ per eãdẽ diſtãtiã, hãc e𝔷trio habere ⁊ tẽpora ad inuiceꝫ, in qbus vtrũqꝫ grauiũ mouebat̃, ⁊ quã tẽpora. palã ꝙ hãc e𝔷trio hñt grauitates, ois aũt tpis finiti ad ĩfinitũ ꝓportio aliq̃ eſt. ſi igit̃ tẽpus in quo grauitas tãta ⁊ adhuc, hoc eſt ĩfinita mouebat̃ finitũ exñs minus eſt alio tpe finito palã ꝙ tpis qdẽ ad tpͣs erit ꝓportio minoris ad maius finiti ad finitũ, grauitatis aũt tãte nulla erit ꝓportio. At ꝟo neceſſe eãdẽ eẽ ꝓportionem, ſed e𝔷trio in grauitatib' motis ꝑ eãdẽ diſtãtiã, ⁊ in tpibus. quare nullũ tpͣs eſt in quo mota eſt ĩfinita grauitas, ꝑ finitã diſtãtiã, quare neqꝫ mota eſt. oẽ eni qḋ mouet̃ in tpe moueri oſtẽſuꝫ eſt, ⁊ ſi nõ eãdẽ aũt ꝓportionẽ ſupponat qs grauitatũ ⁊ tẽpoꝝ, ⁊ e𝔷trio. ſolũ aũt finita tempora, ⁊ ſic erit aliqua ipſorum proportio. hoc auteꝫ [ſed ſemper in minori] appoſuit oſtendens, ꝙ ⁊ ſi ad minus procedat tẽpus, erit quidem analogia ſemper in minori, minimuꝫ autem tempus non eſt. Neque enim aliquod aliud continuorum, quia in infinitum ſunt diuiſibilia. ⁊ ſi eſſet Com. 57.

infinitum autem/ait/tempus, nulla vtiqȝ vtilitas putantibus in ipſo moueri infinitaȝ grauitatē, ⁊ ſm hoc diffugere rationeȝ. ſ. ab analogia elenchuȝ, ſupponens igitur minimuȝ eſſe tēpus ⁊ in ipſo moueri infinitam grauitatem, oſtendit ꝙ impoſſibile aſſequēs etiaȝ ſic. ſ. in equali tempore per equalem diſtātiam moueri infinitaȝ grauitatem cum finita. ſit enim infinita grauitas in minimo tempore mota per diſtantiam aliquam, palam ꝙ finita erit hęc. non enim eſt poſſibile in tempore finito, ⁊ maxime in minimo moueri per aliquam infinitam diſtantiam, neqȝ ſi finitum, neqȝ ſi infinitum fuerit, quod mouetur. in quo eniȝ tempore mouebitur per partem infinitę diſtantię: minimo enim nō eſt minus. Quoniaȝ igitur ponitur in his quę de motu, omneȝ finitam grauitatem omneȝ finitam diſtantiā in tempore finito pertranſire. palam ꝙ hanc finitaȝ diſtantiam per quaȝ infinitum in minimo tempore motuȝ eſt, finita aliqua grauitas in tēpore finito mouebitur. Eadeȝ igitur exiſtente diſtātia, vt ſe habent tempora ad inuicem. ſ. minimuȝ in quo infinita grauitas mouebatur, ⁊ finituȝ in quo finita ſic habent ⁊ quę mouētur grauitates adinuiceȝ: quod quidem impoſſibile. Nulla eniȝ ratio eſt finiti ad infinitum, ſed ipſe non induxit hoc inconueniens, ſed in tēpore equali per equalem moueri infinitum cuȝ finito. Dicit igitur ꝙ neqȝ ſupponi tempus minimum in quo finita grauitas per finitam diſtantiaȝ mouetur, effugit inconuenientia. ſumpta eſt enim, pro/ſumeretur enim/vtiqȝ alia aliq̄ finita magnitudo, per eandem diſtantiaȝ in tempore finito mota in eadem proportione ad alteram aliquaȝ ſe ipſa maiorem grauitatem, quę minimi temporis, in quo finita grauitas mouebatur ad tēpus maius minimo in quo minor finitaruȝ grauitatuȝ mouebatur, econtrario enim habent grauitates ad tēpora, vt dictum eſt. In eq̄li ergo tempore, magis autem in eodē minimo, infinita grauitas mouebitur ⁊ aſſumptaruȝ finitaruȝ maior, aut diligentius ipſe dixit [ſumpta eſt] ſi eniȝ ſupponatur infinita in minimo tempore mota, hoc ipſo vtiqȝ alia finita grauitas ſumpta eſt in eadeȝ proportione ad alteram maiorem, in qua quod infinituȝ, ſic eniȝ ⁊ maior in minimo tempore mouebit̄, quia ſicut ſe habet tempus maius ad minimuȝ, ita minima finitarum magnitudinum, quę in maiori tempore mouetur ad maioreȝ quę in minimo, mouetur auteȝ ⁊ infinita grauitas in minimo. palam ꝙ in eadeȝ proportione erit minima finita, ad maiorem ⁊ ad infinitam. Et eſt quidem etiam ipſum inconueniens. ſ. eſſe proportionem finiti ad infinitum. hic autem alterum induxit. ſ. in equali tempore moueri per eq̄lem diſtantiam finitam ⁊ infinitam. ineſt auteȝ/ait/Alexander in diſtantia finita partes ipſius accipientem dicere, ꝙ has in minore minimo tempore mouebitur infinita grauitas, ſed non eſt minimo minus. quare aut nō eſt minimuȝ tempus, aut ſi eſt in minimo tempore, erit quoqȝ minima diſtantia, ⁊ eandem. vȝ. vnam ⁊ minimā ⁊ infinita grauitas, ⁊ finite, ⁊ omnis inequalis grauitatis mouebuntur. quod quidem eſt inconuenientiſſimum. equeuelocia enim ſic erant, quę valde abinuicem differunt, ſm inclinationes ⁊ infinita grauitas cum finita, ꝓ quod minor grauitas in minimo tempore mota nō eſt, per hoc ꝙ grauius aut non mouebitur, aut non in tempore mouebitur, aut in minori minimo, non eſt autē minimo minus. ſi autem hęc impoſſibilia, ⁊ per ipm in minimo moueri impoſſibile. Dicit autem Alexander. ꝙ hanc fecit demōſtrationeȝ tertio prędignificatoꝝ vtēs, ſcȝ finitam grauitatem per omneȝ finitam in tēpore finito pertrāſire. Et litera/ait/ſic vtiqȝ habebit correſpōdentiā. alia eniȝ vtiqȝ finita accepta eſt in eadē ꝓportione ad alterā maioreȝ in qua ad infinitā ipſum hęc.

At ſi ꝗ̄o neceſſe ſiquidem in qualicūqȝ tēpore finito mouet infinita, ⁊ aliam in hoc finitā grauitatem mouere quandam impoſſibile, igitur infinitam eſſe grauitatem: ſimiliter autem ⁊ leuitatem impoſſibile.

Cum dixiſſet tāqȝ ex ſuppoſitione quadam, alia enim vtiqȝ aliq̄ finita accepta eſt quę in minimo tēpore mouetur, in quo ⁊ infinita, ſi totaliter ſupponatur aliquod eſſe minimuȝ tempus, nūc apponit ꝙ ⁊ eſt neceſſe ſi infinita grauitas, ſiue in minimo, ſiue in quantocūqȝ ſupponatur finito, per infinitaȝ diſtātiam mota, ⁊ aliam in eodem tempore finitam grauitatē per finitaȝ diſtantiaȝ moueri. Tēpore igitur eodem exiſtēte erit vt finita diſtantia, per quā mouetur finita grauitas in eodē tempore ad finitam diſtātiam, per quā mouetur infinita grauitas, ſic finita grauitas ad infinitam grauitatem. ſi autem quātupla eſt diſtantia per quaȝ mouet̄ infinita grauitas in eodem tēpore tantupla finitę grauitatis accepta ſiūt diſtantia, hęc ⁊ infinita eodeȝ tempore per eandē diſtātiam mouebūtur. ſi igitur impoſſibile ꝓportioneȝ habere infinituȝ ad finituȝ, impoſſibile autē ⁊ inequali tempore per eādem diſtātiam moueri inequalia, impoſſe infinitam eſſe grauitateȝ. minimuȝ autē tēpus in quantūcūqȝ trāſumptum vniuerſaliorē fecit demōſtrationem. Dicta auteȝ circa grauitateȝ ⁊ circa leuitatē conuenit dicere pro motu ad deorſum, eāqȝ ad ſurſum trāſumentibus nobis, ſi igitur neqȝ grauitas, neqȝ leuitas infinita, neqȝ vtiqȝ habentia grauitatē aut leuitateȝ, infinita vtiqȝ erunt, hoc enim iam determinatum eſt. Com.58.

Quō quidē igitur non eſt infinituȝ corpus. palam per ea quę ſm partem ſpeculantibus hoc modo. Et vniuerſalr intendentibus nō ſolum ſm rationes eas quę in dictis a nobis circa principia. Determinatū eſt enim ⁊ ibi vniuerſaliter prius de infinito quo mō eſt, ⁊ quo mō non eſt, ſed etiā nūc alio modo.

Oſtenſo ꝙ nullū ſimplicium corporum eſt infinitum magnitudine, neqȝ eniȝ circulo mobile, neqȝ coruȝ quę ſub luna nullū, ſi neqȝ aliquod habēs grauitateȝ neqȝ leuitatē. hęc autē erant quę ſub luna. grauia qdem quę deorſum ferūtur, terra ⁊ aqua, leuia autē quę ſurſum, aer ⁊ ignis. Finitis autē ſm numeruȝ prius oſtenſis ſimplicibus corporibus, qnque eni oſtēſa ſunt omnia, ⁊ tria ſm coartationem in duo. ſ. graue ⁊ leue coruȝ quę ſub luna. oſtenſo autē ⁊ nunc vnoquoqȝ horuȝ ſm magnitudineȝ finito. palam ꝙ neqȝ compoſituȝ eſt aliquod infinitum corpus. cō ſidens ergo cōcluſit. palam eſſe dicens ꝑ theoriam eoꝝ quę ſm partem, hoc eſt per cōſiderationeȝ in vnoquoqȝ ſimpliciū ꝙ nō eſt infinituȝ corpus, neqȝ ſimplex neqȝ cōpoſitum. Quoniaȝ autē magis ſcientificus eſt demōſtrationis modus qui per vniuerſalia, q̄ȝ qui ꝑ ea, quę ſm partem, ꝓponens ⁊ vniuerſalr oſtendere. ꝙ nō eſt infinituȝ corpus ſm magnitudinem, rememorat̄ ꝑmo earum nobis, quę in 3° de naturali auditu rōcinationū vniuerſalr oſtendentiū ꝙ non eſt infinitum corpus ne bis dicat eadeȝ, ⁊ nūc alia apponit ſm aliam methodum accepta, vocat auteȝ de principijs quatuor primos libros de naturali auditu, ſicut reliquos quatuor de motu vocabat paulo ante dicens, ſed illud manifeſtum ꝙ impoſſibile infinitaȝ in tēpore finito ꝑtrāſire. in infi Com.59.

nito

nito ergo. oſtenſuz eſt eni hoc prius in his q̄ de motu.

¶ Poſt hęc autem intēdendum. vtruz ſi nō infinitum quidem corpus qđ omne, ſed tamen adhuc tantū quidez vt poſſint eſſe plures celi. Forte enim hoc vtiqȝ quis dubitabit. quoniaz quēadmoduz qui circa nos mūdus cōſtitutus eſt, nihil prohibet ⁊ alios eē plures quidem vno non tamen infinitos. primum autē dicamus vniuerſalr̄ de infinito.

Com. 60. ¶ Proponens vniuerſalez demōſtrationez dicere ꝙ nō ſit infinitum corpus. p̄mo manifeſtat de quo poſt hanc oſtēſionez apponet dicere cōſequenter. hoc autē eſt. ſi finituz eſt omne corpus. ergo vtrum neceſſe eſt vt plures ſint celi, hoc eſt mūdi, vel vnus. quātum eniz in hoc ꝙ finitū ſit omne corpus nihil ꝓhibet ⁊ alios ſimiles eē mūdo qui circa nos, non tamē infinitos multitudine. infinita eniz vtiqȝ eſſet ⁊ tota magnitudo. opz autē p̄mo rememorari dictoꝝ vniuerſalr̄ in 3° de naturali auditu, eorū ſcz quę de nō eſſe corpus infinituz, quoniā ⁊ ipſe illoruz meminit, ⁊ ſic hic argumētata contigere. oſtēdit igit̄ in illis ꝙ nullū corpus infinitū, logice argumentans ſic. oē corpus plano determinatum eſt. qđ autem plano determinatū eſt. nō eſt infinituz, naturalr̄ autem ex eo ꝙ elemēta numero, ⁊ magnitudine ſunt finita, neqȝ enim oīa infinita poſſibile eſt eē. non enim vtiqȝ multa infinita, neqȝ vnū aliquod ex ipſis. ſi enim debeat ſaluari ⁊ fieri aliqđ ex aliys adequari vt poſſibile neceſſe virtutes ipſorum ⁊ ꝓportionabilr̄ habere. ſi igitur infiniti eſt virtus infinita, nulla autē ꝓportio eſt finiti ad infinituz. palam ꝙ nō erit vtiqȝ aliqđ ipſorum infinituz. ſi igit̄ ſimplicium ⁊ numerus ⁊ magnitudo finita ſunt. palam ꝙ ⁊ magnitudo quę ex ipſis finita eſt. ſed neqȝ ſupponit̄ elementis aliqua infinita magnitudo, vt Anaximander dicebat ⁊ Anaximenes, ex qua fiūt, an enim vtiqȝ corruptorum in ipm̄ fieret reſolutio. Adhuc ſi omnis corporis nālis eſt locus cōueniens in quez fertur, ⁊ in quo manet, infiniti autez non eſt cōueniens locus, nō vtiqȝ erit corpus nāle infinituz. Adhuc nihil magis deorſum aut ſurſum fertur infinitū, aut manebit ſimilr̄ ſe habens ad oēm locuz. Adhuc impoīe in infinituz ſpecie differentia ab inuicē eſſe elemēta. eſſent eniz vtiqȝ ⁊ loca infinita ab inuicem differētia. Adhuc ex eo ꝙ omnia elemēta ſm naturam, aut ſurſum, aut deorſum mouent̄. in infinito autem nihil eſt, neqȝ ſurſum, neqȝ deorſum.

¶ Neceſſe itaqȝ omne corpus aut infinitum eſſe aut finitum. Et ſi infinitum, aut anomiomerum totuz, aut omiomerum. Et vtiqȝ ſi anomiomerum, aut ex finitis ſpeciebus, aut ex infinitis. quoniaz quidem igitur non poſſibile eſt ex infinitis, manifeſtum ſi quis nobis ſinat manere primas hypotheſes. Finitis enim primis motibus entibus, neceſſe ⁊ ſpecies ſimpliciuz corporuz eſſe finitas, ſimplex quidez eniz ſimplicis corporis motus, ſimplices autem finiti motus ſunt. Neceſſe autem ſemper motuz habere omne corpus phyſicuz. ſed tamē ſiquidez ex finitis erit infinituz, neceſſe ⁊ partiuz vnamquāqȝ infinitam eſſe. Dico autem puta aquā aut ignem, ſed impoſſibile. Oſtenſuz eſt enim, quoniaz neqȝ grauitas, neqȝ leuitas eſt infinita.

¶ Proponēs ⁊ nūc vniuerſalr̄ ingrere de omni corpore ſi infinituz eſt vel finitū, ex diuiſione ꝓducit rationē dicens [neceſſe omne corpus, aut infinitum eſſe, aut finituz] vt oſtēſo ꝙ nō ſit infinituz, habeat ꝙ ſit finitū. contradictoria eniz eſt diuiſio. qđ autem nō infinitū, aliam iterū diuiſionez p̄accipiens dicēs [ſi infinitū eſt, neceſſe aut anomiomerū ipz eſſe, aut omiomerum] naz ⁊ hęc eſt imediata diuiſio, ex cōſequentia deſtructiuā ꝓducit rōnem, ſi eniz neceſſe qdem ſi eſt infinitum corpus, aut omiomerū ipſuz eſſe, aut anomiomeruz, oſtēdatur aūt qꝫ neutrum hoꝝ eſt qđ infinituz. palam ꝙ neqȝ totalr̄ infinituz eſt. p̄mo autez ꝓponens oſtēdere ꝙ nō ſit anomiomerū, diuiſione etiā hic vtitur dicēte, ſi eſt anomiomerū, aut ex finitis ſpēbus eſt, aut ex īfinitis, ſi igit̄ neque ex infinitis, neqȝ ex finitis. palaz ꝙ nō eſt anomiomeruz, ſed ꝙ qdem non ex infinitis multitudīe ſm ſpecies differētibus anomiomerū eſt, qđ īfinitū oſtēdit ait [ſi quis manere ꝑmittat p̄mas ſuppōnes]. Dicit aūt primas ſuppoſitiones, in p̄ncipio p̄ſuppoſitas, ſunt autem hę, ꝙ omne corpus phyſicuz motū hꝫ ſm locū a ſeipſo, ⁊ ꝙ tres qui ſimplices motus, ⁊ qđ ſimpliciū corporum ſimplices qui ſm nām motus, ⁊ ꝙ vnus vniuſcuiuſqȝ ſimpliciū corpoꝝ qui ſm naturam motus ſimplex. his eni poſitis, neceſſe ſpēs corpoꝝ ſimplicium finitas eſſe numero. ſi eniz omnia nālia corpora ſimplicia, motum habēt ſm locū ſimplicem vnum vnūquodqȝ, ſimplices autē naturales motus finiti numero, tres enim oēs vel quinque. Finiti autē motus, finita ſpecie requirūt q̄ mouētur nāliter. ſpecifici eniz ſunt nāles motus nāliū corporum, qꝛ natura eſt p̄ncipiū motus habētibus. his eni ſuppōnibus prius vtens oſtēdit ꝙ tria vel qnque ſunt ſimplicia corpora, ⁊ neqȝ plura, neqȝ pauciora. Nam ⁊ aer differt ab igne. leuis eniz eſt, ſed nō leuiſſimus, ⁊ aq̄ differt a terra, grauis eniz, ſꝫ nō grauiſſima, ⁊ ſic tria qnque ſiunt. quare ſi anomiomeruz ſupponatur infinituz corpus, non erūt infinita ſpecie illa ex qbus cōponitur. at v̄o neqȝ finitas ſm ſpēm poſſibile eſſe partes omiomeri infiniti. ſi eniz eſſent finitę ſpecie, neceſſe vnāquāque partiū infinitaz eſſe ſm magnitudinem. ſi enim ſm ſpēm finitę partes, ⁊ magnitudine finitę erūt, ⁊ totū erit magnitudine finituz. ſupponitur autem infinitū. ſi igit̄ impoſſibile, vnamquāqȝ partiuz puta aquaz ⁊ ignē vel circulo mobile eſſe infinitū ſm magnitudinez. palam ꝙ neqȝ ex finitis ſpēbus erit infinitum. Sꝫ quo mō ſi ex finitis ſpēbus anomiomeruz infinituz eſt neceſſe vnamquāqȝ partium infinitaz eſſe: Poſſibile eniz ⁊ vna partium infinita exiſtēte eſſe totuz infinitū. An hanc p̄termiſit hypotheſim, qꝛ oſtēſum eſt prius ꝙ ſi non omnia adequātur. vnum autem aliquod ſit ex ipſis infinitum, corrūpet vtiqȝ alia: vnde igit̄ palaz ꝙ impoſſibile infinitū eſſe vnūquodqȝ, puta aquaz, aut ignem: quia oſtenſum eſt, ait, neqȝ grauitatē, neqȝ leuitatem eſſe infinitā. ⁊ qꝛ finitę virtutes finitoruz ſunt corpoꝝ, infinitorum enim infinitę. ſi igitur grauia ⁊ leuia hęc impoſſibilia infinita eſſe ſm magnitudinem. oſtēſum eſt autez ꝙ neqȝ circulo mobile eſt infinitum. in vnum oſtenſum eſt nō eſſe infinitum corpus. Com. 61.

¶ Adhuc neceſſarium infinita magnitudine eſſe ⁊ loca ipſaruz. quare ⁊ motus infinitos eſſe oium. hoc autē impoſſibile, ſi ponamus veras eſſe primas hypotheſes: ⁊ neqȝ quod

deorſum fertur in infinitum contingere ferri, neqꝫ quod ſurſum fertur ſm eandeꝫ rationem. Impoſſibile eniꝫ fieri quod non cōtingit factum eſſe ſimilr in tali in tanto ⁊ vbi. Dico autem ſi impoſſibile eſt factum eſſe album, aut cubitale, aut in Egypto, ⁊ fieri aliquod horuꝫ impoſſibile. Impoſſibile igiẜ ⁊ fieri illuc vbi nullum qđ fertur poſſibile peruenire. Adhuc ſi ⁊ deſcripta, nihil minus cōtinget vtiqꝫ ex omnibus ignem infinituꝫ eē. ſed corpus erat vndiqꝫ diſtenſiones habēs. itaqꝫ quo mō poſſibile eſt plura quideꝫ diſſimilia. vnumqđqꝫ autem eorum infinitum eſſe: vndiqꝫ enim vnūqđqꝫ opꝫ eē infinitū.

Com. 62. ¶ Eiuſdem ⁊ aliā demōſtrationē affert que a motibus ⁊ locis, ſi eniꝫ infinita magnitudine partiū vnaqueqꝫ ſupponaẜ infinita neceſſe ⁊ loca ipſarū eſſe, ⁊ erat qdē ṗdemōſtrans veniē oſtēdere ꝙ neqꝫ qui ſurſuꝫ locus, neqꝫ qui deorſum infinitus eſt, neqꝫ qui intermedius. quare neqꝫ eoꝝ que in ipſis ſūt corpoꝝ, aliqđ eſt infinitū magnitudine. ipſe aūt hanc qdē tāqꝫ iā dictam demonſtrationē ṗtermiſit. Qꝫ autē nō ſint loca infinita ꝑ motus q ad ipſa, ⁊ per ipſa oſtēdit, ſi eniꝫ loca infinita, qui ſurſuꝫ ⁊ qui deorſuꝫ ⁊ itermedius, infiniti ⁊ motus eoꝝ que de ſuper deorſuꝫ, ⁊ eoꝝ que deſubtus ſurſuꝫ per itermedia motoꝝ, ſi eniꝫ diſtātia infinita ⁊ motus infinitus. ſi igiẜ vere ſunt ṗme ſuppōnes. Dicit autē nunc primas ſuppoſitiones que in 8° de nāli auditu oſtēſe ſunt, quia ꝙ non eſt poſſibile delatum eſſe alicubi, hoc neqꝫ fertur a ṗncipio illuc, neqꝫ in quali, neqꝫ in quāto, neqꝫ in motu ſm locū, ⁊ vniuerſalr qđ non eſt poſſibile factuꝫ eſſe, ħ neqꝫ poſſibile fieri a ṗncipio. ſi igiẜ impoſſibile īfinitis entibus locis a qbus, ⁊ ad que, ⁊ per que motus factum eſſe ſurſum, aut deorſuꝫ qđ fertur. impoſſe ergo ⁊ fieri talem motū, quare neqꝫ a ṗncipio mouebiẜ aliqd ad ſurſum vel ad deorſuꝫ. ſi igiẜ apparēt euidenter. hec qdem ſurſuꝫ, hec autē deorſuꝫ mota. palā ꝙ nō ſunt īfinita loca, ſi autē non loca, neqꝫ que in locis. ipſe aūt ad hoc reducens ſermonē. ſ. ad nō ferri ad ſurſum vel deorſum, reliqua tāqꝫ euidētia ṗtermiſit. Et tertiū argumētuꝫ opponere volens oſtēdens ꝙ impoſſe vnūquēqꝫ partium anomiomeri infinitā eſſe, ex eo ꝙ quelibet omniqueqꝫ ens nō dat reliquis locū. ṗmo oſtendit ꝙ ⁊ ſi nō vnum vnūquodqꝫ cōtinuuꝫ infinituꝫ ſupponaẜ, ſed ex diſcretis infinitis multitudine cōſiſtens (vt Anaxagoras videbaẜ dicere ſm vnāquāqꝫ ſpēm, infinitas multitudine omiomerias. aut vt qui dicebant infinitos numero eſſe mūdos. naꝫ ⁊ apud illos infinite terre ⁊ aque ⁊ aliorum vnūquodqꝫ, qꝛ ⁊ apud vnūquēqꝫ munduꝫ ⁊ hoꝝ vnūquodqꝫ eſt) ⁊ ita qui ex omnibus diſtātibus ignis partibus, infinitus erit ignis, neqꝫ ſic infinitū eſſe pōt. Si igiẜ corpus quidē eſt qđ omniqueqꝫ dimenſionē hꝫ, infinitum aūt corpus qđ omniqueqꝫ ad infinituꝫ diſtat, quo mō poſſibile plura diſſimilia eſſe infinita, ſilia qdē eniꝫ forte videbūtur ꝑpter partuꝫ omnia eſſe, diſſimilia aūt quo pacto: infinito eni exiſtēte igne, nō vtiqꝫ aliqđ aliđ alioꝝ elementoꝝ ad eſſe locuꝫ accipiet. quare ſi neceſſe partes anomiomeri infiniti nō eſſe infinitas ſpē ſed finitas, hoc autē impoſſe oſtēſuꝫ eſt. palaꝫ ꝙ nō vtiqꝫ ſpecie finite anomiomeri infiniti partes, oſtēſuꝫ eſt autē ꝙ neqꝫ infinite, ſi igiẜ neceſſe anomiomerū infinituꝫ, ſi ſit infinitas ſpē aut finitas ſpē ptes habere, neutrū autē horum poſſibile. palam ꝙ nō vtiqꝫ anomiomerum īfinitum erit corpus.

¶ At vero neqꝫ omne omiomerū cōtingit infinitum eſſe. primū quidē eniꝫ non eſt alius ṗter iſtos motus, habebit igitur vnū horum. ſi autē hoc accidet, aut grauitatē infinitā, aut leuitatē eſſe infinitā. Sed adhuc nō poſſibile corpus qđ circūfertur, impoſſibile īfinitū circūferri. Nihil enim differt hoc dicere, qꝫ celum infinitum eſſe dicere, hoc autem oſtēſum eſt ꝙ non eſt poſſibile.

¶ Cū dixiſſet ꝙ ſi eſt īfinitū corpꝰ neceſſe, aut anomiomeꝝ, aut omiomerū ipꝫ eē, ⁊ oñſo ꝙ anomiomerū ipm eē ē impoſſe, cōſiter ꝙ neqꝫ omiomerū eē poſſe oñdit a motibꝰ ꝑ erū nālibus. ſi eniꝫ infinitū eſt omiomerū, vnuꝫ ⁊ eundē motū habebit totuꝫ. Tribus igiẜ exiſtētibꝰ motibus ſm nām eo qui ad ſurſum, ⁊ qui ad deorſum, ⁊ qui circulo, ſiqdem ad ſurſuꝫ moueaẜ infinitū exiſtēs, infinitā habebit leuitatē. ſi autē ad deorſuꝫ, infinitam grauitatem. Si igiẜ oſtenſum eſt impoſſibile infinitaꝫ eē leuitatē vel grauitatē, impoſſe infinituꝫ, aut ſurſuꝫ, aut deorſum moueri. totaliter autē ſiqdem ſurſum moueẜ, ignis vtiqꝫ erit, ſi autē deorſuꝫ terra, oſtēſuꝫ eſt autē prius, ꝙ impoſſe igneꝫ vel terrā, aut totaliter leue aut graue infinitum eſſe ſm magnitudineꝫ. At vero neqꝫ tale erit quale quod circulo mobile. oſtēſum eſt eniꝫ ꝙ celum nō eſt infinitū. ſi igiẜ neceſſe omiomerū ſuppoſituꝫ infinitum vnū ⁊ eūdem habere motū. vnuꝫ autē habēs, aut graue, aut leue erit, aut circulo mobile, oſtēſuꝫ eſt autē ꝙ nullum horum poſſibile eſſe infinitum, palā ꝙ neqꝫ omiomerum exiſtens erit infinitum. Com. 63.

¶ At vero neqꝫ totaliter qđ infinitum contingit, aut enim ſm naturaꝫ mouebitur, aut violentia, ⁊ ſi quidem violentia, eſt ipſi ⁊ qui ſm naturam, quare ⁊ locus alius equalis in quē fertur, hoc autem impoſſibile.

¶ Oſtēſo diuiſim ſm vtrūqꝫ ꝙ neqꝫ vt anomiomeruꝫ neqꝫ etiaꝫ vt omiomerū poteſt eē infinitū, ⁊ ꝑpter hoc neqꝫ eſſe totaliter ſiqdem neceſſe erat, aut omiomerum ipſum eē, aut anomiomeruꝫ, nūc cōſequēter oſtendit, ꝙ neqꝫ totalr cōtingit eſſe infinitū. neceſſe eniꝫ qđ moueẜ naturale corpus, aut ſm naturam, aut vi moueri, ⁊ ſi vi, ſemꝑ habere aliqueꝫ etiam ſm naturā motum, nam ⁊ ṗter naturaꝫ illa moueri dicimus quecūqꝫ ecōtrario ei q ſm naturā mouētur. Naꝫ ſecūdariuꝫ qđ ṗter naturam ⁊ violētuꝫ eius quod ſm naturā. ſi igitur ⁊ ſm naturā natum eſt moueri. ſm naturā autēꝫ moueẜ qđ in ſuum locum moueẜ, erit vtiqꝫ alius ipſi locus forte ad quē ferẜ, hoc autē impoſſe. ſi eni infinituꝫ ſit, ⁊ ante moueri oēm cōṗhendit locuꝫ. Hoc autē argumētū in his que mouētur ſm rectā ⁊ trāſmutant loca congruit de quibus ṗxime ſermo. naꝫ qđ circulo fertur, in eodem loco ferẜ, ⁊ circūfertur. ¶ Notādū autē (vt eſtimo) ꝙ nūc locuꝫ nō vt terminū continētis intellexit, ſed vt regionem ⁊ ſpatium. quid eniꝫ vtiqꝫ eēt continens infinitum. ſ. terminū ipſius qui apud infinitum locum eſſet infinitum: qualiter autem adhuc infinitum quod continens. Com. 64.

¶ Quod autem totaliter impoſſibile infinitū a finito pati aliquid, aut facere infinitum ex

bis manifeſtū. ſit eniʒ infinitū in quo a. finitum autē in quo b. tēpus autē in quo mouet aliqd/aut motū eſt g. Si itaqʒ ab a/calefactū eſt, aut latū eſt, aut aliud aliquid paſſum eſt, aut ꝛ qḋcūqʒ motū eſt in tēpore in quo g/ſit d/eo qḋ eſt b/minus, ꝛ minus in equali tēpore minus moueat. ſit autē in quo e/ab eo qḋ d/alteratuʒ. qḋ itaqʒ eſt d/ad b/erit e/ad finituʒ aliqd/puta f. ſit itaqʒ equale qdem in eqli tēpore equale alterās, minus aūt in equali minus. maius aūt maius. tātuʒ aūt quantuʒ analogū erit qḋcūqʒ maius ad minus. Non igiť infinituʒ ab aliquo finito mouebiť in aliquo tēpore. minus eniʒ aliud in equali a minori mouebiť, ad qḋ qdē analogū erit finitū. Infinitū eni ad finitū in nulla ꝓportiōe eſt.

Com. 65 Et per aliam argumētationē vniuerſaľr oſtēdit ꝙ nullum nālium corpoꝝ eſt infinitum aſſumēs dignitatē, ꝙ omne corpus nāle, aut facit, aut patiť, aut ambo. Et oſtēſo ꝙ infinitū, neqʒ facit, neqʒ patitur, cōcludit ꝙ non ſit vtiqʒ corpus naturale infinitum. omnimode auteʒ oſtēdit ꝙ neqʒ facit, neqʒ patitur infinitum, oſtendens ꝙ neqʒ patitur infinitum, neqʒ ab infinito, neqʒ a finito, neqʒ facit, neqʒ in infinitum, neqʒ in finitum. Oſtenſio aūt vt ſuper dignitatē ꝓacceptaʒ ſit talē. equalia factiua/ in equali tēpore/equalia faciūt/ꝛ mouent. ſi ſimilia ſint que mouenť, ſi aūt hoc qdem ſit maius faciētiū, ħ auteʒ minus, qḋ maius in tēpore equali maius mouebit, minꝰ autē in eodē equali minus, ꝛ tāto maius quāto maius ipſum eſt, ꝛ tāto minus quāto minus. In his igiť/ait/ſit infinitū a/finituʒ in quo b/tempus in quo infinitū a/finito paſſum eſt aliqd g. oīs eniʒ motus in tēpore. ſi igiť a/finito infinituʒ paſſum eſt aliqd in tēpore g/ſi acceperimus minus aliqd ꝙ̄ b/qḋ minus in equali tēpore. ſ. g/minus aliqd mouebitur ꝙ̄ qḋ b/mouebat. Accipiať igitur minus ꝙ̄ b/d. hoc itaqʒ in tēpore g/minus aliqḋ infinito a/ qḋ mouebat b/mouebit ꝛ faciet, ſit e/qḋ a/d/alterať. naʒ minus in equali tēpore, vt dictuʒ eſt, palā ꝙ minus aliquid mouebit maiori. ſi itaqʒ vt d/ad b/motum eſt e/ad aliud aliqd habebiť ꝓportionē ad finitū. vʒ. quātuplum eni eſt b/reſpectu d/ſi tantupluʒ paſſi a/d ſ. ab e/acceptū minus aliqd finituʒ ꝛ ipm erit, ſi ſupponať infinitū ab aliquo finito in tēpore aliquo motuʒ, ꝛ qa accipiať minus in equali tēpore a minori ꝙ̄ ſm b/motum qḋ eſt d/mouens e. Si igitur vt d/ad b/ſic ad aliud aliqd ſiat e/mouebitur illud a/b/finitū exiſtēs, qa eſt in ꝓportione finita. hoc autē impoſe, qa infinitum erat qḋ a/b/mouebatur, ꝛ nō vtiqʒ ab eodē in eodē tempore infinitū ꝛ finituʒ mouebūtur. equalia eniʒ mouet idē in eodeʒ tēpore, ſʒ neqʒ poſſibile in ꝓportione ipſius e/ad d/eſſe a/ad b/vt moueatur ab ipſo. naʒ infinitū ad finitum in nulla ꝓportione eſt. Obſcuritatē autē fecit in ſermone interponendo axiomata, in qbus/ait [ſit itaqʒ equale qḋ in equali tēpore equale alterans ꝛc̄.] ꝛ ſic ꝯcluſionē inducēs ꝑ hoc. nō ergo infinitū ab aliquo finito mouebiť in aliquo tēpore. ꝛ tamē obſcure induxit. minus eni aliud. ſ. e/dicens in equali tēpore. ſ. g/a minori. ſ. d/mouebiť, ad qḋ minus ħ eſt e/ꝓportionaľr habebat qḋ a/b/mouebať quādo fiebat, vt d/ad b/ita e/ad aliud finitū eniʒ erat hoc in eadē ꝓportione factū ad b/in quo ꝛ infinitū erat qḋ a/b/mouebatur. Si igiť hoc cōſeqtur, merito dixit ꝙ infinitū a nullo finito mouebiť, ꝛ tamē īduxit in fine dicēs. [Infinituʒ eniʒ ad finituʒ in nulla ꝓportiōe eſt] vt tota deductio fōrma ſit talis, ſi infinituʒ a finito moueť, aut patiť, erit infiniti proportio ad finitū ꝛ ab eodē in eodē tēpore finitum aliqd ꝛ infinitū mouebūtur, ſed hec impoſſia ſm deſtructionē. nō ergo patitur infinitū a finito.

At vero neqʒ infinitū in nullo tēpore mouebit finitū. ſit eniʒ in quo a/infinitū. b/vero finitum/tēpus in quo g. igiť d/in g/minus eo qḋ eſt b/mouebit. ſit auteʒ illud ʒ. Qḋ itaqʒ eſt b/ad ʒ/totuʒ e/ſit habēs eādem ꝓportionem ad d. mouebit igitur e/b/ʒ/in g. Infinitū igiť ꝛ finitū in equali tēpore alterabūt, ſʒ impoſſibile. in minori eniʒ qḋ minus ſupponebať, ſed ſemꝑ ſumptum tēpus idē faciet. Quare nō erit tempus neqʒ vnū in quo mouebit. ſʒ adhuc in īfinito tempore nō eſt motus neqʒ motum eſſe, finem enim non habet, factio autem ꝛ paſſio habent.

Oſtenſo ꝙ infinitū nullū patitur a finito, nūc oſtēdit ꝙ neqʒ finitū ab infinito pati eſt poſſibile, ꝛ hoc ꝑ deductionē ad impoſe deducēs. naʒ infinitū ꝛ finitum ꝛ ħ in equali tēpore ideʒ alterabūt. Qḋ qdeʒ eſt impoſe. nam in minori tēpore maius alterās ſupponebatur, ſit ab infinita virtute a/finita aliqua magnitudo. ſ. b/mota in tēpore g/ꝛ accipiať aliqua finita virtus d. hec itaqʒ in tempore g/minus ꝙ̄ b/mouebit. minor enim eſt ꝙ̄ a/que eſt infinita, cū ſit finita. ſit itaqʒ motuʒ a/d/in tēpore g/minꝰ ꝙ̄ b/ſcʒ ʒ/ꝛ ſi finitū eſt b/ꝛ finituʒ eſt etiā ʒ/aliqua ꝓportio eſt ipſoꝝ ad inuicē. quā itaqʒ ꝓportionem hʒ ʒ/ad b/ hʒ hanc virtus d/ad aliā aliquā virtutē finitaʒ, ſit hec e. erit igiť vt ʒ/ad b/ſic virtus d/ad virtutem e/ꝛ vt virtus d/ad virtutē e. ita ʒ/ad b. ꝛ permutatim ergo vt d/ad ʒ/ſic e/ad b. Eſt auteʒ d/virtus motiua ipſius ʒ/in tēpore g/ꝛ/ quoqʒ igiť mouebit b/in g/tēpore, erat aūt a/īfinitū motiuuʒ ipſius b/in g/tꝑe. in eqli ergo tꝑe mouetur b/ab a/ virtute infinita. ſ. e. qḋ eſt impoſe. nō ergo patieť finituʒ ab infinito. Obſcuritatē aūt fecit in ſermone hoc, qa b/ qḋ qdem infinita virtus mouebat, qa cōtinet in ſe ʒ/exiſtēs minus ipſo b/ʒ/ꝓcedēdo noiauit. Cōcludēs autē ꝙ neceſſe ſi finitū ab infinito patiť in equali tēpore infinituʒ ꝛ finitū alterans eadē alteratiōe, qḋ eſt impoſe, quia poniť maius in minori facere/ſubiūgit. ſʒ ſemꝑ ſumptū tēpus hoc faciet. ac ſi diceret. ꝛ ſi maius, aut minus tempus accipias ꝙ̄ g/idē faciet, qa nō erit tēpus nullū infinituʒ in quo mouebit infinituʒ. Quare neqʒ totaľr mouebit. ſi omne mouēs neceſſe in tempore mouere. Oſtēſum eſt aūt ꝙ neqʒ mouebiť. non ergo erit corpus naturale infinitū. ſed forte infinituʒ in infinito tempore mouebit finitum, ſed ꝛ hoc impoſſibile, aut alteratum eſſe, aut motum eſſe qḋ non cōtingit factum eſſe. Com. 66.

Neqʒ infinituʒ autē ab infinito cōtingit nihil pati. ſit eni a/infinitū ꝛ b. tēpus autem in quo paſſuʒ eſt b/ab a/in quo g/d. Qḋ autē in quo e/infiniti pars, qa totuʒ b, paſſum eſt nō in equali tēpore hoc ipʒ moueť. Supponebať eniʒ in minori tēpore moueri minus. ſit eni motum ab a/in d. Qḋ itaqʒ d/ad g/eſt ad aliqd eius qḋ eſt b/finitum. hoc igiť neceſſe

ab a/motũ eẽ.in g/d/tẽpoꝛe.ab eodẽ eni ſupponaẽ in pluri ꝛ minoꝛi tẽpoꝛe maius ꝛ minus pati q̃cũqꝫ ꝓpoꝛtionabiliꝛ diuiſa ſunt.in nullo igitur tẽpoꝛe finito poſſibile infinitum ab infinito motũ eẽ. In infinito igiẽ,ſed ĩfinitũ tẽpus nõ habet finẽ. Q̃d autẽ motũ eſt/habet.ſi igiẽ omne coꝛpus ſenſibile habꝫ virtutem actiuaꝫ,aut ambo,impoſſibile coꝛpus infinitum ſenſibile eſſe.

Com. 67. ℭ Cõſequenter ꝛ reliquũ oſtẽdit ꝙ neqꝫ infinitũ ab infinito pati poſſibile eſt,neqꝫ in tẽpoꝛe finito , neqꝫ infinito.ꝛ p̃mo ꝙ nõ infinito ſit poſſibile.per impoſſe aũt ꝛ hoc oſtẽdit dignitatibus vtens,hec.ſ.in minoꝛi tempoꝛe minus moueri ab eadẽ virtute,ꝛ hec,in his quę ab eadeꝫ virtute mouẽtur in eq̃libus eãdeꝫ ꝓpoꝛtionẽ eſſe in motoꝝ magnitudinib⁹ ꝛ in tẽpoꝛibus in q̃bus mouentur.Oſtẽſio autẽ eſt talis.ſupponiẽ mouẽs q̃dẽ infinitũ a/qd̃ autẽ mouẽ ab a/infinitũ ens ꝛ ipm̃ b.tẽpus aũt finitũ in quo b/paſſuꝫ eſt ab a/ſit g/d.ꝛ accipit parteꝫ ipſius b/e.Q̃m̃ igiẽ totuꝫ b/paſſum eſt ab a/in tẽpoꝛe g/d.palaꝫ ꝙ pars ipſius.ſ.e/ab a/in minoꝛi tempoꝛe paſſum eſt.nã minus in minoꝛi tẽpoꝛe pati ab eodẽ ſignificatũ eſt.ſit igiẽ tẽpus in quo e/pars ipſius b/paſſuꝫ ẽ ab a/ſinito d/pars extrĩs ipſius g/d/in quo ſupponebaẽ totũ b/ab a/paſſuꝫ eſſe.ſicut itaqꝫ ſe habet tẽpus d/ad tp̃s g/d/pars extrĩs ipſius finita finiti ſi ita faciemus.ſit e/ſe hñs ad aliquã parteꝫ infiniti,in qua eni ꝓpoꝛtiõe vtiqꝫ fuerit tempus d/ad tẽpus g/d/in hac eſt ꝛ magnitudinem e/ad aliã aliquã magnitudinẽ finitã accipere.Quare ipſa erit pars ipſius b/ſicut hęc.Et ipſe autẽ non accipit in tertio ꝑ ipſa lr̃am,ſit aũt ꝫ/erit vt tp̃s d/ad tempus g/d/magnitudo e/ad magnitudineꝫ ꝫ.ꝛ permutatim vt tempus d/ad e.ita g/d/ad ꝫ. At ꝟo tẽpus d/ad magnitudinem e/ſic ſe hꝫ vt in ipſo ab infinito a/motum ſit ipm̃ e/ꝛ in tp̃e.igiẽ g/d/mouebiẽ ꝫ/ab ĩfinito a.ſed ſupponebaẽ ꝛ totuꝫ b/infinitũ ab infinito a/in tẽpoꝛe g/d/moueri.qd̃ eſt impoſſibile,q2 maius ab eadẽ v̾tute in maioꝛi tẽpoꝛe mouetur.maius aũt b/infinituꝫ exiſtẽs.q̃ ꝫ/finitum.Quare ad hoc impoſſe deductũ eſt.ſ.ꝙ maius ꝛ minus in eodẽ tempoꝛe ab eodẽ mouenẽ.hoc autẽ q̃oniã totum paſſum eſt b.ĩnõ in equali tẽpoꝛe idem,hoc eſt in nõ equali tẽpoꝛe mouebit maius ꝛ minus,q2 ſupponiẽ in minoꝛi tẽpoꝛe moueri minus ab eodẽ,ſicut in amplioꝛi ꝛ minoꝛi tẽpoꝛe ab eodẽ maius ꝛ minus patiẽ q̃cũqꝫ patiẽtia ꝛ agentia ſm̃ eandẽ ꝓpoꝛtionẽ tempoꝛe diuiſa ſunt.quare nõ ſimplr̃ maius ꝛ nõ ſimplr̃ minus patiẽ,ſed q̃ ſm̃ ꝓpoꝛtioneꝫ tẽpoꝛis diuiſa ad maius ꝛ minus.ſi igiẽ hoc impoſſe maius ꝛ minus in eodẽ tẽpoꝛe finito ab eodeꝫ moueri.merito induxit hoc.in nullo ergo tẽpoꝛe finito poſſibile infinitũ ab infinito moueri,ſed foꝛte in infinito tẽpoꝛe infinitũ ab infinito moueri eſt poſſibile.ſꝫ ꝙ ꝛ hoc ſit impoſſe.breuiter meminit dicẽs,ſi infinitum q̃dem tẽpus non hꝫ finẽ,qd̃ autẽ motũ hꝫ,qd̃ q̃dẽ in infinito tempoꝛe faciens aut patiẽs in infinitũ ꝓcedẽs,nõ habet finẽ,neqꝫ dicetur vtiqꝫ feciſſe,aut paſſuꝫ eſſe.Q̃d autẽ non ad finem ꝓcedere aptũ natũ eſt,ſi nihil pꝛohibet,neqꝫ vtiqꝫ a p̃ncipio facere ꝛ pati poterit,vt dictum eſt pꝛius.qd̃ eniꝫ nõ cõtingit p̃mo factũ eſſe,neqꝫ fieri cõtingit.Quare merito his dictis ſimilit totius rõnis deductionem in ſecũda figura ſyllogiçãs ita.omne coꝛp⁹ ſenſibile hꝫ virtutẽ actiuã vel paſſiuaꝫ, vel ambo. Nullum autẽ coꝛpus infinitũ hꝫ virtutem actiuã,aut paſſiuã,aut ambo.Nullũ ergo coꝛpus infinitũ ſenſibile eſt , ꝛ cõuerti

enti.Nullũ ergo coꝛpus ſenſibile eſt infinitum, ſenſibile autem ad diſtinctionem mathematici appoſuit, ĩfinito ſepe ſuppoſito mathematico.

ℭ Sed tamẽ ꝛ quęcũqꝫ q̃dem coꝛpoꝛa in loco omnia ſenſibilia.nõ eſt igiẽ coꝛpus infinituꝫ extra cęlum,neqꝫ vnũ,neqꝫ ſimplr̃, neqꝫ ſm̃ quid nihil.igitur oĩno coꝛpus extra cęlũ nullũ,ſiq̃deꝫ eniꝫ intellectuale erit in loco,ſi ꝟo ſenſibile erit in tempoꝛe,extra enim ꝛ intra,locum ſignificãt,itaqꝫ erit ꝛ ſenſibile,ſenſibile autem nullum nõ ens in loco.

ℭ Oſtenſo p̃mo ꝑ multa argumẽta ꝙ nullũ coꝛpus infinitũ eſt,ꝛ his ꝯſequẽs dicẽs eſſe cõſiderare,ꝛ ſi nõ infinituꝫ eſt omne coꝛpus,ne foꝛte tãtuꝫ ſit,vt ſint plures cęli.ꝓponens iterũ per vlioꝛes ꝛ realioꝛes demõſtrationes oſtẽdit ꝙ nõ eſt coꝛpus infinitũ.ꝛ palam ꝙ de ſenſibili coꝛpoꝛe cũ ſit ſermo.Nõ eniꝫ vtiqꝫ de mathematico cõcluſit ꝙ eſt impoſſe aliqd̃ coꝛpus infinituꝫ ſenſibile eẽ.ſi autẽ hoc,ꝛ cõuerſuꝫ verũ.ſ.nullũ coꝛpus ſenſibile ĩfinitum eſſe.Cũ hac igiẽ vniuerſali negatiua ꝓpõne aſſumpſit nunc affirmatiuã dicenteꝫ,coꝛpoꝛa quę in loco oĩa ſenſibilia eſſe,q̃bus ſuperadducit cõcluſionẽ.nulluꝫ coꝛpus ens in loco infinitũ eſſe.cũ hac igiẽ vniuerſali negatiua ꝓpõne aſſumpſit nũc affirmatiuã dicẽtem,coꝛpoꝛa quę in loco oĩa ſenſibilia eſſe,q̃bus ſuperadducit cõcluſionẽ.nullũ coꝛpus ens in loco infinituꝫ eſſe.cũ hac aũt iterum aſſumpta ꝓpõ altera dicẽs,qd̃ extra cęlũ in loco cõcludit cõcluſionẽ extra cęluꝫ.nulluꝫ infinitũ eẽ coꝛp⁹, ſed cõcluſionẽ q̃dem pꝛioꝛis.nullũ in loco ens coꝛp⁹ infinitum eẽ p̃termiſit tãq̃ ꝓpõnibus poſitis.ſ.nulluꝫ coꝛpus ſenſibile infinitũ eſt,ꝛ dicẽte.omne coꝛpus in loco ſenſibile eſt.minoꝛẽ auteꝫ dicentẽ ꝙ extra cęlũ in loco, paulo poſt ponit.Nã per extra ꝛ intra locũ ſignificat,vt per hoc oſtẽſuꝫ ſit ſibi interim ꝙ extra cęluꝫ coꝛpus ĩfinitum nõ eſt.ℭ Alexã. ꝟo in 2ᵃ figura cõcludit cõcluſiones ſic,omne qd̃ in loco eſt,coꝛpus ſenſibile eſt.infinituꝫ nõ eſt coꝛpus ſenſibile.infinitũ ergo coꝛpus non in loco.ꝛ iterũ.Infinitũ coꝛpus nõ in loco.qd̃ extra cęlũ in loco.infinitũ ergo coꝛpus nõ eſt extra cęlũ.palã autẽ ꝙ vbi eſt poſſibile ad ambas figuras p̃mam ꝛ ſcḋaꝫ reſoluere ſyll'os p̃honoꝛandũ,in p̃maꝫ ſiq̃dem ꝛ qui in 2ᵃ figura ſyllogiſmi,per p̃maꝫ ꝑficiunẽ.talis aũt reſolõ ſermonis cõcluſionẽ accipiẽs aliã ꝓpõnẽ concludit ſm̃ dictuꝫ apud Stoicos tertiũ thema.Cuius rõ ſm̃ antiquos talis.ſi ex duobus tertiũ aliquid cõcludiẽ,qd̃ autẽ ꝯcludĩtur cũ aliquo alio extrinſecus cõcludit aliqd̃.ꝛ ex pꝛimis duobus,ꝛ ex coaccepto extrinſecus cõcludeẽ ideꝫ.puta per dicentẽ,omne qd̃ in loco coꝛpus ſenſibile.ꝛ qd̃ nullum coꝛpus ſenſibile ĩfinituꝫ,ꝛ per coaſſumptã cum harũ cõcluſione dicẽte.qd̃ extra cęlũ in loco/ꝯcluditur.nullũ infinitũ coꝛpus extra cęlũ eẽ.ſed ex hoc ꝛ ꝑ pꝛioꝛa argumẽta oſtẽſuꝫ eſt.Si eni totalr̃ non eſt coꝛpus infinituꝫ,palã ꝙ neqꝫ extra cęlũ eſt.Oſtẽſuꝫ autẽ paulo poſt ꝙ vnus eſt hic ꝛ vnigenitus mundus,ꝛ nõ ſunt alij pręter ipm̃,neqꝫ finiti numero,neqꝫ ĩfiniti.vlter hoc pręaſtruit oſtẽdens ꝙ nõ eſt coꝛpus extra cęlũ,neqꝫ finitũ, neqꝫ infinitũ.quare neqꝫ mũdi alij p̃ter ipm̃,neqꝫ finiti numero,neqꝫ infinit.Oſtẽſo igiẽ ꝙ infinitũ coꝛpus non eſt extra mũdũ.ꝯſequẽter apponit ꝙ neqꝫ finitũ,qd̃ vocat vſqꝫ ad aliquid.quod eniꝫ vſqꝫ aliqd̃,ꝛ nõ ad omne extenſum coꝛpus finitũ eſt. Hoc aũt nunc q̃deꝫ ſine demõſtratione ponit cõplens eaꝫ quę ex diuiſione oꝛſionem dicẽteꝫ ſi eſt coꝛpus extra cęlũ,aut infinitũ eſt/aut Com. 68.

finitum,ſed neqꝫ finitū,neqꝫ infinitū,nō ergo eſt.paulo autē poſt ipm oſtēdet,ppter qd vt demonſtrato B,aut hoc ſuppoſito induxit cōcluſionē.nullū ergo totalr corpus extra cęlū,neqꝫ intellectuale,neqꝫ ſenſibile.Siqdē enī aliquis dicat intellectuale extra cęlū corpus in loco ipm faciet,nā extra ꝛ intra locū ſignificāt.qd autē in loco omne corpus ſenſibile,vt iā acceptū eſt.quę enim in loco corpora,cū aliqua ſunt ſenſibili differētia ꝛ ad minus cū ea quę ſm inclinationē ſm quā vnūqdqꝫ fertur in locū pprium ꝛ manet.Si autē ꝛ cōtinet a loco,ꝛ ſuprficiem tāgibilem hꝫ,ꝛ colorē aliquē inſinuātē,nō adhuc intellectuale,ſed ſenſibile,ſiqdē extra cęlū ſupponitur. at vo ſenſibile corpus nullū eſt extra cęlū,neqꝫ enī infinitū vt oſtēſū eſt,neqꝫ finitū vt ſuppoſitū eſt. Duo igit incōuenientia ſequunt ſupponētibus extra cęlū ſenſibile corpus,vnū qdem nō adhuc intellectuale ſed ſenſibile ipm facere,ſ. qd extra ꝛ in loco eſt,qd quidē ꝛ Ariſtoteles ſignificauit p hoc.quare ſenſibile erit,ꝛ non adhuc,vꝫ.itellectuale,ei autē qd eſt ſenſibile eē,ſeqtur nullum totalr eē.ſiqdem neqꝫ infinitū eſt,vt oſtenſum eſt, neqꝫ finitū vt ſupponit.Poſt autē/ait/Alexāder.nō vt ſupponētem dicere hoc.at vo neqꝫ vſqꝫ aliqd.qd idem eſt cū hoc,neqꝫ finitū.oſtēderat enī ꝙ omne ſenſibile corpus,aut ſurſū,aut deorſum eſt,aut circū,quoꝝ qd qdem ſurſum ꝛ deorſum intra cęlū,qd autē circū cęlum ipſum.ſi igitur nullū eſt pręter hoc corpus ſenſibile,nullum vtiqꝫ extra cęlum erit ſenſibile corpus.

¶ Magis autē eſt logicę argumentari ſic.

Com. 69. ¶ Magis logica argumēta ad diſtinctionē realiū dicūt. realia autē quę accipiūtur a pprijs ppoſito,ꝛ ab ipſa re arguūt vt nō facile ad aliud traducat demōſtratio,logica autē ꝛ dialectica quę vocant.vera qdē ſunt ꝛ ipſa cōmuniora autē ꝛ poſſibilia ēt alijs adaptari,ꝛ ex pbabilibus magis accepta.quoꝝ artē in topicis Ariſtoteles tradidit,locos cōes vocans ſm quos accipiunt argumēta. Oſtenſo igit prius per ppria ꝛ prima argumēta quę a naturali motu ſingulorum,ꝙ nullū corpus ſimplex eſt infinitum,idem ꝛ per cōiora argumenta oſtendit.

¶ Neqꝫ enī circulo poſſibile eſt moueri infinitū omiomerū ens.medium qdem enī infiniti non eſt.qd autē in circuitu circa mediū mouet.ſed ꝛ neqꝫ in rectū poſſibile eſt ferri infinitū. Oportebit enim alterū eſſe tātū locum infinitū in quē fertur ſm naturā,ꝛ aliū tantū in quem pter naturam.

Com. 70. ¶ Precipiens ꝙ omne corpus nāle mouet ſm locum.ſi vere nā principiū motus eſt,oſtēdit ꝙ nullū corpus infinitū,neqꝫ continuū,neqꝫ diſcretū poſſibile eſt moueri ſm locū,ex quo cōcludit ꝙ nullū corpus nāle,neqꝫ cōtinuum,neqꝫ diſcretū,poſſe eſt infinitū eſſe.Et primo in cōtinuis,qa qd circulo mouet omiomerū ꝛ ſimplex non eſt infinitū,oſtēdit in 2ª figura cōcludens ſic.quod circulo mouet omiomerū corpus/mediū habet.infinitū medium nō hꝫ.Cōmunior autē oſtēſio hęc nō a naturali ſolo motu accepta,neqꝫ ſolū adaptabilis nālibꝰ, neqꝫ ſphericis corporibus ſolis neqꝫ ſolis cęleſtibꝰ,ſed oibus circulo motis,ſiue nālia ſint,ſiue artificialia, ſiue ſpherica,ſiue alterius figurę,ſiue cęleſtia,ſiue ſup terram. omnia enī quę circulo mouent circa mediū neceſſe moueri.In pmiſſis aūt argumētis oſtdit ꝙ neqꝫ cęleſte corpus,neqꝫ quę ſub luna corpora poſſunt īfinita eē ex motibus qui inſunt ipſis ſm nām.neqꝫ enim circulare circulo ferri poſſet,ſiqdē infinitū eſſet,neqꝫ quę ſub luna recte incedere.infinitā enim haberēt grauitatē vel leuitatem.qd qdem impoſſe oſtēſum eſt. Et quę a pportiōe autē magnitudinū,ꝛ motuū demōſtratio cōuenienter facta in nāliter motis corporibus.hoc autē l. omiomerū exiſtēs ſuppoſitū eſt.nō qa anomiomera ꝛ cōpoſita circulariter mota nō circa mediū mouētur.omne enim qd circulariter mouet,circa mediū mouetur,ſed qa de ſimplicibus corporibus nūc ſermo erat.Qd enī omiomerum exiſtēs,pro ſimplici apponit.nā in hoc facit oſtēſionem,qa ꝛ cōpoſitis nālis motus ſm dñium alicuius ſimpliciū qd in ipſis ſit.Qd aūt neqꝫ ſup rectā mouebitur infinitū per deductionē ad impoſſe oſtendit ſic.ſi mouetur ſup rectā infinitū,qm quę ſuper rectā mouentur,ꝛ ſm nām mouētur,quādo ad pprium locū ſiūt.ꝛ pter nām,quādo ad 2trium,neceſſe duo infinita eſſe loca, eū ſcꝫ in quē ſm nām ferūtur,ꝛ eū in quem pter naturā,ſed impoſſe duo eſſe loca infinita,neqꝫ enim corpora,neqꝫ loca duo infinita eſſe poſſunt,ſi omniquaqꝫ qd infinitū.ꝛ ita qdem ipſe ex ſm nām ꝛ pter nām moueri quę ſuper rectā duplr oſtendit qd infinitū impoſſibile eſt eſſe.Poſſibile autē idem oſtēdi ꝛ ſi infinitū trāſeat ꝙ liꝫ vtcūqꝫ a loco in locū,duo enī erunt loca.ſ.quē relinquit,ꝛ in quē tranſit.Cōmunior autē ꝛ hęc videt oſtenſio,ſm qd eadem leuibus ſimilr adaptantur ꝛ grauibꝰ. Idem autem hoc argumētū impoſuit,quādo dixit. At vo neqꝫ totaliter infinitū cōtingit moueri,aut enim ſm nām mouebit,aut vi/ꝛ ſi vi/eſt ipſi/ꝛ qui ſm nām.quare ꝛ locus alius in quē feretur,hoc aūt impoſſe.Et Alexāder quidē notās.hoc l. rōnabilius ait/hic poni ipſum magis logicū exiſtēs,ꝛ qa hic apponit nō vt qd circulo fertur moueri ppter nō habere mediū,nunc autē illius nō meminit.Forte aūt tāqꝫ oſtēſiōe accepta a pprijs his quę mouētur ſuper rectā,pprium enim his quę ſm naturam ꝛ pter nām,ꝛ a cōiter inexiſtētibus leuibus ꝛ grauibus.Cōiter enī ipſis ineſt qui ſm naturā ꝛ pter naturam merito ipſam ꝛ in argumentis quę a pprijs poſuit, ꝛ in his quę a cōmunibus,quod autem circulo mouet, vt cōmune hic acceptum eſt.

¶ Adhuc autē ſiue natura habet motū eius qd in rectum/ſiue violentia mouet,vtriuſqꝫ oportebit infinitā eſſe mouētem potētiam, quę enī infiniti infinita,ꝛ infiniti etiā infinita virtus.quare erit ꝛ mouēs infinitum.Nō autē in his quę de motu ꝙ nullū habet infinitā virtutem finitoꝝ,neqꝫ infinitorum finitā.Si igit ſm naturā ꝛ pter naturam cōtingit moueri,erunt duo infinita,quod qdē mouens ſic,ꝛ quod mouetur.

¶ Oſtenſo ꝙ nō eſt infinitū corpus qd mouet ſuper rectā ex fore duo loca infinita,qd erat impoſſe,idē oſtendit ex fore duo infinita corpora,qd ꝛ ipm ſimilr eſt impoſſibile,oſtēdit autē duobus pdemōſtratis ab ipſo.ſ.ꝙ omne qd mouetur ab aliquo mouet,qd in 7° de nāli auditu oſtēdit,ꝛ ex hoc ꝙ ſi moueat infinitū,ab infinita moueri virtute.nullam autē finitā magnitudinē virtutē habere infinitā.qd qdem in 8° eiuſdē negotij demōſtrauit,ſiue igit ſm naturā ſuper rectā mouere infinitū corpus,ſiue pter naturā ꝛ vi/vtroqꝫ mō īfinitū exiſtēs ab infinita virtute mouebit,mouēte ipſum corpore infinito ꝛ ipſo exiſtēte.nam infinita virtus īfiniti corporis, ꝛ infiniti corporis infinita virtus eſt,vt enī tūc pdemōſtratum/ſignificatū eſt nūc.Quoniā autē quę quidē Com. 71.

ſm naturā mouenť, ⁊ ſi ab aliquo moueātur intus in ip-ſis ⁊ in corpore exiſtēs habent mouēs. Hoc autē nihil facit ad deductionem incōuenientis.ſ. duo fore infinita corpora, mouēs ⁊ motū, merito appoſuit. [Si igitur qđ ſm nām ⁊ pter nām cōtingit moueri] ⁊ tūc ſubiunxit B, ſc3 [erūt duo īfinita, qđ gdem mouens, ſic ⁊ qđ mouetˀ] cōuenienter ⁊ [ſic ſepponēs. Nam ei quod violētia mo-uetur cōſequitur aliud pter ipm eſſe qđ mouet. Qm igiť quod ſm naturā mouetˀ, ⁊ pter naturā cōtingit moueri. qđ autē tale extrinſecus h3 mouens, ⁊ ſi infinitum ſit qđ mouetˀ, infinitū neceſſe ⁊ mouēs eſſe, merito dixit, ꝙ ſi-ue natura, ſiue violētia infinitū in rectū moueať, ab infi nito mouebiť, non quādo ſm nām moueť, ſed ga cōtin git qđ natura moueť ſuper rectā ⁊ vi moueri. Huic autē aſſegtur ab infinito aliquo extrinſecus moueri, vt ſit de ductio rōnis talis. infinitū corpus, ſiue ſm naturā, ſiue pter naturā dicatur moueri ſuper rectā. cōtingit ipm vi ⁊ pter nām moueri. corpus qđ vi moueť, deforis ab ali-quo corpore mouente ipm mouetˀ. qđ deforis ſic moue-tur, ſi īfinitū ſit ab īfinita virtute mouebiť. corpus aūt in finite virtutis, infinitū ⁊ ipm eſt ſm magnitudinē. infi-nitū ergo corpus ab infinito aliquo alio corpore moue-bitur. Duo ergo erūt infinita mouēs ⁊ qđ mouetˀ, qđ eſt impoſſe, ſed in pcedētibus gdem oſtēdit, ꝙ impoſſe infi-nitū ab infinito pati aliqđ, a primis ⁊ pprijs a ppoſitiōe ſumptis. hic autē contētus fuit deducere ſermonem ad inopinabile aliquod. ſ. duo fore infinita, propter quod ⁊ argumentum vocauit magis logicum.

Adhuc mouens qđ infinitū aliquid eſt. ſi quidē enī ipm ſeipſum animatū erit. Hoc autē quo mō poſſibile infinitū eſſe animal? ſi autē aliud aliquid mouens, duo erunt in-finita, ⁊ mouens, ⁊ quod mouetur. differē-tia ſm formam ⁊ virtutem.

Com. 72. Oſtēſo /ait/ Alex. incōuenienti qđ ſegtur ad vi moue-ri infinitū, ga neceſſe extrinſecus aliud infinitū eē mo-uens ipm, nūc oſtēdit ꝙ ⁊ ſi ſm naturā etiā moueať idē incōueniens ſegtur. Si enī /ait/ omne qđ ſm naturā mo uetur ab aliquo mouetˀ, ⁊ aut a ſeipſo, aut ab alio moue-tur, ⁊ infinitū ſi ſm naturā mouetˀ, aut a ſeipſo mouetˀ, aut ab alio, ſed ſigdem a ſeipſo, animatū erit. ſola enī p ſe mobilia mota ab aīa quę in ipſis, ſed ſi hoc aīal eſt in-finitū corpus. impoſſe autē animal infinitū eē. Nam ani mal figuratū eſt ⁊ terminatū forma, infinitū aūt nō eſt formatū, ⁊ aīal gdem in cōmenſuratione partiū ad inui cem. infinitū autē nihil h3 cōmēſuratū. Si igiť non a ſe-ipſo mouetˀ, ſed ab alio. duo erūt infinita ⁊ mouēs ⁊ qđ mouetˀ, differentia ſm formā, hoc eſt in ppria circūſcri-ptione diſtincta. ſi enī cōtinua eſſent, nō vtiqꝫ paterenť ab inuicē, nihil eni a ſeipſo patitur. Differētia aūt ⁊ vir-tute. ſi hoc gdem eſt mouēs, hoc aūt ſit motum, infinita ambo. duo ergo vere vtiqꝫ eſſent infinita, qđ impoſſibi-le, vt prius dictū eſt. Pōt autē /ait/ Alexā. pdicta plu-ra eē argumēta, ⁊ oīs vnius argumēti partes dicēte ipſo, qm̄ omne qđ mouetˀ ab aliquo mouetur, ⁊ aut a ſeipſo, aut ab alio, aut ſm nām, aut pter naturā, ⁊ oſtēdente ad vnūquodqꝫ ipſoꝝ, impoſſibile aliqđ aſſequēs, ſiue enī pter naturā, plures infinite magnitudines, extra enim qđ ſic mouet, ⁊ vim infert, ſiue ſm nām, ſigdē a ſeipſo, infinitū aliqđ corpus aīal erit, qđ eſt impoſſe, ſi autē ab alio, infinitū aliqđ corpus iterū aliud erit, qđ īfinita ſui virtute mouebit infinitū corpus. Videbiť aūt vtiqꝫ /ait/ Alex. ⁊ neglexiſſe quę ſm naturā mouenť, quę neqꝫ ex-trinſecus habēt aliquid qđ mouet ipſa, ſi ſm virtutē q̄ in ipſis mouenť. Aut hoc /ait/ neglexit tāqꝫ oſtenſum p hoc, ꝙ neqꝫ grauitas, neqꝫ leuitas pōt eſſe īfinita. Aut ⁊ ppter hoc logica eſt argumētatio. probabiliter enī di-uiſionē fecit. Aut etiā hęc ab aliquo extriſecus mouēte oſtēſa ſunt in nāli auditu moueri. nā3 a cauſa gnōnis ip ſorū. Sic gdem igiť Alex. nō attendens (vt eſtimo) ad hoc [ſiue natura h3 motū eius qui in rectū ſiue vi,] Non enī vtiqꝫ dixiſſet neglecta eē in diuiſiōe hac quę ſm na turā mouenť. Poterat igiť tali diuiſiōe vtiť Ariſtote-les. infinitum corpus ſi h3 motū, aut ſm naturā h3 ipm, aut vi, ⁊ ſi ſm naturā, aut natura, aut vt quę dicunť p ſe mobilia, quę mouētur ab anima quę ī ipſis. nā3 qđ vi, ad ambo hęc cōtradiuiſū eſt. Oſtēſo igiť ꝙ non vi, ne ceſſe eē aliqđ extrinſecus aliud infinitū mouēs eē, neqꝫ vt nālia, ga quę ſm naturā, ⁊ pter naturā cōtingit moue ri, ⁊ iterum idē foris erit mouens, oſtēdit ꝙ neqꝫ vt per ſe mobilia a ſeipſo mouetur, vt non aīal ſit, neceſſe igiť ab alio. ⁊ iterum extrinſecus mouens.

Si autē non cōtinuū omne, ſed quemad modū dicit Democritus ⁊ Leucippus de terminatū vacuo vnū neceſſarium eē oīū motū. Determinata ſunt quidē enī in figu ris, naturā autē dicunt eſſe ipſoꝝ vnam, ſed quēadmodum ſi aurū vnūquodqꝫ ſi ſegre-gatū. Horū autē quēadmodum dicimus neceſſariū eſſe eūdem motū. vbi enī vnus bolus ⁊ tota terra fertur, ⁊ totus gdē ignis; ⁊ ſcintilla in eūdem locū. Quare neqꝫ leuē ſimplr nullū erit corporū, ſi omnia habent grauitatē, ſi autem leuitatē, graue nullū erit. Adhuc ſi grauitatē habet, aut leuitatē erit, aut extremū aliquid totius, aut mediū. hoc autē īpoſſibile infinito ente, totaliterqꝫ vbi non eſt mediū, neqꝫ extremū, neqꝫ hoc qui-dem ſurſū, hoc autē deorſum, nulluſqꝫ lo-cus erit corporibus lationis. hoc autem non exiſtēte, motus nō erit. Neceſſe enī moueri aut ſm naturā, aut pter naturā. hęc autē de-terminata ſunt locis, pprijs ⁊ alienis. Adhuc ſi vbi pter naturā manet aliquid, aut fertur, neceſſe cuiuſdam eſſe alterius hūc locū ſm naturā. hoc autē credibile ex inductione. Ne ceſſe igitur neqꝫ omnia grauitatē habere, aut leuitatē, ſed hęc gdem, hęc autem non. Qđ quidem igitur nō eſt corpus omnino infini-tum, ex his manifeſtum.

Oſtenſo ꝙ nullū corpus nāle ſimplex cōtinuū qualia ſunt elemēta, infinitum eē eſt poſſibile, oſtēdit ꝯiter, ꝙ neqꝫ vt diſcreta īfinita multitudine poſſibile eē circula-ria corpora, vt g circa Democritū ⁊ Leucippum ſuppo nebāt, qui ante ipm fuerūt, ⁊ poſt ipm Epicurus. Ipſi. n. dicebāt pncipia eē infinita multitudine, quę ⁊ atomos ⁊ indiuiſibilia putabāt ⁊ impaſſibilia ppter ſolida ⁊ ipar-tibilia eſſe in vacuo, ⁊ in vacuū ingredientia. qđ in cor-poribus dicebāt fieri, ⁊ atomos in infinito vacuo ſepa-tos ab inuicē, ⁊ differētes figuris ⁊ magnitudinibꝰ ⁊ po Com. 73.

ſitione

ſitione ꝛ ordine ferri in vacuo, ꝛ comphēſas inuicē ꝯdē ſeri, ꝛ rei diſſilitudineꝫ vtcūqꝫ ꝯigit fieri, hęc aūt cōplicari inuicē ſm figurarū ꝛ magnitudinū ꝛ poſitionū ꝛ ordinū cōmēſurationū, ꝛ accidere ſic cōpoſitoꝝ gnōnem pſici. ¶ Ad talē igiť cīrcotuꝫ dubitationeꝫ Ariſto. ꝯdicens plures colligit concluſiones. primam ſi figuris q̄dē ꝛ magnitudinibus ꝛ talibus differrent abinuicem atomi, conſiſtentia autem ipſoruꝫ ꝛ natura eſt eadē, qm̄ ſm naturam motus, ꝛ nō ſm figuras vel magnitudines, neceſſe omnium eūdem eſſe motuꝫ, quare nō hos quidē ipſoruꝫ eſſe graues, hos autē leues, ſed omnes ſimiľr graues vel leues, quod ꝛ pter euidentiaꝫ videtur: ꝛ oſtendet infra, ꝙ naturaliuꝫ corporuꝫ hęc quideꝫ grauia, hęc auteꝫ leuia ſunt, ꝙ auteꝫ neceſſe vnaꝫ habētia naturā vnaꝫ habere inclinationeꝫ, ꝛ per exēpla oſtendit. ſ. per auruꝫ. q̄leſcūqꝫ eniꝫ fuerint figurę pluriuꝫ fruſtoꝝ auri, omniū inclinatio eſt eadeꝫ, ꝛ a ſimplicibus corporibus, vbi eni vnus bolus, ꝛ tota terra ferť, ꝛ quideꝫ tanta exiſtēte magnitudine, ꝛ ſm figuram vt veriſimile differētia, ꝛ totus autem ignis ꝛ ſcintilla in eūdem locum feruntur, quare ꝛ atomoruꝫ ad quod fertur vnus, ad hoc ꝛ omnes feruntur, quare aut leuia tātuꝫ erunt omnia corpora aut grauia ſolū. ſi enim ſimplicia, ſicut palaꝫ ꝙ ꝛ cōpoſita. nam compoſita ſm dominiuꝫ ſimplicium in ipſis habēt differētiam ſm inclinationes. Secūdo autē vtitur argumēto tali ex poſtenſo, ſiquideꝫ grauitatē habent atomi erit aliquid vniuerſi mediuꝫ, ad quod ferūtur grauia, ſi autē leuitatem erit extremuꝫ, ad quod ferūtur leuia, ſed impoſſibile, aut mediū eſſe, aut extremuꝫ, in infinito ente vacuo. impoſſe ergo atomos grauitateꝫ vel leuitatem habere, ſi igiť omne naturale corpus, aut ſm grauitatē, aut ſm leuitatē mouet, atomi autē neqꝫ grauitateꝫ, neqꝫ leuitateꝫ habēt, palaꝫ ꝙ nō mouebūtur. Tertio auteꝫ argumēto vtit tali, ꝛ ipm iterū ex poſtenſo. in infinito vacuo indeterminato eſt, neqꝫ mediū, neqꝫ extremū in ħ, neqꝫ ſurſuꝫ eſt, neqꝫ deorſuꝫ. vbi autē neqꝫ ſurſuꝫ eſt, neqꝫ deorſuꝫ, in hoc locus nō eſt, vbi autē locus nō eſt, motus ſm locum nō eſt. ꝛ alia q̄dem plana. qđ autem loco nō exiſtēte motus nō eſt, oſtēdit ſic. ſi quod mouet, vel ſm naturam, vel pter naturā mouet, ſm naturā autē ꝛ pter naturam moueri, locis determinatuꝫ eſt, ſi ſm naturaꝫ q̄deꝫ moueri eſt moueri ad ppriuꝫ locū, pter naturā auteꝫ ad alienuꝫ. ſi ergo loco non exiſtente non eſt ſm locū determinatio, neqꝫ qđ mouetur vtiqꝫ erit. Quartū inducit. ſ. hoc. adhuc vbi pter naturaꝫ aliquid manet, aut ferť neceſſe alicuius alterius eſſe hunc locum ſm nāꝫ. ¶ Hoc autem /ait/ Alexāder aſſequi primo argumēto. cū oſtendiſſet enim in illo ꝙ oībus vnius ꝛ eiuſdeꝫ naturę atomos, ſeqtur omnia corpora, aut grauia ſoluꝫ eſſe, aut leuia ſolum, nunc oſtendit hoc impoſſe eſſe, ex eo ꝙ locꝰ q̄ eſt alterius pter naturā, eſt alterius ſm nām, qđ q̄deꝫ ex inductione credibile fecit. naꝫ locus qui terrę pter naturā eſt, hic igni ſm naturā, hic autē eſt qui ſurſuꝫ, ad queꝫ fertur ignis ſm naturā. hoc autē ſic ſe habēte ſiq̄deꝫ ſurſum moueri atomis pter naturaꝫ exiſtibus leuibus erit vtiqꝫ alicui alteri corpori q̄ deorſuꝫ motus ſm nāꝫ. ſi auteꝫ motus ſurſuꝫ pter nām illis, aliꝗ alicui ſm nām q̄ ſurſum exiſtēti alterius naturę, ſi autē hoc opꝫ ꝛ aliaꝫ quādā eſſe corporis naturā, in qua ſm naturam erit, locuſqꝫ ꝛ motus qui atomis pter naturam. Sic quidem Alexander attendens maxime ad illatum hoc. ſ. neceſſe itaqꝫ nō omnia, aut grauitatē habere, aut leuitateꝫ, ſed hęc q̄deꝫ, hęc autē nō. Forte auteꝫ ſi vt ꝯſequēs hoc ad pmū argumentū Ariſt. induxit, non vtiqꝫ hoc. ſ. adhuc hordinaſſet tanta facta remotione, ſed videť ꝛ hoc oſtēſiuꝫ eſſe eiuſdē cuius q̄deꝫ ꝛ pxime dictū huius. ſ. motuꝫ non eē loco nō exiſtente. ſi eniꝫ vbi pter naturā aliquid manet, aut fertur neceſſe alicuius alterius eſſe hūc locū ſm naturam, palam ꝙ neqꝫ ſm naturam, neqꝫ pter naturā eſt moueri vel manere non exiſtente loco, ſed in proxime q̄dē dicto ħ oſtdit p ħ, ꝙ motus ſm nāꝫ ꝛ pter nām locis determiatus eſt, ħ aūt p ħ, ꝙ q̄ alteriꝰ pter nāꝫ, alteriꝰ ſm nāꝫ eſt, hypotheſis aūt q̄ dicit vbi pter nāꝫ aliquid manet / vt de dicēdo dicebať, ſꝫ nō vt de pdicto, nō eniꝫ vtiqꝫ cōpleret in ħ neceſſe alteriꝰ alicuiꝰ eē locū ſm naturā, ħ aūt credibile ex iductiōe, ꝛ vt ab alio pnꝰ induceret, neceſſe itaqꝫ oīa aut grauitatē hēe aut leuitatē, ſꝫ dicebať vtiqꝫ, ſi vbi pter nāꝫ aliq̄d manet, aut ferť ex̄ neceſſe nō oīa, aut grauitatē hēe, aut leuitatem. Nūc aūt ex hac argumētatiōe oñſo, ꝙ motu exiſte ꝛ māſione, hac q̄dē ſm nāꝫ, hac aūt pter nāꝫ, ꝛ locū neceē eē hūc q̄dē ppriū hūc aūt alienū, vt corollariū iaꝫ vt ꝯſis dictis iduxit. neceſſe itaqꝫ nō oīa, aut grauitatē hēe, aut leuitatē, ſꝫ hęc q̄dē, hęc aūt nō, ſi eni qđ ſm nāꝫ, ꝛ pter nāꝫ locis determiatuꝫ eſt, ꝛ ſi qđ alteriꝰ pter nāꝫ, alteriꝰ ſm nāꝫ eſt, neceē nō oīa grauia, aut leuia eē. Si eniꝫ vna iclinatio eēt nō vtiqꝫ hęc q̄dē pter nām, hęc aūt ſm nām mouerenť. vnus eni eēt ꝛ locꝰ, neqꝫ qđ alteriꝰ pter nāꝫ alteriꝰ ſꝫ nāꝫ. ¶ Hęc itaqꝫ argumētis atomos, ſiles ſm nām in infinito vacuo motos eē pīma eīnta, vt videbať Leucippo ꝛ Democrito, iterimunt excellēter, ſi eniꝫ eſt motus hic q̄dem pter nām, hic aūt ſm nām, ꝛ determinata ſunt loca ad q̄ motus, ꝛ nō in infinito vacuo latio, ꝛ quę feruntur nā differūt ab inuicē, ſed nō figuris ſolis ꝛ magnitudinibꝰ. Attamē cōtinuū q̄dē infinitū, aut ſm multitudinē eē corpꝰ vniuerſi, nō videť iterimere ſermo. Qualiť igiť ex his manifeſtū ē /ait/ ꝙ nō ē infinitū corpꝰ vniuerſi: hāc itaqꝫ inſtātiā intellexit Alex. Qđ aūt /ait/ nō ē poſſe infinitos atomos eē eſt oñdere vtētes paulo añ dictis ab ipſo. Dixit eniꝫ ꝙ ꝛ ſi diſcreta ſint, nihil minꝰ ꝯtiget vtiqꝫ ignē q̄ ex oībꝰ infinitū eē. idē eni ꝛ de atomis dicemꝰ. q̄re ſi oiquaqꝫ qđ ex atomoꝝ ꝯpōne diſtat i infinitū vnū corpꝰ nō adhuc vacuuꝫ erit, ſi. n. triāgularis corpa infinita ꝯpoſitū ex his infinita, his q̄ ex aliꝗs figuris corpibꝰ nō dabit locū, ſꝫ poſſe q̄dē erat pdem fato ꝙ nō ē magnitudie infinitū oē oñdere ꝙ neqꝫ multitudie infinitū ē, q̄ neceē ꝛ magnitudine eē, nō tñ vē ad ħ nūc ꝯdicē Ariſto. ſ. infinitos eē multitudie atomos, neqꝫ ad ħ iducte ſūt ꝯnes, ſꝫ hę q̄dē ad infinitū vacuū, hę aūt ad ipſos atomos ſupponi eiuſdē eē nāę. Forte igiť i realibꝰ ōmiſſionibꝰ pacceptō ꝙ q̄ q̄dē ex finitis multitudine magnitudibꝰ magnitudo ꝛ ipſa infinita ē, q̄ aūt ex finitis finita, oñſo ꝙ finitū ē magnitudine vniuiſū hꝫ oñſū ꝙ nō ē ex infinitis multitudine. Hic āt magꝰ logice obuiās ad dicētes ꝯtinuū q̄dē infinitū, aut qđ oē trāſiuit ad dicētes diſcretū vacuo qđ oē vt ex atomis eiuſdē nāę i vacuo latis ꝯſiſtēs, ꝛ cōtrꝰ obuiās ħ ipꝫ iterimit. ſ. ex talibꝰ ꝯſiſtē, ſiue infinitis multitudine ſiue finitis. palā. n. ꝙ deducte ōnes ꝛ ſi atomi dicēť infiniti multitudine ꝯcludūť. Merito igiť i hypotheſi infinitis nō meminit dicēs. ſi āt ñ ꝯtinuū qđ oē, ſꝫ ſic Demo. ꝛ Leu. diſcretū vacuo, ꝯtinēť. n. i diſcreto infinitūqꝫ multitudine ꝛ finitū. In ōne aūt, ꝙ q̄dē igiť /ait/ ñ ē corpꝰ vniuiſi infinitū, ex his manifeſtū. naꝫ eōdemōſtratū eſt, ꝛ ꝙ neqꝫ vt diſcretum infinitū eſt. vt Demo. ꝛ Leucip. dicebāt, nā ꝛ impoſſe ſic diſcretū oſtēſum eſt, ſiue ſit ex infinitis multitudie, ſiue ex finitis.

¶ Quia autē neqꝫ plures poſſibile eſt eſſe cęlos. Hoc eniꝫ dicebamus intēdenduꝫ, ſiquis non putat vľiter oſtēſum eſſe de corporibus ꝙ impoſſe eſt eē extra mundū. ſ. de quocūqꝫ ipſoꝝ, ſꝫ ſolū in infinite poſitis dictū eē rōnē.

Com.74. ¶ Poſtq̄ oſtẽdit ꝙ nõ eſt infinitũ magnitudine corpus ex eo ꝙ neq̄ īfinitũ eſt cęlũ, neq̄ quę ſub luna elũta cõſequẽter incipit ingrere, q̄uis ſi nõ infinitũ ſit corp⁹ oẽ, tamẽ tãtũ eſt forte vt ſit poſſe plures eẽ mũdos ex ipſo, ſed ſeponẽs tũc hoc ꝓblema vl̃ter ꝑmo voluit ingrere, ſi eſt corpus nãle infinitũ, qđ ꝛ in 3° de nãli auditu q̄rit, ꝛ oſtẽdẽs ꝙ nõ eſt, cõdemõſtrauit ꝙ extra cęlũ non eſt corpus, neq̄ īfinitũ, neq̄ finitum, neq̄ itellectuale, neq̄ ſenſibile, ꝛ tũc magis logicis ꝓceſſib⁹ vſus fuit, oſtẽdens iterũ ꝙ neq̄ circulo mobile corp⁹ īfinitum eſt, neq̄ aliqđ eoꝝ quę ſup rectã ferunt̃, ꝛ ꝯcludẽs ꝙ nõ eſt corpus vniuerſi īfinitũ, tractat de cetero reiectã ingſitionẽ. Forte etſi nõ īfinitũ ſit hoc cęlũ, aut mũdus ſm cęlũ, neq̄ eſt totalr̃ īfinitũ corpus, ſ; tñ ꝛ vt ſint plures mũdi. h̃ autẽ idẽ eſt cũ priori, vtrũ vnigenitũ eſt h̃ cęlum aut mũdus, aut plures eẽ poſſe. Cęlos aũt ꝛ nũc vocat mundos, hñtes ꝛ id qđ ſub luna. palã aũt ꝙ ſi qdeꝫ vl̃ter aliqs putet demõſtratũ eẽ ꝑus ꝙ ipoſſe qđcũq̄ corpus eẽ extra hũc mũdũ, nõ adhuc ingret ſi eſt ali⁹ corporalis mũdus, ſiue nõ, ſi aũt putet q̄ in ſolis idetermīate poſitis. Alex. aũt de īfinitis itelligit, ꝛ exponit ſic. ſi enĩ aliqs dicit nõ putat nos demr̃aſſe vl̃ter ꝙ nullus eſt corp⁹ extra hunc mũdũ ex qb⁹ mũdus ꝯſiſtit, qđ ꝛ ipm oſtẽſuꝫ eſt, ſ; ſolũ a nobis putat rõnẽ factã eẽ de hoc ꝙ nullũ corp⁹ ſit infinitũ. naꝫ īfinitũ dicit idetermīate poſitũ, qm̃ nullus ẽ locus determīatus īfiniti, eo ꝙ ꝛ ipſ; idetermīatũ eſt īfinitũq; ens, oſtẽdem⁹ ꝯñter ꝙ nullũ corp⁹ ſit ex̃ hũc mundũ, quo oſtẽſo ſeq̄t̃ neq̄ mũdos eẽ poſſe plures. Forte aũt idetermīate poſitã nõ ſignificat qđ īfinitũ. Nõ eniꝫ vtiq̄ ipm pluraliter poſuiſſet, nõ enĩ ſunt multa īfinita, ſed ꝛ ſi q̄s nõ putat vl̃ter demr̃atũ eẽ de corporib⁹ ꝙ īpoſſibile extra mũdũ eẽ. hoc aũt [qđcũq̄ ipſoꝝ] non de his eſtimo dici, ex qb⁹ mũdus ꝯſtat, ad magis ꝑticularia [idetermīate poſita ꝯdiuiſuꝫ] ſ; de illo de quo oſtẽdet ꝯñter / ꝙ nullũ vl̃ter corpus eſt extra mũdũ, quo oſtẽſo vt Alex. ꝯfitet̃, ſeq̄tur neq̄ mũdos poſſe eẽ plures, ꝛ [idetermīate aũt poſitis] dictũ eſt puto ad ꝯdiſtinctionẽ facientiũ ad diſpõneꝫ mũdi. Si eniꝫ indetermīate poſita ſola oſtẽſa ſunt nõ entia extra cęlũ icertuꝫ eſt, ne forte ſint q̄ ꝑficere mũdũ nata ſũt, ꝛ ꝓp hoc ꝛ alij mũdi ſint, ſi igit̃ nõ putat aliqs vl̃ter oſtẽſuꝫ eẽ, nũc opꝫ oñdere ꝙ nullũ corp⁹ eſt ex̃ hũc mũdũ, ꝛ merito putat h̃ nõ idigere demr̃one. In ꝓcedẽtib⁹ enĩ ꝙ qdẽ īfinitũ corp⁹ nõ ẽ ex̃ cęlũ nullũ, hꝫ oñſuꝫ, ſi qdẽ oñſuꝫ ẽ vl̃ter ꝙ nõ ẽ corp⁹ īfinitũ. Qꝫ aũt neq̄ finitũ corp⁹ eſt ex̃ celuꝫ, qđ vſq̄ aliqđ in illis vocauerat cõfeſſuꝫ vult nũc, oſtẽdẽdũ ſuppõnes induxit vl̃ter. nullũ ḡ corp⁹ ex̃ cęlũ. Alex. aũt ꝛ ꝑus dixit ꝛ nũc / ait / ꝙ ipoſſe nõ ex ſuppõne dictũ eſt. Ariſto neq̄ vſq̄ aliqđ qđ idẽ eſt cũ h̃, neq̄ īfinitũ, ſi qdẽ oſtẽſuꝫ ẽ ꝙ oẽ corp⁹ ſenſibile, aut ſurſuꝫ, aut deorſum eſt, aut circa. hoc aũt ꝛ a ſimplicib⁹ motib⁹ oſtẽſuꝫ eſt, ꝛ eſt ſurſuꝫ qdem ꝛ deorſuꝫ intra cęlũ, qđ aũt circũ ipſum cęlũ.

¶ Omnia eniꝫ manẽt ꝛ mouẽt ſm nãꝫ, ꝛ violẽtia, ꝛ ſm nãꝫ qdẽ in quo manẽt nõ violẽtia ꝛ ferunt̃, ꝛ in quẽ ferunt̃ ꝛ manẽt. In quo aũt violentia ꝛ ferũtur violẽtia, ꝛ ĩ quẽ violẽtia ferunt̃ violẽtia ꝛ manẽt. Adhuc ſi violentia eſt iſta latio, cõtraria ſm naturam.

Com.75. ¶ Duo axiomata oſtendẽdoꝝ ꝓaccepit tãq̄ euidentia, vnũ qdẽ ꝙ oĩa nãlia corpora ꝛ manẽt ꝛ mouent̃ ſm naturã, ꝛ vi, ꝛ in quo manẽt ſm nãꝫ in h̃, ꝛ ferunt̃ ſm nãꝫ, ꝛ ecõtra, in qđ ferunt̃ ſm nãm, in hoc ꝛ manẽt ſm nãm. ꝛ rurſuꝫ in quo manẽt vi, ꝛ ferunt̃ vi in h̃, ꝛ in qđ ferunt̃ vi, ꝛ manẽt in hoc vi. Hęc aũt oĩa [ꝛ manẽt ꝛ mouent̃, ꝛ ſm nãm ꝛ vi,] ꝓñt / ait / Alex. vt in oĩb⁹ natis manere dici. nã manere nata ꝛ manẽt ꝛ mouentur, ꝛ ꝑter nãꝫ ꝛ vi, talia aũt quę ſub luna. nã qđ circulo mouet̃, neq̄ moueri põt ꝑter nãm, neq̄ manere, ꝛ totalr̃ demr̃ones quę ex his axiomatib⁹ de corporib⁹ q̄ ſub luna facit, vt docebimur, ſi aũt cogat q̄ hoc, [oĩa eniꝫ ꝛ manẽt ꝛ mouentur] vl̃ter intelligere põt dici (vt eſtimo) ꝙ manſio manẽtiuꝫ ꝛ mot⁹ motoꝝ, h̃ qdẽ eſt ꝑter nãm, h̃ autẽ ſm nãm. quę aũt manſionẽ hñt ꝛ motũ, in vtroq̄ qđ ſm nãm hꝫ ꝛ ꝑter nãm. Scdm autem axioma, ſi violẽtia hęc latio ꝯtria ipſi ſm nãm. Dicit aũt ꝙ ꝯtius motui alicui⁹ ꝑter nãm, ſm nãm ipſi eſt. ſupponẽs autẽ Alex. plures vno mot⁹ poſſe eẽ ꝑter nãm, q̄ qđ nõ ſm nãm, mox ꝑter nãm eſt. naꝫ bolus nõ ſolũ ad ſurſuꝫ mouet̃ ꝑter nãꝫ, ſed ꝛ ad latus, h̃ igit̃ ſupponẽs Ariſt. qdẽ ſmonẽ ſeruare videt̃. Nam plures / ait / ꝑter nãꝫ mot⁹ nõ ſũt ꝯrij. cõtrari⁹ aũt ei q̄ ꝑter nãꝫ mox ſm nãm ẽ. ¶ Dubõnes aũt ſibiipſi ad h̃ inducit. Si enĩ plures / ait / q̄ ꝑter nãꝫ mot⁹ nõ ſũt ꝯrij, qui autẽ ꝯtri⁹ ei q̄ ꝑter nãꝫ mox eſt ſm nãꝫ, vnicuiq̄ aũt ipſoꝝ ẽ ꝯtri⁹ aliqs, ꝛ ſi q̄ ꝯtri⁹ ei q̄ ꝑter nãm eſt ſm nãm, plẽs erũt q̄ ſm nãm mot⁹ vniuſcuiuſq̄ ſimplicis corpis, qđ qdẽ ĩcõueniẽs. vnus enĩ vni⁹ oſtẽſus eſt. ſi aũt aliqs dicat vnũ eẽ ꝯtriũ his q̄ ꝑter nãm exĩtib⁹ plurib⁹, nõ adhuc vnum vni ꝯtriuꝫ, qđ eſt icõueniẽs. ¶ Et ſoluit dicẽs ꝙ oñſũ ẽ ĩ ꝑmis ꝙ oẽ qđ nõ ſm nãꝫ mouet̃ ꝑter nãmq̄ ꝛ ꝯtio mõ mouet̃. q̄ ꝛ qđ trãſmutat̃ oẽ in ꝯtiũ trãſmutat̃. nã qđ itermediũ ꝯtiũ aliqualr̃. quare motui alicui⁹ ꝑter nãm ꝯtrius q̄ ſm nãm. Videt̃ aũt ꝑ h̃ dicere Alexan. hic ꝙ in ſimplicib⁹ nãlib⁹ motib⁹ ſicut vnus vni⁹ q̄ ſm nãm, ſic ꝛ vnus q̄ ꝑter nãm, ꝯtri⁹ ei q̄ ſm nãm. Alij aũt oẽs mixti, ꝛ neq̄ ꝑter nãm ſimplr̃ dici pñt vtiq̄, neq̄ ſm nãm, ꝛ ſi dicat ꝙ nõ ſm nãꝫ, mox ꝑter naturã eẽ, nõ vt ꝯtriũ ei, qđ ſm nãꝫ, oẽ ꝑter nãꝫ, ſed vt ꝑter id qđ ſm naturam.

¶ Ad mediũ aũt qđ hic ſi vi ferret̃ terra ide, hinc ferret̃ illuc ſm nãm. ꝛ ſi manet hic non violentia, ꝛ feretur ſm naturaꝫ huc. vna enĩ quę ſm naturam loci mutatio.

¶ Viẽs ꝓacceptis tale aliqđ ſm Alex. iducit, terra ex̃ mũdũ exĩſſe, ſi qdẽ ad mediũ hui⁹ mundi fert̃ vi, ꝛ ꝑter nãm, hinc illuc mouebit̃ ſm nãm, ponit̃ enim ꝯtius ei q̄ ꝑter nãm ſm nãm eẽ. Cõtrari⁹ aũt q̄ a medio hui⁹ mũdi ei q̄ ad mediũ. ſic aũt vtiq̄ erit ipſi q̄ ſurſuꝫ ſm nãm, ſurſum enĩ a medio. ſed ſi manet, q̄ ex̃ hũc mũdũ terrã hui⁹ mundi in medio ſm nãꝫ ꝛ nõ vi, ꝛ fert̃ ad mediũ h̃ ſm nãm. ponit̃ enĩ ꝛ h̃, in quo aliqđ manet non vi ad h̃ ferri. hęc cũ poſuiſſet / ait / Appoſuit h̃ [vn⁹ aũt q̄ ſm nãm] oñdẽs ꝙ ſi ad h̃ ſm nãm fert̃, ad nihil aliud ſm nãꝫ feret̃. hęc cũ poſuiſſet / ait / accipit cũ his opoꝛtere, ſi etioꝫ plures eſſent mũdi ipſos eſſe ex corporibus eiuſdem ſpeciei inuicem. Hęc Alexã. ipſis verbis ſcripſi literam hãc exponens. ¶ Et mihi vĩ duo inconuenientia putare induci ratione, vnum quidem ſi quę ibi terra ſm naturaꝫ hinc illuc mouet̃ motũ ad ſurſum ſm naturam ipſi eſſe terrę exiſtenti. Alterũ aũt ſi ad id ſm nãm fertur, ad nihil aliud ſm naturaꝫ mouebitur. Forte autem neq̄ hoc [vnus qui ſm naturam] propter hoc appoſuit Ariſto. vnus eniꝫ qui ad medium, ſiue ad huius mũdi mediũ, ſiue ad alterius exiſtentibus eiuſdem ſpeciei, ꝛ conſiſtẽtibus corporibus eaſdem virtutes habẽtibus, vt ipſe dicet inferius. Neq̄ autem (vt eſtimo) ad hoc icõueniẽs adducit rationẽ. ſ. ꝙ qui ad ſurſuꝫ motus ſm nãm foret terrę. hoc enĩ in ſequẽti argumento addũcit qñ dicit, hoc enim accidẽte, neceſſe ferri ſurſuꝫ qdẽ terrã in ꝓpo mũdo, ignem

Com.76.

do, ignem autẽ ad mediũ. ſed ſi oportet magis ꝓpriũ de mõſtrationi adhibere intellectũ ſupponẽs Ariſtoteles id quod ꝯſequẽter oſtẽdet. ſ. ſi plures ſint mundi, ſimiles inuicẽ eſſe, ⁊ ex eiſdẽ corporibus cõſiſtẽtes deducit rõnem ad incõuenieñs. ſ. nõ vnũ vniuſcuiuſqꝫ ſimpliciũ fore motũ, ſed duos. quę enĩ ex alio mũdo terra eiuſdem ſpẽi exiſtẽs cũ terra quę hic ⁊ eãdẽ inclinationeꝫ hñs. qḋ quidẽ oſtẽdit paulo poſt. ſi ferat̃ ad huius mũdi mediũ, aut vi fertur ⁊ ꝑter naturã, ⁊ palaꝫ ꝙ ad mediũ alterius mũdi ſm nãm fertur. ponit̃ enim ꝙ ꝯtius ei qui ꝑter naturã, ſm naturã ſit. Erũt ergo illi terrę duo ſm nãꝫ motus, ⁊ inuicẽ ꝯria qui a medio huius, ⁊ ad mediũ illud. Si autẽ non ſm nãm eſt illi quę inde terrę latio q̃ illuc, ſed manere hic ſm nãm eſt ipſi, cui enĩ ferri hunc illud ꝑter naturã eſt huic manere hic ſm nãm eſt. In quo autẽ manet aliqd ſm naturã in hoc ⁊ fert̃ ſm naturaꝫ. naꝫ ⁊ hoc ꝓdignificatũ eſt. Rurſuꝫ igit̃ qḋ ſm naturam huc fert̃ duos motus hꝫ ſm naturã. ſ. euꝫ qui a medio, ⁊ eum qui ad mediũ, qḋ illuc ⁊ qḋ huc, qḋ eſt incõueniẽs, ſed hęc qdeꝫ ꝑtermiſit, aliud autẽ incõueniens induxit dicẽs. vnus enĩ q ſm nãꝫ, vt inſinuat enĩ cãlis ꝯiũctio [enĩ.]

℄ Adhuc neceſſe oẽs mũdos ex eiſdẽ eẽ corporibus, ſilr̃ qdeꝫ exiſtẽs ſm nãꝫ. ſed adhuc ⁊ corporꝝ vnũquodqꝫ neceſſariũ eãdẽ habere virtutẽ, vt puta dico ignẽ ⁊ terrã, ⁊ itermedia horꝝ. Si enĩ equoca hęc ⁊ nõ ſm eãdeꝫ ideã dicũtur, q̃ ibi his quę apud nos. ⁊ totus equoce vtiqꝫ dicet̃ mundus. palã igit̃ ꝙ hoc quidẽ a medio ferri natũ eſt, hoc aũt ad mediũ ipſorꝝ. ſiqdeꝫ oĩs eiuſdẽ ſpẽi ignis igni. ⁊ aliorꝝ vnũqḋqꝫ. quẽadmodũ ⁊ quę in hoc ꝑtes ignis. Qꝫ autẽ neceſſe ſit hęc ſic ſe hẽre ex his quę circa motus ſuppõnib⁹ manifeſtuꝫ. Motus enĩ finiti, ⁊ vnũqḋqꝫ elemẽtorꝝ dr̃ ſm vnũ quẽdã motuũ. Quare ſiqdẽ ⁊ mot⁹ idẽ ⁊ elẽta neceſſe eſt eẽ vbiqꝫ eadem, natę ſunt igit̃ ferri ⁊ ad hoc qdẽ mediuꝫ q̃ in alio mũdo terrę ꝑtes, ⁊ ad hoc qdẽ extremũ qui ibi ignis, ſed impoſe. Si enĩ hoc acciderit neceſſe eſt ferri ſurſuꝫ qdẽ terrã in ꝓprio mundo, ⁊ igneꝫ aũt ad mediũ. ſimilr̃ autem ⁊ eã quę hic terraꝫ a medio ferri ſm naturam latam ad id quod ibi medium propter mũdos ſic poni adinuicem.

Com. 77. ℄ Alexander qdem/ait/concepit hoc ꝑdictis, ⁊ appoſuit hoc. ſ. oportere ſi plures ſunt mũdi ex eiſdẽ ſm ſpẽꝫ corporib⁹ ipſos eẽ. Forte aũt aliud argumẽtũ eſt hoc, vt inſinuat [adhuc] appoſitum, ⁊ ad aliud incõueniẽs adducẽs. ſ. ſurſuꝫ qdẽ terrã moueri, ignẽ aũt ad mediũ, qḋ quideꝫ facit nequaqꝫ terrã eſſe neqꝫ ignem. ꝑmo aũt oſtẽdit cõſequi dicẽti plures mũdos hꝫ. ſ. ex eiſdem ſpẽ corporibus eẽ ſolo nũõ differẽtib⁹ igne ⁊ terra, ⁊ in diuerſis mũdis eaſdem virtutes habẽtibus caliditatem qdem ⁊ leuitatem habẽte vbiqꝫ igne, frigiditateꝫ auteꝫ ⁊ grauitatem terra. oſtẽdit autẽ ipſuꝫ ſic, qui plures dicũt mundos ſimiles ipſos eſſe dicunt inuicẽ, vt ſpecie qdem eoſdẽ exiſtentes, numero autẽ ſolũ differẽtes. ſi igitur ſimiles ſm naturam ex eiſdem ſunt corporibus, ſpecie eandem virtutẽ habentibus, puta ex igne ⁊ terra ⁊ intermedijs ⁊ cęlo mobili corpore. mundus enim ꝙ ex his conſiſtens putatur. ſi autem equiuoca quę hic. his quę in alio mundo dicat quis, ſed non vniuoca, ⁊ eiuſdem ſpeciei: neceſſe ⁊ quę ex ipſis cõſiſtentia non adhuc eiuſdem ſpeciei eſſe, vt ſuppoſitum fuit, ſed equiuoce dici mũdos. ſi igit̃ eiuſdem ſpeciei ſupponuntur, ⁊ ea ex quibus conſiſtunt eiuſdem ſpeciei neceſſe eſſe. ſi auteꝫ mundi equiuoci de natura vniuſcuiuſqꝫ oportebat docere. hoc igitur cum oſtendiſſet inducit cõſequens ad hoc, ꝙ eiuſdem ſpeciei ſunt cum his quę hic. iſtud. ſ. hoc quidem a medio ferri, hoc autem ad medium, ⁊ in illis mundis ſi ignis eſt ibi ⁊ terra, ⁊ omnis ignis eſt eiuſdem ſpeciei cum omni igne, ⁊ aliorum vnumquodqꝫ ſic, ſicut ⁊ quę in hoc mũdo ꝑtes ignis eiuſdem ſpeciei ſunt inuicem ⁊ quę terrę ſimiliter, ⁊ quę aliorum, ſic quidem eiuſdeꝫ ſpeciei eſſe quę in alijs mundis his quę in hoc, oſtendit autem ꝙ hoc qdẽ a medio mouet̃ ⁊ in illis. ſ. ignis, hoc autem ad mediũ. ſ. terra. oſtendẽs autẽ ratio ⁊ ab his quę circa motus ſuppoſitionibus in ꝑncipio libri ꝑacceptis, quas ſupponẽs quideꝫ vt ad ea quę ab ipſis oſtẽduntur vocat. Quoniã oſtenſum eſt in illis neceſſe omneꝫ ſimplicem lationem eſſe, hanc quideꝫ a medio. hãc auteꝫ ad mediũ, hanc aũt circa medium, ſiquidem ⁊ lineę ſm quas motus fit ſunt duę ſimplices. ſ. recta ⁊ circularis, ſeu circulus. Oſtẽſum eſt igitur ꝙ determinati ſunt ſimplices motus. hoc enĩꝫ ſignificat [finiti,] ⁊ ꝙ duo qui ſuper rectaꝫ motus, ⁊ ꝙ elemẽtorꝝ vnumquodqꝫ ſm ipſos ſpecificatur, ſi igitur hi ſoli ſunt ſimplices motus non hic ſolum, ſed ⁊ ſi plures eſſent mundi, non alijs motibus autem determinãt̃ elementa, palam ꝙ ⁊ elementa ⁊ corpora eadem vtique erunt vbiqꝫ. Dicit itaqꝫ Alexander, ꝙ poteſt hoc [motus enim finiti] non ſolum dicere motus finitos multitudine, ſed ⁊ eo qḋ vnuſqſqꝫ terminũ aliquem hꝫ, ⁊ non in infinitum fit. quod enim impoſſibile factum eſſe, nõ fit. ℄ Attendere aũt oportet, ꝙ primo quidẽ nihil vtiqꝫ erit ad id quod nunc proponitur, hoc. ſ. non in infinitum fieri. Deinde neqꝫ verum in circulatione, hęc enĩꝫ ad infinitum procedit. ſemper autem non ſolum fit ſed ⁊ facta eſt. oſtẽſo autem ꝙ eiuſdem ſpeciei inuicẽ erunt quę in omnibus mundis corpora, ⁊ ſi plures eẽnt mundi inducit, ꝙ ad hoc cõſequitur ex neceſſitate hoc natas eſſe ferri ad mediũ huius mundi quę in alijs mũdis terrę partes, ⁊ quę hic. vꝫ. ad medio aliorum, ſimiliter autẽ ⁊ ꝙ vbiqꝫ ad omne extremum. nam eiuſdeꝫ ſpeciei corpora ad idem feruntur, vbi enim vnus bolus, illuc ⁊ tota terra, ſunt autem eiuſdem ſpeciei ⁊ media ad inuicem ⁊ extrema. Palam autem/ait/Alexan. ꝙ nata eſt vtiqꝫ quę vbiqꝫ terra, ⁊ q vbiqꝫ ignis ferri huc ⁊ manere ipſa in his locis ſm naturam, ⁊ ſi quis tranſponat non vtiqꝫ diceret ꝙ poſita in his non manent, ⁊ corporibus eiuſdem ſpeciei exiſtentibus ⁊ locis. vbi autem manent aliqua ſm naturã, ad hoc ⁊ mouentur ſm naturam. Si igitur dicentibus plures mundos aſſequitur natam eẽ ferri, ⁊ ad hoc medium terram, quę in alio mundo, ⁊ igneꝫ q in alio ad hꝫ extremũ, hꝫ aũt eſt ipoſe, vt oſtẽdet, palaꝫ ꝙ ipoſe, ⁊ illḋ ad qḋ hꝫ ꝯſequutũ eſt. Si enĩ ſic hꝫ mũdorũ poſitio, vt ſint ꝯtact⁹ ipſorꝝ ſm extrema ſi dẽbeat q̃ eſt ab altero terra ad mediũ hui⁹ mũdi ferri, neceſſe ꝑ ipſaꝫ ad id qḋ circũ illi⁹, ⁊ qḋ ſurſum delatã ſic ad hũc trãſire mũdũ, ⁊ ad mediũ ipſi⁹ dẽferri, ⁊ ignẽ q ibi trãſeũtẽ idẽ ⁊ factũ apḋ extremũ cęlũ ei⁹ q hic mũdi ab ipſo dẽſcẽdere ad id qḋ ſub luna, hꝫ aũt accĩte neẽe ferri ſurſuꝫ qdẽ terrã in ꝓꝓo mũdo, ignẽ aũt ad mediũ ⁊ dẽorſũ i hꝫ mũdo. ſimilr̃ aũt ⁊ terrã hinc ⁊ illuc delatã a medio ferri ſꝫ naturam qḋ hic ad mediũ qḋ ibi. qḋ quideꝫ impoſſibile terrã

eẋiſtem a medio ferri. Accidiſſet aũt hec ſic, ꝓpẽa qḋ plures mũdi q̇ ſunt ſm extrema cõtingũt inuicẽ vel approximãt inuicẽ, ⁊ ego qdẽ lr̃am illã quę dicit. [Hoc eniȝ accidẽte neceſſe ferri ſurſuȝ qdẽ terrã] in ꝓprio mũdo ſurſuȝ mota, [ignẽ autẽ deorſuȝ] in hoc mũdo ſic expoſui.

Expõ Alex. ℂ Alexã. autẽ in ꝯtrũȝ quod in ꝓprio mũdo intelligẽs dicit. ꝙ ⁊ ignis ad mediũ p̃mo fertur qḋ in ꝓprio mũdo, vt ad ſurſuȝ in h̃ mũdo moueat̃. ſi eniȝ/ait/ſit aliqs ſupꝑpoſitus mũdus huic mũdo, iſte autẽ ſup ipſum poſitus, ignis qui ex regione cõtactus mũdoꝝ eſt in altero mundo ſupra terraȝ, quę ibi vt ad hoc veniat qḋ in hoc mundo ſurſuȝ oportebit p̃mo ipm̃ moueri per diametrũ mũdi in quo eſt ſm nãm ſi ad iḋ quod in hoc ſurſum mouetur ſm naturã ſuper rectã, ſed per h̃ motus ⁊ ad mediuȝ neceſſario ꝑtinget qḋ in illo mũdo, qḋ qdeȝ eſt deorſuȝ. quare p̃mo ad deorſuȝ feret̃ ſm naturã, non enim vtiq̧ tãgens aliqḋ ipm̃, aut ꝓpe ipm̃ exñs ignis mouebit̃ ſm nãm ad ſurſuȝ huius, qui autem vlterius ens nõ adhuc. oĩa enim ad idẽ ferũtur ſm nãm. Hęc Alex. coactus eſt dicere in cõi [in ꝓprio mũdo] intelligẽs de terra ⁊ igne nõ neceſſario (vt eſtimo). ℂ Miratus autẽ ſuȝ ſpherarũ ordinationẽ ſumẽteȝ aliũ in hoc mũdo ſuppoſitũ, ⁊ hũc ſuppoſitũ. Quid eniȝ erit determinatus ad inuiceȝ ſurſum ⁊ deorſuȝ mũdorum? Niſi forte qḋ qdem ſub pedibus noſtris deorſoȝ dicemus, qḋ autẽ ſup caput ſurſuȝ, ſed ad antipodes nobis cõtrarię ſe habebit. quę eni oportunitas ſupponẽdi ⁊ ſuperponẽdi? Nam ⁊ ſi ex latere eſſent, eadẽ euenirent. Hoc autem bene apponit Alexã. ⁊ hęc vnũqoodq̧ eo qui p̃ter nãm ⁊ cõtrario motu moueri ⁊ eo, qui ſm naturã accidere ⁊ cõtrarios motus ſimul ſm nãm ipſis eſſe. ſ. eũ qui ſurſuȝ ⁊ eũ qui deorſũ, quod eſt impoſ̃e. Ponit̃ eniȝ ꝯtrariorum ſi alter p̃ter naturam alicui corpori, alterum eẽ ſm nãm ipſi huic. Et adhuc vnũ vnicuiq̧ ſimpliciũ eum q̇ ſm nãm eẽ motuȝ, ꝓpter hoc autẽ/ait/ Alexã. trãſcendẽt ⁊ quę in hoc mũdo corpora, ſi eadem ſm nãm ſunt hic, ⁊ quę ibi media ⁊ extrema. oĩbus eniȝ ſm ſpẽm eiſdem eadeȝ ſunt loca ꝓpa. ſi igit̃ ſupponẽdo plures eẽ mũdos cõſequutũ eſt ex neceſſitate hoc ꝙ cõtrarij motus ſimul ſm nãȝ ſint ſimplicibus corporibus, hoc aũt impoſ̃e ⁊ ſuppoſitio impoſſibilis vtiq̧ erit. ſi eni aliquis dicat terrã, quę ex alio mũdo ad mediũ qḋ in hoc vi moueri, ⁊ nõ ſm nãm iſte dicet eũ qui ex hoc mũdo motũ ſm naturã eẽ eidem, ⁊ eſt hic qui ſurſum qui ab hoc mũdo. Eſt autẽ tota rationis deductio talis. ſi plures mũdi ſimiles ſm nãm exiſtes, ⁊ non dicti equocę mũdi neceſſe omnes ex eiſdẽ ſm ſpẽȝ eſſe corporibus numero ſolo differẽtibus, ſi aũt hęc eaſdem virtutes habẽt corpora, ⁊ eoſdẽ ſm naturã motus, vt in illis ſit ignis ⁊ terra ⁊ intermedia ſicut hic. ſi autẽ h̃ palaȝ qḋ hoc qdẽ a medio natuȝ eſt ferri, hoc aũt ad mediuȝ. Nã eiuſdẽ ſpẽi ſunt cũ his quę hic ſicut ⁊ eoꝝ q̃ hic partes vniuſcuiuſq̧ inuicẽ, ⁊ etiã ſoli duo motus ſimplices ſm rectã ſunt q̇ ſurſuȝ ⁊ q̇ deorſuȝ nõ ſolũ in h̃ mũdo, ſed ⁊ vbicũq̧ fuerit nãlis motus. ſi igit̃ h̃ ita, ⁊ earuȝ quę eiuſdẽ ſpẽi in vnoquoq̧ mũdo, h̃ qdẽ a medio fertur, h̃ aũt ad mediũ, ſunt aũt ⁊ media ⁊ extrema q̃ in mũdis eiuſdẽ ſpẽi, ⁊ nõ equoca. palaȝ ꝙ nata ſunt ferri, ⁊ ad hoc mediũ q̃ in alio mũdo ptes terrę, ⁊ ad h̃ extremũ q̇ ibi ignis. ſi aũt h̃ neceſſe terrã qdẽ a medio ferri ſurſuȝ, ignẽ autẽ ad mediũ ⁊ deorſum ſm nãm. ſi igitur hęc impoſſibilia, impoſſibilis ⁊ quę a principio ſuppoſitio cui hęc aſſequuntur. ſ. plures eſſe mundos.

ℂ **Aut enim non ponẽdum eandem eẽ naturam ſimpliciuȝ corporum in pluribus cęlis, aut dicentes ſic. mundus vnuȝ neceſſe eſt facere ⁊ extremum. hoc autẽ exiſtente impoſſibile eſſe mundos plures vno.**

ℂ Oſtẽſis icõueniẽtib᷒ quę ſequũtur dicẽtib᷒ plures mũdos ex eiuſdẽ naturę corꝑib᷒ q̃ in ipſis ſimplicib᷒ cõpoſitos ⁊ hñtib᷒ eũdeȝ motũ ⁊ plura media ⁊ extrema, nũc oſtendit ꝙ dicẽtibus eiuſdem naturę ſimplicia corpora neceſſe vnũ dicere eẽ mediũ ⁊ vnũ extremũ, nõ ſpecie ſȝ numero, ad mediũ aũt ⁊ extremũ grauibus eſt latio ⁊ leuibus, vt nõ dicta impoſ̃ia cõſequantur, pluribus numero mũdis ⁊ extremis ſuppoſitis. ſ. terram ſurſum ferri ⁊ ignẽ deorſuȝ, ⁊ motus ꝯtrios vnũqḋq̧ ſimpliciũ ſm nãȝ hẽe q̇b᷒ cũ ⁊ ipſa ſint incõueniẽtia adhuc magis incõueniẽs ſeq̄tur. ſ. neq̧ eẽ adhuc ſimplicia h̃ qḋ dicunt̃ eẽ, puta terrã nõ adhuc terrã eẽ, neq̧ ignẽ adhuc ignẽ. Si eniȝ vniuſcuiuſq̧ ſubã ⁊ eſſe eſt in tali ſm nãm motu, h̃ variato, neceſſe ⁊ ſubam ipſoꝝ tranſcendere. ſi igitur vnuȝ numero qḋ medium, ⁊ vnum quod extremũ, impoſſibile mundos eſſe plures vno. Nam vnumquẽq̧ munduȝ neceſſe ⁊ mediũ habere ⁊ extrema, vt dicentibus ſimplicium corporum quę in omnibus mũdis eãdem eẽ virtutem, aſſequat̃ vnuȝ dicere. ſ. vnũ mediũ ⁊ vnũ extremũ. hęc autem vnũ munduȝ eſſe, ⁊ nõ plures vno. Com. 7.

ℂ **Significare autem aliam eſſe naturã ſimplicium corporuȝ, ſi diſtent minus vel plus a proprijs locis irrõnabile. Quid eni differt tanta quidem dicere longitudine diſtare, aut tanta? Differt eniȝ ſm rationeȝ quanto plus magis, ſpecies autem eadem.**

ℂ Quandam inſtantiam ad dicta ferri poſſibileȝ ſoluit dicentem terram in alio mundo non ferri ſm naturam ad hoc mediuȝ, ꝓpter multã diſtãtiaȝ. ſi aũt h̃, nõ tã inducta incõueniẽtia dicẽtibus plꝫs mũdos ꝯſeq̄. neq̧ eni terra ad ſurſuȝ, neq̧ ignis ad deorſuȝ fert̃. Diſtãtias igitur/ait/aſſignare ꝓ cauſa abiectiõis ꝓpriaꝝ virtutũ corporib᷒ nõ hȝ rõnẽ. Neq̧ eni alia nã/h̃ eſt alius mot᷒ ſm nãm iſtis ſimplicib᷒ corꝑib᷒ ſi plus vel min᷒ diſtẽt a proprijs locis. qḋ eni in h̃ mũdo differt tãta lõgitudie diſtare vel tãta? An h̃ ſolũ differt ꝙ qa a remotiori ad ꝓpa loca mouent̃ dbili᷒ icboãt motũ, ⁊ ſȝ ꝓportionẽ quãto amplior lõgitudo diſtãtię, tãto mag̃ dbili᷒, ſpẽs ꝟo motus ſiue maior ſit, ſiue mĩor diſtãtia eadẽ manet. ſic igit̃ ⁊ q̃ i aliqs mũdis ſi qdẽ eẽnt, dbili᷒ qdẽ vtiq̧ cũ q̇ hũc motũ icboarẽt ſm rõnẽ diſtãtię, nõ tñ ſpẽs ei᷒ q̇ ſm nãȝ motus variata h̃ ẽ ſubã ipſoꝝ. irrõnabile enim ꝓ cã corruptiõis ⁊ gñõnis ponere lõgitudinẽ diſtantię, ſȝ neq̧ h̃. ſ. media eẽ q̃dã nõ eiuſdẽ ſpẽi, puta q̇ ibi ⁊ q̇ hic ignẽ itermediũ ei᷒ q̇ ibi terrę, ⁊ ei᷒ qḋ hic mediȝ, erit eã, quare ibi terra obyciat eã q̃ ſm nãȝ lationẽ. ſ. q̃ ad h̃ mediũ. Neq̧ eni in h̃ mũdo ſi mediũ ſupponat aliqs ignẽ eẽ terrę ſurſuȝ ducẽte ⁊ loci deorſuȝ ꝓhibet̃ ſȝ nãȝ terra illa ad mediũ ferri. Adhuc qḋ qdẽ ⁊ ipſe p̃us dixit, ſi qñ illo mũdo terra in h̃ medio poſita ſm eãdẽ q̇eſcet. qḋ enim erit qḋ transferat? palam ꝙ ⁊ mouebitur ſm naturam ad id quod hic medium. ponitur eniȝ hoc in quo aliquid q̇eſcit ſm naturã ad h̃ moueri ſm naturam. Com. 7

ℂ **At ꝟo neceſſe eſſe aliqueȝ motum ipſorũ. qḋ quideȝ enim mouẽtur/manifeſtuȝ. Utrũ igitur in omnibus dicemus moueri motib᷒ etiam ꝯtrijs, ſed quod nõ eſt natum oĩno moueri, impoſſibile hoc moueri violentia.**

ℂ Quod

¶Quod vnicuiq; ſimplicium corporum eſt aliquis ſm naturam motus, oſtenſum eſt quidē (vt eſtimo) in principio, quando tribus oſtenſis ſm naturam motibus. ꝓpter duas eſſe ſimplices lineas, ⁊ circularis quidē, quinto corpori conuenire oſtenſus eſt, qui autē ſuper rectā,
Cõ.1
duobus quę ſub luna. Tractabitur autem de his in tertio libro huius negotij, ⁊ nunc etiā ipm oſtendit, opportunum ſibi exiſtēs ad ea quę deinceps, ⁊ ad iam dicta. vt enim ſuꝑ hoc axioma terrā quę in alio mūdo, ⁊ ignem qui ibi. ad hoc mediū ⁊ ad hoc extremum ferri ſm naturam fateri coegit. ¶ Alexan. autem /ait/ ſi non eēt aliquis corporibus motus ſm naturam, poſſent alia ſuper alia mota ad alia ⁊ alia, plures facere mundos, eo ꝙ nō ad eadē ferentur. Forte autem quę inordinate lata mediceates, ſed non mundos plures facerent. Qꝫ igitur neceſſe eſſe aliquē motum ſimplicium corporum ſm naturam, hoc enim ſubaudiendū oſtendit, accipiens tanq̄ manifeſtū moueri omnia quę in omnibus mūdis ſimplicia corpora, ⁊ q̄ quę in hoc mundo videntur mota, ſimiles autē ſupponūtur mundi ad inuicem, ⁊ ꝙ naturalia corpora a mathematicis quę ſunt imobilia, ꝑ moueri maxime differunt, ſic quęrit virtute rationem, ſimplicia in mundis corpora quoniā mouentur, aut ſolū vi, ⁊ ꝑter naturam, aut ſm naturam, ſed ſiquidem ſm naturam habemus quod quęritur, qḋ neceſſe eſt eē aliquē motum ipſorum ſm naturam. ſi autem ꝑter naturā motibus mouentur etiā contrarijs, puta eo qui a medio, ⁊ eo qui ad medium, promptum quidē erat oſtendere, ꝙ hoc impoſſibile ex poſitis. Ponitur enim ꝙ qui cōtrarius ei qui ꝑter naturam ⁊ violento motui ſm naturam eſt. ipſe autē hoc quidem non intulit, tum q̄ dictū eſt, tum quia rati one nō eget. illud autem vt euidentiſſimū,
Cõ.
quia qḋ non natū eſt moueri totaliter, neq; vtiq; mouebitur omnino. ſi autē mouetur qualitercūq;. palā ꝙ natum eſt moueri. natis enī moueri eſt aliquis ſemper motus ſm naturam, quo nata ſunt moueri, ⁊ mirabilis ratio. omne enī quod ꝑter naturam, ei quod ſm naturam, adiacet ⁊ non exiſtente eo quod ſm naturā, neq; vtiq; quod preter naturam ſubſiſtit.

¶Si igitur aliquis motus ipſorū ſm naturam eſt eorū quę ſimilis ſpeciei ⁊ ſingulorum ad vnū numero locū, exiſtere motum, puta ad hoc aliquod mediū, ⁊ ad hoc aliqḋ extremū. Si autē ad ſpecie eadē, plura autem numero, q̄ ⁊ ſingularia plura qdē numero, ſpecie autē vnumqḋq; indifferens, nō huic quidē, huic autē non. tale erit partium, ſed ſimilr̄ omnibus. ſilr̄ enī omnia ſm ſpeciem indifferētia ab inuicē, numero autē qḋcunq; a quocūq;. Dico autē hoc, quoniā ꝑtes quę hic ad inuicē, ⁊ quę in altero mundo ſimilr̄ ſe habent. Sumptum igitꝰ hinc nihil differt per cōparationē ad aliquid eaꝝ, quę in alio aliquo mūdo partium, ⁊ reſpectu earum quę in hoc ipſo, ſed ſimiliter. differunt enim nihil ſpecie ab inuicem.

Cõ̃.81. ¶Oſtēſo ꝙ eſt aliquis motus vnicuiq; ſimpliciū corporū ſm naturā hic ex neceſſitate cōſequēter oſtendit, ꝙ eorum quę eiuſdem ſpeciei oīum ⁊ ſingulorum ad vnū numero locum eſt qui ſm naturam motus, puta ad hoc aliquod medium, in hoc mundo, ⁊ ad hoc extremū, aut ad ea quę in alio mundo. ſi enim ſm naturā grauia ad medium feruntur, aut ad vnum numero medium ferētur, aut ad ſpecie quidem vnum medium, numero autē diuerſa. Si quis igitꝰ hoc dicit, ꝙ ſicut ipſa grauia ⁊ ipſa leuia, ſpecie quidem vtrūq; vnum eſt, numero autē plura, ſic ⁊ medium ad quod ferūtur grauia, ⁊ extremū ad quod feruntur leuia, ſpecie quidem vnū eſt vtrūq;, numero autem plura, ⁊ feruntur hęc quidem ad hoc extremū hęc autē ad alia aliqua, eiuſdem qdem ſpeciei cū his, ſm numerum autem differentia ab inuicem, ſicut ſe habēt ⁊ ipſa quę ferunꝰ adinuicem, ſic autē motis plures erunt mundi eiuſdem quidem ſpeciei adinuicē, ſm numerum autem differētes ⁊ ſeparati. ſiquis igitꝰ /ait/ h̄ dicat. Dicendū ad ipm ꝙ ſinglē nō hic qdē partiū tale erit, hic autē alterū, nō enī alterum eſt ſingulare ſm hoc lum qui in alio mundo, ſed ſimile. Similiter enī omnia ſm ſpeciem indifferentia ab inuicē ſunt, q̄uis nūero alterū qḋcūq; a quocūq; ſit, nō ſolū quę hic adinuicē, ⁊ q̄ ibi ſilr̄, ſed ⁊ quę hic ad ea q̄ ibi. ⁊ accepta hinc ꝑs terrę, vel ignis, nullā hꝫ diuerſitatē reliquas, q̄ ſunt huius terrę, q̄m eſt eiuſdē ſpeciei, ſimilr̄ neq; ad ꝑtes eas q̄ in altero mūdo. vt igitꝰ quę hic partes terrę, ſpē qdem eędē exiſtētes, nuō aūt ſolo differētes ad vnum nuō hoc mediū ferunꝰ, ſic ⁊ q̄ cū his eiuſdē ſpēi, quę i altero mūdo, ſiqdē ſunt ſm numerū differētes ab illis ad idē hoc medium ferenꝰ. ꝓpter quid enī oibus terrę partibꝰ ſpē eiuſdem exiſtibus, numero autē diuerſis, ⁊ hę qdem ad hoc ſolū mediū ferunꝰ ſm naturā, ⁊ nō ad aliud, alię autem eiuſdem ſpēi cū his exñtes, ⁊ ſm numerū ſolū ab inuicem ⁊ ab his diuerſe, nō adhuc ad h̄ ferunꝰ, ſꝫ ad aliud aliqḋ, cū hoc eiuſdē ſpēi. Si enim eſt eoꝝ quę mouenꝰ ſm numerū dīa, cauſa locoꝝ diuerſoꝝ nuō, oportebat ⁊ eoꝝ quę hic grauiū vnūqḋq; nuō ſolū differētium, ad aliud ⁊ aliud mediū ſeorſiū ferri. ¶ Dicit Alex. ꝙ nō ſunt in mūdis loca, ante dīam corpoꝝ diſtincta, ⁊ manentia, ⁊ trahētia ad ſe corpora, q̄ mouenꝰ, vt ꝑ hoc in vnoquoq; mūdo, quę in ipſis corpora ad ſingula ipſoꝝ ꝓpria loca, ⁊ ſegregata feranꝰ, ſed dīę ꝓprioꝝ locoꝝ, determinantur naturis corpoꝝ, ⁊ iclinationibus, ſm q̄s vnūqḋq; ipſoꝝ mouenꝰ ſm naturā. non enī erat diſtinctum ſic ⁊ ſepoſitū, ſed eſt deorſum hoc, ad qḋ terra ſm naturā fertur, ⁊ grauia ſilr̄. ⁊ ſurſum ad qḋ leuia. Quare ſi penes motoꝝ differentiā, quę locoꝝ dīa, omnia a principio quę eiuſdem ſpēi, ad eundem ſm naturam ferenꝰ locū, nullo ꝓhibēte ipſa. ¶ Hoc cū dicat Alexander, dubito ad ipſa, ſi locꝰ eſt terminus ꝯtinētis, ſm quē locans cōtinet qḋ continenꝰ, qualr̄ locoꝝ differētię determinanꝰ naturis cōtentoꝝ corpoꝝ, ⁊ iclinatiōibꝰ, ⁊ non magis ęꝯtio: Quāuis enī deorſū dicamus hoc, ad qḋ terra, ⁊ ſurſum ad qḋ ignis, argumentoſa tñ magis eſt talis aſſignatio, eſſentia autem grauis eſt, natum eſſe ferri ad mediū, ⁊ leuis ad extremū, ⁊ ita ipſa in his diffiniuit Ariſtoteles. omnino autē ſi mediū, ⁊ extremū eſt ad qḋ feruntur extrema elementa, quō extrema non intelliget eſſe aliquis media elemēta cū ad ipſa feranꝰ, quō ergo a corporibus motis ad loca locoꝝ dīę determinanꝰ. ſed hoc qdē ⁊ rurſū ingrédū. Deductio aūt rōnis talis, ſi ē ſimpliciū corpoꝝ motus ſm nām, neceſſe eſt vnicuiq; ipſoꝝ q̄ eiuſdē ſpēi, ad vnū nuō locū, motū ſm naturā exiſtere, ſed añcedēs q̄ ⁊ ꝯſequēs, ⁊ aſſumptionē qdem ꝙ eſt ſm nām motus oſtēdit proxime, coniunctum autem oſtendit ꝑ hoc, ꝙ ⁊ quę hic eiuſdē ſpeciei, numero ſolum dīa, hoc eſt multę terrę partes, ad vnū numero mediū feranꝰ, ⁊ multi ignes ad vnū nuō extremū, ſi igitꝰ eiuſdem ſpeciei, ⁊ quę in alijs mūdis corpora, ad ea quę

Q̃ re Alex.

Oppõnes cõtra Alex.

hic.palam ꝙ ad quod hęc.ad idem ⁊ illa ferentur. ſi aũt dicat quis a circulari corpore induci motum ad eũz qui in alio mũdo locuz eiuſdez ſpeciei cũ h ſuppoſitionẽ accipit, eſſe plures cęlos, ⁊ plura circularia corpora, qđ quidem oſtendet impoſſibile. Nũc ꝟo contendit manifeſte oſtẽdere ꝙ non ꝓhibentur ferri vtiq; ipſa ad hoc medium ⁊ ad hoc extremuz, vt ſit ſm naturaz ipſis qui ad hoc motus. Neſcio autem cur Alexandro videatur litera habere aliquid intermedium.

Itaq; neceſſariuz, aut amouere has ſuppoſitiones, aut mediuz vnum eſſe ⁊ extremuz. Hoc autez ente neceſſe eſt. ⁊ cęlum vnuz ſolum eſſe. ⁊ non plures eiſdem his argumentis, ⁊ eiſdem neceſſitatibus.

Com.82. Alexãder qdem has ſuppõnes omnes ꝓdictas eẽ dicit.ſ.nũc dictas ⁊ prius. ꝙ ſcz eſt ſm naturaz motus vniuſcuiuſq; ſimplicium corpoꝶ, ⁊ ꝙ quę eiuſdẽ ſpeciei ad eũdem numero ferũtur locum. His enim poſitis ſequitur vnuz numero eſſe mediuz ⁊ extremuz. hoc autẽ exiſtente neceſſe eſt ⁊ mũdum vnuz eſſe ⁊ non plures. Et cęluz eniz nunc mũdum vocat. palam eniz ꝙ ꝯcedentem ſuppoſitiones, neceſſe eſt ⁊ cõſequentia ſuppoſitionib⁹ concedere. Inſtantias autem quaſdam, ad rationẽ hanc motas, ſoluens Alexãder. non opz ait, aſſumentez eẽ mundos plures, iaz conſtructos ab aliquo, habentes in ipſis quod ſurſuz ⁊ deorſum diſtincta ſic dicere, ad eadem quidem ſm ſpẽm loca, numero autẽ differẽtia, quę in diuerſis locis eiuſdẽ ſpeciei corpora ferri, ⁊ grauia quidez ad deorſuz in vnoquoq;, ⁊ leuia ſimilr ad ſurſuz. naz ſic dicere eſt ꝑaccipere quod quęritur. Quęrit eniz hic. ſi plures ſunt, ſed a naturali corpoꝶ latione inchoãtes a qua ⁊ ꝓpter quaz talis ordo, ⁊ mũdus. ſiquidem poſſunt ipſa ſm ꝓpriam naturaz mota. ad aliqua alia loca ſm numeruz differẽtia moueri, ⁊ hũc ordinem facere, ſm naturalem motuz ipſoruz, qualis eſt in hoc mundo, cõcedere ⁊ mũdos plures poſſe eſſe. Si autez impoſſibile hoc a principio intelligitur interimere ⁊ plures poſſe eſſe mũdos, ad qđ hoc impoſſibile ſeqtur. hęc dicẽte Alexãdro. ſupponi qdem plures mũdos, non eſt incõueniens, lz enim vnicuiq; quod ſibi videtˀ ſupponere ſuſpicanti ſuppoſitionis, ⁊ quę tẽdunt ad cõprobationem ſuppõnis tãquã conſona ſuppoſitioni, ⁊ ipſa etiaz ſupponi, hoc autẽ nõ eſt accipere qđ quęritur. Accipere autez quę in mundis ad vnum ſpẽ mediuz eiuſdem ſpeciei corpora, puta grauia ferri, ⁊ leuia ad vnuz extremuz, ⁊ nõ ad vnuz numero, ꝑaccipere eſt quod ponitˀ. Quęrimus eniz an ad vnũ numero ferũtur quę eiuſdez ſpẽi, an diuerſa, tãq; ex hoc ⁊ multitudine mundoꝶ oſtenſa, ſupponens igitur ad diuerſa ferri, accipit quod q̄ritur. huic enim ex neceſſitate ſequitur, plures eẽ mundos. Et alteram autez inſtantiaz Alexãder ſoluens. comparatio. inqt. ex animalibus nõ eſt ſimilis. volunt eniz vt numero diſtinctis, ſpecie autẽ eiſdez, puta in bobus partes quę in vnoquoq; eiuſdem ſpeciei, cuz his quę alioꝛuz exiſtentes, inſeparatis locis ſm numeruz ſunt, ſic autez ⁊ in mundis habere. non ſile vtiq; quod cõparatur, vt eniz animalia non ſm naturaz corporuz ex quibus ſunt mouẽtur, alius enim vniuſcuiuſq; horuz, qui ſm naturaz motus ſm quez vt animata mouẽtur, ſic neq; eoꝛuz quę in ipſis aliquod corpoꝶ, ſm ipſius naturaz mouetur. ſed neq; a principio conſiſtentia animaliuz ex ſm locuz latione partiuz ipſius. nõ corde quidez ad hoc aliquid moto, epate autez ⁊ oſſe, ⁊ vnoquoq; horuz ad aliquid aliud aial cõſiſtit. ſm vnũquodq; horum in quo eſt, ⁊ a ꝓncipio habuit generationem, ⁊ quę nutriunt ipſa, neq; ſm ipſorum mota naturã ferũtur ad ipſa, neq; eniz alimẽtuz, quod extrinſecus offertur, ſm naturaz ad ipſa fertur, ſed elaboratuz iã a nutritiua anima elaboratur partibus applicatˀ, ſed neq; genita alibi, hoc quidẽ os, hoc autem neruus, hoc autẽ caro, ſic ad ꝓpria ⁊ eiuſdez ſpeciei cuz ipſis ferũtur. ſed neque ſi abſtrahatur ab horũ aliquo, quibus eſt continuũ ⁊ ſeparetur, iterum diuiſum ad ipſa fertur, neq; eniz eſſe animali in naturali latione corporum ex quibus eſt ad propria loca, mundo autem eſt eſſe in eo qui ſm naturã motu ſimplicium corporum.

Quo autez eſt aliquid quo nata eſt terra ferri ⁊ aqua, palam eſt ex aliis. Omino enim qđ mouetur ex quodaz in quiddã trãſmutatur, ⁊ hoc ex quo, ⁊ in quod, ſpecie differũt. oĩs enim finita trãſmutatio eſt, puta qđ ſanatur ex infirmitate in ſanitatẽ, ⁊ qđ augmentatur ex paruitate in magnitudinẽ. Et qđ fertˀ igitˀ. etenim hoc fit vnde quo. Opz igitur ſpecie differre, ex quo, ⁊ in quod natũ eſt ferri, quẽadmoduz quod ſanatur, non vbi ꝯtingit, neq; vbi vult mouens. ⁊ ignis igitur ⁊ terra nõ ad infinituz ferũtur, ſed in oppoſita. Opponitur autẽ ſm locũ ſurſum ei quod deorſuz. quare iſti erunt termini lationis.

Oſtenſo ꝙ vnus eſt mũdus, ex eo ꝙ vnuz eſt mediũ, ⁊ vnum extremuz. mediũ quidẽ ad quod grauia omnia ferũtur, extremum autẽ ad qđ leuia. Nunc hoc ipſm oſtẽdere ꝓponit ꝙ ſit aliquid, ad quod ſm naturaz terra fertur ⁊ ignis. hoc eniz nõ oſtenſo, neq; ꝙ mediuz eſt ⁊ extremuz, neq; ꝙ vnus mũdus habetur ſm hunc ꝓceſſuz. oſtendit autez ipſum, oſtẽdendo ꝙ ſunt termini motus ipſorum, deorſum ⁊ ſurſuz. hoc autez oſtendit oſtendendo ꝙ finiti ſunt motus ipſoruz, ⁊ non in infinitũ fiunt. hoc autez per hoc, ꝙ omnis trãſmutatio finita eſt, h autem qa ex determinato in determinatuz, hoc autez quia ex oppoſito in oppoſituz, hoc autem per hoc, ꝙ ex aliquo in aliquid, ⁊ ex differẽte ſpecie in differens. Et reſolutio quidez rationis eſt talis. cõpoſitio autem ſic vtiq; habebit, quę ſm locum mouentur, ex aliquo in aliquid trãſmutantur. manẽtia eniz in eodez nõ vtiq; tranſmutabũtur. ꝙ autez illa ex quibus trãſmutatio, ⁊ in quę, differẽtia ſpecie ſint, ⁊ oppoſita, oſtendit in ꝑmo de naturali auditu. Nam ꝙ etiã intermedius motus vt ex cõtrario in contrariũ fiat, ꝑus accepit, ex eo, ꝙ ex diuerſa ſpecie in diuerſaz mouetˀ qđ mouetur, ſm cõtinuationes ꝓcedens. Ab eadez enim ſpecie in eãdem, non vtiq; fiet tranſmutatio. naz quod tranſmutatur exit ab illo, a quo trãſmutatˀ. ſi autez ex oppoſito in oppoſituz, ⁊ ex determinato ad determinatuz. Determinata eniz ſunt oppoſita. ſ. cõtraria, tãquã plurimuz ſub eodez genere diſtantia. qđ autem plurimũ, determinatum eſt, ſi autez determinata ſunt hęc. palaz ꝙ termini ſunt, ⁊ ad ipſos factus motus ⁊ trãſmutatio finita eſt, etiaz per hoc, omnis igitˀ trãſmutatio finita eſt, ⁊ videtur illius recordari demonſtrationis, quę dicit, ꝙ impoſſibile eſt motuz eſſe ad aliquid a ꝓncipio, neq; mouetur ad ipſuz. quoniam in infinituz diſtans, impoſſibile eſt attingere aliqd quod mouetur, ⁊ per inductiones oſtẽdit ad finita fieri trãſmutationem, oſtẽdens in his quę trãſmutantur ſm alteratio- Com.83.

nem

nẽ,ſm augmẽtationeʒ ⁊ diminutionem,ꝙ ⁊ illud quod ex quo ⁊ in quod ſpecie differẽtia ſunt, ⁊ determinata ⁊ finita.naʒ ⁊ augmẽtatio nãlis,⁊ diminutio determinata ſunt,⁊ vniuerſalr quę ſm quãtum tranſmutatio, ⁊ quod vltra p̄ter naturaʒ ieʒ eſt.vt autẽ in his quę ſm quantitateʒ,⁊ quę ſm qualitateʒ trãſmutãtur,aliunde,⁊ aliquo eſt trãſmutatio ⁊ ſpecie differunt,quod ex quo ⁊ in qͦd, ⁊ contraria ⁊ determinata ⁊ termini ſunt,ſic in trãſmutationibus ſm locum loci dñę eorum quę ſm naturam mouẽtur.ſ.ſurſum ⁊ deorſum,ſunt diuiſe ſpecie entia,⁊ ꝯria,⁊ determiata ⁊ finita.Hęc ḡ ſm naturã terrę ⁊ igni ſunt.eſt ergo aliquid ad quod ſm naturaʒ fertur terra ⁊ ignis.ſ.deorſum ⁊ ſurſum.hoc auteʒ non vbi contingit, neqꝫ vbi vult mouẽs.Quoniaʒ qui ſanatur, totaliter ſiquidem ſanatur,⁊ ſi non velit ſanans,in ſanitatem trãſmutabitur,aut neqꝫ vtiqꝫ ſanabitur.

¶ Quoniam ⁊ qui circulo habet aliqualr oppoſita ea quę ſm diametrũ,toti autem nõ eſt contrarium,neqꝫ vnum.quare ⁊ his modo aliquo motus in oppoſita ⁊ finita.

Com. 84. ¶ Cum dixiſſet ꝙ ⁊ quę ſm locuʒ trãſmutatio ex oppoſito in oppoſituʒ fit.ſ.quę ſm rectaʒ.h enim eſt quę proprie latio,ex abũdãti apponit,ꝙ etiã circularis motus, quãuis nõ latio ſimplr ſit,ſed circulatio,quoniã motus eſt ⁊ tranſmutatio etiã ipſe/ait/habet aliqualr oppoſita ſm diametruʒ.naʒ determinata ⁊ plurima,hęc eſt in circulo diſtãtia.Quare ex his modo quodã motus in oppoſita ⁊ finita, Si auteʒ aliquis dubitat cur cuʒ per multa p̄us demõſtraſſet Ariſtoteles ꝙ circulari lationi nõ eſt cõtraria latio,⁊ hoc ipſuʒ etiaʒ ꝙ quę a diametro oppoſita inuiceʒ,nõ vt circulo oppoſita,ſed vt per diametruʒ motꝰ opponũtur,nunc ſtatuʒ variatus/ait.Et circularis hʒ aliqualiter oppoſita,quę ſm diametrũ.Primo quideʒ attendat ad Ariſtotelis diligentiaʒ,non enĩ ſimpliciter dixit ꝙ circularis habet oppoſita,ſed ꝙ hʒ aliqualiter oppoſita,⁊ ꝙ etiaʒ his modo quodaʒ motus in oppoſita.naʒ opponi quidẽ inuiceʒ dicũtur ꝓprie, quę mouẽtur ad cõtraria loca,cõtraria auteʒ ſunt,quę plurimũ ab inuiceʒ diſtãt.Quę auteʒ circulo mouent̄, neqꝫ ad eum qui ſm diametrũ locum,vt ad fineʒ mouentur, ſed ab eodeʒ in idem,neqꝫ plurimus motus eſt ei qͦd circulo mouet̄,qui ſm diametrũ plurimus enĩʒ eſt qui nõ ſuſcipit appoſitioneʒ.Poſt diſtãtiam autem qui ſm diametrũ adhuc ſuſcipit appoſitionem motus,⁊ diſtantię, vſqꝫ ad reſtitutioneʒ in idem.valde auteʒ diligenter dicens [Quoniaʒ ⁊ circularis habꝫ aliqualiter oppoſita, quę ſm diametruʒ] apponit.toti auteʒ nõ eſt contrariũ neqꝫ vnum.Naʒ ⁊ ipſe qui videtur color oppoſitionis, in partibus eſt circularis motus,⁊ nõ in toto.Et in partibus autẽ non ꝓprie,ſiquideʒ oppoſiti motus proprie, ſtatione interrũpuntur.⁊ quãdo vnus ⁊ idem fuerit,qͦd oppoſitis motibus mouetur naturalr,hoc qdem ſm naturam mouetur,hoc autẽ p̄ter naturaʒ.Quę autem circulo mouent̄,neqꝫ ſtant ad diametruʒ ꝯuenientia,neqꝫ enim ſm ſe mouent̄,neqꝫ ꝑ hũc qdeʒ ſemicirculoꝝ ſm nãm mouent̄,ꝑ hũc autem preter naturam.

¶ Neceſſe igitur eſſe aliquem finem ⁊ non in infinitum ferri.

Com. 85. ¶ Cum oſtẽdiſſet circulareʒ motum,⁊ maxime qui ſuꝑ rectaʒ,hoꝝ enim indigebat ratio ad oſtẽdẽdũ,ꝙ vnũ ſit medium ⁊ vnum extremũ,non in infinitũ factos,ſed in oppoſita ⁊ determinata ⁊ finita terminãtes,⁊ hoc poſito ꝙ circularis motus habet aliqualr oppoſita,cõcluſit iam,ꝙ neceſſe eſt eẽ aliqueʒ finem,⁊ nõ in infinitum ferri,quę ferũtur.ſi autem hoc.eſt aliquid ad qͦd nata eſt terra ferri ⁊ ignis.ſi autem hoc.vnum medium ⁊ vnum extremũ,⁊ circularis etiaʒ motus,⁊ ſi nõ iterruptus ſit, ⁊ in infinitum ferat̄,non tale qͦd infinitum quale qͦd ſuꝑ rectaʒ,vtiqꝫ eſſet,in alio ⁊ alio loco ſemper facto eo qͦd mouetur,nam circularis motus ſemper in fine eſt,ſicut ⁊ in principio ſemper.

¶ Argumẽtum auteʒ eſt eius qͦd non in infinitum ferri,⁊ terra quideʒ quanto vtiqꝫ propinquior ſit medio,velocius ferri.Ignẽ aũt quãto vtiqꝫ ei quod eſt ſurſum:ſi autem infinitum eſſet,infinita vtiqꝫ velocitas,ſi autem velocitas ⁊ grauitas ⁊ leuitas.Ut enĩʒ amplius deſcendente velocitate alterum grauitate vtiqꝫ erat velox,ſic ſi ĩfinita erat hmõi additio,⁊ velocitatis additio vtiqꝫ ĩfinita eẽt.

¶ Quod determinatuʒ ſurſum ⁊ deorſum,⁊ non in infinitum ferũtur,quę ſm rectaʒ mouẽtur,argumentũ h̄ ꝓponit.ꝙ terra qdem quãto vtiqꝫ ꝓpinquior fuerit medio,velocius fertur.Ignis autẽ quãto ꝓpinquior fuerit ei quod ſurſuʒ,tanto citius fertur.Si enim hoc ſi infinita diſtãtia,⁊ nõ determinatuʒ quod ſit linis,in infinitũ ſemꝑ addetur velocitati.ſi ergo velocitas ĩfinita fuerit, propter nãles inclinationes,his quidẽ quę deorſuʒ mouentur ꝓpter grauitatem ampliorẽ,his autẽ quę ſurſuʒ, ꝓpter leuitateʒ.palaʒ ꝙ ⁊ grauitas ⁊ leuitas iterũ exiſtentes naturales potẽtię,eam quę ad infinituʒ appoſitionẽ ſuſcipiunt.Si auteʒ hoc,⁊ ea quę mouent̄ infinita quidẽ non neceſſariuʒ erit eſſe/ait/Alexãder.ſed in infinituʒ additionẽ ⁊ ipſa ſuſcipere.naʒ finiti corporis ⁊ nõ ipſam ſemper additioneʒ ſuſcipientis virtutem in infinitum augeri ꝓpriaʒ,impoſſibile eſſet.ſi igitur ⁊ terra ⁊ ignis manifeſta ſunt nõ in ĩfinitũ creſcẽtia,ſiqdem partes terrę noſtę eaſdeʒ cõſeruant mẽſuras.palam ꝙ neqꝫ velocitas ipſoꝝ creſcit,ſi auteʒ non velocitas ipſorum, neqꝫ grauitas,neqꝫ leuitas.Illis enĩ creſcentibus, neceſſe eſt,⁊ velocitateʒ quę in ipſis eſt,per cõſequens creſcere,ſi autẽ non hoc.nõ in infinituʒ ꝓceſſus his quę ſuper rectaʒ mouẽtur,ſed in determinatuʒ aliquem finem fit, valde diligẽter tecmerion.i.argumẽtuʒ vocauit perſuaſionẽ a celeritate nãlium motuum qꝛ cauſę velocitatis ſunt naturales inclinationes.quę autẽ a cauſa eſt perſuaſio tecmeriodes putata eſt.ꝙ auteʒ quę in infinituʒ excreſcentia velocitatis ſi eẽt in vno ⁊ eodem, ꝓpter infinitum excreſcentiã grauitatis ⁊ leuitatis facta eſſet,oſtẽdit in duobus faciens rõnem,ſicut enim qͦd magis deorſum fertur,⁊ velocius ad deorſum fertur, ꝓpter ampliorem grauitatis additionẽ corpus velocius vtiqꝫ eſſet,ita ⁊ in eodẽ,ſi infinita grauitatis,⁊ velocitatis additio infinita vtiqꝫ eẽt.Non adhuc a tecmerio ſed a cauſa nunc facta oſtẽſione,nam grauitas amplior velocitatis cauſa.Quãdo autem dicit Alexan.eſſent vtiqꝫ ⁊ ipſa q̄ mouentur infinita,ſi eſſent ipſoꝝ infinite velocitates,⁊ grauitates,⁊ leuitates,nõ vt actu infinita intelligenduʒ. nõ enĩʒ ſequitur hoc ad lationeʒ in infinitum,ſed vt in infinitum creſcentes.Adhuc autem deducẽs ſermonẽ Ariſtotelis.ſ.grauitates ⁊ leuitates in infinitum creſcere cõtentus fuit,ꝙ oſtenſum fuit,ꝙ neqꝫ grauitas, neqꝫ leuitas eſt infinita,ita vt neqꝫ corporis finiti in infinituʒ creſcere virtutẽ poſſibile ſit.Prętermiſit autem Ariſtoteles illud inducere.forte tãqꝫ facile intelligibile,ꝙ ſi ꝓ

pe facta grauia quidem ei quod deorſum, leuia autẽ ei qđ ſurſum, citius ferũtur. palã ꝙ ſm naturaꝫ ipſis ſunt hęc loca. Naꝫ ad oppoſita eoꝝ, oppoſito modo ferũtur. In his itaqꝫ velocius ferri corpora ꝓpinquius aliꝗliter deprehenſa in ꝓprijs locis cõiter conceſſum eſſe videtur. Cauſam autẽ alij aliaꝫ aſſignant. Ariſtoteles quideꝫ eniꝫ a ſua totalitate virtuari putat magis appropinquantia & ſpẽm perfectiorem accipere. grauitatis eniꝫ additio terram velocius ferri ad mediũ facit. ¶ Iparchus autẽ in libro qui inſcribitur de his quę ꝓpter grauitatem deorſum ferũtur, in terra quidem ſurſum proiecta, virtutẽ quidem quę proiecit, quãdiu ꝑualeat virtuti proiecti, dicit eẽ cauſam lationis ſurſuꝫ, & quãto ipſa ꝑualuerit, tanto citius ad ſurſum fertur, qđ fertur. Mnorata auteꝫ illa, primo quideꝫ non adhuc in ſimili velocitate ſurſum ferri, tãdem auteꝫ deorſum ferri, vĩceꝫ ꝓpria inclinatiõe manente aliqualr, & virtute quę ſurſum miſit. magis aũt exigua facta, qđ deorſum fertur, ſemꝑ velocius fertur, & velociſſime quãdo illa penitus defecerit. Eãdem aũt cauſam aſſignat, & eorũ quę deſuꝑ dimittuntur, nã & his vſqꝫ ad tempus ꝑmanere virtuteꝫ dimittentis ipſa. quã contrarietatem cauſaꝫ fieri, quare tardius ſm principia ſua fertur qđ dimittiẽ. ¶ Hęc auteꝫ ait Alexã. in his quidem quę mota ſunt, vel vi manſerunt in loco ꝑter naturã, recte vtiqꝫ dicentur. in his autẽ quę poſt generari feruntur ſm ꝓpriam naturaꝫ, ad ꝓprium ipſi⁹ locũ, nõ adhuc congruũt quę dicuntur. De grauitate autem cõtrario Ariſto. dicit Iparchus. grauiora eniꝫ ait quę plus diſtant. improbabile auteꝫ & hoc videẽ Alexãdro. Multo enim rõnabilius quę trãſmutantur ex cõtrario natura, & fiunt ex leuibus grauia, adhuc ꝑoris naturę aliqđ habere in ꝑma deſcenſione, fere adhuc fientia & tranſmutantia in ſpẽm hanc in quã trãſmutantia deorſum ferũtur, grauiora ſemꝑ ꝓcedentia fieri, quam quidem ſeruãtia adhuc detinenteꝫ ipſa ſurſum a principio, & ꝓhibẽteꝫ deorſum ferri virtutẽ. Adbuc auteꝫ ait & ſi grauitati ſm naturam eſt eẽ deorſum, & ꝓpter hoc quę ad ħ mouenẽ, erunt vtiqꝫ perfectius grauia propriam ſm hoc ſpeciem accipientia, quãdo in loco deorſuꝫ fuerint, & ꝓpinquius ſam facta & appropinquãtia ei in quo eſt habere ſm inclinationẽ perfectionẽ, rationabile appoſitioneꝫ aliquã & additionem ſm grauitatẽ accipere. etenim incõuenieẽs ea quę deorſuꝫ mouenẽ & ferunẽ ſm naturã veloci⁹ mouentia ſm maiorẽ ad deorſum diſtãtiaꝫ dicere quando minus ſunt grauia hoc pati, interimere eni eſt ꝓpter grauitatem ipſa ferri deorſuꝫ. ſi eniꝫ nõ in oĩbus ita fieret, forte vtiqꝫ eſſet ꝫdicere. Nũc autẽ & in ſurſum ꝓiectis vi, & in detẽtis ſurſum, & in trãſmutantibus in loco ſurſum, ſiquidem his ſm naturam deorſum, idẽ videẽ factũ. Hęc aduerſus Iparchũ Alexander. & dicit bene (vt eſtimo) maxime quia ſi ꝓpter grauitatẽ velocitas vt imolantium libre, palaꝫ ſiu ꝑdetracto grauiori ĩpoſſibile eẽt, grauius quidem eẽ qđ remotius, citius autẽ moueri qđ ꝓpinquius celerius exiſte. ¶ Quidaꝫ autem & nõ pauci dicunt eſſe cauſam quare mota ad deorſuꝫ quãto fuerint ꝓpinquiora ipſi deorſum, tãto citius mouentur, quia quę quidẽ ſuperius exiſtũt, ab ampliori aere ſuppoſito fulciunẽ, quę autẽ magis infra ſunt a pauciori, & grauiora auteꝫ ꝓpter hoc citius ferri dicũt, quia illa etiam facilius diuidũt ſuppoſitum aerẽ. ſicut eniꝫ quę in aqua deorſum ferunẽ, aquã ſurſum tenẽte, & contra agẽte lationi ipſorum deorſum, ſic & quę in aere pati rõnabile, & quanto amplior ſuppoſitus aer, tãto magis ſurſum tenta, leuiora videri. Similr autem & amplior ignis, citius ſurſum fertur tãquã facilius diuidens ſuppoſituꝫ aerẽ, & quãto amplior qui ſuppoſitus aer eſt, tanto tardius ignis mouẽ qui per ipſum fertur. quãuis eniꝫ nõ conſimilr aquę, natus eſt habere aer, tamẽ & ipſe corpus exiſtẽs, impedit motũ delatoruꝫ per ipſm. Si autẽ hoc veruꝫ, non appoſitione grauitatis, vt Ariſtoteles ait quę ſm velocitateꝫ additio fit, ſed remotione impedientis. ¶ Bene autẽ notauit Alexan. ꝙ & ſi hoc ita ſe habeat. Ariſtotelis argumẽtatio manet irredargutã, quę oſtẽdit determinata loca corporũ, & non in infinitũ ipſa ferri, ex eo ꝙ velocius ferũtur ꝓpinqui⁹ facta ꝓprijs locis. Nam quod in infinita diſtantia ferẽ, nũquã ꝓpinquius fit, neqꝫ paucior, aut amplior ſuppoſitus aer, infinitus exiſtẽs, ſiquidẽ infinita diſtãtia. Quare & ſi aliquis acceptet hanc cauſam ad deorſum motus velocioris, etiã ſic oſtẽdetur ex ipſa, nõ in infinitum ferri, quę ferũtur. ſi autẽ infinita exiſtẽte diſtantia, citius feruntur ad deorſum, nõ ꝓpter pauciorẽ eſſe ſuppoſitũ aerem, palaꝫ ꝙ ꝓpter appoſitionẽ grauitatis citius ferentur. quid eniꝫ vtiqꝫ aliud erit vtiqꝫ cauſa in his, quę natura ferũtur, & nõ vi, vt Iparchus dicebat. Melior auteꝫ ait Alexãder. & naturalior cauſa quare citius feruntur, quę fiunt ꝓpinquius ꝓprijs locis, quę ab Ariſtotele dicta eſt. ſ. appoſitioneꝫ eſſe grauitatis & leuitatis. Hęc autem vtiqꝫ diceret Ariſtoteles eo ꝙ appropinquãtia ad propriuꝫ locum accipiũt ſemper ꝑfectiorem ſpẽm, & ꝓpter hoc ſiquidem graue ſit, grauiori facto, ſi auteꝫ leue ſeniori. ¶ Ego autẽ hoc ipſuꝫ ꝑmo inquirere volo, qđ ab omnibus dicitur cõfeſſum eſſe, qualiter vtiqꝫ compꝛehendetur, ea quę verſus ꝓpria loca fiunt, citius ferri. Deinde ſi appoſitio grauitatis & leuitatis fit, accidet in eo qđ in aere ponderatur, quãdo ab alta turre vel arbore, vel a ſũmitate ꝑcrupti, ſeipm aliquis extendens in aere põderat, grauius videri ꝙ̃ eodem in ſuppoſito pauimento terrę ſtante ponderante, quod quideꝫ fictioni ſimile videtur. niſi forte in his dicat quis, inſenſibilẽ fieri diũaꝫ.

¶ At ꝟo neqꝫ ab alio fertur ipſoꝝ, hoc quidẽ ſurſum, hoc autem deorſum, neqꝫ vi, quemadmodũ quidaꝫ aiunt extruſione. Tardius enim vtiqꝫ mouereẽ maior ignis ſurſum, & maior terra deorſuꝫ. Nunc auteꝫ cõtrarium ſemꝑ maior ignis velocius ferẽ, & maior terra in eum qui ipſoꝝ locum. Neqꝫ velocius vtiqꝫ in fine ferretur, ſi vi & extruſione moueretur. omnia eniꝫ a vi inferente longius facta tardius ferũtur. & vnde vi, illuc feruntur non vi, itaqꝫ ex his ſpeculantibus eſt accipere de dictis ſufficienter.

¶ Ad oſtenſionem eius ꝙ vnus ſit mundus, vtens hoc ꝙ neceſſariuꝫ eſt mediuꝫ & vnũ extremuꝫ, & hoc oſtenſo ex hoc, ꝙ motus corporuꝫ qui ſunt ſm naturaꝫ ſiũt ad determinatum aliquid & finituꝫ, ad quod nata erant ferri. hoc autẽ ex citius ferri corpora ꝟſus ꝓpria loca. Nũc oſtendit ꝙ ſm naturã fiunt hi motus corporũ, quo & in proxime dictis vſus fuit, & in ꝓcedentibus ſepe. Oſtẽdit autem ipſm ex interemptione oppoſitarum rõnum ſeu poſitionum. Naꝫ elemẽtaria corpora aut ſm naturã ipſorum mouẽtur, aut abinuicẽ extruſa. oſtendit igitur ꝙ neqꝫ ab alio ferunẽ, neqꝫ ab inuicem extrudũtur. Et primo ꝙ non ab alio ferũtur, ex eo ꝙ amplior ignis citius fertur ꝙ̃ minor, & maior bolus ꝙ̃ minor, & quidem ſi nõ eſſent apta nata ſic moueri, ſed ab aliquo ferrentur vi. Amplior vtiqꝫ tardius ab eodẽ moueretur, facilius eni id qđ minus eſt impellitur & fertur. Si autẽ aliquis dicat

ꝙ amplior a multiplex virtute motũ, citius feratur, ſicio ni ſimilis eſt ſermo. Non enim neceſſe eſt ſemꝑ qḋ plus, ab amplioꝝ ferri, ſemper autẽ quod amplius citius fertur. palã autem hoc ⁊ ex oppoſito motu. nam amplior ignis deorſum tardius detrahiť. Qꝛ autẽ neqꝫ per extruſionẽ ab inuicem vim paſſa moueanť, oſtendit ꝯſequẽter. ℂ Huius autẽ poſitionis ſeu opinionis poſt ipſũ fuerunt Straton ⁊ Epicurus, putãtes corpus omne grauitatem habere, ⁊ ad mediũ ferri, eo autẽ ꝙ grauiora ſubſidẽt, que minus grauia, ab illis extrudũtur vi ad ſurſũ. quare ſi quis auferret terrã, veniret vtiqꝫ aqua ad centrũ, ⁊ ſi quis aquã /aer/ ⁊ ſi qs aerem /ignis, ſm ipſos. Arguit autẽ ⁊ hunc ſermonẽ Ariſtoteles, ꝙ ea que qdem extrudũtur, lõgius diſtantia ab extrudẽte, ⁊ cogẽte, tardi⁹ vtiqꝫ mouẽtur, ſm ꝓportionẽ diſtantie. in motu autem hoꝝ corpoꝝ, totũ ꝯtrium videť factũ. Celerior enim motus fit ſemꝑ ipſis ꝓcedentibus a ꝑncipio, ⁊ citiſſime mouenť appropinquãtia illis ad que mouentur. ⁊ poterat qdem argumẽto ꝑdicto in his que ab alio mouẽtur vi, ⁊ in extruſis. vt enim tardius mouetur ab eodem qḋ plus, ita ⁊ debilius extrudiť. Nunc autẽ videť amplior ignis citius ad ſurſũ ferri, ſed ſimul qdeꝫ ꝓpter abũdãtiam variauit argumẽtũ. Simul autẽ ⁊ inſtantiã ſorte ꝑ, uidit dicentem, ꝙ amplius ab ampliori ſemꝑ cõtinente extruditur, ⁊ vĩcẽte virtute ampliori, qḋ qdeꝫ inferre nõ erat neceſſariũ, ſeorſuꝫ autẽ obuiãs ad dicẽtes, ab alio ferri, ⁊ dicentes ſm extruſionẽ moueri. cõe argumentũ apponit ad dicẽtes moueri vi, ⁊ non ſm nãm. ſi enim a quo loco vi ferũtur ſm quẽcũqꝫ violẽtie modũ, in illũ rurſus nõ vidẽtur amplius vi moueri, palã ꝙ ſm naturam mouẽtur. neqꝫ eniꝫ a ꝑncipio ex illo loco vi mouerenť, ſi non ſm naturã erat ipſis in ipſo eſſe, in quo autẽ manet aliqḋ ſm naturam ad hoc ⁊ fertur ſm naturã. q̃re dicenti vi moueri corpora, ⁊ nõ ſm naturã, aſſequiť ⁊ dicere, ſm naturã ipſa moueri. ſi autẽ ipſis motus ois violentus eẽt, ſilr oporteret ad oppoſita moueri. Nunc autem videť terra qdem ſurſum vi moueri, deorſuꝫ aũt ſua natura, ⁊ ignis ecõtrario. ⁊ merito igiť poſt has oſtẽſiones induxit, ꝙ ex his cõſiderãtibus eſt accipere ſidẽ de his que dicũtur ſufficiẽter, ꝙ eſt ſm naturam corporibus ad ꝓpria loca ⁊ ad cõgeneũ factus motus. qui autem eius qḋ ad mediũ omnia ferũtur ſm naturã argumẽtum afferũt hoc, ꝙ ſubtracta terra, aqua ferť ad deorſum, etiã aqua ſubtracta /aer/ ⁊ aere /ignis, ignorãt cauſaꝫ huius que eſt antiperiſtaſis. Naꝫ groſſioribus poſitis in locum ſubtilioꝝ, ſubtiliora locũ groſſoꝝ trãſumũt circũpulſa ad deorſum, ꝓpter nihil eſſe vacuũ, neqꝫ corp⁹ per corpus cedere. ℂ Sciendũ aũt ꝙ nõ ſolus Straton neqꝫ Epicurus dicebãt omnia corpora eẽ grauia, ⁊ natura qdem ad deorſum mota, ꝑter naturã aũt ad ſurſum, ſed ⁊ Plato nouit opinionẽ hanc, ⁊ arguit. deorſuꝫ ⁊ ſurſum in mũdo, non bene dictuꝫ putans, ⁊ grauia ſicut ad deorſum mota nõ acceptãs. Scribit autẽ in Thimeo ħ. Natura eniꝫ vtiqꝫ q̃dam loca duo eſſe diſtincta oĩno cõtraria. hunc qdem deorſum, ad queꝫ ferũtur omnia, que cũqꝫ molem corporis habẽt, hunc autẽ ſurſum, ad quẽ inuoluntarie peruenit qcquid nullo pacto rectũ exiſtimatur. Nam ⁊ qui atomos dicebant, ſolidos exiſtentes graues dicebant ipſos, ⁊ cauſas grauitatis compoſitis, ſi cat leuitatis vacuũ. ℂ Attendere autẽ in his omnibus opꝫ, queꝫ dicat inferioreꝫ locũ Ariſtoteles. ſi locus eſt terminus cõtinẽtis ſm queꝫ continet quod cõtinetur, quideꝫ eniꝫ ſurſum locus ſit cõcauũ lunaris ſphere. tãtũ ⁊ hoc impoſſibile ſit. qa eius qdem qui ſurſum loci, eſſe nõ poteſt aliquid magis ſupra, lunaris autẽ ſphere multa ſuperiora. Qui autẽ deorſum locus, ſi qdẽ eſt terre ſuperficies. ꝑmo qdem nõ continet ipſa, ſed cõtineť. Deinde magis deorſum ſupficie terre ipſa terra videť, ⁊ omnia grauia. nam loco qui deorſum inferior aliquis nõ vtiqꝫ erit. ſi autẽ centrũ vniuerſi eſt qui deorſum locus. palaꝫ qḋ ⁊ qui ſurſum, qḋ in circuitu, ⁊ nõ erit locus terminus cõtinẽtis, ſm quem cõtinet quod cõtineť, ſed vt videtur ꝑmus Ariſtoteles qdem eſt conatus inquirere particularem intellectum ipſius loci ⁊ ſm continere extrinſecus elaborauit. ⁊ propter hoc multis inſtantiis corrigibilem fecit ſermonem.

ℂ Adhuc autẽ ⁊ per eas que ex prima phia rationes oſtendetur vtiqꝫ, ⁊ ex eo qui in circuitu motu, quem neceſſarium ſempiternũ, ſimiliter ⁊ hic eſſe, ⁊ in aliis mundis.

ℂ Prime qdem phie rationes, negociũ quod diciť metaphyſica vocat, ⁊ /ait/ ex ibi dictis, ⁊ ex his que in 8° de naturali auditu oſtẽdit, ꝙ vnus eſt mũdus. Naꝫ in 8° qdeꝫ de circulari motu oſtẽſuꝫ eſt, ꝙ eternus eſt, vbicũqꝫ ſit, ſiue in hoc mũdo, ſiue in alio aliquo, ⁊ ꝙ ab imobili cã mouetur, que oſtenſa eſt, ⁊ incorporea, ⁊ impartibili, ꝓpterea ꝙ infinituꝫ qdem nulluꝫ eſt corpus, ⁊ finitũ nullam hꝫ infinitaꝫ virtuteꝫ infinita autẽ eſt virtus, que in infinitũ mouet. ℂ In metaphyſica autẽ, vt /ait/ Alexander oſtẽdit, ꝙ vnuꝫ eſt hoc motiuũ circulo feribilis corporis. imãle eniꝫ exiſtẽs ⁊ incorporeũ, ⁊ ratio ſola ⁊ ſpecies, idem eſt ſm numerũ, ſi aũt hoc vnũ, ⁊ quod mouetur ab ipſo, vnuꝫ. vno autẽ exiſtẽte neceſſe eſt, ⁊ mũduꝫ vnum eſſe. In qbus dubitat Alexãder. ꝓpter quã cãm, vnuꝫ exiſtẽs primũ mouens, nõ poterit ⁊ plura circulo mobilia corpora mouere, ſi qdeꝫ mouebit deſiderio ſui ipſius, ⁊ vt amatum. Nihil enim ꝓhibet plura appetere idem. ⁊ ħ cuꝫ dixiſſet, ſm rõnabilitaꝫ eſt. inquit. hec argumẽtatio ꝓcedet vtiqꝫ, non tãẽ neceſſarium aliqḋ oſtendẽs. ℂ Exigo igiť primũ qdem auẽdere ꝙ nõ /ait/ Ariſ. vnaꝫ eſſe actioneꝫ circulariter mobilis corporis, ſꝫ ſimplicem qdem lationẽ, quam eius que ſine errore a ꝓpria ſuba etiaꝫ moueri /ait/ vnãquãqꝫ autẽ erraticarũ moueri ab imobili ⁊ eterna ſuba. Scribit autẽ in 11° metaphy ħ. ꝑncipium qdem entis, ⁊ qḋ primum entiuꝫ imobile, ⁊ ſm ſe, ⁊ ſm accñs. mouens autẽ primũ ⁊ eternuꝫ vnũ motũ. Qm̃ autẽ qḋ mouetur, neceſſe ab aliquo moueri, ⁊ primum mouẽs imobile eẽ ſm ſe, ⁊ eternũ motũ ab eterno moueri neceſſe eſt, ⁊ vnuꝫ ab vno. Videmus autẽ ꝑter omneꝫ ſimpliceꝫ lationẽ, quaꝫ dicimus mouere primaꝫ ſubam, ⁊ imobileꝫ. alias lationes exiſtẽs eas que planetaꝝ eternas. eternũ enim ⁊ nõ ſtans, circulare corpus, neceſſe eſt ⁊ harũ vnãquãqꝫ lationuꝫ ab imobili moueri, ſm ſe ⁊ ab eterna ſubſtãtia. Demũ qualr non incõueniens, eas que a ꝑma phia, ⁊ a certiſſimo ipſius nãli negocio, in teſtimoniũ vocatas rõnes nõ habere neceſſitateꝫ demõſtrationũ. Sed ⁊ ſi multe mouẽtes cauſe, ⁊ vna ꝑma oĩum eſt, neceſſe eſt ⁊ vnaꝫ eſſe oĩum coordinationem ad vnã cauſaꝫ coordinatoꝝ, ⁊ mũduꝫ intellectualẽ vnum, a quo, ⁊ ad quẽ ſenſibilis mũdus ſubſiſtẽs, vnus ⁊ ipſe factus eſt, ex cõtinentibus ⁊ cõtentis, ſicut ⁊ intellectualis vnus. Et ſi qdem dicentes multos mundos in vnã coordinationẽ ipſos cõduxiſſent, vt ſit ⁊ vnus q ex omnibus, his qdem totalioribus, his aũt partialiorib⁹, ⁊ his qdem cõtinẽtibus, his autẽ cõtentis, dicerẽt quidẽ cõſequenter, hũc autẽ dicerent vnuꝫ mũdum, ex multis mũdis conſiſtẽtem. Mũdus eniꝫ ⁊ celoꝝ vnũquodqꝫ, ⁊ eoꝝ que ſub luna elemẽtorum. nam ⁊ terra mundus, ⁊ aqua, ⁊ aer, ⁊ ether, ꝓpter ħ igitur vnus hic mũdus. Qꝛ

autem ꝛ intellectualis mūdus ſit vnus, qui eſt huiuſmo- tiuus ꝛ factiuus, multitudinē quidem ꝛ ille habēs coordinatam ſm cauſalem multitudinē ꝛ vnitatem, qualē Ariſtoteles in metaphy. oſtēdit. ſ. primum mouētium imobilium intellectualiuꝫ cauſarū, ad quē nunc rōneꝫ remiſit. ſi eni ab vno intellectuali mūdo ex multis imobilibus cauſis cōſiſtente, ęterne circulares lationes primo mouenť. palam ꝙ hę in vnū ſenſibileꝫ mundum conſumanť. Neqꝫ igitur rōnabilis ſoluꝫ eſt argumētatio (vt Alexā. exiſtimat) a neceſſitate priuata, quę a prima phia, ꝛ ęterna circulatione. neqꝫ etiam ſolū finaleꝫ cauſam mūdi deū Ariſt. exiſtimat, ex quo dubitauit Alexāder, ſed effectiuam. ꝛ ſufficit quidem pro multis vnus ſermo ipſius, dicētis in hoc libro, ꝙ nihil fruſtra facit, neqꝫ deus, neqꝫ nā. Sufficit auteꝫ ꝛ hoc ꝙ oſtēdit ęternū motuꝫ inditū circulariter corpori mobili, finitaꝫ a ſeipſo virtutē hīti. ℭ Sufficit autē copioſe ꝛ noſter inſtructor Ammonius in toto libro iſto oſtēdens, ꝙ nō ſolū finalē, ſed ꝛ effectiuā cāꝫ mundi poſuit deū Ariſt. ſi aūt ꝛ aliqs dicens ipm ſoluꝫ deſiderabile dubitat, puta ꝑpter quid nō ab vno deſiderabili, plures cęli mouenť, facile dicere, ꝙ vni multitudo nō appropinquat, nō ꝛ ipſa vnita. nam ſimile ſibi appropinquat, ꝑpter hoc quidem, quia neqꝫ ſingulariū periodoꝝ multitudinē poſſibile eſt ſm ſe vniri totalitati vni⁹ neceſſe eſt ad alia primo ꝙ̄ ab vno ꝓcedunt coūnia, ad ꝙ̄ colligata eſt, cuꝫ illis ad vnum ſurſum tendere.

Ammonius.

ℭ **Palam auteꝫ ꝛ vtiqꝫ ſic fiet, intendentib⁹ quoniaꝫ neceſſe vnuꝫ eſſe cęluꝫ. Tribus eni entibus corporalibus elemētis. tria erūt ꝛ loca elementorum. Unus quidem qui ſubſiſtentis, qui circa mediuꝫ. Alius autem qui circularis, q quidem eſt extremus. Tertius autem qui medius hoꝝ, qui medij corporis. neceſſe eniꝫ in hoc eſſe, qḋ ſuperfertur, ſi eniꝫ nō in hoc, extra erit. ſꝫ impoſſibile extra hoc. quideꝫ enim ſine grauitate, hoc autē habens grauitateꝫ. Magis deorſuꝫ autē ꝙ̄ grauitatem habētis corporis, locus nō eſt, ſiquidem q apud mediū grauis, ſed ꝛ neqꝫ preter naturam. alij eniꝫ erat ſm naturā, alij aūt nō erat. Neceſſe igiť intermedio eſſe. huius autē ipſius quę ſunt differētię, poſterius dicemus. De corporeis quidem igitur elementis, quę quidē ſunt, ꝛ quot, ꝛ quis etiā vniuſcuiuſqꝫ locus, adhuc autē vniuerſalr, quot ſm multitudinem loca, palam nobis ex dictis.**

Com. 89. ℭ Proponens oſtēdere, ꝙ vnus eſt mūdus, ex eo ꝙ vnicuiqꝫ elementoꝝ, eſt vnus ſm nām locus ꝓprius determinatus, ad quē ferūtur, ꝛ hūc in hoc mūdo eē ꝓpriuꝫ ꝛ determinatū, ad quē determinatus ꝛ finitus motus. ꝛ hꝰ cuꝫ pſuaſiſſet ex eo ꝙ ad ꝓpria loca citius feruntur quę feruntur, ꝛ interſerens teſtimoniū ex prima phia in qua ꝛ reuolutionuꝫ ſpherarū multitudinē coactus fuit ſupputare, vt multitudineꝫ inueniret imobiliū cauſaruꝫ mouentiū ipſas. aſſignat reſiduū argumētationis, erat aūt hoc, ꝙ vnus ſm numerū, qui ſm naturā vniuſcuiuſqꝫ elemētorꝫ locus. Preordinato igiť ꝓblemate ad qḋ iēdūt oſtēſa, erat aūt ꝙ neceſſe eſt eē vnuꝫ mūdum, oſtēdit ꝯriter, ꝙ vnus ſm numerū, qui ſm nāꝫ vniuſcuiuſqꝫ locus elemētorū ſit. Quotcūqꝫ corporaliū elemētoꝝ, ex quibus mundus cōſiſtit, ſunt differētię ſm localem ipſorum motuꝫ, tot neceſſe eſt ꝛ locoꝝ eſſe differētias in mūdo. Tribus igiť exiſtētibus corporalibus elemētis, vt ſm genus eſt dicere, tria erūt ꝛ loca, hic quideꝫ grauiſſimi ꝛ oibus ſubſiſtentis corporis, q circa mediū. Alius autē extremus, q corporis, circulo mobilis, omnia comphendētis. Et tertius qui intermedij in plura diuiſi. naꝫ ꝛ in leue, ꝛ ſupnatās omnibus, quę mouētur ſuper rectā, qḋ quidē eſt ignis, ꝛ intermedia huiuſqꝫ ꝛ grauiſſimi duo corpora. ſ. aerē ꝛ aquā. Qꝫ autem in hoc mūdo ſunt hęc loca, ꝛ nō in alio, oſtēdit in vno. ſ. igne, ſicut prius in terra oſtēdit. neceſſe eniꝫ hoc ſupnatās, hoc eſt ignem, aut in hoc eē intermedio, aut extra locū in quo poniť. Sic eniꝫ Alexāder intelligit, nō vt in alio mundo, qḋ extra, ſed in hoc. eadem eniꝫ rō (ait) ꝛ ſi extra hūc mūduꝫ ſit, ꝛ ibi ens erit alicubi ꝛ in loco triū hoꝝ aliquo. extra ipm autē ens, vbi quidem eſt, qḋ circulo moueť, non erit. illius enim locus hmōi, quoniā neqꝫ exire pōt. Qꝫ autē neqꝫ in loco deorſuꝫ ſm naturā eſſe poſſit, oſtēdit per hoc, ꝙ grauitatē habentis corporis eſt hic ꝓprius locus. Similr autē (ait) Alexā. ſiue in hoc mūdo ſit, ſiue in alio. tribus eniꝫ exiſtibus locis, etiā in illis ſilis ratio, ꝛ in illo mūdo. ſi eniꝫ qḋ ibi intermediū dicit aliquis ſm nām ipſi eſſe. palaꝫ quoniaꝫ quod ꝛ in hoc eſt intermediū ens idē ſpē cuꝫ illo loco, ꝛ erit ꝛ in hoc intermedio, in hoc mūdo ſm nām. Sic quidē Alexāder exponit. forte autē nihil eſſet vtiqꝫ ad ꝓpoſito, oſtendere ꝙ ignis hꝫ hunc ſm nām, in hoc mūdo locum. melius igiť hoc ſi poſſibile, ſed impoſe extra hunc mūduꝫ locū eſſe corpori ſupnatatiuo. ſi enim extra, aut ſupra hunc mūdū erit, aut ſubtus. duobus igiť exñtibus ſm genus corporibus, hoc quidem ſine grauitate, hoc eſt leui, hoc autē habēte grauitatē, ſiquideꝫ extra hūc mūduꝫ, magis autē deorſum ſit corpus ſupernatās, qḋ eſt corporis habētis grauitatē. ſ. qui deorſuꝫ locus, ſiquideꝫ q apud mediū, huius ꝓprius ꝛ nō ſupernatātis. ſi aūt magis ſupra ſit, quo mō iterū qḋ hic ſupernatat erit vtiqꝫ magis deorſum ſine grauitate exñs ꝛ ipm. ſiquideꝫ inferior loc⁹ qui grauitatē habentis corporis eſt, ſi autē dicat quia ꝑter naturaꝫ eſſe, qḋ ſupernatat, aut in hoc loco in quo nunc eſt, vt Alexāder intelligit, aut in illo mūdo, erit alicuius alterius corporis ſm nām, aut qui huius ignis loc⁹ eſt, in quo nūc ꝑter nām eſſe diciť, aut qui extra hūc mūduꝫ supponiť, nam qui alij ꝑter naturā, alij ſm naturam eſt. aliud aūt corpus, ꝑter hoc. ſ. graue ꝛ leue, nō erat, vt oſtēſum eſt a neceſſitate motuuꝫ. Quare ſm naturā iſte intermedius locus ois leuis eſt, ſi nō eſt poſſibile extra hunc munduꝫ leue eſſe, neqꝫ ꝑter naturā, neqꝫ ſm naturaꝫ, ad quod ſeqtur ſm numerū vnū eſſe, cuꝫ qui ſm nām vniuſcuiuſqꝫ locuꝫ, ad hoc autē, vnuꝫ eē mūduꝫ, qḋ quidem nō ſeqtur ad hoc ꝙ ignis ſit ꝓprius hic locus quē obtinet, niſi aliquis aſſumat, vt Alexā. ꝙ ad hunc leue oē feratur, qḋ erat ꝙ̄ſituꝫ, Et cū dixiſſet ꝙ ſupernatās eſt intermedio medij ꝛ extremi, quoniā ſic indeterminate acceptuꝫ intermediū nō ſoluꝫ eſt ſupernatās, hoc eſt ignis, ſꝫ ꝛ aeris ꝛ aquę, merito appoſuit, huius autē ipſius. vꝫ. intermedij, quę ſint differētię poſterius dicemus. Nam in vltimis libris de his quę in intermedia hac latitudine, ꝛ de ordine ipſoꝝ diſputabit. ℭ Notat autē in his Alex. ꝙ ꝛ ethereū corpus elemētuꝫ dixit Ariſtoteles dicēdo. [Tribus eniꝫ exñtibus corporalibus elemētis.] hꝰ aūt (ait) dixit, aut tāqꝫ ꝛ ipſo ad mūdi conſiſtentiā ꝛ ſubſtantiaꝫ elemēti rōnem habēte, aut tāqꝫ etiaꝫ ſimplicibus corporibus cōiter vocatis elemētis, quia ꝛ elemētuꝫ vult eē ſimpliciſſimuꝫ, ꝛ ꝯſequēter aūt mox cōcludēs elemēta ſimplicia corpora vocat, ꝛ adhuc manifeſti⁹ inchoās tertiū

librum,corporalia aũt elementa,corpora dicit q̄ ſunt elementaria,condiſtinguens ipſa,ad ſpeciem ⁊ mãm,illa enim elementa quidem corporum,⁊ principalr̃ ⁊ primo,non autem corporea elementa.

¶ Quod autẽ non ſoluʒ vnus ſit,ſed ⁊ impoſſibile fieri plures,adhuc autem ꝙ ſempiternus ⁊ incorruptibilis exiſtẽs,⁊ ingenitus dicimus primuʒ dubitantes de ipſo. Videbit̃ eniʒ vtiq̄ ſic intẽdentibus impoſſibile,vnuʒ ⁊ ſoluʒ eſſe ipſm. in omnibus eniʒ his que natura,⁊ his que ab arte cõſtantibus,generatis.alteruʒ eſt ipſa ſm ſeipſaʒ forma,⁊ mixta cuʒ materia.puta ſphere,alterum ſpẽs ⁊ aurea ⁊ erea ſphera,⁊ iteruʒ circuli altera forma,⁊ ereus,⁊ ligneus circulus. Quod qd enim erat eſſe dicẽtes ⁊ ſphere aut circuli,nõ dicemus in rõne aureuʒ,aut ereum tanq̄ non exiſtentibus his de ſubſtãtia. Si vero aureã aut eream dicamus,⁊ ſi nõ poſſimus intelligere neq̄ ſumere aliqd aliud p̄ter ſingulare,quãdoq̄ eniʒ nihil prohibet hoc accidere. puta ſi ſoluʒ aſſumatur circulus. Nihil enim minus erit circulo eſſe aliud,⁊ huic quideʒ circulo,⁊ hec quideʒ ſpẽs,hec auteʒ ſpẽs in materia ⁊ ſingulariuʒ. Quoniaʒ igitur eſt celũ ſenſibile,ſingulariuʒ vtiq̄ erit. ſenſibile eniʒ omne in materia exiſtit. Si autẽ ſingulariũ,alteruʒ vtiq̄ erit,huic quideʒ celo eſſe,⁊ celo ſimplr̃,alteruʒ igitur hoc celuʒ,⁊ celũ ſimpliciter. Et hoc quidem vt ſpecies ⁊ forma,hoc auteʒ vt materie mixtuʒ. quoruʒ aũt eſt forma q̄dã ⁊ ſpẽs,aut ſunt,aut contingit plura facta eſſe ſingularia.

Com.90. ¶ In multis locis ſic qdem habere aliquid,vt habet,manifeſtuʒ eſt,ſed impoſſibile aliter habere, vt ſi nũc non eſt,neq̄ fieri vtiq̄,nõ adhuc manifeſtuʒ.Naʒ ꝙ quidẽ homo ſit quinque digitoꝝ,promptuʒ eſt videre,ꝙ aũt impoſſibile aliter habere ſm naturã,non omnis adhuc eſt ſcire.oſtẽſo igit̃ ꝙ vnus eſt mundus,⁊ nõ plures,apponit ſcientifice,ꝙ impoſſibile aliter. Quare nõ ſolum eſt vnus,ſed neq̄ vnq̄ fient plures. forſitan enim diceret vtiq̄ quis,nũc quidem vnum eſſe,ſed nihil ꝓhibere plures fieri,⁊ ꝙ eternus ſit iſte mũdus,tanq̄ ingenerabilis exiſtẽs ⁊ incorruptibilis,per alia argumenta oſtenſurus,p̄ter priora.p̄mo p̄mittit probabileʒ rõnem,que videtur inſtruere,ꝙ impoſſibile vnuʒ ſoluʒ eſſe mũdum,aut magis ꝙ impoſſibile ex neceſſitate vnuʒ ⁊ ſolũ ipſm eſſe.hoc eniʒ obiectio concludit,ꝙ aut ſunt plures mũdi,aut cõtingit plures fieri ſingulares. Propter qđ Alexãder vult ſubaudire huic. videbit̃ eniʒ impoſſibile ex neceſſitate vnuʒ ⁊ ſoluʒ eẽ.obiectio autẽ talis,in omnibus/ait/ natura ⁊ arte cõſiſtẽtibus,⁊ vniuerſalr̃ in his,que ex materia ⁊ ſpẽ,ꝙ quidẽ in omnibus ſingularib⁹,ſi plura ſint,apparẽs eſt cõmune dicitur ⁊ eſt,⁊ ſi nõ plura autẽ ſint ſingularia,ſed vnum ſolum,velut vna fenix auis,aut vnus circulus,nihilminus aliud ſpecies ipſa,⁊ aliud qđ ſunt vtrũq̄. Nã ⁊ circulo aliud eſt ⁊ circulo eẽ, quod qdem ſm ſpeciem circuli cõſideratur,⁊ aliud ſenſibilis iſte circulus,qui cuʒ materia ſubſiſtit,in qb⁹ autẽ eſt forma aliqua,⁊ ſpecies a materia ſeparari poteſt intellectu,in his cõis nature eſt ſpecies,⁊ aut ſunt,aut contingit plura eſſe participantia ipſaʒ,materialia ⁊ ſenſibilia.Merito igit̃ ⁊ vnuʒ numero circulum ſupponẽs,⁊ in hoc oſtendit eãdem eſſe differẽtiam,ſpẽi que ſm intellectuʒ ſeparat̃,⁊ compoſiti.quãuis eniʒ vnus ſit mũdus,tamẽ quoniaʒ materialis ⁊ ſenſibilis,⁊ aliud p̄ter cõpoſituʒ eſt mundo eſſe,⁊ ſpẽ nata ab ipſo ſeparari ſm intellectũ,⁊ ꝓpter hoc multis ideʒ adaptari cõtingit,⁊ plures eſſe mũdos,ſicut ⁊ ſi vnus eſſet circulus,ꝓpter eandem cauſaʒ cõtingeret,⁊ plures eſſe.nam in qbus plura ſenſibilia manifeſta ſunt vnius ſpẽi,que in oibus cõmunis eſt,⁊ ſi vnuʒ autẽ ſit ſenſibile,⁊ ꝓpter hoc non poſſumus intelligere cõmune aliqd ⁊ aliud p̄ter ſingulare,vt ſi vnus ſolus accipiat̃ circulus,⁊ tunc nihil minus ſpẽs que ſm intellectum ſeparatur a materia,⁊ non detinet̃ ab ipſa,cõem inſinuat naturaʒ,⁊ poſſibilem multis adaptari ſingularibus factis propter materiam.

¶ Siue eniʒ ſint ſpecies,ſicut aiunt qdaʒ,neceſſe hoc accidere,ſiue etiaʒ ſeparatim nullũ taliuʒ nihil minus. In omnibus eniʒ hoc videmus,quoꝝcũq̄ ſubſtãtia in materia eſt, plura ⁊ infinita entia,que eiuſdeʒ ſpẽi. itaq̄ aut ſint plures celi,aut contingit eſſe plures. Ex his qdem igitur ſuſpicabitur vtiq̄ aliqs ⁊ eſſe,⁊ ꝙ contingit plures celos eſſe. Conſiderandum autem iterum,quid hoꝝ dicitur bene,⁊ quid non bene.

Com.91. ¶ A cõmunitate ſpeciei dubitatione mota,quoniaʒ cõe hi qdem ſeparatuʒ dicebant,⁊ exẽptuʒ,ſicut Pithagorici ⁊ Socrates,⁊ Plato,putãtes oportere,ante multa ſimilia eſſe aliqd,qđ ſimilitudinis ipſis cauſa,exẽptũ ab ipſis,hi autẽ inſeparabile a multis exiſtere,ſiue ſic,aut/ſiue illo modo,in oibus videmus eãdem ſpẽm,plurib⁹ materialibus ⁊ eiuſdeʒ ſpẽi in eſſe.Naʒ ⁊ hoies multi humana ſpecie participantes,⁊ equi multi ⁊ alioꝝ vnũqđq̄. ſi autẽ ⁊ non ſunt multa,ſed cõtingit ꝓpter cõitatẽ ſpẽi,quare ⁊ celi,aut ſunt plures,aut cõtingit eſſe. Idẽ autem dicere mũdi.Nam genus/ait/ Alexan.aut ſpẽs mundus erit,acceptus ſine materia,genus autẽ ⁊ ſpẽs,ſemper de pluribus p̄dicantur. Ad qđ forſitan qs vtiq̄ dicet.q̄ eſt igitur Socratis ſpẽs,ſm quaʒ eſſe Socratẽ exiſtit:que ſine materia intelligit̃,genus aut ſpẽs eſt.an non eſt a Socrate ſpẽs per intellectum ſeparata,ſed ſimul vtrũq̄ eſt Socrates ſingulariter exiſtẽs vnus,⁊ nõ ſic ſubſiſtẽs vt homo.Propter qđ ⁊ Ariſtoteles nõ indiuiduoꝝ aliquorum nois poſuit,puta Saturni ſpheraʒ,aut circulum zodiacum,ſed ſpheraʒ ⁊ circulũ,que ⁊ aureis,⁊ ereis,⁊ celeſtibus cõgruunt. Et ego quideʒ eſtimo,ipſm nunc ideaꝝ meminiſſe,obiectioneʒ ex diuiſione volẽteʒ cõponere,ſiue eniʒ ſeparate ſpẽs,vt qui ideas dicunt,ſiue inſeparabile plura videnẽt,vnaquaq̄ ſpẽ participãtia. ¶ Quidã autẽ Platonis amicoꝝ ad Platonem animi ipſiuʒ tendere,quia quãuis ex exẽplaribus,multi debebant eẽ mundi,ſiqdem ad vtrũq̄ exemplar,vnde mundus oſtẽdi poterat. Huius autẽ ſuſpitionis ⁊ Alexander fuit,⁊ inſultat Platoni dicenti,ꝓpter vnuʒ eſſe exẽplar,vnuʒ mũdum eſſe.nam ⁊ alioꝝ/ait/oiuʒ,quoꝝcunq̄ ſunt idee ſm ipſm idea vna exemplar.nõ eniʒ vtiq̄ ⁊ multi ipſi hoies,⁊ alia multa,que habẽt eſſe ad ipſuʒ.cõtrariũ eniʒ forte magis

ex hoc q̄ qd vult oſtēdere,ſiqdem eſſet ſicut intellectua
lium aīaliū vnūquodqz vnū numero,ſic ⁊ ſenſibiliū,
quod fit ad exēplar,quod in ipſo cōtinet omnia intelle
ctualia aīalia.vnū vtiqz eſſet ⁊ ipſm,in ipſo cōtinēs oīa
ſimilr illa aīalia ſenſibilia.Si autē ſm vnūquodqz intel
lectualium aīaliū,ſunt infinita ſenſibilia aīalia,nō ad
huc neceſſe ad exemplar factū qd omnia intellectualia
cōtinet animalia,cōtinere omnia ſenſibilia.omnia qdez
enim ſm ſpēm oportebit eſſe vnū,quę ad illud ſiūt.Nō
adhuc autē ⁊ omnia vnū nūero,vt autē multa ſm vnū
quodqz aīal intellectuale,ſenſibilia aīalia,ita ſequitur,⁊
mūdos ſenſibiles eſſe multos,vno exiſtente exemplari.
Hoc Alexandro dicente miror,qualiter non attendit
q̄ nō omnia ſenſibilia ſic habēt,vt ſm vnūquodqz in
tellectuale aīal,multa ſint ſenſibilia.non enim multi ſo
les,neqz multę lunę,ſed oīa ſolitaria,quę cęleſtia aīalia.
Dicendū igitur q̄ quęlibet eoꝝ quę in mūdo exiſtētium
ſpēs,nō ſolū eoꝝ quę in cęlo,ſed ⁊ eorū quę ſub luna,
vna eſt vnius exēplaris.non enim ſol ſolus vnus,⁊ luna
vna,ſed ⁊ homo vnus,qui ſemp ſtans in mundo p ima
gines,⁊ equus vnus in his quę gñantur ⁊ corrūpuntur eē
habēs.et hę ſunt cōia ⁊ ſpēs īſeparabiles a materia,q̄s
⁊ Ariſtoteles cōfitetur ęternas eē,non exiſtētes.vz.pri
marias ſpēs,nihil māliū primariū,ſiqdem materia p
ticipans ſpēbus informatur,exiſtēte autē participante,
neceſſe aliā qdem eſſe participationē,aliud autem id a
quo participatio datur.ppter qd non ſunt primarię ſpēs
quę in mā,ſed ſm ſilitudinem earū quę ſunt primarię in
extremis formatis.eorū autē quę gñantur ⁊ corrūpuntur
vnūquodqz quod qdem cōmune,puta homo eē hz ab
vno exemplari.Qd autem habet pprium ab ea quę cęle
ſtiū,⁊ eoꝝ quę ſub luna.alias alia,facta etiā diſpoſitio
ne a qua ſubſiſtūt indiuidua,⁊ ipſa exiſtente,⁊ ſimpliciū
productrice ad quam aſſimilatur.propterea ſapientes ⁊
genera,⁊ ſpēs,⁊ formas genitoꝝ deſcribunt,ad cęleſtes
figurationes aſpicientes,⁊ eas quę ad illas eueſtigiātes ſi
militudines inde pgenitoꝝ.quare ⁊ ęternorum vnūqd
qz ⁊ generabiliū ⁊ corruptibiliū,qd vnum numero ad
primum aſſimilatur exemplar. Et bene Plato ab hoc q̄
eſt vnum mūdi exemplar,⁊ perfectū intellectuale aīal,
vnum eſſe mūdum oſtēdit.❡ Alexā.autē ⁊ alia oppo
ſuit argumēta,nō ſolū q̄ ptingit,ſed etiā q̄ neceſſe plu
res eſſe mūdos dicētia,ad quę nō adduxit ſolones.niſi
forte inducenda ab Ariſtotele putet ⁊ hoc ſoluere. Di
cit igitur q̄ mundus,aut a cōditore factus eſt,aut a natu
ra,ſiue autē a cōditore,rationabile eſt illum ⁊ alios poſ
ſe facere,vt videmus in artificiatis,ſiue a natura,idē eſt
dicere. Dicēdū q̄ ſi faciēs fecit multos,aut oīno ſimi
les,aut aliqualiter ⁊ diſſimiles,ſi oīno ſiles,fruſtra vti
qz eſſent multi,ſi autē aliqualr diſſimiles,vnus vtique
eſſet,qui ex omnibus perfectus. Secūdo autem/ait/ſi in
aliqua imperfectis,⁊ modicū ente participantibus,vide
mus ſpēm eſſe pluriū perfectiuam,veriſimile magis in
optimo ⁊ perfecto hoc eē,ſed magna ex parte vnumqd
qz,non vtiqz erit perfectum penitus,ſiqdem alia pter ipſm
habet. Tertio autē/ait/ſi melius optima plura eē,opti
mus autē mūdus,⁊ ab optimo genitus,rationabile plu
res eſſe mūdos,ſed quę plura,non poſſunt optima eſſe,
niſi vno cōphendantur,quia quod omniū optimum
⁊ bonum vnum eſt.

❡ Eſſe quidē igitur alteram rationē eā quę
ſine materia,⁊ eā quę in materia formę,be
ne quidē dicitur,⁊ ſit hoc verū,ſed nihilo
minus neqz vna neceſſitas,propter hoc plu
res eſſe mundos,neqz cōtingit factos eē plu
res,ſiquidē iſte ex tota eſt materia,quemad
modū eſt. Sic autē forte magis qd dicitur
erit manifeſtū,ſic enim ⁊ ſymitas eſt curui
tas in naſo,aut carne,⁊ eſt materia ſymitati
caro,ſi ex oībus carnibus vna fiat caro,⁊ exi
ſtat in hac ſymum,nihil vtiqz aliud,neqz erit
ſymū,neqz cōtingit factū eſſe. Similiter ⁊ ſi
homini ſunt materia carnes ⁊ oſſa,ſi ex omni
carne ⁊ oībus oſſibus homo fiat,impoſſibi
libus exiſtētibus diſſoluta eſſe,nō vtiqz con
tinget eſſe aliū hominē,ſilr autē ⁊ in aliīs.
Omnino enim quorūcūqz eſt ſubſtātia in ſubie
cta quadam materia,horū nihil contingit fa
ctū eſſe,nō exiſtente quadā materia. Cęlū
autē eſt ſingulariū,⁊ eorū quę ex materia,
ſed ſi nō ex parte ipſius conſtat,ſed ex omni,
eſſe quidē ipſi cęlo,⁊ huic cęlo,alterum eſt,
non tamē neqz vtiqz erit aliud,neqz cōtinget
factos eſſe plures,ppter omnē materiā cō
prehēſam eſſe.hoc ipſū igitur reſtat oſtēde
re q̄ ex omni nāli ⁊ ſenſibili cōſtat corpore.

❡ Hinc incipit ſoluere dubitationes,duas autē ppōnes Com. 2.
obiectio cuī acceperit,vnā qdem dicentē,cęli aliud q
dem eſſe ſpēm,aliud autē cōpoſitum,qa ſenſibilia ⁊ ma
terialia,⁊ ſingulariū eſt,alterā autē dicētē,quoꝝ aliud
quidē forma ⁊ ſpēs,aliud autē qd ſimul vtrūqz,horū
aut ſunt,aut contingit eſſe plura fieri ſingularia.minorē
qdem ppōnem acceptat,criminatur autē maiorē,tāqz
non neceſſario vniuerſalr poſitā.Non enim quoꝝ aliud
forma,⁊ aliud ſimul vtrūqz,neceſſe plura numero eſſe,
nam ⁊ ſi vnū aliquid ex tota materia cōſiſtit,velut ſi naſi
forma ſm aquilinitatē ipſius vel ſymitatem,nata eſt fie
ri in carne,exiſtēte vna numero,in omni fiet carne.Silr
autē ⁊ ſi homini materia carnes ⁊ oſſa,ſi ex omni carne
⁊ oībus oſſibus homo fiat,aliud quidē ſpēm eſſe,⁊ aliud
quod ſimul vtrūqz in ipſis verū.Nō adhuc autē ⁊ plu
ra eſſe quę ſpecie hac participant,ſi ex omni materia ſit
quod ſimul vtrūqz,qa neqz aquilina multa,neqz homi
nes multos neceſſe eē.quare maior ppoſitio nō neceſſa
rio vniuerſalr ponitur.Valde autē diligēter appoſuit,
[impoſſibilibus exiſtentibus diſſolui]quāuis enim ex omni
carne ⁊ ex oībus oſſibus homo cōſiſteret,diſſoluerētur
autem hęc,nihil phiberet cōpoſitis ipſis iterum ⁊ alias
alio facto homine,multos fieri hoīes. Indiſſolubilibus
aūt etiā manētibus his,nō vtiqz alium eſſe hoīem poſſi
bile,ſi materialis quidē homo,alia autē materia non
eſt,pter vni homini ſubiectā,quare ⁊ cęlū q̄uis mate
riale,q̄uis ſenſibile ſit,⁊ ppter hoc ſingulariū,⁊ alterū
quidem ipſi[pter compoſitum]cęlo eſſe,⁊ aliud huic cę
lo,hoc eſt ſingulari,aliud enim in ipſo ſpecies,⁊ aliud qd
ſimul vtrūqz.non tamē ⁊ ppter hoc erit vtiqz aliud cę
lum,neqz cōtinget fieri plures,qa hoc cōphendit totā
materiā. Dicēte autē Ariſt.[oīno enim quorūcūqz eſt
ſubſtātia in ſubiecta materia.] Notādum/ait/ Alexā.q̄
ſpēm in ſubiecta materia dicit cōmunius tāqz ſubiecto ali
quo indigente,cōſuetus enim vſus ipſi,aut dictū eſt/ait/
per ſi,quibus eſſe cū materia eſt,⁊ hęc quidē manifeſta
⁊ dicta ſunt mediocriter,ſed ſiquidem/ait/ſpēs in ſubie
materia

materia erit, ſic & aīa in ſubīo. Q uo mō igitur illud neq; vna ſubā in ſubīo dicta eſt in pñtis. Et hoc qdē ſolui be ne, naz ſimul vtrūq; ſubā quę mālis, & in ſeipſa exiſtēs, ipſa dī nō eſſe in ſubīo. ſed aīę exēplum, fruſtra (vt eſtimo) poſitū fuit huius ſolius grā, ad oſtendēdū, φ ēt ſm Ariſtotelem enthelechia & ſpēs exñs aīa, in ſubīo eſt. Et quidē in li° de aīa duplicē enthelechiā & ſpēz/ait/Ariſt. hanc qdez ſepabilē, hāc autē inſepabilē, & de intellectu & ſpeculatiua virtute plane dixit, φ videt̄ alterū gen° aīę eē, & hoc ſolū ɔtingere ſepari, ſicut & ęternū a corruptibili, & in 3° aūt de eo qui ſm actuz itellectu aīę/ait/dicēs φ iſte itell's ſepabilis & īpaſſibilis & nō mixtus, ſubſtantia ens actu. Hic ṽo plane de corporalib° ſpēbus ſmo, & de his dixit, φ quotūcūq; eſt ſubā in ſubīa q̄dā materia, hoꝝ nihil cōtingit fieri, nō exñte aliqua mā. Cūz dixiſſet igit̄ ſolui obiectionez per h, φ ex tota mā cōſiſtat cęlū vel mundus, ꝓponit oſtēdere diſtiguēs ꝑmo, quot modis dī cęlū, & ſm qd ſignificatū cęlū dicimus mūdū, quē ꝓponit oſtēdere nūc φ ex tota mā conſiſtat.

℃ Dicamus aūt primū qd dicimus cęlū eſſe & quotiēs, & magis nobis manifeſtū fiat qd quęrit̄. Vno qdez igit̄ modo cęluz dicimus ſubam extremę totius circulationis, aut corpus nāle qd eſt in extrema circūferētia toti°. Cōſueuimus eniz extremū & qd ſurſuz maxime vocare cęlū, in quo & diuinū oē locatū eē dicimus. Alio aūt rurſus modo, cōtinuū corpus extremę circūferētię totius, in quo luna & ſol & q̄dā aſtroꝝ etenīz hęc in cęlo eē dicimus. Adhuc autē aliter dicimus cęlum, cōtentū corpus ab extrema circūferētia, totū eni & omne ɔſueuimus dicere cęluz. Tripl'r aūt dicto cęlo, totū ab extrema circūferentia contentū, ex oī neceſſe ɔſtare nāli & ſenſibili corpore, ꝓpter neq; eſſe nullū extra cęlū corpus, neq; contingere factum eſſe.

Com.93. ℃ Tripl'r dici cęlū/ait/nā ſpherā quā ſine errore cęlū ꝑcipuo noīe vocam°, quā ipſe dupl'r determinauit, dicēs ipſaz ſubaz extremę circulatiōis vniuerſi, h ē ext̄ma circulariter mota ſubā, aut corp° nāle, qd ſm extremā vniuerſi circulationē, ꝓ ſubā cōiori exñte, nāle corp° trāſumēs, ꝓpinquus exñs ꝓpoſiti gen°, & ꝓ teſtimonio īducit ɔſuetudinē vocātē cęlū qd ſurſuz maxīe & extremum, ſic eni in cęlo diuinū oē locari dicim°, tāq̄ ſupme āt oium locatū ipz adoram°. Dicebat igit̄ & ſm ꝑn°, qa oēs locū q ſurſuz, diuio aſſignāt, palā φ ext̄mū & ſupmū cęlū maxīe cęlū vocari putam°, v.imur aūt noīe & l alys ℃ Notat aūt Alex. φ nō tāq̄ eodē exñte qd ſurſuz, & qd l circuitu extremo, ſic dixit, qd extremū & qd ſurſuz, ſ; tāq̄ in ɔſuetudīe exñs, extremū illd ſurſuz vocari. Q m̄ & ipſuz qd ſurſuz ad id qd deorſuz cōtrapōnēs, & leue qdem ſurſum moueri dicēs, graue autē deorſum, in circulo lunaris ſphęrę oſtendit eē quod ſurſum. Naz vſq; illuc fertur quod ſemꝑ ſupernatatiuū & leuiſſimum. Lignis. Erit autem vtiq;/ait/& quod extremuz ſurſum, ſiquidē ſupra leuiſſimum eſt, ſed qual'r in ea quę ſine errore omne diuinuz locari dicimus, ſi diuinas cuā erraticas putamus, an quia diuino vbiq; quod ſummuz aſſignantes, & totū cęlum diuinum putantes, ſm ſūmuz ipſius effingimus, & cōuerſio nr̄a quę ad diuinū, ad ſurſuz tendēs, vſq; ad ſupmuz tendit, an quia omnia diuina, primo ꝑncipio cōiuncta diſiuncta, & ſuper mūdana exiſtētia ſua natura, a primo & optimo corpoꝝ maxime continentur. Scōm ſignificatum cęli dicit. ſm φ erraticuz cęlū dicim°. Hoc enim eſt, quod cōtinuum aut proximum corpus extremę circulationi vniuerſi, in quo luna & ſol & alia aſtra, q̄ dicuntur errare. Et φ hoc cęluz dicimus perſuadetur ex hoc, φ hęc aſtra in cęlo dicimus nos. Diuiſim autē nominationem de eo, qd ſine errore & erratico tradens, dedit intelligere, φ omne circulariter mobile & extremuz, quod ad generabile & corruptibile diuiſum eſt, cęluz dicimus. Nam & ipſe tāq̄ naturam vnam habente toto, & vnum motum, ſ circulationem ɔriter, oñdet de ipſo & φ alis ꝑter ea quę ſub luna elemēta, quinta q̄dam eſt ſubā cęleſtis corporis, neq; grauitatē habens, neq; leuitatez, & φ ingenitū hoc & icorruptibile eſt, ɔriter oſtēdit, & iterū oſtendet, & quare vno noīe totuz videt̄ ipſe vocans. Tertiū aūt cęli ſignificatū dicit corpus qd cōtinetur ab extrema circulatiōe, cū ipſa. vz. extrema circulatiōe. Nā totū & omne ɔſueuimus dicere cęlū, vt qd cōtinetur, ſumat̄ cū ɔtinēte, & ſm h totus mūdus cęlū dicat̄. Et eſt ēt his qui ante Ariſt. nomē cōſuetum. Naz in multis locis Plato cęlum mūdum vocat, ſicut in Politicis dicēs. qd eniz cęlū & mūdū cognoiauimus, & in Thymęo. Totuz itaq; cęlū, aut mūdus, aut aliud qdcūq; noiatū, maxime vtiq; ſuſcipietur, hoc nobis noi ..um ſit. Dicitur autē & mundus cęluz, aut quia ſm principaliſſimum coꝛ quę in ipſo, bene habuit ipz ſic nominari, vt homo ſm animam, & aīę qd rationabile/antropos.i.homo dicitur ab ἀναθρεῖν.i. recolligere quę vidit, & multa in vnuz colligere. Solus enim animalium homo ex multis ſenſibilibus procedentia recogitans in vnum concertat. ſi autem & etymologiaz cęleſtis nominis quis intelligat, quā Plato in Cratilo tradidit, quod cęlum eſt, id/quod ſurſum videtur tāq̄ & tanta ſua conuertens & manens in ipſis, merito vtiq; & mundus cęluz dicetur, a ſuipſius cauſis dependens, tripliciter itaq; cęlo dicto. tertiū h ſignificatum ſm qd & mundum cęlū dicimus, hoc aūt eē/ait/ quod quid eſt dictū eſt, ex omni cōſiſtere naturali & ſenſibili corpore. Et cauſam appoſuit, nam propter non eē aliquod corpus extra cęlū, neq; contingere fieri. Si eni nullum eſt extra ipſum corpus, palam φ ex omni vtiq; corporea conſiſtentia eſt hoc. Hoc igit̄ iā oſtēdēdum, φ neq; eſt aliqd corpus ex̄ cęlū, neq; cōtingit fieri.

℃ Si eni eſt extra extremā circulationē corp° phyſicū neceſſe ipz aut ſimpliciū eē corpoꝝ, aut cōpoſitoꝝ, & aut ſm nāz, aut ꝑter nāz habere. Simpliciū qdē igit̄, nullum vtiq; erit. Qd eni circūfert̄ oſtēſuz eſt, qm̄ nō ɔtigit ꝑmutare, ſuipſi° locum, ſ; & neq; φ a medio poſe, neq; qd i medio ſubſtās, ſm nām qdē eni nō vtiq; erit. Alia eniz ipſoꝝ ꝓpria loca, ꝑter nām aūt ſiqdē ſunt, alij cuidā erit ſm naturā q extra locus. cū enim q huic ꝑter nām, neceſſariuz aliȷ̄ eē ſm nām, ſ; non erat aliud corpus, ꝑter h. Nō igit̄ eſt nullū poſe ſimplicium extra cęlum eē corpus. Si autem non ſimplicium, neq; mixtorum, neceſſe enim eē ſimplicia mixto exiſtente.

℃ Si eſt aliquod corpus extra extremum cęlum, neceſſe ipſum aut ſimplex eſſe, aut compoſitum, ſimplicia Com.94.

autem corpora, vt ex ſimplicibus motibus oſtenſuʒ eſt, qđ circulo mouet̃ ⁊ eoꝝ quę ſup rectam, quod a medio ſcʒ leue ⁊ ſupernatatiuū, ⁊ qđ ad mediuʒ .ſ. graue ⁊ ſubſidens. ſed qđ qdem circulo mouet̃, oſtēſuʒ eſt /ait/ Alex. ꝙ neqʒ moueri aliquo ꝑter nāṁ motu poſſibile eſt ipſʒ. Si aūt hoc, palā ꝙ neqʒ in alio loco poſſibile eſt ipſum, aut eē, aut fieri, ꝑter eū qui circulo in quo eſt, ſed palā ꝙ qui dicit extra extremā circulationē eſſe corpus naturale motū, nō hoc cęlū extra ipm̄ eē, aut fieri dicit, ſed magis ulterius mūdi cōtentiuū. Forte igit̃ dōm, ꝙ oſtēſum eſt in ꝑcedētibus, vnū eē mediū ⁊ vnum extremū, extremū aūt eſt circulo mobile corpus, nō vtiqʒ erit ex̄ extremū aliud circulariter mobile, vt nō in ħ ſit oē extremū, ſed ⁊ in illo, variationē aūt non in natura circulo mobilis ⁊ extremi, accepiās Alexāder, ſed in ħ circulo mobili /ait/ ipm̄ nō poſſe in alio loco, aut eē, aut fieri, ꝑter euʒ in quo eſt, ⁊ qdeʒ vt dixi, nō hoc ꝓponebat oſtēdere, ꝙ iſtud cęluʒ extra ſeipm̄ nō eſt, ſed ꝙ ex̄ extremū, ⁊ circulo mobile corpus ħ, nō eſt aliud circulare corpus, ſicut neqʒ leue, neqʒ graue aliud ex̄ hūc mūdū eſſe oſtēdet, ſʒ nō ꝙ quę in ħ, nō ſint extra ipm̄. Cū aūt neqʒ graue, neqʒ leue, neqʒ totaliter eoꝝ quę ſup rectaʒ mouent̃, ſit ex̄ cęlū oſtendit, ꝓprio iterū mō oſtēſionis vtens. Si enim eſt, aut ſm̄ nāṁ eſt, aut ꝑter nāṁ, vtroqʒ enim mō nata ſunt hęc eē in loco. Aliqua eniʒ ipſoruʒ oſtēſa ſunt quę ſm̄ nāṁ loca ⁊ in ħ mūdo ad quę ſm̄ nāṁ vnumqđqʒ fert̃, ſiquidē vnū oſtēſuʒ eſt mediū, ⁊ vnū qđ extremuʒ, ſi aūt aliqs dicat, ꝑter nāṁ ibi eē aliqđ corpoꝝ recti motus, palā ꝙ alijs corporibus erunt ſm̄ naturaʒ loca illa. Quę eni alij ꝑter nāṁ, alij ſm̄ naturā eſt. nulluʒ autē eſt aliud corpus ꝑter hęc ſimplex. Si aūt nullū corpus ſimplex poſſibile eſt eſſe, ex̄ hoc cęlū, neqʒ mixtū vtiqʒ erit. Naʒ mixta ex ſimplicibꝰ cōponunt̃ ⁊ exiſtibꝰ mixtis, neceſſe ⁊ ſimplicia eē. ❡ Attendēdū aūt ꝙ totā hāc oſtenſionē depēdēteʒ ex prius oſtēſis ꝓduxit, in qbus oſtēdit euʒ qui ſm̄ nāṁ vniuſcuiuſqʒ corpoꝝ locum, nō ſolum ſpē, ſed ⁊ numero vnuʒ exiſtē in ħ mūdo eē. ꝓpter qđ quidem circulariter mobile corpus oſtēſuʒ fuiſſe /ait/ nō contingere variare locū ſuū, ⁊ corpoꝝ recti motꝰ ꝓpa ħ eſſe loca, ħ eni inſinuat dicēs, alia eniʒ ipſoꝝ ꝓpria loca.

❡ At vo neqʒ fieri poſſibile, aut enim ſm̄ naturā erit, aut ꝑter nāṁ, ⁊ aut ſimplex, aut mixtuʒ. Quare iterū idē veniet ſermo nihil eni differt cōſiderare ſi eſt, aut ſi factū eē poſſibile. Manifeſtuʒ igit̃ ex dictis, qa neqʒ eſt extra, neqʒ ꝯtingit factū eē corporis moleʒ nullius: ex oī eniʒ eſt propria mā̃ totus mūdus. Materia eniʒ erat ipſi corpus nāle ſenſibile. itaqʒ neqʒ nūc ſunt plures cęli, neqʒ fuerunt, neqʒ contingit fieri plures, ſed vnum ⁊ ſolū ⁊ perfectum eſt iſtud cęlum.

Com. 95. ❡ Oſtenſo ꝙ nullū eſt corpus extra cęlum, ꝯſiter ꝙ neqʒ fieri poſe oſtēdit. ħ eni erat maxie ꝓximo ꝓpoſitū, ꝙ nō ſolū eſt vnꝰ mūdus, ſʒ ⁊ ipoſe fieri plures. Qđ qdē oſtēdit̃ ꝑ nō ſolū nō eē corpꝰ ex̄ hūc mundū, ſʒ ⁊ ipoſe fieri. Cū igit̃ neqʒ fieri poſe, ꝑ eūdē ꝓceſſuʒ oſtēdit. Neqʒ eniʒ ſimplex, neqʒ cōpoſitū, neqʒ circulo mobile, neqʒ qđ recti motus, ꝑꝑ vnū eē mediū, ⁊ vnū qđ extremū, ⁊ eoꝝ q̃ ſm̄ nāṁ vnūqđqʒ nō ſpē ſolū, ſed ⁊ nuō vnum eē. Dicit aūt Alexā. ꝙ huiꝰ ꝙ nō ſit aliqđ corpꝰ ſenſibile ex̄ hunc mūdū, neqʒ poſſit fieri cām aſſignauit ħ, ꝙ ipſe eſt ex tota ſua mā̃. Forte aūt ꝯuū huiꝰ .ſ. ꝙ ex tota mā̃ ſit hic mūdus, cām aſſignauit ħ ꝙ nullū corpꝰ eſt ex̄ ipſʒ, neqʒ ſimplex, neqʒ cōpoſituʒ. Nā ⁊ obiectionē multos eē mūdos aſtruēteʒ, ſoluēs ꝑ hoc ꝙ ex oī mā̃ mūdus hic ꝯſiſtit, relinqui /ait/ oſtēdere ħ ꝙ mūdus ex omni mā̃ cōſtat. Qđ qdē oſtēdit ꝑ ħ ꝙ neqʒ ex̄ cęlū eſt aliqđ corpus, neqʒ cōtingit fieri. ħ igit̃ illius cauſa, ſiqdeʒ ꝑ cām oſtēſio, q̃uis eniʒ aſſequātur inuiceʒ, ħ .ſ. ex omni mā̃ eſſe, ⁊ hoc, nihil extra relinqui, tamen hoc ſcilicet nihil extra relinqui, non videtur illud .ſ. ex omni materia eſſe. nam ⁊ omne diffiniētes, dicimus cui nihil deficit. Bene autē dixit, nihil differre cōſiderare ſi eſt, aut ſi fieri poſſibile. Nā poſſibilia fieri ⁊ maxime nālia, ⁊ non īpedita, ⁊ fient vtiqʒ, aut habent fruſtra poſſe. Quę aūt ſm̄ electionē poſſibilia fieri, ſepe nō vtiqʒ fient, variata electiōe, aut aliūde ꝓhibita. Nō ocioſe aūt intellexit Alexā. ħ [ois mūdu] ſignum eniʒ huius qđ eſt eſſe ex omni mā̃, omne dici mūduʒ /ait/ neqʒ eniʒ ſic ſenſibilis homo, omnis dicit̃, neqʒ aliud aliquid preter mundum.

❡ Simul autē palaʒ ꝙ neqʒ locus, neqʒ vacuuʒ, neqʒ tēpus eſt extra cęlū. In omni eni loco poſſibile exiſtere corpus. Vacuū autē eſſe dicit̃, in quo non exiſtit corpus, poſſibile autē factū eē. Eſt aūt tēpus numerus motꝰ, motus autē ſine phyſico corpore nō eſt, extra cęlū aūt oſtēſuʒ eſt, qa neqʒ eſt, neqʒ ꝯtingit fieri corpus. Manifeſtum igit̃ ꝙ neqʒ locus, neqʒ vacuū, neqʒ tp̄s eſt exterius.

❡ Oſtenſo ꝙ nō eſt corpus aliqđ extra cęlū, ex ħ oſtendit ꝙ neqʒ locus, neqʒ vacuū, neqʒ tēpus eſt ibi, in ſecunda figura concludens cōcluſiones, in omni loco eſt poſſibile exiſtere corpus, extra cęluʒ īpoſſibile exiſtere corpus, extra cęluʒ ergo non eſt locus, ⁊ iterum ſi vacuum eſt, in quo non eſt corpus, poſſibile autem fieri, extra cęlum autem non ſoluʒ non eſt corpus, ſed neqʒ fieri poſſibile, extra cęlum ergo non eſt vacuuʒ, ⁊ ex tertia iterū, tempus exiſtēs numerus motus, ibi ſemper eſt, vbi motus eſt, motus autem vbi corpus quod mouetur. Si igit̃ tempus quidem vbi ⁊ corpus, extra cęlū aūt nullum eſt corpus, neqʒ fieri pōt, extra cęlū ergo tp̄s nō eſt, neqʒ fieri pōt. ❡ Stoici aūt extra cęlū vacuū eē volētes, per talē ſuppōnem ꝓbant ipſum. Ponat̃ eni in extremo nō erraticę ſtantē aliquē extendere ad ſurſuʒ manuʒ, ⁊ ſi quideʒ extendit, accipiunt ꝙ eſt aliquid extra cęlū, ad quod manum extendit. Si autē non poſſit extendi, ⁊ ſic aliqđ erit extra, quod prohibeat extenſionem manus, ⁊ ſi iterum apud vltimum illius ſtans extendat manum ſimilis interrogatio, ſicut prius. Nam aliquid oſtendetur eſſe extra illud ens. ❡ Alexan. autem /ait/ ꝙ hoc non ſit ſanū, ſic vtiqʒ oſtendetur, ſi eſt mūdus quod omne, ⁊ nihil eſt extra omne, neqʒ vtiqʒ extra mundum aliquid erit. Nō enim adhuc vtiqʒ omne erit ſi quid fuerit extra ipſum aliud. Quare neqʒ poterit quis extendere manū factus apud extremum cęli. nam ⁊ hoc totaliter ibi fieri aliquē impoſſibile, ⁊ ad hypotheſim, nam corpus circulo motum quod diuinum impaſſibile, ⁊ nihil tale in ipſo ſuſcipi poſſibile. Sed forte hęc inſtantia non neceſſaria. ſepe enim ſupponuntur impoſſibilia, propter eam quę deinceps cōſequentiam rationis. Nam ⁊ Plato ſuppoſuit quendam in hypercaumate ſtantem, ſm̄ quod ignis natura maxime, ⁊ verſus terram habentem inclinatum caput ⁊ accipiētē virtutē vt remotus ab igne ſtet in lāces, ⁊ trahat librā ſup aerē. q̃uis ⁊ ħ impoſſibile, ſed vt oſtendat non natura eē qđ deorſuʒ, ⁊ qđ ſurſum, ⁊ qđ graue, ⁊ leue Com. 96

leue

leue in ſphera,hoc ſuppoſuit.inducit enĩ ſubiacere in ro bore,duob⁹ ergo ſuſpẽſis qđ min⁹magis,qđ aũt amplі⁹ minus,neceſſe alicubi tenſuꝫ cõſeq violentũ,⁊ ħ qđem graue ⁊ deorſuꝫ iam vocari,qđ aũt puꝫ,leue ⁊ ſurſum. ⁊ Ariſt.aũt in 4.° lib° trãſpoſitã terrã in locũ ignis ſup ponit.Sꝫ illđ magis dõm,qđ ⁊ ipſe Alex.iſinuauit,ꝙ ſi eſt mũdus qđ oẽ,⁊ nihil eſt ex̃ vniuerſuꝫ,ſiſis ſuppõ ac ſi qs in nõ ens coneẽ extẽdere manũ,ſiue enĩ extẽdat eſt aliqs locus qui ſuſcipit,⁊ nõ iã nõ ens,ſiue nõ poſſit ex tendere,eſt ꝓhibẽs locus.igiẽ ſuppõ ⁊ q̃ſitum ꝑcipiẽs phãtaſia ꝙ eſt aliqđ extra oẽ,aut vacuũ,aut ſolidũ,⁊ ex ipſo autẽ/ait/Alexãder vacuo qđ ſupponit,interimit eſſe vacuũ.Si enĩ poſẽ extra mũdũ vacuũ,ħ itaqꝫ,aut fi nitũ eſt,aut iſinitũ,ſed ſiqđẽ finitũ,ab aliquo finiẽ.⁊ tũc iterũ de termino vacui,idẽ ſermo q̃reẽ,⁊ extendet aliqs manũ,aut nõ extẽdet.Quid eniꝫ diceret,ſi aũt iſinitum ſit,ſicut Chriſippo videbaẽ,vacuũ aũt aũt ſpaciũ poſſi bile ens ſuſcipe corpus,⁊ nõ ſuſcipit,coꝝ aũt quę ad ali quid,neceſſariũ ſi alterũ eſt,⁊ alterũ eẽ.igiẽ ſi eſt qđ poſ ſibile ſuſcipe,erit vtiqꝫ ⁊ qđ ſuſcipi poſſibile,aut cõtigit eſſe.Corpus aũt neqꝫ ipſi dicũt,neqꝫ eſt iſinitũ quod ſit poẽ ſuſcipi ab iſinito vacuo. ¶ Xenarch⁹ aũt,ħ poſſibi le ſuſcipere,trãſmutauit in ſuſceptiuũ,ſic etiã ſoluẽs eaꝫ quę in ad aliqđ illatã incõueniẽtiã poſitione,nõ tñ plus aliqđ trãſumptio fecit.Naꝫ ſuſceptiuũ nihil aliud eſt,q̃ potẽs ſuſcipere,tale aũt ens manet ad aliquid ens. Ad hoc/ait/ſi in vacuo iſinito mũdus,quę eſt cauſa ipſi ma nẽdi:Nullũ enĩ corpus iclinationẽ hñs poſſibile eſt ma nere,nõ ꝓhibẽte aliquo extra,ſi non in proprio loco fue rit.vacui autem nulla differẽtia,vt ſit ipm hoc quidẽ ꝓ prium,ei qđ in ipſo corpori,hoc autẽ non.Si aũt nõ ma net mundus,ſed fertur,cur ad hoc magis q̃ ad ħ ferẽ, indifferẽti exiſtẽte vacuo,ſi aũt omniquaqꝫ feraẽ deri deretur vtiqꝫ,neqꝫ enim deus rõnabiliter ſeipm erit op ponẽs ipſis,naꝫ ignis extñs,ferẽ vtiqꝫ ⁊ ipſe motu ignis, an non talẽ dicimus ignẽ ipm,incorruptibilẽ ipſꝫ ſuppo nẽtes.Dicẽt vtiqꝫ ad Alexãdruꝫ:dicere aũt/ait/a ſpiri tu cõtineri mũduꝫ,extenſo per totuꝫ ⁊ detinẽtem in va cuo(vbi eniꝫ?)vaniloquiũ eſt.Oportet eniꝫ ⁊ aliorum corpoꝝ vnũquodqꝫ a ſpiritu ⁊ ipm contẽtũ,nõ moueri ſm locũ.Adhuc ſpũs ad nõ diſtrahi ptes quidem eius cooperabiẽ,vtiqꝫ cõtinens ipm.Nõ adhuc ꝺo ⁊ ad nõ ferri per ſe mobilis exiſtẽs ⁊ nulli corpori ad eã quę ſꝫ naturã inclinationẽ impedimẽto extñs.Preterea ⁊ dice re vnũqđqꝫ corporũ a ſpiritu aliquo cõtineri,falſum eẽ vt in aliqs/ait/nobis oſtẽſuꝫ.Criminaẽ aũt Alexãder ⁊ phãtaſię manus aſſequẽtes,verũ putare qđ diciẽ.Mul toꝝ eniꝫ/ait/⁊ impoſſibiliuꝫ phãtaſiã habemus.Nã ⁊ vnuſ quiſqꝫ ſeipm extra ciuitatẽ phãtaſiabiẽ,vtiqꝫ ⁊ magnitu dine multuplã,aut minimã,⁊ milia/ē,ħ ⁊ de his. Plato ne autẽ duas cauſas aſſignante,q̃re vnus ſolus ſit mun dus,vna qđem quę ab exẽplari.vt eniꝫ/ait/ſm vnitateꝫ ſimile ſit ꝑfecto aiali,ꝓpter ħ neqꝫ duos neqꝫ iſinitos fecit mũdos cõditor,ſed vnũ ħ vnigenitũ cęlũ eſt ⁊ erit. Si enĩ aliqs alius eẽt,nõ vtiqꝫ eẽt ꝑfectũ iſtđ in ſenſibili bus,ſicut in intellectualib⁹ exẽplar,ſicut ⁊ paulo ante oſtẽ dere conabaẽ,vni⁹ ſemꝑ exẽplaris vna eſt imago,ad qđ primeqꝫ ⁊ ꝑncipalr aſſilaẽ.Alterã aũt cãm Plato aſſi gnat,q̃re vn⁹ eſt mũdus,hãc quã ⁊ Ariſtoteles accepit, ſcꝫ ex oĩ corporea cõſiſtẽtia eẽ ipſꝫ,vt aũt ⁊ in his ꝯſonã tia videaẽ Ariſt.ad doctorẽ,⁊ vſqꝫ ad ipſa noĩa imuaria tus,⁊ ħ Platonis ꝺba ꝓponã.Hoꝝ itaqꝫ q̃tuor vnumquodqꝫ totũ accepit ad mũdi ꝯſiſtẽtiã.Nã ex igni oĩquaqꝫ ⁊ aere ⁊ terra,iſtituit ipm iſtitutor,ꝑẽ nullã nulli⁹ neqꝫ virtutẽ extriſec⁹ relinquẽs,ħ meditat⁹ ꝑ qđẽ vt totuꝫ q̃

maxie ꝑfectũ,⁊ ex ꝑfectis ptib⁹ ſit. Adhuc aũt vnũ taꝫ q̃ nõ relictis,ex qb⁹ fiat aliđ tale vtiqꝫ. Adhuc aũt ⁊ vt nõ ſeneſcẽs ⁊ nõ egrotãs.Deide paucis appoſitis iducit.ꝓ pter itaqꝫ cãꝫ ⁊ rõcinationẽ hãc,vnũ totũ ex totis i oib⁹ ꝑfectũ,⁊ nõ ſeneſcẽs ⁊ nõ egrotãs ipſuꝫ inſtituit. Hęc ⁊ Ariſt.ipſis dicit ꝺbis,qꝛ ex omni ſua materia ens mũ dus vnus,⁊ ſolũ ⁊ perfectum eſt cęlum iſtud.

¶ Propter qđ qđeꝫ neqꝫ in loco eſſe,quę ibi eſſe apta nata ſunt,neqꝫ tp̃s ipſa facit ſeneſce re,neqꝫ eſt nullius,neqꝫ vna trãſmutatio co ruꝫ quę ſup eã quę maxime extra ordinataꝫ lationẽ.Sꝫ inalterabilia ⁊ impaſſibilia,opti mã habẽtia vitã ⁊ per ſe ſufficiẽtiſſimã ꝑfi ciũt toto ęterno.Eteni hoc nomẽ diuie enũ tiatũ eſt ab antiqs.Finis enĩ ꝯtinẽs id quod vniuſcuiuſqꝫ vitę tp̃s cuius nihil eſt extra ſꝫ nãm ęternũ vniuſcuiuſqꝫ vocatũ eſt. Scđꝫ aũt eandẽ rõnẽ ⁊ totius cęli finis,⁊ oẽ tp̃s ⁊ infinitatẽ ꝯtinẽs ꝑfectio,ęternũ eſt,a ſemꝑ eẽ ſumẽs denoiationẽ,imortalis ⁊ diuin⁹. Vñ ⁊ aliꝫs cõicatũ eſt,his qđẽ clarius,his autẽ obſcurius eẽ ⁊ viuere. Eteni quẽadmoduꝫ in enchiridiꝫs philoſophimatib⁹,circa diui na multotiẽs declaratũ eſt rõnib⁹ ꝙ diuinuꝫ intrãſmutabile neceſſariũ eẽ oẽ,primũ ⁊ ſũ muꝫ,qđ ſic hñs teſtificaẽ dictis. Neqꝫ enim aliud melius qđ mouebit:illud enĩ vtiqꝫ erit diuinius.neqꝫ hꝫ prauũ nihil,neqꝫ idigẽs co rũ quę ipſius bonoꝝ nulluꝫ eſt. Et iceſſabili itaqꝫ motu mouet rõnabilr.oĩa eniꝫ qeſcunt quę mouenẽ,quãdo venerint in ꝓpriũ locũ. Eius autẽ qđ circa corporis idẽ locus vnde incepit,⁊ in quem conſumat.

¶ Alex.eã q̃ hic dicunẽ,vel de ꝑ mouẽte dici/ait/qđ qđẽ vt eẽ ex̃ oẽ corp⁹,qđ i nullo ſit,nõ i loco enĩ icorporeũ, aut de nõ errãte ſphera,⁊ mag̃ de hac itelligit oia vſqꝫ ad inc.ei⁹ aũt qđ circũ corpis idẽ loc⁹,vñ icepit,⁊ in quẽ ter minaẽ.Oñderat enĩ/ait/i nãli auditu,ꝙ nõ ẽ i loco.quia loc⁹qđẽ ẽ termin⁹ ꝯtinẽs,ħ aũt nõ ꝯtineẽ ab alio corpe. In tpe ꝺo ſũt q̃ a tpe ꝯtinẽtur taꝫ q̃ i pte ei⁹ ſubſiſtẽtia.ſi igiẽ neqꝫ aliqđ corp⁹ ẽ ex̃ ipſoꝫ,neqꝫ tp̃s ꝯtinẽs ipſi⁹ eẽ, neqꝫ i loco vtiqꝫ erit,neqꝫ a tpe vtiqꝫ ſeneſcet.⁊ eſt ħ ei qđ a Platone dictũ ẽ ꝯueniẽs.ħ aũt ſup eã q̃ maxie ex̃ la tionẽ.Siqđẽ/ait/diẽ de ꝑ⁹ cã,erit vtiqꝫ dicẽs de ea,q̃ ſu pra circulationẽ nõ errãtꝫ ſphęrę. Si ãt diẽ de diuio cor pore,ħ ex̃mã vtiqꝫ lationẽ dicet vlti⁹ coꝝ q ſup rectam mouẽt.Nã motũ coꝝ q̃ ſup rectã,ꝯſueuit diẽ lationeꝫ, circularẽ ãt circulationẽ,ſupra ęternã igiẽ lationẽ eſt qđ circulo mobile corp⁹,qđ neqꝫ i loco,neqꝫ i tpe,ens ęter nũ,⁊ nõ ſeneſcẽs/ait.Nã ⁊ ſi oẽ qđẽ diuinũ corp⁹nõ i lo co,ptes ãt ipſi⁹ i loco.ſ.planetaꝝ ſphęrę i loco.Cũ ãt di xiſſet optimã ⁊ ꝑ ſe ſufficiẽtiſſimã vitã hñtia diuiꝫ ꝑſe uerãt,vult a toto ęterno,⁊ a noie ęui ſtatuerẽ imortalita tẽ ⁊ ꝑpetuitatẽ.Et ꝑ groſſiorẽ ęui ſignificationeꝫ dearti culãs,ab hac ad ꝓpe dictã redit.Æternũ enĩ vniuſcuiuſ q̃ dicim⁹ ꝑfectionẽ ꝯtẽtiuã tpis vitę vniuſcuiuſqꝫ cui⁹ nihil eſt extra ſm naturã.vir ab ęuo iuuenis periſti/ait/ Homerus,hoc eſt ante perfectionẽ ſm naturã inlatęgꝫ

Com.97.

tis termini tẽporis. Magis autẽ ꝓprie ęuũ dici/ait/autem Ariſto. totalitatẽ ⁊ ꝑfectionẽ coextẽſam cũ infinito tẽpe totius cęli. iſtud eniꝫ iuſte a ſemꝑ eſſe denoiationẽ accipiẽs imortale ⁊ diuinũ eſt. Et his qdem quę ꝓxime ⁊ ꝓprie participãt ipſi⁹ ꝑpetuitate ⁊ ęternitatis eſt cauſa habẽs ⁊ cõtinens in ſeipſo totũ tp̃s, alijs autẽ partialẽ viuẽ extẽſionẽ largitur, oibus eniꝫ ab ipſo eẽ ⁊ viuere, his qdem clarius, his aũt obſcurius. Nouit autẽ ⁊ ante h̃ ęternitatẽ Ariſt. in metaphyſica extitẽ virtutẽ p̃mi apd ipm intellectus, quã Plato exemplar temporis/ait/hãc eni in vno manentem ſm naturam procedenteꝫ ęternalẽ imaginem tẽporis conſtituiſſe. A cęleſti aũt ęterno depẽdere/ait/eſſe omnibus, quia illius motus, omnibus quę in generatione cauſa eſſendi. Qd autem ſit ęternum qđ diuinum, teſtantur/ait/⁊ quę in encbiridijs philoſophimatibus promulgata in ſermonibus, q diuinũ intranſmutabile neceſſarium eſſe, omne qđ p̃mũ ⁊ ſummũ, ſi aũt intranſmutabile ⁊ ęternũ. encbiridia philoſophimata, vocat quę ſm ordineꝫ doctrinę a p̃ncipio multis apponũtur, quę ⁊ exteriora vocare cõſueuit, ſicut akyomatica. i. auſcultatoria, vel intellectualia, ⁊ ſyntagmatica. i. coordinalia, quę magis ſtudioſa, dicit autem de h̃ in his quę de ph̃ia. vniuerſaliter enim in quibus eſt aliquid melius, in his eſt aliquid ⁊ optimum. Quoniaꝫ igit̃ eſt in entibus aliud alio melius. eſt ergo aliqd ⁊ optimũ, quod quidem erit vtiqꝫ ⁊ diuinum. Si igitur quod trãſmutatur, aut ab alio tranſmutatur, aut a ſeipſo, ⁊ ſi ab alio, aut a meliori, aut a deteriori, ſi autem a ſeipſo, aut vt ad aliquid deterius, aut vt appetens aliquid melius. Qd autem diuinũ, neqꝫ melius aliquid habet a quo tranſmutet̃, illud enim vtiqꝫ eſſet diuinius, neqꝫ a deteriori quod melius patiẽs eſt, ⁊ etiam ſi a deteriori, prauũ vtiqꝫ aliquid aſſumeret, nihil autem in illo prauũ, ſed neqꝫ a ſeipſo tranſmutatur, tãq̃ appetens aliquid melius, q̃ quę ipſius. Non ẽt neqꝫ ad deterius, quando neqꝫ homo voluntarius ſeipſũ deteriorem facit, neqꝫ autem habet aliquid prauum nihil quod quidem vtiqꝫ ex tranſmutatione ad deterius aſſumeret. Et hanc autẽ oſtẽſionẽ a 2° politię Platonis Ariſtoteles trãſumpſit. Dicit eniꝫ in illis Plato. igit̃ neceſſe ſi aliquid egredit̃ a ſuiipſius idea, aut ipſuꝫ a ſeipſo trãmigrare, aut ab alio neceſſe. igitur ab alio qdẽ quę optime habẽt minime alterãtur ⁊ mouẽtur, velut corpus ab eſculentis vel poculẽtis, ⁊ laboribus. Deinde h̃ oſtenſo inducit, ſed forte ipſe ſeipm̃ tranſmutabit, vtiqꝫ ⁊ alterabit. Palam inqt ſi alterat̃. vtrũ igit̃ ad melius ⁊ honeſti⁹ trãſmutat ſeipm̃, aut ad deterius ⁊ turpius ſeipſo, neceſſe inqt ad deterius ſi alterat̃, nunqd eni deũ dicemus indigẽtem eſſe pulchritudine aut virtute, ⁊ oſtenſo q nullus voluntarius ſeipſum deteriorem facit/intulit. Sed vt videt̃ pulcherrimus ⁊ optimus exiſtens, ad poſſe vnuſquiſqꝫ eoꝝ manet ſimplr̃ in ſua forma. Rõnabilr̃ autem ait/⁊ motum ipſius ęternũ eẽ, omnia enim quieſcũt quę ſm naturaꝫ mouentur, quando venerint ad ꝓprium locum ex alio. Et eſt p̃ncipiuꝫ quidẽ motus ipſis in alieno loco exiſtẽtibus, finis autẽ in ꝓprio loco factis. Corporis autẽ qđ circulariter mouet̃, idẽ locus ⁊ p̃ncipiuꝫ ⁊ finis eſt motus. ꝓpter quod quidem ſemper in fine exiſtẽ, ſemper in ꝓprio loco ⁊ in ſuo bono eſt, ꝓpter eſſe autẽ ſemper in principio, inceſſabilẽ habet motum. nihil eni in principio ceſſat hęc oia quę dixi a principio literę, vſque ad finẽ, de circulariter moto corpore intelligere magis vult Alexan. Poſteriores autẽ expoſitorũ, oia vt de immobilibus cauſis cęleſtia mouẽtibus dicta voluũt intelligere. Sꝫ q qdem nõ omnia de cęleſti corpore itelligi poſſibile, manifeſtũ (vt eſtimo) ex ꝓxime dictis. oſtenſo eni q nulluꝫ eſt corpus extra cęlũ, ⁊ oſtẽſis etiã his, ⁊ concludens in hoc q/ait. Manifeſtũ ergo q neqꝫ locus, neqꝫ vacuum, neqꝫ tempus, eſt extra cęlũ, vt̃ tãq̃ corollariuꝫ quaſi ex dictis inducit. [Propter quod qdem quę ibi nata ſunt, neqꝫ tempus ipſa facit ſeneſcere ⁊c̃.] Palaꝫ q quę ibi dicit extra cęlum, nam qualiter cęlum extra cęlum diceretur? Qualiter autem diceret, nullius cęleſtium neqꝫ vnã eſſe tranſmutationẽ ipſoruꝫ, vidẽs motuꝫ ſm locũ inceſſabilẽ? Sed neqꝫ quę ſupra eã quę maxime extra ordinatã lationẽ cęleſtia vtiqꝫ dixiſſet, nã ⁊ quod circulariter fertur, dicit ſepe ⁊ non ſemper circũferri. Dicit enim in p̃cedentibus, alius autem qui eius quod circulo fertur, qui quideꝫ eſt extremus. Qualr̃ etiam qđ p̃mum ⁊ ſummuꝫ diuinũ cęlũ diceret, aut quomõ nõ erit aliqd aliud melius cęlo qđ mouebit ipm? Si qdeꝫ imobilis cã melior eſt, q̃ ꝑpetuus motus, q̃ eſt cauſa ipſi. Qd autem omnia de intellectualibus cauſis itelligere poſſibile, palam ex eo q ſm eandem rõnem, ⁊ h̃ q omnis cęli finis, ⁊ adhuc magis quę in fine, quę oſtendũt rationabilr̃ inceſſabili motu moueri cęluꝫ. ſed qđ qdem obſcure ſit dictũ, manifeſtũ. Nõ enim vtiqꝫ viri excellentes tãtam haberent de ipſo diſſonãtiã. Forte autem de intellectualibus dictuꝫ eſt, tãquã ſupra corporalẽ naturã exiſtibus, ⁊ ſic dictis extra ipm. Naꝫ quãdo q̃rebat, ſi eſt aliqd extra cęlũ, non tãq̃ extra locum ſignificet/dixit. Tradens autem ęui ſignificatum, quod proximum nobis qđ continet tempus vitę vniuſcuiuſqꝫ, aſcendit ab illo ad cęleſte ęuum dicens. Scđm eandẽ aũt rõnẽ ⁊ qui omnis cęli finis, ⁊ ꝓpter h̃ nunc cęli meminit. Deinde ab hoc ad ſupermũdanuꝫ ęuũ quãdo dicit, ⁊ qđ omne tẽpus ⁊ infinitatem cõtinens finis ęuum eſt, ⁊ q principaliſſimuꝫ h̃, a quo ⁊ eſſe ⁊ viuere clarius quidem cęleſtibus prouenit, debilius autem his quę ſub luna, ⁊ intranſmutabile omnino diuino atteſtans primo ⁊ ſũmo de intellectualibus ⁊ immobilibus principijs videtur dicere de mouentib⁹ cęleſtes ſpheras. Nam ⁊ qđ quidem de multis dicit. inſinuat [omne primum ⁊ ſummuꝫ] ſed ⁊ [nihil eſſe melius quod mouebit ipſuꝫ] illi magis q̃ cęlo conuenit. Naꝫ cęlum mouet imobilis cauſa exiſtẽs melior ipſo, ⁊ ſi qdeꝫ illud de intellectualibus dictuꝫ eſt. ſ. neqꝫ eſt nullius, neque vna trãſmutatio eoꝝ quę ſupra eã, quę maxie extra ordinatã lationẽ, illis atteſtari/ait/qđ in encbiridijs philoſophimatibus, ſepe ꝓmulgatur q diuinũ ſit itrãſmutabile omne primũ ⁊ ſupmum. Hoc autem/⁊ inceſſabili itaqꝫ motu mouetur rationabiliter, dicit̃ qdeꝫ plane de cęlo, ſiquidem ſic ſcriptum eſt, ⁊ videtur cooptari p̃cedẽtibus, tãq̃ de eodẽ. ⁊ h̃ dictũ ſit, quia non apponitur qđ, qđ inceſſabili motu mouetur, de eodẽ dici videt̃. Qualiter aũt erit de eodẽ dictũ, ſi illud qdem intrãſmutabile oſtẽſuꝫ eſt, ⁊ neqꝫ aliud eẽ melius qđ mouebit ipſꝫ, h̃ aũt inceſſabili motu moueri rõnabilr̃. Si aũt putat aliqs illđ dici intrãſmutabile ſm alias trãſmutationes p̃ter q̃ ſm locũ, miror Ariſt. diligẽtiã erat dicere de his quę ſm locũ mouent̃, q neqꝫ eſt nulli⁹, neqꝫ vna trãſmutatio. ſed qdẽ qđ fecit ⁊ p̃ora de cęleſtib⁹ ſuſpicari, h̃ maxie xbaꝫ ẽ. ſ. [⁊ iceſſabili itaqꝫ motu ⁊ mouet̃ rõnabilr̃] ꝯtinuũ ipſi/manifeſtũ. Si xo ſit h̃ ſcriptura, vt in qbuſdã ineni exẽplarib⁹, [⁊ iceſſabili itaqꝫ motu mouet rõnabilr̃] ipſꝫ nõ mouet̃ vt Alexãdro videt̃, ⁊ h̃ ⁊ oia p̃cedẽtia poſſibile ſine violẽtia ad itellectuales ⁊ imobiles cauſas, ⁊ exmũdũ dictas, tãq̃ ſup mũdanas reducere. Quia eniꝫ intrãſmutabiles ⁊ imobiles ſũt ille, ꝓp h̃ inceſſabili motu mouẽt. q̃ ꝓxime ab ipſis mouet̃ cęleſtia. Nam mouente ſemꝑ eodẽ, ⁊ eodẽ mõ ſe hñte, ⁊ qđ ꝓxime ab ipſo mouetur, ꝑ ſummã idoneitatẽ ipſi ꝯiũctum inceſſabiliter mouetur

uetur. Cõtinuus autē circularis motus oſtēſus eſt in 8° de naturali auditu. Sed ⁊ quod circulariter mouetur celū, ad intellectū cõuerſum, ⁊ illius identitatē appetēs, ⁊ ea quę ſemp̃ ſm̃ eadē ⁊ eodem mõ ſe habet operatione participans, propter hoc inceſſabili motu mouetur. Nã quę quidem ſuper rectã mouētur, habentia aliud principium motus, ⁊ aliam cõſummationem, mouētur quidem a principio, ceſſant autē ad finem ⁊ ad propria venientia loca. Corporis autē quod circulo mouetur, quibus idem locus eſt, vnde incipit ⁊ in quem cõſummat, quatenus quidē ſemper in fine ſemp̃ in proprio fine eſt, quia autē ſemper in principio, ſemper mouetur ad finem.

¶ His autē determinatis dicamus poſt hoc, vtrum ingenitus aut genitus, ⁊ vtrū incorruptibilis aut corruptibilis pertrāſeūtes prius aliorũ ſuſpitiones. Cõtrariorũ enim demonſtrationes, dubitationes de contrarijs ſunt. Simul autē ⁊ magis vtiq; erūt credibilia dicēda audientibus dubitatorũ ſermonū iuſtificationes. Gratis enim condēnare videri minus vtiq; nobis exiſtet. Etenim oportet inquiſitores, ſed nõ inimicos eſſe, iudicaturos verum ſufficienter.

Com. 98. ¶ Quo cū propoſuiſſet oſtēdere de mūdo, ſ. quod vnus eſt, ⁊ quod ingenitus ⁊ incorruptibilis, oſtēſo priori trāſit nūc ad reliquū. Et primo ſicut conſueuit, aliorũ de propoſito opiones cõſiderat, multiformes exiſtes, vt videtur. nã hi quidē genitū ⁊ incorruptibilē vidētur dicere, hi autē ingenitum ⁊ incorruptibilē, hi vero genitū ⁊ corruptibilē, nã ingenitū quidē ipſum, corruptibilē autē eē, nullus hactenus videtur auſus fuiſſe dicere. Hoc autē, ſ. premiſſos aliorũ opiniones perdiſcutere, ſemp̃ quidem videtur facere Ariſtoteles. nūc autem vtilitates, quas nobis exhibet hoc, appoſuit tres, aut quatuor exiſtes. Primã quidem ⁊ principaliſſimã, quod nõ eſt in veritate abūdare argumētis eū qui non prius multiformiter dubitauit, ſicut ⁊ hoc in alijs docet ipſe. nã contrariorũ dogmatū dubitationes demonſtrationes de contrarijs ſunt. nam ſermones qui vidētur oſtēdere quod genitus ſit mūdus, dubitationes ſunt ad oſtendentes ingenitū, quod qui vult obiectionibus abūdare, cõtrarias inuicē opiniones cõſideret, ⁊ cõſtructiuas ipſarum rõnes. ¶ Secūda autē vtilitas hoc, ſ. quod quę a nobis dicēda magis credibilia videbūtur audiētibus, quãdo nõ quę a nobis ſolū, ſed amborum ſm̃ dubitatorũ ⁊ quęſitorum ſermonū, ſ. noſtrorũ ⁊ contrariorum ipſis iuſtificationes, hoc eſt demõſtrationes audierint. Hoc autē his quidē qui noſtros ſermones audituri ſunt ⁊ doctrinã certiorē efficit, propter obiectionū copiã, ⁊ fiduciã firmiorē, tanq̃ neq; illa ignorãtibus. Nobis autē minus vtiq; exiſtet videri gratis iudiciū ferre de contrarijs, ſi ipſorũ demõſtrationes expoſuerimus ⁊ manutenuerimus ipſas ſm̃ poſſe. Quod quidem Plato maxĩe facit. nullus autē Callicles, aut Thraſimachus, aut Protagoras, ſic vtiq; perſuaſibiliter ſua verba excogitauit, vt Plato ipſe cõclamat. Illud autē κατα δικαζειν pro κατα ψηφίζεσθαι dictum eſt, quod cõdēnare ſignificat. idem ſignificans cū hoc καθυφίεσθαι in paſſiuum pro actiuo dictū, ſed ⁊ huius gratis cõdēnare cauſam inducit bene. nam arbitros vtiq; /ait/ ſed nõ aduerſarios oportet eſſe iudicaturos verum ſufficienter, quomõ autem iudicare poſſibile eum qui contrarias rationes non auditur.

¶ Genitum quidem igitur omnes eē dicūt, ſed genitum hi quidem ſempiternū, hi autem corruptibilem, quēadmodum ⁊ quodcunq; aliud conſtitutorum, hi autē viciſſim quãdoq; quidem ſic, quãdoq; autem aliter habere corruptum, ⁊ hoc ſemper perficere ſic, quemadmodum Empedocles Agrigentinus, ⁊ Heraclytus Epheſius.

¶ Cõmune opponis cum dixiſſet priorũ, hic inducit differētiã, nã de hoc quod genitus quidē ſit mūdus oēs concordare dicit, Theologoſq; ⁊ naturales, ⁊ dicentiū etiã genitū ipſum, hi quidem ęternū dicunt, vt Orpheus ⁊ Heſiodus, ⁊ poſt ipſos Plato, vt /ait/ Alexãder. Quidã autē dicētium genitū, dicūt ipſum corruptibilē, dupliciter autē hoc, hi quidē enim ſic corruptibilē, ſicut quodcūq; aliud cõſiſtētiū indiuiduorum, vt Socratē corruptū, ſ. ⁊ nõ amplius redeūtem. Quidam autē viciſſim generari ⁊ corrūpi eūdē, ⁊ iterum generato eo, ⁊ iterū corrūpi dicūt, ⁊ ęternã eſſe talē ſucceſſionem, ſicut Empedocles dicēs amicitiã ⁊ litem ex parte obtinētes, hanc quidē congregare in vnum omnia, ⁊ corrūpere litis mundū, ⁊ facere ex ipſo ſpherū. Litē autē diſgregare iterū elemēta, ⁊ facere talē mundū. Hoc autē Empedocles ſignificat dicēs, alias quidē amicitia conuenire in vnū oia; alias autē rurſus ſeorſum ſingula deferri litis inimicitia; hac quidē iterū penetrãte ex vno plura efficiuntur, ſic quidē generantur ⁊ nõ ipſis impeditur ęternitas, hac autē variata circulo, nunq̃ deſinūt, ſic autē ſemp̃ ſiūt imobiles ſm̃ circulum, ⁊ Heraclitus autē quãq; quidē exuri dicit mūdū, quãq; autē ex igne iterū cõſiſtere ipſum, ſm̃ quaſdam periodos tēporũ in quibus /ait/ menſuras accedēs ⁊ menſuras extinguēs. Huius autem opinionis poſteri fuerūt Stoici, ſed iſti quidē dimittãtur. Quod autē Theologi nõ tanq̃ a tēporali principio, ſed tanq̃ a cã factiua dicūt generationem mūdi, ⁊ hãc fabulariter, ſicut ⁊ alia, palã /Empedocles autē quod duos mūdos inſinuet, hūc quidē vnicū ⁊ intellectualē, hūc autē diſgregatū ⁊ ſenſibilē, ⁊ quod et in hoc mūdo vnionē vidit ⁊ diſgregationē in alijs (vt eſtimo) mediocriter ex ipſius verbis oſtēſum eſt. qui enim illa dicit, vt videtur de generatione mūdi, et hoc ſcripſit. Mūdū hūc neq; aliquis deorũ, neq; aliquis hominum fecit, ſed erat ſemp̃. Verũ et Alexãder volēs Heraclytū dicere mūdū genitum ⁊ corruptibilē, de intelligibili mūdo ſic ipſum dixiſſe ait /Nõ enim oppugnãtia /ait/ dicit vt vtiq; inopinari. Mūdū enim hic nõ hãc dicit mūdi diſpõnem, ſed ſimpliciter entia, ⁊ horũ ordinationē, ſm̃ quã ad vtrūq; in parte trãſmutatio vniuerſi, quãq; quidē ad ignē, quãq; autē ad talē mūdū. Nã talis horũ in parte trãſmutatio, ⁊ talis mūdus nõ incepit aliquando, ſed erat ſemp̃. Et hoc autē apponit Alex. quod qui dicūt quãq; quidē ſic eē, quãq; autē aliter hēre, alterationem magis vniuerſi, quam generationē vniuerſi dicūt. Qui autē /ait/ genitū ⁊ corruptibilē dicunt mundū, vt quodcūq; aliud conſiſtētiū eē pręter quã circa Democritū. vt enim vnūquodq; aliorũ generatur, ⁊ corrūpitur ſm̃ ipſos exceptis infinitis. Vt enim in alijs quod generatur, nõ idē cū corrupto, niſi forte ſm̃ ſpēm, ita ⁊ de mūdis dicūt. Si autē atomi idē manēt, impaſſibiles exiſtētes. palã quod ⁊ iſti alterationē vtiq; dicēt mūdorum, ſed nõ corruptionē, ſicut ⁊ Empedocles videtur dicere, ⁊ Heraclytus. Pauca autē ex dictis Ariſt. de Democrito trãſcripta manifeſta hūt virorum illorũ mētē. Democritus exiſtimat naturam ęternorum eſſe paruas ſubſtantias multitudine infinitas. His autem ſupponit alium locum infinitum magnitudine. Appellat autem locum quidē his nominibus, vacuoq; /⁊ nullo ⁊ infinito, ſubſtantiarum autem vnamquãq; /pleno/ ſolido/ ⁊ ente. Putat autem ſic eſſe paruas ſubſtantias, vt effugiant noſtros ſenſus, exiſtere autem ipſis omnimodas formas, ⁊ figuras omno-

Com. 99.

das, ⁊ ſm magnitudinez diuerſas, ex his igitur iam ſicut ex elementis generari ⁊ cõcerni oculis apparentes ⁊ ſenſibiles moles, diſſipari aũt ⁊ corrũpi i vacuo ꝓpter diſſimilitudines ⁊ alias differẽtias dictas, motas autem incidere ⁊ complicari cõplexione tanta, aut cõtingere gdez ipſa ⁊ ꝓpe inuicem eſſe. naturã ꝟo vnaz ex illis ſm veritatem, neqꝫ quãcũqꝫ generari. naz ſtultum eẽ duo aut plura fieri vnq̃ vnũz. cõmanẽdi autẽ ſubſtãtias in inuicem vſqꝫ ad tẽpus pro cauſa ponit adiunctiones ⁊ receptiones corporũ. Naz hec gdem ipſorũz eẽ ſcalaria, hec autem hamoſa, hec autẽ cõcaua, hec ꝟo gibba, alia autẽ habentia innumeras differẽtias. Interiz igitur tẽpus ipſa cõtinere putat vt cõmaneant, donec etiaz validior aliq̃ ꝯtinente neceſſitas adueniens diſſoluat, ſeorſumqꝫ ipſa diſpergat. Dicit autem generationez ⁊ contrariã ipſius diſgregationem nõ ſoluz de aĩalibus, ſed ⁊ de plantis ⁊ de mũdis, ⁊ ſũmatim de ſenſibilibus corꝑib' oĩb', ſi igitᷣ generatio gdem congregatio atomorum eſt, corruptio autem diſgregatio, etiã ſm Democritũz alteratio vtiqꝫ erit gñatio. Naz etiã Empedocles quod gñatur nõ idez eſſe cũ corrupto /ait/ niſi forte ſm ipſũ, ⁊ tamẽ hũc alterationem, ſed non generationẽ ſupponere /ait/ Alexan.
℃ Attẽdere autẽ in his rogo, ꝙ nullus antiquoꝝ narratur corruptionem mundi talem dicere, qualẽ qui nũc dicunt vt corruptum iſtum non redire.

℃ Factũ eſſe quidem igitur ſempiternũqꝫ tamen eſſe dicere eſt impoſſibiliũz. Sola eniz hec ponẽda rõnabiliter, queqꝫ in multis, aut oĩbus videmus exiſtẽtia, de hoc autẽ accidit contrarium, omnia enim que generantᷣ ⁊ corrumpi videntur.

Com.100. ℃ Narratis de gñõne vniuerſi ⁊ corruptione opinionibus, ⁊ volẽs diſcuſſionẽ ipſarũ facere aduerſum p̃mos obſiſtit, ponẽtes genitũ gdem, ſed incorruptibilẽ, quoꝝ erant ⁊ Theologi, ⁊ Plato, vt /ait/ Alexander. ℃ Sciendũ autez ꝙ Ariſt. ſm antiquaz cõſuetudinem, ad apparens inſtat ſepe, quando hoc ſuperficialiter acceptum nõ conſonat veritati, facit autẽ hoc auxilium ferẽs itelligentibus ſuperficialius antiquorũ ſermones, quoniaz ⁊ Theologi fabulariter mũdi gñationem dicebant, tãq̃ ⁊ eaz qui ipſoꝝ deoꝝ ſm ſubſtãtiaz ordinẽ per prius ⁊ poſterius gñationis inſinuãtes, ⁊ ꝙ Plato genitũ ipſum vt ſenſibilez dicit ⁊ corporeũz, qᷓ tale ꝓducere ſeipſm in eſſe nõ poteſt, ⁊ ab alio hypoſtaſim habet. ſ. faciẽte ipꝫ, ⁊ etiam ꝙ ꝓpter corporalez ſubſtãtiaz nõ potens ſimul loco ⁊ tẽpore totũz eſſe, qm̃ id qḋ eſt ens genitum ſubſiſtit, Hoc quidẽ igitur Ariſt. nouit. naz Platonis notũs Thymeũ ſcribit /ait/ autẽ genitũ eſſe, ſenſibilez eniz, qḋ autẽ ſenſibile, genitũ ſupponit, quod autez intellectuale ingenitũ, non ſic igitᷣ genitũ, vt ex tẽpore aliquo genitũ, nam ſic genitoꝝ p̃exiſtere tempus neceſſe, ſiqdez in aliquo tẽpore hypoſtaſim accepit, vt eſt dicere, ante nũc ꝑ ſex millia annoꝝ, aut quotcũqꝫ annoꝝ. Plato aũt ꝓnunciauit plane ꝙ tẽpus cũ celo eſt factũ. Si igitᷣ omnis accepti tẽporis ſm inſtãs ſubſiſtẽtia, p̃exiſtit ſemꝑ p̃teritũ tempus, ſicut ſequitur ſemꝑ futurũ, neqꝫ p̃ncipiũ tẽpus habet, neqꝫ finẽ habet, quare neqꝫ mũdus ſm dicentẽ tempus cũ celo factũ eſſe. Quare neqꝫ ad Theologos, neqꝫ ad Platonẽ tendũt Ariſt inſtãtię, ſed ad ſic ſuſcipiẽtes dicta antiquoꝝ, vt genitũ gdem ex tẽpore aliquo putẽt mũdum, incorruptibilẽ autez. hoc ergo vere incõueniẽs ⁊ bene ab Ariſto. redargutũ. ℃ Alexã. autẽ Aphrodiſius, nõ ſic dicta Platonis intelligẽs, vt Ariſtoteles intellexit, neqꝫ intelligẽs cõſequẽtia circa intellectus ipſorum, ſed a p̃ncipio vt videtᷣ aduerſus dicta Platonis ſuſpecte diſpoſitus, ſicut parum ante nos gdam aduerſus dicta Ariſt. nõ vult opinionẽ ipſaz dirigere, ſicut Ariſt. qui neqꝫ meminit oĩno noĩa Platonis, niſi raro, ſed in ius trahit Platonẽ. Neceſſariũ igitur eũz, qui Ariſt. placere ſemꝑ ſtudet, ⁊ eius ꝟba intelligere ſm expoſitionẽ ꝓpriam, atqꝫ interꝑtari, paruipendere que ab ipſo dicũtur, ⁊ nõ ꝯſiderare. Oz autẽ /ait/ ⁊ Plato huius opinionis fuerit, ⁊ nõ vt quidam aiunt phyſicoꝝ mũdum exiſtẽtem ingenitũz ſm ipſum, genitũ dici eo ꝙ in gñatiõe eſt hac ex ipſis, que a Platone in Thymeo dicuntᷣ, cognoſcet vtiqꝫ qᷓ, ſic gdẽ eniz genitus, vt iſti volunt mũdũ ab ipſo dici fiẽs ens ⁊ ꝑtrãſiẽs, genitũ ãt nũq̃. diuidẽs nãqꝫ entia /ait/ quid eſt ſemꝑ ens, generationez autẽ non hñs, ⁊ quid fiens /ens autẽ nũquã. in mũdo autez ex eo qḋ eſt generari vtitur, ſed eo qḋ eſt genitũz eſſe. nã a p̃ncipio ꝓponit ingrere non ſi fiens, ſed ſi genitus, aut ingenitus, dicit eniz. Nos autẽ ſermones de omni facturos, ſi genitus eſt, aut ingenitũz eſt, ⁊ parũz procedens determinãs idem ꝓblema, vtrũ erat generationis p̃ncipium nullum habẽs, aut genitum eſt ab aliquo p̃ncipio incohoans. Proponens autez de hoc ingrere ꝯſequẽter oſtendit, ꝙ genitus eſt, palaz ꝙ a p̃ncipio aliquo inchoans, hoc eñi erat ꝓpoſitum, qḋ non eſt aliud aliqḋ q̃ꝫ qḋ ſm tempus erit. naz ⁊ ſi quod fit adhuc nõdum genitum eſt, qḋ genitum eſt, palaz ꝙ nõ adhuc generatᷣ, genitũz autẽ mũdum eſſe dicit, nõ ergo fiens eſt. eteniz ſi ita diceret genitũ mũdũ, tãq̃ ingenerari habẽtez eſſe oportebat ipſum ſuſcipere, ⁊ corruptibilez eſſe, nam ei qḋ ſic generatᷣ, cõſortium eſt h̃ vt generetur ⁊ corrũpatur. Dicẽs autẽ ipſum genitũz, non adhuc cõcedit ꝙ ⁊ corruptibilis ipſe ſit, ſi enim ſic diceretᷣ tãq̃ non incorrũpi habens eſſe, neqꝫ vtiqꝫ gñari ipſũz illo modo adhuc dicit. Copulata eſt enim talis gñatio, tali corruptiõi. ſi aũt corruptibilẽ ⁊ ipꝫ ſꝫ tẽpus dicit, palaz ꝙ ⁊ i gñabilitate vtiqꝫ erit ſm tẽpus facta. nã ſic incorruptibili, ſic gñabile opponitᷣ. Adhuc qḋ ſequi videtur generabile corruptibile interimere volẽs, icorruptibilem ipſm dicit, ſumens ipſũz tãq̃ aſſequens generabile, at ꝟo hoc non id qḋ in generatione eẽ habet genitũz aſſequitur, ſed id qḋ a principio tẽporis genitum. ſic ergo genitus mũdus ſꝫ ipꝫ, cãz ꝟo aliquã q̃rere icorruptibilitatis ipſius, qḋ facit Plato, eſt confitẽtis a principio temporis ipſm dicere genitũz eſſe, ſi eniz eẽt ingenitus, haberet in ſeipſo cauſaz ⁊ p̃ncipiũz incorruptibilitatis. ſi autẽ conceditᷣ ab ipſo, ꝙ ingenitũ ſui natura incorruptibile eſt, hic autẽ tãq̃ nõ exiſtẽte incorruptibili ſua natura mũdo, dei volũtati incorruptibilitatem reponit mox, ſed ⁊ p̃dicat de mũdo hoc, eſt ſignũ huius, non ſic ipſm dicere genitũz eſſe, vt in generari habere eẽ. ſi enim ante genitũ eſſe gdem nõ erat, fiens autez adhuc i genitũ eſſe ꝑ p̃dicatᷣ de ipſo nõ tãq̃ in generatiõe eſſe habente.
℃ Hec oĩa verba Alexã. ꝓpoſui vt indicẽt lectori hec ⁊ dicenda. Quoniã igitur plurima dictorũz ad hoc tendũt. ſ. nõ ſic dictũ eſſe genitũ mundũ a Platone, tãq̃ habente eẽ in gñari, ſed tãq̃ a p̃ncipio temporis genitum, ſufficit (vt eſtimo) ⁊ vnũz textũz Platonis ꝓponere, cuius partes ⁊ Alexãder ꝓpoſuit. Querens eniz vtrũ fuit ſemꝑ generationis p̃ncipiũ nullũz hñs, aut genitus eſt a principio aliquo inchoãs, rñdet genitus eſt, viſibilis eniꝫ tangibiliſqꝫ eſt, ⁊ corpus habẽs, omnia autẽ talia ſenſibilia, ſenſibilia autẽ opinione compꝛ̃henſibilia cum ſenſu fientia ⁊ genita apparuerũt. Vides ꝙ idẽ ⁊ genitũ eẽ dixit, ⁊ fiens eſſe, qᷓ ſenſibile eſt. nam ⁊ que in gñari eſſe habent, ⁊ i genitũ eẽ ꝯ coexiſtẽs habẽt, ſicut celeſtis loc' ⁊

continuus

Alia litera qḋ ens eſt.

Forte meli' icorruptibile. qm̃ textus graecus mẽdoſus videtᷣ

continuus ⁊ ſemper in fine, q̄a ab eodẽ in idem ſemper reſtitutione exiſtẽte, omnis que accipit̃ circulationis pꝛ, ⁊ principiũ ⁊ finis eſt, ⁊ palã ꝙ ſm ꝙ q̄dem in fine ſemper eſt, ſemꝑ genitus eſt, ſm ꝙ autẽ principium ⁊ pfectus ſemper eſt. quare non genitus ſolũ, ſed ⁊ generari in mundo viſus eſt. Totalr̃ autẽ ſi hoc ꝓponebat ingredi de mũdo (genitus eſſe) ſed nõ ⁊ ſi generat̃ (vt Alexãder putat, ꝓpter quid a principio (fiens) diffiniuit poſt ens ſ3 nõ (genitum) quãdo dicit, quid (ens) ſemꝑ generationẽ autẽ non habẽs, ⁊ q̄d (fiens ens aut nũq̃). Miroꝛ autẽ qualr̃ viſum fuerit Alexãdro, nõ ꝓpter mũdum diffinitiones entis ⁊ fientis preaccipere, vt inueniat, verũ entiũ aut fientium eſt mũdus, cũ Plato hoc tã plane tradiderit. ſed quoniã diffiniuit q̄ (fiens) mundũ autẽ genitum eſſe dixit, fruſtra vt videt̃ preacceptam eſſe entis ⁊ fientis diffinitionẽ, iſte putat. ⁊ q̄dem qꝺ quidẽ dixit genitum, hoc ⁊ fiens eẽ dixit. Dicẽte autem Platone, ꝙ genitus eſt a principio aliquo inchoans. Alexãder (ait) hoc non aliud aliq̄d eſſe principiũ, q̃ id qꝺ ſm tẽpus, ſi igit̃ qꝺ a tempore aliquo inchoans, ſemꝑ habet preexiſtẽs tẽpus, ꝓpterea ꝙ id qꝺ nunc incepit ſm inſtãs tẽpus exiſtens, habet preexiſtẽs preteritũ, nũc ⁊ ſequẽs futurũ. Plato autẽ cũ celo genitum eſſe tẽpus dicit, palã ꝙ neq̃ preextitit ante celum tempus, neq̃ a tẽpore aliquo principiũ generationis h3 celum. Deinde attẽdere opoꝛtebat, ꝙ principiũ dicit iſtõ Plato ⁊ qꝺ effectiuam cãm. nã poſtq̃ diffiniuit (fiens) induxit. omne autẽ rurſus fiẽs, a cauſa aliqua neceſſe fieri. ⁊ iterũ cũ dixiſſet, ꝙ genitus mũdus eſt, ⁊ fiens ⁊ factus induxit, fienti autẽ rurſum dicimus a cauſa aliq̃ neceſſitatem eẽ generari. ⁊ interrogatio autem intuẽti plana, vtrũ erat ſemꝑ generationis principiũ habẽs nõ. an genitus eſt a principio aliquo? Nam entiũ quidẽ ipſum ens eſt id, qꝺ eſt, ⁊ effectiua cauſa non indiget, qꝺ autẽ fiens, ad faciens dicit̃, ſi autẽ tẽporale principiũ ⁊ cauſam diceret hanc qualr̃ ꝓpter corporeũ eſſe ipſm ineſſe ſibi (ait) tãq̃ axioma preaccipiens ipſm, ⁊ q̄dem ⁊ ipſe Alexã. ⁊ Ariſt. ante ipſm, corporꝫ quidem celum dicẽtes, non putãt habere principium tẽporale, ſed illud erat nunc axioma. ſc3 corpora altero mobilia entia, ⁊ ſubſiſtẽtiam extrinſecus habere, ⁊ ꝓpter hoc fientia eſſe, q̄a a faciente ſubſiſtunt. Sed ſi ſic (ait) genitũ diceret tãq̃ in generari eẽ habẽtem, opoꝛtebat ⁊ coꝛruptibilẽ dicere. nam ei qꝺ ſic generat̃, conſoꝛtiũ eſt hoc. ſ. vt generari ⁊ coꝛrũpi. ergo ne nõ intellexit (genitũ) diffinitũ nõ fiens ⁊ ptranſiens, ens autem nunq̃ ens, ⁊ motus celi ⁊ diuerſe figurationes fientes ⁊ pereũtes ſunt, ſiq̄dẽ ⁊ ſubã ſm hoc alterata fiens habet ⁊ preteritũ. Sed ⁊ ſi incoꝛruptibile (ait) ſm tẽpus dicit, palam ꝙ ⁊ genito vtiq̃ erit qꝺ ſm tempus ptiens. nam ſic coꝛruptibili, qꝺ ſic fiens oppõit̃, ſed ſi genitũ ⁊ incoꝛruptibilem ſupponat mũdũ Plato, palã ꝙ genitũ accepit id quod incoꝛruptibili ſm tẽpus coexiſtere poſſibile. qꝺ autẽ ſm tẽpus genitũ, ⁊ ante Ariſt. Plato coꝛruptibile eẽ ſm tẽpus in 8° politice (ait) in q̄bus dicit. Difficile quidẽ moueri ciuitatẽ ſic cõſiſtentẽ, ſed quoniam genito omni coꝛruptio eſt, neq̃ talis cõſiſtẽtia omni tẽpore manebit, ſed ſoluet̃. Totaliter aũt ſi opponit̃ icoꝛruptibili ſm tẽpus, genitũ ſm tẽpus, non ſm qꝺ genitũ. v3. ſed ſm qꝺ (ſic genitũ, ⁊ coꝛruptibile eſt,) opponitur autẽ coꝛruptibile incoꝛruptibili, incoꝛruptibilẽ dicens mundũ Plato ſm tẽpus, nõ vtiq̃ genitũ ipſm dixit ſm tempus, opꝫ eni3 hoc dicere eũ qui dicit coꝛruptibilem ipſm ⁊ incoꝛruptibilem. Adhuc autẽ (ait) hoc. ſ. ſm tempus incoꝛruptibile aſſequẽs genito accepit. hoc aũt (ait) nõ ei quod in generatione h3 eſſe aſſequit̃, ſed ei qꝺ a principio tẽpoꝛis genito. Miroꝛ quomõ hoc dicit Alexã. nã incoꝛruptibile ei q̄dem qꝺ in generatione h3 eſſe, poſſibile aſſequi, ei autẽ qꝺ a principio tempoꝛis impoſſibile ſi quidẽ qꝺ quidem ſic genitũ ⁊ coꝛruptibile ſemꝑ. Coꝛruptibili autẽ incoꝛruptibile impoſſibile aſſequi, ⁊ qꝺ poſtea dixit nihil minus miroꝛ, qꝺ deũ adducit Plato pro cauſa incoꝛruptibilitatis, ſimul ſciẽs ꝙ genitus etiã exiſtens ⁊ incoꝛruptibilis eſt ſui natura, ſi enim eſſet (ait) ingenitus, in ſeipſo cauſam ⁊ principium haberet incoꝛruptionis. Quo eni3 non intelligit, ꝙ ⁊ Ariſt. dicẽs celũ ingenitum, oſtẽdit ipſm habere virtutẽ finitam ſui natura ⁊ perpetui motus. Idẽ autem dicere ⁊ eternitatis, in deũ etiam iſte cauſam remiſit. Sed ⁊ ꝑdicari (ait) de mũdo (eſt) ſignũ huius ꝙ nõ ſic ipſum dicit genitum eſſe tãq̃ in generari habeat eẽ. Hoc autem ſi alicubi (eſt) ꝑdicatum de mũdo ꝓpter cõſuetudinẽ hoc facit, ſicut ⁊ dicẽ ⁊ eternã eẽ dicimus. palam ex q̄bus cum diligentia ſcripſit (⁊ erat ⁊ erit) tẽpoꝛis exiſtẽs ſpẽs quas vtiq̃ firmius accipientes ſuꝑ eternã ſubſtãtias nõ recte. Dicimus eni ꝙ erat eſt ⁊ erit, huic autẽ (eſt) ſolũ ſm veram rõnẽ cõuenit (erat) autẽ et (erit) circa in tẽpoꝛe ꝓcedẽtem generationem dici decet. eternã autẽ ſubſtantiam qꝺ intellectualem ⁊ vere entẽ vocat manifeſtũ, ⁊ ex q̄bus de exẽplari dicit. ſic igitur ipſm exiſtit alal eternũ ens. ¶ Hec aduerſus Alexãdrum habebam dicere, reueritus q̄dẽ virum, ⁊ gratias alioquin debens ſibi, putans autẽ eẽ preferendam eſſe veritatẽ, ⁊ qꝺ nobis a veritate diſſonũ videt̃ dicere Ariſt. an autẽ arguere ꝓponens aduerſus dicentes genitũ mũdum vt ex tẽpoꝛe ⁊ incoꝛruptibilẽ, obuiat primo ex inductione, omnia eni3 (ait) que generantur, ⁊ coꝛrũpi videntur, ⁊ q̄dem ſi opꝫ vnquã ſine cauſa ⁊ demõſtratione poni aliquid, ſola illa ponendũ, q̃cunq̃ in multis aut in omnibus videmus exiſtentia. Circa id autẽ qꝺ nunc querit̃ cõtrarium huius accidit, ſiquidem oia que a principio tẽpoꝛis generant̃, ⁊ coꝛrũpi vident̃.

¶ Adhuc autẽ non habens principiũ eius qꝺ eſt ſic habere, ſed impoſſe aliter ſe habere prius per oia ſecula impoſſibile trãſmutari. Erit eni aliqua cauſa, que ſi extitit prius, poſſibile vtiq̃ erat aliter habere, impoſſibile aliter habere. Si autẽ prius ex aliter habentibus cõſiſtit mũdus. Siquidẽ ſemper ſic habentibus ⁊ impoſſibilibus aliter habere, nõ vtiq̃ fieret. Si autem factus eſt, neceſſe. ſ. ⁊ illa poſſibilia eſſe aliter habere, ⁊ non ſic ſemper ſe habere. Itaq̃ cõſtantia diſſoluẽtur, ⁊ diſſoluta cõſtiterunt prius, ⁊ hoc infinities, aut ſic ſe non habebat, aut poſſibile erat. Si autẽ non h, vtiq̃ erit incoꝛruptibilis, neq̃ ſi aliter habebat aliquãdo. neq̃ ſi poſſe aliter hẽre.

¶ Oſtenſo ex inductione q̄a qꝺ a principio tempoꝛis ge- Com. 101.
nitũ, impoſſibile incoꝛruptibile eſſe, idẽ nunc ⁊ ꝑ aliũ proceſſum oſtẽdit. Obuiat autẽ ad hypotheſim dicẽtẽ, ex aliquibus genitũ eẽ mũdum, que prius aliam habentia diſpõnem, trãſmutata ſunt in hũc mũdum. ⁊ preaccipit ante oſtẽſionem axioma qꝺ dicit. Quia qꝺ nõ h3 principiũ ⁊ potẽtiam trãſmutandi in aliquid, vt in potẽtia h ſit in qꝺ trãſmutatur, ſed ſic ſe habẽs, vt impoſſibile aliter habere, omni tempoꝛe, hoc impoſſe tranſmutari. Si eni tranſmutat̃, ſemꝑ inexiſtit aliqua virtus ipſi, ꝓpter quã poteſt ⁊ aliter habere, in oĩbus eni3 que trãſmutantur, vbi primum in actu eſt, hoc preaccipiẽs vtitur ipſo ad illõ

Si enim ab aliquo ꝑncipio temporis genitus fuit, ⁊ conſtitit mũdus ex aliquibus, puta ex elemẽtis aliter ꝓus ſe habẽtibus, ſiqdem ſemper ſic ſe habẽtibus, vt habebãt prius, ⁊ impoſſibilibus aliter habere ſe, neq; vtiq; factus fuiſſet ex ipſis mũdus, nõ tranſmutatis illis a priori ſui ipſorum habitu. Si autẽ genitus eſt mũdus, ſicut hypotheſis habet, ⁊ oppoſitũ anteceden̄tis verum, qđ neceſſe ⁊ ea ex quibus eſt eſſe poſſibilia aliter ſe habere, ⁊ non ſemper ſe ſic habere, vt a ꝑncipio ſe habebãt, q̃re diſſoluta ꝓus cõſiſtent. Si autẽ hec ſunt. ſ. cõſiſtentia, que qdẽ diſſoluta ſm̃ actum erant, ⁊ potẽtiam habebãt huius. ſ. nõ ſemꝑ ſimiliter ſe habere, palã ꝙ poſt cõſiſtentiã nõ amiſerũt hoc, ad quod nata fuerũt vt diſſoluta ſubſiſterẽt, ⁊ potẽtiam haberẽt, nõ ſemꝑ ſimiliter diſponi, quare ⁊ cõſiſtentia diſſoluẽtur, ⁊ nõ erit incorruptibilis mũdus, ſi qdem genitus ſupponat̃, ſed diſſoluet̃ in alia, ex qbus cõſtitit, ⁊ non ſolũ ſemel neq; bis, ſed multotiẽs, ſiquidem enim ea ex qbus eſt ingenita ſupponũtur, omnino ⁊ incorruptibilia quoq; erũt, ſed infinities ſic habuit, ſi poſſibile erat aliter ſe habere. Si autẽ hoc, nõ vtiq; erat icorruptibilis, neq; enim qđ tranſmutat̃, ⁊ quod ſit ex aliter ſe habẽtibus, aliquãdo poſſibile eſt incorruptibile eſſe, ex eo enim qđ manet in illis ex quibus genitũ fuit, habet virtutem huius ꝙ eſt ſic habere, vt habuit, ⁊ anteq̃ fieret. Nõ enim cum eo qđ eſt abijcere ſm̃ actum illo mõ ſe habere, abiecit ⁊ virtutẽ huius qđ eſt ſic habere, vt ꝓus habuit, vt tota deductio rõnis talis ſit. Si genitus eſt ex tempore mũdus, ea ex qbus cõſiſtit trãſmutabilẽ habẽt naturam, nõ enim vtiq; trãſmutata fuiſſent in ipm̃, ſi autẽ hoc, non vtiq; erit incorruptibilis. Reflectunt̃ enim illa iterum. Si autẽ incorruptibilis mũdus, nõ ex aliter habentibus prius cõſiſtit, ſi autẽ hoc, nõ vtiq; erit genitus. q̃re impoſſibile ſimul genitũ ex tẽpore, ⁊ incorruptibilẽ eẽ.

¶ Põt /ait/ Alexã. hoc [neq; ſi aliter habebat aliquãdo, neq; ſi poſſibile aliter habere] dictũ eſſe ſ quidẽ equale huic, neq; ſi genitus prius corruptus eſt. ſ autẽ huic, neq; ſi nõ corruptus qdem fuit prius, potẽtiam autẽ habuit vt corrũperet̃ eo ꝙ ea ex qbus genitus eſt, ſint huius nature. Eſt autẽ /ait/ Alexãder. ⁊ ſic ad ꝓpoſitũ argumentari, ſi quod eternũ impoſſe aliter habere, qđ poſſibile aliter habere, nõ eternũ, que aũt in mũdo, poſſibilia aliter habere, in mũdo poſſibile aliter habere, nõ ergo eterna, ꝙ autẽ poſſibile ſit ea aliter ſe habere manifeſtũ eſt, ſiquidem genitus eſt ex ꝓcedenti virtute potẽtiã aliter ſe habere. Adhuc ea ex qbus genitus eſt mũdus, ſi genit⁹ eſt tẽporaliter, aut eterna erãt, aut nõ eterna. ſed ſi qdẽ eterna ⁊ ſemꝑ eodẽ modo ſe habẽtia, nõ poterãt tranſmutari, quare neq; vtiq; ex ipſis mũdus genitus fuiſſet, non prius ens ex ipſis. Si aũt non eterna, ⁊ ipſa ex trãſmutatione aliquoꝝ genita ſunt, ſi autẽ hec poſſibilia ſunt trãſmutari iterũ in illa ex qbus genita ſunt, nam ex ʒtria ⁊ in cõtraria trãſmutationes. Si igit̃ corruptibilia ea ex qb⁹ mundus, corruptibilis vtiq; erit ⁊ ipſe. Hec vt dixi adductas ſunt aduerſus dicẽtes, ex ꝓexiſtentibus aliqbus, ab aliquo ꝑncipio tẽporis genitũ eſſe mũdũ, vt videbat̃ Plato dicere, ex fluctualiter prius diſpoſitis elementis, neq; ſm̃ tẽpus dicens ꝓexiſtere qđ fluctuale, ſi tẽpus cũ celo genitum eẽ /ait/ neq; ſm̃ ſe putans ipm̃ aliqñ ſubſiſtere ſicut in politico tã exiſtẽte mundo ſequeſtrans ab ipſo cõditorẽ ad inordinationem ipm̃ delatum conſiderauit, ſic ⁊ ante effulgere cõditorẽ ordinẽ qualis q̃dã erat corporalis natura ſm̃ ſuppõnem aliquis volẽs addiſcere inordinatã vtiq; ipſam ⁊ fluctuãtẽ cõſideraret. Si dicit aliquis, vt qui ſm̃ nos volunt ſapiẽtes, non ꝓexiſtere dicens ea ex qbus etiam cõſiſtit, genitũ tamen ipm̃ ſupponat ſm̃ tẽpus, nõ habet dicere cauſam ꝓpter quã tũc genitus eſt, ſed nõ prius aut poſterius. Nam que qdem ex tranſmutatione generãtur, ⁊ ipſa iterũ in alia trãſmutantur, tamẽ habẽt coordinationẽ ꝓcedentium ⁊ ſequẽtium ꝙ tunc ſiunt, que autem ex non ente impoſſibile habere aſſignationem cauſe.

¶ Auxilium autem qđ quidam conantur ferre ſibiipſis dicentium incorruptibilem qdem eſſe, factum autem nõ eſt verũ. Similiť enim dicunt his qui deſcriptiones ſcribũt, ⁊ ſeipſos dixiſſe de gñatione, non tãq; generato aliqñ, ſed doctrine gratia tanq; magis inſtruẽtes, velut deſcriptionẽ genitam aſpicientes. Hoc autẽ eſt queadmodum dicimus nõ idẽ. in factione qdem enim deſcriptionum poſitis omnibus eẽ ſimul idẽ accidit, in demõſtrationibus autem horum non idẽ, ſed impoſſibile. que enim accipiũtur prius ⁊ poſterius ſubcõtraria ſunt. Ex inordinatis qdem enim ordinata facta eſſe dicũt. Simul autem idem inordinatum eſſe, ⁊ ordinatũ ipoſſibile, ſed neceſſe generationẽ eſſe ſeparãtem ⁊ tẽpus. In deſcriptionibus autem nihil tẽpore ſegregatũ eſt, ꝙ quidem igitur impoſſe ipſum ſempiternũ eſſe, ⁊ factum eſſe manifeſtum eſt.

¶ Videtur ꝙ aduerſus Xenocratẽ maxime, ⁊ aduerſus Platonicos ſermo tendit, q2 illi ex inordinato ⁊ fluctuoſo genitũ eſſe mũdum aiunt. Platone dicẽte. Aſſumens enim deus omne qđcũq; erat viſibile, non quietem ducẽs, ſed motũ fluctuoſe ⁊ inordinate, ad ordinem ipm̃ deduxit ex inordinatione. Iſti igit̃ genitum ⁊ incorruptibilem dicẽtes mũdum gñationem nõ tãq; ex tẽpore aũt oportere intelligere, ſed ex ſuppõne dictam doctrine grã ordinis eoꝝ que in ipſo priorũq; ⁊ magis compoſitorum. Quoniã enim eoꝝ que in mũdo, hec qdem elemẽta ſũt, hec aũt ex elemẽtis, nõ erat facile cognoſcere hoꝝ differentiam, ⁊ qualiť ex ſimplicibus fierẽt cõpoſita, eum q nõ reſolueret intellectu cõpoſita in ſimplicia, ⁊ cõſiderantem qualiť in ſimplicia ſm̃ ſe erat a principio ab ipſis ſi fiebant cõpoſita, ſicut in deſcriptionibus mathematici nãm ipſoꝝ ingredientes, cõpoſita in ſimplicia reſoluunt, ⁊ qualiter ex illis fierẽt vtiq;, ſiquidem a ꝑncipio facta fuiſſent, cõſiderabãt, puta ꝙ trigonum ex tribus rectis ſm̃ angulum cõpoſitus, tribus autẽ ex trigonis ſex ſm̃ angulos ⁊ lineas, ſed nõ ſm̃ plana cõpoſitis. Forte autem ⁊ alijs nãlibus, qui videntur mũdũ dicere genitum, ⁊ corruptibilẽ, quicũq; ex vno, aut ex duobus, aut quatuor elemẽtis ꝓexiſtentibus ipm̃ genitum eẽ dicũt, cõuenit generationem ſic exponi, vt dictũ eſt. Nam ⁊ dicentes aquã aut aerẽ, aut ignem, aut quatuor a ꝑncipio que nũc videntur cõpoſita reſoluentes vt ſimpliciſſima ſ ꝓſupponant ⁊ qualiter ex ipſis etiã generent̃ cõpoſita cõſiderantes, ⁊ ſi ex ꝑncipio aliquo tẽporali mundus genitus fuiſſet, ſic vtiq; generari aiunt. Ariſto. autẽ /ait/ non bene ipſos exponere generabilitatẽ, neq; enim qđ a mathematicis exẽplum cõuenire ipſis. Nam mathematicus quidẽ ad inexiſtentia ⁊ ſemper coexiſtentia deſcriptionib⁹ reſoluit trigonũ in tres rectas, ⁊ cubũ i ſex tetragona, que qdẽ ſemper coexiſtũt ipſis, non indigẽtia trãſmutatione aliqua ad generari ex ipſis compoſitum, ſed neq; vt ꝓexiſtentia Com. 102.

hęc accipere neceſſe. Hic autẽ /ait/ quę accipiunt̃ ad generationẽ alicuius impoſſibile ſimul etiã cũ illo ſaluare aſſignationẽ generationis, ſed hęc qdem priora, hęc aũt poſteriora ſunt, & ſubcõtrariꝫ ſe habẽtia etiã adinuicẽ, non adhuc ſaluare eaꝫ, quę ex ſuppõne generationeꝫ, vt in deſcriptionibus. Iſti autẽ ex inordinatis dicunt ordinata gñari, ſimul autẽ idem inordinatũ eſſe, & ordinatuꝫ impoſſe, quare neceſſe gñationẽ in veritate eſſe & tẽpus, vt hęc qdem pexiſtant tẽpore, hęc autem poſt illa conſiſtant. In deſcriptionibus autẽ non pexiſtũt tempore ante trigonũ tres recte. ſicut igit̃ non vtiqꝫ aliqs dicet ſm ſuppoſitionẽ pexiſtere cõmixtionem ante cõcoctioneꝫ & cõcoctionem ante terminationẽ, neqꝫ lapides & ligna ante domuꝫ, ſimul in veritate pexiſtentia. Et ppter hoc, nõ vtiqꝫ aliquis dicet, ex ſuppoſitione talẽ generatiõeꝫ, ſed generationẽ vere & tempus determinantis quę pexiſtunt, & quę poſterius ſuperueniunt, ita mũdi generatio non vtiqꝫ ex ſuppõne erit, ſi pexiſtit ante mũdum quod inordinatuꝫ, & nõ poſſibile coexiſtere ipſi, ſed neceſſe inordinatione perempta, ſuperuenire ordinationẽ. In mathematicis autẽ, & ſi impoſſibile gñõneꝫ eſſe figurarum, ſed coexiſtere ſemp ſimplicia cuꝫ compoſitis ad ſuppoſitionem nõ eſt impoſſe generatio. Et admiror Ariſt. ſolertiam, neqꝫ tales reruꝫ differẽtias incõſideratas relinquenteꝫ. Verũtamẽ Plato, diffiniẽs quid dicit ſ fiens] qa quod in gñari & perimi eſſe habet, entiũ nullatenus ens. Et hoc dicens mũdo cõuenire ppter corporeã naturaꝫ, non indiget dicto auxilio ad dicere ipſuꝫ genitũ & incorruptibileꝫ. Nam qui hoc indiget ex ſuppõne quidem, & vt ex tẽpore aliquo generationẽ ſupponunt, ipſe autem aliam gñationis ſpẽm nouit in mundo, cui incorruptibilitas nõ phibetur coexiſtere. Quoniaꝫ autem & Plato, & Empedocles, & Anaxagoras, & alij nãles compoſitoruꝫ a ſimplicibus gñationem ſm eum qui ex ſuppõne modum videtur tradentes. apparentiuꝫ reſolutionẽ faciẽtes eaꝫ quę ad ſimplicia, & ex ſimplicibus cõpoſitioneꝫ enarrantes, tãq̃ & ſi pexiſterent tẽpore, ea ex qbus generãtur quę fiunt. Dicẽdum eſtimo ad Ariſtotelis inſtantiã ꝙ differẽtia qdem bene aſſignata eſt potẽtiã ex ſuppoſitione ſola accipi & potentiã ꝙ in quibus qdem coexiſtunt ſemp ea ex qbus gñatio dicitur in his vtiqꝫ ſemper eſt poſſibile ex ſuppõne accipere ſimpliciorꝫ pexiſtentiam, & tẽporalem generationẽ. In quibus autem nõ poſſunt coexiſtere ea ex qbus generatio, cũ fientib⁹, ſed contrariꝫ ſe habẽt ad ipſa, in his tẽpore pexiſtere neceſſe ea ex quibus generatio, & eſt entiuꝫ h̃ ſm tempus, ſed nõ ex ſuppoſitione generatio. hęc qdem igitur bene dicta eẽ putandũ. Forte autẽ & nãlia principia, velut aer & aqua, aut q̃tuor elemẽta inexiſtũt ſemper his quę ex ipſis cõponuntur. Nam Empedocles nihil aliud eſt generatio /ait/ & corruptio, ſed ſolã mixtura & permutatio mixtorꝫ, & alij etiaꝫ naturales, non corrupta aqua, vel aere, vel intermedio gñari mũdum aiunt, ſed inexiſtẽtib⁹ ſimplicibus ex ipſis generari cõpoſita, & in ipſa reſolui. Sicut & ipſe Ariſto. in mũdo q̃tuor elemẽta conſiderãs, & ante hoc ꝙ ſine qualitate corpus, & qualitates, & adhuc prius materiã & ſpẽm & ſemper minus cõpoſita ex proxime ſimplicioribus gñari dicens. Nihil vtiqꝫ (vt eſtimo) phibitus fuit ex ſuppoſitione eaꝫ quę ex tẽpore generationẽ aſſumere. nõ eniꝫ vtiqꝫ ipm prohibuiſſet elementorum reſolutio, & trãſmutatio ſemp omnibus entib⁹ in mundo dicere, ſicut & dicit ꝙ & corpus nõ quale ſuſcipiens qualitates fecit q̃tuor elementa, hęc autem compoſita fecerũt aĩalia & plantas. Sed Plato ex inordinatiõe ſi dicat genituꝫ eſſe mũdum, inordinationem cũ ordine coexiſtere impoſſe, ſed ſi ex ſuppoſitione pexiſtens ipſa accipiatur nõ tãq̃ pexiſterit ſm tempus & corrupta fuerit, ſed tãq̃ inexiſtens ſemp cũ natura materię ſm eaꝫ q̃ in ipſa ſpẽrum obtentiuaruꝫ ipſius priuationẽ. Diſpoſita autẽ a conditiua ſpecificatione nõ eſt impoſſe, ſicut in formitas inexiſtit naturę materię, etiã ſm Ariſtoteleꝫ, & ſi ſemp participet ſpẽbus, ſic & inordinatio mãlis cõſubſiſtit cuꝫ ipſa, & ſi ſemper ordinẽ participet ſm cõditiuã ſpecificationeꝫ. Qꝫ autẽ Plato habuerit hũc intellectuꝫ, de illa inordinatione ſemp coexiſtente cuꝫ mã, cõiectio & ex his quę in Politico ſcripta ſunt, in qbus ſequeſtrans rõne a mundo conditorẽ, inordinatuꝫ rurſuꝫ ipm mouere cõſiderabat. Dicit autẽ in illo, gubernator qdem velut dimiſſo gubernaculo in ppriaꝫ circũuolutationẽ receſſit. hunc itaqꝫ mũduꝫ rurſum cõuertit factuꝫ cõnaturalis appetitus. Deinde pcedens /ait/ trãſmutatus aũt concidẽs pncipioqꝫ & fini cõtrariuꝫ impetũ impetui ſeditionem multaꝫ in ipſo faciens, aliam iterũ corruptionẽ aĩalium omnimodorꝫ effecit. Et pcedẽs iterũ /ait/ horum autẽ ipſi corporeitas cauſa complexionis priſtinę naturę cõuerſiua, qa participans erat multa inordinatiõe antecꝙ ad mũduꝫ qui nũc eſt perueniret. A cõpoſitore qdem eni omnia bona cõſtructa ſunt, a priſtino autem habitu q̃cũqꝫ difficilia & iniuſta in cęlo fiunt. h̃ & ex illa ipſe habet, & in alijs aĩalibus efficiũtur. Quare inexiſtẽte inordinatione ſm Platonẽ ſicut priuatione, nihil phibet ex ſuppoſitione gñationeꝫ mũdi dictã eſſe. Ariſtoteles ꝯo generationem ſm tempus ſupponens recte concluſit ꝙ impoſſibile eſſe & fieri.

¶ Viciſſiꝫ autem cõſtare & diſſolui, nihil aliud facere eſt, q̃ aſtruere ipſum ſempiternum qdem ſed trãſmutãtem formã, quẽadmodũ ſi quis ex puero virum factũ, & ex viro pueꝝ, quãdoqꝫ eniꝫ corrũpi, quandoqꝫ eſſe putet. palam eniꝫ ꝙ & ad inuicẽ conuenientibus elementis, nõ cõtingens o. do fit & cõſtitutio, ſꝫ eadem. Alitercꝫ etiã ſm eos qui dixerũt hoc modo, qui diſpoſitiõis vtriuſqꝫ cauſant cõtrarium. Itaqꝫ ſi totũ corpus ens cõtinuuꝫ, quãdoqꝫ quidem ſic, quãdoqꝫ autem illo mõ diſponit̃, & aptatur, totius autẽ conſiſtentia mũdus & cęlũ, non vtiqꝫ mũdus gñabitur & corrumpetur, ſed diſpoſitiones ipſius.

¶ Poſtq̃ cõtradixit dicentibus genitum quidẽ, ſed icorruptibilem mũdum, trãſiuit ad dicentes genituꝫ qdem, Com.103.
ſed corrũpi quidẽ & iteruꝫ generari viciſſim, & hoc continue, vt Empedocles & Heraclitus videbãt̃ dicere, & poſterius qdem Stoicorꝫ. Tales itaqꝫ /ait/ Ariſto. & ipſos non dicere corruptibileꝫ mũdum, ſed ęternũ qdem ſeruare, alterationeꝫ autẽ ipſi apponere ſolam formã trãſmutantes. Si eniꝫ eſt mundus tota materia ſpecificata & ordinata, & tũc autẽ quãdo dicũt ipſum corruptum eſſe ſpẽm habet, aut perfectioreꝫ, aut fortaſſe imꝑfectiorem, qui autẽ corruptionem mũdi hanc dicit, tale aliqd dicit, ac ſi quis ex puero virũ factũ, & ex viro puerũ, quãdoqꝫ quideꝫ corrũpi, quãdoqꝫ eſſe autẽ putet. Sic enim vtiqꝫ etiã in tranſmutationibus manet mũdus exiſtens mundus, non eniꝫ in habẽdo hanc aliquã formam determinate eſt mũdus. Quoniã neqꝫ elemẽtorꝫ inuicẽ trãſmutationes & variationes & anni tẽporuꝫ ſucceſſiões erunt vtiqꝫ corruptiones mũdi, ſed ſicut ſi ex Socratis corru

ptione Plato generaretur, ⁊ ex corruptiõe Platonis ite-
ruȝ Socrates. nõ vtiq; aliquis diceret hoīs hanc genera
tionem ⁊ corruptionem, vt hoīs, ſed in diuerſas formas
trãſmutationes, ⁊ maxime elemẽtis ex q̄bus ambo con
ſiſtũt eiſdẽ manentibus, ſic ⁊ ſi ex mũdo hoc, mũdus fie
ret alius vocatus ſpherus, aut vt moderni dicũt nouus,
⁊ ex illo iterũ, iſta alteratio vtiq; erit mũdi, ⁊ non gene-
ratio aut corruptio. Quãuis eniȝ amicitia cõgregãs ele
menta huius mũdi ſolui ſphęrũ faciat mũdus iterũ ali
qualis eſt, ⁊ ille elemẽtoꝝ concretiuus ordo nõ contin-
gens eſt, ſed mũdi factiuus ⁊ ſemp ſpecie idẽ, ſoluȝ autẽ
vtiqȝ corruptus eſſe diceret mũdus, ſi ad inordinata ⁊
alias aliter ſe habentia trãſmutatio ipſoꝝ fieret. Si aũt ⁊
mundus vterq; ⁊ ſemp eãdem ſpẽm habẽs, vterq; enim
facit aliquid ex hoc. ſ. ꝙ mũdi differẽtię eędem manent
ſemp. Quo mõ vtiq; erit ħ corruptio. Maxime aũt/ait/
hoc. ſ. vtrũqȝ mũdum ſemper eãdem habere ſpẽm aſſeq
Empedocli dicẽti eaſdem cauſas determinatas, q̄uis ȝ-
rias gñationis ⁊ corruptionis. ſ. litem ⁊ amicitiã. Si eniȝ
ſemper eędẽ cauſę determinatę, ⁊ materia eadẽ. ſ. q̄tuor
elemẽta incorruptibilia entia, ⁊ ordinẽ qui fit ab vtraq;
determinatum neceſſe eẽ, ⁊ ſemp eũdẽ, ⁊ nõ alias aliuȝ.
Quare ſi mũdus eſt cõtinui ſubiecti cõſiſtẽtia, ⁊ diſpoſi
tio nõ quę talis, ſed ſimplicioꝝ. vȝ. totuȝ corpus cõtinuũ,
q̄ꝺis quandoqȝ quidẽ ſic, quandoqȝ autem alio modo
diſponatur, ⁊ ordinetur, non vtiqȝ mundus generabit
⁊ corrumpetur, ſed diſpoſitiones ipſius.

¶ Totaliter autem genitum corrũpi ⁊ non re
flecti exiſtente quidem vno impoſſibile eſt.
Priuſq̄ȝ eniȝ fieret, ſemp exiſtebat quę ante
ipſum cõſiſtentia, qua nõ facta, non poſſibile
eſſe dicimus trãſmutari. Infinitis autem en-
tibus mũdis/cõtingit magis. Sed tamẽ ⁊ ħ
vtrum impoſſibile, aut poſſibile erit maniſe-
ſtũ ex poſterioribus. Sũt eniȝ q̄daȝ quibus
cõtingere videt, ⁊ ingenituȝ aliq̄d ens corrũ
pi, ⁊ genituȝ incorruptibile ꝑdurare, ſicut in
Thymęo. ibi eniȝ ait. cęluȝ factuȝ eſſe q̄deȝ,
non ſolũ. ſed ⁊ fore ſemper de cetero ſempi
terno tẽpore. Ad quos naturalr quidem de
cęlo ſolum dictum eſt, vniuerſalr autẽ ⁊ de
omni ſpeculantibus erit ⁊ de ħ maniſeſtũ.

Cõ. 104. ¶ Ad tertiã tranſit opiniones ponẽtiuȝ genitũ mũdum
dicenteȝ corrũpi quidẽ ipſuȝ genitũ, nõ tamẽ ſic vt iteꝝ
reflectatur, ſed vt vnũq̄dq; corruptibiliuȝ dicimus cor-
rumpi, velut Socratẽ. neq; eniȝ Socrates corruptus, ite-
ruȝ Socrates fit, ſic autẽ habere/ait/vno q̄dem mũdo po
ſito ipoſſe eſt, infinitis aũt rõnabilius, ⁊ ide ſtatiȝ ſubiũ-
git. Quare ipoſſe ſic hĩc mũdũ talẽ exiſtem. Nã mã ⁊ to-
taliter ꝯſiſtẽtia ⁊ nã, ex qua genitus fuit mũdus, ⁊ anq̄ fie-
ri mũdũ, poterat in mũdũ trãſmutari, ⁊ ex ipſa ſic ſe hñ-
te mũdus genitus fuit. Potẽtiã eni habuit vt trãſmutare
tur in mũduȝ. Quare ⁊ quãdo corruptus fuerit mũdus,
iterũ trãſmutat in talẽ cõſiſtentiam ex qua genitus fuit,
hñtẽ potentiã vt mũdus ex ipſa generet. Talis eni erat
⁊ prius, ſi aũt hoc, ⁊ vtiq; gñabit iterũ mũdus ex ipſa ſi-
cut ⁊ prius. Nã hñs potẽtiã vt gñet aliq̄d in īfinito tẽpo-
re vtiq; gñabit. Hoc aũt obſcurũ ex his differẽter expo-
nit Alexã. eã. ſ. quę ſine gñatiõe ꝯſiſtẽtiã, quę ⁊ anq̄ȝ mũ
dus gñaret erat, ſi eni id ex quo genitus fuit mũdus nõ
erat poſſibile trãſmutari in mũdũ ſine gnõne, vt ex ipſa
mundus fieret, neq; factus eſt. Si autẽ per generationeȝ,
palam ꝙ habuit potẽtiam illa conſiſtẽtia anteq̄ȝ mũdus
generaret. omnis eniȝ generatio a potẽtia cui aſſequr.
ergo quãdo corruptus fuerit mũdus, ⁊ trãſmutabit ite-
ruȝ in talẽ cõſiſtentiaȝ, cũ potẽtis iterũ eſſe habeat, vt ex
ipſa mũdus generet. Magis autẽ/ait/poſſibile tale eſſe ħ
genituȝ eſſe, ſi autẽ eſt ingenitus, ⁊ ęternus mũdus conſi
ſtẽs, ⁊ ęterna quę ante ħ q̄ȝ gñaretur mũdus conſiſtẽtia
impoſſibilis erat ⁊ trãſmutari. hoc eniȝ ſupponit, ſic au
tem neq; mundus vtiq; genitus fuiſſet. quoniã autem ge-
nitus eſt, neq; quę ante gñari cõſiſtentia ingenita erat ⁊
ęterna. Poſſibile eniȝ in illã ⁊ ex illa quę ſubijciunt ipſi
trãſmutari, vt ⁊ iterũ ex ipſa gñentur, horũ eni alterutrũ
oſtenſuȝ genitũ, ſiue mũdus, ſiue id ex quo mũdus, oſtẽ
ſa ſunt reflectẽtia. Et bene (vt eſtimo) ſic adiecit. ſi enim
ex tẽpore genitus mũdus, aut generatur ipſm ęternalr ꝑ-
exiſtit quę ante ipſm cõſiſtentia quã nõ genita, ſed ęter-
naliter exñte põt ſimilr ſemp habere, nõ dicimus tranſ-
mutari mundũ. Oſtẽſum eſt eniȝ hoc ꝙ quę in ęterno ⁊
infinito prius tẽpore non trãſmutata fuerũt, non adhuc
vtiqȝ tranſmutabũtur. Hoc autẽ dicit Ariſto. cõfeſſum
accipiens hoc, ꝙ omne qđ in tẽpore aliquo determina-
to, puta in aliqua determinata parte tpis generat, ħ aũt
eſt ſm ipſum [ſiens] ex tranſmutatione gñari aliqua, q̄
nihil ex nõ ente gñatur. Propter qđ ſepe dixi, ꝙ impoſ-
ſibile dicere cauſam, ꝑpter quã tunc genitus fuit, ſȝ non
prius aut poſterius. Qui aũt ſm nos ſapiẽtes a ꝑncipio
tẽporis genituȝ eẽ mũduȝ dicẽtes, neqȝ ꝑexiſtere aliquã
conſiſtẽtiam putãt, ex qua mũdus vtiq; generaretur, ne-
q; ſm trãſmutationẽ totaliter genituȝ eſſe, ſed ex nõ en-
te ſubſiſtere, atq; ideo nõ poſſunt dicere ꝑpter quã cãm
tũc, ſed nõ prius, aut poſterius ſubſiſtit, oſtẽſo igitur ab
Ariſto. ꝙ impoſſe vnuȝ enteȝ genitũ corrũpi, ⁊ non ad-
huc reflecti, infert ꝙ infinitis entibus cõtingit magis ħ.
⁊ Alexãder cauſaȝ apponit. nõ eniȝ in mã mũdi/ait/diſ
ſolutio ipſius ⁊ corruptio, quę potẽtiã haberet, vt gene-
raret mũdus, ſed in aliũ mũduȝ, quibus infinitis exiſtẽ
tibus inuicẽ ſuccedẽtibus nõ neceſſe iterũ ad eũdeȝ redi
tum fieri. Sic autẽ videbat his, qui circa Leucippum ⁊
Democritũ. Prõptum autem (vt eſtimo) quęrere, quid
differt, hęc ſuppoſitio ab ea quę viciſſim inſtituit ⁊ diſ-
ſoluit. Qm̃ dixit Ariſt. nihil aliud facere q̄ȝ ęternũ qui-
deȝ aſtruere mũdum, ſed formã trãſmutantẽ, vt Empe-
docles videbat dicere. Forte autẽ ⁊ magis ħ his qui cir
ca Democritũ cõuenit, ſiq̄dẽ Empedocles diuerſas ip-
ſoruȝ apud ipm mũdoꝝ ſpẽs dicebat, ita vt ⁊ noib⁹ vte-
retur diuerſis, hũc q̄dem ſphęruȝ, hũc autem mũdũ pro
prie vocans. Mũdi autẽ Democriti in alteros mundos
tranſmutati ex eiſdẽ atomis exiſtẽtes, idẽ ſpecie ſiũt, ⁊ ſi
nõ numero. Niſi forte q̄a hi nõ ſuppoſuerũt effectiuas
cauſas determinatas, ſed motu atomoꝝ vt contingit fa-
cto cõſiſtere effectus, accidit nõ eaſdem mundoꝝ ſpẽs
fieri, ſed alias, ⁊ ꝑpter hoc nõ eẽ alterationem vt in illis
trãſmutationeȝ, ſed gñationẽ ⁊ corruptioneȝ. Et forte ħ
videns Ariſt. dicebat in illis eũdem ordinẽ ⁊ cõſiſtẽtiã
generari, q̄cunq; diſpõnis vtriuſq; pro cauſa ponũt qđ
cõtrariuȝ. Sed ſi vt/ait/ Alexãder diſſolutio his qui cir-
ca Democritũ non in mãm fit, ſed in aliũ mundũ, quo
mõ his qui infinitos dicũt, mundos hoc cõceditur dice-
re, ſed nõ ⁊ his qui vnũ aut plures: forte igit Ariſt. hy-
potheſim inueſtigãs dicentiũ, genitũ q̄dem, corruptibi-
lem autẽ, ſic vt non reflectat, non accepit in mũdum fa-
ctam diſſolõneȝ. hanc eniȝ alterationẽ dicebat, ſed in nõ
ens, ⁊ hoc his q̄dem qui vnũ mũdum ſupponũt dicebat
nõ ꝓcedere. Infinitis autẽ entibus, cõtingere magis. Nã

corrupti non redibunt, ꝓpter infinitates, ⁊ non q̃ poſſibile ſic fieri dixit hoc, [contingit magis] ſed ad cõparationẽ vnum dicẽtiũ, ⁊ corrũpentium, ſic vt non reflectatur, ibi enim ⁊ deficeret vtiqꝫ mundus, qđ in infinitis non ſit. De autẽ neqꝫ hac potẽtiam putet cõtingentes, manifeſtauit dicẽs. [Sed tñ ⁊ hoc vtrũ impoſſibile aut poſſibile, erit palam ex poſterioribꝰ,] nõ ſolum enim iã oſtẽſum eſt ꝙ nõ ſunt infiniti mũdi, eo ꝙ neqꝫ infinitũ eſt corpus, ⁊ eo ꝙ neqꝫ plures vno ſunt, ⁊ q̃ ingñabilis ⁊ incorruptibilis eſt mũdus, ſed ⁊ in 2° de hoc oſtẽdet, ꝙ ingenitus ⁊ icorruptibilis. ¶ Cõſiderandũ aũt/ait/ Alex. qđ forte in poſterioribus libris interimens atomos ex qbus ⁊ ꝓpter q̃ mũdoꝝ infinitas ſm ſupponẽtes ipſos, ſimul ⁊ opiniones ipſoꝝ hanc impoſſibilẽ exiſtẽtẽ coſtẽdet. Forte autẽ nõ in longum reijciens Ariſt. dixit. [erit manifeſtũ ex poſterioribus] neqꝫ tñ oſtẽſurus hoc, ꝙ nõ ſint infiniti mundi, hoc enim iam oſtẽſum eſt, ſed tñ ꝯſequenter de hoc dicẽs, argumẽtatur autẽ ex ſuprainducta cauſali cõcluſione. [Sũt eni/ait/ qdam quibus contingere videtur, ⁊ ingenitũ ens corrũpi, ⁊ genitũ incorruptibile ꝑſeuerare.] Que qdem ipſe interimens oſtẽdet, quia quod ingenitũ ſemꝑ incorruptibile, ⁊ qđ corruptibile genitum. His aũt oſtẽſis oſtendetur ꝙ ſic genitũ nõ eſt poſſibile eternaliter eẽ, ſed reflecti iterũ ad nõ eſſe, ſi autẽ hoc, palam ꝙ impoſſe ⁊ que ex infinitis mũdis corrũpunt̃ non adhuc reflecti. Et eſt hec Alexãdri ſuſpitio, dicẽtis occultatam eẽ in ꝓpoſito ſermone eã que aduerſum dicentes corruptum mũdum nõ adhuc fore cõtradictionem. Exemplum autẽ dicentiũ genitum incorruptibilẽ ꝑſeuerare inducit qđ in Thymęo Platonis dicit̃. De eni non ambo ꝑmiſſa .ſ. ingenitũ aliqđ ens corrũpi, ⁊ genitũ incorruptibile perſeuerare, putat dici a Thymęo. manifeſtauit ipſe inferendo. ibi eni ait Thymęus cęlum genitum qdem eſſe nõ tñ corruptibilem, ſed ⁊ fore reliquo ſemꝑ tẽpore. ⁊ ex cõmuni autẽ Alexãder/ait/poſſibile itelligere [in Thymęo ſcriptum]. Euiſdem enim rõnis genitum aliquid icorruptibile dicere ⁊ ingenitum corruptibile, ſed ⁊ inordinatio/ait/ex qua mundus genitus eſt, ſm ipſos igenita exiſtens corrupta eſt in ordinẽ ⁊ mũdum trãſmutata. ſed palam ꝙ ſi corporeum eſt vel viſibile, qđ inordinatum ſm Platonẽ, vt inſinuat dicens. Aſſumẽs deus qđcũqꝫ erat viſibile, nõ quietem ducẽs, ſed motum fluctuoſe ⁊ inordinate, palã ꝙ ⁊ genitum eũ ipſm/ait/Plato. Nam viſibile omne fiẽs ⁊ genitum determinauit. Forte igit̃ huius poſitionis dicentis aliqđ eſſe ingenitum qdem corruptibile autẽ, nullus ꝑextitit, neqꝫ ſm apparens ſic dicẽs, ſꝫ Ariſt. gratia ꝑfecte diuiſionis, ⁊ illud mẽbrum addidit, ⁊ ſimul q̃ conuerſio ingñabilis ⁊ incorruptibilis faciet ipſi ad oſtẽdendum ꝙ ⁊ genitũ ⁊ corruptibile ad inuicẽ conuertunt̃. Quoniam autẽ eius que in Thymęo inordinationis eiũ hic meminit Alexãder tñ ꝑexiſtẽtis ante mũdum ſm Platonẽ, ⁊ ego iterum reduco ad memoriam ꝙ Plato/ait/tps cum cęlo genitum eſſe. Quo mõ igit̃ ante cęlum, tps aliqđ ꝑexiſtere poſſibile? Ergo qđ corporeum quãtum in ſeipſo ⁊ ſolubile ⁊ inordinatum exiſtẽs, ⁊ eternum ⁊ diſpoſitum oſtẽdit ꝓpter dei bonitatẽ ꝯſonantem ſibi, ⁊ Ariſt. quãdo dicit mundũ ꝓpter ipſm quidem finitam habere virtutẽ ſed ꝓpter mouẽtem cauſam, ſemꝑ mobilem ⁊ infinite virtutis fieri. Addicẽtes aũt/ait/genitũ ⁊ incorruptibilẽ mundũ, aut ingenitum ⁊ corruptibilem vniuerſalr̃ qdem dictum eſt ꝑus quãdo oſtẽdit cęlum ingenitum exiſtẽs ⁊ incorruptibile ex eo, ꝙ fiẽs qdem ⁊ corruptum omne ex ꝯtrario generari, ⁊ in cõtrarium corrũpi. Cęlo autẽ nihil eẽ cõtrarium, ſi enim eẽt aliqđ ꝯtrarium ſibi, haberet vtiqꝫ illud motum ꝯtrarium circulari motui, cõtraria enim nãliter ſunt, que ꝯtrarios habẽt ſm naturã motus, oſtẽſo igitur ꝙ circulari motui nõ eſt cõtrarius motus hꝫ ꝯſequẽſqꝫ neqꝫ circulariter mobili ſit aliqđ cõtrariũ. Huic autẽ qđ neqꝫ generet̃ ipſm neqꝫ corrumpatur ꝯſis eſt. Et eſt oſtẽſio nãliſſima ſumpta ex cauſa gñõnis naturalium corpoꝝ, ⁊ corruptionis .ſ. ex ꝯtriis ⁊ incontraria eſſe gñões ⁊ corruptiones, ſed dictũ eſt de cęlo ſolum, vniuerſalr̃ autẽ de omni cõſiderãtibus, ſi poſſibile genitum aliquid incorruptibile eſſe, aut ingenitum corruptibile, erit ⁊ de cęlo palam, nam cum vniuerſalibus particularia condemonſtrantur.

¶ Primo autẽ diuidendum quo mõ ingenerabilia ⁊ generabilia dicimus ⁊ corruptibilia ⁊ incorruptibilia. Multiplr̃ enim dictis, ⁊ ſi nulla differẽtia ad ſermonẽ, neceſſe intellectum cõfuſe habere, ſi quis diuiſo multiplr̃ tñ indiuiſo vtat̃. Immanifeſtũ enim ſm quã naturam ipſi accidit qđ dictum eſt.

¶ Proponens inquirere ſi poſſibile aſſequi genito icorruptibile, quoniam multiplr̃ vnumqđqꝫ horũ dĩ, oportere/ait/ipſoꝝ ſignificata diſtinguere. Et huius opportunitatẽ docet bene, nam in his que multiplr̃ dicunt̃, ſi quis nõ diuidat ſignificata, ⁊ nõ determinat de quo ipſorum inq̃ſitio eſt, neceſſe eſt mẽtem audiẽtis cõfuſe ſe habere. Com. 105.
Appoſuit autẽ ex abundãti hoc, q̃uis nihil referat ad rõnem, q̃ ⁊ tunc opꝫ multiplr̃ dictum diuidere. Quãdo autẽ nihil refert ad rõnem diuiſio multiplr̃ dicti: an qñ notum fuerit ſm quod ſignificatum rõnes fiẽt, ſed ⁊ tũc ait/confuſe ſe hꝫ aliqualiter audiẽtis mens, phantaſians multa ſignificata, Vel ad rõnem dicẽtis/ait/nihil differre diuiſionẽ multiplr̃ dicti quando dicẽs vt in vno ⁊ eodem facit ſermonem, neqꝫ exercitij gratia, neqꝫ ſophiſtice ad aliud ⁊ aliud ſignificatum transferẽs, tũc enim vt qdem ad dicentẽ nihil facit diuiſio multiplr̃ dicti, audiẽs aũt ꝯfuſe ſe hꝫ, ⁊ hoc manifeſto exiſtente etiã, qđ oſtenſum eſt, de quo ſignificato oſtenſum eſt.

¶ Dicitur autẽ ingenitum vno quidem mõ, ſi ſit aliqđ nunc, prius nõ ens, ſine generatiõe ⁊ transmutatione, quemadmodum quidã tangi ⁊ moueri dicunt. Non enim generari quidam dicunt tactum neqꝫ motum.

¶ Proponens diuidere ingeniti ſignificata, primo qdem illud/ait/qđ ⁊ quidem prius non ens, poſterius aũt ens, ingenitũ tamẽ dicit̃, tñ ſine generatione, hoc eſt motu aliquo ⁊ extẽſione veniẽs ad eſſe. Nam que generatione nõ indigẽt ad ſubſiſtẽtiam, merito ingenita dicunt̃, ſicut quidam tãgi ⁊ moueri dicunt ⁊ tactum ſimul totaliter ⁊ inextenſe generari putãt, ⁊ motus dicunt non eẽ gñõnem, neqꝫ trãſmutationem, neqꝫ per gñationem aut motũ, qđ nõ mouetur ad moueri ꝓcedere. Si enim ⁊ ipſius motus trãſmutatio q̃dam eſt, erit vtiqꝫ tranſmutatio tranſmutationis ⁊ motus, ⁊ hoc in infinitũ. Quod qdem nunc in alios remiſit dicẽdo, quẽadmodum qdã dicunt, in 5° autem de nãli auditu, ipſe hoc oſtẽdit. Forte autem tactus quidem ⁊ coruſcatio, ⁊ vniuerſalr̃ que ſubito ⁊ ſine tẽpore videntur ſubſiſtere, ⁊ ꝑncipiũ ⁊ mediũ ⁊ finem hñt vtique a non ente ad eẽ, ⁊ per gñationem ꝓcedunt ad eẽ, ⁊ tẽpus mẽſurat ipſorum generationẽ, q̃uis minimũ exiſtẽs occultet ſui extẽſionem. Motus vero ⁊ gñatio ⁊ trãſmutationes, exiſtẽtes alioꝝ motoꝝ ⁊ generatoꝝ ⁊ trãſmutatorum ſm ipſas nõ patiunt̃. Neqꝫ enim vtique in vno ſunt, neqꝫ ꝓtenſiones in ꝓtenſionibus, neqꝫ mẽſure vt mẽſu- Com. 106

rę cōſideramur. Quādo autē motū ⁊ generationem ⁊ trāſmutationē, vt ſpēs quaſdā cōſideramus, a nō eſſe ad eſſe ꝓcedentes, tunc ⁊ hoꝝ intelligimus gnōnē, ſicut ⁊ menſurā, puta cubum, quādo vt corpus diſtēſum intelligimus, mēſurari ⁊ ipſā dicimus. quātus ⁊ in hꝯ poſſibile ſit dicere, ꝙ ſi eſt mēſura mēſurę, neceſſe in infinitū ire, ſed neqꝫ vt mēſurę menſura eſt, ſed vt corporalis extēſionis, neqꝫ vt motus mouet̄, neqꝫ vt generatio generatur, neqꝫ vt trāſmutatio trāſmutatur, ſed vt ipſa prius qdem nō entia, poſterius aūt entia cum ipe tranſmutātur. Et mihi videt̄ Ariſt. ꝓpterea ꝙ intellexit talē ipſorum trāſmutationū, i. alios remiſiſſe ſermonē dicēdo, quēadmodum quidam tāgi ⁊ moueri dicunt̄ ⁊c.

Uno autē ſiqdem cōtingens fieri, aut non fieri, nō eſt autē, ſimilr enī ⁊ hoc ingenitum qđ cōtingens fieri. Uno autē ſicut impoſſibile fieri, vt ⁊ quādoqꝫ qdē ſit, quādoqꝫ autem nō. Impoſſe autē dicit̄ duplr: aut enim ſimpliciter nō verū erit dicere ꝙ fiet vtiqꝫ, aut non facile, non enim cito aut bene.

Com. 107. Scđm ſignificatū ingeniti tradit, qđ cōtingit qdē fieri, aut dū ſit ad eſſe ꝓcedere. quod qdē dixit ipſe fieri, nōdum aūt ꝑuectū ad eſſe, ſic ingenita dicit̄ domꝰ, quā contingit fieri, ⁊ quę fit, nōdū autē exiſtēs eſt. Tertiū ingeniti ſignificatū enumerat, i. qđ oīno impoſſibile generari. Quoniā autē ⁊ id qđ ſine gnatione ad eē ꝑuenit, quale erat primū ſignificatū, nō poteſt qdē fieri, ſed tñ quādoqꝫ quidē eſt, quādoqꝫ autē nō eſt, ab hoc ſeparās tertiū ſignificatū impoſſe generari, ait, vt quādoqꝫ qdē ſit, quādoqꝫ autē nō, per hoc autē ꝙ impoſſe gnari, a ſecūdo ſeparat ipm. Illud enim cōtingens gnari, aut genitum eſſe, non ſine gnōne dicebat̄, hoc igit̄ eſt qđ principaliter ingenitū, qđ neqꝫ poſſibile genitū eſſe, vt nō qñqꝫ qdem ſit, quādoqꝫ autē nō. ſic autē entiū qdam ingenita, quę ęterna ⁊ neceſſaria, qdā aūt, quę nullatenus poſſibilia eſſe. Videt̄ autē mihi [totaliter] appoſitum eē ad ſignificandū, ꝙ pma ſignificata aliqualr ingenitū habebāt, ſed nō totaliter ⁊ perfecte. Dicto autē totaliter impoſſibile generari, diuidit impoſſe duplr. Vno qdē modo qm cū [totaliter] intelligitur ſm quē non eſt verum dicere, qa fiet vtiqꝫ totaliter ſm qđcunqꝫ geniti ſignificatum, oīa enim interimit [totaliter]. Altero autē ſm quē groſſe dicit̄ ⁊ impoſſibile in ꝓprie, in his quę nō de facili, aut nō cito, aut nō bene. Nā qđ nō fit oīno celeriter ēt ſi minus ꝓprie ⁊ impoſſibile fieri, ⁊ ingenitū dicit̄, quare cū hoc quatuor vtiqꝫ erūt ingeniti ſignificata.

Eodem autē modo ⁊ genitū. vno qdem ſi non ens prius, poſterius ſiue genitū, ſiue ſine generari, quādoqꝫ quidē nō ens, iterū aūt ens, vno autē ſi poſſibile, ſiue per verū determinato poſſibili, ſiue perfacile. vno autē ſi ſit generatio ipſius ex nō ente in ens. ſiue iā exiſtente per fieri aut non exiſtente, ſiue etiā nōdum exiſtente ſed contingente.

Cō. 108. Aſſignatis ingeniti ſignificatis, trāſit ad ſignificata geniti, ⁊ ait ipſa eodē modo cū illis aſſignari, qa vnūqđqꝫ ad vnumqđqꝫ oppoſitū cōuenienter aſſignatur. Et primo exponit geniti ſignificatū, qđ non ens prius eſt, ſiue per gnōnem, ſiue ſine generari, quādoqꝫ qdem non ens, iterū autē ens ſicut tactus. Genita enī omnia, quę talis, qa prius non entia, poſterius ſunt, ꝗ̄uis modus ꝓcutio nis ad eſſe ſit diuerſus, opponitur autē hoc ſignificatū, dicto ingeniti ſignificato, qđ nōdum ens poſſibile fieri. nam nōdū entī, ⁊ ꝓpter hoc ingenito opponit̄ id qđ iā ens ex non ente, ⁊ ꝓpter hoc genitum dictū. Scđm autē geniti ſignificatū, qđ poſſibile generari, ſiue vero determinato poſſibili, ſiue de facili, aut cito, aut bene. Cōtrapoſuit autē hoc, qđ et ſm impoſſibile ingeniti ſignificato, pmo quidem modo impoſſibilis, qđ ꝓpter hoc dicitur poſſibile, qa verū eſt de ipſo ꝙ fiet vtiqꝫ. Scđo aūt modo quod de facili fit, aut cito, aut bene. Dicit̄ enī poſſibile fieri, ⁊ hoc ſicut impoſſibile qđ nō de facili fit. Tertiū autē vel quartū geniti modū exponit, cuius trāſmutatio ex nō eſſe in ens, per gnationē fit, ſiue iā ſit hoc ſic eſſe hñs, ſiue etiā nondum ſit, opponit̄ autē modus iſte pmo dicto ingeniti. Ingenitū qdem illud erat, cuius quę ad eſſe trāſmutatio, nō erat per gnationem, genitū autē hoc cuius quę ex nō ente ad eē trāſmutatio nō aliter eſt ꝙ̄ per generationē, ſicqꝫ Alexāder laborioſe expoſuit geniti ſignificata, ſignificatis ingeniti. Forte autē primum geniti ſignificatū, qđ ⁊ pncipaliſſimū eſt, cōtrapoſuit ad tertiū ingeniti, qđ quidem ⁊ ipm principaliſſimū ingeniti ſignificatū inſinuat, i. totaliter ipoſſe generari, vt quādoqꝫ qdem ſit, quādoqꝫ autē nō, ſi qdem in hoc genitū eſt, ꝙ nō ens prius, poſterius eſt, quādoqꝫ quidem non ens, qualiſcūqꝫ modus ſit ipſi peruētionis ad eſſe.

Et corruptibile autē ⁊ incorruptibile ſimiliter. ſiue enī prius aliquid ens, poſteriꝰ autē non eſt, aut nō eſſe cōtingit corruptibile eē dicimus, ſiue corruptū aliquādo ⁊ tranſmutatū, ſiue nō. Eſt autē quando ⁊ quod per corrūpi contingens non eſſe, corruptibile eē dicimus. Et adhuc aliter, quod facile corrūpitur, qđ diceт vtiqꝫ aliquis euſtarchon.

Consequēter corruptibilis ⁊ incorruptibilis ſignificatorum tradit diuiſionē, a corruptibili pncipiū faciēs. Et primū ait corruptibilis ſignificatum, qđ prius qdē ens, poſterius autē non ens, aut cōtingens nō eſſe, ſiue ꝑ corrumpi ad nō eſſe tranſmutet̄, ſiue etiam ſine hoc, vt tactus. Nam ſic corruptibile nō ꝓpter modū tranſmutationis dicitur corruptibile, ſed ꝓpter quādoqꝫ qdem eſſe, quādoqꝫ autē non. Addēdum autē adhuc ⁊ cōtingit vt deficiens. i. poſterius nō eſſe, per corruptionē cointelligamus. Et eſt iſte modus, pmo modo geniti oppoſitus, nam opponitur genitū corruptibili qdem vt contrario, ingenito autē vt negationi. illud autē genitū erat, qa qđ primo nō ens poſterius eſt, ſiue genitū, ſiue ſine generari, quādoqꝫ qdem non ens, iterū autem ens. Qđ qdem ſignificauit per hoc, ſiue corruptū quādoqꝫ ⁊ tranſmutatum, ſiue etiā non. Propter qđ non videtur mihi bene Alexāder dicere, ꝙ poteſt aliqs ex litera hac, ſiue corruptioni ſubiectū, quādoqꝫ ⁊ trāſmutationi, ſiue nō, intelligere, tāquā dicat ipſe corruptibile, quod idoneitatē habet corrumpi, ⁊ ſi non corrumpatur aliquādo, eo qđ ꝓhibeatur, vt qđ in atomo percutere, quod quidem ſignificauit in genito. i. ſiue fiens, ſiue ſine fieri, quādoqꝫ quidem ens, iterū autē nō ens, hoc ſignificat cum oppoſitione. i. ſiue corruptioni ſubiectū aliquando ⁊ tranſmutationi, ſiue etiam non. Scđm autē ſignificatum corruptibilis tradit, qđ eſt pars eiuſdem. i. quod per corrumpi tranſmutatur ex ente in non ens, ſm ꝙ non adhuc tactus corruptibiles dicūtur, qđ quidem opponitur tertio modo geniti. Tertiū autē corruptibilis ſignificatū ait, quod facile corrumpitur, quod [illegible] conſueuimus Com. 109.

mus vocare magis ꝓprie. opponiť autẽ hoc ſcdo geniti ſignificato ꝯtrariꝰ. eſt aũt ꝛ h dicere poſſibile corrũpi, ſiue ꝑ verũ determinato poſſibili, ſiue per facile.

¶ Et de icorruptibili eadẽ rõ, aut eni qð ſine corruptiõe, quandoqꝫ quidẽ ens, quandoqꝫ autem non ens, puta tactus, qa ſine corrumpi prius exiſtens poſtremo non ſunt, aut ens quidem impoſſibile, aut non fore.

Com.110. ¶ Primũ incorruptibilis ſignificatũ exponit, qð ſine corruptiõe qñqꝫ qdẽ ens, qñqꝫ aũt nõ ens. Talea aũt tacꝰ, qa ſine corrũpi, ꝑus exiſtẽs, poſteriꝰ nõ ſunt. equalet aũt h ꝯtraliter ꝑ ſignificato corruptibiliũ. Nam ꝛ illõ corruptibile dicebať, qa ex ente ad nõ ens trãſmutať, ꝛ ſi non per corrũpi. h aũt icorruptibile, qð ꝛ ſi trãſmuteť ex ente ad nõ ens ſemꝑ, nõ tñ ꝑ corruptiones. Et palã ꝙ h qdẽ incorruptibile ꝓpter modũ trãſmutatiõis, illud autẽ corruptibile ꝓpter prius ens poſterius nõ ens eſſe.

¶ Aut ens qdẽ ipoſe, aut nõ eẽ, aut nõ futurũ aliqñ, nũc aũt ens. Tu eni es ꝛ tactus nũc, ſꝫ tñ corruptibiles, qa erit aliqñ tp̃s, quãdo nõ verum te dicere, qa es, neqꝫ hoc tangi.

Com.111. ¶ Hec lr̃a, vt ait Alexãder, tota fere videť oibꝰ icõuenienter poni in diuiſiõe icorruptibilis. Corruptibilis eni ſignificatũ, ſꝫ nõ icorruptibilis, ꝑ ipſaꝫ exponi videtur. Nã h, tu eni es, ꝛ tactus nũc, talẽ quendam corruptibilis modũ ſignificãt. Et videť idẽ ſignificari, cũ eo, ꝙ in diuiſiõe corruptibilis, ꝙ dicit, ſiue eni ꝑus ens aliqd, poſteriꝰ aũt nõ eſt, aut ꝯtingit non eẽ, corruptibile eẽ dicimꝰ, ſiue corruptioni ſubtrã aliqd ꝛ trãſmutatiõi, ſiue nõ. Propter qð ꝛ hic qdẽ dicũt, ibi lr̃am debitã ſcribi hãc in diuiſiõe corruptibilis, tãqꝫ aliã lr̃am trãſtuliſſe ſcriptorez duplr̃ peccãtẽ, ꝛ qa nõ exteriꝰ ſeruauit ipſaꝫ tãqꝫ aliã lr̃aꝫ, ꝛ qa trãſtulit inde. Aliq aũt eẽ qdẽ icorruptibili, dicũt ideꝫ ſignificãtẽ cũ dicẽda hac. ſ. ꝛ nõdũ corruptũ, ꝯtigẽs aũt poſterius nõ eẽ, nõ opportune in ſerie hĩc ad illã eni aliam facere lr̃aꝫ. Nõ tñ aut oino diſſonã ab icorruptibilis diuiſiõe. Videť eni dicere icorruptibile ꝑ ipſaꝫ ens qñ ẽ ſiue poſſibile ſit qñqꝫ nõ eẽ, ſiue ẽt corrũpẽdũ qñqꝫ, ꝛ ꝓpter h nõ futurũ, nũc ꝟo ens, ad nullũ hoꝝ aſpicietibꝰ nobis, niſi ad eẽ ipſiꝰ ſolũ, ꝛ ꝓp h dicẽtibꝰ ipm icorruptibile. Hoc qdẽ Alexãder, ꝛ qð qdẽ ens qñ eſt, ꝓp h ipſꝫ, ſcꝫ nũc qdẽ eſſe, incorruptibile vocat, ꝛ ſi debeat corrũpi. palã, ꝛ ex eo qð ſubinferť paulopoſt. ſ. ꝛ nõdũ corruptũ, ꝯtingẽs aũt poſteriꝰ nõ eẽ. Nõ autẽ totã lr̃aꝫ eſtimo hoc ſignificare. nã ꝑncipiũ lr̃e in pluribꝰ libroꝝ q ad me deuenerũt, nõ ſic hꝫ, vt Alexãder ſcripſit aut ens qdem poſſibile nõ eẽ. Sꝫ ſic aut ens qdẽ ipoſe, aut nõ eẽ, aut nõ futurũ aliqñ nũc autẽ ens. Et ſi ſic habeat, duo ſignificata icorruptibilis inuit. ſ. qð planius ꝛ ꝓprie, ꝑ h, aut ens quidem impoſſibile aut non eſſe, ꝛ quod non ꝓprie, qð ſm nunc ens, per hoc, aut nõ futurũ aliquãdo, nũc autez ens. Et exẽpla talis modi apponẽs, h. ſ. tu eniꝫ es ꝛ tacꝰ nunc. ꝛ ſubiũgẽs. Quia ꝛ ſi ſm nũc eſſe icorruptibilis dicanť, ſed tñ corruptibilia ſunt ſm veritatem, qa erit aliquãdo, quãdo nõ verũ dicere, qa es, neqꝫ hoc tãgi, quorum hoc qdẽ cũ corruptione nõ adhuc eſt, hoc autẽ ſine corruptione. Hec igiť cũ dixiſſet obſcurius, ꝯſequẽter eadẽ, planius tradit. Qð quidem ꝓprie per h. Maxime autez ꝓprie incorruptibile ens quidem impoſſibile autẽ corrumpi, ita vt ꝛ nunc ens poſterius nõ ſit, aut contingat nõ eẽ. qð quidez opponitur ꝑmo corruptibilis ſignificato, ꝛ ꝑmo geniti. qð autẽ minus ꝓprie diciť incorruptibile per h. Aut nũdum, cõtingens autẽ poſterius non eſſe. diciť autez ꝛ incorruptibile, qð non facile corrũpiť, equiualet aũt hoc ſcdo corruptibilis modo, alterũ autem quod eſt vltimũ incorruptibilis ſignificatum appoſuit, quod non facile corrumpitur, qð δυσφθαρτον dicitur, oppoſitum euſtharto.

¶ Si aũt hec ſic ſe hñt, ꝯſiderandũ qñ dicimus poſe ꝛ ipoſe. Propriiſſime eni dictuꝫ incorruptibile eo ꝙ non poſſit corrũpi, neqꝫ aliqñ qdẽ eẽ, aliqñ aũt nõ. Diciť aũt ꝛ igenitũ qð ipoſe, ꝛ qð nõ potẽs fieri ſic, vt ꝛ priꝰ qdẽ nõ ſit, poſteriꝰ aũt ſit, puta diametrũ ſimetruꝫ. Si itaqꝫ aliqd põt moueri ꝑ ſtadia cẽtũ, aut leuare põdus ſemꝑ ad plurimũ dicimꝰ, puta talẽta leuare cẽtũ, aut ſtadia ire cẽtuꝫ, quis ꝛ ꝑtes põt que itus, ſiqdẽ ꝛ ſuperabũdãtiã, vt noiĉť ad finẽ, ꝛ excellẽtie virtutẽ. Neceſſe qdẽ igiť potẽs ſm excellẽtiã tanta, ꝛ q̃ infra poſſe. Puta ſi talẽta cẽtũ tollere, ꝛ duo, ꝛ ſi ſtadia cẽtũ, ꝛ duo poſſe ire. Virtus aũt excellẽtie eſt ſemꝑ, ꝛ vtiqꝫ ſiqdẽ impoſſibile tãtũ ſm excellẽtiã dicẽtibus, ꝛ plura impoſſibile, puta non potens mille ire ſtadia, manifeſtum quia ꝛ mille ꝛ vnum.

¶ Poſtqꝫ diuiſit ſignificata igeniti ꝛ geniti, ꝛ corruptibilis ꝛ icorruptibilis, de impoſſibili ꝛ poſſibili ꝓponit dicere, quõ omõ dicũtur, quia vſus fuit ipſis in ſignificatorum diſtinctione, ꝛ etiaꝫ qa vtilia ſunt ſibi hec, ad ꝓpoſiti oſtẽſionẽ, hoc autẽ erat, neqꝫ genitũ aliquid incorruptibile, neqꝫ ingenitum corruptibile poſſibile eſſe. ſiquidem vt ipſe dicet, ingenitum quidem ꝛ incorruptibile ꝑ impoſſibile determinata ſunt, que proprie dicuntur, de quibus eſt ſermo. Ingenitũ eniꝫ eſt, qð non poſſibile generari, ſic vt prius non ens, poſterius ſit. Naꝫ diametrũ lateri commenſurabileꝫ eſſe, propter hoc ingenerabile, quia non ens, nõ poſſibile poſterius eſſe. Et incorruptibile principaliter illud dicimus, qð quidem ens impoſſibile poſterius nõ eſſe. genituꝫ autẽ ꝛ corruptibile, ꝑ poſſibile determinanť. genituꝫ enim, qð prius non ens, poſterius poſſibile eſſe, ꝛ corruptibile, quod ens qdem, cõtingens autez quãdoqꝫ nõ eſſe. neceſſaria igitur poſſibilis ꝛ impoſſibilis determinatio. Dicit igiť ꝙ omnis potentie ad excellẽtiam, ꝛ ad maximũ eorũ que poteſt eſt. Neqꝫ eniꝫ qð ſupra hoc poteſt. Si eniꝫ adhuc poteſt, nõ erat hoc quo determinabatur potẽtia. Neqꝫ ad id quod interius ꝛ minus, dicitur potẽtia. nõ eniꝫ hoc ſoluꝫ põt. Potentia igiť non potens pluſqꝫ centuꝫ ſtadia ire, aut leuare pondus pluſqꝫ centum talentorum, hoꝝ vtiqꝫ erit potentia. Nam que intra hoc, neceſſe quidem ipſaꝫ poſſe, ſed non his determinatur, ſed ſicut minor grauitas in maiori, ita ꝛ minor potẽtia in maiori potẽtia contineť, ꝛ eſt maior qdẽ maioris poᵉ ꝓpa, mior aũt minoris. Sic aũt poᵉ extremo ꝛ excellẽtia eoꝝ q̃ põt dterminať, ita ꝛ ipoᵉ poniť ꝑ eoꝝ q̃ nõ põt. Qð qdẽ ſm ſuperexcellẽtiam dixit Ariſt. nõ ſic vt ipoᵉ ſuperexcellẽtiã dicat. nã illi qdẽ maximũ eoꝝ q̃ põt aſſignauit, h autẽ ſuperexcellẽtia ꝑᵐ ꝛ minimũ eoꝝ q̃ nõ põt ſignat. Qð qdẽ ſm ſuperexcellẽtiã dixit Ariſt. qm̃ eoꝝ q̃ põt excellẽtiã hꝫ. Nã q q̃tuor ſtadia ire põt, qnque q ſuperexcellũt q̃tuor, nõ adhuc poteſt, ſi autem plura, adhuc magis impotẽs eſt, ſed prima qnque ſunt que impotentiam determinant. Com.112.

⁋ Nihil aũt nos turbet, determinet̃ eñ ſm ex cellẽtię terminũ dictũ qdẽ ꝓprie poſſe. Forſi tan eñ inſtabit qs vtiqꝫ q̃ſi nõ neceſſe, qđ di ctũ eſt. Videns eñ ſtadiũ, nõ vtiqꝫ, q̃ intus, vi debit magnitudies, ſꝫ Zaũ magis potens vi dere pũctũ, aut audire paruũ ſonũ, ⁊ maiorẽ habebit ſenſũ, ſꝫ nihil differt ad rõnẽ. De terminet̃ eñ, aut in virtute, aut i re excellẽtia. Qđ eñ dr̃ manifeſtũ, viſus qdẽ enĩ qui mi noris excedit, velocitas aũt quę maioris.

Com.113. ⁋ Cũ dixiſſet, potẽtiã determinari plurimo eoꝝ q̃ põt, ⁊ ꝙ minus etiã põt, itellexit eã quę a ſenſibꝰ inſtãtiã. Cõ trapaſſim eñ vident̃ habere ſenſus ad potentias, ſicut ⁊ Plato in legibꝰ notauit. Nã maior ſenſus minori ſenſibi li determinat̃, qđ minor nõ adhuc põt apꝑhẽdere. Nãꝫ minimũ viſibile ⁊ obſcuriſſimũ audibile, eſt fortiorum ſenſuũ, ⁊ nõ ſolũ in viſu ⁊ auditu eſt hoc, ſed etiã in aliys ſenſibꝰ. Nã debiliores qualitates ſm vnũquẽqꝫ validio res ſenſus magis ꝑcipiunt. Quare ſicut potẽtia determi nat̃ maximo eoꝝ quę põt, ita ſenſus minimo eoꝝ q̃ ſen tit. Hãc iſtãtiã ⁊ aũ ipſaꝫ manifeſtã facere volẽs [determinet̃/ait/ſm excellẽtię terminũ, qđ dicit̃ ꝓprie poſſibi le] qđ ſũmitati oĩs potẽtię cõuenit, nõ eñ maiori aut mi nori determinabit̃, ſic eñ diſſonabũt ſenſuũ poſſibilia ad alia. Sigdeꝫ eñ per maius determinat̃ qđ poſſibile, nõ adhuc potẽtior ſenſus qui minoris ꝑceptiuus. Si aũt per minus, nõ adhuc potẽtior qui põt leuare maiorem grauitatẽ, ⁊ plura ſtadia ambulare. Sed opꝫ/ait/excellen tiã vbiqꝫ poſſibile ꝑ finẽ determinare illius qđ põt po tens, ſiue maius ſit qđ vltimũ, ſiue minus, in grauibꝰ qdẽ eñꝫ vltimum eſt eoꝝ quę põt tollere leuãs, quod maxi mũ. ſi eñꝫ leuãs quis decẽ talẽta põt etiaꝫ triginta leua re, ⁊ vſqꝫ ad.50. vltimũꝫ eſt eoꝝ quę põt.50. In ſenſibi libus autẽ minimũ eſt qđ vltimuꝫ. Qui eñꝫ videt digi talem magnitudinẽ, ſed ⁊ dimidiuꝫ huius põt videre, ⁊ quartũ, ⁊ vſqꝫ ad cẽteſimũ, hoc eſt, vltimũ/quo determi natur excellẽtia viſiuę virtutis. Quare qđ quidem mini mũ, ꝓprium eſt excellẽtis ſenſus. nã maior, minoris eſt perceptiuus. Qđ aũt maximũ, ꝓpriũ excellẽtię potẽtię alioꝝ. Vltimũ autẽ eorum quę poteſt cõmune amboꝝ eſt .i. ſenſitiuę ⁊ aliarũ. Alexãder autẽ/ait/ꝙ ⁊ i ſenſibus poſſibile a maximo excellentiam ſenſitiuę virtutis cara cteriçari, ſi indiſtantiaꝫ accipiatur magnitudo a qua ſen ſus percipit. maior enim viſiua virtus, quę a maiori di ſtantia videt ⁊ auditiua qui a maiori audit, ⁊ odoratiua ſi militer. Sed primo quideꝫ non diſtantia eſt in talibꝰ qđ ſenſibile. Deinde non in omnibus ſenſibus eſt hoc acci pere, nam tactiuus ſenſus, ſiue maior, ſiue minor fuerit, non apꝑhendit non immediate diſtans tangibile, attamẽ vltimum eius quod poteſt etiam in tangibilibus deter minat excellentiam virtutis, naꝫ qui minime magnitudi nis, aut figurę, aut debiliſſimę duriciei, aut molitiei per ceptiuus ſenſus excedit ſm virtutẽ, ſupra non talia. Et ſi dicit igitur Ariſto. videns enim ſtadium, tamẽ viſibilis magnitudineꝫ determinat, quę ſtadialis nõ diſtantiaꝫ a qua quod videt̃. Poſita autẽ ab Ariſt. dubitatione quę a ſenſu, ⁊ oſtenſo qualiter in ſenſibilibus minora deter minant excellẽtias virtutũ/ait/nihil hoc differre ad aſſi gnatam potentię ⁊ impotẽtię rationẽ. Naꝫ maior quidẽ quę excellens potentia, ⁊ quę excellẽs impotẽtia, ſed ex cellentia a virtute determinat̃ quãdo hoc quideꝫ exceſ ſerit, hoc autẽ defecerit in eadem ſpecie, quę in re poſſi bili, ſed quando ponit̃ ipſa in ſe cõſideratur ſimplex ex cellentię rõ. quando autem cuꝫ poſſibili viſus ⁊ totaliter ſenſus, qui minoris ſenſibilis excedit. velocitas aũt quę amplioris diſtantię in equali tempore pertranſitiua, ex cellentia đo virtutis qualitercunqꝫ ſe habeat quod poſ ſibile excellentia eſt. Et verum eſt quod prius dictũ fuit ꝙ excellentia determinatur virtus, ad vltimum eorum quę poteſt dicta.

⁋ Determiatis aũt his, dĩcm qđ deinceps, ſi itaqꝫ ſunt q̃dã poſſia ⁊ eẽ ⁊ nõ, neceſſe tps ali qđ determiatũ eẽ plurimũ, ⁊ eiꝰ qđ eſt eẽ, ⁊ eiꝰ qđ nõ. Dico aũt poſſibile rẽ eẽ, ⁊ poſſe nõ eẽ, ſm quãcũqꝫ ꝑdicationẽ, puta hoiem, aut albũ, aut tricubitũ, aut aliđ qđcũqꝫ taliũ. Si eñ nõ erit quãtũ aliqđ, ſed ſemꝑ plus ꝓpoſi to, ⁊ non eſt cuius minus in infinito erit tem pore idem poſſibile eſſe, ⁊ non eſſe alio infi nito, ſed hoc impoſſibile.

⁋ Cum pręaccepiſſet opportuna ad propoſitum, conſe quenter illis vtens oſtendet ꝙ neqꝫ genitũ aliquod in corruptibile eſſe, eſt poſſibile, neqꝫ ingenitum corrupti bile. Hoc autem oſtendet pręoſtenſo ꝙ omne quod ac cipitur, ſiue ſubſtantia ſit, ſiue quantum, ſiue quale, ſiue quodcunqꝫ pręedicamentum, neceſſe virtutem habere ip ſius eſſe, ⁊ non eſſe, non in infinitum ſed determinato tempore habere ad vtrũqꝫ virtutem. Si enim non eſt de terminatum tempus ipſius eſſe, ⁊ iteruꝫ quod ipſius nõ eſſe, neqꝫ eſt aliquod extra illud tempus vt minus ſit ac ceptum tempore aliquo, ſed ſemper plus eſt omni pręaccepto. palam ꝙ infinito tempore erit poſſibile eſſe, et non eſſe alio infinito, quod quidem impoſſibile. Si igi tur quod quidem genitum ⁊ incorruptibile dicitur, po teſt in infinitum non eſſe tempore pręcedente, ⁊ rurſum in infinitũ eẽ tpe ſequẽte, qđ aũt ingenitũ qdeꝫ, corrupti bile aũt, põt eẽ in infinitũ tpe qđ ꝑceſſit, ſiqdẽ igenitũ, ⁊ nõ eẽ in infinitũ tpe ſequẽti, ſiqdẽ corruptibile, ipoſſibi le aũt i ifinitũ ſimul ipſius eẽ ⁊ nõ eſſe potentiã habere, vt oſtẽdet̃, ipoſſe ergo ⁊ genitũ aliqđ ens, incorruptibile eſſe, aut ingenitum corruptibile. Cõ. 114

⁋ Principiũ aũt ſit hinc, ipoſſe ⁊ falſum non idẽ ſignãnt. Eſt aũt ipoſſe ⁊ poſſe, ⁊ falſuꝫ ⁊ verũ h̃ qdẽ ex ſuppõne. Dico aũt vtputa tri gonũ ipoſſe duos rectos hr̃e, ſi h̃, ⁊ diameter cõmẽſurabilis, ſi h̃. Sũt aũt ſimplr̃ ⁊ poſſia ⁊ ipoſſia, ⁊ vera ⁊ falſa. Nõ aũt idẽ eſt falſũ aliqđ eẽ ſimplr̃, ⁊ ipoſſe ſimplr̃. te eñ nõ ſtã tẽ dicere ſtare, falſuꝫ qdẽ, nõ ipoſſe aũt. Silr̃ aũt citharizãtẽ, nõ cantãteꝫ aũt, cãtare dicere falſuꝫ, ſꝫ nõ ipoſſe. Simul aũt ſtare ⁊ ſedere, ⁊ diametrũ cõmẽſurabilẽ eẽ, nõ ſolũ falſuꝫ, ſꝫ ipoſſe. Nõ itaqꝫ idẽ eſt ſupponi falſuꝫ ⁊ i poſſibile, accidit aũt ipoſſe ex ipoſſi. Hoc qdẽ igit̃ ſtare ⁊ ſedere, ſil hꝫ virtutẽ, qa q̃ñ hꝫ il lã, ⁊ alterã hꝫ, ſed nõ vt ſimul ſtet ⁊ ſedeat, ſꝫ in alio tpe. Si itaqꝫ aliqđ ifinito tpe pluriuꝫ hꝫ virtutẽ, nõ eſt in alio tpe, ſed hoc ſimul.

⁋ Principiũ facit oſtẽſiõis huius ꝙ ipoſſe ſit aliqđ ifini to tpe ſit ipſiꝰ eẽ ⁊ nõ eẽ potẽtiaꝫ hr̃e, h̃. oſtẽdere ꝙ nõ Com. 115
idem

idẽ eſt falſum ⁊ ĩpoſſibile, neqꝫ qđ ſupponit falſum, iam ⁊ impoſſibile ſupponit, ⁊ ꝙ cõſequitur qdẽꝫ, impoſſibili quidem impoſſibile, falſo autem falſuꝫ, vt in ꝑ priorũ analyticorum oſtendit. Et ꝑmo ꝙ non idem ſit falſum ⁊ impoſſibile oſtendit, diuidens vtrũqꝫ ipſorum in id qđ ſimplr̃, ⁊ quod ex ſuppoſitione, vt quę multiplr̃ dicunt̃ cum dixerit, eligat illa de quibus ſermonem faciat. Naꝫ eorum quę ſimplr̃ ⁊ ꝓprie dicuntur indigebit ad propoſita, ⁊ conſequentię hoꝝ quę ſiũt adinuicẽ. pr̃e exẽpla autẽ defectiue interpretata qđ ſm̃ qdẽ neceſſariuꝫ ens, ex ſuppõne aũt ĩpoſſe factũ ſtatuit. Nam duob⁹ rectis eq̃les hẽre tres angulos trigonũ, ex neceſſitate inexiſtẽs ipſi, ex ſuppõne impoſſe erit, ſi qs ſupponat, angulum qui extra trigonũ, duob⁹ interioribus, q ex oppoſito, nõ eq̃leꝫ eẽ, ſed vel maiorẽ eẽ vel minorẽ. Et ħ diametruꝫ tetragoni incõmẽſurabilẽ eẽ lateribus, neceſſariũ exñs, impoſſibile eſt, ſi aliqs ſupponat in orthogonijs iſocbelis triãgulis ſubintrãtẽ recto angulo, eq̃lem vel duplam eẽ, vniuſcuiuſqꝫ cõtinẽtiũ, ſuppleto eñi tetragono diametri ſubtenſo facta cõmenſurabilis erit lateribus, vel eq̃lis exñs vel dupla. Impoſſe aũt cõmẽſurabilẽ eſſe, ⁊ cõcluſuꝫ eſt impoſſe ex ſuppõne. ¶ Alex. aũt hoc exẽplum/ait/eſſe eius qđ ſm̃ ſe qdem impoſſibile, ex ſuppõne autẽ poſſibile .ſ. diametrũ eſſe cõmẽſurabileꝫ coſtę, ⁊ poſſibile eſt etiã ſic recipi, ⁊ maxime qa etiã ſic Ariſt. de ambob⁹ ꝓponebat dicere .ſ. de ĩpoſſibili, ⁊ poſſibili, quę ex ſuppoſitione. vñ dixit. Eſt aũt impoſſibile ⁊ poſſibile, ⁊ falſuꝫ ⁊ veruꝫ, hoc qdem ex ſuppõne, ħ autẽ ſimplr̃, ſed ex ſuppoſitione veroꝝ ⁊ falſoꝝ, nõ adhuc poſuit ꝓpria exempla, aut tãqꝫ ex dictis de impoſſibili ⁊ poſſibili ſuppoſitione cognoſcẽtib⁹ nobis, qualr̃ ex ſuppõne ſit falſum ⁊ verũ. Die eñi nũc exñte, ex ſuppõne erit falſuꝫ, non eſſe diẽ. erit aũt dieꝫ nõ eẽ, ſi qs ſupponat ſolẽ ſub terra eſſe. ⁊ falſuꝫ ens ſm̃ ſe .ſ. noctẽ nũc eẽ, verũ ex ſuppõne inuenit̃, ſi qs ſupponat nũc ſolẽ ſub terra eẽ. aut igit̃ tãquã ex dictis de poſſibili ⁊ impoſſi, plano exñte ⁊ de his ſermone ꝑtermiſit ipſoꝝ exẽpla, aut tãqꝫ nõ differẽtib⁹ in his quę ex ſuppõne veris ⁊ poſſibus, ⁊ falſis ⁊ ĩpoſſibus, ꝯtentus fuit his, q̃ in illis exẽplis, vt/ait/ Alex. Naꝫ diametrũ cõmenſurabilẽ eſſe, eius qđ ex ſuppõne veri, erit vtiqꝫ exẽplum, ſm̃ ſe eñi falſuꝫ exñs .ſ. cõmẽſurabilẽ eẽ, ex ſuppõne verũ ſit. ⁊ ſm̃ ſe verũ ens ⁊ poſſibile, ꝙ duobus rectis eq̃les habeat trigonũ, ex ſuppõne ſit falſuꝫ ⁊ impoſſe, ſi qs ſupponat eũ q extra trigonũ angulũ, maiorem vel minorẽ duob⁹ intrinſecis ex oppoſito. Forte autẽ neqꝫ in his idẽ eſt falſuꝫ ⁊ impoſſe, ſed impoſſe qdem ſemꝑ ⁊ falſuꝫ, falſuꝫ aũt nõ ſemꝑ impoſſe. Scđm ſe enim verũ exñs me ſedere, ex ſuppõne erit falſuꝫ, ſi qs me ꝓteſſum ſupponat, nõ autẽ impoſſe me ſedere, ſiqdem poſſum ſedere poſt, ex ſuppoſitione autem poſſibilis ⁊ impoſſibilis, ⁊ falſa ⁊ vera, docet quę ſimpliciter ⁊ proprie talia, de quibus etiam ſermonem faciet, ⁊ in his maxime differentiam oſtendit falſi ⁊ impoſſibilis, ex quibus ⁊ veri ⁊ poſſibilis differentiam eſt facile intelligere. Nam non ſtantem, potentem autem ſtare, dicere falſum ſtare quidem, non impoſſibile autem, ⁊ poſſibile quidem, nõ verum autem, ſi ponatur poſſe ſtare ⁊ ipſum aliquando, ſimul autem, dicere ſtare ⁊ ſedere eundem in eodem tempore, cum hoc ꝙ falſum eſt, ⁊ impoſſibile ſimpliciter eſt. Similiter autem ⁊ diametrum cõmenſurabilem eſſe lateri, non ſolum falſum eſt, ſed ⁊ impoſſibile, oſtẽſum eſt, quia impoſſibile cũ hoc ꝙ impoſſibile eſt, ſemper etiam falſum. Si enim aſſequerentur inuiceꝫ, nõ erat opportunum dicere, non ſolum falſum, ſed ⁊ impoſſibile, oſtenſo autem ꝙ aliud eſt falſum, ⁊ aliud impoſſibile, conſequutiue infert. Non itaqꝫ idem eſt ſupponi falſum ⁊ impoſſibile. Eſt autem dignum attendere, ꝙ nõ, idem eſt ſupponi aliquid impoſſibile aut falſuꝫ, ⁊ quod ex ſuppoſitione dictum impoſſibile aut falſum. Nam dicens quidem, ſit diameter cõmenſurabilis lateri, impoſſibile aliquid ſupponit. Dicens autem ſi ſubtenſus continentibus rectum angulum lateribus inuiceꝫ equalibus, equalis eſt ipſis, cõmenſurabilis erit diameter lateri, iſte ex ſuppoſitione impoſſibilis ⁊ impoſſibile aliquid concluſit. Et qui die exiſtente dicit, ſi ſol ſub terra eſt, nox eſt, ex ſuppoſitione falſi, falſum aliquid dicit. Conſequentia in his ſaluata, conſequenter autem ⁊ reliquum induxit ꝙ accidit ex impoſſibili impoſſibile, ſed non ex falſo ſimpliciter, niſi contingat falſum impoſſibile eſſe. Hoc autem ſine demonſtratione nunc poſuit, quia oſtenderat in ꝑmo priorum analyticorum conſequentias conuenienter ſe habentes, vt falſo quidem falſum aſſequatur, impoſſibili autem impoſſibile. Deinde conſequenter ⁊ aliud quiddam aſſumit, vtile ſibi ad pręmiſſi oſtenſionem, ꝙ oppoſitorum, puta ipſius ſtare ⁊ ſedere ſimul habet aliquid potentiaꝫ, non tamẽ ſic, vt et ſimul actus potentiarum harum habeat. hoc enim impoſſibile, ſcilicet agere ſimul ſm̃ contraria, ſed vt in alio ⁊ alio tempore, his agat ſeorſum. Non ſic auteꝫ in alio, vt in determinatis, velut pubeſcere quidem in hoc, decaluari autem in hoc. Si enim ſic, non adhuc potentias ſimul habet oppoſitorum. nam qui ſenuit, non poteſt pubeſcere. Sed quando nihil magis in hoc tempore, huius potentię actum q̃ꝫ oppoſitę ſibi, tunc ſimul quidem amborum potentias dicetur vtiqꝫ habere, vt ſtandi ⁊ ſedendi, non tamen ſimul ambos actus agere. Qui autem dicit infinito tempore aliquod plurium ⁊ oppoſitorum potentias habere, non tãquã in alio tempore, ⁊ alio actus habituro ipſo dicit. Non adhuc enim in infinitum habebit potentiam ipſorum, ſi eſt aliqua, nõ poſſibile actum alicuius ipſarum habere, ſed qui hoc dicit, dicit ſimul poſſe plurium ⁊ oppoſitorum actus habere. quod quid eſt impoſſibile. Si igitur aliquis dicit, ipſius eſſe ⁊ non eſſe, in infinitum aliquid habere potentiam, vt ſimul ſm̃ ambo potente agere dicit, quod quidẽ impoſſibile, impoſſibile enim ſimul plura ⁊ oppoſita, agere aut pati.

¶ Itaqꝫ ſiqdẽ infinito tẽpore ens corruptibile eſt virtuteꝫ habebit vtiqꝫ eius, qđ eſt non eẽ. Si itaqꝫ in ĩfinito tp̃e eſt ſic exiſtẽs quod põt nõ eẽ, ſimul igit̃ erit ⁊ nõ erit ſm̃ actum. Falſum qdem igit̃ accidet vtiqꝫ, qa falſum poſituꝫ eſt. Sed ſi nõ ĩpoſſibile erat, nõ vtiqꝫ ⁊ impoſſibile eẽt, quod accidit, omne igitur ſemper ens, ſimpliciter incorruptibile.

¶ Pręacceptis vtens oſtendit conſequenter, quia quod Com. 116.
ęternum, incorruptibile eſt, deinde ꝙ ⁊ ingenitum, deinde iam ꝙ ⁊ conuertuntur hęc ad id quod ęternũ. Hoc eſt, quod ⁊ ingenitum, ⁊ incorruptibile ęterna ſunt ꝓpoſitiones oſtendere. Si non aſſequuntur/ait/inuiceꝫ ingenitum ⁊ incorruptibile, neqꝫ ęternum vtrũqꝫ ipſorum aſſequetur. vt autem oſtendat ꝙ incorruptibile ⁊ ingenitum aſſequuntur inuicem, oſtendit prius, ꝙ genituꝫ ⁊ corruptibile ſe mutuo conſequuntur. Et ſic erunt vniuerſaliter oſtenſa quę promiſit, ſcilicet ꝙ impoſſibile aliqđ ingenitũ ens corrũpi, ⁊ genitũ aliqđ ĩcorruptibile perſeuerare, ſiquidem ingenitũ ⁊ incorruptibile ęterna ſunt, ⁊ ſi ingenitum ⁊ incorruptibile, ⁊ genitum ⁊ cor-

ruptibile aſſequuntur inuicez. quilibet enim trium hoꝝ proceſſuū, quibus viſus fuit oſtēdit pmiſſa, ſi enī eterna ſunt que ingenita, ⁊ incorruptibilia, impoſſibile autē ingenitum corruptibile eſſe, aut genitū incorruptibile, neqꝫ enim genitum, neqꝫ corruptibile, poſſibile eſt, eterna eſſe, ſi etiā aſſequūtur inuicem genitum ⁊ corruptibile, ⁊ incorruptibile ⁊ ingenitum etiā ſic, impoſſibile ingenitū aliquid ens corrūpi, aut genitū exiſtēs, incorruptibile perſeuerare. Primo igitur oſtendit ex pdictis q eternum incorruptibile eſt, ⁊ nō vtiqꝫ erit corruptibile, preacceptū eſt autē, qa quod ad infinitum tps plurium potētiam habet, puta ipſius eē, ⁊ nō eē, ſic etiā ipſas hꝫ vt ⁊ actus ipſarū ſimul ſuſcipere potēs. Si enim eſt quādo non pōt agere ſm ambo. fruſtra dicit ad infinitū ipſorū potētiā habere, oīs enī potētia eſt alicuius actus potētia. quare qd ad infinitū potētiam hꝫ ipſius nō eſſe, tale enī vtiqꝫ erit qd ſupponitur eternum corruptibile, qm̄ omnis potentia eſt actus potētia, fiet vtiqꝫ aliquando in nō eſſe, ⁊ nō impoſſibile, ſupponi hoc ipſi ad eſſe ſm actū, qd poterat, quare ſupponat corruptū, ⁊ ſi nōdum corrumpatur. Erit autē hypotheſis hec falſa qdē ſi nōdum eſt corruptū, nō impoſſibilis autē, ſiquidē habet potentiam vt corrumpatur. Sed ſi eternum ens corrumpitur aliquando, neceſſe ipſum ſimul eſſe ⁊ non eē. Quod quidē nō ſolū falſū eſt, ſed ⁊ impoſſibile. Nō erat autē hypotheſis impoſſibilis, ſed falſa ſolum. vꝫ. ſi nunc potēs corrumpi ſupponat eſſe corruptum. vt h pātiatur. nō penes hypotheſim ergo impoſſibile ptigit. Non enī aſſequitur falſo impoſſe, ſed penes id qd a pncipio totum impoſſe ens. ſ. ad infinitū tps potentiā habere ipſi nō eſſe. Hoc enī dicit, qui eternū aliqd, corruptibile ſupponit. Nam ſemp ens potētiā habere /ait/ huius. ſ. quandoqꝫ nō eē, q̄re ſi ſupponat nō ens, ſimul ens ⁊ non ens erit. quo qd vtiqꝫ erit impoſſibilius. ens qdē ad infinitū potētiam qdcūqꝫ habēs, eſſe neceſſe eſt ad infinitū. nam nō ſubſiſtens, neqꝫ vtiqꝫ habere potētiā dicet. Nō ens autē qa ſupponit h patiēs qd quidem poterat. ergo hoc explanans Ariſt. adiecit h. [Si itaqꝫ infinito tpe.] nam infinito tempore potentiam habens, ⁊ eſſe infinito tempore neceſſe, ſiue ipſius eſſe ⁊ non eſſe habeat potentiā, quod quidē pacceperit, ſiue ⁊ ſolius ipſius non eē habeat potentiam. Fruſtra igitur eſtimo Alexādrum velle cointelligere cum hoc quidem, ſi aūt infinito tpe, h ambo rum aliqd potētiā hꝫ, ⁊ iterū, cū hoc ſit exiſtens, qd pōt hoc eſſeqꝫ ⁊ nō eē, ſufficit enī ad ſemp ipm eē, ſupponi infinito tēpore ens, ⁊ cū hoc ad infinitū potētiā ipſi⁹ nō eē. Nā corruptibile eē ad infinitū, nihil aliud ſignificat, qm̄ qd ad infinitū, tale enī potētiam hñs ad infinitū cuiuſcūqꝫ maxime ad ipſius eē ⁊ nō eē. Cōcludēs aūt hāc rōnē Ariſt. omne igit /ait/ ſemp ens, ſimplr incorruptibile, hoc eſt /non hñs potētiam vt corrūpatur, neqꝫ tale ens vt corruptibile dicat. Hoc enī appoſitio [ſimplr] ſignificat. Si enī ſemp ens, nō ſimplr incorruptibile ſit, ſꝫ cum potētia ipſius corrūpi, aut huius. ſ. nō eē, oſtenſum eſt impoſſe qd conſequitur. ſ. idē eē ⁊ nō eſſe ſm actum. Quod quidē nō ſolū falſū ſupponēti aſſecutū eſt, ſꝫ ⁊ impoſſibile. ſ. ſupponenti eternū corruptibile. Merito igitur cōcludens dixit. q [omne ſemper ens ſimpliciter incorruptibile eſt.]

Similr autē ⁊ ingenitū, ſi enim genitū eſt, poſſibile erit tēpore quodā non eſſe. Corruptibile qdem enī eſt prius qdē ens, nūc aūt nō ens, aut ptingēs qñqꝫ poſterius nō eē: genitū aūt ens, qd ptigit prius nō eē, ſed nō eſt in quo tēpore poſſibile, qd ſemp ens, vt non ſit, neqꝫ īfinito tēpore, neqꝫ finito. Etenī finito tēpore poteſt eē, ſiqdē ⁊ īfinito. nō igit cōtingit vnū ⁊ idē ſemp poſſe eē, ⁊ non eſſe.

Oſtēſo q ſemp ens īcorruptibile ſit, pſiter oſtēdit q ⁊ ingenitū, ⁊ altero a poſt ⁊ eodē ēt nūc pceſſu vtēs, ſupponēs enī ipſum genitū, īducit q erit poſſe tpe aliq̄ nō eſſe. vt enī corruptibile dicim⁹, qd pōt poſt eē ⁊ nō eē, ſic genitū, qd pōt ante eē, nō eē. Suppoſitū ē aūt ſemp ens, impoſſe nō eē. Neqꝫ igit īfinito tpe pōt nō eſſe, neqꝫ finito, quocūqꝫ enī ſupponit qs finito tpe nō eē ipſum, ipoſſe ſupponit. Si enī īfinito tpe ē, qd ipſe ēt dixit, aut pōt eē, palā q illo finito ē. oē enī tps finitū ī īfinito ptinet. Sic qdē igit īſtellu ſemp entis vſus, oñdit q ſemp ēt īgenitū ē, ſi h qdē ſemp ē. Qz aūt genitū qñqꝫ qdē eē /neceſſe, deinde ſubiūxit. nō ḡ ptigit vnū ⁊ idē ſempqꝫ poſſe eſſe, ⁊ ſemp nō eē dictā de corruptibili ōm̄ rōnē nobis rememorās. Si enī ſemp ens, genitū ſupponat actu ens ſemp, potentiam hꝫ ſemp ipſi⁹ nō eſſe, ſemp enī ens genitū ē. ſi igit ſupponam⁹ exiſtere ſibi qd pōt, accidet idē actu eēqꝫ ⁊ nō eē, qd qdē eſt īpoſſe. Extēdēs igit īpoſſe Ariſt. nō igit cōtingit /ait/ idē ⁊ vnū ſempqꝫ eē poſſe, ⁊ ſemp nō eē. Contrariū enī. ſ. [ſemp nō eē] huic, ſemp eē, vt docebit. ⁊ pus qdē ab īntellectu ipſius ſemp eē oſtenderat, q impoſſibile ipſum quandoqꝫ non eſſe. Nunc aūt ab eo qd ſemp ens genitum dictū eſt ſemp hēre potentiā ipſius non eē ſi ponatur in actu qd poteſt, accidit ſempqꝫ eſſe, ⁊ ſemper nō eſſe. Non enim determinato aliquo tēpore habebat potentiā ipſius nō eē, qm̄ ⁊ ante illud ⁊ poſt illud nō vtiqꝫ eſſet genitum, ſed ad infinitum ſupponitur, ſicut ipſi⁹ eē, ita ⁊ ipſius non eſſe potentiam habens.

At vero neqꝫ negationē, puta dico nō ſemp eſſe. impoſſe igit ⁊ ſemp qdem aliqd eē, corruptibile autē eē. Similr autē neqꝫ genitū. Duobus enī terminis, ſi ipoſſe poſteri⁹ ſine primo exiſtere, ſi illud ipoſſe exiſtere, ⁊ quod poſterius, itaqꝫ ſi ſemp ens, nō ptingit quandoqꝫ non eſſe, impoſſibile ⁊ genitū eſſe.

Cum dixiſſet q nō cōtingit vnū ⁊ idem ſempqꝫ poſſe eſſe, ⁊ ſemp non eē, ⁊ intellexiſſet q ſemp eē ad ſemper nō eſſe vt ptrariū opponit, qa nunqꝫ qdem ſimul verificant. cōfalſificātur autē in qñqꝫ quidē entib⁹, quādoqꝫ autē nō entib⁹, ſicut in indiuiduis que gnāntur ⁊ corrūpuntur, merito īduxit, q hoc qd ſemp eſſe, non ſolū ptrarium ei, qd eſt ſemp non eſſe, ⁊ ipoſſe eſt coexiſtere, ſed neqꝫ negationē dicētē nō ſemp eſſe. poſſibile eſt cōuerificari pdictionē exiſtem. Si autē ſemp ens aut corruptibile, aut genitum eſt. Palā q nō ſemp ens eſt, quare cōuerificat pdictio, dicētibus ſemp ens corruptibile, aut genitū eē. Qm̄ autē prius ſemp ens, corruptibile ſupponebat, ⁊ nūc q ſemp ens genitū, ppter hoc ⁊ in argumēto ex contradictione primo iterū inquit corruptibilis. Qz aūt huius, ſemp eē, negatio ſit hec. non ſemp eē, palam quidē ⁊ ex eo, q in oībus ipſa partiunt verum ⁊ falſū: neqꝫ enī pueri ficari, neqꝫ ſimul falſa eē ipſa poſſibile eſt. Palā autē ⁊ ex eo, q affirmationum hñtium [eſt tēpus cōſignificans] negationes ſunt ipſi eſt, negatiua particula appoſita. Quare ⁊ vbi [eſt] quidē nō pſignificat tēpus ſꝫ aliud aliqd eſt tēporis ſignificatiuum, illi opꝫ apponi negatiuā particulam, vt fiat negatio. Si igitur in hoc, ſemper ens eſt [eſt] quidem

non

non ꝯſignificat ꝑ ſe, nõ eniꝫ determinatũ eſt in illis pñs [ſemp aũt] eſt ſignificatiuũ ipſis, ſemp enim ſigñat, q̃ a oĩ tpe eſt, ⁊ nõ in aliquo multoꝝ determinato. merito igit̃ ad [ſemp] negatiua ꝑticula appoſita negatio fit, ⁊ eſt ipſius ſemp eẽ, negatio q̄dẽ, nõ ſemp eẽ, ꝯtrariũ aũt ſemp nõ eſſe. plurimũ eni diſtat ab ipſo, ⁊ ſimr aliqñ falſa accipiũt̃, nũq̃ aũt vera. Adhuc aũt [ſemp] modus ĩherẽtię vĩ eẽ, ſicut qð ex neceſſitate. Negatiões aũt fiunt, negatiuis ꝑticulis appoſitis modis, in ꝓpõnib⁹ cũ mõ, ſicut in li° peri hermenias edocti ſumus. Cũ dixiſſet aũt ꝙ ⁊ ꝓpterea ꝙ negatio nũq̃, cũ affirmatiõe ſimul verificat̃, ſemp ens ĩpoſſe nõ ſemp eẽ. Et ꝓpter hoc ĩpoſſe ſemp q̄dẽ aliq̄d eẽ, corruptibile aũt eẽ, nã corruptibile nõ ſemp ens eſt, īduxit. ſimr aũt neq̃ genitũ, eſt qð ſemp ens. Naꝫ ⁊ genituꝫ nõ ſemp ens eſt, ſicut corruptibile, ꝓpter qð neq̃ genitũ cũ ſemp ente coexiſtere põt, ſicut neq̃ qð nõ ſemp ens. oſtendit aũt idẽ ⁊ ꝑ expõnẽ duoꝝ terminoꝝ. Naꝫ ⁊ hoc argumẽtuꝫ (vt eſtimo) ex negatiõe acceptũ eſt. Propter qð ⁊ cauſalẽ ꝯiũctionẽ appoſuit dicẽs. [Duob⁹ eni terminis ⁊c.] ſicut eni ĩpoſſe Socratẽ hoĩeꝫ eſſe, nõ aĩal exñtẽ, eſt aũt poſteri⁹ q̄dẽ hõ, prius aũt aĩal, vt cõĩus ⁊ vl'ius, ĩpoſſe aũt poſterius eẽ nõ exñte priori. Q uo mõ eni vtiq̃ erit aliq̄d partialr̃, totaliori ⁊ ꝯtinẽte ipm nõ exñte: ſic priori q̄dẽ exiſtente ⁊ vl'iori [qñq̃ q̄dẽ nõ ente,] qð idẽ ẽ cũ hoc, nõ ſemp ente, qð q̄dẽ eſt negatio hui⁹. ſ. ſemp entis, poſteriori aũt ⁊ ꝑticulariori [genito] q a [qñq̃ nõ ens] nõ ſolum genito, ſꝫ ⁊ corruptibili ineſt, q̃ĩ ĩpoſſe [ſemp ens aliqñ nõ eẽ,] hoc eſt non ſemp eẽ, ĩpoſſe igit̃ ⁊ genitũ ipſi ineẽ. Sic igit̃ oſtẽſuꝫ eſt, per negationẽ, ꝙ [ſemp ens] corruptibile eẽ eſt ĩpoſſe ita ꝑ eãdẽ ⁊ ꝙ genitũ ipm eẽ ĩpoſſe ſit oſtẽſum. Propter qð ⁊ ſimr dixit, neq̃ genitũ eſt. ℭ Alexã. ⁊o ⁊ alii expoſitores dicũt, vt alia demõſtratiõe, hoc. ſ. ꝙ ſemp ens non ſit corruptibile ꝯcludẽte ab ea, q̃ oſtẽſuꝫ eſt, neq̃ genitũ eẽ qð ſemp ens. Adhuc aliuꝫ modũ demõſtrationis appoſuiſſe ex negatiõe. Cãm autẽ (vt eſtimo) dicẽs hoc ꝙ Ariſto. in expõne duoꝝ terminoꝝ nõ noiaſſe negationẽ ſemp entis. ſ. nõ ſemp ens, ſꝫ qð huic equalet. ſ. qñq̃ non eſſe.

ℭ Quoniã autẽ negatio eius qð eſt ſemper poſſibile eſſe, nõ ſemper poſſibile eſſe, ſemp autẽ poſſibile nõ eẽ, cõtrariuꝫ, cuius negatio nõ ſemp poſſibile nõ eſſe. Neceſſe negatiões ambarũ eideꝫ exiſtere, ⁊ eſſe mediũ ſemper entis, ⁊ ſemper nõ ens, qð poſſibile eẽ ⁊ non eſſe. vtriuſq̃ eniꝫ negatio qñq̃ exiſtet, ſi non ſemp ſit. Quare ⁊ nõ ſemp nõ ens, erit quãdoq̃ ⁊ non erit, ⁊ non ſemp poſſibile eſſe ſimul, ſed quãdoq̃ ens, q̄re ⁊ non eſſe. idẽ igit̃ erit poſſibile eẽ ⁊ nõ, ⁊ hoc eſt amboꝝ mediũ. Rõ autẽ vl'is hęc. ſint eni a/ ⁊ b/ nulli eidem poſſibilia exiſtere. Oportꝫ autẽ a/ aut g/ ⁊ b/ aut d/ neceſſe itaq̃ cui neq̃ a/ exiſtit, neq̃ b/ omni exiſtere g/ d. ſit itaq̃ inter mediũ e/ eorum quę a/ b. cõtrarioꝝ enim qð neutrũ/ medium. Huic itaq̃ neceſſe ambo exiſtere, ⁊ g/ ⁊ d. omni eniꝫ g/ aut a. quare ⁊ ei quod eſt e. Quoniã igit̃ a/ impoſſibile g/ exiſtet. eadẽ ratio ⁊ in d. neq̃ itaq̃ ſemper exiſtens genitũ, neq̃ corruptibile, neq̃ ſemper non ens.

Com. 119. ℭ Alexãder q̄dẽ per hoc oſtẽdit, ait, ꝙ genituꝫ ⁊ corruptibile eidem naturę inſunt. Et eſt q̄dẽ verũ etiam hoc, forte autẽ nõ hoc ꝑncipale eſt, ſed ꝑ hoc adhuc ẽ oſtẽdit̃, ꝙ ſemp ens, neq̃ genituꝫ, neq̃ corruptibile eſt. In hoc ĝ ſermone terminat̃ ꝯcluſionẽ dicẽs [neq̃ itaq̃ ſemp ens genitũ, neq̃ corruptibile, neq̃ ſemp nõ ens] nã ⁊ hoc coaptauit cũ dictis. Cõfert autẽ rõ hęc, ⁊ ad oſtẽdenduꝫ ꝙ aſſequunt̃ inuicẽ genitũ ⁊ corruptibile, ex quo oſtendet̃ ꝙ ⁊ ĩgenituꝫ ⁊ incorruptibile aſſequunt̃ inuicẽ. nũc aũt interim oſtendit ꝙ neq̃ ſemp ens, neq̃ ſemper nõ ens, neq̃ genitum, neq̃ corruptibile eſt, ex eo ꝙ negatiões ſemp entis ⁊ ſemp non entis, verificantur de aliquo medię amboꝝ naturę, q̃ genito ⁊ corruptibili ꝯuenit. Q uia eniꝫ, ait, ſemper poſſibilis eẽ, hoc eſt ſemp entis (ſic eni videtur vbiq̃ vtens) negatio quidem eſt, non ſemp potẽs eſſe, contraria autẽ affirmatio ſemp potẽs non eẽ, huius autẽ negatio, non ſemp potẽs non eſſe, negatiões ambarum affirmationum, eidẽ exiſtere aliq̃ enti pter cõtraria. Hoc eniꝫ appoſuit Alexãder. q̃ a poſſibile eſt alterius affirmationis negationẽ exiſtere cõtrarię affirmationi. nam nõ album ⁊ de nigro verificat̃, ſꝫ nõ adhuc ⁊ qð nõ nigrũ. Q uare de quo amboꝝ ꝯtrariorũ negationes verificant̃, neceſſe aliud eẽ pter ambo, ⁊ ſuperflue nos tãquã deficiẽs ipſum ſic exponi appoſuimus, cui eni affirmationes non inſunt, neceſſe huic negationes ipſorũ ineſſe, ſiquidem omni neceſſariuꝫ, aut affirmationẽ, aut negationẽ ineſſe, cõtradictorię oppoſitas. Neceſſe autẽ aũt, cui negatiões ſemp entis, ⁊ ſemp non entis inſunt, hoc mediũ eẽ ambarũ affirmationuꝫ, potẽs eẽ, ⁊ non eẽ, eſſe quidem, quia non ſemp non ens ẽ. nõ eſſe autẽ, quia nõ ſemp ens, nã vtriuſq̃ negatio [ſemp] interimens ipſius eſſe ⁊ non eſſe, ⁊ ſi non ſemper, ſed quandoq̃ exiſtere, ⁊ quandoq̃ non exiſtere concedit, ꝓpter quod ⁊ [ſemp] non eſſe interimit. Quare ⁊ nõ ſemp non ens, ⁊ nõ ſemper ens, erit quãdoq̃ ⁊ nõ erit. Talia aũt genita ſunt, ⁊ corruptibilia, quibus quãdoq̃ exiſtere q̄dẽ eius qð eſt ſemp nõ exiſtere, negatio dat, quãdoq̃ aũt nõ exiſtere, huius negatio, ſemp exiſtere, ⁊ eſt mediũ naturę qð tale qñq̃ quidẽ ens, quãdoq̃ aũt nõ ens, ſemp entis, ⁊ ſemper nõ entis, vt ipſo qñq̃ nõ eẽ ꝑticipãs, negatiões eniꝫ [ſemp] ĩterimẽtes [qñq̃] relinquũt. Nõ hoc aũt dic̃ ꝙ oẽ de quo ꝯtrarioꝝ negatiões vere, hoc mediũ erit ꝯtrarioꝝ. nõ. n. eſt hoc vl'iter veꝝ, neq̃ eni imediatoꝝ ꝯtrarioꝝ eſt aliq̄d intermediũ, q̃uis ſit aliq̄d ⁊ in illis, de quo amboꝝ ꝯtrarioꝝ negatiões verificãt̃. Egrotar̃ eni ⁊ valere, ⁊ par ⁊ ĩpar, ꝯtraria imediata videntur, ⁊ nõ ẽ aliq̄d mediũ ĩter egrotare ⁊ ſanũ eẽ, de quo veꝝ neq̃ egrotare, neq̃ valere. In ligno eni ambo vera, ſꝫ neq̃ paris ⁊ ĩparis, qð neq̃ ĩpar neq̃ par, de medio aliquo dr̃, ⁊ tñ de ꝯtinuo quãto verificat̃. ℭ Eſt aũt dignũ ĩq̄ſitiõe, ſi ſũt totalr̃ imediata ꝯtraria. nã ꝙ ſanitas q̄dẽ ⁊ egritudo nõ ſint imediata, manifeſtat q̃ apd medicos dr̃, de neutra ꝯſiſtẽtia. Q uod autẽ paris ⁊ ĩparis medietas ſit, manifeſtat qð pariter ĩpar ⁊ impariter par. Et vl'iter aũt ꝯtraria ſunt, q̃ ſub eodẽ gñe plurimũ ab inuicẽ diſtãt. qð aũt plurimũ, manifeſtat et minorẽ diſtãtiã, nõ vtiq̃ erit imediata. Sꝫ neq̃ in cõtrariis mediatis verũ, de quo ꝯtrarioꝝ negatiões verificãt̃, mediũ eẽ ꝯtrariorũ. De pũcto eni, vera ⁊ albi ⁊ nigri negatio, ⁊ tñ nõ ẽ intermediũ albi ⁊ nigri pũctũ. Verificat̃ q̄dẽ eni ⁊ in ꝯtrariis mediatis vtriuſq̃ ꝯtrarioꝝ negatio, ⁊ de intermedio, non tñ tã ⁊ de q̄bus verificat̃ oĩbus, hęc intermedia ſunt. Neq̃ Ariſto. hoc dicit, tãq̃ vniuerſalr̃ ens, ſed hoc quidẽ. cõtrarioꝝ negationes de eodẽ verificari, vt vl'r ens poſuit. hoc aũt, in quo amboꝝ ꝯtrioꝝ negationes vere, hoc mediũ eẽ ſingulariter in hoc accidit, in quo ſemp entis, ⁊ ſemper nõ entis negatiões verificant̃. Et cãm ipſe appoſuit, di-

cēs. Nam vtriuſq; negatio quandoq; exiſtet ſi nō ſemper, nā[ſemper]intermittētes ambe[quādoq;]relinquūt hoc quidem[quādoq; eſſe]hoc aūt[quādoq; nō eē.][In quibus igit̄ contrarioꝝ negationes ſic ſunt vere, vt aliqualiter ipſe participēt ꝯtrijs, hec intermedia contrarioꝝ ſunt, nō ſimplr̄ omnia, de quibus negationes vere.

¶ Querit autē Alexā. quo mō contraria, ſemp ens, ⁊ ſemp nō ens. quid eniꝫ vtiq; erit genus ipſoꝝ cōmune? Et dicit ꝙ ⁊ ſi cōcedātur ꝯtria inuicem oia ſub eodē genere eē, ſed que ſimplr̄ ⁊ principalr̄ cōtraria, talia vtiq; erunt, hec autē ſunt, que ſine cōplexione dicunt̄, vt albū ⁊ nigrū. que autē ſm cōplexionem, nō adhuc, alia enim que in ꝓpōnibus cōtrarietas, vt igitur cōceduntur cōtrarias eſſe ꝓpoſitiōes has. ſ. ex neceſſitate eſt, ex neceſſitate nō eſt, q̄uis nullū habeāt cōmune genus, ſic ⁊ he, ſemper eſt, ſemp non eſt, cōtrarie inuicē ſunt, equaleſcentes illis enim. Hec enim qdem, ſemp non eſt, equalis huic, ex neceſſitate nō eſt. Eſt autē/ait/⁊ haruꝫ cōmune genus dicere ꝓpōnem vel affirmationē, adhuc magis. Hoc igit̄/ait/de quo amboꝝ negationes verificant̄ erit quādoq; ⁊ nō erit. Eadeꝫ ergo natura eſt ſuſceptiua amboꝝ. ſ. ipſius poſſe eſſe, ⁊ nō eē, talia autē, quodq; corruptibile, ⁊ qđ genitum. Naꝫ corruptibile quidem eſt poſſibile non eē, genitum autē poſſibile eſſe. ideꝫ ergo genitūq; ⁊ corruptibile, ſiqdem idem, potens eē, ⁊ nō, vt Ariſt. ait/q̄uis[genitū]qdem hanc ſm poſſe eſſe[corruptibile]aūt ſm poſſe nō eē. vnde ⁊ idem ens inter mediū ꝯtrioruꝫ. ſ. ⁊ eſſe ⁊ non eē poſſibile, quare cōuertētur vtiq; ad inuiceꝫ genitū ⁊ corruptibile. ¶ autē bene acceptū eſt id de quo alterius ꝯtriorum negatio vera, ſm B, ⁊ que alteriꝰ, ⁊ ꝙ vtis ſit ratio, in elemētis (ſicut cōſueuit in vtibꝰ demōſtrationibus) oſtendit. Ꝑdeterminato ꝙ vtis rō Ponit aūt a/⁊ b/vt cōtraria, nam cōtraria ſunt que nulli eidem poſſunt ineſſe. Deinde vtriuſq; negatione appoſita, ipſius qdem a/g. ipſius autē b/d/duas fecit contradictiones, quas ꝑ hoc ſignificauit, omni enim a/aut g/⁊ b/aut d hoc eni[ꝯdictionis ꝓpriū. Si igit̄ affirmatiōes qdem a/b/cōtrarie, negationes autē oppoſite ipſis cōtradictorie, que g/d/neceſſe cui neq; a/ineſt, neq; b/hoc oī ineſſe que g/d. ſiqdem omni, aut affirmationē, aut negationem ineſſe neceſſe ꝓpōnum oppoſitarum inuicē contradictorie. Sumēs autē e/cui a/⁊ b/nō inſunt, ex neceſſitate/ait/huic g/⁊ d/ineſt. Cuꝫ dixiſſet autē ipm e/eē intermediū ipſoꝝ a/b/⁊ adiūxiſſet, contrarioꝝ enim qđ neutrū, mediuꝫ. hoc/ait/Alexā. ſic ſimplr̄ dictuꝫ non eſt verum. Nō enim neceſſe mediū eſſe, de quo amboꝝ ꝯtrarioꝝ negationes verificant̄, vt oſtēſuꝫ eſt. Sed forte/ait/non principalr̄ mediū nunc accepit, ſed cōius, intermediuꝫ B dicit ꝯtriorum, de quo amboꝝ negationes verificātur, ſm ꝙ neutri ipſoꝝ eſt ideꝫ. Et pōt/ait/magis defectiue dictū eſſe per hoc, neutrum illoꝝ totalr̄ ens mediū. Nam qđ non intelligit̄ quidē ens illa, habet autem aliqd illoꝝ, tale eſt, talia autē de qbus eſt ſermo. Nam qđ neq; ſemp ens, neq; ſemp nō ens, ambobus ſm aliquid participat. ſ. ſemp ente, ⁊ ſemp nō ente, hoc qdē ſm ꝙ quādoq; eſt, hoc aūt ſm ꝙ quādoq; nō eſt. ¶ autem ſm hunc intellectū acceperit mediū Ariſto. vt ad aliqđ participās ambobus, ſignificauit poſt dicēs. idem ḡ erit poſſibile ⁊ nō, ⁊ hoc eſt amboꝝ medium. Et adhuc magis in his que ante B. ideꝫ inſinuat̄. Proponēs aūt oſtendere ꝙ ſemp ens, neq; genitum, neq; corruptibile eſt, ⁊ oſtēſo ꝙ negationes ſemp entis, ⁊ ſemp nō entis verificant̄ de genito ⁊ corruptibili eodē exiſtente, cōuenientēr cōcludēs adiecit.[Neq; itaq; ſemp ens genitū, neq; corruptibile, neq; ſemper nō ens.]Si igit̄ cōtradictorie oppoſita negatio ipſi ſemper eſſe, que eſt nō ſemp eſſe, ineſt genito ⁊ corruptibili, ⁊ nō ſimul verificetur cōtradictio, de eodē genito ⁊ corruptibili affirmatione verificata, que dicit ſemp eſſe ꝓpter hypotheſim, ⁊ negatiōe que dicit, nō ſemp eſſe, ꝓpter oportere negationes ꝯtrioꝝ de eodem verificari. Hinc igit̄ manifeſta facta eſt neceſſitas ⁊ opportunitas aſſumptionis cōtrarij. ſ. ſemp nō eē. Non eniꝫ ꝓponebat aliquid de hoc ingrere, ſed vt genito ⁊ corruptibili inducto qđ eſt intermediū ſemper entis ⁊ ſemp non entis, ex negationibus verificatis de eo oſtēſum ſit clare ꝙ impoſſibile ſemper ens ⁊ ſemper nō ens ſimul genitum, aut corruptibile eſſe.

¶ Palam autem, q̄a ⁊ ſi genitum aut corruptibile nō ſempiternuꝫ. Simul eniꝫ erit poſſibile ſemper eſſe, ⁊ poſſibile non ſemper eē. Hoc autem ꝙ impoſſibile ſit, oſtenſum eſt prius ſufficienter.

¶ Oſtenſo ꝙ ſemp ens, neq; genituꝫ, neq; corruptibile eſt, oſtendit ꝯſr̄ ⁊ cōuertit hec, ⁊ neq; qđ genituꝫ, neq; ꝙ corruptibile eterna ſunt. Si eniꝫ ſupponat̄/ait/eternū ꝙ genitū ⁊ corruptibile, ſimul erit idē poſſibile eē, ⁊ nō eſſe, vt Alexā. qdem/ait/q̄a qđ quidē ſemper ens, ſemp eſt, ⁊ non hꝫ potētiam huius, q̄nq; non eē. Si igit̄ ſupponatur poſſibile nō eē nō ens, nō erit quidē ꝓpter hypotheſim, erit autē q̄a eternū erat, ⁊ falſa qdem hypotheſis que accipit poſſibile nō eſſe nō ens, non tn̄ impoſſi̱, impoſſibile autē qđ cōcluſum eſt. ſ. idem ſimul ens eē, ⁊ nō ens eē. nō penes hypotheſim ḡ, ſed penes id qđ poſitum eſt. ſ. genitum eternū eſſe. Sic qdem Alexā. ad B. poſſibile nō eſſe attēdens (vt eſtimo) ſi aūt poſſibile nō eē ꝑ B, eſt ⁊ non eſt. dixit/vt ſepe ipſe Alexan. notauit. Propter quid nō qđ magis ſimplex recipimus? ſcꝫ ꝙ idē ſm idē quandoq; eſt ⁊ non eſt. eſt qdeꝫ, q̄a ſemp ens ſupponit̄, non eſt aūt, q̄a quod genitum, ⁊ qđ corruptibile, neceſſe vt quādoq; ens ſit, ⁊ quādoq; nō ens. ¶ eniꝫ[poſſibile non eſſe]nō ſic dixit Ariſto. vt actu qdem ens, potentia autē non ens, ſed ꝑ nō eſſe poſuit ipſum ſignificās[poſſibile eē]de ſemp ente dictuꝫ, non eniꝫ vtiq; ⁊ in hoc qđ ſm actum quidē nō ens, poſſibile autē ens ſignificat, nā ſemp ens actu ens eſt, ſed poſſibile nūc, nō qđ potētiam dicit, ſed potētiā hn̄s que cum actu coexiſtit. ꝓpter qđ in ideꝫ venit[poſſe eē ⁊ poſſibile nō eē]cū ente ⁊ non ente.

¶ Ingret aūt vtiq; quis (vt eſtimo) ꝓpter qđ Ariſt. tātos extēdit ſermones, ſic euidētiſſimū oſtēdere volens? Quid enim eſt euidētius iſto, ꝙ. vꝫ. ſemp ens, neq; genitum, neq; corruptibile eſt, qđ poteſt quādoq; qdem eē, quādoq; aūt nō eē? Et iſto, ꝙ genituꝫ ⁊ corruptibile, nō ſemp ens eſt? ſiqdē genitum ⁊ corruptibile eſt, qđ poteſt quādoq; qdem eē, quādoq; autē non eſſe. Quid aūt aſſumptoꝝ ad oſtenſionem huius, nō eſt obſcurius iſto? Qualr̄ igitur nō incōueniens Ariſto. oium doctorē in his maxime ignorare, ꝙ qdem eſt ꝓpter ſe ipm credibile ⁊ imediatuꝫ. quid aūt qđ alterius auxilio medio ad fidē indiget. ¶ Secūdo aūt vtiq; aliqs ingret, quā opportunitatē totaliter ipſi exhibet, euidētis axiomatis oſtēſio. Nam ꝓpoſitum quidē erat illis ꝯdicere, quibus contingere videt̄, ⁊ ingenitū aliqd ens corrūpi, ⁊ genitū incorruptibile ꝑſeuerare, ſicut in Thymeo. Ad hoc aūt ſufficit vtiq; cōuerſio tradita geniti ad corruptibile, ⁊ ingeniti ad icorruptibile, que ꝯſr̄ nūc tradit. Forte igit̄ cōtradicēs ad dicētes, genitū quidē incorruptibile aūt, aut ingenituꝫ qdeꝫ ſed corruptibile, oſtēdit ꝙ nō poſſunt hec combinari ad inuicē, ſed ꝙ qdem ingenitū, ⁊ ꝙ incorruptibile

pbibile ęterna oſtēdant,genitum aūt ꝛ corruptibile non ęterna,ſed indeterminato tempore eſſe ꝛ nō eē habētia, ſic enī in ſcđa figura cōcluditur,ꝑ mediū ęternus,ꝙ neq̃ quod ingenitū corruptibile,neq̃ qđ genitū incorruptibile pōt eſſe. Oſtēdit igit̄ nō ſolum ꝙ genitū ꝛ corruptibile nō poſſunt eē ęterna,hoc enī in veritate manifeſtū erat,ſed ꝛ quę ipſoꝝ natura,ꝛ qualr̄ ſe hñt ad ſemꝑ ens,ꝛ ꝙ ſunt intermediū ſemꝑ entis,ꝛ ſemper nō entis, tāq̃ ambobus in parte pticipās,ꝛ ex inter medio h̄ ꝙ ꝛ aſſequūtur inuicē,qđ vtile eſt ſibi ad oſtēdēdū,ꝙ ingenitum ꝛ incorruptibile aſſequūtur inuicē. Et cū oſtēdiſſet ſic hanc ꝓbationē dicētem,genitū ꝛ corruptibile non ſemꝑ eſt ſicut nō ſemꝑ nō ens,oſtēdit ꝯūter,qa qđ ingenitum ꝛ incorruptibile ſemper eſt,hoc aūt per oſtēdere, cōſequentia ipſa adinuicem,hoc autē per oſtendere, genitum ꝛ corruptibile inuicem aſſequentia eſſe.

C Igitur ſi ꝛ ingenitū eſt,ens autē hoc neceſſe ſempiternū eſſe. Similr̄ ꝛ ſi incorruptibile,ens autē. Dico aūt ingenitū ꝛ incorruptibile quę ꝓprie dicūtur. Ingenitū qdē quod eſt nūc,ꝛ prius nō erat verū dicere, non eē. Incorruptibile aūt qđ nunc ens,poſteri⁹ non erit verum dicere non eſſe.

Com.121. C Oſtenſo ꝙ ęternū,neq̃ genitū,neq̃ corruptibile eſt, quibus conſeqtur ſemꝑ ens ingenitum ꝛ incorruptibile eē.omne enī aut genitū ens,aut ingenitum,ꝛ aut corruptibile,aut incorruptibile. Et iterū oſtenſo ꝙ genitum ꝛ corruptibile nō ſunt ęterna,cōſequēter oñit,ſi ingenitū ꝛ incorruptibile ęterna ſunt. Appoſuit autem ingenito [ens] ꝛ ſimilr̄ incorruptibili,qa multiplr̄ hīs dictis,poſſibile ꝛ de neq̃ totaliter ente,ꝛ de nō poſſibili fieri,ꝓdicari ingenitū ꝛ incorruptibili,puta diametrū cōmēſurabilem eē lateri quadrati.neq̃ enim fieri poſſibile, neq̃ corrūpi,quod nō ens,ſed ꝛ de quādoq̃ qdem ente,qñq̃ autē non ente,nō per gñationē autē aut corruptionē in hoc tranſmutato,verificat̄ ingenitum ꝛ incorruptibile. Multiplr̄ igit̄ hīs dictis per appōnē qdē huius/ens,ſegregauit ipſa a nō entibus. Per expōnē autem ꝓprie dictoꝝ ſermo ipſi nūc ꝓponitur. Alexāder ꝟo ꝙuis in ꝓpoſitione lr̄e ſcripſerit.[Similr̄ autē ꝛ ſi incorruptibile ens]attamē in expōne tāq̃ ſic habentē lr̄am exponit,[ſimilr̄ autē ꝛ ſi ęternū ens,] ꝛ dicit ingenitū dici,ꝛ de hoc qđ impoſſibile fieri.ingenitū enim ſic,diametrū eē lateri cōmenſurabilē,idē autē hoc ꝛ ęternū poſſibile eſſe dicere.ęternalr̄ enim impoſſibile eē cōmēſurabilē. Vt igit̄ ſit/quę ſic dicūtur ęterna ꝛ ingenita,aut ꝑ nūq̃ fore aliqñ,neq̃ eſſe,aut ſm aliqđ aliud eoꝝ quę ſm ipſū ſignificatoꝝ,ſeparet a dictis. Propter h̄ appoſuit vtriq̃ ipſorum[ens]q̄uis Ariſt.libri qcūq̃ ad me deuenerūt,ſic ſcripti ſint.[Silr̄ autē ꝛ ſi incorruptibile,ens aūt,] ꝛ de ambobus autē ingenitoq̃ ꝛ incorruptibili eē dicit ęterna,ꝓpter qđ ꝛ ambobus h̄ determinauit.L.ꝙ principaliter incorruptibile,quę qdem opponūtur principalr̄ genito ꝛ corruptibili. Nam genitū principalr̄ dixit,quod nunc ens,prius poſſibile eſſe,ꝛ corruptibile principaliter qđ nunc ens,poſterius poſſibile non eſſe.

C Aut ſiqdem hęc adinuicem cōſequunt̄,ꝛ qđ qdem ingenitū incorruptibile,ꝛ qđ incorruptibile ingenitū,neceſſe ꝛ ſempiternū vtriq̃ cōſequi,ꝛ ſiue aliqđ ingenitū ſempiternū, ſiue incorruptibile ſempiternū. Palā autē ꝛ ex determinatione ipſoꝝ:eſt enī neceſſe ſi corruptibile/genitū,aut enī ingenitum,aut genitū. Si enī ingenitū/incorruptibile ſupponitur,ꝛ ſi genitū autē,corruptibile eſt neceſſario:aut enī corruptibile,aut incorruptibile,ſed ſi incorruptibile ingenitū ſupponit̄. Si autē non ꝯſequūtur adinuicē incorruptibile ꝛ ingenitum,neceſſe neq̃ ingenitū neq̃ incorruptibile ſempiternum eſſe. ꝙ autē neceſſe conſequi ex hīs manifeſtum.

C Cū inqſiuiſſet ſi ingenito ꝛ incorruptibili ęternū aſſequitur,dicit nūc,ꝙ ſi qdē hęc inuicē aſſequunt̄,vt ingenitū incorruptibile,ſic ꝛ incorruptibile ingenitū,neceſſe ꝛ ęternū vtriq̃ hoꝝ aſſeq,nā ingenitū ſit ꝛ incorruptibile ens palā ꝙ ꝛ ęternū ē.neq̃ enī prius ipſū nō eē poſe,ſiqdē ingenitū eſt,neq̃ poſteri⁹ ſiqdē incorruptibile. Qđ aūt prius nō verū erat dicere ꝙ nō ē,neq̃ poſteri⁹,h̄ neceſſe ęternū eē. Com.122.
Hñ igit̄ dixit ꝙ ex diffōne ingeniti ꝛ incorruptibilis palā ꝙ aſſequētib⁹ inuicē ingenito ꝛ incorruptibili,aſſequetur ꝛ ęternū ipſis. Annotauit aūt ꝙ ſi genitū ꝛ corruptibile inuicē aſſequunt̄,ſi enī corruptibile nō ē genitū, ingenitum vtiq̃ erit,qđ aūt ingenitū,incorruptibile ſupponit̄.quod ḡ corruptibile,incorruptibile erit,qđ qdē impoſe. Silr̄ aūt ꝛ ſi genitū aliqđ ſit,neceē ꝛ corruptibile ipſū eē,ſi enī incorruptibile,ꝛ ingenitū.ſubiūxit h̄.[Si genitū aūt,ꝛ corruptibile neceē]derelinquēs qđ intermediū ꝓpter breuitatē,h̄.ſ.aut enī corruptibile,aut incorruptibile ē.ꝯūter adducit̄,h̄.ſ.[ſꝫ ſi incorruptibile ingenitū ſupponit̄.] Mirabile āt ꝙ oñſurus ingeniti ꝛ incorruptibilis ꝯñtiā,ꝑ ꝯñtiā geniti ꝛ corruptibilis nūc geniti ꝛ corruptibilis ꝯñtiā ſeq/ꝛit/ꝯñtiā ingeniti ꝛ incorruptibil. Sꝫ vt oſtēdi ꝑ h̄ ꝙ q̄cūq̃ hoꝝ ꝯñtiaꝝ extiterit,alterā āt exiſtere neceē ē. Si āt nō aſſequūt̄ inuicē ingenitū ꝛ incorruptibile,nō neceē/ait/neq̃ qđ ingenitū neq̃ qđ incorruptibile ęterna eē,neq̃ eiꝫ qđ ingenitū qdē, corruptibile āt,neq̃ qđ incorruptibile,genitū aūt,poſe ęterna eē.

C Quod autē neceſſe cōſequi,ex hīs etiā manifeſtum:genitū enim ꝛ corruptibile aſſequūtur adinuicē. Palā autē ꝛ hoc ex prioribus,ſemꝑ enim entis ꝛ ſemꝑ non entis,eſt intermediū cui neutrū cōſequitur. Hoc aūt eſt genitū ꝛ corruptibile:poſſibile enī ꝛ eē ꝛ nō eſſe,determinato tēpore vtrūq̃. Dico autē vtrūq̃ ꝛ eſſe quāto quodā tēpore,ꝛ nō eſſe. Si igit̄ eſt qđ genitū aut corruptibile, neceſſe hoc intermediū eſſe. Sit enī a/ſemꝑ ens. b/autē non ſemꝑ ens. g/autē genitum. d/ autē corruptibile,neceſſe itaq̃ g/intermediū eſſe a/ ꝛ b. hīs qdem enī non eſt tempus ad neutrū terminū,in quo a/non erat,aut b/erat genito neceſſe autē,aut actu,aut potētia eſſe. Hīs autē quę a/b/neutro modo,quanto igit̄ quodā ꝛ determinato tēpore,ꝛ erit,ꝛ iterū non erit g ſimilr̄ autē ꝛ in d. genitū igit̄ ꝛ corruptibile vtrunq̃,conſequuntur igitur inuicem generabile ꝛ corruptibile.

C Proponēs oſtēdere ꝙ ingenitū ꝛ incorruptibile aſſequūt̄ inuicē,oſtēdit ipſū ꝑ h̄ ꝙ genitū ꝛ corruptibile aſſequunt̄ ſe,q̄uis enī verū ꝙ q̄cūq̃ ipſoꝝ aſſequētia ſūpta fuerit,ꝛ Com.123.

alis aſſequet᷑, tñ ꝓ̄ptior videt᷑ geniti ⁊ corruptibilis cõſequẽtia ꝑ mediationẽ ſemp entis ⁊ ſemp nõ ẽtis. oſtẽſo eni ꝙ negatiões ſemp entis ⁊ ſemp nõ entis de eodẽ verificãt᷑. ſ. de amboꝝ intermedio, ⁊ ꝙ h̃ ẽ qd̃ qñqȝ eſſe poẽ, qñqȝ nõ eẽ, qd̃ gdẽ ẽ genitũ ⁊ corruptibile cõcluſit ga aſſequũt᷑ inuicẽ genitũ ⁊ corruptibile, ſi i eodẽ itermedio vno exñte ambo exiſtũt. Hui⁹ igit᷑ demr̃onis ⁊ nũc nobis rememorãs, ꝙ genitũ ⁊ corruptibile aſſequãt᷑ inuicẽ, palã eẽ/ait/ex ꝑoꝛib⁹, qd̃ ⁊ nũc reſumẽs/ait/ꝙ ſemp entis ⁊ ſemp nõ entis ẽ itermediũ illõ cui neutrũ aſſeqt᷑, neqȝ ſemp ens, neqȝ ſemp nõ ens. Neceſſe igit᷑ hoꝝ negatiões, aſſeq illi, ſi de oi, aut affirmatiões, aut negatiões verificari neẽe. Cui aũt aſſequũt᷑ illoꝝ negatiões, h̃ ẽ genitũ ⁊ corruptibile. Naȝ nõ ſemp ens, ⁊ nõ ſemp nõ ens, põt ⁊ eẽ ⁊ nõ eẽ, determiato tp̃e vtrũqȝ. Qd̃ gdẽ ꝑ illa dixit, nã vtriuſqȝ negatio aliqñ erit ſi nõ ſemp, ſi eni aliqd nõ poẽ eẽ ſemp, neqȝ nõ eẽ ſemper, in pte vtrũqȝ ipſoꝝ exiſtet. ſi igit᷑ eſt aliqd totalr̃ in nã entiũ genitũ ⁊ corruptibile, ⁊ q̃ 3trioꝝ negatiões de ente aliquo ferũt᷑, h̃ ẽ intermediũ cui eẽ ⁊ nõ eẽ in pte coexiſtit ſm determiatũ tẽpus. ⁊ oſtẽdit ipm iteꝝ ꝑ expõnẽ elr̃oꝝ. Accipiẽs eniȝ iteꝝ[a/gdẽ]in ſemp ente[b/aũt]in ſemp nõ ente[g/aũt] qd̃ gdẽ erat negatio ipſi⁹ a/in genito, ⁊ d/qd̃ erat negatio ipſi⁹ b/i corruptibili. Et ꝑ gdẽ ꝙ g/qd̃ gdẽ eſt genitũ, eſt intermediũ ſemp entis, ⁊ ſemp nõ entis, oſtdit ex eo, ꝙ 3trioꝝ gdẽ. ſ. ſemp entis, ⁊ ſemp nõ entis, nõ ſit tp̃s determinatũ. Hoc eni ſubaudiẽdũ ad neutrũ terminuȝ, neqȝ ad ꝑus neqȝ ad poſteri⁹. Neqȝ eni i ꝑoꝛi aliquo tp̃e ſemper ens poẽ nõ eẽ, aut ſemp nõ ens poẽ eẽ, neqȝ poſteriori. Geniti aũt neẽe ẽ aliqd̃ tp̃s determinatũ, ⁊ terminũ tp̃is, in quo, aut actu erat vel nõ erat, aut potẽtia. Actu gdeȝ eni nõ erat, qñ nõdũ genituȝ fuit g̃nabile ens, erat ãt actu genitũ iã ⁊ ens. potẽtia aũt nõ erat gdẽ, qñ iã ẽ genituȝ, nã iã ens ⁊ genitũ potẽtiã hȝ ipſi⁹ in poſteriori tp̃e nõ eẽ, erat aũt potẽtia ante genitũ eẽ. Silr̃ aũt ⁊ in corruptibili hõ ꝯſiderari poẽ cõuerſiȝ. Eſt gdẽ eniȝ actu ante corrũpi, potẽtia aũt poſt corrũpi, ⁊ nõ eſt actu gdeȝ corruptũ, potẽtia adhuc ens. Vliter aũt[qñqȝ gdẽ ens]qñqȝ aũt nõ ens, in oi tp̃e alteꝝ gdẽ hoꝝ eſt actu, alterum aũt potẽtia. Cũ dixiſſet aũt de genito ꝙ neẽe eſt terminũ aliquẽ tp̃is in quo ẽ eẽ, aut nõ eſt, aut actu, aut potentia, iducit de ſemp ente, ⁊ de ſemp nõ ente, q̃ erant a/⁊ b/ ꝙ his neutro mõ adeſt terminũ hr̃e, huic gdẽ ipſius eẽ, huic aũt ipſi⁹ nõ eẽ, neqȝ actu, neqȝ potẽtia. Et ꝙ quideȝ actu nõ adeſt termin⁹ ipſi⁹ eẽ ſemp enti, aut ipſi⁹ nõ eſſe ſemp nõ enti. palam Oꝛ aũt neqȝ potẽtia, addiſces vtiqȝ ex poſſe aliqñ ⁊ actu exiſtere ipſa, qd̃ potẽtia habebãt. ſic igit᷑[ſemp gdẽ ens]erit nõ ens, ⁊[ſemper nõ ens]erit ens, vt idẽ ſm idẽ ſit ⁊ nõ ſit, qd̃ eſt ipoẽ. Et põt ſupponi, ꝙ potẽtia in actũ aliqñ ꝑuenĩẽs, h̃ eni falſum gdem erat, nõ tñ ⁊ ipoẽ, ſed ſi ipoẽ ad ipoẽ aſſeqtur, ſiqdem ait/idẽ ſil᷑ eẽqȝ ⁊ nõ eẽ, potẽtia inerit ipſi gdeȝ ſemp enti[nõ eẽ]ipſi aũt ſemp nõ enti[eẽ]. Cũ dixiſſet aũt ꝑ mediũ de his, iduxit eã q̃ ꝑ genitũ ꝯcluſiones. ſ. ꝙ quãto ergo quodã ⁊ determiato tp̃e erit ⁊ iteꝝ nõ erit. Ponit᷑ eniȝ terminũ hr̃e tp̃is qd̃ genitũ, in quo eſt ⁊ nõ eſt, ⁊ nõ eſt, aut actu, aut potẽtia. huic aũt aſſeqtur h̃. ſ. ad quãtũ qd̃dã ⁊ determiatũ tp̃s ipſȝ eẽ ⁊ nõ eẽ. Nã qd̃ nõ in ifinitũ/determiatũ. His aũt iſert, ꝙ ſilr̃ hr̃t h̃ vt eni i g/genito, ſic ⁊ in d/corruptibili, ⁊ h̃ eni neẽe terminũ aliquẽ tp̃is hr̃e, ⁊ determiatũ ipſi tp̃s eẽ, ⁊ eãdẽ vtriuſqȝ diẽaȝ adaptãs induxit. genitũ g̃ ⁊ corruptibile vtrũqȝ, ſiqdẽ vtriqȝ ipſoꝝ adeſt determiato tp̃e eẽ, ⁊ nõ eẽ. Si aũt ⁊ genitũ corruptibile ẽ, ⁊ corruptibile genitũ, ⁊ eadẽ amboꝝ rõ, aſſequũt᷑ g̃ inuicẽ genitũ ⁊ corruptibile, qd̃ gdeȝ ꝓpoſitũ erat ſibi

oſtẽdere. hoc aũt ⁊ ꝑus oſtderat, vbi oſtdit negatiões 3trioꝝ. ſ. ſemp entis ⁊ ſemp nõ entis, de eodẽ verificari. nõ opȝ aũt exiſtimare ipȝ vliter h̃ dicere, ꝙ ſi ſũt aliq̃ aliquoꝝ de qd̃ negatiões 3trioꝝ verificant᷑, h̃ aſſequant᷑ inuicẽ. nõ eni h̃ veꝝ ſic dictũ. Nã pallidũ ⁊ rubeũ ſũt itermedia albi ⁊ nigri, 3trioꝝ entiũ, ⁊ de vtroqȝ ẽt ipſoꝝ verificant᷑ 3trioꝝ. ſ. albi ⁊ nigri negatiões, nõ tñ ⁊ aſſequũt᷑ inuiceȝ, ſȝ tñ ꝓpriũ erat 3trioꝝ hoꝝ. ſ. ſemp entis, ⁊ ſemper nõ entis, ſemp mediũ eẽ aliqd̃ ipſoꝝ, de quo vtriuſqȝ negatio verificet᷑. Nõ eni ſe hẽbat i aliis 3triis ſic vlr̃, neqȝ in imediatis, neqȝ i mediatis, ſic aũt ⁊ itermedia hoꝝ aſſeq inuicẽ, ꝓpꝛ h̃ ipſoꝝ, eteni q̃ itermedia ipſoꝝ ad aliqd̃ ꝑticipãt vtroqȝ ipſoꝝ, qñqȝ quidẽ eſſe, quandoqȝ autem non eẽ, ⁊ determinato tempore vtrũqȝ hoꝝ eẽ ⁊ nõ eſſe hȝ, vna rõ ipſoꝝ, eadẽ inuicẽ, in ſolo noẽ diẽaȝ habentia, vt Alex. ait/ex eo qd̃ vtrũqȝ gdẽ ipſoꝝ potẽtiã habȝ ipſius eſſe ⁊ nõ eſſe. Et oſtẽſum eſt ꝙ omne qd̃ hȝ potẽtiam ipſius eẽ ⁊ non eſſe, determinataȝ vtriuſqȝ ipſoruȝ habet potẽtiã, neqȝ eni eſt poſſibile ad ifinitũ habere potẽtiaȝ ipſius eẽ ⁊ nõ eſſe. Quare ⁊ g̃nabit᷑ vtiqȝ in parte vtrũqȝ ipſorum ⁊ corrũpet᷑. hęc cum dixiſſet Alexan. attendenti videbit᷑ forte nõduȝ de oſtenſione ꝙ cõſequãtur inuicẽ genitũ ⁊ corruptibile, ſufficiẽter dictũ eẽ, neqȝ enim eadem ipſoꝝ diffinitio. Cõmune quidẽ eniȝ ipſis cõtingere quãdoqȝ gdem eẽ, quãdoqȝ non eẽ, nõ tamen[quandoqȝ]idẽ in ambobus, hic gdem enim ꝑcedẽs tẽpus, hic autẽ poſterius ſignificat. non neceſſe autẽ ex poſſis quod poſſibile prius non eſſe, ⁊ poſterius poſſe eẽ. Adhuc/ait/⁊ de rubeo veꝝ eſt dicere ꝙ ſm aliqd vtroqȝ contrariorum partiſipat. ſ. albo ⁊ nigro, ſed neqȝ hoc iam, ⁊ aſſequuntur hęc inuicem. His bene attendẽs adducit ꝙ robur argumenti Ariſto. dependet ex eo ꝙ genitum ⁊ corruptibile, quãto quodam ⁊ determinato tp̃e ad ambo hñt potẽtiaȝ ipſius eẽ ⁊ non eẽ. Hoc aũt depẽdet iterum ex eo, ꝙ verificant᷑ de ipſis negationes contrarioꝝ. ſ. ſemp entis, ⁊ ſemper nõ entis, qd̃ enim ſic eſt, vt nõ ſemp ſit, palam ꝙ ad determinatũ aliqd̃ ⁊ finitum tp̃s potẽtiaȝ eſſendi hȝ. Propter hoc eni nõ verũ de ipo ſemp eſſe, trãſmutãs igit᷑ ex eẽ ad non ens, corruptibile eſt, ſiquidem ſemper non eſt, iterum autẽ ſic non ens, vt non ſemp non ſit, ſed aliquãdo, ex hoc neceſſe aliquãdo venire ad eſſe, ſiquidem non ſemper non ens eſt. Genitum eſt ergo qd̃ a non eẽ tranſmutatur ad eẽ. ſi igit᷑ de eodem vere negationes ille, hoc quidẽ non ſemper ens, corruptibile ſignificans, hoc autem nõ ſemp nõ ens/genitũ, h̃ quidẽ quod eſt genitũ ⁊ corruptibile, ⁊ aſſequũt᷑ inuicẽ, determiato tp̃e aliquo vtrũqȝ ipſi⁹ eẽ ⁊ nõ eẽ potentiam habẽtia, oſtẽſuȝ aũt eſt ⁊ prius, ꝙ neceſſe qd̃ genitũ, ⁊ corruptibile eẽ, ſic eni genitũ eſt qm̃ ex ente ſit qd̃ ſit, ⁊ trãſmutatio q̃dã eſt g̃natio potẽtiã hñtis trãſmutari in hoc, qd̃ genitũ eſt, ⁊ trãſmutatũ igit᷑ in hoc potẽtiaȝ habebit, vt iterũ in illud trãſmutet᷑, ex quo hoc g̃nabat᷑. Nam ⁊ in hoc trãſmutatio ſit ſaluãti ꝓpriã nãȝ, erat aũt ipſa ſuſceptiuũ 3trioꝝ ſeorſuȝ, ſi igit᷑ trãſmutat᷑ iterũ genitũ, corruptibile erit, ⁊ aſſequet᷑ genito corruptibile. iterũ aũt qd̃ corruptibile, potẽtiã habebit, vt ſic ſe habeat, vt ſe habebat ante corrũpi ⁊ corruptũ eẽ, ⁊ corrupto igitur id in qd̃ corruptũ eſt, habebit potẽtiã trãſmutatiõis in 3trium, a quo ⁊ genitũ eſt. Quare ⁊ corruptibili genitum aſſequet᷑. igitur ad hoc ꝙ cõuertãtur genitũ ⁊ corruptibile, hę fides ſufficiẽs. At ad rõnem gdẽ negationuȝ poſſibile dicere. ſ. ꝙ negationes hę. ſ. non ſemper eſſe, ⁊ non ſemp nõ eſſe, non ſolum genito ⁊ corruptibili adaptãtur, ſed ⁊ genito, incorruptibili auteȝ. Nam ⁊ hoc nõ ſemper eſt quidẽ, quia ex prius non eſſe ad eẽ proceſſit,

⁊ ſic genitum ſubſiſtit. nõ ſemp aũt nõ ens eſt, ſi incorruptibile ens eſt ens ad ĩfinitũ de cetero. ℂ Sed Alexã. qdem cedẽs vt videt̃ dubitationi h̃, ad aliã demõſtrationẽ refugit magis q̃ oſtẽdit. ſ. ꝯſequi inuicẽ genitũ ⁊ corruptibile, aſſequi eni intermedio exñtis, neqꝫ ipſius eẽ ad ĩfinitũ potẽtiã hr̃e, neqꝫ ipſius nõ eẽ, ſed ad determinatũ, ſi aũt hoc qđ potẽtia ens eſt gñari determinatũ tp̃s habebit ipſius nõ eẽ, qđ põt ẽt qđ ex illo genitũ determinato tẽpore iterũ eẽ poſſe, ⁊ qđ ſic fiẽs iterũ ad eẽ poſſe, vt ſic fiens iterũ ad eẽ trãſmutet̃, ſic aũt erit, qđ genitũ ⁊ corruptibile. Forte aũt ⁊ dubitationẽ illas ſoluere eſt poſſibile/dicẽdo. ꝙ nõ ſemp eẽ, nõ verificat̃ de genito qdẽ, incorruptibili aũt, ſi enĩ qđ incorruptibile ad ĩfinitum de cetero eẽ hꝫ, qđ autẽ ad infinitũ, ſemp eſt verũ de ipo dicere[ſemp eẽ]ꝗ̃uis ex altera pte ſolũ habeat[ſemper eẽ]. Et etiã ad ſc̃daꝫ oſtẽſionẽ hui⁹ ꝙ aſſequant̃ inuicẽ genitũ ⁊ corruptibile, a determinato tpe hr̃e potẽtiam eſſendi, ⁊ nõ eẽndi vtrũqꝫ. ℂ Et ipſe Alexan. dubitat bene. ingret eni vtiqꝫ qs/ait/quõ dictũ eſt. quãto g̃ quodꝫ ⁊ determiato tpe erit, ⁊ iterũ nõ erit. Videt̃ eni ipſius eẽ qdẽ vniuſcuiuſqꝫ eoꝝ q̄ in gñõne determinatũ aliqđ tp̃s eſſe, nõ adhuc aũt ipſius nõ eẽ. Nam in ſimplicib⁹ qdẽ, q̄ ex ꝯrijs ⁊ determinatis, in ꝯria ⁊ determiata trãſmutationẽ eſſe, puta ex calidis in frigida, aut econuerſo, ⁊ in aliqb⁹ alijs, ita vt ipm tp̃s ipſius eẽ determiatũ vtiqꝫ ſit huius ignis ⁊ aq̃. in quo eſt ⁊ non eſt vtrũqꝫ. In cõpoſitis aũt, puta plãtis ⁊ aialib⁹, ipſius eẽ qdẽ tp̃s determinatũ eſt, ipſius aũt nõ eẽ, non adhuc. Corruptũ enim vnũqđqꝫ hoꝝ, infinito tpe de cetero nõ eſt, ſicut ⁊ eo qđ ante gñari, nã ⁊ illo ĩfinito exiſtẽte nõ erat. nã Socrates corruptus nõ determiato aliquo tpe potẽtiã hꝫ ipſi⁹ nõ eſſe, ſiquidẽ nõ neceſſe iteruꝫ ipm gñari. Et vl̃ter forma aũt/ait/ĩ illis in qbus ſubia mã ad plura trãſmutari poſſibilis eſt, ⁊ nõ ad vnũ aliqd, vt in ſubia aialibus ⁊ plantis mã videmus, qualr̃ eſt hoꝝ determiatũ tp̃s ipſi⁹ non eẽ, vnoquoqꝫ ſubito ipſis poſſibili alias in aliud trãſmutari, ⁊ ſꝫ h̃ nũq̃ iterũ redit̃ ad eẽ. ℂ Hec cũ dubitaſſet Alex. inducit ꝙ ad oſtẽdẽdũ idẽ genitũqꝫ ſimul ⁊ corruptibile, qđ qdẽ eſt ipſi ꝓpoſitũ ſufficiẽs, ⁊ determinatũ tp̃s vnũqđqꝫ eẽ, eoꝝ q̃ in gñõne ⁊ corruptione, ꝗ̃uis qđ ipſi⁹ nõ eẽ tp̃s, nõ ſit determinatũ. Si eni ex vtraqꝫ pte, eſt determiatũ ipſi⁹ eẽ tp̃s, nõ erunt ęterna vt ⁊ ꝑncipiũ hñtia ⁊ entia ⁊ finẽ, vtiqꝫ gñabilia ⁊ corruptibilia, Sꝫ qualiter Ariſt. nõ fuit ꝯtẽtus h̃ ꝙ ſit determiatũ tp̃s eoꝝ q̃ in gñõne, ad aſſeq̃ inuicẽ genitũ ⁊ corruptibile, ſed et ipſi⁹ nõ eẽ determiatũ tp̃s appoſuit: Aut erit vtiqꝫ/ait/ Alexã. h̃ apponẽs nõ tãq̃ ſilr̃ determinatũ tp̃s eſſendoꝝ ⁊ nõ eſſendoꝝ, ſed ꝓpẽ qdẽ determinatũ eſſendoꝝ iã, ⁊ determinatũ nõ eſſendoꝝ, ex eo qđ nõ in ĩfinitũ. Nã ad ĩfinitum opponẽs[determiatũ]dixit. Determiat̃ eni tp̃s, qa non eſt vnũqđqꝫ niſi ſub tpe in quo eſt, ⁊ interimit̃ ipſi⁹ ĩfinitas. Sic igit̃ determiatũ qđ ipſi⁹ nõ eẽ tp̃s, qa nõ ĩfinitũ. Poſſibile aũt ⁊ ſic determiatũ dicere ipſius nõ eẽ tẽpus, tãq̃ mẽſuratũ aliqd quantũ hñs, ſicut tp̃s ipſius eẽ. nam de ſimplicibus qdẽ corporibus manifeſtũ h̃. Determinatũ eni tp̃s vniuſcuiuſqꝫ eſt eoꝝ, ſm qđ trãſmutatio in ſubiecto ſit. Si qdẽ ex ꝯrio ⁊ determinato, in ꝯriũ ⁊ determinatũ trãſmutatio, nam intermedia ꝯria aliqualr̃ ſunt. In cõpoſitis aũt/puta plãtis ⁊ aialibus, ea qdẽ ex quib⁹ vnũqđqꝫ ipſoꝝ eſt, ſimplicia corpora, hęc determinato tpe erunt ⁊ nõ erunt, ꝓpter eã q̄ in ꝯria ex pte trãſmutationẽ ipſa autẽ nõ ſunt ꝓhibita qdẽ iterũ generari ſm ſpẽm nõ aũt qđ ſm numerũ idẽ poſſibile eſt in talibus ſaluari, neqꝫ impoſſe ea ex qb⁹ erat aliqd poſt corruptionẽ ipſius iterũ trãſmutantia ſuſcipere ſpẽm illã, vt equi elemẽta poſt equi corruptionẽ in ſcabioſã elemẽtã trãſmutata ⁊ ſuſcipientia ſcabioſã ſpẽm, iterũ hac corrupta aut imediate, aut ꝑ alia media trãſmutant̃ in elm̃ta equi, ⁊ ſuſcipient equi ſpẽm. Non tamen ⁊ ex neceſſitate erit actu hoc iterũ, vt/ait/ Alex. eo ꝙ poſſint h̃ ex qb⁹ equus fieri alia aliq̃. Et nõ iterũ equuꝫ, ęterno autẽ tpe non eẽ aliqđ taliũ impoſſe, eo ꝙ poſſunt ea ex quibus ſunt trãſmutari ex neceſſitate. Forte autẽ gñatione in infinitũ ꝓcedente, materiã qdem eandẽ numero, eaſdeꝫ iterũ ſpẽs ſuſcipere neceſſariũ eſt, ⁊ corpus autẽ ſi qdeꝫ ⁊ ipm ęternum eſt, ⁊ q̄ ꝓxime ẽt cõpoſitis ſpẽbus ſubiecta quatuor elemẽta nihil mirũ eadẽ nũero manẽtia, puta igneꝫ hunc ⁊ aquã hãc, ⁊ ſi alienã habeãt diſpoſitionẽ trãſmutari in ꝯria iterũ eodẽ modo diſpoſita ⁊ coaptata, ⁊ fieri ſuſceptiua earũdẽ ſpẽrum aialis aut plantę. Quare veꝝ ⁊ in cõpoſitis dicere, nõ ſolũ ipſius eẽ tẽpus determinatum eẽ, ſed ⁊ id qđ ipſius nõ eẽ, ⁊ ſi elemẽta quidẽ ⁊ numero eadem, cõpoſita autẽ ſpecie redeũtia videãtur.

ℂ Sit itaqꝫ in quo eſt e/ingenitũ, qđ aũt ꝫ/genitum, qđ aũt in quo i/incorruptibile, qđ aũt in quo t/corruptibile. Quę itaqꝫ ꝫ/t/ oſtẽſuꝫ eſt ꝙ ꝯſequũtur inuicẽ. Quãdo itaqꝫ ſic poſita vt hęc, puta quę qdẽ ꝫ/ ⁊ quę t/ ꝯſequentia. Quę autẽ e/ ⁊ ꝫ/nulli eidẽ aũt, omni autẽ alterũ, ⁊ ſilr̃ autẽ ⁊ quę i/t/neceſſe, ⁊ quę i/e/ cõſequi inuicẽ. Sit enĩ ei qđ i/e/nõ ꝯſequẽs ꝫ. igitur ꝯſequetur. omni eni e/aut ꝫ/inſunt cui ꝫ/ ⁊ t. Ei igit̃ qđ i/t/cõſequetur, ſed ſupponebatur impoſſe eſſe. eadem autẽ ratio ⁊ qđ i/ei quod e. Sed ⁊ ſic habeat ingenitũ in quo e/ ad genitum in quo eſt ꝫ/ ⁊ incorruptibile in quo i/ad corruptibile in quo t.

ℂ Proponens oſtẽdere rurſus ꝙ ⁊ ingenitum ęternum Cõ. 124.
ſit ⁊ incorruptibile ęternuꝫ, nõ aliter/ait/hoc oſtendi q̃ ſi aſſequentia inuicẽ oſtẽdantur, ingenitumqꝫ ⁊ incorruptibile. Hoc autẽ oſtẽdi, ſi oſtenſum fuerit, ꝙ genitum ⁊ corruptibile aſſequantur inuicẽ, ⁊ oſtendit hoc, ꝑ vniuerſale exẽplum tale. Si duo termini ſumant̃ ſic ſe habẽtes ad inuicẽ, vt contradictorię inuiceꝫ oppoſita, vt ambos quidem impoſſibile exiſtere, omni autẽ accepto, ex neceſſitate alteruꝫ exiſtere, vt ſe hꝫ genitũ ⁊ ingenitum. Quãuis enĩ nõ cõtradictorię opponant̃ hęc, qa ⁊ ingenitum affirmationẽ ſignificat, tamen ſic ſe habẽt, vt ambo quidem nulli exiſtant, impoſſibile enĩ idẽ genitũ ⁊ ingenitum eẽ, omni autẽ accepto neceſſe alterũ ineẽ, aut enim genitũ, aut ingenitũ neceſſe eẽ omne ens. Sumãtur autẽ ⁊ alij duo termini ſimilr̃ illis ſe habẽtes, vt corruptibile ⁊ incorruptibile. Etenĩ hęc quidem nulli ambo ſimul inſunt, omni autẽ alteruꝫ, poſteriorum autẽ ſumptoꝝ alter aſſequitur alteri priorum, ⁊ reliquus aſſequetur reliquo, oſtendit autẽ hoc ſic ſe habẽs, ⁊ in 2° priorũ analyticoꝝ. oſtendit autẽ ipſum per deductioneꝫ ad impoſſibile ⁊ nũc in elemẽtis, qa vniuerſalis ſic ſit oſtẽſio. Et ponit e/qdem ingenitũ. ꝫ/autẽ genitũ, ⁊ i/quideꝫ incorruptibile. t/autẽ corruptibile. Quoniã igitur oſtenſa ſunt, ꝯſequẽtia inuiceꝫ genitũ ⁊ corruptibile, hoc eſt ꝫ/⁊ t. dico ꝙ aſſequũtur inuicẽ ⁊ reliqua, ⁊ eidẽ inerunt, ⁊ e/ ⁊ i. Idem autem eſt dicere ⁊ ingenitum ⁊ incorruptibile. ſi enĩ non aſſequitur ipſi i/quod e. hoc eſt, incorruptibili ingenitum, neceſſe ꝫ/ipſi i/aſſequi. omni enim e/aut ꝫ/neceſſe ineſſe. Aſſequet̃ ergo incorruptibili genitũ, ſed ꝫ/

τ i.idem aūt dicere,genitū τ corruptibile,oſtēſa ſunt,aſ‑ſequētia inuicē.Quare ipſi i/hoc eſt icorruptibili [ι] hoc eſt corruptibile aſſequeť,qȯ eſt impoſſe. Supponebātur enim ſic ſe habere ad inuicē i/τ i.vt nulli ambo iſint. At ꝟo τ corruptibile τ incorruptibile ſic ſe hūt ad inuicez. Impoſſe enim idem ſimul corruptibile τ incorruptibile eſſe.Si igiť ſupponētibus nobis nō aſſequi e/ipſi i.B eſt ingenitū corruptibili,τ ipoſſe aliquid euenit idez corru‑ptibileq̧ ſimul τ icorruptibile eſſe,pala3 ꝙ impoſſe eſt,qȯ ſuppoſitu3 fuit. Aſſequeť igiť ipſi i[e/hoc eſt icorru‑ptibili ingenitū]. ꝓpter eādem aūt neceſſitatem,τ i/ipſi e/aſſequeť,B eſt incorruptibile ingenito. Si eni non hoc [ι]hoc eſt corruptibile.neceſſe eni alterū,ipſi aūt ι/oſtē‑ſum eſt z/cōſequens,B eſt corruptibili genitu3.τ e/ergo ipſi z/aſſequeť,τ erit idē genitu3 τ ingenitū,qȯ impoſſe. Aſſequeť ergo τ ingenito incorruptibile.quare τ vtriq̧ ipſoꝝ ęternu3.nā ingenitū ſimul τ icorruptibile ens,qȯ ęternu3 eſt,neq̧ principiū hñs ipſius eſſe ſiqdem inge‑nitū,neq̧ finē,ſiqdem incorruptibile.Si igiť genitu3 q̄‑dem τ incorruptibile in parte tēporis eſſe habētia non ęterna,neq̧ genitū aliqd incorruptibile eē poſſe,neq̧ in genitū corruptibile ne ſit idez ęternū,τ nō ęternū.τ ſic ꝑ mediū ęternū tātam oſtēſionē ꝑduxit huius,ꝙ neq̧ in‑genitū aliqd incorruptibile ſit,neq̧ genitu3 incorrupti‑bile.Quod de cęlo qdem nāliter prius oſtēdit,quia ige‑nitum ipm τ incorruptibile oſtendit ex nullū habere ꝯ‑riū.Nunc aūt vniuerſalr ꝓpoſuit intēdere tām̄ vniuer‑ſali demōſtratione,ꝙ neq̧ ingenitū aliqd corruptibile ſit,neq̧ genitum incorruptibile,etiā cęlo cōueniente.

℄ Dicere itaq̧ nihil ꝓhibere,factū eſſe,qȯ in corruptibile,τ qȯ ingenitū corrūpi poſſe ſe‑mel exiſtēte. Huic qdem generatiōe,huic an‑te3 corruptione,perimere eſt datoꝝ aliquid. Aut eni3 infinito,aut quāto quodā determi‑nato determinato tpe,pñt omnia,aut facere, aut pati,aut eſſe,aut nō eſſe,τ infinito ꝓpter hoc,quia determinatū eſt aliqualiter ifinitū, cuius nō eſt plus.qȯ autē quo infinitū,neq̧ finitū,neq̧ determinatum eſſe poſſibile.

Com.125. ℄ Oſtēſo ꝙ aſſequanť inuicē genitū τ corruptibile,τ ite‑ru3 ingenitū τ icorruptibile,τ ꝙ incorruptibile, ęternu3 ens,nō pōt genitū eſſe,τ ingenitū iterū ęternū ens,ſiqdē τ incorruptibile,nō pōt corruptibile eē.Obuiat iam ad putantes,nihil ꝓhibere genitū aliqd ſimul τ incorrupti‑bile idē dicere,vt Plato ſm apparēs τ genitū dicēs pla‑ne a cōditore mūdū,τ nō vtiq̧ vnq̄ ſolui.Na3 hñ apta‑tu3/ait/τ bene habēs ſoluere velle,praui,aut ingenitu3 ſi‑mul τ corruptibile.Qȯ nullus qdē vī dicere,ſ3 Ariſt. ſm cōitatē ſermonis,τ hanc redargutionib⁹ ſubiecit hy‑potheſim. ℄ Alexā. aūt τ hāc ex ſyllō imponit Plato‑ni.Nā dicēti/ait/genitū icorruptibile τ igenitū corrupti‑bile aſſequiť dicere.Et p̄mo īfert dicētibus B perimere aliqd datoꝝ.Nā τ ꝙ icōuenies datū interimere/palam. Quid aūt B ſit,qȯ datū τ oſtēſu3 īterimūt,q hoc dicunt. Alexā.ait.ſ.aſſeq inuicē genitū τ corruptibile,τ icorru‑ptibile,τ igenitū.Hęc eni iā oſtēſa perimūtur a dicētib⁹ genitū incorruptibile,aut igenitū corruptibile.Suſpicať autē τ ipſos,in ꝯñtibus alia q̄daz ꝑempta dicere Ariſt. τ/ait/aut eni infinito,aut quāto quodā determinato tpe poſſunt oīa facere aut pati.Et fruſtra cāle3 cōclōnē/eni/ Alex.auſert,plane copulantē datū,qȯ pimiť a ſic dicē‑tibus.Si eni3 datū eſt τ cōfeſſu3,de his quę in tpe agunt,

aut patiunť q̄ ſupra tēpus,erunt vtiq̧ extra rōnem.Qȯ aut infinito tpe faciūt aut patiuntur,aut finito,in deter‑minato qdē eni3 quantocūq̧ tpe,op3 agere,aut pati,aut eē,aut nō eſſe.Determiatū aūt tps eſt p̄ncipalr qde3 qȯ p̄ncipiū h3 τ finē.Ia3 aūt τ infinitū determinatū eſt īntel‑ligētia,τ eo ꝙ ſemꝑ. Vt autē/ait/Alexā.τ eo ꝙ nihil ſit extra ipm.non op3 autē infinitū actu ens infinitu3 acci‑pere,ſed id qȯ ad ifinitū.Nā actu ifinitū tps non eſt,ſed qȯ ſm ꝓcedere ad infinitū cōſiderať.Hoc igiť dixit ifi‑nitū Ariſto.cuius nō eſt amplius,nā infinitū ꝓcedentis tpis,nō eſt aliud amplius,qm̄ ſm actū infinitū non eſt, neq̧ vľter tale infinitū,vt in 3° de nāli auditu oſtēſum eſt.Procedētis aūt ad infinitum,τ ſi ſemꝑ ſit aliqd extra id qȯ accipitur,tñ τ hoc eſt ꝑs ipſius,τ tot⁹ huius nihil eſt extra,ſicut neq̧ aliqd eſt amplius ipſo.Et iſtō eſt qȯ infinitum tps,qȯ ad infinitū,determinatū eſt τ ipm ꝑ in‑deficiētiā,τ per nō eē amplius ipſo.Qȯ aūt aliquo mo‑do infinitū,quale eſt genitū qdem,incorruptibile autē, aut ingenitū corruptibile,nullatenus determinatum eſt, neq̧ vt p̄ncipiū τ finē habēs,vt finitum,neq̧ tām̄ ipſi⁹ amplius nō eē,vt qȯ infinitū,vtroq̧ eni eſt extra τ am‑plius tps,nō tñ ex vtraq̧ parte,ſed geniti qdē τ incorru‑ptibilis ante eē,ingeniti autem τ corruptibilis poſt eſſe. Simul aūt/ait/Alexā.τ inſtantiā quādā ſolū poſſibile3 ferri ad eā,qua3 facere poſſemus geniti τ corruptibilis cōſequentiā.Si eni3 q̄a determinatū amboꝝ tps ipſi⁹ eē τ non eē,ꝓpter hoc inuicē aſſequunť,ſi geniti qde3 τ in‑corruptibilis[nō eſſe]qdem determinatū eſt ſm princi‑pius[eſſe]aūt ſm finē,ingeniti autē τ corruptibilis ecō‑uerſo,nō neceſſe determinatum tps habētia aſſequi in‑uicez.Hanc igiť/ait/ſoluit inſtātia3,per hoc qdē ꝙ op3 quidē faciēs aut patiēs,τ ens aut nō ens,in tpe determi‑nato hoc habere.qȯ autē aliquo mō ifinitū,nullaten⁹ de‑terminatū eſſe,neq̧ vt vtrinq̧ finitū,neq̧ vt idefeciēs.

℄ Adhuc qui magis in hoc ſigno,ſemꝑ ens prius corruptū eſt:aut nō ens ifinito factum eſt,ſi eni nihil magis,ifinita aūt ſigna,palā ꝙ infinito tpe erat aliqd gñabile τ corruptibi‑le.Pōt igiť nō eē infinito tpe.Simul igiť ha‑bebit virtutē eius qȯ nō eē τ eſſe,hoc qdem prius ſi corruptibile,hoc autem poſterius ſi generabile.Itaq̧ ſi exiſtere ponamus q̄ poſ‑ſunt,oppoſita ſimul exiſtunt.

℄ Oſtēſo ꝙ dicēs genitū aliqd incorruptibile,aut geni‑tu3 corruptibile perimit aliqd poſitoꝝ,τ datoꝝ.ſ.quę in tpe agūt τ patiunť,vel in ifinito tpe,aut finito,agere aut pati,aut eē,aut nō eē.Nā genitū qdē,icorruptibile autē, neq̧ in ifinito tpe eē hab3,aut nō eē,neq̧ in finito.Hoc igiť cū oſtēdiſſet,τ ꝑ aliud oſtēdit argumentū,ꝙ q ſic di‑cūt perimūt aliqd ꝯfeſſoꝝ.ſ.impoſſe eē,idem ſimul eē τ nō eē.nā τ cōfeſſu3 eſt qdē ꝙ ipoſſe eſt B.accidit autem ipſis.impoſſe ſiqdē igenitū aliqd ſupponētes,B eſt ſem‑per ens,p̄us corruptū eē aliquādo dicūt.Infinitis autē3 nūc exiſtib⁹,in tpe ifinito,in quo p̄us eſt qȯ igenitu3,aut in oīb⁹ nūc,ſilr potētiā h3 corruptiōis,aut in aliq̄ deter‑miato.S3 B euidēter icōueniēs.qd eni vtiq̧ erit,q̄re ma‑gis in B nūc q̄ in B corruptibile ſit,qȯ ifinito ante B tē‑pore ſubſtitit:Propter qȯ τ Ariſt.cū B inſinuaſſet ꝑ B. qd magis in B ſigno ſemꝑ ens p̄us corruptū eſt,ad alte‑rū mēbrū trāſiuit.ſ.in oīb⁹ nūc,ſilr hīe potentiam corru‑ptionis.ſiqdē neq̧ magis in B,q̄ in B.Infinitis aūt nūc; exiſtib⁹ i ifinito tpe,qȯ aū B,in quo erat,igenitū potētiā Com.126.

habebat vt corrũperetᷣ, ⁊ nõ eẽt, igenitũ q̃dẽ, corruptibile aũt. Quare ſi exiſtere ponamus q̃ põt, qḋ igenitũ, erit nõ ens. ſimul ĝ ens ⁊ nõ ens erit, qḋ eſt ĩpoſ̃e. Sĩr aũt ⁊ qḋ genitũ, nõ ens ĩfinito ante B tẽpore, non magis in B q̃ in B nũc potẽtiã habuit vt gñareᷣ, ſed in oĩ ſĩr. Si igitur huic ẽt nõ enti ſm̃ actũ, potẽtiã aũt hñti vt eẽt, exiſtere ponam⁹ qḋ põt, erit ſimul nõ ens idẽ ⁊ ens. Qḋ q̃dez ſĩr impoſ̃e. ſi igiᷣ ſupponi q̃dez exiſtere qḋ põt, falſum eſt, ⁊ nõ ĩpoſ̃e, B aũt, ſimul eẽ idẽ ⁊ nõ eẽ, aut nõ eẽ ⁊ eẽ, nõ ſolũ falſuz eſt, ſed ⁊ ĩpoſ̃e. palã q̇ nõ ad ſupponi exiſtere qḋ põt, qḋ eſt falſuz ⁊ nõ ĩpoſ̃e, aſſecutũ eſt ĩpoſ̃e, ſʒ ad habere potentiã oppoſiti infinito ante hoc tẽpore B igitur impoſ̃e eſt. Impoſ̃e igitur eẽ aliq̃d genitũ ĩcorruptibile, aut igenitũ corruptibile. ſiq̃dẽ neceſſe B potẽtiã oppoſiti habere, infinito ante hoc tp̃e. Iſta q̃dem intentio cõtĩ⁹rõnis. ⁋ In lr̃a autẽ B[aut nõ ens ĩfinito factũ eſt]defectiue Alexãder/ait/dictũ eẽ. eſſe eni cõpletũ ſic [aut nõ ens infinito tp̃e factũ eſt]. Forte autẽ[infinito] p̃ in infinitũ aduerbialẽ dictũ, in nullo defectiuũ eſt. Signa autẽ vocat, in q̃bus corruptũ eſt, aut genitũ eſt. quia corrũpi q̃dem ⁊ generari, in tẽpore, ſed eẽ genitũ ⁊ corruptum, ſine tp̃e, ⁊ in nũc, vt in nãli auditu oſtẽſuz eſt. Breuiter autẽ cũ poſuiſſet Ariſto. argumẽtũ, ⁊ vbiq̃ duo p̃ poſuiſſet. ſ. ingenitũ q̃dem, corruptibile autẽ, ⁊ genitum incorruptibile, obſcuritatẽ fecit in B[põt igiᷣ nõ eẽ ĩfinito tẽpore]nõ apponẽdo[⁊ eſſe]qḋ in genito q̃dez, ĩr corruptibili aũt. verũ exiſtẽs vt manifeſtũ ipm̃, ⁊ ab altero cointellectum, p̃pter breuitatẽ p̃termiſit.

⁋ Adhuc autez ⁊ hoc ſimiliter in omni ſigno exiſtet. quare infinito tẽpore, eius qḋ nõ eẽ ⁊ eẽ, habebit virtutẽ, ſʒ oſtẽſuz eſt, q̇ ĩpoſ̃e B.

Cõm.127 ⁋ Alexãder planius vtiq̃ eẽt/ait/dictuz ſic, ſi p̃ B adhuc taceret[ſĩr eni in omni tẽpore exiſtet] Nõ eni nũc/ait/ oſtẽdit hoc, ſed tãq̃ ꝯſequens oſtẽſis accipit. Forte aũt nõ tãq̃ aſſequens quidẽ dictis, dictũ eſt, ſed aliud aliq̃d adhuc magis incõueniens concludit. ſ. nõ ſimul eẽ ⁊ nõ eẽ, in aliqua p̃te tẽporis ſolũ, ſed etiã in infinito tẽpore hoc accidere. in oĩ eniʒ infiniti tẽporis nunc, potentiam habet ipſius eſſe ⁊ non eſſe, huius quidem cum potentia ⁊ actum habens, huius autẽ ſolam potentiam, neq̃ʒ eniʒ magis in hoc nunc, q̃ in hoc. Si igiᷣ ſupponaᷣ exiſtere ipſi, qḋ põt in ĩfinito tp̃e, ſimul habebit eſſe ⁊ non eẽ. Ariſtoteles aũt ꝯtẽtus fuit B. ſ. infinito tẽpore potentiam habere ipſius eſſe ⁊ nõ eſſe. Ad hoc eniʒ ſequitur, ſm̃ actum eſſe ⁊ non eſſe, in infinito tẽpore, ſi qḋ poteſt ſupponamus exiſtere ipſi.

⁋ Adhuc ſi prius virtus exiſtit actu omni exiſtet tp̃e ⁊ ens ingñabile, aut etiã nõ ens infinito tp̃e, fieri aũt poſſibile. Simul aũt nõ erat, ⁊ eius qḋ eſt eẽ virtutẽ habebat, ⁊ B quoq̃ʒ eſſe ⁊ poſterius infinito vtiq̃ tempore.

Cõ.128. ⁋ Et per B argumẽtũ idẽ oſtendit, q̇ ſi genitũ aliq̃d ĩcorruptibile ſupponaᷣ, neceſſe ipm̃ infinito tẽpore potẽtiã habere ipſi⁹ eẽ ⁊ nõ eẽ. Ad hoc aũt ſeq̃tur ĩfinito tp̃e ſit eſſe ⁊ nõ eẽ, qḋ tãq̃ planũ p̃termiſit. oſtẽdit aũt q̇ ĩfinito tp̃e potẽtiã hʒ ipſius eẽ ⁊ nõ eẽ, ſumẽs tãq̃ manifeſtũ q̇ in q̃b⁹ eſt, qḋ potẽtia, ⁊ qḋ actu in eodẽ, puta eẽ ⁊ non eẽ, in his ſemp̃, qḋ potẽtia, p̃cedit id qḋ actu, ⁊ talis potẽtia actũ. Potẽtiã hoc eni dicim⁹, qḋ põt ad actũ deduci. hoc igiᷣ genitũ ⁊ ante gñari, infinito illo tp̃e, quo adhuc igenitũ erat, ⁊ tale erat, vt ſi gñatũ habeat ipſius eẽ ⁊ ex habeat potẽtiã vt gñetur quã habebat. Habʒ aũt ⁊ iã genitũ, nam genitũ põt eẽ ⁊ genitũ eſſe, ſed nõ tũc p̃exiſtit potẽtia actu, habebat igiᷣ ipſius eẽ potẽtiã ⁊ in oĩ ĩfinito qḋ ante gñari tp̃e, in quo nõdũ erat. Simul enim non erat, ⁊ ipſius eẽ potẽtiã habebat, ⁊ ipſius gñari, adhuc ĩgenitũ ens, exiſtet autẽ potẽtia hęc, ⁊ genito, ⁊ nõ adhuc ingenito exñti. Qḋ q̃dẽ breuiter expoſuit Ariſto. per B [omni exiſtet tp̃e]⁊ quo ingenitum erat, ⁊ ſi ens p̃ hoc ⁊ quo nõ adhuc igenitũ ſed genitũ iã, ⁊ ſic hʒ potẽtiã vt ĩfinito tp̃e ens poſſibile, ſiq̃dẽ ⁊ ens põt eẽ. Et ſimul autẽ cũ nõ eẽ potẽtiã habere, nõ ſolũ ipſius nõ eẽ, ſed ⁊ ipſi⁹ eẽ, ⁊ eius qḋ prius, ⁊ ei⁹ qḋ poſterius, ⁊ ſimpl̃r ipſi⁹ ſemper eẽ. Nã in ĩfinitũ nõ erit, quę vtiq̃ cauſa erit, vt tunc q̃dẽ generetᷣ: Et ſic quãdo dĩ, nõ aũt prius aut poſteri⁹, infinito ĝ tp̃e, potẽtiã hʒ ipſius eẽ ⁊ nõ eẽ, ad qḋ ſeq̃tur ſi in actũ ducaᷣ, q̇ põt ĩfinito tp̃e ⁊ eẽ ⁊ nõ eẽ. Qḋ autẽ ad infinitũ tp̄s potẽtiã hʒ, hoc etiã idẽ infinito ante hoc tẽpore nõ ens, ſiq̃dẽ nulla neceſſitas eſt huius q̇ generetᷣ in B tẽpore, ſed nõ p̄us aut poſterius. Et hanc q̃dem/ait/ Alexãder ingenito cõcluſionẽ induxit, ꝯſilem aũt ĩcorruptibili coordinabiᷣ. Forte aũt ⁊ ipſe videᷣ cointellexiſſe, q̇ hęc q̃dẽ oſtẽſio in ambob⁹ cõgruit, ſeq̃ũs autẽ argumẽtũ, ad aliud aliq̃d reſpicit. vt eni q̃dem incorruptibile, genitũ aũt, ⁊ ante gñari nõ ens, habebat potẽtiã ad infinitũ tp̄s ipſius eſſe, ſic ingenitũ quidez, corruptibile autem ſimul ens, potẽtiam hʒ ipſius non eſſe.

⁋ Manifeſtũ autẽ ⁊ aliter q̇ ĩpoſ̃e corruptibile ens, nõ corruptũ eſſe q̃nq̃. Semp̃ enim ſimul ⁊ corruptibile ⁊ ĩcorruptibile. Quare ſimul erit poſſibile, ⁊ ſemp̃ eẽ, ⁊ nõ ſemp̃ eſſe. Corrũpiᷣ igiᷣ quãdoq̃ corruptibile, ⁊ ſi generabile, factũ eſt, poſſibile enim factum eſſe, ⁊ non ſemper quidem eſſe.

⁋ Platone dicẽte in Thymęo, hoc q̃dẽ vtiq̃ oẽ ſolubile, bene aũt aptatũ ⁊ bene ſe habẽs, ſoluere velle praui, ⁊ iterũ vt a cõditore ad cęleſtes deos, imobiles quidez nõ eſtis penitus, nõ tamẽ ſoluemini, neq̃ ſortiemini mortis partem, ſm̃ apparens videtur dici q̇ ſolubilis ⁊ mortalis exiſtẽs mũdus ſua natura ⁊ corruptibilis, nõ tamẽ corrumpetur. Ad talem igiᷣ apparẽtiã ſermonis cõtradicẽs Ariſt. manifeſtũ/ait/ q̇ ĩpoſſibile corruptibile aliquid ens ſui natura, nõ corrũpi aliquãdo. Si enim hoc, ſimul ⁊ ſemp̃ erit, hoc eſt ęternum erit idem ⁊ corruptibile, ⁊ ambo enthelechia, hoc eſt, ſm̃ actum ambo, ⁊ nõ potentia ſolum corruptibile, ſed vt ⁊ ęternum ſit ⁊ corruptum, quod euidenter eſt inconueniens. Corruptibile quidem eſſe quod ęternum, ſic vt aptuʒ natum ſit diſſolui, ⁊ ſi inconueniens, quia opʒ qḋ aptũ natuʒ, in actũ deduci aliquando, ſed euidentius incõueniens, quando actu ambo conſiderantur. Nam potentiam q̃dem habere oppoſitoꝝ idem, poſſibile quandoq̃dem ęternalr̃ habet, ſimul autem actus habere, impoſſibile. Merito igiᷣ [enthelechia]appoſuit. Alexander autẽ ſuperſiliter magis vult literã ſic. [Semper autez erit enthelechia, ſimul autez ⁊ corruptibile]⁊ magis/ait/a litera videtur hoc inſinuari. Si enim erit ſemper actu ens, corruptibile quidem, ipſius ſemper eſſe potentiam habebit, q̃a ⁊ eſt ſemper, ipſius aũt nõ ſemp̃ eſſe, neceſſe ſimilr̃ potentiã hr̃e, quia corruptibile ſupponiᷣ. Naʒ corruptibile eſt qḋ potentiam hʒ ipſius nõ ſemp̃ eſſe, vel ipſius aliquãdo non eſſe. Sic igiᷣ erit quãdoq̃ potẽtiaʒ habens vt ſimul ſit ⁊ non ſit. Forte aũt euidẽtius eſt B, [erit eni ęternũ ſimul ⁊ corruptibile actu]ad quod ſeq̃tur hoc. ſ. ſimul ſemp̃q̃ eſſe, ⁊ ſemper non eſſe, quod eſt cõtradictionẽ ſimul verificari. ipſe aũt iterũ[poſſibile]poſuit, tãq̃ cõmune in Com.129.

actu ente,τ in eo quod potentia.nam quod in actu/pōt.
Scribit͂ autem/ait/Alexāder ſic[ſemꝑ eniꝫ erit τ ſimul
incorruptibile actu].Et erit vtiqꝫ/ait/intellectus eius qꝺ
ꝺicit͂ talis.Si corruptibile aliquid ens nūq̄ꝫ corrūpatur
ſm actum,ſemper vtiqꝫ erit,hoc eſt ęternū vtiqꝫ erit,τ i-
corruptibile,ſi aūt ſemꝑ habet gꝺem eſſe ſm actū,τ ip-
ſius eē ſemper potētiam habebit vtiqꝫ,per corruptibile
aūt eſſe,nō ſemꝑ eſſe,poſſibile eſt,tale eniꝫ qꝺ corrupti-
bile.ſimul ḡ idē ſemꝑqꝫ eē poſſibile erit,τ non ſemꝑ,qꝺ
quidē impoſſ͂e.Et ſic ad hāc ſcripturā/ait/relinquit͂ vtiqꝫ
nobis apponere h[τ incorruptibile eē]vt ſit totū[ſemꝑ
eniꝫ erit ſimul τ incorruptibile τ corruptibile actu].Et i-
ueni ego ſcripturā lr̄ę ſic habētē.oſtēſo autē,ꝙ impoſſi-
bile corruptibile nā ſua,incorruptibile eē,induxit[cor-
rūpitur ḡ aliquādo,qꝺ corruptibile.]Quare(ait Alex.)
τ mūdus ſm quos ſua nā corruptibilis eſt,genitus exn̄s
non ęternus erit,ſed corruptibilis erit.Oꝫ autē aꝺ appa-
rēs ſermonis ipſi͂ Platonis,τ nō ad itellectum,obuiaue
rit Ariſtoteles.palā vt prius ꝺixi.Siq̄dē nō ex tpe aliq̄
genituꝫ ꝺicit mūdū Plato,qui τ tp̄s cū cęlo genitum eſſe
ait.qꝺ autē ex tpe aliquo genitū,hꝫ tp̄s ꝑexiſtēs ante ſui
gn̄onem,ſed ſic genitū eſſe mūdū/ait/vt ſenſibileꝫ τ cor-
poreū,τ ꝯo ente ꝺefectū.in gn̄ari autē eſſe hn̄tꝫ.Solubi
le autē vtiqꝫ,τ nō penitus imortale gdē genituꝫ ſua natu
ra ꝺicit,ſicut τ Ariſtoteles finitū corpus ſua natura,fini
tam habere virtutē oſtēdit.Ambo aūt Plato.ſ.τ Ariſt.
ꝓpter eā quę a ꝺeo ꝓximā ꝓductionē incorruptibileꝫ τ
imortalem oſtēderūt mūdū,h quidē ꝺicēs,tā q̄ꝫ a condi-
tore,nō tamē ſoluemini neqꝫ ſortiemini partē mortis,τ
meliori vinculo,ꝑncipaliori meā volūtatē melius ac no
bilius vinculū ſortiti,q̄ꝫ ea,qbus colligati fuiſtis quādo
facti eſtis.Ariſtoteles aūt ꝙ imobilis cauſa,ęternū mo-
uet motū,id qꝺ ꝓxime ab ipſo mouet͂,q̄uis ſua natura
veluti finitū exn̄s illud,finitum hꝫ virtutē.Concludens
autē ꝙ corruptibile,corrūpi aliquādo eſt neceſſe,iduxit
[τ ſi gn̄abile factum eſt]nō tā q̄ꝫ ꝺicente aliquo,genera-
bileꝫ quidē mundū,nūq̄ꝫ autē fore.Niſi forte/ait/Alex.
qui corruptibileꝫ nō in fieri corruptionis ꝺicūt,iſti gn̄a-
bilem nō eſſendū aiunt.Naꝫ in quid trāſmutabit͂ vtiqꝫ
corruptibilis ens.Gn̄abile eſt gdem,nūq̄ꝫ autē eēnduꝫ,
ſiquidem nō corrūpitur id qꝺ in ip̄m tranſmutari ꝺebe
bat,ſed oſtēſo ꝙ nō poſſibile qꝺ corruptibile nō corrū-
pi aliquādo,tā q̄ꝫ cōſequens ad hoc inducit,ꝙ τ gn̄abile
generari opꝫ,ſimul exn̄te ꝯn̄ia.Poteſt aūt ꝓductuꝫ eſſe
τ ad ꝑſuaſionē huius,ꝙ corruptibile corrūpat͂ in poſte-
rum,ſicut eniꝫ gn̄abile aligd ꝺicens,gn̄anduꝫ aliqn̄ ip̄m
ꝺicit,ſic τ qui corruptibile aligd ꝺicit,corrūpenduꝫ ip̄m
confitebitur.Et ſm hūc/ait/Alexāder intellectum,indu
xit hoc.ſ.[τ nō ſemꝑ eē.]Nam corruptibili hoc adapta-
tur.ſ.non eē ſemper.pōt autem τ genito cōuenire.naꝫ τ
hoc,ſi prius nō ens,poſterius eſt,verū ꝺicere ꝙ nō ſem-
per eſt,τ ꝺictū eſt prius,ꝙ τ ingenito τ icorruptibili,ne-
gationes ambe cōueniūt,eque non ſemꝑ ens,τ quę non
ſemper nō ens,ex qbus τ cōuertētia adinuicē oſtēſa ſūt
genitum τ corruptibile,tā q̄ꝫ ꝺeterminata,ſm vnam na-
turam intermediam,ſemper entia τ ſemꝑ non entia.

Eſt autēꝫ τ ſic viꝺere ꝙ impoſſ͂e aut qꝺ fa-
ctuꝫ eſt quādoqꝫ incorruptibile aliqꝺ ꝑficē-
re,aut ingn̄abile ens τ ſemꝑ prius qꝺ corrū-
pi.Neqꝫ eniꝫ a caſu,neqꝫ icorruptibile,neqꝫ
ingn̄abile eſſe.Qꝺ gdeꝫ eniꝫ caſuale eſt,aut
a fortuna ꝑter ſemper,aut frequēter,aut eſt,
aut fit.Qꝺ autē infinito tpe,aut ſimplr,aut a
quadeꝫ parte eſt,aut ſemꝑ,aut vt frequenter
exiſtit ens.Neceſſe igit͂ nā talia,quādoqꝫ q-
dem eē,quādoqꝫ aūt nō.Taliū autē eadē po
tentia ꝯdictionis,τ materia quod cauſa eius
quod eſſe τ non.Itaqꝫ neceſſe etiam ſimul
exiſtere actu oppoſita.

Cū ꝺixiſſet aduerſus eos q viꝺebant͂ ꝺicere,corrupti- Com. 130.
bilē gdē ſui nā mūdū,nō corrūpi aūt,τ ſm ſilitudinē rō
nis,gn̄abilē gdē,nō gn̄ari aūt iterū ad eādē acceptioneꝫ
redit,oſtēdēs ꝙ ipoſſ͂e,aut genitū aliqn̄ icorruptibile ꝑ-
ſeuerare,aut igenitū ens,τ ſm ſemꝑ ꝑus ſubſiſtēs corrū-
pi.oſtēſio aūt aliqualr̄ gdē eſt ſilis ꝑus ꝺictę,aliq̄lr̄ aūt
ꝺifferēs,hꝫ aūt ſic igenitum τ icorruptibile,aut nā talia
ſūt,aut a caſu,aut a fortuna.Et eſt nec̄ia ꝺiuiſio in hiis q̄
indigēt cā ad eē.Talia aūt τ qꝺ fit,τ qꝺ corrūpit͂.ſed qꝺ
quidē a fortuna τ a caſu,vt in paucioribꝰ ſemꝑ ē,τ neqꝫ
ſemꝑ neqꝫ vt ad multū.Qꝺ aūt igenitū,τ qꝺ icorruptibi
le,infinito tpe ſunt,ſiq̄dē ſimul coexiſtūt,tpe qꝺ ex vtra-
qꝫ pte ifinitū,vt neqꝫ pncipiū habeat,neqꝫ finē,ſed ſim-
pliciter ſit ifinitū.Si aūt h gdē igenitū,corruptibile autē
ſupponat͂,h aūt icorruptibile genitū,ex altera gdē pte i
finitū,ex altera ꝯo ab aliquo,τ palā,ꝙ quę gdē ex vtra-
qꝫ pte ad ifinitū entia,aut ſemꝑ ſunt,aut ſemꝑ nō ſunt,q̄
aūt ex altera pte,ad plus.Si igit͂ q̄ gdē talia,aut ſemper,
aut plus ſunt,aut non ſunt,q̄ aūt a caſu τ a fortuna,neqꝫ
ſemꝑ,neqꝫ ad plus,ꝯcludit͂ in 2ª figª.ꝙ genitū gdē icor
ruptibile,aut igenitū corruptibile,neqꝫ a fortuna,neqꝫ a
caſu.neceſſe ḡ nā talia eē entia,vt qn̄qꝫ gdē ſint,qn̄qꝫ au
teꝫ nō,ad alterā ptē[ſemꝑ]hn̄tia ipſiꝰ eē τ nō eē.Nā aūt
eadē manēte,τ potentia eadē manet,τ ſubtū idē manet,
eādē potētiā hn̄s,τ nō ꝑdēs ipſaꝫ in trāſmutationibꝰ ad
ꝯria,ſiq̄dē ęterna mā.Nā igit͂ τ mā eadē exn̄te,neceſſe τ
eādē potētiā ſemꝑ eē.Nō eni ante ignem fieri,aut aliud
alioꝝ elemētoꝝ,mā potētiā habuit,vt generaret͂ hęc,ge
nita aūt ꝑdidit potētias has,ſed manet eaſdē potentias
hn̄s.eadē eni mā,τ ipſiꝰ eē h aliqꝺ,τ ipſiꝰ nō eē idē,po-
tentiā hꝫ.Hoc enim ipſi materię eē eſt,τ eſt icorruptibi
lis,in aliqꝺ eni vtiqꝫ materia corrūpet͂ genitū igit͂ ſiq̄
dē ante gn̄ari potētiā hꝫ,vt non ſit h,qꝺ gdē gn̄abitur,τ
poſt gn̄ari manet eādē potētiā hn̄s,ſi igit͂ genitꝰ τ icorru
ptibilis mūdus ſupponat͂,τ poſt gn̄ari potētiā hꝫ,vt nō
ſit.Erat eni aliquādo,quādo nō erat,ſi igit͂ icorruptibi-
lis ſuppoſitus ęternus ꝺe cetero ſit ſm actū potētiaꝫ ha-
bēs vt nō ſit.ſi ſupponamꝰ qꝺ poteſt,ſimul erit τ nō erit
actu,q̄re oppoſita eidē actu exiſtēt.qꝺ gdē ipoſſ͂e ens,ad
impoſſ͂e aſſecutū eſt,nō ad h qꝺ ſupponit͂,ꝙ pōt.h eniꝫ
nō impoſſ͂e,ſed nec̄iuꝫ.ſ.ęterna exn̄te q̄ in ipſo potentia,
in actū ꝺeduci aliqn̄,ſed ad ſupponi ęternū,ſimul τ po-
tētiā habere,vt qn̄qꝫ nō ſit.ſilr̄ aūt τ corruptū potētiam
hꝫ vt iterū gn̄et͂,h qꝺ gdē erat ꝑus,ſiq̄dē ęternū qꝺ ſubijci
t͂,τ potētias ſemꝑ hꝫ ipſiꝰ eē τ nō eē corporꝝ vnūqꝺqꝫ.

At ꝯo neqꝫ verū ꝺicere nunc qa eſt annus
prior,neqꝫ annus prior,qa nunc eſt.Impoſ-
ſibile ergo nō ens aliquādo,poſterius ſempi
ternū eē.Habebit eni poſteriꝰ τ eius qꝺ eſt
nō eē virtuteꝫ.Verūtn̄ nō eius qꝺ tūc nō eē,
exiſtit eni actu ens,ſꝫ in anno priore τ in ꝑte-
rito tpe.Sit itaqꝫ cuiꝰ hꝫ virtutē exn̄s actu,
erit igit͂ verū ꝺicere nūc,qa eſt annus prior,
ſed impoſſ͂e.Neqꝫ eniꝫ vna virtus eiꝰ qꝺ eſt
factuꝫ eſſe,ſed eius qꝺ eſſe,aut futurū eſſe.

Oſtenſo

Com. 131. ¶ Oſtenſo ꝙ dicẽti genitũ aliqđ incorruptibile eſſe, aſſequitur potẽtiã habere idẽ, huius. ſ. ꝙ oppoſita ſimul exiſtant ipſi, inſtãtiã ↄ̃iter ſoluit poſſibilẽ ferri ad rõnẽ talem. Genitũ qđem, incorruptibile aũt ipſius qđẽ non eẽ potẽtiã in ꝑteritũ hꝫ, ſiqđẽ prius nõ ens, poſterius eſt ipſius aũt eẽ in futurũ, ſiqđẽ incorruptibile ſupponit. Nõ ergo ſimul habebit potẽtiã ipſi⁹ eẽ ꝛ nõ eẽ, q̃re neqꝫ actu ſimul habebit oppoſita. Hãc aũt inſtantiã ſoluẽs, ait, ꝙ Com. omnis potẽtia, aut ad ꝑſens ipſe eſt, aut ad futurũ. Nã ꝓpꝛie poſſibilia dicimus, q̃ nõdũ qđẽ exiſtũt, poſſibilia autẽ fieri, in his differẽtia ab exiſtẽtibus, eo ꝙ futura ſint, ꝛ nõdũ ſint. Si igit̃ i nullo verũ eſt dicere nũc ꝙ eſt anno elapſo, aut nõ anno elapſo, nã vtroqꝫ mõ ſcribit̃. nõ eni verũ nunc dicere, q̃ eſt tꝑs anni prioris, neqꝫ aliqđ eoꝝ q̃ in tꝑe anni prioris fuerũt, qđ nũc eſt, ſꝫ neqꝫ ãno elapſo verũ erat dicere ꝙ nũc pꝫ tꝑis eſt, qđ poſt annuꝫ factũ ẽ. nõ enim trãſuertere tꝑs. Si igit̃ hoc verũ, ĩpoſſibile non ens aliquando poſterius ęternũ eſſe. Hoc eni genitũ incorruptibile de cętero ꝑſeuerare, qm̃ eniꝫ prius nõ ens poſterius eſt, habebit ꝛ genitum ipſius non eẽ potẽtiã, non ipſius tunc nõ eſſe, quando iam genitũ eſt. Exiſtit enim actu tũc ens, neceſſe igit̃ ipſi⁹ ad annũ ꝑteritũ, ꝛ in ꝑterito tꝑe qđ tale hic potẽtiã. Et eſt qđẽ ꝛ hꝰ icõueniẽs, ſiquidem nulla potẽtia eſt, ipſius genitum non eſſe, ſed ipſius eſſe aut fore. Ipſe autẽ ad euidẽtius deducens, eſto, ait, ꝙ iſtius habet potẽtiã exñs ipſi actu. erit ğ verũ dicere nunc, de nũc po^tm^ hñe, vt nõ ſit, nõ ſolũ q̃ ãno trãſacto potẽtiã hꝫ, vt nõ ſit, ſed ꝛ q̃ nõ eſt anno ꝑterito. Quod qđeꝫ adhuc magis incõueniẽs nũc ipm̃ exiſtere in quo nõ eſt anno elapſo. erit eni nũc qđ annus ꝑteritus. Nũc eni ſupponit̃ hic potẽtiã ipſi⁹ nõ eẽ anno elapſo. Vide igit̃ ꝙ ↄ̃trarioꝝ ſcriptura eſt q̃ dicit, nõ eſt ſupiore anno. Nã ꝛ hꝰ cõcluſit dicens, erit eni veꝝ dicere nũc ꝙ nõ eſt anno ꝑterito, ꝛ etiã eo qđ eſt ãno elapſo, vtet̃ ↄ̃iter in genito quidem ſed corruptibili. Merito aũt dixit ꝙ nulla potentia eſt ipſius genitum eſſe. nam pręteritum omne neceſſariũ ꝛ neqꝫ poſſibile neqꝫ contingens dicitur.

¶ Silr̃ aũt ꝛ ſi prius ens ſempiternuꝫ poſterius nõ erit. Habebit eniꝫ virtutẽ cuius act⁹ nõ eſt. itaqꝫ ſi ponam⁹ poſſibile, verũ eſt dicere nunc, quia eſt annus prior, ꝛ vniuerſaliter in pręterito tempore.

Cõ. 132. ¶ Oſtenſo ꝙ dicenti genitũ incorruptibile, aſſequit̃ potentiam ipſius non eſſe habere ad ꝑteritũ, conſequenter oſtẽdit, ꝙ ꝛ dicenti ingenitũ corruptibili, aſſequitur potẽtiam habere ipſius eſſe ad ꝑteritum, qđ quidem ꝛ ipm̃ ſimiliter impoſſibile. Naꝫ ingenitũ ęternũ ens, ſi corrumpat̃, habebit potentiam eius in quo erat ante corrumpi, erat aũt hoc ipſius eſſe. Naꝫ ſubiectũ qđem non eam quę ad ambo oppoſita potẽtiam habens, ſed ipſius eẽ potẽtiam, neqꝫ ad ꝑſens poſſibile habere, quod corruptũ eſt, neqꝫ ad futuruꝫ, ſemꝑ eniꝫ erit corruptuꝫ. Habebit ğ potentiam ad ꝑteritum illius, qđ neqꝫ eſt, neqꝫ fieri poteſt actu, ſiquidem ſemꝑ corruptum eſt, quoniaꝫ autem totaliter ſupponitur potentiaꝫ habere, ſi ponamus qđ poſſibile, vt vere poſſibile, verum erit dicere vt nunc, ꝙ hꝰ eſt peryſſ, ꝛ totaliter in ꝑterito tempore, ſiqdem potentiam habet ipſius tunc eſſe. Si igitur impoſſibile hoc, aut non habebit potẽtiam eius in quo quandoqꝫ erat, quod oſtẽſum eſt in exiſtẽs natura genitis exiſtẽtibus, aut ſi habet ꝛ ſeruat illã potẽtiam ad poſterius in actu, eo qui ſm̃ ipſam poſſibile fieri, ꝛ nullum incõueniens ſeqtur ſupponẽtibus, ꝙ futuruꝫ eſſe iam, ſicut ſupponẽtibus ꝙ ꝑteritum eſſe. Nam futurũ ſupponẽs iam eẽ, hoc ſupponit cuius potentiam hꝫ, vt in omni parte futuri temporis poſſit eſſe, ꝓpter quod ꝛ nunc ſupponitur eſſe.

¶ Et nãliter autẽ ꝛ nõ vniuerſalr̃ intẽdentib⁹ impoſſe, aut ſempiternũ ens prius, corrumpi poſterius, aut prius nõ ens, poſterius ſempiternũ eſſe. Corruptibilia eni ꝛ gñabilia, ꝛ alterabilia omnia. Alterantur autem cõtrarijs, ꝛ ex quibus conſtant natura entia, ab eiſdẽqꝫ ipſis corrumpuntur.

¶ Cum dixiſſet prius ꝙ vl̃iter de oĩ ↄ̃ſiderãtib⁹, ſi poſſibile genitũ aliqđ icorruptibile eẽ, aut igenitũ corruptibile, erit ꝛ de cęlo palã. ꝛ cũ vſqꝫ nũc vl̃es oſtẽſiões feciſſet nũc nãliter, ꝛ a naturalibus principijs eadẽ oſtendere ꝓponit, ꝛ oſtenſionem a particularibus accipit, vt ſm̃ hoc quę nunc dicuntur, differãt ab vniuerſalibus demõſtrationibus, non ſolũ quia a nãlibus ꝑncipijs, ꝛ nõ a cõib⁹ accepta ſunt, vt priora, ſed etiã q̃ ex cõſideratione particularium in naturalibus. Oſtẽdit igit̃ ꝙ corruptibile generatur ſemꝑ, ꝛ impoſſe eſt corruptibile aliquid ens, igenitum ꝛ ęternũ ſic eſſe, ꝛ ꝙ genitũ ſemper corrumpitur, ꝛ impoſſe eſt genitum aliquid ens ꝛ prius nõ ens, incorruptibile ꝛ ęternũ de cętero ꝑſeuerare. Oſtendit autem ipſa, pręaccipiens axiomata talia, vnum quidem quia in his quę de generatione ꝛ corruptione oſtendet ꝙ corruptibilia ꝛ alterabilia ꝛ gñabilia ſemꝑ ſunt, alterãtis eniꝫ quibuſdã, ꝛ ſm̃ q̃litateꝫ trãſmutatis, gñões ꝛ corruptiões accidũt. Hoc aũt ꝛ penes ꝑn^m^ dũ⁹ libri viſus fuit, quãdo oſtdit, ꝙ diuinũ corp⁹ inalterabile eſt, ſiqđẽ igenitũ ꝛ incorruptibile. Secundo autem accipit ꝙ quę alterant̃ ſm̃ qualitatem trãſmutantur, ꝛ qm̃ qualitates ſm̃ contrarietates diuiſę ſunt, cõtrarijs alterantur. Et tertium quod in naturali auditu oſtenſum eſt, ꝙ ea quę gñant̃ ex contrarijs generant̃, ꝛ quę corrũpunt̃ in cõtraria corrũpunt̃, ꝛ iſto etiam ſm̃ ꝑncipiũ huius libri viſus fuit, quãdo oſtẽdit cęlum ingenituꝫ ꝛ incorruptibile. His igit̃ certitudinaliter oſtenſis recordatus, per ipſoꝝ exhibitionẽ in ordine ꝛ totã de ꝓpoſitis oſtẽſionẽ tradidit, hñteꝫ ſic. Oĩa quę gñabilia ꝛ corruptibilia, ꝛ alterabilia ſemꝑ ſunt, alterabilia aũt a cõtrarijs alterant̃, quę aũt a contrarijs alterant̃, qm̃ totalr̃ hñt cõtraria, gñabilia ꝛ corruptibilia entia, ꝛ gñant̃ ex cõtrarijs ꝛ corrũpunt̃ in cõtraria. oẽ ğ genituꝫ ꝛ gñatur ex contrario, ꝛ corrũpitur in contrariũ, ꝛ omne corruptibile ſimilr̃. quare ꝛ gñabile, quoniã alterabile ens, habet ↄ̃tium, ꝛ gñatur ſemꝑ ex contrario, ꝛ corrumpitur in contrarium. Impoſſe ergo genitum incorruptibile eſſe, ſic enim ęternũ corruptibile rurſus erit, quoniã ipm̃ alterabile eſt, hñs ↄ̃tiũ, nõ ſolũ corrũpit̃ in contrariũ, ſꝫ ꝛ gñat̃ ex ↄ̃trio, q̃re impoſſibile eſſe ingenituꝫ, ꝛ ſic ęternum eſſe quod corruptibile. Attẽdere aũt opꝫ, ꝙ ingenitũ ſi corruptibile ſupponat̃, ęternũ vocat Ariſtoteles, ꝓpter nõ hẽ ꝑncipiuꝫ gñõis q̃uis habeat terminũ ipſius eſſe, ꝛ incorruptibile ſimilr̃, ꝛ ſi etiã genitũ dicat̃, ꝛ ipm̃ ęternũ vocat, quia hꝫ hypoſtaſim indeficientem de cętero. Nouit aũt dũiam huius qđ ad alteraꝫ parteꝫ ęterni, ꝛ huius qđ ad vtrãqꝫ ſignificat plane tempus exiſtens infinituꝫ, diuidens in id qđ ſimpliciter, quod eſt ad vtrãqꝫ parteꝫ, ꝛ in id quod ab aliquo, quod eſt id qđ ad alteram, quãdo dixit. [Quod auteꝫ infinito tempore, aut ſimpliciter, aut ab aliquo, aut ſemꝑ, aut vt frequẽter exiſtũ ens.] Alexãder autem poſt fineꝫ expoſitionis libri, iterum rememorans illius Ariſt. lr̃ę quę dicit [Dicere autem nihil ꝓhibere genituꝫ aliquid incorruptibile

eſſe ꝯdicere conatur aduerſus Platonē, ex plurima rōci natiōe dicenſ. qa quātū qdem in ſeipſo corporeuꝫ oē ſo lubile vtiqꝫ erit ⁊ corruptibile, ꝓp bonitatē aūt diuīę vo lūtatis, ꝑxime cęlū ꝓducētis, īſolubile ⁊ īmortale cęlū ꝑ ſeuerat. ⁊ /ait/ qꝛ q̄ ſunt ſuſceptiua alicuius, aut ꝯtingenter hñt hoc, vt poſſint ēt ꝯria ſuſcipe, aut neceſſariō, ⁊ poten tia qdē cōtingēter participare, poſſunt q̄ ad alterū oppo ſitoꝝ trāſmutationē ab aliquo ꝓhibenſ ꝑmutare. in qb⁹ autē impoſſe ꝓ neceſſario dicit, hęc ſimplr īpoſſia in op poſitio hoꝝ fieri. Qḋ eni ſimplr īpoſſe eſt, a nollo vtiqꝫ fiet, impoſſioꝝ aūt /ait/ hęc qdē qbuſdaꝫ impoſſia, vt leua re pōdus, tamē aliꝫ vtiqꝫ erit poſſe. quę aūt ſimplr īpoſſi bilia, quoꝝ nāº ſobiecta īſoſceptibilis eſt, ⁊ quoꝝ oppoſi ta ex neceſſitate ipſis īſunt, hęc eniꝫ oib⁹ ſunt impoſſia, vt diametrū cōmēſorabilē lateri facere, aut bis duo qnqꝫ. His autē ſic ſe hñtib⁹ /ait/ videamus qualr corruptibili bus corruptiōis potētia īſit vtrū tāq̄ ꝯtingat ⁊ nō corrū pi, aut tāq̄ ex neceſſitate corrūpēdis. Sed ſiqdē ꝯtingen ter, cōtingeret vtiqꝫ ⁊ a ſeipſo aliqd corruptibilium non corrūpi. Tale eniꝫ qḋ ꝯtingēs, qḋ poſſibile fieri ⁊ nō fie ri, quīqꝫ aūt nihil ꝯtingit corruptibiliū ex ſeipſo nō cor rūpi, ex neceſſitate ḡ exiſtet oportere corrūpi corruptibi libus. Si aūt ex nećitate, hęc oppoſiti huic erit vtiqꝫ non ſuſceptiua. Eſt aūt hı̄ nō corrūpi ſipoſſe ḡ ⁊ oibus, ⁊ ſim pliciter impoſſe, corruptibile nō corrūpi. Hoc autē ſic ſe hñte /ait/ vtruꝫ oia deo poſſibilia dicūt q hoc dicunt, aut dicūt q̄dam ēt illi impoſſia. Si enim ſint aliqua ſm ipſos impoſſiuꝫ impoſſia deo palā ꝙ erunt aliqua ipſoꝝ nā ta lia. at ꝟbo dicunt q̄dā etiā illi impoſſia. Qui eni dicit, ſed neqꝫ nō fieri mala poſſibile o theodore, neqꝫ in diis ipſa locari, mortalē aūt nām ⁊ hūc locū circūuolui ex neceſſi tate, ſtāq̄ exiſtēs qḋ tale etiā impoſſe deo dicit. Si eni eēt / ait / ipſi poſſibile, qūo vtiqꝫ ante h̄ magis voluiſſet? Sed ſi q̄ ipſoꝝ natura impoſſia, diis facit poſſibilia, impoſſi bile autē ſuīipſius natura corruptibile nō corrūpi, corru ptibilis eſt aūt mūdus, impoſſe eſt deo nō corrūpi aliqñ mūdum. Si enim hoc impoſſe, poſſibile eſt illi, cur vtiqꝫ nō ⁊ aliorum vnūqḋqꝫ gn̄abiliuꝫ ⁊ corruptibiliū, incor ruptibile fecit? In vnoquoqꝫ enim hꝫ rōneꝫ ſine inuidia eſſe, qḋ diuinū. hęc Alexādro per ipſa ꝟba ſcribēte, mi rabit vtiqꝫ qs qualr non eadē aduerſus Ariſtotelē con tradixit. in 8° de nāli auditu demōſtrantē, ꝙ cęlū finituꝫ eſt ſm magnitudinē ſuīipſius naturā, ⁊ ꝙ corpus finitū, finitā hꝫ virtutē, ⁊ ꝙ ꝓpter virtutē īmobilis, ⁊ ſemꝑ ſm eadem, ⁊ eodeꝫ mō ſe habētis, cauſę ꝑximę īditaꝫ, ſemꝑ mobile eſt. Quid eni differt hoc dicere q̄ ex eo, ꝙ pro pterea qdem qḋ genitū, īmortale nō eſt penitus? Propte rea aūt ꝙ ꝑxime diuinā bonitatē aſſumit ⁊ immediate, neqꝫ ſoluet, neqꝫ ſortiet parteꝫ mortis? Poterat enim ⁊ Ariſto. interrogare ſermonē, qualr vtiqꝫ ineſt cęlo fini tas virtutis? Vtrū ita vt ꝯtingat ⁊ nō finiri, aut vt ex ne ceſſitate finiēda? Et ſiqdem ꝯtingēter, ꝯcludere ꝙ cōtin geret ⁊ aliqḋ finitum corpus, infinitā habere virtuteꝫ. Si autē ex neceſſitate illud dicere, qḋ oibus ḡ impoſſe ⁊ ſim pliciter impoſſe, neceſſe vt etiā deo impoſſe ſit infinitam virtuteꝫ facere nō finiri. Sed ſimilitudo qdem rōnum, ma niſeſta (vt eſtimo) etiā hebetius vidētibus. Alexā autē non intellexit, qḋ ⁊ Plato ⁊ Ariſt. cęlū a deo gn̄ari ⁊ mo ueri ꝑxime dicētes nouerunt, nō ꝯtingēter neqꝫ ꝑter na turam, ſed neceſſariō ⁊ ſm nām ęternitatē ⁊ ſempiternā mobilitatē a deo inditā cęlo. Volētes aūt ꝓpter dei cul tuꝫ inſinuare hęc diuinitus indita, ⁊ nō a corporali natu ra pullulātia rōne genituꝫ a faciente, ⁊ ꝙ moueſ a mouē te ſeparatis, oſtēderūt / ꝙ corporalia qdeꝫ nā, ſicut hypo ſtaſim a ſeipſa nō hꝫ, ita neqꝫ ęternitatē, neqꝫ ſemꝑ mo bilitateꝫ. ſed deus hoꝝ cauſa, ſicut igitur in Politico vo lens Plato oſtendere, diſpōnem oēm ⁊ ordinem a cōdi tore exhibitoꝫ ei qḋ corporeū cōditore ſeparato, in inor dinationem delatum mūdum oſtēdit, ſic ⁊ in his volue rūt oſtendere, quę qdem corporea ipſios ſm ſe nā, quia ſimplex ⁊ ex ſūmitate quatuor elemētoꝝ, ⁊ ſphęrica ⁊ fi nita, ⁊ circulo ſcribilis. quę autē ꝑxima in ipm ꝯditoris operatio, qḋ ęternitatis ⁊ ſemꝑ mobilitatis cauſa nō qḋ ⁊ corporeitatis ipſius ⁊ figurę ⁊ alioꝝ cōſubſtantiatorū, deus cauſa nō eſt. Sed qa ſubſiſtentibus ⁊ ſm ſe conſide ratis, maiora ⁊ diuiniora bona exiſtūt ꝑter hęc ipſis īdi ta ab excellētia dei. Et nihil aliud dicit ſermo, q̄ ꝙ qdeꝫ vt genito ⁊ finito mūdo ineſt, ſi ſubſiſtēs ſm ſe eēt, ⁊ qḋ tāq̄ q̄ annexo ꝑxime deo, ⁊ per ſeipm idoneo, ad eam quę ab ipſo ꝑfectioreꝫ participationē. Sicut eniꝫ genitus eſt ⁊ finitus ſm ſeipm, ita ⁊ idoneus ad ęternitatē ⁊ ſem per mobilitatem. Neqꝫ igiſ hoc ſimplr verum dicere, ꝙ ſit natura corruptibilis mūdus. Tota eniꝫ natura ipſi⁹, cum ea quę etiā ad cōditoreꝫ idoneitate conſideraſ, pro pter quā participat ęternis ab ipſo bonis. Sed rō non ſe parata ſeparans corporeitateꝫ mūdi, ⁊ bonitateꝫ dei, ſm ſe conſiderare conata fuit. Et illud aūt ſtudioſitatis Ale xādri, īdignū (vt eſtimo dicere,) ꝙ ſi poſſibile erat deo, malū ꝑdere, nihil vtiqꝫ vellet ante hoc, ⁊ cur non itaqꝫ ⁊ alioꝝ gn̄abiliuꝫ vnūquodqꝫ īcorruptibile fecit. In vno quoqꝫ eni /ait/ hꝫ rōnem ſine inuidia eē diuinū. Hęc qdē ſunt viri, ꝓmo qdem potētiaꝫ dei volūtate deficiētioreꝫ putātis, ⁊ qdem, qd vtiqꝫ eēt impeditiuū dei potētię, qui oium entium naturas ꝓduxit? Si aūt bonū totalr putaſ ſet, nō eſſe malū quo mō ipſi locū ſubingrediendi in en tia dedit, talia extrema faciēs, vt malum adnaſcaſ ipſis? Et hęc dico aduerſus Alex. nō volētē duo ꝓn̄ª entiū di cere, ſed ꝑſuaſum ab Ariſto. vnū ꝓn̄ᵐ ponere clamante, nō bonaꝫ pluralitatē ꝓncipatiuū. Deinde penitus videſ ignorare virtuteꝫ eoꝝ quę in Thęteto de malo dicta ſūt. Propter qḋ ⁊ ꝯtētiuum dogmatis in expōne ſīę ꝑtermi ſit. ſ. ſubcontrariū eniꝫ aliqd bono eē neceſſe. Textº eniꝫ ſic ſe hꝫ, ſꝫ neqꝫ perire mala poſſibile o Theodore, ſub ꝯtrium enim aliqd bono eſſe neceſſe eſt ⁊c. Siqdeꝫ eniꝫ vſqꝫ ad cęlū, in ꝓceſſu operationis ſubſtitiſſet de⁹, nō vtiqꝫ habuiſſet malū ſubingreſſum in entia. Quī aūt fons oīs bonitatis exiſtit de⁹, et extremā bonitatē non ꝑtermiſit, eā quę ſub luna, vbi gn̄atio ⁊ corruptio, ⁊ nō ſolū ſpēs, ſed ⁊ ꝑuatio ſpēi, neceſſario facta eſt, vt ſubcōtrariū ali quid bono fieret extremo, qḋ ſm ꝓuationē ipſi⁹ ꝯſidera tur. Et ſi h̄ nō eſſet, ⁊ neqꝫ oppᵐ ſibi extremū eēt bonū, neqꝫ de⁹ vtiqꝫ oīs eſſet bonitatis cā. q̄re neqꝫ vellet vtiqꝫ de⁹ perire mala. vellet eni vtiqꝫ ⁊ oppoſita ipſis bona pe rire, ⁊ ſeipm nō adhuc oīs bonitatis eē cām. Si aūt dicat aliqs, quid autē ꝓhibet, ⁊ bona hęc eſſe, ⁊ mala non eſſe, ignorat ꝙ nō iā hęc vtiqꝫ eēnt bona. nō eni vtiqꝫ huma na iuſtitia ⁊ tēperātia, ſi nō eēt poſſibile ipſas detritas in priuationes ſuīipſoꝝ trāſmutari. Neqꝫ ſanitas vtiqꝫ eēt elemētariū aīaliū, ſi nō ⁊ ęgrotare poſſent, ſed eēnt virtu tes aīarū, ⁊ infinitate corpoꝝ diuinoꝝ, ⁊ hoc vtiqꝫ aní marum ⁊ corpoꝝ genus, abſciſſum eēt penitus a mūdo, ⁊ eſſet etiā mūdus imꝑfectus, nō etiā extremis bonis cō pletus, ⁊ pila bona extrema ⁊ illaborioſa ꝑfectiōe ab ex rātib⁹ a mā videnſ differre nihil. Vide igiſ quot ⁊ quan toꝝ maloꝝ cauſa exiſteret maloꝝ ꝑditio. ⁊ palā ꝙ ⁊ no lens ipm, nō eēt bonus. Sꝫ bene Plato neceſſariā exiſteꝫ mali adnaſcētiā ꝓpter bonū nouitqꝫ ipſe, ⁊ poſteris enū tiauit. Ex dictis aūt planū ac palā, ꝓp ꝙ neqꝫ gn̄abiliū ⁊ corruptibiliū, vnūqḋqꝫ incorruptibile noluit facere.

¶ Expliciūt cōmētaria Simplicij i ꝑᵐ librū Ari. d Cęlo.

¶ Pręclariſſima

¶ Preclariſſima Cōmentaria in 2^m Librum de Celo. Simplicij, celeberrimi Phi, ac fidiſſimi interpretis.

CVM Propoſita tractandi facultas, vt dictū eſt prius, intētionē habeat poſt ſermonē de nālib^9 pncipijs, quē in nāli auditu tradidit, de ſimplicib^9 corporib^9 dicere ex ṗmis pncipijs ↄſtitutis. ſ. de eo qḋ fert̄ circulo, ꝛ de his q̄tuor que ſub luna ſunt, in ṗ libro qḋ qnque ſimplicia corpa ſunt, oſtēdit ex ſimplicib^9 motibus, ꝛ ꝙ circulo mobile, neqꝫ vnū aliqḋ de q̄tuor eſt, neqꝫ cōpoſitū ex ipſis, ſꝫ ſimplex excedēs ipſa q̄tuor ſuba ꝛ virtute. Et ꝙ h̄ eſt igenitū ꝛ incorruptibile eſt ſiqdē q̄ gn̄ant̄ ꝛ corrūpunt̄, ex ↄ̄rijs generent̄ ꝛ corrūpant̄ in ↄ̄ria. Circulo mobili aūt corpori nihil eſt ↄ̄riū, ꝛ ꝙ finitū eſt ipm ſm ſe. Et vlt̄ oſtēdēs ꝙ nullū eſt corp^9 īfinitū, ꝛ adhuc ēt ꝙ vnū ſit. Et ꝙ nihil ē ext̄ celū, neqꝫ corpus, neqꝫ vacuū, tāq̄ ↄ̄ris ad h̄ ꝙ cū celū ſit, qḋ tale ēt mūdus igenit^9 ſit ꝛ icorruptibilis finit^9 ꝛ vnus, ꝛ q̄cūqꝫ pp celū mūdus hꝫ, hec oſtēdit ↄ̄iter ſicut ꝛ nihil ext̄ ſeipm relinq̄re, ſꝫ totū ex totis eē corporeis cōſiſtētijs. Hec igit̄ cū oſtēdiſſet, ꝛ ſermones de ign̄abili ꝛ incorruptibili reſumpſiſſet, oſtēdit multiplr̄ ꝙ celū, ꝛ ꝑpter ipm totus mūdus, igenitū ꝛ icorruptibile ē. Et neqꝫ genitū qdē ꝛ icorruptibile, vt qdā videbant̄ dicere, neqꝫ ingenitū ꝛ corruptibile, ſꝫ ex vtraqꝫ pte eternitatē hꝫ. Et vlt̄ aūt ꝙ ſe aſſequant̄ ipi. ē genitū ꝛ corruptibile, ac igenitū ꝛ icorruptibile. Hec igit̄ in ṗ lib^o cū ꝑ multa oſtendiſſet, ↄ̄nē ipſoꝝ fecit ṗn^m ſcḋi libri, in q̄ reliq̄ de celo ꝓblemata dearticulat. Prio qdē ꝙ circularis mot^9 ſm nāꝫ ineſt celo, ꝛ ea q̄ in ipſo ꝑmanētia ſunt, ꝛ nō ſm aliquē neccītatē. Et 2° de localib^9 ipſi^9 diſtēſiōib^9, ꝛ his q̄ ſm ipſas vitimis. ſ. ſurſū ꝛ deorſum, ꝛ dextro ꝛ ſiniſtro, ꝛ an ꝛ retro. Tertio de erratico ↄ̄rio motu pp qd fact^9 ē. Et 4° de figura ꝙ ſphericū ſit celū. Et 5° pp qd ad hec mouet̄ ṗmū celū ad q̄ nūc mouet̄, ſed nō eↄ̄. Sexto ēt ꝙ ſit regularis, ꝛ nō irregularis ṗmi celi mot^9. Et 7° de ipoꝝ aſtrorū ſuba, ꝛ figura, ꝛ ordine, ꝛ motu. Octauo pp qd ſphera inerrabilis, vno motu mota, nō ſemper q̄ plus diſtāt ab ipſa pluribus moueant̄ motib^9, ſicut ſol ꝛ luna, ſꝫ intermedia plurimis. Nono pp qd q̄libet qdē earū, q̄ erratice dicant̄ ſphere, vnū tm̄ aſtrū hꝫ, ꝛ q̄ inerrabilis eſt tot. Poſt oīa aūt decimo, de terra nō ſm ſeipſaꝫ, ſꝫ de habitudine quā hꝫ ad celū, qḋ cētri rōnē hn̄s, in medio celi ponitur, ſpherica extās ꝛ ipſa, ꝛ circa manētē ipſaꝫ celū mouet̄, ꝛ magnitudinē vt ad celū cōparata minimā hꝫ. Sūmatim autē tria vtiqꝫ ſint craſſo modo ſecundi Libri capitula, de celo, de aſtris, ꝛ tertium de terra.

¶ Ariſtotelis Stagirite peripateticoꝝ Principis, Textus Secūdi Libri de Celo.

QVod qdē igit̄ neqꝫ factū eſt oē celū, neqꝫ ↄtingit corrūpi, quemadmodū qdaꝫ dicūt ipm, ſed eſt vnū ꝛ ſempiternū, principiū quidē ꝛ ↄſumationē nō hn̄s totius eterni. Hn̄s aūt ꝛ ↄtinēs in ſeipſo īfinitū tēpus, ex dictis lꝫ accipe fidē, ꝛ ꝑ opinionē eā, q̄ ab aliter dicētib^9 ꝛ gn̄antib^9 ipm. Si enim ſic qdē hr̄e ↄtingit, ſm quem aūt modū illi factum eſſe dicunt non ↄtingit, magnam vtiqꝫ habeat ꝛ hoc inclinationem ad fidem de immortalitate ipſius, ꝛ ſempiternitate.

ALEXANDER qdē igit̄ totū ṗ^m librū de toto mundo putās eē, ꝛ ↄ̄nēꝫ hēc de ipſo dici, ait, ſcꝫ ꝙ igenit^9 eſt oīs mūdus māifeſtare. Nā circulo mobile ipſi^9 corpus, qḋ qdē eſt maxia mūdi ps, igenitū ꝛ icorruptibile oſtēſuꝫ eſt, ac tāq̄ diſtiguēs ↄ̄ genitas ipſi^9 q̄ſdā ptes dictū eſt illḋ. ſ. [oē celū] q̄uis enī que ſub luna elemēta gn̄ent̄ ꝛ corrūpant̄, ſm mutuā inter ſe tranſmutationē hn̄tia gn̄ationē ꝛ corruptionē, nō tn̄ generant̄ ſicut ṗus nō entia, neqꝫ erat tp̄s aliqḋ quando nō erāt, neqꝫ ipſa, neqꝫ cōpoſitoꝝ ſpēs. Laialiū ꝛ plātarū. Sꝫ forte ad diſtōnē eoꝝ q̄ ſub luna ſunt īdiuiduoꝝ dictū eſt illud. ſ. [oē celū] Socrates enī nō ṗus ens factus eſt, ſed hec nō ſunt ſimplr̄ mundi ptes, ſed vniuerſi effectus. ſi enim eēnt ptes ꝓprie, nūq̄ vtiqꝫ totus mūdus eſſet, cum ſemꝑ q̄dam ipſius corrūperent̄ ptes, ſed in ſtātibus qbuſdā, opꝫ eē totalitatē ipſi^9. Hoc igit̄ [omne celum] vt qdē Alexāder ait, de toto mūdo dictū eſt, ſꝫ nō de circulo mobili corpore. Eſt autē verū qḋ dicit̄, q̄a mūdus nō eſt genitus, neqꝫ cōtingit ipm corrūpi. nō enim ſi aliqua corporuꝫ in iuicē trāſmutant̄, pp hoc partes aliq̄ mundi corrūpuntur. Sed ſicut ipſe ↄ̄dicendo Heraclito ꝛ Empedocli, dicētib^9 viciſſim gn̄ari ꝛ corrūpi mūdū, dixit nō mundū generari ꝛ corrūpi, ſed hūc qdem permanere eternū, diſpōnes autē ipſius variari, ita vtiqꝫ ꝛ nos dicamus. Nāꝫ mōdo ipm eſſe ſemper eſt. ſ. ꝙ hec qdem ipſius ꝑmaneāt ſemꝑ, quecūqꝫ autē generabilia ipſius ꝛ corruptibilia ſunt, hec in inuicē trāſmutent̄. Contrariū enim forte eēt vtiqꝫ verū dicere. ſ. corrūpi mūdū, ſi ſic ſe hn̄t, tāq̄ ſic ſe hn̄tib^9 ipſis mūdus ſit mūdus. Hec aūt eēnt hn̄ dicta ab Alexādro, ſi h̄ ſolū appoſituꝫ fuerit, ꝙ ṗncipalr̄ circulo mobili corpori ↄueniūt dicta oīa, nam de illo erat ṗncipalis in ṗmo libro ſermo, ꝛ pp illud ēt toti mūdo ↄuenit ingenitum eē, ꝛ icorruptibile ꝛ vnū ꝛ vnicū ipm ſubſiſtere. Inſinuant aūt h̄ ꝛ que ↄ̄iter dicuntur ab ipſo ſic, ꝑpter qḋ bene hꝫ ꝑſuadere ſibiipſi antiquos ꝛ cetera que de celeſti corpore dicunt̄ perinde ac ſm vnā ↄtinuationem ꝓcedat ſermo, ꝛ nullatenus ad aliud trāſire videat̄, ſed ꝛ ṗncipiū ꝛ finē nō habere tot^9 eterni, hoc eſt tēporalis vite ꝓceſſiōis. De vnoquoqꝫ. n. hec dicit̄, imago q̄dā exiſtens eius q̄ ṗncipalr̄ eternitas, inquātū ↄ̄iūctio eſt tot^9 vite. et h̄ qdē ſine ṗn^o ꝛ ſine fine ṗncipalr̄ qdē ↄuenit circulariter mobili corpori, ꝛ pp illud toti mūdo. Oīno aūt diligēter ad h̄ [ṗn^m ꝛ finē non hr̄e tot^9 eterni] adiūxit h̄ [hn̄s aūt ꝛ ↄtinēs in ſeipſo ifinitū tp̄s] Si enim in aliq̄ ṗn^o tp̄is genit^9 fuiſſet, ↄſtat ꝙ an ſubſiſtētiā ipſi^9 ꝑexitiſſet tp̄s. Et ſi in pte aliq̄ tp̄is corrūperet̄, eēt vtiqꝫ tp̄s poſt ſubſiſtentiā ipſi^9. neqꝫ ꝑexiſtere igit̄ an ipm tp̄s, neqꝫ poſt exiſtere, declarauit ꝑ hr̄e ꝛ cōtinere in ſeipſo īfinitū tp̄s. Nā cū celo genitum eſt tp̄s, vt ait Plato, neqꝫ ꝑexiſtit celo, ſꝫ īfinitas ipſi^9, infinitā facit ipſi^9 eē celi ꝑtēſionē, īfinitū aūt nō actu itelligēdū eſt, ſꝫ qḋ ad īfinitū ſit. Tale enī tp̄s in fieri habꝫ eē. Sꝫ quo mō hr̄i ꝛ cōtineri tp̄s a celo ait: Forte vt Alexāder putat, q̄ factiuū eſt tp̄is celū, ſiqdē mēſura mot^9 hui^9 eſt tp̄s, ꝛ nō eſt aliquod tempus extra ipſum. Et continetur autē aliqualiter quod ſit ab eo ꝙ efficit. Hoc autem attentione dignum eſt, ſi enim tempus eſt menſura motus non qḋ menſoratur erit vtiqꝫ menſurātis cauſa, ſed econtrario. Et ſi cum celo genitum eſt tempus quomodo cauſa temporis eſt celi motus: Forte igitur multis exiſtentib^9 bonis, que complent celum ꝛ totum mundū, vniuerſaliter vnum aliquod bonum, ꝛ principaliſſimuꝫ eſt tempus a ↄditore ꝓductū, vt ait Plato ſic. Adhuc magis aſſiſ̄are mūdū exēplari volēs, eterno exiſti, imaginē eternitatis

Com. ṗ^m.

In Timeo.

faciēs ipſe appoſuit mūdo. Cōplemētū igiť ⁊ h mūdi factum merito nō ꝯtinet nūdum, vt qdem putāt ipſe pexiſtere ipſi aut poſt extra ipſi, ſed habeť ab ipſo ⁊ ꝯtinetur pars qdam ⁊ ipſius extra completiua cęli ⁊ totius mūdi. Ex iam igiť oſteſis /ait/ credibile factū eſt, ꝙ ingenitus ⁊ incorruptibile eſt cęlu3 ⁊ totus mūdus. Et adhuc etiā ex eo, ꝙ opinantes ꝯtra, ipſ3 genitū ⁊ corruptibileť dicētes redarguti ſunt. Nā ſi ſic qdez, vt nos dicimus verū eſt cōtingit vt ipm ingenitū ſit, ⁊ incorruptibile, vt autez illi dicunt. ſ. genitū ⁊ corruptibile, aut ingenitu3 qdē ſcd corruptibile, aut genitū ⁊ incorruptibile, nō cōtingit. magnam vtiq3 habeat ⁊ hoc inclinationē ad fidez de imortalitate ipſius ⁊ ęternitate. Diciť autē imortalitas qdem ſm idē, ficientiā ſubſtātię, v. eiuſ3 in Platonis Phędone didicimus. Admirabilis autē eſt Ariſto. hborum cū philoſophica reuerētia diligētia. Na3 cōcludens nō cōtingētes, ſed neceſſarias de ingenito ⁊ incorruptibili cōcluſiones in cęlo ⁊ in mūdo /ait/ ſm quem aūt modū illi dicūt non ꝯtingit. Si igiť non contingit ſic habere, nec vtiq3 erit ſic ſe habere, verūtamē qa alioꝝ interemptio pōnez vlorū inducit, ſed nō neceſſariā, ꝓpter hoc magnā /ait/ vtiq3 habeat ⁊ hoc inclinationē ad fidē, ſed nō ad demōſtrationez. Quid igiť: Nu3 certitudinaliť oſtenſa ſūt: an in quibus neceſſe eſt, aut ſic, aut illo mō habere, qui alteru3 intermit qō alij dicūt, reliquu3 ponit. Si igiť neq3 genitu3 eſſe ꝯtingit, neq3 igenitū qdem, corruptibile autē, palā ꝙ ingenitū ipm ⁊ incorruptibile eē oſtēdit, ſed ſi ex neceſſitate ad alioꝝ interemptionē poſitu3 ſit aliquid, nō ta3 h dicetur vtiq3 per ꝓprias ꝓbatiōes ⁊ demōſtrationes poni. Scdm accidēs eni iſte modus eſt, ⁊ non ꝑncipaliť demōſtratiuus. Alexāder autē notauit in hoc [neq3 cōtingit corrūpi]: plus aliqd ſignare ipm /ait/ ꝙ3 non corrumpi. Qm eni3 /ait/ videbať Platoni corruptibilez quidem ipm eſſe, non corrūpendū autē ꝓpter volūtatē dei, oſtendēs ꝙ hoc ipoſſe eſt merito apponit [neq3 ꝯtingit corrūpi] Et qdem Plato diceret vtiq3 nō contingere corrūpi, ſed ꝓpter volūtatē dei cōuenire ipſi. Nā ⁊ ſi ꝓpria natura finitū extra finitas habeat virtutez, tñ per ꝓxime ab imobili cauſa ꝑduci, ⁊ ad illam ꝯuerti, idoneū ſe h3 ad ſuſceptionē dati ab illa, ⁊ ꝑ illā indeficiētis motus.

℃ Propter qō qdez bene h3, perſuadere ſibi ipſi antiquos, ⁊ maxie patrios nobis, veros eē ſermones, vt ſit imortale aliqd, ⁊ diuinu3 hñtiū qdez motū, hñtium aūt talē vt nullus ſit finis ipſi⁹, ſ3 magis iſte alioꝝ finis. Eteni3 finis ꝯtinentiū eſt, ⁊ ipſe ꝑfectus ens ꝯtinet impꝑfectos, ⁊ hñtes terminū ⁊ qetez. Ipſe qdez nullū, neq3 principiū hñs, neq3 finē, ſ3 inceſſabilis ens infinito tpe. Alioꝝ aūt hoꝝ qdem cauſa principij, hoꝝ aūt ſuſcipiēs quietez. Cęlū aūt ⁊ eū qui ſurſu3 locū antiqui dē dijs attribuerūt, velut extra ſolū, imortale. Nūc autē teſtať rō ꝙ incorruptibile ⁊ ingenerabile, adhuc autem impaſſibile omnis mortalis difficultatis eſt.

Com. 2ᵐ. ℃ Valde artificialiť ⁊ ante demōſtrationes ꝓbabiles rōnes poſuit, ꝙ ingenitū ſit cęleſte corpus ⁊ qñ ando dixit in ꝑ libro. Oēs eni3 hoies de dijs hñt ſuſpitionez, ⁊ oēs ſuꝑmum locu3 diuino aſſignāt Barbari ⁊ Gręci qcunq3 eſſe deos putāt, palā ꝙ tāq3 imortali imortale coaptatū, impoſſibile eni3 aliter. ⁊ nunc iteru3 poſt demonſtrationem ab antiquis ⁊ patrijs ſermonibus teſtimonium ad fidem firmiorē apponit. Na3 a ꝓbabilibus argumenta ante demōſtrationem qdē prōptiores qdē ⁊ validiores ad demōſtrationē faciūt. Attamē ſuſpitionē imittūt paralogiſmi alicuius ⁊ ipotētię demōſtratiuę. Poſt demonſtrationes aūt talia argumēta certiorē ſimul ⁊ magis aſſicientē fidē demōſtrationū ipſarū cōſtituunt, ꝓpter qō ⁊ poſt demōſtrationes Ariſt. viſus fuit. Et Plato etiā poſt demōſtrationes fabulas cōſueuit aſſumere. Dicit igitur nūc ꝙ bene h3 ⁊ demrōnib⁹ iā ꝯfiſum ꝑſuadere ſibiipſi adhuc magis antiquos ſmones, ⁊ antiquoꝝ maxie eos, q de dijs a ꝑrib⁹ ſucceſſorib⁹ traditi ſunt veros eē. Non eni oēs antiqui ſmones patrij ſūt, ſ3 q a ꝑrib⁹ traditi. Iſti autē ſunt q circa diuinū cultu3, ⁊ circa deoꝝ religionem maxime hſati ſunt. qa oēs his participātes hoies tāq3 a dijs tradita imobilia ꝯſeruare ſtudēt. Hęc aūt eſt opinio. ſ. oia cęleſtia corpora motū a ſeipſis hñtia nālia eſſe, aiata, diuina, ⁊ ideficiētē hñtia motū, vt nullus ſit terminus ipſi⁹, ⁊ tāq3 imortalia dijs ꝯuenire. His igiť /ait/ ⁊ cū demrōnib⁹ rō atteſtata fuit, igenitū ⁊ icorruptibile oſtēdēs cęlū eē. Qō aūt cōnāle ſit aiab⁹ hoiu3 cęleſtia putare diuina, māifeſtāt maxie q a ꝑcceptorib⁹ i diuinis ad cęleſtia reſpiciūt. Nā ⁊ iſti cęlū dicūt eē habitaculū dei ⁊ thronū ipſi⁹, ⁊ ſolū ſufficiēs eē dei gliaz ⁊ excellētiam dignis reuelare, qb⁹ qd vtiq3 erit venerabili⁹: Et tñ tāqua3 obliti hoꝝ opificia abiectiora cęlo honorabiliora putāt, ⁊ velut ad iniuriā ſui ipſoꝝ factū ſic ꝯhonorare ꝯtēdūt. inceſſabilē ⁊ ideficiētē cęli motum putauerūt hoies ac inuariabilitatē ipſi⁹, eo ꝙ ſemꝑ ſm eadē ⁊ eodē mō ſe h3 atq3 ex ſucceſſiōe traditis obſuatiōib⁹ rōcinātes. nullū. n. eoꝝ q corrūpunť, erat poſſe infinito aūi h ꝯuo manere in identitate. Sufficit aūt (vt eſtimo) ad cęleſtia putādū diuina eē, ⁊ pulchritudo ipſoꝝ lōge excedēs pulchritudinem eoꝝ q ſub luna ſūt, ⁊ ꝯuerſio ipſoꝝ ꝑ ſe nāliť aiab⁹ non ſbcorruptis. Sufficit aūt ⁊ opatio in ea q ſub luna ſunt ⁊ ꝙ oiu3 corpoꝝ eſt ꝯtētiuū. Et h eni diuinę dñatricis3 excellētię ſingulare eſt oia entia gſuare, ⁊ oia in ſeipſo ꝯtinere nihil exponēs eoꝝ q a ſeipſo ꝑducunť. Sz qūo nullus terminū hñtē cęli motū alioꝝ terminū ipm eē dicit: Nā qūo alius mot⁹ alterius eſt termin⁹, ⁊ maxime vltoꝝ particulariorū: ℃ Item quo mō in ſecunda figura ex duabus affirmatiuis ſyllogiſmum facere videtur dicēs. Terminus continet, cęleſtis motus perfectus extra continet, cęleſtis ḡ motus ꝑfectus extra terminus eſt: reprob⁹ eni3 eſt iſte modus complicationis in ſecūda figura, tāq3 nullam nečia3 cōcluſionē ꝯcludēs. Sed in prima figura concluſit ſyllogiſmu3 Ariſto. ſic. Cęli motus ꝑfect⁹ extra cōtinet alios motus, ꝯtinēs alios motus termin⁹ eſt alioru3 motuū ꝯtinētiū ſane eſt ꝓpriū eē terminū cōtentorum. Qō quidem ipſe inſinuauit per hoc [terminus enim eſt continentium.] Nō ęquale dicens (vt eſtimo) ſicut Alexāder /ait/ huic. ſ. in cōtinētib⁹ termin⁹ eſt. Si eni in ꝯtinētib⁹ termin⁹, partialioꝝ vtiq3 erit termin⁹ ꝯtinētib⁹. ⁊ non erit amplius verū dicere ꝙ ꝯtinēs termin⁹ ſit, ſicut neq3 ꝙ aial hō ſit, qm h in aiali eſt, nō enis ꝑdicatur de totalio: ib⁹ ꝑtialiora, ſ3 eꝯ. Alexā. aūt /ait/ mō ſyllogiçādo dicť h, ſed tāq3 ſiſitudinē quādā oſtēdēs ꝑfecti mot⁹ ad terminum. Ambo eni ꝯtinēt, ⁊ termin⁹, ⁊ ꝑfect⁹ mot⁹. Sz ꝙ qdē cęli mot⁹ iceſſabilis extra ꝯtineat alios oēs mot⁹ hñtes ꝑn^m ⁊ finē ꝑſpicuū eſt, ſiquidem ꝑexiſtit ipſis coexiſtit, ⁊ poſt exiſtit, ⁊ ſi pars quędā3 totius vniuerſalis temporea circulatio ſit menſura temporalis vitę mortalium atq3 cuiuſcunq3 tranſmutationis ipſorum, ſicut igitur diuturnę temporaliſq3 circulationis ꝑn^m ⁊ finis in tota continet, ita ⁊ eoꝝ qui ſub luna motuū eſt vniuſq3 cōtineť,

po de legib⁹ / vel gp eos q / de dijs loqui / noluerunt / prorogare / fuit.

Hoc ꝑ eos / grecos q vel / negabāt deos / eē / vt Plato / lg. 10. dialo.

⁊ ꝓpter

ꝛ ꝑpter hoc etiã cõtinere dicit alios motus, ꝛ terminus ipſoꝝ exiſtens ipſe terminũ non habẽs. naꝫ principia ꝛ vltima tẽporaliuꝫ ab indeficiẽti determinat, indeficiẽs eniꝫ ille, q̃a omne acceptũ illius nõ ſolum vltimũ eſt ꝑcedentis, ſed etiã futuri ꝑncipiuꝫ, in quo autẽ ideꝫ eſt terminus ꝛ ꝑncipiuꝫ, quo mõ vtiq; erit hoc aliquando deficiens, aut principiuꝫ totaliter, aut finẽ habebit determinata. Talis igit exiſtẽs celi motus merito alioꝝ, horuꝫ quidem eſt cauſa ꝑncipij, horũ autẽ ſuſcipit quietẽ. Cauſa qdem principij, quia ob hoc omnis gñatio, non ſemꝑ autem quietis cauſa, q̃a principalr non eſt corruptionis cauſa celi motus, ſicut neq; conditor deus, ſed neceſſario ſuperuenit corruptio, nõ potentibus ſemꝑ ſubſiſtere, ſicut ꝛ egritudo nõ aptis natis valere ſemper. Suſcipitꝰ quietem quieſcẽtium, ꝛ q̃a ſicut principium in ipſo, ita ꝛ quies in ipſo eſt, ꝛ maxime q̃a alterius corruptio alteriꝰ generatio ſit, ꝛ in compoſitis elemẽta diſſoluta ſuiipſoꝝ totalitatibus reddũtur. ¶ Et mihi videt in his Ariſtotelem illud Platonicũ notare, qd in Timeo dictum eſt a conditore deo ad celeſtes deos. alimẽtuꝫ autẽ dantes augete, ꝛ detrimentũ paſſa iteruꝫ ſuſcipite. Cũ dixiſſet igit q ꝑpter indeficiẽtiam motus ꝛ imortalitatem antiq celum dijs aſſignauerũt, adiecit. [nũc autẽ teſtatur rõ, q incorruptibile ꝛ ingenitũ] demõſtratis ꝛ per ſe nãlibꝰ illorum cõceptionibus demõſtratiuã diligẽtiaꝫ apponẽs ſimulq; demõſtrans q impoſſibile ois mortalis difficultatis eſt ꝛ nõ ſimplr impaſſibile, nam patiuntur aliquid ab inuicem celeſtia ꝑfecta, vt euidẽter inſinuant lune faciei illuminationes a ſole, ꝛ diuerſaruꝫ cõparationũ aſpectuumq; diuerſe in ea que ſub luna opatiões fiũt, ſed impaſſibile ois mortalis difficultatis. Sic enim ipm inalterabile oſtendit in ꝑcedenti libro paſſiuas alteratiões abnegans ab ipſo, que gñabilibus ꝛ corruptibilibus inſunt. ¶ Sed ſi celeſtia dicit ipaſſibilia talibus paſſiõibꝰ, quõ lunari ſphera a ſole calefacta ſucceſſio ꝛ aer calefit ab ipſo, intermedio nihil patiẽte. Et ſoluunt dicẽtes nõ qdcũq; a quocũq; pati, ſed qd aptum natũ eſt, nam neq; auditus colores, neq; oculus ſonos ꝑcipiunt, q̃a impaſſibilia ſunt ab ipſis. Euidẽs autẽ argumentuꝫ faciũt huius, q non qdcũq; agat in quodcũq;, neq; intermedia ſemper patiunt, que traducũt paſſiões, qd euenit in marina torpedine. Quanta eniꝫ in rete inciderit, adherẽtes quidem funibus retis ſtupefiũt hoies, funes autẽ nihil tale patiuntur, eo q nõ ſunt huius paſſiõis ſuſceptiui. et ſuperna tantes etiã torpedini piſces ſtupere vidẽtur, ꝛ deorſum ferri, nullatenus aq̃ intermedia ſtupeſcẽte. Nullũ g̃ incõueniẽs eſt, ꝛ corpus lunaris ſphere trãſmittere ſolis caliditatẽ in ea q̃ ſub luna ſunt ipm nõ calefactũ paſſiue. naꝫ corruptio vtiq; aliq̃ ꝛ gñatio tali ſemꝑ alterationi inexiſteret. vlr autẽ ꝛ ꝑfectiue nihil ꝓhibet ꝛ lunarẽ ſpherã a ſole patiẽtẽ tranſmittere qdẽ in ea q̃ ſub luna ſũt ſolares radios, hec autẽ pati ab ipſis, vt ipſa nata ſunt pati, nata ſunt aũt calefieri paſſiue ꝛ diſgregari. Nã ꝛ alioꝝ aſtroꝝ participatiões nõ exñtes calide ꝛ frigide ſm paſſiuaꝫ caliditatẽ ꝛ frigiditatẽ, tales tñ his que hic ſunt diſpõnes imprimũt. ſic illuminata igit a ſole luna lumẽ ad nos mittẽs, ipſa qdẽ nõ caleſit paſſiue neq; diſgregat a lumie. q̃ aũt ſub luna ſunt paſſiue ipſo ꝑticipãt. Hec autẽ nũc dicta ꝛ Alexãder plane cõfeſſus eſt de ethereo ꝛ circulari corpore dicta eẽ, ꝛ nõ adhuc de toto mũdo. quo mõ igit ꝑcedentia de toto mũdo putauit dicta eſſe, vna exñte ſermonũ cõtinuitate. Celũ autẽ ꝛ ſurſuꝫ locũ dixit, non q̃a idẽ putet qd circuꝫ, ꝛ qd ſurſuꝫ eſt. Naꝫ ſurſuꝫ ꝛ deorſuꝫ ſunt vltima recte linee inuicẽ oppoſita, ꝛ eſt ſurſuꝫ locꝰ, ad quẽ ferunt leuitatẽ hñtia corpora, ſicut deorſum ad quẽ grauia. Sꝫ aut opinioni multoꝝ ↄſentire voluit vocantiũ ſurſuꝫ id qd circũ, aut q̃a et qd ſurſuꝫ ꝑxime id qd circũ ſupiacet. Quare nõ irrõnabilr vtiq; ꝛ ipm dicetur ſurſuꝫ. hactenus igit que in ꝑmo libro de celo principaliter ꝛ ſecũdarie, de mũdo dicta ſunt concluſit.

Vide in Timeo vbi loquitur ad deos factos ſm aſtra mota vel terras q aſtra eẽ deos putauerũt ſicut pſalmi Caldei ꝛ alij: vt dicit Phylon i libro ſuo de mũdo ſic illud deus deoꝝ loquutus eſt.

¶ Adhuc autẽ ſine labore, ꝑpter neq; vna indigere violenta neceſſitate, que detineat ꝓhibens ferri aptum natuꝫ ipſum aliter. Omne eniꝫ tale magis laborioſuꝫ, quanto qdẽ vtiqꝫ ſempiternius ſit. ꝛ diſpõnis optime expers. Propter qd quideꝫ neqꝫ ſm antiquoꝛuꝫ fabulam ſuſpicãdũ habere, qui dicũt ab Athlãte quodam ipſi opus eẽ, ad ſalutem. Videnť enim ꝛ hũc cõſtituentes ſermonem eãdẽ habere ſuſpitionem his qui poſterius. vt enim de grauitatẽ habẽtibus ꝛ terrenis oĩbus, his que ſurſum corporibus, ſubſtituerunt ipſi fabuloſe neceſſitateꝫ animataꝫ. Neqꝫ vtiqꝫ h̃ modo ſuſpicãdum, neqꝫ ꝑpter circũgirationem exiſtẽtem celerioris lationis, ꝓpria inclinatione, adhuc ſaluari tãto tẽpore, queadmodum Empedocles inquit. Sed adhuc neqꝫ ab anima rõnabile, cogente manere ſempiternuꝫ. Neqꝫ eniꝫ aie poſſibile eſſe talẽ vitaꝫ ſine triſtitia ꝛ beataꝫ. Neceſſe enim ꝛ motu cũ violentia exiſtẽte, ſiqdeꝫ mouet ferri apto nato primo corpore aliter. ꝛ mouere cõtinue ſine vacatiõe eẽ, ꝛ ab omni remotũ robore prudenti, ſiqdem neq; vt aie mortaliuꝫ aĩaliũ eſt reges, circa ſomnũ facta corporis remiſſio, ſꝫ neceſſariũ ſuſtẽtãtis Ixionis cuiuſdã factuꝫ detinere ipſaꝫ ſempiternã ꝛ incõteribilẽ. Si itaq; queadmodũ diximus cõtingit, dicto habere mõ de prima latiõe, nõ ſolũ ipſiꝰ de ſempiternitate ſic exiſtimare melius, ſed ꝛ diuinationi ei, que de dijs, ſolum vtiq; habebimus, ſic confeſſe enũtiare cõcordes ſermones, ſed talium quidem ſermonũ ſatis ſit nunc.

¶ Poſtq̃ ↄcluſit que in ꝑ libro oſtẽſa ſunt ſm q igenitũ ꝛ incorruptibile eſt celũ, ꝛ ſupeminẽs oi mortali difficultati, hinc iam oſtẽdit, q ſine labore nãlis ꝛ nõ violẽtus, neq; ex neceſſitate eſt ipſoꝝ circularis motꝰ, ꝛ ꝑmanens in ſeipſo. Bene aũt ipſi neceſſario [violẽtũ] appoſuit, q̃a nõ oẽ qd eſt neceſſariũ eſt vi, que eniꝫ eterna ſunt ex neceſſitate qdẽ ſũt, nõ tñ vi. Oñdit aũt q ſine labore, ꝛ ſm nãm hꝫ circularẽ motũ ſic. Celũ nulla idiget violẽta neceſſitate, q̃ ipm ferri aliter, ceu ſunt ea q̃ hñt inclinatiões ad deorſuꝫ, ꝓhibeat ipm circulo moueri faciens. qd aũt nulla violẽta nec̃itate ad ſui motũ idiget, illaborioſũ hꝫ motũ. Celũ g̃ ſine labore, ꝛ ſm nãꝫ mouet circulari motu, ꝛ q qdẽ id qd nulla tali idiget nec̃itate ſine laboꝛ moueat, oſtẽdit qdẽ ex eo q idigẽs nec̃itate laborioſum ſit, ꝛ diſpoſitionis optime expers. Nam optima diſpoſitio non ſm violẽtam neceſſitatem, ſed ſm eam que ſm naturã, ineſt ꝑfectionẽ, nõ ſolũ aũt violẽtũ laborioſuꝫ ẽ, ſꝫ etiaꝫ laborioſum eſt violentum. ſi igitur laborioſuꝫ vio- Com. 3m. Minor. Maior.

lentum eſt quod non indiget violenta neceſſitate, illaborioſum vtiq; erit. Qd' autẽ cęlum non indigeat violẽta neceſſitate, palam quidem etiam ex eo eſt ꝙ diuinum exiſtens, optimaꝫ habet diſpoſitionem. Et quod optimam habet diſpoſitionẽ, non indiget violenta neceſſitate, ſiquidẽ eo q̃ violẽta indigẽt neceſſitate, expertia ſunt optimę diſpoſitionis naturalis. Itẽ hoc conſtat ex eo, ꝙ pro cauſa ponentes neceſſitatem quandã talis cęli motus ⁊ manſionis. nihil certi dicunt. Nam quidam fabuloſam inducunt neceſſitatem cur non cadit cęlum, ſed ſurſum manens ipſum circũferatur, ſicut Homerus Athlantem dicens. Athlans autem cęlum extenſum ſuſtinet neceſſitate, ⁊ habet colũnas ipſe lõgas, q̃ terrę cęliq; orbẽ habẽt. Quidam autem naturalem neceſſitatem pro cauſa ponunt. cur non feratur deorſum. ſ. circũgirationem pręualentem proprię inclinationi ipſius. quę in inferior eſt. ſicut Empedocles, ⁊ Anaxagoras dicunt, alij autem animatam neceſſitatem aiunt, anima ipſius cogẽte ęternum manere motum talem, ſicut Plato in Timęo dicere videbatur de anima cęli. hęc ex medio ad extremũ cęlum omniquaq; complexa. incepit inceſſabilẽ ⁊ prudentem vitam ad omne tempus. Sed ꝙ quidem de Athlante fabula, nullam definitaꝫ certamq; neceſſitatem inducat, ⁊ ꝙ qui ſtatuerunt ipm̃ videbantur ⁊ ipſi putare, grauitatem terreſtrem habere cęleſtia, ⁊ propter hoc indigere aliqua neceſſitate animata, detinẽte ipſa perſpicuum eſt. Si igitur oſtenſum eſt, neq; grauitatem habere, neq; leuitatem cęleſtia. palam ꝙ diſtrahens vtiq; erit fabula, propter ſuſpitionem grauitatis ficta. ſed ſi quideꝫ fictio humana hęc quę ſm̃ Athlantem eſt, ex ſuſpitione grauitatis ficta redarguta eſt in veritate ſuperflua eo ꝙ neq; grauitatem neq; leuitatem cęleſtibus ineſſe demõſtratũ eſt. Si autem fabula eſt diuinum aliquid occultans in ſeipſa, ⁊ ſapiens, dicatur ꝙ Athlas vnus quidem eſt ⁊ eorum tartareorum qui circa Bachuꝫ ſunt qui eo quod nõ attendebat ipſi perfecte, hoc eſt non ſm̃ ſolam tartareã congregationem operabatur circa Bachi operationeꝫ, ſed declinabat aliqualiter, ⁊ ad Iouialem continentiam, ſm̃ ambas proprietates operatur circa maximas mundi partes diſcernens quidem ⁊ ſurſum tenens cęlum a terra, vt non confundantur ſuperiora cum inferioribus. vt eniꝫ ſubtilis aliquis nobis intellectualis diſcernit ſm̃ rationem ignem primum, ⁊ ignem alterum feſtinantẽ miſceri. diſcernens autem ſequeſtrata rurſus ea inter ſe cõiungere tentat. cum etiam columne ſimul vtrãq; habeãt virtutem, diſcretiuamq; ſimul ⁊ continuatiuam eorũ q̃ ſupra poſita ſunt cum inferius poſitis. Sed neq; propter celerem ętherei corporis circũgirationem, minorata ea quę ſm̃ propriam inclinationem, grauem exiſtentem latione ipſius cęli ⁊ terrę, cęli motus ęternus permanet, ⁊ terrę in medio ſtatio, vt Empedocles videbatur dicere, ⁊ Anaxagoras, ⁊ Democritus. Quãuis enim grauitatẽ habeat ęthereum corpus, tamẽ celeriori exiſtente circulatione q̃ ſm̃ inclinationem ad deorſuꝫ, ⁊ pręualente illa, manere in eiſdem locis, terram quideꝫ in medio ſtantem, cęlum autem in giro motum, ſicut aiunt, eam quę in phiala aquaꝫ non effundi, circũgirata phiala, ſi velocior circũgiratio fiat latione aquę ad deorſum. Hoc igit̃ improbabile/ait/ſeꝫ tanto tempore ſaluari hęc, ſic ſe habentia p̃ter naturam. Pauco quidem tẽpore, veriſimile erat, ſufficere vim paſſam eam quę ad deorſum inclinationẽ, ad ſemper autem impoſſibile. quare neq; moueri ſemp̃ ſic poſſibile erat, ſiquidem grauitatem habentia ad deorſum rapi nata erant. Sed ⁊ tertium abſurdum. ſ. dicere a proprie anima coactum diuinum corpus, manere ęternaliter motum, aut ab anima cogente manere ęternum eum, qui in ipſo motum. Nam ⁊ quod ſm̃ violentam neceſſitatem fit, ęternum eſſe eſt impoſſibile, pręter naturã enim hoc, quod autem pręter naturaꝫ eſt, eius quod ſm̃ naturam eſt, cum ſit excidens non ęternum. oportet eniꝫ eſſe ⁊ hoc ſm̃ naturam, ⁊ ſimul ambo eẽ, impoſſibile eſt ſic quidem in eo quod mouetur impoſſibile inſinuauit, per hoc ꝙ non eſt rationabile, manere ęternum ab anima cogente factum. Deinde autem ⁊ a mouente anima ꝙ neq; hac ratione poſſibile eſſe talem vitam ſine triſtitia ⁊ beatam, ſed ſine vacatione, ⁊ remotam ab omni robore prudenti, ſiquidem aliter apto nato ferri primo corpore, puta ad medium, anima cuꝫ violentia, aliter ipſum moueri cogit circulariter motum. Non enim q̃d mouetur ſolum eo qui p̃ter naturam, ⁊ violento motu, laborat, ſed ⁊ mouens ipſo, ⁊ maxime ſi continue ⁊ ęternaliter moueat. Nam ſemel quidem ⁊ ſi moleſtum ſit, tamen tolerabile eſſet ſi labor pręmentis remitteretur, cõtinue autem ⁊ ęternaliter intolerabile, ⁊ multo deterior talis vita, q̃ quę animarum, quę in animalibus mortalibus, ſi ipſe quidem, ⁊ ſi aliter apta nata moueri propria corpora, ſm̃ prędominantem inclinationem eorum, quę in ipſis elementorum, aliter moueant vim inferẽtes, tamẽ ceſſant a tali operatione, ſm̃ ſomnos ⁊ alias animalium quietes. Cęleſtium autem animę, ⁊ ſm̃ hoc diuinę exiſtentes, nunq̃ habebunt eius quod p̃ter naturam mouere requiem. prudens autem robur. Alexander/ait/ſpeculatiuam operationem intelligi, propterea quod indiget maxime ſpeculatiuis intellectibus ⁊ tali robore prudenti, ſed videtur robur quidem id quod in mouendo corpore, dicere Ariſtoteles, ſed illud [prudens] appoſitum, propter id quod a Platone dictum fuit. ſ. incepit inceſſabilem ⁊ prudentem vitam ad omne tp̃s, ſicut ⁊ illud Ixionis cuiuſdam fatum detinere ipſum ęternum ⁊ incõterſibilem. nam ⁊ hoc mihi videtur proiectum eſſe ad illud Platonis dictum quod dicit. Hęc ex medio ad extremum cęlum omniquaq̃ complexa, incepit inceſſabilem ⁊ prudentem vitam ad omne tempus. Hoc eni mihi videtur proferre Ariſto. per hoc, ſed neceſſariũ Ixionis cuiuſdam fatum, detinere ipſam ęternam ⁊ incontexibilem, ⁊ quę quidem ſm̃ Ixionem fabula dicit ſuppo ni nuptijs Iunonis Ixionem, nebulam autem formataꝫ pro ſeipſa ipſi approximari. cõmixto autem ipſo nebulę, genitum fuiſſe centaurum. Iupiter autem cum cognouiſſet de Iunone, trocho illigauit Ixionem vt inceſſabiliter ſuper ipſum ferretur. Potte autẽ ſignificabit vtiq; fabula ſuperponi quidem politicę ⁊ regali alicui prouidentię Ixionem. Iuno autem quę talis ſpecies vitę, idi gnum autem cũ videretur ſm̃ inſtar Iunonis idolo cuiſdaꝫ materiali ⁊ obſcuro, talis imperij circũcadere, quod quidem nebula inſinuat, aer exiſtens obſcurus, ⁊ materialior, huic etiam complexę ſpecies, genuiſſe quidẽ nullam rationalium ⁊ irrationalium operationem. Alligari autem ab eo qui ſm̃ dignitatem omnibus diſtribuit, conditore deo in rota fati, ⁊ generationis quam impoſſibile eſt immutari, ſm̃ Orpheum non deos illos miſertum, quibus inſtituit Iupiter circulo malignitatis variari ⁊ inuolui humanas animas. Quoniam autem Alexãder Aphrodiſeus, in alijs quidem melius (vt eſtimo) q̃ alij Peripatetici videtur attigiſſe Ariſtotelis ſermones, in his autem quę aduerſus Platonem ab Ariſtotele dicuntur, non adhuc videtur mihi ſeruare intentionẽ contradictionis Ariſtotelis, propoſitam ad apparens verborũ Platonis, ſed maligne aliqualiter obuians aduerſus ipſum, qui non ſolum apparens refellere nititur ne

Homerus Odiſſee p̃mo libro.

Verba Platonis in Timeo/ſed lege Plotinum in ſuo libro de celo.

errent ſimpliciores, ſicut ⁊ Ariſto. fecit. ſed ẽt intellectũ criminatur diuini Platonis, ⁊ conatur concluſionẽ concludere, ex verbis quę neq; ad apparens ſępe ſequitur. Age ⁊ hõ dilectam deo ⁊ Ariſtoteli veritatẽ inſtituens, verba Alexãdri de alę motu, tanq̃ Platoni apparẽtia ꝓponẽs, diſcutere conabor, ꝓp eos, qui ſuperficialius verbis ipſius occurrunt, ⁊ periclitanẽ ex ipſis criminoſe ſe hẽre ad dogmata Platonis. Idẽ aũt dicere ⁊ ad dogmata Ariſto. ⁊ ad diuinam veritatem. Dicit ergo Alexander hęc ſuis verbis ſequentibus talẽ rationẽ. Erit vtiq; oſtendere ſm Platonem deorum animas in deteriori parte eſſe, q̃ illas quę in corporibus mortalibus ſunt, quare ⁊ animaʒ mundi, ſi quidẽ melius eſt omni animę ſine corpore eſſe. hęc autẽ nunq̃ ſine corpore erit exiſtẽte poſt generationem ęterno ⁊ inceſſabili motu, vt ait, moto ab ipſa, quę videbitur ad violẽtiã mouere. etenĩ ſi non ſimile mundi corpus eſt, his quę aliorum animalium ſunt, eo ꝙ hęc ſunt cõpoſita, tamen melius illi eſt ſeiuncta eſſe q̃ cum corpore. Vniuerſaliter autem ſm eos qui aſſerũt circulariter mobile corpus, aut de quatuor eſſe aliquod, aut ex quatuor, diuino motu circulari, qui non eſt ipſi ſm naturam, ſm animam mouetur, quibus prius dictum incõueniens accidet. In his itaq; ⁊ ſi Ariſto. ipſe cęlum ęternum exiſtens animatum eſſe velit. plane in hoc libro dicens. Cęlum autem animatũ ⁊ habet motus principium, ⁊ procedens iterum ait. Sed nos vt de corporibus ſolum ipſis, ⁊ vniuerſalibus ordinem quidem habentibus inanimatis penitus ratiocinamur. Oportet aũt exiſtimare tanq̃ ipſis participãtibus operatione ⁊ vita. Et Alexãder adiecit his, qualiter adhuc ſm Platonem, deorũ animas, ⁊ animam mundi, in deteriori fato ordinatas eẽ/ait/q̃ quę in corporib⁹ mortalibus ſunt, ſi quidẽ melius eſt ſine corpore eſſe, iſte autem nunq̃ ſine corpore erunt, ęternis exiſtẽtibus ipſis, ⁊ ſemper animatis. Hęc enim non ſoli Platoni videbãtur, ſed etiam pręcipuo Platonis auditori Ariſtoteli, ⁊ Ariſtotelis ſequaci Alexãdro. Quomodo autem melius eſt diuinis animabus ſine corporibus eſſe: ſi nunq̃ ſortientur etiam ſm ipſum melioris vitę diſpoſitioneʒ, ſiquidem corpora ipſaꝝ ſunt ęterna. Item quõ auteʒ animabus mortalium animaliũ diuinas comparans in deteriori ſorte /ait/ipſas eſſe, qñ illas ſm Platonem dicentem ſemper coexiſtere diuinas animas cum corpore, ſi etiaʒ animas quę in corporibus mortalibus ſunt enthelechias inſeparabiles a corporibus iſte exiſtimat. vnde Ariſto. valde improbabiliter in talibus exponit. De autem non tanq̃ Platonẽ dicentem ab anima moueri cęlum Ariſto. accuſet perſpicuum eſt, ſi quidem ⁊ ipſe animatum dicit cęlum. habẽs motus principium in ſeipſo videlʒ animam. nam de hac erat ipſi ſermo. Sed cum dixiſſet Plato de anima [hęc ex medio ad extremuʒ cęlũ, omniq; applicata incepit inceſſabilem ⁊ prudenteʒ vitam] veritus fuit ne quis coextenſionem ⁊ coapplicationem audiens, corporalem quẽdam ⁊ violentum, ſm impulſionem factum ſuſpicaretur animalem motũ, corporis non apti nati ſic moueri, ꝓpter qḋ ⁊ Ixioneʒ produxit. Quod xõ neq; coextenſam eſſe cuʒ corpore animam/neq; coapplicatã eſſe corporaliter putauit Plato. manifeſtat dicens, ꝙ corporeum omne intra ipſam cõditor ędificauit, tanq̃ ipſum in anima locatum. De etiã neq; putet violenter ab anima circulariter moueri cęlũ. Plato, ſed naturaliter, quãuis ex omnino extremis quatuor elementis ipſum ꝯſtare velit, addiſcens vtiq; ex eo, ante animationem illum hęc ſumpſiſſe de motu corporis proprium, ſed ipſorum ſeptem, cum qui circa intellectum, ⁊ prudẽtiam maxime exiſtit. Propter qḋ ⁊ ſm eadem in eodẽ in ſeipſa circũducens, fecit circulariter moueri cęlũ, aialiter ab anima motũ. ⁊ inter omnes (vt eſtimo) magis Ariſtoteles eaʒ, quę in timęo de his eſt ſententiã nouit, qui ẽt compendium vt ſummam timęi ſcribere nõ renuit. At xõ ab aliqua anima Alexãder/ait/ vi mouebitur qḋ circulariter mouetur corpus. Oportet enim ſi debeat anima mouere vi, cum corpore ipiaʒ eẽ. impoſſibile eniʒ vi moueri corpus ab aliquo ſine tactu ⁊ reſiſtentia, hęc autem corporalia ſunt, oportebit ergo cum corpore ipſam eſſe, per qḋ motum, ⁊ ipſa mouebit qḋ circulo mouetur pręter naturam, ⁊ palam qḋ etiaʒ ipſius corpus circulo mouebitur, vt ſimul circũferat illud ⁊ vi cieat, cum non ſit natum ſic moueri. Soluʒ enim ſic regularem ⁊ ęternum motum ipſum mouebit circulariter. Sed qḋ mouetur ſm eam quę in ſeipſo animaʒ, continue ⁊ ſm naturã ſemper mouebitur, nam qḋ ſm propriam animã ſic mouetur, ſm naturam mouetur, ſi autẽ hoc, illud vtiq; erit qḋ circulariter mobile. Hęc Alexãder per verba dicens, quo modo non attendit, ꝙ nihil prohibet cęleſte corpus ſm propriam animam circulariter motum ſm naturam moueri? Quę autem conſequẽter ab Alexandro dicũtur, ampliori vel non minori attẽtione digna puto, quã ea quę dicta ſunt. Quęſiuimus eniʒ/ait/ Alexander quũ peruenimus ad breues ſecundo loco interꝑtationes, quo motu anima mouet circulariter mobile corpus. ſi quidẽ circulariter natura mouetur, ⁊ quęſtio quidem neceſſaria eſt, ⁊ omnino debita ꝓpoſitio. Solutiones autẽ conſiderandũ eſt. Iuliani quidem/ait/Tralliani opinio erat, motus qui ad dextram cauſam ipſi animam eſſe, ⁊ regularis ⁊ ordinati. Herminus autẽ huius qḋ eſt in infinituʒ ipſum moueri animã dicebat cauſam, nullum enim corpus finitũ habere ſua natura virtutem motus ad infinitum. Et huic quidem attenderat Alexander dicens huius qḋ eſt in infinitum moueri, non propriam animam cauſam eſſe, ſed primũ mouens. ⁊ ſi vſq; ad hoc deduxit ſermoneʒ, bene vtiq; (vt eſtimo) dixit. ſicut eniʒ motus ab anima ꝓpter ipſaʒ per ſe motricem ipſius virtutem eſt, ſic infinituʒ imoueri ⁊ ſemper ſm eadem, ⁊ eodem modo, ⁊ circa eadem ⁊ in eodem, ⁊ quęcũq; talia, ab imobili intellectuali cauſa conueniunt cęlo. Iſte autẽ ad ſuuʒ ſtudium propoſitũq; deducens ſermonẽ, dicendo ꝙ eius qui ad infinitũ motus eſt, primum mouens eſt cauſa, ſubiunxit. Nam propria anima ſm ſpeciem ⁊ virtutem magis eſt, ſiquidem enthelechia eſt. quare ſm prędicta non eſt poſſibile, hãc in infinitum mouere vniuerſum, cum ſit virtus finiti.

¶ Sed qḋ quidem quãuis enthelechiam dicat animam Ariſto. duplicem nouit enthelechiam, hanc quidem inſeparabilẽ, hanc autẽ ſeparabilem, ⁊ qḋ animam maxime rationalẽ tanq̃ ſeparabilem enthelechiam dicat in his quę de anima, a multis ⁊ pręclaris viris oſtẽſuʒ eſt.

¶ Ad Iulianum auteʒ cum nihil dicat Alexander, dicendũ eſt ꝙ ſi eius qui ad dextraʒ motus, anima eſt cauſa. vʒ. ſphęrę inerrabilis motus. hẽ enim a dextra mouet, ⁊ alias ad idem circũducit, animę igitur ſphęrarũ, quę dicuntur erraticę, quo motu mouent ipſas? Naʒ eo quidem motu qui ad dextram eſt cum non erratica ſimul mouẽtur, ſi autẽ mouentur eo motu qui ad ſiniſtram. ſ. proprio, dubitatio manet, quęrẽs quo quideʒ motu mouet natura, ⁊ quo anima, ⁊ ſi eo qui eſt ad dextrã motu. ſ. qui ab oriente, qui eſt ſphęrę inerrabilium aſtroꝝ animę mouet, quali motu natura mouebit eandẽ? Nos auteʒ/ait/ Alexãder, conabimur oſtẽdere diuini corporis, non aliã quidem eſſe naturã, aliam autẽ animam, ſed vt

In timęo vide hęc.

Opinio Iuliani.

Vide Simplicii. 2. phyſi. in trac. de nã.

grauitas terrę eſt, ⁊ ignis leuitas. vt enim hęc dicētes naturas moueri, ſm has virtutes moueri dicimus, ⁊ nō eſt aliquis ipſoꝝ pręter eum qui ſm naturam, qui ſm proprias virtutes motus eſt, ita ⁊ naturā diuini corporis rationabile videbať etiā eſſe virtutē ſm animaʒ. Naʒ quę alia pręter hanc erit natura ipſius? anima enim ꝑfectior eſt natura ipſa, rationabile autēʒ eſt perfectioris corporis, ⁊ naturā eſſe perfectiorē, proinde ſm naturam ⁊ animam, eſt circulariter mobile. ¶ Quō igitur hęc conſonāt Ariſtotelicis dogmatibus? Si quidē Ariſto. plane quidem naturā aliud eſſe ⁊ aliud animā vult. hanc quidem in ſcđo de naturali auditu diffiniens, principiū motus ⁊ quietis in quo eſt: Hanc aūt in ſcđo de anima enthelechiā corporis phyſici organici potentia vitam habentis. ſi igitur omnis anima naturalis corporis eſt enthelechia, ⁊ aliud quidēʒ naturale corpus eſt, ⁊ aliud enthelechia hęc, ⁊ maxime illa quę ſeꝑabilis eſt, quō vtiqꝫ idem erit natura ⁊ anima? Sed iſte inſeparabilē enthelechiam putans animā, quēadmodum ⁊ natura inſeparabilis eſt, a naturali corpore, ⁊ in idem aliqualiter venit cum forma, cōmiſcuit naturam ⁊ animā, vtriqꝫ enthelechię nomen conuenire putans, ꝓpter qđ virtutem animam ⁊ naturā eadem eſſe putauit. Item cum ſic plane dicat Ariſto. ꝙ nos vt de corporibus ſoluʒ ipſis inanimatis cęleſtibus ratiocinamur. opʒ autēʒ exiſtimare tanꝗ participātibus ipſis operatione ⁊ vita. ⁊ ſi animata corpora ſunt naturalis, natura autē in illis anima, vt iſte dicit, quę igitur opportunitas apponendi operationeʒ ⁊ vitam animalē: hęc enim eſt quę operatur, ſed hęc quidē, (vt eſtimo) manifeſta. Quęrendū autēʒ nihilominus relinquitur, quo quidēʒ motu mouet natura, cęleſte corpus, ⁊ quo anima. Et dicendū (vt eſtimo) ꝙ natura ſm ſe nō eſt ſufficiēs mouere perfecto ⁊ per ſe naturali locali motu. neqꝫ enim motus qui ſit quatuor elementoꝝ, ſm eaʒ quę ad totum eſt inclinationē, perfectus motus eſt, ⁊ ex ſe naturalis, tanꝗ inexiſtente mouente, ſed caſui magis aſſimilatus, aut tractui cuidam, ſm eam quę totalitatis inditam parti virtutē effectus, neqꝫ enim habent hęc in ſeipſis, vt naturalia ſoluʒ principaliter mouens. natura enim non exiſtens ex ſe mobilis aliunde mota mouet, ꝓpter qđ non magis mouere ꝗ moueri dicitur, diceretʒ vtiqꝫ qđ partes quidē a totis abſtractę, ⁊ ab ea quidēʒ ꝗ̄ in toto animatione, ēt perfecta natura priuatę ſunt. naturam autē habere dicitur, ſm ꝙ nate ſunt iteruʒ copulari toti mote. Totū autē naturaleqꝫ ⁊ animatum ab anima ꝓprie mouetur per mediā naturam. Natura enīʒ vita quędam eſt, in ſubiecto corpore idoneitatis exiſtens ⁊ aptitudo admoueri corpora ab anima, ⁊ per ſeipſam mediam animę virtutem motiuam in corpus traducēs. ⁊ hęc quidē etiam Ariſtoteli viſa ſunt, ſiquidē animam enthelechiam corporis nālis / ait / ⁊ ſi quidem in ſequentibus in quibus / ait / alioꝝ autēʒ in nullo videmus vnde principiuʒ motus, ⁊ iterū, nobis autē quoniam determinatum eſt prius, ꝙ in habētibus principium motus, tales virtutes inexiſtunt. Principiuʒ motus habere plane animā habentis dicit, ⁊ nō naturalis, vt Alexander exponit, quę etiam Platoni ante Ariſtotelem videtur. Si quidem in decimo legum, motā quidem ab altero ⁊ mouentem alia naturaʒ eſſe / ait / ſm ipſius moueri aptitudinem, ſed non ſm mouere ſubſiſtentem. quare ſi quis dicat, quo quidē locali motu natura, quo autē anima mouet cęlum: Dicemus ꝙ anima per mediā naturā, cęlum circulo moueri facit, vno quidē exiſtente ⁊ eodem motu. ſed a natura quidem habente per ſe naturaleʒ ⁊ non violentam ⁊ ſm ipſam idoneitatē admoueri, ab anima autē tranſitiuam operationē, ad quā erat aptum natum ꝓpter naturā, ſicut ab intellectu ſemper ⁊ ſm eadēʒ ⁊ in eodē circūferri. ab his enim ⁊ ab intellectu elegiētibus animalem motū, qui per naturam inſidet corpori efficiturqꝫ ⁊ ad ſimilitudineʒ intellectualis operationis reſtituitur, ꝓpter qđ ⁊ diuinus Plato cuʒ quęſiſſet cur circulariter mouetur cęlum, quia intellectuʒ imitatur / ait. Sed talium quidem ſermonum ſatis ſit nunc. Sed ſm Ariſt. oſtenſo ꝙ ſm nullum moduʒ dictoꝝ, poſſibile eſt eſſe violentum cęli motum, ſed ſm naturā ſe habere neceſſe eſt, ſi quidem ęternus eſt, induxit ꝙ etiam ęternitati vniuerſi hoc conſonat. ſ. non violentū, ſed ſm naturam habere motum. Iteʒ cōſonat diuinationi quā habemus de diuino vniuerſo ꝙ illaborioſum ipſum opʒ eſſe, ⁊ in vigore ⁊ in beatitudine permanere. Solum enim ſic habebimus vtiqꝫ ſine repręhenſione conſonos aſſignare ſermones, ſi dicamus non violentū, ſed ſm naturaʒ ipſius factū. Diuinationem autē vocauit cōmunem hanc conceptionē, quā habemus de illaborioſitate ⁊ beatitudine diuini, q2 hęc melior eſt ſcientia per demōſtrationeʒ, firmiſſima ⁊ irredarguibilis eſt. Tales enim ⁊ demonſtrationes ſm diuinā notitiā ſupra omnē demonſtrationeʒ prouenientes cum fide inuariabili.

Innuitur in Alex.^m ꝙ ẽt facit .2. phyſi.

Opinio Alexandri de aīa apparet in 2° ſuo libro de anima.

Vide .2. phy. qđo idē dicit in quadaʒ digreſſione.

¶ Quoniam autē quidam ſunt qui dicūt eſſe aliquid dextrum ⁊ ſiniſtrum cęli, quemadmodum vocati Pythagorici. Illorū enim iſte ſermo eſt, conſiderandum vtrum hoc ſe habʒ modo vt illi dicūt, aut magis aliter. Si quidem oportet adaptare toti corpori hęc principia, confeſtim enim primo ſi dextrum exiſtit ⁊ ſiniſtrum, adhuc prius priora exiſtimanduʒ exiſtere principia in ipſo. Determinatum eſt quidē igitur de his, in his quę circa animalium motus, propter propria naturę illorum eſſe. Manifeſte enim in animalibus exiſtentia videntur, his quidem omnes tales partes. Dico autem puta dextruʒ ⁊ ſiniſtrum. His autē quędam, plantis autē ſurſum ⁊ deorſum ſoluʒ. Si autē oportet cęlo adaptare aliquid talium, ⁊ primum quēadmodum diximus inanimalibus exiſtens, rationabile exiſtere in ipſo. Tribus enim entibus, vnūquodqꝫ talium principiuʒ quoddā eſt. Dico autē tria, ſurſum ⁊ deorſum, ⁊ anterius ⁊ oppoſitum, ⁊ dextrum ⁊ ſiniſtruʒ. Has enim diſtenſiones rationabile exiſtere corporibus perfectis omnes. Eſt autēʒ ſurſum quidem, longitudinis principiū, dextrū aūt latitudinis, anterius autē profunditatis. adhuc aūt aliter ſm motus. Principia enīʒ hęc dico, vnde incipiunt primo motuʒ habētibus. Eſt autem ⁊ ſurſum quidem augmētatio, a dextris autē qui ſm locuʒ, ab anterioribus autem qui ſm ſenſum. Anterius enim dico in quo ſenſus. propter quod ⁊ non in omni corpore ſurſum ⁊ deorſum, ⁊ dextrū

⁊ ſiniſtrum, ⁊ anterius ⁊ poſterius, querendum, ſed queccunq̧ habent motus principiuz in ipſis, animata entia. Inanimatorum enim in nullo videmus, vnde principium motus. hec quidem enim omnino non mouentur, hec autem mouentur quidem. ſed vndiq̧ ſimiliter, puta ignis ſurſum ſolum, ⁊ terra ad medium. Sed in his quidē dicimus ſurſuz ⁊ deorſum, ⁊ dextrū ⁊ ſiniſtrum ad nos referentes. Aut eniz ſm noſtras dextras, quēadmodum diuinatores, aut ſm ſimilitudinē noſtri, quēadmodum que ſtatue, aut que cōtrario habentia poſitionem. Dextrū quidez enim qđ ad noſtram ſiniſtram, ſiniſtrum autem contrarium, ⁊ poſterius qđ ad noſtruz anterius. In ipſis autē his nullam videmus differentiaz. Si enim econtrario vertantur, cōtraria dicemus dextra ⁊ ſiniſtra, ⁊ ſurſuz ⁊ deorſuz, ⁊ poſterius ⁊ anterius. Propter quod ⁊ Pythagoricos vtiq̧ quis mirabit, quia duo ſola hec principia dicebant, dextrū ⁊ ſiniſtrum, quatuor autem dereliquerunt, nihilominus principia entia. Nihil enim minorem differentiam habent que ſurſum, ad que deorſum, ⁊ que anterius, ad que poſterius, q̄z dextra ad ſiniſtra, in omnib⁹ animalibus. Hec quidem enim virtute differūt ſolum, hec autez ⁊ figuris. Et ſurſum ⁊ deorſum omnibus animatis ſimiliter, ⁊ animalibus ⁊ plantis. Dextrum autē ⁊ ſiniſtruz nō exiſtit in plantis. Adhuc autez vt longitudo latitudine prior, ſi ſurſum longitudinis principium, dextrum autē latitudinis principiū, prioris autem principiuz prius, prius vtiq̧ erit ſurſum dextro ſm generationez, quoniā multipliciter dicitur prius. Adhuc autem ſi ſurſum quidem eſt vnde motus, dextruz autem a quo, anterius autem ad quod, ⁊ ſaltez vtiq̧ ſic habebit quandam virtutem principū, qđ ſurſuz ad alias ſpecies. Ideoq̧ quia derelinquunt principaliora principia, iuſtuz eſt ipſos increpare, ⁊ quia hec in omnibus ſimiliter putabant exiſtere.

Com. 4 ¶ Cum dixiſſet de toto celo ꝙ ſimplex, ꝙ quatuor elemētis ſupereminens, ꝙ circulariter mobile, ꝙ ingenituz ⁊ incorruptibile, ⁊ inaugmētabile, ⁊ inalterabile, ⁊ impaſſibile omnis mortalis difficultatis, adhuc autem illaborioſum, tāquaz motum non violenter, ⁊ ſm naturam, ⁊ communiuz de ipſo conceptuum, tanq̧ de deo numine afflatus meminiſſet. Eteniz primum celum, ⁊ aſtra in celo, deos vocauerunt antiqui, ⁊ ab his deuenerunt in cognitionē conditoris, ⁊ aliorum diuinoꝝ ordinum. Hec igitur cum dixiſſet, merito iam de partibus celi, ꝓponit

[illegible]

docere. Duplices autē partes, he quidem ſm ſe vt ſphere, ⁊ aſtra, he autem ad aliquid ⁊ ſm habitudinem, vt dextrum ⁊ ſiniſtrum, ⁊ anterius ⁊ poſterius, ⁊ ſurſum ⁊ deorſum. Duplr autem ⁊ hec conſiderātur, ſm poſitionem, ⁊ ſm motum, ⁊ de primis diſputat que ſm habitudinem, ꝓpter qđ multis quidem dubium videbat̄, num celum prorſus habeat hec, ſimplex cum ſit ⁊ omiomeꝝ. Pythagorici aūt dextrum ⁊ ſiniſtrum, poſuerunt in decem coniugationibus, quas omniuz cōmunia principia dicebant, quare ⁊ celi. Si igitur, ait, in omiomero ſcz ſimilari corpore celi. i. vniuerſi, qđ ſm celum determinatur, hec oportet principia intueri, que ſm dextrum ⁊ ſiniſtrum ſunt, conſiderandū vtrum hec ſe habeāt eo, aut modo, vt Pythagorici dicūt, aut magis aliter, vt nos intelligimus. Tribus enim exiſtentibus corporis dimenſionibus, longitudine, latitudine, ⁊ profunditate, ⁊ duobus vltimis, ſm vnamquāq̧ dimenſionē, tres ſiunt cōiugationes diuerſe, in corporibus animaliū. Longitudinis quidē enim vltima, ſurſum ⁊ deorſum ſunt. latitudinis autem dextrum ⁊ ſiniſtrum. profonditatis aūt anterius ⁊ poſterius. Et eſt qđ quidem ſurſum, longitudinis principium, dextrū autem latitudinis, anterius aūt profunditatis. principia autem motuum hec. Ab his enim incipiunt primo motus in habētibus ipſa, hoc eſt in animalibus. A ſurſum quidem augmentatio. a dextris aūt qui ſm locū motus. ab anterioribus vero, qui ſm ſenſuz, ⁊ maxime ſm eum, qui tendit ad ante. Propter qđ neq̧ in omnibus corporibus, querimus hec principia, ſed in habentibus principiū motus in ſeipſis, ad omnes diſtātias peruenientibus, hec ſunt animata. nam inanimata velut bolus terre, vel ſcintilla, ⁊ ſi habeat motus principium, non animalis, ad omnia procedentis, ſed naturaliter determinati ad vnum. Nam bolus quidem ad medium ſolum, ſcintilla autē ad ſurſum. Et ſi dicimus aliquādo etiam in partibus inanimatis, ſurſum ⁊ deorſuz, dextrum ⁊ ſiniſtrum, ante ⁊ retro, ad nos referentes dicimus. Aut enim dextra dicimus que ſm nr̄as dextras, ſicut diuinatores. nam dextraz auem, que in dextris nobis, ⁊ ſymbolum dextrum ſic dicimus. Aut ſm ſimilitudinē ad noſtras vt in ſtatuis dextram manū dicimus, ⁊ ſiniſtram. Aut que ecōtrario ſe habēt poſitione, vt que contra faciem videtur nobis eſſe, vt in ſpeculis dextruz quidē qđ ſm noſtrum ſiniſtrum, ſiniſtrum autem quod ſm noſtrū dextrum. Inanimatis autez ſemper vnam videmus ſm naturā differentiā. Que eniz ad nos accipiūtur, ſi econtrario vertātur, cōtraria prioribus dicemus quippe dextra ſiniſtra euadit, ⁊ ſurſum deorſum, ⁊ ante retro. Hoꝝ plurima plane nobis Ariſtote. in libro ſe cūdo atq̧ de progreſſu animalium tradidit ad quē ⁊ nūc ſermonē remiſit. Scribit autē in illa ſic. ſurſum quidez ⁊ deorſum partes, omnia habent viuentia. non ſolū enim in animalibus eſt qđ ſurſum ⁊ deorſum, ſed etiaz in plātis. ⁊ paulo poſt. queccūq̧ aūt non ſolum viuūt, ſed etiaz animalia ſunt, talibus inſunt anterius ⁊ poſterius, ſenſum enim habent hec omnia, ⁊ iterum paulopoſt. quecūq̧ autem animaliū, non ſolū ſenſu participant, ſed ⁊ poſſunt facere eam que ſm locum tranſmutationē ipſa per ſeipſa, in his determinata ſunt cum dictis ſiniſtrum ⁊ dextrum. ⁊ ſimiliter cum dictis prius actione quadam ⁊ non poſitione, determinatū vtrūq̧ ipſoꝝ. Quecunq̧ aūt animaliū, quecūq̧ non mouentur ſm locum, vt que appellantur zoophita. i. media inter animal ⁊ plantam. hec non vtiq̧ habebunt dextruz ⁊ ſiniſtrum. His itaq̧ ſic ſe habentibus, tria hic in Pithagoricis reprehendit Ariſtote. Primo quidem ꝙ ſex exiſtētibus talibus dif-

ferentię, duas ſolas iſti aſſumpſerunt. ſ. dextrum ⁊ ſiniſtrū, quatuor derelinquentes. ſ. ſurſum/⁊ deorſum, ⁊ ante/⁊ retro. Secūdo ꝙ principaliores ꝑtermiſerunt. ſ. ſurſum ⁊ deorſum, hęc autē per plura oſtendit argumenta. Primo quidem quia ⁊ in his differentię ſunt euidentes non minus q̃ dextrū ⁊ ſiniſtrū, aut ꝙ verū eſt ⁊ adhuc magis ⁊ naturaliora ſunt hęc, ſi quidē dextrū ⁊ ſiniſtrū. puta dextre manus ⁊ ſiniſtre, ⁊ pedes ſimiliter, nihil ab inuicem ſm figuras differant virtute quidē differunt. Manus enim dextra eſt leua robuſtior. pedum autē ſiniſter quidē adfirmari magis idoneus. dexter autē ad inchoandū motū, ⁊ humerū ſimiliter. ſiniſter quidem adferre pondus, dexter aūt admoueri idoneus, quāuis ſm figuram nihil adinuicem differant. caput autē a pedibus, ⁊ ſumitas arboris a radicibus, ⁊ vniuerſaliter ſuperiora ab inferioribus, ⁊ anteriora a poſterioribus, nō virtute ſolum, ſed ēt figura differunt. Hęc igit̄ imputat Pythagoricis, quia cum ſex ſint principia, iſti duo ſola aſſumpſerunt, principaliores ⁊ magis differentes derelinquentes. ❡ Et ſecūdo/quia cōmuniores ⁊ vniuerſaliores ꝑtermiſerunt. ſi quidem ſurſum ⁊ deorſū omnibus animatis ineſt, ſimilr animalibuſq; ⁊ plātis. ❡ Et tertio/quia priora ſm naturam pręterminttentes, poſteriora aſſumpſerunt. Prior enim longitudo latitudine, ſi quidē ⁊ linea ſuperficie principalior, ſicut ⁊ punctum linea. ⁊ ſi quidem ad longitudinē augmentatio primo fit in animalibus, q̃ ad latitudinē. ⁊ ſi quidem lineam ſuperficies ſecum infert, ſed linea non ſuperficiem. Si igitur longitudo latitudine prior natura, priorū autē natura, ⁊ principia priora. Longitudinis ergo principia hoc eſt qđ ſurſum ⁊ deorſum principijs latitudinis. hoc eſt dextro ⁊ ſiniſtro priora ſunt natura. Sed cum multipliciter prius dicatur, aut poſitione, vt in prius ſedentibus, aut ordine, vt prohemia narrationibus, aut potentia ⁊ honore, vt princeps ſubditis, aut natura, vt quod cointerimit quidem ſed non cointerimit̄, aut tēpore, aut generatione, vt pater filio, ſurſū ergo dextro ſm generationē vtiq; erit prius, quia ad longitudinē augmentatio prima fit in animalibus, q̃ ad latitudinem. Si igitur prior quidem generatur longitudo latitudine, eſt autē longitudinis quidē principium qđ ſurſum, latitudinis autē qđ dextrum, ⁊ principium prioris prius vtiq; erit ſm generationē. ❡ Quarto/pręterea, ſi quidem ſurſū eſt vnde motus nutriendi qui ſm augmentationem ſpecificatur, dextrū autē a quo motus inchoat, ⁊ anterius, id ad qđ aliquid procedit, ꝑncipalior aūt ⁊ magis eſſentialis eſt ſm augmentum motus animali, q̃ motus ſm locum. palam ergo ꝙ etiā ſurſum principaliorem virtutē principij vtiq; habebit, ad alias differentias. Incōuenienter igitur, dextrū ⁊ ſiniſtrū aſſumentes, ſurſum ⁊ deorſū ꝑtermiſerunt. Sic igitur probauit Ariſto. per plura argumenta eos principaliora pętermiſiſſe. Poſſibile autē ex differentia ante poſitionū. ſ. ab hac vnde, ⁊ a quo, ⁊ ad qđ, non prius nunc qđ ſurſū eſt, q̃ dextrū, ⁊ anterius oſtendi, ſed alterum ſolū. ſi enim altere ante poſitiones, altera ēt ſunt quę ſm ipſos dicuntur principia. tertio autē ipſos increpat, aut ſecūdo, ſi quis vt vnū omnia prima accipiat, quia principaliora ꝑtermiſerunt, per eadē dicens probari. tertio igitur contra ipſos, aut ſcđo inducit, quia cōmuniter in omnibus hęc principia exiſtere putabant quę ſm dextrū ⁊ ſiniſtrum, ſunt aliqui in inanimatis non exiſtūt ſm naturā. ⁊ quāuis dicantur in illis tamē ſm eam quę ad nos relationē dicuntur, vt dictū eſt prius. In omnibus autē eſſe dextrū ⁊ ſiniſtrū ipſos dicere accepit ex eo, ꝙ decem coelemētationum, quas omnium cōmunia principia dicebant, ⁊ illud ſm dextrum ⁊ ſiniſtrū accipiunt, non tanq̃ in cęlo ſm excellentiam hęc conſiderantes, quę igitur Pythagoricorum intentio, ⁊ qualiter illis bene dicentibus Ariſto. cōtradixit ad apparens ſermonis oſtendendū eſt. Pythagorici quidem igitur in duas coelementationes, oēs oppoſitiones reducentes, hanc quidem deteriorē, hanc autē meliorem. ſ. boni ⁊ mali, ⁊ denario numero, tanquā omni numero complentes vtrāq;, vnamquāq; oppoſitionē ipſarum decem ſic aſſumpſerunt, tanquā omnes ſui ipſius cognitiones inſinuantes, ⁊ localium igitur habitudinum, dextrū ⁊ ſiniſtrum aſſumpſerunt. Simul qdem, quia bonū ⁊ malum inſinuant hęc. Dextrā enī naturam ⁊ dextram fortunā dicimus ſignificantes bonas, ⁊ ſiniſtras contrarias. ſimul aūt quia in quibus quidem dextrū ⁊ ſiniſtrum eſt, in his ēt ſurſum ⁊ deorſum, ⁊ anterius ⁊ poſterius, vt Ariſto. determinauit, non autē econuerſo. merito igitur ex his, ⁊ alias oppoſitiones locales ſignificauerunt. Nam dextrum, ⁊ ſurſum, ⁊ anterius bonū vocabant. Siniſtrum aūt ⁊ deorſum ⁊ poſterius, malū vocabant, vt ipſe Ariſto. in colectione eorū quę Pythagoricis placuerunt narrauit. Totalis quidē igitur propoſitorū intentio dicta eſt. In ſpeciali autem quādo dicit[his quidem tales partes, dico autem puta, dextrum ⁊ ſiniſtrum.] In litera autē[hęc anterius ⁊ poſterius, ſurſū ⁊ deorſum.] tanq̃ noſcenda per dicta, pętermiſit. Quādo aūt dicit[has autē diſtenſiones rationabile exiſtere corporibus perfectis] non longitudinē dicit, ⁊ latitudinē ⁊ profunditatē. Hęc enim omni corpori inſunt, ſed tres oppoſitiones, ſurſum deorſū, ante retro, dextrum ſiniſtrum. Perfecta autem corpora dicit, quęcūq; non ſolū vitam habent nutritiuā/⁊ augmētatiuā, ſicut zoophita, ſed ēt appetitum, ⁊ eam quę ſm locum tranſmutationē, vt perfecta animalia, ꝓpter quod ⁊ ſubiunxit[eſt autem qđ ſurſum quidem longitudinis principium, ⁊ cętera.] Attendere autē opꝫ ad literā quę dicit. principium autem motus, dicet vtiq; virtutē motiuum. Habēt quidem ⁊ inanimata principiū quoddā motus, ſi quę ſunt naturalia corpora, ſed nō mouens ꝑncipium habēt, neq; motiuam virtutē in ipſis. Extrinſecus enim eſt qđ mouet ipſa. principiū autem ⁊ virtutem habent eius, qđ eſt moueri paſſiuū, puta naturam habēt eius qđ eſt moueri, non ex ſeipſis autem, ſed ab alio, vt oſtēdit in naturali auditu. Quare ſi quis quęrit, qualiter quidē natura mouet cęlum, ⁊ qualiter anima, non dicendum vt Alexander dicebat, ꝙ idē eſt illa natura ⁊ anima. Quomodo enim vtiq; erit idem, ſi natura quidē eſt virtus paſſiua ipſius moueri in ſubiecto exiſtens quod mouetur, anima autē qđ extrinſecus mouet? Non ergo dicendū eſt animam ⁊ naturā in cęlo idē eſſe, ſed eodē motu ſm ambo moueri, verum ſm animam quidē tāq̃ mouentem extrinſecus, ſm naturā aūt, vt ſm principiū ipſius moueri, quidem dicit, quę proprium locum acceperunt iam in quo manent decętero. Non vndiq; autē moueri, hoc eſt non ſm ſex diſtenſiones, ſed aut ſurſum ſolum, vt ignis, aut deorſū, vt terra. Sed ad cętera procedendum eſt.

S° phy. vide hic authorē quē traduximus hactenus vsq; ad ſcīs librum.

Pōderatio verborum.

❡ Nobis autem quoniā determinatum eſt prius, ꝙ in habentibus principiū motus tales virtutes exiſtunt. Eſt autem cęlum animatum, ⁊ habet motus principium, manifeſtum quoniam habet ſurſum ⁊ deorſum, ⁊ dextrum ⁊ ſiniſtrum.

Com.5. ¶ Cum accuſaſſet Pythagoricos tanq̄ principaliores p̄n cipia pręter mittētes diſtenſionū, ⁊ tanq̄ non cōmunia vt cōmunia aſſumentes, cōſequenter iam ipſe exponit qualiter in cęlo oportet accipere ipſas oppoſitiones diſtenſionū. Et primo ꝙ in cęlo oportet inquirere ipſas, oſtendit ſic. Cęlum animatū eſt, ⁊ habet motus principium in ſeipſo ſed habenti principiū motus tale, ⁊ virtutes hęc inſunt. Determinatū enim eſt prius, ꝙ non in omni corpore, ſurſum ⁊ deorſum, dextrum ⁊ ſiniſtrum, anterius ⁊ poſterius, eſt inquirendū. Sed quęcūq̄ habēt motus principium in ſeipſis qđ mouendi eſt modo ſunt animata. cęlum ergo habet tales virtutes. Quāuis enim non augeatur cęlum non prohibetur tamen ſurſum ⁊ deorſum habere, neq̄ enim quę augentur, quę deſiterunt ab incremento, mox deſiſtunt habere ſurſum ⁊ deorſum. Oſtēdit autem ipſe in pcedentibus, eam quę ſm longitudinem augmentationē ad ſurſum factam, in quibus vtebatur hoc euidenti ſigno. ſ. qđ ſurſum ⁊ deorſum animalibus, aliud eſt a dextro ⁊ ſiniſtro. ⁊ hoc ſic ſe habente, oſtēdit vniuerſaliter ꝙ in quibus dextrum ⁊ ſiniſtrū eſt animalibus exiſtētibus perfectis, ⁊ habent in ſeipſis eius qui ſm locū motus ipſius mouere principiū, in his eſt ſurſum ⁊ deorſum, ⁊ anterius ⁊ poſterius. Nam p̄ma augmentatio eſt, deinde ſenſus, deinde appetitus, ⁊ qui ſm appetitum, localis motus. Quoniam autem quidā mihi reuerendorū Phyloſophorum, animatum ſic cęlū ab Ariſtotele dici putant, tanq̄ habens vitam complātatam corpori, ſm quā habet motus principium, ſed nō tanq̄ rationalem hēbēs animam. Rogo ipſos primo quidem ſuſcipere Ariſtotelē dicentē. alia quidē animata, alia autem naturalia. deinde animatū hoc, ab illis iudicari ſermonibus, in quibus/ait/in hoc ipſo lib⁹ de cęleſtibus. Sed nos vt de corporibus ſolum ipſis ⁊ vnitatibus ordinem quidē habentibus, inanimatis autem penitus ratiocinamur. Oportet autem exiſtimare tanq̄ participantibus actione ⁊ vita. Nam agere quidem rationalis animę eſt ſm ipſum.

¶ Non oportet enim dubitare propter ſphęricam eſſe figuram totius, quomodo erit ipſius, hoc quidem dextrum, hoc aūt ſiniſtrū, ſimilibus exiſtentibus partibus, ⁊ omnibus motis omni tempore. Sed intelligere oportet vtiq̄, ſicut ſi quis in quibus habet dextrū ⁊ ſiniſtrum, differētia etiā figuris, deinde circūponat ſpheram. Habebit quidem enim virtutem differentem, videbitur aūt non, ꝓpter ſimilitudinem figurę. Eodem autē modo ⁊ de principio eius qđ eſt moueri. Etenim ſi nequaq̄ incepit, tamen habere neceſſarium principiū vnde incepit, ſi incipiat quod mouetur moueri, ⁊ vtiq̄ ſi ſteterit, mouebitur vtiq̄ iterum.

Com.6. ¶ Cum oſtendiſſet ꝙ oportet in cęlo quęrere talia principia duas quę feruntur ad rationē, hanc inſtantias ponit ⁊ ſoluit. Aliā quidē cōmunē ad omnes has oppoſitiones quę eſt a ſimilitudine partium cęli. qualiter enim cęlum cum ſit ſphericū ⁊ omiomerū, habet dextrū ⁊ ſiniſtrum, aut ſurſum ⁊ deorſum, aut ante ⁊ retro, cum hęc debeant differre etiā figuris (Ipſe autem dextrum ſolū ⁊ ſiniſtrū nominauit, ab his (vt eſtimo) ⁊ alia inſinuās, ꝓpterea ꝙ dextrum ⁊ ſiniſtrum habētia ea quę ſunt animalia, ⁊ alias adhuc prius oppoſitiones habent. Alteram aūt inſtantiam illatā ad dextrum ⁊ ſiniſtrū breuiter inſinuauit hoc [⁊ motis omni tēpore.] Si enī dextrū in animalibus, hoc eſt a quo principium localis motus eſt, ⁊ in eo qđ ſemper mouetur, nihil vnq̄ inchoauit moueri, quomodo poſſunt dicere principium in motu ſm locum? Has itaq̄ inſtantias inferrens, priorem quidē per plura, ambas autem breuiter per hoc [ſimilibus exiſtētibus partibus omnibus, ⁊ motis omni tēpore.] Soluit quidem priorē, ꝙ non a figura oportet accipere differentiā, ſed a virtute. nam in animalibus in quibus videtur ⁊ ſm figuram ⁊ ſm virtutem eſſe differentia, ſi quis ſphericam figurā circūponat, non ꝓpter figurę ſimilitudinem, differētiam ſm virtutē interimit. ¶ Sed forte dicet aliquis, ꝙ circūpoſitio ſphericę figurę, ſi ſic manente ſm figuram differētia, nihil mirum, ſi etiā ſm virtutes differentia permaneat. Nā ſpherica circūpoſitio ſic dici videtur, tanq̄ manente intus ſm figuram differētia. ¶ Sed forte non ſic intelligere oportet, circūponi ſpheram. nā quid vtiq̄ eſſet ſi ſphera illud extrinſecus tanq̄ veſtimēto cooperiretur? Sed intelligendū eſt ꝙ ſi quis loco diſſimilitudinis partium organicarum ſpherā circūponat, virtutibus diuerſis manētibus, diſtātia ſaluabitur, ⁊ unde incipiunt operationes/augmentationes ſenſus/⁊ motus, vnde ⁊ nunc incipiunt. Verum vniuerſaliter in dextris ⁊ ſiniſtris nō eſt diſtā figurarū, ſed virtutes ſunt, quę faciunt diſtā. Secundā autē inſtantiā ſoluit, ſupponens cęlum incepiſſe vtiq̄ aliquē motum, ⁊ ſiſtens ipſius rationē, ⁊ cōſiderans, vnde inciperet moueri. Nam multa impoſſibilia ratione animoq̄ ſupponimus rerū conſequētiam quęrentes, vt quando qualitates ⁊ quātitates a materiali ſubſtātia ſeparamus quę nec ſine ſubſtantia eſſe poſſunt, neq̄ ſubſtantia ſine his. Et hoc autē Plato, nec dixit Ariſto. nā in decimo legum Plato/ait/ſi ſtēt vt omnia ſimul genita videātur quo alio ergo loco neceſſe eſt primum motum fieri dictorum. Quo ad lrām autē, quando dicit [videbitur autē non, ꝓpter ſimilitudinem figurę] punctum non eſt faciendum ibi videbitur autem non. Dubium. Solutio. Hoc deeſt in impreſſionib⁹/ ſed in exēplari eſt.

¶ Dico autem longitudinē quidem ipſius, q̄ ſm polos diſtantiā, ⁊ polorum hunc quidē ſurſum, hūc aūt deorſum. Differentiā enim in his ſolum videmus hemiſperiorū, per nō moueri polos. Simul autē ⁊ conſueuimus dicere latera in mundo non qđ ſurſū ⁊ deorſum, ſed quod iuxta polos, tanq̄ hoc longitudine exiſtente. Qđ enim ad latus eſt, qđ iuxta ſurſum ⁊ deorſum. Polorū autē qui quidē ſuper nos apparēs, quę deorſū pars eſt. qui aūt nobis immanifeſtus, quę ſurſū. Dextrum enim vnūquodq̄ dicimus, vnde principiū eius qui ſm locū motus. Cęli autē principiū circulationis, vnde ortus aſtrorum. Quare hoc vtiq̄ erit dextrum, vbi aūt occaſus ſiniſtrū. Si igitur incipit a dextris, ⁊ ad ſiniſtra circūfertur, neceſſe qđ ſurſum eſſe immanifeſtum polum. Si enim erit qui manifeſtus, ad ſiniſtra erit motus, qđ nō dicimus. Manifeſtū igitur q2 immanifeſtus

polus eſt qđ ſurſum. Et ibi quidē habitātes in eo quod ſurſum, ſunt hemiſperio, ⁊ apud dextram, nos aūt in eo qđ deorſum, ⁊ apud ſiniſtram, econtrario ꝙ̄ vt Pythagorici dicunt. Illi enim nos ſurſum quidē faciunt ⁊ in dextra parte, hos autem qui ibi, deorſum, ⁊ in ſiniſtra. Accidit autem contrarium.

Com. 7. ¶ Oſtenſo ꝙ ēt in celo oportet tales diſtīctiones querere, ⁊ inſtantijs ad hoc ſolutis, ceterum docet qualiter ipſas in celo oportet accipere. Primo quidē longitudinē inueniens, ex magnitudine diſtenſionis. Lōgitudo enī in omnibus corporibus dicitur, maxima in ipſis diſtantia. Si igitur maxima in ſphera diſtantia eſt que ſm diametrum habetur. Hec enim maxima earū que in ipſo rectarū, ⁊ quāuis infinitas diametros poſſibile eſt accipere in ſphera tamē determinatā ſumendū eſt. Longitudinis autē extrema ſunt, ſurſum ⁊ deorſū, ſicut latitudinis dextrum ⁊ ſiniſtrum, polorū ergo hic quidē ſurſum eſt, hic autē deorſum. qualis aūt vtro modo, adhuc imanifeſtum eſt. Ex aūt differentias que ſm ſurſum ⁊ deorſum eſt, in polis videre oporteat, oſtendit ipſe ex eo ꝙ infinitis acceptis hemiſpherijs, hec ſola determinata ſūt, in quibus poli cardineſqꝫ ſunt. borealem dico, ⁊ auſtralem, que ab equinoctiali circulo diſtinguūtur. Nā alia omnia hemiſpheria, puta que in meridionali orizonte diſtinguūtur alia ⁊ alia ſunt, quoniam ⁊ meridiani ⁊ orizontes ſunt differētes ⁊ alij ad alios. Nō enim ſm ſeipſos ſunt. ſicut equinoctialis, ſed ad habitationes, polos autē habentia, ſemper eundem obtinentia locū, mouētur, tanꝙ̄ enim circa centra manentia. ſ. polos, ſic mouētur. Propter qđ ēt Ariſtoteles, non moueri polos, cauſam dixit differentie hemiſpheriorum habentiū ipſos. Immobilibus enim ſemper polis exiſtētibus, ⁊ eandē ſemper ad ipſos diſtātiā ſeruātibus his que circa ipſos mouentur, neceſſe eſt eundē locū obtinere ſemper. Idē autem ⁊ a cōmuni eſtimatione oſtendit. Conſueuimus enī latera dicere in mūdo, non polos, ſed que ſecus polos. Si igiť lateralia ſunt que ex vtraqꝫ parte ipſius ſurſum ⁊ deorſum. Lateralia aūt que ex vtraqꝫ parte polorum dicimus. palam ꝙ poli ſunt, qđ ſurſum ⁊ qđ deorſum. Obſcuritatē autē modicā fecit in ſermone dicēdo, [non qđ ſurſum ⁊ deorſum, ſed iuxta polos] Hec enī cōuenienter induxit. ſ. [ſed qđ ſecus iuxtaqꝫ polos] oſtēſo autē ꝙ poli ſunt, qđ ſurſum ⁊ qđ deorſum, ceterū determinat, vter ipſorū qui ſurſum ſit, ⁊ vter qui deorſum. Et hoc iam ꝑter multorū ſuſpitionē pronuntiat. ſ. ſurſum celi dicens auſtralē polū, nobis occultū. Talis enī qui fuit, ad veritatē ſemper reſpiciens ⁊ ſi quidem conſonat huic multorū opinio, poſt demōſtrationes, ⁊ hanc producit addiſcentibus, non perurgentem ſed probabilem facientē demonſtrationis neceſſitatē. Si aūt diſſona ad veritatē, multorū opinio eſt, contēnit hanc, ac ſi non eſſet, ſicut ēt nunc. Nā multis ab ea que ad nos habitudine dicentibus ſurſum celi. manifeſtū nobis ſemꝑ polū ⁊ eleuatum apparentē. deorſum autē ſemper occultum, ipſe qđ ſm naturam ſurſum ⁊ deorſū querens, contrariū multis pronuntiauit. neqꝫ enī in particularibus animalibus ſi aliquis caput tuēdo, pedes eleuet, ꝑpter hoc pedes quidem ſurſum ſm naturam erunt, caput autem deorſum. Et arbores aūt ſm naturam, ad radices ſurſū habētes. qꝛ inde alimentum ⁊ prima augmētatio fit, ſed quo ad nos, ſummitates ramorū habere ſurſum videnť.

Aratus carmine ſcripſit aſtrologica. Alexander autē ⁊ Aratum Soleū corripit tanꝙ̄ ⁊ ipſe ſm multos borealē polum ſurſum dicat, vbi /ait/ de axe dicens. Et quidem terminant duo poli vtrinqꝫ. Sed hic quidem non conſpicabilis, qui autem vrſalis, ex borea deſuper oceani. Et Alexander quidē ſolū tranſcribēs hi [ſed hic quidē non ꝯſpicabilis] per conſpicabile ⁊ nō ſurſum ⁊ deorſum ſignificare Aratum /ait/ Magis autē [deſuper oceani,] ſurſum ſignificat. Non oportet autē Aratum deſpicere. Apparentia enim ꝑmittens ſcribere, ⁊ facultatē tractandi ſic inſcribens merito ab ea que ad nos habitudine altitudinē. ſ. qđ ſurſum poli accepit. Quare auſtralis polus ſit qui ſurſum celi ſm naturam obtinet, ⁊ borealis deorſum, quāuis multis contrarium videatur, oſtendit ex eo, ꝙ dextrū quidē eſt qđ orientale, ſiniſtrum aūt qđ occidentale, ⁊ ſi quidē ſic habet, palam ꝙ qui ſurſum polus auſtralis eſt. Ex autē dextrum ſit qđ orientale, oſtendit ex eo ꝙ ⁊ in particularibus animalibus dextra dicūtur illa, vnde principiū motus ſm locum. Celi autem principiū circulationis eſt ab ortu aſtrorū. Siniſtra igiť vbi occaſus. Si igitur ⁊ inchoat a dextris motus, ⁊ ad dextra circūfertur. nam retro eſt ad ſiniſtra, ⁊ ad dextra anterius, neceſſe ſurſum auſtralem eſſe polum. Ac ſi intelligať homo, ſuper axem extēſus ſupinus caput habens verſus auſtralē polū, ⁊ ſimul circūductus cū celo, a dextris enim ipſius ⁊ ad dextra motus erit. Si autē caput in boreali polo habet, ſi quidē ſuper axem fuerit ad partes celi reſpiciens, neqꝫ a dextris ipſius motus erit, neqꝫ ad dextra, ſed econtrario. Si aūt oppoſito modo ſupinū aliquis ipſum ſuper axem imaginaretur ad borealē polum caput habentem, a dextris quidem ipſius videbiť motus, non tamē ad dextra, nā motus ad dextra, ſemper ad anterius eſt. Valde igitur diligenter appoſuit Ariſto. hoc [⁊ ad dextra circūfertur] videť enim vtiqꝫ alicui a dextris eſſe illius taliter imagināti ab ortu motus, non tamē ad dextra, cum in retro fiat. Qđ autē dextra vniuerſi oriētalia ſint, ⁊ ſiniſtra occidētalia ēt Homerus ſapiētiſſimus teſtať dicēs. Si ad dextra, ad ortū euoluūtur, ſiue ad ſiniſtra ad occaſum referūtur. Concludēs autem ſermonē Ariſto. palā igitur /ait/ ꝙ imanifeſtus polus eſt ſurſū, ⁊ qui quidē inhabitant ſunt in eo qđ ſurſum eſt hemiſperio. Quedā igitur hactenus ſunt cōſequentia oſtēſis. Quedā aūt hinc, videntur habere inſtantias multas. Nam quo hi qui ſurſum hemiſperio iacent apud dextram ſunt, ⁊ hi in deorſum apud ſiniſtram: Si quidē ſurſum ⁊ deorſum, equaliter vtrūqꝫ. ſ. a dextro ⁊ ſiniſtro diſtent. Qualiter autē Pythagoricos nos ſurſum facere dicit, ⁊ in dextro, eos autem qui ibi ſunt, deorſum ⁊ in ſiniſtro: Si quidē ipſe in ſecūdo collectionis Pythagoricorū narrat. Totius celi, hoc quidē ſurſum dicunt eſſe, hoc autem deorſum. ⁊ ſurſum celi dextrū eſſe, deorſū aūt ⁊ ſiniſtrū, nos ſurſum eſſe. Niſi qđ quidē ſurſum, ⁊ qđ apud dextrā dicit.

Sed vid. Joannē grāmaticū. 5. phyſ. vbi allegat alcū Homeri hunc ꝯuerſ.

Soluto. Non iuxta ſuum placitum dixit, ſed ſm Pythagoricos, illi enim dextro ſurſum, ⁊ anterius coordinauerunt, ſiniſtro autem deorſū ⁊ poſterius. Que aūt in collectione Pythagoricorū tranſcripta alio magis ab aliquo ſunt, Alexander putat tranſcripta fuiſſe. cum autē deberent ſic ſe habere [qđ ſurſum celi dextrū eſſe, qđ aūt deorſū / ſiniſtrum, ⁊ nos in ſurſum eſſe] non in deorſum, vt ſcriptum eſt. Sic enim conſonabit his que hic dicuntur, qꝛ nos deorſum dicētes habitare, ꝑpter hoc ⁊ in ſiniſtris. ſiquidē ſiniſtra, qđ deorſum, coordinatum eſt econtrario dicimus ꝙ̄ vt Pythagorici dicūt ſurſū ⁊ in dextris. Et forte habet rationē tranſcriptum fuiſſe. ſi quidē noluit Ariſto. eos dextro quidē qđ ſurſum, ſiniſtro autem qđ deorſum coordinantes. Qđ autē poli ſint qđ ſurſum

⁊ deorſum

⁊ deorſum cęli, ſic oſtēdit Alexā. accipiēs q cęlū aial exiſtens, habere debuit diſtēſionum diuas, ⁊ magis que ſm magis differūt in ipſo ptes. Differūt aūt abinuicē maxime poli, māſiue abiuicē locis diſtātes. Hęc igiṫ ab Ariſtotele oſtenſo accipiēs ſyllogiſmo rōcinaṫ ex diuiſiōe ſic. Neceſſe polos differre maxime ipſos debētes abiuicē ſm aliquā triū diſtēſionū quę in aialibꝰ ſunt differre vz. aut ſm ſurſum ⁊ deorſum, aut dextrum ⁊ ſiniſtrum, aut anterius ⁊ poſterius. Sꝫ ſm dextrū qdem ⁊ ſiniſtruꝫ dicere eſt incōueniens, ſiqdem dextrū oibus eſt, a quo q ſm locū motus incipit. Poli aūt imobiles ſunt, vt ꝓpter hos ⁊ totū cęlū in eodē circūferaṫ. Sed neqꝫ ſm anteriꝰ dicere eſt poſſibile. Naꝫ ea quę moueṅt ſm naturā in quibus motus eſt, hęc anterius ſunt. modo autem motus in neutrū poloꝝ eſt. Si igiṫ neqꝫ ſm dextra ⁊ ſiniſtra differūt abiuicē poli, neqꝫ ſm anterius ⁊ poſterius ⁊ differūt plus q̄ alię partes, erūt vtiqꝫ ſm ipſos ſurſuꝫ ⁊ deorſuꝫ, ꝑter id vnde principium motus eius qui ſm locuꝫ eſt, ⁊ ꝑter oppoſituꝫ huic, hoc eſt ꝑter ſiniſtrū ⁊ dextrū. In diuino autem corpore ſphęrico exiſte ⁊ circulariter moto, ꝑter dextra ⁊ ſiniſtra, ſoli poli relinquūtur, in his igitur eſt ſurſum ⁊ deorſum. Qꝫ autem localis motus ꝑncipiuꝫ animalibus his quę ſm naturaꝫ moueṅt a dextris ſic cōſtat ex eo q qui debent currere ſiniſtruꝫ pręponūt, vt circa illum manentem motus a dextro incipiat. Et eſt pręmiſſio ſiniſtri pedis, pręparatio a dextris incipiendi motum ad ante. At ꝟo ⁊ onera ſiniſtris imponimus humeris, dextros facile ſolubiles ſinentes, tāq̄ inchoātes motum. Et ſm rationem vtiqꝫ erit, a robuſtioribus ſm naturam, motum ſm locum incipere, fortiora autē natura, quę dextra, ⁊ tāquaꝫ calidiora Nam cognatum eſt dextris calidū, ſicut ſiniſtris frigidū. Propterea autē q dextra fortiora natura ſunt, quando aliquis etiā ſiniſtris robuſtus eſt, ambidextrum hunc vocamus. Sūt aūt dextrū ⁊ ſiniſtrum ex latere, quę aūt lateralia ſunt ꝑpe ſurſum ⁊ deorſum. In qbus ergo iacēt dextrū ⁊ ſiniſtruꝫ habeṫ in his ſurſuꝫ ⁊ deorſuꝫ eſt. In qbꝰ aūt ex ſeipſis localis motus, in his dextrū ⁊ ſiniſtrū, ſiqdē dextrū eſt vñ ꝑnᵐ motus ſm locū. Diuinū aūt corpꝰ, ex ſeipſo circulari motu moueṫ, qui eſt localis. Diuinū ḡ corpus hꝫ dextrū ⁊ ſiniſtruꝫ, ſi autē hoc, ⁊ ſurſuꝫ ⁊ deorſum habebit.

¶ Sed ſecunde quidē circulationis, puta eius quę planetarum, nos quidem in his quę ſurſum, ⁊ in dextris ſumus. Illi autem in his q̄ deorſum, ⁊ in ſiniſtris. Econtrario enim his principium motus eſt, ꝓpter contrarias eſſe lationes. Quare accidit nos qdem eſſe apud principiuꝫ, illos autem apud fineꝫ. De his quidem igitur, quę ſm diſtēſiones ptibus, ⁊ ſm locum determinatis, tanta dicta ſint.

Com. 8. ¶ Oſtenſo q ſurſum qdē cęli, eſt ſm auſtralem polū, nobis ſemper occultuꝫ, deorſum autem ſm borealem, ⁊ ꝓpter hoc qui quidem in auſtrali hemiſphęrio, ſurſuꝫ habitant, ⁊ in dextro, ſiquidē ſm Pithagoricos, qđ ſurſum dextrū eſt, nos aūt in deorſuꝫ ⁊ ſiniſtro, ⁊ quuꝫ a dextro ⁊ ſiniſtro, ſurſuꝫ ⁊ deorſuꝫ ſyllō ratiocinatꝰ ſit, ⁊ dextruꝫ cęli cum accepiſſet ipſum orientale, quia inde eſt principium motus, merito ſubiunxit, q hęc de ſphęra aſtroꝝ inerrabilium ab oriente mota bene dicta ſunt. In ſphęra autem planetarum tanq̄ vna accepta, contraria accidunt. Si enim dextrum in illa eſt vnde principium motꝰ in occidente vtiuſqꝫ ſphęrę erit, vtiq̄ dextrum erraticę. Si autem hoc, ſurſum erit borealis polus, deorſum autem auſtralis. Et nos quidem in ſurſum, ⁊ in dextris ſumus, vt vtiq̄ dicerent Pithagorici, alij autem in auſtrali hemiſphęrio, in deorſum ⁊ in ſiniſtris Cauſa autē hoc eſt q econtrario eſt principium motus, hoc eſt dextruꝫ in erratica. Huiꝰ cauſa ſphęra quoq̄ eſt, eo q ecōtrario fiunt latiōes, dixit cōtrio ꝑ ex cōtrio fieri, q in circulari motui non eſt ꝯtrarius motus, ⁊ prius ipſe oſtendit per plura, ⁊ iterum dicet. Si autem ſurſum ⁊ dextrum, principia, hoc quidem augmentationis, hoc autem motus ſm locum, ⁊ deorſum, ⁊ ſiniſtrum fines eorūdem ſunt, accidit vt quo ad erraticorum ſphęram nos quideꝫ in principio habitare, illos autem apud finem. Quare ⁊ multi dicentes ſurſum quidem borealem poluꝫ eſſe, ⁊ nos apud ſurſum habitare, deorſum autem auſtraleꝫ, ⁊ illos apud deorſum, ſi ad erraticum aſpicientes dicerent, recte dicerēt. Inquiret autem vtiq̄ aliquis hic, cur quideꝫ diſtenſionū harum eam quę ſm dextrum ⁊ ſiniſtrum, ⁊ ſurſuꝫ ⁊ deorſum exponens, eam ſm anterius ⁊ poſterius prętermiſit, Et eſt quidem dicere, q ex dictis facile ſimul manifeſta ⁊ ipſa ſit. Si enim a dextris inchoans motus ad anterius fertur, palam q ſemper id quod eſt ſuper terraꝫ anteriꝰ eſt, quod autem ſub terra, retro. Et ſi quis illum hominē imaginatus fuerit qui ſuper axem poſitus ſupinus, ⁊ caput habentem apud auſtralem polum, anterius ipſiꝰ qđ ſemper ſuper terram videbit. Et ipſe etiaꝫ Ariſtoteles. poſt ſermonem de figura cęleſti, cauſaꝫ eius qui ad hoc motus ſuper quod mouetur inquirens, tunc de ante diſſeret, cōuenienti loco problematis inuento, vt ibi docebimus. De his quidem igitur quę ſm diſtenſiones partibus, ⁊ ſm locum determinatis, tanta dicta ſint. Concludens iam prędicta, illud. ſ. de his quę ſm diſtēſiones partibus, longitudinem forte ⁊ latitudinem, ⁊ profunditatē dicit. Illud autem, ſm locuꝫ determinatis, ſurſum ⁊ deorſum, ⁊ dextrum ⁊ ſiniſtruꝫ, ⁊ ante ⁊ retro intelligit. Hę enim ſunt locorū differentię. Forte autem ambo de eiſdem ſex localibus diſtenſionibus dicuntur, vt exponit etiā Alexan. Diſtenſiones enīꝫ partium ſurſum ⁊ deorſum/ait/⁊ coniugata his, ſm differentias enim has partes differunt Et hoc [ſm locum determinatis] rationabiliter/ait/adiunxit. Nam prędicta locis determinata ſunt. Adhuc autem/ait/ſm locum determinatum, ⁊ oſtenſuꝫ eſt, nos quidem in deorſum habitare, eos autem q apud auſtralem polum vergunt ſurſum.

¶ Quoniam autē non eſt contrarius motus circularis circulari, conſiderandū ꝓpter qđ plures ſunt lationes. Et quidem a longe tentantibus facere inqſitionem, longe autē non ſic tanto loco, multo autem magis eo q accidentium ipſis de omnino paucis habeamus ſenſum. Attamen dicamus, cauſa autem de ipſis hinc ſumenda.

¶ Scdm ꝓblematum ordinem, cōſequens erat, poſt habitudinalem partium diuini corporis differētiam competentem ſphęrę non erratice ⁊ erratice etiam de differentis quę ſm motum ipſorum eſt conſiderare, propter qđ ex contrario fiunt. Etiaꝫ quia in ꝑcōcluſo ꝓblemate meminit eius, q ecōtrario motus huius eſt, merito ſurſuꝫ ⁊ deorſuꝫ differēs ſm vtrūq̄ motuū oſtēdēs, quādo etiā dextrū ⁊ ſiniſtrū diuerſa ſunt, qa diuerſa motuū ꝑnᵒ habeṫ, hęc autē diuerſa ſunt, qa cōtrio motus fiūt. In hanc igiṫ cām reducta illa dicta, oportebat eū q vult addiſcere huius cām q̄rere ꝑꝑ quā cauſam hęc contra motio ſit, Et Com. 9.

primo quidem ꝙ neceſſaria ſit queſtio oſtendit. Deinde ꝙ etiam inuentio difficilis eſt. Et neceſſitatem quidē oſtendit ſic. Sphera inerrabili circulo mota ſi eſſet aut circulari motui, contrarius circularis motus, ſicut recto qui ſurſum, rectus qui deorſum, ſufficeret querere propter quid, erraticū econtrario mouetur nō erratico reſpōdere ꝙ circulari non erratici motui habēti cōtrariū oportebat ſemper et contrariū ipſi ſubſiſtere, hoc ſubſiſtēte. Cōtrariorum enim ſi alterum eſt ſecundum naturam neceſſe etiā alterum eſſe. Nam contraria vnum eſt ad aliud, eorum autem que ad aliquid ſunt altero exiſtēte, neceſſe etiā alterū eſſe. Quoniam autem oſtenſum eſt, ꝙ circulari motui nō eſt contrarius motus ceſſabit ociabiturque ſemper ob hoc cōtra motiōis cauſa, et aliā querere eſt neceſſe. Et vt ait bonus Alexander ſi hic vniuerſaliter fieret, neque naturalem aut materialem neceſſitatē in his cauſam ponere poſſibile eſt. Eadē enim amborum materia eſt, ſed ſecundum aliquā diuinā diſpoſitionē et ordinationē aſſignari differētiā non facile poſſumus. Difficultatē autem in talibus conſiderationis manifeſtauit, per hoc ſcilicet a lōge nos facere inquiſitionē huius, nō quia loco multū diſtamus, ſed magis eo ꝙ de paucis accidentibus ipſis ſenſum habeamus. Si enim demonſtrationes quidē ex per ſe inexiſtentibus fiūt, que quidem accidentia ipſe vocauit, et earum que circa ſenſibilia demonſtrationū, neceſſe eſt principia ex ſenſu accipere. In quibus autem non poſſumus ſentire, in his neque facile demōſtrationibus eſt abūdare. Sed vt Plato ait, ex ſimilitudinibus ſimulachriſque neceſſe de talibus fieri ſermōes. hoc Plato et vniuerſaliter in ſenſibilibus et ſimulachris dicens. Valde autem diligēter dixit (vt eſtimo) plus nos cognitione diſtare, quam loco. nā vſque ad celum quidem diſtantia quantuis multipla ſit diſtantie, que vſque ad aliquod viſibile, puta vſque ad hanc arborem, tamē in aliqua proportione ſemper eſt. Ignorantia autem in illis exiſtentium ad cognitionem eorum que in arbore apparent, in nulla proportione eſt, hoc autem et hic accidit. Nam a decē ſtadijs non ſentimus niſi eleuata ſint, quātuis diſtantia ad diſtantiam eius quod videtur a nobis comparabilis ſit.

ℭ Vnūquodque autem quorum eſt opus gratia operis eſt. Dei autem operatio imortalitas. Hec autem eſt vita ſempiterna, itaque neceſſe deo motum exiſtere ſempiternū. Quoniam autē celum tale, corpus enim quodā diuinū, propter quod habet circulare corpus quod natura mouetur circulariter ſemper.

Cō .10ᵐ. ℭ Cauſam proponens dicere contrarie motionis celeſtiū ſpherarū tanquam axioma percipit, hoc ſcilicet vnūquodque quorum eſt opus, gratia operis eſt, opus et effectū et operationem vocās, vt manifeſtat ſubiūgēs. Dei operatio imortalitas eſt, nam et virtutes que ſecundum artes et ſcientias, gratia earum que ſecundum ipſas operationum ſunt, vt eſt in promptu vnāquāque videre ſpeculatiuam et actiuam, et factiuam. Nam geometrie finis eſt ſcire que conueniant magnitudinibus, et edificatiue edificare, et tibicine tibia canere. Et in naturalibus adhuc magis, equus enim currēdi gratia, et homo agendi et ſpeculandi, ſicut etiam earū que in corpore partiū vnaqueque operationis ipſius gratia eſt, quibus indiget animal. Quoniam igitur vnūquodque quorum eſt operatio, propter operationem eſt, diuini autē corporis, hoc enim deum vocat nūc, operatio imortalitas eſt. Diuinū ergo corpus imortale eſt, et in hoc habet eſſe, verū eſt igitur dicere ꝙ celū deus eſt et talis deus diuinū corpus eſt, diuinū corpus vitā eternā habens, quod vitam eternam habet, motum eternū habet qui ſecundum locum, quod eternum motum localem habet, circulari motu mouetur, hic enim ſolus oſtēſus eſt poſſibilis eternus eſſe, quia et continuus hic ſolus, ſuper rectam enim infinitus non eſt, finiti autē quādo reflectūtur, ſtatione interrūpuntur. Si quidē igitur ꝙ circulariter moueatur celū, oſtendit ex eo, ꝙ deus exiſtens et diuinum animal, eternum habet ſecundum locum motū, Et talis ſolus eſt motus circularis. ſed dignitatem vnāquamque eſt conſiderādū, et per primū axioma rōnis. Si enim ſubſtantiis melior vtique et dilatiua operationis, et in artibus et in ſcientijs habitus operationum dilatiui, quomodo verum ꝙ vnumquodque quorum eſt operatio, gratia operationis eſt: Secundo autē qualiter operatio diuini animalis eſt imortalitas: ſiquidem ſubſtantie ipſius differētia conſtitutiua eſt, vt mortale hominis, et palam ꝙ differentia et paſſio hominis eſt, ſed non operatio. Niſi ad hoc dicendum interim vnum quidem ꝙ dij impaſſibiles exiſtentes, vt prius oſtenſum eſt, perfectionibus participantes perfectionibus non habent paſſiuas, vt homo, ſed actiuas. Vt igitur rationale et intellectuale in ipſis non eſt paſſiuum, ſed actiuum, quoniam non extrinſecus totum habent, ſed et ſeipſis hoc exhibent, ſic neque eternus motus paſſio, ſed operatio. Et aliter etiam, quoniam diuinum corpus eſt celum, corporum autem operationes, motus ſunt, tanquam diuinum eternum neceſſe eſt motum habere. Deinde vt magnus Sirianus adiecit, ꝙ operationem diuini mundi immortalitatem dicit, quia conuerſus ad intellectum, et videns ipſum imortalem, appetit imortalitatē, que in ipſo eſt vt finem et proprium bonū, et adipiſcens operatur ipſam eternaliter motus. Ex hoc itaque (vt eſtimo) etiā a prius queſitorum ſoluēdū eſt. Quorum enim eſt operatio aliqua vt finis, et bonū, hec operationis gratia ſunt, et gratia operis vt effectus, ſicut diuini animalis operatio eſt, et opus perfectiuum imortalitas et huius gratia eſt vt ſit diuinum animal. Vnūquodque enim in hoc eſt, in quo eſt eſſe ipſi, eſſe autem diuino animali eſt in eternam vita et imortalitas. Et ſcientie autē perfectiue exiſtentes actus ſunt, et verum eſt dicere, ꝙ ſciens finem habet ſecundum actum eſſe ſciens. Artes autem duplices habēt operationes, has quidem interius et ſecundum habitū, et has exterius, et ſecundum id quod actu, ſcilicet itaque gratia dicentur vtique eſſe artifices, propter perfectionē enim et bonum ſuiipſius eſt vnūquodque. Has autem extra tēdētes, et ab appetitu procedentes perficiūt, et talis artifex quia ad id quod eſt aſpiciens eſt merito vtique dicetur eſſe gratia operationis et effectus.

ℭ Propter quid igitur nō totum corpus celi tale: quia neceſſe manere aliquid corporis lati circa, quod in medio. Huius autē nullā poſſibile eſt manere partem, neque vniuerſaliter, neque in medio. Etenim vtique ſi ſecundum naturam motus eſſet ipſius ad mediū, natura autē circulo mouetur, non vtique eſſet ſempiternus motus. Nihil enim preter naturā ſempiternum. Poſterius autem quod preter naturam, eo quod ſecundum naturam, et egreſſus quidā eſt in generatione, quod preter naturam, eius quod ſecundum naturam. Neceſſe igitur terram eſſe, hec enim quieſcit in medio. Nunc quidem igitur ſupponatur hoc, poſterius autē demōſtrabitur de ipſo. Sed adhuc ſi terram, neceſſe et ignem eſſe, contrariorum enim quorum alterum natura, neceſſe et alterum eſſe natura. Si vero ſit contrarium, et eſſe quādā ipſius naturam. Eadē enim materia contrariorum, et priuatiōe, prius affirmatio. Dico autē puta ca

lidum

lidum frigido. Quies autem ⁊ grauitas, di‑cuntur per priuationem leuitatis ⁊ motus. Sed adhuc ſiquidez eſt ignis ⁊ terra, neceſ‑ſe ⁊ intermedia ipſorum eſſe corpora. Con‑trarietatem enim habet vnumquodq; ad vnũ‑quodq; elementorum. Supponatur autem ⁊ hoc nunc, poſterius autem tentandum oſtendere.

Com. 11m. ¶ Oſtenſo ꝙ cęlum diuinum corpus exiſtẽs, ęterno motu mouetur, ⁊ ꝓpter hoc circulari, quęrit ꝓpter qd nõ totũ cęli corpus tale eſt, hoc eſt circulariter mobile vno ⁊ ſimplici motu motũ: Cęlũ aũt nũc mundũ dicit, ⁊ reſpõdet ꝙ neceſſe manere aliqd corporis delati circulariter, ſcz quod eſt in medio. Naz qd circulariter ꝓprie mouet, habet aliquid nõ motuz ſemꝑ in medio, circa qd manẽs mouebitur. Nam ⁊ vniuerſalr̃ ſi debeat aliquid moueri ſm locum, neceſſe manere aliquod corpus quo moueb‑tur, aut circa quod, vt oſtenſum eſt in libro de motu aia‑liuz. Si eniz dicat aliqs, ꝙ circa centrũ ipſius mouebit̃, i‑poſſibile videbit̃ dicere. Nã centrũ corporeus terminus exiſtens nõ põt manere motis his quoꝝ terminus eſt. Nõ enim ſm ſe ſubſiſtit centrũ, non manẽte autẽ cẽtro, neq; vtiq; erit in eodem circũferre. Alexander autem ⁊ hanc dicens expõnez. ſ. totuz corpus cęli, qd circulariter mo‑bile intelligere, tãq̃ huius in medio maneat aliqd circa quod mouebitur, q̃uis quod manet, ⁊ in aliorum aialiũ motu ſit aliqua ipſi⁹ qd mouetur pars. Et etiã ipſe Ari‑ſtoteles nunc dixit ꝙ neceſſe corporis quod mouet̃ ali‑quid manere ad medium, terra autem mũdi pars aliqua eſt, non autem cęli. Et hoc etiã ipſe notãs dixit, hui⁹ autẽ nullam poſſibile eſt manere partez, huius dico circulari‑ter mobilis, ſed non mũdi de quo prius dicebatur, ⁊ pro‑bat per plura ꝙ non eſt cęli pars terra, q̃uis eius quod mouetur circulariter partem eſſe velit, quod manet in medio. Et Nicolaus autez Peripateticus paraphraſez. i. paucis verbis mutatis expoſitionem faciens eorum quę hic dicũtur in dictis de pħia Ariſto. ſic poſuit ſnīam [ꝓ‑pter qd igit̃ nõ totus mũdus talis: qa neceſſe eſt manere aliqd circa mediũ eius qd circulariter fert̃.] Q ſm autem eo. ꝓus circulo mobile, neq; manere poterat, neq; i me‑dio eſſe. Et ipſe Alexander bene Ariſtotelem aſſequar oſtendentẽ quod manet in medio, partem aliquam non eſſe circulariter mobilis. Nihil enim huius manere poſſi‑bile eſt, neq; alibi, omnino enim ipſi motus ęternus in‑eſt, neq; adhuc magis in medio. Si enim maneret in me‑dio ſm naturam etiam ferretur in hoc ſm naturaz, ⁊ eſ‑ſet ipſi motus ſm naturam hinc. Vnus autẽ motus ſm naturam vniuſcuiuſq; ſimplicium eſt. Huic autez circu‑laris motus ſm naturam ineſt ſiquidez ęternus, nõ ergo ad medium, neq; ergo in medio manſio, neq; toti, neq; parti ipſius ſm naturam. Nam quod circulariter mobi‑le eſt ęternum habet motum, qd autem pręter naturã eſt non ęternum. Nam quod eſt pręter naturã poſterius eſt eo ꝙ eſt ſm naturam, ⁊ egreſſus eius, quod ſm naturam in generatione. Quod autem egreditur extra aliquid, ⁊ ſecus adſtat, poſterius eſt eo a quo exit, ⁊ totaliter ſi in ge‑neratione quod pręter naturam, vbi neq; quod ſm na‑turam ęternum eſt, quomodo vtiq; erit quod pręter na‑turã ęternũ: Quãuis eniz ſit ſemper qd ꝑter naturam in gñatione, ſicut etiam ſm naturam, tamẽ aliud aliud ⁊ nõ idem ſemper, ſicut cęlum ſm naturam idẽ numero ſem‑per, neceſſe igitur eſt in medio exiſtẽs nihil ęterni corpo‑ris ęternum eſſe, ſed corruptibile ⁊ graue, ⁊ manſiuum, ⁊ propter hoc etiam frigidum ⁊ ſiccum. Nam corruptibi‑lia his qualitatibus paſſiuis ſpecificantur. Graue autem ⁊ frigidum ⁊ ſiccum terra eſt, quare terra in medio eſt, ⁊ iam quidem oſtendit, grauis medium locum proprioz eſſe, terra autem tale, oſtendet autem ⁊ in fine huius libri idem. Sed ſi terra, neceſſe /ait/ ⁊ ignem eſſe, contrarioruz enim ſi alterum natura, neceſſe ⁊ alterum eſſe natura, cõ‑trariorum enim eadem materia ad ambo ſimiliter nata. Si igitur ſm actiuas contrarias qualitates ſpecificantur ignis ⁊ terra, hic quidem ſm caliditatem, hęc autem ſm frigiditatem, ⁊ adhuc magis ſm locales motus, ſi ignis quidem ad id quod circũ, terra autem ad medium mo‑uetur. Naturalibus autem corporibus ſubſtantiale ma‑xime moueri ſm naturam, quorum naturalium corpo‑rum motus contrarij, horum naturę contrarię, quare ⁊ ſi aqua ſm ambas qualitates opponitur igni frigida exi‑ſtens ⁊ humida, ⁊ terra ſm frigidum ſolum nihil mirum ſi amplior facta eſt ad ignem contrariatio. Nam groſſi‑ties partium terrę grauiorez ipſaz faciens, remotius ſm locum pepulit. Quãuis enim ſiccum vtrunq; dicatur ⁊ ignis ⁊ terra, tamẽ alia penitus vtriuſq; ſiccitatis ſpe‑cies eſt. Alterum enim leue, ⁊ facile mobile eſt ⁊ ſubtile, alterum autem graue, ⁊ groſſarum partiũ, ⁊ difficile mo‑bile. Oſtenſo autem ex oppoſitione ſm contrarietatem, ꝙ ſi eſt terra, neceſſe ⁊ ignem eſſe, idem oſtendit ex op‑poſitione, quę ſm priuationem ⁊ habitum eſt. Si enim eſt priuatio, neceſſe pręexiſtere habitum, quem ipſe af‑firmationem vocauit. Priuationem autem nunc dicit quod deterius in natura contrariorum, vt frigidum ca‑lidi priuatio, calidum autem frigidi habitus, aut affirma‑tio, ſic autem ⁊ quies ⁊ graue quibus terra ſpecificat̃ ſm priuationem motus ⁊ leuitatis dicuntur, quibus ſpecifi‑cat̃ ignis. Si igitur terra priuatio exiſtens, neceſſe ⁊ ignẽ eſſe habentem rationem habitus. Et palam ꝙ ⁊ prius ne‑ceſſe eſt eſſe ignem, ſiquidẽ habitus prior priuatione eſt ⁊ affirmatio negatione. Ipſe autem plane inſinuauit ſm quam maxime contrariationem ⁊ priuationem terrę ad ignem accepit, quia ſm frigidum ⁊ graue ⁊ ſm quietem. Nam ignis ſemper mouetur, ⁊ deorſum exiſtens ad ſur‑ſum mouetur naturaliter, ⁊ ſurſum factus, cum diuino corpore ſimul circunfertur, ⁊ vniuerſaliter elementorũ quę magis actiua ſunt ſpeciei ⁊ habitus rationem habe‑re /ait/ quę autez magis paſſiua, priuationis ⁊ materię. Si autem ſunt extrema terra ⁊ ignis, neceſſe etiam media eſſe. ſ. aquam ⁊ aerem, quia vtrũq; horum habet ambas ſui ipſius qualitates contrarias ad vtrũq; illorum. Ter‑ra quidez ⁊ frigida ⁊ ſicca exiſtens contrarię ſe habet ad aerem calidum exiſtentem ⁊ humidum, ⁊ aqua cum ſit frigida ⁊ humida contrarię ſe habet ad ignem qui cali‑dus eſt ⁊ ſiccus, contrariis etiam motibus ſunt hęc ad il‑la. Dictum eſt autem ꝙ contrariorum ſi ſit alterum, ⁊ al‑terum erit, quia eadem materia contrariorum. Poteſt au‑tem /ait/ Alexander, bene (vt eſtimo) dicens, non inter‑media nunc ſola extremis contraria dicere, ſed de om‑nibus dictum eſſe. Quodcũq; enim acceperis, inuenies ipſum contrarietatem habere ad reliqua tria. Si autem omnia contrarię ſe habent natura ad inuicez omnia eſt neceſſe eſſe. Et in veritate ſi duo ad duo comparauit, nõ erat (vt eſtimo) Ariſtotelis interpretatiuę diligẽtię nõ vtrunq; ad vtrunq; dicere, ſed vnumquodq; ad vnum‑quodq;. Cum oſtendiſſet autem ⁊ nunc terrę quidez ne‑ceſſariam ſubſiſtentiam, ex eo ꝙ oportet eſſe aliquod medium immobile circulariter mobilis, ⁊ alioꝝ elemẽ‑torum ſubſiſtentiã ex cõtrarietate, ſupponit̃ aũt h nũc ait / poſteri⁹ aũt demonſtrãdũ ẽ, quoniam ⁊ in 4° libro, ⁊

Margin notes: Si hoc verũ quo poli im‑mobiles ſũt. — Quaſi ſimile Plato in Timeo.

Principio ſcdi de generatione. in eo qui de gñatiõe ⁊ corruptiõe ſcribit̃ multũ de hoc faciet ſermonem, ꝙ ſ. neceſſe hęc eſſe elementa, ⁊ ꝙ non ſunt alia pręter hęc. Plato autem in Timęo hęc intermedia elementa ſic oſtendit. Quoniã genitus mundus, ſenſibilis, viſibilis, igitur ⁊ tangibilis. Et viſibilis qdem ꝓpter ignem, tãgibilis autẽ ꝓpter terrã. his aũt duob' ſoli, dis contrarijs exiſtẽtibus, ſi mundus debeat ſolidus eẽ, ⁊ nõ planus, duo intermedia proportionalia oportet eẽ ſolidam analogiam complentia.

¶ His autem exiſtẽtibus, manifeſtum quoniã neceſſe generationem eſſe, eo ꝙ nullũ ipſorum poſſibile eſt eſſe ſempiternum. Patiũtur enim ⁊ agunt contraria abinuicem, ⁊ corruptiua inuicem ſunt. Adhuc autem non rationabile eſſe aliquod mobile ſempiternum, cuius non contingit eſſe ſm naturam motum ſempiternum. horum autem eſt motus. Quod quidem igitur neceſſarium eſſe generatiões, ex his manifeſtum. Si autem generationes neceſſarium ⁊ aliam eſſe lationem, aut vnam, aut plures, ſm enim eam quę totius, ſimiliter neceſſarium habere ⁊ elementa corporũ adinuicem. Dicetur autem ⁊ de hoc in ſequẽtibus planius. Nunc autem tantũ eſt manifeſtum, ꝓpter quam cauſam, plura ſunt circularia corpora quia neceſſe generationem eſſe. Generationem autem, ſiquidem ⁊ ignẽ, hũc autem, ⁊ alia, ſiquidem ⁊ terram, hanc autem quia neceſſe manere aliquid ſemper, ſiquidẽ moueri aliquid ſemper.

Cõ. 12[m]. ¶ Oſtenſo ꝙ neceſſe quatuor eſſe corpora quę cõtrarietatem habeant adinuicem, manifeſtum eſſe / ait / ꝙ neceſſe eſt, his exiſtentibus generationem eſſe ⁊ corruptionẽ. Si enim contraria ſunt quatuor hęc, contraria autem non ſunt ęterna, quia generantur ex inuicem, ⁊ corrumpũtur in inuicem, neceſſe eſt generationem eſſe ⁊ corruptionem. Ꝙ aũt generabilia ⁊ corruptibilia ſint hęc, ⁊ ex motibus ipſorum oſtendit. quorum enim ſm naturam motus non ſunt ęterni, hęc neqꝫ ipſa vtiqꝫ erũt ęterna, tãꝙ vno quodqꝫ naturalium corporum habeat eẽ in motu ꝓpo, ꝓpter quod ⁊ diuini corporis vitam dixit ęternum motum. Quatuor autem corpora cum ſint mobilia, ⁊ ſup rectam mota non habent motus ęternos. Oſtẽſum eſt enĩ in 8° de naturali auditu, ꝙ nullus motus qui ſuper rectã lineam fit, poteſt eſſe ęternus. Ꝙ autẽ motus ęternus ſit vita ęterna non ſimpliciter omnium, ſed corpus habẽtiũ ⁊ mobilium, ſignificauit in his dicendo. [Horum autẽ eſt motus,] tãquã ſi non eſſent mobilia, non eſſet neceſſarium ipſa corruptibilia ſemper eſſe, ⁊ ſi nõ haberẽt motum ęternum. Nam immobilia & incorruptibilia ſunt, ⁊ vitam ęternam habent, eorum autem quę mouentur, quę vitam ęternam habent, motum ęternum habẽt ſemper. Deficit autem huic, [horum autem eſt motus] hoc [⁊ non ęternus hic.] Sic Alexander locum hunc expoſuit, vitam quidem ęternam motum ęternum eſſe, ⁊ dici ab Ariſtotele non in omnib' ſimpliciter, ſed in his quę mouentur recte (vt eſtimo) notans, mobili autem pręter neceſſarium adijciens ſm neceſſitatem. Etenim videtur pro eo quod mouetur idem intelligere tãꝙ ⁊ in his quę

Deficit nõnihil hic i codice impſſo / ſꝫ in antiq̃ exẽplari eſt.

ęternaliter mouentur ipſum ſuſcipiat, Ariſtotele dicente conſentaneum eſſe, aliquid mobile ęternum eſſe. Forte autem mobile quod potentia aliquando habet motum dicit, tale autem quandoqꝫ quieſcit, tale etiam ſuper rectam mouetur. Nam ⁊ Ariſtoteles exponens qualiter dixit [mobile] adiecit [cuius non contingit ſm naturam motum eſſe ęternum.] Si enĩ eſſet ęternus, non eſſet mobile ſed motum, forte autem ⁊ hoc [horum autẽ eſt motus] non truncatim dictum eſt, ſed pro hoc, hęc autem quandoqꝫ ⁊ non ſemper mouentur. ideſt mobilia ſunt ⁊ non habentia ęternum ſm naturam motum. Et propter hoc ipſorum eſſe non eſt immutabile, ſed generabilia ⁊ corruptibilia ſũt. Oſtẽſo igitur ſic, ꝙ ęterno circulari motu exiſtente neceſſe generationem eſſe, ⁊ corruptiones, inducit, ꝙ ſi hoc, neceſſe etiam alium motũ eſſe aut vnũ aut plures. Nam ſm diuinorum corporum motum, ⁊ q̃ſcũqꝫ ad ea quę in generatione habitudinem, horum in inuicem tranſmutatio fit. Et ſiquidem eſſet vnus motus ſimilia eſſent conſiſtẽtijs ⁊ compaginibus, quę ſunt hic, vna enim vtiqꝫ eſſet ⁊ ſimplex his quę ſunt hic ſemper indita paſſio. Vt enim occultas cęleſtium in ea quę hic prętermittam actiones ſolis ⁊ lunę actiones, quę ſic euidenter vertunt ea quę ſub luna ſunt ſemper vtiqꝫ eodem modo eſſent. Vno enim exiſtente eo qui ſine errore motu, ⁊ ſole ⁊ luna in ea quę ſine errore fixis, ⁊ cum illa motis, neqꝫ hiemis ęſtatiſqꝫ, ⁊ intermediarum verſionum vtiqꝫ eſſet differentia. Neqꝫ quotidianę variationis, ſole per eandem viam, cum inerrabili ſphęra pertranſeunte. Si enim in cancro, vt contingit, fixus ſemper eſſet eſtiualis vtiqꝫ conſiſtentia apud nos. Si autem in capricorno, ſemper hiemalis; ⁊ non vtiqꝫ eſſet generatio ⁊ corruptio, ſed neqꝫ diuerſe lunę illuminationes eſſent. Si autem aliquis ſolem ipſum ſm ſe in eo qui per medium animalium, motum ſupponat, ⁊ lunam in obliquo ad zodiacum circulum, quia ab ariete ad taurum, ⁊ a tauro ad geminos videtẽ ꝓcedere. Primo qdẽ plurib' opus erat motibus, vt dixit Ariſtoteles. Deinde etiam ⁊ econtrario factis. Et de hoc etiam in ſequentibus dicere ſpondet planius. Nunc autem tantũ eſt manifeſtum, / ait / propter quam cauſam plura ſunt circularia corpora, quod intendebamus inquirere. Et breuiter a deorſum, ⁊ a conſequentibus aſcendens ad antecedentia componit reſolutiue demonſtrationis fundamenta, plura enim ſunt circularia ⁊ econtrario mota, quia neceſſe eſt generationem eſſe, generationem autem, ſi neceſſe eſt ignem eſſe contrarietatem ad aquam ⁊ aerem habentem. Et per illa ſimul infert, ignem autem ⁊ alia neceſſarium eſſe, ſiquidem ⁊ terram. Hanc autem neceſſe eſt eſſe, quia neceſſe eſt manere aliquid ſemper, ⁊ hoc, ſi moueri aliqd oportet ſemper. Ipſe quidem igitur breuiter ſummatim accepit vltimum. Conſequens autem videtur eſſe, ꝙ neceſſe aliquid manere in medio, ſi neceſſe aliquid circulariter moueri. Hoc autem neceſſe eſt ſi ſemper aliquid moueri neceſſe eſt. Solus enim ęternus ẽ motus tanꝙ ſolus continuus ipſa circulatio. Ipſe autem / ait / [neceſſe manere aliquid ſemper, ſi ⁊ moueri aliquid oportet ſemper,] vniuerſaliorem faciens ſermonem. vt enim oſtendit in libris de inceſſu animalium, omnis motus circa aliquid manens fit, ⁊ non ſola circulatio. Huius autem ꝙ ſit aliquid quod ſemper mouetur, neceſſitatem in libro de naturali quidem auditu accepit ex eo, ꝙ oportet ſemper motum eſſe, ſiquidem neqꝫ temporis, neqꝫ motus principium eſt accipere. Si aũt ſemp opꝫ motũ eẽ, etiã qđ mouetur oportet ſemper eſſe. Nam motus eſt in eo quod mouetur, vt in 3° de naturali auditu habitum eſt. Et

Zodiacus dicit circulũ in quo ſemper fertur ſol.

erat

erat iſte modus demonſtrationis ęterni corporis a moto acceptus, ꝯueniens ⁊ congruus de motu ſermonibus. Nunc autē de cęleſti ⁊ diuino corpore diſputās, ab hoc demonſtrationem fecit dicens, ꝙ neceſſe diuinū corpus ęternaliter moueri, ſi ęterna vita viuit. Hoc autē neceſſe eſt ſi imortale ipſum neceſſe eſt eſſe, hoc autem neceſſe ſi neceſſe diuino corpori ieſſe diuinū corpus propter eam quę ſm actum imortalitatem. Quare ⁊ ſi compone re iterū vis rōnem dicas. Cęlū eſt diuinum corpus, diuinum corpus ſm actum imortale vitam ęternam habē, corpus quod vitam ęternam habet, motū ęternū hꝫ, qđ ęternaliter mouetur circulariter ferri neceſſe eſt, exiſtentis autē circulariter moti, neceſſe mediū aliquid eē, corpus quidē ſm naturā in medio, cuius partes ad mediū ferūtur ſm nām graues exiſtētes ⁊ frigidę, tale autē terra eſt, terra autē exiſtente, neceſſe etiā ignē eſſe, ⁊ intermedia contrarię diſpoſita inuicē, his autē exiſtentibus, neceſſe etiā gnōnem eſſe ⁊ corruptionē, generatione aūt ⁊ corruptione exiſtente, neceſſe plures eſſe cęleſtes motus, ⁊ cōtrio factos, hanc autē neceſſitatē velut a ſigno cōcludimus. Cauſę enim ſunt motus cęli gnationis ⁊ corruptionis. Hę autem illarum ſunt ſigna, ⁊ cōcluſiones ſm rationem alię qdem vt ex cauſis cōcluſę ſunt, alię autem vt ex ſignis, dicet Ariſt. naꝙ inqt Alex. ꝑ ea quę in hoc libro prius cōſiderata ſunt, ꝙ diuinoꝝ ſimplicē motū, ⁊ elementoꝝ in inuicem trāſmutatio, ⁊ aīaliū generatio ſequit. Quęſiuit autē / ait / Alexā. ſi exiſtētibus quatuor elementis ſm hypotheſim intermercetur alternatus variuſꝙ diuini corporis motus, vtrum hęc tranſmutātur adinuicem, an non. Nam ſiquidem nō tranſmutant, ęterna erunt, quod quidem impoſſibile eſt. Et etiā ſi ęterna terra eſt, nihil opus erat varij illorum motus, ſiquidem fiat eo ꝙ terra ſemper eſt. Si autem tranſmutantur ad inuicem, corruptiua enim ſunt ſuapte natura, ⁊ tranſmutatio eſt eorum quę corrumpūtur in contraria, hę autem ſunt contraria, quid iterum opus erat varij motus diuini corporis ad horum generationem ⁊ corruptionem? Hęc igitur cum dubitaſſet ſuis verbis ſoluit dicens, ꝙ neꝙ corrumpendi ipſa, neꝙ adinuicem tranſmutandi, motus illorum eſt cauſa, ſed ordinis in generatiōe ⁊ corruptione eorum. Nam ex eodem omnia ſemper ſm ſpeciem ſaluantur, quāꝙ in propria natura ipſorum nihil ꝓhiberet vtiꝙ in vnum omnia quandoꝙ tranſmutari, vt dicunt, qui exuſtionem fore dicunt, ⁊ iterum ex vno in aliud viciſſim conuerti. Non enim coexiſtere neceſſe eſt contraria, ſicut quę ad aliquid ſunt. Neꝙ hoc oſtenſum eſt, ſed natura conſtat. Poſſunt autem ⁊ natura ſempiterna, ⁊ viciſſim eſſe, ſed hoc facto contingeret vtiꝙ quandoꝙ non eſſe terram, in ignem vtiꝙ ſic forte omnibus tranſmutatis, non exiſtente autem terra, neꝙ vtiꝙ orbicularis latio eſſet. Ordinate igitur ſemper eadē permanendi, ⁊ ſm menſuras tranſmutandi inuicem cauſa eſt varius motus diuini corporis. Aſſequitur igitur ordinatę eorum, quę hic ſunt tranſmutation ēcomplexionis animalium exiſtentia. Hęc ſoluendo quęſtiones ſuis verbis cum dixerit Alexander, ego circa tales quęſtiones non opportunam habeo veritatem, alba quędā eſt trutina ſm prouerbium. Nam tollere de medio principales cauſas ⁊ quęrere de effectibus an ſint ludentium magis, quā ſtudentium mihi videtur opus eſſe, ac ſi quis afferret rationem forſan de fluuio, qui ex fonte ꝓfluit, percunctetur obſeruans ipſū, vtrum fluat fluuius ablato fonte, aut non. Et ſi quidem non flueret, inconueniēs eſſe dicens fluuium non fluere, ſi autē fluit inducens ꝙ nullo opus habet fonte fluuius vt ſit. Et quidem promptum magis eſt dicere ꝙ eſt a principio ſuppoſitio incōueniēs ē. ſ. manente fluuio fontem auferri. Iſto autē inconuenientius eſt manere quatuor elementa cęli motu ablato, a quo fiunt. Eſt quidē igitur propter hoc ⁊ quęſtio ſm meam opinionem inepta, ⁊ ſolutio etiam a quęſtione diſſonare mihi videtur. i. non eſſe tranſmutationis elementorū cauſas cęleſtes circulationes. Quis enī ignorat ꝙ appropinquans quidem nobis ſm verticem ſol, calefacit quę circa nos ſunt, ⁊ euaporare facit, ⁊ aeris ⁊ ignis generationem ex aqua facit, abſcedens autē, ſubtilia concernit ac congregat rurſus, ⁊ aquę generationē efficit? Sed eſto quidem, ꝙ tranſmutandi ordinate ⁊ menſuris determinatis illa ſint cauſę, nonne trāſmutandi totaliter ⁊ generandi ex tranſmutatione cęleſtem motum pro cauſa ponere. Hoc autē ⁊ ipſe Alexander notauit, ſecūdam ſolutionem quęſtionis adducens talem. Si enī omne quod generatur / ait / non ſolum ex aliquo generatur ſed etiam a b aliquo, non enim ex materia ſolum, ſed etiam ab efficiente cauſa, non ergo per ſe ſufficiunt elementa ſola ad tranſmutationem in inuicem, ⁊ generationem ex inuicem. Opus eſt enim tranſmutante ipſa: nam ipſa materię rationem habent adinuicem, ⁊ hoc ſcientem oportebat aduerſus quęſtionis ſuppoſitionē mox occurrere, quia ſupponebat eſſe quatuor elementa, quę tranſmutarentur adinuicem, aut ęterna eſſent cęleſti motu ſublato. Item quomodo ⁊ hoc dicit, ꝙ non neceſſariū eſt contraria coexiſtere, ſed poſſunt ⁊ viciſſim eſſe, vt cōtingat quandoꝙ non eſſe terram igne exiſtente forſitan omnibus tranſmutatis, ⁊ iterum ex hoc in aliud. Nā primo quidem ſi contingat, ⁊ fieret in infinito tempore cōtingens ſemper exiſtens eorūdem. Deinde ſi quod trāſmutatur non ſolum ex contrario tranſmutatur, ſed etiā a contrario, ad quod etiam fit tranſmutatio, nullo autem exiſtente pręter ignem, quid erit quod tranſmutabit ipſum, vt aliud aliquid ex illo fiat, ſed hęc cum accuratius me cognouerit Alexander, ſequentis mihi reſumendum eſt.

ℭ Figuram autē ſphęricā neceſſe habere cęlum. Hęc enim ꝯuenientiſſima, ⁊ ſuba ⁊ natura prima. Dicamus autē vniuerſalr de figuris, q̄ eſt prima ⁊ in planis ⁊ in ſolidis. Omnis itaꝙ figura plana, aut rectilinea ē, aut circularis. Et rectilinea qdem, a pluribus ꝯtinet lineis, circularis autē ab vna. Qm̄ autē prius natura in vnoquoꝙ genere, vnum multis, ⁊ ſimplex cōpoſito, prima vtiꝙ erit planarū figurarū, circularis, ſeu circulus. Adhuc autē ſi qdem ꝑfectum eſt, cuius nihil eſt extra accipere, eoꝝ quę ipſius poſſibile, quēadmodū determinatū eſt prius. Et recte qdem appoſitio eſt ſemꝑ, circulari autē nequaꝗ̄, manifeſtū qa perfecta vtiꝙ erit ꝯtinens circulum. Itaꝙ ſi perfectū prius imperfecto, ⁊ ꝓpter hoc vtiꝙ prior erit figura circulus. Similr autē ⁊ ſphęra ſolidorū, illa enim ſola cōtinet vna ſuperficię, rectilinee autem plurib⁹, ſicut enim ſe hꝫ circulus in planis, ſic ſphęra in ſolidis. Adhuc autem diuidentes ad plana, ⁊ ex planis corpora generantes, teſtificari viden-

tur bis. Solam eniꝫ ſolidorūꝫ non diuidunt ſphęram, tā͞q non habētes plures ſupficies, q̄ꝫ vnam. Diuiſio eniꝫ ad plana, non ac ſi ſecans qs in partes diuidat totum hoc diuidat mō, ſed vt in altera ſpecie. Qꝫ quideꝫ igiꝰ prima eſt ſphęra ſolidarum figurarū, palā. Eſt autem ꝫ ſm numeruꝫ, ordine quem aſſignāt ſic poſitis, rōnabiliſſimum, circulū qdem ſm vnum trigonuꝫ autē ſm dualitatem, quoniā duo recti. Si autē ſm trigonū vnū, circulus nō adhuc erit figura. Quoniaꝫ autem prima qdem figura, primi corporis, primū autē corpus, qd in extrema circūferentia, ſphęricum vtiq; erit qd fertur circulatione. Et ꝯtinuum igiꝰ illi, ſphęrico eniꝫ, cōtinuuꝫ ſphęricuꝫ. ſimilr autē, ꝫ quę ad mediuꝫ horuꝫ quę enim a ſphęrico contenta ꝫ tacta, tota ſphęrica neceſſe eſt eſſe, quę autē deorſum planetarum, tāgunt eaꝫ quę ſupra. Quare ſphęrica vtiq; erit omnis latio. omnia enim tangunt ꝫ continua ſunt ſphęrę vel ſphęris.

Com. 13m. ¶ Poſt ſermonē de ſubſt cęleſtis corporis quā in pmo liº determinauit, cū oſtendiſſet in pſentia q ſm nām eſt cęlo circularis motus, ꝫ nō violētia, ꝫ cōſequēter de localibus habitudibus cū inquiſiuiſſet, quarū primā eam quę dextri ꝫ ſiniſtri eſt a pncipio motus iueniēs, ab hac ꝫ reliquas ſyllo ꝯcluſit, deinde ꝯtrariorū motuū cāꝫ inueniens, poſt cōſiderationeꝫ de motu euidētiore exiſtēte, cęteruꝫ de figura cęleſti ingrā plane diligēter ꝫ ordinate per plura argumēta q ſphęrica ſit oſtēdens. Et pmum argumētorum procedit ſup dignitatem quę dicit. pma per naturam figurarūꝫ primi ſm nām corporis eſt. ꝫ q pmuꝫ naturæ corpoꝝ eſt ipm cęleſte. Hęc igitur euidētia accipiēs concludit rōnem ſic, ſphęrica figura, pma figurarūꝫ eſt, prima figurarū primi corporis eſt, hoc eſt cęleſtis. Qꝫ autem pma figurarūꝫ ſit ſphęrica, oſtendit vniuerſalr de figuris determinās quę ſit pma, ꝫ in planis ꝫ i ſolidis. Diuidēs igiꝰ planas figuras in rectilineas figuras, ꝫ i circulares, oſtēdit qd proprie circularis lineę eſt circulus, ꝫ q ſimplicior eſt, ꝫ pfectior rectilineis figuris. Et q qdem ſimplicior eſt oſtendit ex diffinitionibus. Si enim circulus eſt figura plana ab vna linea cōtēta, rectilinearū autē ſimpliciſſima eſt triangulus qui a tribus rectis lineis cōtinetur, in vnoquoq; autē genere vnum multis ſimpliciꝰ eſt, ſed ſimplex ſemper prius compoſito cōſiſtit prima vtiq; erit planarūꝫ circulus. At ꝯo ꝫ perfecta planarū figurarūꝫ circulus eſt, ſi perfectū eſt, cuius nihil eſt extra accipere ſui partiū, cui autē non pōt conuenienter apponi, vt determinatum eſt prius, hoc eſt perfectuꝫ. Et rectę quidem poſſibile ſemp apponi, lineę autē circulum contācti nō poſſibile. Cōtinentur autē rectilineę qdem a lineis nullatenus pfectis, circulus autē a ſemp perfecta periferia cōtinetur palaꝫ q perfecta planarūꝫ figurarū circulus eſt. Perfectū autē vbiq;, imperfecto prius eſt natura, ſiqdem impfecta a perfectis aſſumāt perfectioneꝫ. Et ſm hoc ergo circulus rectilineis figuris prior, nō ſolum autē ſm ſubſtam, ſed etiā tēpore prius eſt pfectum imperfecto. Quādo qdem eniꝫ in eodē accipiūtur ambo, vt in his quę in gńatione verſanꝰ impfectum perfecto prius eſt tempore. Prius eniꝫ eſt ſperma q̄ embrio, ꝫ hic prius q̄ infans tēpore, ſed pcedit tempore ante ſperma ꝫ generās ſperma, ꝫ in ſingulis q̄ generantur id qd genuit, ꝫ generās ipſius cauſa perfecta impfecti. Sicut autem in planis eſt ſimplex circulus ꝫ pfectus, ſic in ſolidis ſphęra, ꝫ propter eaſdē cauſas. Nā ꝫ ſphęra in ſolidis ab vna periphęria cōtinetur, rectilineis ſolidis figuris a pluribus ambientibus cōtentis, ꝫ ꝯtinens ſphęrā ſuperficies ſola perfecta eſt tā͞q non ſuſceptiua appoſitionis ꝯuenientis. Sicut ergo circulus in planis, ſic ſphęra in ſolidis, ſphęra ꝰ prima ſolidarū figurarūꝫ ſm ſubſtam, ꝫ merito pmo ſm ſubſtātiam corpori adaptatur. Qꝫ autē ſola ſimplex ſolidoꝝ figurarum ſit ſphęra, ꝫ q hanc habebāt de ipſa intentionē naturales inſinuāt, qui ex planis corpora generāt, ꝫ in plana diuidūt ipſa. Iſti eniꝫ ꝫ elemēta ꝫ pncipia corpoꝝ plana dicentes, ſolam tñ ſolidarum nō diuidūt ſphęraꝫ, tā͞q non hñtem plures ſupficies, q̄ꝫ vnam. Quid igiꝰ dicet vtiq; quis, nō eſt corpus etiā ſphęra, ꝫ partes hꝫ, ꝫ poteſt diuidi in partes? Hāc inſtātiaꝫ ſoluens Ariſt. aliam ais eſſe diuiſionē in plana, vt in ſimpliciora, ꝫ magis elemētaria, ꝫ fieri alia ſpecie, non eniꝫ in corpora fit, ſed in corporea. Qd autem in partes diuidiꝰ corpus, in corpora diuiditur eādem ſubſtam habētia cū toto, vt ſphęra in hemiſphęria. Et talis qdem in partes diuiſio, ꝫ ſimplicibus ineſt. quę autē in plana, ſolis cōpoſitis cōpetit propter non diuidi ſphęraꝫ in plana ab illis, qd qdem argumētum eſt exiſtimādi ipſaꝫ eſſe ſimpliceꝫ. Et aliter autē oſtēdit, q prima figurarū, in planis qdem circulus, in ſolidis autē ſphęra a numeroꝝ ordine iterū. Si eniꝫ vnum prius eſt duobus, ꝫ eſt circulus qdem ſm vnum ab vna linea cōtentus, trigonuꝫ autē, qd qdem rectilinearum figurarū ſimpliciſſimuꝫ duo ſm q interiores angulos habet ęquales duobus rectis, erit vtiq; circulus pma. Si autem trigono aliquis vnuꝫ aſſignabit circulus ſimplicior exiſtēs trigono, non adhuc vtiq; erit figura. vno eniꝫ nihil eſt ſimplicius. Si igiꝰ vt in planis figuris circulus ſe habet ad rectilineas, ita in ſolidis ſphęra: palā q ſphęra vtiq; erit prima. Propoſitioneꝫ autē hanc tā͞q planaꝫ prętermittens cōcluſionē totius demōſtrationis adiecit copulatiue poſt demōſtrationeꝫ. Naꝫ quū prima figura, ꝗ eſt ſphęrica (vt oſtēſum eſt) primi corporis eſt. neceſſe. n. eſſe pmā primi eſt. Primū autē corpus eſt ſphęra inerrabilis, quā qdeꝫ dixit in extrema circulatione eē. Sphęrica ergo figura non ſphęrę inerrabilis ꝫ cęleſtis corporis eſt, qd circūfertur circulari latione. Si autē prius qdem a circulari motu, pmum oſtēdit natura cęleſte corpus, naꝫ ęternū eſſe, ex hoc oſtēdit, nūc aūt ab eſſe pmū nā oſtendit q ſphęricū, non putet aliq circulareꝫ eē oſtenſionē. Nō eniꝫ idē eſt circulariter moueri, ꝫ ſphęricū eſſe, poſſibile eniꝫ aliqd exiſtens ſphęra nō circulariter moueri, ꝫ circulariter motū non eē ſphęram. Oſtēſo autē q nō errantis ſphęrę corpus ſphęricuꝫ ens, tā͞q primo corpori, prima figura. ſ. ſphęrica cōueniente, oſtēdit ꝯſequenter ꝫ corpora quę ab ipſo cōtinenꝰ, ꝫ tangētia vndiq; ipſiꝰ cōmunem ſupficieꝫ, ſphęrica ꝫ ipſa eſſe. aut eniꝫ vacuū neceſſe eē intermediū, qd qdem impoſſe oſtenſum eſt, aut ſi ois plena, neceſſe q vndiq; tāgant ꝯcauaꝫ ſupficiē ſphęricę figurę, ꝫ ipſa ſphęrica eſſe ſm autē illationem hāc, ꝫ poſt diuinū corpus ea, quę in gńōne ꝫ corruptiōe ſunt, q̄ quidē ſimul omnia tā͞q vnuꝫ aliqd medium vocauit ſphęrica, ꝫ hęc neceſſe eſt eē. Nā a ſphęrico cōtenta, ꝫ tāgētia ipm vndiq;, vt neq; vacuuꝫ relinquaꝰ, ſphęrica ꝫ ipſa neceſſe eſt eſſe. Quę autē ſunt ſub luna, tāgunt lunarē ſphęram, ꝫ q qdem ois ſimul eius qd in gńōne corporis, tā͞q vnius figura ſit ſphęrica, oſtēdit nūc. Qꝫ autē ꝫ vniuerſu-

ſuſq;

*Plato idem in Timeo nominat lectos q 2ºliº qui dā i lectione tem ꝫ nō i pmo, nā cū in pnumerel primus non aduſum Scientie ſunghen quodā nunc re excellens Diui Auguſtini.

tinij de q̄tuor ꝓpriis figura ſphęrica eſt, paulopoſt oſtē dit. Nō eniȝ neceſſe eſt, ſi ignis extrinſeca ſupficies ſphęrica eſt, eo ꝙ tangat talē, ꝛ intrinſecā ſimilē eſſe. hoc eniȝ in his quę ſm̄ ſuā ſubāȝ debēt ſphęricitatē, neceſſarium eſt, ꝛ nō in his quę ab alijs formanť. Hactenus primuȝ argumentū completū eſt, oſtēdens ꝙ cęluȝ eſt ſphęricū, ex eo ꝙ opȝ primā figuraꝝ primo corpoꝝ ineſſe, tanq̄ ſm̄ ſubſtantiā ipſi, ꝛ ſm̄ naturā conuenientē. Si autē ſit ſphęricū, ꝛ etiaȝ totus mundus talis. Bonum vtiqȝ erit, ꝛ apud Platonē dicta de mundana figura audire. Figurā autē dedit ipſe illi decentē ꝛ cognatā. Equidē animali quod debēt oīa cōtinere in ſeipſo decēs vtiqȝ erit figura, quę comphēdit in ſeipſa oēs quaſcunqȝ figuras, ꝓpter quod ꝛ ſphęricū ex medio omniquaqȝ ad extremitates ęqualr diſtans orbicularitr ipſum tornauit, oīum pfectiſſimā, ſimiliſſimamqȝ ipſam ſibi ipſi figuraꝝ putans multo pulchrius ſimile diſſimili. Quid igiť differt cōgruū ꝛ cognatum dicere, ab hoc, cōuenientiſſimā ſubſtantię ꝛ naturę? Dictū eſt igiť ꝛ ꝙ omnium perfectiſſima eſt figurarum, ſphęrica eſt, ſiliter aūt, ꝛ alię rationes Ariſt. apparebūt.

Vide Timeo uel Timeo.

¶ Adhuc aūt quoniā videť ꝛ ſupponitur circulariter circūferri totū. Oſtenſum eſt autē qȝ extremę circulationis, neqȝ vacuū eſt exterius, neqȝ locus. neceſſe eſt ꝓpter hoc ſphęricum eſſe ipm̄. Si eniȝ eſt rectilineū nequaq̄ eidē immorabitur regioni, ſȝ vbi prius corpus, nunc non erit, ꝛ vbi nunc non eſt, iterum erit, ꝓpter permutationē angulorꝝ. Similiter autem ꝛ vtiqȝ ſi qua alia figura fiat, nō ęquales habēs ex medio lineas, puta, lenticularis aut oualis. In omnibus eniȝ accidet, ꝛ locū eſſe ꝛ vacuuȝ, extra lationem propter non eandē regionem detinere totum.

Com. 14. ¶ Scdm̄ argumētū oſtēdens ꝙ ſphęricū ſit cęlum ex prius oſtēſis. Si eniȝ circulariter circūferť cęluȝ (vt oſtēſuȝ eſt prius) ꝛ non aliqȝ vacuum eſt extra ipſuȝ, neqȝ locus, vt etiā hoc prius oſtēſum eſt. neceſſe eſt ipm̄ eſſe ſphęricuȝ. Si enim rectilinea ſit figura, non vtiqȝ circūuolutū eūdē obtinebit locū. Non enim partes in locis partiū ſeſe recipient. Prominētię enim angulorꝝ facient vbi prius erat corpus, nūc non eſſe: ꝛ vbi nunc non eſt, iterum eſſe maiore q̄ deſiſſa, locum aſſumētes. quare vacuū vtiqȝ erit, ꝛ locus extra, qui prominētias angulorū ſuſcipiat. Huic autē [accidet, ꝛ locū eſſe extra, ꝛ corpus ꝛ vacuū] vel pro hoc, aut locus, aut corpus, aut vacuū, dictū eſt. Omnino enim vnum aliqd horū erit extra ipſum. vel magis quęcūqȝ oſtenſa ſunt, nō eſſe extra cęlum, corpus, vacuuȝ, locus, omnia erunt, ſi circulo motū cęlū, rectilineaȝ habeat figurā. Si eniȝ vbi prius erat corpus, nūc non erit, vacuū vtiqȝ erit, ꝛ ſi vbi nunc non eſt, iterum erit, corpus vtiqȝ erit ꝛ locus, qui ſuſcipiat ipſum. Nam qȝ iterum vacuus locus factus eſt, ſuſcipiēs corpus, ſit aūt corpus extra ipſuȝ, nō aliud p̄ter partes ipſius, ſed inquantū ſm̄ aliquā partē extra ipſum nō erat corpus, ſm̄ illam ſit corpus in circulatione. Et ſi nō rectilineū autē ſit ſit cęli corpus, ſȝ aliqd aliud non ſphęricū. Hoc enim inſinuauit per hoc [nō ęquales hn̄s eas quę ex medio lineas, ſed lenticularis aut oualis] in oībus ſit talibus accidet, ꝛ locum ꝛ vacuū eſſe extra circulationē, ꝓpter non eandē regionē detinere totū. Hęc cum Ariſto. dicat. ꝛ Alex. obuiat recte ꝙ non ſimplr ſana eſt his ratio. Sed ſi quidē lēticularis exiſtēs, polos habeat ſm̄ centra planoꝝ, eundeȝ ſemper obtinebit locū circulariter motū. Si aūt per ſecūdam periphęriā habeat polos, vt ad circularē figurā fiat circulatio, neceſſe vacuū relinqui ꝛ locū. Similr autē ꝛ ſi oualis exiſtens, non ſm̄ lōgitudinē habeat polos, ſed laterales, vt ſm̄ longitudinē fiat circulatio, ſeu circūuolutio, neceſſe vacuū relinqui. Si aūt ſm̄ longitudineȝ habeat polos, non adhuc. Et cylindros aūt, ꝛ conus, ꝛ ſolidū vocatum rōboydes, qȝ quidē ex duobus conis ſm̄ baſes communicans conſtat, ſi circa eundē axem moueanť, eundē ſemper detinēt locū. Cur itaqȝ ſic habentibus his, ipſum poſuit Ariſto. aut ij accidet, nunc ꝓptis intellectū ſoluit dubitationē. In omnibus. n. his aliter ꝛ aliter polis acceptis, accidet ſm̄ quandā acceptionē, ꝛ locū ꝛ vacuū eſſe extra lationē. Sphęrica aūt figura ꝓpter ſimilitudinem, qualitercūqȝ accipianť poli, in eodē ſemper loco circūuoluētur, qȝ oēs lineas habet ęquales, quę ex medio. Simulare enim quū ſit cur magis aut illud plus vel minus diſtat a medio? Ariſto. quidē igiť ex his quę naturalr pręde monſtrata. ſ. ex nullū eſſe extra cęluȝ corpus, neqȝ locū, neqȝ vacuū ſyllogiſmo cōcludit in ſcda figura, ꝙ ſphęricū ſit cęlū, ſic. Cęlum circulariter motū, eundē ſemper locū detinet. Sed nullū habentiū aliā figurā p̄ter ſphęricaȝ circulariter motū, eundē ſemp locū detinet, ſed quę quideȝ rectilinea circūuoluta ꝛ locū relinquūt, ꝛ vacuuȝ, ꝛ corpus, vt dictū eſt prius, oīa aūt circularis lineę, non ſemp ipiēt locum, accidit eniȝ ſm̄ quandā poloꝝ acceptioneȝ. relinquere ꝛ aſſumere de extrinſeco loco. Cęluȝ ergo nullam vtiqȝ habebit aliaꝝ figuraꝝ p̄ter ſphęricam. Aſtronomi aūt concedentes aliquā figurarum. velut cylindrum ꝛ conon ꝛ lēticulareȝ, ꝛ oualē, ꝛ romboydē vocatā ſolidā, ſic habere polos, vt ſemper eundē detineant locū, ex apparentibus oſtendunt, nullā aliā poſſibile habere figurā cęlū, p̄ter ſphęricaȝ. Quādoq̄ enim ſtellę fixę ſuper parallellos circulos eos ſemp ferri videanť, ꝛ eandeȝ ſeruent diſtantiā, ad nos. ſed quę dicunť planetę in obliquo circulo motę, ꝛ ex alio parallello in aliū tranſlatę, ampliorē ꝛ minorē diſtantiā habent ad nos, non eo ꝙ remotiores a terra, ꝛ propinquiores fiant, vt nunc dicimus, ſed eo ꝙ inęquales in ęqualibus figuris ſint rectę, quę a terra incidunt, ad diuerſas cęli partes. Maiores ergo ꝛ minores ipſę ſeipſis apparebūt, ſm̄ diuerſas elongationes ad nos, etiam in eadē ſuperficie exiſtētes. Ptolomęus aūt ſphęricam figuraȝ ſyllogiſmo deducit ex eo ꝙ nō poſſunt ſm̄ aliam ſuppoſitionē horoſcopioꝝ depręhenſiones cōſonare. Et miro modo etiā adijciens ipſe, dictoꝝ a Platone meminit. Corporū ſit omnium ſubtiliſſimū partiū ꝛ magis ſimiliū ē ęther. Similariū aūt ſimilares ſunt ſupficies, ſolę aūt ſunt circularis i planis, ꝛ ſolidaꝝ ſphęrica.

¶ Adhuc aūt ſi quidē motuum menſura quę cęli latio, qȝ eſt ſola continua ꝛ regularis, ꝛ ſempiterna. In vnoquoqȝ autē menſura, qȝ minimū. Minimus aūt motus, qui velociſſimus, palaȝ ꝙ velociſſimus vtiqȝ erit omniū motuum, cęli motus. At vo quę ab eodeȝ in idē, minima eſt quę circuli linea. Scdm̄ minimam autē velociſſimus motus. Quare ſi cęluȝ circūfertur, ꝛ velociſſime moueť ſphęricum ipſum neceſſe eſt eſſe.

¶ Tertiū argumentū eſt hoc, oſtēdens ꝙ ſphęrica eſt cęli figura. Collectio autem rōnis talis, cęli motus mēſura Com. 15.
alioꝝ motuū eſt, motus aūt mēſurans minimus eſt. Mi-

nimus aũt eſt velociſſimus. Velociſſimus aũt motus ab eadẽ virtute, q̃ per minimã diſtantiã. Minimus aũt ęquale ſpaciũ continẽtiũ figurarum in planis quidem et circularis linea eſt, in ſolidis circularis ſuperficies. Cęleſtis ergo circulatio eſt corporis ſphęricã figuram habentis, aſſumptorum autẽ vnũquodque. ſ. cęleſtẽ circulationẽ eſſe menſuram motuum, in quarto de naturali auditu, in ſermonibus de tẽpore oſtẽſum eſt, et nunc breuiter meminit cauſę. Quia enim eſt ſolus motus regularis et cõtinuus, et ęternus, oportet enim mẽſuram motuũ motũ eſſe et ipſum, vt magnitudinũ magnitudinẽ, et partiũ partẽ, et grauedinũ grauedinem, et ponderis pondus. Oportet aũt et continuũ eſſe motum menſurantẽ alios. Si enim interrũpitur ſtatione, quomodo mẽſurabit continuos: oportet aũt et regularẽ eſſe menſurã. Si enim intẽdatur et remittatur, quomodo vtique menſurabit: Simile enim ac ſi quis cubitũ, quandoque quidẽ extenſum, quandoque aũt contractũ, in mẽſuram aſſumat. oportet aũt et ęternum eſſe motum menſurantẽ. Semper enim exiſtẽte motu, oportet ſemper et mẽſurans ipſum eſſe. Hęc aũt ſimul omnia. ſ. cõtinuũ, regularẽ, ęternũ, ſoli inſunt motui cęli. Recte igitur dictum eſt, quod cęli circulatio eſt mẽſura aliorum motuum. Secundum vnũquodque autẽ genus eorum, quę mẽſurantur, et menſurãt, minimũ eſt menſura. Si enim ſtadia ſunt, ſtadiũ. ſi aũt vnitates, vnitas. ſi cyathi, cyathus. et ſi minimo, maius aliquod aliquid mẽſuratur, tamen et ipſum a minimo mẽſuratur. Nam cubitus exiſtẽs menſura, a pede tamen mẽſuratur, et pes a digito. Minimus aũt motus in minimo tempore fit. In minimo autẽ tẽpore ęquale pertranſit velociſſimus. Velociſſimus autẽ ab eadẽ virtute, per ęquale quidẽ circuit ſpacium, ceu areã decẽ ſeptę partis ſtadij. per minimã autem diſtantiã continentẽ ipſum vt eandẽ manentẽ areã pertranſeuntẽ minimũ et ſimul velociſſimũ fieri motũ, et penes tẽpus et penes diſtantiã cõtinens. Minima autẽ earũ quę ab eodẽ in idem hoc eſt figura aliqua continẽtium et terminantiũ diſtantiarum. in planis quidẽ circularis. in ſolidis aũt ſphęrica eſt. quia oſtẽſum eſt et ante Ariſt. quidẽ omnino. ſi quidẽ ipſe tanquam demõſtrato vtitur. Et ab Archimede, et a Zenodoro latius quod Yſoperimetrorũ figurarum amplioris cõtinentię eſt, in planis quidem circulus, in ſolidis aũt ſphęra. Huic aũt conſonum eſt, quod nunc ab Ariſtotele dicitur. ſ. quod linearũ ęqualia plana continentium, minima eſt circularis. ſimiliter aũt et in ſolidis ſphęra. Si enim ęqualibus exiſtẽtibus his quę cõtinent, minora ſunt quę cõtinentur, ſi ęqualia fiant quę continentur, minora vtique erũt continentia. Oportet ergo quod velociſſimo et minimo motu. ſ. circulari mouetur, ſi quidẽ planũ fuerit circulare erit, ſi autem ſolidũ, ſphęricũ. Si enim aliud aliquã figuram habens ęquale ſit ſphęrico, quoniam inęquali mole minor eſt ſphęrę ſuperficies, alijs figuratis. minor vtique erit motus ſphęrę, virtute eadẽ exiſtente. Maior ergo aliter figurato, quod quidẽ inconueniens, ſi debeat eſſe menſura motus. vnũquodque enim eorum, quę circulariter mouentur, ſua perimetro mouetur, ſicut eorum quę ſuper rectã mouentur, vnumquodque perimetro ſuppoſitę diſtantię. Quęrit aũt Alexãder in his, quomodo Ariſt. poteſt dicere, ęqualiũ planorum a minima linea cõtineri circulũ, ſi nondũ circuli quadratura inuẽta extitit. Nam linea circuli /ait/ cõparata rectis, dependet ex quadratura circuli. Et ſoluit quęſtionem dicẽs. aut quia horum deſcriptorum inuenta eſt qualitercunque quadratura, neque enim nunc /ait/ confeſſum eſt, inuentã eſſe, propterea quod quę feruntur demõſtrationes, ex ſuppoſitionibus procedunt, aut cõparationẽ circuli /ait/ nunc non facit ad rectilineã, ſed ad peripheriales lineas, qualis eſt, quę vocatur elix. Nã nõ ſolũ rectilinearum ęqualiũ, ſed et peripherialiũ linearũ, circulus minimã habet perimetrũ. ſimiliter aũt et ſphęra, non ſolum rectilinearũ ſolidorum, ſed et eorũ quę ab vna ſuperficie cõtinẽtur, velut lẽticulari, et ouali ęqualibus exiſtentibus, minorẽ habet ſuperficiẽ. Quod aũt ad hoc cõparationem circuli fecerit Ariſto. credidit Alexã. ex eo, quod dicit [Ab eodẽ in idem] quod maxime cõuenit his figuris, quę ab vna linea, vel ab vna ſuperficie cõtinentur. quamuis paulopoſt idẽ Alexãder dicat, hoc dictũ eſſe, vt figurę declaret perimetrũ, figura enim eſt, quę ab vno vel aliquibus terminis cõtinetur, tale aũt exiſtens /ait/ ab eodẽ in idem habet continentes lineas. non enim rectã /ait/ perimetrũ. non enim ab eodẽ ad idem. Sed neque angulũ, propter quod neque ipſe figura eſt. quare cõiter hoc de figura dixit, et non ſolũ de figuris peripherialiũ linearũ. Et aliter etiã conatur oſtendere Alexander quod ad peripheriales figuras nunc fecit cõparationem Ariſto. dicens, quod quę ante hanc argumẽtatio deducta in vacuũ, in figuris quidẽ rectilineis manifeſta erat, propter prominentias angulorum: in figuris aũt ſuperficialium linearum non ſimiliter. propter quod erit vtique hoc de his apponens quę per premiſſam oſtenſionẽ non erãt ſimiliter oſtẽſa. Forte aũt neque quęſtio Alexãdri, neque ſolutio ipſius habet aliquam ad pręſentiã opportunitatem. neque ille recte dixit, quod circuli lineã cõparare rectis dependet ex quadratura circuli. Nam qui proponit quadrare circulũ, non hoc intẽdit, quod lineę circuli vni exiſtenti, quatuor rectas ęquales inueniat, a quibus vtique tetragonũ cõſtituatur. Hoc enim inuentũ fuit dudũ, et olim, ex quo circuli lineę tripla ſub ſeptima inuenta fuit dyametri, facile enim inuentã rectã ęqualẽ exiſtentem circuli lineę in quatuor diuidere ęquales, a quibus tetragonum cõſtituitur. ſed problema dicens circulo ęquale tetragonũ poni plano circulari planum quadrangulare expoſtulat ęquale, ſicut dato trigono, ęquale tetragonũ cõſtituere elemẽtator probabiliter quęrendo dixit, nõ lineis trianguli tribus lineas tetragoni adequare proponens, ſed aream areę. Quãdo igitur dicit Ariſto. quod earũ quę ab eodẽ ad idẽ, minima eſt circuli linea, lineas adinuicẽ cõparat. Qui aũt dicit quod yſoperimetrarũ figurarũ, maior eſt circuli area aliqua, lineas cõtinẽtes figuras ęquales ſupponẽs tanquam inuento hoc, maiorẽ dicit circuli aream embadũ, alijs his quę a perimetro ęquali circulo continẽtur, ceu a tetragono vel ab aliquo alio, ſed nõ amplius ęqualitas cõprehenſa eſt conſiſtentię arearum. Attẽdere aũt oportet, quod et hoc argumẽtũ Platonicũ exiſtẽs Ariſto. accerſiuit. Si enim areis ęqualibus exiſtẽtibus minima eſt linea quę circulare cõtinet, et propter hoc quę minima yſoperimetrorum eſt multo capacior eſt circulus. quod quidẽ Plato inſinuauit, per cõtinere omnes quotcunque figuras, ſi autem inſinuetur aliquid aliud per hoc, palam quod ex illo, et hoc acceptum eſt.

Marginal notes (left): Vide quoque authorẽ ſphere: et Ptolomeũ primo Almage. et Archimedẽ in libro de mundo et Euclidem in elementis. — Vbi eadẽ habetur. vbi ait quadrare circulum antea Antiphontem et Hippocratẽ. *Marginal notes (right):* Euclides.

Sumet autem vtique quis et ex his quę circa mediũ collocatis corporibus hanc fidem. Si enim aqua quidẽ eſt circa terrã, aer autẽ circa aquam, ignis autẽ circa aerẽ, et ſuperiora corpora ſecundum eandẽ rationẽ. Cõtinua quidem enim non ſunt, tangũt autem hęc ſuperficies autem aquę ſphęrica eſt. Quod aũt ſphęrico continuũ, aut iacens circa ſphęricum, et ipſum tale neceſſarium eſt eſſe. Quare et vtique propter hoc manifeſtũ erit quod ſphęricum eſt ipſum cęlum.

Quarta iſta ratio eſt oſtẽdẽs ſphęricum cęlũ, ab eo quod ſphęrica eſt aqua, et nõ ſolum cęlum, ſed etiã aqua et quę ſupra aquã generabilia et corruptibilia elemẽta, aer. ſ. ignis. Nã de terra quod et ipſa ſphęrica demõſtrabit poſt hęc. Nũc ãt Com. 14

inquit ſphęrico cõtiguũ, aut vndiqꝫ ipſum tãgens, neceſſe ⁊ ipſum ſphęricũ eſſe. Sic aũt ſe hꝫ ad aquam aer, propter nihil eſſe intermediũ vacuũ, quare ⁊ aer ſphęricus vtiqꝫ erit. Propter eadẽ aũt ⁊ ignis circũdans aerẽ talis, ⁊ quę deinceps, ⁊ tangẽtia ea quę ſub ipſis ſm̃ eandẽ rationẽ vſqꝫ ad vltimã ſphęrã. Ad hanc vtiqꝫ rõnẽ Alexãder inſtat dicens, ꝙ interiores quidẽ ſuperficies tales eẽ oſtẽdet vtiqꝫ ſm̃ hãc oſtẽſionẽ, nõ aũt ⁊ exteriores. Sed exiſtẽte quidẽ ęthereo corpore ſphęrico, erũt vtiqꝫ ⁊ alia vſqꝫ ad aquã ſphęrica, non exiſtẽte aũt non neceſſe eſt. Si ṽo exteriorẽ quidẽ ſuperficiẽ ꝓpter ſuppoſita habẽt ſphęricã, interiorẽ aũt ꝓpter ſubtus poſita, eadem rõne vtiqꝫ ſm̃ tota ſphęrica erunt. Forte aũt, ait, quidem in his verbis neqꝫ extrinſeca aeris ſuperficies, neqꝫ quę ignis interior, neceſſitatẽ habẽt ꝙ ſint ſphęricę. Aut neceſſe, ait, magis ⁊ aer humidus exñs ſicut aqua cõfluens in cõcaua, ſphęricã facit extrinſecã ſuperficiẽ, ſicut ⁊ aqua. Si autẽ hoc tale, ⁊ ignis ſuperficies intrinſeca erit vtiqꝫ ſphęrica, ⁊ quę extra, ſi ſit corpus diuinũ ſphęricum, vt oſtẽſum eſt prius. Sic autẽ per ambas oſtẽſiones, ait, erit oſtenſum media corpora vtrãqꝫ ſuperficiẽ hr̃e ſphęricã. Extrinſecã quidẽ, ꝓpter circũdans, intrinſecã aũt ꝓpter contentũ. Hęc quidẽ Alexãder, Ariſto. aũt per hanc rationẽ ſphęrico oſtẽſo cęlo, ⁊ incipiens ipſum ꝙ ſphęricum neceſſe ſit eſſe cęlũ, accipi ⁊ vtiqꝫ aliquis, ait, fidẽ, ⁊ ex his quę circa mediũ collocatis corporibus. Et concludẽs etiã ipſum, quare, ait, etiã ꝓpter hoc manifeſtũ erit ꝙ ſphęricum ſit cęlũ. Quo igitur nos dimidiũ demonſtrationis ſolũ ex hoc ſermone dicimus accepiſſe: Forte igit̃ ⁊ iſte ſufficiens ſm̃ ſe eſt, ſi diligentię Ariſto. intellectũ adhibeamus. Si enim aer ꝓpter aquã quidẽ ſphęricam exiſtẽtẽ tangentẽ ipſam cõcauã ſuperficiẽ hr̃t ſphęricã. Propter affluere aũt vndiqꝫ ad aquã ſphęricã exiſtentẽ, ⁊ exterius, ⁊ in ſphęrã redacta eſt. palã ꝙ ⁊ ignis intrinſeca ſuperficies ſphęrica erit. extrinſeca autẽ ab ortu ad occaſum cũ ſphęrę inerrabili ſimul mouet̃, vt manifeſtant quę in ipſa cõſiſtentia apparẽtię comerę, ⁊ trabes, ⁊ talia quę vna cũ ſtellis fixis oriunt̃ ⁊ occidũt. Corpore igit̃ lunã ferente ad ortũ ab occaſu moto, vndiqꝫ tangẽs corpus ferens lunã ignis ſi non politũ ſit, prohibebitqꝫ vtiqꝫ, ⁊ ꝓhibebit̃ moueri. Quare ⁊ per hoc palã ꝙ intrinſeca ſupficies lunę ſphęrica eſt. At ṽo ⁊ extrinſeca, ꝓprio enim iterũ motu mouet̃ luna, ꝑter motũ mercurij, ⁊ ſic vſqꝫ ad non erraticã procedũt. Totaliter aũt his quę ſub luna ſphęricis oſtenſis, inconuenientiſſimũ vtiqꝫ eſſet, cęleſtia hr̃e aliquã figurã deteriorẽ ſphęrica. Recte igit̃ dixit ⁊ ſupiora corpa, ſm̃ eandẽ rõnẽ.]

¶ At ṽo ꝙ aquę ſuperficies talis, manifeſtũ ſuppoſitionẽ ſumentibus, qꝛ nata eſt ſemper fluere aqua, in magis concauũ. Cõcauius autẽ, qđ centro propinquius. Ducant̃ igitur ex centro quę a/b/ ⁊ quę a/g/ ⁊ copuletur in qua b/g. Ducta igitur ad baſem a/d/ minor eſt earũ quę ex cẽtro. Cõcauior igitur locus, quare circũfluet aqua, donec vtiqꝫ equet̃. Equalis aũt his quę ex centro, quę a/e. Itaqꝫ neceſſe apud eas quę ex centro, eſſe aquam, tunc enim quieſcet. Tangens autẽ eas quę ex centro circularis. Sphęrica igitur aquę ſuperficies, in qua b/e/g.

Com. 17. ¶ Proximum argumentũ cum feciſſet ſup ſuppoſitionẽ dicentẽ ſphęricã eſſe aquam, nũc hoc ipſum ꝓponit oſtẽdere, linearẽ certitudinẽ demõſtrationi apponens, ⁊ geometrice quã vere docet naturã. Accipiẽs igit̃ ⁊ nunc ſuppoſitionẽ, ex apparentibus hanc forte euidẽtiſſimã, ꝙ nata eſt ſemper cõfluere aqua ad cõcaua. Cõcauũ autẽ eſt locus ille ſemper, qui magis appropinquat regioni, ad quã nata eſt confluere aqua, ⁊ ad quã fluit non ꝓhibita. Hoc igit̃ centrũ vocat, nunc quidẽ vt pũctũ accipiẽs, ac ſi dicas cõcauiſſimũ ad qđ cõfluit aqua. Paulo antẽ poſt cẽtrum oſtendet ſuperficiei aquę, ⁊ ab hoc .ſ. a/ ęquales rectas educit .ſ. a/b/ ⁊ a/g, ⁊ copulans lineã b/g/ trigonum facit, ⁊ a vertice ad baſem inter puncta b/g ducit lineam a/d. Hęc igitur minor eſt lineis a/b/ ⁊ a/g. Si igitur centro a/ ⁊ diſtãtia vtraſqꝫ .ſ. b/g/ circulũ deſcripſerimus, quę quidẽ a/b/ ⁊ a/g/ erunt ex centro attingentes peripheriam, intermedia aũt ipſarũ ad baſem ducta .ſ. a/d/ non attinget, ⁊ hęc a centro ꝓcedens, minor ergo illis erit, propinquius ergo ipſi a/ erit d/ q̃ b/g, concauior ergo locus d/ ꝑter loca ipoꝝ b/g, ad d/ ergo ꝯfluet aqua, donec vtiqꝫ adequetur ipſis a/b/ ⁊ a/g/ quę a/d. tunc enim nõ amplius erit cõcauius d/ q̃ b/g. Si igitur protrahentes lineã a/d/ ꝗbſtulerimus ab ipſa lineã a/e/ ęqualem lineis a/b/ ⁊ a/g/ non adhuc erit concauior locus in quẽ confluet aqua. Si enim aliquis putat intermedia triũ rectarũ eſſe cõcaua, ⁊ per illa rurſus pũcta ab a/ ęquales rectas ꝓtrahentes tribus repleamus cõcauũ, ſi igit̃ ad a/e/g/ puncta, ⁊ ſi q̃ alia intermedia horũ vltima eaꝝ quę ab a/ puncto rectarum inuẽta ſint. ſiquidẽ in plano deſcribant̃ ab a/ recte, circularis erit copulata ad vltima rectaꝝ linea. Si autẽ in ſolido ſphęrica erit ſuperficies, quę per vltimas lineas educitur. Si eniꝫ ab aliquo puncto ad eaſdẽ partes plures q̃ due recte educte fuerint ęquales, ſi quidẽ in eodẽ plano ſunt, circularis erit linea, quę per ipſas vltimas ꝓducit̃. Si aũt in diuerſis planis, ſphęrica erit ſuperficies. Si igit̃ aqua tunc ſolum nãliter quieſcit, ⁊ confluit, quãdo apud vltima fuerit rectarũ ęqualiũ ab a/ eductarũ illud qđ autem per vltima illa producit̃ in ſolido ſphęricã facit ſuperficiem. Aqua ergo ſphęricã hꝫ ſuperficiem, ⁊ centrũ ipſius punctũ, a quo vndiqꝫ ęqualiter diſtat ſuperficies, ꝓpter qđ ⁊ centrũ vocauit ipſum Ariſto. ſiue terrę ſit hoc centrũ, ſiue vniuerſi, ſiue ipſius aquę, ſiue quidẽ cęterorum idẽ locus habẽtiũ virtutes diuerſas. Qꝛ aũt ſphęrica ſit aquę ſupficies, inſinuat ẽt hoc, ꝙ guttę in politum aliqđ incidentes, velut in folium caulis, aut arboris, aut alioꝝ politoꝝ, cõuolute ⁊ in ſphęras redacte quieſcunt. Adhuc aũt euidentius hoc, ꝙ nauigãtes pelagus, ab ipſis nauibus ſępe nõ vident terrã, neqꝫ quę in ipſa prominentia ſunt, ſuper malos autẽ aſcendentes tanq̃ ꝓpe exiſtentia vident. Sed ⁊ in calicẽ ſi quis aquã immittat, ⁊ nũmos aut alias moles aliquas redigitur in ſphęrã aqua, ⁊ non effundit̃, donec excedat ſphęricam ſuperficiem. Hoc ſigna & adducit au|thor ſphęrę.

¶ Quod quidẽ igitur ſphęricus ſit mundus, palam ex his, ⁊ qđ ſm̃ diligentiã tornatus, ſic vt nihil neqꝫ chyrokmiton habeat, conſimiliter neqꝫ aliud nihil eorũ quę nobis in oculis ſiunt. Ex quibus enim conſtitutionẽ accepit nihil ſic poſſibile regularitatẽ ſuſcipere, ⁊ diligẽtiã, vt circularis corporis natura. Manifeſtũ enim ꝙ proportionẽ hꝫ quẽadmodum aqua ad terrã, ⁊ plus ſemp diſtãtia elmtorũ.

¶ Probleme quidẽ erat oſtendere, ꝙ ſphęricũ eſt cęleſte corpus, quĩ aũt totus mundus ſm̃ cęlum eſt ſphęricus, ⁊ Com. 18.

etiã ſm rationẽ plurima eoꝝ que ſub luna vocanť oſtẽſa ſunt ſphærica. Non imerito concludẽs rationes dixit, oſtenſum eſſe ſphæricũ totum mundũ, qm̃ autem aduerſus homines diſputat cõſuetos artificialibus ⁊ nãlibus ſphæricis, ingenitẽ excellentiã ſm figurã ad oĩa alia cœleſtis corporis inſinuat ꝙ non denſe craſſe diciť ſphæricũ, vt terrã ad ſenſum ſphæricã dicimus, quãuis tantas habeat ꝑminẽtias montiũ, ⁊ voraginoſas cõcauitates, ſed ſic ſꝫ ꝟitatẽ tornata eſt ſphæra, vt nihil neqꝫ artificiale, neqꝫ nãle, neqꝫ totaliter aliquid eoꝝ, que nobis in oculis apparent, nihil cõſimile habeat eiꝫ ipſi. Sed indigebat aliqua cũ ſolõne rationis diſtantia hæc, quãuis enim ſphæricũ oſtenſuꝫ ſit, tñ certitudo hec nõ apparet ſenſui, ⁊ ideo forte incredulitatẽ exhibuit. Oſtendit igiť ꝙ nullum aliud eoꝝ que in mundo ſunt corporũ, ex qbus mũdus cõſiſtentiaꝫ accepit, ſic poſſibile eſt regularitatẽ accipere ⁊ certitudineꝫ corporis, vt orbicularis corporis natura. Oſtẽdit aũt hoc ex ꝓportione elementoꝝ, que a nobis videtur. Nã ꝙ aque ſuperficies planior quedaꝫ eſt ⁊ regularior, ꝙ̃ ſuperficies terre, cuius manifeſtum eſt. Si igiť ꝓportionalr ſe habẽt elementa adinuicẽ, vt ſit ſicut aqua ad terrã, ita aer ad aquã, ⁊ ad aerẽ ignis, ⁊ elementa hoc eſt iuxta ordineꝫ poſita, quoꝝ plus diſtantia a terra regularitate eſt, reſpectu eoꝝ que ſub ipſis, ꝓpter ſubtilitatẽ ⁊ puritatẽ differunt. palam ꝙ ẽt id qꝺ ſupra ignem corpus, ad analogiã elongationis ſubtilitatẽ hꝫ ⁊ puritatem, ⁊ regularitatẽ, ⁊ ꝓpter hoc eam que ſm figuraꝫ habet certitudinẽ. ¶ Attendere aũt opꝫ, ꝙ ly [tornatus] tranſumptum a litteris Platonis que dicit ꝙ ſphæricuꝫ ex medio omniqꝫqꝫ ad extremitates equaliter diſtans circulare ipſum tornauit. Qꝛ autem ſphæricum munduꝫ dixit propter cœlum ipſum ſphæricum, etiam nunc inſinuauit, per eo que /ait/ nullum eorum que in mundo corporum regularitatem ſm diligentiam ſic poſſe ſuſcipere, vt circularis corporis natura. *In Timeo*

¶ Quoniã aũt eſt dupliciter in circulo moueri, puta ab a/ hunc quidẽ ad b/ hunc autẽ ad g. Qꝛ quidẽ igitur non ſunt cõtrarij iſti prius dictũ eſt. Sed ſi nihil vt cõtingit neqꝫ a caſu poteſt in ſempiternis eſſe, celũ autẽ ſempiternũ ⁊ circulatio, ꝓpter quã cauſam ad alteraꝫ fertur, ſed nõ ad alterã. Neceſſe enim ⁊ hoc/ aut principiũ eſſe/ aut eſſe ipſius principiũ. Forte quidem igiť de quibuſdaꝫ enuntiare aliqd tentare ⁊ de omnibꝰ pretermittere nihil, forſitan vtiqꝫ videbiť eſſe ſignuꝫ/ aut multe ſtultitie/ aut multe prõptitudinis. Nõ tamẽ iuſtũ quidẽ oẽs ſimiliter increpare, ſꝫ videre oportet cauſam dicendi, que eſt. Adhuc aũt qualiter habẽs in credẽdo, vtruꝫ humano modo, aut firmius. Certiores quidem igiť neceſſitates quãdo quis attigerit, tunc gratiã hĩc opꝫ inuenientibus. Nunc aũt qꝺ videť dicenduꝫ eſt. Si enim natura ſemper facit cõtingentiũ qꝺ optimũ. Eſt aũt quẽadmodũ earum que in rectũ lationũ, que ad ſuperiorẽ locũ honorabilior (diuinior enim locus qui ſurſum, eo qui deorſum) eodẽ modo ⁊ que ad anterius, ea que ad poſterius ſe habet. Si quidem ⁊ dextrũ ⁊ ſiniſtrũ, quẽadmodũ dictũ eſt priꝰ, ⁊ teſtificať etiã dicta dubitatio, quoniã habꝫ prius ⁊ poſterius. Hec eniꝫ cã ſoluit dubitationẽ. Si eniꝫ habet vt contingit optime, hec vtiqꝫ erit cã dicti. Optimũ eniꝫ moueri ſimplici motu, ⁊ inceſſabili, ⁊ ħ ad honorabiliꝰ.

¶ Quintam nũc problematice adducit qõnẽ de motu celi primi, quoniã circulariter motuꝫ ipſum poſſibile erat duplr moueri, aut ſic vt nunc mouetur, aut ꝯcõtrario, vt ſphæra inerrabilis nunc a dicto occaſu mota illuꝫ faciat ortum, erraticã aũt vꝫ. a nunc oriente. Et primo quidem ꝙ merito hanc qõnem inquirit, oſtendit ex eo, ꝙ eſt huius etiã aliqua cauſa. Si enim cœlũ ꝯternũ, ⁊ ꝯternalr motum, ꝯternoꝝ aũt nihil fruſtra, neqꝫ a caſu ſit, palã ꝙ erit vtiqꝫ aliqua cauſa, quare ſic vt nũc, ſed nõ ꝯcõtrario mouetur. Quoniã igiť non ſine cã eſt ſic moueri, aut principium ⁊ cã alioꝝ eſt hoc, vt oppoſita motio dicebať generationis principiũ, aut ⁊ huius aliqꝺ aliud eſt principiũ, vt ſphæricitatis .ſ. oportere ꝑmo corpori primoꝫ figurarum exiſtere. Deinde ad difficultatẽ qõnis aſpiciens determinat quos oporteat talia problemata ingrere, qꝛ non glorioſos neqꝫ ꝑcipites ꝓprijs fantaſijs credẽtes, ſed amantes diſcere, ⁊ eos opꝫ, qui recte iudicare cupiũt. His eniꝫ cõuenit, etiã de quibuſdã que videnť dubitabiliſſime ꝓnũciare, ⁊ de oĩbus tẽtare inquirere, ⁊ nihil ꝑtermittere. In his enim neqꝫ ſtultitie, neqꝫ ſuperflue promptitudinis cãm habebũt tales qõnes. Cũ dixiſſet autẽ ꝙ duplr eſt circulari motu moueri. Hoc quidẽ ab a/ ad b/ hoc aũt ab a/ ad g/ ad memoriã reuocat ꝙ ex hoc non imutať rõ que oſtẽdit, ꝙ circulari motui non eſt cõtrarius motus, neqꝫ eniꝫ cõtrarij ſunt hi, ſed ꝯcõtrario. Cognoſcẽs autẽ ſuſpectam futuram multis dicende rõnis deductioneꝫ, ⁊ maxime ſubito cõſiderãtibus, cũ philoſophica reuerentia pro ipſa rñdet/ dicẽs ꝙ qñ aliquis occurrerit inuenientibus certiores neceſſitates que ſiue cauſe, tũc gratiã ipſis habere opꝫ, quãdiu aũt illis non occurrerimus, qꝺ nunc videť uerũ dicať. Magnifaciẽs igiť naturã, ⁊ adhuc magis conditorẽ /ait/ contingentiũ fieri ſemper qꝺ optimuꝫ eſt facere, ⁊ ꝙ ſicut in latione ſm longitudinẽ, que ad ſuperiorẽ locũ honorabilior eſt ea que ad deorſum, eodeꝫ mõ ⁊ que ad anterius honorabilior ea, que ad poſterius eſt. Qm̃ aũt oſtenſo prius, ꝙ ſurſuꝫ ⁊ deorſuꝫ, ⁊ dextruꝫ ⁊ ſiniſtrũ hꝫ vniuerſuꝫ, de eo qꝺ ante ⁊ retro nihil dixit, nunc aũt ipſo tanꝗ̃ exiſtẽte viſus fuit, merito oſtendit ꝙ hꝫ etiã hec, ſi hꝫ ⁊ dextrũ ⁊ ſiniſtrũ. Si eniꝫ dextrũ quidẽ eſt, id a quo motus incipit, anterius aũt id ad qꝺ, exiſtẽte aũt eo a quo eſt, ſemper ⁊ id ad qꝺ, palã ꝙ exiſte dextro, eſt ⁊ id qꝺ anterius. Naꝫ qꝺ incepit moueri, ad aliqd mouetur, ⁊ exiſtẽte principio, erit ⁊ id, qꝺ a principio. Teſtatur aũt /ait/ dicta dubitatio .ſ. querens ꝓpter quid ad hoc mouetur cœlũ, ſed non ꝯcõtrario. Hoc igiť teſtať, ꝙ ſm diſtenſiones hꝫ cœluꝫ qꝺ melius, ⁊ qꝺ deterius, ⁊ qꝺ anterius melius eſt, eo qꝺ poſterius, hꝫ autem cœleſtis motus vt ꝯtingit optime, idꝗ̃ a natura ⁊ deo factus. Hec vtiqꝫ erit cauſa, quare ad hec moueť, ad que nunc mouetur ⁊ non ꝯcõtrario. Melius enim eſt ei ꝙ ſimplici motu ⁊ inceſſabili moueť ad honorabilius hoc eſt ad anterius motu moueri. Quare dubitãti, ꝓpter qd ſic, ſed nõ ꝯcontrario moueť cœlum, rñdẽdũ, qꝛ melius ipſi ad anterius moueri, ꝙ̃ ad poſterius. Anterius enim hoc eſt ad qꝺ q ſm naturã motus fit. Alexãder autem /ait/ poſſe a dextris aliqd incipiens, non ſemꝑ ad anterius moueri, vt qui a retro ꝓcedunt. Dicet aũt vtiqꝫ aliquis ⁊ duplãtes dextros *Com. 19.*

ad dorſũ moueri. Hi autẽ non ſunt p ſe nãles motus, ſed
artificiales, ſicut proambulare. Eſt igit̃ tota ꝓpoſiti oſtẽ
ſio talis, ſi cęlum h3 dextrũ hoc a quo mouet̃ ad aliquid,
habebit vtiq3 ⁊ anterius hoc ad qđ mouetur. Na3 habẽs
id a quo, h3 ⁊ id ad qđ. Si igitur melius dextrũ ⁊ anteri⁹,
q̃ ſiniſtrũ ⁊ poſterius, vt optime diſponit̃, ſicut cęlu3 di
ſponit̃, a meliori vtiq3 ⁊ ad melius faciet motum. Hanc
oſtenſionẽ circularẽ putant quidã eſſe, ſi eni3 oſtendit cę
lum hẽ dextrũ ex habere principiũ motus ad hęc, ſi eſt
motus, qui ad anterius, erit vtiq3 dextru3 ab eo qđ ante-
rius demonſtratũ. Si igitur nunc dicit cęlu3 hẽ anterius
⁊ poſterius, ſi dextrũ ⁊ ſiniſtrũ, circularis eſt demonſtra
tio. Alexãder aũt/ait/nõ eſſe demõſtrationẽ circularem.
Oſtẽſo enim q̃ op3 hẽ cęlu3 oẽs diſtenſiones, perfectũ
cu3 ſit ⁊ animatũ, quę ſint dextra ipſius nunc a motu ac-
cepit. Hoc enim eſt dextrũ, vnde principiu3 motus quo
mouetur. Si aũt ⁊ dextrũ quidẽ eſt, id a quo motus, ante-
rius aũt id ad qđ motus, qui ſm naturã a dextro, ⁊ coexi
ſtunt ſemꝑ inuicẽ, id a quo motus, ⁊ id ad qđ, quid incõ-
ueniens vnũ per aliud cognoſci viciſſim. Sed quide3 (vt
eſtimo) non multo aliquo ſermone eſt dignũ. Illud autẽ
magis dubitandũ, quõ inquirens ꝓꝑ quid cęlũ ad altera
fertur, ſed non ad altera, ⁊ dicẽs q̃ ad anterius fertur, ſic
eni3 melius erat, ſoluens vtiq3 erit dubitationẽ. Si enim
eſſ3 aliqua in cęleſti corpore diuã anterioꝝ ⁊ poſterioꝝ,
ſicut videt̃ in aĩalibus, quę in gñatione ſunt, eſſet dicere,
q̃ ad hęc factus eſt motus, q2 hoc eſt qđ anterius, quũ cę-
lu3 ſit ſimilare, incertũ ſi ꝓpterea qđ hoc eſt anterius, ad
ipſum factus eſt motus, ſiue ꝓpter motu3 ad hęc factum
eſſe hoc anterius dicimus. Na3 ⁊ ſi ad altera moueretur,
ceu ſi oriretur nunc ab occaſu ⁊ occũberet in oriente qđ
eſt nunc, ſicut ⁊ erraticũ, pala3 qđ dextra eſſent illa, ⁊ an-
terius id ad qđ motus, ⁊ ſurſum borealis polus, vt in er-
raticis hẽ oſtendit ipſe. Et quęſtio eſſet, ꝓpter quid non
quę quidẽ nõ inerrabilis ſphęra a dicto nunc occaſu mo
uet̃, erraticũ aũt cõtramoueri debens, ꝓpter dictam cau
ſam a nunc oriente. Forte aũt diligentius q̃ nos dubitã-
tes, ſolutionẽ Ariſto. conſiderauit. Si enim neceſſe ante-
rius ⁊ poſterius hẽ ſm naturã cęlum, ⁊ non erraticum ⁊
erraticũ, ⁊ ꝓcedunt hęc vl̃r ante motũ in aĩalibus. Opor
tet enim hẽ qđ anterius, ⁊ ſic ad anterius moueri. Et mo
tu quidẽ ad anterius exiſtẽte, neceſſe ſemper eſſe qđ an-
terius. Exiſtẽte aũt eo qđ anterius, nõ neceſſe eu3 qui ad
anterius motũ eſſe, verũ eſt dicere ⁊ in ſphęrę inerrabili
q̃ ꝓpter hoc ad hoc fit motus, q2 hoc eſt qđ anterius, nõ
aũt ꝓpterea q̃ ad hoc eſt motus, ꝓpter hoc eſt hoc ante-
rius, qđ quidẽ dubitans ratio quęrebat. Sed q̃ quidẽ ad
anterius oporteat fieri ipm qui ſm naturã motũ, nullus
dubitabit, ſi hoc eſt anterius ad qđ fit ſm naturã motus.
Qđ aũt eſt anterius ⁊ poſterius ſm nã3 in cęlo, ⁊ ſic eſti-
mo poſſibile oſtendi. In oĩbus quę nunc ordinatę mouẽ
tur multitudinibus, ceu in choro ⁊ in pompa, ⁊ in exerci
tu, ſemper eſt neceſſarius aliq̃s ordo ꝓcedentiũ ⁊ ſequen
tiũ. Multo igit̃ magis aſtroꝝ multitudinẽ in cęlo ordina
tam collocauit cõditor, vt tale3 poſitionẽ ⁊ tales figura-
tiones habeant adinuicẽ, ⁊ hęc quidẽ pręcedãt ſm natu-
ram in motu, hęc aũt ſequant̃, ad ea3 quę ſubſtãtię ipſo-
rum ⁊ virtutis ⁊ opationis aſpiciẽs conuenientiã, ſm quã
ea quę ſub luna diſponunt. Ordinata igit̃ ſic ſm poſi-
tionẽ ⁊ pręceſſionẽ, vt erat optime ordinari, ſi eo q̃ ꝯcon
trario mouerent̃ motu, ꝓcedentia nunc, ſequẽtia fieri ex
neceſſitate eſſet, ⁊ arietẽ piſces ſequi, ⁊ aquariũ, ⁊ reliqua,
ſed nõ taurũ ⁊ gemini ⁊ reliqua. Et poſt ęquinoctium qđ
in ariete, nõ vt nũc ver, ſed autũnus fieret, ⁊ ęſtas poſt li
brã. Et ſic ordo ⁊ virtus cõplexionũ ſolis ad zodiacu3 ⁊ ad

ſimul orientes ſtellas, ⁊ ad eos qui ſub luna effectus, alte
rã acciperẽt diſpõnẽ. Nam in piſcibus ſol quũ fuerit, prin-
cipiũ faceret autũni, ⁊ non finẽ hyemis vt nunc. Si igitur
motu ad altera facto, ⁊ opationes eſſet neceſſe cęleſtiu3 ⁊
virtutes alteras exiſtere. Et palã etiã q̃ ſubſtãtiam cogno
ſcat interrogãs ꝓpter quid ad hoc mouet̃ cęlum, ſed nõ
ad illa, non hoc ſimplr̃ interrogare, ſed ꝓpter quid mun
dus ſic, vt nunc h3, diſpoſitus eſt, ſed nõ ſ3 alterũ aliquẽ
modũ. Et quidẽ tanq̃ differens exiſtens ſic/aut illo mõ,
dubitatio facta eſt. Bene igit̃ Ariſto. in calce optimã re-
duxit rationẽ. Iam aũt hic palã factũ eſt, ꝓpter quã cau-
ſam q̃ ſurſum, ⁊ deorſum, ⁊ dextrũ, ⁊ ſiniſtrũ cęli oſten-
dit, anterius ⁊ poſteri⁹ ꝓtermiſit ipſius. Na3 ex dubitatio
ne in prõptu hęc inueniendã hunc locũ reiecit ſermonẽ.

¶ De motu autẽ ipſius q̃ regularis ſit, ⁊ non
irregularis, deinceps vtiq3 dictis erit pertrã-
ſire. Dico aũt hoc de primo cęlo ⁊ de prima
latione. In his eni3 quę deſubtus plures ia3
lationes cõuenerunt in vnũ. Si enim irregu-
lariter mouebit̃, manifeſtũ, q̃ intenſio erit ⁊
akme ⁊ remiſſio, lationis. Omnis enim irre-
gularis latio, ⁊ remiſſionẽ h3, ⁊ intenſionem,
⁊ vigorẽ. Vigor aũt eſt, aut vnde fertur, aut
quo, aut intermedię, puta forte, his quidẽ quę
ſm natura3, ad qđ ferũtur, his aũt quę pręter
naturã, vnde proiectis autẽ intermedię. Circu
lationis aũt nõ eſt, neq3 vnde, neq3 quo, neq3
mediu3, neq3 enim principiũ, neq3 finis, neq3
mediũ ipſius eſt ſimplr̃. Tẽpore eni3 ſempi
terna ⁊ longitudine conducta, ⁊ ſine fractio-
ne. Quare ſi non akme ipſius lationis, neq3
irregularitas erit. Irregularitas eni3 fit pro-
pter remiſſionem ⁊ intenſionem.

¶ Sextũ hoc problema coꝝ quę de cęlo in hoc libro trac- Com. 20.
tantur ꝓbabiliter, de motu ipſius q̃ regularis ſit ⁊ non
irregularis oſtendens, ꝓpterea q̃ ⁊ hoc ad laudẽ diuini
corporis erat aſſumẽdũ, ⁊ etiã q2 viſus fuit ipſo in ſermo-
ne de figura cęleſti, cũ diceret cęli circulatione3 eſſe men-
ſurã motuũ, q2 continua eſt ⁊ regularis, ⁊ ęterna. Hęc au
tẽ inſunt vnicuiq3 cęleſtiũ ſphęrarũ. Diuinę enim exiſtẽ-
tes oẽs ⁊ cõtinuę ⁊ ęterno ⁊ regulari motu mouent̃. Sed
hęc quide3 ꝓpter pluribus motibus moueri vnãquãq3,
alia q̃dẽ proprio, alię aũt cũ nõ erratica circũuolutę. Hę
ꝯo a reuoluẽtibus vocatis ſphęris circũductę ⁊ ſi nõ ve
rã, tñ apparentẽ hñt quãdam irregularitate3. Et eſt mira
bile problema aſtronomoꝝ hoc, qui datis q̃buſdam ab
ipſis ſuppoſitionib⁹, partim ab antiquioribus, parti3 ab
his, qui circa Eudoxũ, ⁊ Calippu3, quos ẽt Ariſt. ſequit̃
per vocatas reuoluẽtes ſphęras, de quibus ipſe in meta-
phyſica docet, ecentricis quibuſdã, ⁊ epiciclis oſtendere
oĩa apparentia nituntur atq3 cęleſtia circulari ⁊ regulari
delata motu ⁊ motu apparentem irregularitatẽ ſingulis,
q̃nq3 quidẽ velocius, q̃nq3 aũt tardius motis, ⁊ quãdoq3
quidẽ ante, q̃nq3 autẽ retro, ł ſurſum ⁊ deorſu3, q̃nq3 aũt
⁊ quieſcere in eode3 loco, ⁊ maiores ⁊ minores videri ip
ſas. Hęc omnia ⁊ talia apparentia ſolũ ſunt ⁊ non vera.
Sed horũ quidẽ regularitatẽ oſtendet, q̃ de reuoluenti-
bus ſphęris, in metaphyſica dicet. Nunc aũt de prima la
tione q̃ regularis ſit oſtendi/ait/demõſtrationibus q̃dẽ
oĩbus (vt eſtimo) congruentibus etiã erraticis, quia autẽ

Hoc in impſ-
ſo codice nõ
fuit/ſ3 in exẽ
plari quodã.

prima latio, ⁊ apparentē regularitatē hʒ, ⁊ nō indiget aliquibus ſuppoſitionibus, ꝑpter hoc de illa nunc ꝑmiſit oſtēdere. Et eſt primū argumētū cathegoricū (vt eſtimo) cōcluſum in ſcḋa figura ſic Omnis irregularis latio intēſionē/aut vigorē/aut remiſſionē hʒ. Circularis latio intēſionē/aut vigorē/aut remiſſionem nō hʒ. Circularis ergo latio nō eſt irregularis. Et maiorē quidē ꝑpoſitionē tāq̄ꝫ euidentē accepit dicentē, ꝙ irregularis latio intenſionē hʒ aut vigorē/aut remiſſionē. Motus enim dūꝫ citius ⁊ tardius. Et velocioris quidē irregularis, ſm̄ intenſionē motus ſit ſemper magis velociori facto. Tardioris aūt ſm̄ remiſſionē, ad tardius ꝓcedēte. vigor ⁊ ſūmus ſtatus aūt cōſideraꝫ ſm̄ velociſſimū, ſicut lāgor ſm̄ tardiſſimū. Minorem autē ꝑpoſitionē, quę dicit ꝙ circularis latio, neq̄ꝫ intenſionē, neq̄ꝫ vigorē, neq̄ꝫ remiſſionē hʒ, ⁊ ipſaꝫ in ſcḋa figura probauit, ſic. Habēs vigorē aut principiū hʒ, aut mediū, aut finē, ſed circularis motus, neq̄ꝫ principium hʒ/neq̄ꝫ mediū/neq̄ꝫ finē. Circularis ergo motus vigorē non hʒ, ſi autē non vigorē/neq̄ꝫ remiſſionē/neq̄ꝫ intenſionē. Nam vigor eſt vltimū intenſionis, aut principiū remiſſionis. Rurſum aūt in his maiorē ꝑpoſitionē, quę dicit, ꝙ vigorē habens, principiū hʒ autē mediū aut finē, oſtendit ex diuiſione ſic. Vigorē habentia in motibus, aut nālia ſunt, aut animata corpora, hoc eſt, aut ſimplicia, aut cōpoſita. Nālium aūt quędā quidē natura mouētur, quędā aūt vi. Et quę quidē ſm̄ naturā mouentur, vigorē ⁊ ſummū ſtatū hn̄t apud finē, ⁊ motus quo mouētur, ⁊ loci ⁊ tēporis. citius enim mouētur ⁊ quę pręter naturā ſunt vigorē in principio motus hn̄t. In principio.n. citius mouenꝫ, virtute mouēte ipſa tunc magis coexiſtēte, ſm̄ breue nāq̄ꝫ minorata illa ⁊ deficiente ſm̄ propriaꝫ inclinationē iam fertur, qḋ fertur. Naꝫ propulſę aut ſurſum iactę grauitates vſq̄ꝫ tunc ferunꝫ, pręter naturā, donec virtus vim inferētis coexiſtit. Illa aūt deficiente, ad deorſum feruntꝫ iaꝫ ſm̄ propriā inclinationeꝫ. Proiectis aūt/ait/in medio eſt vigor. Quę igitur ſunt proiecta, aut palā, ꝙ non ſimplicia, ⁊ nālia corpora. Hęc enim aut ſꝫ nām, aut pręter naturā mota, iaꝫ aſſignata ſunt, ſed compoſita animaliū, quę neq̄ꝫ ſurſuꝫ mouētur, q₂ habent ea quę deorſum rapiunt, neq̄ꝫ deorſum, ꝑpterea quoꝫ ſurſum natura, ſed in latus quę proiecta. Dixit aūt a ſimilitudine ad ea quę proijci dicunꝫ. ſ. ſagittas ⁊ lanceas, quia ⁊ illa ad latus miſſa proijci dicunꝫ, aut ꝓiecta animaliuꝫ corpora vocat, tanq̄ꝫ anima in ipſis ꝓpellente ipſa ad latera. Pręter motū aūt qui ſm̄ naturā vniuſcuiuſq̄ꝫ eoruꝫ q̄ in ipſis ſunt. Nam ſine impetu animę mota, non hoc motu mouenꝫ, ſed ad id qḋ ſm̄ naturā prędominaꝫ in ipſo ſimpliciū. Qꝫ aūt ſm̄ aīatos motus habeāt vigoreꝫ circa mediū, ex inductione eſt addiſcere. Nam volatilia ⁊ gradientia aīalia, in principio quideꝫ motus exercitio indiget, ⁊ ꝑparatione mēbroꝫ ad motū. Apud finē auteꝫ fatigata iam inoperoſius mouenꝫ. Palā autē hoc ⁊ in exercitijs eſt, vigorē enim habēt circa mediū motus. Alexāder autē ꝑter hanc expoſitionē, quę in aīalibus circa medium motus vigorē dicit, aliā tanq̄ꝫ hac probabiliorem inducit, ſcribens ꝙ proiectis intermedię dicet vtiq̄ꝫ non ꝓpriū ipſoruꝫ motus, quo mouenꝫ mediū accipiens, ſed eius qui ſcḋm locū in quo mouenꝫ. Nam quę quidē ſm̄ nām ⁊ pręter nām mouenꝫ ſimpliciū, velut terra/ignis, hęc quidē in deorſum vigorē habēt motus qui ſm̄ naturam ⁊ qui pręter nām eſt Nam gleba ſm̄ naturam mota apud deorſum hʒ vigorē, ⁊ quę vi ſurſum proijciꝫ. Nam proijcientis deſubtus virtus recentior ad deorſum eſt, excepto ꝙ motus quidē ſm̄ naturā in fine motus eſt vigor, eius aūt qui ꝑter naturā in principio, ⁊ ignis autē ſimiliter ſurſum hʒ vigorē, ⁊ motus qui ſm̄ natureꝫ eſt, qñ ad ſurſum ferꝫ, ⁊ eius qui pręter naturā, qñ deorſum expulſus fuerit vi. Proiecta autē/ait/neq̄ꝫ ſurſuꝫ neq̄ꝫ deorſum mota, ſed ad mediū, in hoc ⁊ vigore motus habent. In quo enim mouenꝫ loca, in hoc habēt ⁊ vigorē mot⁹. Mouenꝫ aūt proiecta in intermedio ipſius ſurſuꝫ ⁊ deorſum, ſic enim ⁊ ſagitta ⁊ lanceę. Forte autē principium ⁊ mediū ⁊ finē non localiter accipit ſolū Ariſto. ſed ⁊ temporaliter ⁊ ſm̄ motū. Inſinuat aūt ⁊ ipſe minorē propoſitionē, quę dicit ꝙ circularis latio/neq̄ꝫ principiū habꝫ/neq̄ꝫ mediū/neq̄ꝫ finē. Rememorans ꝑ hoc tēpore eniꝫ ęterna, ⁊ lōgitudine cōducta, ⁊ ſine fractione, vt neq̄ꝫ ſm̄ tēpus principiū habeat, aut mediū, aut fineꝫ, neq̄ꝫ ſm̄ lationē aut diſtantiā circularis exiſtētia. Naꝫ [longitudine conductū ⁊ ſine fractione] de circulari latione dictū eſt. De ipſa enim erat proxime ſermo, propter qḋ ⁊ fęminino genere prolatū eſt, quāuis a metaphora dictuꝫ ſit magnitudinis, ⁊ quę ſunt neutri generis in genere longitudinis de quo ly [conductū] ⁊ ly [ſine fractione] ꝓprie verificanꝫ. Nam cōductū quidē q₂ peripheriale eſt ⁊ non rectum, nam rectū principiū hʒ, ⁊ mediū, ⁊ fineꝫ, eſt quoq̄ꝫ ſine fractione, q₂ ſic conductū, vt neq̄ꝫ ſit fractū, vt nō ſecus fractionē ꝓminentia aliqua facta ſit, ⁊ principiū aliquod ſit ⁊ finis, ⁊ irregularitas. Et ipſe Alexan. per hęc Ariſto. quę ego propoſui inſinuari/ait/ꝙ mediuꝫ nō intermediū eius qḋ ſurſum ⁊ deorſum dicit, ſiquidē/ait/[tēpore ęterna ⁊ longitudine conducta ⁊ ſine fractione.] Si igiꝫ circularis motus/neq̄ꝫ principiū/neq̄ꝫ mediuꝫ/neq̄ꝫ finē hʒ, qḋ autē vigorē ⁊ ſummū ſtatū hʒ principiuꝫ, aut medium, aut finē habet. Circularis ergo motus vigoreꝫ ⁊ incrementū roburq̄ꝫ non hʒ. Si igitur non habēs vigorē neq̄ꝫ intenſionē neq̄ꝫ remiſſionē habet, ſiquidē vigor ſemper, aut vltimū intenſionis, aut ꝑncipiū remiſſionis, circulatio ergo neq̄ꝫ vigorē, neq̄ꝫ intenſionē, neq̄ꝫ remiſſionē hʒ, ſed regularis motus vigorē habet, aut intenſionem, aut remiſſionē. Circulatio ergo irregularē motum non habet. Bene aūt notauit Alexan. ꝙ ex his quę Ariſto. dicit, non neceſſe omne qḋ mouenꝫ irregulariter, ⁊ in intēſione, ⁊ vigore fieri ⁊ in remiſſione, neq̄ꝫ eniꝫ quę vigorē habēt in motus principio, habebūt vtiq̄ꝫ intenſionem. Nam intenſio via eſt ad vigorē ⁊ ſummū ſtatum, ⁊ ante vigorē fit. Hęc aūt a vigore inchoāt, neq̄ꝫ iteꝝ quorum vigor apud vltimum, hęc remiſſionē ⁊ per vigoreꝫ poſſibile eſt habere. Nam remiſſio in quibus eſt, his etiā ineſt vigor apud finē. Quādo igitur Ariſtote. dicit [omnis enim irregularis latio ⁊ remiſſionē habet ⁊ intenſionē, ⁊ vigorē] non tanq̄ꝫ omnibus habētibus omnia, ſed ſingulis ſingula cōuenire dicit vniquiq̄ꝫ autē ⁊ ſi nō omnia inſunt, tamē ſemper ⁊ reliquoꝝ altera ineſt. His quidem eniꝫ quę ſm̄ natureꝫ ſunt intenſio ineſt ⁊ vigor. his aūt quę pręter naturā, vigor ⁊ remiſſio. Proiectis aūt (vt dicit) intenſio ⁊ vigor, ⁊ remiſſio. Puto autē animaduertendū eſſe ſi non ſm̄ eadē fundamenta ⁊ a motu erratici irregularitatem abneget. Nam ⁊ in hoc verū ꝙ ⁊ tēpore ęternus ſit, ⁊ longitudinē cōductus, ⁊ ſine interruptione, vt neq̄ꝫ ſm̄ tēpus neq̄ꝫ ſm̄ motum, neq̄ꝫ ſm̄ diſtantiam principiū habeat, aut medium, aut finem. Si autem non hęc, neq̄ꝫ vigorē ⁊ incrementū hʒ, ſi quidem in vno hoꝝ eſt vigor. Si aūt non vigor, neq̄ꝫ intēſionē, neq̄ꝫ remiſſionē, neq̄ꝫ irregularitatē hʒ. Ari. igiꝫ de motu cū dixiſſꝫ, ꝙ regularis ē, adiecit [dico aūt B de ꝑ cęlo, ⁊ de ꝑ⁹ latione] tāq̄ꝫ ð B ſermonē faciat, volēs ſibi ⁊ apparētia atteſtari.

¶ Adhuc quoniam omne qḋ mouetur, ab aliquo mouetur, neceſſe irregularitatē fieri mo

tus

tus, aut propter mouens, aut propter mobile, aut propter ambo. Siue enim mouens nō eadem virtute moueat, ſiue quod mouetur alteretur ⁊ non permaneat idem, ſiue ambo tranſmutentur, nihil prohibet irregulariter moueri, quod mouetur. Nihil autem horū poſſibile circa cęlum fieri. Quod quidem enim mouetur, oſtenſum eſt, ꝙ primum/ ⁊ ſimplex/ ⁊ ingenitum / ⁊ incorruptibile/ ⁊ totaliter intranſmutabile. Mouens autē multo magis rationabile eſſe tale. Quoniam igitur, quod mouetur non trāſmutatur corpus exiſtens, non vtiqꝫ mouens tranſmutabitur, incorporale exiſtens, quare ⁊ lationē impoſſibile irregularem eſſe.

Com.21. ¶ Secundum argumentum hoc oſtendit ꝙ non eſt irregularis primi cęli motus, ſupra duas dignitates concluſum. Super vnum quidem qđ dicit, ꝙ omne quod mouetur ab alio mouetur. Quod quidem in ſeptimo de naturali auditu, ſic ſe habere oſtenſum eſt. t.8. Super ſecūdum ħ ſequens, quod dicit, ꝙ irregularitas motus, aut propter mouens fit, quando aliud aliudqꝫ fuerit mouēs, aut idē quidem, ſed alia ⁊ alia virtute mouet. Aut propter id qđ mouetur, aliter ⁊ aliter diſpoſitum, ⁊ nō ſemper potens ſimiliter obedire mouentis virtuti. Aut propter ambo diuerſis vtentia virtutibus. Si igitur irregularis motus fit, aut eo quod mouetur, aut a mouente, aut ambobus tranſmutatis fieret. Circa cęlum autē nihil tale accidere eſt poſſibile, neqꝫ enim ipſum, neqꝫ mouens ipſū, neqꝫ ambo tranſmutari eſt poſſibile. Et concluſio eſt ꝙ circa cęlum irregularitatē fieri eſt impoſſibile. In ſecunda figura etiam hęc deductio fit. Et maior quidē propoſitio tanꝗ̄ euidens prętermiſſa eſt. Minorē autem quę dicit, ꝙ circa celū non vtiqꝫ fiet, neqꝫ cauſa eius quod mouetur, neqꝫ mouentis, neqꝫ amborum tranſmutatio, oſtendit primo in eo quod mouetur, pręoſtēſis vtens ad hoc, primum corporū eſt ſimplex ingenitum, ⁊ incorruptibile, vt oſtenſum eſt, qđ autē tale eſt ſimpliciter ⁊ perfecte intranſmutabile eſt. Deinde quod mouens cęlum ſit intranſmutabile, a maiori argumentans oſtendit. Si enim mouens eſt primum eorum quę mouentur ⁊ ſimplex, ⁊ ingenitum, ⁊ incorruptibile, ⁊ eſt quod mouetur corpus, mouens autem incorporeum. Multo magis mouens intrāſmutabile vtiqꝫ erit, ⁊ inalterabile. Oſtendit ⁊ in octauo de naturali auditu ꝙ primum mouens imobile penitus eſt. Si igit̄ vtrūqꝫ ipſoꝝ intrāſmutabile eſt. Palā ꝙ etiam ambo intranſmutabilia ſunt. Irregularis autē latio fit vtroqꝫ horū aut ambobus tranſmutatis. Impoſſibile ergo circulationē irregularē eſſe. Hoc aūt [ſiue ambo tranſmutent̄ nihil prohibet irregulariter moueri] obſcure dictum eſſe videtur. Cōtingit enī aliqñ, ꝙ ambobus trāſmutatis regularis motus fit, ſi ſm̄ analogiā tranſmutatio fiat. Propter quod [nihil prohibet] dixit. Niſi forte ⁊ ſi fiat regularis propter tranſmutationis analogiā, nō erit ſimilis talis motus ei, qui ante tranſmutationem fit, ⁊ ſic iterum neceſſe eſt fieri irregularem. Obſcure autē comparationem fecit corporis quod mouetur ad immobile ⁊ incorporeum. Corpori enim ſm̄ naturam magis tranſmutari, ꝗ̄ incorporeo, ⁊ ei quod mouetur, ꝗ̄ immobili competit. Vniuerſaliter enim corporum tales tranſmutationes ſunt. Videtur autē ⁊ aliam cauſam eius quę in motu irregularitatis omittere, ſcilicet differentiā medij per quod motus fit quę alia eſt pręter mouēs ⁊ quod mouetur. Nā intermedio quidem exiſtente ſubtiliū partium velocius fit motus per hoc, groſſiori autē, tardius. Sed continuum exiſtens ſibi ipſi cęleſte corpus, ⁊ neqꝫ extra habens aliquid, nullum habet intermedium. Et hoc etiam argumentū non ſolum in primo cęlo videtur congruum, ſed etiā in his orbibus qui dicuntur errare. Nam illorū vnuſquiſqꝫ a mouente imobili, ⁊ incorporea cauſa mouet̄, ⁊ primę naturę eſt, ⁊ ſimplicis, ingenitum ⁊ incorruptibile, ⁊ propter hoc etiā intranſmutabile, ⁊ multo magis mouentis ipſa habent hęc incorporea ⁊ immobilia exiſtentia. Si igitur ⁊ in his vtriſqꝫ intranſmutabile eſt ⁊ mouens, ⁊ qđ mouetur, impoſſibile eſt etiā hoꝝ circulationem irregularem eſſe. Et ſi videatur aliqua in his irregularitas, apparens ſolum eſt, propter qđ ⁊ aſtronomi, hypotheſes quaſdā, vt prius dixi, accipientes ſaluant apparentia circulariter ⁊ regulariter omnia cęleſtia moueri contendentes. Vide Theoricā planetarū ⁊ Almageſtū Ptolomei ſcꝫ ſuppoſitiones aſtronomoꝝ ꝑ eccentricos ⁊ epici.

¶ Etenim ſi mouetur irregulariter, aut tota tranſmutatur, ⁊ quandoqꝫ quidem fit velocior, quandoqꝫ autem tardior iterū, aut partes ipſius. Partes quidē igitur ipſius ꝙ nō ſunt irregulares manifeſtū. Iam enim vtiqꝫ facta fuiſſet diſtantia aſtrorū in infinito tp̄e, hoc quidem velocius moto, ħ autem tardius. Non videtur autē nihil aliter habens elongationibus. Sed etiam neqꝫ totam, accidit tranſmutari. Remiſſio enī vniuſcuiuſqꝫ fit propter impotentiam. Impotentia autē pręter naturā. Etenim in animalibus impotentię omnes pręter naturam ſunt, puta ſenectus ⁊ decrementum. Tota enim conſiſtentia animalium forte ex talibus cōſtat quę differunt proprijs locis. Nulla enim partiū habet eam quę ipſius regionē. Si igitur in primis non eſt quod pręter naturam, ſimplicia enim, ⁊ immixta, ⁊ in propria regione, ⁊ nihil ipſis contrarium, neqꝫ vtiqꝫ impotentia erit. Quare neqꝫ remiſſio, neqꝫ intenſio. Si enim intenſio, ⁊ remiſſio.

¶ In ſecundo argumento oſtendentium ꝙ regularis eſt motus cęli, ſumens ꝙ omne quod mouetur ab aliquo mouetur, ⁊ ꝙ ſi irregularis in cęlo motus eſt, aut ꝑpter id quod mouetur vtiqꝫ eſſet, aut ꝑpter mouens, aut propter ambo, ⁊ oſtenſio breuiter habita eſt, ꝙ neqꝫ ꝑpter id quod mouetur poſſibile eſt irregularitatē eſſe in cęli motu, neqꝫ multo magis propter mouēs. In his pertiēs illud argumentum, per alias conceptiones ⁊ dignitates, ſcđm tertium quidem oſtendit ꝙ ꝑpter id quod mouetur, non vtiqꝫ fiet irregularis cęli motus, ſcđm id autem quod deinceps ꝙ neqꝫ propter mouens. Et ꝙ quidem non propter id quod mouetur, oſtendit ſic. Si enim fit/ aut totus motus, hoc eſt, totius corporis tranſmutatur, ⁊ quandoqꝫ quidem fit velocior, quandoqꝫ autem tardior iterum, aut partes motus tranſmutantur. Partes autem motus dicit partium cęli motus, ſicut ⁊ totum motum eum qui totius eſt. Si igitur oſtenſum fuerit, neqꝫ totum neqꝫ partes variare motum, vt quandoqꝫ quidē in- Com.22.

tendatur quandoq; autem remittatur, profecto non irregulariter mouebitur. Et primo quidem ꝙ in partibus non erit irregularitas, oſtendit ex apparentibus. Nã in tot annorum millenarijs ex quo memoria poſitionis cęleſtium ſaluata eſt, neq; ſimul videtur variatio facta habitudinis aſtrorum adinuicem, neq; differẽtia diſtantię ipſorum, vt nunc figurationum deſcriptiones declarant nihil ad antiquas variate, conſtat ꝙ nulla facta eſt irregularitas motus partium adinuicem, vt alie quidem citius moueantur, alie autem tardius. Semper enĩ in proceſſu ſeruauerunt ⁊ diſtantias ⁊ figuras adinuicem. Si.n. ſimul omnia velocius, aut ſimul omnia tardius mouerẽtur, non eſſet partium talis irregularitas, ſed totius, de qua ꝙ etiam hęc ſit impoſſibilis, oſtendit ſic. Irregularitas motus ſm intenſionem fit ⁊ remiſſionem. Remiſſio vbiq; propter impotentiaꝫ accidit non potente propria virtute ſufficere ad conſeruandam ſimilem ⁊ regularem ſemper operationem. Omnis autẽ impotentia pręter naturam eſt. Et huius quidem teſtimonium hoc ꝙ in animalibus impotentia ⁊ languor pręter naturam ſunt, ceu ſenectutem videmus ⁊ ęgritudines. Adiecit etiaꝫ cauſaꝫ imbecillitatis impotentięq; in animalibus, videlicet, ⁊ plantis. Conſiſtentia enim/ait/ipſorum ex corporibus eſt, quę neq; ſm naturam ſe habent perfecte. Eſt enĩ ex quattuor elementis, quorum aliud alterius ſm naturam locus eſt, ⁊ non idem omnium in quo animalia ⁊ plantę ſunt. Nulla enim in his partium, aut elementorum locuꝫ ſincere obtinet. Neq; enĩ in terra proprie ſunt hęc, neq; in aqua, neq; in aere puro, aut igne, ſed in loco qui circa terram habente commixturam elementorum. Et in ipſis etiam animalium partibus, ⁊ terra ſurſum, ⁊ ignis deorſum coniecta ſunt, propter quod pręter naturam diſpoſita laborant, ⁊ impotentię cauſa compoſitio a ſeipſis fit, ⁊ vt componantur ⁊ iaceant pręter naturam. Et non fruſtra nunc cauſam impotentię, ⁊ eius quod pręter naturã appoſuit, ſed vt oſtendat ꝙ diuinuꝫ corpus ſimplex exiſtens ⁊ non ex contrarijs conſiſtens, ſed in ſuo loco ſemper collocatum, neq; pręter naturam fit aliquando, neq; impotens fit, neq; intenſionem ⁊ remiſſioneꝫ ſuſtinet, neq; irregulariter mouetur. Et vt ſummatiꝫ eſt dicere diuinum corpus pręter naturam non diſponitur, quod irregulariter motum pręter naturam diſponatur. Diuinũ ergo corpus irregulariter non mouetur. In ſecunda figura deductio. Quoniam autem irregularitas remiſſionis eſt cauſa proxime propter hoc cum dixiſſet [neq; vtiq; impotentia erit]adiecit[quare neq; remiſſio.] Quoniaꝫ autem remiſſio poſt intenſionem eſt, non eam quę regularitatis eſt intenſionem, ſed eam quę ad remiſſioneꝫ dicitur, adiecit[neq; intenſio.] Si enĩ intenſio ⁊ remiſſio, adinuicẽ enim ſunt ⁊ dicuntur hęc, ſicut magis ⁊ minus, ⁊ maius ⁊ minus. ℭ Dubitat auteꝫ Alexander quomodo in quibus ſm principium eſt vigor, ⁊ poſt vigoreꝫ ⁊ ſtatum remiſſio, vt in his quę pręter naturam mouentur dictum eſt, poſt intenſionem remiſſio eſt, intenſione ibi tota totaliter non exiſtente: Et ſoluit dubitationem dicens forte non penes partem hęc fieri/ait/ex neceſſitate, ſed concurrere inuicem. Nam qđ remittitur ſm intenſionem quę eſt in ipſo remittitur. Si enim non ineſſet intenſio ipſi, neq; vtiq; remitti poſſet. Similiter ⁊ quod intenditur, intenditur inquantum remiſſione participat, tanquã ſi nihil eſſet remiſſum in ipſo neq; vtiq; intenſionẽ caperet. Et dicit bene, ſi intenſio quidem quod deinceps eſt velocius habet ꝗ̃ pręcedens. Remiſſio autem ęcontrario. Poſſibile aũt forte ⁊ hoc dicere ꝙ in quibus poſt ſummum vigorem eſt remiſſio, vt ad intenſum vigorem remiſſio dicitur. Et in quibus ante vigorem ſummũ eſt intenſio, vt in his quę ſm naturam, ad remiſſam in principio diſpoſitionem ad vigorem procedens intendi dicitur. Forte autem/ait/Alexander ⁊ quę ſm electionem facte remiſſiones eandem cauſam, ſcilicet impotentiam habent. Timore enĩ ne conſumatur virtus, remiſſione vtimur, noſq; relaxamus.

ℭ Adhuc autem ⁊ irrationabile, infinito tempore impotens eſſe mouẽs, ⁊ rurſus alio infinito potens. Nihil enĩ videtur exiſtens infinito tempore pręter naturam. Impotentia autem pręter naturam. Neq; ęquali tempore pręter naturam ⁊ ſm naturam. Neq; totaliter potens ⁊ impotens. Neceſſe autem ſi remittitur motus, infinito remitti tempore.

ℭ Oſtenſo ex eo quod mouetur ꝙ non eſt poſſibile irregulariter moueri cęlum, nunc a mouente facit argumentationem ex diuiſione tali ipſam deducens, vt videtur. Com.27. Si irregulariter mouetur cęluꝫ, aut infinito tẽpore remittitur ipſi motus, ⁊ infinito intenditur, aut ſolum remittitur in infinitum, aut ſolum intenditur in infinitum, aut ſm aliquas circuitus viciſſim nunc quidem remittitur, nunc autem intenditur. Et primum quidem oſtendit ſic ſecundã forma hypotheticoruꝫ. Si infinito tempore cęli motus remittitur, ⁊ infinito intenditur, quoniam remitti ⁊ intendi ipſum propter impotentiam ⁊ potentiaꝫ mouentis fit, infinito tempore quod mouet, impotentiã habebit ⁊ infinito tempore potentiam. Si igitur impotentia pręter naturam eſt, infinito vtiq; tempore, quod mouet pręter naturam ſe habebit. At ꝟo hoc impoſſibile, nihil enim videtur eſſe infinito tẽpore pręter naturam, ſiquidem euerſio ⁊ pręter exiſtentia eius quod ſm naturam eſt, id quod pręter naturam eſt. Impoſſibile ergo ⁊ antecedens eſt, ad quod hoc ſequebatur. Erat auteꝫ hoc, ſcilicet infinito tempore motuꝫ cęli remitti, ⁊ infinito intendi. Et aliaꝫ autem ex eiſdem fundamentis concluſionem deducit. Si enim infinito tempore potens, hoc eſt ſm naturaꝫ, ⁊ infinito tempore impotens, hoc eſt pręter naturam, ęquali vtiq; tempore pręter naturam erit, ⁊ ſm naturam, quod eſt dicere impotens ⁊ potens. Hoc autẽ inconueniens, ſcilicet ęqualis temporis eſſe pręter naturam cum eo quod ſm naturam eſt, ⁊ impotens cum potente: ſi principale quidem eſt ſm naturam, ⁊ quod poſſibile, defectus autem horum eſt pręter naturam, ⁊ qđ impoſſibile. Quare inconueniens iteꝝ ⁊ impoſſibile vtiq; erit quod antecedens hoc aſſecutum eſt, ſcilicet infinito tempore remitti cęli motuꝫ, ⁊ infinito intendi. Dicit autem Alexander, ꝙ viſus infinito tempore intendi, ⁊ infinito remitti, non oſtendit hic, ſed illud quidem intenſionis ⁊ perfectum prętermiſit. De remiſſione autem tãtuꝫ intulit. Neceſſe autem ſi remittitur motus, infinito remitti tempore. Si enim principium eſt quod hoc motu, ſcilicet impotens ęternaliter mouet, quid huius impotentiã inhibebit: quare ſi ſemper mouet ſm impotentiam, ſemper remittitur. Hoc autem ſcilicet ꝙ ⁊ intenſio in infinitum erit, vt manifeſtum prętermiſit. Palam enĩ ꝙ ſi impotentia in infinitum pręter naturam exiſtens, ⁊ potentia ſm naturam exiſtens adhuc magis in infinitum erit. Non enim opꝫ ſm naturam eſſe minus eo, quod pręter eſt, immo neq; ex equo. Et hęc cum dixiſſet Alexan. notat bene, ꝙ non ꝑpoſitio nunc Ariſto. ꝙ ſi irregulariter mouetᷣ remiſſum ⁊ intẽſum in infinitũ remitteᷣ, ⁊ in infinituꝫ intendeᷣ. Sed qꝛ ꝑponẽs oſtendere regularem cęli

motum

motum omnes interimit irregularitatis modos, ex diuiſione ipſos ſumens quã prius expoſui. Obſcurior autem mihi eſt eo litera, ꝙ ex diuiſione eſſet accepta oſtenſio, etiam ipſe Aphrodiſeus Alexãder huic mentem adhibuit. Nam predictam expoſitionẽ. ſ. ꝙ neceſſaria eſt in infinitum remiſſio, qꝛ non eſt qđ reparet virtutẽ primi mouentis, & reficiat impotentiam, vt Alexander ait, ſe ab Hermino audiuiſſe, ſicut erat etiã in dictis Aſpaſij ſcriptum. Si eſt remiſſio circa diuinum corpus, aut intenſio ante remiſſionẽ, in infinitum erat hęc. Propter quid enim vtiqꝫ id temporis erat, & non ante infinito motu exiſtẽte? Cuius non erat poſſibile conſentaneam dicere cauſam. At vero ſi & remiſſio eſt in infinitum, iterum eſt hęc queſtio, que enim cauſa eſt quę hanc remiſſionem reſtituat, & ꝓpter quid hucuſqꝫ remittatur? nõ eſt poſſibile cauſam aſſignare in infinitum moto corpore, quare in infinitum & remiſſio eſt. Intẽſionis quidem enim remiſſio, infinitę autem intenſionis, infinita vtiqꝫ remiſſio. Propter quid enim partis intenſionis remiſſio erit, ſed non omnis? At vero remiſſio ſm impotentiam eſt, & hęc eſt ꝑter naturam, quod autem pręter naturam eſt, non eſt poſſibile ęquale eſſe ei quod ſm naturam. Via enim ad corruptionem eſt ipſum pręter naturam, quare non vtiqꝫ erit remiſſio. ſi autem non remiſſio, neqꝫ intenſio. Hęc quidem igitur dicta Hermini ſunt ſm Aſpaſium, & palam, ꝙ non, vt ſm neceſſitatem diuiſionis aſſumptũ in infinitum remitti & in infinitum intendi intellexerunt, ſed vt ex neceſſitate, ſi eſt irregularis motus remiſſione & intenſione exiſtente. Et hoc quidem palam, ſed qđ etiam vt infinite ſemper fuit remiſſio, ſcilicet & intenſio ab Ariſtotele redarguta ſunt. Quod autẽ non ſic acceptum ſit, manifeſtant conſequẽter partes diuiſionis, vbi ait. At vero neqꝫ intẽdi ſemper, aut iterum remitti poſſibile. Et iterũ relinquitur itaqꝫ dicere viciſſim ineſſe motui velocius, & tardius. In his enim & alię partes diuiſionis approbantur, quę ſupponunt non infinitam intenſionem & remiſſionem, ſed aut ſemper intenſionem, aut ſemper remiſſionem, aut viciſſim. hoc eſt autem dignum inquirere, ꝓpter quid appoſuit Ariſto. [neceſſe autem ſi remittitur motus, infinito remitti tempore.] Hoc enim. ſ. neceſſarias & priores cõpoſitiones fecit, non tanquam ex diuiſione poſitam intelligere, ſed cauſam neceſſitatis inquirere. Alexander autem Aphrodiſeus notans hoc, oportet/ait/cointelligere cum dicto hoc. ſ. poſt intenſionem infinitam. Si enim poſt ad infinitũ tempus intenſionem, remittenetur motus, & non ſolum intenſio eſt, ſed & remiſſio, infinito remittetur tempore. Hoc autem erat quidem & aliter ſuppoſitum, non ſolum/ſed & neceſſarię ſequẽs ipſum oſtẽdit, ꝑſcripta ad infinitum intẽſionẽ. Si enim remiſſio ꝓpter impotentiã mouentis eſt, incipiens fieri, cęterum in infinitum erit. Quid enim eſt reſtituens impotentiã mouentis, ęterno motu exiſtente, & intenſa ſemper remiſſione? Et ꝓpter hoc igitur in infinitum remiſſio erit. Et ꝓpterea ꝙ infinitę intẽſionis, infinita remiſſio, ſic autem ęquali tempore erit qđ pręter naturam, cum eo quod ſm naturã eſt, quod quidem eſt incõueniens. Forte autẽ non neceſſe eſt, cointelligere ly [poſt infinitam intenſionẽ.] Nam Ariſto. ex diuiſione demẽs, tollenſqꝫ irregularitatis modos & ſe ponens hunc dicentem, tempore infinito intendi, & alio iterum infinito tempore remitti, & arguens ipſum dupliciter. ſ. ex eo, ꝙ nihil infinito tempore pręter naturã eſt, & ex eo, ꝙ nihil ęquali tẽpore pręter naturam, & ſm naturam eſt, non ſuſt, ꝙ dicenti remitti totaliter cęli motum, non ſm ſuppoſitionẽ ſolũ aſſequitur dicere, infinito tẽpe remitti, ſed & ex neceſſitate ſequitur, ęterno motu ſuppoſito, ꝑ nihil eſſe, qđ reſtituat primi mouẽtis impotẽtiã, cum ſit ſupra oĩa, ſed nõ qꝛ infinita intẽſio impedit remiſſionẽ. Hoc enim & ſi verũ ſit, non videtur nunc tanquam neceſſarium, ſed vt ex ſuppoſitione ſumpſit, remiſſioni ſolum attẽdens, ꝙ neceſſe ſi remittitur totaliter motus, infinito remitti tempore.

At vero neqꝫ intendi ſemper aut iterum remitti poſſibile. Infinitus enim vtiqꝫ erit & indeterminatus motus. Omne autem dicimus ex aliquo in aliquid eſſe, & determinatum.

Oſtẽſo ꝙ ſupponẽti ſic irregularẽ cęli motũ, vt infinita ſit remiſſio, & infinita intẽſio duo incõuenientia accidũt, ſ. ęternũ dicere qđ ꝑter naturam eſt, & ęqualis tẽporis eſſe qđ ꝑter naturã, cum eo, qđ ſm naturã. Nunc autẽ ſm mẽbrum diuiſionis apponit, qđ dicit irregularẽ fieri motũ, eo ꝙ alterũ ad infinitum in ipſo fit, aut vt ſemper intendatur, aut ſemper remittatur. Et oſtendit & hoc impoſſibile eſſe ſic. Omnis motus ex aliquo in aliqđ fit, & determinatus eſt ꝑ vnde, & quo, ſed qđ ſemꝑ intenditur, aut ſemꝑ remittitur, non eſt determinatũ, neqꝫ hꝫ id vñ, & quo, nullus ergo motus ſemꝑ intẽditur, aut ſemꝑ remittitur. Qꝛ autem id qđ ſemꝑ intẽditur, aut ſemꝑ remittitur, indeterminatum ſit, & nõ habeat & quo, manifeſtũ eſt hinc. Intenſio his q̄ ſm naturã mouentur, fit ſm approximare ſemꝑ ei ad qđ fertur, ei autẽ qđ ad infinitũ intẽditur, nunquam accidit approximari ei, ad qđ ducitur, ſemꝑ enim id ad qđ in etiam ſm motũ fertur, aliud erit ab eo, qđ ante ipſum eſt, & eo qđ ad infinitũ hoc patitur, in infinitum trãſibit, quare non habebit id, id qđ, neqꝫ ly vnde quo, neqꝫ determinatus erit ſemper intenſus motus. In infinito quidem enim poſſibile eſt aliquid moueri in eodem motu, eo ꝙ iterũ & iterũ mouetur ſui ipſius motu, vt in circulari latione dicimus, non tñ ad infinitũ intẽdi. Nõ enim idẽ motus adhuc erit, ſed qui ꝑſens, ab eo qui ante ipſum alterqꝫ & diſſimilis, ſemꝑ cũ appoſitione factus, & ſi eſſet aliqđ circulare ſic intenſum, aut aliquod vniuerſaliter circulum, feſtinaret cõpleri, aut ad finẽ ſm motũ velocitatis ꝑuenire, quorum neutrũ accidit ei, qđ ad infinitũ cũ intẽſione mouetur. Eadẽ autem ratio & in ea, quę ad infinitũ eſt remiſſione, neqꝫ enim in his eſt [quo] & id, ad qđ motus, ſiquidem prope ſemper ei ad qđ vigor velocitatis eſt, quę autẽ ſemper remittuntur, ſemꝑ longius a vigore ſummo, & ab eo, ad qđ fiunt. Si igitur ois quidem motus qui ſm naturam eſt, vnde quo habet, & nullum eorum quę in infinitũ remittuntur, vnde quo habet, nullus ergo motus in infinitum remiſſus eſt. Eadem autem exiſtente deductione rationum in ea, quę ad infinitum intenſione, & in eã quę ad infinitum remiſſione, vnam pro ambabus poſuit Ariſtote.

Adhuc ſi quis accipiat eẽ aliquod tempus minimum, cuius non ſit in minori moueri cęlum. Sicut enim neqꝫ cytharizare, neqꝫ ire in quocunqꝫ tempore poſſibile, ſed eſt vniuſcuiuſqꝫ actus determinatum minimũ tempus, ad nõ excedere, ſic neqꝫ moueri cęlum in quocunqꝫ tempore poſſibile. Si igitur hoc manifeſtum, non vtiqꝫ erit ſemper intenſio lationis. Si autẽ non intenſio, neqꝫ remiſſio, ſimiliter enim ambo, & alterum. Si quidem eadem intenditur velocitate, aut maiori, & infinito tempore.

Aliud hic argumentum eiuſdem cum multa euidẽtia probatiuum huius ꝙ non poſſit ſic irregularis eſſe mo, Com. 25.

tus celi, vt ſemper intendatur, aut ſemper remittat. Sed prius accipit axioma, eſſe aliquod tempus minimū, quo non contingit in minori moueri celum. Et hoc ex inductione perſuadet, ſcilicet omnis actionis, & omnis eius, quod mouetur eſſe aliquod tempus minimum, quo nō eſt poſſibile in minori moueri motu ſuo, puta ſtadium percurrere, aut cantilenam aliquam cithare ſonare, vel cantare. Si autē hoc & celi circulationis eius, que ab eodem in idem, erit vtiq; aliquod tempus minimum, quo in minori non eſt poſſibile circūferri. Vniuerſaliter quidem enim non eſt tempus minimum, ꝓpterea ꝙ continua omnia in infinitum ſunt diuiſibilia, ad aliquid autē & aliquorum, eſt aliqd̄ minimum tempus ſicut & motuū. Hoc igitur ſic ſe habente, ſi quod intenditur, in minori tempore, per eandē diſtantiam mouetur, ſi aliquid ſemper intēditur, ſemper faciet hoc ſm̄ proportionem intenſionis ſemper variato tempore. Si autē hoc erit & minimo tēpore in quo mouetur, minimū aliquando in quo & idem mouebit. Quod quidē eſt impoſſibile, impoſſibile ergo & id ex quo, hoc ſequebat. Hoc autem erat, ſemꝑ intendi quod mouetur. Oſtenſo aūt ſic, ꝙ non eſt intenſio neq; remiſſio in infinitum, inducit, ꝙ ſi non intenſio eſt, neq; remiſſio, vt enim vtiq; alterū ex ipſis habet, ſic habent & ambo, propterea ꝙ adinuicē dicuntur, & ſunt, vt magis & minus. Nam remiſſio infinita intenſionis infinite, & intenſio remiſſionis. Non enī aliud aliquid remittitur, q̄ qd̄ intenditur, & ad quantū intenſum fuit, in tantū remittitur. Quare ſi oſtenſum eſt, intenſionē non eſſe infinitam, oſtenſum eſt neq; remiſſionē in infinitū eſſe. Quoniam aūt intenſio quidem ſm̄ appoſitionē fit, remiſſio autem ſm̄ ablationem, non omnis autē appoſitio intenſionem ſimpliciter facit, vt & remiſſionē habeat. Poſtq̄ dixit ꝙ ſimiliter ambo & alterū, inducit quomodo ſe habente appoſitione fit intenſio, ad quā neceſſe remiſſionem aſſignari, & in qua verū, ſimiliter ambo & alterū. Verū enim eſt ſi aduenientes appoſitiones ei quod dicitur intendi, aut equales inuicem ſunt, aut maior que ſequit̄ precedentem, tunc enim proprie & ſolum intenſio eſt. Si autem appoſitiones ad minus procedant, vt nunc quidem ſi forte decem digitoꝝ velocitas apponatur, iterum autē nouem, & cōſequenter ſic, primo quidē non eſt talis ſolū intenſio, ſed & remiſſio, ꝓpter qd̄ neq; alia aliqua eſt huius remiſſio. Deinde neq; in infinitum tēpus hanc fieri poſſibile, cōſumetur enim qd̄ apponitur ſemꝑ minus factum. Propter hoc igitur cū dixiſſet, ſimiliter enim ambo & alteꝝ adiecit ſiquidē eadem intenditur velocitate, aut maiori, & infinito tēpore. Remiſſio vero ſiue equalia inuicem ſint, que auferuntur, ſiue hoc quidē magis, hoc autem minus, remiſſio manet. Tunc autem remiſſio proportionaliter ſe habet intenſioni, quando ſunt ablationes proportionales appoſitionibus.

Relinquitur itaq; dicere, viciſſim eſſe motum ad velocius & tardius. Hoc autem penitus irrationabile & fictioni ſimile, adhuc autem non latere, in his rationabilius, facilius enim ſenſibilia. Senſibiliora enim que ſecus inuicem poſita.

Com.26. Hoc in veritate iam eſt vltimū diuiſionis membrum, quod dicit irregularem fieri motum, eo ꝙ viciſſim ipſi inſit velocius & tardius. Arguit autē & ad hoc magis ſuppoſitum, eo ꝙ non habet conſentaneā cauſā dicere cur hodie quidem ſi forte velocius, cras autē tardius mouetur celum, ꝓpterea ꝙ que in rationibus fictiones que dicunt qd̄ non eſt non habent dicere cauſam conſentaneā dicti. Secūdam autē argumentationē inducit ratione, eo ꝙ non vtiq; deprehenditur hoc factum. Nam diuerſa & diſſimilia & contraria, ſecus inuicem poſita facile conſpicabilem habent diſcretionem, ſiue ſenſibilia, ſiue mobilia exiſtant.

Quod quidem igitur vnū & ſolū eſt celum, & iſtud ingenitum & ſempiternum, adhuc autem motum regulariter in tantum nobis dictum ſit.

Conclusionem hanc cōmunem inducit eorum, que in primo libro, & eorum, que in hoc de celo dicta ſunt. Oſtenſum eſt enim de ipſo ꝙ ſimplex & ſimplici motu circulari moueat̄, & hoc regulari, & ꝙ vnum ſolum, non ꝙ vna ſphera, nouit enim erraticum, & erratici in plura diſtinctionem: ſed ꝙ vnum, qd̄ octo ſpherarū vnius mundi, & non plures celi, ſic vt plures mundos impleant. Et ꝙ ſic ingenitū eſt, non tanq̄ ſine cauſa, ſed tanquā eternū, & non in parte tpis genitum, neq; prius quidem exiſtēs, poſterius autem non ſit. Merito autē nunc hanc compoſuit concluſionem, quādo quidē ea, que de celeſti corpore complens, ad aſtrorum conſiderationem transferre vellit ſermonem. Com.27.

De vocatis autem aſtris conſequens vtiq; erit dicere, ex quibus conſtant & in quibus figuris, & qui motus eorū. Rationabiliſſimū itaq; & dictis a nobis conſequens, vnūquodq; aſtrorum facere ex eodē corpore in quo exiſtit lationem habens, quoniā dicebamus aliquid eſſe, quod circumferri natū eſt. Sicut enim ignea dicentes eſſe, propter hoc dicunt tanquā rationabile exiſtens, vnūquodq; conſtare ex his in quibus vnumquodq; eſt, ſimiliter & nos dicimus.

Septimū quidē hoc capitulū eſt eoꝝ, que in hoc libro querunt̄. Poſt aūt totarū ſpheraꝝ contēplationē, & poſt connaturales partes ipſaꝝ, que ſm̄ locales habitudines in ipſis conſiderantur .ſ. dextrū & ſiniſtrū, & ſurſum & deorſum, & anterius & poſterius, & que de motu ipſorum diuerſa problemata ad conſiderationē contētorū in ipſis aſtrorum, tranſit nunc quidem conſecutiue de omnibus aſtris proponens inquirere, quā ſubſtantiam habeant, & figuram qualē, & ſm̄ quem modū motus moueant̄. Poſterius autē dubitabit aliquid & de differentia erraticorū ad fixa. Dicit igitur primo de ſubſtātia ipſoꝝ, ꝙ eiuſdem ſubſtantie ſunt aſtra, & eiuſdē corporis cū ſpheris, in quibus contenta circūferūtur. Conſequēs aūt hoc ipſum ait eſſe dictis, propterea ꝙ a ſimplicibus & duobus motibus, eo qui ſuper rectū & circularem duo ſm̄ genus ſupponebant̄ prima corpora, hoc quidē circulariter mobile, celeſte eſſe, hoc autē recti motus qd̄ ſub luna. Aſtra igit̄ in celo exiſtentia, & celeſti motu mota, celeſtis vtiq; erūt ſub. Si aūt differens videat̄ aſtroꝝ corpus ꝑter celeſte, nō neceſſe ꝓp hoc differentē ſubſtantiā hic ipſa. Et ꝑſuadet̄ hoc ab his, qui dixerunt aſtra ignea ſm̄ phātaſiam, ꝓpterea ꝙ & celū igneū totum exiſtimabant, forte autē & celum igneū ab aſtris eſtimabant, qui ſic ſuſpicabant̄. Diuinus aūt Plato totum mundū ex quatuor elemētis cōſiſtere dicēs, ꝓp cauſas prius dictas, celū ex ſūmitatib⁹ elementoꝝ conſiſtere vult. Et ſicut in corporibus hic, ex quatuor elemētis & ipſis cōſiſtentibus, extremis autē exiſtentibus Com.28.

ſtentibus pdominatur elementum extremum, ſcilicet qđ terreum, ita ⁊ diuinis corporibus ex ſummitatibus conſiſtentibus prędominatur primi elementorum ſummitas, ſcilicet ignis. Scribit igitur in Timęo. Diuini quidē igitur plurimam ſpeciem ex igne condidit, vt q̃ fulgentiſſimum vbiq̃, ⁊ pulcherrimam eſſet. Dubitat bene Alexander, quomodo ſimplici exiſtente quinta dicta ſubſtantia circulariter mobilis corporis, tanta apparet differentia corporis aſtrorum ad cęleſte. Si autem differunt totaliter ſpiſſitudinibus / aut raritatibus / aut ſm colores / aut ſm quaſdam alias tales ſpecies, quomodo ſimplicis dicuntur, aut quomodo impaſſibilia, ſiquidem paſſiones ſm has fiunt differentias, ⁊ ſunt differentię paſſionum. Et dicit ꝙ nullum inconueniens eſt, ſicut ei prius dictum eſt eſſe tales differentias in cęleſti corpore ⁊ qualitates non per paſſionem ingenitas ipſi, ſed inexiſtentes. Impaſſibilia enim non ſimpliciter ſunt, ſed omnis mortalis difficultatis. Hoc autē ipſis ineſt eo ꝙ ſubſtantię ipſorum, ⁊ ſpeciei ſm qđ eſt, nullum contrarium exiſtat, in qđ poſſint tranſmutata corrumpi. Accidere vero ipſis aliquam cõtrarietatem habere ad aliqua nihil cõmunicantia cum ſubſtantia ipſorum, nullum inconueniens eſt. Nam in corruptibilibus ⁊ generabilibus corporibus ſunt aliqua, quibus eſt contrarietas, vt niui album ⁊ frigidum. Nam quãdiu nix fuerit, inſeparabile ab ipſa album erit, ⁊ nõ propterea ꝙ eſt contrarium ipſi, propter hoc tranſmutatur nix ſm colorem. Nam ſimplicia ſunt, vt corpora, quorum nullum ſimpliciter ſimplex, ſiquidem ex ſubiecto ⁊ forma conſtat. Hęc Alexander dicendo ſuis verbis exiſtere quidem quaſdam contrarias qualitates habentes adinuicē contrariationē ſm colorem, ⁊ ſm magnitudinem, forte etiã ſm figuram concedit. Nam ⁊ rectilineę figurę ſunt in cęleſtibus figurationibus, vt triangularis, ⁊ peripherialis, vt corona. Exiſtere quidem igit̃ has cõtrarietates ibi ſine aliq̃ difficultate, ⁊ corruptiua paſſione acceptaret vtiq̃ aliquis Alexandrum. Dicere vero, quãuis ſit contrarium albo ⁊ frigido in niue, non propter hoc trãſmutatur nix ſm colorem ⁊ qualitatem cõſideratione dignum mihi videtur. Siquidem enim hoc dicit, ꝙ manēs nix non vtiq̃ tranſmutabitur ſm hęc, dicet quidem vere, nihil tamen (vt eſtimo) ad propoſitum. Neq̃ enim aliud aliquod manens quod eſt, tranſmutatur, ſed ſubiectum alias ex alijs tranſumens differentias tranſmutari dicitur, ſi autem non tranſmutatur vniuerſaliter ꝓpter contrarietatem, quomodo verus eſt ſermo, ſi vſq̃ nũc perſeuerauimus dicentes ꝙ in contrarijs ſunt generationes ⁊ corruptiones, quia ⁊ quę generantur ex cõtrarijs generãtur, ⁊ quę corrumpuntur in contrarijs corrũpuntur? Nam ⁊ nix exiſtens nubes congelata quę iam quidem tranſmutatur in aquam, ⁊ multum adhuc aereum habēs, ⁊ velut ſpumoſum, ⁊ ꝓpter hoc dealbatum, quoniã a frigore in talem ſpeciem concreta eſt, quãdo calor approximauerit, diſgregatur iterum in illa ex quibus cõſtitit, ⁊ hoc quidē aereum fit calefactum, a quo ſimul remittitur albedo, hoc autē fit aqua fuſum, ⁊ niſi frigiditati caliditas, ⁊ congelationi ⁊ concretioni fuſio ⁊ diſgregatio contrarię eſſent, nunquã vtiq̃ nix diſſolueretur. Forte igitur illud verum eſt, ꝙ quę quidē generantur ⁊ corrũpuntur in contrarijs ſubſiſtunt, ⁊ vbi non eſt cõtrarietas, ibi generationē aut corruptionem impoſſibile eſt eſſe. Non autem ⁊ illud adhuc verum eſt, ꝙ vbicũq̃ cõtrariatio ſit, generationem ⁊ corruptionē eſt neceſſe exiſtere, ſed in illis ſolis cõtrarijs hoc verum eſt quęcũq̃ in eodem ſubiecto, nata ſunt fieri, ⁊ coexiſtere inuicem non poſſunt. Hęc enim inter ſe cõtrarię agendo ⁊ pro ſuo eſſe ⁊ abeſſe pugnãdo ſe corrumpere inuicem nata ſunt. Quę autē in ſcientia contrariorũ rationes albi ⁊ nigri, calidi ⁊ frigidi, velut diſtantes in indiſtanti exiſtentes poſſunt coexiſtere inuicem, immo ⁊ ſubſiſtunt. Sed neq̃ in ſcientia album ad id qđ in materia eſt nigrum oppugnat, neq̃ corrumpunt ſeinuicem, neq̃ generantur ex inuicem, quia non ſunt nata in eodem fieri ſubiecto. Sic igitur etiã in cęlo ſpiſſum, ſi forte ⁊ hic rarum ſit, neq̃ oppugnant adinuicem, neq̃ trãſmutantur in inuicem, quia non ſunt nata fieri in eodem ſubiecto, cum ſint alterius naturę exiſtentia. Sed neq̃ in cęlo ſpiſſum ad id quod ibi rarum oppugnat, neq̃ ſtatio ad motum, quia ⁊ ſubiecta differentia ſm naturam ſunt. verbi gratia, poli ⁊ ęquinoctialis circulus. hi quidē ad ſtationem apti nati ſunt, hic autem ad motum. Et ſol ſit forte ⁊ aſtra quę videntur ſpiſſa. Colorũ autem corpora non tranſmutantur adinuicē ꝓpter ſubiecti naturam ad vnam ⁊ eandem ſpeciem ſemper apti nati, ⁊ propter ſpeciei intranſmutabilem ſubſtantiam ab immobili cauſa proxime genitam. ⁊ hęc non differunt ab eis quę ab Ariſtote. in primo libro oſtenſa ſunt, de hoc ꝙ ingenerabile ⁊ incorruptibile eſt cęlum. Dicit enim ibi fieri quidē omne quod fit ex contrario ⁊ ſubiecto aliquo, ⁊ corrumpi eodem modo, ſubiectoq̃ aliquo, ⁊ a contrario ⁊ in cõtrarium, ſicut dictum eſt in primis ſermonibus. ⁊ hęc ſupponens ex his quę in primo libro de naturali auditu oſtēſa fuerunt vna oſtendit iam ꝙ cęleſti corpori nullum eſt contrarium, in quod vtiq̃ tranſmutaretur eodem ſubiecto manente: Eſſet enim vtiq̃, ⁊ ei qui nunc motui contrarius motus, quo ſm naturam vtiq̃ moueretur, illud ex quo ⁊ in quod tranſmutaretur. Oſtenſo igitur ꝙ circulari motui, quo mouetur cęlum, non eſt cõtrarius motus, concluſit ꝙ neq̃ cęleſti corpori, eſt corpus contrarium, ex quo vtiq̃ ⁊ in quod tranſmutaretur. Quare per omnia conſtat, ꝙ generatio quidem ⁊ corruptio in contrarijs eſt ſemper ⁊ vbi quidē non ſunt contraria, nõ eſt generatio neq̃ corruptio. Non autem vbi cõtraria ſunt, ibi neceſſe ſemper generationem eſſe ⁊ corruptionē, niſi ſubiectum aliquod ſit contrarijs commune, ⁊ diſtentum hoc ⁊ partibile, vt coexiſtere inuicem in ipſo contraria non poſſint. Sed adhuc mihi videtur Alexandri dubitatio manere, quãuis enim ingenerabilia ⁊ incorruptibilia non prohibeantur eſſe aſtra contrarias qualitates habētia, ſed eiuſdem ſubſtantię eſſe cum cęleſtibus corporibus in quibus feruntur, quomodo verum videbitur, tãta exiſtente differentia in coloribus ⁊ conſiſtentijs. Et perſpicuũ eſt ꝙ etiam in virtutibus ⁊ operationibus. Forte igitur Ariſtote. ipſe hanc ſoluit dubitationem, cum dixit [quoniam dicebamus aliquid eſſe qđ circulo ferri natũ eſt] ſicut enim quę ſub luna ſimplicia corpora, quę recti motus genus quidē habent cõmune ſm ꝙ recti motus, generabiliaq̃ ⁊ corruptibilia ſunt, ⁊ inuicem tranſmutãtur, ſpecies autē ſm proximas tantum abinuicem differētes, quēadmodum non ſolũ ratio noſtra, ſed etiã ſenſus ſignificat, ſic etiã cęleſtia corpora corpus circulare habētia cõmune circulariter mobile, ⁊ ꝓpter hoc ingenitum ⁊ incorruptibile ſm proximas ſpecies non prohibentur multam habere differentiam adinuicem, ſed ad ſequentia verborum Ariſtote. procedendum eſt.

¶ Caliditas autē ab ipſis ⁊ lumen generatur, attrito aere, ab illorum motione, ſeu latione. Natus enim motus ignire ⁊ ligna / ⁊ lapides / ⁊ ferrum. Rationabilius igitur propinquius igni. Propinquius autem aer velut ⁊ in latia

Vide Proclũ in Timeo, ⁊ Plotinũ i libro ſuo de celo, q̃ Plato dicit celũ maxime ex ſolido igneum.

ſagittis. Hę quidẽ ipſe enim igniũtur ſic, vt liqueſcant plumbeę. Et quoniã igniunt̃ iſte, neceſſe ⁊ eum qui in circuitu ipſaꝝ aerẽ, hoc ipſum pati. Hę quidẽ igitur ipſe incaleſcunt ꝓpter in aere ferri, qui ꝓpter plagam motus fit ignis. Eorũ autẽ quę ſurſum, vnũquodq̃ in ſphęra fertur, vt ipſa quidem non ignient̃, aerẽ autẽ ſub circularis corporis ſphęra exiſtentẽ, neceſſe eſt lata illa incaleſcere. Et hoc maxime, cui ſol extat infixus. Propter quod approximante ipſo ⁊ oriente ⁊ ſuper nos exiſtente, generatur calor. Quę quidẽ igitur neq̃ ignea ſunt, neq̃ in igne feruntur, hęc a nobis dicta ſint de ipſis aſtris.

Com.29. ❡ Cum in memoriã reuocaſſet dicentes aſtra ignea eſſe ꝓpterea ꝙ cęlum igneũ eſt, ⁊ tantũ ab hoc accipiens pro ſua opinione. Lꝙ ẽt illi conſubſtãtialia cęlo dicant aſtra eſſe, abnegans autẽ ꝙ ignea ſint, hoc redarguens tollit e medio qđ in rõne videbat̃ perſuaſiuũ. Si enĩ calefaciũt ea quę hic, calefacere autẽ eſt ipſius ignis, quõ (aiunt) nõ ignea ſunt cęleſtia? Et ꝙ quidem ad hoc tendat ratio ipſius, inſinuat cõcluſio dicens. Quod quidem igitur neq̃ ignea ſunt, neq̃ in igne ferũtur, tot a nobis dicta ſint de ipſis. Quod autẽ ⁊ ſi calefaciant ea quę hic, non neceſſe ignea exiſtẽtia ipſa calefacere, ſed ſufficit ad hoc motus ipſoꝝ, perſuadetur hoc ex eo, ꝙ etiam ſolidiſſima ꝑ motum accendũtur. Nam ligna, lapides, ⁊ ferrum, ⁊ ſagittarum per aerem delataruꝫ exemplum euidens proponit. hęc enim ꝓpter motum ita igniũtur, vt ⁊ plumbea ferrũ in ligno continentia liqueſiant, ⁊ aerẽ in circuitu ipſorũ ſimul igniãt. Sicut igitur a motu igniti ſimul ignitur adiacens aer, ita a cęleſti motu moto continue ſucenſo ⁊ ignito, conſentaneũ eſt aerẽ propinquiorem exiſtentem igni calefieri. Alexander autẽ aerem ipſum ſuccenſum intelligit qđ in alijs, vt elementum ignem vocat Ariſto. At qui quomodo propinquiorẽ igni dixit aerẽ, ſi aereꝫ ipſum ſucceſum putaſſet? quomodo etiaꝫ analogiam ad ſagittam ſaluat, ſi accendens aerem ſagitta proportionalis erat igni? ob id etiam ſagittam ab aere intellexit calefieri Alexãder, ſed non aerem a ſagitta quãuis Ariſtoteles dicat, ꝙ ſagittę ipſę igniunt̃, ſic a motu, vt liqueſcat plũbum, ⁊ quia igniuntur ipſe, neceſſe etiam eſt in circuitu ipſaꝝ aerem ideꝫ pati. Et forte ex eo qđ cõſequẽter dicitur hanc habebat ſuſpitionẽ Alexan. dicit aũt hęc quidem per aerẽ lata ab impetu ferũtur, ⁊ ignito illo ob plagam a motu ⁊ hęc ſimul igniuntur. Aſtrorũ autem vnũquodq̃ in ſphęra cęli ſm ſe delatum, ipſum quidem non ignitur, neq̃ enim aptum natum eſt. Aerem autẽ totum ſuccenſo vocat. Hunc igitur exiſtentẽ ſub ſphęra circulariter mobilis corporis, moto illo, ⁊ ſimul mouente ipſum, palam ꝙ neceſſe eſt igniri. Nam non ſolum ſuccenſum ſimul mouetur cuꝫ cęlo, ſed etiã proximus ſibi aer, ⁊ fere vſq̃ ad ſtagnatum circa terrã, ⁊ vſq̃ ad contentuꝫ intra montium ſummitates. Quoniã aũt hoc cum dixiſſet erat dubitare, ꝓpter quid cęlo, ⁊ in ipſo aſtris, ⁊ in noctibus ſimiliter vt in die motis, ⁊ in hyeme ſimiliter ⁊ in eſtate, ⁊ ſubiecto aere ſimiliter, tanq̃ vno ſemper ſimul moto, dies tamẽ noctibus, ⁊ eſtates hyeme ſunt tanto calidiores. Hanc ſoluẽs inſtantiã appoſuit ꝙ hac ratione maxime cęlũ circũdelatum ſuppoſitum aerem calefacit, quatenus ſol extat illigatus ſeu infixus. Et ꝓpter hoc in eſtate quidẽ appropinquante ipſo vertici noſtro, in die autẽ oriente ⁊ ſuper nos exiſtente magis fit caliditas. Et dicit Alexander ꝙ non irrationabile eſt ſm partem huius circũmoti corporis tanq̃ vnius ſm qđ magnum corpus eſt in ipſo ⁊ mole conglobatũ, ⁊ non multum diſtãs magis fieri ⁊ ampliorẽ ex motu caliditatem in ſubiecto corpore magis cõtrarię aliqualiter ſm partem hanc, ꝓp ſpiſſitudinẽ, ⁊ magnitudinẽ eius, quę ſm motum fit intẽſionis. Maxime igitur ſm illam partẽ ꝓpter hoc cęli circulatio calefacit aerẽ, ſm quã ſol eſt illigatus. Sed adhuc mihi videtur manere dubitatio, quomodo ſol fere a nobis ęqualiter vndiq̃ diſtans, ſiquidẽ ⁊ ad ſolis ſphęram terra fere puncti ⁊ centri rationẽ habet, minima exiſtẽte permutatione plus in eſtate eum, qui circa nos aereꝫ calefacit, q̃ in hyeme, a loco iſto fere nihil minus in eſtate diſtãs. Quomodo etiã in meridiano calefacit magis q̃ in ortu ⁊ occaſu, eadẽ exiſtente diſtantia ad id qđ ſupponitur. Quomodo etiã ſi magnum ⁊ ſpiſſum ſit ſolis corpus magis cõtrarius eſt, qui ſm motuꝫ cęleſtis corporis tactus, ad id qđ ſub luna, ſm illam fit partẽ, tot tantis exiſtẽtibus cęleſtib⁹ corporibus intermedijs? Sed hãc quidem inſtantiã ⁊ prius, ⁊ nunc ſoluens Alexander dicit, multas paſſiones multis imprimi per media aliquas medijs non patientibus eandẽ paſſioneꝫ, ſed tranſuehentibus ipſam ad patientia, ſicut ait, quę a ſole accenduntur accenſa medijs non accenſis. Prius autẽ ⁊ eam, quę a ſtupore marino hominibus inditã paſſionem pro teſtimonio accepit, per media retia non ſtupefacientia, forte autem qualitates quideꝫ quaſdam ſic traduci, nihil mirum medijs tanq̃ vaſis quibuſdaꝫ inanimatis factis ad trãſuectionem. Corporalẽ autẽ paſſionẽ, ⁊ detritionem talẽ per medium fieri aliqđ, non moto etiam ipſo, ⁊ detrito, neq̃ fingere puto poſſibile. Sed neceſſariuꝫ erat, qđ ſub ſole cęleſte corpus inſpiſſatũ ⁊ ipſum ab ea, quę ſm ſolẽ, parte aut pulſum, ſic paſſionẽ in id, qđ ſub luna traducere. Si igitur taliuꝫ paſſionũ non eſt ſuſceptiuũ corpus cęleſte, aliter oportet dubitatorũ ſolutionem traducere. Et maxime q ⁊ia neq̃ Ariſto. ſpiſſitudine ⁊ contra obuiatione vſus fuit, ad hoc ꝙ ſol calefaciat ea, quę hic ſunt, ſed eo, ꝙ appropinquatur nobis, ⁊ ſuper nos fit. Dicendum igit̃, a ſolari corpore radios corporales editos ferri per cęleſte corpus ad id, qđ ſub luna eſt. Equidem cęleſte corpus tanq̃ imateriale imaterialiter ⁊ improhibite penetrantes per id autẽ qđ ſub luna, non adhuc cedẽtes, ſic tanq̃ hoc materiali exiſtẽte. Nam ⁊ incorporeas cęleſtium illuſtrationes, quędã quidem animę, ꝓpter idoneitatem ſuſcipiunt, quędam autẽ ineptitudine obſiſtente nõ ſuſcipiunt, ſic autẽ ⁊ quę ſub luna ſunt, ſed ꝑ aereꝫ quidem per poros penetrant, a ſolidis autẽ reflectuntur ad ęquales angulos. Interceptus igitur ab ipſis aer, ⁊ ſimul motus, ⁊ ad ſeipſum detritus, conglobationem eius in molem incaleſcit, ⁊ maxime in illis locis, in quibus radij ad ſeipſos refracti intermedium aerem inſpiſſant. Et propter hoc ſolſtitioꝝ quidem eſtiuale calidũ eſt, quia ſm illud ſol non nobis ſimpliciter fit propinquior, ſemper fere, vt dixi, ęqualiter a nobis diſtans, ſed eo, qđ ſm virtutem nobis appropinquat̃. Nam ſm meridianũ maxime, ⁊ circa illum radij in ſeipſos reflectũtur, faciens aſſumptuꝫ aerem in mole conglobari, ⁊ comprimi. In hyeme aũt ⁊ per diem apud ortum, ⁊ apud occaſum ſole exiſtente, qui ad noſtraꝫ habitationẽ emiſſi radij nõ adhuc ſiſt ad ſeipſos reflexi, ſed diffuſi magis non ſiſt aerem cõprimunt. Propter hoc etiã montes campeſtre ſunt frigidiores, quia apud ipſam reflexionẽ congregati magis ſunt radij, ⁊ magis aerem comprimunt, ſurſuꝫ progreſſi

autem, diſtãt magis. Propter quod qdē eleuatior aer frigidior eſt, ⁊ qdem ſi deſuper ꝑpter motuȝ ignitus īcepiſſet, calidiora debebant eſſe eleuatiora, tanq̃ ꝓpinquiora magis exiſtentia his, quę mouētur. Quando igitur dicit Ariſtoteles, ꝙ fit caliditas appropinquãte ſole, ⁊ orientę, ⁊ ſuper terram exiſtēte. Appropinquãte qdeȝ dicit ei, qđ ſm vertici noſtro. Oriēte autem ſuper terrã exiſtēte, ſed nõ ſub terra, ſupra nos autem exiſtēte, hoc eſt, in meridie exiſtēte. Nam tria hęc cõuenientia calefieri ea, quę hic, maxime a ſole faciũt. Et hęc qdem corporalr, ⁊ naturalr pro miſſione dicta ſunt. Dicat̃ autē, ⁊ ꝙ ſicut ſanitates, ⁊ ęgritudines, ⁊ diuitias, ⁊ paupertates, ⁊ artes alias eorum, qui ſub luna exhibent ſm ſuos motus ⁊ configurationes, ſic ⁊ eas, quę ſm qualitates differētias. Si enĩ nõ ſolum calefaciũt, ſed infrigidant quę ſm cęlum, non ſolū motus, ſed ⁊ ante hos ꝓprietates pro cauſa ponēdũ. Notat autē Alexãder, qđ ꝓpoſuerat quidem, de aſtroꝝ caliditate, ⁊ lumine dicere, qualiter fit, quoniã non ignea ſunt, dixit autē de caliditate ſola, tãq̃ videretur quideȝ aliqbus vtiq; ꝓpter ſequi caliditatē ⁊ ignitionē ex eo ꝙ illuminat diaphanum, nõ tamē ſic habet, ſed quia nõ ſolum ignis illuminat, ſed alia q̃dam ⁊ ipſa etiã diuina. Dicit igit̃ de lumine. ⁊ in 2° de anima, ꝙ eſt lumē factuȝ ab igne, aut a diuino corpore in diaphano. Quare ⁊ illuminare habēt etiã aſtra ipſa, ⁊ ſine ſua caliditate, vt in aliis dicet, ꝓpter qđ nũc ꝑtermiſit ſermonē de hoc. Iſta Alexandri, ꝓpoſui alias exiſtētia vtilia. Quoniã miror quomodo dicit, nõ dicere Ariſtoteleȝ in his, qualr ab aſtris fiat lumen, ſed ſolum qualiter caliditas, q̃uis audierit dicētem ipſum [caliditas autem ab ipſis ⁊ lumē fit, detrito aere ab illorũ latione.] Si igit̃ de lumine nihil dixit, neq; de caliditate dixit aliqđ. Non eniȝ aliud aliqđ de ipſo dixit, q̃ ꝙ detrito aere ab illoruȝ latiõe fit caliditas. Quę eniȝ dicũtur deinceps, omnia ad huius fidem aſſumpta ſunt. Proponãtur autē ⁊ iſta Alexãdri. Dicēte enĩ Ariſtotele attritione cęleſtia calefacere, q̃ ſub ipſis ſunt, quomodo vtiq; erit hoc [ait Alexã.] veruȝ ſi ſimplicia ſunt. videt̃ igitur/ait/q̃ſi omne tangibile ſm cõtrarietatē tale eſt, ⁊ p̃ma ſm primas, p̃mę autē tãgibiles cõtrarietates oſtēdunt̃ in 2° de gñatione ⁊ corruptione, caliditas ⁊ frigiditas, ⁊ ſiccitas ⁊ humiditas. Aut igit̃ ſm has ſpecificatur circulariter mobile, aut ſm alias, ſiqdem enim ſm harũ aliquas, de q̃tuor aliquas, ſi auteȝ ſm aliãs. p̃mo quidem incõueniens videbit̃, nõ ſm primas/primũ corporum ſpecificari. Deinde ⁊ ſic ſi ſm aliquã ſimplicem cõtrarietatem, nõ ęternuȝ, erit eniȝ aliqđ ipſi cõtrariũ. Forte igitur/ait/dicēdum, tãgibile qdem ipſuȝ eſſe, ⁊ ſpecificari etiam ipſm ſm tãgibilem qualitatē, nõ tamē ſm contrarietatē. Nam quę qdem in gñatione ⁊ corruptiõe verſantur, ſm tangibiles cõtrarietates, ꝗ mãlia ⁊ trãſmutari ipſa in inuiceȝ neceſſe eſt corporeus cęleſte, nõ tale ē, ſpecificatur autē qualitate ſimplici. ſ. circulatiõe cui nihil eſt contrariũ. Si eniȝ grauitas ⁊ leuitas ſunt tãgibiles cõtrarietates, erit vtiq; ⁊ circulatio tãgibilis, quę eſt forma illius corporis. Grauitas qdem igitur ⁊ leuitas/nõ erant formę corpꝝ, quę in gñatione ⁊ corruptiõe ſunt, q̃ neq; factiua, neq; paſſiua hęc ſunt. Nõ eniȝ in faciendo aliqđ aut patiendo ab altero dicũtur, vt dixi. Quę autē in generatione ⁊ corruptione corpora, factiua ⁊ paſſiua ab inuicem ſunt, circulatio autē factiua qdem exiſtēs, non adhuc auteȝ ⁊ paſſiua eo, ꝙ non habeat aliqđ cõtrarium a quo patiat̃. Neq; patiētia ab ipſa tãq̃ cõtraria patiũtur, merito forma eſt illius corporis. Et erit autē rarum hoc vtiq; tãq̃ ſpecioſum dictum, quoꝝ contrarium ſpiſſitas erat, ⁊ minus ⁊ magis vtiq; haberēt hęc. Magis quidem ſphęrę, minus autē aſtra, videntur eniȝ hęc mole redacta eſſe magis atq; extumeſcere magis, extuberatio autē in mole neq; extare facit ipſa a ſubã eo, ꝙ ſequitur talis rarefactio ⁊ inſpiſſatio circulationeȝ, hęc autē intrãſmutabilis ſit. Coloręs autem ⁊ ſi qua talia inſunt ipſis, tãq̃ accidentia vtiq;, ⁊ extrinſecus, ⁊ aſſequētia illaȝ qualitatē inſunt. Et iſta qdem Alexandri. Multis autē dictorum ab ipſo diſcordet vtiq; quis. Et p̃mo huic. ſ. ꝙ cęleſtia tritione calefaciant ea, quę ſub luna ſunt, tãq̃ ipſa his, quę ſub luna ſecus trita. Non enĩ hoc eſtimo dicere Ariſtoteleȝ, ſed ꝙ aer cuȝ motu cęli ſimul motus ipſe ad ſeipſm deteritur. Non eniȝ veriſimile ſic repercutere corpus cęleſte, vt deterat ꝓpinquuȝ. Si aũt hęc ſic ſe haberent, calidiora vtiq; eſſent aereȝ, quę cęlo ꝓpinqua magis ſunt. Nunc autē cõtrarium apparet, naȝ apud terraȝ calidiora altioribus ſunt. Secũdo autē attendet vtiq; q̃s ad hoc. ſ. omne tangibile ſm quatuor qualitates tale eſſe. Tãgunt ̃ qui dem enim inuicem ⁊ cęleſtes ſphęrę, non enĩ eſt aliquid intermedium ꝓhibens. Si autē a quatuor elemētis ſeparatuȝ eſt cęleſte, non vtiq; tactum ſm has haberet differentias. Si autem ſm terreuȝ qdem habet tãgibilitatem, ſm igneum aũt viſibilitatem, vt ait Plato, non ſm hęc, q̃ in generatione ⁊ corruptione, quę trãſmutant̃ in inuicē, ſed ſm ſummitates ipſoꝝ, conſentaneę inuiceȝ ꝑexiſtentes, ⁊ ꝓpter hoc ꝓprietatem cęli non lędentes. Dictũ eſt eniȝ ⁊ prius, ꝙ nõ omnia ex his cõpoſita, generari ⁊ corrũpi neceſſe eſt niſi quãdo nõ poſſunt coexiſtere inuicē, ⁊ ſubiectum ipſis tale, vt viciſſim vtrũq; ſuſcipere aptuȝ natum ſit, ſicut ⁊ ipſe Alexãder nouit. Tertio autē quomodo tãgibiles qualitatē dicens circulationem, nõ vult ipſam habere cõtrariuȝ, ſi omnes qualitates dicę exiſtētes, ſ̃ȝ oppoſitionē a genere diuidunt̃. Quarto quomõ raritatem ⁊ inſpiſſationem in cęleſtibus aſpicit ꝯtrarias exiſtētes, ſi putat oēm contrarietatē generationis ⁊ corruptionis eē cauſaȝ: quomõ etiam ipſas aſſequi dicit circulatiõe, ſi ⁊ in his ſub luna ē raritas ⁊ ſpiſſitudo: Quinto etiã quomõ colores ⁊ talis accidētia, ⁊ extrinſecus in cęleſtibus putans, nõ cogit̃ ſm paſſiones ipſa inſieri dicere, tãq̃ non gñationis ⁊ corruptionis ipſoꝝ, ſed ſemꝑ alterationis paſſiue cauſa fiant, ⁊ mortalē difficultatē cooperentur. Atqui accidētia, ⁊ extrinſecus in illis dicere abſurdiſſimum omnium eſſe puto, in habētibus ſubſtãtialem ⁊ ſpecificam virtutem.

Vide Plotinũ in ſuo li° d ccelo/⁊ Proclũ ſupra Timeum.

¶ Quoniã autem vident̃ ⁊ aſtra tranſlata, ⁊ totũ cęluȝ, neceſſariuȝ aut quieſcētib⁹ vtriſq; fieri trãſlationem, aut motis vtriſq;, aut hoc quidē quieſcente, hoc auteȝ moto. Vtraq; quidem igitur quieſcere impoſſibile quieſcēte ⁊ terra. Neq; eniȝ vtiq; fierēt quę vident̃, terraȝ autē quieſcere ſupponatur. Relinquitur itaq;, aut vtraq; moueri, aut hoc qdem moueri, hoc autem quieſcere. Siqdem igit̃ ambo mouebũtur, irrationabile eaſdeȝ velocitates aſtroꝝ eſſe, ⁊ circuloꝝ. Vnumqđq; eniȝ ęque velox erit circulo ſm quem fert̃. Videntur enim ſimul circulis conſiſtentia iteruȝ in idē. Accidit igitur ſimul aſtrũq; pertrãſiuiſſe circulum ⁊ circulũ allatuȝ eſſe, ea quę ipſi⁹ latione, pertrãſitam eaȝ quę ipſius peripheriam. Nõ eſt autem rõnabile, eãdeȝ rõnē ha-

bere velocitates aſtroꝝ, ⁊ magnitudines circulorū. Circulos qdem enim nihil inconueniens, ſed neceſſariū analogice habere velocitates magnitudinibus. Aſtroꝝ autem vnum quodqꝫ in his nullatenus rōnabile. Siue eni ex neceſſitate maiori circulo latum velocius erit, palaꝫ qa ⁊ ſi trāſponant aſtra, in eos qui inuiceꝫ circulos, hoc qdeꝫ erit velocius, hoc autem tardius. Sic autē non vtiqꝫ habebūt ꝓpriuꝫ motuꝫ, ſed ferētur vtiqꝫ a circulis, ſiue a caſu contingit. Neqꝫ ſic rōnabile vt ⁊ in oibus ſimul, vt circulus qdem ſit maior, ⁊ latio velocior, eius qđ in ipſo aſtri, vnuꝫ qdem eniꝫ aut duo hūc moduꝫ habere, nihil inconueniēs, oia auteꝫ ſimilr fictioni aſſimilantur. Simul autē ⁊ non eſt in his quę natura qđ vt contingit, neqꝫ vbiqꝫ ⁊ in omnib⁹ exiſtēs, quod a fortuna.

Com. 30. ¶ Scđm hoc de aſtris omnibus, fixiſqꝫ ⁊ erraticis ꝓblema quęrit apparens motus ipſoꝝ ⁊ tranſitio, vtrū per ſe mototum eſt, aut aliquo alio mō accidit. Ex diuiſiōe aūt producit q̄ſtionem, cōfeſſum accipiens qđ apparet. ſ. q̄ aſtra trāſferūtur ⁊ totū cęlum, totū autem dicit trāſferri, nō q̄ ſm totuꝫ pertrāſeat ex loco ad locū, ſed qa cęli corpus mouetur totū, vt aſtra dicūtur. Moueť autē ſm partes, vt ꝑſpicuū eſt ⁊ ex, eo q̄ alię ptes ceu alię ęgnoctiales circuli ⁊ ȥodiaci, ⁊ aliorum circuloꝝ qui ſunt in ipſo corpore cęleſti, oriētes, ⁊ cęlum mediātes ⁊ occūbētes, ex inſtrumentis deꝑhendūtur. Amboꝝ igitur tranſlatione apparēte. ſ. nō erratici cęli, ⁊ nō errantiū aſtrorūꝫ [de his enim nūc eſt ſermo] neceſſe, aut quieſcētibus ambob⁹ fieri trāſlationem, aut motis ambobus, aut hoc qdeꝫ quieſcēte, hoc autē moto, ⁊ ꝑter hęc non eſt aliud mēbrum. Suppoſitione autē dignificauit ⁊ lꝫ [ambobus queſcentibus] q̄uis incuidens videatur ſaluari apparēteꝫ ipſoruꝫ trāſlationem ambobus queſcētibus, qa fuerunt qdam, de quibus Heraclides Pōticus, ⁊ Ariſtarchus inquiūt, de quibus Heraclides Pōticus ⁊ Ariſtarchus: putātes ſaluari apparētia, cęlo qdem ⁊ aſtris quieſcētibus, terra auteꝫ circa ęgnoctiales polos ab occaſu mota per diē vna proxime circūuolutione lꝫ [proxime] autē apponiť, ꝓp ſolis ſuper motioneꝫ vnius gradus tāq̄ ſi nō moueať terra, qđ quidem paulopoſt oſtēdet, nūc autem vt ſuppoſitionē accepit, impoſe cęlo ⁊ aſtris quieſcentibus ſaluari apparētia. Nam quomō vtiqꝫ trāſlatio ſaluať omnibus imotis acceptis: Et h̄ qdem mēbrum diuiſionis ſupponens terram imotam ſic diſſoluit. Qđ auteꝫ neqꝫ ambo moueātur cęluꝫ, ⁊ quę in ipſo aſtra, oſtēdit ſic, quoniam vnūquodqꝫ aſtroꝝ ſm circuluꝫ videť motuꝫ quę qdem verſus polos ſm minores, quę autē verſus ęgnoctialem ſm maiores, ſi ambo ſupponātur mota ⁊ aſtra ⁊ cęlum, neceſſe eſt aſtrum ⁊ circulū ſm queꝫ ferť aſtruꝫ ęque velociter moueri. Et cām neceſſitatis apponit, qa videtur aſtra ſimul cū circulis in idē reſtituta. Qđ enim cū ꝑmo gradu arietis hodie cooritur nō erraticuꝫ aſtrū, ⁊ craſtina ipſi cooriť. Sic autē opꝫ imaginari motuꝫ amboꝝ, vt ſi quis ſuper equuꝫ ſedens longoꝝ crurium ęque velociter curris cū equo eadem longitudine ab ambob⁹ in eodem tēpore pertranſita, ſic eniꝫ ⁊ aſtrū ambobus motis eūdem ſemꝑ locū circuli obtinens ęque velociter mouebitur cū circulo. Si eniꝫ attingens circuluꝫ aſtrum, ⁊ proprio motu motū ſuper ipſꝫ ęque velociter moueať oppoſito aſtri motu, neceſſe bis reſtitui aſtrum, q̄diu circulus ſemel reſtituiť, vt ſuper terraꝫ appareat factū aſtrū. Non attingens autē, ſiqdem velocius circulo moueať, coaſſumit aliqd ipſius, ſi autē tardius ſubdeficiet. Hoc aūt nō eſt cōſentaneuꝫ/ait/ſcꝫ ęque velocia aſtra circulis eē, qm̄ enim in ſphęra maiores ⁊ minores circuli circa idē centruꝫ, aut circa eūdem polum exiſtētes vna ſimulqꝫ reſtituunť quidē, ſm maiores qdeꝫ citius moti, ſm minores autem tardius, ſi ⁊ aſtra ſimul reſtituūtur circulis ſuper quos mouenť, ꝓportionalr habebunt velocitates aſtroruꝫ, ad magnitudines circuloꝝ. Quare quāto maior eſt ęquinoctialis, ſemꝑ manifeſto, tanto velocius aſtruꝫ, qđ ſuper ęgnoctialem eſt velocius eo qđ ſuper ſemꝑ manifeſtum eſt. Naꝫ ęgnoctialis ſemꝑ manifeſto tanto velocior. Sed circulos qdeꝫ velocitates ꝓportionabilr habere cū magnitudinibus nō ſoluꝫ cōſentaneū ē, ſꝫ etiaꝫ neceſſarium. Cōſentaneum qdem, qa ſm rōneꝫ ⁊ ꝓportionem velocitates coaptanť magnitudinibus, ſed qui maiores citius mouētur. Neceſſariuꝫ autē qa circuli ipſi nō ſunt per ſe abſoluti a ſphęra quę mouetur. Continuū. n. illud corpus eſt, ſed ſphęra mota, ⁊ reſtituta ab eodeꝫ in idem, ⁊ circuli ſm qđ ferūtur aſtra reſtituūtur ſimul omnes maiores ⁊ minores. Quo mō enim poſſibile ſphęrę continuate ⁊ circulariter circūmotę, aliquid ipſius iaꝫ reſtitutū eſſe, aliud autē nōdum: In aſtris autem per ſe motis nō adhuc cōſentaneum eſt eādem ꝓportionē velocitatis ipſoꝝ ad velocitatem quā habent magnitudies circuloꝝ adinuicem. Neceſſe enim aut circulos cauſas eſſe talis ꝓportionis, vt ex neceſſitate id qđ ſuper maiorem ⁊ minorē circulum moueť citius moueať, aut ipſorū aſtrorum per ſeipſa motoꝝ, hoc qdem velocius eſt, hoc autē tardius, ſed ſiqdem circuli cauſa ſunt neceſſe tranſpoſita ſm imaginationem aſtra, prius qdem velociſſimum, eo q̄ ſuper maximū ⁊ velociſſimuꝫ circulum mouebiť, tardiſſimū fieri, eo q̄ ſuper minimū, ⁊ tardiſſimū circulum nūc moueť, ⁊ econtrario, ſic auteꝫ nō adhuc vtiqꝫ erunt proprio motu mota aſtra, ſed a circulis delata. Si autē ꝓpter ſeipſa aſtra, alia qdem velociora exiſtētia, alia autē tardiora ſimul diuiſa ſunt cōuenienter cum circulis, velociora qdem/maioribus velocioribus, tardiora autem/tardioribus ⁊ minoribus, aut ſm naturalē quādam/⁊ ꝑncipalem rōnem/hoc factum eſt, aut a caſu accidit, ſed ſm nālem quidem rationem/euidenter eſt impoſe. Propter qđ etiam ꝑtermiſit forte Ariſtoteles hoc mēbrum diuiſionis. Si eniꝫ in omnibus his quę ſm naturā/maiꝰ corpus citius fertur ſua latione, vt etiam ipſe paulopoſt dicet. Nam maior gleba/citius ad deorſum fertur ⁊ maior ignis/citius ad ſurſuꝫ, non vtiqꝫ maiora aſtra/ſm naturalem rōnem tardiora facta/breuioribus ⁊ tardiorib⁹ circulis coaptarētur. At vō neqꝫ a caſu accidit, vt in omnibus ſimul/⁊ circulus ſit maior/⁊ latio velocior aſtri qđ in ipſo, qa quę a caſu raro ⁊ in minus ſunt. Et ſi qdē vnū aut duo ſic ſe haberent, nulluꝫ incōueniens videbať dicere a caſu. Omnia autē ſimilr ſe habere ſi ex caſu dicēs quis fictioni aſſimilať, figmētū auteꝫ eſt id quod ſm noſtram phātaſiam incōſone de rebus diciť, vt rōcinānduꝫ ſit hoc modo, quę a caſu ⁊ fortuna ſunt nō vbiqꝫ neqꝫ in oibus ſunt, aſtrorūꝫ ad circulos analogia vbiqꝫ ⁊ in omnibus eſt. Aſtroꝝ ergo ad circulos analogia, non a caſu neqꝫ a fortuna eſt. Et alium etiā quēdam talē ſyllogiſmū poſuit. Quę vbiqꝫ ⁊ in oibus ſunt ſm naturaꝫ ſunt, quę ſm naturā, neqꝫ vt ꝯtingit, neqꝫ a fortuna ſunt. Si igiť quibuſdam aſtris ad circulos analogia vbiqꝫ ⁊ in oibus eſt,

non vtiq̧ neq̧ a fortuna, neq̧ vt cōtingit erit. Alexāder autē hoc[ſimul autē non eſt in his quę natura qđ vt cō tingit ꝛ a fortuna] exponēs ingt. Quę enim natura fiūt, vt ad plurimū fiunt, nō raro, neq̧ in his quę ex neceſſitate. Nam qđ vbiq̧ ꝛ oībus exiſtit, neceſſariū eſt, nam oppoſitū ipſius impoſſe eſt, quę autē ſm cęlum, ꝛ ſm naturam, ꝛ ex neceſſitate ꝛ natura cōſiſtunt. Qđ autē vt contingit ꝛ a fortuna ꝛ ad minus ꝛ raro euenit. Q̄re non rōnē cōſentaneū eſt ſic accidere. Si igit̄ ſimul reſtitutio aſtris cū circulis, vt ex apparētibus cōſtat accidit dicentibus moueri aſtra, ęque velociter ipſa moueri cū circulis ſup quos mouētur aſſerere. Hoc autē aſſequitur hoc. ſ. aut ꝑ neceſſitatē circuloꝝ, ꝛ non ꝓpter ipſa moueri aſtra, aut ſi ꝓpter ſeipſa mouentur, aut ſm naturā ſaluatur ꝓportio aſtroꝝ ad circulos, aut a caſu ꝛ a fortuna. Si igit̄ ambo impoſſibilia oſtēſa ſunt, ꝛ hęc aſſequunt̄ id quod eſt ambo moueri. ſ. circulos ꝛ aſtra perſpicuū eſt ꝙ impoſſibilis ſuppoſitio ſit. Dicit autē Alexander ꝙ poſſunt dicta etiā ſphęris adaptari, tāq̄ circulos ipſoꝝ ſphęras dixerit. Nā ꝛ errantiū ſphęraꝝ cum circulatione ſit reſtitutio apparent in ipſis aſtra. Quare vnūquodq̧ vtiq̧ ipſorum ęque velociter mouebitur cum ſphęra in qua eſt. Quarū ſphęrarū alię quidē ſunt maiores, alię autē minores, quę eniꝫ extrinſecus ꝛ cōtinentes, maiores ſunt interioribus ꝛ cōtentis. Et erit vtiq̧ hoc. ſ. [circulos gdē nihil incōueniens, ſed etiam neceſſariū velocitates habere ꝓportionaliter cum magnitudinibus]eq̄ſe hoc[ſphęras gdem neceſſariū habere velocitates ꝓportionaliter cum magnitudinibus]. Nā maior ipſarum in maiori mouetur tēpore. Propter qđ quę gdem ſaturni in. 30. annis, quę autē Iouis, in. 12. alia autē in alio. Forte aūt Ariſtoteles gdē circulos ꝓportionaliter habere velocitates magnitudinibus dixit, tāq̄ maioribꝰ circulis citius motis, ſiqdem ſimul reſtituūtur cū minoribus. Alexāder autē in ſphęris cōtrarium dicit, ꝙ maior in maiori mouetur tempore, vniuerſalr̄ autē de circulis quę ſimul reſtituūtur. Ariſt. dicit, ꝛ hoc ēt ipſe Alexāder nouit ꝙ ambobꝰ motis. ſ. circulis ꝛ aſtris ꝛ ſimul reſtitutis alter motus fruſtra exiſtens apparet. Nihil autē fruſtra eſt in his quę natura fiūt. Et miror quomō hoc dicit, q̄uis eniꝫ ſimul reſtituant̄ circuli ꝛ aſtra, vtraq̧ ſubſtantias ꝛ virtutes habentia proprias ſm ipſas operantur.

Saturni [illegible] bꝰ ſoli. 365. [illegible]

¶ At vo iteruꝫ ſi circuli quidem manēt, aſtra autem mouētur, eadē ꝛ ſimilr̄ erunt irrōnabilia. Accidet enim velocius moueri quę extra, ꝛ velocitates eſſe ſm magnitudines circulorum ipſorum.

Cō. 31ᵐ.

¶ Oſtēſo ꝙ neq̧ ambo poſſibile eſt quieſcere. ſ. circulos ꝛ aſtra, neq̧ ambo moueri, nūc oſtēdit ꝙ neq̧ aſtra quidem moueri rōnabile eſt, manere autē circulos. Eadem enim erūt abſurda ſimilr̄ deducta, etenim ſi aſtra ſupponātur mota quieſcētibus circulis, accidet etiā ſic, id qđ ſuper maiorem circulū eſt citius moueri, ꝛ ꝓportionaliter habere velocitates aſtroꝝ ad magnitudines circulorū, in qbus mouētur, qđ quidem eſt impoſſe. Neq̧ enim naturalr̄ hoc accidere poſſibile eſt, ſiqdem ſm naturā maiores magnitudines ſilibus motibus citius mouētur q̄ minores. Neceſſe igit̄ aut circulos eſſe cauſā talis ꝓportionis, ꝛ ſic nō erunt aſtra quę mouētur per ſe, non eniꝫ ſi minus aſtrū ſuper maiorē circulū moueret̄, ſed aut a caſu ꝛ a fortuna euenit. Qđ quidem abſurdū eſt in naturalibus dicere, ꝛ maxime in diuinis, ſm nullum igit̄ modum aſtris motis velocitates aſtroꝝ ꝓportionaliter habere cū magnitudinibus circuloꝝ poſſibile eſt, quare eadem etiā ſimilr̄ erunt abſurda. Et in hac ſuppōne cū dicat Ariſtoteles ꝙ accidet citius moueri quę extra, ħ eſt quę remotiora a polis ſunt ꝛ velocitates eſſe ſm magnitudines circuloꝝ, notauit hic etiā Alexāder ꝙ nō vtiq̧ dicit reſtitutiones planetarū. Nō eniꝫ ſimul reſtituūtur hi, ſed vnuſqſq̧ ipſorū in diuerſis tēporibus reſtituit̄, ꝛ redit ſm ꝓprium motū, ſed nō ſimul reſtituunt̄, neq̧ velocitates ipſis diuę fient ſm differētias magnitudinū, in quibus mouent̄. Quare rōnabile /ait/ vt diximus, has oſtenſiones in ꝑſentia dicere ipſū de aſtris, quę in ſphęra non errante collocantur.

¶ Quoniaꝫ gdem igitur, neq̧ vtraq̧ moueri rationabile, neq̧ aſtrum ſolū, relinqtur circulos gdem moueri, aſtra autē quieſcere, ꝛ infixa circulis ferri. Soluꝫ eniꝫ vtiq̧ ſic nullū irrationabile accidit. Celeriorem eniꝫ eē maioris circuli velocitatē, rationabile corū quę circa idem cētrū alligatorū. Sicut enim in alijs, maius corpus velocius fertur, ꝓpria latione, ſic ꝛ in circularibus. Maior eniꝫ ablatorum ab his quę ex cētro, maioris circuli deciſio. Itaq̧ rōnabiliter in ęquali tēpore, maior circūferretur circulus, ꝛ non diſtrahi cęlum ꝓpter hoc accidet, ꝛ quia oſtenſum eſt continuum ens totum.

¶ Quatuor exiſtētibus membris diuiſionis dicētis ſm quot modos poſſibile ſaluari apparētem aſtrorū trāſlationē, oſtēſo ꝙ neq̧ ambo moueri rōnabile eſt. ſ. circulos ꝛ aſtra, neq̧ alterū ſolū. ſ. aſtra. De his enim ꝑrime oſtēderat, inducit merito, ꝙ relinqtur circulos gdē moueri, aſtra autē quieſcere, ꝛ illigata ferri. Hoc enim reliquū diuiſionis mēbrum eſt. Et ſolum ſic /ait/ nullū abſurdū accidit, ꝛ oſtendit iam, qa quod gdē ex alijs ſuppoſitionibus abſurdum ſequebatur. ſ. ꝓportionales eſſe velocitates aſtrorū cum magnitudinibus circuloꝝ, hoc nō ſeqtur, hoc autē ſeqtur. ſ. celeriorem eſſe maioris circuli velocitatē, his quę circa idem cētrum alligant̄, hoc nō ſolum, nō abſurdū, ſed etiā neceſſariū eſſe ſm duos modos, ſm vnū gdem, qa ſicut in alijs nālibus magnitudinibus maius corpus citius fertur, q̄ minus ꝓpria ipſis ſm naturā latione. Maior eniꝫ gleba q̄ minor, ꝛ maior ignis q̄ minor citius mouet̄, ſic etiā in circularibꝰ qđ eſt maius citius fertur. Si eniꝫ ex cētro, concentricoꝝ circuloꝝ educte recte, ad eas quę in circuitu ſunt peripherias, ſimiles portiones circuloꝝ auferunt, ceu quartas, aut ſemicirculos, aut qualeſcūq̧, quādo motis circulis vna recta earū quę ex centro ſimul motarū, ꝛ ipſa ſm imaginationē cum circulis ſimul currat altera manēte ſm intellectum tūc ſimiles portiones circuloꝝ, hę quidē maius ſpatiū, hę autē minus aliquando tranſierunt. Quare rōnabiliter ꝛ toti circuli, qui maiores ꝛ q minores in ęquali tempore circūferrētur. Hoc igitur neceſſario accidit, eo ꝙ ꝓportionales ſint velocitates cū magnitudinibꝰ hoc. ſ. maiores ꝛ minores circulos in ęqli tempore ſimul redire atq̧ reſtitui. Et adhuc hoc. ſ. nō diſtrahi cęlū, hoc eniꝫ ineſt gdem ipſi maxime, qa oſtenſum eſt continuū totū eſſe. Accidit autē ꝛ ꝓpter analogiā motuū, qui ſm partes ipſius ad magnitudines ſunt. Si eniꝫ ęque velociter maior circulus moueret̄ cū minore, puta ęquinoctialis cum ſemꝑ manifeſto non reſtitutis in eodem tēpore,

Com. 32ᵐ.

Semꝑ manifeſtꝰ pōt eē ꝛ tropicꝰ cāri

⁊ circulus arcticus i nr̃a regióe, i alia tropic⁹ capricorni, ⁊ circulus antarctic⁹ nobis imanifeſte.

diſcerperetᷣ vtiq; totius cõtinuitas. Attendere aũt op;, ꝙ ad illud qd̃ dicitur, celeriorem eſſe maioris circuli velocitatem reſpõdet iſtud, ⁊ nõ diſtrahi celũ. Alexãder autẽ audiens ipm̃ dicẽtem [circa idē cẽtrum alligatoꝝ] poteſt, ait, hoc ⁊ in ſphęris intelligi, ⁊ erit vtiq; per h tol lens opinionẽ dicẽtium ſm̃ excentricitatẽ motum ineẽ planetis, ⁊ ſic tẽtantiũ apparentia ſaluare, ⁊ deinceps ẽt ait. ſ. maior enĩ ablatorũ ab his quę ex centro maioris circuli portio erit vtiq; vt in rectis dictũ eſt, ſed h maiores qdem auferri portiones exteriorum circulorũ, verum eſt, nõ tamẽ argumentum huius ꝙ rõnabilr̃ maior circulus moueatᷣ velocius. Sed ſiqdem eſt verũ ſm̃ illõ magis, quia maius corpus exterius mouetᷣ ſm̃ naturam motu. Sed ꝙ quidẽ non erraticis, ſed in octaua circulis hęc cõueniant ⁊ ipſe notauit. Nã in ęquali tẽpore maiorem circulũ cum minori reſtitui, in circulis qdem qui in octaua ſunt verũ eſt, in erraticis autẽ ſphęris nõ adhuc verum, neq; ſm̃ ꝓprium ipſarũ motũ. Alia enĩ in alio tempore reſtituitᷣ, neq; ſm̃ motũ qui cũ vniuerſo fit, etenĩ ab illo idem deficit tãtum vnũquodq;, quãtũ ſm̃ propriũ motum mouetᷣ ex cõtrario motui vniuerſi. Propter qd̃ etiam in ipſis aſtra apparent non ſimul reſtituta cũ fixis cum qbus fuerint cõcurrentia, ſed ſubdeficientia ſunt. Hoc autẽ [circa idem cẽtrũ alligatoꝝ] tanq̃ de centro ꝓprie intelligẽs, ęquale, ait, huic. ſ. in ſphęra exiſtẽtiũ. Forte autẽ quoniã ⁊ ex centro eductę peripherię ꝓportionalr̃ ſecant maiores ⁊ minores circulos indiget qdem his quę ex polo nũc, ſignificat aũt ipſas per hęc ab his quę ex centro. Euidentius enĩ in his theorema ante ſphęrica mathematica in planis traditũ eſt. Sed habere ꝓportionalem hãc ſectionẽ Alexãder dicit nõ eſſe argumẽtum huius ꝙ rõnabiliter maior circulus citius moueatᷣ. Si enim in eodẽ tempore maioris circuli portio, ⁊ proportionalis ipſi minoris diſtãtias intermedias rectarũ quę ex centro veniũt, hęc qdem maiori, hęc autẽ minori mouẽtur, quomõ nõ vtiq; eſt argumẽtũ euidens? Neſcio autẽ ꝓpter quid Alexander non vult rectas quę ex cẽtro veniunt, ſed plana per centrũ ducta diuidere ꝓportionaliter circulos. Et qdem Ariſtoteles ex cẽtro, ſ; non per cẽtrũ, ait, cum dicit, ⁊ circulos eſſe ꝓportionaliter diuiſos, ſed nõ ſphęras, dicente autẽ Ariſtotele [⁊ nõ diſtrahi cęlũ, ꝓpter hoc accidet, ⁊ quia oſtenſum eſt cõtinuum totũ] Alexãder notat bene, ꝙ ex hac lr̃a palam dici de inerrãtibus ſphęras has. In cõtinuo enim dicitur. Erraticę autẽ non cõtinuę, ſed tãgũt ſeinuicem, ⁊ in his nõ vtiq; diſtractio eſſet diuerſimode motis, ⁊ hęc qdem dicta ſunt ab Alexãdro bene. Qđ autẽ ꝯſequenter dicitᷣ cõſiderandũ, in vnaquaq; enĩ ſphęra, ait, diſtractio fit cõtinuo exiſtẽte vniuſcuiuſq; ipſarũ corpore, ſi aſtra ſint ſimul mota manẽtibus ſphęris. Nõ adhuc enĩ continua corpora ipſarũ, ſi aſtra quę ſunt partes ipſarũ locum ex loco trãſeunt. Forte autẽ non hoc nũc ꝓponitᷣ dicere, iã enim oſtẽſum eſt, ꝙ nõ mouẽtur aſtra manentibus ſphęris, ſed ꝙ ꝓportionales ſint velocitates circuloꝝ ad magnitudines ipſorũ, cauſa eſt huius ꝙ in ęquali tempore ſimul redeũtibus ⁊ reſtitutis maiorib⁹ ⁊ minoribus circulis nõ diſtrahatᷣ cęlũ. Nã nuſq̃ fuit hic mentio aſtri. Alexãder autẽ imanens ſuę ſentẽtię, põt, ait, h in oĩbus ſphęris intelligi, non tanq̃ inuicẽ continuis, ſed tanq̃ aſtris his, quę in ipſis ſunt: qbus motis qlibet ipſorũ diſtraheretᷣ. Et quidem paulo ante bene rõcinatus fuit ꝙ erraticas tempore ſimul reſtitui, aut inuicẽ, aut cum non erraticis. Nunc igitᷣ hoc cõcluſit Ariſto. ꝙ aliis diuiſionis mẽbris abſurdis exiſtentibus, relinquitur id quod dicit circulos qdem moueri, aſtra autem quieſcere, ſed qui ſunt circuli, dignũ eſt quęrere. Equinoctialis quidẽ enim ⁊ zodiacus, tanq̃ in duo ſecãtes ſphęrã, merito inexiſtere videntur, ſm̃ iuxtam hemiſphęria diſtinguẽtes. Alij aũt circuli forte ſm̃ intellectũ noſtrũ ſunt. Centro enim polo, diſtãtia autẽ vnoquoq; aſtrorũ circulos deſcribentibus nobis. Aut nõ ſm̃ noſtrũ intellectũ ſunt motiuũ circuli, ſed tota ſphęra circa eoſdem polos ſemꝑ. ſ. ęquinoctialis mota vnũquodq; eorũ quę in ipſa ſunt aſtrorum ſemꝑ manens in eodẽ loco, ⁊ a tota ſphęra circũmotum ęquali ſemꝑ diſtantia a polo diſtans, circularem h; motũ. Quãuis igitᷣ non deſignati ſint iſti circuli ſphęrę, tñ quoniã omnis motus ſm̃ diſtãtiam aliquã ſit motu circulari exiſtẽte, neceſſe eſt etiã diſtãtiam circularem naturalem eſſe, in qua ęqualiter diſtantia a polo aſtra firmata ſunt a conditore deo, ⁊ hęc proportionaliter habẽtia velocitates cum ipſis magnitudinibus.

Equinoctiales non ſphęris, ſed circuli autẽ aliique.

¶ Adhuc autem quoniã ſphęrica aſtra, quẽadmodum ⁊ alij dicunt ⁊ nobis conceſſum dicere, ex illo corpore generantibus. Sphęrici autẽ duo motus ſunt per ſe, volutatio ⁊ circũgiratio. Siquidẽ igitur mouẽtur aſtra per ſeipſa, altero vtiq; mouebũtur horũ, ſed neutro videtur. Circũgirata qdẽ enim manerent vtiq; in eodẽ, ⁊ non trãſferrentᷣ loco, qd̃ tamẽ ⁊ videtur ⁊ omnes dicũt. Adhuc autẽ omnia qdem rationabile eodẽ motu moueri. Solus autẽ videtur aſtrorũ ſol hoc operari oriẽs ⁊ occidẽs, ⁊ iſte non ꝓpter ipſum, ſed ꝓpter elongationem noſtri viſus. Viſus enĩ ꝓtenſus longe voluitᷣ ꝓpter debilitatẽ, quę cauſa forte ⁊ eius qd̃ eſt ſcintillare videri ſtellas fixas, planetas autẽ non ſcintillare. Planetę quidem enim ꝓpe ſunt, quare potẽs exiſtens ad ipſos ꝑtingit viſus, ad manẽtes autẽ tremit, ꝓpter longitudinẽ porrectus longe valde. Tremor autẽ ipſi⁹ aſtri facit videri eſſe motũ. Nihil enĩ differt moueri viſum, aut quod videtur.

¶ Poſt ex diuiſione oſtẽſionem quę de motu ⁊ de imobilitate aſtrorum allata eſt aliũ modum oſtenſionis adducit quod nõ mouentᷣ aſtra ſupponẽs ipſa ſphęrica eſſe, ⁊ nũc quidem ꝓbabilitatẽ ſuppoſitionis ꝑſuadens ex opinione alioꝝ ſic exiſtimãtiũ de ipſis, ⁊ ex eo ꝙ opꝫ, cum ſint ipſa eiuſdẽ ſubę cũ cęleſti corpe, corp⁹ ⁊ figurã eãdẽ habere. Paulopoſt autẽ ⁊ hoc per ſe q̃rendo ꝓbabiliter tractãs, oſtendet ſphęricas eſſe figuram aſtrorũ. Supponens igitᷣ ꝙ ſphęrica ſunt aſtra, ⁊ ꝑaccipiẽs, ꝙ ſphęricorum corpoꝝ ſm̃ qd̃ ſphęrica ſunt, ſunt duo motus. ſ. circũgiratio ⁊ volutatio, fit autẽ circũgiratio quidẽ in eodem loco circa ꝓprium axem reuoluta ſphęra. Volutatio autẽ permutante loco. Et oſtẽdens neutrum hoꝝ motuũ cõuenire aſtris quieſcẽtibus ſphęris, iam ꝙ nõ moueantᷣ ipſa aſtra ꝓbauit, ait, Alexãder. Et ꝙ quidem nõ circũgirentur oſtẽdit ex eo, ꝙ trãſlata videntᷣ ⁊ non manẽtia in eodẽ loco. Si enĩ quę circũgirãtur in eodẽ manent loco [tale enĩ eſt circũgirari.] Aſtra aũt non in eodem manẽt loco, ſed trãſmutant locũ, vt etiã apparentia atteſtãtur, ⁊ cõmunis oĩum opinio cõſtat ꝙ in ſecũda figura cõcluditur aſtra nõ circũgirari, aut quod verum eſt. Com. 33.

aſtra non ſm circũgirationem hãc habere eas quę videt̃ in ipſis trãſlationes. Deinde ſoluit inſtãtias quę dicit, q ſol circũgirans apparet, veriſimile igit̃ ⁊ aſtra ſic moueri. Et ſoluit inſtãtiam multiplr, primo quidez ex eo q rõnabile quidem eſt, omnia eodez motu moueri ſubſtãtiã eãdem habẽtia, ſolus autem ſol videt̃ circũgirans. Scdo autem ex eo, q neq ſol vbiq videtur circũgiratus, ſed oriens ſolũ ⁊ occidens. Et tertio eo qd aſſignat cauſam ſm circũgirationẽ imaginati motus ſolis penes nos exiſtentem ⁊ nõ penes ſolem. Viſus enim /ait/ ptenſus longe, ⁊ debilis factus ppter lõgitudinem voluit̃, hoc eniz debilia ⁊ mota patiuntur. Volutio autẽ hęc ⁊ tremor ⁊ circũuolutio videntis videtur eſſe circũgiratio eius qd videtur. Nihil eniz differt ad talem imaginationem viſuz ſupponere moueri, aut qd videtur. Qui eniz ſecus littora nauigant, moueri terram ⁊ mõtes putant viſu moto, ⁊ propriam paſſionez viſo circũponũt. Qz autez hoc ſit cauſa huius q circũgirans videt̃ ſol, perſuadetur etiaz ex hoc q ſtellę quidem nõ errantes ſcintillantes vidẽtur. Has eniz dicit illigatas tanq̃ cõtra eas quę videntur erraticę diſtinguẽs ipſas, aut tanq̃ non erraticę ſphęrę de qua ſermo eſt alligatas dicit. Planetas autẽ non adhuc pati putat hoc. Nam planetę quidez /ait/ ppe ſunt, quare potẽs exiſtens, ⁊ robuſtus pertingit ad ipſos viſus. Et ppter hoc nihil ipſe patiẽs neq de illis aliquaz pdicat paſſionẽ. Ad non erraticas autez, quas ppter hoc manentes vocat, tãquã non vagas remotius exiſtentes viſus ptenſus nutat ppter multam lõgitudinem debilitatus. Et tremor ipſi' in ſole quidem circũgiratio eſſe apparet in non erraticis ⁊ ſcintillationẽ videri facit. Et q quidem etiaz ſcintillatio in ſole appareat, manifeſtũ eſt. Propter quid autem dicit vtiq quis circũgiratio in ſolo ſole apparet, ⁊ nõ etiaz in his quę vltra ſolez ad quę remotiora exiſtẽtia protenſus viſus magis vtiq nutare debet, ⁊ tremere ppter maiorem debilitatez. Et dicit ad hanc dubitationẽ Alexander q forte quidem aliquid fit penes ſolis fulgorẽ. Forte autẽ fit ⁊ penes terram ppter quod ſecus ipſam videt̃ circũgirans. Naz oriens ⁊ occidens duos motus ipſius, vnũ ſm quez cum vniuerſo circũfertur, ⁊ alterũ ſm quẽ per ſe econtrario mouet̃, accidit aliqualiter videri, eo q videatur ſecus terraz quieſcẽtem, ⁊ ſic nutare videt̃ propter hoc oriens ſolum ⁊ occidens, talis nobis videt̃. Et ſolus vtiq ſol hoc patitur, eo q maximus ſit ppinquorum, ⁊ fulgidiſſimus ⁊ manifeſtiſſimus. Hoc autem [viſus ptenſus longe] non tñ ſm effuſionem radiorũ /ait/ Alexã. videntibus nobis dixit. Nõ enim videtur hoc ſibi, ſed diaphanũ intermediũ viſum nũc vocauit, ex eo q per multũ intermediũ ſpatiũ ſpeciem nobis annũtians non adhuc ſimilr cũ eo qd eſt ppe noſtrũ viſum defert ſpeciem eius qd videtur, neq dominat̃ ipſi ppter eam quę ex longinquo traductionez. Sz ⁊ hoc [quare potens exiſtẽs ad ipſos pertingit viſus] videtur /ait/ Ariſt. de intermedio diaphano intellexiſſe. Sentiẽs autẽ Alex. [quod valde improbabile erat diaphanũ vocare viſuz,] ⁊ dicit ipſuz volui ppter debilitatez, q̃uis de viſu /ait/ dicat ⁊ radijs, non tñ acceptãs dicit vtiq, ſed eo q eędẽ quidez fiunt paſſiones, ſiue diaphanum intermediũ fuerit patiens a ſenſibili, ⁊ annũtians viſui, ſiue a viſu emittantur radij, magis autez conſuetum ſit tale, quia mathematici ſic loquũtur, in multis enim ipſo ⁊ ſi non placeat vtitur. Qz autez non ſit poſſibile ſic ſe habere in eo libro qui de ſenſu ⁊ ſenſibilibus inſcribitur oſtendet. Qz autez dicit planetas nõ ſcintillare, ⁊ quidem ſole exiſtente vno ex planetis ⁊ ſcintillante, aut alios pręter ſolẽ /ait/ aut planetas proprie dicet vtiq ipſos quinque pręter ſolem ⁊ lunam. Et palam q hoc ſm pdominans dixit. Qz enim ⁊ Mercurius inter planetas ſcintillat, ſignificat ⁊ nomẽ hoc impoſitum ſibi. ſ. ſtilbon. Quibuſdaz autem ⁊ aſtruz veneris videtur tale pati, ⁊ melius ad proprietates aſtrorũ magis hoc referre, ſicut colores. Quoniam autez quidam Ariſtotelem a Platone diſſentire cõtendunt, vt ⁊ hoc ipſorũ dogma diſſonum pponãt, cum Plato quidem dicat non erraticas ſtellas duobus moueri motibus, vno quidem a cęlo circũdelatas, alio autez proprio circa ſua cẽtra circũlatas ⁊ circũgiratas. Ariſtoteles autez circũgirationez interimet. Videamus [ſi videtur] vtriuſq ſentẽtiaz, ⁊ primo dicta a Platone audiamus ſcribente in Timęo ſic. Diuini quidez plurimam ſpẽm ex igne ↄdidit vt q̃ fulgidiſſimuz videretur ⁊ pulcherrimuz eſſet. Vniuerſo autem aſſimilans circularem fecit, poſuitq in optimi prudentiam, atq illud ſequi iuſſit, ⁊ circa omne cęlum diſtribuit vt verum ipſi ex hac varietate ornatum accederẽt, ⁊ vniuerſaliter motus duos adaptauit vnicuiq, hunc quidem quo ſm idem in eodez ſemper volueretur, hunc autem quo ad anterius ab ipſius ⁊ ſimili vertigine ducerẽtur. Quinque autez motibus immobiles ⁊ ſtãtes, vt q̃ maxime ⁊ ipſorũ vnũquodq quo ad fieret eſſet optimum. Ex quo itaq facta ſunt quęcũq non errantia aſtrorum diuina animalia, ⁊ ppter hoc in eodez verſa ſemper manent, quę autez vertũtur, ⁊ erratica mutatione labuntur, ſicut in pcedentibus dictum eſt ſm illa facta ſunt. In his autem Plato vnumquodq nõ erraticorum aſtrorũ duobus motibus moueri /ait. Primo quidez circa ſuiipſius centrum in eodem manẽtia. Secũdo ab eo autez in anterius qui fit a continente ipſa cęlo. Ariſtoteles autem qd quidem tollat circũgirationem conſtat. Tollit autez ipſam non tñ neq totaliter exiſtentem in ipſis, ſed tñ nõ ſolam exiſtentem quieſcentibus ſphęris, neq apparentis ipſorum ſm locum tranſlationis exiſtentem cauſaz. Dicit enim [circũgirata enim vtiq manerent in eodẽ, ⁊ nõ tranſmutarent locum. Quod quidem videtur, ⁊ oẽs aiũt.] ⁊ in his, quę deinceps etiam naturam tñ idoneum auferre ab ipſis /ait/ omnia per quę contingeret prouidere per ſe, ſphęricitatem autez ipſis relinquere, vt compleat motum apertiorem in ipſo. Sic eniz vtiq /ait/ ⁊ citiſſime mouerentur, ⁊ maxime eũdem locum obtinerent, quę quidem ambo circũgirati ſunt propria, ſed etiam in ſermonis. Quoniaz igitur oportet /ait/ cęlum quidem moueri, eo qui in ipſo motu, alia autẽ aſtra non procedere per ſe ipſa, rationabiliter vtrunq erit ſphęricum, ſic enim maxime hoc quidẽ mouebitur, hoc autẽ quieſcet, q̃re vbiq non procedere per ſeipſa tollit talem motuz, ſed nõ ſimpliciter moueri. Et cęluz quidem moueri dicit /tñ partibus ipſius ppter magnitudinem ſenſibilem habentibus tranſlationem, ſtellas autem quieſcere tñ volutatione partium ipſarum, ſm motum circa propria centra nõ viſa, totalitate autem ipſarum, eũdez ſemper locũ cęli obtinente, vniuerſalr autem ſi naturalia ſunt ⁊ aſtra, ſubſtantię eiuſdem ſunt cum cęlo. ſ. quintę, ⁊ figura eadem informata ſunt. ſ. ſphęrica, quomõ non ⁊ motum vtiq habebunt eũdem, naturalia pręſertim exiſtẽtia. Si autez vt in ſequentibus dicit, ⁊ actione ⁊ vita, animata. vz. cęleſtia omnia participant, quomõ vtiq immobilia erunt per ſe aſtra: Quãuis enim partes ſint cęli, tamẽ tales partes, vt ⁊ totalitatem ppriam habeant, ⁊ circũſcriptionem determinataz. Adhuc autez ſi ⁊ ad manſionẽ idonea eſt ſphęrica figura, nullum vtiq erit corpus /natura circulariter mobile. Attendẽdum autem ⁊ ad totum argumentum, ſphęrica enim cum ſint, aut ſm circũgirationem, aut ſm volutationem mouebũtur motu, quo mota videntur, ſz

Pro hoc vide liord de mundo q Ariſt. tribuitur / vbi Mercurium vocat ſtilbo.

Vide Timeũ vbi appꝫ ſingulis ſtellis fixis ſuũ motorẽ aſſignare / ⁊ ſuo orbe circũduci. idẽ i Plono i ſuo li° de cęlo. idem auctor theorice planetarũ vt dicere i theorica octaua.

neq; ſm circūgirationem eſt hęc, quę enim circūgirant̄, in eodem loco manent, neq; ſm volutationem, vt oſtendet. Non ergo hoc motu tranſmutantia locū, per ſeipſa mouentur. Non autem hoc oſtendit, ꝙ hunc ſolum habent tranſitiuū motum aſtra, qui a cęlo fit, alium nō habentia. Niſi forte oſtendere ſolū non circūgiratū apud orizontem, videtur penitus circūgirationē interimere. Sed ſi ſm ſe circūgirationē interemiſſet, nō vtiq; a trāſmigrare ipſum interimeret dicens. Circūgirata enī vtiq; manerent in eodem, ſed quoniam ſol circūgiratus oriri videtur, ⁊ occumbere noſtro viſu volutato vt videatur ſm circūgirationem tranſmutare locū. Propter hoc eā, quę a ſole inſtantiam ſoluit, auxilians per hoc ꝙ circūgiratum in eodem manet, ⁊ oſtendens ꝙ quę in orientali ⁊ occidentali progreſſu ſolis apparēs circūgiratio, nō eſt ipſius ſolis, ſed noſtri viſus. Audire autē oportet ⁊ optimum aſtronomorū Ptolęmeum dicentem in 2° li° ſuppoſitionū, q rationabilius ſit mouere quidē aſtrorū vnūquodq;, quia hoc eſt ⁊ virtus, ⁊ operatio ipſoꝝ, ſm ꝓprium ſcḋo locum ⁊ circa ſuiipſius medium, regulariter rurſum ⁊ circulariter volui iuſtū eſt meſſe, qḋ ⁊ in continentibus ipſum conſiſtentię inuenitur.

℄ At vero ꝙ neq; voluuntur aſtra, manifeſtū. quod enī volutatur verti neceſſe. Lunę autem ſemper patens eſt, quod vocatur facies. Itaq; quoniā mota quidem per ſeipſa, propriis moueri motib⁹ rationabile. In his autem non videntur mota palam ꝙ non vtiq; mouebuntur per ſeipſa.

Cō.34ᵐ. ℄ Oſtenſo ꝙ apparens aſtrorum motus/ non ſm circūgirationem eſt, circūgiratus enim maneret in eodē, ⁊ ſoluta inſtantia quę de ſole, conſequenter oſtendit, ꝙ neq; volutata aſtra faciunt apparentē tranſlationem. Nā ſi transferantur ſicut volutata, ſed ꝙ non ſm volutationē transferantur aſtra, ⁊ ſi ꝯueniens ſphęrico corpori ſit volutatio, oſtendit ex eo, ꝙ apparens facies lunę, videtur ſemper eandem habere poſitionem. Non autem vtiq; ħ accideret loco, in quo eſt impꝛeſſio alio ⁊ alio circūdelato, ⁊ tranſuolutato. Palam autem ꝙ ratio hęc procedit tāꝗ̄ ſuper axioma dicēs, ſicut in vno, ita ⁊ in omnibus ſe habet, ⁊ habet rationem axioma in diuinis. Sed ſiquidem apparens facies differentia quędā ſubſtātialis eſt lunaris corporis, aut exemplariter continentis multiformitatem ⁊ diuerſitatem generationis indicans, vt Iamblicus ait/vel q2 medium locum tenet inter cęleſtia ⁊ ſublunaria, partim bene illuminabilis eſt, partim autem magis vmbroſa ſm ſubſtātiā, vt aliq placet. efficax videt̄ ad oſtenſionem quod dictū eſt. Qualiter enim toto corpore volutato eādem poſitionem ſeruaret illud continuū exiſtēs ad totū: Si autem/vt quidā aiunt apparitio, q̄dam eſt, vt in ſpeculo, aut terrę, aut maris, aut montium, poſſe/ait/Alexan. ⁊ volutata ipſa ſimilis manere apparitio eo, ꝙ ⁊ hęc a quibus apparitio eadem manent ſm illam ad ſuſcipere talem apparitionem ⁊ ſm omnes ipſius partes ſimilem habere idoneitatem, ⁊ ſm corporis naturam, ⁊ ſm figurę ſimilitudinem. Sed ſiquidē apparitio ſm eam, quę a ſpeculo radiorum reflexionē ad apparens ſit, vt multis videtur, non vtiq; ab omni loco videnti, idē vtiq; appareret, ſicut nunc lunę facies ⁊ a meridianiſſimis locis, ⁊ a borealiſſimis, ⁊ ab occaſu ⁊ ortu idem apparet videnti. Si ſcḋo defluxus corꝰ, quę ſub luna ſurſum fluentes, alij abinuicem ſemper circa fulgidū lunę talem accipiant conſiſtentiā, ſicut ⁊ in ſpeculis idolorum apparitionem conſiſtere dicunt quidam, poſſibile vtiq; erit, ⁊ volutata ⁊ circūgirata, eādem apparitionē habere videri ab omni loco. Animaduertere autē oportet, propter quid nō fuit viſus in circungiratione ea, quę in luna facie Ariſtoteles. Nam ⁊ quod circūgiratur, aliā ⁊ aliam poſitionem habens, non vtiq; oſtenderet eādē apparitionem faciei, ſi ſm ſubſtātiam eſſet in lunari corpore talis differētia. Aut forte poſſibile erat ſphęra in qua alligatur ad cōtraria generationis/mota/⁊ circūgirāte ſeu circūducente ipſam, contra ęquationē ſemper fieri poſitionis faciei. Oſtēſo autem ꝙ neq; ſm circūgirationem, neq; ſm volutationē poſſibile moueri aſtra ħ motu, quo videntur moueri, quoniā per ſeipſa aliter impoſſibile erat moueri, concludit iam, ꝙ non vtiq; mouerentur per ſeipſa.

℄ Adhuc autem irrationabile, nullum organū ipſis dediſſe naturā ad motū. Nihil enī vt contingit facit natura. Neq; de animalib⁹ curaſſe, ſic autem pręcioſa deſpexiſſe, ſed videtur tāꝗ̄ idoneum auferre omnia, per quę contingebat procedere per ſeipſa, ⁊ quia plurimum diſtant ab habentibus organa ad motum. Propter qḋ ⁊ rationabiliter vtiq; videbitur totū cęlum ſphęricum eſſe, ⁊ vnum quodq; aſtrorum. Ad eū quidem enim qui in ipſo motū, ſphęra figurarū maxime vtilis. Sic enī vtiq; ⁊ velociſſime mouebit̄, ⁊ maxime retinebit eūdem locum. Ad eum autē qui in anterius, ineptiſſima. Nequaꝗ̄ enī ſimilis motiuis per ſeipſa. Nihil enim depreſſum habet, neq; ꝓminens, ſicut rectilineū, ſꝫ plurimū diſtat a proceſſiuorum corpoꝝ figuris. Quoniā igitur oportet cęlum quidē moueri, eo qui in ipſo motu, aſtra autem nō ꝓcedere per ſeipſa rationabiliter vtiq; vtrūq; erit ſphęricum. Sic enim maxime hoc quidem mouebitur, hoc autem quieſcet.

℄ Oſtenſo ꝙ nō per ſeipſa mouent̄ aſtra hoc motu quo videntur moueri, q̄a neq; ſm circūgirationem, neq; ſm volutationem ipſa mouētur, ſm aliam adiectionē iterū oſtendit, ꝙ nō per ſeipſa mouētur ħ trāſmigratiuo motu. Syllogiſmus autē virtute talis eſt, quę per ſe mouent̄ migratiuo, motu depēdentes habēt partes ⁊ eminentes, ſicut pedes animalia habēt cęlum ⁊ aſtra ſphęrica exiſtētia, neq; depēdentes, neq; eminentes habēt partes. Et cōcluſio in ſecūda figura eſt ꝙ cęlum ⁊ aſtra nō per ſeipſa mouētur migratiuo motu. Sed cęlum q̄dem palam neq; totaliter mutat locū ex loco, aſtra autē trāſmutant quidem, ſed nō ex ſeipſis, quoniā autē ex ſimilitudie ad alia animalia argumētationē fecit. ꝓmum/q̄a irrationabile eſt naturam nihil fruſtra faciētem perfectioribus q̄dem animalibus quę ⁊ ꝓprie tāꝗ̄ nota animalia vocauit, organa ad migratiuum exhibuiſſe motum, honorabiliora autem neglexiſſe. Si igit̄ hoc incōueniēs eſt illud magis verum ⁊ cōgruū eſt a cęlo ⁊ ab aſtris tāꝗ̄ abſtuliſſe oīa per quę contingeret per ſe procedere, hoc eſt tranſlatiuo motu moueri, ⁊ vt ꝗ̄plurimum diſtare ipſa ab habentibus organa ad trāſlatiuum motum ⁊ ſphęricum cęlū feciſſe, ⁊ vnumq̄dq; aſtrorum ad motū idoneum in eodē Com.35ᵐ. Vide Platonem cur nō organa celo in Timeo.

dixit

dixit idoneiſſima eſt ſphęrica figura, ſic enim & citiſſime vtiqꝫ mouebitur, & regulariter cęlũ, mẽſura ois mo[tus] extrin. Et maxime obtinebit eũdẽ locũ, eo ꝙ nihil extra ſeipſum habeat. Citiſſime quidẽ enim mouetur, quia ſpatiorum iſoperimetrorum minima eſt peripherialis. Eorum autẽ quę eadem virtute mouentur, citius mouetur, quod minorẽ perimetrũ & circuitũ pertrãſit, ſed & ꝓpter planiciẽ ſuperficiei, & vndiqꝫ ſiñlẽ & ęqlẽ impetum & raptum. Et vt (ait) Plato ſuper minimũ pedem ſemper manẽs facilli me mobile eſt, quod ſphęricũ & regularẽ habet motum tanqꝫ in angulis contrarium non offendens, & impeditũ & irregulariter motum ſeu delatum ſit. Nam angulatę ſiguratum, & propter eminentiam angulorũ, & propter inſimilitudinem figurę irregularem habet motũ. Et ſm angulum quidem firmata citius circũfertur, vt & ſphęricus ſemꝑ in vno ſigno ꝓcedens, ſuper planũ aũt tardiſſime. Sed & eũdem ſemper locũ obtinet ſphęrica figura circũgirata propter nullam habere eminentiam, quę in circulatione aliud aliũqꝫ aſſumere & relinq̃re locũ cogit. Sic quidem igit ſphęrica figura ad eũ, qui in eodẽ motũ, qui ſit ſm ſucceſſionẽ partiũ, & admãſionem in eodem vtiliſſima eſt, ſed ad progreſſum in ante ineptiſſima eſt, ſiquidẽ diſſimilis eſt omnino his quę per ſeipſa mouẽtur trãſlatiuo motu. Diſſimilis autẽ eſt, ſiqdẽ illa rectilinea ext̃ris, & non ſphęrica habent aliquas ptes ꝓtẽdẽtes aut depẽdẽtes quibus organis vtunt ad trãſitionẽ, tãqꝫ nõ principaliſſimis ipſorum partibus tangat ſolũ & ſuppedaneũ, ſphęra aũt ſi trãſeat, & voluetur toto vtiqꝫ corpe ad tranſitionẽ vtet. Si igit ad ꝓceſſum in ante ineptiſſima eſt ſphęrica figura, conſtat ꝙ motus non eſt ipſi ſm naturam. Notat autem Alexander quomodo dicit non erraticum cęlum otinere eũdem locum nõ exiſtẽs totaliter in loco ſm ſe. Et dicit, ꝙ locum nũc cõmunius ſpatium vocat. Quale ergo ſpatiũ: ſiquidem enim qd ipſius corporis dicit, a trãſmigrãtibus ineſt hoc. ſ. eſſe in ſui corporis ſpatio. Si aũt ſpatiũ regionẽ dicimus, hoc nũc ꝑdimus, quod in ſermonibus de loco interimere nititur. Concludens autem rõnem inquit Ariſtoteles. qm igit opꝫ (inq̃t) cęlum quidem moueri, eo qui in ipſo motu. i. eũ qui in eodẽ loco dicit, qm conceſſit obtinere eundẽ locum. Ait ad diſtinguẽdũ cõtra motũ qui eſt in loco, de nõ exiſte in loco dixit [eo qui in ſeipſo motu,] alia autẽ cęleſtia corpora, h eſt aſtra nõ ꝓcedũt per ſeipſa ad anteriũs, ſicut gradiẽtia, & trãſmutãtia locum, rõnabilr vtiqꝫ erit ſphęricũ. Sic enĩ m tũc cęleſte gdẽ corpus mouebit eo qui in ipſo motu, qui & apparet, aſtra aũt eũdẽ locũ obtinebũt. Scribit autẽ [hoc q̃dem mouebit, hoc autem quieſcet] & eſt hęc planior ſcriptura, ſi cęlum quidem circũfert aſtra, ipſa autem in eodẽ manent loco. Et vide ꝙ aſtra nõ dixit oportere ſimplr moueri, ſed non ꝓcedere per ſeipſa, qd quidẽ etiã cęlũ habꝫ. Oppoſitione enim natura ab ambobus abſtulit organa per quę cõtingeret ꝓcedere per ſe. Ambobus autẽ habentibus, & manere in eodem loco, & circulariter moueri, nobis autem videntibus cęli quidem circularem motũ ab aſtrorum circũdelatione, aſtrorum autem eam quę in eodem loco cęli manſionem. vtrũqꝫ ab eo quod a nobis videtur deſignando, ſic enim (ait) [hoc quidem mouebitur, hoc autẽ quieſcet.] Et attendere opꝫ ꝙ totum hoc argumentum ad id tẽdit, ſcꝫ ad oſtẽdendũ, ꝙ trãſlatiuo hoc motu apparenti ſm quem quolibet die orientia videntur, & cęlum mediãtia, & occumbentia non per ſe procedẽtia mouentur, ſed a cęlo circũferuntur, in eodẽ cęli loco ſemꝑ quieſcẽtia. Qm autem diaphanꝫ exiſtẽtia cęleſtiũ ſphęrarum corpora a nobis non videntur, ſolas autẽ ſtellas videmus. vnde parlam ꝙ ſunt totaliter cęleſtia corpora, & nõ per ſe aſtra in ęthere apparenti hoc motu mouentur. Sed quomodo h Ariſtoteles prętermiſit inquirere, qui ex euidenter apparentibus demonſtrationes vtiqꝫ venatur? Aut non pręteriniſit, ſed oſtendit euidenter, quando velocitates aſtrorum oſtendit proportionem habentia ad magnitudines cęleſtium circulorum, in quibus circunferuntur. Oportere quidem dicens, vt etiam in aliis, maius corpꝰ citius ferri ſuſpiſius ratione. Si autem in aſtris, & minora aliqua maioribus velociora videntur, maiores circulos in ęquali tempore pertranſeuntia, conſtat ꝙ proportio ſm magnitudines corporũ eſt, in quibus circũferũtur, hęc autẽ ſunt cęleſtia ꝓportionem velocitatis hñtia ad magnitudines. Totaliter autẽ ſi oſtenſum eſt ꝙ non per ſeipſa mouent apparẽti hoc motu aſtra, ſed a ſphęricis aliis corporibꝰ circũdelata ſunt oſtẽſum eſt & ab Ariſtotele eẽ cęleſtes ſphęras. Et in pmo autẽ huius tractationis oſtendit ex eo, ꝙ duę ſunt ſimplices lineę, & ideo duos eẽ ſimplices motus. Ex h aũt duo eẽ ſimplicia corpora ſimplicibꝰ motibꝰ mota. ſ. circulariter mobile & quod recti motus. Aſtrorum autem hic motus locum ex loco trãſmutans, non eſt ꝓprie circularis, qualis ſuper circulũ fiat. Nam circularis motus manentis in eodẽ loco eſt. Oportet ergo eſſe corpus vniuerſalius aſtris quę a locis ad loca feruntur. Sic quidem igitur Ariſtoteles ſm multos modos oſtendit cęleſtia corporis ſubſiſtentias. Interrogandus autem intermedium aſtrorum quid vtiqꝫ ſit. Vacuũ quidem enim nõ eſt, hoc enim oſtenſum eſt non eſſe. Si igitur corpus, aut hoc quod q̃rimus. ſ. cęleſte, aut generabile aliqd & corruptibile, velut aer, aut aliqd ętheream ſuccenſum. Et quomodo poſſibile eſt eorum quę ſm ſubſtantiam tantũ differũt. ſ. aſtrorum, dico ingenerorum exiſtentium, & intermedij corporis, ſiquidem ſit genitum & corruptibile, eundem eſſe ſm naturam locũ? Sed quomodo habet rationem generabilium quidẽ & corruptibilium corporũ totalitatẽ continuam eẽ & vnitas, ęternum autem corpus diſgregatum eſſe a diſtractũ non habens corpoream vnam totalitatem? Ab his etiã quę in aſtronomia oſtenduntur, continuum eſſe cęleſte corpus oſtendetur per motum eclipticorum nodorum Lunę & Solis. Super obliquum enim adinuicẽ circulum motis duobus luminaribus ſm diametrũ circulorum ſectiones ſunt ecliptici nodi. Nam ambobus luminaribus in eadem ſectione factis ſolis fit eclipſis, & cum intercipitur diameter inter vtrũ ꝑ in ſectionibꝰ luna deliquiũ patit. Quoniam igit ſectiones moueri vident regulariter, ꝓpter qd nõ ſm eundem ſemꝑ locum eclipſes fiũt, ſol aũt oſtẽſus ſuit ꝑ eũdẽ circulũ. s. ꝑ mediũ aialiũ ſemꝑ motus, ſi luna obliquę moueat ad ipm, ꝑ ſeipſam mouet h motu, ſm aliud & aliud ſignũ ſolari circulo cõparata, nõ adhuc ſm circulũ mouebit, ſed etiã deſcribet, qd eſt incõuenietẽs, ſi opꝫ eum ſit quintę eẽntię ſimplicem & circularẽ habere motũ. Eſt igit obliquus lunę circulus ſm cuius motum nodi tranſmutãtur. Circulus autem ſm ſe, neqꝫ eſt, neqꝫ mouetur, ſed in ſphęra eſſe habens cum ſphęra ſimul mouetur. Eſt ergo & lunare & ſolare cęlũ ↄtinuũ. Si aũt hi & aliorꝫ aſtrorũ continui, ſed quidẽ hoc & per alias oſtenſiones ꝓbabiliores forte aliquis demõſtrabit. Tãtũ aũt apponẽdũ eſt dictis, ꝙ nõ erratica quidem vocata ſphęra ſiquidem vere ſine errore ſit, & non accepter aliquis in ipſa Iparchi & Ptolomęi obſeruationem, tãqꝫ per centum annos vno gradu, & ipſa econtrario mota. Vno vtiqꝫ mouebitur motu & hoc ſimplici, aſtra autem quę in ipſa duobus, ſcilicet ipſorum circumgiratione, & motu totius.

Hoc deficit in impreſſo codice gręco, ſꝫ in antiquo inest exẽplari.

Hic etiam multa deſunt a[n]te, in illo exẽplari ſꝫ cęli oſtẽdit.

Caput & cauda draconis vbi eclipſis lunę contingit, vide autem ſphęre & theoricã planetarũ, & Almageſtum Ptolomęi.

Erratica autem tribus, ſcilicet proprio, ⁊ motu conti-nentium ipſa ſphęrarum, ⁊ motu vniuerſi. Quoniam autem ⁊ Doctor noſter Ammonius me pręſente in Alexandria obſeruans per corporeum aſtrolabium ſtel-lam arturum, inuenit ad gradum ſm Ptolomęum ipſius tantum ſuper motam, quantum oportebat ſm centum an-nos vno gradu cōmotam eſſe per ius vtiqꝫ erit dicere ꝙ quidem ſine aſtris ſphęra quę omnes cōtinet, cuius nō-dū notitia erat, vt videtur in tempore Ariſtotelis vno ⁊ ſimplici ab oriente motu mota alias omnes ſimul cir-cūducit, quę autem ſine errore apud nos dicitur, duob⁹ mouetur motibus, eo qui eſt ab oriente vniuerſi, ⁊ eo ꝙ ab occaſu proprio, quę autem in ipſa aſtra bis duobus ⁊ propria circūgiratione cieatur. Similiter autē ⁊ quę de-inceps ſphęrę, ⁊ quę in ipſis aſtra, alię quidem duobus eiſdem, alię autem tribus eiſdē mouentur motibus. No-tandum autem ⁊ qḋ cum dicat Ariſtoteles irrationabi-le eſſe naturam de animalibus quidem curaſſe, ſic autē honorabiliora neglexiſſe. Alexāder animalia ea quę in generatione ſunt vocari / ait. Quia proprium quidē ani-malis eſt ſenſitiuum, in diuinis autē non eſt hęc virtus animę, ſicut neqꝫ nutritiua, qre non vtiqꝫ animalia erūt exiſtētia animata, niſi ęquoca. Mirabile qdem ſi ⁊ ſenſi-bile eſt, ⁊ tangibile diuinum, vt ipſe dicit, ⁊ ſenſitiuū non eſt. Ergo perinde ac melius ſit corpori non ſentire, equi-dem hoc extremis ⁊ inhonoratiſſimis corporum exiſtit animatis. Forte igitur quidem materiales ſenſus, ⁊ maxi-me paſſiuos auferendū eſt .ſ. olfatum ⁊ guſtum, alios au-tem certiſſimos dandū. Tangentibus enim inuicem nō inſenſibiliter ſe tangunt, ⁊ omnia intuentur ⁊ omnia au-diunt. Et hęc de his.

Nons ſphe-ra / nota fuit poſt Ariſto. vide theori-cam octaue ſphere.

¶ Manifeſtum autem ex his ꝙ ⁊ dicere fieri latorū harmoniam, tanqꝫ cōſonis factis ſonis, leuiter quidē dictum eſt ⁊ ſuperflue a dicen-tibus, nō etiā ſic hꝫ veritas. Videtur autē q-buſdam neceſſariū eē, tantis latis corporib⁹, fieri ſonū, qm̄ ⁊ his quę apud nos neqꝫ mo-les habentibus ęquales, neqꝫ ſimili velocita-te latis ſole ⁊ luna. Adhuc autē aſtris multi-tudine ⁊ magnitudine tantis, latis velocitate tali latiōnē impoſſē non fieri ſonū difficilem quēdam magnitudine. Supponētes autem hęc, ⁊ velocitates ex elongationibus habere cōſonantiarum rōnes, harmonicā dicūt fie-ri vocem latorum in circuitu aſtrorū. Quo-niam autē irrationabile videt non coaudire nos vocem hanc cauſā huius dicunt eſſe, ꝙ ge-nitis confeſtim exiſtere ſonū, quare nō ꝑma-nifeſtum eſſe ad contrariū ſilentium. Ad in-uicem enim vocis ⁊ ſilentij eſſe diiudicatio-nem. Itaqꝫ quēadmodū ęris malleatoribus propter conſuetudinem, nihil videtur differ-re, ⁊ hominibus idem accidere.

Com. 36. ¶ Propoſitū quidē eſt obiurgare dicentes ex motu aſtro-rum ſonum fieri, ⁊ hunc armonicum. Eſt autem ⁊ ſm ſe quidem conueniens problema his quę de motu aſtrorū ſermonibus, ex cōſequenti autem deſtructiuum etiā eſt proxime redarguti ſermonis dicentis moueri per ſeipſa aſtra. Si enim mouerētur ſic, neceſſariū erat ſonare. oſtē-datur autē, ꝙ non ſonant, perſpicuū quoqꝫ erit, ꝙ neqꝫ mouentur hoc motu. Et eſt quidem ſermo Pithagorico-rum, iſti enim dicebant ⁊ Pithagoram ſentire harmoni-cum ſonum hunc factum ex cęleſtium corporū motu. Obij-ciens autē primum ſermoni ꝓbabiliter Ariſtoteles tan-dem nititur ipſum arguere, tanqꝫ ſupponentes enim / ait / il-li fieri ſonum a motu cęleſtium corporum, ⁊ perſuaſiōe fa-cta ad ſuppoſitionem, ex eo ꝙ corporū quę mouent apud nos fit ſonus, quę neqꝫ magnitudinem ęqualem habent cum illis, neqꝫ tanta velocitate mouent. Multo igit ma-gis ſolis ⁊ lunę ⁊ aliorū aſtrorū in tāta multitudine ⁊ ma-gnitudine ⁊ velocitate lationis tali motorū, vt in .24. ho-ris, cū tantū ſpatiū cęli circueant, impoſſibile eſt nō fieri ſonum quēdam pręmagnitudine excedētem. Sic igit ꝓba-biliter fieri ſonum ſupponētes, ⁊ diſtātias ipſorū reſpectu terrę in harmonicis rōnibus exiſtētes deꝓhendētes, dein-de ex diſtātijs magnitudines cōcinantes, in eadem pro-portione diſtantiarū exiſtētes ſic, maiora enī ſemꝑ q̄ cō-tinent qꝫ quę continent, ⁊ tāto maiora, quāto proximio-ra / aut remotiora cōtinent. Deinde ⁊ velocitates motuū in eadem proportione magnitudinum inuenientes, quia maius corpus citius fertur ſua latione vt ipſe dixit, ⁊ tā-to citius, quanto maius eſt. Quoniam velociores qdem motus ſunt, acutiores faciunt ſonos, tardiores autē gra-uiores. In accuminibus autē ⁊ grauitatib⁹ ſunt harmoni-carū cōſonantiarum ꝓportiones. Merito has in diſtantijs inuenientes, ⁊ propter diſtantias in magnitudinibus, ꝓ-portionaliter ſe habent cū ſubſiſtentijs, ⁊ ꝓpter magnitu-dines in velocitatibus ⁊ grauitatib⁹ eadē proportiōe ſer-uata, harmonicam fieri aiunt vocē aut ſonum latis circu-lariter aſtris. Et vide ꝙ diſtantijs ⁊ magnitudinibus ſo-lis ⁊ lunę, ⁊ proportionibus in his per geometricas de-monſtrationes deꝓhēſis, vt in his quę de magnitudini-bus ⁊ diſtātijs aſtronomicis theorematib⁹ cognouim⁹ ſi etiā in ſuperiorib⁹ aſtris quę ſupra ſolē ꝓportiones di-ſtātiarū ⁊ magnitudinū ab ipſis extiterūt inuēte, vſqꝫ nūc alijs ignotę. Qm̄ diſtātias quidē magnitudines, magni-tudines autem velocitates ⁊ tarditates motuum ꝓportio-naliter aſſequūtur, ⁊ has acuitates ⁊ grauitates ſonorū ne-ceſſe eſt ſemꝑ harmonicam eſſe ſonationem. Qm̄ autem abſurdum videbatur non audire nos vocē, ſoluūt inſtā-tiam hanc, ex eo ꝙ genitis nobis, mox adeſt ſonus conti-nuus exiſtēs, ⁊ non interruptus. Propter ꝯſuetudinē enī, ⁊ coalitum ſonum nō ſentimus ipſum, ⁊ ꝓpter cōtinuatiōem. Vox enī ⁊ ſilētium adinuicē comparatione cognoſcunt maxime, ſicut motus ⁊ quies, ⁊ albū ⁊ nigrū, ⁊ alia oppo-ſita. Non ſentimus igitur propter non euidentem eſſe ſo-num comparatum ad contrarium ſilentium, ſicut quem-admodum ſonos ęris percuſſorum non aduertit, propter cō-ſuetudinem, neqꝫ in differentia aliqua videntur figurati eſſe, ſic ⁊ adhuc magis nobis propter continuationem in-ſenſibilis ſonus ille fit. Hęc igit tanqꝫ exiſtentia ꝓbabilia compte dicta eſſe / ait / hoc eſt decēter, ⁊ ſuperflue etiā / ꝙ eſt inuentiue ⁊ meditatiue.

¶ Hęc itaqꝫ ſicut dictum eſt prius, melodio-ſe quidem dicūtur ⁊ muſicę, impoſſibile au-tem hunc habere modum. Non enim ſolū nihil audire inconueniens de quo ſoluēdi aſ-ſumūt cauſā, ſed ⁊ nihil pati ſine ſenſu. Ex-cellentes enim ſoni deſtruunt etiam inani-matorum corporū moles, puta qui tonitrui diſſipat lapides ⁊ durabiliora corporū, tanto-rum autē latorum ⁊ ſoni pertranſeuntis ad mo-

tum

tam magnitudineȝ, multo magis neceſſariuȝ pertingere huc, ⁊ valitudinem intollerabileȝ eſſe violentię. Sed rationabiliter neqꝫ audimus, neqꝫ pacientia videntur corpora violētam nullam paſſioneȝ, ꝓpter non ſonare. Similiter autem erit ⁊ cauſa horum manifeſta, ⁊ teſtimonium dictorum nobis ſermonum, ꝙ ſunt veri. Dubitatum enim ⁊ faciens Pythagoricos dicere fieri ſymphoniaȝ latoruȝ, nobis eſt argumentum. Quęcūqꝫ quidē enī ſm ſeipſa feruntur faciunt ſonum ⁊ plagam, quęcūqꝫ auteȝ in lato infixa ſunt aut exiſtūt, quemadmodum in naui partes, non poſſibile eſt ſonare. Neqꝫ ipſa nauis ſi feratur in fluuio. Quãuis eiſdeȝ rationibus vtiqꝫ licebit dicere ꝙ inconueniens, ſi non qui fertur malus ⁊ pupis, facit ſonum multum tantę nauis, aut iterum ipſa nauis mota. Quod autē in non lato fertur, facit ſonum, in lato autem continue ⁊ non faciente plagam, impoſſibile ſonare. Quare hic dicendum ꝙ ſiquideȝ ferebantur corpora, horum ſiue in aeris multitudine expanſa per totum, ſiue ignis ſicut dicunt omnes, neceſſariuȝ facere ſuper naturalem magnitudinem ſonum, hoc autem facto, ⁊ huc pertingere, ⁊ perimere. Itaqꝫ quoniā non videtur hoc accidens, neqꝫ vtiqꝫ animata, neqꝫ violenta feretur latione, nullum ipſorum. Velut futuruȝ prouidente natura quoniam non hoc modo ſe habente motu, nihil vtiqꝫ eſſet circa hunc locum ſimiliter habēs. Et quidem igitur ſphęrica ſunt aſtra ⁊ ꝙ nō mouenť per ſeipſa dictum eſt ſatis.

Com. 37. ¶ Probabiliter exponens ſermonem prius quidem leuiter ⁊ ſuperflue dictum eſſe dixit, nunc autē harmonicę ⁊ muſicę conuenientibus his nominibus vtens ironice, ⁊ tam obuiat ad ipſum alia quideȝ concedens omnia, quę ſm proportionem in veritate muſicę dicta ſunt. Neceſſe enim eſt proportionaliter ſe habere cum diſtantijs magnitudines, ⁊ cum magnitudinibus velocitates motuuȝ ⁊ cum his ſi ſm ipſa fiant acuitates ⁊ grauitates ſonorū. Accuſat autem eam quę a principio ſuppoſitionem dicentem ſonum quendam difficilem magnitudine ab illorum motu fieri. Impoſſibile enim, ait, hoc eſſe, nō ſolum quia inconueniēs eſt tāto ſono facto nihil audire, quod quidē nituntť ſoluere, oſtēdētes ꝙ nō eſt cū abſurdū hunc nihil audire. Eſt. n. alia cū ingunt huiꝰ abſurdi [nihil audire] qđ ꝯſuetū, non ut ſoluunt. Oportebat enim ſi ꝓpter conſuetudinem non ſentimus tātos ſonos, neqꝫ minores deprehendere. Neqꝫ enim formator, aut malleator ęris, mulionem volantem audiuit, ⁊ etiam quę propter conſuetudinem inſenſibilia fiunt. Non ſolum igitur propter hoc impoſſibile, quod ab illis dictum eſt, ſed ⁊ putare ſola, quę ſentiunt, pati a ſonis audientia ipſos. Per hoc enim eius, quod eſt non audire, cauſam dicentes, effugere inconueniens exiſtimant. Oportebat autēȝ intelligere ꝙ excedentes ſoni, deſtruunt etiam inanimatorum, ⁊ non ſentientium corporum moles. Naȝ tonitrui ſonus diuidit lapides ſępe, ⁊ firmiſſima corporuȝ, ſi igitur tonitrui vnius ſonus, tantum operatur, tot ergo motis ⁊ tantis corporibus. Caſtris ſono pertingente ad ea, quę hic ſunt, ad analogiam motę magnitudinis multiplam, ſoni maximi toni rui, magnitudinem neceſſariuȝ pertingere huc, ⁊ ſi non ſentiamus [vt aiunt] ꝓpter conſuetum nobis ſonum, vt ⁊ robur violentię ipſius difficilis ſit, vt omnia vtiqꝫ corrumpantur, quę hic ab illo. Sed rationabiliter, ait, neqꝫ audimus, neqꝫ pati videntur hic corpora nullam violentam paſſionem propter non ſonare. Si enim ſonarent, ⁊ audire eſſet neceſſe eſt ⁊ corrūperentur, quę hic ſunt. Si autem nihil horum ſit, palam ꝙ non ſonant illa. Cauſa autem, ait, non ſonandi aſtra mota, manifeſtum factum eſt ſimul, ⁊ teſtimonium dictarum a nobis rationum eſt, ꝙ ſunt verę. Dicebamus autem, ꝙ non mouentur per ſeipſa aſtra. Nam dubitatum propter quid non audimus, ⁊ quod fecit Pithagoricos dicere, fieri conſonantias motoruȝ in cęlo, nobis eſt argumentum, ꝙ non ſm ſeipſa moueantur aſtra. Si enim ſonabant ⁊ mouebantur, ⁊ hoc Pithagoricos faciebat dicere conſonantias motorum, non audimus autem ſonum, palam ꝙ non per ſe mouentur. Quęcūqꝫ enim per ſe mouentur, faciunt ſonum percutientia. Quęcunqꝫ autem ſm accidens ferantur eo, ꝙ in moto ſunt, aut partes moti ſicut in naui partes, hęc nequeunt ſonare, et ſi ſonet nauis per aquam ſtantem, aut cōtra motam mota, ſed neqꝫ ipſa nauis ſi ſm fluxum feratur, ſonat. Vt enim qualiſcunqꝫ pars ⁊ in vaſe ſit ⁊ in aqua fluuij nauis. Dicit autem ⁊ in libro de naturali auditu, ꝙ vt quodam in loco nauis in totius fluuij loco eſt. Eſt enī idem locus eorū quę in loco ſunt, qui ⁊ vaſis eſt, vt autem in vaſe ſic in aqua fluuij. Euidenter autem ⁊ pergrate dubitationem ad partes nauis, ⁊ nauem transferens adiecit [quod fertur non in loco facit ſonum] vt nauis per ſtantem aquam, aut quod per aerem ſtantem fertur. Quod autem copulatum lato, quod quidem continuum vocatur, vt malus in naui, aut aqua in lagena, aut nauis in fluente fluuio, ⁊ non ſm ſe verberans, impoſſibile ſonare. Quare hic, ait, dicendum iuxta ſm hypotheticorum modum, qui per tria vocatur, ꝙ ſi quidē ferrentur corpora aſtrorū, ſiue in aeris multitudine diffuſa per totum. ideſt vſqꝫ ad ſupręma, ſiue ignis, hoc enī magis conſequens videtur, eo ꝙ ſupernatet ei, in aere igneis neceſſe eſt facere ſupernaturaleȝ magnitudine ſonum. Si autem fiat ſonus, neceſſe eſt huc pertingere ipſum, ⁊ deſtruere, quę hic ſunt cōſtat, ꝙ falſum vtiqꝫ erit antecedens. Quare non vtiqꝫ per ſe mouebuntur aſtra, neqꝫ ſm impetum proprium, vt animata, vel vi proiecta ab aliquo, aut pulſa, aut tracta. Hoc autem, ait, factum eſt, tanq̄ futurum prouidente ⁊ pręratiocinãte natura, ꝙ non hoc modo motis aſtris ſicut non mouenť in cęleſtibus corporibus ſimul mota, ſed per ſe motis, nihil vtiqꝫ erit eorum, quę circa locum hic, ſimiliter ſe habens, vt nunc habet omnibus a ſono ⁊ impetu motus corruptis. Bene autem in his Alexander attendit, quia quod nunc dictum eſt, oſtenſiuum eſt huius ꝙ rationabiliter neqꝫ ſphęrę ipſe motę ſonum faciunt. Neque enim diuidunt corpus motu ſuo manens ipſum, per qđ mouentur. Neqꝫ enim eſt aliquod corpus tale ibi, ſed ipſe mouentur in ſeipſis, vt ſępe dixit Ariſtoteles, tangentes ſeinuicem ſm ſuperficiem, nullo mediante alio corpore, non habente corpore reſiſtentia contra ipſa, aut aſperitatem aliquam, aut totaliter prominentiam.

Scđo autem notat ⁊ hoc bene, ꝙ ex his quę hic dicuntur, manifeſtus eſt Ariſtoteles plane exiſtimans, prouidentiam eorum, quę hic ſunt. Naturam enim (ait) prouidentem eorum quę hic ſunt facere ſphęras motas, ſed non aſtra. Nam cauſa faciens hęc, ⁊ pduidet, pȝ autem ꝙ naturaȝ nūc deum vocat Ariſto. Nam proprie ab ipſo dicta natura principiuȝ motus ⁊ quietis in quo eſt, nō ſoluȝ prouidere non valet, ſed neqȝ videre aut cognoſcere totalr nata eſt, neqȝ ſentire, in inſenſibilibus corporibus primuȝ innata. Cōſequenter autem Alexan. ⁊ per propriam argumentum nititur oſtendere proximius, ꝙ non mouentur aſtra per ſeipſa ſphęris manentibus. Si eniȝ mouenẜ (ait) ſic, aut in profundo ſphęrarum exiſtentia mouentur (aut in ſuperficie. Sed ſi in profundo, aut per ipm cęleſte corpus diuidentia quod inueniunt ante, aut per aliqđ aliud corpus generabile exiſtens ibi, aut per vacuū inexiſtēs. Sed vacuum quidem, neqȝ alibi, neqȝ multo magis in cęlo poſſibile eſſe. Sed neqȝ aliquod aliud corpus corruptibile eſt in diuino ⁊ ęterno corpore, pter naturam eniȝ vtiqȝ eſſet. Si igitur per ipſum cęleſte corpus mouetur ſecans ipſum, hoc autem poſt ſectioneȝ ſimul fundiẜ iteȝ, paſſibile vtiqȝ erit corpus diuiſum, ⁊ etiaȝ humidū. Hęc eniȝ humidi natura eſt. Si igitur humidū ſicco cōtrariū, ⁊ eadem materia cōtrariū eſt, poterit ipſe ⁊ ſiccum ſuſcipere. Si autem hoc, nō ęternum neqȝ incorruptibile ſua natura cęleſte corpus erit. Si autem incētia in ſupficie ſuarum ſphęrarum ⁊ prominentiis mouentur, adiacentium obſiſtens ſemper diuident, aut corruptibile aliquod corpus, aut cęleſte, aut per vacuum cedent, ⁊ iterum eędem rationes dicentur. Si autē aliud aliqđ ibi corpus ſit, non erit ſphęricū adhuc ſm ſe diuinum corpus, neqȝ (vt ipſe ait) diligēter tornatū. Manifeſta autē ſunt, ⁊ quę ab Alexandro dicunẜ, qui contradicentes ipſa aſtra ſm ſe trāſmigrātia moueri, obuiationē facit, ⁊ neqȝ Platonis moleſtant ſermonē dicenteȝ etiā aſtra ſilr totis ſphęris circa ſuiipſoꝝ centra circūferri. Neqȝ enim cū ſphęris ⁊ in ſphęris circūdelata ſonabunt, neqȝ in ſeipſis mota ſicut ſphęrę. Neqȝ eniȝ ſphęrę ſonant per ſe. Pithagorici autē harmonicū ſonū a motu cęleſtiuȝ corpoꝝ dicebant effici, ⁊ ex pportione diſtātiaruȝ ipſoꝝ ſimul rōcinabantur ſiquidem nō ſolum Solis ⁊ Lunę, ⁊ Veneris, ⁊ Mercurij, ſed ⁊ aliorum aſtrorum proportiones diſtantiaꝝ ab ipſis deprehenſę fuerunt. Cauſa autem aſſignata quare nō audimus nos (dicens) ppter coalitum nobis ſonum ⁊ cōſuetudinem minor ſi Pithagoricis concederetur, cū narrent Pithagoram audiuiſſe, aliquando talem harmoniā. Q ſi quidem ⁊ hi ſoni congeniti ſint illi, ſicut ⁊ alijs hominibus. Forte igitur ſm virorum phiam ſoluendū inſtantiam, dicendo ꝙ non omnia ſunt inuicem cōmenſurata, neqȝ omne omni eſt ſenſibile, neqȝ apud nos. Inſtruunt aūt canes odorantes animalia de longe, quę homines non odorant. Quanto itaqȝ magis, in tantū natura diſtātibus, quantum incorruptibilia a corruptibilib⁹, ⁊ cęleſtia a terrenis, verū eſt dicere, ꝙ diuinorum corpoꝝ ſonus terrenis auribus nō eſt audibilis. Si autem aliquis, ⁊ hoc corpus terrenum ſeparatuȝ, ⁊ autoideale ipſius ⁊ cęleſte ſedile, ⁊ eos q in ipſo ſenſus purificatos habeat, aut per bonam ſortem, aut per vitę bonitatem, aut adhuc propter ſacerdotalem perfectionem, iſte vtiqȝ videbit quę alijs inuiſibilia ſunt, ⁊ audiet, quę ab alijs non audiunẜ, ſicut narratur Pithagoras extitiſſe, diuinorū aūt ⁊ immaterialiū corpoꝝ, ſi vtiqȝ fiat aliquis ſonus, neqȝ pcuſſiuus, neqȝ perimēs ſit, ſed gñatiuoꝝ ſonorum (excitat virtutes ⁊ operationes, ⁊ cognatum ſenſuȝ perficit. Et proportionem quidem habet quandam, ad ſonum concurrentē cū motu terrenoꝝ corpoꝝ. Operatio autem q̄dā eſt motus illoꝝ impaſſibilis ſoni, qui apud nos fit, propter ſonatiuam aeris naturā. Si igitur ibi aer paſſiuus nō eſt cōſtat, ꝙ neqȝ ſonus vtiqȝ erit. Sȝ videẜ Pithagoras ſic dicere harmoniam illam audiuiſſe tāq̄ ⁊ in numeris harmonicas pportiones intelligens, ⁊ quod in ipſis audibile, audire dicebat harmoniam. Dubitaret aūt vtiqȝ quis merito, propter quid ipſa quidem aſtra viſiuis noſtris ſenſibus videntur, ſonus autem ipſorum (auribus noſtris nō auditur. Et dicendum ꝙ neqȝ aſtra ipſa videmus. Neqȝ enim magnitudinem ipſorum, aut figuras, neqȝ excellētes pulchritudines, ſed neqȝ motuȝ, per quē ſonus fit, ſed velut illuſtrationem quandam ipſorum videmus taleȝ, velut ⁊ ſolis circa terram lumen, ⁊ non ipſe ſol videtur. Forſitan autē neqȝ vtiqȝ erit miruȝ, viſiuuȝ quidem ſenſum veluti immaterialiorē ⁊ ſm actū magis exiſtentem, q̄ ſm paſſionem ⁊ multum alijs ſupereminentem claritate ⁊ fulgore cęleſtium honorari. Alios autem ſenſus neqȝ ad hō apte ſe habere. Sed horum quidem ⁊ talium, ſiquis alius alteras aſſignet cauſas probabiliores, amicus ſit, ſȝ non inimicus habeatur. Oportet autem neqȝ illud prętermittere, quomodo tonitrua, lapides, ⁊ firmiſſima corporuȝ diſrumpunt. Dupliciter igitur facto tonitruo, aut ſm fractionem ſubitam groſſioꝝ nubium, aut ſm compręſſionem, ſm vtrūqȝ modorum, ſpiritus violenter ab illis nubibus emittitur. Hoc igitur cum impetu ⁊ violētia delatum diſſipat occurrentia. Quando autem potentiaȝ habeant ſpiritus violenter moti, ⁊ ventos inſinuāt, ⁊ terremotus ⁊ maris inundationes ⁊ ſuperfuſiōes. Cōcludens autem Ariſtoteles quę de aſtris dicta ſunt, dictū eſt (ait) ꝙ ſphęrica ſunt. [Hoc autem ⁊ paulopoſt diligētius oſtendet] ⁊ ꝙ non mouentur per ſeipſa tranſlatiuo vȝ. hoc motu, qui videẜ, de quo diſputabat, ⁊ liquet hinc ꝙ ⁊ non ſonare tāq̄ ſm ſe propoſitis congruum exiſtēs demonſtrauit, ⁊ etiam tāq̄ ex hoc, ꝙ non moueanẜ ratiocinatus eſt. Cooperatum autem ſibi fuit ad concludēdū aſtra non moueri, ex nō ſonare Pithagoricos (vt ait) aut neſcio quos [non eniȝ plane hoc de Pithagoricis dicit] videri neceſſarium eſſe, talibus corporibus lata fieri ſonuȝ. Si igitur mota neceſſe ſonare, ſi nō ſonant, neqȝ mouentur. Conſtat autē qualiter illis aſſequēs ſupuenit hoc dicentibus mota ipſa ſonare. Si ẜo neqȝ trāſlatiuo motu dicat quis ipſa moueri, neqȝ per corpora ſonatiua, nō amplius verū eſt dicere, ſi nō ſonāt, neqȝ mouentur. Nā ſphęras Ariſt. moueri dicēs, nō (ait) ſonare. Neqȝ argumētū voluit ꝙ nō ſonāt ipſe, ly [nō moueri] facit, ppea ꝙ in ipſis, ſed nō p aliud corpus tranſlatiue fit mot⁹. Et aſtra igiẜ ſi in ipſis cōſiſtr ſphęris moueanẜ, nō cogerentur ſonare, neqȝ ſi nō ſonāt, iam ppter hoc neqȝ mouentur. Et hęc de ipſis aſtris dicta ſint.

¶ De ordine aūt ipoſitū quo qdeȝ mō ſingula ponunẜ, ⁊ hęc qdē eē priora, hęc aūt poſteriora, ⁊ quō ſe hñt adinuicē elongationib⁹, ex his q̄ circa aſtrologiā cōſidereẜ. Diciẜ enim ſufficiēter, accidit aūt ſm rōnē fieri vniuſcuiuſqȝ motus elōgationib⁹, ⁊ hos qdē eē velociores, hos aūt tardiores. Qm̄ eni ſupponiẜ extremā cęli circulationē ſimplicē eē ⁊ velociſſimā, alioꝝ aūt tardiores ⁊ plures. Vnūquodqȝ eni ꝯfertur cęlo, ſm ſuiipſius circulum, rationabile iam quod quidem propinquiſſimū ſimplici ⁊ primę circulatiōi, in plu-

rimo

rimo tempore pertranſire ſuiipſius circulū, quod autem remotiſſimum, in minimo. Alio rum autem ſemper quod propinquius in plu ri, diſtantius autem in minori. Propinquiſſimum quidem enim maxime obtinetur, quod autem remotiſſimum omnium, minime propter diſtantiam. Intermedia autem ſm rationē iam diſtantię ſicut & oſtēdūt mathematici.

Co.38. ¶ Differentiā de cęleſtib⁹ neceſſarium erat, & de ordine ſm poſitionem ſphęrarum & aſtrorum dicere; quę quidem priora, & non erranti proximiora, & quę poſteriora, & terrę viciniora. Et adhuc etiam quomodo habent ſe adinuicem diſtantijs, vt ad terram comparatis, ex quibus & magnitudinum proportiones deprehendūtur. Hęc igitur (ait) & ex his circa aſtrologiam conſiderentur. Nam ibi de ordine planetarum, & de magnitudinibus, & elongationibus demonſtratum eſt. Anaximandro primo rationem de magnitudinibus & diſtantijs inueniente, vt Eudemus narrat, poſitionis ordinem in Pithagoricos referens primos. Magnitudines autem, & diſtantię Solis & Lunę vſque nunc notę ſunt, ab eclipſibus occaſionem comprehenſionis ſumentes. Et veriſimile erat, hęc Anaximandrum inueniſſe, & Mercurij autē, & Veneris ex cōparatione ad hęc, ſicut magnitudines & elongationes ab his, qui poſt Ariſtotelem cum maiori diligentia inuētę ſunt, & perfectiſſime ab his qui ab Hiparcho & Ariſtarcho, & Ptolomęo. Secūdum elongationum aūt (ait) proportiões accidit fieri motus, propter citius quidem moueri, quę terrę viciniora, ſicut lunā, tardius autem remotiora ſm proportionem elongationum. Hoc igitur merito ſuperinducitur ſermoni de ordine, & de elongationibus, dubitatio nē mouet iſte, propter quid citius mouent, quę circa terram, tardius autem elongata, & magis propinqua nō erranti ſphęrę, ſicut Saturnus quidem. 30. annos reſtitutus, Luna per mēſem circumeūte, & dubitatio ex duobus vtique ortum habebit ex magnitudine. ſ. Nam maius corpus citius fert propria latiōe, vt ipſe Ariſto. dixit. maius autem ſemper eſt quod continet eo quod continetur. Quomō igitur nō velocius magis exteriores ſm proportionem magnitudinis & diſtantię, imo cōtrarium tardius ferūtur, & etiā ob eas ad non erraticam appropinquationes vel elōgationē dubitare neceſſe eſt. Si enim velociſſimo motu omnium ſphęrarum inerrabilis ſphęra mouetur, conſequens proximiora ipſi citius moueri remotioribus ſm proportionē diſtantię. Et ſi terra imobilis ſm naturam eſt, tardiora oportebit eē, quę magis terrę propinqua ſunt quam quę magis diſtāt, & hoc eſt ſm proportionē diſtātię. Has igitur dubitatiōes artificialiter ſoluens dicit, quod inerrabili ſphęra vno & velociſſimo motu ab oriēte mota, & erraticis eodem & cōtrario, rationabile erat propinquiori quidem celerrimę circulationi in plurimo tempore pertranſire tāquam contraria ipſi circulatione obtenta & contra detenta & remotiſſimum omnium, minime obtentum propter diſtantiam citius aliqua moueri. Intermedia autem ſm proportionem iam diſtātię, ſicut etiam oſtendunt mathematici. Vt igitur vim paſſe a non erratica magis propinquę ei tardius mouent. Et quidem ſi vi, ſemper etiam prter naturam. Quare ambob⁹ motibus. ſ. eo qui ab oriente, quo cum nō errante circūferūtur, & eo qui ab occaſu. ſ. proprio ipſorum, vi & pręter naturam mouebūtur. Bene itaque ad hanc dubitationem obuiauit Alexander dicens, quod non erraticę velociſſim⁹ motus cauſa quidē eſt ſphęrę Saturni tardioris reſtitutionis reuerſiōiſque nō inuoluntarię quidē neque ipſi. Nā & eligeret vtique & vellet hęc. Nihil enim erat ipſis meli⁹ neque eligibilius tali diſpōne. Simul igitur ſm neceſſariū, & ſm optimū cauſę ꝯcurrūt. Neceſſariū enī nō qua violētum ſolum, & quia quidem optimum ſic habere voluntarię, ſed quia propter contra motam ex neceſſitate non eſt pręter naturam ipſis qui abinuicem motus ſunt eo quod non ſit aliquis mot⁹ ipſis pręter nām quia neque contrarium. Exiſtētib⁹ autē ipſis quibus mouētur omnibus ſm nām ſic vtique erūt, vt hi quidem ex ipſis fiant, hi autem abinuicem. Quare & de latione qua feruntur cum non erratica ſimul mote eadem dicendū eſt, quod neque hęc pter naturā ipſis. Forte aūt adhuc manet dubitatio, eſto enim neque vi neque pręter nām ſed voluntarie moueri abinuicē motibus. ergo nō oportebat ſemper & proprios habere motus ſm naturam ſphęras animatas exiſtentes, & operatione participantes, vt ipſe dicit. Si autem duo quidem ſunt motus quib⁹ mouentur, qui ab ortu & qui ab occaſu, cū qui ab ortu ſit nō erraticę, cum illa enim ipſo circūferuntur, cū autem qui ab occaſu eſt & ipſam a non errante obiectum habent & cōtra procedētem, quē vtique habebunt proprium ſm naturā motum. Quare ratio Ariſto. dubitationes quidem non ſoluit, quomō enim adhuc verum eſt maius corpus citius ferri propria latione, quomō etiam quod quidem proximus non erranti celerrimum habenti motum & magis cognatum. vz. ad ipſam exiſtens. Nam ſm ſubſtantię cognationem locorum aſſignata eſt appropinquatio, tardiorē habens motū, quod aūt imobili propinquum, velociorē. Hęc igitur nō ſoluit (vt eſtimo) ſed alias cauſam intellexit violētum non perfecte diffugientem. Etenim ab oriente motum cū nō errāte ſimul mota, & ſi alieno hoc mouentur, tamen nihil prohibet voluntarię ipſo ferri, quia & proprium motum, qui ſm proprium impetum ſit, non impeditum habent & ſm nām pcedētē, ac ſi neque ſil circūferrentur cum non erratica. Si autem qui proprius & ſm naturam tanquam contra eadem vincit quomodo ſine violentia erit. Niſi forte dicat quis propinquantes non erraticę inquantum quidem cognatę ad ipſam ſunt, proprium habere etiam ipſas ab oriente motum, & velocius ſemper ferri maiore in eadem proportione magnitudine exiſtēte & velocitate motus. Vna exiſtente omnium ſphęrarum in vno corporeo cęlo colligatione. Inquantum autem ſunt naturę contrariorę, quę quidem ad modicum in ipſam ſubeunt, propter manere magis in proprietate non erraticę ipſius quidem cognato motu citius mouentur, ſed motu ꝯtra motę naturę, tardius cientur tāquam neque ſincere aliqualiter ſm illam extantes, ſicut lunę ſphęra remotior a non errante non ſolo loco, ſed etiam ſubſtantia facta & propinquior generationi motu quidem inerrabilis ſphęrę tardius tāquam minor mouetur, contra delatione autem citius, tāquam ſi intelligeres in eo quod ſub luna conſiſtentiam ſubſtantię quandam ex aere egredientem in aere congeneum motum, qui ad ſurſum eſt velociorem magis quam exeuntis ab aere habet, cum autem qui ad deorſum eſt tardiorem, & cōſequenter proportionaliter cognationi ad aerem velocitatem habent, & tarditatem, nuſquam violentia apparente, ſed natura ipſa vtrumque habente. Sed huiuſmodi quidem, & ſm tranſmutationem, & ſm contrarietatem talis mixtio ſubſtantię exiſtit, ibi autem ſm pręceſſionem & ſubſequentiam, & ſpeciei variationē ſine contrarietate fit. Oſtēſum eſt enim, quod nō ſunt contrarij motus, qui ab occaſu & qui ab oriēte ſiūt propter quod & idē ſimul ambob⁹ poſſibile eſt ęqualiter his moueri motibus ſm vnam quādam naturam quę ſm proceſſus ſubſiſtit, ſi quidē dicit aliquid verū in maxime dubijs ſermo iſte. Sic enim magnitudinis ad velocitatem proportio ab his quę

Anaximander primus [illegible] ordi ſphærā.

ſurſuʒ vſqꝫ ad deorſum, vt in vno toto ſaluabitur. Et erraticorū iterum vt erraticus motus proprius ipſi inexiſtens, non amplius ſm magnitudinem habebit velocitatis proportionem, ſed ſm magis aut minus inſinuare erratici proprietatem. Alexander autē velociores quidem eē maiores ſphęras ſm ipſarum naturam, tardius autem ſuperiores moueri, tanq̄ a non erratica impeditas
Hic ordo planetarū falſus eſt.
perſuaſum habet ꝛ ex eo ꝙ Martis ꝛ Mercurij ſphęras, vt ait, ſuperiores exiſtentes q̄ ſphęra Veneris, ꝛ ꝓpter hoc maiores ęque velociter inuicem ꝛ cum ſphęra Veneris reſtituuntur. Non eni adhuc ſimiliter impeditę ab extrema circulatione minores propter diſtantiam ęque
Ecce ordiēs.
velociter mouentur cum maioribus ipſarum. Sed dicere quidem ſphęram Mercurij ſupra ſphęrā Veneris, aut ſcriptorum erit peccatū pro ſole Mercurium habēs, aut ſm antiquorum opinionem dictum eſt, ſm quem ꝛ Plato in Politico cunctiqꝫ regna in ſphęram redigit dicens. Sextam quidem deſuper eam quę Veneris ſcōam exiſtentem albedine poſt Iouem, ſeptimum autē Solē, ꝛ octauum Lunā, vt ſupra Venerem ordinet Mercuriꝰ. Q d autem Mercurius ſub Venere deꝑhēditur, ſignificant obſeruationes in quibus Mercurij ſtella ſubiuiſſe Veneris ſtel-
Ex coſm ꝛ oeligo planetarū ꝯprehendit aliundo ꝛ ordo ipoꝝ teſte Ptolomeo,
lam narratur. Oſtenſum eſt autem hoc, ꝛ a ratione elongationis Nam maxima diſtantia Veneris eadem aliqualiter oſtenſa eſt cum diſtantia Solis, tanq̄ prope Solem ſit Venus. Et maxima Mercurij aliqualiter prope minimā Veneris ꝛ Lunę maxima ꝓpe minimā Mercurij. Hęc enim oſtenſa ſunt in conſtructione Ptolomęi tranſlata proportione eccentricitatis aſtrorum in ꝓportionē eius quę ex centro terrę eſt. Sed hoc quidem vt dictum eſt, aut ſcriptorum vitium extitit, aut ſm antiquam ſphęrarum aſſignationem dictum eſt. Et ideo non multo ſermone indiget. Sed aliam cauſam Alexander dicit huius ꝙ propinquiora non erratice tardius reſtituuntur, ꝛ hmōi maiores eſſe ſuperiores ſphęras. Et ꝙ quidem maiores ſunt continentes, q̄ quę continentur patet, non deꝑhenſis autem ibi proportionibus elongationis ꝛ magnitudinem non eſt dicere, ꝙ cū magnitudinibus proportionales habeant velocitates. Quoniam enim Saturni quidem ſphęra in.30.annis reſtituitur, hoc eſt in mēſibus.360. Luna autem in vno menſe, ſupponitur vt in tipo, ſiquidem erat magnitudo Saturninę ſphęrę maior q̄ trecenta ſexagintuplū ſphęra Lunę, eſſet dicere ꝙ velocius ſphęra Saturni mouetur q̄ Lunaris, qd enim in ęquali tempore ꝑ maius ſpatium mouetur, neceſſe eſt citius moueri, maxime in his quę regulariter mouentur. Non ſolum autem Ariſto. ſed etiam Plato citius putat moueri quę per minores circulos mouentur q̄ ea quę per maiores. Dicit enim in Timęo. Scdm alterius itaqꝫ lationem obliquā eiuſdem latione ſubiectam orbes illi, partim ampliorem, partim anguſtiorem circulum peragāt. Et quę maiorem tardius, ꝛ quę minorem citius reuoluuntur. In politia autem cum dixiſſet de ordine ipſorum, ꝛ primam quidem ordinaſſet non erraticam, octauam autem Lunam, ꝛ intermedię alios inducit. Ipſorum autem horum celerrime quidem octauum, ſecūdo autem ꝛ ſimul inuicem ſeptimū, qꝫ, ꝛ ſextum, ꝛ quintū. Tertio autē, ait, procedere quartū, quarto autē tertiū, ꝛ quinto ſcōm. Sed Plato quidem pōt vtiqꝫ dicere velocius moueri inferiora ad tempus ſolum reſtitutionis reuerſioniſqꝫ aſpiciens, quia in minori reſtituūtur, nō aūt ꝛ ad magnitudinis ꝓportionem. Si enim magnitudinis ꝓportio, vt dictum eſt, ſuperexcedit ꝓportionē ipſius motus, poſſibile in minori tpe reſtitutū tardiorē eē. Ariſto. ho tanq̄ ipſo motu viciniorꝝ terrę velociori exiſte, ſic videt ſolonē dubitatiōis adinuenire. Si enim obtineri ꝛ ꝯtraueneri a nō erratica ſpm motū impedit, ꝛ tardiorē facit, conſtat ꝙ ſm ſe ꝛ nō ꝓpter reſtitutionē viciniorum terrę motus velocior eſt. Niſi forte dicat quis ꝙ maiorē circulationem velociorem exiſtem, ꝛ nunc etiam potētem quidē in ſeipſa ſimul reſtitui cū minori, non facit tamē apparere velociorē nō erraticę ꝑualētia. Et huius vtiqꝫ cām erit aſſignās Ariſto. ꝛ non huius ꝙ tardiores ſimplr ſint, quę ꝓpe nō erraticā ſunt, ſed huius ꝙ tardiores videntur q̄ ſint, debētes eni quātum ex ſeipſis ſimul reſtitui cū minoribus ſi ꝯtingat, tātum deficiūt a reuerſiōe, ꝓpter ꝑualentiā nō erraticę. Sic enim ꝛ rō incōcuſſa manet huius, ꝙ maiora citius ferunt ſm nām motu, ꝛ tālo vtiqꝫ eſſe maiora quāto ocius ciētur. Et neqꝫ icōueniēs eſt ſpēi alicuius idoneitatē talem eē, vt ꝓpter ipſos quidem non ſit hoc, ſed ꝓpter melioris ꝑualētiā tale fiat, ſicut ꝓpter ſeipm quidem finitā hꝫ virtutē, ſed ꝓpter Imobilem cām in infinitum eſt ꝛ mouet, velut ſi omnes ſphęres dicentes eodem motu qui ab oriēte moueri ſm ſubdeficiētiam, vt Saturnina quidem ſphęra ſimul reſtituat quotidie cū non erratica penes modicū ꝛ ſphęra Iouis penes plus, ꝛ ſic deinceps. Iſti multas dubitatiōes alias quidem effugiunt. Nā ꝛ motus ꝓportionalr habebit velocitates cū magnitudinibꝰ, ꝛ eiuſdē ſubę exiſtia eūdē facient motum, impoſſis aūt talis ſuppō oſtēſa eſt. Nam erratici circulationē ſm circulū fieri neceſſe eſt, ꝛ hūc ſemꝑ eūdem, ſiquidem ordinatus eſt ipſarū motus, vt ꝛ comꝑhēſibilis ſit. Hūc igit circulū in quo aiūt erraticoꝝ vnūqꝺqꝫ facere cū q ab oriēte motū ad occaſum, vtrū vnū parallelorū diceret, aut obliquum ad ipſos? Siquidem enim eſſet parallelorꝝ, nō oportebat ipſos fieri auſtraliores, ꝛ boreaIiores, neqꝫ ſm alium ꝛ alium locum oriſōtis oriri ꝛ occumbere. Si autē obliquū, neceſſariū erat vnumquodqꝫ erraticoꝝ aſtrorū, qualibet die apparere auſtralius, ꝛ borealius factū, veluti oia quę obliquū circulum circueunt ſm vnamquāqꝫ vniuerſi circulationē exceptis gradibꝰ quibus ſubdeficere videntur. hęc aūt ambo pręter euidentia ſunt. Eſt autem dignum attendere ꝙ ſm omnem ſuppoſitionem qua de ęquali curſu aſtrorum dubitat, quo modo continentes ꝛ cōtente ſphęrę, id eſt maiores ꝛ minores in ęquali tempore reſtituuntur, adhuc manet dubium. Siue enim ſm ſubdeficientiam aliquis ab eiſdem, ꝛ non erraticam dicit moueri, ꝛ erraticas, ſiue propinquas non erraticę ab ipſa obtētas tardius ferri, neutro modo ſaluatur in his ęqualis curſus magnitudinum ad velocitates proportio, neqꝫ propinquioribus non erraticę in ipſo, neqꝫ minoribus citius motis.

¶ Figuram autem vniuſcuiuſqꝫ aſtroꝝ ſphęricam maxime vtiqꝫ quis rationabiliter exiſtimabit. Quoniā enim oſtenſum eſt, quia nō nata ſunt moueri per ſeipſa, natura autem nihil irrōnabiliter, neqꝫ fruſtra facit, palam ꝙ talem figuram dedit imobilibus quę minime eſt motiua. Minime autem motiua ſphęra, propter nullum habere organum ad motum. Quare palam ꝙ ſphęrica vtiqꝫ erūt mole.

¶ Dixit quidem ꝛ iam ſphęrica eē aſtra, quia eiuſdem ſubſtantię ſunt cum cęleſti corpore, ꝛ quia ſphęrica ſunt, immobilia ipſa eſſe oſtendit tranſitiuo motu. Magis autem ex ſuppoſitione accepit ſphęrica ipſa eſſe, propter quod ꝛ ſic dixit. Adhuc autem quoniam ſphęrica aſtra ſicut ꝛ alij aiunt, ꝛ nobis conceſſum eſt. Non hypothetico autē ſimpliciter, ſꝫ copulatiuo quaſi illo, quū v ſus eſt merito Com.39.

pręſumptiorem

promptiores perſuaſionē adiecit per hoc [ſi vere ex illo corpore generis.] Ibi igitur ꝓpter motus cōmemorans, nunc principalr oſtendit, ꝙ ſphęrica ſint aſtra duobus vtens argumētis, quoꝝ 2m eſt duplex. Primū aũt eſt eo qꝺ non mouētur ſeorſum motu. Hunc aũt dicit eũ qui per ſeipſa tranſitiuū a loco ad locum, qualis eſt progreſſiuus. Sumēs igit̃ iterum dignitatē .ſ. naturā nihil irrationabilr facere, & prius oſtēſum habēs, ꝙ aſtra ſunt imobilia ꝑ ſeipſa tranſitiuo motu ſyllogiſmū efficit virtute ſic. Aſtra ſunt imobilia eo qui per ſeipſa tranſitiuo motu, q̃ talia nullum hñt organū ad talē motū, q2 nihil irrationabiliter facit natura. Quę aũt nullam organuꝫ hñt ad motus, tanq̄ nullā prominentiā habētia ſphęrica ſunt, quare perſpicuū eſt ꝙ ſphęrica vtiq; erunt aſtra ſm molem, hoc eſt ſm corpus. Sed ſi prius non moueri quidē tranſitiue ꝓpter ſphęricū eſſe, oſtendit ex diuiſione, proprium ſphęraꝝ motū conſiderās, nunc aũt ex non moueri oſtēdit ſphęrica eſſe quō non erit circularis oſtenſio. Dicũt igitur ad hoc ꝙ neq; non moueri per ſolā ſphęricitatem oſtēdit, neq; ſphęricitatē per ſolū non moueri. Sed illud & hoc per plures oſtēdit rationes. Et ꝑ̄ hoc / ait / Alexā. non eſt circularis oſtenſio. Sed quō hanc oſtēſionem facit non eſſe circularē ꝙ per alia argumēta eadem concluſio, cōcluſa eſt. Huius quidē enim ꝙ non euertantur rationes argumentuꝫ vtiq; erit, & cauſa ꝙ non per hęc ſola circularis, ſed etiā per alia demōſtratū ſit. Huius autē ꝙ non ſint circulares hę oſtenſiones, quō vtiq; erit hoc argumentuꝫ, vel cauſa. Forte igit̃ tanq̄ cōuertentia ſumēs Ariſto. ſphęricū & non habens organū ad tranſitiuū motum, ex quo ſequit̃ ex neceſſitate non moueri tranſitiue, merito ex vtroq; alterū oſtendit. Ac ſi quis ex partu lac habere ratiocinaret̃, & ex lac habere partū. Aut ex eo ꝙ animal rationale mortale, ꝙ homo, & ex homine diffinitionē. Nam quę ſic circulares oſtēſiones ſe habent, non ſunt abijciende. Attendere aũt opꝫ & ex his quē motum abnegat ab aſtris Ariſto. q2 eũ negat qui ſphęricis figuris incōueniens eſt per organa tranſitiua. Naꝫ tali motu minime motiuā eſſe ſphęricaꝫ figuraꝫ / ait / & cām apponit ꝓpter nullū habere organum ad motū, quoniā eum qui in ſeipſo motū ſphęricis conuenientiſſimū dixit, non ſolum cęli, ſed etiā aſtroꝝ, qñ hęc ſcripſit. Propter qꝺ & rationabiliter vtiq; videbitur totum cęlū ſphęricū eſſe, & vnūqꝺq; aſtroꝝ. Ad eum quidē enim qui in ſeipſo motum ſphęra figuraꝝ opportuniſſima eſt. Sic eniꝫ vtiq; & citiſſime mouebit̃, & maxime obtinebit eundem locum, ad motū autē q in ante eſt ineptiſſima erit. Nequaq̄ eniꝫ ſimilis his quę per ſeipſa mouent̃. Nihil enim dependēs habet neq; prominens, ſicut rectilinea. Et conſonant his & quę hic dicũtur, apparētem quidem hanc ſm locū tranſitionem dicente Ariſto. non per ſeipſa facere aſtra, cuꝫ autem qui in ſeipſis tanq̄ conuenienteꝫ ſphęricę figurę, plane dante. Propter qꝺ & ambo dicit de ſphęrica figura, & ꝙ nequaquam eſt motiua per ſeipſa tranſitiuo motu, & ꝙ ad eum qui in ſeipſo motum ſphęra figurarum eſt opportuniſſima.

¶ Adhuc autē ſimiliter quidem vnum & oia. Luna aũt oſtendit̃ per ea quę circa viſum ꝙ ſphęrica. Nō eniꝫ vtiq; fieret creſcens & deficiens ſm plurima quidē lunaris aut amphicircos, ſimul autem dicothomos. Et iterū ꝑ aſtralogica, q2 non vtiq; eſſent ſolis eclipſes lunulares. Itaq; ſiquidem vnuꝫ tale, palā ꝙ & alia aſtra ſimiliter vtiq; erunt ſphęrica.

¶ Hoc ſcḋm argumentū ſphęricitatis aſtroꝝ oſtenſiuū eſt, vtens & ipſum axiomate dicente ſilr habere ſm figuram vnūqꝺq; aſtroꝝ & omnia, ſiquidē ſimplicis eiuſdeꝫ ſubſtātię ſunt omnia. Si igitur luna ex illuminationibus ipſius quę vidētur ſphęrica oſtēdit̃, conſtat ꝙ etiaꝫ alia vtiq; erũt ſphęrica. Si enim non eſſet ſphęrica, ſed inſtar tympani ſi cōtingat, aut lenticularis, nō vtiq; fierent illuminationes tales, ita vt creſcens quidē / ait / & deficiens ſꝫ plurima quideꝫ cornicularis appareat, vel amphicircos ſemel aũt dicothoma. Sed ſiquidē dicothomam plenilunialē dixit, vt dicothomenon .i. ſecātem menſeꝫ in duo ipſam vocanit Aratus eo qꝺ in duo ſecat menſeꝫ, & alia conſonāt .ſ. ſepe lunularē apparere. Nam creſcens & deficiēs & amphicircos ſimiliter fit. Quoniā aũt paulo poſt dicothomā eaꝫ quę apud nos dicitur, nominat, qñ dicit. Lunam quidē vidimus dicothomā quidem exiſtentē, & ſubingredientē aſtroꝝ Martem, & occultatē eum quideꝫ ſm nigrum ipſius, exeuntē aũt ſm patens & fulgidū. Bene exponunt ly [ſemel dicothomā.] Nam creſcens & deficiens, & lunularis & amphicircos per tēpus maius fit. Eſt enim magis & minus in hac figura, ſed pūctale eſt ipſius tēpus, qꝺ quidē ly [ſemel] ſignificat. Sphęrici autem ꝓprie exiſtunt hę illuminationū figurę, quia hemiſphęrio ſemper illuminato, qñ quidē ſm eundē gradum exiſtens currit ſub ſole luna, quę quidē ad ſoleꝫ pars ipſius illuminatur, quę aũt ad nos, vmbroſa eſt. Abſcedēte aũt a ſole illuminatur ſemꝑ hemiſphęriū quantuꝫ deficit ab alia parte, tantū aſſumit de parte quę ad nos, propter qꝺ vſq; ad medietatē quidem lunularis apparet. Medietate aũt quę ſurſum, & medietate quę ad nos illuminata dicothoma videt̃. Qñ autē quadrata diſtantia diſteterit a ſole, hinc vſq; ad diametrū amphicircos apparet, ſed cum diametro diſteterit ab eodē, qꝺ quideꝫ ad nos totum hemiſphęriū hꝫ illuminatū. Quod aũt ſurſum vergit ſine lumine eſt, & iterū procedens ad ſolē amphicircos habet reſpectu noſtri, & dicothomū & lunulare, & in coniunctione vmbratile. Cauſa aũt eius qꝺ quidē dixi hoc eſt ꝙ hemiſphęriuꝫ ipſius ſemper illuminat̃ ſphęrica exiſtēte, vt & ſi tympani inſtar aut lenticularis eſſet in coniunctionibus, & pleniluniꝫ, ſilr vtiq; haberet ſicut & nunc, diſtans autē quantūcūq; a ſole ex vtraq; parte, nō adhuc lunularis / aut dicothoma / aut amphicircos eſſet, ſed totum illuminaret̃ qꝺ ad nos, q2 nihil opponeret̃ cū eſt inſtar tympani radijs. In lenticulari autē modica ea quę in medio prominentia exiſtēte, altera vtiq; fieret figura illuminationis. Deinde & aliam demōſtrationem ab aſtronomia addicit, ꝙ non vtiq; eſſent ſolis eclipſes lunulares ſicut nunc vidētur, ſi non ſphęrica eſſet luna, quę ſub ipſo vadit. Oſtenſum eſt eniꝫ ꝙ qñ ſphęra a ſphęra occultatur, tales fiũt ſectiones. Forte aũt & alia circularis obumbrātia, velut q̄ ſunt inſtar tympani & lenticularis lunulares abſciſſiones faciunt. Si vero mouētur circa ſua centra nō adhuc ſm omnem poſitionem inſtar tympani, aut lenticulares abſciſſiones facient.

¶ Duabus autē dubitationibus exiſtentibus de quibus merito vtiq; quilibet dubitabit, tētandū dicere qꝺ videtur, putantes promptitudinē magis dignā eſſe verecundia, q̄ȝ audacia, ſi quis propter phiaꝫ ſitare & paruas ſufficiētias diligit, de quibus maximas habemus dubitationes. Eſt aũt multis exiſtentibus rationibus non minime mirabile, ꝓpter quā cām non ſemꝑ plus diſtantia a prima latione, mo

Com. 40.

Aduerte ꝙ qñ luna ē cornicularis tūc lunule eſt qño fiat luna in dicit Ioā. grāma. homo phyñ. & Simpli. loco ꝺ q̄dratione circuli.

Sunt quinq; aſpect⁹ plane taꝝ: coniũct⁹, oppoſitio, trigon⁹, ſextilis, q̄drat⁹; ex his noſces ꝙ quādo luna hꝫ viciſſitudine luminū hꝫ.

uient pluribus motibus, ſed intermedia plurimis. Rationabile eniꝫ vtiqꝫ videbitur eſſe primo corpore vna lata latione, propinquiſſimũ pauciſſimis moueri motibus, puta duobus, habitũ autẽ tribus, aut alio aliquo tali ordine, nunc autẽ accidit contrariũ. Paucioribus eniꝫ ſol ⁊ luna mouẽtur motibus ꝙ̃ erraticorũ aſtrorũ quędam, quãuis longius a medio, ⁊ ꝓpinquius primo corpori ſint ipſis. Palam aũt hoc de quibuſdã etiam viſu factũ eſt. Lunam enim vidimus dicotbomã quidẽ exiſtentẽ, ſubeũteꝫ aũt aſtroꝝ Martẽ, ⁊ occultatũ quidẽ ſm̃ nigrum ipſius, exeuntem autẽ ſm̃ clarum ⁊ lucidũ. Similiter aũt ⁊ de alijs aſtris dicunt, qui dudum obſeruauerunt ex pluribus annis Egyptij ⁊ Babilonij a quibus multas credulitates habemus, de vnoquoqꝫ aſtrorũ. Et hoc itaqꝫ merito dubitabit vtiqꝫ aliquis ⁊ ꝓpter quam cãꝫ in prima quidẽ latione, tanta eſt aſtrorũ multitudo, vt innumerabiliũ eſſe videatur omnis ordo, alioꝝ aũt vnum ſeorſum vnũqꝺqꝫ. Duo aũt aut plura, non videntur in eadẽ fixa latione. De his quidẽ igitur quęrere bene ſe habet ⁊ ad eam quę ad plus intelligentiã. Et quideꝫ modicas habentes cauſas, ⁊ tanta diſtãtia diſtantes ab his quę circa ipſa accidentibus, tamen ex his contẽplantibus nihil irrationabile vtiqꝫ videbitur eſſe qꝺ nunc dubitatur.

Com. 41. ℭ Duas reſiduas dubitatiões de cęleſtibus maxime dubitabiles exiſtẽtes in veritate ꝓponit, quarũ p[a] talis eſt. Propter quid nõ erratica vna latione mota ꝓpinqſſima ipſi vltis ſphęra ſaturni non pauciſſimis mouet motib[us] ceu duob[us], ⁊ poſt illã tribus, aut ſm̃ aliũ numeroꝝ proportionalẽ ordinẽ vt ſemꝑ remotiora pluribus moueãtur, ſed ꝯ̃rium accidit. Sol enim ⁊ luna inferius alijs exiſtentes. Nam ⁊ ipſe ſolẽ proxime ſupra lunam ſupponit ſicut ⁊ Plato, paucioribus mouentur motibus ꝙ̃ quędam erraticoꝝ aſtroꝝ. Naꝫ ſimpliciſſimus quidẽ in erraticis ſolis motus eſt, ꝗ aũt lune alijs ſimplicior, quãuis oportebat ſuperiores remotias exiſtentes a medio ⁊ propinquius nõ erratice quã primũ corpus vocat, ſimpliciores ſole ⁊ luna hic motus. Et ꝙ alijs inferior ſit luna oſtẽdit ex narratis ipſius ſubcurſibus, quoꝝ vnũ ⁊ ipſe ſe vidiſſe ait. ſ. ſub marte. Nam cũ eſſet dicotboma ſubiuiſſe ait ſtellam Martis ⁊ occultatũ quidẽ ipſum fuiſſe ſm̃ nigrũ ipſius exiuiſſe aũt ſm̃ ſplendidum tanꝙ̃ creſcentẽ ipſam eſſe dicotbomaꝫ. Sed hoc quidẽ ipſe vidit. Et circa alias ſtellas idem accidens priores obſeruauerunt Egyptij ⁊ Babilonij vt multe ipſoꝝ de vnoquoqꝫ aſtrorũ, obſeruationes tradite ſint. Deinde ⁊ ſecundã dubitationẽ adducit ꝓpter quã quidem cãm in nõ erratica quidẽ tanta eſt aſtrorũ multitudo vt innumerabiles eſſe videantur. In hoc enim rationẽ magis deficere putat. In vnaquaqꝫ aũt ſphęrarũ quę ſub ipſa non videtur plus vno aſtro exiſtere. Et nunc ad excedens qꝺnis aſpiciens ⁊ terribileꝫ ipſam eſſe ꝓpter magnitudinẽ dubitationũ reputans conſolatur dicens. De his itaqꝫ quęrere quidẽ bene hꝫ ⁊ eam quę ad plus intelligentiã ſuſcipere ꝙ̃ magis expetere. In hoc enim rationẽ magis deficere putat Alexan. ꝙ ſuppleatur, huic magis concordans eſſe videtur, forte aut nõ truncatim ⁊ defectibiliter ſermo dictus eſt. Neqꝫ enim cõſueuit Ariſto. quãuis breuiloquus ſit defectiue enũciare, ſꝫ maxime intelligentes ait oportere talia quęrere ⁊ non quoſcũqꝫ. Item non negligere, quãuis exiguas paucaſqꝫ habeant cauſas de ipſis, ⁊ plus ea quę ſm̃ locum diſtantia, vt dixit alibi ab his, quę circa ipſa accidunt diſtẽnt. Attamen ⁊ ſi hoc ſic ſe habeat ex dicendis ratiocinationibus non vtiqꝫ abſurdũ videbitur ꝙ nunc dubitatur.

ℭ Sed nos vt de corporibus ſolũ ipſis ⁊ vnitatibus ordinẽ qdeꝫ habentibus, inanimatis aũt oino medicamur, opꝫ autẽ tanꝙ̃ participantibus exiſtimare actione ⁊ vita, ſic eniꝫ nihil videtur pręter rationẽ eſſe accidens. Videtur eniꝫ optime quidẽ habenti exiſtere ꝙ bene ſine actione ⁊ ꝓpinquiſſimo, aut per paucã ⁊ vnã. his autẽ qui lõgius per plures quemadmodũ in corpore, hoc quidem neqꝫ exercitatum bene habere, hoc aũt modicũ deambulans, hoc autẽ ⁊ curſu indiget, ⁊ lucta, ⁊ confricatione. Iterũ aũt alteri neqꝫ qñocunqꝫ laboranti hoc vtiqꝫ adhuc exiſtet bonũ, ſed alterũ aliud. Eſt aũt dirigere difficile, aut multa, aut multoties, puta mirios aſtragalos chios facere difficile, ſed vnũ aut duo facile. Et iterum qñ hoc quidẽ indiguerit, huius grã operari. hoc autẽ alterius ⁊ hoc alterius, vnumqꝺqꝫ vno aut duobus adipiſci facile, quãto autẽ vtiqꝫ per plura difficilius. Propter qꝺ opꝫ putare, ⁊ actionẽ aſtrorũ eſſe talẽ qualis quidẽ animaliũ, ⁊ plantaꝝ. Etenim hic hois plurimę operationes, multoꝝ enim eoꝝ quę bene poteſt adipiſci, quare multa operatur alioꝝ gratia. Quod aũt vt optime habẽs nihil indiget actione, etenim ipſm̃ qꝺ cuius gratia actio etiã ſemper eſt in duobus, cum ⁊ cuius gratia ſit, ⁊ ꝙ huius gratia alioꝝ animaliuꝫ pauciores, plantarũ autẽ parua quędã ⁊ vna forte, aliud enim vnum aliquid eſt quo ſortiretur vtiqꝫ, quemadmodum ⁊ hoc, aut ⁊ alia omnia pręuia ſunt ad optimum.

ℭ Hęc quidẽ vſqꝫ nũc de duabus dubitationibus dicta ſunt. Hinc autẽ ad ſolutionẽ dubitationis prioris adorſus cãm, primo dicit per quã dubitabiliſſimus ſermo videbitur, ⁊ ꝙ non ꝓpter id qꝺ quęritur, ſed ꝑ inquirentes, vt enim de corporibus ⁊ animatis ipſis ⁊ vl'r de vnitatibus l numeris ordinẽ ſolũ habẽtibus adinuicẽ, inanimatis aũt oino exiſtẽtibus ſic de cęleſtibus ratiocinãtes inſolubilẽ dubitationẽ putamus. Nam eſſet vtiqꝫ inſolubilis ſic ſe habẽtibus, neqꝫ vna ab ipſis occaſione ad ſolutionẽ inuenta. Opꝫ autẽ vt de animatis ipſis ratiocinari rationalẽ animã habẽtibus, vt ⁊ actiõe, ⁊ vita actiua participẽt. Nam facere quideꝫ ⁊ de irrationabilibus aialibus Com. 42.

In Timeo ⁊ in li° de mundo Ariſt. aut Nicola° peripatetic° triſte ait, aut Theophra. vt Apulei° ſinuat.

predicamus ⁊ de inanimatis corporibus, agere aũt proprie ⁊ de aīabus rationabilibus p̄dicamus. Si igit̃ ſic intelligimus ſe hñtia nihil p̄ter rõnem videbitur eſſe circa motus cęleſtiũ corpoꝝ, quia enim actiua hęc ſunt. Oīs autẽ actio ꝓ motũ boni gratia ſit cõſtat, ⁊ optime quidem ſe hñti vel ipſo bono exiſtẽte vel contiũcto ſm ſubſtantiam ei ꝙ ſuapte natura bonũ, veluti primũ mouẽs, talis autẽ valde honorabilis intellectus ſine actione ⁊ motu eſt ⁊ hȝ per ſe bonũ, aut vt ipſe ait, hęc quidẽ hñt, hęc aũt participant bono proxime, ꝓpinquiſſimo autẽ per paucũ ⁊ vnum motũ ineſt bonum, ſicut nõ erratice, remotioribus aũt per plures in planetis, hęc autẽ neq; ſortiri imediate poſſunt illud, ſed amãt appropinquare his q̄ ſortiuntur ſicut terra, ⁊ ꝓꝑ hoc imobilis eſt, aut ẽt ſub luna omne, ſi quidẽ ſuper rectã imperfectoꝝ exiſtẽtiũ eſt, qui autẽ circulariter mouetur ignis, ⁊ extremus ignis ſimul cum cęlo circũfertur. Deinde exẽplo vtẽs corpore ⁊ ſanitate, hoc quidẽ, ait, corpus ⁊ ſine exercitatione bene hȝ ꝓꝑ optime cõſtitutũ eſſe, ꝙ quidẽ ꝓportionabiliter ſe hȝ ad imobile, hoc aũt paruȝ deambulans, ꝙ quidẽ non erratice aſſimilauit, hoc aũt pluribus indiget exercitijs ad ſanum eſſe ceu curſu ⁊ lucta, ⁊ ea exercitãdi obſectatione luctando. Talis enim motus eo qꝺ in puluere exercitant̃ paleſtrui, hoc autẽ tanq̃ erratico ꝓportionale aſſumptũ eſt, extreme aũt diſpoſito neq; quantũcũq; laboranti ſincerũ ſanitatis bonũ ineſt, qꝺ quidẽ ei qꝺ ſub luna aſſimilauit non potẽti imediate participare diuina bonitate, ⁊ ꝓꝑ h̄ non moto per ſe. Sentiẽs aũt adhuc defectiue rõnem habere, nõ enim eſſe dictã cãm in erratico diuerſitatis ꝓpter qꝺ luna quidẽ ⁊ ſol paucis mouẽtur motibus, ſupiora autem pluribus, ſupplet qꝺ deficit dicens, honorabiliora plura agere vt multa quę bene poſſunt ſortiantur, ⁊ his magis ꝯuenire multa vt ſepe dirigere, qꝺ quidẽ eſt difficillimũ veluti decẽ milia talos chios iacere difficillimũ eſt ladẽti ad talos vel talos iacere choos. Scribit̃ enim ⁊ ſic tanq̃ magnis talis in ambabus inſulis factis nõ ſolũ difficile, ſed ẽt impoſſibile eſt, ſed vnũ vel duo facile. His autem ſortioribus cõuenit ⁊ per plura ꝑfectiſſimũ bonũ ſortiri veluti ſi hoc quidẽ oporteat huius gratia facere, hoc aũt alterius vt l̃ras addiſcere vt queat diſciplinis mathematicis participare, ⁊ hoc ꝓpter philoſophari, ⁊ hoc ꝓpter aſſimilationẽ ad diuinũ. Etenim in vno quidẽ aut duobꝰ facile eſt etiã debilius ſortiri, quanto aũt vtiq; per plura difficilius. Dicit igit̃ in generabilibus aīalibus humanę actiões plurimę ſunt, ꝓpterea ꝙ multa hęc quę bene poteſt hõ ſortiri, qui ẽt multa agit, ⁊ alioꝝ gratia ciuiles cãs tractat illoꝝ bonũ in ſeipſum transferrẽs, ſic opȝ putare ⁊ aſtroꝝ actionem ⁊ motum magis diuiſum eſſe ſepe ab alijs vt poſſit ſortiri plura bona, nam ⁊ homo honorabilior eſt alijs animalibus eo ꝙ plura agat. Erit autẽ vtiq; ratio tota talis cum quidẽ honorabiliora ſint quę pluribus mouẽtur, vt plura dirigant pluribus mouent̃. Dicit aũt viliora eo ꝙ nequeunt per ſimplicem motũ optima ſortiri, vt ſiue eiſdẽ cõtraria ſiue ȝrys eadẽ inſint nõ deficiemus in ſoluẽdo, ſed cõgrue rebus cauſas aſſignabimus. Dicit ergo hęc Ariſto. non derogans dignitati dictorũ, dubius eſt ſermo, ſed occaſiones dans ſolutiones ſm quas ſiue honorabiliora minus euidẽtia nõ mirabimur ſiue viliora, cum dixiſſet aũt de hoĩe ꝙ multa agit ⁊ ſic multa vt alioꝝ gratia agat, vt non hoc optimũ ꝙ exiſtimet adiecit. Forte autem optime habẽti nihil opus eſt actione, ⁊ cãm appoſuit magis aũt ⁊ totam demõſtrationẽ dicẽs ꝙ optime hñs, hoc eſt qꝺ cui eſſe, hoc eſt qꝺ cuius gratia cętera fiunt. Nam optimũ quoq; oĩum finis ẽ, illud 7o, cuꝰ gratia, oĩa agere aliud eſt ab illo ꝙ eſt gratia illius. Et hanc itaq; protenſionis cãm induxit dicens, actio enim in duobus eſt qꝺ ⁊ cuius gratia eſt, ⁊ ꝙ huius gratia. Si enim omne agens ꝓpter boni deſideriũ agit qꝺ agit, aliud vtiq; erit bonũ, ⁊ aliud qꝺ agit. Concludit̃ ergo in ſcḋa figura ꝙ optime ſe hñs non indiget actione, ſi quidẽ optime ſe habens ſit, cuius gratia, agẽs aũt non eſt qꝺ cuius gratia, ⁊ cũ dixiſſet in medio quę de optimo copulat ei qꝺ de hoĩe dictũ fuit, hoc. ſ. alioꝝ aut aīalium pauciores ⁊ cętera. Paruam aũt dicit plantaꝝ actionem ⁊ vnã eam quę circa alimentũ forte tanquã non potẽtibus ipſis in multis dirigere, cõius aũt operationẽ plante actionẽ vocauit, quẽadmodũ ꝓprie actio ſm rationem operatio eſt. Quod aũt ſequit̃, aliud enim vnum aliquid eſt qꝺ ſortiret̃ vtiq;, aliud non de plantis, dicet vtiq; ſed vt̃ de agentibus aliud, vnũ aliquid eſt agenti propoſitum qꝺ ⁊ ſortiret̃ vtiq;, ſicut ⁊ homo his quę ſibi proponunt̃ pluribus exiſtẽtibus, aliud ſi ⁊ nõ vnum eſt, ſed plura q̄ ꝓponuntur, ſicut ⁊ homini, attamen multa hic pręuia ſunt ad optimum, eo ꝙ oĩa ad illud tendunt, ⁊ ꝓꝑ illud eligibilia ſunt, ꝑȝ enim hoc, ſed aliud vnũ aliqꝺ eſt, ⁊ in plantis dicũ eſſe ad id, paruã quedã ⁊ vna forte aſſignatũ, ⁊ dicẽs ꝙ aliud enim vnũ aliqꝺ eſt bonũ plante qꝺ ſortiet̃ vtiq;, ſicut ⁊ hoc vnuſquiſq; multoꝝ ſui ipſius honoꝝ, aut ⁊ ſi multa eſſe videãtur, quę ipſius bona veluti, nutriri, augeri, generare, oĩa pręuia ſunt ad vnum ipſius ⁊ perfectiſſimum bonũ inſitum naturaliter ad humanum.

¶ Hoc quidem igitur hȝ ⁊ participat optimo, hoc aũt attingit prope ꝓpter paucos motus, hoc autẽ per multos, hoc aũt neq; adipiſcit̃, ſed ſufficiens ad prope extremo venire, puta ſi ſanitas finis, hoc quidẽ vtiq; ſemper ſanum eſt, hoc quidẽ extenuatũ, hoc autẽ currens ⁊ extenuatum, hoc aũt ⁊ aliud aliquid operans currẽdi gratia, quare plures motus. Alterum aũt non põt ad ſanari peruenire, ſed ad currere ſolum, aut extenuari, ⁊ horũ alterũ finis ipſius. Maxime quidẽ illo ſortiri fine optimũ omnibus, ſi aũt non ſemꝑ melius erit quãto vtiq; propinquius ſit optimo. Et ꝓpter hoc quidẽ terra totaliter non mouet̃, ꝓpinqua autẽ paucis motibus, non enim attingunt ad extremũ, ſed vſquequo poſſunt ſortiri diuiniſſimo principio. Primũ aũt cęlũ confeſtim ſortitur per vnum motũ. Quę autẽ in medio primi ⁊ extremorum attingunt quidem, per plures autem attingunt motus.

¶ Cum dixiſſet ꝙ opȝ de cęleſtibus non tanq̃ de inanimatis, ſed tanq̃ de animatis ⁊ actiuis rõcinari ⁊ tradidiſſet diꝑſas agentiũ ad ꝓpoſitum veniens ſolutionẽ dubitati aſſignans, vt quidẽ Alexã. dicit p̄dicto ad cauſam aſſignationẽ veniens. ſ. qꝺ habẽtibus ſe quidẽ optime non eſt opus actione. Alijs autem paucis opus eſt ad ſortiendũ oppoꝛtunũ, alijs aũt pluribus. Forte aũt miſcet ſecundã determinationẽ. ſ. ſpaciũ motũ non ſemꝑ meliorẽ, ſed ẽt deteriorẽ oſtendens eſſe q̃ amplior. Dicit ergo entium, neq; primũ indiget actione, neq; extremũ, extremũ quidẽ quia neq; proxime ſortit̃ finẽ. Primũ autẽ qꝛ non diſtinctum eſt a bono, ſed ſm ſui ipſius ſubſtantiã hȝ ipſum ⁊ participat ipſo, ⁊ erit vtiq; illud habere quidẽ, dicens de ſupſubſtãtiali bonitate ⁊ vno illud, participare autem, de Com. 43.

intellectu qui ꝓxime vnitus eſt bono ⁊ participat bono ipſo. Q ͦ quidē aliquid pręmiſſum ſm̄ ſui ipſius ſubſtātiaꝫ habere dicit̄, ꝙ aūt ab alio accipiēs participare. Q ͦ eniꝫ intelligat aliqd ⁊ ſupra intellectū ⁊ ſupra ſubſtantiā Ariſto. manifeſtās eſt in calce libri de oratore plane dicens ꝙ deus aut intellectus eſt, aut ⁊ aliquid vltra intellectū. hoc aūt per paucos motus pertingere ad ſui ipſius fineꝫ. Duplex aūt finis, hic quidē oīuꝫ optimus ⁊ perfectiſſim⁹, hic aūt partialiſſimus, ⁊ exiguus motus duplex, hic quidē vt connecteris multitudinē motuū etiā in ſeipſo, ⁊ ꝓpter hoc cōi ⁊ toto fine participans, hic autē pars exiſtēs multoꝝ, ⁊ ꝓpter hoc ⁊ ad partialē extenſus, ⁊ cōſtat ꝙ hic quidē melior eſt multis motibus, hic aūt deterior. Quare ꝙ pluribus actionibus ſortit̄ finē medium vtiqꝫ erit eius ꝙ paucis aſſequitur, ⁊ per hoc ſoluit̄ dubitatio, ꝓpter quid eniꝫ nō erratica vno motu mota q̄ remotiora ab ipſo ſol ⁊ luna paucioribus motibus mouētur q̄ ſuperiora, ⁊ magis ꝓpinqua non erratice, hęc autē pluribus ga eorū /ait/ quę paucis motibus mouētur, hęc quidē meliora ſunt his quę mouentur pluribus, hęc aūt deteriora. Dictū eſt aūt quę ⁊ quō. qd aūt extremuꝫ neqꝫ cōtingit imediate ſortiri finem ꝓpter qd neqꝫ mouetur, ſed ſufficit ipſi prope venire. Deinde per exemplūꝫ ſanitatis explanās dicta in quo primū per extenuationē fine ſuperfluitatibus fieri ſignificat, ⁊ cum dixiſſet ꝙ optimus eſt perfectiſſimo finē ſortiri, ſi aūt non hoc, vt q̄ propinquiſſime illi adaptat iam ꝓpoſita dictis ab extremis ad prima ꝓcedens, ⁊ tunc media aſſumens, ꝓpter hoc eniꝫ ait/ terra quidē totaliter non mouet̄, non ꝓpter eandem cām habēs imobilitatē ꝓpter quā qd bonuꝫ ⁊ qd cuius gratia, illud quidē enim erat qd cuius gratia mouet̄ quę mouent̄/ ⁊ non oportebat ad ipſum moueri. Terra autē extrema exiſtens non eſt nata illo imediate participare, ſed ⁊ qd eſt propinqua his quę illo proxime participāt, vt poſſibile ſibi ⁊ illud trāſumit. Quę aūt prope terram paucis motibus mouent̄, ꝓpterea ꝙ non pertingunt ad extremū finē. hoc eſt ad primū, ⁊ quidē omnino ꝑfectuꝫ bonū diuiſa ab illo, ſed vſqꝫ ad tātū mouent̄ vſquequo poſſunt participare diuiniſſimo principio, poſſunt autē particulariter. ⁊ ſi quidē dicit terrā proprie terraꝫ, prope vtiqꝫ eam eſſent ſupra terrā ſub lunaria elementa. Si autem terrā dicit omne qd ſub luna prope vtiqꝫ erit dicere lunam ⁊ ſolē quę paucis mouētur motibus, ⁊ hoc magis conueniens dictis, de his enim ⁊ dubitatio mota fuit ꝑꝑ qd inerrabilis ſphęra vno motu mota nō remotiora ab ipſis pluribus ſemper mouent̄ motibus ſol ⁊ luna, ſed hi quidē paucis, media aūt pluribus. Si igitur illud paucis motibus non de ſole dicit ⁊ luna deficiet vtiqꝫ ſolutioni dubitationis qd principaliſſimū eſt, ſi aūt de ſole ⁊ luna dicit, citius videt̄ hoc, non enim pertingit ad extremū niſi forte hoc dicat, qꝛ nō adequat̄ illius omnimode perfectioni, qꝛ qd participat primo principio ſm̄ ſui ipſius menſuras plane dixit. Nā vſquequo /ait/ poſſunt, participant diuiniſſimo principio. Primū /ait/ cęlū, mox hoc eſt imediate ſortit̄ primū principiū per vnū ſpē motum, qꝛ hic vnus omniū motuū eſt cōtentiuus, ⁊ generatiuus, ⁊ cōtinuatiuus. Primo enim motū primū cęlū perfectionem imobilis per perfectū motum imitat̄. Et ꝙ quidem eſt illud ſm̄ ęternitatē, ſemꝑ hoc fit, hoc diceret etiā Plato ſm̄ enim oē tēpus diuiſerunt eoꝝ, quę ſub ipſo arridet charūqꝫ eſt, ⁊ diuinis fabulis acquieſcere, intelligat ⁊ in his poſt primū cęlū ſaturnū diſgregationē incipere ⁊ partitionē. Sed hęc quidē in alijs, quę autē in medio /ait/ primi ⁊ extremoꝝ primuꝫ quidē non erraticū cęlū dicit, extrema aūt ſoleꝫ ⁊ lunā, hęc enim extrema diuini corporis ſunt. Quę igitur in medio horū /ait/ totaliora exiſtentia, pertingunt quidē magis q̄ extrema ad perfectionem principij, per partitionē aūt motuū ꝑtingunt, ⁊ nequaq̄ motu vt primū cęlum, ⁊ per plures igit̄ vnum partientes perfecte, ꝓpter qd ⁊ pertingere dicunt̄, vbi ⁊ vnus mot⁹ reducit. Eteniꝫ videt̄ Ariſto. oēs cęleſtes motus cōſiderans, eos, qui vniuerſitatē manifeſtant imobili vnitateꝫ inuenire, non erraticā quidē vno motu motā oīum contentiuā, ⁊ poſt ipſam oēs alias particulariter, ſolē autē ⁊ lunā non oibus, neqꝫ eniꝫ ſtationes, neqꝫ retrogradationes, neqꝫ apparitiones diuerſas iſti vident̄ facere, neqꝫ ꝓceſſiones, ⁊ cōſecutiones, ꝓpter qd ⁊ ſimplicioib⁹ ſuppoſitionibus contenti fuerunt aſtronomi apparentium cauſas aſſignātes, partiales motus ſupponens, ⁊ per aſſimilationē ad bonū factos. Primū quidē cęlum per vnuꝫ ꝑfectū motū proxime ſortiri perfectam aſſimilationē ad imobile inquit. Sphęras aūt, poſt ipſum per oēs particulares motus ꝑtingere ad perfectā ſimilitudinē, ſolē autē ⁊ lunam non oibus mota motibus quantū quo ad poſſe eadē participant. Sic quidē Ariſto. ſolutionē dubitationis dedit, cedens dubitationi ⁊ cōcedens planetas, multis ſpē moueri motibus ꝓpter apparentes ipſoꝝ non ſoluꝫ directiones/ ſed ⁊ retrogradationes/ ⁊ ſtationes/ ⁊ apparitiones diuerſas / ⁊ anteceſſiones / ⁊ cōmitationes/ ⁊ multimodas irregularitates, ꝓpter has enim ſaluari plures ſm̄ vnūquēqꝫ motus aſſumunt, alij qdē eccentricos ⁊ epiciclos, alij autē cōcentricos reuoluētes vocatas ſupponentes, verus autē ſermo/ neqꝫ ſtationes ipſoꝝ aut retrogradationes ipſoꝝ/ neqꝫ appoſitiones aut ablatiōes ipſoꝝ in motibus ipſoꝝ ſuſcipit. Et ſi ſic videant̄ moti, neqꝫ hypotheſes tanq̄ ſic ſe habētes admittit, ſed ſimplices ⁊ circulares ⁊ regulares ordinatos motus ⁊ ſubſtātia ipſoꝝ argumentans oſtēdit, non potens/ aut per certitudinē attingere/ qualiter ipſis diſpoſitis. phantaſia ſolum eſt ⁊ non veritas, accidētia diſe[illegible] inuenire quib⁹ ſuppoſitis per regulares ⁊ ordinatos ⁊ circulares motus, poterunt ſaluari, quę circa motus eoꝝ, quę dicūtur erraticę ⁊ apparentiū. Et primus gręcoꝝ Eudoxus/ Cnidius/ vt Eudemus in ſcd̄o aſtrologicę hiſtorię meminit eſt ⁊ Soſigenes ab Eudemo hoc accipiens dr̄ tetigiſſe tales ſuppoſitiones Platonis. vt/ ait/ Soſigenes problema hoc faciens his qui circa hoc ſtuduerūt, quibus ſuppoſitis regularibus ⁊ ordinatis motibus, ſaluētur, quę circa mot⁹ planetaruꝫ apparent. Si igitur ſuppoſitiones ſunt plures ſm̄ vnāquāqꝫ erraticarū pluriuꝫ exiſtentes corpoꝝ motus, ⁊ nō vt ſm̄ veritatē ita exiſtentes oſtēdunt̄, vt ſignificat, aliū aliter ipſas ſupponere, quę neceſſitas eſt vt ſm̄ veritateꝫ pluribus exiſtentibus corporibus circa vnumquodqꝫ erraticoꝝ, ⁊ ꝓpter hoc pluribus motib⁹ ſit cauſam quęrere, ꝓpter qd propinqui non erraticę planetę pluribus ferunt̄ lationibus q̄ extremis. Forte, autē ſi opꝫ audere totaliter nos tales facere cōparationes nō ad locorum dr̄ios dignitates ipſoꝝ determinare neceſſe eſt, ſed ibi dicere vnūquodqꝫ ordinatū eſſe, vbi opportunū erat vniuerſo. His igit̄, quę ſub luna non habētibus ꝓpriuꝫ lumē ſed extrinſecus illuminatis merito dicet vtiqꝫ quis, ꝙ duo mūdi luminaria ſuper ipſum ꝓxime ordinata ſūt ſimplicitatē forte motuū ſm̄ melius cōpoſiti habentis. Plato quidē in legibus videt̄ dicere qd apparent quidē ſic varie moti planetę, non aūt ſm̄ veritatē ſic mouētur, In Timęo aūt magis diuerſum ipſoꝝ motū eſſe concedit tanq̄ medija exiſtentibus inter oino ordinata ⁊ oino inordinata, ⁊ ꝑꝑ hoc ordinatā habēt irregularitatem, ꝑꝑ qd ⁊ in legibus clamat cōtra ꝑdicātes de ipſis ſolū errorem ⁊ nō putantes cuā hoc ordine participare ⁊ eſſe ſm̄

naturã ipſis. Q͞m aũt Alexãder in his impudẽter inanimata quatuor elementa ait, q̄ ſub luna ſunt ⁊ actioni expertia, quis nõ vtiq; mirabitur, ſi q̄ quidẽ ex minima ipſorũ parte cõpoſita aĩalia ſunt aĩata quotidianã habentia ſubſtantiã, ⁊ ad breue valde cõſiſtẽtes, tante autẽ vniuerſi partes eterne exiſtentes vniuerſitatibus non vtiq; aĩa a cõditore honeſtata decorataq; ſunt, nam ⁊ ſi ſimplicia eſſent, non eſſet neceſſe, inaiata eſſe, ſiquidẽ ⁊ celum ſimplex exiſtẽs magis animatũ eſt, quãdo quidẽ ⁊ horũ vnũq̄dq; ex quatuor cõpoſitũ ſm̄ predominiũ vnius eſt hoc, qḋ dicit. Si aũt ꝓpter hoc actione non participant, q2 non aliud / aliud operat, ſicut particularia aĩalia, ⁊ celũ eundẽ habebit ordinẽ operationũ. Si aũt q2 ſꝫ locuꝫ immobilis eſt terra, ꝓpter hoc ſine vita ipſa videt, ⁊ inanimata. Primo quidẽ igitur vereri opꝫ ſi plantas quidẽ q̄ a terra viuificant, viuere dicimus, ⁊ animata eſſe, ipſam autẽ terrã ſine vita ⁊ inanimatã. Deinde viuere dicens aſtra Ariſt. ⁊ intellectũ in ipſis ⁊ animaꝫ poſuit ſm̄ locum ipſum moueri, ⁊ ſi ſtet terra baſis vniuerſi exiſ, eandẽ habebit actionẽ ⁊ operationẽ, vt enim moueri vitaliter, ſic ⁊ ſtare vitaliter actio eſt ⁊ operatio animata propter qḋ celeſtia quidem mouẽtur, terra autem ſtat.

℄ De dubitatione aũt quare ſm̄ primã quidẽ vnam exiſtentẽ lationẽ magna multitudo cõſtat aſtrorũ, aliorũ autem ſeorſuꝫ vnũquodq; accepit ꝓprios motus, ꝓpter vnum quidem vtiq; quis prio rõnabilr exiſtimabit hoc exiſtere. Intelligere eniꝫ opꝫ vite ⁊ principij vniuſcuiuſq; multã excellentiã eſſe prime ad alias.

Cō.44. ℄ Duas cũ premiſiſſet dubitationes, ⁊ ſoluiſſet primã, trãſit ad ſecũdã, q̄ querit, ꝓpter qḋ non erratica quidem vna exiſtẽs ſphera, ⁊ vna latione mota tantã habeat multitudinẽ aſtrorũ vt innumerabilis videat ab oĩbus, vno motu, eo qui nõ erratice eſt motis. Eorũ aũt, q̄ dicũtur erratice vnũquodq; propriũ motũ accepit ſm̄ ſpheram in qua ipſum ſolũ eſt. Hanc igit dubitationẽ tribus, aut duobus argumẽtis ſoluens. Primũ dictum ab excellẽtia accipit quã non erratica hꝫ ad alias ſpheras, ſi enim oẽs ⁊ vitã ⁊ principalẽ dignitatẽ haberẽt intelligere opꝫ multam excellẽtiam ipſius ⁊ vite ⁊ principij prime ad alias. Inſinuat autẽ excellentiã virtutis imediata cognatio ad primã facientẽ ⁊ motricẽ cauſam, ⁊ q͞ oĩum aliarũ eſt cõtentiua, ⁊ ſecũ fert alias, ⁊ adhuc etiã q͞ per vnũ ⁊ ſimplicem motũ ⁊ fere non tẽporalẽ ſi quis recogitat magnitudinẽ integrũ ſortit perfectiſſimũ bonũ, vt forte vtiq; quis iuſtius ꝯtrariũ miraret ſi tanta ſuper late ꝓportione, tũ numerũ alicuius virtutis habeat ad alias quorũ multitudo eorũ, q̄ ab ipſa mouent, aſtrorum ad vnumquodq; eorum, q̄ in aliis illigantur.

℄ Erit aũt vtiq; hec ſignificans ſm̄ rationeꝫ. Prima quidẽ eniꝫ vna ens multa mouet corporũ diuinorũ, multe autẽ entes vnuꝫ ſolum vnaqueq;. Errantiũ enim vnũq̄dq; pluribꝰ fertur lationibus. Sit quideꝫ igitur adequat natura ⁊ facit ordinem quẽdam vni quidem lationi multa tribuens corpora, vni autẽ corpori multas lationes.

Coñ.45. ℄ Hoc nõ opꝫ aiunt ſuperioribus copulantes verba cõfundere, ſed tanq̄ 2m argumentũ ſuſcipere. Dicit enim, q͞ prima quidẽ latio, q̄ nõ erraticarũ vna exiſtens multa mouet diuinorũ corporũ ſm̄ vnũ ſui ipſius motũ, erraticorũ aũt lationes ſm̄ vnũquodq; aſtrũ multe exiſtẽtes multarũ ſpherarũ vnum corpus multis moueat motibꝰ. Vnũquodq; eniꝫ erraticorũ aſtrorum pluribus fertur lationibus a pluribus vocatis reuoluẽtibus delatũ. hoc igitur ratione ait ⁊ tantã excellentiã adequat natura, ⁊ facit quendã ordinẽ, vni quidẽ lationi non erratice multa aſſignans corpora non errantiũ aſtrorũ, vni aũt corpori erratici aſtri multos motus. Et expoſitores quidẽ idq̄ proprũ per ſe hoc ordinantes argumentũ noluit ipſuꝫ copulari cum p̄cedenti, forte aũt ſi non copulet cum illo intelligibile eſt hoc. Erit aũt vtiq; hec ſignificans ſꝫ rationẽ, q̄ eſt hec, ſi non ad excellentiã retulit. Naꝫ dicere hoc, poſitio ⁊ ordo, ⁊ q̄ videt adequatio, vt Alexã. ait, multam defectũ hꝫ pronũciationis. forte igitur cum dixiſſet multã excellentiã non erratice ad erraticas ⁊ per hoc eaꝫ ſoluiſſet dubitationẽ. Cõſequẽter oſtendit q͞ hec .ſ. excellentia adequat aliqualiter per analogiã a diuina operatione, vt enim vnus motus nõ erratice ſe hꝫ ad multa q̄ ab ipſo mouẽtur aſtra, ita erraticũ nunc aſtraꝫ admouẽtes ipſum multos motus. Si enim nõ quis ſic acceptabit dictũ aliter ꝓpriũ penitus per ſe argumentũ. Forte itaq; ⁊ ſuperfluum eſt dici ante ipſum, ſi quidẽ illud excellentiam, hoc autem adequationem cauſat.

℄ Et adhuc propter hoc vnum habẽt corpus alie lationes, q2 multa corpora mouẽt, q̄ autẽ vltimã ⁊ vnũ aſtrum habentẽ. In multis enim ſpheris vltima ſphera alligata fertur. Vnaqueq; autem ſphera corpus exiſtit ens, illius itaq; corporis vtiq; erit labor. Hec eniꝫ vniuſcuiuſq; ꝓpria per naturam latio, hec aũt velut apponitur omnis quideꝫ ferri corpora ad finitũ virtus eſt. Sed de circulari quidẽ motu latis aſtris dictum eſt, qualia quedam ſm̄ ſubſtantiam ſunt ⁊ ſm̄ figuram, ⁊ de latione ⁊ ordine ipſorum.

℄ Aliud hoc argumentũ vel ſcḋm vel tertiũ cãm a reuoluentibus vocatis ſpheris aſſignans, huius qḋ erratice quidem vnum aſtrũ habẽt ſingule, non erratica aũt, tot. Dicit igitur q͞ ſphera q̄ aſtrũ hꝫ, q͞ errare dicitur in multis ſpheris reuoluẽtibus vocatis, vel vt Theophraſtus ipſas vocat .ſ. aſtris illigata fertur, vltima exiſtens totius ipſarũ coordinationis veluti ſaturnum, aut iouẽ, aut aliquem mouentiũ. Et vnicuiq; harũ ſpherarũ aſtrum habenti, ⁊ hanc cõtinentibus ꝓprius eſt ſm̄ naturã ſimplex motus, varietas aũt ⁊ irregularitas aſtri q͞ videt dirigi ⁊ retrogradare, ⁊ apponere, ⁊ auferre numeris, ⁊ ſtare extrinſecus adiacet, a reuoluẽtibus enim ſit mota quidem vnaqueq; ipſarũ, vt dictũ eſt ſm̄ ipſius propriũ motum, aut habentẽ aſtrũ aliter q̄ ſm̄ ſui ipſius propriũ motuꝫ. Cũ igit quelibet ſphera corpus exiſtens, extrema auteꝫ ſm̄ vnãquãq; coordinationẽ cũ non erratica mota mouetur etiã ꝓprio motu, adiacet aũt ⁊ alie q̄ ab ipſa cõtinent mouere cõiter eodẽ motu omnes quo hec mouẽtur. Operoſum vel laborioſum vtiq; eſſet ipſi mouere ⁊ ſpheras corporeas tot, ⁊ eaꝫ q̄ vnũ aſtrũ hꝫ nõ adhuc vnum habẽtem, ſed multa, ſicut ⁊ non erraticã illud operoſum, aut oſtẽdit Ariſto. per hoc qḋ dicit, omnis auteꝫ finiti corporis ad finitũ virtus eſt, ſiquidẽ eniꝫ infinitaꝫ haberet virtutẽ mouens, non vtiq; eſſet opus vel labor quantũcunq; extẽderet ſeipſum ad mouẽdũ, cũ autẽ corpus exiſtens finitũ, finitaꝫ hꝫ virtutẽ, ad finitũ vtiq; erit hec virtus ⁊ cõmẽſuratum ipſi, ⁊ nõ ad quodcũq;. Si igi

tur excedit vnius ſphęrę motiuā virtutē ad mouendum
tot corpora, ſi ēt multa haberent aſtra ſphęra quę vnum
hʒ, operoſa vtiqʒ eſſet vera inſtitutio. Videt̄ autē mihi
hō iſta tanq̄ſuper illam ꝓcedere, quę dicit multaʒ excel
lentiā eſſe non erraticę ad erraticas, quādo quidē qd ꝓhi
beret, ſicut non erratica quę in ipſa oīa aſtra ꝛ contentas
ab ipſa ſphęras oēs ſecum mouet, ſic ēt extremam reuol
uentiū eas quę ſub ſeipſa reuoluentes mouere, ꝛ habentē
aſtrum non tam vnū, ſed multa, niſi forte aliud differēs
habeat. ſ. qd non erratica quidē cum aſtris ſubſiſtens, ꝛ
mota ſui ipſius motu ſic cōtentas ab ipſa ſimul circūdu
cit, hīs aūt erraticū aſtrum ſi multitudinē haberet aſtro
rū, cum qui ab alio motū operoſiorē facit mouentī. Ope
roſiuʒ aūt vel laborioſuʒ nō qꝛ pondus habent corpora
illa, hoc enim demōſtratiue Ariſto. abnegauit, ſed quia
opʒ ſemper etiā in illis cōmenſuratiōnē mouētis eſſe ad
id qd mouet̄, ꝓpter qd Ariſto. demōſtrationē ab hac fe
cit. Attēdere aūt opʒ ꝙ hoc argumentuʒ proceſſit tanq̄
ſupexiſtētes vere ſuppoſitiones aſtrologicas quę ſm re
uoluentes nullā neceſſitateʒ habentes, ſicut ꝛ prius dixi.
ſiquidē ꝛ alij per alias ſuppoſitiones ſaluauerunt appa
rentia. Conueniēs aūt vtiqʒ erit ſermonibus qui de cęlo
ꝛ de cęleſtibus motibus ſunt ēt de ſuppōnibus his pau
ca differere quibus ſuppoſitis conati fuerunt ſinguli ap
parētia ſaluare. Et dictū eſt etiaʒ prius ꝙ Plato cęleſtib⁹
motibus circulare, regulare, ꝛ ordinatuʒ indeficibiliter
aſſignās q̄oneʒ mathematicis porrexit, quibus ſuppoſi
tis ꝑ circulares ꝛ regulares ꝛ ordinatos motus poterunt
ſaluari quę circa erratica apparent. Et qui primus Eudo
xus Cnidius incidit in ſuppōnes quę per reuoluētes vo
catas ſphęras habētur, Calippus autē Chizicenus qui
cū Polenarcho ſtuduit familiari Eudoxi poſt illū Athe
nas veniens cum Ariſto. cōuerſatus fuit, quę ab Eudo
xo inuenta fuerūt cum Ariſto. corrigens ꝛ ſupplens. Nā
Ariſt. putanti oīa oportere cęleſtia circa mediū vniuer
ſi moueri, placuit ſuppoſitio reuoluētiū tanq̄ ſupponēs
cōcentricas vniuerſo ꝛ non excentricas, ſicut poſteri⁹ di
cetur. Eudoxo igit̄ ꝛ his qui ante ipſum videbat̄ ſol tri
bus moueri motibus, motu. ſ. cum non erraticaꝝ ſphęra
ab ortu ad occaſum circūductus, ꝛ ipſe ꝯtrario ꝑ duo
decim aīalia motus, ꝛ tertio ſuper euʒ qui per media ani
malia ad latera defluxus. Nam ꝛ hoc deprēhenſum fuit
ex eo qd non ſemꝑ in eodē loco in verſionibus eſtiuis ꝛ
hyemalibus oritur. Propter hoc igit̄ in tribus ipm dice
bāt ferri in ſphęris quas Theophraſtus anaſtros. i. ſine
ſtellis vocabat tanq̄ nullū hñtes aſtrum ꝛ cōtra referen
tes quidē ad inferiores, reuoluētes aūt ad ſuperiores, tri
bus enīʒ exiſtētib⁹ circa ipſuʒ motibus, impoſſibile erat
cōtrarijs ab eodē moueri ſi quę non ſm ipſum, neqʒ ſol,
neqʒ luna aliqd aliud aſtrū mouet̄, ſed oīa infixa circula
ri corpori ferunt̄. Si itaqʒ eam quę eſt ſm longitudinem
periodū, ꝛ eum qui eſt ſm latitudineʒ receſſum in vno ꝛ
eodē tempore faceret, ſufficiētes vtiqʒ eſſent duę ſphęrę.
Vna quidē quę non erraticaꝝ ad occaſuʒ procedēs, alia
aūt ad ortū circa axē verſa inſixum quideʒ priori, ad re
ctos aūt angulos exiſtenteʒ obliquo circulo, per quā iter
videbat̄ vtiqʒ facere ſol. Quoniā autē non ſic ſe hʒ, ſed
circulū quidē in alio tēpore circuit, ꝛ euʒ qui ſm latitudi
nem receſſum in alio facit, neceſſe ꝛ eſt tertiam aſſumere
ſphęraʒ, quatenus vnuſquiſqʒ motus vnūquodqʒ appa
rentiū circa ipſuʒ aſſignet. Sic igit̄ tribus exiſtētib⁹ ſphę
ris ꝛ oībus contētis, inuicē ꝛ vniuerſo, euʒ quidē q̄ duas
cōtinet circa mūdi polos ſuppoſuit verti ad eadē cuʒ ea
quę inerrabilis ſphęra vertit̄, ꝛ ęque tēporaliter cuʒ hac
reſtituti, eam autē quę hac quidē minor ſed maior, reliq̄

Vid pro hoc
ex. libri me
taphy. i calce.

Aduerte i zo
diaco ſeu ſi
gnifero duo
decī eē ima
gines aīaliū ę
qles imago
ē in lōgitudi
ne. 30. grad⁹
ē in latitudie
12. ꝛ aſtrono
mi dant tres
orbes ſoli: ſi
ne epiciclo vi
de Theoricā
planetarum ꝛ
Almag. Pto
lomei.

eſt verti circa axem, vt dictū eſt ad angulos rectos inexi
ſtentē plano per media aīalia ab occaſu ad orienteʒ, mi
nimā autē ꝛ ipſam quidē volui ad eadem cum ſcda circa
axem in ſcda ſphęra ſua circa axē, alterū qui intelligeret̄
vtiqʒ rectus ad planū cuiuſdā circuli maximi ꝛ obliqui,
quē ſol ſuo cētro deſcribere vꝫ delatus a minima ſphęra
in qua ꝛ illigat̄, ſub deficientiā, igit̄ ſphęre huius multo
tardiorē ponit q̄ eam q̄ eſt continētis ipſaʒ ꝛ medie exi
ſtētis magnitudineqʒ ꝛ poſitione, vt perſpicuuʒ eſt, ex li
bro de velocitatib⁹ ab ipſo ſcripto. Maxima quidē ſphę
rarū ad eadem cum nō erraticis ambas reliquas voluit,
ꝓpterea ꝙ hęc quidē fert in ſeipſa exiſtētes polos ꝛ mouet
polos ferentis ſolē, ſimiliter quoqʒ habētes in ſeipſo po
los cū ſeipſa ad quę circūducit̄ ſimul verti ꝛ ipſam ꝛ ſi
mul cū hac ſolē adeo vt videat̄ ipſe ab oriēte ad occaſuʒ
delatus. Et ſiqdē imobiles eſſent ꝑ ſe duę ſphęrę, media
ꝛ minima, eſſet vtiqʒ ſolis circūductio ęque tpalis mūdi
reuolutioni. Nunc autē qm̄ ꝛ ad ꝯtrium hę voluunt̄, tar
dat a dicto tpe ab vno ortu ad ſequentē ortū ſolis reſtitu
tio, ꝛ hęc quidē circa ſolē. Circa lunā autē partim quidē
ſm eadē, partim autē nō ſm eadē diſpoſuit, tres quidem
enīʒ ſphęras eſſe ꝛ hanc ferentes, ꝓpter qd ꝛ tres ipſius
videbant̄ motus eſſe. Harū itaqʒ vnaʒ quidē quę ſemꝑ
mouet̄ cum nō erratica, alterā aūt ꝯtrę quidē huic, reuo
lutā aūt circa axem ad rectos angulos inexiſtentē plano
per mediū animaliū, ſicut ēt in ſole. tertiā aūt non adhuc
ſicut in ſole, qꝛ ſm poſitionē quideʒ ſimiliter, ſm autem
motū non ſilr, ſed cōtrario quidē modo ſcdę euʒ prima
tamē motā ad eadē, tardo quidē motu motā, circa axem
aūt volutā ad rectū ad planuʒ circuli qui intelliget̄ vtiqʒ
a cētro lunę deſcriptus inclinatus ad euʒ qui per mediū
animaliū tantū eſt, quantū plurima ſm latitudineʒ lunę
receſſio fit. Manifeſtum aūt eſt ꝙ tertię ſphęrę poli ab
his qui ſecūdę ſunt diſtantes vtiqʒ erunt ſecūdā tantā pe
ripheriā in eo qui per ambos imaginat̄ maximus circu
lus, quāta eſt medietas latitudinis qua mouet̄ luna. Pri
mam quidē igitur ſphęrā ſuppoſuit ꝓpter periodū quę
ab oriēte ipſius ad occaſum fit, ſecūdā aūt ꝓpter eaʒ quę
ſub animalibus latī ipſius ſubdeficientiā, tertiā aūt pro
pterea ꝙ nullibi eiſdē punctis zodiaci borealiſſima, aut
auſtraliſſima videt̄ facta, ſed tranſgredit̄ talia pūcta ani
maliū ſemꝑ ad pręcedentia, ꝓp qd itaqʒ ꝛ ſphęra hęc ad
eadē cū non erratica mouet̄, fieri aūt egreſſum oīno mo
dicū ſm vnūquēqʒ menſem dictoꝝ punctoꝝ confirmat
tardū ipſius ad occaſum motū. Tanta quidē igit̄ ꝛ de lu
na ꝛ primis duabus. De quinqʒ aūt planetis opinioneʒ
ſuā exponens Ariſto. per quatuor ſphęras hos moueri
ait, quarū prima ꝛ ſcda eędem ꝛ eandeʒ habētes poſitio
nem cū his quę in ſole ꝛ luna primis duabus. Nam ſphę
ra quę oēs continet ſm vnūquēqʒ ipſoꝝ eſt circa axem
mūdi verſa ad occaſum ab oriente ęque tēporaliter cum
non erratica ꝛ ſcda polos in prima hñs circa axem, ꝛ po
los eius qui per media animalia ꝯtrario reuolutioneʒ
facit ab occaſu ad orienteʒ in quo tēpore vnuſquiſqʒ ip
ſoꝝ videt̄ zodiacū circulū pertranſire. Propter qd in ſtel
la quideʒ mercurij ꝛ luciferi in anno dicit motū ſecundę
ſphęrę perfici. In marte autē in annis duobus. In Ioue
autē in duodecim annis, ꝛ ſaturno in triginta, queʒ ſolis
aſtrū antiqui appellauerūt. Reliquę aūt duę ſic aliqualr
ſe hñt, tertia quideʒ ſm vnūquēqʒ polos hñs in eo q per
media aīalia eius q in ſcda ſphęra q̄ ſm vnūquēqʒ eſt, in
telligit̄ a meridie ad verſus oriente. In quo vnuſquiſqʒ tē
pore ab apparitione ad ſequēteʒ apparitionē deueniens
eas q̄ ad ſolē oēs habitudines ꝑtrāſiēs ꝙ ꝛ ꝑtrāſitionis
tps mathematici vocāt. Eſt aūt huic ꝛ alij aliud ꝓp qd e
non

non ęque temporalis omnibus tertię ſphęrę reuolutio,
ſed ſicut Eudoxus putauit Veneris quidē ſtellę in mēſi-
bus nouē & decē. Mercurio autē in centū & decē diebus.
Marti aūt in mēſibus octo, & diebus viginti. Ioui autē &
Saturno vnicuiq; vipluriūn in mēſibus tribus & decez
diebus. Tertia quidē igif ſphęra ſic & in tanto tpe moue
tur. Quarta aūt ſphęra q̄ & aſtrū fert circa obliquū qdez
circulū voluif, & polos ꝓprios ſm vnūquēq;. In ęquali
ꝟo tēpore reuolutionē cū tertia facit contrarię illi mota
ab oriente ad occidentē. Obliquus aūt iſte circulus incli
nari ad maximū eoꝝ qui in eadez ſphęra parallelloꝝ di-
citur ab ipſo non ęqualiter, neq; in omnibus idez. Mani
feſtū igitur ꝙ illa quę reuoluīf cōſequēter, ei quę ſtellaꝝ
non errātium eſt oēs reliquas tanq̄ inuicē polos hites
cōuertit ad eadē, q̄re & ferentē aſtrū, & ipſū aſtrū, & ꝓp hāc
itaq; cauſam oriri & occūbere inerit vnicuiq; ipſoꝝ. Se-
cūda autem ſphęra tranſitus ſub duodecim animalibus
ipſi exhibebit, voluitur enim circa polos eius qui per me
diū animaliū & cōuertit reliquas duas ſphęras & aſtrum
ad ſequentia animaliū, & eo tēpore in quo vnuſquiſq; vi
detur zodiacum circulum pertranſire. Tertia autē ſphę-
ra polos habēs in eo qui in ſecūda per mediū animaliuz
a meridie ad vrſam reuoluta eſt, & ab vrſa ad meridiem,
ſimul conuertit quartā, & in ipſa habentē aſtrum, & etiam
eius qui eſt ſm latitudinē motus habebit cauſam, nō ta-
mē ipſa ſola. Quantū enim in hac & ad polos eius qui ꝑ
media animalia peruenit aſtrum, & prope polos obliqui
circuli aſtri reuoluta ad cōtraria tertię ab oriente ad oc-
caſus, & in ęquali tēpore volutionem ipſoꝝ faciens plus
excedere eum, qui per media animalia obuiat, & dictā ab
Eudoxo hippopedon, circa eundē circulū aſtrum deſcri-
bere exhibebit, quare quanta lineę huius latitudo eſt, tā-
tum & aſtrū ad latitudinez videbitur ſecedere, qđ quidā
reclamant cōtra Eudoxū, hęc quidē, quę ſm Eudoxum
ſphęraꝝ diſpoſitio, viginti & ſex omnes in ſeptē compręhendens, ſex quidem in ſole & luna, viginti autez in quin-
que. De Calippo autem hęc ſcripſit Ariſtoteles in vn-
decimo metaphy. Calippus autem poſitionem quidem
ſphęrarum eandem poſuit cum Eudoxo, hoc eſt, diſtan-
tiarum ordinē. Multitudinē autem, Ioui quidez, & Satur-
no eandem cum illo aſſignabat. Soli autem & lunę puta-
uit duas eſſe adhuc apponendas ſphęras apparentia ſi
quis debeat aſſignare. Reliquis autē planetarū vnicuiq;
vnam, vt ſint ſm Calippuz omnes quinquies quinque,
& bis quatuor, hoc eſt, 33. ſphęrę. Neq; autē Calippi ha-
bef liber, qui dicat cauſaz appoſitionis harum ſphęraꝝ,
neq; Ariſto. ipſaz appoſuit. Eudemus autē breuiter nar-
rauit, quorum apparentium gratia, has ſphęras apponē-
das eſſe putauit, ait enim ipſum dicere, ꝙ ſiquidez inter-
media verſionum, & ęquinoctiorū tempora tantum dif-
ferunt, quantum Almeoni & Memnoni videbatur, non
ſunt ſufficientes tres ſphęrę vtrāq; ad ſaluandum appa-
rentia ꝓpter irregularitatem apparentem, videlz, in mo
tibus ipſoꝝ. Vnam autez quidem vnicuiq; planetarum
trium, ſ. martis, & veneris, & mercurij apponebat ſphęrā,
cuius gratia appoſuit, Eudemus breuiter & plane narra-
uit. Ariſto. autē poſtquā narrauit Calippi opinionez de
reuoluentibus, addit. Neceſſe eſt autem ſi debeāt ſimul
poſitę omnes apparentia dedocere ſm vnumquēq; pla
netarum alias ſphęras vna pauciores eſſe reuoluentes,
& ad idem reſtituentes poſitione primā ſphęram ſemper
inferius ordinati aſtri. Sic enim ſolum contingit plane-
tarū lationē omnia facere. Hęc igif Ariſto. breuiter ſic
plane dicente Soſigenes collaudās ſolertiā ipſius cona-

tus fuit inuenire opportunitatez appoſitaꝝ ſphęraꝝ. Et
dicit ꝙ duoꝝ gfa has quas reuoluentes vocat. Ait neceſ
ſarioz eſſe ad ſuppōnibus venire, vt poſitio conueniens
ſit ei ſm vnāquāq; nō erraticę, & eis quę ſub ipſa, & vt ve
locitas cōueniens ſingulis inexiſtat. Oportebat eniz ſiſti
ſphęrę inerrabilium, aut aliȷ alicui ſphęrę circa eundem
axem illi ferri, & tēpore ęquali ipſam circūuolui, quorū
nullum ſine additione ſphęrarū, quę dicūtur ab Ariſto.
poſſibile eſt exiſtere. Faciamus autē, inquit, ſermonē ex-
planationis gratia inferentibus Iouis ſphęris. Si igitur
in extremitate quatuor ſphęrarum ſaturni, in qua & ipſe
infixus eſt polos primos ſphęrarū Iouis adaptemus ſz
modū aliquē. Iſti quidez manere poterunt in axe ſphęrę
inerrabiliū, q2 ferens ipſos circa animaliuz axem, vertit
lateralem. At ꝟo oportet manere ipſos ſuper dictū axez
in extrema lationē, ſi debent ordinem ſphęrę inerrabiliū
ſuſcipe reuoluta ſphęra circa ipſas. Ad hęc igif qm̄ ſphę
raꝝ ferentiū ſaturnū tres abinuicē, & a pᵒ ſimul vertunt
hītes & & ipſe cōuenientē quandā velocitatē. Erit vtiq;
circa quartā nō ſimplex aliqa motus ſed olbᵒ ſupioribᵒ
participās. Oſtēdef .n. ꝙ cōtra motarū quidē auferef ali
quid velocitatis cōueniētis ipſis ꝓp ſimul vertētē ipſas.
Eaꝝ aūt, q̄ ꝯſiter vertunf, additur aliqd motui pertinēti
ad ipſas ex ſupiori ſphęra ꝓp ꝓpriū ipſaꝝ motuz. Qua
re ſi quidē in ſphęra ferente ſaturnū prima Iouis & velo
citatē ꝓpriā hz, vt mundi reuolutio, & ad idēz rurſum re-
uoluūtur ſuperioꝝ ſphęraꝝ motus nō ſinent eādē velo
citatē ipſi ineſſe, ſed erit aliqua appoſitio, ferunf eniz ad
occidentē, & ipſe mota, & illa ipſa ad eadē. Eadē aūt ratio
eſt & in ꝯſīlibus. Motus eniz magis & magis cōponef, &
ꝓpriā poſitionē ꝑmutabunt ipſaꝝ poli. Oportet autez,
ſicut diximus, neutrū horū accidere. Vt igif hoc nō fiat,
neq; obſiſtat huius gfa aliud inconueniens, excogitauit
reuoluētes, & in idē reſtituētes poſitioni primā ſphęram
ſemꝑ inferius ordinati aſtri. Sic eniz vtiq; & in iſtꝫ dixit,
ambo inſinuās, quoꝝ gfa induxit. Per B eni ꝙ ait reuol
uētes reſtōnē motus ad velocitatē ꝓpriā inſinuauit. Per
B aūt ꝙ ait in idē reſtituētes poſitioni p̄mā ſphęrā ſem-
per inferius ordinati aſtri mānſiones poloꝝ inconuenientiū.
Scōm hos eni delataꝝ ſphęraꝝ poſitio intelligif, ſiqdez
ſoli manēt. Primā aūt, ait, ſphęra ab ipſis reſtitui inferiᵒ
ordinati aſtri, qm̄ cū hęc propriā poſitionē, & ꝓpriaz ve-
locitatē ꝓp reuolutionē ſuſceperit, ꝯtinētiū ſphęraꝝ oia ſal
uanf. Qđ aūt hęc accidāt, oſtēdit Soſigenes ꝑexponens
q̄dā opportuna, ad rōnē quoꝝ breuis expō talis ē. Dua-
bus ſphęris cōcētricis exiſtētibᵒ ceu alia d, e, & alia z, b, & cō
tētis extrinſecus ab alia, ſiue manēte, ſiue circūducente il
las, illis aūt ꝯrię inuicē motis, & ꝑ ęquale tpſ, B eſt, ęque
velociter oia q̄ę in cōtentis, ſigna ſm idē erunt ad conti
nentē, ac ſi & manēs fuiſſet. Nā d, e, mota, vt ab a, ad b, ſi-
quidē minor ſit z, b, ſimul voluētur, ſolū & nō cōtraferen
tur, videref vtiq; vt d, aliqñ ſub b, ſic & z, ſimul delatum
cū a, & in ęquali tpe. Qm̄ aūt & ſimul ferūtur, & cōtra ferf
ipſi d, e, illa z, b, ſimul mota quantū, cōtra delatę tantum
reuoluit. Et fit, addit ſub a, quando d, ſub b, ſicut a prin-
cipio videbatur, quare verū eſt qđ propoſitum fuit. Ma-
nente igitur ipſa a, b, manifeſtū eſt qđ iam oſtenſum eſt,
& qualiter ambobus exiſtentibus, ſcilicet interiori ſimul
mota & cōtra mota exteriori ad eandē ſemper puncta eā-
dem habēt poſitionē, & neq; ſolum ſimul delatā, neq; ſo
lum ꝯtra motā. Si aūt & mouebaf quę a, b, ſiue cōtrarię,
ſiue ad eadez ſecūdę ſphęrę. ſ. d, e, eadem accident. Circa
puncta tertię z, b, ſimul mota ipſi d, e, & cōtra mota ſimi-
liter. Nam a, b, ſphęra ab a, ad b, reuoluta & contrahente

Qui ſcribit
[illegible]

ipſam d/e/vt d/ad e/veniat medietas ſphere que b/d/e/
eſt ad contrariũ, aut ad eadem fertur, cum a/b/aut cuz ve
locitate ad ipſam a/b/ad ipſam autez z/b/eque temporali
ter, ꝛ ꝓpter ſimul voluere tertiã z/facit pũctũ ꝑmutare
ipſz a. Sed tertia ſphera cõmota iterũ ſub a/faciet z, ꝛ ſem
per b facto, in ſphera z/b/erũt oĩa pũcta ſupioris ſphere.
Nunc quidẽ igiẽ tanq̃ circa eundẽ axem motis ſpheris
oſtẽſuz eſt ꝓpoſitũ. Eadẽ aũt rõ ꝛ ſi nõ circa eũdẽ axem
moueanẽ, nõ enĩ ꝑ motũ ꝑ eoſdẽ paralellos accidit po
ſitio pũctoꝝ ſub eiſdẽ pũctis, ſed ꝑ ꝯgirationẽ contẽte
ad cõtinẽtẽ ꝛ ꝫ circũductionẽ, quantũ adiecit ablatũ ſiue
in obliquo circulo ſiue in recto circũductionis facie ꝛ ꝫ
reuolutionis. Itẽꝝ aũt duabus ſpheris ꝯcentricis ad ea
dẽ motis vtralibet in velocitate aliqua, ꝛ minori, nõ ſolũ
mota cũ maiori, ſed ꝛ ꝓprio motu ad eadẽ mota ſup eq̃
les velocitates ꝯpoſit' motus duplã oñdet velocitatẽ. Si
aũt alteri' velocitatis dupla, tripla erit q̃ cõpoſiti ꝛ ꝯſiter
aliter. Si enĩ maior mouet minorẽ q̃rta ꝑte ꝛ ipſa aũt eque
velox extra quarta ꝑte mouet, hec erit mota q̃rta parte,
quare hic ex ambob' duplis alterius motus erit. Dicim'
aũt hec/ait/ſi circa eoſdẽ polos ſint motus, ſi aũt non cir
ca eoſdẽ aliqd aliud accidet ꝑ obliqtatẽ alterius ſphe
re. Nõ. n. ſic cõponẽtur velocitates, ſed ſicut in paralello
gramo oſtẽdi ꝯſueuit motu ſup diametrũ facto ex duo
bus motib'. Vno quidẽ pũcto alicuius moti ſup lõgitu
dinẽ paralellogrami, alio aũt hui' ipſius lõgitudinis de
ducte eque velociter per latitudinẽ paralellogrami. Erit
enĩz ſimul ipſz pũctũ in altero termino diametri ꝛ lõgitu
dinis lateris deducti, ꝛ nõ eſt diameter qualis ambabus
circa ipſam fractis, ſed minor q̃ ea, q̃ ex ambobus cõpo
nie tñ ex ambob'. His igiẽ ꝛ illud dĩ ꝯſimile duab' ſphe
ris ꝯcentricis exiſtibus/ſiue circa eoſdẽ polos/ſiue circa
alteros, ꝯrie aũt adinuicẽ circũductis, ꝛ minori ad maio
rẽ oppoſite mota ſimul aut circũducta a maiore, puncta
q̃ in minori in plurimo tꝑe ad idẽ venirẽt, q̃ ſi infixa ſo
lũ exiſteret minor ſphera in maiori. Propter h enĩz ꝛ ip
ſius ſolis ab oriẽte ad orientẽ reſtitutio tardior eſt reuo
lutione mundi, q̃a in ꝯria vniuerſo mouet tardius. Qui
ſi qdẽ eq̃liter moueret cum ſphera inerrabili ꝫ circũdu
ctus ſemp ſm idẽ tꝑs reſtitutus ſemp cũ eodẽ pũcto ori
retur. His igiẽ ꝓacceptis Soſigenes veniens ad ea, q̃ ab
Ariſto. dicta ſunt, de eo ꝙ oporteat ſm vnũqdq3 erran
tiũ alias eẽ reuoluẽtes ſpheras vna pauciores ſi debeãt
apparẽtia effici. Exponit theoriã diſpõnis ſpherarũ ſm
Ariſto. dicens. Eſt igiẽ ſpheraꝝ ferentiũ ſaturnũ prima
quidẽ mota ſm eã, q̃ inerrabiliũ eſt, ſcda aũt ſubdeficiẽs
ſm eam q̃ per mediũ aialiũ, tertia aũt ſm illaz ad rectos
angulos eſt in circulo per media aialia que fert ipſuz ſm
latitudinẽ a meridie in vrſam, ꝛ circulus eſt iſte ꝑ media
aialia ad rectos angulos, q: in ipſo polos hz. Que autẽ ꝑ
polos ſecant ad rectos angulos ſecant, quarta aũt q̃ aſtrũ
hz ſm obliquũ quẽdam circulũ mouet ipſum terminãtẽ
latitudinẽ ſecationis ad vrſaz, vt nõ fiat ꝓpe polos mun
di. Opz igitur intelligere quintã ſpherã aliã ante ferẽtes
eam que ꝑ quattuor circa polos eoſdẽ cum quarta moue
tur. Hec enĩz aufert quare motũ eo qd fertur circa eoſdẽ
polos ipſius ꝛ eque velociter ꝛ ꝯrie. Hoc enĩz oſtenſum
eſt, ꝛ minuet ſm apparentiã velocitas poſt quintã aliaz
opz intelligere ſextã habentẽ eoſdẽ polos cum tertia re
uoluentẽ ipſam ꝛ eque velociter ꝛ ꝯrie motã, vt ſaluẽtur
apparentia ꝛ puncta que ſuper tertiã ſemp ſm eundẽ ea
thedũ in quinta videẽ. poſt hanc autẽ ſeptimã apponere
opz reuoluentẽ ſm apiataz circa polos eius qui per me
dia animalia, circa quos ꝛ illa mouebaẽ, contrarie tamẽ

ꝛ eque velociter cum ſcda reuolutã auferentẽ motũ ꝛ ve
locitatẽ q̃ ab ipſa peruenit ad ſpheras inferiores. Etenĩz
ſecũda ſimul mota cum inerrabili addebat ad velocita
tem eaꝝ que ſub ipſa motus ab oriente ad occidentem.
Volueẽ quidẽ igitur ita ſimiẽr mota cuz non errante, nõ
tamẽ ordinem habebit ipſius nõ erratice circa alios po
los reuoluta, ꝛ non circa eos qui ſunt inerrabilis ab oriẽ
te tamẽ ad occidentẽ. Poſt hanc octauã autẽ reſtat intel
ligere primã Iouis. Soſigene recte notante ꝙ non eſt vl
tima triũ reuoluentiũ, prima earũ que Iouis ſicut quidaz
putauerũt ꝙ vltima reuoluentiũ ſuperiores ſaturnũ ſit
prima ferentiũ inferiora aſtra vt ſit eadẽ ſeptima, ꝛ quaz
nos dicimus octauã. Primã. vz. ſpherarũ Iouis, hoc enĩz
accidit ipſis temptãtibus bis numerando eandẽ ſaluare
numerum reuoluentiũ qui ab Ariſto. ponitur. Oportet
enim vna pauciores eſſe ferẽtibus ſm vnũquodq3 aſtrũ
reuoluentes, vt in ſaturno quidẽ ꝛ Ioue quattuor exiſten
tibus ferẽtibus per ſingulos tres ſint reuoluentes. In reli
quis aũt quattuor/marte/venere/mercurio/ſole, quinque
ſm vnũquodq3 exiſtẽtibus ferentibus quattuor habẽtur
reuoluẽtes. Fiunt igiẽ oẽs reuoluẽtes bis quidẽ tres ſa
turni ꝛ Iouis, quater aũt quattuor, martis, mercurij, ſolis,
vt oẽs ſint due ꝛ viginti. Erant aũt ferentes octo quidez
que ſaturni ꝛ iouis, viginti quinque aũt reliquoꝝ q̃nque
planetarũ. His igitur triginta ꝛ tribus cum viginti duo
bus reuoluẽtibus appoſitis, oẽs ſunt quinquaginta ꝛ q̃n
que. Lunã enim ferentibus nihil opus eſt reuoluẽtibus
extrema exiſtẽte, hoc ẽt Ariſto. dicente ꝙ illas ſolas nõ
oportet reuolui in quibus fertur infimuz ordinatũ aſtrũ
ſed ꝙ quidẽ oĩum numerus tantus ſit, patet. Quoniã au
tem intulit Ariſtote. ꝙ ſi quis non apponat ſoli ꝛ lune
quos diximus motus quadraginta ꝛ ſeptẽ erunt omnes,
hoc confuſionẽ facit. Si enim auferamus duas ſolis ꝛ lu
ne duas quas appoſuit Calippus conſtat ꝙ etiam duas
alias a ſole reuoluentes illas auferemus, ablatis enim il
lis oportet ꝛ ſimul auferre illas que debẽt ipſas reuolue
re, ſex quidẽ auferenẽ, due ferentes ſolem, ꝛ due has re
uoluentes cum duabus lune appoſitis a Calippo. Neq3
aũt accidit his ablatis a quinquaginta ꝛ q̃nque relinqui
omnes quadraginta ꝛ ſeptem, ſed quadraginta ꝛ nouez.
Dicit autez Ariſto. quadraginta ꝛ ſeptem relinqui. Vel
forte non attendens ꝙ a luna non quattuor, ſed duas ſo
las abſtulit. Vel ſi forte opz dicere ꝙ a ſole quidez quat
tuor abſtulit, quas ipſe appoſuit reuoluentes ꝛ ab amba
bus quas Calippus, ꝛ ſic octo ablatis a quinquaginta ꝛ
quinque reliquẽ ſunt quadraginta ꝛ ſeptẽ, ꝛ ſic euenit nu
merus. Propter quid aũt ſolis duas ſecundã. ſ. ꝛ tertiã nõ
reuoluent aliqui non habemus dicere, cuz ꝛ hoc dicat ip
ſe ſolum id qd ſubtus ponit non reuolui quãtis ꝛ hoc
bene Soſigenes notauerit qd etiã in luna neceſſariũ ſup
poni reuoluentes, ne velocitas a ſuperioribus motibus
appoſita ferentibus ipſam faciat eandẽ, non adhuc cum
non erratica eque velociter ad occaſum ſecedere. Sed ẽt
hoc dato ꝙ ſola ipſa non habeat reuoluentẽ non euenit
numerus. Et hoc Alexandrum ꝛ Porphyrium turbauit
vt dictũ eſt ſuper vndecimo metaphy. Soſigenes aũt/ait/
melius eſſe putare negligẽtiaz circa numerũ perſcriptio
nes accidiſſe, quã eaſdem ſeptimanas ꝛ octauas ſpheras
facere, cum neq3 ſi hoc fiat conſonet numerus litere. Nõ
enim adhuc omnes erunt quinquaginta quinque, ſicut
ipſe/ait. Apponit autez ꝛ hoc Soſigenes dicens eſſe per
ſpicuum ex dictis ꝙ ſm aliud quidez reuoluentes ipſas
Ariſtote. appellat, ſcdm aliud aũt Theophraſtus ꝫ reſe
rentes, ſunt enim ambo circa ipſas, reuoluũt. n. ſuperioꝝ

Qui intelli tur duode cimus aute

motus

motus ⁊ cõtra referũt polos eoꝝ quę ſub ipſis ſunt, has
quidẽ auferentes, has autẽ ad oppoſitũ conſtituentes.
Oportet enĩ ſuperiores motus nõ pertingere ad lationes
inferioꝝ aſtrorum. Inferioꝝ autẽ polos incidere ſub ea
ſbeio eadem polis ſimiliũ ſphęraꝝ quatenus ad idẽ ſine
reſtituere poſitioni primę ſphęrę ſubtus ordinatoꝝ aſtro
rum, ſicut/ait/⁊ patet qđ ꝓpter primas ⁊ quę poſt has, ſic
enim ſolũ/ait/cõtingit eam quę inerrabiliũ aſtroꝝ eſt, la
tiones oĩa facere, ſicut iam diximus benedicẽtes. Et talis
quędã eſt per reuoluentes ſphęrarũ diſpoſitio non po
tẽs ſaluare apparẽtia, ſicut ⁊ Soſigenes vidit, dicens nõ
ęquidem ſphęrę quę apud Eudoxum ſaluant apparẽtia
nõ aliquo mõ poſterius deꝑhenſa, ſed neq; prius cogni
ta, ⁊ aliquãdo ipſiſmet credita. Et quid opꝫ de alijs dice
re, quoꝝ quędã ẽt Calippus Chizichenus tẽtauit ſalua
re, cum Eudoxus non poſſet ſi forte ſaluauit, ſed hoc ip
ſum viſui pꝫ. Nullus ipſoꝝ vſq; ad Autholicũ pitaneũ
adiecit per ſuppoſitiones oſtẽdere. Et quidem neq; ipſe
Autholicus potuit, ꝑſpicua ergo eſt ipſius differẽtia ad
Ariſt. Eſt aũt qđ dico ꝙ ſtellę apparent aliqñ ꝓpe, aliqñ
autem diſtantes a nobis, quod aliquoꝝ aſpectui eſt eui
dens, Veneris eſt dicta ſtella ⁊ etiã Martis ſm medias
ꝓceſſiones .i. retrogradationes ipſaꝝ multoties vidẽtur
ita vt ſtella veneris in noctibus ſine luna vmbras faciat
excidere ex corporibus. Deinde iterũ luna ⁊ ad ipſum
viſum manifeſta eſt, nõ ſemper ęqualiter a nobis diſtãs
eo qđ non ſemper appareat nobis ęqualem habere ma
gnitudinẽ eiſdem conſiſtentibus, circa id per qđ conſide
raẽ. Quinimo ⁊ magis per inſtrã conſiderãtibus idẽ ſi
mul videẽ, ꝓpterea ꝙ tunc vndecim digitoꝝ tympanũ
ex ęquali diſtantia poſitũ aſpicienti obũbrare illius vi
ſũ, vt non incidat in ipſam. Adhuc autẽ ⁊ quę circa ſo
lis perfectas eclipſes accidunt dictis teſtimoniũ afferũt.
Et ſunt argumẽta veritatis circa hoc. Quãdo enim ſeſe
tangunt ſm lineã exiſtẽtibus centro ipſius, ⁊ cẽtro lunę,
⁊ etiã noſtri viſus non ſimilia accidẽtia ſemper vidẽtur,
ſed aliqñ quidem cõpręhendenti lunã ſub cono verticẽ
quidem habentẽ nrm viſum, ⁊ ipſe ſol ſimul compꝫhẽdi
tur, quãdoq; autẽ perducat tẽpore aliquo non apparens
nobis, quãdoq; autẽ tantũ apparet huius vt ẽt extra cir
culum lunę quędã circulatio ſolis relinquaẽ ſm mediũ
eclipſis tẽpus. Quare neceſſariũ vtiq; erit differentiam
quę circa magnitudines ipſoꝝ apparere ꝑ diſtantiarũ
inęqualitatẽ his q̃ circa aerẽ cõſimilibus exñtib⁹. Qđ aũt
in his accidit ⁊ viſui manifeſtũ eſt, veriſile eſt ⁊ alijs ac
cidere, ⁊ ſi nõ viſui manifeſtũ eſſet ⁊ nõ ſolũ veriſile, ſed
ẽt veꝝ. Siqđẽ ſic ſm vnũquẽq; diẽ motus ipſius irregu
laris appꝫt. Sed eã q̃ circa imaginates ipſoꝝ magnitudi
nes nõ oſtẽdit aliq̃ diña, eo qđ nõ multũ differt ea q̃ in al
tũ ⁊ ꝯriũ tranſitio quã vtiqꝫ, ⁊ ſm ꝓfunditatẽ motũ ma
thematici vocare ꝯſueuerũt. Hoc igiẽ nullatenus conati
ſunt ſaluare, tanq̃ nõ ꝑ ſingulos dies ꝑmutatã apparere,
quãuis qđ talis ſit. At ꝟo neq; qđ latuit ipſos, inęqlita
tẽ diſtãtiaꝝ vniuſcuiuſq; ad ſeipſuꝫ ꝯtingit dicere, Pole
marchus enĩ Chizichenus cognoſcẽs qđẽ ipſaꝫ vĩ par
uipẽdere ipſam tanq̃ inſenſibilis ſit, eo qđ diligit magis
eã q̃ circa ipꝫ mediũ in vniuerſo ſphęraꝝ ipſaꝝ poſitio
nẽ infirmatã. Itẽ Ariſto. in nãlib⁹ ꝓblematibus dubitãs
ad ſuppõnes aſtrologoꝝ ex eo ꝙ non apparent ęquales
magnitudines planetaꝝ ſic nõ oĩno cõtẽtus fuit reuolue
tibus, quãuis cõcẽtricas exñtes vniuerſo circa mediũ ip
ſius moueri placuit ſibi. Et ẽt in his q̃ in 11° metaphy. alit
manifeſtus eſt, nõ exiſtimãs ſufficiẽter ab aſtrologis qui
vſq; ad ipm dicta eẽ circa motus planetaꝝ. dicit enĩ ſic.

Nunc qđẽ igiẽ nos q̃ dicunt mathematicoꝝ qđã, intelle
gr̃a dicimus, vt ſit aliquã intellectuã multitudinẽ deter
minatã exiſtimare. Reliqua aũt partim qđẽ quęrẽtes ip
ſos opꝫ, partiꝫ aũt ꝑſuaſos a quęrẽtib⁹ ſi qđ videaẽ ꝑter
nũc dicta hęc tractãtib⁹, amare qđẽ vtroſq;, ꝑſuaderi au
tẽ a certiorib⁹. Sꝫ cõnumerãs ẽt in eodẽ lib° ſimul oẽs la
tiões inducit. Multitudo qđẽ lationũ ſit tãta vt ẽt ſubas
⁊ ꝑn° imobiles ⁊ ſenſibiles tot rõnabile exiſtimare. Neceſ
ſariũ .n. dimittaẽ fortiorib⁹ dicere, illud ſic igiẽ, ⁊ rõnabi
le, alijs fortioribus relinq̃re, inſufficiẽtiã circa ipſis oſten
dit. Ab Ariſto. igiẽ perſuaſos ſequi opꝫ magis poſterio
res tãq̃ magis ſaluãtes apparẽtia quãuis neq; hi ꝑfecte
ſaluẽt illis, neq; tot apparẽtia ſciẽtib⁹, ꝑgeã ꝙ nõdũ q̃ a
Caliſtene ex babilone miſſe fuerũt obſeruationes deue
nerãt in Gręciam. Ariſto. h obijciẽte ipſi quales narrat
Porphyrius eſſe annoꝝ mille ⁊ nõgentoꝝ triũ vſq; ad
tẽpora Alexãdri Macedonis ſaluatas, neq; potentibus
oſtẽdere ꝑ ſuppõnes q̃cũq; credebãt. Accuſat aũt ipſos
Ptolomęus tanq̃ magnã multitudinẽ ſphęraꝝ inducen
tes gr̃a ſolius reſtõnis reuerſioniſq; ſeptẽ planetarũ ad
circulationẽ nõ erraticę ⁊ dicẽtes cõcẽtricas cõtinẽtibus
⁊ extremas ſuꝑ ipſas cãs eſſe correſtitutionis, q̃uis natu
ra ſemꝑ efficiat ſuꝑiora inferioꝝ motus cãs, nã ⁊ in no
bis deſuꝑ a principali parte impetus motus ꝑ neruos in
oĩa organa diſtribuunẽ. Ego autẽ ignoro cur ſm vnum
q̃dq; aſtrũ ꝑmã ſphęrã ordinat ſilr cũ inerrabili ⁊ ęque
velociter motã, ⁊ eas quę poſt ipſaꝫ oẽs vſq; ad habẽteſ
aſtrũ cũ inerrabili ſimul redeũtes. Si enĩ diſtribuit ſupra
locata ei quę ſub ea poniẽ ſpẽm ꝓpriã motus ꝑꝑ qđ non
dicimus nõ erraticã fortiſſimã ⁊ ꝑdominatiſſimã oĩum
exiſtentẽ omneſq; ſub ipſa ſecũ ſimul reſtituẽtẽ, eas qđẽ
enim quę ſm lõgitudinẽ ⁊ ſm latitudinẽ motũ ferentes,
qm̃ diuerſi hi ſm vnũquodq; aſtrũ cuꝫ ſint neceſſarium
erat diuerſas eſſe. Quę aũt cum nõ erratica reſtitutio ea
dem exiſtens oĩum ſphęrarũ, q̃uõ non fuerunt contenti
non erraticę circũductione, ſed opus erat vnicuiq; aſtro
ferẽtibus hoc motu ⁊ reuoluentibus illas ſm Ariſtote.
Dicet autẽ vtiq; forte ꝙ ſi ſimul reſtituũtur cũ non erra
tica eodẽ cum ipſa motu, quo ab oriente moueẽ, tamẽ di
uerſam magnitudinẽ habentes diuerſam ſemꝑ habent ⁊
velocitatẽ motus. Quõ igitur veriſimile erat abſolutas
ipſas ⁊ non colligatas ab vna non erratica diuerſis mo
ueri motibus. Reſpuẽtes igitur ſuppoſitionẽ reuoluen
tium poſteriores maxime, ꝓpterea ꝙ differẽtiã ſm pro
fundũ ⁊ irregularitatẽ motuũ non ſaluabant ꝯcentricas
quidẽ reuoluentes recuſabant, eccentricos autẽ ⁊ epici
clos ſuppoſuerũt niſi forte eccentricoꝝ circulorum ſup
poſitio a Pythagoricis intellecta fuit, vt alij quidã nar
rant. Et Nicomachus ⁊ Nicomachum ſequens Iambli
cus. Vt autẽ ⁊ harum ſuppoſitionũ opportunitatẽ intel
lectum aliquẽ ſumamus de cęlo negocium faciẽtes expo
natur primo vt in deſcriptione ſm eccentricos ſuppoſi
tio ei quę ſm concentricũ cõparata. Intelligatur qui per
media animalia circulus concentricus qui a/b/g/d/circa
centrum e/in quo ſupponatur noſter viſus ⁊ diametrum
a/e/g. Siquidem igitur aſtrum vt ab a/ad b/facit regula
rem tranſitum in circulo a/b/g/d. Manifeſtum ꝙ viſu
apud centrum e/exiſtente, ſi intelligamus radium qui ab
ipſo incidit ad aſtrũ vt rectã a/e/t ipſa regulariter circũ
fereẽ ⁊ apparebit. vꝫ. aſtrũ ⁊ regularẽ faciens tranſitum
⁊ diſtantia ſemper ęquali a nobis diſtans. Sed qm̃ non
ſic videntur, ſed ſemper irregularem facientes tranſitũ
⁊ alia alia diſtancia diſtantes, vt patet ex magnitudinum
differentiis, ſupponatur per a/b/g/d/circulus, non am

plius concentricus zodiaco, vt non adhuc in e/exiſtat zodiaci centrum in quo dicimus eſſe viſum, ſed in z/ ſic a/ b/g/d/ non amplius concentricus circulo qui per media animalia, ſed eccentricus ad ipſum ⁊ aux quidem ipſius a/ hoc eſt ꝙ plus a viſu diſtat, ⁊ oppoſitum augis ſit g/ ꝙ quidem minima diſtantia diſtat a noſtro viſu ſm z. Si igitur intelligamus in circulo a/b/g/d/ eccentrico aſtrum ſuper a/b. i. auge ad b/ per a/b/ peripheriam regulariter motum, ⁊ rectam aliquam a centro e/ ſimul ipſi circũductam, ⁊ hęc regulariter circumferetur. Eſto igitur vt hęc e/b/ accidet igitur copulata a viſu qui ſm z/ ad aſtrum quę z/b/ regulariter quidem moueri aſtrum angulo qui ſub a/e/b/ ⁊ apparere minorem quę ſub a/z/b. Nam qui ad e/ angulus extra exiſtẽs trigeni b/e/z/ maior eſt eo qui intus ⁊ ꝯcontrario anguli qui apud z/ eſt. Si autem tanꝗ a/g/ oppoſiuo augis faciens tranſitum moueatur regulariter per g/d/ peripherias, vt e/d/ recta regulariter circũferatur, ⁊ copulauerimus iterum ab eo qui ſm z/ viſu z/d/ rectam, erit iterum regularis quidem a/b/ oppoſito augis tranſitus contentus ab angulo g/e/d. Irregularis autem ⁊ apparens ſub g/z/d/ ⁊ maior erit, videlicet ſm eam quę a/g/ auge oppoſito augis apparens regularis, quia maior eſt qui ad z/ angulus eo qui ad e/ ⁊ erit in poſitione quidem aſtri ſm b/ regularis quidez qui ſub a/e/b, apparens autem qui ſub a/z/b, differentia autem qui ſub e/ z/d. Hac igitur ſuppoſitione ſm ſimplicius congruente vtriq; intentioni mathematici, ⁊ alteram inuenerunt poteſtem oſtendere eadẽ cum prędictis. Hoc eſt qualiter regulariter motis aſtris regulariter moueri ipſa videant̃ pertranſeuntia peripherias circuli qui eſt per media animalia. Intelligatur enim iterum a/b/g/d/ circulus concentricus ei qui eſt per media animalia circa centrum e/ in quo iterum ſit noſter viſus, aſtrum autem non in ipſo faciẽs motum, ſed in circulo z/h/k/t/ vocato epiciclo, centrum a/ ſemper habente in peripheria circuli a/b/g/d/ vt ſecundum z/ quidem remotius a terra ſemper fiat aſtrum, ſm t/ autem propinquius. Et patet ꝙ quãdoquidẽ epiciclus per peripheriam a/b/ regulariter motus fiat ſm b/ ſimul circũducta iterum linea e/b/ regulariter, aſtrum autẽ a/z/ auge vt ad b/ faciens tranſitum per z/h/ iterum regulariter motum fuerit ⁊ produxerimus a viſu qui ſm e/ rectã e/h/ regulariter quidem iterum aſtrum circũductum erit ab epiciclo per a/b/ peripheriam, hoc eſt angulum g ſub a/e/b. Videtur aũt eo qui ſub a/e/h/ maior regularis. Differentia autem ipſorum ſit qui ſub b/e/h/ angulus. Quando autem a/z/ remotiori non vt ad b/ facit tranſitum, ſed vt ad k/ qui quidem ſub a/e/h/ angulus, iterum erit ipſius regularis tranſitus qui ſub a/e/k/ apparentis minoris ꝗ̃ regularis. Differentia autem ipſorum qui ſub k/e/h/ erit. Quare talis ſuppoſitio poterit apud loca remotiora a terra aſtrorum tranſitus ⁊ maiores ⁊ minores oſtendere. Maiores quidem, videlz, quãdo aſtrum a remotiori epicicli ad eadem circulo facit tranſitum. Minores aũt quãdo ad contraria. Quę autem ſm eccentricum ſemper eſt quę ad augem apparentẽ minorem regularem, quoniam ⁊ ſemper qui ſub a/z/h/ apparens minor eſt eo qui ſub a/ e/h/ regulari. harum ſuppoſitionũ vtraq; aſtrologicã intentionem aſſignat proprie accepta, niſi ꝙ in luna ambabus indigent ſimul poſitis. Nam epiciclum ferentem lunam ſuper eccentricum circulum circũduci ſupponunt, vt ſaluentur apparentia in ipſa. Hę autez ſuppoſitiones ⁊ ſimpliciores prioribus ſunt non requirentes tot corpora cęleſtia fingere ⁊ ſaluant apparentia alia, ⁊ maxime ꝗ̃ circa profunditatem ⁊ irregularitatem fiunt, neq; autem axioma Ariſtotelis ſeruant, quod vult omne circulariter mobile corpus circa centrum vniuerſi moueri. Sed neq; dubitationis ſolutio dicta locum habet iam ꝓpter quã oẽs ſermones iſti moti fuerunt. Non enim adequatio adhuc locum habet, ſiquidem non adhuc verum qđ dictum eſt ꝙ prima quidez latio vna exiſtens multa mouet diuinorum corporum. Multę autem exiſtentes vnaz ſolum vnaquęq;, non enim multa corpora mouẽt, ⁊ quę ante vltimam ⁊ ante habentem vnum aſtrum. Et hęc inconuenientia adducit his ſuppoſitionibus Soſigenes neq; acceptans reuoluẽtes propter dictas prius cauſas, ſed ad pręcedentes qđez inſtare neceſſe putantes ⁊ aſtra animata exiſtentia habere proprium motum. Neq; enĩ partes ſolum ſunt cęli, ſed ⁊ totum ſm ſe vnumquodq;. Verum igitur erit vtiq; magis axioma dicens ꝙ omne circulariter mobile corpus circa ſui ipſius centrum mouetur, propter quod vnũquodq; quidem cęleſtium corporum medium habet vniuerſi medium. Verum dicere circa vniuerſi medium moueri. Quęcunq; autem extra illud mediũ ſunt particularia entia circa id quod ſui ipſorum medium mouentur, ſicut aſtra ⁊ epicicli ⁊ eccentrici, ſi quidem ſunt, ⁊ talia in cęlo corpora, hęc autem mouentur circa mediũ vniuerſi ⁊ ſi non proprio motu, ſed motu ſphęrę ferentis ipſa exiſtentis concentrice vniuerſo. Et ſic etiam Ariſto. ſermo vtiq; verus erit ꝙ omne circulariter mobile corpus circa mediũ vniuerſi fertur, non aliquis apponat ꝙ ſm proprium motum fertur. Solutio autem dubitationis particulariter habebit locum, etiam in his ſuppoſitionibus. Nam ⁊ in his verũ eſt aliqualiter dicere qđ adequat natura, ⁊ facit quãdam ordinem, vni quidez lationi multa aſſignans corpora, vni autem corpori multas lationes. Quãuis enĩ vno proprio motu moueantur, ⁊ eo qui non erratice omnia mouentur quę ſub ipſa ⁊ epicicli hoc ⁊ eo qui concentricorum/ aut eccentricorꝫ eſt, ⁊ aſtrum qđ vnũ corpus dixit eo ꝙ epicicli, ⁊ concẽtrici, aut eccentrici, ⁊ eo qui non erraticę ꝯpetit. Adhuc autẽ eccentrici circuli non vtiq; erant circulariter moti. Siquidem non circa medium, ſed circa id quod extra medium mouentur dũ reuoluuntur aſſumẽtes locum ⁊ derelinquẽtes, vacuum cogunt eſſe, figuraq; ipſorum allokota erit interioris partis ſphęrę, eã extra abſcidentis. Forte autẽ ⁊ omnino hęc diffugiemus, eccẽtricas ſphęras in concentricis adaptantes ⁊ concentricã circa ſui ipſius cẽtrum motam dicentes circũducere eccẽtricam ⁊ ipſam circa ſui ipſius centrũ motam, ⁊ omnes perfectas dicemus ſphęras non concedentes in illis corpus per corpus cedere. Et alias autem aſtronomicas dubitationes non paucas Soſigenes mouet, etiam ad has ſuppoſitiones opportune quas alterius vtiq; ſtudij erit conſiderare. Nunc autem videbatur eos qui de cęlo ⁊ de cęleſtibus motibus ſermones ꝑſcrutantes ⁊ modos confirmãtes per quos circulares ⁊ regulares ⁊ ordinati oſtẽdantur, quemadmodũ videntur irregulares ⁊ habentes aſcenſiones ⁊ deſcenſiones intellectũ exhibere, quibus ſuppoſitis per regulares/ ⁊ circulares/ ⁊ ordinatos motus antiqui aſtronomi ⁊ poſteriores ſaluant apparentia. Si igitur magis his qui de cęlo ſermonibus hoc cõuenit, ꝗ̃ his qui de prima philoſophia ſunt nullus nos inculpet pro ampliori ſermonis digreſſione ſi opportune ſit facta. Sed ad verba ſequentia Ariſto. procedendũ eſt.

¶ Reliquũ aũt de terra dicere vbi exiſtat poſita, ⁊ vtrum quieſcentium eſt/ aut motorũ, ⁊ de figura ipſius. De poſitione quidez igit̃

non eandem omnes habēt opinionē, ſed plu ribus in medio poni dicentibus quicunq; to tum cęlum finitū eſſe aiunt. Contrarię quidē qui circa Italiā vocati Pythagorici dicūt. In medio quidem ignem eſſe inquiunt, terrā autem vnū aſtrorū exiſtentem, circulariter la tam circa mediū, noctem ⁊ diem facere. Ad huc autē oppoſitā aliam huic aſtruunt terrā quā antichthona vocant, non ad apparentia ra tiones ⁊ cauſas quęrentes, ſed ad quaſdā ra tiones ⁊ opiniones ipſorum apparentia at trahentes ⁊ tentantes adornare.

Com. 47. ¶ Ad decimum ⁊ vltimum libri capitulum qđ de terra tranſit conueniens, ⁊ ipſum exiſtens his qui de cęlo ſer monibus. Nam cum meminiſſet prius de terra quod in medio poſita totius cęli ⁊ ꝙ imobilis ⁊ habens centri ra tionē ad cęlum ⁊ a rotūditate ipſius, cęli rotūditatem cū oſtendiſſet, ⁊ ſimpliciter ea quę ſm habitudinē ipſius ad cęlum ex ſuppoſitione accepiſſet, hoc nunc oſtendit vt perfectus ſit de cęlo ſermo. Nā ⁊ aſtronomi de cęlo ⁊ de cęleſtibus tractantes, de terra etiā ipſi hoc oſtendunt ꝙ in medio cęli, ⁊ ꝙ immobilis centri rationē habēs ad cę lum ⁊ ſm figuram ſphęrica ſit. Omnia enim hęc ipſi cō ueniunt ſm habitudinem ad cęlum. Alia autē quęcūq; inſunt terrę ſm operationē ad alia tria elementa in duo bus ſequentibus libris dicet. Tria igitur de ipſa quęren do tractat de poſitione ipſius vbi poſita ſit, ⁊ ſm, vtrum quieſcentium ſit, aut motorum, ⁊ tertiū de figura ipſius, pręhabitas de his opiniones primo exponit ⁊ ad ipſas obuians ſic quę videtur ſibi de his ratiocinatur. Primo autē de poſitione dicit ꝙ qui quidē infinitum mundum dicunt non vtiq; quęrunt poſitionē ipſius in vniuerſo. In infinito enim principiū, neq; medium neq; finis eſt. Dicentium autē mūdum finitum plurimi quidē dicunt terram poni in medio, ſicut Empedocles ⁊ Anaximan der, ⁊ Anaxagoras, ⁊ Democritus, ⁊ Plato. Cōtradicūt autem Pythagorici, hoc enim ſignificat, ſī, contrarię, nō circa medium dicentes ipſam, ſed in medio quidem vni uerſi ignem eſſe, circa mediū autē antichthona ferri aiūt, terram autem exiſtentem ⁊ ipſam, antichthonā autē voca tam, ꝓpterea ꝙ ę cōtrario ſit terrę huic. Poſt antichthonā autē terra hęc mota ⁊ ipſa circa medium, poſt terram au tem luna. Sic enim ipſe in finem Pythagoricorū narrat. Terram autē tanquā vnum aſtrorū exiſtentem moueri circa mediū, ⁊ eam quę ad ſolem habitudinem noctem ⁊ diem facere. Antichthona autem mota circa medium ⁊ ſequens terram. Hoc non videt nobis, eo quod interia cet nobis ſemper terrę corpus, hoc autē, ait, dicunt, non ad apparentes res, rationes ⁊ cauſas congrue quęrētes, ſed ad quaſdam ſui ipſorum opiniones, ⁊ rationes appa rentes res attrahentes ⁊ tentantes illis coaptare, qđ qui dem eſt inconuenientiſſimum. Perfectū enim numerum ſupponentes denariū voluerunt ⁊ circulariter mobiliū corporū numerum ad denariū conducere. Volentes igi tur aiunt, non erraticam vnam ⁊ erraticas ſeptem, ⁊ ter ram hanc per antichthonam denarium compleuerunt. Et ſic quidem ipſe ea quę Pythagoricorum accepit. Qui au tem ſincerius iſta callent, ignem quidem in medio dicūt conditiuam virtutē ex medio totam terram alentem, ⁊ qđ in frigiditatem ipſius eſt recreantē, propter quod hi quidem Zenos turrem ipſum vocant, vt ipſe in Pytha goricis narrauit. Alij autem Iouis cuſtodiam vt in his. Alij autem Iouis thronum, vt alij aiunt, antrum autem terram dicebant, tanq̄ organum ⁊ ipſum tēporis. Dierū enim hęc ⁊ noctiū cauſa eſt. Diem enim facit verſus ſo lem pars illuminata. Noctem autē verſus conū vmbrę factę ab ipſa. Antichthonam autē lunā vocabant Pytha gorici, ſicut ⁊ ętheriam terram, ⁊ tanq̄ obūbrantē ſola re lumen qđ eſt proprium terrę ⁊ tanq̄ terminantem cę leſtia, ſicut terra id quod ſub luna eſt.

Vide ſphere tracta. ⁊ in Almanſtre Cleome ſim de mūdo.

Vid Cleome dē ꝙ post ter re ſunt nobis antichthone.

¶ Multis autē vtiq; ⁊ alteris conuidebitur non oportere terrę mediū regionē aſſignare credibile non ex apparētibus colligētibus, ſed magis ex rationibus. Honorabiliſſimo enim putant cōuenire honorabiliſſimā exiſtere re gionē. Eſſe autē ignem, terra quidē honorabi liorem, terminū autē intermediis, extremum autē ⁊ mediū terminos. Quare ex his recogi tantes nō putant in medio ipſius ſphęrā po ni, ſed magis ignem. Adhuc autem Pytha gorici quidem ꝓpter maxime conuenire ſer uari principaliſſimum totius. Medium autē eſſe tale quod Iouis carcerem vocant, hanc habentem regionem ignem.

¶ Cura fuit ⁊ Platoni ⁊ ſm zelum ipſius Ariſtoteli ne videretur gratis ⁊ temere antiquorū ſermones condēna re, propter qđ confirmabāt ipſos prius, vt poſſibile erat probabiliter, quod etiā nunc Ariſtote. facit. Dicens ꝙ multis vtiq; ⁊ alijs ſimul videbitur non mediam regio nem aſſignare terrę, ſi credulitatem non ex rerum natu ra quis accipiet, ſed ex probabilitate ſermonum. Etenim poſſibile probabiliter probari ꝙ ignis in medio eſt, ſed non terra, ⁊ iam exponit probabilem ſermonē axioma aſſumens ꝙ digniſſimo corporum eorum quę ſub luna ſunt digniſſima earum quę ſub luna conuenit regio, ⁊ ra tiocinatur in prima figura. Ignis corporum honoratiſſi mus, honoratiſſimi corpori ꝓprius honoratiſſimus lo cus, ⁊ concluſio ꝙ ignis cōueniens locus qui honoratiſ ſimus eſt. At vero honoratiſſimus locus qui medius, nā terminus honoratiſſimus eſt. In mundo autē extremus ⁊ medius termini, quare ⁊ locus ſub luna qui medius lo cus eſt. Si igitur ignis qui medius locus proprius eſt, ho noratiſſimus autem ſub luna eſt medius, ignis ergo pro prius locus eſt medius. Huius autem opinionis poſte rior Ariſtotele Archedemus fuit. Ante Ariſtotelē au tē qui ſic exiſtimauerunt ex hiſtoria, ait, Alexander in quirendum eſſe. Forte autem tanq̄ non alijs quibuſdā pręter Pythagoricos opinantibus, ſic dixit. Multis autē vtiq; ⁊ alteris ſimul videbitur, ſed quod ⁊ alijs vtiq; ſm hoc ſimul videbitur probabiliter expoſita ratione. Pro pter qđ ⁊ conſequēter Pythagoricorū oſtenſionē expo nit tanq̄ ⁊ hanc probabiliter probatam. Nam ⁊ Pytha gorici, ait, non ſolum ꝓpter denarium circulariter mobi lium corporū completum, terrā circa mediū dicebāt mo ueri, ignē autē in medio locatū eſſe. Sed adhuc ⁊ ꝓ hoc ignē in medio locari dicebāt, ꝓpterea qđ maxime cōue nit ſeruari qđ principaliſſimū vniuerſi eſt. Mediū autem hoc eſt ꝙ in medio tale eſſe, vt ſeruet tanq̄ nullo appro pinquāte, ⁊ cōtētiuā ⁊ ſeruatiuā ꝓprietatē a dijs accipere maxime centri. Propter igitur quod ſeruatur in medio ignis, ꝓpter hoc Iouis cuſtodiā carcerēq; vocant, tanq̄

Com. 48.

ſeruatum ab ea que in centro conditrix continentia eſt. Poſſibile autem ⁊ principaliſſimū quidem vniuerſi medium ipſum dicere, quod quidem ⁊ honorabiliſſimū eſt, tanquam extremum dicebant prius, ⁊ hoc maxime conuenit ſeruari, ſeruans autē eſſe quod hanc habet regionē ignis, eo quod ſeruatur, ſed non eo quod ſeruatur carcerem Iouis vocant, tanquam primum quidem argumentum ignem in medio ponat tanquam honorabiliſſimū in regione honorabiliſſima. Hoc autem tanquā ſeruatiuum in eo qđ maxime dz ſeruari. Scđm hanc autez expoſitionem Iouis carcerez vocant, ⁊ que cōſequēter dependent neceſſe eſt accipere. Huic aūt expoſitioni que accepit principaliſſimum qđ medium, ſed non ignem magis videnť que conſequenter dicuntur conſonare.

Tanq̃ mediū ſimpl'r ſit dictū, ⁊ ꝙ magnitudinis mediū ⁊ rei exiſtēs mediū, ⁊ nature, Quāuis queādmodū ⁊ in aīalibus non idez aīalis ⁊ corporis mediū Sic exiſtimandum magis ⁊ circa totū celū. Propter hāc quidē igiť cām nihil eos opz turbari circa totum, neq; adducere carcerē ad cētrū, ſz illud querere mediū quale quid ⁊ vbi aptū natuz eſt. Illud quidē enim principiū qđ mediū ⁊ honorabile. Loci aūt mediū aſſimilať vltimari, magis q̃ principio. Quod quidē eniz terminatur mediū, qđ aūt terminat extremuz. Honorabilius aūt continēs ⁊ extremū, q̃ qđ terminatur, hoc quidē enim materia, hoc autem ſubſtantia cōſiſtente eſt. De loco quidē igiť terre hanc habent quidā opinionem.

Com. 49. Et argumētū prime dicti prioris, partim quidez honorabiliſſimā regionē eſſe mediū ſumit, partim aūt principaliſſimū vniuerſi medium, ⁊ ex hoc vtroq; cōcludens ꝙ ignis mediū eſt, arguit rationez ex equiuocatione medij. Et dicit ꝙ ſic proceſſit ratio tanq̃ vno modo mediuz dicatur, ⁊ nihil differat qđ ſm magnitudinē medium, ⁊ qđ ſm rei naturā. Equidē in animalibus non idem vtrūq;, ſed corporee quidē magnitudinis in ipſis medium eſt a quo vtrinq; magnitudo equalis eſt, puta vmbilicus. Illud autē ſm naturam mediū eſt in quo honorabiliſſimum eſt, ⁊ qđ ſm eſſe principiū eſt, qualis eſt locus qui eſt circa cor vbi hoc fuerit, aut huic proportionabile. Sic igiť ⁊ circa totum mundū, vt quidez magnitudinis ⁊ corporis ſphērici corporis mediū centrū eſt. Vt autē honorabiliſſimū ⁊ cordi propor tionabile aliud aliqđ oportet querere mediū ⁊ non centrū, ſed magis nō, erraticā ſphērā tanq̃ principiuz eſſendi mundo ⁊ ſimul circūferentem alias ⁊ cōtinentē totam corporalē naturā. Hic igitur oportebat querere qđ honorabiliſſimū eſt, vbi neq; cuſtodie eſt opportunitas, ⁊ non centrū dicentes turbari circa ipſuz tanquā Iuppiter cuſtodia indigeat. Et ꝓpter hoc ignem cuſtodiā Iouis vocantes inducere ad centrū, quare ⁊ prius quādo dixit maxime cōuenire ſeruari principaliſſimum vniuerſi. Seruari quidē mediū dixit ſeruare autē ignem. Dicit aūt ⁊ hic, qđ duplex diciť medium, hoc quidē ſm naturā principiū ⁊ honorabile vere eſt, loci aūt medium extremo magis q̃ principio aſſimilať. Hoc autē oſtēdit ſic ꝙ ſm locuz mediū ⁊ maxime in ſphēricis figuris terminatur ⁊ continetur a principio finitū. Principiū autez terminat ⁊ continet. Si igitur qđ quidez terminatur ⁊ finitur materie ꝓportionatur, terminans autē ⁊ finiēs ſpeciei ⁊ eſſe. Honorabilior autē eſt ſpecies ⁊ ſubſtantia q̃ materia, honorabilius ergo principiū q̃ mediuz. Totaliter autez ⁊ parabolicas has cōparationes volens quis facere, ⁊ hoc vtiq; dicet, ꝙ a non erratica deſuper opificiuz actioq; cōditoris procedēs a celo ad id qđ ſub luna deuenit. Et hec ſuperiora elementa viliora inferioribus producens ad vltimum terminū terrā, ⁊ vniuerſi centrū. Forte autē totum celū perfectam ſphēram vſq; ad cētrū oportet intelligere, ⁊ ſic ob impartibile centri, ⁊ qđ continentiuz ⁊ qđ principale venerabile eo ꝙ excellit in celo dicere mediū ipſius ⁊ qđ in circuitu. Et Pythagoras forte in centro diuinum latens malignos inſinuare voluit. Totaliter autē qđ honorabilius centrū dicit tanq̃ principium ⁊ vltimuz ens, ſicut ⁊ celum honorabilius in medio dicebatur, ꝓpter qđ ⁊ primum argumentuz ſic ſyllogiſmo concludebatur. vltimum in termedio honorabilius, extremum autem ⁊ medium vltima, quare non ad celum comparatio fiebat centri, ſed amborum ad intermedia. Nam ⁊ Plato primaz ⁊ antiquiſſimam terram in medio exiſtentem non celo dixit, ſed deorum quicunq; intra celum fuerunt. *Et hoc meīt Heſiodi ⁊ Homeri Plato dixit.*

Similiter autē ⁊ de manſione ⁊ motu, nō eniz eodē modo oēs ſuſpicātur, ſed quicūq; quidē neq; in medio poni aiunt ipſam moueri in circuitu/aut circa mediū, Non ſolū autē hanc/ſed antichtona, queādmoduz diximus prius. Quibuſdā autez videť ⁊ plura corpora talia cōtingere ferri, circa mediū nobis manifeſta ꝓpter interpoſitionez terre, ꝓpter qđ ⁊ lune eclipſes plures q̃ ſolis fieri inquiunt. Latorū eniz vnūquodq; occultare ipſaz, ſed non ſolā terrā. Queādmodum enim non eſt terra cētrū, ſed diſtat per hemiſpheriū ipſius totum nihil prohibere putant apparētia accidere ſuper non habitātibus nobis in centro, quemadmoduz ſi in medio eſſet terra. Nihil enim neq; nunc facere notabile diſtantibus nobis per medietatem diametri.

Post eam que de poſitione terre eſt hiſtoriaz de motu ipſius, ⁊ manſione narrat opiniones. Et dicit ꝙ quicūq; non in medio dicunt poni terraz, iſti aiunt moueri ipſaz circulariter circa mediū, ſicut Pythagorici. Et non ſoluz terram, ſed antichtonā vnam exiſtētem. Quibuſdā autē videť non antichtonem vnam exiſtentē, ſed plura talia corpora contingere ferri circa mediū. Sicut autem antichtonam occultā nobis dicebant Pythagorici ꝓpter terre interpoſitionē, ita ⁊ hoc ꝓpter eandē cauſam non videri a nobis. Quorū autē ſit talis opinio non dixit. Dicit autē Alexander ꝙ poſſibile hoc ⁊ tanq̃ Pythagoricis quibuſdam in hac opinione factis intelligere. Argumentū autē ſermonis faciebant hoc, ꝙ luna ſepius eclipſatur q̃ ſol, quia enim non ſolum a terra, ſed ⁊ ab alijs corporibus circa mediuz motis deliquiū patitur, ſepius ipſa eclipſatur. Quoniam autem dicētibus non in medio terrā, ſed extra mediū/aut ſtare/aut moueri repugnabant apparentia tanq̃ centri rationez habēte terra ⁊ in medio exiſtēte ſic accidere. Si eniz nō media vniuerſi exiſteret terra centri rationē hñs ad celū, non vtiq; a diuerſis

Com. 50. *Aduerte ꝙ nec Simplicius mētē Pythagoreorū ... ſcđ legē ... medē ... nicos antiquos ... de Antichtonis per ... terre q̄ a nobis non videatur.*

verſis

[illegible] uerſis locis obſeruãtibus eędem ſtellę ęqualis magnitudinis apparerẽt, ac ſi in eodẽ exiſterent loco obſeruãtes, ſed etiã quę per viſum noſtrũ educunt̃ plana quę vocamus orizontes apparente in duo ſecantia ſemper cęleſtẽ ſphęrã. Et eos qui in ipſa maximos circulos, tãq̃ ſex quidem ſemper ſignis circuli zodiaci ſup terram nobis apparentibus, ꝛ ſex ſub terra manentibus, qḋ quidem non accideret ſi magnitudinez aliquã ſenſibilẽ haberet ad cęlum terra, aut nõ in medio eẽt. Has igit̃ ꝛ tales inſtãtias tãq̃ ab illis ſoluens Ariſtoteles/ait/poſſe ſaluari apparentia, ꝛ ſm talem opinionem, vt etiaz ſm dicẽtes in medio eſſe terrã. Non eni in medio dicẽtes cẽtrũ ipſaz vniuerſi dicũt, non eni impoſſibile eſt ſicut centruz tãtam habens magnitudinẽ. Sed etiã ſm hos vniuerſi centruz nõ terra tota eſt ſed terrę centrũ, ſic autez erit terrę ſuperficies a qua obſeruationes fiũt, ꝛ plana orizõtium educũtur, per hemiſphęriũ totuz terrę diſtans a cẽtro vniuerſi. Si igit̃ per hemiſphęriũ nobis diſtãtibus a centro habitãtibus in ſuperficię terrę nulla fit permutatio ad apparentia, ac ſi ꝛ in ipſo centro eẽmus. Et ſi per totaz ſphęram diſtare a cẽtro ſupponat quis terrã, vt qui extra cẽtrum dicũt ipſam eẽ, nihil phibet ſaluare apparẽtia. Siqdem eni in medio terra exiſtente in cẽtro nos habitamus, eẽt vtiq; multa pmutatio ad dicẽtes extra mediũ terraz eẽ. Si aũt ꝛ in medio terra ſuppoſita non in cẽtro habitamus, ſz in ſuperficie nõ multaz habebit permutationẽ terrę ſuperficies, ſiue in medio terra declinata ſit, ſiue extra mediũ. Nam eius quę extra ꝛ eius q̃ in medio iacẽtis terrę adinuicẽ nuẽtes ſuperficies in eodẽ fere eſſe poterunt loco.

℃ Quidam autem poſitaz ꝛ in centro dicunt ipſam adherere ꝛ moueri circa eum qui per omne ordinatum polum, quemadmoduz in Timęo ſcriptum eſt.

Com. 51m. ℃ Cum dictũ ſit de dicẽtibus extra centrũ moueri, adiũgit ꝙ quidã ꝛ poſitam ipſam in cẽtro dicunt ligatã ꝛ herẽtem ei, ꝛ moueri, ſicut in Platonis Timęo ſcriptuz eſt. ſed in Timęo lrã Platonis ſic habet. Terrã autẽ nutricem noſtrã circa poluz per vniuerſuz extẽſum alligataz diei noctiſq; effectricẽ ꝛ cuſtodem eſſe voluit, necnõ primam antiqſſimãq; deorum oium qui intra cęluz ſunt genitã. Per omne autem ordinatum polũ, axem dicit nunc. Tria eniz ſunt ſignificata poli apud Platonez. Nam cęlum in Phedone polaz vocat. Et vltima axis circa quaz voluit̃ cęluz. In Timęo ꝛ nunc axem illud. illomenã autem ſi per iota ſcribat̃/alligataz ſignificat. Et ſic Apollonius poeta vinculis illominũ i alligatũ magnoꝝ dorſorum depulit. Et Homerus illaſibus.i.ligamẽtis nõ violentis vt ligantes ducũt. Et ſi per/ei/diphthõgum ſcribatur, ꝛ ſic phibitam ſignificat, vt Eſſchilles in baſſarilis. Et ꝙ ly illomenã ſic a Platone dictũ eſt, ſignificant q̃ in Phedone de terra dicta ſunt, in qbus/ait. Ęqlibris enim res in ſimilis cuiuſdã medio poſita non habebit magis, neq; minus nuſq̃ moueri. Inſinuat autẽ ꝛ Timęi dictũ ꝙ qdem ꝛ Plato in his retraxit ſic habẽs. Terra autẽ in medio locata ſedes deoꝝ, terminus caliginis ꝛ luminis fit occaſus ꝛ orientes generãs ſm ſectiones orizontiũ, antiquiſſima autẽ eſt eoruz quę intra cęluz corpoꝝ. Dein, de pauca cũ dixiſſet de alijs elemẽtis, addacit. Quare radix oium ꝛ baſis alioꝝ terra, ꝛ firmata eſt ſuper eaſdem inclinationes. Alexãder autẽ/ait/Ariſtotele ſic dicente dictũ eſſe in Timęo, ꝛ dictiõe ipſa.ſ.illomenis ſignificãte vim pati, tãq̃ non ſic dicto ad prius ſuppõnes dicta trãſferat. Etenim ly/cõuerſuz/ait/ad qḋ trãſumunt ly/illomenaz, ꝛ ipſuz eſt ſignificatiuũ motus. Si autez alibi/ait/ Plato aliter dicit ab his quę in Phedone. vz. occaſionez ſumens, nihil hoc/ait/ad rõnem. Nam Ariſto. qḋ in Timęo pponit, ſiue cõplaceat ipſi, vt dicat ſic Plato, ſiue ẽt tãq̃ Timęi opiniones pꝛetranſeat. Hęc cũ dicat Alexan. vt ab vltimo dictoꝝ incipiam, ꝙ Timęus terraz locari in medio dicit, ꝛ firmataz eſſe, pz ex ppoſitis ipſius verbis. Dictione autẽ ſignificante qdem ipſam vniuerſo eẽ alligataz, vt pmiſſe auctoritates ſignificabant, ſignificante etiã illud cõuerſum quãdo per/ei/diphthõgon ſcribit̃. Primo qdem per vnũ/i/ſcribitur. Deinde ꝛ in circularibus figuris dicit̃ hoc ſyneſtraphte.i.cõuerſuz eſſe, ꝛ ſi nõ motę ſint. Ad hęc autẽ etſi vtrũq; dictio ſignificet ꝛ alligatũ ꝛ motuz, quõ oportebat Platonis ſuſcipere ſermonez verba Timęi retrahẽtem ſic ſe habẽtia terrę quietẽ demõſtrantia vt alligataz, aut motaz ſignificãtia, ſz Ariſtotele/ait/ſic dicente/illey ſthe/nõ eſt cõſentaneuz ei contradicere. Naz in veritate, neq; dictionis ſignificationez veriſimile erat ignorare ipm, neq; Platonis mentẽ. Forte igit̃ ad omnia reſpicientes bene ſe hz dicere, aut qḋ dictione ſignificãte ly/cõuerſam ad hoc trãſumpſit ipſam Ariſto. ſicut cõſueuit de induſtria diatq; opera arguere apparẽs verboꝝ, ppter ſuperficietenus ſuſcipiẽtes, ac ſi igitur diceret poſt eos qui circa mediaz moueri hanc dicũt. Siqs putet Platonez dicere in medio ipſam moueri ly/illemonã tãq̃ motaz ſuſcipiẽs, ſimul quidẽ erit, ꝛ alia quędã ſuppoſitio dicẽtiuz moueri terrã, aut enim circa mediũ, aut in medio ſupponetur mota. Simul aũt ꝛ qui dicta Platonis ſic ſuſcipit, arguet̃. aut igit̃ hoc dicendũ, aut ꝙ illõ ꝛ moueri qḋ adiũgitur poſt illeſthe/ab aliquo oppoſitũ eſt. Ariſtoteles autẽ pponens in pꝛincipio quęrere de terra, vtrũ quieſcentiũ eſt, aut motoruz, ꝛ narrãs eos qui dicũt moueri, poſſibile eſt ꝛ ſic ſuſcipere ſermonem. Quia eni ꝛ oppoſitoꝝ fecit hiſtoriã ꝛ non ſolũ ipſius moueri, ſed etiã ipſius manere, manifeſtãt etiaz quę de figura adducta ſunt, qa cõſequitur hęc in motu ꝛ manſione ꝛ figurã, alij qdem ſphęricã, alij autẽ tympanoidalem dicũt. In centro autẽ exiſtentẽ terram ꝛ circulariter motam, cęlum autem quieſcere Eraclides Ponticus ſupponens ſaluare nitebatur.

℃ Similr̃ autez ꝛ de figura dubitatur, his qdem eniz videtur eſſe ſphęrica, his autem lata, ꝛ figura tympanilis. Faciunt autez argumẽtum, qa occidens ꝛ oriens ſol rectaz ꝛ nõ circularem occultationẽ videtur faciẽs a terra, tanq̃ oppoꝛtunum ſiqdem eſſet ſphęrica, circularem fieri abſciſionez non attendentes elongationez ſolis ad terrã, ꝛ rotũditatis magnitudinez, quõ in apparentibus paruis circulis recta videt̃ a longe. Propter hãc quidem igitur phãtaſiam nihil ipſos diſcredere opz non rotũdaz molem eẽ terrę. Sz adhuc apponunt ꝛ dicunt ppter quieſcere, neceſſarium figuram hãc habere ipſaz, eteni de manſione ꝛ motu dicti modi multi exiſtunt.

℃ Conſimilr̃ autẽ ꝛ de figura diuerſaz eſſe/ait/hiſtorias, his quidez dicẽtibus ſphęricam terraz, his autẽ latam ꝛ tympanoidalẽ. Qui autẽ tymponoidales dicũt/ait/argumentoz huius faciunt, ꝙ occũbens ꝛ oriens ſol apparet habẽs rectã terminãtez apparẽs ipſius ꝛ occultum. Et qdem ſi ſphęricã eẽ aiunt terrã ſuperpoſitaz ſoli, abſciſio lunularis, aut amphicirtos fieret, vt in eclipſibus videt̃ Cõ. 52m.

ſolaribus ⁊ lunaribus. In ſolaribus qdem luna obiecta nobis ⁊ occultãte ſolem, in lunaribus autẽ cono vmbrę terrę. Nũc autẽ aliũ in plano tymponoidalis figurę exiſtentium rectas abſciſiones videmus. Si enim in eodẽ plano cum oculo circuli peripheria ponatur recta apparebit, vt in ꝑſpectiuis oſtẽſum eſt. Ad dicẽtes itaq; hoc Ariſtoteles/ait/ ꝙ nõ rõcinãtur diſtãtiam ſolis multã exiſtẽtem ad terrã, ⁊ ſolaris corporis magnitudinẽ paruiſſimã apparentẽ vt ad diſtantiã. Et ꝙ in paruis corporib9 apparẽtes circuli ob ampliorẽ diſtantiã apparent recti. Nã ſphęricę ſuperficies eminus plane videntur vt quę ſolis ⁊ lunę ſunt. Sed ſi diſtãtia ⁊ apparẽs paruitas magnitudinis cauſa huius eſt, qđ eſt rectã abſciſionẽ videri, cur nõ hoc accidit, ⁊ in eclipſibus ſolaribus ⁊ lunaribus. Naz ⁊ diſtãtie eedez, ⁊ apparẽtes magnitudines ſunt. Forte igitur dõm eſt, ꝙ ſiqdem extra terraz exiſtẽtes videremus ſolem partialiter ſuperpoſitũ a terra, ſemꝑ vtiq; ⁊ circulares nobis apparerẽt abſciſiones, ſicut ⁊ quę ſolis in ſolaribus eclipſibus a luna ſuperappoſita, aut lunę a cono vmbrę terrę occultante. Nũc autez quoniam in eadẽ terra exiſtẽtes, videmus ſolem oriẽtem ⁊ occũbẽtem ꝑ orizõtem. Orizon autẽ eſt per ſuperficiez terrę ⁊ noſtrũ viſum eductũ planuz, accidit ſolarẽ ſphęrã ſm circulũ ab orizonte ſecari. Circulus autẽ in eodẽ plano exiſtẽs noſtro viſu recta videtur. Ariſtoteles aũt obijciens a ſole ſignum tãq; non ſufficiens ad putãdũ non eſſe circularem terrã, dicit ꝙ ⁊ aliã cauſaz apponũt hui9 ꝙ terra ſit tymponoidalis, neceſſarium dicẽtes figuraz hãc habere ipſam ꝓpter quietẽ, ꝓpter hoc enĩ quieſcere ipſaz fatẽtur. Nam ſphęrica qdez figura facile mobilis eſt, tymponoidalis autẽ ad mãſionem idonea toto plano expanſa ſuꝑ ſuppoſituz aut ſupprimẽs vt aiunt inferiorez aerẽ. Cum dixiſſet autẽ mãſionez eſſe terrã ꝓpter tymponoidalez figuram adiecit ꝙ multi exiſtũt dicti modi diſpõnis ſecũdam terrã, quorum aliqui quidẽ ad motuz ipſam, alij autẽ ad manſionem idoneam eſſe dicunt, ſicut qui nunc eſt dictus ad manſionem.

Dubitare igitur omnibus qdem neceſſariuz ſuperuenire. Forſitan eniz irrationabilioris mentis nõ mirari quomõ quidez parua particula terrę ſi eleuata dimittatur fertur ⁊ manere nõ vult, ⁊ plus ſemꝑ velocius. Totam autez terrã ſi quis dimittat cuz eleuauerit, nõ vtiq; feretur, nũc autez quieſcere totã grauitatem. Sed adhuc vtiq; ſi quis latis particulis ipſius ante cadere amoueat terrã feretur deorſum nullo reſiſtẽte. Quare dubitare qdez merito factũ eſt philoſophia oibus, ſolutiones autem de hoc nõ magis incõueniẽtes eẽ videri dubitatiõe mirabit vtiq; aliquis.

Com. 53m. Cum narraſſet prius opiniones de poſitione terrę, ⁊ de motu, ⁊ de figura ipſi9 ⁊ paucis cũ cõtradixiſſet, multa autẽ tanq; inapparentia cuz deſpexiſſet adducit ſmonem iã ad eos qui dicũt manere qdez terrã, cauſam autẽ mãſionis nõ bene aſſignantes, ⁊ priorum recordatur dicẽtium manere ꝓpter infinitã ipſaz eſſe, ſicut Xenophanes Colophonius. Scdorum autẽ qui dicũt cauſa inſidẽtẽ ſuper aquã manere, vt Thales Mileſius. Tertiorum dicentium manere, ipſaz a ſuppoſito rẽtentaz aere, quoniã ſuꝑinſidet lata exiſtẽs, ⁊ tymponoidalis terra, ⁊ non concedit cedere, ſic autẽ Anaximenes, ⁊ Anaxagoras, ⁊ Democritus videbãtur dicere. Quartorum eorum qui circa Empedoclez qui circũgirationẽ cęli mãſionis terrę cãm faciũt. Et quintorum qui ſilitudinẽ ⁊ ęqualibre cauſaz mãſionis dicũt, vt Anaximãdrus ⁊ Plato. Primo autez ſtatuit de mãſione terrę dubitationẽ ꝙ neceſſarium omnib9 ſuperuenire dubitare qualiter maneat terra. Forte enim debilioris/hoc eſt minus efficacis intellectus eſt non mirari, quomõ modica quidez particula terrę ſi eleuata dimittatur fertur deorſum, ⁊ manere nõ vult, ⁊ maior ſemꝑ citius fertur. Totã autez terrã ſi quis eleuans dimittet, nõ vtiq; feretur deorſum. Signum eniz ſufficiens huius ꝙ nõ deorſuz ferretur dimiſſa. Hoc nunc ſuſpẽſam exiſtentem quieſcere, tãtum habẽtem põdus. Et hoc autẽ dignũ dubitatione de eodẽ/ait/quõ ſuperius ad deorſuz latis partibus terrę. Siquis autez decidẽtia ipſarum ſubdiſtrahat ſemꝑ ſuppoſitaz terrã manet motus, quouſq; reſiſtat aliquid ipſis. Tota autẽ terra nullo deorſum reſiſtẽte non fertur, ſed quieſcit, ꝓpter hoc qdez eniz/ait/dubitare de terra factuz eſt Theorema philoſophicuz omnibus. Nã ad Phm q̃ vere ſpectat cauſas rerũ indagare, ⁊ circa huius ſolõnes non obſeruare ꝙ magis inconueniẽtes ſunt dubitatione, mirabitur vtiq; quis. Naz ſoluere in his dubitationẽ videri volentes dignis maiori dubitatiõe vtũtur. Sic qdez igitur Alexãder expoſuit lrãm ſic ſcribẽs. Hoc autẽ circa ſolõnes huius nõ magis incõuenientes eſſe videri ⁊ tãq; defectum ſupplemẽtuz (vt dictuz eſt) aſſignans. Forte autẽ ⁊ ſi ſic habeat litera breuiter, non eſt cum defectu pnũtiatuz eſt. Cuz dixiſſet eniz ꝙ dubitare quidẽ merito factũ eſt Theorema philoſophicũ omnibus ſubiũgit. Hoc autẽ circa ſolõnes huius nõ magis incõuenientes eſſe videre q̃ dubitatio ſic ſoluẽtes, magis admirabitur vtiq; quis tãq; illud incõuenientes nõ ad ſolutiones referatur, ſed ad ſoluentes. Ego vero multa exemplaria inueni ſic ſe habẽtia. Hoc autẽ circa horum ſolutiones non magis incõuenientes eſſe videri, ⁊ eſt ſic magis cõueniens ſequentibus dictis, quidez antiquorum quaſdã cauſas manẽdi terrã aſſignauerunt dicit.

Hi quidez eniz ꝓpter hoc infinitũ ꝙ deorſum terrę eſſe aiunt, quẽadmoduz Xenophanes/Colophonius, vt non laborez habeãt q̃rentes cauſam. Propter qđ ⁊ Empedocles ſic obſtupuit dicens ꝙ ſiqdem infinitę terrę ꝓfunditates, ⁊ imenſus ęther, vt per multorum horum linguaz dictũ vane effuſa ſunt: modicuz totius ſciẽtiuz. Hi autẽ ſuper aquã poni: hũc eniz antiquiſſimũ ſuſcepimus ſermonez. quez aiunt dicere Thalẽ Mileſiũ, tãq; quia natatilis eſſe manentẽ, quẽadmoduz lignũ vel aliqđ tale alterũ. Etenim horum ſuper aerem qdem nihil natũ eſt manere eleuata, ſed ſuper aliqđ eſt. Adhuc autẽ quemadmoduz aer aqua leuior, ⁊ terra aq̃. Quare quomodo poſſibile eſt leuius magis deorſum poni grauiori ſm naturã. Adhuc autẽ ſiqdez tota nata eſt manere ſuper aquã, palaz qa ⁊ particularũ vnaquęq; ipſius. Nũc autẽ nõ videtur hoc factuz, ſed quęlibet particula fertur in funduz, ⁊ velocius maior. Sed videntur vſq; ad aliqđ quęrere, ſed nõ vſq; quidez vbi poſſi-

a bile dubitationis. Qibus eniꝫ nobis hoc cõ-
ſuetuꝫ non ad rem fieri q̃ſtioneꝫ, ſed ad con-
traria dicẽtem. Eteniꝫ ipſe in ſeipſo q̃rit, vſ-
quequo vbi nõ amplius habeat cõtradicere
ipſe ſibiipſi. Propter qđ oportet q̃ſiturũ be-
ne inſtatiuũ eſſe ꝑ ꝓprias iſtãtias generi, hoc
autẽ eſt omnes cõſideraſſe differentias.

Cõ.54m. ¶ Dubitatione autẽ (ait) moti oẽs, non volentes autẽ la-
borare vſq; ad tãtuꝫ q̃rentes, donec principaliſſimã cau-
ſam inueniant. Vnuſq̃ſq; qđ prompte in ore venit, enun
tiauit ſicut Xenophanes Colophonius infinitũ ꝙ deor-
ſuꝫ terrę eſſe, ⁊ ꝓpter hoc manere ipſuꝫ dixit. Ignoro au-
tem illa Philoxeni de hoc nõ inueniẽs vtruꝫ inferiorẽ
partẽ terrę infinitaꝫ eẽ dicens ꝓpter hoc manere ipſam
ait, aut ſubterraneũ locuꝫ ⁊ ętherẽ infinitũ, ⁊ ꝓpter h ad
infinitum deorſuꝫ latam terrã videri geſcere. Neq; eniꝫ
Ariſtoteles explanauit, neq; Empedoclis verſus deter-
minãt plane. Terrę eniꝫ ꝓfunda dicuntur vtiq; ⁊ illa in
quę deſcendit. Sed hãc q̃dem opinionem neq; contradi
ctione dignã reputauit tãq̃ penitus improbabileꝫ. Poſt
ipſam autẽ Thalis Milleſiꝫ opinioneꝫ ponit dicẽtis ſu-
per aquaꝫ inſidere terrã ſicut lignũ, aut aliqđ aliud eorũ
quę nata ſunt ſupnatare aquę. Ad hanc autẽ opinioneꝫ
Ariſto. cõtradicit magis forte ꝑualentẽ, ꝓpterea ꝙ etiã
apud Egyptios ſic in figura fabulę dicebaẽ. Et Thales
inde forte ſermonẽ detulit. Tria autẽ ſunt cõtradictiõis
argumẽta. Vnuꝫ q̃dem gratioſe ſimul attẽdens qđ nihil
minus dubitare facit conãtes dubiuꝫ ſoluere. Idẽ enim
vtiq; quis, ⁊ de aqua ſic ꝓpoſita terrę quęret ſup qđ ipſa
firmata fundat terrã. Neq; eniꝫ nata eſt manere eleuata,
ſicut neq; terra. Scđm autem eſt tale, ſi leuiora nata ſunt
grauioribus ſupnatare, grauiora autẽ leuioribus ſubſi-
dere, ⁊ eſt ſicut aer aqua ſic aqua terra leuior, quõ poſſi-
bile eſt leuius magis deorſuꝫ poni grauiori ſcđm naturaꝫ.
Tertiũ autẽ ſcđm cõtrapoſitionẽ dictaꝫ conuerſionẽ ſi to
ta terra nata eſt manere ſup aquaꝫ ꝙ ẽt ꝑtiũ ipſius vna-
quęq; poſſibile eſt inſidere aquę, ſed hoc nõ videtur fie-
ri. Naꝫ quęcũq; pars iniecta in aquã nõ ſtat quouſq; ad
fundũ circa aquã veniat. Hoc eniꝫ ſignificat ly vythiſe-
the. i. ad fundũ fertur, ⁊ citius fertur maior, ꝓ3 ꝙ ſiq̃deꝫ
ſuppoſita fuerit terrę aqua, aut toti terrę velocius vtiq;
omni parte deſcẽdet. Quare ⁊ illatio ſyllogiſmi. vꝫ. vera
eſt. Non ergo nata eſt tota terra manere ſup aquaꝫ. Et cũ
hoc dixiſſet cauſaꝫ nobis vniuerſalr̃, ⁊ hoc qđ eſt nõ be-
ne ſoluere dubitatiões mirabiliter ꝓtulit. Videẽ eni (ait)
⁊ vſq; ad aliquid q̃rere, ſed non vſq; ad tantũ dubitatio-
nis vſquequo poſſibile erat ſupdubitare talibus ſoloni-
bus. Propter qđ quãcũq; ſolonem cum dixiſſet contenti
fuerũt. Qz autẽ hoc ſic ſe habeat perſuadeẽ ex eo ꝙ om-
nibus nobis cõſuetum eſt nõ ad rem ꝓpoſitam facere q̃-
ſtioneꝫ, ſed ad dicẽtẽ cõtraria. Si eniꝫ hunc repulerimus
contenti ſumus, ⁊ ſi nõ omnes nobis dubitationes ꝓdu-
xit quęcũq; rei ſunt conuenientes. Et hoc iterũ ꝙ ſic ſe ha-
beat perſuadeẽ ex his quę vnuſquiſq; noſtrũ ſponte pa-
tiente nouit inq̃ſitionibus. Naꝫ vſq; ad tantũ ſcđm ſeipſuꝫ
vnuſquiſq; de ꝓpoſito inquirit, donec vtiq; non adhuc
habeat contradicere ſibiipſi. Tũc eniꝫ nullum adhuc du-
bium putamus relinqui, ꝓpter hoc igiẽ oportet inq̃ſitu-
rum bene oẽs conſiderare dubitationes ꝯuenientes rei ꝓ-
poſite, ⁊ ſcđm omnes inſtare, ſiue ad ſeipſm, ſiue ad aliũ fa-
ciat inq̃ſitiones. Sic eniꝫ dubitationũ ſolutiones ꝑfectio-
nem habebũt. Cõuenientes autẽ inſtãtias dicit eas quę
ab ipſa re accepte ſunt ⁊ nõ ſophiſticas. Dubitamus aũt
⁊ inſtabimus ſcđm oẽs inſtantias rei cõuenientes ſi conſi-
deremus in inq̃ſitiõe omnes differẽtias q̃bus differt ab
aliis qđ proponitur. Naꝫ differẽtiam terrę ad lignuꝫ nõ
cognouerunt decepti fuerũt qui terram ſupnatare aq̃ di-
cebant, q̃a lignũ videbant ſupernatare, hoc autẽ ⁊ in ꝑn-
cipio Topicoꝝ dixit. oppotunuꝫ eſſe vnũ ad abundan
tiam argumentoꝝ differentias cognouiſſe, oẽs eas quę
adinuicem maxime eoꝝ cõitare inuicẽ videnẽ. Hoc au-
tem nũc cum dixiſſet nobis reliquit vna intelligere ꝙ ⁊
cõmuniones omnes opꝫ conſideraſſe differẽtiuꝫ. Nam
ab his dubitationes mouẽtur multę, ſunt autẽ ea quę in
topicis ad abũdantiaꝫ ſyllogiſmoꝝ dicũtur vt ſumatiꝫ,
propoſitiones ineniamus multipliciter dicti diuiſio dif-
ferentias propoſiti conuenientes inuenire facit, ⁊ ſimi-
litudinis ſpeculatio.

¶ Anaximenes auteꝫ ⁊ Anaxagoras, ⁊ De-
mocritus latitudinem cauſam eſſe dicũt ma-
nendi ipſaꝫ. Non eniꝫ diuidere ſed ſupereg-
tare aereꝫ qui de ſubtus qđ videtur latitudi-
nem habentia corpoꝝ facere. Hoc enim ⁊ ad
ventos habẽt difficile mobilr̃ ꝓpter reſiſten
tiaꝫ, hoc ipm vtiq; facere latitudine terrã ad
ſuppoſituꝫ aerem nõ habẽteꝫ, aut quo trãſſe
ratur locum ſufficiẽtẽ ſimul, ⁊ qđ de ſubtus
quieſcere, queadmodum in clepſedris aqua.
Qđ aũt poſſit multã grauitateꝫ ferre cõp̃-
henſus ⁊ manẽs aer argumẽta multa dicũt.

¶ Tertios ꝓponit dicentes eſſe cauſaꝫ manẽdi terrã la- Com.55m.
titudinem ipſius. Hęc eni cũ nata erat ferri ad deorſuꝫ
non põt ſecare ſuppoſituꝫ aerem, ſed denſat ipm ꝙ q̃deꝫ
videntur latitudinẽ habẽtia corpora facere, ſuperegtan-
tia eniꝫ videẽtur. Et ſicut latitudinẽ habẽtia corpora diffi
culter mobiliter ſe habent ad vẽtos eo ꝙ refraganẽ ⁊ re
ſiſtunt ipſis, obſtructus eniꝫ ventus ⁊ pertrãſitionẽ non
habẽs manet imobilis, ſicut in domibus nõ habẽtib' ꝑ-
flationem, ⁊ ꝓpter hoc difficile mobilia ſunt ab ipſo la-
tiora. Ideꝫ igiẽ hoc ⁊ terra latitudine facit ad ſuppoſituꝫ
aerem. Aer autẽ nõ habens ſufficiẽteꝫ locũ vt nõ feraẽ,
cogitur ſimul tota ipſius parte, quę deorſum eſt ⁊ nõ mo
ta quieſcere. Nam terrę pars nõ habens trãſitum ad ter-
ram ꝙ ſuper illam partẽ exiſtit ſimul totã manet. Et to-
talis igiẽ aer ſimul toto eo ꝙ de ſubtus quieſcit, quieſcẽ-
te autẽ ipſo ⁊ non diſgregato, manere neceſſe ſup ipſam
terrã. Manẽdi autem euꝫ qui ſubtus aereꝫ imotuꝫ aere ꝓ
pinquo terrę nõ habente trãſituꝫ per terram exẽplũ ad-
ducit aquã quę in clepſedris ponitur. Clepſedra autẽ eſt
vas angoſtiſti lataꝫ habẽs baſem, paruis foraminib' per
foratam qđ ydarpaga vocãt. Demiſſo eniꝫ in aquã vaſe
ſuperiori ore obſtructo nõ ingreditur aqua per forami-
na, eo qđ ſimul totus aer qui in ipſo eſt reſiſtit aquę, ⁊ ꝓ-
hibet tranſitum ipſius ſurſum eo ꝙ nõ habeat quo tran-
ſeat ipſe. Ablato autẽ obſtruẽte os ſuperius ingreditur
aq̃ aere cedente ſibi. Et ſcđm hoc igiẽ videtur exemplum,
hac quideꝫ aqua ꝓportionaliter accepta terrę non cedẽ-
ti ob ſuppoſituꝫ aerem. Aere autẽ in clepſedra ꝓportio-
naliter ſe habẽte ſuppoſito terrę aeri ad ipſum. Sed ⁊ cle-
pſedra repleta aqua ſi obſtruat quis os ſuperius vt non
ingrediatur nõ effluit per foramina aqua vt nõ maneat,
vas vacuũ non ingrediẽte aere, neq; per ſupius os quod
eſt obſtructũ, neq; per inferiora foramina meatũ haben-
tia aquę per oẽm aperturã ſuiipſoꝝ. Sicut igitur aere nõ
ingrediente manet aqua quę in clepſedra, ⁊ ſic etiam qui

ſub terra aer eo qḋ non habeat trãſitū manet, hoc autē manēte, ⁊ qui ſub ipſo ſimul totus manet, quo manente omni ⁊ terrã reſidere ⁊ retineri ab ipſo accidit. Ariſtotele autē dicente, ꝙ multa argumēta a ſigno pretermiſit dicunt hoc ꝙ poſſit multū pondus ferre interceptus aer ⁊ manens, ⁊ nō apponēte argumēta Alexander ꝙ fortis ſit/ait/pꝫ ex terremotibus ⁊ ventis ex eo ꝙ rumpunt̄ firmiſſima impulſo ipſis ſono qui a tonitruis fit. Hec autē patent ꝙ moti opera, ⁊ nō quieſcentis ipſius ſunt. Melius igit̄ qḋ cōſequēter ꝓpoſuit ab vtribus exēplum. Inflati eniꝫ hi ⁊ ſuper aquã inſidentes grauia ferūt onerã, vt periclitatus ſuꝫ ⁊ ego in fluuio hoc.

℄ Primuꝫ quidē igitur ſi non lata figura terre hmōi eſt, ꝓpter hoc quideꝫ nō vtiqꝫ quieſcet: q̄uis manſionis nō latitudo cauſa, ex quibus dicūt, ſed magnitudo ſola magis, ꝓpter coartationeꝫ eniꝫ nō habens trãſituꝫ aer, manet ꝓpter multitudineꝫ. Multus autem eſt aer ꝓpter a magnitudine multa cōprehēdēdi terre. Quare hoc qdem exiſtet, etſi ſpherica quidem ſit terra, tãta auteꝫ ſm magnitudinem, manet eniꝫ ſm illoꝝ rationeꝫ. Totaliter auteꝫ adſit dicentes de motu nō de parte eſt dubitatio, ſed de toto quodam ⁊ omni, a principio eniꝫ determinandum, vtrū eſt aliquis corporibus natura motus, aut nullus, ⁊ vtruꝫ natura qdem non eſt, violentia autē eſt. Quoniaꝫ autē de his determinatum eſt prius quecūqꝫ ſm eam que aderat virtutem habuimus vtēdum vt exiſtētibus. Si enim nullus naturalis motus eſt ipſorū, neqꝫ violentus erit, ſi auteꝫ non eſt, neqꝫ natura, neqꝫ vi, totaliter nihil mouebitur. De his eni vtiqꝫ ꝙ neceſſariuꝫ accidere determinatum eſt prius. Et adhuc q̄a neqꝫ quieſcere cōtingit, ſicut qdeꝫ eniꝫ motus exiſtit, aut violentia, aut natura ſic ⁊ quies. At vero ſi qdem eſt aliquis motus ſm naturaꝫ nō vtiqꝫ violenta erit latio ſolum, neqꝫ quies. Quare ſi violētia nūc terra manet ⁊ venit ad mediuꝫ lata ꝓpter circūgirationeꝫ. Omnes eniꝫ cauſam hanc dicunt, ex his que in liquidis ⁊ circa aereꝫ accidētibus. In his eniꝫ ſemꝑ ferūtur maiora ⁊ grauiora ad mediuꝫ girationis, ꝓpter quod vtiqꝫ ⁊ terraꝫ omnes quotquot celuꝫ generãt ad mediuꝫ venire dicūt. Quia auteꝫ manet querūt cauſaꝫ ⁊ dicūt, hi qdem hoc modo quoniã latitudo ⁊ magnitudo ipſius cauſa. Hi autē quemadmoduꝫ Empedocles celi lationē circūcurrenteꝫ ⁊ velocius lataꝫ q̄ꝫ terre lationeꝫ ꝓhibere, quēadmoduꝫ in ciathis aqua. Eteniꝫ hoc in circuitu ciatho lato multotiens ad inferius erit, facta tamē nō fert̄ deorſum nata ferri deorſuꝫ ꝓpter eãdeꝫ cauſam. Quãuis neqꝫ giratione ꝓhibēte, neqꝫ latitudine, ſed ſubcedēte aere alicubi feret̄. Ad mediū qdem eniꝫ ſi violentia ⁊ manet violentia, ſm naturã auteꝫ neceſſariū eſſe aliquã ipſius lationeꝫ. Hec igitur vtruꝫ ſurſum aut deorſuꝫ eſt, vbi eſt, eſſe eteni qdem quãdam neceſſariuꝫ. Si autē nihil magis deorſuꝫ q̄ꝫ ſurſum, aer autē qui ſurſum nō ꝓhibeat eam que ſurſuꝫ lationem neqꝫ vtiqꝫ qui ſub terra prohibebit eaꝫ qui deorſuꝫ. Eadē eni eorūdem neceſſariū eſſe cauſas eiſdem.

℄ Probabiliter pro vtrib⁹ poſtq̄ꝫ applauſerat his qui ꝓpter latitudineꝫ dicūt terraꝫ quieſcere. Hic cōtradicit ipſis ⁊ vtitur argumēto primo tali. Si aliquis ꝓpter latitudinem ⁊ talem figurã dicit quieſcere terrã, ſi oſtenſa fuerit non eſſe lata ſed ſpherica, nō vtiqꝫ ipſa latitudo cã quietis erit. Neceſſe igit̄ ſic demōſtrantem oſtēdere prius qḋ lata ſit terra, ⁊ ſic ꝙ ꝓpter latitudineꝫ quieſcat. Forte autem ſyllogiſmū cōuertit Ariſto. dictuꝫ ab illis talem. Si manet terra lata eſt, ⁊ ꝓpter latitudinē manet. Dicit igit̄ ipſe, ſi terra nō eſt lata non vtiqꝫ ꝓpter latitudinem quieſcet, quare cuꝫ oſtendit ꝙ nō eſt lata ſimul, oſtēdit̄ ꝙ nō ꝓpter latitudinē quieſcit. Scḋo auteꝫ ꝙ etſi ab aere ſuppoſito retenta terra manet, nō videtur ipſa latitudo cauſa manſionis ex his que dicūt, ſed magnitudo magis. Si eniꝫ multus exiſtens aer ⁊ oēm regionē replens cōſtringatur in anguſtūqꝫ redigatur, ꝓpterea ꝙ a magnitudine multa terre apprehenditur, nō vtiqꝫ in ipſa regione mouebitur, ſi autē ⁊ trãſitū non hꝫ vndiqꝫ ſuper oppreſſus, neqꝫ vtiqꝫ pertrãſiens mouebitur, ſed hec poſſunt exiſtere ⁊ ſi non lata, ſed ſpherica manet terra. Tanta autē magnitudo ⁊ vndiqꝫ denſet aerē, manet enim ⁊ ſic aer imotus ſm illoꝝ ſermones, ⁊ terra ſuper ipſm, poterit igitur per magnitudinē hanc aſſignare cauſaꝫ etſi ſpherica exiſtat coartauerūt ipſam ad latitudinis figuram. Neqꝫ igit̄ illi opportune, neqꝫ qui ſphericaꝫ oſtēdit terram/dixit/ cauſam mãſionis a ſuppoſito aere, ſic igitur cuꝫ circūuertiſſet ipſis rōnem tertiū argumētum ponit ex nãlibus principijs vniuerſalr deductuꝫ. Totalr enim/ait/ad ſic dicētes de motu terre tãq̄ꝫ non habēte motū nō de motu terre ipſorum eſt dubitatio que eſt pars vniuerſi, ſed de tota nãlium corporum cōſiſtentia, ſicut eniꝫ ſe habēt alia, ſic habere ⁊ terraꝫ neceſſe eſt. A principio igit̄ determinãdum vtrum eſt corporibus natura motus, aut nullus eſt, etſi nō natura eſt, ergo violentus eſt, aut neqꝫ ipſe. Et diuidēs ſic reuocat nos ad memoriã eoꝝ que in de naturali auditu, ⁊ in ꝑcedenti libro dicta ſunt, in q̄bus oſtēſum eſt, ꝙ ſi nullus natura motus eſt, neqꝫ violētus erit. Violētus enim eſt qui ꝑter naturaꝫ, ꝑter natureꝫ autē eſt qui ei qui ſm nãꝫ opponit̄. Si igitur ꝙ ꝑter naturã euerſio eius qḋ ſm naturã eſt, non exiſtēti motu ſm naturã, neqꝫ ꝑter naturã, neqꝫ violentus vtiqꝫ erit, vt autē ſi nō ſit ſm naturã motus, neqꝫ totaliter mouebit̄. Eadē autē ⁊ in quiete oſtēſa ſunt, ꝙ ſi eſt ꝑter naturaꝫ neceſſe ⁊ ſm naturã eſſe. Si autē non eſt ſm naturã, neqꝫ ꝑter naturã, neqꝫ quieſcit aliqḋ totaliter corporuꝫ, ſed ⁊ hoc oſtēſum eſt ꝙ ſi nō mouet̄ eo qui ſm naturam, neqꝫ quieſcit ſm naturã, imo neqꝫ ꝑter naturaꝫ. Nam ſm naturã q̄ea terminus eſt motus ſm naturã, ⁊ que ꝑter naturaꝫ eius qui preter nãm. Quare ſi nō eſt ſm naturaꝫ motus, neqꝫ mouetur aliqḋ, neqꝫ quieſcit. Si igitur hec inconuenientia vident̄ cum mota multa ⁊ quieſcētia ſint, pꝫ quod eſt qui Com.50.

ſm naturã motus corporũ, ſi autẽ ſic hęc ſunt nõ vtiq̃ violenta latio erit ſolũ neq̃ quies. Quare ſi vi nũc terra manet in medio ſm putantes ipſaʒ firmari ſup aerem palã q̃ etiã ferri ad mediuʒ violẽter dicũt, qui ꝓpter circũgirationem ipſam ad hoc cõpellant. Deinde cũ dixiſſet intermedia q̃ ꝓpter circũgirationeʒ cęli ad medium cõuenire terrã dicunt omnes qui generationẽ mũdi tradunt. Nõ eniʒ Empedocles ſolus, ſʒ etiã qui circa Anaxagoram ⁊ alij, ⁊ qđ ad hoc moti fuerũt eo q̃ ⁊ eas quę in aqua ⁊ aere ſiũt ↄuerſiones maiora ⁊ grauiora corporum ad mediũ compellunt, ⁊ eius quidem quod eſt deferri a ꝑncipio circũgirationeʒ cauſam ponit. Manẽdi aũt inquirẽtes, alij quidem latitudinẽ cauſam aiunt, vt dictum eſt prius, alij autẽ ⁊ huius circũgirationeʒ ſicut Empedocles. Naʒ cęli lationẽ circulariter percurrẽteʒ ⁊ velociꝰ motaʒ, ſicut quę in cyathis aqua. Circũmotis enĩ valde cyathis a factoribus miroꝝ vt nũc cũ calicibꝰ gręcis dorſuʒ malitoris ſup cyathos, aut calice facta aqua, tamẽ non fert̃ deorſum ꝓpter circũgirationeʒ, q̃uis ipſa nata ſit ferri. Hęc intermedie cum dixiſſet de eo q̃ terra vi cõueniat ad mediuʒ, ⁊ maneat in medio ſm eos qui cãm aiunt eſſe circũgirationeʒ, ⁊ latitudinem, adducit iaʒ quę ex prioribus ſequũtur. Si eniʒ ⁊ cõueniret ad mediũ terra vi, ⁊ manet vi, ſi ſʒ ſuppoſitionẽ ablata ſit vis ⁊ coactio, neq̃ circũgiratione ꝓhibente, neq̃ latitudine, ſed ⁊ aere ſubfirmante ſeq̃ſtrato, vbi iã ſm naturaʒ ferret̃, ad medium quidem enim vi cõuenit ⁊ manet vi vt aiunt. Neceſſarium autẽ ꝓpter oſtenſa ⁊ ſm naturaʒ eẽ aliquã ipſius lationeʒ. Hęc igitur aut ſurſum aut deorſum, aut vndiq̃. Nam neceſſe eſt vt ſit aliq̃a mõs iſtoꝝ, ſi igitur vbiq̃ ad mediuʒ vi moueret̃ ſemꝑ ſm naturaʒ a medio moueretur, ſi autẽ nõ magis deorſuʒ q̃ ſurſuʒ eo q̃ vbiq̃ moueretur. Aer autẽ non ꝓhibet lationẽ ſurſum, non eniʒ aer ſuperpoſitus ipſi nõ mouendi ipſam ſurſuʒ eſt cauſa, neq̃ deorſum nõ mouendi cauſa vtiq̃ erit aer, nã eidem eorũdem neceſſarium eſt eſſe cauſam eiſdem. Si igitur ſimil̃r ſurſum ⁊ deorſum ſm naturã terra nata eſt moueri, qđ quidem ſequebatur dicẽtes ad mediuʒ vi ferri ⁊ vi manere in medio, qđ quidem eſt cauſa eius, quod eſt nõ ferri deſuper nataʒ ipſaʒ, hoc vtiq̃ erit cauſa eius q̃ neq̃ deorſum fertur. Cuʒ autẽ dixiſſet eius quideʒ quę ad medium ↄceſſionis eãdeʒ dicere cauſam circũgirationem, iuxta Anaxagorã ⁊ Empedocleʒ, mãſionis autem hoc quidem latitudineʒ, hunc autẽ circũgirationẽ facientes cauſam cũ contradixiſſet aduerſus eos qui circũgirationem ⁊ latitudinem, ⁊ confirmãteʒ aerem manſionis cauſam ponunt, conuertit iterũ ſermonẽ ad Empedoclẽ.

℄ Adhuc autẽ ad Empedoclem vtiq̃ illud quis dicet, quãdo eniʒ elementa diſtabãt ſeorſum a lite quę cauſa terrę manſionis erat, Nõ enĩ vtiq̃ ⁊ tũc cauſabant girationem.

Coñ.57ª. ℄ Cum dixiſſet cõmuniter prius aduerſus eos qui circũgirationeʒ, ⁊ aduerſuʒ eos qui latitudineʒ mãſionis cauſam ponũt. Adhuc /ait/ aduerſus Empedocleʒ, ⁊ illud dicet aliquis aliã contradictioneʒ apponẽs ad ipſaʒ. Quatuor autẽ vtitur argumẽtis, quoruʒ ꝑmum obſcure ꝓpoſitum eſſe videt̃. Quãdo enĩ /ait/ elemẽta deſtiterũt ſeorſum a lite quę cauſa terrę mãſionis erat, non eniʒ vtiq̃ ⁊ tunc cauſam aſſerebãt eſſe circũgirationeʒ. Videt̃ igitur dicere quando elemẽta deſtiterũt a lite tãq̃ aliã quãdaʒ conſiſtentiaʒ ꝑter eam quę nunc eſt illam dicẽs quę a lite fiebat. Et quidẽ a lite diſgregante elemẽta hunc mũdũ fieri dicit Empedocles, ſicut ab amicitia cõducẽte ⁊ vniente ipſe ſphęrus. Quomõ autẽ imperio litis, ſi quidem h eſt, non /ait/ eſſe girationẽ. Alexãder quidem igit̃ ſic dicere videtur, quãdo elemẽta /ait/ diſtabãt a lite, ſeorſuʒ nõdum facta /hoc eſt nõdum ſegregata ⁊ diſcreta in hãc diſpoſitionem in qua giratio cauſa mãſionis in medio eſt, ſed erant ſimul amicitia obtinẽte, tũc mãſionis terrę quã vtiq̃ erat cauſa, nõ enim vtiq̃ ⁊ tũc circũgiratio, tũc enĩ elemẽta diſtabãt, nõdum ſeorſuʒ a lite ſic diſgregata, aut igitur ſic /ait/ dicẽdum, aut ſeorſuʒ a lite, hoc eſt lite ſegregata ab ipſis. Nam lis ab ipſo ponitur cauſa talis elementorum diſpõnis qualis eſt, quę nũc ⁊ girationis eius, quę in circuitu aeris. Quidaʒ /ait/ prauꝫ ſegregatũ ferri circulariter, ⁊ quã quidẽ ſine probatione excepit ⁊ coordinauit dicta cateris cõſtat ſeorſum nõdum facta intelligẽs, Ariſtotele plane dicente, quãdo diſtabãt ſeorſum a lite, ipſe vim faciens ad dictum amicitię adducere illud tẽpus conatur. Hoc autẽ, diſtabant ſeorſuʒ a lite, quis vtiq̃ diceret pro hoc lite ab eis ſegregata ſed expoſitum eſt. Magis autẽ vim paſſus eſt putans mundum hunc a ſola lite ſm Empedoclẽ fieri. Forte auteʒ etſi ꝑualeat in hoc lis ſicut in ſphęro amicitia, ſed ambos ab ambobus dicentẽ fieri. Et forte nihil ꝓhibet ꝓponere aliqua verborum Empedoclis hęc inſinuantia. De ſphero vide Ioan. Grãmatic. ⁊ Simp. ĩ ꝑmo phyſi.

Cur ego ↄuerſus venio ad viã laudans prius occupatam
Adnectens fabulę fabulam illud lili perfectiſſimum
ſubijcitur profundum.
Verſat medius amor orbiculatione facta.
In hãc omnia ↄueniũt vnum ſolum eſſe non aſpiciens
Sed vertens alia aliunde ſtatuens
Denuo his mixtis fundunt̃ infinite mortaliũ gentes

℄ Multa autem ſimul cõſtiterũt vinculis ligata viciſſim, quęcũq̃ adhuc lis inuenit in alteraʒ. Non ſine quęrela omnino deſtitit ad extremos fines circuli. Sed alia quidem imanſerunt mẽbrorum, alia auteʒ ꝓtierũt. Quãtum autem exiſtere excurrit tãtum exiſtere ſubiuit. Blandus amicitię ſine q̃rela imortalis impetus. Ignauę autẽ gentes natę ſunt, Quę anteq̃ addiſcãt imortalia eſſe animalia ac prius indiſcreta diſponũt vias. In his inſinuat̃ q̃ in ſimplici diſpõne ſubmittitur quidẽ lis, amicitia auteʒ ꝑualet quando in media cõuolutiõe eſt, quare ⁊ amicitia dñante eſt circũgiratio. Et q̃ hęc quidem elementorũ imixta manent a lite, hęc auteʒ mixta faciunt mortalia ⁊ animalia ⁊ plãtas, quã iterum diſſoluũtur mixta, ſʒ ⁊ de generatiõe oculoꝝ corporeoꝝ hominum dico adiecit. Ex quibus oculos compinxit clariſſimos ꝓpter Venerem. Et paulopoſt clarius ſtudens amicabilibus ſtolidis Veneris, ⁊ cauſam dicens, quare hi quidem in die, hi auteʒ in nocte melius vident /ait/. In principatibꝰ Veneris quãdo cum primis naſcebãtur. Et autẽ de his dicit quę in h mũdo, audi hos verſus. Si auteʒ aliquid tibi de his conſiderabilis implebatur fides. Quomõ aqua terra ſoleq̃ mixtis ſpecieſq̃ genitę ſunt. Et colores mortaliũ tales quicũq̃ nũc apparent coaptati Veneri. Et poſt pauca. Vt autem terra kypris ex ijſ ſeſe voluit in humido, Hęc autẽ imixta puro igni, dedit obtinere ⁊ iterũ. Horum autem quęcũq̃ intra quideʒ ſpiſſa, quę autem exterius rara effinxit. In principatibus Veneris humiditatem talẽ ſortientia, hęc ex paucis moꝝ occurrẽtibꝰ verſibus relegens ꝓpoſui. Forte auteʒ Empedocle tãq̃ poeta fabuloſius viciſſim ꝑdominiuʒ ipſoꝝ dicente, aliquãdo quidem amicitię cõuenientia in vnuʒ omnia, aliquãdo autem iterũ ſeorſum ſingula ꝓcedentia lite inimica. Ariſtoteles hoc fabuloſo viens interrogat eos qui cauſam dicũt manſionis terrę circũgirationeʒ quãdo elemẽta diſtabant ſeorſum a lite. Quoniã tunc non mixtis exiſtẽtibus elementis nõdũ, neq̃ cęluʒ erat ſm talẽ ſuppo

ſitiones. Terra autē erat (ſiquidem cōterna elemēta) vt ſupponitur que cauſa tūc manſionis terre erat. Non eni vtiqꝫ ⁊ tunc pro cauſa ponet circūgirationeꝫ. Diceret aūt vtiqꝫ (vt eſtimo) Empedocles ꝙ nō eſt quādo ſeorſum diſtabant elemēta, nō ad inuicem coordinatiōe ipſorū exiſtente. Non enim vtiqꝫ erant elementa, ſed ratio naturā rerū reuoluere volēs ⁊ generationeꝫ ingenerabiliū ⁊ diſcretionem vnitorum ⁊ vnionē diſgregatoꝝ ſupponit.

℄ Incōueniens auteꝫ ⁊ non cointelligere, qꝛ prius qdēꝫ ꝓpter girationeꝫ ferebant partes terre ad medium. Nūc autē vtiqꝫ ꝓpter quā cauſam omnia grauitatē habētia feruntur ad ipſaꝫ. Non eniꝫ giratio propinquat ad nos. Adhuc autē ⁊ ignis ſurſuꝫ fertur ꝓpter quā cauſam, nō enim propter girationeꝫ. Si aūt hic ferri alicubi natus eſt, palam qꝛ ⁊ terram exiſtimanduꝫ. Sed adhuc neqꝫ giratiōe graue ⁊ leue determinatū eſt, ſed prius exiſtentibus grauibus ⁊ leuibus, hec quidem ad mediuꝫ veniūt hec auteꝫ ſurſum conātur ꝓpter motuꝫ. Erat igitur ⁊ ante fieri giratione graue ⁊ leue, que quo determinata erant, ⁊ qualiter apta nata erāt ferri alicubi. Infinito eni ente impoſſibile eſt eſſe ſurſum aut deorſuꝫ. Determinata autem ſunt his graue ⁊ leue. Plurimi quideꝫ igitur circa cauſas has verſantur. alijs decreti ſunt.

Com. 58m. ℄ Scdm argumētum iteruꝫ ex his que ipſi dicunt adducit. Nam qui mūdum generant a principio circūgiratiōe ad medium ꝓpulſam terram vt in circūgiratis aquis pꝫ, manere deinceps in medio vt aiunt. Incōueniens igitur eſt nō ſimul intelligere ipſos ꝓpter quā cauſaꝫ nunc grauitatem habētia ferūtur ad terraꝫ, ꝓpter circūgirationeꝫ quideꝫ enim nō vtiqꝫ dicet. Nam ⁊ ſi ſic etiā nunc, ſꝫ nō appropinquat nobis circūgiratio, ꝓpter quā autem cauſam nūc ferūtur grauia ad mediuꝫ, ꝓpter eādem cauſaꝫ ⁊ tūc terra delata fuit, ſiquidem erat principium lationis ipſius. Tertium argumētum adducit tale, ſi ignis ſurſum fertur nō ꝓpter circūgirationeꝫ leuiora illis ex neceſſitate ſupernatare, ⁊ hāc cauſaꝫ eſſe igni lationis ad ſurſum. Nam ⁊ ipſe Ariſtoteles dicit, ꝙ hec qdem ad mediū veniunt, hec aūt ſupernatāt ꝓpter motum. Quartū autē argumētum adducit ⁊ in hoc incōueniens ↄcludēs ex his que dicūt illi. Si eniꝫ dicūt ꝙ circūgiratio compellit grauia ad mediū, oportebat attendere ꝙ circūgiratio nō eſt cauſa grauitatis aut leuitatis corporib⁹ ſm ipſos, ſꝫ preexiſtentibus his qdem grauibus, his autē leuibus, qꝛ ſm inclinationes differebant ꝓpter hoc que in circūgiratione hec qdem ad hoc, hec autē ad illud ferebantur. Si igitur ſm ipſorum naturam ⁊ ante circūgirationem, hec qdem erant grauia, hec autē leuia quō diſgregata erant abinuicem, ⁊ quis erat ꝓprius vniuſcuiuſqꝫ locus, ⁊ in qb⁹ qui ſm naturam motus ipſis. Non eniꝫ vtiqꝫ idem, eſſet eni vtiqꝫ ideꝫ eſſe graui ⁊ leui, ſic autē ſe habētibus neqꝫ vtiqꝫ circūgiratio ſegregaſſet ipſa eadeꝫ exiſtētia, ſed ad eadem vtiqꝫ ⁊ a circūgiratione deferentur, ſi autē det aliquis ipſis ſm naturā ꝓpria loca aſſignet quoqꝫ cauſaꝫ eius q ſm naturaꝫ motus ⁊ quietis, ſed nō oēs hoc exhibēt. Infinito eniꝫ vniuerſo vt Anaximandrus ⁊ Anaximenes videnꝛ dicere, impoſſe eſſe quid ſurſuꝫ ⁊ quid deorſum.

His autem non exiſtentibus, neqꝫ graue ⁊ leue, ſi graue quidem quod ad deorſum ſm naturaꝫ mouetur, leue autem quod ad ſurſum.

℄ Sunt auteꝫ quidaꝫ qui ꝓpter ſimilitudinē aiunt ipſam manere, ſicut antiquoruꝫ Anaximandrus. Magis quideꝫ enim nihil ſurſum aut deorſum aut ad latera ferri ↄuenit, quod in medio collocatū, ⁊ ſemꝑ ad extrema ſe habens, ſimul autē impoſſibile ad cōtraria facere motum, quare ex neceſſitate manere. Hoc auteꝫ dicitur perſuaſibiliter quidem nō vere autē. Scdm enim hanc rōnem neceſſariū oē quodcūqꝫ poſitum fuerit in medio manere, quare ⁊ ignis quieſcit. Quod eniꝫ dictuꝫ eſt non ꝓprium in terra, ſed ⁊ nō neceſſariū. Nō enim ſolum videꝛ manens, ſed ⁊ lata ad mediū. Ubi eſt quecūqꝫ fertur particula ipſius neceſſe ferri, ⁊ totaꝫ. Ubi auteꝫ fertur ſm naturam ⁊ manet ibi ſm naturaꝫ. Nō igiꝛ propter ſimilr ſe habere ad extrema. Hoc quidē enim oibus cōmune, ferri autē ad mediuꝫ ꝓprium terre. Incōueniens auteꝫ ⁊ hoc quidē querere, ꝓpter qd manet terra i medio, ignis auteꝫ nō querere ꝓpter quid in extremo. Si quideꝫ eniꝫ ⁊ illi natura locus extremus, palam qꝛ neceſſariū eſſe quēdā, ⁊ terre natura locuꝫ. Si autē non huic terre iſte locus, ſꝫ ꝓpter neceſſitatem manet eam que ſimilitudinis, quēadmoduꝫ qui de pilo ſermo fortiter quideꝫ. Similr auteꝫ omniquaqꝫ tenſo qō non rumpeꝛ, ⁊ eſuriente ⁊ ſitiente valde quideꝫ, ſimilr auteꝫ ⁊ eſibilibus ⁊ potabilibus equaliter diſtāte, eteniꝫ huc quieſcere neceſſariuꝫ, querenduꝫ ipſis de ignis manſione. Mirabile autē ⁊ de manſione qdēꝫ querere, de latione autē ipſoruꝫ non querere, ꝓpter quā cauſam hoc quidē ſurſum ferꝛ, hoc autē ad medium nullo impediēte. Sed adhuc neqꝫ verū qō dicit ſm accidēs tamē hoc verū ꝙ neceſſariū manere in medio omne cui nihil magis huc ꝙ̄ illuc moueri cōuenit, ſꝫ ꝓpter hāc rationē nō manebit ſed mouebitur, nō tamē totuꝫ ſed diſcerptū. Eadē enim congruet rō ⁊ in igne, neceſſe eniꝫ poſito manere, ſimilr quēadmodum terrā, ſimilr enim habebit ad ſignoꝝ extremoruꝫ quācunqꝫ. Sed tamē feretur a medio quēadmoduꝫ ⁊ videꝛ latius ſi nō aliquod ꝓhibeat ad extremum, verūtamē non totuꝫ ad vnū ſignuꝫ, hoc eni neceſſariuꝫ ſolum accidere ex rōne ea que de ſimilitudine, ſed ꝓportionata particula ad ꝓportionataꝫ extremi. Dico autē puta quarta pars ad

quartam

quartā ꝯtinentis partē, neqȝ enim pūctū corpoꝝ eſt. Quēadmodū autē ſi ex magno ꝯueniat denſatū in mīorē locū, ſic vtiqȝ ex minori in maiorē rarius factū. Quare vtiqȝ ⁊ terra hoc mō moueret̄ a medio ꝑꝑ ſilitudinis rōnē ſi nō natura terrȩ iſte loc⁹ eēt. Queςūqȝ quidem igit̄ exiſtūt de figura ipſius ſuſpicata, ⁊ de loco ⁊ māſiōe ⁊ motu fere hȩc ſūt.

Com.59ª. ¶ Cuius quidē opinionis ⁊ Plato eſt in his quȩ in Phedone dicit. Equelibris res in ſimilis alicuius medio poſita non habebit magis neqȝ minus vllatenus inclinari. Sed Ariſtoteles inueniēs ꝑceptā ipſam conuenientius exiſtimat talem refellere ꝙ aduerſus Platonem contradicere, aut vt/ait/aliquis perſcrutantium ꝑhos. Quoniā ſuperius illigatam ⁊ moueri terram/ait/dicere Platonē circa polum vniuerſi ordinatum. ꝓpter hoc eam quȩ de manſione opinionem non reduxit ad Platonē. Alexāder autem/ait/per hoc quod dicit, ſicut antiquorū Anaximandrus, inſinuauit alios antiquos non fuiſſe huius opinionis, aut ⁊ incertum/ait/quemadmodum in litera hac, vtrum quieſcit in medio exiſtens, aut manet quidē in medio propter ȩquelibrē conueniens ⁊ continentis ſimilitudinē, manens aūt illeſibe, ⁊ mouetur circa polum vniuerſi ordinatus. Anaximādro autē videbat̄ ⁊ ꝓpter aerē ſuſtētātē manere terra, ⁊ ꝓpter ȩquelibrē ⁊ ſilitudinē ipſius. Ad hāc igitur opinionē cōtradicere ꝓponens ꝑmo ſermonē ꝯfirmātē ipſā ſicut ꝯſueuit, exponit. Naȝ ꝙ in medio locat̄ ⁊ ſilr̄ ad extrema ſe hꝫ ꝑꝑ ſuipſi⁹ vndiqȝ ȩquelibrē, ⁊ ſilitudinē ipſius ⁊ ꝯtinētis, nihil magis ſurſuȝ, aut deorſuȝ, aut in latera cōuenit ferri, ſed ⁊ ſil̄ in ꝯtria facere motū ipoſ̄e eſt. Si igit̄ neqȝ ſil̄, neqȝ viciſſim mouere neceſſe eſt, hūc igit̄ ſermonē/ait/dictū eē eleganter/ꝟ eſt ꝑſuaſibilr̄, nō vere aūt. Nam ſilr̄ ſe hr̄e ad extrema nō eſt ꝓpriū terrȩ, ſed ēt igni ⁊ aliis elētis ineſt. Naȝ ⁊ hoꝝ vnūqōqȝ ꝓpter eā quȩ ſuiipſius ⁊ cōtinētis ſilitudinem partiū ſimilr̄ hꝫ ad ipſm. Quare ſm hanc rōnem neceſſarium quodcūqȝ poſituȝ fuerit in medio manere. Quare ⁊ ignis poſitus in medio qeſcet, ſic obuiās ad rationē ⁊ ꝯcedens antiquā cām eē ſilitudinē refellit ipſam eo ꝙ ⁊ aliis debeat eē cauſa vt fieret idē. Et tūc tā inſtat ꝙ non neceſſariū cām māſionis eē ſimilitudinē, ſed illud magis, qō etiā eſt cā lationis ad mediū. Nō eniȝ ſolū videtur manens in medio, ſed ⁊ moueri ad mediū, probauit hoc per ꝟ ꝙ vbicūqȝ fertur particula ipſius, necēū huc ferri ⁊ totam cum ſit ſimilaris. At ꝟo vbi fertur aliquid ſm naturam ⁊ manet hic ſm nām, hoc eniȝ oſtēſuȝ eſt prius. Si igni ſimiliter quidem habere ad extrema cōmune ⁊ aliis eſt. Ad mediū aūt ſm naturā ferri terrȩ ꝓprium. Hȩc vtiqȝ erit cauſa ad medium cognatio ꝓpter quam ⁊ fertur ad mediuȝ ⁊ manet in medio. De igne autem non quȩrere, ꝓpter quid manet in extremo. Naȝ ob cōem māſionem via erat ipſi ad inuētionē de terra. Si eni inueniret ꝙ ſm naturā/hoc igni.ſ.in extremo manere ineſt pꝫ, ꝙ necīuȝ eſt eē ⁊ terrȩ natura quādā locuȝ in quo manet. Si aūt non igni ſm nām eſt extremus locus, neqȝ terrȩ vtiqȝ eſt ſm nām qui medius. Et tunc ſi forte oportebat neceſſitatē ſimilitudinis cauſaȝ effici ꝙuis ſufficiēs rō ⁊ ſimilis illi quȩ de pilo. Dicūt eni ſophiſtȩ ꝙ ſi pilus ſimilaris exiſtēs fortiter tēdat̄, ⁊ ſilis fiat ꝑ totum tenſio non rūpetur. Cur eniȝ magis ſm hanc partem ꝙ illā pilo ſimili exiſtente ſm omnes partes ⁊ intēſione ipſius ſimiliter facta. Similr̄ autem ⁊ in eſuriente ⁊ ſitiente valde, ſimiliter autē vtrūqȝ ⁊ ſilr̄ indigēte alimēto ⁊ potu, ⁊ ꝓpter hoc ſilr̄ appetēte. Et hunc eni quieſcere neceſſariū ad vtrūqȝ motū, ꝓpter qd eniȝ ad hoc ꝑmo, ſed nō ad hoc ſimili exiſtēte indigētia ⁊ appetitu. Si igit̄ nō ſm nām loca, ſed ꝑꝑ neceſſitatē ſilitudinis manet terra, qō qdē ſilr̄ eſt dictis figmētis, ꝙrendū ipſi de māſione ignis ſurſuȝ. Si eni nō ſm nām manet, dubius ſmo eſt ⁊ magis dubi⁹ ꝙ ſ ꝑ de terra ſi qdeȝ nō eſt in ꝟ ſilitudinē cāȝ aſſignare, ſi aūt ſm nām ⁊ terrȩ vtiqȝ erit eadeȝ cauſa. Mirabilis autē eſt exemploꝝ ſilitudinis dubitanonis dendi gr̄a. Cōſtat aūt ꝙ dirūpitur pilus, fictio enim eſt ſic omiomeriū ipm ſupponere, ſed ⁊ ſilis tenſio impoſſibilis extremoꝝ ⁊ medij. In altero autem exemplo/ꝙuis ȩqualiter diſtet, tamē affligit magis ſitis. Si autem nihil magis hoc ꝙ illud inciuat vtrūqȝ ⁊ ꝯtinget, eliget, vt duo hus pulmentis delectabilibus propoſitis ſimiliter quodcūqȝ contigerit primum vtiqȝ eligemus. Similitudo eniȝ non penitus ꝓhibet electionē, ſed ocioſuȝ facit excurſuȝ ab altero diſtractū. Mirabile aūt/ait/⁊ de māſiōe qdē terrȩ ꝙrere, ⁊ de latiōe aūt nō ꝙrere, ꝑꝑ quā cām ꝟ qdē ſurſum fertur, hoc autem ad medium nullo prohibēte. Inuentio eni cauſȩ manēdi aſſeqtur eā quȩ de motu, ſicut ⁊ ecōuerſo. Nam ſilr̄ exiſtūt inuicē, oſtēſo aūt ꝑus qō ad māſionē terrȩ non eſt neceſſaria rō ꝙ a ſilitudine habita eſt, alia exiſtēte cauſa ꝓꝑpriore eius qō ſm naturam. Si eni fertur ſm naturam ad medium, palaȝ ꝙ ēt manet ſm naturam. Nunc oſtendit ꝙ neqȝ vnuȝ totaliter eſt ſm ſe qō dicitur, ſed ſm accidens verum.ſ. quod neceſſarium manere omne in medio cui nihil magis conuenit huc vel illuc moueri. Cui enim ſm naturam eſt manere in medio, huic accidit nihil magis ad ꝟ ꝙ ad illa moueri. Et ſi verūȝ erat dicere qō neceſſe eſt illi manere in medio cui nihil magis cōuenit huc vel illuc moueri, ſȝ nō ꝙ ꝟ cā ſit manēdi iſinuat. ꝟ.ſ. quātū in ꝟ nihil ꝓhibet moueri ꝙ tale, nō tñ totū ſimul ſȝ diſcerptū. Nam ⁊ ignis ſi in medio ponat̄, quēadmodū qdā aiūt in rōne ſilitudinis neceſſe ipm manere in medio. Silr̄ eniȝ ſe hꝫ ⁊ ipm ad oē extremū cuȝ ſit ſimilaris, ſȝ videmus ꝙ nō manet ignis, ſȝ vndiqȝ fert̄ a medio ad extremū ſi nō aliqd ꝓhibeat. Verūtamē nō totū ad vnū pūctum, ſȝ ꝓportionalr̄ ꝑ ignis ad proportionalem extremi ceu quarta pars ignis ad ꝙrtam continentis. Naȝ poſſibile ꝓportionalr̄ diuidi, quēadmodū nullū corpoꝝ iꝑtibile eſt. Hoc eni pūctuȝ ſignificat, ꝟ aūt ſolū/ait/necīuȝ accidere ex ſilitudīe.ſ. non totū corp⁹ ad vnū pūctū ꝯcedere, nō tñ nō moueri. Cuȝ dixiſſet igit̄ ꝙ quēadmodū in ſilitudine ſicut ignis ſi depoſitus fuerit in medio nō eſt ꝓhibitus ꝑꝑ ſilitudinem ſm partes moueri, ſic ēt terra, apponit ēt aliuȝ mot⁹ modū, poſſet enim/ait/rarefacta ⁊ ex minori maior facta moueri a medio nihil ſilitudīe ꝓhibēte hūc modū mot⁹, ſi nō nā terrȩ loc⁹ iſte erat, ꝑꝑ qō neqȝ aucta maioris molis efficit̄. Hȩc qdē igit̄ ꝟba Ariſt. ⁊ forſitan vtiqȝ qs exiſtimabit i ꝟitate nō ad Platonicā aſſigtionē ipſȝ ſimplr̄ ꝓcēdere. Nā Platone ȩqlibrē ⁊ ſilitudineȝ cām faciente Ariſt. nuſꝙ videt̄ recordatus de ȩqlibri, ꝙuis Alexander pro ſimilitudīe vbiqȝ ȩquilibrē accipiat. Verūtamē etſi ad illum ſermonem tendat Ariſto. Dicēdum ꝙ Socrates ex ſuppoſitione ꝓducit ſermoneȝ ꝙ ſi eſt terra in medio cȩli circularis exiſtens nullo ipſa indiget ad non decidere, neqȝ aere, neqȝ circūgiratiōe. Nā ſm naturā ȩqlibrium nō ꝯtingens, ſed ꝙ vndiqȝ ipſaȝ in cētrū conducit. Silr̄ omiomerā exiſteȝ ⁊ cȩli ſimilaritas ⁊ ȩqlibrē ſufficientia ſunt ad māſioneȝ terrȩ, neqȝ eni hȩc aliquando volens extabit, neqȝ tota, neqȝ ſm partem. Cur eni magis huc vel illuc ſimiliter ſe habēs ad totū cȩlū verget, ſȝ neqȝ ſm partes ſm naturā exiſtente ipſa in hoc loco, ſed

neq; celum ipſaʒ aliquādo impellet, neq; ſm partē ſuipſius cū ſit ſimilare ⁊ idē ſemper, neq; ſm totum ſeipſum ſemper idem exiſtens, ⁊ eandē ſemꝑ ad terrā habēs habitudinē. Ignis autē ⁊ ſi ſit ſilr terre ſimilaris ⁊ equlibris ſed non ad centrū habet equilibꝛe, ſed ad id quod in circuitu ꝓpter quod quando in alieno loco .ſ. cētro poſitus fuerit ignis, feſtinat recurrere per breuiſſimam viam ad propriuʒ. Et in veritate ſi totus ignis ponatur apud centrum neceſſe eſſet ipſum diſcerpi diſtrahiq;. Idem autem vtiq; pateretur ⁊ terra in circuitu poſita. Neq; aūt ignis ab eo φ in circuitu ſm naturam conueniente ſibi, ⁊ ſimiliter ad ipſuʒ ſe habente celo, mouebitur vtiq; neq; ſm totum, neq; ſm partes niſi aliquid ipſius tranſmutetur. Sed ⁊ in hoc verum dicere eque, repens enim res ſimili alicui ꝓpe poſita non habebit magis, neq; mi⁹ alio moueri. Sʒ ignis qdē tāq; ꝓximus celo ⁊ magis ipſi ſilis cū eo φ obſeruat ſuꝑpſius locū, ſicut celū ⁊ ſimul mouetur cū ipſo. Terra aūt cētro cognata ſubſiſtens manet circa ipm. Vide igit̃ quid Ariſtoteles ait eſſe cauſam manſionis terre .ſ. quod ſm naturam eſt ipſi iſte locus. hoc ſupponens Socrates cauſam apponit naturalē ꝓpter quam in ꝓprijs locis exiſtētia nō indigēt aliqua alia coopatione, puta aere aut circūgiratione ad nō moueri inde. ſufficiente ipſis equalibratione ⁊ ꝯtinentis ſilitudie. Ariſto. autē obuiat ad putantes ſilitudinē ⁊ equalē librationeʒ ſufficere vt nō moueant̃ etiaʒ poſiti in alieno loco. Propter qđ ab ignis cōparatiōe conat̃ arguere ſmonē ei⁹ qđ hic ponit̃, ⁊ vbiq; cām circūducit ad eē ſm nām locum ſufficiens hoc ꝑncipiū eſſe putans. Socrates Ꝯo ⁊ huius cām aſſignauit. Et mihi videt̃ etiam circa elementorum ꝑncipia tale aliquid eueniſſe Ariſto. ſpē quideʒ eni contentus fuit qualitatibus calido ⁊ ſicco ⁊ cōtrarijs, timēs aūt ⁊ hoꝝ ꝑncipia requirens deuenit ad figuras. Cōcludens autem eā que de figura ⁊ poſitiōe ⁊ māſiōe terre hiſtoriam ad ea que ſibi de his videbant̃ ceterū trāſit.

¶ Nos autem dicamus primo/ vtrum hʒ motum aut manet. Quēadmodūʒ enī diximus, hi quidem ipſam vnum aſtroꝛuʒ eſſe faciūt, hi autem in medio ponentes adherere ⁊ moueri dicunt circa polum medium. Quod autem eſt impoſſibile palam ſumentibus principium, quod ſiquidem fertur, ſiue extra medium ens, ſiue in medio neceſſarium ipſam vi moueri hoc motu. Non enim ipſius terre eſt motus. etenim vtiq; particularū vnaqueq; hanc haberet lationem. nunc autem in rectum omnes ferūtur ad mediuʒ ꝓpter qđ non poſſibile ſempiternuʒ eſſe violētum exiſtētem ⁊ ꝑter naturaʒ. mundi autē ordo ſempiternus. Adhuc omnia lata latione circulari ſubdeficientia vidētur ⁊ mota plurib⁹ vna latione ꝑter primaʒ. Quare ⁊ terram neceſſarium, ſiue circa medium, ſiue in medio poſita feratur duabus moueri lationibus. Si autem hoc acciderit neceſſarium fieri diuerſitates tranſitus ⁊ verſiones fixoꝝ aſtroꝝ. Hoc autem non videtur factum ſed ſemper eadeʒ ſm eadem oꝛiuntur ⁊ occurrunt loca ipſius. Adhuc autē latio partiū ⁊ totius ipſius ſm naturam ad mediuʒ totius eſt, ꝓpter hoc enī etſi exiſtat poſita nūc in centro dubitabit vtiq; aliquis quoniā idem duoꝛum eſt mediuʒ ad vtruʒ grauitatem habentia ⁊ partes terre ſm naturam. Utruʒ quia totius eſt mediuʒ, aut quia terre. Neceſſe itaq; ad id quod totius. etenī leuia ⁊ ignis incontrariuʒ lata grauibus ad extremuʒ loci continentis mediuʒ. Accidit autē idem mediū eſſe terre ⁊ totius. feruntur eniʒ ⁊ ad id quod mediuʒ terre, ſed ſm accidens ſm quod medium habet in totius medio. Quoniam autem feruntur ⁊ ad terre medium ſignuʒ, quia lata grauia ad hāc non eque diſtantia feruntur ſed ad ſimiles angulos. Quare ad vnum medium feruntur ⁊ quod terre. Manifeſtum igitur quia neceſſe in medio eſſe terram ⁊ immobilem propter dictas cauſas. Et quia vi ꝓiecta ſurſum grauia ſm regulam iteruʒ feruntur ad idem etſi in infinitum virtus proijciat. Quod quidem igitur, neq; mouetur, neq; extra medium ponitur. manifeſtum ex his.

¶ Primo ꝓponit oſtēdere φ non mouet̃ terra circulariter, neq; circa mediū tāq; vnū aſtroꝝ exiſtēs, vt dicebāt Pithagorici. Neq; vt in medio circa axem vniuerſi reuoluta. Et oſtēdit φ impoſſibile eſt ipſaʒ ſic moueri penes ſm hypotheticoꝝ modū ſic. Si mouet̃ terra circulariter vi mouetur hoc motu, ſʒ impoīe eſt ipſam vi moueri, ⁊ ꝑter nām, impoīe ergo eſt circulo moueri terrā. Et conuerſionem qdē oſtendit ſic, ſi nō vi mouet̃ circulari motu terra, ſm nām ipſa mouet̃. Neceſſe enim quod mouet̃, aut vi, aut ſm naturam moueri. ſed ſi ſm naturam mouetur circulariter ⁊ partium ipſius vnaqueq; hanc habebit lationem. ſed partes non mouentur circulariter, ſed ſuper rectā ferunt̃ ad mediuʒ, nō ergo ſm nām terra mouetur circulari motu, vi ergo. oppoſitā autē que dicit. at Ꝯo vi nō mouet̃ ꝓbauit in ſecunda figura ſic. Terra eterna φ vi ⁊ ꝑter naturā mouet̃ non eternū, terra aūt nō mouet̃ vi. Qꝫ aūt terra eterna oſtēdit eo φ mūdi ordo etern⁹ eſt quare ⁊ terra eterna. Deinde ⁊ ſm argumētū adducit tale. Si circulariter mouet̃ terra, ſiue circa medium, ſiue in medio. Neceſſariū ipſaʒ moueri duob⁹ motib⁹, ſicut alia oīa que poſt nō erraticā ⁊ mota nō erratice mouent̃ ⁊ ꝓprio circa polos zodiaci circuli ꝯtrio nō erratice facto, ꝓpter quē ⁊ ſubdeficit aū nō erraticā. Si enī orit̃ hodie qcūq; erraticarū cū ea que in corde leonis ſi forte mota ſit ad ſequētia, q̄ erratica duob⁹ gradib⁹ ſi fuerit mota vt ſm gnāū gradū fiat deinceps ꝑoriēte ſtella q̄ in corde ⁊ ꝑ, occūbēte ſubdeficiēs vt erratica. Si igit̃ circulariter moueatur terra, pʒ φ ipſa cōtrario nō erratice mouebit̃ ꝓprio motu ꝓpter qđ etiā ſubdeficiet aū erraticaʒ. Et adhuc ēt circa polos zodiaci ſicut ⁊ planetarum honorabiliores ipſa. Si aūt ſꝫ, nō ampli⁹ nō erratica aſtra ſm eadē ſigna oriçōtis oriētia ⁊ occūbētia apparebūt nobis ſicut nūc. Sʒ magis erratica tāq; circa eoſdē polos ipſa mota, q̄ nū totū ꝯtiuʒ apparet. Iā autē ſi mot⁹ ipſius eque velox fiat alicui erraticoꝝ illud ſm idē pūctū videbit̃, neq; oriēs, neq; occūbēs. Qđ qdē manifeſte a rōne eſt alienū. Opʒ igit̃ hoc attendere φ ꝑ aſſimilari circularē motū terre ſi Com. 60.

fiat

fiat alīq̄s circularibus motib⁹ qui circa nō erraticā ſunt, oſtēdit ꝙ ēt circa polos ȝodiaci mouebit̄. Et ēt ex ſupra dictis incōueniēti, neq̄ enim qḋ eſt moueri terrā ſimplr, neq̄ ei qḋ eſt ſubdeficere ꝑmutatiōes ortuū ⁊ occaſuum aſſequūtur ſi non ⁊ circa polos ȝodiaci, aut alios pręter eos qui ęq̄noctiales ſunt moueret̄ terra. Tertium aūt argumētū tāq̄ ſup axioma ꝓacceptū hoc ad qḋ fertur aliquid ſm naturā. Si igitur latio ꝑtiū terrę, ſi aūt partium ⁊ totius ipſius quę ſm naturam ad medium locus eſt. Ad quod autem fertur aliquid ſm naturam in hoc ⁊ manet ſm naturam. Manet ergo in medio vniuerſi. Nā ⁊ ignis ad girum delatus quantū in ſeipſo manet ibi. Forte aūt ⁊ hoc oſtendit ꝙ terremotus ad mediū eſt non circa medium. Nam locus partium ⁊ totius ipſius eſt ad mediū vniuerſi. Cum dixiſſet autem ꝙ latio terrę eſt ad mediū vniuerſi, adiungit ꝙ etſi non moueatur terra, vt quidā dicūt, ſed in centro exiſtat poſita, hoc vtiq̄ aliquis dubitabit, quoniā idē ſubiectū eſt mediū amboꝝ. ſ. vniuerſi ⁊ terrę vt ad qḋ mediū ferunt̄ grauitatē hn̄tia ⁊ ꝑtes terrę ſm nām. vtrū q̄a totius eſt mediū, aut q̄a terrę, ꝟ quē dubitatio dicit ꝙ neceſſe ad id quod vniuerſi eſt ferri. Et oſtēdit hoc ex igne ⁊ totaliter ex leuib⁹, hęc eni ad ꝯtrariū grauibus delata tāq̄ ꝯtraria illis velut ignis nō fertur ad id qḋ ſupioꝝ ſurſum ſed qḋ vniuerſi. Quare ⁊ terra ꝯtraria igni mota ⁊ ad ꝯtrariū ad id qḋ vniuerſi deorſū ⁊ mediū mouebit̄, hoc aūt ad extremū fert̄ ꝯtinētis loci. Alexāder q̄dem/aut/ſic/ſe ęq̄ualentis huic ad extremum vniuerſi ⁊ ſurſū a quo qḋ deorſū ⁊ medium ꝯtinet̄. Et videt̄ itelligere vniuerſi extremum ⁊ ſurſum cęlū a quo continetur quod ſub luna. Forte autē extremū ꝯtinētis loci dicit/ꝙ medium. ſ. ſupmum aeris ad quod fertur ignis vt ſit nō ꝯtinētis locus mediū, ſed aeris vltimū qḋ verſus terrā. Extremū aūt ipſius ſupior pars ad quā fert̄, ⁊ aer puriſſimus ⁊ ignis. Oſtenſo igit̄ ꝙ ad vniuerſi centrū ferunt̄ grauia, adiūgit ꝙ etiā ad id qḋ terrę. Et oſtēdit ꝟ eo ꝙ nō ęq̄ue diſtāter ferunt̄ grauia. Si eni ęq̄ diſtāter deorſum ferent̄ nō vtiq̄ ad idē pūctū ambo cōuenirēt. ſ. ad cētrū. Quę aūt nō ferunt̄ ęq̄ue diſtāter, ſed ad cētrū cōcurrūt, oſtēdit eo ꝙ ad ſiles angulos ferunt̄. Similes aūt vocabāt ęq̄les angulos q̄ angulum ſub ęq̄li reducebāt, ęq̄les aūt eē, ꝙ aūt ſimiles ſunt qn̄ rectus fuerit vterq̄. Quādo eni recta ſup rectā erecta eos q̄ deinceps angulos ęq̄les inuicē facit rectus vterq̄ ęq̄liū anguloꝝ ē, vt in elemētis didicimus. Et ꝙ q̄dem ad rectos angulos deorſum ferunt̄ grauia nāl'r ſuper terram inſinuat ꝙ nō aliter ſtat colūna aut paries, vel aliqḋ aliud graue ſi non facit angulū rectū ad planum. Quę autē quę ad rectos angulos deorſum ferūtur ad centrum cōcurrāt didicimus ex decimonono Theorematū tertij libri elemētoꝝ. Cuius ꝓpoſitio eſt talis, ſi circulū cōtingit aliqua recta, a cōtactu aūt ꝯtingenti ad rectos angulos ducat̄ recta in producta erit centrū circuli, ⁊ qḋ ante ipm ēt idē oſtēdit ꝓpōnem hn̄s talem. Si circulum contingat aliqua recta, a centro autem ad contactum copuletur aliqua recta, copulata perpendicularis erit ad cōtingentē. Sȝ qm̄ in elemētis quidem oſtēſuȝ eſt in ꝯtingēte centrū eē q̄ ad rectos angulos eſt, ⁊ ꝯtingēte quę per centrum exiſtens ad rectos angulos. Nunc autem proponitur eam qui ad planum terrę ad rectos angulos eſſe oſtendere ad centrum cōuenientem, oſtendendū eſt ꝙ quę contingenti ad rectos eſt. Sit itaq̄ maximus circulus in ſuperficię terrę qui ab g/z d/ducatur contingens circulū recta, quę d/e/z ſit grauitas aliqua. ſ. ȝ/delata ad contingentē ſm rectā ȝ/a/vt ęq̄les ſint anguli qui ſub ȝ/a/d. ȝ/a/e/inuicē. Dico ꝙ ⁊ totus angulus qui ſub ȝ/a/b/toti illi qui ſub ȝ/a/g/ęqualis eſt. Hi autē ſunt qui ad planū terrę a deorſū lata grauitate fiunt, educat̄ quę ȝ/a/ad cētrū circuli. ſ. b. Oſtēſuȝ eſt enim qḋ in ea q̄ ad rectos ꝯtingenti eſt cētrū. Qm̄ igitur ęq̄les ſunt anguli q̄ d/a/b. e/a/b. rectus eni vterq̄ quoꝝ qui b/a/b/eſt ęqualis ſemicirculoꝝ ex ſtētē circuli a/b/g. ⁊ reliqui ergo qui apud a/cornuales ęq̄les iuicē ſunt. Sunt autem ⁊ qui ſub ȝ/a/d. ȝ/a/e/ęquales, ⁊ totus ergo q̄ ſub ȝ/a/g/toti qui ſub ȝ/a/b/ęqualis eſt. Et ſunt q̄ ad ſupficiem terrę. Ptolomęus aūt in ꝑn⁹ ſyntaxeos ſupponens grauitates ad ęq̄les angulos deorſum ferri, ⁊ ꝑꝑ qḋ ⁊ manere non declinatas ⁊ nō decidere oſtēdit ēt ꝙ oīa ad cētrum vadunt. Nā ȝ/a/ad ęq̄les angulos ſtante velut colūna, quędā ſi a/centro ad a/copulemus rectā, ⁊ ab a/ipſi a/b/diametro ad rectos angulos protrahemus lineā d/e/erit q̄ a/ȝ/ipſi a/b/ſuper rectam. Quoniam enim totus qui ſub ȝ/a/b/toti ei qui ſub ȝ/a/g/ſupponitur ęqualis quorū q̄ cornualis cornuali ęqualis, quia ⁊ qui ſemicirculorū ęq̄les ⁊ reliqui. ergo qui ȝ/a/d/ęqualis ei ȝ/a/e. Rectus ergo vterq̄/Recti autem ⁊ qui ſub d/a/b. e/a/b. duo ergo recti qui ſub ȝ/a/d. d/a/b. quare vna recta quę ȝ/a/b. propter decimūnonum ꝑmi elementorum. Cuius propoſitio eſt talis. Si apud aliquam rectam ⁊ apud punctū, quod apud ipſam duę rectę non ad eaſdem partes iacentes eos qui deinceps angulos duobus rectis ęquales faciūt, in recta erunt inuicem rectę, grauitas ergo ȝ/ad centrum fertur. Totaliter autem ſi non ad centrum concurrerent grauitates omnes, ſed ęque diſtanter ferantur aliquę pręterimitterent terram, non enim in vniuerſo intermedio exiſtens. Si igitur fertur ſm naturam ad mediū terra ⁊ manet in medio ſm naturam. Deinde ⁊ aliam oſtenſionem euidentiorem apponit huius ꝙ non moueatur terra totaliter, neq̄ circa mediū, neq̄ a medio. Si eni vi ꝓiecta ſurſum grauia ad eūdē locū iterū ſm regulā deorſum feruntur. Et ſi in īfinitū ſurſū virtus iecerit, ita vt tp̄s multū fiat iter ꝓiectionē ſurſū ⁊ caſū nō mouetur terra, ſi eni terra moueret̄, ⁊ locū ex loco trāſmutaſſent partes ipſi⁹ ad locum alium deſcenderet quod ſurſum ꝓiectum ⁊ nō in illum a quo ſurſū proiecta fuerunt. Cum autē oſtendiſſet ambo problemata, ⁊ ꝙ in medio eſt in terra ⁊ ꝙ immobilis, neq̄ circulariter circa mediū, neq̄ ſup rectā mota, cōem adiecit concluſionem dicēs eē manifeſtum ex dictis, ꝙ neq̄ moueṫ, neq̄ extra mediū moueṫ, qḋ idem eſt et quod eſt in medio moueri ⁊ quieſcere.

¶ Adhuc autē palam ex dictis cauſa mānſionis: ſi eniȝ nata eſt ferri ex omni parte ad mediū quēadmodum videtur, ⁊ ignis a medio iteruȝ ad extremum. Impoſſibile latam eſſe quācunq̄ particulaȝ ipſius a medio non vi paſſam. Una eni latio vnius ⁊ ſimplex ſimplicis, ſed non contrarię. Quę autē a medio ei quę ad mediū contraria. Si igitur quamcūq̄ partem impoſſibile lātam eſſe a medio, manifeſtuȝ quod ⁊ totuȝ adhuc īpoſſibili⁹, ad quod enim pars nata eſt ferri, ⁊ totum illuc natum eſt. Itaq̄ ſiquidē impoſſibile moueri non a potētiori virtute, neceſſariū vtiq̄ erit ipſam manere in medio.

¶ Oſtenſo ꝙ in medio quieſcit terrā, cōſequenter ⁊ cauſam docet propter quam quieſcit. quia neq̄ propter ſuppoſitum aerē, neq̄ ꝓpter circūgirationem, ſed q̄a ſm naturam eſt ipſi manere in medio. Ratio autem talis eſt, Com.61m.

In libro Euclidis.

ſi natura feruntur partes ipſius vndiq; ad medium ſicut videntur, ꝑpterea ꝙ ⁊ ignis a medio ad extremum. Impoſſibile ferri quãcunq; partem ipſius a medio nõ vim paſſam. Non enim impoſſibile natura, ⁊ a medio ⁊ ad medium ferri, quia vna latio ſm naturam vnius corporis, ⁊ ſimplex ſimplicis, ſed non contrarię. Quę autem a medio ei quę ad medium eſt contraria habet. Quare ſi qua ad medium ſm naturam eſt, quę a medio non vtiq; erit ſm naturam, ſed ſiquidem vi. Si igitur impoſſibile quãcunq; partem ferri a medio ſm naturam ⁊ totam magis impoſſibile eſt, ſi igitur ſm naturam ad medium fertur impoſſibile a medio ſm naturam ferri. Si autem hoc impoſſibile neceſſarium manere ipſam in medio. Sed antecedens verum. ſ. ſecũdum naturã partes terrę vndiq; ad medium ferri, ⁊ conſequens ergo verum, ſcz ſm naturã manere ipſam in medio. Hęc ergo cauſa manendi terrã in medio. ſ. natã eē ſic ⁊ aliã nõ oportet quęrere.

Atteſtantur aũt his ⁊ mathematicis dicta circa aſtrologiã. Apparẽtia enĩ accidũt trãſlatio figuris, quibus determinatus eſt aſtrorum ordo tãq̃ in medio poſita terra. De loco quidem igitur ⁊ manſione ⁊ motu quemadmodum hʒ tanta dicta ſint de ipſa.

Com. 62. Quod terra in medio ponatur ⁊ quieſcet teſtimonium fert hoc quod aſtrologi oſtendunt apparentia circa cęlum ſic accidere tãq̃ in medio terra poſita ⁊ quieſcente. Quod autẽ deinceps literę tale eſt. Apparentia trãſmutantium figurarum quibus determinatus eſt aſtrorum ordo, accidit tãq̃ in medio poſita terra. Ordo enĩ aſtrorum determinatus eſt ſm figurationes factas ſm motus. Si enim terra non eſſet media cęli aſtris in oriente factis, deinde in meridiano ⁊ vltimo in occaſu, non vtiq; magnitudines eorũdem ſemper ęquales apparerent. Sed ſiquidem verſus occaſum terra propinquior eſſet maiora apparerent eadem occumbentia q̃ orientia. Si autem verſus ortum contrarium ⁊ intermedię ipſorum diſtantię ſimiliter. Neq; etiam lunę eclipſes talem haberent ordinem figurationum, vt ſm diametralem ipſius ſemper ad ſolem ſtationem efficerentur, ſed ⁊ in minoribus ſemicirculo diſtantijs, hoc autem vtiq; eueniret ⁊ ſi tranſitiuum motum faceret terra. Si autem circulariter circa centrum, vt Eraclides Ponticus ſuppoſuit cęleſtibus quieſcentibus ſiquidem verſus occaſum inde apparerent aſtra orientia. Si autem ad ortum ſiquidem circa polos ęquinoctialis, non vtiq; a diuerſis orizontis locis, ſol ⁊ alij planete orirentur, ſicut nunc. Siue autem circa polos zodiaci, ſiue circa polos ęquinoctialis quomõ vtiq; ſaluarentur erraticorum conſequentia ſigna ⁊ trãſitio cęleſtibus exiſtentibus immobilibus. Quod autẽ dicit Ptolomęus ꝙ omnia vtiq; non procedentia vnus ſemper contrarium terremotum apparerent facientia. Et neq; vtiq; nubes vnq̃ oſtenderetur tranſcurrens ad ortum, neq; aliud aliquod volantium, aut iactorum pręueniente terra ſuper omnia velocitate. Siquidem ſitum in breui tempore facit reſtitutionem. Concludens autẽ dicta de poſitione terrę ꝙ in medio, ⁊ de mãſione ⁊ motu ꝙ manet ⁊ non mouetur conſequenter tranſit ad ſermonem de figura ipſius terrę.

Vide authores ſphere ⁊ Ptolo. p° dictione Almageſti.

Figuram autẽ habere ſphęricã neceſſariũ eſt ipſam, vnaquęq; enim particularum grauitatem hʒ ad mediũ ⁊ minor a maiori pulſa, non põt fluctuare, ſed comprimi magis ⁊ ſimul cedere alterum alteri quouſq; vtiq; veniat ad medium. Oportet autẽ intelligere qđ dicitur. Quemadmodum vtiq; ⁊ ſm modũ quem ⁊ phiſiologorum dicunt aliqui factam eſſe. Verũtamen illi quidem violentiam cauſam ponunt eius quę deorſum lationis, melius autem ponere verum ⁊ dicere hoc accidere ꝑpter ſm naturam habere ferri grauitatem habens ad medium. In potentia igiť exiſtente mixtura diſgregata ferebãtur ſimiliter ex omni parte ad medium. Siue igitur ſimiliter ab extremis diuiſe partes conducte fuerunt ad medium, ſiue aliter habentes facient idem. Quod quidem igitur ſimiliter vnumquodq; ab extremis latis ad medium, neceſſarium ſimilem fieri vndiq; molem manifeſtum. Equali enim vndiq; appoſito ęqualiter neceſſe diſtare a medio extremum. Hęc autem figura ſphęrica eſt. Nihil autem differt ad rationem, neq; ſi non ex omni parte ſimiliter concurrunt ad medium partes ipſius. Plus enim ſemper quod ipſo minus ꝑpellere neceſſarium vſq; ad medium inclinationem habentibus ambobus ⁊ grauiori propellẽte vſq; ad hoc minus graue. Quod enĩ vtiq; quis dubitabit eandem habet his ſolutionem. Si enim exiſtente in medio ⁊ ſphęrica terra multipla grauitas opponatur ad alterum hemiſphęrium, non erit idem medium totius ⁊ terrę. Quare aut nõ manebit in medio, aut ſiquidem quieſcet etiam non medium habens ſm quod nata eſt moueri etiam nũc. Quod quidem igitur dubitatur hoc eſt videre autem non difficile modicum intendentes ⁊ diuidentes qualiter dignificamus quãcunq; magnitudinem ferri ad medium grauitatem habentem. Palam enim ꝙ non vſquequo tangat centrum extremum, ſed oportet pręualere quod plus donec vtiq; ſumat ſui ipſius medio medium, vſq; ad hoc enim habet inclinationem. Nihil igitur differt hoc dicere in bolo ⁊ parte contingente, aut in tota terra. Non enim ꝑpter paruitatem, aut magnitudinem dictum eſt accidẽs, ſed de omni inclinationem habente ad medium. Itaq; ſiue tota ab aliqua parte ferebatur, ſiue ſm partem neceſſariũ vſq; ad hoc ferri donec vndecunq; ſimiliter ſumat mediũ adęquatis minoribus a maioribus ꝑpulſione inclinationis, ſiue igiť facta ē neceſſariũ factam eē hoc mõ. Quare manifeſtũ quia ſphęrica generatio ipſius ſiue ingenita ſemper manẽs eodẽ mõ hʒ quo et genita vtiq;

primum

pꝛimũ fuit facta. ſcd̃m hanc itaq; rationẽ neceſſarium eſſe figuram ſphęricã ipſius.

Com. 63[a]. ¶ Quod terra ſit ſphęrica oſtendit p quinque argumenta. Quoꝝ pꝛimũ oſtẽdit hac accipiẽs ptes terrę vſq; ad mediũ natas eẽ moueri. Hoc eni ſignat p h̃ grauitatez hñt vſq; ad mediũ. Naz grauitatẽ hñs ⁊ ſm grauitatẽ motus vſq; ad mediũ vniuerſi mouet̃ nõ pꝛohibitũ. Omnibus aũt partibus ad medium repentibus ⁊ minoꝛib[9] a maioꝛib[9] pulſis ⁊ pꝛiſis pꝛopter validioꝛẽ moleꝝ ſemꝑ ad mediũ inclinationẽ ⁊ cedẽtibus inuicẽ aliꝗ vndiq; ſphęrica fit figura, vt in cera q̃ formaẽ in ſphęram ꝓminẽs ſemꝑ ad mediũ pellit̃. Deide ⁊ phãtaſiã nr̃am coꝛrigit ponentez aliam partez ſuper aliam ad altitudinem multam donec vtiq; tranſgrediens id quod ad mediuz ſtudium alio deferatur. Nõ eniz fluctuat/ait/hoc eſt non mole tumeſcit, donec ſupeffundat̃, neq; enim pellens, neq; quod pellitur ad aliud aliquid circulationez hʒ q̃ ad medium, aut hoc non poſſibile fluctuare dixit, pꝛo hoc ſupra cedere, ⁊ pꝛo antipariſtaſim facere ex ampliori ꝙ minus, h̃ eni humida patiunt̃. In ptib[9] autem terrę compꝛimitur magis quod minus a maioꝛi ⁊ coarctatur, aut ſimul cedit alterũ alteri donec vtiq; veniat ad mediũ quod grauius, ſed non ſuperextunduntur mole tumeſcentia vt fluctus.

Ad euidentiaz aũt adducens qđ dicitur ſupponit terraz fieri factãq; ſicut ⁊ phiſiologoꝝ quidaz ⁊ ipſi ordinẽ eorum quę in mũdo ſunt pꝛioꝝ ⁊ poſterioꝝ per generationem inſinuantes, ſed illi quidem circũgirationez cauſaz eſſe dicentes violenter ipſam ad mediũ dicunt ferri. Melius autem ⁊ verius dicere hoc fieri eo quod naturaz habet grauitatẽ habens ferendi ad medium. Supponens igitur terraz mixtam adhuc aliꝗs, deinde ſegregari ſicut Anaxagoras videbatur dicere, ⁊ actu ex potentia factã ⁊ motam ad medium. Siquidez vndiq; ab extremis ęque ferantur grauia ad medium vnum, neceſſe eſt vndiq; ſimili appoſito ęqualiter a medio diſtare extremum. Hęc autem figura eſt ſphęrica, ꝗ ſi non vndiq; aut ſimilit̃ conuenerint ad mediũ partes ipſius, ſed hinc quidem plus, hinc aũt minus, accidit tñ idẽ. Et ſic eni neceſſe eſt figurã fieri ſphęricã, ſm ꝙ eni maioꝛ appoſitio fit ſm hoc grauitate creſcẽte ſuppoſitũ min[9] extãs ⁊ leui[9] expellet̃ a grauioꝛi. Donec itaq; expulſa leuioꝛa a grauioꝛib[9] ad alterã ptez cẽtri cõgregata, ęque repentia cũ expellẽtib[9] ſm id quod ad cẽtrũ ſtudiũ ſimile fiãt. Sic quidez ⁊ Alexãder nõ quia ſupergredi cẽtrũ, putat aliqđ graue paſſum. Nam qđ exit a centro ad ſurſuz, pʒ ꝙ cedit ⁊ quod pellit ipſuz ad ſurſum pellit. Quomõ igitur grauius ad ſurſum pellet̃ ſm naturã, totaliter enim apud centrum factum, neq; grauitatem iam habebit vt pellat. Et Ariſtoteles autez plane grauioꝛa vſq; ad medium pellere/ait/ſed non ſupra medium pellere. Quomõ igitur dicitur eſt plus ꝙ ante ipſum minus pꝛopellit, ⁊ hoc vſq; ad medium accidit exiſtens pꝛopulſio alterius aliud pellentis ⁊ redigẽtis in rotunditatem eoꝛum, quę ex vtraq; parte ſimul cedunt vt dixit ⁊ tumeſcentium ꝓpter coartationẽ. Sic eniz in vnã ſupꝰficiẽ ꝯſtituuntur, ſed ⁊ prominens ſemꝑ remotius a centro exiſtens feſtinans ipſi pꝛopinquare deoꝛſum fertur ad concauius. Et ſic ſphęricitas fit ⁊ per eã igitur quę ſm ſuppoſitionem generationez terrę, ſphęricitatẽ ipſi[9] inſinuans, ⁊ ꝙ mediuz ipſius vndiq; ęqualiter diſtat ab extremis īducit quãdaz dubitationẽ naſcentẽ ab his quę cẽtrobarica dicunt̃ ab ipſis mechanicis. Cẽtrobarica quidez igitur qualia multa, ⁊ gratiſſime Archimedes, ⁊ alij multi deſcripſerũt intẽtionem hñt, quomõ dato grauitatis centrũ inueniatur/hoc eſt punctum aliquod in coꝛpore a quo ſuſtentaculo aliquo extra tangente ſuſpẽſuz ſine declinatione erit coꝛpus. Palaz autem ꝙ vniuerſi idẽ erit mediuz magnitudinis ⁊ grauitatis, ſed dubitatio eſt talis. Si terra in medio exiſtente ⁊ ſphęrica exiſtẽte multupla aliqua grauitas ſupueniat ad alteꝝ hemiſphęriũ, palam ꝙ non adhuc idem mediũ terrę erit ſm vnã partem multupla ei quę a pꝛincipio magnitudini addita, ſicut ⁊ pꝛius terrę erat medium idẽ ⁊ mũdi exiſtẽs. Quare non quieſcet tunc terra in medio, nõ eni adhuc in medio vniuerſi eſt conddita tãtũ ad vnã ptẽ, aut ſiquidẽ, ⁊ ſic habẽs quieſcit ꝙ per appoſitionẽ in hõc, aut ſiquidẽ iſinuatur, quieſcet ⁊ nunc etiam extra mediũ vniuerſi poſita ⁊ nõ mediuz habens vniuerſi medium. Et ſi nulla ipſi grauitas ad alteram partem appoſita fuerit. Siquidez appoſita extra medium facta per appoſitionem tamen quieſcere ſupponitur. Cum dixiſſet autem quieſcet quia ⁊ nũc ⁊ non medium habens adiecit qua nata eſt moueri. Dicit autem ꝙ ſm illud quieſcet ꝙ extra mediuz ſm quod non quieſcere, ſed moueri nata eſt. Inconueniens autez in illo quieſcere ſm quod nata eſt moueri. Multuplã autem appoſitã grauitatẽ ſuppoſuit, vt q̃ nũc grauitas medq ipſius remotiſſime fiat a medio. Hoc igitur cum dubitaſſet ab ea quę in generatiõe terrę ſuppoſita additio, ne ꝙ ſm alteram ptẽ coagumentata terra multupla ſui ipſius magnitudine neceſſe medio ipſius remoto ab eo quod ſm grauitatẽ fit tẽpoꝛe ad illã partez ad quã facta eſt grauitatis additio, ⁊ nõ adhuc manere in medio, aut ſiquidem ſic habens, vt pꝛopter appoſitionem ſit extra medium ⁊ poſſet manere, quieſcet ⁊ nunc ſine appoſitione non medium obtinens ſm quod non manere ſʒ moueri nata eſt. Quod quidem inconueniens eſt, neq; eni quieſcet ibi qua nata eſt moueri, ſed ibi vnde non eſt nata moueri, ꝙ quidem inconueniens eſt, neq; enim quieſcit ibi qua nata eſt moueri, ſed ibi vnde nõ eſt nata moueri. Quod quidem igitur dubitatur/ait/hoc eſt, nõ difficile autem videre ⁊ attẽdere dubitationi ⁊ ſolutiõi parum intendentes videlicet, aut magis pꝛioꝛem ſermonez intendentes ſupponentem generationem terrę ⁊ diffinientes quomõ dignã eſſe cenſemus quãtãcunq; magnitudinem grauitatem habentem ferri ad medium. Nunc autem determinatur quod non vſq; ad hoc ſoluz fertur grauitatem habens ad centruz quouſq; ſui ipſius vltimo tangat centrum ⁊ veluti inſideat ipſi. Sed amplioꝛ ſemꝑ grauitas minoꝛi pręualens, ⁊ aut extrinſecus ipſa, aut cõglobata in molem ⁊ vnita ipſi vſq; ad tantũ fert̃ ad medium donec poſſit inextenſa ⁊ redacta in ſphęram in ſe ipſa in medio, hoc eſt concaua ſuperficie compꝛęhẽdatur vniuerſi medium, vſq; ad hoc enim inclinationẽ habet. Quare ⁊ ſi apponatur terrę grauitas/qualem dubitans ſermo ſuppoſuit non manet pꝛominens, ſed fiet ⁊ ipſum ſphęricum ⁊ compꝛ̃hendet terrę ſuperficiẽ, ⁊ erit iterum quod a pꝛincipio medium, ⁊ eius quod cuz appoſitione medium eſt. Neceſſe enim ⁊ hoc terreum ſm totum ſeipſum velle appꝛopinquare medio vſq; ad hoc habet inclinationem. Si eniz adhuc moueatur tranſmutãs ſuiipſius medium ad vniuerſi medium, ſurſum vtiq; ferretur ⁊ pręter naturaz. Nihil autem/ait/differt ſiue aliquis de parte terrę, ſiue de tota faciat ſermonẽ. Non eni pꝛopter paruitatem aut magnitudinem accidit quod dictum eſt, ſed pꝛopter naturalem inclinationem ad medium, quare ſiue tota alio ferrebatur vt dicunt qui ipſaz aliquando ſeparatam a mixtione in medium ferri dicẽtes, ſiue ſecundam partem neceſſe eſt vſq; ad hoc ferri, donec vtiq; vndiq; cõtentũ ſiſt accipiat mediũ, minoꝛibus ſemꝑ ęqlẽ ſupꝰficiẽ maioꝛib[9] accipiẽtib[9]. Maioꝛib[9]

enĩs ꝛ grauioribus ad deorſuꝫ magis cedētibus minoꝛa ꝓpulſiõe inclinatiõis huius ex vtraqꝫ parte maioꝛis expulſa ad ſurſum ęqualē ipſis eſſomūt ſuperficiē, ꝓ ꝗ autem neceſſariū vſqꝫ ad hoc ferri. Alexāder aliū cõtextū aliamqꝫ ſcripturā acceptans inqt cū hoc ferri.i. cum ea ꝗ ad mediuꝫ inclinatione, ꝛ ſic acceperat alteraꝫ. Cõcludēs autem argumētuꝫ Ariſtoteles ſiue facta eſt /ait/ terra, neceſſariū ſic factaꝫ eſſe, vt dictū eſt, ſm eā quę ad mediuꝫ inclinationē vt ſphęrica ſit ipſius figura, ſiue ęterna exiſtens perſeuerat eūdem habet modū quo gdē ꝛ genita ꝓ vtiqꝫ fuiſſet, ꝗre ꝛ ſic neceſſariā ipſaꝫ ſphęricā eſſe.

❡ Et quia grauia oĩa ferũtur ad ſimiles angulos, ſed non ęque diſtantia, hoc autē aptū natum eſt ad natura ſphęricū. aut igit̃ eſt ſphęrica, aut natura ſphęrica. Oꝑꝫ auteꝫ vnūqodqꝫ dicere tale qd natura vult eē ꝛ qd exiſtit, ſed quod non vi ꝛ ꝓter naturam.

Com.64. ❡ Scdm hoc argumentū eſt eo ꝙ fert̃ ad ſimiles.ſ. ad ęquales angulos grauia oſtēdens ꝙ ſphęrica eſt terrę figura. Omnibus enĩ ad idē vndiqꝫ ſimul impulſis, ꝛ alys alys ſupappoſitis ſm ſimileꝫ inclinationē ęquales neceſſe eſt fieri eas quę a medio ad qd omnia concurrunt ad extrema, hoc auteꝫ eſt ſphęrica figura ꝓpter quod ad ſiles angulos deorſum ferri grauia ꝛ nõ ęque diſtantia ad naturā ſphęricū natuꝫ eſt. Vndiqꝫ enim nõ poſſibile eſt ad ſimiles ferri angulos delata grauia eo ad qd feruntur nõ habente ſphęricā figurā. Q̃ ſi autem nõ olno ꝓ certo habebat ſphęrica terrę figura ꝓpter ꝓminētias mõtium, ꝛ cõcauitates, ſphęrica /ait/ terra, ſigs talem differētiaꝫ minimā exiſtētem rõcinetur. Neqꝫ eniꝫ ſi aliquis miliuꝫ ſuperponat magnę ſphęrę cereę retrahet nos vtiqꝫ ipſam vocare ſphęraꝫ ꝓpter milij ſuprapoſitionē. Aut ſi quis diligenter examinet, ꝛ ſic natura ſphęrica eſt, natura enĩ vndiqꝫ annuit medium vt inſinuat olum grauiuꝫ ad ſimiles angulos deorſuꝫ latio. Si igit̃ oꝑꝫ vnūquodqꝫ tale dicere quale eē ꝛ exiſtere natura vult, ſed non quod vi ꝛ ꝓter naturaꝫ, perſpicuū eſt ꝙ ſphęrica vtiqꝫ merito terra dicetur. Bene autē Alexāder apponit cauſam huius qd non pro certo ſphęrica eſt terrę figura diſſimilitudinem terrę pro cauſa ponēs ꝛ inęqualem reptioneꝫ. Non enim oībus /ait/ grauibus coꝛpoꝛibus mediū inclinationis ꝛ grauitatis, hoc mediū certitudinaliter ꝛ magnitudinis eſt, ſed in qbuſdaꝫ variatur. Nõ enim omnia grauia ęque grauia ſunt, feſtināt autē grauia inclinatiõis ꝓpria inclinatione medij ad capeſſendū medium non magnitudinis medio ꝓpter qd nihil ꝓhibet medio terrę ſm inclinationem exñte in vniuerſi medio diſtātias magnitudinis terrę eas ꝗ a medio veniūt nõ diquaqꝫ ęq̃les eē.

❡ Adhuc autē ꝛ per apparentia ſm ſenſum, neqꝫ enim vtiqꝫ lunę eclipſes tales haberent deciſiones, nõ eniꝫ his quę ſm menſem figurationibus oēs accipit differētias. Eteniꝫ recta fit, ꝛ amphicircos ꝛ concaua. Circa eclipſes auteꝫ ſemꝑ gibboſam hꝫ determinātꝫ lineaꝫ. Itaqꝫ quoniā quidem eclipſatur propter terrę interpoſitionem. Terrę vtiqꝫ erit rotunditas figurę cauſa ſphęrica exiſtens.

Com.65m. ❡ Tertiū hoc argumētum euidens ab apparētib⁹ ſenſui circa eclipſim lunę. Nõ enim vtiqꝫ lunę eclipſes apparerent gibboſam ſemꝑ lineam habētes diſtinguētes lumínoſum ꝛ vmbroſum lunę ſi nõ ſphęrica eſſet terra. Si.n. lunę eclipſis accidit ea incidēte in vmbrā quę a terra fit inſtar coinexiſtentē, aut chylindricaꝫ, aut calathoydalē. Nam alterius exiſtēs figurę, non vtiqꝫ gibboſaꝫ faceret abſciſiones ſemꝑ lunaris ſphęrę. Oēs autem tales vmbrarū figurę a ſphęrica figura facte oſtenſe ſunt, nā maioꝛi exiſtēte ſole ꝗ terra vmbra conoydalis fiet, ęq̃libus autē exiſtētibus ambobus chylindrę inſtar. Si auteꝫ minoꝛ eſſet ſol calathoydalis ꝛ veluti colucus totius anguſtius verſus terrā habens. Si igit̃ quę diſtinguit gibboſa ſemꝑ eſt, quę autē ſemꝑ gibboſa a tali ꝓuenit, vmbre autem tales oēs ſunt a ſphęrico coꝛpoꝛe, ſphęricā vtiqꝫ habebit figuram terra ſm poſitionem qdem quādam ſolis ad terram ꝛ tympanoydalis exiſtēs terra talem vmbraꝫ redderet. Semꝑ autē ꝛ ſm omnem poſitionem nõ vtiqꝫ ſi non ſphęrica eēt, ꝙ autem non circa lunaꝫ non natam ſm rectā lineam abſcindi accidit ꝙ in eclipſibus gibboſa ſemꝑ diſtinguens ſit, ſed penes vmbrā, meminit ex eo qd luna in figurationibus qdem quę ſm mēſeꝫ in qbus nihil in ipſam vmbra facit oēs accipit diuiſiones. Eteni recta fit diuiſio in dichotomis apparitionib⁹ ꝛ amphytircos in amphytircis, ꝛ cõcaua in luminaribus. In eclipſibus aūt ſemꝑ gibboſam hꝫ determinātem lineam.

❡ Adhuc autem per aſtroꝝ apparentiaꝫ non ſolum manifeſtū, quia rotūda, ſed ꝛ magnitudine non exiſtēs magna. Modica enim facta trāſlatione nobis ad meridieꝫ ꝛ arcticū, manifeſte alter fit oꝛizon circulus, ita vt quę ſuꝑ caput aſtra magnā habeat trāſmutationeꝫ, ꝛ nõ eadem videātur, ad arcticū ꝛ meridiē trāſmutātibus. Quędaꝫ eniꝫ in egypto qdē ſtellę videntur ꝛ circa cyprū. In his autē quę arcticuꝫ regionibus nõ videātur, ꝛ quę ſemper in his quę ad arcticuꝫ apparēt aſtroꝝ, in illis locis occultātur. Quare nõ ſolum ex his palam rotūdam eſſe figurā terrę, ſed etiā ſphęrę non magnę. Nõ eniꝫ vtiqꝫ ſic velociter palam faceret trāſlatio ita modicū, ꝓpter quod exiſtimātes copulari eū qui circa herculeas colūnas locuꝫ ei qui circa indicū, ꝛ hoc modo eſſe mare vnuꝫ nõ valde ſuſpicari incredibilia videri. Dicūt auteꝫ argumētātes ex elephantibus, quoniā circa vtraqꝫ loca extrema exiſtentibus genus ipſoꝛuꝫ eſt tāq̃ꝫ extremis propter copulari adinuicem hoc factis.

❡ Quartuꝫ argumētuꝫ hoc oſtēdentiuꝫ ſphęricam terrā qd quidē iam, ꝛ de magnitudine ipſius oſtēdit ꝙ puncti rõnem hꝫ ad cęlum. Si eniꝫ ad vtraꝫ nobis qdē trāſeuntibus, quę qdem vocatur Canobus ſtella, nõ apparet totaliter. Aſtra autē vtſe ſuper caput videntur eē ſemꝑ, his auteꝫ qui Dyopolis thebaida. Quę qdem Canobus eleuata fertur, vltima autē ſtella magne vtſe occūbēs videtur ꝛ oꝛiens. Cõſtat ꝙ etiā ad modicā tranſlatio diuerſi fiunt oꝛiçõtes, hoc autē ꝓpter ſphęricā eſſe terrā accidit. Si enim tympanoydalis eēt ab vltimis ad vltima motis nobis idē oꝛiçon maneret eo qd in vno ꝛ eodem manēt plano ꝓcedentes, ꝛ eadeꝫ vtiqꝫ apparet ſemꝑ circa aſtroꝝ ſi poſitio. Si igit̃ diuerſi oꝛiçontes ꝛ ſphęrica terra ꝛ nõ magna, ſiqdem ꝛ non multuꝫ ꝓcedentibus notabilr variātur. Magna eniꝫ aliqua exiſtēte ſphęra nõ vtiqꝫ facile Com.66m.

conſpicabilis

conſpicabilis mox eſſet orizontũ variatio. Si aũt nõ val de magna (ait) eſt terra non opꝫ putare incredibilia dicere exiſtimãtes locũ qui maxime ad occaſuꝫ, ⁊ eũ qui maxime ad orientẽ cognitoꝝ nobis locoꝝ, eũ.ſ.q circa Gadyra ⁊ Eracleas colũnas quẽ Eracliã vocauit, ⁊ eum qui circa Indicũ copulari inuicẽ non delonge. Et ſic eſſe mare vnũ vocatũ rubrũ, ⁊ id qḋ apud nos. Argumẽtantur aũt ꝙ non multo aliquo diſtant abinuicem dicta loca, eo ꝙ in ambobus extremis exiſtibus noſtrę habitationis elephantũ genus ſit tanq̃ extremis his ꝓpter copulari inuicẽ pati.hoc.ſ.ferre elephantes hic ⁊ illic eos vt videt paſcentes. Non enim ſimilitudinẽ locoꝝ oſtendere vult (vt eſtimo) per hęc.ſ.vicinitatẽ. Similitudo enĩ poterat ⁊ multum diſtãtibus ineſſe eadem exiſtente fere aeris cõſtitutione habitantibus ſub eiſdem paralellis.

¶ Et mathematicoꝝ igitᵉ quicũq; magnitudinẽ ratiocinari conãtur/vel acceptant rotũditatis ad q̃draginta dicunt eſſe myriades. Ex quibus argumẽtationibus non ſolũ ſphęricam molẽ neceſſariũ eſſe terrę, ſed ⁊ non magnã ad aliorum aſtroꝝ magnitudinem.

Com. 67. ¶ Et hanc vltimã perſuaſionẽ a teſtimonio mathematicoꝝ producit huius ꝙ ſphęrica ſit terra, ⁊ nõ magna ad magnitudinẽ aſtroꝝ cõparata. Et tanq̃ ſphęricę exiſtentis mẽſuras tradiderũt ⁊ nõ valde magne. Siquidẽ in ſtadia tot cõductã magnitudinẽ ipſius collegerũt. Sed ⁊ ſolem ipſuꝫ centũ ſeptuagintuplũ terrę fere oſtẽderũt in magnitudine pedali apparentẽ ꝓꝑ diſtantiã, vt ſi terram aliquis a ſole aſpiceret centeſimã ſeptuageſimã habentẽ pedalis diſtenſionis videret. Si autẽ non erraticoꝝ aliqua exiſtentia maiore ſole tanto minora apparent ꝓꝑ diſtantiã, ⁊ ad hęc terra cõparata minimã vtiq; inſinuabit magnitudinẽ. Alioꝝ aũt aſtroꝝ dixit, qꝛ ⁊ terrã vnũ aſtrorum ſymbolice dicebant Pythagorici. Si ṽo aliquis ad nõ erraticã totã ſphęrã cõparat terram vere ſine diſtenſione ⁊ centri ꝓprie rationẽ hñs apparebit ad ipſaꝫ. Euidens aũt hoc ⁊ ab eo ꝙ centruꝫ inſtr̃oꝝ quę aſſumentur ad aſtronomiã.ſ.quadrãtis ⁊ aſtrolabioꝝ in oĩ parte terrę poſita centro vniuerſi ꝓportionant̃. Cuꝫ autẽ menſurę terrę meminit Ariſto. quadraginta myriadũ ipſius dici peripheriã dicẽs, bene vtiq; habebit ⁊ ꝓpter incredulos ſapiẽtię antiquoꝝ viroꝝ methoduꝫ menſurationis breuiter cõſcribere ſumentes adioptra duo non errantium aſtroꝝ graduali abinuicẽ ſeparata diſtãtia, hoc eſt trecẽteſima ſexageſima parte maximi circuli qui nõ erratica eſt. Et inuenientes iteꝝ per adioperã loca quibus ſm verticẽ ſunt duo aſtra ⁊ intermedia diſtãtiaꝫ per odometriã menſurantes inuenerunt ipſaꝫ quingentoꝝ ſtadioꝝ. Ex quo colligitur ꝙ maximus circuloꝝ terrę hꝫ ꝑimetrum myriadũ.18. vt Ptolomęus in terrę deſcriptione ratiocinatus fuit. Quoniã autẽ oſtendit̃ ab Archymede ꝑimeter circuli triplus dyametri, ⁊ adhuc ſeptima parte ipſi⁹ ſuperexcedẽs erit dyameter myriadũ quinque ⁊.7143. Oſtẽditur aũt iterum, qꝛ a dyametro ⁊ quarta ꝑte ꝑimetri ęquale areę circuli, vt ſit planũ circuli myriadũ duplarum areaꝝ.25. ⁊ ſimpliciũ.7728. ⁊ adhuc ſtadioꝝ.5000. Iterum autẽ oſtendit̃ ꝙ tota ſphęrę ſuperficies quadrupla eſt areę circuli maximi qui in ipſa eſt, vt colligat̃ ſuperficiei magnitudo ſtadiorum myriadaꝝ duplaꝝ.103. ⁊ 714. Vt autem ⁊ ſolida magnitudo terrę inueniat̃ maximus circulus habẽs myriades duplas.25. ⁊ ſimplices. 7728. Et adhuc.5000. vnitates multiplicetur ſuper dyametrum ⁊ fit chylindrus baſem qdem habens ęqualem maximo circulo, altitudo autẽ ęqualis eſt diametro myriadum triplarum.147. ⁊ duplarum.688. ⁊ ſimplicium 4380. ⁊ adhuc.50000. vnitatum. Et qm̃ ſic habens chylindrus eſt emiolius ſphęrę, auſero ab his tertium ⁊ reſiduum numeꝝ habeo ſolidi ſphęrę terrę myriaduꝫ triplarum.98. ⁊ duplaꝝ.4063. ⁊ ſimpliciũ.6446. ⁊ adhuc vnitatũ.9503. ad tãtam autem magnitudinem terrę montium eleuationes non ſunt ſufficientes ſphęricam ipſius figuram auferre, neq; mẽſuras collectas tanq̃ ſphęrica exiſtentẽ ipſam criminari. Nam Eratoſthenes eam quę ab altiſſimis montibus ad demiſſiora cadenteꝫ perpendicularem oſtẽdit per dioperã menſurans ex elongationibus exiſtentem ſtadioꝝ decem. Si autem Ariſtoteles magnitudinem peripherię terrę ad quadraginta myriadas ratiocinari mathematicos (ait) peripheriaꝫ omnino ſuꝑficiem ipſius dicens. Quoniam non appoſuit ſtadiorum eſſe hanc menſuram incertum eſt ſi diſſonat ad poſterius collectum ſuꝑficiei terrę numerum ſtadioꝝ. Et ſi diſſonat nihil mirum nõdum enim inuenta fuerunt ab Archymede elaborata theoremata ad cõpręhenſionem propoſiti certam. Forte autẽ neq; Ariſtoteles videtur tanq̃ certam hanc mẽſuram acceptans, ſed tantum accepit ex ipſa ſolũ ꝙ nõ eſt valde magna cũ ſit tãtę mẽſurę.

¶ Clariſſimi Philoſophi Simplicij Cõmentariũ in tertiũ Librũ de Cęlo/Gulielmo Morbeto. Do. interpte.

NIHIL forte ꝓhibetur etiã nunc ad memoriã reuocare totiᵘ tractationis intẽtionẽ qḋ ſit de ſimplicibus in mũdo corporibus q̃ p̃ a principijs ꝓponunt̃. Quinque autẽ exiſtentibus his vt ex ſimplicibus motibus oſtẽſuꝫ eſt.ſ circulariter mobile, ⁊ quattuor quę ſub luna. In primis duobus libris quę de circulariter mobili corpore oĩmodã theoremata tradidit, ⁊ quęcunq; de mundo dicere videbatur, ſcꝫ ꝙ vnus ⁊ finitus ingenituſq; ⁊ incorruptibilis tanq̃ propter cęlum in exiſtentia mundo in illis mẽtionem fecit, ⁊ quę de terra dicta non ſimpliciter vt de terra dicta ſunt, ſed tanq̃ habente habitudinem ad cęlum. Propter quod de poſitione ipſius in vniuerſo dictum eſt. Et de manſione ⁊ figura, ⁊ de ea quę ſm magnitudinẽ comparatione ad cęlum. Hinc autem de his quę ſub luna ſimplicibus corporibus incipit docere, ꝙ neq; infinita numero neq; vnum, ſed quattuor, ⁊ ꝙ generabilia, ⁊ neq; ex incorporeo generabilia neq; ex alio corpore, ſed mutuo inter ſe fiunt. Et neq; ſm ſegregationem, neq; ſm cõpoſitionem ⁊ diſſolutionem planorum aut atomoꝝ. De his enim in pręſenti libro docebit ſicut in quarto de virtutibus ipſoꝝ. Quod autem vt de ſimplicibus ⁊ primis corporib⁹, ⁊ de his facit ſermonem vt de cęlo. Inſinuat ꝙ ⁊ hic iteꝝ eodem prohemio vtitur, oſtendendo ꝙ naturalis facultas de corporibus eſt inſinuant etiam quę in prohemio ſunt manifeſta.

¶ Incipit Liber Tertius/de Cęlo.

DE primo quidẽ igitur cęlo ⁊ partibus. Adhuc autẽ de latis aſtris ex quibus conſtat/⁊ qualia quędã natura ſunt, adhuc autẽ quoniam ingenita ⁊ incorruptibilia pertranſiuimus prius.

Com. p^m. PROHEMIVM etiam hic breuem rememorationem habet eorum quę prius oſtenſa ſunt in primo ⁊ ſecundo libro. Primum autẽ cęlum corpus cęleſte dicit ſi enim cęlum ⁊ mundus to,

Adiopra eſt inſtrũ geometricũ ⁊ aſtronomicum.

rus vocatur. Per hoc primuꝫ ⁊ principaliter cęlum iſtud vtiqꝫ erit.ſ. octo ſphęraꝝ coniuncta vnitas, de qua in primo libro ſermonē fecit. Partes autēꝫ ipſius proxime dicit octo ſphęras, partes quidem eniꝫ ſunt etiaꝫ aſtra, ſed partium partes. De partibus aūt ipſius ⁊ de aſtris in ſecūdo libro pertrāſiuit, cętera autē in cōi de oībus intelligendū eſt.ſ. de primo cęlo ⁊ de partib⁹ ipſius/⁊ de aſtris. Etenim ex quibus cōſiſtunt, qꝛ ex quinta eſſentia, ⁊ qualia quędā ſm naturā qꝺ non inanimata corpora, ſed animata ⁊ intellectu ⁊ oꝑatione participātia, ⁊ ſm figuram ſphęrica. Adhuc aūt ꝙ ingenita/⁊ incorruptibilia/⁊ inalterabilia/⁊ iꝑaſſibilia/⁊ ab omni mortali difficultate remota. Hęc eniꝫ de omnibus dicta ſunt ⁊ oſtenſa ſunt cōſequēter. Si aūt vt Alexāder putat hoc.ſ. ex quibus cōſiſtūt ⁊ qualia q̄dā ſm nāꝫ ſunt ꝙ ſimilia ſphęris in qbus ſunt oſtenſum eſt. Et ꝙ ſphęrica ⁊ imobilia eſſent opꝫ ꝙ illud ingenerabilia ⁊ incorruptibilia non de oībus, vt ipſe dixit, ſed de aſtris intelligere, qꝛ de cęlo toto ꝙ ingenitū ⁊ incorruptibile ſit, in primo libro oſtēſum eſt.

¶ Quoniā autem eoꝝ quę natura dicunt̄, hęc quidē ſunt ſubſtantię, hęc aūt operationes ⁊ paſſiones horū. Dico autē ſubſtātias quidē ſimplicia corpora/puta ignē terrā ⁊ coelementata his ⁊ quęcūqꝫ ex his, puta totum cęlum ⁊ partes eius, ⁊ iteruꝫ animalia ⁊ plantas ⁊ partes horū, paſſiones autēꝫ ⁊ opera motus vniuſcuiuſqꝫ horuꝫ ⁊ alioꝝ quorūcūqꝫ ſunt cauſa iſta elementa ſꝫ virtutē ipſoꝝ. Adhuc autem alterationes ⁊ inuicē trāſmutationes. Manifeſtū quia de natura hiſtorię plurimā accipit de corporibus eſſe. Omnes enim naturales ſubſtantię/aut corpora/aut cum corporibus generātur ⁊ magnitudinibus. Hoc autēꝫ palam ex eo qꝺ determinatum eſt quę ſunt natura, ⁊ ex ea quę ſm vnūquodqꝫ vel quę per ſingula conſideratione.

Com. 2m. ¶ Facturus, vt dictū eſt, ſermonē de aliis ſimplicibus corporibus his quę ſub luna ſunt ſermonē eodē vtitur prohemio iteꝝ quo etiaꝫ exordio tractationis huius viſus fuit. Eſt aūt ratio talis ſm primū modū hypotheticoꝝ procedens. Si eoruꝫ quę natura dicūtur, alia quidē ſubſtantię ſunt, alia aūt opera ⁊ paſſiones taliuꝫ ſubſtantiaꝝ, plurimā accidit hiſtorię de natura de corporibus eſſe. Eteniꝫ ſermo de opibus ⁊ paſſionib⁹ corpoꝝ ad corpora reductionē hꝫ. Sed primū ergo ⁊ ſcḋꝫ. Interpoſita autē explanāt quędā quidē ſubſtātia nālis ſit, qꝛ corpora ⁊ quę etiā opa ⁊ paſſiones taliū ſubſtātiaꝝ exiſtant. In hypotheticis autē in quibus antecedēs/non ſolum veruꝫ eſt, ſed ēt euidens ⁊ ꝓbabile cōiunctione ſi/pro q̄ꝫ vtuntur coniunctiuo pro cōfirmatiuo, ꝓpter qꝺ tale axioma poſterioris coniunctiuū vocant. Et Theophraſtus aūt in primo ꝓorū analyticoꝝ cām talis viſus inſinuauit, ꝓpter hoc igit̄ ⁊ Ariſt. nunc dixit. Si eoꝝ quę natura dicūtur tanq̄ꝫ manifeſto hoc exiſtēte ꝙ eoꝝ quę natura dicūtur hęc qdēꝫ ſubſtātię ſunt, hęc aūt opera ⁊ paſſiones ſubſtantiarum. Quoniā aūt ſubſtātię ⁊ ſupra naturā ſunt merito diſcernit per illationē ſequentiū verboꝝ quę ſint nāles ſubſtātię, corporeas dixit ſubſtātias, ꝓpter qꝺ ex hoc antecedēte ſeqtur ꝯñs.ſ. eius quę de natura eſt hiſtorię plurimam eſſe circa corpora. Ignē aūt ⁊ terrā cum dixiſſet adiecit ⁊ cōiugata his alia tria dicēs ſimplicia.ſ. quintū, ⁊ aerem, ⁊ aquā. Hoc aūt ⁊ quęcūqꝫ ex his cōpoſita oīa ſignificat q̄ꝫ ꝯiter nominat.ſ. totum cęlū dicens ętherū omne ⁊ partes eius. Et iteꝝ in eo ꝙ ſub luna animalia ⁊ plantas, ac partes horuꝫ. Oīa enim quę ſub luna aut animalia ſunt/aut plantę/aut horū partes. Cuꝫ dixiſſet aūt quę ſunt naturales ſubſtātię, adiūgit quę ſunt paſſiones ⁊ oꝑa nālium corpoꝝ dicens. Motus qui ſm locū qui ſunt magis opa dictaꝝ ſubſtantiaꝝ ⁊ alia quoꝝ hi ſunt cā ſm nālem virtutem. Eteniꝫ non ſolū ſm locum mouet̄ ignis, ſed ēt calefacit ⁊ exſiccat nāliter ⁊ alioꝝ nāliuꝫ corpoꝝ vnūqꝺqꝫ ſm virtutē ſuam oꝑatur. Et eſt qꝺ generat̄ facientis qdē opus patientis aūt paſſio. Tales autēꝫ ⁊ alterationes alterātis quidē, oꝑa eius autē qꝺ alteratur paſſiones ⁊ inuicē tranſmutationes, hoc eſt gnātiones ⁊ corruptiones facientis quidē aut corrūpentis, opera eius aūt qꝺ fit aut corrūpitur paſſiones. Si igitur ⁊ opera ⁊ paſſiones nāles ſunt nāliū ſubſtantiaꝝ, hoc eſt corporaliuꝫ, merito dicebat illatio rōnis ꝙ plurima ſcīa de natura de corporib⁹ eſt. Plurimā aūt dixit, aut pro vniuerſaꝫ cū philoſophica reuerentia, aut ꝓpter plurimā, q̄ꝫ ⁊ de anima ⁊ de ꝓmo mouente inquantū nāli eſt ſermo. Etenim iſte ad hoc ꝙ cōtinua ⁊ ęterna ſit circulatio viſus fuit rōnibus de imobili cā. Aut plurimā dixit de corporibus eſſe ꝓpterea ꝙ ⁊ circa opera ⁊ paſſiones corporuꝫ alias exiſtibus pręter corpora. Et ſi ad corpora hęc reducant̄/aut qꝛ nāles ſubſtantię nō ſimplr ſunt corpora, ſed aut corpora, aut cum corporibus fiunt ſm cōionē animę ad corpus, palā/autē/ determinatū eſſe qualia ſunt quę natura vt prius oſtēdit ignem dicēs ⁊ terrā ⁊ coniugata his ⁊ quęcūqꝫ ex his. Et vīr quę in ipſis principiū motus habētia ſm ſe, hęc autē oīa aut corpora ſolū ſunt/aut cuꝫ corporibus. Adhuc autem palaꝫ hoc/aūt/⁊ ex ea quę ſm vnūquodqꝫ conſideratione. Vnaquęqꝫ enim ſpeculatio harū quas phyſicas dicimus de corporibus/aut de his quę ſunt cū corporibus eſt. Eadē aūt fere ſunt hęc cum his quę dicta ſunt a principio totius libri quę ſic ſe habent. Quę de natura ſcientia fere plurima exiſtit circa corpora ⁊ magnitudines horum exiſtentes paſſiones ⁊ motus.

¶ De primo quidē igit̄ elementoꝝ dictuꝫ eſt, ⁊ quale quid ſm naturā, ⁊ q̄ūo incorruptibile ⁊ ingenitū. Reliquū aūt de duob⁹ dicere.

¶ Oſtēſo ⁊ prius ⁊ nunc qꝺ tractatio de natura de corporibus eſt, ⁊ patet ꝙ de ꝓoribus ⁊ ſimplicibus deinde ſic de cōpoſitis. Nunc adhuc indiget de natura corpꝭ docere non quot ſint ſimplicia corpora tanq̄ꝫ iaꝫ tractatuꝫ de his ſit, ſed rememorāꝫ ꝙ de vno ſimpliciſſimo dictū eſt ſ. de cęleſti. Primū merito dixit tanq̄ꝫ ⁊ poſitione ⁊ tēpore ⁊ ratione cauſę eſſe ea quę ſub luna ꝓcedēs ad reliqua trāſit quę ſub luna ſunt. Elementū aūt cęleſte vt ſimplex vocat, quia non mundi elementuꝫ eſt, vt ait Alexan. ſed pars magis. Nam elementū per totū id ꝙ elementis conſtat penetrat ⁊ his quę cuꝫ ipſo elementis ſimul cōmiſcetur. Hoc aūt quale quid ſm naturā, qꝛ quintę cuiuſdam ſcilicet ęſſentię circulariter mobilis, ⁊ qꝺ incorruptibile ⁊ ingenitum. Reliquū autē eſt de duobus dicere.ſ. generationem ⁊ corruptionē habētibus, duo autē quattuor q̄ꝫ ſub luna dixit ad motus ipſa cōuertens.ſ. ſurſum ⁊ deorſum/⁊ ad inclinationes.ſ. leue ⁊ graue. Oſtēſo aūt prius a motibus ſimplicibus ꝙ tria ſunt ſimplicia corpora ſm genus.ſ. circulariter mobile, ⁊ quod ſurſum mouetur ⁊ deorſum, ⁊ de circulariter mobili, ⁊ cum dixiſſet merito intulit ꝙ reliquum eſt de duobus dicere. Com. 3m.

¶ Simul autē accidit de his dicentibus ⁊ de

generatione ⁊ corruptione inquirere. Generatio enim aut omnino non eſt, aut ſolū in his elementis ⁊ his quę ex his eſt. Ipſum autem hoc primo forte cōſiderandū vtrū eſt, aut nō eſt. Priꝰ quidē igitur philoſophātes de veritate, ⁊ ad ſermones quos dicimus nos, nūc ⁊ adinuicem diuerſificati ſunt.

Ca. 4ᵘˢ. ¶ Poſt ſermonē de ęterno corpore de generabilibus dicturus. Quęrit primo ſi eſt oīno generatio aut non, quā dicebant quidam non eſſe, ⁊ ſi eſt, quō quidē nō eſt, ⁊ quō eſt. Quoniā dicentiū gñationē eſſe quidā non ſm conueniens ipſam exponūt. Oſtenſo aūt primo ꝙ neceſſarius eſt de generatione ſermo dicturo de his quę ſub luna. Si quidē aut oīno non eſt generatio, aut ſolum in his eſt elementis quę ſub luna ⁊ in his quę ꝯſiſtunt ex his. Quęrit tam verū eſt generatio aut non eſt. Hoc enim eſt primum problematū. ſ. ſi eſt aut non eſt qđ proponit̄ quaſi nō penitus neceſſariū, ⁊ non dubiū ſic eſſe vt in generatione ſe habet. Nam primū de veritate philoſophātes ſpeculatione ⁊ non actione nec ciuilr̄ circa eligenda ⁊ fugienda immorati a noſtris ſermonibus longe abhorruerūt, ⁊ inter ſe diſſidiū habuerunt. Ad nos quidē qui dicimus eſſe generationem ⁊ non oībus, ſed in his ſolis his quę ſub luna ſunt. Illoꝝ his quidē dicētibus nullius eſſe generationē, aliis aūt omnium, ⁊ ꝓpter hoc etiam adinuicē differentibus. Quare ⁊ de generatiōe totaliter quęrere neceſſariū eſt perquirenti de his quę ſub luna ſunt. Et hoc. ſ. ſi eſt generatio, ⁊ quoꝝ eſt multis exiſtentibus circa hoc diſcordia.

¶ Hi quidē enim ipſoꝝ totaliter auferebant generationē ⁊ corruptionē. Nihil enim neq; fieri aiunt, neq; corrūpi, entiū ſed ſolum videri nobis puta, qui circa Meliſſum ⁊ Parmenidem, quos ⁊ ſi alia dicunt bene, ſed nō phyſicę opꝫ putare dicē. Eſſe enim quędā entium ingenita ⁊ totaliter immobilia magis eſt alterius ⁊ prioris q̄ꝫ phyſicę cōſiderationis. Illi autē ꝓpter nihil quidē aliud p̄ter ſenſibilium ſubſtantiā ſuſpicari eſſe. Tales autē quaſdam intelligere naturas primi. Siquidem erit aliqua cognitio aut ſcientia ſic tranſtulerunt ad hęc eas quę inde rationes.

Com. 5ᵘˢ. ¶ Tripliciter diuiſit de generatione opiniones. Etenim hi quidē penitus generationē auferūt oīa entia dicentes ingenita eo qđ generabiliū ⁊ corruptibiliū non habetur notitia cōtinue fluētibus ipſis, vt Parmenides ⁊ Meliſſus videbant̄ dicere. Hi aūt ęcōtrario his vt Heſiodus ⁊ ꝙ maxime primū eoꝝ quę apud ipſos generari dicēs, aut maximū primū chaos genitū fuit. Hi aūt alia quidē generari dicunt, vnū aūt ſolum. ſ. cōe ſubiectū. Ingenitum aūt ex quo alia generant̄, ſicut Heraclitus. Hi autē nullum corpus ingenitū dicūt, ſed oīa generari, ex planis quidē ꝯpoſita. Primos aūt ꝓſequit̄, eos qui circa Meliſſum ⁊ Parmenidem quoꝝ hic quidē neq; totaliter generationem eſſe ait. Parmenides aūt non ad veritatē, ſed ad opinionē, ⁊ ꝓpter hoc appoſuit hoc, ſed ſolū videri nobis. Iſti aūt ait, ⁊ ſi alia dicunt bene. Nam quę de vno ente ⁊ de intellectuali natura bene in veritate ⁊ diuinę intellexerunt ⁊ ſequētibus ꝓtulerunt, ⁊ non poſſe ſcientiā eſſe eorū quę in generatione ⁊ motu ſunt tanq; fluentibus ſemper, ſed nō naturaliter opꝫ putare dicere ipſos circa ea q̄

Etiam Heraclitꝰ ⁊ Pittagorice Platonē in libro de ſcientia. Vide Ph'o dē in Theogonia.

Aduerte per mentionem dicit ⁊ ſolū ad opinionē.

ſupra naturā philoſophantes. Nam ꝙ ſint quędā entium ingenita ⁊ totaliter imobilia qđ quidē oſtenderūt illi, alterius eſt. ſ. primę phię oſtendere, ſed non phyſicę conſiderationis circa ea quę mouētur tractātis. Si quidē natura eſt principiū motus, qui aūt motum auferunt ⁊ naturā auferūt ⁊ res naturales. Et quid prohibet dicet vtiq; ꝙ non dici illos nāles neq; tanq; naturales corrigi, aut ꝙ de natura inſcripſerūt libros ⁊ Meliſſus ⁊ Parmenides. Hoc aūt non vtiq; erit tantū. Etenim cōmune erat nomē naturę ſm qđ ⁊ dei naturā ꝓpe audent dicere ⁊ entiū naturā dicimus, ⁊ etiā non de his quę ſupra naturam ſunt ſolum, ſed de nālibus in ipſis libris diſſeruerunt, ⁊ pꝑ hoc forte non recuſauerunt de natura inſcribere. Sed ꝙ quidē Ariſto. ipſis impingit cauſam peccati redarguens eorum vere erat. Illi enim nihil quidē, ait, aliud p̄ter ſenſibilium ſubſtantiā eſtimātes ſubſiſtere. Primi aūt intelligentes ꝙ neceſſe tales quaſdam ingenitas ⁊ imobiles eſſe naturas. Si quidē eſt notitia ſcientifica eorum, nam ſemper fluentium nō eſt ſcientia. Et dicit etiam apud Platonem Parmenides ꝙ neq; qua vertet intelligentiā habebit nō ſuppoſitis eſſe ęternis ſpeciebus. Hoc igitur intelligētes trāſtulerunt ad ſenſibilia ⁊ generabilia cōgruentes intelligibilibus ⁊ imobilibus rationes. Siq; de natura ꝓponētes dicere quę illis conueniunt dicunt. Et ſi de natura aut de ente inſcripſit Meliſſus palam ꝙ naturam putauit eſſe illud ens ⁊ naturalia entia, hęc autem ſunt ſenſibilia. Et ſic autem forte Ariſtote. dixit ipſos nihil aliud p̄ter ſenſibiliū ſubſtantiā exiſtimare, ſed vnum dicere ens. Nā ſenſui viſui cōſtat, ſi vnum eſt ens, nō vtiq; erit aliud p̄ter hoc. Dicit aūt Meliſſus quidē, ſi enim ſit, vnum erit vtiq;, ſi autem duo ſit non vtiq; poterūt infinita eſſe ſed habebunt vtiq; vltima adinuicem. Parmenides autem vult vnigenitū ⁊ ſine tremore iam ingenitum. Sed Ariſtote. quidem vt conſuetudo eſt ad apparens etiam nūc ſermonem retulit prouidens ne paralogiçarentur ſuperficialiores. Viri autem illi duplicem ſuppoſitionem poſuerunt, hanc quidem entis, entis. ſ. intellectualis, hāc autem geniti. ſ. ſenſibilis, quod quidem cenſuerunt merito non vocandum eſſe ens ſimplr̄, ſed opinabile ens. Propter quod circa ens veritatem eſſe ait, circa genitum autē opinionem. Dicit enim Parmenides excito te cuncta ꝑcontari, partim quidē veritatis circularis intrepida anima, partim autem mortalium opinionibus quibus non eſt fides vera, ſed deceptio. Et hęc diſcite quō quę videntur oportebit probata eſſe per omne omnia terminātia, ſed ⁊ complens de eo ꝙ eſt reuera ens ſermonē ⁊ docturus de ſenſibilibus adiecit In hoc tibi finiā credibilē ſermonē qui cōceptus eſt biuio veritatis. Opiniones autē ab hoc mortales addiſce ornatū meoꝝ verboꝝ fallaciū audiēs. Tradens aūt ſenſibiliū diſpoſitionē adiecit iteꝝ. Sic ſm opiniones, inquit, hęc ⁊ nunc ſunt, ⁊ poſtea ab hinc conſumabūt ſcribentē. Hic autē nomē inſigne homines impoſuerūt vnicuiq;. Quō igit̄ ſenſibilia ſolū eē Parmenides exiſtimauit de itellectuali talia philoſophatus, quę quidē nunc ſupfluū eſſet reſcribere, ſed quō etiā intellectualibus cōgruētia trāſtulit ad ſenſibilia. Qui ſeorſum quidē vnionē intellectualis ⁊ vere entis tradidit, ⁊ ſeorſum ſenſibiliū diſpoſitionē. Euidēter etiā entis nomine putans merito ſenſibile vocari. Sed ⁊ Meliſſus tāquā ſumarię ſcribēs planius adhuc ſui ipſius de his ſententiā enunciauit per totū ſermonē. Et in his autē nō minime dictis. Cū dixiſſet enim de ente ꝙ vnum ⁊ ingenitū ⁊ immobile ⁊ nullo vacuo interceptū, ſed totū ſeipſo plenum adiūgit. Maximū quidē igit̄ ſignum iſte ſermo eſt ꝙ vnum ſolū eſt quidē. Atqui ⁊ hęc ſigna. Si enim eſſent

Vide Platonē i ſophiſta vel de ente.

Parmenides ſcripſit metro, quia hec in carmina nō redigamꝰ, ſꝫ pꝰ proſaicum vbi cadet dic videbis deo ...

multa talia, oportebat ipſa eē, quale quidē ego dico vnū eſſe. Si enim eſt terra, ⁊ aqua, ⁊ aer, ⁊ ferrū, ⁊ aurū, ⁊ ignis, ⁊ animal, ⁊ mortale, ⁊ nigrū, ⁊ albū, ⁊ alia quecūq; aiunt homines eſſe vera. Si itaq; hec ſunt ⁊ nos vere videmus ⁊ audimus, eſſe opꝫ vnūquodq; tale quale quidē primū videbatur nobis ⁊ non tranſmutari neq; fieri alterum, ſed ſemper eſſe vnūquodq; quale quidē eſt. Nunc autē dicimus dominari, videre, ⁊ audire, ⁊ intelligere. Videt̄ aūt nobis frigidū calidum fieri, ⁊ calidū frigidū, ⁊ durum molle, ⁊ animal mori, ⁊ non ex viuente fieri, ⁊ hec oia alterari, ⁊ quid erat, que ⁊ qḋ nunc nihil ſimile eſſe, ſed ferrum exiſtens digito deterit̄ ſimul fluens, ⁊ aurū ⁊ lapis, ⁊ quodcūq; forſitan videt̄ eē omne. Quare accidit neq; videre neq; entia cognoſcere ſi ex aqua ⁊ terra lapis fiat. Non igit̄ hec inuicē conſonant, dicentibus enim eſſe multa ⁊ eterna ⁊ ſpecies, ⁊ robur habētia oia alterari nobis videtur ⁊ tranſmutari quotidie videtur. Palā igitur ꝙ non recte videbamus neq; illa multa recte vident̄ eſſe, non enim euariarent̄ viciſſitudineſq; ſubirent ſi vera eſſent, ſꝫ erat quale quidē videbat̄ vnūquodq; tale. Nam ente vero nihil melius, ſede variās mediū exiſtēs euolat, qḋ autem nō ens genitum eſt. Sic ſi multa eſſent hec opꝫ eſſe quale quidē vnum, plane iſte ⁊ eām dixit ꝑpter quam ſenſibilia non eſſe dicūt ſed vident̄ eſſe. Quo igit̄ eſtimabit vtiq; aliquis ipſos ſolū ſenſibile putare eſſe, ſed ⁊ generationem a vero ente auferūt. In illo enim ⁊ Parmenides dixit. Generatio quidē extincta eſt ⁊ moleſte ferenda perditio ⁊ Meliſſus ⁊ Parmenides ſenſibiliū quidē generationē plane dicūt. Meliſſus quidē in his calidū generari, Parmenides aūt de ſenſibilibus incipere, ait, ſe dicere. Quo terra, ſol, luna etiā ether, lac celeſte ⁊ olympus extremus aſtroꝝ ⁊ calidū furore mota fuerunt generari, ⁊ generatorꝫ ⁊ corruptorꝫ vſq; ad partes animaliū generationes tradiderunt. Perſpicuū igit̄ eſt ꝙ non ignorauit Parmenides ꝙ generabilis ipſe erat, ſicut ꝙ neq; duos pedes haberet, vnum dicens ens. Sed ꝙ quidē in metaphyſica bene pronūciauit Ariſto. Parmenides autē videt̄ quidē reſpicere hoc vbiq; poſt apparentis confutationē inferre Ariſto. putandū eſt. Alexāder aūt ſic ipſos ratiocinari ait. Senſibilia ſola entia entiū ſcientia. Quoꝝ aūt ſciētia hec imobilia ſunt, ſenſibilia ergo immobilia. Hāc autem, ait, ſequētes rationē que in imobilibus ſubſtātijs vere dicitur, tranſtulerūt ad ſenſibilia nō ſane. Propter qḋ accidit ipſos de nālibus nō nālr dicētes auferre naturā.

Margin note: Aduerte ꝙ Protagoras dixit ita eē ſicut vr̄ nobis, vid. Platonē in libello de ſciētia.

¶ Alteri aūt quidā veluti ſtudioſe factum cōtrariā his habebāt opinionē. Sunt enim quidam qui aiunt nullā ingenitā eſſe rerum, ſed omnia generari. Genita aūt hec quidem incorruptibilia permanere, hec autē iterū corrūpi, maxime quidē qui circa Heſiodū. Deinde ⁊ alioꝝ primi philoſogizantes, hi quidem alia omnia aiunt generari ⁊ fluere, eſſe autem fixe nihil. Vnū autem quoddam ſolum ſubſiſtere ex quo hec omnia trāſformari nata ſunt. Que quidem videtur dicere velle alij multi ⁊ Heraclitus ephesius. Sunt autē quidam qui ⁊ omne corpus generabile faciunt componentes ⁊ diſſoluētes in plana, aīs, ad ſuperficies, ⁊ ex ſuperficiebus, ⁊ ex planis. De alijs quidem igitur alter ſit ſermo.

Com. 6m. ¶ Poſt illos qui videbant̄ auferre penitus generationes ꝑponit eas qui contrarie dicebant. ſ. oia generari ⁊ nihil entium eſſe ingenitū. Omniū aūt genitoꝝ hec quidē incorruptibilia permanere, hec aūt corrūpi. Horū autem, ait, eſſe Heſiodū tanq; ⁊ maxime ꝑmū eoꝝ que ab ipſo dicebant̄ eſſe. ſ. chaos faciat genitū dicens. Equidē primū chaos genitū fuit. Hūc igitur, ait, maxime omnia facere genita, qꝛ ⁊ primū apud ipſum generari dicit̄. Ariſto. autem primos phiſiologos eſſe. Orpheū ⁊ Muſeum veriſſimile dicit qui omnia excepto primo generari dicunt. Palam aūt ꝙ per fabulas iſti theologiçantes generationes vocabant a cauſis proceſſum, ꝑpter qḋ ⁊ primā cauſam omnes ingenitam ſeruāt. Nam ⁊ Heſiodus dicēs ꝑmū generari chaos inſinuauit eē aliquid ⁊ ante chaos a quo chaos genitū fuit. Nā qḋ generat̄ neceſſe ab aliquo tempore generari. Et hoc autem inſinuauit ꝙ prima cā ⁊ ſupra notitiā ⁊ ſupra nominationē eſt. Diſtinguēs igitur ſic cōtrarias inuicē opiniones, tertiā apponit opinionē dictarū principaliter naturaliū quidam oia generari dicentes vnū ſolum dicebant ingenitū permanere ex quo alia generātur, ⁊ in qḋ reſoluūtur. Thales quidē aquā. Anaximenes autē aerem. Anaximādrus aūt intermediū. Ignē autē Heraclitus. Palam aūt ꝙ ⁊ ſi ingenitū illud vnū dicerent illi, ſed non immobile. Si quidem trāſfiguratio ipſo alia generari aiunt. Sed ſic quidē hi ꝑmū dixere ex quo alia, corpus ⁊ ipſum exiſtēs ingenitum ſerebant. Quarto aūt induxit eos qui omne corpus genitū dicebant, ſic dē genitū vt ex planis cōpoſitum, ⁊ in plana iterū reſolutū. Talis autem quidē eſt Timei Pythagorici phyſiologia quam ⁊ Plato dialogo quē inſcripſit Timeum tradidit. Duo enim trigona ſupponēs, hoc quidē ſcalenum dimidium iſopleuri trigoni, ⁊ ꝑpter hoc ſemitrigonū dictum. Hic autē iſocheles rectangulus ex hoc quidē cōſtituit cubū ⁊ terrā, ex altero aūt pyramidē ⁊ octoedrū. i. octo baſium ⁊ icoſaedrū. i. viginti baſiū ex quibus ignem ⁊ aerē ⁊ aquam conſiſtere dicunt. Ignē quidē ex pyramidibus, aerem aūt ex octoedris, aquā autē ex icoſaedris. Et ꝑpter hoc hec tria quidem inuicē tranſmutari aiunt, qꝛ in eodē ſemitrigono conſiſtūt. Terrā autē ex proprio elemento ſ. iſochele ortogonio genitam neq; generari ex aliquo illorū triū dicunt, neq; tranſmutari in illa. Omne autē corpus genitum facere ipſos dixit Ariſto. ꝑpter hoc. ſ. ipm corpus ad inconuenientia hinc iam ſermonē deducēs. Corporis enim generationē faciūt qui ſic dicunt qḋ quidē ipſe abnuit. Ex non corpore enim dicentes corpus generari nō alicuius corporis, ſed ſimplr corporis generationem aiunt. Supponēs quidē igitur Ariſto. tres alias de generatione opiniones. ſ. dicentē nihil generari, ⁊ ſupponentem oia genita, ⁊ dicentē vnū ſolū aliqḋ permanere corpus ingenitū ex quo alia generant̄ ⁊ in qḋ reſoluunt̄, vltimo dicte obuiat cōſtituenti ex planis corpora, vt quidā valde venerabilis amicorū Platonis gratiſſimus notauit, vt Achilles ſummo deſiderio flagrauit cū Hectore habere colloquium. Vt autē Alexander apologiā facit, qꝛ magis erat noua opinio, ⁊ ꝑpter hoc ꝓbabilior, nunquā vllam riſionē ſortita, ⁊ ordine etiā primā hanc ſuppoſitionē, ait, eſſe Alexan. ꝙ corporis generatio eſt prior ea que ex corporibus. Prius enim opꝫ eſſe ſimplia corpora quorum generationē faciebant ex planis, deinde ſic ex his generari. Forte aūt ⁊ ꝑpter hoc alias nunc ꝓtermiſit opiniones, qꝛ in naturali auditu multū ſermonē fecit ad illas. Forte autem illa quidē Parmenidis ⁊ Heſiodi ſm alias cauſas dicta nō multa indiget obuiatione. Naturaliū autē, alij quidē aquā, alij autē aerem, alij autē ignē dicebant, alij autē intermediū. Ariſto. igitur a ſimplicibus motibus quatuor oſtēdēs que ſm rectā mouētur ſimpli-

Margin notes: Vide i Theogonia. — Sic & Plato qui mūdū genitū eſſe ... Plotino pace ... ſcole Platonicorum. — Vide Platonē circa ... de mundo ... Pythagoras ... ſucceſſor Pythagore ...

dia corpora, ⁊ de his docturus ꝙ generabilia ⁊ qualiter generabilia, qꝛ ſm mutuā ⁊ inuicē tranſmutationē, merito hanc exquirit primā opinionē que etiā dicit generari quattuor elemēta ⁊ nō ſupponit vnū ipſoꝝ ingenitum, ſicut naturales, hunc modū generationis nouiter ⁊ decenter tradens ⁊ auferens maxime naturales ipſoꝝ inclinationes grauitatem ⁊ leuitatem, ſicut ipſe ſpecificari quattuor elementa vult.

¶ Dicentibus autē hoc modo ⁊ oīa corpora cōſtituētibus ex ſuperficiebus, quecūqꝫ quidem alia accidit dicere contraria diſciplinis promptū videre. Et quidē iuſtū aut non mouere aut ipſa rōnibus mouere credibilioribꝰ ꝙ̄ ſuſpitiones. Deinde palā qꝛ eiuſdē rationis eſt ſola quidē ex ſuperficiebus cōponi, ſuperficies autē ex lineis, has autē ex punctis. Sic autem habētibus non neceſſe linee partem lineā eſſe. De his autē conſideratum eſt prius in his qui de motu ſermonibus ꝙ non ſunt indiuiſibiles longitudines.

Com. 7ª. ¶ Primā accuſationē his inducit. ſ. geometrica principia auferre promptā dicens eſſe huius deprehēſionē ꝑꝑ qđ ⁊ pteriuit ipſam. Dicit aūt ipſos tollere geometroꝝ diffinitiones. ſ. pūcti ⁊ linee ⁊ ſuperficiei. Si enim punctuꝫ dicunt cuius pars nulla, lineā aūt longitudinē ſine latitudine, ſuperficiē aūt que longitudinē ⁊ latitudinē ſolum hꝫ, nunq̄ vtiqꝫ ex punctis linea fiet, quare neqꝫ ex lineis ſuperficies, neqꝫ ex ſuperficie ſine pfunditate exiſtēte corpus profunditatē habens. Si aūt fit ex planis corpus pfunditatē vtiqꝫ habebit planū, ⁊ ſi ex lineis planum non vtiqꝫ erit ſine latitudine linea, ⁊ ſi ex punctis linea non vtiqꝫ impartibile erit punctū. Oportebat aūt/aūt/aut nō mouere mathematicoꝝ principia tanq̄ axiomata habētia ad certitudinē ſcientificā vt que ſine dubitatione demōſtrata dicūtur geometricis neceſſitatibus demōſtrata eē dicūtur. Aut ſi quis talia mouere volebat talibus oportebat vti rōnibus / vt ipſe ſint credibiliores ſublatis ſed non vane ſic ⁊ inuidēter de loco ⁊ medio tollere. hypotheſes aūt vocat mathematica pncipia, qꝛ ex ſuppoſitione ipſas aſſumunt/ſupponūt punctū impartibile ⁊ talia, non enim poſſunt principiū demōſtrare ſm methodum illā cuius tanq̄ principiū acceperūt, qꝛ demōſtratio ſemper ad prius, pncipio aūt nihil prius, ppter hoc inferiorum pncipia ſupiores demōſtrant ſciētie. Architectorie quidē mechanica, huius aūt geometria, huius autē prima phīa. Deinde ſecūdā adducit rōnē potentē quidē ⁊ ipſam ad idē incōueniens adducere, ipſe autē ad aliud ⁊ ipſum euidens adduxit. ſ. nō fieri linee partē lineaꝫ neqꝫ continuū in infinitū diuiſibile eſſe, qđ ⁊ cōtrariū eſt mathematicis. Qđ aūt dicit tale eſt, quā hꝫ proportionem planū ad corpus talē hꝫ ⁊ linea ad planuꝫ ⁊ punctū ad lineā, termini enim oīs ſunt eiuſdē igitur rōnis eſt corpus ex planis generari ⁊ planū ex lineis. Sed ſi ex punctis linea pūcta erunt pars linee. Ex quibus enim aliqđ cōponitur hec ſunt illius partes, quare nō omnis pars linee linea, ſiquidē ⁊ puncta partes linee ſunt, quare ⁊ deſinet linee ſectio ⁊ non adhuc in infinitū erit diuiſibilis, ſiqdeꝫ ex punctis linea cōponitur, ſed ſolū oſtenſum eſt in naturali auditu in his pręſertim ſermonibus qui de motibus ſunt ptradidit aduerſus Xenocratē dicentē lineas indiuiſibiles ꝙ nō ſunt indiuiſibiles lōgitudines, hoc ē ꝙ nulla pars linee eſt indiuiſibilis, ſed in infinituꝫ eſt diuiſibilis. Non ergo ex punctis eſt linea neqꝫ ex lineis planum neqꝫ ex planis ſolidū. Hec quidē Ariſto. qđ quidē ſemper dico, obuiantis ad apparēs ſermonis. Dicendū autē ꝙ ſi quidē plana mathematice dicebant eſſe vt longitudinē ⁊ latitudinem ſolum haberēt qui ex planis ſolida dicunt ⁊ in plana ipſa reſoluūt. Bene Ariſt. ⁊ hec ipſis intulit incōuenientia/⁊ que deinceps inducunt. Si autē naturalia plana dicunt/vt non ſoluꝫ longitudinē ⁊ latitudinem/ſed etiā pfunditatē habeat qđ primū in nālibus cōſtituere poteſt, nō adhuc ex illoꝝ poſitione ſequūtur incōuenientia que adducunt ad plana ⁊ nō ad profunda. Ex aūt nālia ex non mathematica plana ſupponit ex eo ꝙ materialia dicit eſſe, qꝛ ⁊ materiā prius tradentes figuratā eſſe hanc ſpeciebus ⁊ numeris dicunt. Et ipſe auteꝫ Timeus in ſuo libro hoc ſcripſit. Principiū quideꝫ igitur genitoꝝ vt quidē ſubiectū materia, vt auteꝫ ratio forme ſpecies, ppagines aūt horuꝫ ſunt corpora/⁊ aqua/⁊ aer/⁊ ignis, quoꝝ generatio talis. Omne corpus ex planis eſt, hoc aūt ex trigonis, quoꝝ pars rectangulū iſocheluꝫ ſemitetragonū. Et pariter reliquum trigonoꝝ diuiꝫ tradens quattuor figuras ex ipſis cōponit quas quattuor elemētis attribuit. Hanc aūt per figuras phiſiologiā aliqui quidē expoſitoꝝ Platonis, quoꝝ ⁊ diuinus Iamblicus eſt ſymbolice dici putāt. Et ſic ipſe exponit Platonicū Timeū. Poſteriores aūt Platonicoꝝ Phōꝝ ſic ſm qđ dicit ſe habere conant oſtēdere. Cōpoſitis enim exiſtētibus quattuor elementis ex materia ⁊ forma ⁊ ppter hoc ad principꝫ rationē nō exiſtētibus idoneis. Hi quidē paſſiuas dictas qualitates caliditatē ⁊ ſiccitatē ⁊ oppoſitas his primas ꝯuenientes materie aut corpori non quaſi ꝯſtituere etiā quattuor elemēta aiunt, ſicut ⁊ Ariſto. vult ⁊ leuitatē ⁊ grauitatē ratiocinans tanq̄ cauſas quideꝫ has motus ſimplicis ⁊ nālis. Natura aūt ſm motuꝫ maxime deſignata, ⁊ ſi interroget quis ppter qđ ignis quidē calefacit, aqua aūt infrigidat, qꝛ hic quidē calidus, hec autē frigida dicent. Principiū enim hec ponētes nullam vlterius adhuc querunt principioꝝ cām. Democritus autem vt Theophraſtus in nālibus narrat, tanq̄ idiotice aſſignātibus his quidē ſm calidū ⁊ frigidū, ⁊ talia cauſas ponūt ad atomos recurrit. Similiter aūt ⁊ Pytagorici ad plana putantes figuras ⁊ magnitudines cauſas eſſe caliditatis ⁊ frigiditatis. Que quidē enī diſcretiua ⁊ diuiſiua caliditatis ſenſum exhibere, que autē cōgregāt ⁊ condēſant frigiditatē. Etenim omne ſm ſubſtantiā mox quantū efficitur. Figura aūt ⁊ ſi qualitas ſit tñ ex genere quantoꝝ accepta eſt, ppter qđ corpoꝝ vnūquodqꝫ eſt quantuꝫ figuratū, materia enim ſm ſe, figuris autē varijs formatā : a mathematico corpore differēs eo ꝙ materiale ⁊ tangibile ſit tactu ſm molē percipiente ipſum ⁊ non ſm caliditatem ⁊ frigiditatē. Hic igitur ſm ſubiectū diuerſis figuris depingens quattuor elementoꝝ elementa/aut/conſtituere. Principaliora enim elemēta ſunt hec terre cubicuꝫ ⁊ non ꝙ tota cubicā habeat figurā, ſed ꝙ ex pluribus cubicis inuiſibilibus ꝑꝑ paruitatē quelibet pars terre conſiſtit. Sic aūt ⁊ ex alijs alia. Differentiā autē figurarum ⁊ alias oēs virtutes aſſequi aiunt ⁊ mutuas trāſmutationes. Qualiter enim ex pauca aqua aer fit tantus, iſti quidem prompte aſſignāt, qꝛ aque elementa multa exiſtētia. Nam icoſaedre aque figure diſgregate, multa octoedra faciūt ⁊ multū aerē ex icoſaedris cōpoſitū. Qui autē rarefactionē ⁊ inſpiſſationeꝫ pro cauſa ponunt quō incorporea virtute adueniente augeri corpora dicūt aut minui. Quō autē incorporea totaliter ignis virtus diuidere nata eſt: Nam incorporeū lumen per corpus penetrat, diuiſio autē ſit ſm figuras diuidentis, ⁊ de frigiditate autē ca

Vide in Timeo Plato.

.

dem dicunt. Item quõ appoſitione q̃litatis aiunt grauiorẽ facere molẽ: Quantũ enim graue ⁊ non quale eſt. Diuidit̃ enim equalitate ⁊ inequalitate. Totaliter autẽ eſt Ariſto. primo ex mã ⁊ ſpẽ corpus non quale fieri putat qualitatibus ſubiectũ ⁊ finitũ/ait/ipſuȝ eſſe. Quõ non eſt neceſſe figurã habere ipſuȝ ⁊ preexiſtere ante qualitates figuras. Sed hoc quideȝ ꝓpoſui ad oſtendendũ ꝙ nõ irrationabiliter Pythagorici ⁊ Democritus principia q̃litatũ querẽtes ad figuras deuenerũt. Forte autẽ nõ tanq̃ penitus ſemper cõſtitutione ex trigonis tali exiſtẽte ſuppoſuerunt ipſam Pythagorici ⁊ Plato, ſed ſicut aſtronomi ſuppoſitiones quaſdã ſupponũt alij alias non omnino tales eſſe varietates in celo affirmãtes. Sed ꝙ talibus principijs ſuppoſitis ſaluari apparentia poſſibile eſt circulariter in omnibus ⁊ regulariter motis celeſtib⁹ corporibus. Sic ⁊ iſti quãtuȝ ante quale prius honorãtes in principij ratione, ⁊ figurã ante qualitateȝ ⁊ figuraꝝ principaliores ⁊ ſimilitudine ⁊ cõmẽſuratione ꝓualentes hec principia ſuppoſuerũt corpoꝝ que ſufficere putabãt ad apologias eſſe generãtoꝝ. Quõ eniȝ non omniquaq̃ penitus hoc pñᵐ exiſtimabant corpoꝝ. Audi Platonẽ dicenteȝ. Duoꝝ itaq̃ trigonoꝝ iſocheles quidẽ vnam accepit naturã, oblongũ aũt infinitas, eligẽdũ igitur eſt in ipſis infinitis qõ pulcherrimũ exordium facturi. At ſi quis pulchriorẽ a ſe electũ ad horũ cõſtitutioneȝ afferre voluerit eius non tanq̃ aduerſarij, ſed tanq̃ amici ſit ſnĩa potior. Sed ⁊ ante hec ſcripſit hec. Ignẽ quidẽ principiũ alioruȝ corpoꝝ ſupponimus ſm veriſimilẽ rationẽ procedẽtes. Adhuc aũt hoꝝ principia deſuper deus nouit ⁊ viroꝝ quicunq̃ illi amicus ſit. Oportet iam dicere qualia pulcherrima corpora fient vtiq̃ quatuor diſſimilia q̃dẽ ſibi ipſis, ſed plura ex ipſoꝝ quadã diſſimilitudine quedam fieri, hoc eniȝ adepto habemus veritatẽ generationis de terra ⁊ igne ꝓportionabilibuſq; in medio. Ego auteȝ ad ea que deinceps ꝓgredior ad apparens talũ ſermonum inquiſitinã Ariſto. diligentiaȝ dearticulare pro viribus deſiderans, ⁊ ſm vnũquodq; argumentum veritates intellectas nihil ab ipſis illeſas oſtendere volo.

Quecunq; autẽ de naturalibus corporibus impoſſibilia accidit dicere facientibus indiuiſibiles lineas ad modicũ cõſiderem⁹ ⁊ nunc. Impoſſibilia enim in illis accidentia ⁊ naturalibus cõſequũtur. Que aũt in his in illis non omnia ꝓpter hoc quidẽ ex ablatione dici mathematica naturalia, phyſica aũt ex appoſitione.

Com.8. Factas q̃deȝ a mathematicis inſtãtias aduerſus eos q ex planis corpora generãt, vt vtiq; videt̃, reiecit nũc, tuȝ quia propter videri querũt, tum etiã quia ipſe dixit de ipſis in libro de indiuiſibilibus lineis quem quidã Theophraſto tribuũt. Vt aũt ſm veritatẽ ſm figurã apud rectores vocatum paralipticã .i. pretermiſſiuã ⁊ harũ principaliores ꝓduxit, quia interimunt mathematicoꝝ principia, quia linee pars non erit linea/ ⁊ linea ex punctis erit cõpoſita, ⁊ ꝙ magnitudines non ſunt in infinitũ diuiſibiles. Nunc aũt quecũq; impoſſibilia de nãlibus corporibus accidũt facientibus indiuiſibiles lineas dicere ſequit̃. Idẽ autẽ dicere cogũtur hi qui ex planis corpora conſtituunt. Si enim ex planis corpora prima ⁊ linee prime ex punctis ⁊ diuidunt̃ ergo non in lineas hec, ſed in pũcta, ⁊ ſic dicunt̃ indiuiſibiles linee, quia nõ in lineas diuiduntur. Quod aũt hec magis incõuenientia ſint q̃ erratica in matheᶜᵃ oſtendit ex eo ꝙ plura ſunt q̃ nãlia ſequũtur, hoc aũt oſtendit ex eo ꝙ plura ſunt q̃ nãlia aſſequũtur, hoc quoq; ex eo ꝙ q̃ quidẽ ex mathematib⁹ accidũt incõuenientia rõne ⁊ nãlibus accidunt. Que autẽ nãlibus eueniunt ex hac rõne non adhuc mathematicis oĩa accidunt. Huius aũt iterũ perſuaſio ſit ex eo ꝙ mathematica quidẽ ex abſtractiõe ſunt, nãlia aũt ex appoſitione. Si enim ſeparẽtur intellectu a nãli corpore materia ⁊ paſſiones /puta caliditates/ frigiditates/ grauitates/ leuitates/ ⁊ ꝯtrietates/ ⁊ motus omnes, qõ relinquit̃ mathematicũ corpus eſt, ſi aũt apponãtur illa huic, ſit nãle. Quare in nãli eſt mathematicuȝ ꝑ qõ quecũq; inconueniẽtia accidunt, mathematico hec et nãli, quecũq; aũt inconuenientia ſequuntur ex hac rõne circa motum nãlẽ ⁊ paſſiones ceu non eſſe motũ in corporibus, ſiquidẽ ex planis ſint neq; grauitateȝ vel leuitatẽ aut vl'r paſſiones, hec mathematicis nõ accidũt. Oſtẽdet igitur ipſe ꝙ ſupponẽtes talẽ corporũ generationem non poſſunt ſaluare corporuȝ paſſiones ſine quibus impoſſibile eſt aliquod eſſe corpus naturale.

Multa auteȝ ſunt que indiuiſibilibus non poſſibile exiſtere, naturalibus aũt neceſſariũ, puta ſi quid eſt indiuiſibile. In idiuiſibili enĩ diuiſibile ipoſſibile eſt exiſtere, paſſiones autem diuiſibiles oẽs, dupl'r, aut enim ſm ſpẽȝ, aut ſm accidens, ſm ſpẽm quideȝ puta colores album aut nigrum, ſm accidens autem ſi cui exiſtant ſit diuiſibile. Quare quecunq; ſimplicia paſſionum. omnia ſunt diuiſibilia hoc modo propter quod impoſſibile in talibus conſiderandum.

Si quidẽ indiuiſibilia vocat mathematicos tanq̃ principium habentes punctũ quod eſt indiuiſibile, cõſequẽtia Com.9.
vtiq; erunt hec predictis, oſtẽdẽs que ſunt quibus abũdant naturalia ſupra mathematica ex appoſitione dixit. Hec enim omnia cõmuni rõne cõprehendens indiuiſibilia dixit. Nam nãlia omnia diuiſibilia ſunt, diuiſibile autẽ in indiuiſibili impoſſibile eſt eſſe, ſed diuiſibilia in naturalibus adducit, quia paſſiones. Hec autẽ/ait dupliciter ſunt diuiſibiles. Aut enim ſm ſpecies/ vt quãdo color diuiditur in album ⁊ nigrũ. Aut ſm accidens quãdo id cui ineſt paſſio fuerit diuiſibile, hoc aũt ſignificatum maxime ꝓpriũ eſt diffinitionis paſſionum. Nam qõ ſm ſpeciẽ etiã in mathematicis inuenit̃. Quare/ait/quecũq; ſimplices paſſionũ ſunt, hoc eſt quecũq; indiuidue ⁊ nõ aliaꝝ contẽtiue/ ſicut ſpecies, hec diuiſibiles ſunt ſm accidens. Si igitur in indiuiſibili impoſſibile eſt eſſe diuiſibile, que in naturalibus exiſtũt paſſiones, in mathematicis non ſunt. Sic quidẽ illud, indiuiſibilibus, a principio pro mathematicis dixit, ſi aũt illud, indiuiſibilibus, dixit pro planis ex quibus corpora conſtituũt/aut quia ⁊ ipſa ſine ꝓfunditate exiſtẽtia corporũ diuiſionem non ſuſtinent, aut quia corpora ex planis ſunt, plana autẽ ex lineis, linee autẽ ex punctis ⁊ corpora ex punctis vtiq; erũt ſm ipſos, quare ex indiuiſibilibus, ſed multa ſunt que naturalibus quidẽ corporibus inſunt non vtiq; erunt corpora ex indiuiſibilibus. Si enim indiuiſibilia nullum habent diuiſibile neq; que ex ipſis habebũt. Quare per hoc argumentũ ab vniuerſali .ſ. diuiſibilitate omnibus paſſionibus corporalibus inexiſtẽte vl'r vtiq; erit oſtenſuȝ ꝙ non eſt ex planis corpus qõ quidẽ cõſequẽter per graue ⁊ leue que ſunt paſſiones quedã oſtendit. Et ſic magis ſuſcipiendum qõ dictum eſt. Argumentorũ auteȝ ex eo ꝙ poſtq̃ dixit ipſe ꝓpter qõ impoſſibile in talibus conſiderandũ adducit oſtenſiones a graui ⁊ leui, Impoſſibile autem

autem dixit oportere in talibus conſiderari, quia ex paſſionum conſideratione impoſſibile apparebit ex planis eſſe corpora. Omnes autem paſſiones dupľr diuiſibiles dixit non tanq̄ vnaquaqꝫ paſſione ſm duos modos diuiſa, nam ſimplices non adhuc ſunt ſm ſpeciem diuiſibiles, ſed tanq̄ omnibus in hac diuiſione compręhenſis, hę quidē ſic, illę autem illo modo diuiduntur.

¶ Si itaqꝫ impoſſibile eſt vtraqꝫ parte nullam habēte grauitatē ambo habere grauitatem. Senſibilia autē corpora aut omnia aut quędā grauitatē habēt, puta terra ⁊ aqua, vt ⁊ vtiqꝫ ipſi dicent. Siquidē punctum nullā habet grauitatē, palam q̄ neqꝫ lineę, ſi autem non hę neqꝫ ſuperficies, quare neqꝫ corporū vllum. Sed ⁊ q̄ punctū nullā grauitatē hēre non poſſibile manifeſtū, graue enim omne ⁊ grauius ⁊ leue, leuius cōtingit aliquo eē, grauius aūt aut leuius forte nō neceſſe graue aut leue eſſe. Quēadmodū ⁊ qđ quidē magnū maius, maius aūt non omne magnū. Multa enim ſunt quę parua entia ſimpľr maiora aliquibus alijs ſunt. Si itaqꝫ quodcūqꝫ graue ens grauius ſit neceſſe grauitatē maius eſſe. Graue omne diuiſibile vtiqꝫ erit, punctū autem indiuiſibile ſupponitur.

Cō. 10ᵐ. ¶ Oſtenſo vniuerſaliter per diuiſibilitatē ꝙ impoſſibile ex planis componi corpora. Nunc a quadā paſſione corporali ſcꝫ grauitate idem oſtendit pręaccipiens quędam tria axiomata aut ſuppoſitiones tales. Si cōponitur aliquid ex aliquibus impoſſibile cōponentibus nullam habētibus grauitatem, cōpoſitum habere grauitatē non poſſe. Et ſcđm, ꝙ ſenſibilia hoc eſt naturalia corpora, aut omnia, aut quędā grauitatē habent. Nam qui circa Democritū ⁊ poſterius Epicurus atomos omnes eiuſdē naturę exiſtentes grauitatem habere aiunt, eo ꝙ expellunt quędam grauiora, leuiora. Hęc autē grauia etſi non omnia ſint grauia naturalia corpora, tamē quędam ab omnibus confeſſum eſt, ſicut terra ⁊ aqua. Tertio autē virtute paſſumit iam dictū qđ eiuſdē rationis eſt ſolida ex planis componi, ⁊ plana ex lineis, ⁊ lineas ex punctis. His igitur ſuppoſitis ſi ex planis corpora ſunt, punctus autē nullam habet grauitatem, palam ꝙ neqꝫ lineę propter primā ſuppoſitionem, ſi autē non lineę neqꝫ plana, ſi autē non hęc neqꝫ corpoꝶ vllum ꝑpter tertium, at vero corporum, aut omniū, aut quędam grauitatē habēt propter 2ᵐ tanquā confeſſum pręacceptū. Non ergo ex planis corpora. Deductio quidē igitur ⁊ aſſumptio ⁊ illatio talis ſunt. Primū autē in coniuncto appoſitum. ſ. punctū non habere grauitatē, multipliciter deinceps oſtēdet ex eo ꝙ graue quidem omne diuiſibile eſt, punctū autē indiuiſibile ⁊ nō poteſt diuiſibile in īdiuiſibili eſſe. Qđ autem diuiſibile graue, primo oſtendit ex hoc ꝙ omne graue ⁊ grauius eſt, ſicut leue ⁊ leuius, ⁊ ꝙ magnū ⁊ maius. Si autem verū eſt, omne graue diuiſibile eſſe, diuiditur enim in exceſſum, punctū autē indiuiſibile, ⁊ cōcluſio in ſecūda figura ꝙ punctus non grauis, hoc eſt non habet grauitatē quod quidem proponebatur oſtendere. Dubitationes autem ex dictis oriuntur, quomodo graue omne grauius, ait? Si enim grauius graue grauius eſt, ⁊ graue quo grauius erat, grauius ⁊ ipſo grauius eſt alio graue, ⁊ iſto iterum grauius neceſſe in infinitum ire. Hanc igitur dubitationē pręexcitans Ariſto. quod quidē ſimpliciter graue, ⁊ grauius omne eſſe, ait, ſicut ⁊ leue leuius, ⁊ magnū maius. Sed grauius aut leuius non neceſſe eſt ſimpliciter graue, aut ſimpľr leue eſſe. Etenim non omne maius aliquo iam magnum dicimus. Nam milium maius ſynapi, ⁊ tamē non ſimpliciter magnum eſt milium. Neqꝫ qđ eligibilius eſt ſimpliciter eligibile, etenim eligibilior egritudo q̄ malitia ⁊ iniuria pati q̄ iniuriā agere, ſed neutrum eſt eligibile ſimpliciter. Nā dicitur in Gorgiam Socrates, Neutrum vellem vbi tamen neceſſe eſſet magis eligerem iniuriam ferre q̄ inferre. Quare etſi graue omne grauius, quod grauius non omne graue, ꝑpter quod neqꝫ conuertuntur, hęc neqꝫ dicitur grauioris graue, ſed grauius leuiori, ⁊ leuius grauiori. Quidā vult ly forte appoſitum, quando dixit, grauius autē leuius forte non neceſſe graue aut leue eſſe. Aut quia ſiquis cum diligentia loquatur dicet vtiqꝫ non ꝓprie eligibilius dici qđ non ⁊ eligibile eſt, neqꝫ maius quod nō ⁊ magnū. Quare neqꝫ grauius quod non participat grauitate, ſed talia non eligibiliora, neqꝫ maiora, neqꝫ grauiora quę nō participant nomine, ſed minus qđ contrarium eſt dicendū magis eſt ꝙ non ſimpliciter eligibile minus frigibile, ⁊ maius non magnum, minus paruū ⁊ grauius non graue, maius leue. Omnino autē grauitas quātitatem inſinuās diuiſibilis eſt, ꝑpter qđ ⁊ ſemper grauius. Notat autem Alexander quod eadem ratione vtentis cōpoſſibile eſt oſtēdi ꝙ neqꝫ aliqua alia paſſio puncto accidit. Siquidē omne quod ſimpliciter aliquid habet ⁊ excedit aliquo ſm ſe, nā etſi non aliud tamen id quod non ſimpliciter tale excedet vtiqꝫ. Quare neqꝫ ſm accidens eſt aliquid diuiſibile in indiuiſibili.

¶ Adhuc aliud ſtabat, qđ quidem graue ſpiſſū aliqđ, leue aūt rarū aliquid eſt, ſpiſſū autē a raro differt eo ꝙ in ęquali mole plura exiſtant. Si igitur eſt punctū graue ⁊ leue eſt, etſi denſum ⁊ rarū. Sed qđ quidē ſpiſſum diuiſibile, punctū aūt indiuiſibile. Si autem omne graue molle aut durū neceſſe eſt eſſe. Facile ex his impoſſibile aliquod deducere. Molle quidē enim qđ in ſeipſū cedens, durum aūt non cedēs, qđ autē cedit diuiſibile.

¶ Poſtq̄ oſtēdit a grauiori graue eſſe diuiſibile, puncto indiuiſibili exiſtēte cōcluſit ꝙ punctus grauitatē nō hꝫ. Conſequēter autē a ſpiſſo ⁊ raro idem oſtendit ꝙ ſi eſt grauis aut leuis punctus, cōmunē enim facit ſermonem, erit ſpiſſus aut rarus, at vero neqꝫ ſpiſſus, neqꝫ rarus eſt, neqꝫ ergo grauis aut leuis. Et ꝯnnctū qdē oſtendit diffiniēs ſpiſſū aut rarū. Si enī ſpiſſū qdē qđ in ęquali mole plura rara hꝫ corpora cōpręhēſa. Rarū aūt qđ in ęquali mole pauciora hꝫ diſtēſa, merito qđ qdē ſpiſſū graue eſt, ⁊ qđ graue ſpiſſū, qđ aūt rarū leue, ⁊ qđ leue rarum. Nā aqua cū in aerē ꝯuertitur leuior fit ⁊ aer in aquā ſpiſſior. Platonici aūt nō dicūt graue ꝓp ſpiſſitudinē graue. Nā ignē terrę ſpiſſiorē aiunt, ſm grauitatē qđ eſt maioꝝ partiū facere aiunt. Aſſumptionē aūt oſtendit in ſcđa figura cathegoricę ſic. Spiſſum ⁊ rarū diuiſibilia ſunt, ſi hoc quidē ex pluribus, hoc aūt ex paucioribus eſt corporibꝰ ⁊ molis ęqualis, ſꝫ pūctus īdiuiſibilis eſt pūctus neqꝫ ſpiſſus neqꝫ rarus eſt. Si igiť neqꝫ graues neqꝫ leues puncti ſunt nō vtiqꝫ corpa neqꝫ leuia neqꝫ grauia erūt. Siquidē lineę ex pūctis, plana aūt ex lineis, corpora aūt ex planis

Cō. 11ᵐ.

Oſtenſo autē per mediū ſpiſſum rarū qḋ punctus/neqꝫ grauis/neqꝫ leuis eſt. Et per molle aūt durū oſtēdit idē cathegoricę. Graue aut durū eſt/aut molle. Neceſſe enim omne corpus alterꝫ illoꝝ hr̄e. Atqui durū ⁊ molle diuiſibilia ſunt. Si vere hoc quidē nō cedit in ſeipm, hoc aūt cedit, ambo enim in diſtēſione ducūtur, diſtenſuꝫ aūt diuiſibile. Quare neqꝫ qḋ quidē graue diuiſibile ſiue durū ſiue molle ſit, punctus aūt non diuiſibilis, punctus ergo nō grauis, neqꝫ leuis/neqꝫ corpora ergo. Si igitur corpora grauia ⁊ leuia non vtiqꝫ erunt ex planis.

¶ At vero neqꝫ ex non habētibus grauitatē erit grauitas. In quantis enim accidet hoc, ⁊ in quātis nō, quō determinabunt non volentes fingere. Et ſi omnis grauitas maior grauitate per grauitatē, accidet ⁊ vnūqḋqꝫ grauiuꝫ grauitatē hr̄e. Si enim quatuor pūcta grauitatē habēt, qḋ aūt ex pluribus ꝙ hoc per graue ens grauius. Quod autem graui grauius neceſſe graue eſſe, quēadmoduꝫ albo albius eſſe, albū. Quare maius vno puncto grauius erit, ablato ęquali, quare ⁊ vnum punctum grauitatem habebit.

Cō.12m. ¶ Oſtēſo ꝙ nō ſunt ex planis corpora ex eo ꝙ ipſa qdeꝫ grauitatem hn̄t ⁊ leuitatē, puncta aūt neqꝫ leuia neqꝫ grauia ſunt. Et hoc per tria argumēta cum oſtēdiſſet qḋ punctus neqꝫ grauis neqꝫ leuis eſt, ꝯſiter primū ſuppoſitoꝝ oſtendit ꝙ ſi cōponatur aliquid ex aliqbus impoſſibile cōponentibus nullā habētibus grauitateꝫ cōpoſitū grauitatē habere. Et eſt ipſi primū argumentū tale. Si ex nō grauibus grauitateꝫ hn̄s fit, quō ergo non grauia conuenientia grauitatē facient, patet enim quō numerus nō grauium cōuenientiū faciet aliquā grauitatē, hunc enim quō determinabunt. Quid enim magis dictus ab ipſis numerus verus/aut q in numero vno minor/aut qui vno maior, nō habebūt dicere de ſilr cōuenientibus nō grauib' exiſtētibus niſi fictionē ſolam ſine cauſa dicant. Scḋo autem adducit oſtēdens ꝙ ex non grauibus cōuenientib' dicētes fieri grauitatē in cōtradictioneꝫ incidunt. Oſtendenſ enim quę dicūt non grauia grauitatē habētia vnūquiqꝫ. Oſtendit aūt pręaccipiens euidēs fundamentum. Omnis maior grauitas minori grauitate per grauitateꝫ maior eſt. Non enim vtiqꝫ dulcedine excedit aliqd grauius ipſo, ſed grauitate. Et alterꝫ qꝛ qḋ graue grauius neceſſe graue eſſe, ſicut ꝺ qḋ albo albius albū. Si igit̄ qḋ ex quatuor pūctis ꝯſtat grauitatē hꝫ, qḋ aūt ex pluribus eo ꝙ ex quatuor graui exiſte/ceu ꝙ ex quinque grauius eſt. Qḋ aūt graui grauius graue eſt/⁊ grauitate excedit. Qḋ ergo ex quinque pūctis id qḋ ex quatuor grauitate excedens neceſſe in pūcto excedere. Ablato aūt equali hoc ꝺ a quinque pūctis ablatis quatuor vnus pūctus relinquit̄ quo quinque excedentes quatuor grauitate excedebant. Nō enim alio aliquo excedebāt ꝙ pūcto grauitate excedētes, quare vnuſquiſqꝫ punctoꝝ grauitateꝫ habebit. Et Alexā. quidē ſic deduxit ſermonē quo ablato maior grauitas minor fit, punctus ergo grauis. Quoniā autē Ariſto. non dixit puncto ablato maior grauitas minor fit, ſꝫ ęquali, forte ſic magis cōcludendū eſt ſermonē ꝙ ęquali grauitate ablata relinqitur in grauiori graue, punctus aūt eſt qui relinquit̄. Hęc igit̄ ab Ariſto. dicta tanꝙ quidē ad viros ex planis mathematicis reuera generantes corpora, bene dictū eſt naturalr̄. Vt aūt ad Pythagoricos dicentes nālia ⁊ mālia ⁊ profunditatē aliquā habentia plana non vtiqꝫ cōgruent dicta. Etenim Timęus ipſe ꝑpter multitudinē planoꝝ grauiora fieri corpora/ait/dicens. Tertiū aūt qḋ icoſaedron, baſiū quidē viginti, angulorū aūt duodecim, aquę elementū planū paruū ⁊ grauius. Et Platonis etiā Timęus leuiſſimū/ait/qḋ ex paucis ipſius partibus cōſtat. ¶ Notāt aūt aliqui qḋ dicit impoſſibile eſſe vtroqꝫ nullā habēte grauitatē ambo hr̄e grauitatē. Nam ꝺ ſm ipſum aiunt cōpoſita conſtant mā ⁊ forma, ⁊ tñ neqꝫ materia neqꝫ ſpecie grauitateꝫ hn̄tibus qḋ ex ambobus hꝫ grauitatē. ¶ Sed hanc dubitationē ſoluit Ariſto. Materia quidē enim ⁊ forma ſunt reuera elemēta cōpoſiti potētia grauia exiſtētia qñ ꝯueniunt actu faciunt ꝙ ex ipſis graue. Punctū aūt oſtēdit Ariſto. non potentia ſed actu graue exiſtens ſi ſupponant̄ ex planis corpora. Nam corpora dicētes ex planis/aut plana ex lineis/aut lineas ex punctis non tanꝙ ex mā ⁊ forma, ſed tanꝙ ex partibus illis cōponi aiunt. Materia quidē ⁊ forma ⁊ totalr̄ quę principalr̄ elemēta potētia entia in actū procedunt cōuenientia. Et ſic caro ⁊ os ⁊ alioꝝ vnūqḋqꝫ cōpoſitoꝝ ex quatuor fit elementis coalteratis inuicem ⁊ non adhuc ſincerā ſui ipſoꝝ naturā habētibus in compoſito. Paries quoqꝫ ex lapide ⁊ luto fit compoſitis, ſed nō coalteratis ꝑpter qḋ partium natura ſm actū exiſtēs etiā in toto eſt. Sic autē ex planis corpus vtiqꝫ eſſet.

¶ Adhuc ſiquidem plana ſolum ſm lineaꝫ cōtingit componi inconueniens. Quēadmodū enim ⁊ linea ad lineaꝫ vtroqꝫ modo componitur ⁊ ſm longitudinem ⁊ ſm latitudinem, oportet ⁊ ſuperficiem ſuperficiei eodeꝫ modo. Linea autem poteſt lineę componi ſm lineam ſuperpoſitam, ſed non appoſitaꝫ. Sed ſi quidem ⁊ ſm latitudinem contingit componi, erit aliquando corpus quod neqꝫ elementum neqꝫ ex elementis cōpoſitum ex ſic compoſitis planis.

¶ Qui ex planis corpora generāt cōpoſitionē planoꝝ non ſm adaptationē ipſoꝝ ſm latitudinē faciunt, ſed ſꝫ linearia vltima. Sic enim ſolidos angulos facientes differentes abinuiceꝫ ſm numerum planoꝝ diuerſa corpora generabant. Tribus quidē trigonis iſopleuris in vnam verticē conductis ⁊ ſm continentes lineas cōiunctis iſopleurū .ſ. pyramis fit quatuor hn̄s angulos ſolidos quorum vnuſquiſqꝫ ex tribus trigonis cōſiſtit exiſtētibus a duabus partib' recti, qꝛ trigona ſunt iſopleura. Sed octoedrum cōponit̄ quidē ex octo trigonis omnimodoꝝ lateraꝫ habentiū viginti quatuor angulos planos ꝑpter qḋ ſolidos angulos hꝫ ſex vnūqḋqꝫ ex quatuor planis compoſitū. Qḋ autē viginti baſium cōponit̄ quidē ex viginti trigonis iſopleuris cōſtat. Sexaginta auteꝫ exiſtētibus planis angulis vnoquoqꝫ in ipſo ſolido angulo ex quinque planis ſimilibus cōſiſtente, duodecim hꝫ ſolidos angulos. Cubus aūt cōponit̄ quidē ex quatuor tetragonis iſocheles rectāgulis vertices in cētro tetragoni ꝯiunctos habētibus ⁊ latera quidē portiones diametroꝝ tetragoni. Baſes autem tetragoni latera. Habet autē cubus ſolidos angulos octo vnūquēqꝫ ex tribus rectis planis angulis conſiſtentē. Quod aūt duodecim baſiū componitur quidē ex duodecim penthagonis ęqualiuꝫ laterum ⁊ ęqualiuꝫ anguloꝝ cōſtat. Habet aūt ſolidos angulos viginti, vnūquēqꝫ ex tribus pētagoni planis angulis conſiſtentibus vnuſqſqꝫ vnius recti ⁊ quintę eſt. Dicit igitur Ariſtoteles ad ipſos ꝙ tali compoſitione planorum ſm Com.13m. [illegible]/vide Euclides in. 13. 14. 15. libro elementorum.

lineam

lineam exiſtente, ſiquidem ſolum ſic dicunt, nata eſſe cōponi plana inconueniens dicunt. Oportet enim ſicut linea ad lineam vtroq; modo componitur ⁊ ſm longitudinē ⁊ ſm latitudinem. Dicit autem ſm latitudinē quidem qđ ſm lineam cōſequenter vocat ſuperpoſitam, ſed appoſitam non ſm lineam, ſed ſm punctum. Et per hūc quidem modum longitudinem augmentantem, per eū autem qui ſm lineam latitudinem ſiquidem ſimul poſitis planum fieri, ſicut planis corpus, ſicut igitur linea dupliciter cōponitur, ſic oportet ⁊ planum non ſolum ſm lineā ⁊ longitudinē componi, vt iſti dicunt, ſed etiā ſm latitudinem vt adeptentur inuicē plana, vt congruebāt inuicem ſm totam longitudinē lineę ſm lineas ſuperpoſite ſed non appoſite. Sed etſi ſm latitudinem contingit componi plana, ſicut lineas ſm longitudinem, erit aliqđ corpus qđ ex ſic cōpoſitis planis fit. Siquidem qđ ex planis cōponit̄ corpus eſt, qđ neq; elementū, neq; ex elemētis eſt, neq; enim aliqđ quatuor corpoꝝ quoꝝ generatio ſm lineam ſimul poſitorū, neq; pyramis, neq; aliud aliquid coelemētaliū, neq; compoſitum aliquod ex his corpus poſſibile eſſe qđ non elementum eſt, neq; ex elementis cōponitur. Hęc cum dicat Ariſto. dicendum ꝙ ſiquidem omnē cōpoſitionem planoꝝ corpus facere dicebant ſic ſupponentes, ſed non eam quę ſm lineas compoſitā bene vtiq; dicerētur hęc. Si autē ſm illam ſolum ſm quā plana natura continet ſolidū, vt Plato ait, nihil vtiq; erit cōtra illos qđ dictum eſt. Deinde nihil mirum ſm latitudinē cōpoſitis planis imperfectū aliquid ⁊ pręter naturam in extremis ſubſiſtere. Etenim etiā ſm ipſum in elementoꝝ trāſmutatione erunt vtiq; aliqua deficientia vt neq; elemēta neq; ex elementis ſint. Quoniā autē Alexāder etiā ſuo marte cōtradicere conat̄ ſermoni videbamus ēt quę ab illo dicūtur, ait, nāq; ꝙ ex planis vere faciebant generationē ⁊ non ꝓpter ſimilitudinē harū figurarū ad ſimplicia corpora, ⁊ ꝙ rationabiliter cōtradicit ipſis Ariſtote. palam ex eo qđ ꝓpter hoc dicit, alia quidē corpora in inuicē facere tranſmutationes, qꝛ generatio ipſis ex ſimilibus inuicē ſcalenis, rectangulis, trigonis eſt, ex quibus cōponūtur trigona iſopleura. Terram aūt in nullū alioꝝ tranſmutare, qꝛ ſola ex iſoſchelis rectāgulis trigonis facta eſt. Sed ꝙ quidē non neceſſarium ſit eam quę ſm ſimilitudinē figuraꝝ ad elementa expoſitionē inijcere ꝓpter non oīa elementa ex eiſdē trigonis dici manifeſtum vtiq; erit. Si enim alia ſymbolice dicta ſunt quid ꝓhibet ⁊ hoc ſymbolice intelligere. Qꝫ aūt principaliores ſint cauſę quę ſm figuras, quā quę ſm qualitates perſpicuū eſt, ſiquidē ⁊ ipſe Ariſt. ante alias qualitates inſieri figuras materię putat. Hoc aūt palā eſt ex eo qđ id ꝙ apud ipſum vocatur ſm ſuppoſitū ens, mō quale corpus dicit̄, corpore aūt ſm qđ corpus trifariā dimēſionato exiſtēti ſubſiſtit figura, ⁊ maxime finito exiſtēte ipſo, vt ipſe oſtendit. Sed autē quid differet ab opinione Democriti quę ex planis dicit ſiquidē ⁊ ipſa ſm figuras ſpecificari naturalia corpora dicit, facile itaq; ⁊ ad hō dicere ꝙ ſm hoc quidē nihil differt. Nam qđ ⁊ prius dixi Democritū narrat Theophraſtus tanq̄ idiotice aſſignātibus his qui ſm calidū ⁊ frigidū, ⁊ talia cauſas facientibus ad atomos recurriſſe. Differt aūt forte ab hac illa opinio etiā in eo ꝙ ſimplicius aliquid corporibus. ſ. planum pręſupponit cū atomi ſint corpora ēt in eo ꝙ figuris adhibet cōmenſurationem ⁊ analogiam conditricē, ⁊ tertio quod de terra aliter diſponit.

Hoc deeſt in impreſſo codice.

Adhuc ſiquidē corpora grauiora multitudine planorū quēadmodū in Timęo determinatū eſt, palam ꝙ habebit ⁊ linea ⁊ pūctū grauitatē, proportionabiliter enim adinuicē ſe habent quēadmodū ⁊ prius diximus. Si aūt non hoc differunt modo, ſed terrā quidē eſſe graue, ignem aūt leue erit ⁊ planorū, hoc quidem leue, hoc aūt graue, ⁊ lineaꝝ vtiq; ⁊ punctorū ſimiliter. Superficies enim terrę erit grauior q̄ quę ignis, qđ enim terrę planum erit grauius q̄ quod ignis.

Et hoc iteꝝ a grauitate ipſis adducit argumētū. Eſt aūt tale, ſi multitudine quidē planoꝝ corpora ſunt grauiora, paucitate aūt leuiora, vt in Timęo ſcriptū eſt. Dicit enim adhuc leuiſſimū ꝙ ex paucis ipſius partibus ꝯſiſtit tāq̄ oībus planis equalis receptionis exiſtētibus, habebit ēt linea ⁊ pūctus grauitatē, qđ quidē impoſſibile oſtenſum eſt. Si enī penes multitudinē planoꝝ corpus fit grauius, palā qđ vnūqđq; ipſoꝝ ad grauitatē facit. Nā amplior grauitas hō eſt qđ grauius, palā ꝙ vnūqđq; ipſoꝝ ad grauitatē facit, grauitate grauius eſt. Si igit̄ plana grauia ex qbus corpus cōſtat ēt lineę graues ſunt, ex qbus plana, ⁊ pūcta ex qbus lineę. Eadē.n. eſt ratio qꝛ termini oīa ſūt. Sed punctū grauitatē hēre oſtēſum eſt ꝑ plura impoſſibile eſſe. Si grauitas quidē diuiſibilis, punctū aūt indiuiſibile. Si aūt nō multitudine planorum ſm grauitatē dīa corporibus euenit, ſed ecōtra, eo ꝙ terra ſit grauis, ignis aūt leuis, terrę quidē plana grauia ſunt, ignis autē leuia. Quod qdē ipſe dixit ꝑ hoc enim terrę planū erit grauius quā qđ ignis pro eo vt diceret. Terrę enim planū erit graue qđ aūt ignis leue. Si aūt hoc ⁊ lineaꝝ iteꝝ ⁊ punctorū eadē erit dīa. Quare ⁊ ſic ſequitur impoſſibile. ſ. punctum grauitatē habere aut leuitatē. Si igit̄ neceſſe eſt ſi ex planis ſunt corpora, aut multitudine planoꝝ grauiora ⁊ leuiora ipſa eſſe, aut ꝓpterea ꝙ hęc quidē nā grauia ſunt corpoꝝ, hęc aūt leuia, ⁊ planoꝝ ex quibus ꝯſiſtunt, hęc quidē grauia ſunt, hęc aūt leuia. Vtriq; aūt ſuppoſitionum impoſſibile aliqđ accidit. ſ. punctum grauitatē hēre aut leuitatē. Impoſſibile qđ a principio eſt ſ. ex planis eſſe corpora ¶ Et ad hoc ipſum autē dicendū eſt ꝙ non mathematica plana ſupponantur vt ꝓportionaliter ſint, vt plana ad corpus, ſic lineas ad planum, ⁊ puncta ad lineam.

Totaliter aūt accidit vt nullā quidē eē magnitudinē aut poſſe auferri. Siquidē ſimiliter ſe hꝫ punctū ad lineā, linea autē ad planū, hoc autē ad corpus. Omnia enim adinuicē reſoluta in prima reſoluentur. Itaq; ꝯtinget vtiq; puncta ſolū eſſe, corpus autē nullum.

Hoc adhuc firmius argumētū, nō a poſitione planoꝝ ſed a reſolutione acceptū. Accidet enim, ait, aliqñ ſm hāc rōnē nullā eſſe magnitudinē in entibus, aut ꝯtingere nō eſſe. Contingere autē non eſſe a non eſſe tēpore differt. Quomodo igitur hoc accidet, ſi ſimiliter qdē habet, ait, punctus ad lineam. Ipſe autē pro puncto vnitatē accepit ſm cōitatē impartibilitatis, linea aūt ad planū, ⁊ planum ad corpus. Quare corpus in plana ſm ipſos diſſoluit̄, quia ⁊ ex his conſiſtit, ſic ⁊ planū in lineas poſſibile diſſolui ⁊ lineas in puncta. Contingit igit̄ punctū ſolū eſſe, ⁊ aliqñ nullam magnitudinē. Alexander hic ſentiens ſimilē inſtantiā, non adhuc, ait, dicētibus ex materia ⁊ forma corpora eſſe accidit cōtingere nullam magnitudinē eſſe, nō enim corpis generatio eſt ſm ipſos, ſed huius corpis, cuius aūt gñatio, illius ⁊ corruptio. Adhuc non eſt mā ſm

Cō. 14m.

Cō. 15m.

ipſos actu, ſm eos autem qui dicunt plana, eſt. Forte aũt dit/neq; materia erit vtiq; ipſa ſm ſe ſine magnitudine. Et ad hoc quidẽ dicendũ ſicut dicit Ariſto. Eſt enim ⁊ corporis materia ⁊ magni eadem, quõ habebit ſui ipſius ratione magnitudinẽ materia. Siquidez corporis eſt materia alia exiſtens. vz. ꝑter corpus, ⁊ ſiquidẽ magni ⁊ per ut eadẽ. Si enim hz magnitudinẽ finitaz, ſemper tantam.

℄ Ad rationẽ autem Ariſto. dicendũ ꝙ ſi ſolũ reſoluãtur quę in generatione, ⁊ non componant ſm operãtes ſemper cõducitrices rationes ⁊ cęleſte motũ, ⁊ ſm eam quę inuicẽ ab inuicẽ actionẽ ⁊ paſſionẽ, ⁊ ſm eos qui ex materia ⁊ forma dicunt generationẽ etſi magnitudinẽ non cõtingat quãq; non eſſe, q2 alterius corruptio alterius generatio eſt in ſimplicibus, ſed hominẽ nõ eſſe ⁊ equum, omnibus ad elemẽta diſſolutis ⁊ alijs nõ ꝯſtitutis, nihil aũt minus eſt hoc incõueniens ꝙ magnitudinez nõ eſſe. Iterũ aũt Alexã. addicentes/ait/ꝙ non naturalia corpora Plato ex planis in Timęo conſtituit, ſed ſpẽm vniuſcuiuſq; corpoꝝ ſm quaz vnũqdq; eſt ipſum hoc qđ eſt, ſpecies aũt incorporea eſt, hęc autez ingenita ſpẽs ex planis genita in materia, hoc quidẽ ignẽ facit, hoc aũt aquã, hoc aũt terrã, hoc autẽ aerem. Quare non mãle corpus, vt ait Ariſto. ex planis generat Plato. Ad hos igit/ait/ dicendũ eſt, ꝙ etſi ſuſcipiat quis hoc ipſum velle dicere, tñ ⁊ ſic ex planis ipſis generat profunditas, nõ eniz ſine ꝓfunditate ⁊ ex trigonis genita. Pyramis enim ſuperficialis nõ eſt neq; alioꝝ coelemẽtaliũ Pyramidis, accidit aũt generanti ꝓfunditatẽ ex non profundis, ⁊ ex non latis latitudinẽ facere, ⁊ ex indiſtẽſis lõgitudinẽ, cũ hoc ꝙ neq; rationabiliter/ait/ipſi dicũt generationez formę fieri, ſicut non eſt generatio materię ita neq; formę ſm ſe, ſed eſt generatio ſimul vtriuſq;, ⁊ hoc eſt qđ generatur ⁊ corrũpit. Genitum quidẽ ꝑſentia formę, corruptũ autez abſentia. Hęc Alexãdro dicente qđ quidẽ neq; ex non profundis profunditatẽ generãt, neq; mathematica ſunt plana dictũ eſt ſepe. Oportebat ꝟo intelligere ꝙ ẽt nos ex materia ⁊ forma incorporeis exiſtẽtibus ⁊ ſine qualitate corpus qualificatũ ẽt nos facim⁹. Niſi forte dicat aliquis qđ ⁊ prius dixi ꝙ plana quidẽ tanq̃ partes accipiũtur, materia aũt ⁊ ſpecies vt elementa. Qualiter aũt dicit generationẽ formę non eſſe ſiquidẽ vt per generationẽ, ſed ſine tempore ad eſſe prouenientis. Et hoc quidem vtrobiq; videbitur ꝑter ꝙ qui ex planis formam dicentes generari ſic dicebant vt ex non eſſe ad eſſe prouenientem/ſiue in tempore/ſiue ſine tempore hoc accidit ſi forte aliqui erant ſic dicentes.

℄ Ad hęc autem etſi tempus ſimiliter habeat auferetur vtiq; quandoq;/aut cõtinget vtiq; ablatum eſſe. Quod enim nunc indiuiſibile velut punctum linee eſt.

Com. 16ᵐ. ℄ Et ſm eandẽ argumentationẽ ad aliud magis inconueniens adducit ſermonẽ. Quoniã enim/ait/illud nunc nõ latitudinale/ſed indiuiſuz veluti punctus lineę eſt, ꝓportionẽ enim hñt adinuicẽ/vt punctus ad lineã/ſic ly nunc ad tẽpus. Siquis dicat ⁊ tẽpus ſimiliter cũ habere ſe corporibus vt ꝯponat ex nunc, vt illa ex punctis ꝑ medias lineas ⁊ plana, aut ſe habere cõſimiliter lineas quę cõponunt ex punctis, interimet vtiq; ⁊ tẽpus aliqñ diſſolutũ in nunc/aut cõtinget interimi, quod quidẽ eſt incõuenientiſſimũ. ſ. aliqñ non eſſe tẽpus. Si eniz illud qñq; eſt tempus, idẽ dicere ꝙ erit tẽpus, qñ non erit tẽpus. Quoniaz autem ex quibus vnũquodq; cõponitur in hęc ⁊ reſolui videtur, locũ habuit qui reſolutionẽ ad nunc, tẽporis inferi his qui ex nunc ipſum cõponi dicunt, palam autẽ eſt ꝙ qui ex planis materialibus ⁊ naturalibus corpora dicunt componi/neq; lineam ex punctis cogentur dicere/neq; tempus ex nunc.

℄ Idem autẽ accidit ⁊ in his qui ex numeris componunt celum. Quidã enim naturam ex numeris conſtituũt quẽadmodũ Pythagoricorũ quidam. Phyſica quidez corpora videntur grauitatẽ habentia ⁊ leuitatẽ. Vnitates autem neq; corpus facere eſt poſſibile cõpoſitas neq; grauitatem habere.

℄ Quod accidit/ait/his qui ex planis corpora ꝯſtituunt ⁊ totaliter ex nõ grauibus grauitatẽ habẽtia, hoc accidit etiã his qui ex numeris mundũ faciunt, ⁊ res nãles. Naz vnitates nõ corpora ſimul poſite faciunt, nõ q2 indiuiſibiles ſimpliciter, neq; enim dualitas cõpoſita facit corpus/neq; ternarius, ſed q2 ex alia ſpẽ. ſ. diſa, quãtitas eſt, corpus autez ex continuis, neq; continuũ ex diſcreto, ſed neq; grauitas eſt in numeris. Q2 autez dicentibus ex numeris entia accidat ex vnitatibus dicere, manifeſtum, ſi quidẽ eſt numeri ex vnitatibus ſunt. Palaz autẽ ꝙ ex numeris dicebant iſti entia eſſe, tanq̃ numeris omnes ſpecies principaliter in ſe cõpręhendentibus, ⁊ tanq̃ omnibus in mundo ſpeciebus ornatis numeris, propter qđ ⁊ patrum beatorum ⁊ viroꝝ numerum extulerunt, ⁊ numero omnis fieri dicebant. Com. 17ᵐ.

℄ Quod aũt neceſſarium exiſtere motum ſimplicibus corporibus natura aliquẽ omnibus ex his manifeſtũ. Quoniã enim mota videntur moueriq; neceſſariũ vi, ſi non ꝓpriuz habent motum. Violentia aũt ⁊ pręter naturã eſt aliquis motus, neceſſe omne ⁊ ſm naturã pręter quem hic. Etſi multi pręter naturam, eum qui ſm naturam vnum. Secundũ naturam quidem enim ſimpliciter, pręter naturaz autem habet multos vnũquodq;.

℄ Cum oſtendiſſet primuz axioma quod dicebat ꝙ impoſſibile ex non habentibus grauitatem componi grauitatem habens, ⁊ oſtendiſſet etiã ꝙ punctus grauitatez non habet, propterea ꝙ grauitas quidem diuiſibilis eſt, punctus autem indiuiſibilis ⁊ appoſuiſſet etiam alia ad eum qui a principio ſermonez argumenta, nunc ſm pręacceptorum aut ſuppoſitoꝝ oſtendit qđ dicit, quia ſenſibilia corpora/aut omnia/aut quędam grauitatem habẽt. Oſtendit autẽ ipſum oſtendẽdo ꝙ neceſſe motuz ineſſe ſimplicibus corporibus ſm naturã, ⁊ ꝙ ipſe ſm naturales inclinationes efficitur, hoc eſt ſm grauitates ⁊ leuitates. Si autem hoc non ex planis corporũ generatio fuit corpora quidem grauia ⁊ leuia ſunt, plana autẽ neq; grauitatem habent/neq; leuitatem/neq; eniz lineę/neq; puncta. Q2 aũt vnicuiq; ſimpliciũ corporuz motus ineſt ſm naturaz, oſtendit ſumens ex euidentia moueri ſimplicia corpora. apparent enim mota. Sed ſiquidẽ ſm naturam ipſa mota ſumeret, qđ quęritur aſſumeret in promptu. Nam quę ſurſum ⁊ deorſum mouentur, ſi ſm naturam ſupponantur mota, ſm leuitates vtiq; ⁊ grauitates mota acciperentur, quod quidem propoſitum erat oſtendere, propter quod moueri totaliter ex euidentia ſumens pręter naturam ipſa ⁊ vi moueri ſuppoſuit. Si enim non ſm naturam, vt non quod quęritur pręaccipiatur, ⁊ neceſſe quod mouetur/aut ſm naturam/aut pręter naturaz Cõ. 18ᵐ.

moueri

moueri, palã ꝙ pręter naturã vtiq; mouebit̃. Sed oſtenſum eſt in nãli auditu ꝙ non eſt poſſibile pręter naturaʒ aliquid moueri qđ non natura ⁊ ſm naturaʒ mobile eſt. Quod eniʒ a principio non eſt natum totaliter moueri, neq; vtiq; a principio mouebitur aliqñ. Quãdo autẽ natum eſt moueri ſimplex eius ſimplici motu. vʒ. ⁊ alicubi natuʒ eſt ferri. Quare ⁊ ei qđ vi mouetur eſt motus ſm naturã, poſterior enim qui pręter naturaʒ motus eo qui ſm naturam. Si ergo mouẽtur ſimplicia corpora pręter naturã neceſſe eſt eſſe ipſoꝝ ⁊ ſm naturam motũ. Sʒ ⁊ ſi quot pręter naturaʒ ſunt motus tot neceſſe eſſe, ⁊ eos qui ſm naturam. In omnibus enim vnus quidẽ modus dirigẽde eſt, tranſgredi autẽʒ a recto ⁊ peccare multipliciter. Peccatũ aũt quoddã ⁊ tranſgreſſio eſt motus ſm naturã qui pręter nãʒ motus eſt. Dubitat autẽ ⁊ hic bene Alexã. quõ in primo huius negocij cum dixiſſet ꝙ pręter naturam contrariũ eſſe ei qđ ſm naturã, ⁊ vnuʒ vni ꝯrium. Hic aũt dixit, pręter naturã autẽʒ hʒ multos contrarios vnuſquiſq;. Et ſoluit hic multipliciter dubitationẽ, proximius autẽ naturę, q: pręter naturaʒ plures in ſimplicibus dicent̃ vtiq; motus, ſi quis accipit non ſolum illum quo mouẽtur, ſed ⁊ quo non poſſibile eſt moueri. Naʒ ei qđ deorſum ſurſum mouet̃, pręter naturam quidẽ dicetur deſurſum deorſum quo ⁊ mouet̃ vi, ⁊ qui circularis etiã pręter naturã dicetur vtiq; ipſi quo neq; mouetur totaliter. Si autẽ Ariſto. ſumens moueri ab euidentia pręter naturã ſupponebat motus, nõ opʒ accipere pręter naturã eſſe illos quibus non ſunt nata moueri, ſed quib⁹ nata ſunt. Gleba aũt nõ ſolũ ſurſum mouet̃ pręter naturã, ſed ẽt obliquis motibus proiecta mouetur, non adhuc ſimplicibus exiſtẽtibus ⁊ circulariter circũductis etſi nõ circa centrum vniuerſi. Quare qui quidem pręter naturaʒ ſimplex vnus eſt ⁊ contrarius ei qui ſm naturam. Poſſunt autẽʒ ſimplicia vim patientia ⁊ non ſimplicibus, vt dictum eſt moueri motibus. Nouit autẽʒ ⁊ hanc ſolutionem dubitationis Alexander.

¶ Adhuc autẽ ⁊ ex quiete manifeſtuʒ, etenim quieſcere neceſſariũ, aut vi, aut ſm naturam. Vbi aũt manet vbi ⁊ fertur vi, ⁊ ſm naturam vbi ſm naturã. Quoniam igit̃ videt̃ aliquid manẽs in medio, ſiquidẽ ſm naturã, palaʒ q: ⁊ latio quę hic ſm naturam ipſi. Si autẽʒ vi aliquid ferri probibens, ſiquidem quieſcens, eũdem circulabimus ſermonẽ. Neceſſe eniʒ aut ſm naturam eſſe primum quieſcens, aut in infinitum ire, qđ quidẽ impoſſibile. Si autem mouetur qđ probibet ferri, quẽadmodũ Empedocles inquit terraʒ a giratione quieſcere, alicubi vtiq; feretur, q: in infinituʒ impoſſibile, nullum enim fit impoſſibile. Infinitum autẽ ꝑtranſire impoſſibile. Itaq; neceſſe ſtare alicubi qđ fertur, ⁊ ibi non vi manere, ſed ſm naturam. Si autem eſt quies ſm naturam eſt ⁊ motus ſm naturam quę in hunc locum latio.

Cõ.19ᵐ. ¶ Oſtenſo ab eo qui ꝑter nãʒ motu ꝙ neceſſe eſt ſm naturã eſſe motũ vniuſcuiuſq; ſimplíciũ corpoꝝ, idẽ ẽt a quiete oſtẽdit. Supponẽs enim iteꝝ tanq̃ euidens eſſe aliqđ quieſcens, ſicut terrã in medio. Interrogat vtrum ſm naturã quieſcat in medio, aut pręter naturaʒ. Etenim ſiquidem ſm naturã, palam ꝙ ⁊ latio quę huc vergit ſm nãʒ ipſi eſt, in quo enim quieſcit aliquid ſm naturã in hoc ⁊ fertur ſm nãm quę ad medium latio ſm grauitatem fit. Quare eſt quę ſm naturam latio principium a grauitate vel leuitate habens. Si autẽʒ quieſcens in medio vi quieſcit promptũ quidẽ erat dicere ꝙ fertur ſm naturã a medio. In quo enim quieſcit aliquid pręter naturaʒ ab hoc fertur ſm naturam. Quare iterũ eſt qui ſm naturaʒ motus principiũ a leuitate habẽs. Ipſe autẽ forte prolixiorẽ ⁊ certiorem oſtenſionẽ adducit a vim patiente argumentans. Nam vi quieſcens in medio ab aliquo ſemper vim patiens ⁊ probibitũ quieſcit, ⁊ probibens aut quieſcens ipſum probibet, aut motũ. Sed ſiquidẽ quieſcens, eundẽ reiterabimus ſermonẽ, aut eniʒ ſm naturã quieſcit ⁊ vbi quieſcit. In hoc ⁊ fertur ſm naturã aut pręter naturam ⁊ vi, ſi aũt hoc de vim faciente ⁊ probibente iterũ eſt eadẽ interrogare. Si autẽʒ probibens ferri non quieſcens, ſed motũ probibet, ſicut Empedocles, aut terraʒ a circũgiratione probibitã quieſcere. Interrogãdũ ſi non ꝓhiberet̃ a circũgiratione terra, vbi vtiq; feretur. Neceſſe eniʒ aut in infinitũ ferri, aut ſtare alicubi motã, ſʒ in infinituʒ ferri impoſſe eſt ſi in infinituʒ impoſſe pertrãſire, neq; enim fit totaliter qđ impoſſibile eſt factuʒ eſſe. Quoniã enim impoſſibile diametrũ cõmenſurabilẽ coſtę factuʒ eſſe a principio neq; fit, vbiq; .n. illud fit ſm nãm qđ ⁊ factum eſſe poteſt, non impoſſe autẽ infinitũ pertranſire. Quare neq; mouet̃ aliqđ huius. Neceſſe igit̃ ſi moueret̃ nullo ꝓhibente finito moueri ⁊ ſtare alicubi delatũ nõ vi, ſed ſm nãm. Si aũt eſt quies ſm nãʒ ⁊ motus eſt ſm naturã quę in hunc locuʒ latio. In quo enim aliquid ſm naturã quieſcit ad illud ⁊ mouet̃ ſm naturã. Alexander autem hoc. ſ. alicubi vtiq; feretur de probibẽte terrã ferri intelligens ⁊ non de terra, videbit̃ aut nõ oſtẽdi propoſitũ.

¶ Propter quod ⁊ Leucippo ⁊ Democrito dicentibus ſemper moueri prima corpora in vacuo ⁊ infinito. Dicendum quo motu ⁊ quis ſm naturam ipſorum motus. Si enim aliud ab alio mouetur violentia elementorũ, ſed ⁊ ſm naturam neceſſe quẽdam eſſe motum vniuſcuiuſq; pręter queʒ violentus eſt, ⁊ oportet primum mouens non vi mouere, ſed ſm naturã, in infinitũ eniʒ eſt, ſi non aliqđ erit ſm nãʒ mouẽs primũ, ſʒ ſemꝑ prius motũ vi mouebit. Idem aũt hoc accidere neceſſariũ vtiq; ſi quẽadmodũ in Timęo ſcriptũ eſt, ante factũ eſſe mũdũ, mouebant̃ elemẽta inordinate. Neceſſe eniʒ aut violentũ eẽ motũ, aut ſm naturã, ſi autẽ ſm naturã mouebãtur neceſſe mundũ eſſe ſi qs attẽdens velit cõſiderare. Nã ⁊ qđ primũ mouẽs neceſſe mouere αὑτὸ mobile ſm naturã ⁊ mota nõ violentia, in proprijs quieſcẽtia locis facere, quẽ quidẽ habẽt nunc ordinẽ, quę quidẽ grauitatẽ habentia ad mediũ, quę autẽ leuitatẽ a medio. Hanc autẽ mundus habet diſpõnem.

¶ Oſtenſo ꝙ eſt ſm naturam motus corporibus ⁊ prior eo qui pręter naturã eſt. Neq; eniʒ ille eſſet non exiſtẽte illo, corripit eos qui dicunt inordinatuʒ ⁊ pręter naturaʒ eſſe ante eũ qui ſm naturã. Duplex aũt erat hęc opinio. Cõ.20ᵐ.

Qui quidē enim erant circa Leucippū ꝛ Democritū dicebant ſemꝑ moueri prima ſm ipſos corpora, ꝗ eſt atomos in infinito vacuo vi. Timęus aūt anteꝗ̄ fieret mūdus/ait/elemēta inordinate moueri. Dicit igit̃ q̄dem ad priorē opinionē. Si aliud atomoꝝ ab alio vi ꝛ pręter naturam mouet̃ ſemper, quis igit̃ eſt ſm naturā ipſoꝝ motus. Neceſſe enim eū qui ſm naturā vniuſcuiuſq; pręexiſtere, cum quo coniēdat qui ꝑter naturam eſt ꝑpter qḋ ꝛ ꝑter naturā dicit̃. Si igit̃ abinuicē mouent̃ vi, opꝫ ꝑmuꝫ mouentē non vi motū mouere, ſed ſm naturā, aut a ſeipſo motū, aut ab imobili cauſa, vt non in infinitū eamus. Nam vi motū pulſione quadā ꝛ moleſtatione motum a moto mouet̃, ſi igitur ꝛ hoc in infinituꝫ vadit, ꝛ ſic nihil mouebitur. Quare neceſſe pręexiſtere ante motū pręter naturā eum qui ſm naturaꝫ, ꝛ quis hic motus eſt dicant, nō nolū ꝛ etiā non ſemper eſſe eum qui ꝑter naturā ſi neceſſe pręexiſtere ipſi eum qui ſm naturaꝫ. Ariſto. autem impoſſibilitatē motus corporū inſecabiliū inſinuauit, ꝛ ꝑ hoc in vacuo ꝛ infinito moueri prima corpora. Si enim omnis latio vnde quo ex determinato in determinatum eſt, in infinito aūt nihil eſt determinatū nō vtiq; aliquid in infinito mouebit̃. Adhuc aūt omnis latio aut ſurſum aut deorſum, vt in quarto de naturali auditu oſtēſuꝫ eſt. Hęc aduerſus eos qui circa Democritum cum dixiſſet, tranſit iam ad Timęi opinionē, ꝛ dicit etiaꝫ de hac ꝙ ſi anteꝗ̄ fieret mūdus inordinate mouebant̃ elementa, neceſſe aut violentū eſſe ꝛ pręter naturā motū, aut ſm naturam. Et palam quideꝫ ꝙ ſi inordinatus erat pręter naturaꝫ erat, ſed gratia perfectioris diuiſionis ꝛ eum qui ſm naturā aſſumpſit, ꝛ ſimul vt ea quę diſpōneꝫ ſm naturaꝫ aſſequunt̃ manifeſtabit. Dicit igit̃ ꝙ ſi q̄deꝫ ꝑter nām ꝛ violētus motus eadē aſſequent̃ quę quidē ꝛ prius, neceſſe enīꝫ iteꝝ ꝑexiſtere eū qui ſm nāꝫ cui adnaſcit̃ qui pręter nām ꝛ q̄s hic dicet̃. Et ſi abinuicē aut ab alio mouentur vi, neceſſe ꝑmū mouēs ſm naturā motuꝫ mouere, vt nō in infinitū procedamus violentū ante violētū ponētes ꝛ interimet̃ oīs motus ſi neceſſe motū exiſtēte eum q̄ ſm nām eſſe ante eum qui pręter naturā. Si aūt ſm naturam dicit aliquis eſſe motū qui ante mūdū extitit, neceſſe eſt motū eſſe ꝛ ante mundū ſi quis velit cōſiderare attendēs qualē adinuicē ordineꝫ corporibus qui ſm naturam motus exhibet. Nam primū mouēs ipſuꝫ motū ſm naturā ſic ſemper mouere neceſſe eſt vt nō aliqḋ ab alio vi motū ſupponētes in īfinitū ꝓcēdamus motū, aut a ſeipſo ſi ſic ſcriptū eſt neceſſe mouere ſeipm motū ſm nāꝫ. Si aūt vt Alex. vult ſine ſeipſo ſcribat̃ ipm motū. Sic autē Alexā. ſcribit ꝛ q̄dē moltis libris illud ſcripꝫ hriubus, (vt eſtimo) nō eo qḋ ſm Ariſto. ꝑmū mouēs nālis motus ſeipſo mobile inueniat̃. Neq; eniꝫ erat/ait/anteꝗ̄ mūdus fieret ſm Platonem illud ſeipſo mobile hoc eſt aīa, aut illud aīa ſeipſo mobile ꝙ nō ab alio mouet̃, nō ſemper ab aliquo mouet̃ aīa. Nam ꝛ ea quę ſm nām mouentur per ſe mobilia, eo qḋ principiū motus habeant in ſeipſis. Oportet aūt ſcire ꝙ duplex motus eſt, hic q̄dē ſm mouere, hic auteꝫ ſm moueri, immo triplex. Eſt enim ꝛ quidā ſm mouere ſimul ꝛ mouere ſm aliquid, qḋ quidē ſm mouere ſolum, principiuꝫ in primo mouente eſt. ſ. in imobili cauſa. Qḋ autē ſm mouere ſimul ꝛ moueri proprie in ſeipſo mobili in quo idē eſt ſubiecto mouēs ꝛ qḋ mouet̃. Qḋ aūt ſm moueri motus principiū in nālibus eſt natura, hęc eniꝫ primo mota ab aīa, ſe ipſa corpora ſimul mouet. Si igit̃ primū mouens ſm naturā mouet, palam qḋ ꝛ quę mouētur ab ipſo ſm naturā mouent̃. Mota aūt ſm nām ad ꝓpria delata loca qeſcēt. Sic aūt mūdū vtiq; faciēt hr̃tia ordinē corpoꝝ qui nūc eſt. Si grauitatē quidem hn̄tia ad mediū delata ibi quieſcent, leuia aūt ſurſum a medio. Hanc enim ꝛ mūdus hꝫ etiaꝫ nunc adinuicē corporū diſpoſitionē, quare eſſet mundus ante mundū fieri. Si igitur neq; vi neq; ſm nām, patet ꝙ nō vtiq; erit motus ante mundū. Alexā. aūt ꝛ hoc apponit ꝙ ſi infinito tpe ex ſeipſis inordinate mouebant̃ elementa deinde inchoantia aliquo tēpore ordinate mouebantur ab aliquo in infinitū. Ille vtiq; motus ſm naturā erit corporibus quo ex ſeipſis mouentur. Naꝫ quę eſt ſm id qḋ in ipſis principiū motus mouentur ſm nāꝫ mouent̃. At ſm naturā motus ordini ꝛ mundo congruit magis. Et hoc autē apponit Alexander ꝙ incōueniens eſt, hoc ſcilicet eſſe mundum ante fieri ꝙ non ſolū ex his quę in Timęo dicūtur, ſeq̄tur, ſed etiā accidit his qui circa Leucippum ꝛ Democritū dicunt atomos in infinito vacuo vi ferri. Si enim neceſſe eſt ante id qḋ pręter naturaꝫ eſſe qḋ ſm nām, hoc aūt exn̄te neceſſe eſt mundum eſſe, erit vtiq; ante fieri, forte aūt non accidit dicere ꝗ his ꝗ̄ circa Democritū. Illi. n. ſemꝑ dicebāt vi moueri ēt mūdo exiſtēte, ſed de factione mundi ſolum Timęus ſcripſit.

¶ Adhuc aūt tantū requiret vtiq; aliq̄s vtrū poſſibile aut nō poſſibile erat mota inordinate miſceri talibus mixturis quędā ex quib⁹ cōſtant ſm naturā cōſtituta corpora. Dico aūt puta oſſa ꝛ carnes quemadmodum Empedocles inquit fieri ſub amicitia. Dicit enim ꝙ multorum (al's multa) capita ſine ceruice germinauerunt.

¶ Et aliud incōueniens inducit his qui inordinatū motū ante mundū dicunt, ꝙ ꝓpter breuiloquiuꝫ obſcurius videt̃. Interrogat autē vtrum non poſſibilia erant, tunc ſic moueri inordinate vt ꝛ miſcerētur talibus mixturis q̄daꝫ ex quibus cōſiſtūt quę ſm naturā cōſiſtūt corpora veluti oſſa ꝛ carnes ꝛ totaliter animaliū partes ꝛ plātaꝝ, ꝛ ipſa animalia ꝛ plātę/ſicut Empedocles fieri/ait/ab amicitia dicens. Multa quidem capita ſine ceruice pullulauerunt. Hęc aūt cum interrogaſſet ꝛ oppoſitā partē interrogationis ꝛ aſſequētia incōuenientia nobis dereliquit ratiocinari. Eſt autē oppoſitū quidem ſic miſceri aliquādo ipſa/vt ꝛ cōſtituant̃ vtiq; ex ipſis naturalia corpora. Incōuenientia aūt aſſequentia. Siquidē enim non poſſibile erat inordinate mota ſic moueri vt miſcerētur aliq̄ā inuicem dictis mixturis non omnino inordinate mouebātur. Quod enim inordinatū terminatū eſt vt ꝛ miſceātur vtiq; ꝛ non miſceant̃. Quare nō erat ſimpliciter inordinatio. Si autē poterant ꝛ tunc mixta hęc facere ignē/ ꝛ terram/ꝛ aquam/ꝛ aerem, ꝛ quę ex his animalia ꝛ plantas, q꞉ qui generari mundū dicunt, in generatione ipſius animalia non ex animalibus. vꝫ. ſed ex corporibus commixtis faciunt, ꝛ tunc vtiq; mundus erat, ꝓpter quid enī potentibus ꝛ ſic miſceri corporibus, tunc quidem non erat mundus, nunc autē eſt. Et tota ſermonis intentio talis. Hoc aūt ſicut Empedocles fieri/ait/ab amicitia Alexander quidem intelligit vt mixtionis exemplaꝫ ex quo conſtituūtur quę ſm naturam corpora ꝛ concordare videt̃ ſermoni ipſius illud ab amicitia dici vult exiſtente cauſa mixtionis/ſicut lite diſgregationis. Quomodo autem vtiq; erit mixtionis ſignificatiuuꝫ illud, ſine ceruice capita, ꝛ alia quę ab Empedocle dicuntur in his. Nuda formata ſunt brachia abſq; humeris. Oculi tales plaſmati ſunt inopes frontibus, ꝛ multa alia quę non ſunt exempla mixtionis ex qua quę ſm naturam conſiſtunt. Forte igitur cum dixiſſet, Ariſtoteles vtrum non poſſibilis Cō. 21.

ſibilis

ſibilia corpora erunt mota inordinate ⁊ miſceri talibus mixturis, quedã ex quibus conſiſtunt que ſm naturam conſiſtunt corpora adiecit, ſicut Empedocles fieri/ait/ hoc eſt mota in ordinate miſceri. Naȝ errare ⁊ plaſmari inordinatũ motũ ſignificant. Et quomõ hec dicet vtiqȝ que ab amicitia fieri. Ariſto. dicit, ꝓpter quã oĩa vnum fieri Empedocles/ait. Ea in qua hec omnis conueniũt vnũ ſolum eſſe, forte igitur non in ꝑdominio amicitie/ꝗ dicit fieri Empedocles, vt putauit Alexander. Sed tũc quando nõdũ lis omnis receſſit ad extrema vltima circuli. Sed hec q̃dem mẽbrorum imanſerunt, hec autem exiuerunt. Queadmodũ enim ſemꝑ ꝑficiſcitur lis. Tantuȝ ſemꝑ ſubit manſuete ſapiens amicitia ſine querela impetus. In hac igitur cõſiſtentia ſola mẽbra adhuc terrea a diſgregatiõe litis exeũtia errabant appetẽtia mixturã adinuicẽ. Siue quando/ait. Scdm maius miſcebant demoni demon. Quando ſuꝑ litem ꝑualet iam amicitia hic conciderũt vbi mixta erant ſingula. Alia que cuȝ his multa cõtinuata genita ſunt. Ab amicitia igitur illa dixit Empedocles non tanq̃ ꝑdominãte iã amicitia, ſed tanq̃ imperatura. adhuc autẽ nõ mixta, ſed ſoluiſſa inſinuare, ſed ſiquidẽ ſic dicebat Timeus tanq̃ ante mũdi generationẽ in veritate exiſtẽte inordinato elemẽtorum motu bene vtiqȝ reuera ⁊ nãliter Ariſtoteles ad ſermones Timei obuiauit. Si autẽ volens ſtatuere ꝗ q ol'a ordo ⁊ diſpoſitio a cõductrice bonitate ſubſiſtit in materia ipſam ſm ſe denudans rõne cum ſola idoneitate ad ſpẽs fluctuoſe ipſã ⁊ inordinate motã inſinuauit. Et hec Timei intellectualis ſunt cõtẽplationis placita. Et Ariſtoteles ad apparens dicti, ſed nõ contra veritatem ſufficiẽter cõtenderat. Sicut autẽ in Timeo ante mũdi factionẽ Plato materiã ipſam ſm ſe fluctuoſe ⁊ inordinate motaȝ inſinuauit, ita in libro de ciuili adminiſtratione ſeq̃ſtrans ratione a mundo conditricem prouidentiam a ſeipſo euerſum ipſum oſtendit.

Cⁱ His autem qui infinita in infinito mota faciunt ſiqdem vnuȝ mouens neceſſe ferri vna latione, quare non ordinate mouebũtur. Si autem infinita mouẽtia ⁊ lationes infinitas neceſſariũ eſſe. Si eniȝ finite aliq̃ ordo eſt. nõ eniȝ ex non ferri in idẽ inordinatio accidit. Neqȝ eni nũc in idẽ ferunt oĩa. ſed que congenea vel eiuſdem generis ſolum.

Cõ.22m. Cⁱ Hec ad eos qui circa Democritũ adducit. iſti eni ſunt qui infinita mota in infinito vacuo faciũt. Dicit igitur cõtra iſtos, q mouẽs aut vnuȝ eſt, aut plura, ⁊ aut finitum, aut infinituȝ, vnũ autem dicitur mouẽs nõ numero, ſed ſm ſpẽm, puta grauitatẽ aut leuitatẽ. Et ſiqdem vnũ eſt quod mouet neceſſe eſt fieri vnã lationem, quare nõ inordinatus motus ipſorũ ſemper ſm eadem mota erit. Si autẽ in infinita ſm ſpẽm mouẽtia ⁊ lationes ipſoruȝ neceſſariaȝ infinitas eſſe ſm ſpẽm. Et hoc cuȝ dixiſſet non adhuc aliud incõueniens intulit tanq̃ ad hoc incõueniẽs deducens ſermonẽ. ſ. lationes infinitas eẽ. Naȝ ſimpliciũ motuum ſpẽs finite ſunt, aut eniȝ circularis, aut ſurſum, aut deorſuȝ, alij autẽ ex his mixti. Adhuc autẽ/ait/ Alexander. ſi infinita mouẽtia, infinita etiã que mouent duplicia infinita accidẽt, hoc autẽ incõueniens eſt, aut ſi infinita moueant nõ vtiqȝ erunt que mouent totaliter. Si autem finita ipſa mouẽtia ⁊ lationes finite, finite autẽ ſm ſpẽm lationes ordinate ſunt. Quare ordo erit motuũ ⁊ non inordinatio. Neqȝ eniȝ per hoc q plures ſunt lationes, ⁊ nõ ferũtur in ideȝ omnia accidit inordinatio. Nõ enim idẽ ferũtur ⁊ grauia ⁊ leuia, ſed connata ſolũ, grauia enim ad mediũ ⁊ leuia ad globũ lune. Latuit autem Ariſto. finita mouentia ſupponẽs per hoc, ſi eniȝ finite ordo aliquis erit. Latuit etiã lationes finitas pro mouẽtibus accipiens, hoc autẽ fecit. Et quia lationibus finitis exiſtẽtibus ſm ſpẽm ⁊ ordinem eſſe, neceſſe eſt ⁊ maxime vt ordo eſſet opus erat ꝓxime lationibꝰ finitis. Alexander autem ſuppoſitionem finitorum derelinq̃re ipſum/ait/quis quod ex vno ſequitur ⁊ finitis accidit.

Cⁱ Adhuc qđ inordinate nihil aliđ eſt quã qđ preter naturã. Ordo eniȝ ꝓpria ſenſibilium natura eſt. Sȝ adhuc ⁊ hoc incõueniens ⁊ impoſſibile, infinitũ inordinatũ habere motuȝ. Eſt eniȝ natura illa rerum qualeȝ habẽt plura ⁊ plurimo tẽpore. Accidit igitur ipſis ꝯtriuȝ inordinationẽ q̃dem eſſe ſm nãm, ordinẽ autem ⁊ mũdum ꝑter nãm, ꝗuis nihil vt contingit ſit eorum que ſm naturam.

Cⁱ Et hoc his qui circa Democritum inducit magis. Iſti enim infinita vocãt que mouẽtur, ꝓaccipit autem qđ inordinate ⁊ quod ꝑter naturaȝ eſt. Siquidẽ ordo ſit ſm naturam, qđ q̃dem ipſe dixit, ⁊ alterum prius accipit q nature illa reruȝ eſt qualem habẽt plura ⁊ plurimo tẽpore. Eteniȝ homini ſm naturã eſt qđ plurimis ⁊ plurimo tẽpore ineſt. His igitur poſitis incõueniens ⁊ impoſſibile eſt infinitũ in infinito tẽpore inordinatũ habere motuȝ. Nam infinitũ ⁊ in infinito tẽpore motũ ſm nãm mouetur, quod autẽ ſm naturam mouetur, impoſſibile eſt inordinato motu moueri. Accidit igitur ipſis contrarium ⁊ ad veritateȝ ⁊ ipſoruȝ volũtateȝ. ſ. inordinationem q̃deȝ eſſe ſm naturam. Siq̃dem qđ plurimo tẽpore ineſt pluribus ⁊ primũ/hoc ſm naturã eſt, ordinẽ autẽ ⁊ mundũ preter naturã, ſiquideȝ infinito tẽpore inordinate mota ad modicũ inuiceȝ complexa ordinata ſunt, ⁊ mundũ faciũt. Et quidem/ait/nihil vt contingit ſit eorũ que ſm naturaȝ. Qui autẽ motum ſm naturã inordinatũ dicunt ea que ſm naturam vt contingit fieri dicebant. Nã qđ inordinatũ nõ ad finẽ determinatũ relatũq; vt ꝯtingit fit.

Cⁱ Videt autem hoc ipſuȝ bene Anaxagoras accepiſſe, ex imobilibus eniȝ incohoat mũdũ facere. Tẽtant autem ⁊ alij cõgregantes aliqualiter iteȝ mouere ⁊ ſegregare. Ex diſtãtibꝰ autẽ ⁊ motis nõ rationabile facere generationem. Propter qđ ⁊ Empedocles ꝑtermittit eam que ſub amicitia. Neqȝ eniȝ vtiqȝ poterat cõſtituere celum ex ſegregatis quidẽ cõſtruens, cõgregationeȝ autẽ faciẽs ꝓpter amicitiaȝ. Ex diſgregatis eniȝ eſt cõſtitutus mũdus elemẽtis. Itaqȝ neceſſarium fieri ex vno ⁊ congregato. Qđ quidem igitur eſt naturalis quidam motus vniuſcuiuſqȝ corporum quo non vi mouentur, neqȝ preter naturam manifeſtum ex his.

Cⁱ Cuȝ accuſaſſet eos qui ex inordinate primo motis elementis mũdum faciunt. Et quia eo qđ ſm naturaȝ quod preter naturaȝ ꝑſupponebant, ⁊ q ⁊ inordinatum motuȝ tanq̃ inordinatum ꝑter naturã exiſtẽtem tanq̃ ꝓmuȝ ⁊ infinituȝ ⁊ infinito ꝑ ſm naturã dicebant. Anaxagorã acceptat ſm hoc ipſuȝ, q non ex motis ⁊ ſegregatis, ſȝ ex Cõ.24m.

Com.23m.

quieſcentibus ⁊ vnitis mundum facit. Dicit aũt ꝙ erant omnes res ſimul, intellectus autem ipſas diſcernẽs ordinauit. Et qdem igitur Alexãder ⁊ in hoc dicere, ſi ex quieſcentibus mũdum facit diſgregatione, ⁊ eſt motus ⁊ diſgregatio corporibus ſm naturã, quies erat ipſis ꝑter naturam mãſione exiſtẽte corpoꝝ ſm naturã. Si autẽ preter nãm manſio ipſis ⁊ in infinito tẽpore, erit vtiqꝫ aliquid ꝑter naturã ipſis ſm naturã. Adhuc autẽ ſi illa quies preter naturã erat, alia quedaꝫ erat ꝑexiſtens cõſiſtentia ſm naturaꝫ, qa ei quod ꝑter naturã eſt, neceſſe ꝑexiſtere quod ſm nãm, ſi autẽ hoc erat mũdus ante fieret, hec quidem Alexã. Ariſtoteles autẽ in hoc ipſo quidem accepit Anaxagorã, ꝙ ex imotis ⁊ vnitis mundum facit, ⁊ cauſaꝫ in ſequẽtibus ipſe adducit. Si eniꝫ ex diſcretis elemẽtis cõſiſtit nunc mũdus ſi factus fuit neceſſe erat ex cõtraria fieri conſtitutione. Quare neceſſariũ ex congregato aliquo, ⁊ ꝓpter hoc ex vno ente generari. Teſtatur autem ⁊ alios phiſiologos, alios qdeꝫ ex vno facientes, ſicut qui circa Thalem, ⁊ Aximenẽ, ⁊ Heraclitũ, alios autem ex cõgregatis ſicut Empedocles. Cõgregans eniꝫ prius ab amicitia elemẽta, poſterius a lite diſgregata hũc mũdũ fieri dicit. Ex diſtãtibus autẽ/ait/⁊ motis nõ cõſentaneũ eſt facere generationeꝫ mũdi. Si eniꝫ diſgregata ⁊ mota ſunt que in mũdo ⁊ ex cõtrarijs generatio eſt ex cõgregatis eſſe opꝫ ⁊ quieſcẽtibus mũduꝫ, ꝓpter qꝺ/ait/etiã Empedocles. Dereliquit eã que ſub amicitia diſpõneꝫ elemẽtoꝝ, hoc eſt nõ hanc pro cauſa poſuit factionis mundi, ſed eã que ſub lite diſgregationeꝫ. Non eniꝫ vtiqꝫ poſſet/ait/cõſtituere mũdum ex ſeparatis qdem ipſum cõſtituens, vt nunc ſe habere videtur. Congregationẽ auteꝫ faciens ꝓpter amicitiaꝫ, nõ eniꝫ ex congregatis, ſed ex diſgregatis elemẽtis mũdus conſiſtit. Si igitur ex cõtrarijs generatio eſt neceſſariũ ex vno ⁊ cõgregato generari. Merito igitur mũdum faciens Empedocles nõ fuit viſus hoc, vt ſm eam que ab ipſo trãſmutationẽ oſtendit factã mũdialem diſgregationem. Bene igitur intellexerũt illud derelinquere, expoſitores. Naꝫ ad cõſtitutionem mũdi dereliquit eaꝫ que ſub amicitia erat. Scḋm illam eniꝫ nõ hic mũdus ſenſibilis, ſed intellectualis factus fuit ſphericus circularis ſola circulatione terrarũ, ⁊ in hoc vnitate. Quidaꝫ autem illud/dereliquit, exponunt ꝑ diſgregatam cauſam litis, ⁊ ꝓprioꝫ dereliquit. Proponẽs igitur Ariſto. oſtendere ꝙ neceſſariũ exiſtere ſimplicibus corporibus ſm naturaꝫ aliquẽ motum, ⁊ ſumens ex euidẽtia ꝙ mouentur, oſtẽdit, ꝙ ſi qdem ſm naturaꝫ hꝫ qͥſitum, ſi auteꝫ vi ⁊ ꝑter naturã, ⁊ ſic neceſſe eſt ꝑexiſtere ante motuꝫ qui preter nãm eum qui ſm nãm. Iſti autẽ erãt circa Democritũ in infinito vacuo infinita atoma dicentes ad infinitum tẽpus moueri ante factionẽ mũdi. Et Timeus ex preexiſtente fluctuoſo motu mũdum generari. Cõpleta igitur contradictione qꝺ a principio ꝓpoſitum fuit cõcludit. Et ſit aliqͥs motus nãlis vniuſcuiuſqꝫ corporuꝫ manifeſtum eſſe dicens ex predictis.

Quod auteꝫ habere quedaꝫ neceſſariuꝫ inclinationeꝫ grauitatis ⁊ leuitatis, ex his palã. Moueri eniꝫ quideꝫ inquimus neceſſariuꝫ eſſe. Si autẽ non habebit natura inclinatiõeꝫ qꝺ mouetur impoſſibile moueri, aut ad mediuꝫ, aut a medio. Sit eniꝫ qꝺ quideꝫ in quo a/nõ graue, qꝺ autẽ in quo b/grauitateꝫ hñs: feratur autẽ nõ graue per eã que g/d. qꝺ autẽ b/in equali tẽpore per eaꝫ que g/e. per maius eniꝫ feretur grauitatẽ habens. Si itaqꝫ diuidatur corpus habẽs grauitatẽ, vt que g/e/ad eam que g/d. impoſſibile enim ſic habere ad aliquã earuꝫ que in ipſo partiũ. ſi totũ fertur per totã g/e/parteꝫ neceſſe in eodẽ tẽpore per eam que g/d/ferri. Itaqꝫ per equale fertur non graue ⁊ grauitatẽ hñs, qꝺ qdeꝫ impoſſibile. Eadem autem ratio ⁊ in leuitate.

Oſtenſo qꝺ neceſſe eſt ſimplicibus corporibus ſm naturam exiſtere aliquẽ motum, ꝯſequenter oſtẽdit ꝙ his que ſm naturã mouẽtur non oĩbus, ſed quibuſdã ipſoruꝫ his que ſuper rectaꝫ mouẽtur omnibus neceſſariũ eſt inclinationem ineſſe grauitatis aut leuitatis, Naꝫ qꝺ circulariter mouetur exẽptumqꝫ liberuꝫ eſt ab his, ⁊ qꝺ ſm has inclinationes eſt ipſis ſm nãm motus. Naꝫ habere grauitatem ⁊ leuitatem ſub luna oĩa corpora prius cõfeſſus accipiens, ⁊ ex hoc arguẽs eos qui ex planis cõſtituebãt corpora, neqꝫ grauitatẽ habẽtibꝰ, neqꝫ leuitatẽ. nunc oſtẽdit prius ſuppoſitũ, qꝺ neceſſe omnia grauitateꝫ ⁊ leuitatem habere, que ſuꝑ rectã mouentur ſimplicia corpora ſm naturã. Non eniꝫ hoc ꝓponitur oſtendere ꝙ ſint corpora grauia ⁊ leuia, nõ eniꝫ vtiqꝫ in oſtẽſione ſupponebantur grauia ⁊ leuia, ſed qa non eſt aliqd qꝺ non graue, aut leue ſit coꝝ que ſuper rectaꝫ mouentur, que qdẽ dixit qͥdaꝫ ꝓpter celeſtia. Et enim ꝓponat hoc oſtẽdere. ſ. nullũ eſſe in his nõ habens inclinationem inſinuat qdem mox dicens. Si eniꝫ nõ habebit natura inclinationẽ qdeꝫ quod mouetur, ⁊ poſt pauca. Adhuc autẽ ſi erit aliqꝺ corpꝰ motum, neqꝫ leuitatẽ, neqꝫ grauitatẽ hñs, oſtẽſio autẽ procedit ſuper ꝑoſtenſuꝫ. ſ. qꝺ exiſtat ſm nãm motus corporibus ad ſurſum ⁊ deorſum, ⁊ etiã ſuꝑ hoc. ſ. grauitateꝫ habẽs. ſ. cuꝫ nequeat nõ graue in equali tẽpore ſupra maius ſpatiuꝫ ad deorſum ſm nãm moueri. Euidens autem/ꝙ eſt ſi forte moueatur, ⁊ ſuper tertiuꝫ. ſ. ꝙ in his que vi mouẽtur ab eadẽ virtute in eodẽ tẽpore per maius ſpatium mouebitur nõ habẽs grauitatẽ, per minus autẽ habens. His ꝑacceptis oſtendit ꝙ ſi nõ habet qꝺ mouetur iclinationem, aut grauitatis, aut leuitatis impoſſibile ipſum moueri a medio, aut ad mediuꝫ. Et ꝑmo ꝙ impoſſibile ſine grauitate aliqd ens deorſum moueri quo nata ſunt moueri grauitatẽ habentia. Oſtẽſio autẽ eſt per deductioneꝫ ad impoſſibile ſic. Sit grauitatẽ qdem habens corpus b. nõ graue auteꝫ a. ⁊ ſit delatuꝫ a/qdem qꝺ ſine grauitate per ſpatium aliqꝺ g/d. b/autẽ grauitateꝫ habẽs in eodem tẽpore moueatur per ſpatiũ aliqꝺ: ſcꝫ g/e. maius. vꝫ. qͣꝫ g/d. Nam b/grauitatẽ habens nõ habẽte grauitateꝫ: ſcꝫ a/in equali tẽpore deorſum motũ per maius ſpatiũ mouetur. Si itaqꝫ vt ſe hꝫ ſpatiuꝫ g/d/ad maius ipſo ſcꝫ g/e/ſic ſe habeat pars aliquis ipſius b/grauitatẽ habentis ad totũ b/auferamus ſcꝫ ꝫ. poſſibile eniꝫ in eadeꝫ ꝓportione cũ ſecta non ſectã ſecare, erit vt g/e/ſpatiuꝫ per qꝺ motum fuit grauitatẽ habens b/ad ſpatiũ g/d/per qꝺ motuꝫ fuit a/ſine grauitate, ſic grauitas b/ad ꝫ. ⁊ ꝑmutatiꝫ ergo vt b/totum ad g/e. ſic ꝫ/ad ſpatium g/d/⁊ ꝫ. Ergo in eodeꝫ tẽpore mouebitur per ſpatiuꝫ g/d. ſed per ſpatiũ g/d/in equali tẽpore mouebatur a/ꝙ ſine grauitate. In eodẽ ergo tempore per ſpatiũ g/d/mouebũtur, a qdem ſine grauitate ⁊ ꝫ/grauitatẽ habens qꝺ eſt incõueniens. Nam grauitatẽ habẽs non habẽte in equali tẽpore ad deorſuꝫ plus mouebitur, ſi ſupponatur ⁊ nõ habens grauitateꝫ/moueri. Eadẽ autem ratione oſtẽdetur, neqꝫ ſurſuꝫ potens aliqd moueri ſi non habeat leuitatem. Per maius eniꝫ ſpatiuꝫ mouebitur leuitatẽ hñs qͣꝫ non habens ad ſurſuꝫ. Si itaqꝫ vt ſe habet ſpatiuꝫ per

quod mouetur nō habēs leuitatem ſic leue ipſum fecerimus ad aliques ipſius partiū erit vt maius ſpatiū ad minus ſic leue ad ꝓprias partem, ⁊ permutatim vt mai⁹ ſpatium ad totū leue, ſic minus ſpatiū ad leuis partem. In tempore ergo ęquali per ęquale ſpatium ad ſurſum mouebitur leuitatē hñs ⁊ nō hñs, qđ eſt impoſſibile.

¶ Adhuc autem ſi erit aliqđ corpus motum, neqꝫ leuitatē, neqꝫ grauitatem habēs neceſſe hoc vi moueri. qđ autē vi mouetur, infinitū facit motū. Quoniā enim virtus q̄dā mouens, minus autē ⁊ leuius ab eadem virtute plus mouebitur. Motū ſit ꝙ in quo a/non graue per eā quę g/e. quot autē in quo b/grauitatē habens in e/quali tēpore per eam quę g/d. Diuiſo autē grauitatē habēte corpore vt quę g/e/ad eam quę g/d. accidet ablatā a/ grauitatē habēte corpore per g/e/ferri in ęq̄li tempore, quo totū ferebatur per eam quę g/d. velocitas enim habebit quę minoris ad eā quę maioris vt maius corpus ad minus, per ęquale igitur non graue feretur corpus, ⁊ grauitatē habēs in eodē tēpore, hoc autē impoſſibile. Itaqꝫ quoniā omni appoſito ꝑ maius ſpatiū mouebitur nō graue per infinitū vtiqꝫ mouebitur. Manifeſtū igitur ꝙ neceſſe corpus omne determinatū grauitatem habere, aut leuitatē (al's. qđ neceſſe corpus omne grauitatem habere, aut leuitatem) quod determinatum.

Cō.26ᵐ. ¶ Oſtēſo ꝙ impoſſibile corpus nō habēs grauitatē/vel leuitatē ſm naturā, aut ſurſum, aut deorſū moueri, nūc oſtendit ꝙ neqꝫ ꝑter nām ⁊ vi poſſibile ſit, ſequitur enī in infinitū moueri a mouēte virtute. Si igitur hoc ipoſſibile eſt, ⁊ vi moueri, piectum, aut pulſum, aut tractū ab aliquo nō habēs grauitatē, vel leuitatē impoſle eſt. Oſtēdit autē ipſaꝫ ꝑaccipiens iterū, qꝛ qđ minus ⁊ leuius ab eadem virtute plus mouebit̄, qđ eſt manifeſtū. Sit igitur in quo a/ſine grauitate, in quo autē b/grauitatē habens in ęquali tēpore per ſpatiū g/d/mouebitur ab eadem virtute vi mouēte id q̄dem in quo a/per ſpatiū g/e. Id autē in quo b/grauitatē habēs in ęquali tēpore per ſpatium g/d/minus exiſtēs q̄ g/e. Diuiſo itaqꝫ b/corpore grauitatem habēte ſic vt ſit vt quę g/e. ad g/d. ſic b/ad aliquā partē ipſius ſcꝫ z. ablatū ab ipſo b/corpore grauitatē habēte per g/e/maiorē ferri in tēpore in quo totum b/per g/d/ ferebatur. Nā velocitas habebit q̄ minoris ad eam quę maioris vt maius corpus ad minus. At ꝟo z/a/qđ ſine grauitate eſt in eodē tēpore ab eadē virtute mouebitur, quod q̄dem impoſle eſt. Quoniā aūt omni ꝓpoſito ſpatio finito per maius mouebit̄ id qđ eſt ſine grauitate q̄ntū ſumeret grauitatē habens per tātū pręppoſitū maximū ſpatium moueret̄, cū facilius a/violēter mouēte moueatur ſine grauitate exiſtens. At ꝟo ꝑ īfinitū aliqđ ſpatiū nō eſt poſſibile moueri. Omnis enī motus vñ quo ⁊ qđ non poſſet fieri, neqꝫ ſit vt dixit prius. Nō ergo mouebitur corpus qđ neqꝫ grauitatē hꝫ neqꝫ leuitatē. Manifeſtum igit̄ ꝙ neceſſe omne corpus determinatū grauitatē habere, aut leuitatē. Determiatū autē dicit, vt/ait/ Alexan. aut diuiſū ⁊ ſegregatū, vt hoc quidē leuitatē habeat, hoc autē grauitatē. Aut determinatū qđ diuiſum ⁊ non circulare. Melius autē/ait/illud determinatū intelligere pro actu ens ⁊ in loco, ſed nō potētia corpus, quod nondū, neqꝫ corpus eſt, neqꝫ in loco. Et erit vtiqꝫ hoc appoſitum ꝑpter mathematicū. Illud enim non hꝫ grauitatem, aut leuitatē, ⁊ ſic neqꝫ determinatū eſt ⁊ actu ens. Sꝫ hoc neſcio quō dictum eſt, nā mathematicū vt mathematicū ⁊ determinatū eſt ⁊ actu. Illud autē mihi videt̄ habere rōnem illud, determinatū, ꝙ recti motus dicitur tāq̄ contra diuiſum leuitate ⁊ grauitate a circulari ſit qđ eſt ſupra hanc determinationē. Et adhuc ꝓbabilius mihi videt̄ dici illud, determinatum, qđ ſm ipm circūſcriptum ⁊ in loco ens. Hoc enim ⁊ ſm locum pōt moueri, nam qđ continuū ad aliud, ſicut partes quę in toto, neqꝫ ſunt in loco per ſe, neqꝫ ſm locū mouent̄ ſm Ariſt. doctrinam. Quoniā igitur abſtracte ab elementis partes ⁊ terrę, ⁊ ignis, ⁊ itermedioꝝ. Hę ſunt quę ſuper rectā mouētur, ⁊ neqꝫ totalitates, neqꝫ ꝯiuncte totalitati ptes exiſtentes coꝝ quę ſub luna elemētoꝝ. Neqꝫ enim cęleſtiū diſcretum eſt aliquid a totalitate ſuperflus, ⁊ in his q̄ ſub luna totalitates nō determinatas, ſed ꝯiunctas adinuicē partes habēt. Eo igit̄ ꝙ dixit, corpus omne ſuper rectaꝫ motū, determinatum dixit. Comphendens aūt ꝙ omne corpus ſub luna mouet̄, aut ſm naturā, aut vi ⁊ oſtenſo, qꝛ qđ neqꝫ leuitatem, neqꝫ grauitatem habet, neqꝫ ſm naturā mouet̄, neqꝫ vi, ꝯcluſum hꝫ, ꝑpter h̄ neqꝫ grauitatē, neqꝫ leuitatem hñs non eſſe corpus ſublunare.

¶ Quoniā autem natura quidē eſt quod in ipſo exiſtēs motus principiū. Virtus autem in alio ſm quod aliud, motus autē hic quidē ſm naturā, hic autē violētus omnis. Eū q̄dem qui ſm naturā/puta lapidi qui deorſū velociorē faciet qđ ſm virtutem. Eum aūt qui pręter naturā totaliter ipſa. Ad ambo autem tāq̄ organo vtitur aere, natus eſt enim hic ⁊ leuis eſſe ⁊ grauis. Eā q̄dē igit̄ quę ſurſum faciet lationem ſm qđ leuis, cum feratur ⁊ ſumat principiū a virtute. Eam aūt quę deorſum iterū ſm qđ grauis, velut enī impſſa tradit vtriqꝫ, ꝑpter qđ ⁊ non eſſe aſſequēte eo qđ mouit fertur vi motum. Si enī non tale aliqđ corpus exiſteret non vtiqꝫ eēt qui vi motus. Eū autē qui ſm naturā vniuſcuiuſqꝫ motū ſuperimpellit eodē modo. Or quidem igitur omne, aut leue, aut graue: ⁊ quo mō qui pręter naturam motus habēt in his manifeſtum.

¶ Oſtenſo ꝙ neqꝫ grauitatē habēs corpus, neqꝫ leuitatem, neqꝫ ſm naturā, neqꝫ vi moueri eſt poſſibile. Cōſequēter oſtēdit quę ſit natura quę mouet ea quę ſm naturam dicūtur moueri, ⁊ quę virtus quę cieat ea quę pręter nām, ⁊ quod hęc q̄dē in eo qđ mouetur, hęc autē in alio eſt. Nam natura q̄dem eſt qđ in ipſo exiſtēs motus principiū. Hoc autē iam oſtēſum eſt in 2° de naturali auditu. Virtus autē in alio exiſtens ꝑncipium motus eſt. Qđ enim ab alio mouet̄, in illo ꝑncipiū motus habꝫ. Hoc autē inquātum aliud appoſuit, quoniā quędā nō ſm naturam mota, in ipſis q̄dē habēt motus ꝑncipiū quo mouent̄, non tamē vt ſm ſe in ipſis exiſtēte. Nō enī inquātum eger eſt a ſeipſo vtiqꝫ ſanabit̄, neqꝫ ſm hoc vtiqꝫ ha Cō.27ᵐ.

bebit motus pncipium, ꝗuis ſit in ipſo egro medicatiua ſm quã ſonatur, ſed vt in alio, ꝛ nõ vt in igne leuitas. propter qð omnis gdem ignis cũ leuitate, non omnis autez eger cũ medicatiua ſm quã ſonatur. Illud autẽ mot⁹, hic quidẽ ſm nãm, hic autẽ vi omnis, dictum eſt pro B. Oĩs aut ſm naturã ob inexiſtẽte cauſa ſit que erat natura, aut vi ab ea que in alio virtute, ab ipſa autẽ, ꝛ que ſm naturam mouenť vno impellẽte citius mouẽtur ꝗ ſit motus factus ſm virtutem ſolũ. Naz lapidi eaz que ad deorſuz lationem compellẽs virtus citius mouebit ꝗ ſit latio facta ſm virtutẽ ſolã velut ꝗ latio lapidis ad ſurſuz. Hãc enim ad ſurſum lapidis pter nãm exiſtẽtem virtus ſola facit, eam autẽ que ad deorſum ſimul impellens virtus ipſa ꝛ natura faciũt. Cõſequẽter autẽ dicit quõ virt⁹ mouet ſm ſe operans ꝛ cũ natura, ꝛ quod ad ambos motus tãꝗ organo vtitur aere. ſ. ad eũ qui ſurſum quẽ ſola vim inferẽs in grauibus operať, ꝛ ad eũ qui deorſum ſimul ĩpellens nãm. Aer aũt ad ambo idoneus, ga ꝛ leuis ꝛ grauis eſt, dixit ꝛ prius ꝙ intermedia terre ꝛ ignis elemẽta vtroqꝫ vergũt, neutruz eñi ipſoꝝ, neqꝫ ſimplr̃ graue eſt, non enim oĩbus ſubſiſtit, neqꝫ ſimplr̃ leue, non eniz omnibus ſupernotat. Omne autẽ qð non ſimplr̃ aliquid eſt mixtione aliqualiter cõtrarij tale eſt, aer autez facile mobilis eſt ſubtiliuz partiũ exiſtẽs, ꝑpter qð ad ſurſum quidem, ꝛ ſm ipſius lationẽ operatur, ꝛ etiã ad pncipiũ motus a virtute aſſumẽs. Motuz autẽ deorſuz aer operatur tãꝗ habens aliqd graue ꝛ tãꝗ pncipiuz motus iterum a virtute accipiens. Naz virtus mouẽs tãꝗ cooperãs ꝛ alligata motiuaz virtutẽ exhibet vnicuiqꝫ aere. ſ. pulſo ſurſum ꝛ deorſum, aut vtriqꝫ. ſ. aeri ꝛ lapidi, ꝛ qð imprimať aliqua a mouẽte virtus coopeata. Argumẽtum ſufficiẽs ꝑducit hoc ꝛ nõ cõſequente eo qð mouit, fertur qð preter nãm motuz fuit. Q ð quidez enim ſm nãm mouetur habet mouentẽ nãm, qð autem pter nãm. vꝫ. a vi mouente mouendi virtutẽ accipit cooperãte aere. Si eñi nõ eſſet tale aliqð corpus cooperãs nõ vtiqꝫ violẽtus motus talis eẽt. Si enim nõ haberet aliqd leue aer nõ vtiqꝫ graue ſurſuz ferret, etſi nõ graue aliquid haberet nõ vtiqꝫ ignẽ ad deorſum moueret. Et enim autẽ qui ſm nãm vniuſcuiuſqꝫ motũ aer vna obſecũdat/hoc eſt vna impellit, trãſumens virtutẽ a mouẽte. Sinepariçin. ſ. obſecũdare autem a poſterius flantibus ꝛ nauẽ pellentibus vẽtis tranſumptum eſt, quos ꝑpter hoc vrios caudales vocãt tãꝗ vrion. i. caudale nauis flantes. Forte autẽ ꝛ a metaphora leonũ diciť quos aiunt ſuipſoꝝ cauda ꝑ flagello verberantes ſeipſos ad curſuz excitare. Deinde cõcludẽs ſermonem/ait/ꝙ omne ſub luna corpus, qð ꝛ recti mot⁹ eſt, de hoc eñi tunc ſermo eſt, aut leue, aut graue eſt, ꝛ quõ ꝗ preter naturã motus ſe habẽt in his in quibus etiã ſunt, ga ſunt poſteriores his qui ſm nãm ꝛ paucioris temporis, ꝛ ꝙ ab extrinſeca virtute mouenť aere cooperãte ad motuz. Q ð igiť hec ſic ſe habeãt manifeſtuz ex oſtenſis. vꝫ. Alexãder putat nihilominus defectiue habere ſm literam illud in his. Deficere eniz illud pdictuz eſt, aut tãꝗ vtiqꝫ ſi diceret, in his dictũ eſt, vt non adhuc intelligamus in his. ſ. grauitatez, aut leuitatẽ habẽtibus, ſed in his ſermonibus, hoc autẽ paſſum fuit illud manifeſtũ cũ ſequentibus coordinans, ꝛ ſic ſcribẽs. Manifeſtũ autem ꝙ neqꝫ oĩum generatio. Ego ꝟo illud, manifeſtũ, quidẽ inuenio tãꝗ finem prioris ſermonis, ſine coniũctione aũt ſcriptũ, ꝛ qð deinceps ſic habẽs. Q ð autẽ neqꝫ oĩum eſt generatio, neqꝫ ſimplr̃ nullius, palaz ex pdictis. Alexander autẽ videtur in gbuſdam exẽplaribus inueniſſe quõ palam ex dictis, ꝛ illud, manifeſtuz, coactus fuit cum ſequẽtibus ordinare. Melius aũt (vt eſtimo) hoc viniũ ſcriptoris dicere, ꝛ illud, ꝗ tãꝗ defectiuam interpretationem ſuſcipere. Naz neqꝫ ſic coordinare veriſimile erat adiuncem illud, manifeſtũ, ꝛ palam ſoluẽdo. Manifeſtum aũt ꝙ neqꝫ oĩum eſt generatio, neqꝫ ſimplr̃ nullius vt palaz ex dictis. Sed B quidem qualitercũqꝫ ſe habeat nihil vtiqꝫ erit ad rerum veritatẽ. Ad ſequẽtia aũt ꝓcedẽdũ eſt.

¶ Qð autẽ neqꝫ oĩum eſt generatio neqꝫ ſimpliciter nullius palam ex pdictis. Impoſſibile eniz ſimul omnis corporis eſſe generationez ſi non ꝛ vacuũ eſſe aliqð poſſibile ſeparatuz. In quo eniz erit loco qð generatur quãdo generať, in iſto prius vacuuz neceſſarium eſſe, corpore nullo ente. Aliud gdez enim ex alio corpus fieri poſſibile, puta ex aere ignez, totaliter autẽ ex nulla alia pexiſtente magnitudine impoſſe. Maxime gdem eñi ex potentia ente corpore actu fiet vtiqꝫ corpus. Sꝫ ſi potentia ens corpus nulluz eſt aliud corpus actu prius vacuum erit ſeparatum.

¶ Rationes aduerſus dicẽtes corpora ex ſupficieb⁹ ſuppoſitioneſqꝫ eaz demõſtraſſet, ꝛ totus ſyllogiſmuz recurrit iam ad eaz que a pncipio de generatione diuiſionẽ in qua dicebat, ꝙ hi gdem totaliter auferebant gñationem vt qui circa Parmenidẽ ꝛ Meliſſuz. Hi autẽ econtrario ipſis, oĩum dicebant generationem, vt circa Heſiodum theologi dicebãt. Dicit igitur ꝙ ex dictis eſt palã ꝙ neqꝫ oĩum eſt generatio. Siqdez oſtẽſum eſt ꝙ circulariter mobile corpus ingenituz ꝛ incorruptibile eſt, neqꝫ nullius ſi vere redarguit intelligẽtes hĩc ſermones Parmenidis ꝛ Meliſſi tãꝗ dicẽtium omne ens ingenitũ, oſtendit autẽ ꝛ nunc qð non oĩum eſt generatio, ex eo ꝙ corporis ſimplr̃ nõ eſt. Ex aqua gdem enim aer fit ꝛ aliud ex alio qualitatibus recedẽtibus, corpus autẽ ipꝫ quod qualitatibus ſubijciť non fit. Si eniz generať ex nõ corpore generatur. hoc gdem enim corpus ceu aer ex nõ aere generať. Ex corpore ꝟo ge non inquãtum corpus generať, ſꝫ inquãtũ aer. Corpus autẽ ſi vt corpus gñatur neceſſe ex non corpore gñari ipm. Si autẽ hoc, neceſſe eſt vacuũ eẽ ſeparatũ. Duplex eniz vacuũ qui dicebãt ipm ſupponebant, hoc gdem corporibus pmixtum ſm poros qui in ipſis ſunt, quos nos dicimus aere plenos: hoc aũt ſeparatum a corporibus locũ corpoꝝ factũ, ſi igiť ſit corp⁹ nõ prius exiſtẽs corpus regione opus eſt aliq̃ vacua corpore in qua locabitur. Deinde (vt eſtimo) inſtãtiam ſoluit dicẽtem. Cur igiť materia nõ ſicut alis omnis potentia eſt, ſic etiã corpus ꝛ ex eo qð potẽtia generať actu, quod eſt, ſicut ꝛ in alijs ſe hꝫ. Dicit igiť ꝙ maxime eniz ex potẽtia quodã ente corpore actu fiet vtiqꝫ corpus, ſed ſi qð potẽtia ens corpus nullum eſt aliud corpus actu prius, vt ex hoc corpore nõ tale fiat, ſed ex incorporeo fiat corp⁹, vacuum erit ſeparatũ. Dicit autẽ Alex. ga qð placet ſibi de materia nũc Ariſtoteles exponit. Nõ enim videť ſibi materia eẽ actu incorporea, ſed etiã hanc ſpẽm intellectu ſeparari, actu gdem neutruz ipſoꝝ ſeorſum eſſe. Sed quãdo dicitur ex materia fieri aliqd, ex actu gdem ente aliquo diciť, ſm qð autẽ potẽus/hoc eſt quod fit. Scðm hoc ex illo diciť hoc generari vt ex materia, totalr̃ enim ait/gñari aliqd ex nulla alia pexiſtente magnitudie actu, hoc eſt corpore, impoſſe eſt. Si eniz hoc, erit vacuum q̃re ſm ipſum nõ quale corpus, qð ſm ſubiectũ vocat, ĩgenitum eſt. Si eñi generetur ex nõ corpore generari neceſſe Cõ.xx°.

eſt, hoc autē impoſſibile ſit ſi nō vacuū ſit ſeparatū. Forte autē neq; alterius alicuius cōium generū eſt generatio, neq; enī coloris, neq; figurę. Si enim generet̄ color ex nō colore generabitur vtiq;, ⁊ ſi figura ex infigurato, ne⁊ q; autē ſine colore oīno, neq; ſine figura poſſibile eſt eē corpus figuratū. Eadem autē rōne, neq; alterū qualitatū cōtrarietates veluti caliditatis/ ⁊ frigiditatis/dulcedinis, q;/ ⁊ amaritudinis/generabūtur vtiq; ſi neceſſe oē corp⁹ ab vno aliquo cōtrariorū, aut intermedioꝶ obtineri, ſed vbiq; aliquid eſt ex aliquo apto nato genitū. Quid igit̄ ſunt tales ſpēs ingenite ſub luna, ⁊ qūo generabilia ⁊ corruptibilia oīa dicimus quę ſub luna, ſicut ſunt cōes ſpecies, quę hic ſic, ⁊ gn̄antur ⁊ corrūpuntur, ſunt autē non ſm ſe, ſed in indiuiduis. Nō enim eſt color ſm ſe hic, aut figura qō nō hoc aliquid ſit ſilr̄, neq; corpus. Sicut igit̄ ſunt in particularibus cōia ſic ⁊ generant̄ ⁊ corrūpūtur ſm ipſa. Sūt autē vt in particularibus ſemꝑ tranſeuntia, ſicut ⁊ tempus hic ⁊ motus. Neq; enī tēpus eſt qō non ſit aliquod tēpus, neq; motus, ſed in cōtinuo fluxu particularium cōuates illucēſcūt, ⁊ ipſoꝶ ſtare quod videt̄ ꝑpter ſemꝑ exiſtētis intellectualis ſpēi apparitionē eſt, ac ſi eſt, ſigiem ſuā in fluuium ſemꝑ fluentē inſpiciat. Vna enī quę in aqua faciei apparitio eadē videt̄ non eadē exiſt, ſed reputatione habēs quod vna ſit ꝑpter ſtātes faciem. Sed qō quidē cōtinue in particularibus ſemꝑ fluentib⁹ ſubſiſtens variatū manet, ⁊ Peripateticis videnī omnia cōia in particularibus poſita. Forte autē ꝑpter hāc cām magis oportet dicere nō generari ſimplr̄ corpus ⁊ non eo vt non cogamur ſupponere vacuū. Si enī rarefactio ⁊ inſpiſſatio eſt, neq; vacuum neceſſe eſt eē, neq; fluctuat vniuerſum vt Zuthos dicebat. Neq; videt̄ fictitium neceſſe ſupponi. ſ. rarefacto aliquo aliud inſpiſſari ſm eandem menſuram. Quid prohibet cū ſit corpus, aliud corrumpi, aut inſpiſſari adhuc.

Poſitio Joannis de Jādunо in metaphyſicis.

Reliquū autem dicere quoꝶ eſt generatio corporum, ⁊ ꝑpter quid eſt. Quoniā igit̄ in omnibus cognitio per prima principia. Prima autē inexiſtentiū elemēta. Conſiderādus quę corporū elementa ſunt. Deinde poſt h̄ quot ⁊ qualia q̄dam, hoc autē erit manifeſtū ſupponentibus quę eſt elementi natura. Sit itaq; elemētum corpoꝶ in quod alia corpora diuidūtur intus exiſtēs potentia, aut actu. hoc enī vtro modo. Adhuc dubitabile, ipſū autem eſt, indiuiſibile in altera ſpecie, tale enī aliqd elemētū oēs ⁊ in oibus volunt dicere.

Cō. 29ᵘ. Oſtenſo q; neq; qui omnia generari dicunt, neq; q nihil verū dicūt, ꝯſequens eſt q̄rere quoꝶ eſt gn̄atio. Propoſuit enī a ꝑncipio poſt ſermonē de circulariter mobili corpore de reliq̄s ſimplicibus corporibus dicere in quibus iā generatio ē ⁊ corruptio, ꝑpter qō ⁊ de generatione ⁊ corruptione dixit, opꝫ cōſiderare ⁊ primo ſi eſt totaliter generatio, etſi oium aut quoꝶ. Redargutis igitur ⁊ his qui gn̄ationem penitus auferebāt, ⁊ his qui oium dicebant eſſe. ad hęc quoꝶ eſt generatio, ⁊ ꝑpter qd eſt, cōuerſus eſt. Quoꝶ quidem dicens, qa habentiū qualitates paſſiuas, ⁊ ſuper rectā motoꝶ eſt generatio, ꝑpter qd autē, pro quibus generādis. Quoniā igit̄ in omnibus habentibus ꝑncipia noſcere ⁊ ſcire accidit eo q; cognoſcimus ꝑncipia. Sunt aūt eoꝶ quę generātur ꝑncipia elemēta: omne enī qō generatur ex aliquo generat̄, ⁊ ſunt prima inexiſtētiū generabilibus elemēta. Ex primis autem cognitio, merito de generatione ſermo ab elemētis principium faciet. Cōſiderandū igitur/ait/qualia talium corpoꝶ ſunt elemēta. Quoniā autem alij alia ſupponebant, illoꝶ opinionibus narratis ꝑmo tunc qō placet ſibi in libris de gn̄atione dicet, in q̄bus ⁊ cām quare ſit generatio in quatuor corporibus manifeſtabit. Prima aūt inexiſtētium in gn̄abilibus dicit elemēta, qa ⁊ accidētia inſunt ipſis, ſed nō prima. Cōſiderandū igit̄/ait/qualia eoꝶ quę in generatione corpoꝶ ſunt elemēta. Quoniam eoꝶ quę in generatione corpoꝶ, hęc qdem elemēta ſunt, hęc autē ex elemētis. Quādo igit̄ determinatū fuerit q̄lia ſunt elemēta, quia ex cōtrarijs paſſiuis qualitatib⁹ cōſtant q̄rere opꝫ ꝑpter quid hęc eoꝶ in generatiōe corporum ſunt elemēta. Et poſt hoc qualia ⁊ quot corpora ſūt talia vt ſint elementa, qa quatuor. ſ. ignis, aer, aqua, terra. Hęc autē/ait/ſunt manifeſta ſupponētib⁹ nobis quę ſit elementi natura. Naꝫ ad rōnem elemēti cōparantes corpora inuenimus qualia, ⁊ quę ſint talia. Et iā diffinit elemētum dicēs eſſe elemētum corpoꝶ in quod alia corpora diuidūtur elemēta. Non enī corpoꝶ vt corporis, ſed vt cōpoſiti corporis q̄rimus elemētū. Bene igit̄ dixit in qō alia corpora diuidūtur inexiſtēs po⁹ aut actu. Hoc aūt ait/vtro mō. Adhuc dubiū, q̄m dicētib⁹ qdē cōgregatione aut ſegregatiōe gn̄ōnē fieri, ſicut Empedocles ⁊ Anaxagoras, cōſequit̄ actu elemēta inexiſtere, dicētibus autē alteratione/potētia. Ipſum autē elemētum/ait/etſi diuiſibile ſit vt corpus, ſed vt elemētū in altera ſpē, indiuiſibile eſt, ⁊ differt etiā ſic ab elemētato quia illud qdem in altera ſpē. ſ. in elemēta diuidit̄ etſi diuidat̄ etiā in ſimilaria. Caro enī diuiditur qdem ⁊ in carnea, diuiditur aūt ⁊ in quatuor elemēta ſpē ab inuicē differētia. Ignis autē non adhuc diuidit̄ in altera ſpecie. Hoc autē inexiſtēs diſtinguit elemētum a ſpēbus. Nā diuiditur ſimplex corp⁹ in quintū ⁊ in quatuor, ſed non in exiſtētia, ſicut enī gen⁹ in ſpecies diuidit̄ nō vt elemētatū in elemēta. Tale enī aliquid aiunt omnes ⁊ in oibus elemētatis volunt eē. Naꝫ ſermonis elementum eſt in quod diuiditur ſermo ipſum indiuiſibile exiſtens in altera ſpecie.

Si itaq; qō dictū eſt elementū, neceſſe eē quędam talium corporū. In carne qdē enim ⁊ ligno ⁊ vnoquoq; taliū eſt potentia ignis ⁊ terra. Manifeſta autē hęc ex illis ſegregata. In igne autē caro/aut lignū nō ineſt, neq; ſm potentiā, neq; ſm actū, ſegregaret̄ enim vtiq;. Similr̄ autē, neq; ſi vnū aliqō eēt tale, neq; in illo. Neq; enī ſi erit caro, aut os, aut alioꝶ quodcūq; nondum dicendum ineſſe potentia, ſed conſiderandum quis modus generationis.

Quoniā generatio eſt, neceſſe eſt eē elemēta ex quib⁹ qō ſit generat̄. Si igit̄ tale eſt elemētū neceſſe eſt eſſe aliqua corpora talia, ſꝫ elementa ſunt talia qualia dictū eſt, ſunt ergo aliqua corpora talia. Et ꝯnnectū qdem palam eo q; eſt generatio. Si enī eſt gn̄atio neceſſe eſt eſſe talia corpora ex q̄bus generat̄ qō ſit, ⁊ ad quę diſſoluitur, aſſumptionē autē ex cōi exiſtimatione perſuaſit q; tale elemētum. Illationē autē iā q; ſunt talia aliqua corpora ex inductione teſtat̄, qa in carne, ⁊ ligno, ⁊ vnoquoq; talium ineſt potētia ignis ⁊ terra. Qō enim eſt conſtat eo qō ſegregantur ipſa ex ipſis, potētia autem inſunt. Ponētibus enī quatuor corpora coalterata ab inuicē elementa accidit dicere ipſa potētia. Noīe autem ſegregationis cōius Cō. 30ᵘ.

fuit viſus, videt enī ſegregatio de exiſtētibus actu dici. Et autē ſegregetᷣ ignis ex carne. Theophraſtus qdem ab oculis hoīs flāmas ſegregari narrat. Megetius autē Alexādrinus medicus mihi narrauit a viro iſchiadico ignē exiuiſſe ab iſchio. ſ. vertebro cruris et cōbuſſiſſe oculos in quo et ceſſauit paſſio. Inſinuant autē et carbonū diſpoſitiones ab igne facte et adurentes febres. A lignis autez ignē excitāt alterum lignū tāq̄ terebrū in altero circūuoluentes. Et autē terra inſit his ſignificat qui poſt aduſtionem derelinquitur cinis, perſpicua quoq; eſt ſegregata humiditas et euaporās aer. Si igitᷣ in carne qdez et ligno ineſt ignis et terra et reliqua. In igne aūt et terra caro nō eſt, aut lignū, neq; potentia, neq; actu, ſegregarentᷣ enī vtiq;, palam ꝙ ignis et terra, et reliqua elemēta ſunt vt inexiſtētia carni et ligno, hęc autē illoꝝ nō ſunt elemēta. Q̄ſi autem nōdum oſtēſum eſt eē quatuor elemēta. Erāt autem aliqui qui vnū dicebāt. Thales qdem et Hippon aquaz. Anaximenes autē et Diogenes aerem. Ipaſſus autem et Heraclitus ignē et intermedium Anaximādrus merito appoſuit. Et etſi nō quatuor ſint pͥma corpora, ſed vnum nō exiſterent in illo, neq; ſm actū, neq; ſm potētiaz, quę ex ipſo generātur, ſed prius eſt cōſiderādum modum generationis, ſi enī ſegregatione dicit aliqs generationem fieri inexiſtere neceſſe eſt. Si autē ſm trāſmutationē, nō adhuc. Q̄uoniā aūt videntᷣ et ex cōpoſitis diſſolutis generari elemēta, et ex elemētis cōpoſita. Naz qui vnuz elemētum ſupponūt ex hoc alia generāt, nō ꝑpter hoc ſiſr inexiſtere dicēdum elemētum in cōpoſito et cōpoſituz in elemēto, neq; idez eſſe inexiſtere alicui et genituz eē ex illo. Nam ſimplicia qdem quę generantᷣ ex compoſitis inexiſtebāt ipſis, cōpoſita autez fiunt qdem ex ſimplicibꝰ, non tamē iā et inſunt ipſis. Nō enim ſufficiēs genituz eſſe ex aliquo vt inexiſtere ipſi, quare et ſit caro et os et cōpoſitorū vnūquodq; ex ſimplicibus, nō ꝑpter hoc dicēdū inexiſtere hoc ſimplicibus, vt qui ſm ſegregationē gnōnē aſſignantes oium, ſed ꝯſiderandū qs modus gnātionis.

¶ Anaxagoras autez cōtrarię Empedocli dicit de elementis. Hic qdem enim ignē et terram et coelementata his elemēta inquit eſſe corpoꝝ, et componi omnia ex his. Anaxagoras autē contrariuz, omiomera eniz elementa. Dico autē puta carnē, et os et vnumquodq; talium. Aerem autē et ignez mixturam hoꝝ, et aliorum ſeminuz oium. Eſſe enim vtrūq; ipſoruz ex inuiſibilibus omiomeris oibꝰ congregatis, ꝑpter qđ et facta eſſe omnia ex his. Ignem enim et etherem appellat idem.

Com.31m. ¶ Tāq̄ elemētoruz memoratus aeris et ignis, et coelemētaliuz his, quę qdez et Empedocles dicebat elemēta. Cōſequēter memoratur opinionis Anaxagorę, tāq̄ cōtrarię opinioni Empedoclis, nō ſm īellectū elemēti. Oēs eniz elemētum dicebāt, in qđ inexiſtēs diuidūtur corpora, ipm autē eſt indiuiſibile in altera ſpecie, ſed diſcordia fuit ſm talem rōnem. Hi qdez alios eē, alij autez alios corporibus inexiſtere dicebāt. Empedocles qdem ipſis quatuor illa dicēs elemēta. Anaxagoras autez ſilibus partibus. Thales autē aquę, alij autē alicui. Eodē enim argumēto vtens vnuſquiſq; quę ſm ipm dicebat elemēta, eo ꝙ ipſa qdem ex alijs ſegregentᷣ, alia autē ex his nō adhuc. Propter hoc enī et Empedocles quatuor dixit elementa eē, et Anaxagoras ſimilaria velut carnē et os, et talia ſpermata vocabat, ex quibus, et quę ab Empedocle elemēta mixta eſſe dicebat, aerē et ignez, et alia omnia, et eſſe collectiones ſimilariū oia, nō videri autē ex ipſis eē. Quia inuiſibilia et inſenſibilia ꝑpter paruitatem ſunt ſimilaria. Anaxagoras autem ſepe noīe etheris pro igne viſus fuit. Cū dixiſſet autē vtriuſq; opinionez de elemētis et ſimul diſſidiuz ipſoꝝ tradidiſſet. Quia Empedocles qdē ſimilaria omnia a quatuor cōponi aſſerit, et hęc eſſe aliuz elemēta. Anaxagoras aūt, et hęc et alia oia ex ſimilaribus cōſtituit, et ex his tāq̄ ſimilaribus etiā ipſis exiſtētibus eaz qdem quę de elemēto opinionē a cōi exiſtimatione accepit confeſſaz, quę autē ſunt talia corpora nōdum ab illis accepit. Diſcordat enī de hoc, ſed ipſe ꝯſequēter oſtenſo quę ſunt ſimplicia corpoꝝ habebit oſtēſuz q̄ ſint eſinta.

¶ Quoniā autez eſt omnis naturalis corporis motus ꝓprius. Motuū autem hi qdem ſimplices, hi autē mixti, et mixti qdem mixtorum, ſimplices autē ſimpliciū ſunt. Manifeſtū ꝙ erunt q̄dam corpora ſimplicia, ſunt enī et motus ſimplices. Itaq; palaz et ꝙ ſunt elemēta, et ꝑpter quid ſunt. Vtruz autem finita, aut infinita, etſi finita quot ſm numerū conſequēs, vtiq; erit cōſiderare. Primū quidez igitur ꝙ non ſunt infinita, quemadmodū putant quidam conſiderandum.

¶ Ad oſtendendū ꝙ ſunt ſimplicia corpora, et hęc quatuor vtitur iā oſtēſis ab ipſo. Et nālia ſunt corpora quę pͥncipium motus in ipſis habēt ſm ſe, qđ in libro de naturali auditu oſtēſum eſt. Et ꝙ motuū hi quidē ſunt ſimplices, hi autē mixti, et ꝙ ſimplex qdem ſimplicis corporis, mixtus autē mixti, et ſimplicis corporis ſimplex motus. Naz cōpoſitoꝝ motus ſimplices ſm pdominiū ſimplicium quę in ipſis ſūt. Hęc autē in pͥmo huius tractationis hꝫ oſtenſa. His autē poſitis, quoniā ſunt motꝰ ſimplices qui ſm ſimplices lineas fiunt. ſ. ſm rectā et circularē, manifeſtū ꝙ ſunt et corpora q̄dam ſimplicia. Siqdem ſimplices motus ſimpliciū corpoꝝ ſunt ſm nāz. Simplicia autē corpoꝝ elemēta ſunt, quia et in ipſa diuidantᷣ cōpoſita, ipſa autez indiuiſibilia ſunt in altera ſpecie. Hoc autē ꝑpter qđ ſunt pꝫ quidē ꝑpter ſimplicia dictū eſſe, ꝑpter hoc enī ſunt elemēta qꝛ ſunt quę ſimplici motu ſm nām mouētur corpora. Patet autē et ad generationez referri, qꝛ eniz oſtēſa eſt generatio exiſtēs, ꝑpter hoc ſunt quędā elemēta, vnde nō exiſtētibus elemētis gnātionē impoſſibile eſt eē. Oſtēſo autē ꝙ ſunt ſimplicia q̄dam corpora quę et elemēta ſunt, poſt hoc q̄rit vtrū finita hęc aut infinita, etſi finita quot. Et pōſſibile qdez erat a motibꝰ, et hoc accipere ꝙ finita et quot. Hic autē pͥmo qdez ad dicentes infinita aſtruit ꝙ finita. Deinde ad eos qui vnuz elemētū ponūt obuiat. Naz digniora fide ſic erūt oſtendenda, non moleſtāte aliqua opinione tāq̄ ꝓbabili.

Cō.32m.

¶ Et primū eos qui oia omiomera elementa faciūt, quēadmodū et Anaxagoras. Nullus enī ſic ſignificantiū recte ſumit elemētū. Videmus enim multa etiam mixtoꝝ corpoꝝ in omiomera diuiſa. Dico autē puta carnem et os, et lignū, et lapidē. Itaq; ſiqdem compoſitum nō eſt elementū, nō omne erit, qđ omiomerum elemētū, ſed quod indiuiſibile in altera ſpecie, ſicut dictum eſt prius.

¶ Dicentiuz infinita elementa, Leucippus qdem et Democritus Com.33m.

mocritus atomos infinitos ſupponebant. Anaxagoras autem & Archelaus ſimilaritates, & ad hanc primo obuiat opinionem. Et dixit quidem iam aduerſus ipſum in primo de naturali auditu. dicit autem & nunc, & oſtendit ꝙ non recte ſupponebant omnia ſimilaria elementa ponentes. Multa enim compoſitorum corporum quę non vtiq; erunt elementa ſunt ſimilaria. Nā omiomera ſunt quę in partes ſimiles toti diuiduntur. Talia autē caro, & os, & lignum, & lapis. Quę quidē ꝙ non ſunt ſimplicia. patet, ſegregantur eniʒ ab ipſis, ſicut dixit ſimplicia corpora ignis, & terra, & intermedia, & generationem ex pluribus habent. Ex alimento enim generantur vario exiſtente, & lignuʒ autē terrę aliquid habet & aeris, & aquę, & lapis. Nam ſine aqua continuam fieri terram eſt impoſſibile. Et ipſe autem Anaxagoras dicit non eſſe elementa hęc quatuor, quęuis ſimilaria ſit. Si igitur nullum compoſitum elementum eſt, ſimplex enim elementum, aliqđ autem compoſitum corpus eſt ſimilare, vt ignis, & terra, & intermedia. Concluditur in tertia figura ꝙ nō omne ſimilare erit elementum, ſed quod non eſt compoſitum, neq; diuiditur in altera ſpecie. Non omne autem ſimilare eſt tale, ſiquidem caro, & os, & talia omiomera, cū ſint diuiduntur in altera ſpecie ex q̄bus ēt conſtant. Aut oſtēſo ꝙ dicentes ſimilaria eſſe elementa non ſane dicebant appoſuit vniuerſaliter quo oportet iudicare elementuʒ, quia non ſimilaritate, neq; aliquo alio tali, ſed per indiuiſibile eſſe in altera ſpecie.

¶ Adhuc autem ſic ſumentes elementuʒ non neceſſe facere infinita, omnia enim eadeʒ cauſabuntur, etiaʒ finitis exiſtentibus ſi quis ſumat. Idem enim faciet etſi duo, aut tria ſoluʒ ſunt talia, quemadmodum conatur & Empedocles. Quoniam enim & vt ipſi accidit non omnia facere ex omiomeris, faciem enim nō ex faciebus faciunt, neq; aliud ſm̄ naturaʒ figuratorum nihil, manifeſtum q̄ multo melius finita facere principia, & hęc q̄ pauciſſima omnibus eiſdem futuris oſtendi, quēadmodū dignificant & qui in diſciplinis. Semper enim finita ſumunt principia, aut ſpecie, aut quanto.

Cō.34m. ¶ A ſimilaritate cū prius arguiſſet & oſtēdiſſet ꝙ nō oīa omiomera ſunt elemēta. Neq; eni ſunt ſimplicia omnia, nunc ad infinitatem obuiat, & cōceſſa ſm̄ ſuppoſitiōem ſimilaritate dicit. Ꝙ etſi omiomera q̄s accipit elementa non vtiq; neceſſe ꝓpter hoc infinita facere ipſa. Naʒ & finitis ſuppoſitis eadē poſſibile eſt aſſignari. Et ſi aliqs ſupponat pauca multitudie duo vel tria, vel q̄tuor, ſicut Empedocles. Nā iſte quatuor elementa ſupponens & vnum quodq; ipſorum ſimilare dicens ex his oēm generationem effici dicit ꝓterq̄ ꝙ Empedocles quidem ſimplicia hęc ſuppoſuit. Anaxagoras autē hęc cōpoſita ex ſimilaribus, ſicut & alia oīa ſenſibilia compoſita ex omiomeris facit, ſm̄ ꝑdominiuʒ vnius cuiuʒ quę in ipſis deſignata ſunt. Deinde tertiū in ambob⁹ argumentuʒ adducit a ſimilaritate, & ab infinitate. Q̄m eni/ait/etſi infinita multitudine ſupponanť elemēta, accidit nō oīa compoſita ex omiomeris facere. Carnē q̄deʒ eni ſenſibilē & aurū & talia ex omiomeris facere ipſos q̄ūo admitterenť, ꝑdominante in multitudine in mixtiōe inſenſibiliū ꝓpter paruitatem & carnicularū & auri, faciē autē & alias organicas vocatas partes nō adhuc poſſibile ex multis īſenſibilibus magnitudine facieb⁹ cōponi. Et Alex. q̄dem/ait/non eſſe ex omiomeris, q̄ oculus & naſus non ſunt ſimilia. Forte autem diligētius dixit Ariſto. faciem eniʒ nō ex facieb⁹ q̄ omiomera etſi inuicē ſiles habeāt ptes, non ꝓpter h̄ dicunť omiomera, ſed q̄ toti ſimiles habēt partes. Valde autem diligenter appoſuit hoc. Neq; aliud ſm̄ naturam figuratorum nihil. Q̄m non ſola quę ex diſſimilib⁹ inuicem componūtur non habēt partes ſimiles toti, vt dictū eſt in facie, ſed ēt in q̄bus partes ſiles inuiceʒ ſunt & toti qđ ſit ſm̄ figurā nālem ſpecificatā, vt os cranei vel brachij, vel cruris, aut neruus, aut vena, aut arteria, neq; hęc ex ſimilibus toti partibus ſunt. Quāuis eniʒ oſſis os pars ſit, aut nerui neruus, ſed non eſt figurata pars toti, totum aūt cū figura erat corporis huius qđ eē dicit̃. Si autē neceſſe eſt ſm̄ ipſos & nō ex omiomeris q̄dam fieri, & nihil infinitas facit vt omnia ex omiomeris ſint nihil ꝓhibet finita omiomera facere. Siquidem ſunt elemēta, nā finitis exiſtentibus, hęc q̄dem ex ſimilibus erant, hęc aūt ex diſſimilibus, ſicut & infinitis ſuppoſitis. Si eniʒ eadē ſaluare poſſibile ſupponentes finita ꝑncipia & infinita, melius/ait/finita accipere ſicut etiam in diſciplinis vt poſſibile eſt pauciſſima accipiuntur. Si enim ignoratis principijs, & ea quę principijs conſtant ignorantur principia finita ſupponāt, & hęc q̄ pauciſſima neceſſe eſt, quia quod quidem infinitum incognitum eſt, qđ autē finitū cognoſcibile, & tāto magis quanto facilius comprehenſibile eſt & vnitati appropinquat. Propter qđ & qui diſciplinales & ſciētificā notitiā ſuppoſitoꝝ habere volūt, finita principia accipiūt, aut ſpē, aut q̄nto. Spē q̄dē quādo pūctuʒ & lineā & planū diffiniūt. Nō eni vnū numero hoꝝ vnumquodq;, ſed ſpē, & rōne. Quāto aūt mathematica pn⁹ determinata eē inq̄t Potamon cū vnitatē ꝑncipiū numeri accipiat. Aſpaſius aūt q̄nto determinatas eē q̄nque petitiones/ait. Hę eni nō ſm̄ ſpēm, ſed ſm̄ numeruʒ q̄nque ſunt. Patet aūt/ait/Alexan. ꝑncipia dicere q̄nto finita & ipſa hęc, quoꝝ vnūquodq; ſm̄ ſpeciem determinatū accipiebant. Quoꝝ igitur diffinitiones vt elementoruʒ aſſignant determinata ſunt hęc ſm̄ numerum. Aut ſpē quidem/ait/determinata elementa ſm̄ ipſos ſunt, quia punctum & linea, hęc quidem recta, aut peripherialis, & quęcūq; prima accipientes diffiniunt, quę ēt diffinitiōes vocant, nō enim infinitę ſpēs ipſoꝝ, ſed eſt ipſorum numerus. Quanto aūt, q̄ nullo infinito vtunť, neq; recta, neq; plano cum aliquid oſtēdūt, q̄uis enim ſupponant, tamen ſemꝑ finitū auferentes vtunť. Forte aūt ſpē q̄dē finita, q̄ nullū infinitū ſupponūt, ſʒ trigona, & tetragona, & circulos, & pūcta, & linea, & plana. Quāto aūt q̄ nūerata ſunt accepta pn⁹. ſ. diffōnes tot quot, & dignitates, & petitiones q̄b⁹ cōtenti ſunt ad demōſtrationes ſequētiuʒ.

¶ Adhuc ſi corpus à corpore alteruʒ dicitur ſm̄ proprias differentias, corporum autē differentię finitę. Differūt eni ſenſibilibus, hęc autē finita ſunt. Oportʒ aūt hoc oſtēdi, manifeſtuʒ q̄ vel ꝙ & elēta neceſſe finita eſſe.

¶ Et hoc argumētū oſtēdit ꝙ elēta ſpē finita ſunt. Deductio aūt rōnis hypothetice q̄deʒ ſic ꝓducit̃. Si oīa corpa abinuicē finitis ſm̄ ſpēʒ differentijs differūt. Quę aūt finitis ſʒ ſpēʒ differentijs differūt ſūt finita, ſʒ ſpēʒ neceſſe ē corpa eē finita ſpē. Si igit̃ & elēta corpora ſūt ſimplicia adhuc magis neceſſe hęc q̄ quę ab ipſis fiunt finita eſſe ſpecie. Et ꝙ corpora quidem ſuis differentijs differunt manifeſtuʒ eſt. Nā oīa differētia ſuis differētijs differunt. Ꝙ autem Cō.35m.

differentię q̄bus differūt corpora ſint finitę ſpē palā ex eo q̄ ipſe ſunt ſenſibiles. Et q̄ q̄dē ſenſibilib⁹ differētijs differāt corpora oſtēdit in 8° de nāli auditu. Hoc aūt q̄ ſenſibiles ſint finite ſpē oſtēdit in eo q̄ de ſenſibus & ſenſibilibus ſit. Oē ſenſibile hʒ ɔ̄rietatē, hñs cōtrarietatem, habet extrema ſm ſpēm, habens extrema ſm ſpecieʒ eſt finitum ſm ſpeciem. ſenſibiliuʒ ergo ſpecies finitę ſunt. Et cathegoricę autē ſic eſt ɔ̄cludere de elemētis argumētum, elemēta ſunt corpora, corpora abinuicem ſuis differētijs ſenſibilibus exiſtentibus differūt, ſenſibilib⁹ differētijs d̄ña finitis ſpē differētijs differūt q̄ finitis ſpē differētijs differunt finita ſm ſpēm ſunt. Hęc q̄dē igitur in his ad ſermonē Anaxagorę adduxit. In p̄mo aūt de naturali auditu, & ad id q̄d dicebat omnia in oīb⁹ mixta eē obuiationeʒ fecit. Dicebat enī vnūq̄dq̄ ſenſibilium corporꝫ habere in ſeipſo infinita omiomera, p̄p̄ h̄ enī videri omnia ex omnibus genita, oſtendit igitur conſequens huic q̄ vnumquodq̄ ſenſibilium corporuꝫ infinite magnitudinis fieri. Nam ex infinitis multitudine magnitudinibus ſm actum compoſitam magnitudinem neceſſe infinitaʒ fieri magnitudine. Si igitur hoc impoſſibile nō vtiq̄ erunt infinita elementa. Et palam q̄ hoc argumētum ſm numerum infinitatem interimit euꝫ qua ſm ſpecieʒ infinitas non ſimul interempta eſt. Dicit autē Anaxagoras inchoans librū. Simul erāt res omnes infinitę & multitudine & paruitate. Nā paruū infinitū erat & oluꝫ entiū nullū vnū manifeſtū erat ob paruitatē q̄d i oī opꝫ putare ineſſe oēs res. Forte aūt illud infinitū tāq̄ nobis incōp̄hēſibile & incognoſcibile dicit, hoc enī inſinuat per hoc, quare ſegregatorꝫ non ſcire multitudineʒ, neq̄ rōne, neq̄ opere. Q̄ m̄ q̄ ſpecie finita putauerit inſinuat dicens omnia cognoſcere intellectū, & illud ſi infinita re uera eēnt, penitus incognoſcibilia erāt. Naʒ cognitio determinat & finit cognoſcibile. Dicit autē q̄ cōmixta & ſegregata omnia nouit intellectus, & qualia debebāt fore & qualia erāt. Videtur aūt Anaxagoras duplicem inſinuare diſpoſitioneʒ, hanc q̄dem intellectualē & vnitā in qua ſimul omnes res erāt, et vnūq̄dq̄ꝫ omnia erat aliā p̄pter intellectualem vnionē. Hanc autē ſenſibileʒ & diſgregatam ab illa vnitiōe a cōditore intellectu quem etiaʒ ipſum ab intellectuali p̄cedenteʒ diſpoſuiſſe oīa/ ait. Cū eniꝫ intellectualē inſinuet quādā diſpōnē ante hāc ſenſibilē ſm eām & ſpermaticę hanc p̄accipienteʒ, illa verba plane (vt eſtimo) affirmant. His autē ſic habentibus oportet putare ineſſe multa & oīmoda in omnibus cōmixtis, & ſpermata omniuꝫ rerum, & ideas omnimodas habentia, & delectationes, & colores, & homines ſimul cōpactos eſſe, & alia animalia quęcūq̄ animam habent, & hominibus eē ciuitates cohabitatas, & opera cōſtructa ſicut apud nos, & ſolem & lunā & alia ſicut apud nos, & hęc. vꝫ. ſpermaticę ibi ſm ideas vt dixit p̄ęaccepta.

Anaxagoras poſuit mūdū intellectualē in quo oīa erāt/ ſicut Plato archetipū/ vn triplicē poſuit mundum Anaxagoras ſenſibilē/ intellectualē/ & diuinū/ & vnū i alio. & q̄ q̄libet mundus ſpecialē oē totū/ & perfectū: vt etiam Ari. p° li° dixit/ pinde cū vn⁹ mūdus i alio eēt dixit q̄libz ſcd oē i ſz ex oī eēs ſz alios dicē mus de his.

¶ At vero neq̄ vt alteri q̄dā dicunt puta Leucippus & Democritus Abderites rōnabilia accidētia. Inquiūt eniꝫ eſſe primas magnitudines multitudine q̄dem infinitas, magnitudine autem indiuiſibiles, & neq̄ ex vno multa fieri, neq̄ ex multis vnum, ſed horuꝫ complicatione & circūplectione omnia generari. Modo autem quodaꝫ, & iſti omnia entia faciunt numeros & ex numeris, etenim ſi non plane oſtendunt, tamen hoc voluīt dicere.

Com.36. ¶ Ad dicentes infinita multitudine elementa p̄ponens obuiare, & cum contradixiſſet ad eas quę circa Anaxagoras infinitas omiomeras elementa dicunt tranſiuit ad eos qui circa Leucippum & Democritum elementa dicunt atomos propter paruitateʒ & ſoliditatem infinitos exiſtentes ſm numerum & figuras, hos autem ſolos dicebant continuos. Nam alia quidem videntur continuos tactu appropinquare inuicem propter quod & ſectioneʒ auferebant diſſolutionem tangentium dicentes eaꝫ quę videtur ſectioneꝫ. Et propter hoc neq̄ ex vno multa fieri dicebant. Non enim diuidi atomum, neqꝫ ex multis vnum ſm veritatem continuum, ſed complectione atomorum vnumquodq̄ vnum videri fieri dixerūt. Complicationem autem abderite vocabant permutationem: ſicut Democritus. Cum dixiſſet autem q̄ neqꝫ vt alterari quidam dicunt rationabilia quę accidunt, & exponens opinionem ipſorum intermedię vnam interpoſuit cauſam, quare non ſunt rationabilia quę accidunt. Modo enim quodam/ ait/ & hi omnia entia faciunt numeros & ex numeris. Si igitur hoc impoſſibile eſt non vtiq̄ erunt rationabilia quę accidunt ſermoni ipſorū. Modo autem quodam numeros dixit atomos, q̄ vnitatibus aſſimilantur atomi, & quia non diuiduntur, ſicut neq̄ vnitates. Et quia neq̄ ex atomis vacuo diſtinctis fit aliquid continuum, ſicut neqꝫ ex vnitatibus, nam illas vacuo determinari aiunt Pithagorici, illud autē, modo quodam, apponitur, quia aliqua diuerſitas eſt aſſequentium inconuenientium his qui ex atomis, & his qui ex numeris generant. Nam ex incorporeis partib⁹ corpora generare inconueniens exiſtens etiam dicentibus ex numeris fieri accidit. qui autem ex atomis generari aiunt effugiunt.

¶ Et adhuc quoniam differunt corpora figuris. Infinitę autem figurę infinita & ſimplicia corpora aiunt eſſe. Qualis autē vniuſcuiuſq̄ figura elementoruꝫ nihil determinauerūt, ſed ſolum igni ſphęram aſſignauerunt. Aerē autem & aquam, & alia magnitudine, & paruitate diuiſerunt vt entē ipſorum naturā, velut panſpermiam omnium elementorum.

¶ Nec Alexander intellexit tāq̄ contradictionem quādam ipſorum ad ſeipſos concludentem. ſ. dicentiū principia atomos. Quia dicunt quidem ſm figuram differre ab inuicem elementa, & non ſm ſuppoſitum. Si auteꝫ hoc palam eſt, quot & quę ex elementis fiunt ſm figuram differrent abinuicem. Conſequens igitur erat ipſis dicere quę figurę vniuſcuiuſq̄ elementorum, & quę eorum ſint quę generantur ex ipſis, hi autem ſolius ignis & atomorum generantium ipſum dicebant figurā ſphęricam eſſe, propter quod & rationabiliter ipſum penetrare & moueri, & mouere, & diuidere, & vrere ea quibuſcūq̄ appropinquauerit propter peripheriam & planities. Et adhuc propter paruitatem elementorum ex quibus eſt. Non amplius vero aliquam figuram aeris, aut aquę, aut terrę, aut horum elementorum dicunt. Solum enim horum differentiam quę ſm magnitudinem eorꝫ quę ex ipſis elementis aſſignant ex minoribus quidem eiſdem ſm figuram aerem dicentes, ex maioribus autem aquam, & ex adhuc maioribus terram, non adhuc differentibus ſm figuram, ſed ex omnimodis figuris & eiſdem vnoquoq̄ eorum genito. Huic autem/ ait/ Alexāder conſequens ipſe quidem non appoſuit, erit autem vtiq̄ hoc: ſcilicet ſi non ſm figuram differentiam eſſe elementorum ſm ſpeciem differentiaꝫ ponerent, ſed ſm

Cō. 37.

magnitudinem

magnitudinem, aerem ⁊ aquam, ⁊ terram ſm elementorum magnitudinem ſolũ differentis, non ſm ſpẽm abinuicẽ differre neceſſe eſt. Alexãder qdem igitur tãq̃ ꝑ redargutione, hoꝝ pmiſſoꝝ ⁊ icõuenieñs aſſequẽs adduxit. Forte autẽ ⁊ hoc adhuc tãq̃ opinionẽ ipſoꝝ explanantia appoſuit Ariſtoteles ſimul qdem cũm dicẽs. Quare ſm numerum infinitos atomos dicũt, quia eniʒ/ait/figuris differunt. Infinite aũt figurę, ꝓpter hoc infinita ſimplicia corpora dicebãt. Qualis autẽ ⁊ quę figura elementorum generatiuoꝝ vniuſcuiuſq̃ corporis nõ adhuc determinauerũt niſi ſolũ in igne. Aerem aũt ⁊ aquã ⁊ alia gñari ex elemẽtis dicebant, figuras quidẽ eaſdem habẽtibus, magnitudie autẽ ſolũ ⁊ paruitate differẽtib⁹. Principium aũt cõtradictionis ad opinionẽ hanc conſequẽter facit decens. Primũ qdem igitur ⁊ his peccatũ ⁊ proxime expoſitis partibus opinionis aſſequentia inconuenientia non pretermiſit Ariſto. vt putauit Alexãder, ſʒ quartam contradictionẽ illam adduxit cuius principiũ, ſimul aũt ⁊ cõtraria dicere ipſos ſibiipſis neceſſe eſt.

¶ Primum quidẽ igitur idẽ ⁊ his peccatum nõ finita ſumere pricipia habituris eadẽ oia dicere. Adhuc aũt ſi non infinite corpoꝝ vel figurę differentię, palam quia non erunt elementa infinita. Adhuc autẽ neceſſe oppugnare mathematicas ſcientias, indiuiſibilia corpora dicentes. ⁊ multa probabilium ⁊ apparentium ſm ſenſum interimere. De quibus dictum eſt primum in his quę de tempore ⁊ motu. Simul autẽ ⁊ contraria dicere ipſos ſibiipſis neceſſe. Impoſſibile eniʒ indiuiſibilibus elementis, magnitudine ⁊ paruitate differre aerem ⁊ terram ⁊ aquaʒ. Non eni poſſibile ex inuicem fieri, deficient eniʒ ſemꝑ maxima corpora ſegregata. Aiunt autẽ ſic fieri aquam, ⁊ aerẽ, ⁊ terram ex inuicem.

Cõ. 38m. ¶ Expoſita opinione dicẽtiũ atomos elemẽta, duab⁹ ad ipſos contradictionibus vtitur ſicut ⁊ aduerſus eos qui ſimilaritates dicebant vſus fuit. Prima quidem igiẽ dicente peccare ipſos ſi potentes ex finitis principijs talia aſſignare, infinita ſupponũt. Scḋo ſi non infinite corporum differentię ſm quas differunt abinuicẽ, neq̃ elementa vtiq̃ erunt infinita ſpecie. At ſcḋo primũ ergo 2m, ⁊ cõtictum quidem palam eſt. Siquidem ex elementis differentię compoſitis quę ſm ſpecieʒ infinit. Qꝫ autẽ nõ ſunt infinite corporum quę ſm ſpeciem differentię phyſicusʒ eſt. Si vere ſenſibiles quidem ſunt, vt oſtenſum eſt in 7o de naturali auditu, ſenſibiles autẽ differentię finite ſunt vt in libro de ſenſibus ⁊ ſenſibilibus oſtenditur. Alexãder ſcḋo hoc, ſi nõ infinite corpoꝝ differentię tãq̃ de elementis dictum intelligit, ꝓpter quod/ait/ſic dictum eſſe tãq̃ non ſufficiat ſm figuras differentia, differentiã elementoꝝ facere, ſed ſolũ differẽtię ſuppetunt quę ſm ſenſibilia poſſunt efficere hoc, aut quia neq̃ figurę infinite ſm quas erunt differre elementa vt oſtendet. Forte autẽ vt dictũ eſt magis intelligẽdum eſt ꝙ ſi non infinite cõpoſitorum ſm ſpeciem differẽtię ſũt, neq̃ elementa infinita ſm ſpeciem ſunt. Naʒ ratio hęc ſm ſpeciem infinitatem, ſed non eam quę ſm numerũ eſt tollit. Tertiũ aũt ipſe ꝓprium iaʒ adducit .ſ. oppugnare mathematicas ſcientias indiuiduas corpora dicẽtes. Nullum enim cõtinuuʒ ſm mathematicos indiuiſibile eſt, ſed in infinitũ eſt ois magnitudo diuiſibilis. Si igitur ⁊ cõtinuitatem interimũt hi ⁊ ſectionem corporum in infinitum, ⁊ ſectionem totaliter ⁊ ſenſum ⁊ conſenſum. Quomodo enim vtiq̃ conſentiet paſſionem quę in pede eſt corporibus nõ vnitis. Quomodo etiam ex indiuiſibilibus ⁊ impartibilib⁹ generabitur aliquid diuiſibile ⁊ partibile. Sed hoc quideʒ in his quę de naturali auditu redarguit quę de tempore dicit nunc ⁊ motu, ⁊ alia autẽ omnia probabilia exiſtẽtia, partim quidem tãq̃ certiſſime ſcientię, partim autẽ tãq̃ ſm ſenſum euidentia viſi ſunt adimere inconuenientes videbũtur craſſis ingenio viris, etiã interimetur ſm ipſos corpus, ſectus poſito eni ſolũ eſt corpoꝝ. Quartã autem inſtantiam iam adducit ad illum obuians ſermonem dicentem. Aerem autem ⁊ aquam ⁊ alia magnitudine ⁊ paruitate atomorum abinuicem ipſa differre, neceſſe eſt ipſos dicere contraria ſibiipſis, non enim cõcordant hęc adinuicem. Si enim ex aqua terram dicunt generari, his quę in aq̃ maxime ſegregatis. Quoniã poſſibile quandoq̃ ab aqua omnibus maximis ſegregatis ⁊ ab aere ſimiliter deficere maximorum ſegregationẽ. Deficiet ⁊ terrę ab aqua. et aquę ab aere generatio. Vt ſi ſit aliqua aqua a qua non poſſibile ſit terraʒ generari ⁊ aerem ex quo non adhuc aqua generabitur vtiq̃. Contraria igitur dicunt ipſi ſibiipſis, ⁊ ex inuicem dicentes hęc generari ⁊ differre magnitudine ⁊ paruitate elementoꝝ. Si autem minima quę ſegregantur deficient, non adhuc a terra aqua, neq̃ ab aqua aer generabitur. Equidẽ ⁊ omnem partem aquę in aerem tranſmutari videmus, ⁊ omnem partem aeris in aquam. Si autẽ ignis ex ſolis ſphęricis componitur, alia autem ex omnibus, neq̃ aliud aliquid ex igne generabitur, neq̃ ex alijs ſemꝑ ignis.

¶ Adhuc neq̃ ſm horum ſuſpitionem videbitur vtiq̃ infinita fieri elementa. ſiquidem corpora differunt figuris, figurę autem omnes componuntur ex pyramidibus, rectilineę quidem ex rectilineis. Sphęra autẽ ex octo partibus, neceſſe enim eſſe aliqua principia figurarum. Quare ſiue vnũ, ſiue duo, ſiue plura ⁊ ſimplicia corpora tãta erũt multitudie.

¶ Sicut ſm Anaxagorę opinionem non erat neceſſe dicere infinita elementa. Siqdem dicebant paſſionibus abinuicem differre ſimilaritates. Oſtenduntur autẽ paſſiones ſm ſenſus finite, quo pacto, neq̃ ſm hos neceſſe principia dicere ĩfinita. Si eni ꝓpter hoc dicebãt ĩfinitos eẽ atomos, quia figuris differunt, figurę autẽ ſunt infinite. Si oſtendatur aliqua rõ ꝙ primę corpoꝝ figurę determinate ⁊ finitę ſunt, palaʒ ꝙ principia corpoꝝ determinata erũt. Qꝫ igitur figurę compoſitę ex figuris ſimplicibus determinatis cõponunt, oſtẽdit eo ꝙ oẽs cõpoſitę corpoꝝ figurę cõponunt ex pyramidib⁹. Sicut eni in planis oẽ rectilineũ planũ in trigona diuidit, ⁊ ex trigonis cõſtituit, qa ſimpliciſſima ⁊ pncipaliſſima planarum figurarũ ẽ trigonũ, ſic oẽ ex rectilineis planis finitũ ſolidũ in pyramides reſoluit, ⁊ eſt ſimpliciſſimũ in ſolidis ⁊ principaliſſimũ pyramis, ⁊ ex hac cõponunt ⁊ in hãc diuidunt rectilineę ſolidę figurę. Sʒ hoc qdẽ palã eſt, ⁊ ꝙ neceſſe cõpoſitarũ figurarum pncipia eſſe. Qualr autẽ ſphęrã cõponi ex octo partib⁹/ait/diuinatione vere indiguerunt expoſitores. Bene aũt (vt eſtimo) notauit Alexã. ꝙ ois corpa ex pyramidib⁹ cõponi/ait. Rectilinea qdeʒ ex rectilineis, ſphęrã aũt ex octo pyramidib⁹ hñtib⁹ ſphęricas baſes. Si eni ſphęrã hęc ſecuerim⁹ ĩ duo orizõte circulo, ⁊ ꝑ id qđ ſʒ verticẽ ſphęrę duos circulos dſcripſerim⁹ maximos ad re Cõ. 39m.

tuos angulos ſecātes inuicē ꝛ orizōtē eqnoctiali ꝛ meridia no ꝓportionatos in octo eq̄les portiones diuidāt ſphē re,harū aūt vnaqueq; eſt pyramis ex trigonis,eqcrurijs gdē his que apō cētrū ſphere ſunt,baſem aūt hñtib⁹ tri gonū iſopleurū. Si igit̄ baſes he ſphericā ſupficiem acci piāt,ex octo talib⁹ pyramidib⁹ cōponit̄ ſphera. Et ꝓp̄ hoc cū dixiſſet A. eſt ꝙ rectilinea corpa ex rectilineis pyra midib⁹ cōpoſita ſphērā ex octo partibus pyramidalib⁹ cōponi /ait. Que quidē neq; rectilinea ſimpliciter,neq; peripheriales lineę dici poſſunt,neq; ꝓprie pyramides, ꝛ ꝓpter hoc inſinuauit eas que e pyramidalibus figuris ꝛ ſphere conſiſtentiam. Ex octo aūt partibus dixit,neq; rectilineis,neq; ſphericis opponendo. His autem adiecit neceſſe eſſe quędam principia figurarum quę ſunt in ipſis,hęc quidem ſimplicia,hęc autem compoſita. In ha bētibus autem ſic,ſimplicia ſunt principia compoſitoꝝ, vt ſit vnū principiū figurarū pyramis,ſiue duo,ſiue plu ra oſtendantur neceſſe tot eſſe multitudine primo corpo ra ꝛ non infinita. Hoc autem,ſiue duo,ſiue plura appo ſuit vt /ait/ Alexander/ q̄a non videtur ipſi pyramis ſim plicior figura eſſe q̄ ſphęra,neq; enim circulo trigonum. Demonſtrant autem hę ſm̄ ſpeciem finita corpora pri ma,ꝛ ſm̄ numerum neceſſe finita eſſe. Si enim ſit ſpērum numerus infinitus,erūt que ſub aliqua ſpeciebus extra in finitum,qđ eſt impoſſibile,nā īfinito nō eſt ꝑus aliqđ.

¶ Adhuc autē ſi vnicuiq; qdē elemētoꝝ eſt aliquis ꝓprius motus, ꝛ qui ſimplicis corpo ris ſimplex. Non ſunt autē ſimplices motus īfiniti,ꝓpter neq; ſimplices latiōes plures eē duabus,neq; loca infinita eē non vtiq; erūt, neq; ſic infinita elementa. Quoniam autē ne ceſſe finita eſſe elemēta reſtat ꝯſiderare vtrū plura erunt,aut non. Quidā enim vnū ſolū ſupponūt, ꝛ hoꝝ hi quidē aquā,hi autē aerē, hi autem ignem. Hi autem aquam quidem ſubtilius,aere autem ſpiſſius quod cōtineret aiunt omnes celos infinitum ens.

Cõ.40ª. ¶ Euerſis per multa argumēta ſermonib⁹ ſupponētib⁹ in finita multitudine ꝑncipia corpoꝝ,ſiue ſimilitates, vt Anaxagoras,ſiue atomos,vt q̄ circa Democritū,decin ceps ꝯ argumētans oſtēdit ꝙ nō eſt poſſibile īfinita eſſe ſimplicia corpora,a motib⁹ oſtēdit,vt in ꝑn°ꝑmi libri. Si aūt hoc neq; elēta,nā elemēta ſimplicia ſunt,cū ſint indi uiſibilia in altera ſpē. Deniq; cū ſimplicia corpa ſm̄ nām ſunt ſimplicib⁹ motib⁹ mota,quot ſūt ſimplices mot⁹ ſm̄ ſpēm neceſſe tot eē,ꝛ ſimplicia corpora. Si igit̄ nō īfiniti ſimplices mot⁹ q̄ ſub luna,neq; plures duob⁹. Sigdē la tiōes corpoꝝ ſimplices duę vident̄,hęc gdē ſurſū,hęc aūt deorſū,ꝛ loca ad q̄ mot⁹ ſimplices nō īfinita,ſ; duo qui ſurſū,ꝛ q̄ deorſū,nō vtiq; erūt īfinita ſpē elemēta, ſed duo ſolū qđ graue,ꝛ qđ leue. Oſtēſo aūt ꝙ nō eſt poſ ſibile īfinita ꝑncipia corpoꝝ:ꝛ ꝙ neceſſe eſt finita eē. ſi gdē ſimplices mot⁹ finiti ſunt,trāſit ad dicētes vnū elēn tū. Et cū eēnt plꝭ ali⁹ aliđ aliqđ ħ vnū ſuppoſuit. Tha les quidē Mileſius ꝛ Hippon aquā,quoniā ex aq̄ ſper mata animaliū videbant ꝛ alimēta aialiū ꝛ plantarum. Anaximādrus aūt Thalis cōciuis ꝛ ſocius indetermi natū qđdā aqua gdem ſubtilius,aere autem ſpiſſius,pro pterea ꝙ ſubiectū opꝫ eſſe bene aptum ad tranſitionem ad vtrāq; partē. Infinitum aūt ꝑmus ſuppoſuit vt habe ret vti,ꝛ ad generationes ſine defectu,ꝛ mundos etiā in finitos iſte aſſerunt,ꝛ vnūquēq; mundorum ex infinito tali elemento ſuppoſuit vt videtur. Anaximenes enim ſocius Anaximandri ꝛ conciuis quidē infinitū ꝛ ipſe ſuppoſuit principiū,non tamen adhuc indeterminatū. Aerem enim dicebat eē putans ſufficere talem aeris fa cilem alterationem ad trāſmutationē. Idem autē Dio genes Apolloniates ſuppoſuit. Hippaſus autē ꝛ Meta pontinus,ꝛ Heraclitus Epheſius dicebant ignem prin cipium ad actiuam facultatem ignis reſpicientes.

¶ Quicūq; gdē igitur vnū hoc faciūt aerē, aut aquā,aut aqua gdē ſubtilius, aere autem ſpiſſius,deinde ex hoc ſpiſſitudine, ꝛ raritate alia generāt,iſti latēt ipſi ſeipſos aliud aliqđ prius elemento faciētes. Eſt enim quę gdē ex elemētis generatio,cōpoſitio vt aiunt,quę autem ad elementa reſolutio. Itaq; neceſſe prius eſſe natura qđ magis ſubtiliū partiū. Quoniā igit̄ aiunt oium corpoꝝ qđ partiū ſubtiliſſimarū eſſe primū vtiq; erit nā ignis, differt autē nihil. Neceſſe enim vnum aliqđ alioꝝ eſſe primum ꝛ non medium.

¶ Ad primos obuiat qui ponebāt media elemēta aquā ꝛ aerē ꝛ intermediū hoꝝ,vt haberent raritate ꝛ ſpiſſitudi ne alia ex elemēto generare,raritate gdē ſubtiliora,ſpiſ ſitudine ſpiſſiora. Dicit igit̄ ad hos ꝙ latēt iſti ſeipſos di cētes corpus aliqđ ꝑus elemēto eē,hoc aūt icōueniēs eſt. Cõ.41ª. Nihil enī poſſe eſt eē prius elemēto,qđ aūt hoc patiant̄, palā eſt ſi vere inſpiſſatio gdē compoſitio eſt,rarefactio aūt diſſolutio. Dicūt aūt cōpoſitione gdē quę ex elētis eſt gn̄ari,diſſolōne aūt elementa ex cōpoſitis. Quęcūq; enī rarefactione fiunt ex eo qđ dicit̄ ab ipſis elētiū diſ ſolutione fiūt. Diſſolutio aūt ad elēta reſolutio eſt,qua re rarefacta ſubtilius ꝛ prius eſt qđ ex rarefactiōe fit,nō enī vtiq; ſubtiliora cōpoſitiōe fiūt,ſed reſolōne. Reſo lutio aūt elētū,ꝛ eſt rō talis,q̄a exrefit reſolutiue,ꝛ qđ re ſoluitur in elemētum reſoluitur,quare ſubtiliora corpo rum priora etiā ſm̄ ipſos erunt ꝛ elemēta magis. Sigdē qđ ſubtilius ex diſſolutione fit elementum. Si igit̄ ignē confitentur ſubtiliorem intermedijs ꝛ rarefactione gene rari ipſum ex intermedijs.ignis ergo magis erit elemen tum ſm̄ ipſos. Nihil autē /ait/ differt etſi non ignis ſit pri mum,neq; ſubtilius ſm̄ ipſos. Nam ꝛ ſic aſſequit̄ aliud aliquid dicere ipſos ſubtilius,ꝛ magis elementū ad qđ reſolutio ſit ſuppoſiti ab ipſis elementi medij exiſtentis ꝛ rarefactione ſm̄ ipſos reſoluti ad ſubtilius. Quęcunq; igitur rarefactione fiunt,hęc magis ſunt elementa.

¶ Adhuc autem ſpiſſitudine qdem ꝛ raritate alia generare nihil differt q̄ ſubtilitate ꝛ groſ ſitie. Subtile qdem eniꝫ rarum,groſſum au tem volūt eſſe ſpiſſū. Iterū autē ſubtilitate ꝛ groſſitie idem quod ꝛ magnitudine ꝛ par uitate. Subtile quidem enim quod paruarū partium. groſſum autem quod magnaꝝ par tium. Quod enim extēſū in multū ſubtile, tale autē quod ex paruis partibus conſtans. Itaq; ipſis accidit magnitudine ꝛ paruita te diuidere aliorum ſubſtantiam. Sic autē determinatis omnia accidet dicere ad aliqđ ꝛ nō erit ſimplr̄,hoc quidē ignis,hoc autem

aqua,hoc autem aer. Sed idem ad hoc quidem ignis,ad aliquid autem aliud aer quod accidit. & plura quidem elementa dicētibus, magnitudine autem & paruitate differre dicētibus. Quoniam enim quanto determinatum eſt vnūquodq; erit aliqua ratio adinuicē magnitudinū,quare habentia hanc rōnem adinuicem,neceſſe hoc quidem aerē eſſe,hoc aūt ignem,hoc autem aquā propter ineſſe in maioribus minorum rationes.

Cō.42a. ¶ Et hoc argumētum adducit his qui a medię raritate & ſpiſſitudine alia generant. Et oſtendit aſſequens ipſis inconueniēs eſſe,ſed omnia quę generantur ab eo qđ apud ipſos elementum eſt dicere illud eſſe ad aliquid & nō cē ſm ſe,hoc quidem ignem,hoc autem aquam,hoc autem aerem. Qr autem hoc accidat ipſe ratiocinatur ſic. Raritate & ſpiſſitudine alia generare nihil differt,aut ſubtilitate & groſſitie,ſi vere quidem rarum ſubtile eſt,qđ autē ſpiſſum groſſum,groſſitie autem & ſubtilitate differētias generatorum determinare idem eſt,ac ſi determinās magnitudine & paruitate. Et ꝑpter quid apponit,ſubtile quidem eſt qđ paruarū partiū eſt,groſſum aūt qđ magnarum partiū. Nam ſuperextēſum/ait/ad multū ſubtile eſt tāq; nō multā ſubam habens in eodē loco. Tale aūt qđ ex gīuis partib9 cōſiſtit. Hoc aūt dicētibus ipſis accidit magnitudine & paruitate determinare aliorum ſubam eorum.vz.quę ex elemēto gīanť. Si igiť magnum & paruū ad aliquid vt in pdicamētis determinatū eſt,ꝗuis in mathematica,ſm quātum ipſam cōſiderens ſub pdicamēto quantitatis reducat,accidet ſic determināťib9 oia quę gīanť dicere ad aliqđ,& non erit ſimpľr,hoc qdē ignis,hoc aūt aq̄,hoc autem aer,ſed idem ad hoc quidem ignis,ad aliud autem aer. Si eni aqua tāto maior ſit aere,quāto minor terra aq̄ eſt. Erit vt quidem ad terram aqua,vt autem ad aerē terra,& iterū ſi tāto ignē ſuperexcedit quāto minor ſit ab aq̄, ad aquā qdem aer erit,ad ignē autē aqua. Et iterum ſi aer tanto minor ſit aqua quātū ipſo ignis,erit vt ad illū ignis aer exñs vt ſubtilius ipſo corpus.ſ.ignem. Sit idem ſimul aqua & aer erit,non enim determinabant/ait/quia qđ ex tanto elemento aer,& ex tanto elemento aqua,ſed in maiori & minori eſſe tanto alicui. In hoc ponebant factā ipſis adinuicem differentiam eorum quę ex elementis. Deinde iam cōicat opinionem ipſorum his qui circa Democritum qui ſupponebant infinita principia & paruitate & magnitudine atomorum,differētiam generatorū ex ipſis effici dicentes,vt dictum eſt paulo ante. Terram enim & aquam,& aerem ſic dicebant differre adinuicem,& hoc qdem ex maioribus,hoc autem ex minoribus eiſdem cōponitur. Dicit autem ꝙ & his idem ſequitur.quoniā eni magnitudine & paruitate elementa dicunt differre abinuicem,magnitudines ipſorum in ratione aliqua erūt adinuicem. Si igitur ꝑpter eas quę adinuicē rōnē magnitudinum elemētorum & exceſſum tantū,hoc qdem terra eſt,hoc aūt aqua,hoc aūt aer quocūq; ſit corpus ad aliud corpus in exceſſu in quo terrę elementa ad elementa aquę,erit hoc quidē terra,hoc aūt aqua. Quare etſi aquę elemēta tāto excedūt elemēta aeris quātum excedunť ab elītis terrę, erūt aqua qdē terra,& aer aq̄ adinuicē,ſiľr & in alijs. Pōt autem/ait/non in Democriti opinionem hęc dicere,ſed ad dicentes quatuor quidem eſſe elementa,differre autē ipſa adinuicem magnitudine & paruitate. Et forte habet hoc aliquam rationem ſi qui circa Democritum quidem ignem non magnitudine ſolum,ſed & figura differre ab alijs dicunt. Ariſtoteles autem cōem rationem facit etiā de igne,hoc autem qa inſunt in maioribus minorum rationes obſcuritatem quādam habere/ait/Alex. Erit aūt vtiq; quod dicitur tale,ꝑpterea ꝙ maiora quibuſdā exiſtentia habent ad alia aliqua minorum rationes. Sic eni habentia ſm qđ quidem ad aliqua maiorum rationē habent erunt aliqua maiorum vt ad illa,ſm qđ autem iterum rationem minorum erunt iterum,vt ad illa minorum aliqua. Sicq; idem ad aliud quidem aqua erit,ad aliud autē terra. Patet autem/ait/& tale aliquid per hanc literam proponi,quoniam in maiori minus compꝛehenditur. Eſt eni maius tātum quantum minus & adhuc. Minus autē tantum huius,& tātum alicuius eſſe eſt in alio aliquo eē corpore,idem ſimul corpus ambas habebit vtiq; rationes, eam quę maioris,& eam quę minoris. Si autē ambas rationes & ambo vtiq; erit corpora. Quare qđ maius & ex maiorib9 corpus erit,& ſimul ex minoribus. Terra ergo ſiľ terra & aqua,& iterum aqua & aq̄,& aer,& aer,aer & ignis. Quare terra ſm eam quę in ipſa partium eſt habitudinē adinuicem omnia erit. Contingit eni eo ꝙ ex maiorib9 ſint,minorum rationes,& poſſibile eſt partes ex ipſa auferre in quacūq; quis voluerit ꝑportione. Aut hoc in maioribus/ait/inexiſtere minorum rōnes,nō de oibus dicū eſt maioribus,ſed de alijs excluſa terra vt ſit qđ dī,ꝑpterea ꝙ maiora qbuſdam alijs ſunt minora,& ꝑpter hoc maiorum rationes habent. Aqua enim ad terram qdem minorem rationem habet,ad aerem autem maiorē & aer ad ignem qdem maiorem,ad aquā autē minorē,terra vero ad omnia maiorem,& ignis minorem. Eo igiť ꝙ hęc & maiores rōnes habēt & minores erūt ad aliqd. Ad aerem qdem aquā terra erit,maiorem enim rationē habet,ad terram autem aqua,minorem enim rationem habet ad hāc. Iterum aer vt quidem ad ignem terra vtiq;,aut aq̄ erit, ad aquam autem aer aut ignis,& aſſumpta terra,& ſi maior aqua ſit,tamē aliqua alia terra minor erit,& tāto quāto hęc erat maior q̄ aqua. Sic autem habens aqua ſimul erit & terra. Hanc Alexandri ſuis verbis propoſui expoſitionē propter eos qui plus me,vt veriſimile eſt,poſſunt ex ipſo Ariſtotelis dicto intelligere. Nam mihi videtur extorum argumentum. Etſi enim magnū & paruū ſint ad aliquid,nō adhuc & ea quibus inſunt hęc ſunt ad aliquid,ꝗuis enim amicus ſit,ad aliquid tamen homo cui ineſt amicum eſſe,non eſt ad aliquid,& dualitas quātum excedit vnitatem tantū exceditur a ternario,& tamē non eſt dualitas ad ternariū vnitas. Quare etſi aqua tāto minor ſit aere quanto terra minor,& ſm quod maius & minus ad aliquid ſit,ſed non adhuc eſt,vt ad aerē terra,neq; aer vt ad aquam ignis,ꝗuis tanto minor ſit aq̄ quanto aere ignis. Quāuis enim ſm quod maius & minus ad aliquid ſit,ſed non adhuc ſm quod aqua & aer. Quāuis enim vt dicit Alexander in maiori & minori eē tanto alicui ponant differentiam,non iam propter hoc, & ea quibus inſunt maius & minus tantum alicuius eſſe, ad aliquid ſunt. Quāuis enim dualitas determinata ſit eo ꝙ vnitate maior ſit q̄ vnitas,& minor ternario. Et illud quidem in fine dictum ꝙ ſumpta terra etſi ſit maior aqua,tamen alia aliqua terra minor erit,& tāto quāto hęc erat maior q̄ aqua. Sic autem habens aqua ſimul erit,& terra ipſa accepta maiori q̄ aqua,& non elementis terrę exiſtentibus maiorib9 q̄ elementa aquę. Quis autem vtiq; habebit rationem ſi ſumpta pars terrę eſt quidem maior aliqua parte aquę,minor autem aliqua parte terrę,propter hoc aquam ſimul & terram idem eſſe contingit.

Qui quidē enim erant circa Leucippū ⁊ Democritū dicebant ſemp̄ moueri prima ſm ipſos corpora, hoc eſt atomos in infinito vacuo vi. Timęus aūt anteq̄ fieret mūdus/ait/clemētia inordinate moueri. Dicit igit̄ qdem ad priorē opinionē. Si alius atomoꝝ ab alio vi ⁊ pręter naturam mouet̄ ſemper, quis igit̄ eſt ſm naturā ipſoꝝ motus. Neceſſe enim eū qui ſm naturā vniuſcuiuſq; pręexiſtere, cum quo contēdat qui p̄ter naturam eſt ꝓpter qd̄ ⁊ p̄ter naturā dicit̄. Si igit̄ abinuicē mouent̄ vi, op; p̄mū mouenſ non vi motū mouere, ſed ſm naturā, aut a ſeipſo motū, aut ab imobili cauſa, vt non in infinitū eamus. Nam vi motū pulſione quadā ⁊ moleſtatione motum a moto mouet̄, ſi igitur ⁊ hoc in infinitū vadit, ⁊ ſic nihil mouebitur. Quare neceſſe pręexiſtere ante motū pręter naturā eum qui ſm naturaꝫ, ⁊ quis hic motus eſt dicant, nōnulli ⁊ etiā non ſemper eſſe eum qui p̄ter naturā ſi neceſſe pręexiſtere ipſi eum qui ſm naturaꝫ. Ariſto. autem impoſſibilitatē motus corporū inſecutiuā inſinuauit, ⁊ ꝑ hoc in vacuo ⁊ infinito moueri prima corpora. Si enim omnis latio vnde quo ex determinato in determinatum eſt, in infinito aūt nihil eſt determinatū nō vtiq; aliquid in infinito mouebit̄. Adhuc aūt omnis latio aut ſurſum aut deorſum, vt in quarto de naturali auditu oſtēſuꝫ eſt. Hęc aduerſus eos qui circa Democritum cum dixiſſet, tranſit iam ad Timęi opinionē, ⁊ dicit etiaꝫ de hac ꝙ ſi anteq̄ fieret mūdus inordinate mouebant̄ elementa, neceſſe aut violentū eſſe ⁊ pręter naturā motū/aut ſm naturam. Et palam quideꝫ ꝙ ſi inordinatus erat pręter naturaꝫ erat, ſed gratia perfectioris diuiſionis ⁊ eum qui ſm naturā aſſumpſit, ⁊ ſimul vt ea quę diſpōneꝫ ſm naturaꝫ aſſequunt̄ manifeſtabit. Dicit igit̄ ꝙ ſiqdeꝫ p̄ter nām ⁊ violētus motus eadē aſſequent̄ quę quidē ⁊ prius, neceſſe eniꝫ iteꝝ p̄exiſtere eū qui ſm nāꝫ cui adnaſcit̄ qui pręter nām ⁊ qs hic dicet̄. Et ſi abinuicē aut ab alio mouentur vi, neceſſe p̄mū mouēs ſm naturā motuꝫ mouere, vt nō in infinitū procedamus violentū ante violētū ponētes ⁊ interimet̄ ois motus ſi neceſſe motu exiſtēte eum q ſm nām eſſe ante eum qui pręter naturā. Si aūt ſm naturam dicit aliquis eſſe motū qui ante mūdū extitit, neceſſe eſt motū eſſe ⁊ ante mundū ſi quis velit cōſiderare attendēs qualē adinuicē ordineꝫ corporibus qui ſm naturam motus exhibet. Nam primū mouēs ipſuꝫ motū ſm naturā ſic ſemper mouere neceſſe eſt vt nō aliqd̄ ab alio vi motū ſupponētes in iſinitū ꝓcēdamus motū, aut a ſeipſo ſi ſic ſcriptū eſt neceſſe mouere ſeip̄m motū ſm nāꝫ. Si aūt vt Alex. vult ſine ſeipſo ſcribat̄ ip̄m motū. Sic autē Alexā. ſcribꝫ ⁊ qdē multis libris illud ſeip̄ꝫ hñtibus, (vt eſtimo) nō eo qd̄ ſm Ariſto. p̄mū mouēs nālis motus ſeipſo mobile inueniat̄. Neq; eniꝫ erat/ait/anteq̄ mūdus fieret ſm Platonem illud ſeipſo mobile hoc eſt aīa, aut illud aīs ſeipſo mobile ꝙ nō ab alio mouet̄, nō ſemper ab aliquo mouet̄ aīa. Nam ⁊ ea quę ſm nām mouentur per ſe mobilia, eo qd̄ principiū motus habeant in ſeipſis. Oportet aūt ſcire ꝙ duplex motus eſt, hic qdē ſm mouere, hic auteꝫ ſm moueri, immo triplex. Eſt enim ⁊ quidā ſm mouere ſimul ⁊ mouere ſm aliquid, qd̄ quidē ſm mouere ſolum, principiuꝫ in primo mouente eſt. ſ. in imobili cauſa. Qd̄ autē ſm mouere ſimul ⁊ moueri proprie in ſeipſo mobili in quo idē eſt ſubiecto mouēs ⁊ qd̄ mouet̄. Qd̄ aūt ſm moueri motus principiū in nālibus eſt natura, hęc eniꝫ primo mota ab aīa, ſe ipſa corpora ſimul mouet. Si igit̄ primū mouens ſm naturā mouet, palam qd̄ ⁊ quę mouetur ab ipſo ſm naturā mouent̄. Mota aūt ſm nām ad ꝓpria delata loca quieſcēt. Sic aūt mūdū vtiq; faciēt hñtia ordinē corpoꝝ qui nūc eſt. Si grauitatē quidem hñtia ad mediū delata ibi quieſcent, leuia aūt ſurſum a medio. Hunc enim ⁊ mūdus hꝫ etiaꝫ nunc adinuicē corporū diſpoſitionē, quare eſſet mundus ante mundū fieri. Si igitur neq; vi neq; ſm nām, patet ꝙ nō vtiq; erit motus ante mundū. Alexā. aūt ⁊ hoc apponit ꝙ ſi infinito t̄pe ex ſeipſis inordinate mouebant̄ elementa deinde incohoantis aliquo tēpore ordinate mouebantur ab aliquo in infinitū. Ille vtiq; motus ſm naturā erit corporibus quo ex ſeipſis mouentur. Naꝫ quę eſt ſm id qd̄ in ipſis principiū motus mouentur ſm nāꝫ mouent̄. At ſm naturā motus ordini ⁊ mundo congruit magis. Et hoc autē apponit Alexander ꝙ incōueniens eſt, hoc ſcilicet eſſe mundum ante fieri ꝙ non ſolū ex his quę in Timęo dicūtur, ſeqtur, ſed etiā accidit his qui circa Leucippum ⁊ Democritū dicunt atomos in infinito vacuo vi ferri. Si enim neceſſe eſt ante id qd̄ pręter naturaꝫ eſſe qd̄ ſm nām, hoc aūt exñte neceſſe eſt mundum eſſe, erit vtiq; ante fieri, forte aūt non accidit dicere hꝫ his q̄ circa Democritū. Illi. n. ſemp̄ dicebāt vi moueri et mūdo exiſtēte, ſed de factione mundi ſolum Timęus ſcripſit.

¶ Adhuc aūt tantū requiret vtiq; aliqs vtrū poſſibile aut nō poſſibile erat mota inordinate miſceri talibus mixturis quędā ex quib⁹ cōſtant ſm naturā cōſtituta corpora. Dico aūt puta oſſa ⁊ carnes quemadmodum Empedocles inquit fieri ſub amicitia. Dicit enim ꝙ multorum (al's multa) capita ſine ceruice germinauerunt.

¶ Et aliud incōueniens inducit his qui inordinatū motū ante mundū dicunt, ꝙ ꝓpter breuiloquiuꝫ obſcurius videt̄. Interrogat autē vtrum non poſſibilia erant/tunc ſic moueri inordinate vt ⁊ miſcerētur talibus mixturis q̄daꝫ ex quibus cōſiſtūt quę ſm naturā cōſiſtūt corpora velati oſſa ⁊ carnes ⁊ totaliter animaliū partes ⁊ plātaꝝ, ⁊ ipſa animalia ⁊ plātę/ſicut Empedocles fieri/ait/ab amicitia dicens. Multa quidem capita ſine ceruice pullulauerunt. Hęc aūt cum interrogaſſet ⁊ oppoſitā partē interrogationis ⁊ aſſequētia incōuenientia nobis dereliquit ratiocinari. Eſt autē oppoſitū quidem ſic miſceri aliquādo ipſa/vt ⁊ cōſtituant̄ vtiq; ex ipſis naturalia corpora. Incōuenientia aūt aſſequentia. Siquidē enim non poſſibile erat inordinate mota ſic moueri vt miſcerētur aliq̄ñ inuicem dictis mixturis non omnino inordinate mouebātur. Quod enim inordinatū terminatū eſt vt ⁊ miſceātur vtiq; ⁊ non miſceant̄. Quare nō erat ſimpliciter inordinatio. Si autē poterant ⁊ tunc mixta hęc facere ignē/⁊ terram/⁊ aquam/⁊ aerem, ⁊ quę ex his animalia ⁊ plantas, qꝫ qui generari mundū dicunt, in generatione ipſius animalia non ex animalibus. vꝫ. ſed ex corporibus commixtis faciunt, ⁊ tunc vtiq; mundus erat, ꝓpter quid enī potentibus ⁊ ſic miſceri corporibus, tunc quidem non erat mundus, nunc autē eſt. Et tota ſermonis intentio talis. Hoc aūt ſicut Empedocles fieri/ait/ab amicitia Alexander quidem intelligit vt mixtionis exempluꝫ ex qua conſtituūtur quę ſm naturam corpora ⁊ concordare videt̄ ſermoni ipſius illud ab amicitia dici vult exiſtente cauſa mixtionis/ſicut lite diſgregationis. Quomodo autem vtiq; erit mixtionis ſignificatiuuꝫ illud, ſine ceruice capita, ⁊ alia quę ab Empedocle dicuntur in his. Nuda formata ſunt brachia abſq; humeris. Oculi tales plaſmati ſunt inopes frontibus, ⁊ multa alia quę non ſunt exempla mixtionis ex qua quę ſm naturam conſiſtunt. Forte igitur cum dixiſſet, Ariſtoteles vtrum non poſſibilia

Cō.21.

ſibilia corpora erunt mota inordinate ⁊ miſceri talibus mixturis, quędam ex quibus conſiſtunt quę ſm naturam conſiſtunt corpora adiecit, ſicut Empedocles fieri/ait/ hoc eſt mota inordinate miſceri. Naꝫ errare ⁊ plaſmari inordinatū motū ſignificant. Et quomō hęc dicet vtiqꝫ quę ab amicitia fieri. Ariſto. dicit, ꝓpter quā oīa vnum fieri Empedocles/ait. Ea in qua hęc omnia conueniūt vnū ſolum eſſe, forte igitur non in ꝑdominio amicitię/ſꝫ dicit fieri Empedocles, vt putauit Alexander. Sed tūc quando nōduꝫ lis omnis ſeceſſit ad extrema vltima circuli. Sed hęc qdem mēbrorum īmanſerunt, hęc autem exiuerant. Quēadmoduꝫ enim ſemp ꝓficiſcitur lis. Tantuꝫ ſemp ſubit manſuete ſapiens amicitia ſine querela impetus. In hac igitur cōſiſtentia ſola mēbra adhuc terrea a diſgregatiōe litis exeūtia errabant appetētia mixturaꝫ adinuicē. Sine quando/ait. Scdm maius miſcebant̄ dęmoni dęmon. Quando ſup litem ꝑualet iam amicitia hic ceciderūt vbi mixta erant ſingula. Aliaqꝫ cuꝫ his multa cōtinuata genita ſunt. Ab amicitia igit̄ illa dixit Empedocles non tāqꝫ ꝑdominātē iā amicitia, ſed tanqꝫ imperatura. adhuc autē nō mixta, ſed ſoluiſſe inſinuāte, ſed ſiqdeꝫ ſic dicebat Timęus tāqꝫ ante mūdi generationē in veritate exiſtēte inordinato elemētorum motu bene vtiqꝫ reuera ⁊ nāliter Ariſtoteles ad ſermoneꝫ Timęi obuiauit. Si autē volens ſtatuere ſꝫ qꝫ oīa ordo ⁊ diſpoſitio a cōditrice bonitate ſubſiſtit in materia ipſam ſm ſe denudans rōne cum ſola idoneitate ad ſpēa fluctuoſe ipſaꝫ ⁊ inordinate motā inſinuauit. Et hęc Timęi intellectualia ſunt cōtēplationis placita. Et Ariſtoteles ad apparens dicti, ſed nō contra veritatem ſufficiēter cōtenderat. Sicut autē in Timęo ante mūdi factionē Plato materiaꝫ ipſam ſm ſe fluctuoſe ⁊ inordinate motaꝫ inſinuauit, ita in libro de ciuili adminiſtratione ſeqſtrans ratione a mundo conditricem prouidentiam a ſeipſo euerſum ipſum oſtendit.

Hiis autem qui infinita in infinito mota faciunt ſiqdem vnuꝫ mouens neceſſe ferri vna latione, quare non ordinate mouebūtur. Si autem infinita mouētia, ⁊ lationes infinitas neceſſariū eſſe. Si eniꝫ finite aliqs ordo eſt. nō eniꝫ ex non ferri in idē inordinatio accidit. Neqꝫ eni nūc in idē ferunt̄ oīa. ſed quę congenea vel eiuſdem generis ſolum.

Cō.22m. Hęc ad eos qui circa Democritū adducit. iſti eni ſunt qui infinita mota in infinito vacuo faciūt. Dicit igit̄ cōtra iſtos, qꝫ mouēs aut vnuꝫ eſt, aut plura, ⁊ aut finitum, aut infinituꝫ, vnū autem dicitur mouēs nō numero, ſed ſm ſpēm, puta grauitateꝫ aut leuitatē. Et ſiqdem vnū eſt quod mouet neceſſe eſt fieri vnā lationem, quare nō inordinatus motus ipſoꝝ ſemper ſm eadem mota erit. Si autē in infinita ſm ſpēm mouētia ⁊ lationes ipſoruꝫ neceſſariuꝫ infinitas eſſe ſm ſpēm. Et hoc cuꝫ dixiſſet non adhuc aliud incōueniens intulit tāqꝫ ad hoc incōueniēs deducens ſermonē. ſ. lationes infinitas eē. Naꝫ ſimpliciū motuum ſpēs finite ſunt, aut eniꝫ circularis, aut ſurſum, aut deorſuꝫ, alij autē ex his mixti. Adhuc autē/ait/ Alexander. ſi infinita mouētia, infinita etiā quę mouent̄ duplicia infinita accidēt, hoc autē incōueniens eſt, aut ſi infinita moueant nō vtiqꝫ erunt quę mouent̄ totaliter. Si autem finita ipſa mouētia ⁊ lationes finite, finite auteꝫ ſm ſpēm lationes ordinate ſunt. Quare ordo erit motuuꝫ ⁊ non inordinatio. Neqꝫ eniꝫ per hoc qꝫ plures ſunt lationes, ⁊ nō ferūtur in ideꝫ omnia accidit inordinatio. Nō enim idē ferūtur ⁊ grauia ⁊ leuia, ſed connata ſolū, grauia enim ad mediū ⁊ leuia ad globū lunę. Latuit autem Ariſto. finita mouentia ſupponēs per hoc, ſi eniꝫ finita ordo aliquis erit. Latuit etiā lationes finitas pro mouētibus accipiens, hoc autē fecit. Et quia lationibus finitis exiſtētibus ſm ſpēm ⁊ ordinem eſſe, neceſſe eſt ⁊ maxime vt ordo eſſet opus erat ꝓxime lationibꝰ finitis. Alexander autem ſuppoſitionem finitarum derelinqre ipſum/ait/quia quod ex vno ſequitur ⁊ finitis accidit.

Adhuc qđ inordinate nihil aliđ eſt quā qđ pręter naturā. Ordo eniꝫ ꝓpria ſenſibilium natura eſt. Sꝫ adhuc ⁊ hoc incōueniens ⁊ impoſſibile, infinitū inordinatū habere motuꝫ. Eſt eniꝫ natura illa rerum qualeꝫ habēt plura ⁊ plurimo tēpore. Accidit igit̄ ipſis ꝯriuꝫ inordinationē qdem eſſe ſm nām, ordinē autem ⁊ mūdum ꝑter nām, qꝫuis nihil vt contingit ſit eorum quę ſm naturam.

Et hoc his qui circa Democritum inducit magis. Iſti enim infinita vocāt quę mouētur, ꝓaccipit autem qđ inordinate ⁊ quod ꝑter naturaꝫ eſt. Siquidē ordo ſit ſm naturam, qđ qdem ipſe dixit, ⁊ alterum prius accipit qꝫ natura illa reruꝫ eſt qualem habēt plura ⁊ plurimo tēpore. Et eniꝫ homini ſm naturā eſt qđ plurimis ⁊ plurimo tēpore ineſt. His igitur poſitis incōueniens ⁊ impoſſibile eſt infinitū in infinito tēpore inordinatū habere motuꝫ. Nam infinitū ⁊ in infinito tēpore motū ſm nām mouetur, quod autē ſm naturam mouetur, impoſſibile eſt inordinato motu moueri. Accidit igit̄ ipſis contrarium ⁊ ad veritateꝫ ⁊ ipſoruꝫ volūtateꝫ. ſ. inordinationem qdeꝫ eſſe ſm naturam. Siqdem qđ plurimo tēpore ineſt plurimis ⁊ primū/hoc ſm naturā eſt, ordinē autē ⁊ mundū pręter naturā, ſiquideꝫ infinito tēpore inordinate mota ad modicū inuiceꝫ complexa ordinata ſunt, ⁊ mundū factū. Et quidem/ait/nihil vt contingit ſit eoꝝ quę ſm naturaꝫ. Qui autē motum ſm naturā inordinatū dicunt ea quę ſm naturam vt contingit fieri dicebant. Nā qđ inordinatū nō ad finē determinatū relatūqꝫ vt ꝯtingit ſit. Com.23m.

Videt̄ autem hoc ipſuꝫ bene Anaxagoras accepiſſe, ex imobilibus eniꝫ incboat mūdū facere. Tētant autem ⁊ alij cōgregantes aliqualr̄ iteꝝ mouere ⁊ ſegregare. Ex diſtātibꝰ autē ⁊ motis nō rationabile facere generationem. Propter qđ ⁊ Empedocles ꝑtermiſit eam quę ſub amicitia. Neqꝫ eniꝫ vtiqꝫ poterat cōſtituere cęlum ex ſegregatis quidē cōſtruens, cōgregationeꝫ autē faciēs ꝓpter amicitiaꝫ. Ex diſgregatis eniꝫ eſt cōſtitutus mūdus elemētis. Itaqꝫ neceſſarium fieri ex vno ⁊ congregato. Qđ quidem igitur eſt naturalis quidam motus vniuſcuiuſqꝫ corporum quo non vi mouentur, neqꝫ pręter naturam manifeſtum ex his.

Cum accuſaſſet eos qui ex inordinate primo motis elementis mūdum faciunt. Et quia eo qđ ſm naturaꝫ quod pręter naturaꝫ ꝑſupponebant, ⁊ qꝫ inordinatum motuꝫ tāqꝫ inordinatum ꝑter naturā exiſtētem tāqꝫ ꝑmuꝫ ⁊ infinituꝫ ⁊ infinito ꝑ ſm naturā dicebant. Anaxagorā acceptat ſm hoc ipſaꝫ, qꝫ non ex motis ⁊ ſegregatis, ſꝫ ex Cō.24m.

quieſcentibus ꝛ vnitis mundum facit. Dicit aũt ꝙ erant omnes res ſimul, intellectus autem ipſas diſcernēs ordinauit. Et qdem iſ/ait/ Alexāder ꝛ in hoc dicere, ſi ex geſcentibus mūdum facit diſgregatione, ꝛ eſt motus ꝛ diſgregatio corporibus ſm naturā, quies erat ipſis ꝑter naturam māſione exiſtēte corpoꝝ ſm naturā. Si autē pꝛeter nām manſio ipſis ꝛ in infinito tēpore, erit vtiq; aliquid ꝑter naturā ipſis ſm naturā. Adhuc autē ſi illa qes pꝛeter naturā erat, alia quedaʒ erat ꝑexiſtens cōſiſtentia ſm naturaʒ, qꝛ ei quod ꝑter naturā eſt, neceſſe ꝑexiſtere quod ſm nām, ſi autē hoc erat mūdus ante fieret, hec qdem Alexā. Ariſtoteles autē in hoc ipſo quidem accepiat Anaxagorā, ꝙ ex imotis ꝛ vnitis mundum facit, ꝛ cauſaʒ in ſequētibus ipſe adducit. Si eniʒ ex diſcretis elemētis cōſiſtit nunc mūdus ſi factus fuit neceſſe erat ex ꝯ̄ria fieri conſtitutione. Quare neceſſariū ex congregato aliquo, ꝛ ꝓpter hoc ex vno ente generari. Teſtat̄ autem ꝛ alios phiſiologos, alios qdeʒ ex vno facientes, ſicut q circa Thalem, ꝛ Aximenē, ꝛ Heraclitū, alios autem ex cōgregatis ſicut Empedocles. Cōgregans eniʒ prius ab amicitia elemēta, poſterius a lite diſgregata hūc mūdus fieri dicit. Ex diſtātibus autē/ait/ ꝛ motis nō cōſentaneū eſt facere generationeʒ mūdi. Si eniʒ diſgregata ꝛ mota ſunt que in mūdo ꝛ ex cōtrariis generatio eſt ex cōgregatis eſſe opʒ ꝛ quieſcētibus mūduʒ, ꝓpter qḋ/ait/ etiā Empedocles. Dereliquit eā que ſub amicitia diſpōneʒ elemētoꝝ, hoc eſt nō hanc pro cauſa ponit factionis mundi, ſed eā que ſub lite diſgregationeʒ. Non eniʒ vtiq; poſſet/ait/ cōſtituere mūdum ex ſeparatis qdem ipſum cōſtituens, vt nunc ſe habere videt̄. Congregationē autē faciens ꝓpter amicitiaʒ, nō eniʒ ex congregatis, ſed ex diſgregatis elemētis mūdus conſiſtit. Si igit̄ ex cōtrariis generatio eſt neceſſariū ex vno ꝛ cōgregato generari. Merito igit̄ mūdum faciens Empedocles nō fuit viſus hoc, vt ſm eam que ab ipſo trāſmutationē oſtendit factā mūdialem diſgregationem. Bene igit̄ intellexerūt illud derelinq̄re, expoſitores. Naʒ ad cōſtitutionem mūdi dereliquit eaʒ que ſub amicitia erat. Scḋm illam eni̇̄ nō hic mūdus ſenſibilis, ſed intellectualis factus fuit ſphericus circularis ſola circuitione terrarū, ꝛ in hoc vnitate. Quidaʒ autem illud/dereliq̄t, exponunt ꝑ diſgregatam cauſam litis, ꝛ ꝓpriaʒ derelinquit. Proponēs igitur Ariſto. oſtendere ꝙ neceſſariū exiſtere ſimplicibus corporibus ſm naturaʒ aliquē motum, ꝛ ſumens ex euidētia ꝙ mouentur, oſtēdit, ꝙ ſiqdem ſm naturaʒ hʒ q̄ſitum, ſi autēʒ vi ꝛ ꝑter naturā, ꝛ ſic neceſſe eſt ꝑexiſtere ante motuʒ qui pꝛeter nām eum qui ſm nām. Iſti autē erāt circa Democritū in infinito vacuo infinita atoma dicentes ad infinitum tēpus moueri ante factionē mūdi. Et Timeus ex pꝛeexiſtente fluctuoſo motu mūdum generari. Cōpleta igit̄ contradictione qḋ a pꝛincipio ꝓpoſitum fuit cōcludit. Oz ſit aliq̄s motus nālis vniuſcuiuſq; corporuʒ manifeſtum eſſe dicens ex pꝛedictis.

¶ Quod auteʒ habere quedaʒ neceſſariuʒ inclinationeʒ grauitatis ꝛ leuitatis, ex his palā. Moueri eniʒ quideʒ inquimus neceſſariuʒ eſſe. Si autē non habebit natura inclinatiōeʒ qḋ mouetur impoſſibile moueri, aut ad mediuʒ, aut a medio. Sit eniʒ qḋ quideʒ in quo a/nō graue, qḋ autē in quo b/grauitateʒ hn̄s: feratur autē nō graue per eā que g/d. qḋ autē b/in equali tēpore per eaʒ que g/e. per maius eniʒ fertur grauitatē habens. Si itaq; diuidatur corpus habēs grauitatē, vt que g/e/ad eam que g/d. impoſſibile enim ſic habere ad aliquā earuʒ que in ipſo partiū. ſi totū fertur per totā g/e/parteʒ neceſſe in eodē tēpore per eam que g/d/ferri. Itaq; per equale fert̄ non graue ꝛ grauitatē hn̄s, qḋ qdeʒ impoſſi̇̄e. Eadem autem ratio ꝛ in leuitate.

¶ Oſtenſo qḋ neceſſe eſt ſimplicibus corporibus ſm naturam exiſtere aliquē motum, ꝯſequenter oſtēdit ꝙ his que ſm naturā mouētur non oībus, ſed qbuſdā ipſoruʒ his que ſuper rectaʒ mouētur omnibus neceſſariū eſt inclinationem ineſſe grauitatis aut leuitatis. Naʒ qḋ circulariter moueẗ exēptumq; liberuʒ eſt ab his, ꝛ qḋ ſm has inclinationes eſt ipſis ſm nām motus. Naʒ habere grauitatem ꝛ leuitatem ſub luna oīa corpora prius cōfeſſuʒ accipiens, ꝛ ex hoc arguēs eos qui ex planis cōſtituebāt corpora, neq; grauitatē habētib⁹, neq; leuitatē. nunc oſtēdit prius ſuppoſitū, qḋ neceſſe omnia grauitateʒ ꝛ leuitatem habere, que ſuꝑ rectā moueni̇̄ ſimplicia corpora ſm naturā. Non eniʒ hoc ꝓponit̄ oſtendere ꝙ ſint corpora grauia ꝛ leuia, nō eniʒ vtiq; in oſtēſione ſupponebantur grauia ꝛ leuia, ſed qꝛ non eſt aliqd qḋ non graue, aut leue ſit eoꝝ que ſuper rectaʒ mouent̄, que qdē dixit q̄daʒ ꝓpter celeſtia. Oz enim ꝓponat hoc oſtēdere. ſ. nullū eſſe in his nō habens inclinationem inſinuat qdem moꝝ dicens. Si eniʒ nō habebit natura inclinationē qdeʒ quod moueẗ, ꝛ poſt pauca. Adhuc autē ſi erit aliqḋ corp⁹ motum, neq; leuitatē, neq; grauitatē hn̄s, oſtēſio autē procedit ſuper ꝑoſtenſuʒ. ſ. qḋ exiſtat ſm nām motus corporibus ad ſurſum ꝛ deorſum, ꝛ etiā ſuꝑ hoc. ſ. grauitateʒ habēs. ſ. cuʒ nequeat nō graue in equali tēpore ſupra maius ſpatiuʒ ad deorſum ſm nām moueri. Euidens autem/ꝓ eſt ſi forte moueat̄, ꝛ ſuper tertiuʒ. ſ. ꝙ in his que vi mouētur ab eadē virtute in eodē tēpore per maius ſpatium mouebitur nō habēs grauitatē, per minus autē habens. His ꝑacceptis oſtendit ꝙ ſi nō habet qḋ moueẗ iclinationem, aut grauitatis, aut leuitatis impoſſi̇̄e ipm moueri a medio, aut ad mediuʒ. Et ꝑmo ꝙ impoſſibile ſine grauitate aliqd ens deorſum moueri quo nata ſunt moueri grauitatē habentia. Oſtēſio autē eſt per deductioneʒ ad impoſſi̇̄e ſic. Sit grauitatē qdem habens corpus b. nō graue auteʒ a. ꝛ ſit delatuʒ a/qdem qḋ ſine grauitate per ſpatium aliqḋ g/d. b/autē grauitateʒ habēs in eodem tēpore moueatur per ſpatiū aliqḋ: ſcʒ g/e. maius. vʒ. q̄ g/d. Nam b/grauitatē habens nō habēte grauitateʒ: ſcʒ a/in equali tēpore deorſum motū per maius ſpatiū moueẗ. Si itaq; vt ſe hʒ ſpatiuʒ g/d/ad maius ipſo ſcʒ g/e/ſic ſe habeat pars aliqua ipſius b/grauitatē habentis ad totū b/auferamus ſcʒ ʒ. poſſibile eni̇̄ in eadeʒ ꝓportione cū ſecta non ſectā ſecare, erit vt g/e/ſpatiuʒ per qḋ motum fuit grauitatē habens b/ad ſpatiū g/d/per qḋ motuʒ fuit a/ſine grauitate, ſic grauitas b/ad ʒ. ꝛ ꝑmutatiʒ ergo vt b/totum ad g/e. ſic ʒ/ad ſpatium g/d/ꝛ ʒ. Ergo in eodeʒ tēpore mouebit̄ per ſpatiuʒ g/d. ſed per ſpatiū g/d/in equali tēpore mouebat̄ a/ꝙ ſine grauitate. In eodē ergo tempore per ſpatiū g/d/mouebūtur, a qdem ſine grauitate ꝛ ʒ/grauitatē habens qḋ eſt incōueniens. Nam grauitatē habēs non habēte in equali tēpore ad deorſuʒ plus mouebit̄, ſi ſupponatur ꝛ nō habens grauitateʒ/moueri. Eadē autem ratione oſtēdetur, neq; ſurſuʒ potens aliqd moueri ſi non habeat leuitatem. Per maius eniʒ ſpatiuʒ mouebitur leuitatē hn̄s q̄ non habens ad ſurſuʒ. Si itaq; vt ſe habet ſpatiuʒ per Cōm.25.

quod mouetur nõ habẽs leuitatem ſic leue ipſum fecerimus ad aliquas ipſius partẽ erit vt maius ſpatiũ ad minus ſic leue ad ꝓpriaʒ partem, ⁊ permutatum vt maius ſpatium ad totuʒ leue, ſic minus ſpatiuʒ ad leuis partem. In tempore ergo ęquali per ęquale ſpatium ad ſurſum mouebitur leuitatẽ hñs ⁊ nõ hñs, qđ eſt impoſſibile.

¶ Adhuc autem ſi erit aliqđ corpus motum, neq3 leuitatẽ, neq3 grauitatem habẽs neceſſe hoc vi moueri. qđ auteʒ vi mouetur, infinitũ facit motuʒ. Quoniaʒ enim virtus q̃dã mouens, minus autẽ ⁊ leuius ab eadem virtute plus mouebitur. Motuʒ ſit ꝙ in quo a/non graue per eã quę g/e. quot autẽ in quo b/grauitateʒ habens in e/quali tẽpore per eam quę g/d. Diuiſo auteʒ grauitateʒ habẽte corpore vt quę g/e/ad eam quę g/d. accidet ablataʒ a/grauitateʒ habẽte corpore per g/e/ferri in ęq̃li tempore, quo totuʒ ferebatur per eam quę g/d. velocitas enim habebit quę minoris ad eaʒ quę maioris vt maius corpus ad minus, per ęquale igitur non graue feretur corpus, ⁊ grauitatẽ habẽs in eodeʒ tẽpore, hoc auteʒ impoſſibile. Itaq3 quoniã omni appoſito ꝑ maius ſpatiuʒ mouebitur nõ graue per infinituʒ vtiq3 mouebitur. Manifeſtũ igitur ꝙ neceſſe corpus omne determinatuʒ grauitatem habere, aut leuitateʒ (alś. qđ neceſſe corpus omne grauitatem habere, aut leuitatem) quod determinatum.

Cõ. 26. ¶ Oſtẽſo ꝙ impoſſibile corpus nõ habẽs grauitatẽ/vel leuitateʒ ſm naturã, aut ſurſum, aut deorſuʒ moueri, nũc oſtendit ꝙ neq3 ꝑter nãm ⁊ vi poſſibile ſit, ſequitur eniʒ in infinituʒ moueri a mouẽte virtute. Si igitur hoc ipoſſibile eſt, ⁊ vi moueri ꝓiectum, aut pulſum, aut tractũ ab aliquo nõ habẽs grauitatẽ, vel leuitatẽ impoſſe eſt. Oſtẽdit autẽ ipſaʒ ꝓaccipiens iterũ, qa qđ minus ⁊ leuius ab eadem virtute plus mouebitur, qđ eſt manifeſtũ. Sit igitur in quo a/ſine grauitate, in quo autẽ b/grauitateʒ habens in ęquali tẽpore per ſpatiũ g/d/moueãtur ab eadem virtute vi mouẽte id qdem in quo a/per ſpatiuʒ g/e. Id autẽ in quo b/grauitateʒ habẽs in ęquali tẽpore per ſpatium g/d/minus exiſtẽs q̃3 g/e. Diuiſo itaq3 b/corpore grauitatem habẽte ſic vt ſit vt quę g/e. ad g/d. ſic b/ad aliquã parteʒ ipſius ſc3 z. ablatũ ab ipſo b/corpore grauitatẽ habẽte per g/e/maiorẽ ferri in tẽpore in quo totum b/per g/d/ferebatur. Naʒ velocitas habebit q̃ minoris ad eam quę maioris vt maius corpus ad minus. At ꝟo z/a/qđ ſine grauitate eſt in eodẽ tẽpore ab eadẽ virtute mouebitur, quod qdem impoſſe eſt. Quoniã aũt omni ꝓpoſito ſpatio finito per maius mouebiꝉ id qđ eſt ſine grauitate q̃3, tuʒ ſumeret grauitatẽ habens per tãtũ prępoſituʒ maximũ ſpatium moueretꝉ, cũ facilius a/violẽter mouẽte moueatur ſine grauitate exiſtens. At ꝟo ꝑ ĩfinitũ aliqđ ſpatiũ nõ eſt poſſibile moueri. Omnis eniʒ motus vel quo ⁊ qđ non poſſet fieri, neq3 ſit vt dixit prius. Nõ ergo mouebitur corpus qđ neq3 grauitatẽ h3 neq3 leuitateʒ. Manifeſtum igiꝉ ꝙ neceſſe omne corpus determinatuʒ grauitatẽ habere, aut leuitateʒ. Determinatũ autẽ dicit, vt ait/Alexan, aut diuiſuʒ ⁊ ſegregatũ, vt hoc quidẽ leuitatẽ habeat, hoc autẽ grauitatẽ. Aut determinatũ qđ diuiſum ⁊ non circulare. Melius autẽ/ait/illud determinatũ intelligere pro actu ens ⁊ in loco, ſed nõ potẽtia corpus, quod nondũ, neq3 corpus eſt, neq3 in loco. Et erit vtiq3 hoc appoſitum ꝓpter mathematicũ. Illud enim non h3 grauitatem, aut leuitatẽ, ⁊ ſic neq3 determinatũ eſt ⁊ actu ens. S3 hoc neſcio q̃uo dictum eſt, naʒ mathematicuʒ vt mathematicũ ⁊ determinatuʒ eſt ⁊ actu. Illud autẽ mihi videꝉ habere rõnem illud, determinatũ, ꝙ recti motus dicitur tãq3 contra diuiſum leuitate ⁊ grauitate a circulari ſit qđ eſt ſupra hanc determinationẽ. Et adhuc ꝓbabilius mihi videꝉ dici illud, determinatum, qđ ſm ipſm circũſcriptum ⁊ in loco ens. Hoc enim ⁊ ſm locum põt moueri, nam qđ continuũ ad aliud, ſicut partes quę in toto, neq3 ſunt in loco per ſe, neq3 ſm locuʒ mouenꝉ ſm Ariſt. doctrinam. Quoniã igitur abſtracte ab elementis partes ⁊ terrę, ⁊ ignis, ⁊ intermediorꝫ. Hę ſunt quę ſuper rectã mouẽtur, ⁊ neq3 totalitates, neq3 ꝯiuncte totalitati ptes exiſtentes corꝫ quę ſub luna elemẽtorꝫ. Neq3 enim cęleſtiũ diſcretum eſt aliquid a totalitate ſuꝑfluus, ⁊ in his q̃ ſub luna totalitates nõ determinatos, ſed ꝯiunctas adinuiceʒ partes habẽt. Eo igiꝉ ꝙ dixit, corpus omne ſuper rectaʒ moui, determinatum dixit. Comꝓhendens aũt ꝙ omne corpus ſub luna moueꝉ, aut ſm naturã, aut vi ⁊ oſtenſo, qa qđ neq3 leuitatem, neq3 grauitatem habet, neq3 ſm naturã moueꝉ, neq3 vi, ꝯcluſum h3, ꝓpter hoc neq3 grauitatẽ, neq3 leuitatem hñs non eſſe corpus ſublunare.

¶ Quoniaʒ autem natura quideʒ eſt quod in ipſo exiſtẽs motus principiũ. Virtus autem in alio ſm quod aliud, motus autẽ hic quidẽ ſm naturaʒ, hic autẽ violẽtus omnis. Euʒ quidem qui ſm naturaʒ/puta lapidi qui deorſuʒ velocioreʒ faciet qđ ſm virtutem. Eum aũt qui pręter naturã totaliter ipſa. Ad ambo autem tãq3 organo vtitur aere, natus eſt enim hic ⁊ leuis eſſe ⁊ grauis. Eaʒ qdeʒ igiꝉ quę ſurſum faciet lationem ſm qđ leuis, cum feratur ⁊ ſumat principiuʒ a virtute. Eam aũt quę deorſum iterũ ſm qđ grauis, velut eniʒ impreſſa tradit vtriq3, ꝓpter qđ ⁊ non eſſe aſſequẽte eo qđ mouit fertur vi motum. Si eniʒ non tale aliqđ corpus exiſteret non vtiq3 eẽt qui vi motus. Euʒ autẽ qui ſm naturaʒ vniuſcuiuſq3 motuʒ ſuperimpellit eodẽ modo. Oẽ quidem igitur omne, aut leue, aut graue: ⁊ quo mõ qui pręter naturam motus habẽt in his manifeſtum.

¶ Oſtenſo ꝙ neq3 grauitateʒ habẽs corpus, neq3 leuitatem, neq3 ſm naturã, neq3 vi moueri eſt poſſibile. Cõſequẽter oſtẽdit quę ſit natura quę mouet ea quę ſm naturam dicũtur moueri, ⁊ quę virtus quę creat ea quę pręter nãm, ⁊ quod hęc qdeʒ in eo qđ mouetur, hęc autẽ in alio eſt. Nam natura qdem eſt qđ in ipſo exiſtẽs motus principiuʒ. Hoc autẽ iam oſtẽſum eſt in 2º de naturali auditu. Virtus autẽ in alio exiſtens ꝓncipium motus eſt. Qđ enim ab alio moueꝉ, in alio ꝓncipiuʒ motus habз. Hoc autẽ inquãtum aliud appoſuit, quoniã quędã nõ ſm naturam mota, in ipſis qdeʒ habẽt motus ꝓncipiũ quo mouenꝉ, non tamẽ vt ſm ſe in ipſis exiſtẽte. Nõ eniʒ inquãtum eger eſt a ſeipſo vtiq3 ſanabiꝉ, neq3 ſm hoc vtiq3 ha Cõ. 27.

bebit motus pͥncipium, ꝗ̄uis ſit in ipſo egro medicatiua ſm quā ſanatur, ſed vt in alio, ꝛ nō vt in igne leuitas. propter qḋ omnis qdem ignis cū leuitate, non omnis autē eger cū medicatiua ſm quā ſanatur. Illud autē mot⁹, hic quidē ſm nām, hic autē vi omnis, dictum eſt pro B. Ois aut ſm naturā ab inexiſtēte cauſa ſit que erat natura, aut vi ab ea que in alio virtute, ab ipſa autē, ꝛ que ſm naturam mouent̄ vna impellēte citius mouētur ꝙ̄ ſit motus factus ſm virtutem ſolū. Naꝫ lapidi eaꝫ que ad deorſuꝫ lationem compellēs virtus citius mouebit ꝙ̄ ſit latio facta ſm virtutē ſolā velut ꝙ̄ latio lapidis ad ſurſuꝫ. Hāc enim ad ſurſum lapidis ꝑter nām exiſtētem virtus ſola facit, eam autē que ad deorſum ſimul impellens virtus ipſa ꝛ natura faciūt. Cōſequēter autē dicit quō virt⁹ mouet ſm ſe operans ꝛ cū natura, ꝛ quod ad ambos motus tāꝙ̄ organo vtitur aere. ſ. ad eū qui ſurſum quē ſola vim inferēs in grauibus operat̄, ꝛ ad eū qui deorſum ſimul īpellens nām. Aer aūt ad ambo idoneus, qꝛ ꝛ leuis ꝛ grauis eſt, dixit ꝛ prius ꝙ intermedia terre ꝛ ignis elemēta vtroqꝫ vergūt, neutruꝫ enī ipſoꝝ, neqꝫ ſimplr̄ graue eſt, non enim oībus ſubſiſtit, neqꝫ ſimplr̄ leue, non eniꝫ omnibus ſupernatat. Omne autē qḋ non ſimplr̄ aliquid eſt mixtione aliqualiter cōtrarij tale eſt, aer autēꝫ facile mobilis eſt ſubtiliuꝫ partiū exiſtēs, ꝑpter qḋ ad ſurſum quidem, ꝛ ſm ipſius lationē operatur, ꝛ etiā ad pͥncipiū motus a virtute aſſumēs. Motuꝫ autē deorſuꝫ aer operatur tāꝙ̄ habens aliqd graue ꝛ tāꝙ̄ pͥncipiuꝫ motus iterum a virtute accipiens. Naꝫ virtus mouēs tāꝙ̄ cooperās ꝛ alligata motiuaꝫ virtutē exhibet vnicuiqꝫ aere. ſ. pulſo ſurſum ꝛ deorſum, aut vtriqꝫ. ſ. aeri ꝛ lapidi, ꝛ qḋ imprimat̄ aliquo a mouēte virtus coaptata. Argumētum ſufficiēs ꝑducit hoc ꝛ nō cōſequente eo qḋ mouit, fertur qḋ preter nām motuꝫ fuit. Qḋ quideꝫ enim ſm nām mouetur habet mouentē nām, qḋ autem ꝑter nām. vꝫ. a vi mouente mouendi virtutē accipit cooperāte aere. Si enī nō eſſet tale aliqḋ corpus cooperās nō vtiqꝫ violētus motus talis eēt. Si enim nō haberet aliqd leue aer nō vtiqꝫ graue ſurſuꝫ ferret, etſi nō graue aliquid haberet nō vtiqꝫ ignē ad deorſum moueret. Et enim autē qui ſm nām vniuſcuiuſqꝫ motū aer vna obſecūdat/hoc eſt vna impellit, trāſumens virtutē a mouēte. Sineporiçin. ſ. obſecūdare autem a poſterius flantibus ꝛ nauē pellentibus vētis tranſumptum eſt, quos ꝑpter hoc vrios caudales vocāt tāꝙ̄ vrion. i. caudale nauis flantes. Forte autē ꝛ a metaphora leonū dicit̄ quos aiunt ſuiipſoꝝ cauda ꝑ flagello verberantes ſeipſos ad curſuꝫ excitare. Deinde cōcludēs ſermonem ait ꝙ omne ſub luna corpus, qḋ ꝛ recti mot⁹ eſt, de hoc enī tunc ſermo eſt, aut leue, aut graue eſt, ꝛ quō q̄ preter naturā motus ſe habēt in his in quibus etiā ſunt, qꝛ ſunt poſteriores his qui ſm nām ꝛ pauciorís temporis, ꝛ ꝙ ab extrinſeca virtute mouent̄ aere cooperāte ad motuꝫ. Qḋ igit̄ hec ſic ſe habeāt manifeſtuꝫ ex oſtenſis. vꝫ. Alexāder putat nihilominus defectiue habere ſm literam illud in his. Deficere eniꝫ illud ꝑdictuꝫ eſt, aut tāꝙ̄ vtiqꝫ ſi diceret, in his dictū eſt, vt non adhuc intelligamus in his. ſ. grauitateꝫ, aut leuitatē habētibus, ſed in his ſermonibus, hoc autē paſſum fuit illud manifeſtū cū ſequentibus coordinans, ꝛ ſic ſcribēs. Manifeſtū autem ꝙ neqꝫ oīum generatio. Ego ꝟo illud, manifeſtū, quidē inuenio tāꝙ̄ finem prioris ſermonis, ſine coniūctione aūt ſcriptū, ꝛ qḋ deinceps ſic habēs. Qḋ autē neqꝫ oīum eſt generatio, neqꝫ ſimplr̄ nullius, palaꝫ ex ꝑdictis. Alexander autē videtur in qbuſdam exēplaribus inueniſſe quō palam ex dictis, ꝛ illud, manifeſtuꝫ, coactus fuit cum ſequētibus ordinare. Melius aūt (vt eſtimo) hoc vinū ſcriptoris dicere, ꝛ illud, ꝙ̄ tāꝙ̄ defectiuam interꝑtationem ſuſcipere. Naꝫ neqꝫ ſic coordinare veriſimile erat adiuicem illud, manifeſtū, ꝛ palam ſoluēdo. Manifeſtum aūt ꝙ neqꝫ oīum eſt generatio, neqꝫ ſimplr̄ nullius vt palaꝫ ex dictis. Sed B quidem qualitercūqꝫ ſe habeat nihil vtiqꝫ erit ad rerum veritatē. Ad ſequētia aūt ꝑcedēdū eſt.

⁋ Qḋ autē neqꝫ oīum eſt generatio neqꝫ ſimpliciter nullius palam ex ꝑdictis. Impoſſibile eniꝫ ſimul omnis corporis eſſe generationeꝫ ſi non ꝛ vacuū eſſe aliqḋ poſſibile ſeparatuꝫ. In quo eniꝫ erit loco qḋ generatur quādo generat̄, in iſto prius vacuuꝫ neceſſarium eſſe, corpore nullo ente. Aliud qdeꝫ enim ex alio corpus fieri poſſibile, puta ex aere igneꝫ, totaliter autē ex nulla alia ꝑexiſtente magnitudine impoſſe. Maxime qdem enī ex potentia ente corpore actu fiet vtiqꝫ corpus. Sꝫ ſi potentia ens corpus nulluꝫ eſt aliud corpus actu prius vacuum erit ſeparatum.

⁋ Rationes aduerſus dicētes corpora ex ſuperficieb⁹ ſuppoſitioneſqꝫ eaꝫ demōſtraſſet, ꝛ totuꝫ ſyllogiſmuꝫ recurrit iam ad eaꝫ que a pͥncipio de generatione diuiſionē in qua dicebat, ꝙ hi qdem totaliter auferebant gñationem vt qui circa Parmenidē ꝛ Meliſſuꝫ. Hi autē econtrario ipſis, oīum dicebant generationem, vt circa Heſiodum theologi dicebāt. Dicit igitur ꝙ ex dictis eſt palā ꝙ neqꝫ oīum eſt generatio. Siqdeꝫ oſtēſum eſt ꝙ circulariter mobile corpus ingenituꝫ ꝛ incorruptibile eſt, neqꝫ nullius ſi vere redarguit intelligētes ſic ſermones Parmenidis ꝛ Meliſſi tāꝙ̄ dicētium omne ens ingenitū, oſtendit autē ꝛ nunc qḋ non oīum eſt generatio, ex eo ꝙ corporis ſimplr̄ nō eſt. Ex aqua qdem enim aer ſit ꝛ aliud ex alio qualitatibus recedētibus, corpus autē ipꝫ quod qualitatibus ſubijcit̄ non ſit. Si eniꝫ generat̄ ex nō corpore generatur. hoc qdem enim corpus ceu aer ex nō aere generat̄. Ex corpore ꝟo qꝛ non inquātum corpus generat̄, ſꝫ inquātū aer. Corpus autē ſi vt corpus gñatur neceſſe ex non corpore gñari ipſm. Si autē hoc, neceſſe eſt vacuū eē ſeparatū. Duplex eniꝫ vacuū qui dicebāt ipſm ſupponebant, hoc qdem corporibus ꝑmixtum ſm poros qui in ipſis ſunt, quos nos dicimus aere plenos: hoc aūt ſeparatum a corporibus locū corpoꝝ factū, ſi igit̄ ſit corp⁹ nō prius exiſtēs corpus regione opus eſt aliq̄ vacua corpore in qua locabitur. Deinde (vt eſtimo) inſtātiam ſoluit dicētem. Cur igit̄ materia nō ſicut alis omnis potentia eſt, ſic etiā corpus ꝛ ex eo qḋ potētia generat̄ actu, quod eſt, ſicut ꝛ in alijs ſe hꝫ. Dicit igit̄ ꝙ maxime eniꝫ ex potētia quodā ente corpore actu fiet vtiqꝫ corpus, ſed ſi qḋ potētia ens corpus nullum eſt aliud corpus actu ꝑus, vt ex hoc corpore nō tale fiat, ſed ex incorporeo fiat corp⁹, vacuum erit ſeparatū. Dicit autē Alex. qꝛ qḋ placet ſibi de materia nūc Ariſtoteles exponit. Nō enim videt̄ ſibi materia eē actu incorporea, ſed etiā hanc ſpēm intellectu ſeparari, actu qdem neutruꝫ ipſoꝝ ſeorſum eſſe. Sed quādo dicitur ex materia fieri aliqd, ex actu qdem ente aliquo dicit̄, ſm qḋ autē potētia/hoc eſt quod ſit. Scḋm hoc ex illo dicit̄ hoc generari vt ex materia, totalr̄ enim aīt/gñari aliqd ex nulla alia ꝑexiſtente magnitudine actu, hoc eſt corpore, impoſſe eſt. Si eniꝫ hoc, erit vacuum q̄re ſm ipſum nō quale corpus, qḋ ſm ſubiectū vocat, īgenitum eſt. Si enī generetur ex nō corpore generari neceſſe Cō.28m.

eſt,hoc autē impoſſibile ſit ſi nō vacuū ſit ſeparatū.Forte autē neqȝ alterius alicuius cōiuȝ generū eſt generatio, neqȝ eniȝ coloris,neqȝ figurę.Si enim generet̄ color ex nō colore generabitur vtiqȝ,ꝛ ſi figura ex infigurato,neqȝ autē ſine colore olno,neqȝ ſine figura poſſibile eſt eē corpus figuratū.Eadem autē rōne,neqȝ aliarū qualitatū cōtrarietates velut caliditatis/ꝛ frigiditatis/dulcedinis/qȝ/ꝛ amaritudinis/generabūtur vtiqȝ ſi neceſſe oē corpꝰ ab vno aliquo cōtrarioꝝ,aut intermedioꝝ obtineri,ſed vbiqȝ aliquid eſt ex aliquo apto nato genitū.Quid igit̄ ſunt tales ſpēs ingenite ſub luna,ꝛ qūo generabilia ꝛ corruptibilia oīa dicimus quę ſub luna,ſicut ſunt cōes ſpecies,quę hic ſic,ꝛ gn̄antur ꝛ corrūpuntur,ſunt autē non ſm ſe,ſed in indiuiduis.Nō enim eſt color ſm ſe hic,aut

Poſitio Joānis de Jāduno in metaphyſica.

figura qd nō hoc aliquid ſit ſilr,neqȝ corpus. Sicut igit̄ ſunt in particularibus cōia ſic ꝛ generant̄ ꝛ corrūpūtur ſm ipſis.Sūt autē vt in particularibus ſemꝑ tranſeuntia,ſicut ꝛ tempus hic ꝛ motus.Neqȝ eniȝ tēpus eſt qd non ſit aliquod tēpus,neqȝ motus,ſed in cōtinuo fluxu particularium cōiatē illuceſcūt,ꝛ ipſoꝝ ſtare quod videt̄ ꝓpter ſemꝑ exiſtētis intellectualis ſpēi apparitionē eſt,ac ſi eſ/figiem ſuā in fluuium ſemꝑ fluenteȝ inſpiciat.Vna eniȝ quę in aqua faciei apparitio eadē videt̄ non eadē exiſtens,ſed reputationē habēs quod vna ſit ꝓpter ſtāteȝ faciem. Sed qd quidē cōtinue in particularibus ſemꝑ fluentibꝰ ſubſiſtens variatū manet,ꝛ Peripateticis vident̄ omnia cōia in particularibus poſita.Forte autē ꝓpter hāc cām magis oportet dicere nō generari ſimplr corpus ꝛ non eo vt non cogamur ſupponere vacuū.Si eniȝ rarefactio ꝛ inſpiſſatio eſt,neqȝ vacuum neceſſe eſt eē,neqȝ fluctuat vniuerſum vt Zuthos dicebat.Neqȝ videt̄ fictitium neceſſe ſupponi.ſ.rarefacto aliquo aliud inſpiſſari ſm eandem menſuram.Quid prohibet cuȝ ſit corpus,aliud corrumpi,aut inſpiſſari adhuc.

¶ Reliquū autem dicere quoꝝ eſt generatio corporum,ꝛ ꝓpter quid eſt. Quoniā igit̄ in omnibus cognitio per prima principia. Prima autē inexiſtentiū elemēta. Conſiderādūȝ quę corporuȝ elementa ſunt. Deinde poſt h̄ quot ꝛ qualia q̄dam,hoc autē erit manifeſtū ſupponentibus quę eſt elementi natura. Sit itaqȝ elemētum corpoꝝ in quod alia corpora diuidūtur intus exiſtēs potentia,aut actu. hoc eniȝ vtro modo. Adhuc dubitabile,ipſȝ autem eſt,indiuiſibile in altera ſpecie,tale eni aliqd elemētū oēs ꝛ in oibus volunt dicere.

Cō.29m. ¶ Oſtenſo ꝙ neqȝ qui omnia generari dicunt,neqȝ q nihil veruȝ dicūt,ꝯſequens eſt q̄rere quoꝝ eſt gn̄atio.Propoſuit eniȝ a ꝓ̇ncipio poſt ſermonē de circulariter mobili corpore de reliqs ſimplicibus corporibus dicere in qbus iā generatio ē ꝛ corruptio,ꝓpter qd ꝛ de generatione ꝛ corruptione dixit,opȝ cōſiderare ꝛ primo ſi eſt totaliter generatio,etſi oium aut quoꝝ. Redarguens igitur ꝛ his qui gn̄ationem penitus auferebāt,ꝛ his qui oium dicebant eſſe.ad hęc quoꝝ eſt generatio,ꝛ ꝓpter qd eſt,cōuerſus eſt.Quoꝝ quidem dicens,qa habentiuȝ qualitates paſſiuas,ꝛ ſuper rectā motoꝝ eſt generatio,ꝓpter qd autēȝ,pro quibus generādis.Quoniaȝ igit̄ in omnibus habentibus ꝓ̇ncipia noſcere ꝛ ſcire accidit eo ꝙ cognoſcimus ꝓ̇ncipia.Sunt aūt eoꝝ quę generātur ꝓ̇ncipia elemēta:omne eniȝ qd generatur ex aliquo generat̄,ꝛ ſunt prima inexiſtētiuȝ generabilibus elemēta.Ex primis autem cognitio,merito de generatione ſermo ab elemētis principium faciet.Cōſiderandūȝ igitur/ait/qualia taliuȝ corpoꝝ ſunt elemēta.Quoniā autem alıȝ alia ſupponebant,illoꝝ opinionibus narratis ꝓ̇mo tunc qd placet ſibi in libris de gn̄atione dicet,in qbus ꝛ cām quare ſit generatio in quatuor corporibus manifeſtabit.Prima aūt inexiſtētium in gn̄abilibus dicit elemēta,qa ꝛ accidētia inſunt ipſis,ſed nō prima.Cōſiderandūȝ igit̄/ait/qualia eoꝝ quę in generatione corpoꝝ ſunt elemēta.Quoniaȝ eoꝝ quę in generatione corpoꝝ,hęc qdem elemēta ſunt, hęc autē ex elemētis.Quādo igit̄ determinatū fuerit q̄lia ſunt elemēta,quia ex cōtrarıȝs paſſiuis qualitatibꝰ cōſtant q̄rere opȝ,ꝓpter quid hęc eoꝝ in generatiōe corporum ſunt elemēta.Et poſt hoc qualia ꝛ quot corpora ſūt talia vt ſint elementa,qa quatuor.ſ.ignis,aer,aqua,terra. Hęc autē/ait/ſunt manifeſta ſupponētibꝰ nobis quę ſit elementi natura.Naȝ ad rōnem elemēti cōparantes corpora inuenimus qualia,ꝛ quę ſint talia.Et iā diffinit elemētum dicēs eſſe elemētum corpoꝝ in quod alia corpora diuidūtur elemēta.Non eniȝ corpoꝝ vt corporis,ſed vt cōpoſiti corporis q̄rimus elemētuȝ.Bene igit̄ dixit in qd alia corpora diuidūtur inexiſ po aut actu.Hoc aūt ait/vtro mō. Adhuc dubiū,qm dicētibꝰ qdē cōgregatione aut ſegregatiōe gn̄onē fieri,ſicut Empedocles ꝛ Anaxagoras,cōſequit̄ actu elemēta inexiſtere,dicētibus autē alteratione/potētia.Ipſm autē elemētum/ait/etſi diuiſibile ſit vt corpus,ſed vt elemētuȝ in altera ſpē,indiuiſibile eſt,ꝛ differt etiā ſic ab elemētato quia illud qdem in altera ſpē.ſ.in elemēta diuidit̄ etſi diuidat̄ etiā in ſimilaria. Caro eni diuiditur qdem ꝛ in carnes,diuiditur aūt ꝛ in quatuor elemēta ſpē ab inuicē differētia.Ignis autē non adhuc diuidit̄ in altera ſpecie. Hoc autē inexiſtēs diſtinguit elemētum a ſpēbus.Nā diuiditur ſimplex corpꝰ in quintū ꝛ in quatuor,ſed non in exiſtētia,ſicut eni genꝰ in ſpecies diuidit̄ nō vt elemētatū in elemēta. Tale eni aliquid aiunt omnes ꝛ in oibus elemētatis volunt eē.Naȝ ſermonis elementum eſt in quod diuiditur ſermo ipſuȝ indiuiſibile exiſtens in altera ſpecie.

¶ Si itaqȝ qd dictuȝ eſt elementū,neceſſe eē quędam taliuȝ corporuȝ. In carne qdē enim ꝛ ligno ꝛ vnoquoqȝ taliū eſt potentia ignis ꝛ terra. Manifeſta autē hęc ex illis ſegregata. In igne autē caro/aut lignū nō ineſt,neqȝ ſm potentiā,neqȝ ſm actuȝ,ſegregaret̄ enim vtiqȝ. Similr autē,neqȝ ſi vnuȝ aliqd eēt tale,neqȝ in illo. Neqȝ eniȝ ſi erit caro,aut os, aut alioꝝ quodcūqȝ nondum dicendum ineſſe potentia,ſed conſiderandum quis modus generationis.

¶ Quoniā generatio eſt,neceſſe eſt eē elemēta ex quibꝰ qd ſit generat̄.Si igit̄ tale eſt elemētuȝ neceſſe eſt eſſe aliqua corpora talia,ſȝ elementa ſunt talia qualia dictū eſt, ſunt ergo aliqua corpora talia.Et ꝯtinctuȝ qdem palam eo ꝙ eſt generatio.Si eniȝ eſt gn̄atio neceſſe eſt eſſe talia corpora ex qbus generat̄ qd ſit,ꝛ ad quę diſſoluitur,aſſumptionē autē ex cōi exiſtimatione perſuaſit ꝙ tale elemētum.Illationē autē iaȝ ꝙ ſunt talia aliqua corpora ex inductione teſtat̄,qa in carne,ꝛ ligno,ꝛ vnoquoqȝ taliuȝ ineſt potētia ignis ꝛ terra.Qd enim eſt conſtat eo qd ſegregantur ipſa ex ipſis,potētia autem inſunt.Ponētibus eniȝ quatuor corpora coalterata abinuicē elementa accidit dicere ipſa potētia.Noīe autem ſegregationis cōtus Cō.30m.

fuit viſus, videt̃ eni3 ſegregatio de exiſtẽtibus actu dici. Qd autẽ ſegregeẽ ignis ex carne. Theophraſtus gdẽ3 ab oculis hoĩs flãmas ſegregari narrat. Megetius autẽ Alexãdrinus medicus mihi narrauit a viro iſchiadico ignẽ exiuiſſe ab iſchio. ⁊ vertebro cruris ⁊ cõbuſſiſſe oculos in quo ⁊ ceſſauit paſſio. Inſinuant autẽ ⁊ carbonũ diſpoſitiones ab igne facte ⁊ adurentes febres. A lignis autẽ3 ignẽ eijciũt alterum lignũ tãq̃ terebrũ in altero circũuoluentes. Qd autẽ terra inſit his ſignificat qui poſt aduſtionem derelinquitur cinis, perſpicua quoq̃ eſt ſegregata humiditas ⁊ euaporãs aer. Si igit̃ in carne gdẽ3 ⁊ ligno ineſt ignis ⁊ terra ⁊ reliqua. In igne aũt ⁊ terra caro nõ eſt, aut lignũ, neq̃ potentia, neq̃ actu, ſegregarent̃ enĩ vtiq̃, palam ꝙ ignis ⁊ terra, ⁊ reliqua elemẽta ſunt vt inexiſtẽtia carni ⁊ ligno, hęc autẽ illoꝝ nõ ſunt elemẽta. Quũ autem nõdum oſtẽſum eſt eẽ quatuor elemẽta. Erãt autem aliqui qui vnũ dicebãt. Thales gdem ⁊ Hippon aquã. Anaximenes autẽ ⁊ Diogenes aerem. Ipaſſus autem ⁊ Heraclitus ignẽ ⁊ intermedium Anaximãdrus merito appoſuit. Qd ei ſi nõ quatuor ſint pma corpora, ſed vnum nõ exiſterent in illo, neq̃ ſm actũ, neq̃ ſm potẽtia3, quę ex ipſo generãtur, ſed prius eſt cõſiderãdum modum generationis, ſi eni3 ſegregatione dicit aliqs generationem fieri inexiſtere neceſſe eſt. Si autẽ ſm trãſmutationẽ, nõ adhuc. Quoniã aũt videnẽ ⁊ ex cõpoſitis diſſolutis generari elemẽta, ⁊ ex elemẽtis cõpoſita. Na3 qui vnu3 elemẽtum ſupponũt ex hoc alia generãt, nõ ꝓpter hoc ſiľr inexiſtere dicẽdum elemẽtum in cõpoſito ⁊ cõpoſitu3 in elemẽto, neq̃ ide3 eſſe inexiſtere alicui ⁊ genitu3 eẽ ex illo. Nam ſimplicia gdem quę generanẽ ex compoſitis inexiſtebãt ipſis, cõpoſita autẽ3 fiunt gdem ex ſimplicib⁹, non tamẽ iã ⁊ inſunt ipſis. Nõ enim ſufficiẽs genitu3 eſſe ex aliquo vt inexiſtere ipſi, quare ⁊ ſi caro ⁊ os ⁊ cõpoſitorũ vnũqdq̃ ex ſimplicibus, nõ ꝓpter hoc dicẽdũ inexiſtere hoc ſimplicibus, vt qui ſm ſegregationẽ gnõnẽ aſſignantes aiunt, ſed ꝯſiderandũ qs modus gnationis.

¶ Anaxagoras autẽ3 cõtrarię Empedocli dicit de elementis. Hic gdem enim ignẽ ⁊ terram ⁊ coelementata his elemẽta inquit eſſe corpoꝝ, ⁊ componi omnia ex his. Anaxagoras autẽ contrariu3, omiomera eni3 elementa. Dico autẽ puta carnẽ, ⁊ os, ⁊ vnumqdq̃ talium. Aerem autẽ ⁊ igne3 mixturam hoꝝ, ⁊ aliorum ſeminu3 oium. Eſſe enim vtrũq̃ ipſoru3 ex inuiſibilibus omiomeris oib⁹ congregatis, ꝓpter qd ⁊ facta eſſe omnia ex his. Ignem enim ⁊ ętherem appellat idem.

Com. 31ª. ¶ Tãq̃ elemẽtoru3 memoratus aeris ⁊ ignis, ⁊ coelemẽtaliu3 his, quę gde3 ⁊ Empedocles dicebat elemẽta. Cõſequẽter memoratur opinionis Anaxagorę, tãq̃ cõtrarię opinioni Empedoclis, nõ ſm intellectũ elemẽti. Oẽs eni3 elemẽtum dicebãt, in qd inexiſtẽs diuidũtur corpora, ipm autẽ eſt indiuiſibile in altera ſpecie, ſed diſcordia fuit ſm talem nãm. Hi gde3 alijs eã, alij aute3 alijs corporibus inexiſtere dicebãt. Empedocles gdem ipſis quatuor illa dicẽs elemẽta. Anaxagoras aute3 ſilibus partibus. Thales autẽ aquę, alij autẽ alicui. Eodẽ enim argumẽto vtens vnuſqſq̃ quę ſm ipm dicebat elemẽta, eo ꝙ ipſa gdem ex alijs ſegregenẽ, alia autẽ ex his nõ adhuc. Propter hoc enĩ ⁊ Empedocles quatuor dixit elementa eẽ, ⁊ Anaxagoras ſimilaria velut carnẽ ⁊ os, ⁊ talia ſpermata vocabat, ex quibus, ⁊ quę ab Empedocle elemẽta mixta eſſe dicebat, aerẽ ⁊ igne3, ⁊ alia omnia, ⁊ eſſe collectiones ſimilariũ oia, nõ videri autẽ ex ipſis eẽ. Quia inuiſibilia ⁊ inſenſibilia ꝓpter paruitatem ſunt ſimilaria. Anaxagoras autem ſepe noĩe ętheris pro igne viſus fuit. Cũ dixiſſet autẽ vtriuſq̃ opinione3 de elemẽtis ⁊ ſimul diſſidiu3 ipſoꝝ tradidiſſet. Quia Empedocles gdẽ ſimilaria omnia a quatuor cõponi ait, ⁊ hęc eſſe oiu3 elemẽta. Anaxagoras aũt, ⁊ hęc ⁊ alia oia ex ſimilaribus cõſtituit, ⁊ ex his tãq̃ ſimilaribus etiã ipſis exiſtẽtibus ea3 gdem quę de elemẽto opinionẽ a cõi exiſtimatione accepit confeſſa3, quę autẽ ſunt talia corpora nõdum ab illis accepit. Diſcordat enĩ de hoc, ſed ipſe ꝯſequẽter oſtenſo quę ſunt ſimplicia corpoꝝ habebit oſtẽſu3 q̃ ſint elña.

¶ Quoniã aute3 eſt omnis naturalis corporis motus ꝓprius. Motuũ autem hi gdem ſimplices, hi autẽ mixti, ⁊ mixti gdem mixtorum, ſimplices autẽ ſimpliciũ ſunt. Manifeſtũ ꝙ erunt q̃dam corpora ſimplicia, ſunt enĩ ⁊ motus ſimplices. Itaq̃ pala3 ⁊ ꝙ ſunt elemẽta, ⁊ ꝓpter quid ſunt. Vtru3 autem finita, aut infinita, et ſi finita quot ſm numerũ conſequẽs, vtiq̃ erit cõſiderare. Primũ quide3 igitur ꝙ non ſunt infinita, quemadmodũ putant quidam conſiderandum.

¶ Ad oſtendendũ ꝙ ſunt ſimplicia corpora, ⁊ hęc quatuor vtitur iã oſtẽſis ab ipſo. Qd nãlia ſunt corpora quę pncipium motus in ipſis habẽt ſm ſe, qd in libro de naturali auditu oſtẽſum eſt. Et ꝙ motuũ hi quidẽ ſunt ſimplices, hi autẽ mixti, ⁊ ꝙ ſimplex gdem ſimplicis corporis, mixtus autẽ mixti, ⁊ ſimplicis corporis ſimplex motus. Na3 cõpoſitoꝝ motus ſimplices ſm pdominiũ ſimplicium quę in ipſis ſũt. Hęc autẽ in pmo huius tractationis h3 oſtenſa. His autẽ poſitis, quoniã ſunt mot⁹ ſimplices qui ſm ſimplices lineas fiunt .ſ. ſm rectã ⁊ circularẽ, manifeſtũ ꝙ ſunt ⁊ corpora q̃dam ſimplicia. Sigdem ſimplices motus ſimpliciũ corpoꝝ ſunt ſm nã3. Simplicia autẽ corpoꝝ elemẽta ſunt, quia ⁊ in ipſa diuidunẽ cõpoſita, ipſa aute3 indiuiſibilia ſunt in altera ſpecie. Hoc autẽ ꝓpter qd ſunt p3 quidẽ ꝓpter ſimplicia dictũ eſſe, ꝓpter hoc enĩ ſunt elemẽta q ſunt quę ſimplici motu ſm nãm mouẽtur corpora. Patet autẽ ⁊ ad generatione3 referri, qa eni3 oſtẽſa eſt generatio exiſtẽs, ꝓpter hoc ſunt quędã elemẽta, vnde nõ exiſtẽtibus elemẽtis gnationẽ impoſſibile eſt eẽ. Oſtẽſo autẽ ꝙ ſunt ſimplicia q̃dam corpora quę ⁊ elemẽta ſunt, poſt hoc q̃rit vtrũ finita hęc aut infinita, et ſi finita quot. Et poſſibile gde3 erat a motib⁹, ⁊ hoc accipere ꝙ finita ⁊ quot. Hic autẽ pmo gde3 ad dicentes infinita aſtruit ꝙ finita. Deinde ad eos qui vnu3 elemẽtũ ponũt obuiat. Na3 digniora fide ſic erũt oſtendenda, non moleſtãte aliqua opinione tãq̃ ꝓbabili.

¶ Et primũ eos qui oia omiomera elementa faciãt, quẽadmodũ ⁊ Anaxagoras. Nullus enĩ ſic ſignificantiũ recte ſumit elemẽtũ. Videmus enim multa etiam mixtoꝝ corpoꝝ in omiomera diuiſa. Dico autẽ puta carnem ⁊ os, ⁊ lignũ, ⁊ lapidẽ. Itaq̃ ſigdem compoſitum nõ eſt elementũ, nõ omne erit, qd omiomerum elemẽtũ, ſed quod indiuiſibile in altera ſpecie, ſicut dictum eſt prius.

¶ Dicentiu3 infinita elementa, Leucippus gdem ⁊ Democritus Com. 33ª.

mocritus atomos infinitos ſupponebant. Anaxagoras autem ⁊ Archelaus ſimilaritates, ⁊ ad hanc primo obuiat opinionem. Et dixit quidem iam aduerſus ipſam in primo de naturali auditu. dicit autem ⁊ nunc, ⁊ oſtendit ꝙ non recte ſupponebant omnia ſimilaria elementa ponentes. Multa enim compoſitorum corporum quę non vtiq; erunt elementa ſunt ſimilaria. Nã omiomera ſunt quę in partes ſimiles toti diuiduntur. Talia autē caro, ⁊ os, ⁊ lignum, ⁊ lapis. Quę quidē ꝙ non ſunt ſimplicia, patet, ſegregantur enī ab ipſis, ſicut dixit ſimplicia corpora ignis, ⁊ terra, ⁊ intermedia, ⁊ generationem ex pluribus habent. Ex alimento enim generantur vario exiſtente, ⁊ lignū autē terrę aliquid habet ⁊ aeris, ⁊ aquę, ⁊ lapis. Nam ſine aqua continuam fieri terram eſt impoſſibile. Et ipſe autem Anaxagoras dicit non eſſe elementa hęc quatuor, q̄uis ſimilaria ſit. Si igitur nullum compoſitum elementum eſt, ſimplex enim elementum, aliqđ autem compoſitum corpus eſt ſimilare, vt ignis, ⁊ terra, ⁊ intermedia. Concluditur in tertia figura ꝙ nō omne ſimilare erit elementum, ſed quod non eſt compoſitum, neq; diuiditur in altera ſpecie. Non omne autem ſimilare eſt tale, ſiquidem caro, ⁊ os, ⁊ talia omiomera, cū ſint diuidantur in altera ſpecie ex q̄bus ēt conſtant. Aut oſtēſo ꝙ dicentes ſimilaria eſſe elementa non ſane dicebant appoſuit vniuerſaliter quo oportet iudicare elementū, quia non ſimilaritate, neq; aliquo alio tali, ſed per indiuiſibile eſſe in altera ſpecie.

℄ Adhuc autem ſic ſumentes elementū non neceſſe facere infinita, omnia enim eadē cauſabuntur, etiā finitis exiſtentibus ſi quis ſumat. Idem enim faciet etſi duo, aut tria ſolū ſunt talia, quemadmodum conatur ⁊ Empedocles. Quoniam enim ⁊ vt ipſi accidit non omnia facere ex omiomeris, faciem enim nō ex faciebus faciunt, neq; aliud ſm naturā figuratorum nihil, manifeſtum q̄a multo melius finita facere principia, ⁊ hęc q̄ pauciſſima omnibus eiſdem futuris oſtendi, quēadmodū dignificant ⁊ qui in diſciplinis. Semper enim finita ſumunt principia, aut ſpecie, aut quanto.

Cō.34ᵐ. ℄ A ſimilaritate cū prius arguiſſet ⁊ oſtēdiſſet ꝙ nō oīa omiomera ſunt elemēta. Neq; enī ſunt ſimplicia omnia, nunc ad infinitatem obuiat, ⁊ cōceſſo ſm ſuppoſitiōem ſimilaritate dicit. Qż etſi omiomera q̄s accipit elementa non vtiq; neceſſe ꝓpter hoc infinita facere ipſa. Nā ⁊ finitis ſuppoſitis eadē poſſibile eſt aſſignari. Et ſi aliq̄s ſupponat pauca multitudie duo vel tria, vel q̄tuor, ſicut Empedocles. Nā iſte quatuor elementa ſupponens ⁊ vnum quodq; ipſorum ſimilare dicens ex his oēm generationem effici dicit ꝓterq̄ ꝙ Empedocles quidem ſimplicia hęc ſuppoſuit. Anaxagoras autē hęc cōpoſita ex ſimilaribus, ſicut ⁊ alia oīa ſenſibilia compoſita ex omiomeris facit, ſm ꝑdominiū vnius eorū quę in ipſis deſignata ſunt. Deinde tertiū in ambobꝰ argumentū adducit a ſimilaritate, ⁊ ab infinitate. Qm̄ enī/ait/etſi infinita multitudine ſupponant̄ elemēta, accidit nō oīa compoſita ex omiomeris facere. Carnē q̄dē enī ſenſibilē ⁊ aurū ⁊ talia ex omiomeris facere ipſos q̄do admiſceret̄, ꝑdominante in multitudine in mixtiōe inſenſibiliū ꝓpter paruitatē ⁊ carūcularū ⁊ auri, faciē autē ⁊ alias organicas particulas partes nō adhuc poſſibile ex multis īſenſibilibus magnitudine faciebꝰ cōponi. Et Alex. q̄dem/ait/non eſſe ex omiomeris, q̄a oculus ⁊ naſus non ſunt ſimilia. Forte autem diligētius dixit Ariſto. faciem enī nō ex faciebꝰ q̄a omiomera etſi inuicē ſiīes habeāt ptes, non ꝓpter hoc dicunt̄ omiomera, ſed q̄a toti ſimiles habēt partes. Valde autem diligenter appoſuit hoc. Neq; aliud ſm naturam figuratorum nihil. Qm̄ non ſola quę ex diſſimilibꝰ inuicem componūtur non habēt partes ſimiles toti, vt dictū eſt in facie, ſed ēt in q̄bus partes ſiīes inuicē ſunt ⁊ toti qđ ſit ſm figurā nālem ſpecificatā, vt os cranei vel brachij, vel cruris, aut neruus, aut vena, aut arteria, neq; hęc ex ſimilibus toti partibus ſunt. Quāuis enī oſſis os pars ſit, aut nerui neruus, ſed non eſt figurata p̄s toti, totum aūt cū figura erat corporis huius qđ eē dicit̄. Si autē neceſſe eſt ſm ipſos ⁊ nō ex omiomeris q̄dam fieri, ⁊ nihil infinitas facit vt omnia ex omiomeris ſint nihil ꝓhibet finita omiomera facere. Siquidem ſunt elemēta, nā finitis exiſtentibus, hęc q̄dem ex ſimilibus erant, hęc aūt ex diſſimilibus, ſicut ⁊ infinitis ſuppoſitis. Si enī eadē ſoluere poſſibile ſupponentes finita ꝑncipia ⁊ infinita, melius/ait/finita accipere ſicut etiam in diſciplinis vt poſſibile eſt pauciſſima accipiuntur. Si enim ignoratis principijs, ⁊ ea quę principijs conſtant ignorantur principia finita ſupponās, ⁊ hęc q̄ pauciſſima neceſſe eſt, quia quod quidem infinitum incognitum eſt, qđ autē finitū cognoſcibile, ⁊ tāto magis quanto facilius comprehenſibile eſt ⁊ vnitati appropinquat. Propter qđ ⁊ qui diſciplinalē ⁊ ſciētificā notitiā ſuppoſitorū habere voluīt, finita principia accipiūt, aut ſpē, aut quāto. Spē q̄dē quādo pūctū ⁊ lineā ⁊ planū diffiniūt. Nō enī vnū numero horū vnumquodq;, ſed ſpē, ⁊ rōne. Quāto aūt mathematica ꝑnª determinata eē inq̄t Potamon cū vnitatē ꝑncipiū numeri accipiat. Aſpaſius aūt quāto determinatas eē q̄nque petitiones/ait. Hę enī nō ſm ſpēm, ſed ſm numerū q̄nque ſunt. Patet aūt/ait/ Alexan. ꝑncipia dicere quāto finita ⁊ ipſa hęc, quorū vnūquodq; ſm ſpeciem determinatū accipiebant. Quorū igitur diffinitiones vt elementorū aſſignant determinata ſunt hęc ſm numerum. Aut ſpē quidem/ait/determinata elementa ſm ipſos ſunt, quia punctum ⁊ lineā, hęc quidem recta, aut peripherialis, ⁊ quęcūq; prima accipientes diffiniunt, quę ēt diffinitiōes vocant, nō enim infinitę ſpēs ipſorū, ſed eſt ipſorum numerus. Quanto aūt, q̄a nullo infinito vtunt̄, neq; recta, neq; plano cum aliquid oſtēdūt, q̄uis enim ſupponant, tamen ſemꝑ finitū auferentes vtunt̄. Forte aūt ſpē q̄dē finita, q̄a nullū infinitū ſupponūt, ſż trigona, ⁊ tetragona, ⁊ circulos, ⁊ pūcta, ⁊ linea, ⁊ plana. Quāto aūt q̄a nūerata ſunt accepta ꝑnª. ſ. diffōnes tot quot, ⁊ dignitates, ⁊ petitiones q̄bꝰ cōtenti ſunt ad demōſtrationes ſequētiū.

℄ Adhuc ſi corpus à corpore alterū dicitur ſm proprias differentias, corporum autē differentię finitę. Differūt enī ſenſibilibus, hęc autē finita ſunt. Oportet aūt hoc oſtēdi, manifeſtū q̄a vel ꝙ ⁊ elēta neceſſe finita eſſe.

℄ Et hoc argumētū oſtēdit ꝙ elēta ſpē finita ſunt. Deductio aūt rōnis hypothetice q̄dē ſic ꝓducit̄. Si oīa corpa ablinicē finitis ſm ſpēz diñtis differūt. Quę aūt finitis ſż ſpēz diñis differūt ſūt finita, ſż ſpēz necē ē corpa eē finita ſpē. Si igit̄ ⁊ elēta corpora ſūt ſimplicia adhuc magis neceſſe hęc q̄ quę ab ipſis fiunt finita eſſe ſpecie. Et ꝙ corpora quidem ſuis differentijs differant manifeſtū eſt. Nā oīa differētia ſuis differētijs differunt. Ex autem Cō.35ᵐ.

differentię qbus differũt corpora ſint finitę ſpẽ palã ex eo q ipſe ſunt ſenſibiles. Et q qdẽ ſenſibilib' differẽtijs differũt corpora oſtẽdit in 8° de nãli auditu. Hoc aũt q ſenſibiles ſint finite ſpẽ oſtẽdit in eo q de ſenſibus & ſenſibilibus ſit. Oẽ ſenſibile hʒ ꝯtrietatẽ, hñs cõtrarietatem, habet extrema ſm ſpẽm, habens extrema ſm ſpecieʒ eſt finitum ſm ſpeciem. ſenſibiliuʒ ergo ſpecies finitę ſunt. Ex cathegoricę autẽ ſic eſt ꝯcludere de elemẽtis argumẽtum, elemẽta ſunt corpora, corpora abinuicem ſuis differẽtijs ſenſibilibus exiſtentibus differũt, ſenſibilib' differẽtijs vero finitis ſpẽ differẽtijs differũt q̃ finitis ſpẽ differẽtijs differunt finita ſm ſpẽm ſunt. Hęc qdẽ igitur in his ad ſermonẽ Anaxagorę adduxit. In pmo aũt de naturali auditu, & ad id qð dicebat omnia in oib' mixta eẽ obuiationeʒ fecit. Dicebat enĩ vnũqðq ſenſibilium corpoꝝ habere in ſeipſo infinita omiomera, pp h̃ enĩ videri omnia ex omnibus genita, oſtendit igitur conſequens huic q vnumquodqʒ ſenſibilium corporuʒ infinite magnitudinis fieri. Nam ex infinitis multitudine magnitudinibus ſm actum compoſitam magnitudinem neceſſe infinitaʒ fieri magnitudine. Si igitur hoc impoſſibile nõ vtiqʒ erunt infinita elementa. Et palam q hoc argumẽtum ſm numerum infinitatem interimit cuʒ qua ſm ſpecieʒ infinitas non ſimul interempta eſt. Dicit autẽ Anaxagoras inchoans librũ. Simul erãt res omnes infinitę & multitudine & paruitate Nã paruũ infinitũ erat & oluʒ entiũ nullũ vnũ manifeſtũ erat ob paruitatẽ qð l oĩ opʒ putare ineſſe oẽs res. Forte aũt illud infinitũ tãq̃ nobis incomꝑhẽſibile & incognoſcibile dicit, hoc enĩ inſinuat per hoc, quare ſegregatoꝝ non ſcire multitudineʒ, neqʒ rõne, neqʒ opere. Qm̃ q ſpecie finita putauerit inſinuat dicens omnia cognoſcere intellectũ, & illud ſi infinita re vera eẽnt, penitus incognoſcibilia erãt. Naʒ cognitio determinat & finit cognoſcibile. Dicit autẽ q cõmixta & ſegregata omnia nouit intellectus, & qualia debebãt fore & qualia erãt. Videtur aũt Anaxagoras duplicem inſinuare diſpoſitioneʒ, hanc qdem intellectualẽ & vnitã in qua ſimul omnes res erãt, et vnũqðqʒ omnia erat aliã ꝓpter intellectualem vnionẽ. Hanc autẽ ſenſibileʒ & diſgregatam ab illa vnitiõe a cõditore intellectu quem etiaʒ ipm ab intellectuali ꝓcedenteʒ diſpoſuiſſe oĩa, ait. De enĩ intellectualẽ inſinuat quãdã diſpõnẽ ante hãc ſenſibilẽ ſm cãm & ſpermaticę hanc ꝑaccipientes, illa verba plane (vt eſtimo) affirmant. His autẽ ſic habentibus oportet putare ineſſe multa & oĩmoda in omnibus cõmixtis, & ſpermata omniuʒ rerum, & ideas omnimodas habentia, & delectationes, & colores, & homines ſimul cõpactos eſſe, & alia animalia quęcũqʒ animam habent, & hominibus eẽ ciuitates cohabitatas, & opera cõſtructa ſicut apud nos, & ſolem & lunã & alia ſicut apud nos, & hęc. vʒ. ſpermaticę ibi ſm ideas vt d'xit ꝑęaccepta.

Anaxagoras poſuit mũdũ intellectualẽ in quo oĩa erãt, ſicut Plato archetipũ, vñ triplicẽ poſuit mundum Anaxagoras ſenſibilẽ, intellectualẽ, & diuinũ, & vnũ illo. & q gli hec mundus ſpeciat oẽ totũ, & partẽ, eiũ: vt etiam Ari. p° li° de ꝑũ, pinde cũ vn' mũdus illo eẽ dixit qbʒ ſm oẽ illis ex oĩ eẽs iʒ alius dicemus de his.

¶ At ſo neqʒ vt alteri qdã dicunt puta Leucippus & Democritus Abderites rõnabilia accidẽtia. Inquiũt eniʒ eſſe primas magnitudines multitudine qdem infinitas, magnitudine autem indiuiſibiles, & neqʒ ex vno multa fieri, neqʒ ex multis vnum, ſed horuʒ complicatione & circũplectione omnia generari. Modo autem quodaʒ, & iſti omnia entia faciunt numeros & ex numeris, etenim ſi non plane oſtendunt, tamen hoc voluũt dicere.

Com. 36[m]. ¶ Ad dicentes infinita multitudine elementa ꝓponens obuiare, & cum contradixiſſet ad eos quę circa Anaxagoras infinitas omiomeras elementa dicunt tranſiuit ad eos qui circa Leucippum & Democritum elementa dicunt atomos propter paruitateʒ & ſoliditatem infinitos exiſtentes ſm numerum & figuras, hos autem ſolos dicebant continuos. Nam alia quidem videntur continua tactu appropinquare inuicem propter quod & ſectioneʒ auferebant diſſolutionem tangentium dicentes eaʒ quę videtur ſectioneʒ. Et propter hoc neqʒ ex vno multa fieri dicebant. Non enim diuidi atomum, neqʒ ex multis vnum ſm veritatem continuum, ſed complectione atomorum vnumquodqʒ vnum videri fieri dixerũt. Complicationem autem abderite vocabant permutationem ſicut Democritus. Cum dixiſſet autem q neqʒ vt alterari quidam dicunt rationabilia quę accidunt, & exponens opinionem ipſorum intermedię vnam interpoſuit cauſam, quare non ſunt rationabilia quę accidunt. Modo enim quodam, ait, & hi omnia entia faciunt numeros & ex numeris. Si igitur hoc impoſſibile eſt non vtiqʒ erunt rationabilia quę accidunt ſermoni ipſorũ. Modo autem quodam numeros dixit atomos, qa vnitatibus aſſimilantur atomi, & quia non diuiduntur, ſicut neqʒ vnitates. Et quia neqʒ ex atomis vacuo diſtinctis ſit aliquid continuum, ſicut neqʒ ex vnitatibus, nam illas vacuo determinari aiunt Pithagorici, illud autẽ, modo quodam, apponitur, quia aliqua diuerſitas eſt aſſequentium inconuenientium his qui ex atomis, & his qui ex numeris generant. Nam ex incorporeis partib' corpora generare inconueniens exiſtens etiam dicentibus ex numeris fieri accidit. qui autem ex atomis generari aiunt effugiunt.

¶ Et adhuc quoniam differunt corpora figuris. Infinitę autem figurę infinita & ſimplicia corpora aiunt eſſe. Qualis autẽ vniuſcuiuſqʒ figura elementoruʒ nihil determinauerũt, ſed ſolum igni ſphęram aſſignauerunt. Aerẽ autem & aquam, & alia magnitudine, & paruitate diuiſerunt vt entẽ ipſorum naturã, velut panſpermiam omnium elementorum.

¶ Nec Alexander intellexit tãq̃ contradictionem quãdam ipſorum ad ſeipſos concludentem. ſ. dicentiũ principia atomos. Quia dicunt quidem ſm figuram differre ab inuicem elementa, & non ſm ſuppoſitum. Si autem hoc palam eſt, quot & quę ex elementis fiunt ſm figuram differrent abinuicem. Conſequens igitur erat ipſis dicere quę figurę vniuſcuiuſqʒ elementorum, & quę eorum ſint quę generantur ex ipſis, hi autem ſolius ignis & atomorum generantium ipſum dicebant figurã ſphęricam eſſe, propter quod & rationabiliter ipſum penetrare & moueri, & mouere, & diuidere, & vrere ea quibuſcũqʒ appropinquauerit propter peripheriam & planities. Et adhuc propter paruitatem elementorum ex quibus eſt. Non amplius ſo aliquam figuram aeris, aut aquę, aut terrę, aut horum elementorum dicunt. Solum enim horum differentiam quę ſm magnitudinem eorũ quę ex ipſis elementis aſſignant ex minoribus quidem eiſdem ſm figuram aerem dicentes, ex maioribus autem aquam, & ex adhuc maioribus terram, non adhuc differentibus ſm figuram, ſed ex omnimodis figuris & eiſdem vnoquoqʒ eorum genito. Huic autem, ait, Alexander conſequens ipſe quidem non appoſuit, erit autem vtiqʒ hoc: ſcilicet ſi non ſm figuram differentiam eſſe elementorum ſm ſpeciem differentiaʒ ponerent, ſed ſm

Cõ. 37[m].

magnitudinem

magnitudinem, aerem ⁊ aquam, ⁊ terram ſm elementorum magnitudinem ſolū differentia, non ſm ſpēm abinuicē differre neceſſe eſt. Alexāder qdem igitur tāq̄ p redargutione, hoꝝ ſmiſſoꝝ ⁊ icōueniēs aſſequēs adduxit. Forte autē ⁊ hoc adhuc tāq̄ opinionē ipſoꝝ explanantis appoſuit Ariſtoteles ſimul qdem eām dicēs. Quare ſm numerum infinitos atomos dicūt, quia eniꝫ /ait/ figuris differunt. Infinite aūt figurę, ꝑpter hoc infinita ſimplicia corpora dicebāt. Qualis autē ⁊ quę figura elementorum generatiuoꝝ vniuſcuiuſq̄ corporis nō adhuc determinauerāt niſi ſolū in igne. Aerem aūt ⁊ aquā ⁊ alia gñari ex elemētis dicebant, figuras quidē eaſdem habētibus, magnitudie autē ſolū ⁊ paruitate differētib⁹. Principium aūt cōtradictionis ad opinioneꝫ hanc conſequēter facit decens. Primū qdem igitur ⁊ bis peccatū ⁊ proxime expoſitis partibus opinionis aſſequentia inconuenientia non pręteriniſit Ariſto. vt putauit Alexāder, ſꝫ quartam contradictionē illam addaxit cuius principiū, ſimul aūt ⁊ cōtraria dicere ipſos ſibiipſis neceſſe eſt.

Primum quidē igitur idē ⁊ his peccatum nō finita ſumere pricipia habituris eadē oia dicere. Adhuc aūt ſi non infinite corpoꝝ vel figurę differentię, palam quia non erunt elementa infinita. Adhuc autē neceſſe oppugnare mathematicas ſcientias, indiuiſibilia corpora dicentes. ⁊ multa probabilium ⁊ apparentium ſm ſenſum interimere. De quibus dictum eſt primum in his quę de tempore ⁊ motu. Simul auteꝫ ⁊ contraria dicere ipſos ſibiipſis neceſſe. Impoſſibile eniꝫ indiuiſibilibus elementis, magnitudine ⁊ paruitate differre aerem ⁊ terram ⁊ aquaꝫ. Non eni poſſibile ex inuicem fieri, deficient eniꝫ ſemp maxima corpora ſegregata. Aiunt auteꝫ ſic fieri aquam, ⁊ aerē, ⁊ terram ex inuicem.

Cō. 38m. Expoſitis opinione dicētiū atomos elemēta, duab⁹ ad ipſos contradictionibus vtitur ſicut ⁊ aduerſus eos qui ſimilaritates dicebant vſus fuit. Prima quidem igit̃ dicente peccare ipſos ſi potentes ex finitis principijs talia aſſignare, infinita ſupponūt. Scđo ſi non infinite corporum differentię ſm quas differunt abinuicē, neq̄ elementa vtiq̄ erunt infinita ſpecie. Ad pmo primū ergo 2m, ⁊ cō dictum quidem palam eſt. Siquidem ex elementis differentię compoſitis quę ſm ſpecieꝫ infinit. De autē nō ſunt infinite corporum quę ſm ſpeciem differentię pſpicuuꝫ eſt. Si vere ſenſibiles quidem ſunt, vt oſtenſum eſt in 7o de naturali auditu, ſenſibiles autē differentię finite ſunt vt in libro de ſenſibus ⁊ ſenſibilibus oſtenditur. Alexāder pmo hoc, ſi nō infinite corpoꝝ differentię tāq̄ de elementis dictum intelligit, ꝑpter quod /ait/ ſic dictum eſſe tāq̄ non ſufficiat ſm figuras differentia, differentiā elementoꝝ facere, ſed ſolū differētię ſuppetunt quę ſm ſenſibilia poſſunt efficere hoc, aut quia neq̄ figurę infinite ſm quas aiunt differre elementa vt oſtendet. Forte autē vt dictū eſt magis intelligēdum eſt q̄ ſi non infinite cōpoſitorum ſm ſpeciem differētię ſūt, neq̄ elementa infinita ſm ſpeciem ſunt. Naꝫ ratio hęc ſm ſpeciem infinitatem, ſed non eam quę ſm numeruꝫ eſt tollit. Tertiū aūt ipſis ꝑprium iaꝫ adducit. ſ. oppugnare mathematicis ſcientya indiuidua corpora dicētes. Nullum enim cōtinuuꝫ ſm mathematicos indiuiſibile eſt, ſed in infinitū eſt ois magnitudo diuiſibilis. Si igitur ⁊ cōtinuitatem interimūt hi ⁊ ſectionem corporum in infinitum, ⁊ ſectionem totaliter ⁊ ſenſum ⁊ conſenſum. Quomodo enim vtiq̄ conſentiet paſſionem quę in pede eſt corporibus nō vnitis. Quomodo etiam ex indiuiſibilibus ⁊ impartibilib⁹ generabitur aliquid diuiſibile ⁊ partibile. Sed hoc quideꝫ in his quę de naturali auditu redarguit quę de tempore dicit nunc ⁊ motu, ⁊ alia auteꝫ omnia probabilia exiſtētia, partim quidem tāq̄ certiſſime ſcientię, partim auteꝫ tāq̄ ſm ſenſum euidentia viſi ſunt adimere inconuenientes videbūtur craſſis ingenio viris, etiā interimetur ſm ipſos corpus, ſectus poſito eni ſolū eſt corpoꝝ. Quartā autem inſtantiam iam adducit ad illum obuians ſermonem dicentem. Aerem autem ⁊ aquam ⁊ alia magnitudine ⁊ paruitate atomorum abinuicem ipſa differre, neceſſe eſt ipſos dicere contraria ſibiipſis, non enim cōcordant hęc adinuicem. Si enim ex aqua terram dicunt generari, his quę in aqua maxime ſegregatis. Quoniā poſſibile quandoq̄ ab aqua omnibus maximis ſegregatis ⁊ ab aere ſimiliter deficere maximorum ſegregationē. Deficiet ⁊ terrę ab aqua. et aquę ab aere generatio. Vt ſi ſit aliqua aqua a qua non poſſibile ſit terraꝫ generari ⁊ aerem ex quo non adhuc aqua generabitur vtiq̄. Contraria igitur dicunt ipſi ſibiipſis, ⁊ ex inuicem dicentes hęc generari ⁊ differre magnitudine ⁊ paruitate elementoꝝ. Si autem minima quę ſegregantur deficient, non adhuc a terra aqua, neq̄ ab aqua aer generabitur. Equidē ⁊ omnem partem aquę in aerem tranſmutari videmus, ⁊ omnem partem aeris in aquam. Si auteꝫ ignis ex ſolis ſphęricis componitur, alia autem ex omnibus, neq̄ aliud aliquid ex igne generabitur, neq̄ ex alijs ſemp ignis.

Adhuc neq̄ ſm horum ſuſpitionem videbitur vtiq̄ infinita fieri elementa. ſiquidem corpora differunt figuris, figurę autem omnes componūtur ex pyramidibus, rectilineę quidem ex rectilineis. Sphęra auteꝫ ex octo partibus, neceſſe enim eſſe aliqua principia figurarum. Quare ſiue vnū, ſiue duo, ſiue plura ⁊ ſimplicia corpora tāta erūt multitudie.

Sicut ſm Anaxagorę opinionem non erat neceſſe dicere infinita elementa. Siqdem dicebant paſſionibus abinuicem differre ſimilaritates. Oſtenduntur autē paſſiones ſm ſenſus finite, quo pacto, neq̄ ſm hos neceſſe principia dicere īfinita. Si eni ꝑpter h dicebāt īfinitos eē atomos, quia figuris differunt, figurę auteꝫ ſunt infinite. Si oſtendat̃ aliqua rō q̄ pmę corpoꝝ figurę determinate ⁊ finitę ſunt, palaꝫ q̄ principia corpoꝝ determinata erūt. Cō. 39m. Cū igitur figurę compoſitę ex figuris ſimplicibus determinatis cōponunt̃, oſtēdit eo q̄ oēs cōpoſitę corpoꝝ figurę cōponunt̃ ex pyramidib⁹. Sicut eni in planis oē rectilineū planū in trigona diuidit̃, ⁊ ex trigonis ꝯſtituit̃, qa ſimpliciſſima ⁊ pncipaliſſima planaruꝫ figuraꝝ ē trigonū, ſic oē ex rectilineis planis finitū ſolidū in pyramides reſoluit̃, ⁊ eſt ſimpliciſſimū in ſolidis ⁊ principaliſſimū pyramis, ⁊ ex hac cōponunt̃ ⁊ in hāc diuidunt̃ rectilineę ſolidę figurę. Sꝫ h qdē palā eſt, ⁊ q̄ neceſſe cōpoſitorū figurarū pncipia eſſe. Qualr autē ſphęrā cōponi ex octo partib⁹ /ait/ diuinatione vere indiguerunt expoſitores. Benē aūt (vt eſtimo) notauit Alexā. q̄ ois corpa ex pyramidib⁹ cōponi /ait/. Rectilinea qdeꝫ ex rectilineis, ſphęrā aūt ex octo pyramidib⁹ hñtib⁹ ſphęricas baſes. ſi eni ſphęrā hę ſecauerim⁹ i duo orizōte circulo, ⁊ p id qđ ſꝫ pdicē ſphęrę duos circulos dſcripſerim⁹ maxios ad re

tios anglos ſecãtes inicē ꝛ oriʒõtē ęgnoctiali ꝛ meridia no ꝓportionatos in octo ęq̃les portiones diuidaē ſphę re,barũ aũt vnaqueq; eſt pyramis ex trigonis,ęqcruriis gdē bis quę apõ cẽtrũ ſphęrę ſunt,baſem aũt bñtib⁹ tri gonũ iſopleurũ.Si igiẽ bales hę ſphęricã ſuꝑficiem acci piãt,ex octo talib⁹pyramidib⁹ cõponiẽ ſphęra. Et ꝑp B cũ dixiſſet Ariſt.ꝙ rectilinea corꝑa ex rectilineis pyra midib⁹cõpoſita ſphęrã ex octo partibus pyramidalib⁹ cõponi/au.Q uę quidẽ neq; rectilinea ſimpliciter,neqʒ peripherialis lineę dici poſſunt,neq; ꝓprie pyramides, ꝛ ꝓpter hoc inſinuauit eas quę a pyramidalibus figuris ꝛ ſphęre conſiſtentiam.Ex octo aũt partibus dixit,neq; rectilineis,neq; ſphęricis apponendo.His autem adie cit neceſſe eſſe quędam principia figurarum quę ſunt in ipſis,hęc quidem ſimplicia,hęc autem compoſita.In ha bẽtibus autem ſic,ſimplicia ſunt principia compoſitoꝝ, vt ſit vnũ principiũ figurarũ pyramis,ſiue duo,ſiue plu ra oſtendantur neceſſe tot eſſe multitudine prima corpo ra ꝛ non infinita.Hoc autem,ſiue duo,ſiue plura appo ſuit vt/ait/Alexander/ga non videtur ipſi pyramis ſim pliciorꝫ figura eſſe q̃ ſphęra,neq; eniʒ circulo trigonum. Demonſtrant autem hę ſm ſpeciem finita corpora pri ma,ꝛ ſm numerum neceſſe finita eſſe.Si enim ſit ſpẽrus numerus infinitus,erũt quę ſub aliq̃s ſpeciebus extra in finitum,qđ eſt impoſſibile,nã ĩfinito nõ eſt ꝑus aliqđ.

℄ Adhuc autẽ ſi vnicuiqʒ qdeʒ elemẽtoꝝ eſt aliquis ꝓprius motus,ꝛ qui ſimplicis corpo ris ſimplex. Non ſunt autẽ ſimplices motus ĩfiniti,ꝓpter neqʒ ſimplices latiões plures eẽ duabus,neqʒ loca infinita eẽ non vtiqʒ erũt, neqʒ ſic infinita elementa.Quoniam autẽ ne ceſſe finita eſſe elemẽta reſtat ꝯſiderare vtrũ plura erunt,aut non.Quidaʒ enim vnũ ſolũ ſupponũt,ꝛ hoꝝ hi quidẽ aquã,hi autẽ aerẽ, hi autem ignem. Hi autem aquam quidem ſubtilius,aere autem ſpiſſius quod cõtineret aiunt omnes cęlos infinitum ens.

Cõ.40m. ℄ Exerſis per multa argumẽta ſermonib⁹ſupponẽtib⁹in finita multitudine ꝑncipia corpoꝝ,ſiue ſimilaritates, vt Anaxagoras,ſiue atomos,vt g circa Democritũ,dein ceps 3 argumẽtans oſtẽdit ꝙ nõ eſt poſſibile ĩfinita eſſe ſimplicia corpora,a motib⁹oſtẽdit,vt in ꝑn⁹ꝑmi libri.Si aũt hoc neq; elẽta,nã elemẽta ſimplicia ſunt,cũ ſint idi uiſibilia in altera ſpẽ.Deniq; cũ ſimplicia corꝑa ſm nãʒ ſunt ſimplicib⁹motib⁹mota,quot ſũt ſimplices mot⁹ſm ſpẽm neceſſe tot eẽ,ꝛ ſimplicia corpora.Si igiẽ nõ ĩfiniti ſimplices mot⁹ g ſub luna,neq; plures duob⁹. Sigdẽ la tiões corpoꝝ ſimplices duę videnẽ,hęc gdẽ ſurſuʒ,hęc aũt deorſuʒ,ꝛ loca ad q̃ mot⁹ſimplices nõ ĩfinita,ſʒ duo qui ſurſuʒ,ꝛ g deorſuʒ,nõ vtiq; erũt ĩfinita ſpẽ elemẽta, ſed duo ſolũ qđ graue,ꝛ qđ leue.Oſtẽſo aũt ꝙ nõ eſt poſ ſibile ĩfinita ꝑncipia corpoꝝ:ꝛ ꝙ neceſſe eſt finita eẽ.ſi gdẽ ſimplices mot⁹ finiti ſunt,trãſit ad dicẽtes vnũ elẽ, tũ.Et cũ eẽnt plẽs ali⁹aliđ aliqđ B vnũ ſuppoſuit. Tha les quidẽ Milleſius ꝛ Hippon aquã,quoniã ex aq̃ ſper mata animaliũ videbant ꝛ alimẽta aialiuʒ ꝛ plantarum. Anaximãdrus aũt Thalis cõciuis ꝛ ſocius indetermi natũ qđdã aqua gdem ſubtilius,aere autem ſpiſſius,pro pterea ꝙ ſubiectuʒ opʒ eſſe bene aptum ad tranſitionem ad vtrãq; partẽ.Infinitum aũt ꝑmus ſuppoſuit vt habe ret vti,ꝛ ad generationes ſine defectu,ꝛ mundos etiaʒ in finitos iſte aſſerait,ꝛ vnũquęq; mundorum ex infinito

tali elemento ſuppoſuit vt videtur. Anaximenes enim ſocius Anaximandri ꝛ conciuis quidẽ infinitũ ꝛ ipſe ſuppoſuit principiuʒ,non tamen adhuc indeterminatũ. Aerem enim dicebat eẽ putans ſufficere talem aeris fa cilem alterationem ad trãſmutationẽ.Idem auteʒ Dio genes Apolloniates ſuppoſuit.Hippaſius autẽ ꝛ Meta pontinus,ꝛ Heraclitus Ephelius dicebant ignem prin cipium ad actiuam facultatem ignis reſpicientes.

℄ Quicũqʒ qdeʒ igitur vnuʒ hoc faciũt aerẽ, aut aquã,aut aqua gdẽ ſubtilius,aere autem ſpiſſius,deinde ex hoc ſpiſſitudine,ꝛ raritate alia generãt,iſti latẽt ipſi ſeipſos aliud aliqd prius elemento facietes.Eſt enim quę qdeʒ ex elemẽtis generatio,cõpoſitio vt aiunt,quę autem ad elementa reſolutio. Itaqʒ neceſſe prius eſſe natura qđ magis ſubtiliuʒ partiũ. Quoniã igiẽ aiunt oium corpoꝝ qđ partiuʒ ſubtiliſſimarũ eſſe primũ vtiqʒ erit nã ignis, differt autẽ nihil. Neceſſe enim vnum aliqđ alioꝝ eſſe primum ꝛ non medium.

℄ Ad primos obuiat qui ponebãt media elemẽta aquã ꝛ aerẽ ꝛ intermediũ hoꝝ,vt habeant raritate ꝛ ſpiſſitudi ne alia ex elemẽto generare,raritate gdẽ ſubtiliora,ſpiſ ſitudine ſpiſſiora.Dicit igiẽ ad hos ꝙ latẽt iſti ſeipſos di cẽtes corpus aliqđ ꝑus elemẽto eẽ,hoc aũt icõueniẽs eſt. Nihil eni poſſe eſt eẽ prius elemẽto,qđ aũt hoc patiant, palã eſt ſi vere inſpiſſatio gdẽ compoſitio eſt,rarefactio aũt diſſolutio.Dicũt aũt cõpoſitione gdeʒ quę ex elẽtis eſt gñari,diſſolõne aũt elementa ex cõpoſitis.Quęcũq; eni rarefactione fiunt ex eo qđ diciẽ ab ipſis elẽntiʒ diſ ſolutione fiũt.Diſſolutio aũt ad elẽta reſolutio eſt,qua re rarefacto ſubtilius ꝛ prius eſt qđ ex rarefactiõe fit,nõ eniʒ vtiq; ſubtiliora cõpoſitiõe fiũt,ſed reſolõne. Reſo lutio aũt elẽtũ,ꝛ eſt tõ talis,ga rarefit reſoluitur,ꝛ qđ re ſoluitur in elemẽtum reſoluitur,quare ſubtiliora corpo rum priora etiã ſm ipſos erunt ꝛ elemẽta magis. Sigdẽ qđ ſubtilius ex diſſolutione fit elementum.Si igiẽ igneʒ confitentur ſubtiliorem intermedijs ꝛ rarefactione gene rari ipſum ex intermedijs,ignis ergo magis erit elemen tum ſm ipſos.Nihil autẽ/au/differt etſi non ignis ſit pri mum,neq; ſubtilius ſm ipſos.Nam ꝛ ſic aſſequiẽ aliud aliquid dicere ipſos ſubtilius,ꝛ magis elementuʒ ad qđ reſolutio ſit ſuppoſiti ab ipſis elementi medij exiſtentis ꝛ rarefactione ſm ipſos reſoluti ad ſubtilius,Quęcunq; igitur rarefactione fiunt,hęc magis ſunt elementa. Cõ.41m.

℄ Adhuc autem ſpiſſitudine qdem ꝛ raritate alia generare nihil differt q̃ʒ ſubtilitate ꝛ groſ ſitie.Subtile qdem eniʒ rarum,groſſum au tem volũt eſſe ſpiſſuʒ.Iterũ autẽ ſubtilitate ꝛ groſſitie idem quod ꝛ magnitudine ꝛ par uitate.Subtile quidem enim quod paruarũ partium.groſſum autem quod magnaꝝ par tium.Quod enim extẽſuʒ in multuʒ ſubtile, tale autẽ quod ex paruis partibus conſtans. Itaqʒ ipſis accidit magnitudine ꝛ paruita te diuidere aliorum ſubſtantiam. Sic auteʒ determinatis omnia accidet dicere ad aliqd ꝛ nõ erit ſimplr,hoc quidẽ ignis,hoc autem

aqua,hoc autem aer. Sed idem ad hoc quidem ignis,ad aliquid autem aliud aer quod accidit. ⁊ plura quidem elementa dicẽtibus, magnitudine autem ⁊ paruitate differre dicẽtibus. Quoniaʒ enim quanto determinatuʒ eſt vnũquodqʒ erit aliqua ratio adinuicẽ magnitudinũ,quare habentia hanc rõnem adinuicem,neceſſe hoc quidem aerẽ eſſe,hoc aũt ignem,hoc autem aquã propter ineſſe in maioribus minorum rationes.

Cõ.42ᵐ. ¶ Et hoc argumẽtum adducit his qui a medijs raritate ⁊ ſpiſſitudine alia generant. Et oſtendit aſſequens ipſis in cõuenientia eſſe,ſed omnia quę generantur ab eo ꝙ apud ipſos elementum eſt dicere illud eſſe ad aliquid ⁊ nõ eẽ ſm ſe,hoc quidem ignem,hoc autem aquam,hoc autem aerem. Qd autem hoc accidat ipſis ratiocinatur ſic. Raritate ⁊ ſpiſſitudine alia generare nihil differt,aut ſubtilitate ⁊ groſſitie,ſi vere quidem rarum ſubtile eſt,ꝙ autẽ ſpiſſum groſſum,groſſitie autem ⁊ ſubtilitate differẽtias generatorum determinare idem eſt,ac ſi determinãt magnitudine ⁊ paruitate. Et ꝓpter quid apponit,ſubtile quidem eſt ꝙ paruarũ partiũ eſt,groſſuʒ aũt ꝙ magnaruʒ partiũ. Naʒ ſuperextẽſuʒ/ait/ad multũ ſubtile eſt tãqꝫ nõ multã ſubãm habens in eodẽ loco. Tale aũt ꝙ ex puis partib⁹ cõſiſtit. Hoc aũt dicẽtibus ipſis accidit magnitudine ⁊ paruitate determinare aliorũ ſubãm corũ.vʒ. quę ex elemẽto gñant. Si igiť magnuʒ ⁊ paruũ ad aliquid vt in pdicamẽtis determinatũ eſt,quis in mathematica,ſm quãtum ipſam cõſiderans ſub pdicamẽto quantitatis reducat,accidet ſic determinãtib⁹ oĩa quę gñant dicere ad aliqd,⁊ non erit ſimpľr,hoc qdẽ ignis,hoc aũt aq̃,hoc autem aer,ſed idem ad hoc quidem ignis,ad aliud autem aer. Si eni aqua tãto maior ſit aere,quãto minor terra aq̃ eſt. Erit vt quidem ad terram aqua,vt autem ad aerẽ terra,⁊ iterũ ſi tãto ignẽ ſupexcedit quãto minor ſit ab aq̃,ad aquã qdem aer erit,ad ignẽ autẽ aqua. Et iteruʒ ſi aer tanto minor ſit aqua quãtũ ipſo ignis,erit vt ad illũ ignis aer exiſtẽs vt ſubtilius ipſo corpus.ſ.ignem. Sit ideʒ ſimul aqua ⁊ aer erit,non enim determinabant/ait/quis ꝙ ex tanto elemento aer,⁊ ex tanto elemento aqua,ſed in maiori ⁊ minori eſſe tanto alicui. In hoc ponebant factã ipſis adinuicem differentiam eorũ quę ex elementis. Deinde iam cõtat opinionem ipſoruʒ his qui circa Democritum qui ſupponebant infinita principia ⁊ paruitate ⁊ magnitudine atomorũ,differẽtiam generatorũ ex ipſis effici dicentes,vt dictum eſt paulo ante. Terram enim ⁊ aquam,⁊ aerem ſic dicebant differre adinuicem,⁊ hoc quidem ex maioribus,hoc autem ex minoribus eiſdem cõponitur. Dicit autem ꝙ ⁊ his idem ſequitur. quoniã eni magnitudine ⁊ paruitate elementa dicunt differre abinuicem, magnitudines ipſorum in ratione aliqua erũt adinuicem. Si igitur ꝓpter eas quę adinuicẽ rõnẽ magnitudinum elemẽtorũ ⁊ exceſſus tantũ,hoc qdem terra eſt,hoc aũt aqua,hoc aũt aer quocũqꝫ ſit corpus ad aliud corpus in exceſſu in quo terrę elementa ad elementa aquę,erit hoc quidẽ terra,hoc aũt aqua. Quare etſi aquę elemẽta tãto excedũt elemẽta aeris quãtum excedunť ab elẽtis terrę,erũt aqua qdẽ terra,⁊ aer aq̃ adinuicẽ,ſiľr ⁊ in alijs. Poſt autem/ait/non in Democriti opinionem hęc dicere,ſed ad dicentes quatuor quidem eſſe elementa,differre autẽ ipſa adinuicem magnitudine ⁊ paruitate. Et forte habet hoc aliquam rationem ſi qui circa Democritum quideʒ ignem non magnitudine ſolum,ſed ⁊ figura differre ab alijs dicunt. Ariſtoteles autem eandem rationeʒ facit eũdẽ de igne,hoc autem qa inſunt in maioribus minorum rationes obſcuritatem quãdam habere/ait/ Alex. Erit aũt vtiqꝫ quod dicitur tale,ꝓpterea ꝙ maiora quibuſdã exiſtentia habent ad alia aliqua minorum rationes. Sic enĩ habentia ſm ꝙ quidem ad aliqua maiorum rationẽ habent erunt aliqua maiorum vt ad illa,ſm ꝙ autem iteꝝ rationem minorum erunt iterum,vt ad illa minoruʒ aliqua. Sicqꝫ idem ad aliud quidem aqua erit,ad aliud autẽ terra. Patet autem/ait/⁊ tale aliquid per hanc literaʒ proponi,quoniam in maiori minus compꝛehenditur. Eſt enĩ maius tãtum quantum minus ⁊ adhuc. Minus autẽ tantum huius,⁊ tãtum alicuius eſſe eſt in alio aliquo eẽ corpore,idem ſimul corpus ambas habebit vtiqꝫ rationes,eam quę maioris,⁊ eam quę minoris. Si autẽ ambas rationes ⁊ ambo vtiqꝫ erit corpora. Quare ꝙ maius ⁊ ex maiorib⁹ corpus erit,⁊ ſimul ex minoribus. Terra ergo ſit terra ⁊ aqua,⁊ iteruʒ aqua ⁊ aq̃,⁊ aer,⁊ aer,aer ⁊ ignis. Quare terra ſm eam quę in ipſa partiuʒ eſt habitudinẽ adinuicem omnia erit. Continet enĩʒ eo ꝙ ex maiorib⁹ ſint,minorum rationes,⁊ poſſibile eſt partes ex ipſa auferre in quacũqꝫ quis voluerit ꝓportione. Aut hoc in maioribus/ait/inexiſtere minorum rõnes,nõ de oibus dictũ eſt maioribus,ſed de alijs excluſa terra vt ſit ꝙ dĩ,ꝓpterea ꝙ maiora qbuſdaʒ alijs ſunt minora,⁊ ꝓpter hoc maiorum rationes habent. Aqua enim ad terram qdeʒ minorem rationem habet,ad aerem autem maiorẽ ⁊ aer ad ignem qdem maioreʒ,ad aquã autẽ minorẽ,terra vo ad omnia maioreʒ,⁊ ignis minoreʒ. Eo igiť ꝙ hęc ⁊ maiores rõnes habẽt ⁊ minores erũt ad aliqd. Ad aereʒ quidem aquã terra erit,maiorem enim rationẽ habet,ad terram autem aqua,minorem enim rationeʒ habet ad hãc. Iterum aer vt quidem ad ignem terra vtiqꝫ,aut aq̃ erit,ad aquam autem aer aut ignis,⁊ aſſumpta terra,⁊ ſi maior aqua ſit,tamẽ aliqua alia terra minor erit,⁊ tãto quãto hęc erat maior q̃ aqua. Sic autem habens aqua ſimul erit et terra. Hanc Alexandri ſuis verbis propoſui expoſitionẽ propter eos qui plus me,vt veriſimile eſt,poſſunt ex ipſo Ariſtotelis dicto intelligere. Nam mihi videtur excorum argumentum. Etſi enim magnũ ⁊ paruũ ſint ad aliquid,nõ adhuc ⁊ ea quibus inſunt hęc ſunt ad aliquid,quis enim amicus ſit,ad aliquid tamen homo cui ineſt amicum eſſe,non eſt ad aliquid,⁊ dualitas quãtum excedit vnitatem tantũ exceditur a ternario,⁊ tamẽ non eſt dualitas ad ternariũ vnitas. Quare etſi aqua tãto minor ſit aere quanto terra minor,⁊ ſm quod maius ⁊ minus ad aliquid ſit,ſed non adhuc eſt,vt ad aerẽ terra,neqꝫ aer vt ad aquam ignis,quis tanto minor ſit aq̃ quanto aere ignis. Quãuis enim ſm quod maius ⁊ minus ad aliquid ſit,ſed non adhuc ſm quod aqua ⁊ aer. Quãuis enĩʒ vt dicit Alexander in maiori ⁊ minori eẽ tanto alicui ponant differentiam,non iam propter hoc,⁊ ea quibus inſunt maius ⁊ minus tantuʒ alicuius eſſe,ad aliquid ſunt. Quãuis enim dualitas determinata ſit eo ꝙ vnitate maior ſit q̃ vnitas,⁊ minor ternario. Et illud quidem in fine dictum ꝙ ſumpta terra etſi ſit maior aqua,tamen alia aliqua terra minor erit,⁊ tãto quãto hęc erat maior q̃ aqua. Sic autem habens aqua ſimul erit,⁊ terra ipſa accepta maior q̃ aqua,⁊ non elementis terrę exiſtentibus maiorib⁹ q̃ elementa aquę. Quia autem vtiqꝫ habebit rationem ſi ſumpta pars terrę eſt quidem maior aliqua parte aquę,minor autem aliqua parte terrę,propter hoc aquam ſimul ⁊ terram idem eſſe contingit.

¶ Quicūq; autē ignem ſupponūt elemētū, hoc qdem fugiunt, alia autē ipſis neceſſariū irrationabilia accidere. Hi quidē enim ipſorum figuram coaptāt igni, quēadmodū pyramidem faciētes. Et horū hi quidem ſimplicius dicentes, quoniā figurarum maxime ſectiua pyramis, corporū autē ignis. Hi autē decentius rationi adducentes ꝙ corpora quidem omnia cōponuntur ex eo ꝙ ſubtiliſſimarum partiū, figurę autē quę ſolide ex pyramidibus. Itaq; quoniā corporū qdē ignis ſubtiliſſimum. Figurarum autem pyramis ſubtiliſſima & prima, prima autē figurarū primi corporis, pyramis vtiq; erit ignis.

Cō.43m. ¶ Cum dixiſſet aduerſus eos qui aliquod mediorū elementorum ponebāt, & raritate & ſpiſſitudine ex hoc alia generabant, tranſit ad eos qui ſubtiliſſimū de quatuor. ſ. ignem elemētū dicebant. Quorū erat Hippaſſus metha pontinus ſimul & Heraclitus Ephesius, iſti igit̃ /ait. Facere qdem in habitudine, & in ad aliquid elemēta fugiūt & eſſe ſm̄ ipſos elementi elementa. Alis autem aliqua in conuenientia ipſis adducit diuidēs p̄mo ipſorū opiniones. Hi qdē enim ipſorū figuras adaptāt igni quē elemētū ponūt, iſti ſphęras illi pyramidē figuras dicētes. Dicentium autē ſphęram nō meminit nūc. Alij autē figuras quidē nullas adaptāt, ſubtiliſſimū autem ſolū faciūt. Diuidit autē & eos qui figurā pyramidē ponūt tāq; eos qui ſimplicius dicūt ad quos p̄mo obuiat, & in eos qui decētius rationi adaptant, & ſubtiliſſimū ſolū faciūt. Dicit igitur ad ſimpliciores quos famoſius ſimpliciores vocāt, qꝛ aſſilogiſtica & inutili rōne vtuntur ex duab⁹ affirmatiuis in ſcd̄a figura ſic ſyllogiſmū facientes/ignis maxie ſectiuus pyramis maxime ſectiua. ignis ergo pyramis. Similes autē his ſunt vt/ait/ Alexāder & qui dicūt ignē in multiplici analogia, qa & ignis & multiplicationis analogia augētur cito. Forte autem poſſibile eſt in p̄ma figura ſyllogiſmū cōcludi ſic. Pyramis figurarū maxime ſectiua cōueniens eſt maxime ſectiuo corporū, tale autē ignis eſt pyramis, ergo cōueniens igni. Si autē ſyllogiſmus recte cōcludit, ſimplicius vtiq; dicet dicere ipſos, vt ad eos qui cōſequenter cōparans quos decētius rōni adaptantes dixit. Quia prius honeſtatis laudatiſq; qbuſdā naturalibus ſyllogiſmū ſic artificialiorem faciūt. Pręaccipiūt enim ꝙ corpora cōponantur ex ſubtiliſſimo, nā qđ ſubtiliſſimū ſimpliciſſimū, ex ſimplici autē compoſita, ſm̄ qđ figurę ſolide oēs ex pyramidib⁹ cōponant̃. Quare pyramis vtiq; erit prima & ſubtiliſſima figurarum. Et tertiū qđ poſterius poſuit. ſ. primā figuram primi corporis eſſe. His igit̃ poſitis ꝙ ignis ſit pyramis, ſic rōcinantur. Ignis eſt corporū ſubtiliſſimum & p̄mum, ſubtiliſſima & prima figurarū figuratū eſt, talis autē pyramis. Ignis ergo pyramis ſm̄ figurā. Quęrere aūt opꝫ cuius ſit hęc opinio quę ignem pyramidē dicit, qa p̄mum corporum eſt/ Heraclitus qdem enī qui elementū aliorū dicit ignē non dicit pyramidē eſſe ignē. Pithagorici autem ex pyramidibus componi ignem dicentes non dicunt ignem aliorum elementorum. Siquidem & ipſum dicunt ex aere generari, ſicut & ex igne aerem & aquam.

¶ Hi autem de figura qdem nihil enunciant, ſubtiliſſimarum autem partium ſolū faciūt, deinde ex hoc compoſito aiūt fieri alia, ſicut vtiq; qui ex coadnato fruſticulo.

¶ Euerſa opinione dicētium ignem eſſe pyramidē, his quidem ſimplicius hoc, his autē diligētius rōcinantib⁹. Cōſequēter narrat eos qui figurā qdem nullā aſſignāt, ſubtiliſſimarū autem partiū ſolū dicentes ignē, deinde ex hoc cōpoſito generari alia, ſicut ex arena ſcobeq; aurea aurū conflata & compacta. Coeūte enim & inſpiſſato igne groſſiora ex ipſo generari, ſed nō cōmixto aliquo ſibi. Videt̃ autē mihi/ait/ Alexāder per hoc exēplū inconuenientiā opinionis tradere, vt enim in conflato auri arena, groſſius qdem aliquod corpus ex ipſa fit aurū qdem, & ip̄m ſic, & ex igne ſi hoc mō fiant groſſiora corpa. Ignis vtiq; erūt, & ipſa groſſitie & magnitudie ſolū diſta Cō.44m.

¶ Utriſq; autē eadem accident difficilia. Si enim indiuiſibile primū corpus faciunt. Iterum venient prius dicte rationes ad hāc ſuppoſitionē, adhuc nō contingit hoc dicere volētibus naturaliter cōſiderare. Si enim omne corpus corpori cōparabile ſm̄ quantum, habent autē ꝓportionaliter magnitudines quę ſimiliū partiū adinuicē, & quę elemētorū, puta quę omnis aquę ad oēm aerē & elemēti ad elemētū. Similr̃ autem & in alijs. Aer autem plus aqua & totaliter quod ſubtilius groſſiori. Manifeſtū quoniā & elemētum minus erit qđ aquę q̄ꝫ aeris. Si igitur minor magnitudo exiſtit in maiori diuiſibile vtiq; erit aeris elemētum. Similr̃ autē & qđ ignis & totaliter qui ſubtiliorū partiū. Si autem diuiſibile figurātibus qdem ignē accidet nō eſſe ignis partē ignē, ꝓpter nō componi pyramidē ex pyramidibus. Adhuc autē non omne corpus eſſe, aut elementum, aut ex elementis. Pars enim ignis, neq; ignis, neq; alterum elementum nullum.

¶ Et figurātibus/ait/ignem & infiguratum dicētibus eadem/ait/accidūt difficilia ſi ipſum p̄mum oīum faciunt. Ad putātes enim ip̄m atomū ſiue figuram hn̄tem, ſiue infiguratū dicemus quę ad eos qui ex atomis omnia faciūt. ſ. oppugnare mathematicis diſciplinis dicentes atomū aliquā magnitudinē & modo quodam ex numeris, aut ex vnitatibus alia generare, & q̄cūq; alia aduerſus illos dixit. Atomū autē dicit qđ vt impartibile. Qꝛ autem nō contingit atomū dicere elementū, & ex atomis facere nālium corporū gn̄ationem nāliter dicētem oſtēdit nāliter ſic. Si corporū elemēta corpora ſunt & ipſa, & oē corp⁹ omni corpori cōparabile ſm̄ quātum eo ꝙ nullū ſit infinitū corpus, erunt vtiq; & omiomera veluti aer totus, aq̄ tota, terra ignis tota, & hęc cōparabilia adinuicē. Et quā rōnem hn̄t ipſa adinuicē magnitudinis, hāc eādem & elemēta habebant adinuicē exiſtētia & ipſa talis naturę, habēt autē ſic corpora hęc adinuicē. Subtilius ipſorū maiorem molē hꝫ q̄ꝫ quod groſſiorū partiū, & ad plus extēdit̃ aqua qdem q̄ꝫ terra, aer autē q̄ꝫ aqua & ignis q̄ꝫ aer. Palā autē hoc ſic ſe habēs, & ex ipſorū trāſmutatione inuicem. Nā ex minori ſm̄ molē aqua factus aer amplior fit & in alijs eodē mō & elemēta ergo ſubtiliorū partiū. Etenim ipſa talia exiſtentia taliū gn̄atiua. ignis ergo elementum Cō.45m.

maius

maius mole erit elementis aeris. Si aũt maius non ergo eſt indiuiſibile. Nã maius aliquo ipſumq̧ hꝫ quo maius eſt ⁊ exceſſiuũ ipſius. Diuidit̃ ergo in ęquale ⁊ exceſſuꝫ ipſiꝰ, diuiſibile ergo elemẽtũ ignis. Dubitabit aũt vtiqꝫ quis q̃uo prius quidẽ cum dixiſſet. Subtile quidẽ eſſe qđ paruaꝝ partium, groſſuꝫ aũt ꝙ magnaꝝ partiũ. Et Alexãder exponens hęc vt ſic/ait/ qđ quideꝫ ex duplo q̃ aer conſtans aqua, qđ aũt ex triplo terra. Q̃uo igit̃ ex prius dictis nunc/ait/ ꝙ elementũ minꝰ eſt qđ aquę q̃ qđ aeris. Forte igit̃ ibi quidã aquã dicebãt maioꝝ partiũ q̃ aerẽ, q̃ in eadẽ mole maiorẽ ſubſtantiã habẽt groſſiora ⁊ ſpiſſiora ſubtilioribus ⁊ rarioribus. Hic aũt minus qđ aquę q̃ qđ aeris dicit, quia eadẽ eſſentia exiſtente magis contractũ eſt groſſius ⁊ ſpiſſius ſubtiliori ⁊ rariori, vt manifeſtat ex pauca aqua generatiõ multi aeris. Notat autem bene Alexãder q̃ oſtẽſuꝫ eſt in his ab Ariſto.ſ. nõ eſſe indiuiduũ ignis elementũ ad dicẽtes quidẽ principia naturaliuꝫ corpoꝝ atomos/aut plana, congruet vtiqꝫ. Ad dicẽtes aũt ignẽ elementũ de quo ſermo erat, q̃uo vtiqꝫ congruet. Et ſoluit inſtãtiaꝫ dicens ꝙ ⁊ his vtiqꝫ accidet ſi dicãt parua quędã eſſe ignea elemẽta ignis ⁊ hęc incorruptibilia. Naꝫ qui apud nos ignis eſt corrũpi vr̃. Oportet autẽ elementuꝫ incorruptibile eſſe. Sunt igitur ⁊ ignis elementa quędã, ſed ſi hoc, ſunt aũt ⁊ eoꝝ quę ex igne generãtur elemẽta quędam ſm ignis alteratiõẽ ⁊ trãſmutationẽ facta habebunt vtiqꝫ ꝓportionẽ ignis elementa alioꝝ adinuiceꝫ quã ẽt hñt quę ex ipſis fiunt. Sic poſuit ⁊ ignis elementum in maiori mole q̃ elementa illoꝝ. Si aũt hoc, ⁊ diuiſibile vt oſtẽſum eſt. Ꝙ aũt in omnimoda ignis ſuppoſitione hoc oſtẽdit cõſequẽs ꝯñtis inſinuant ad priora aſſignata. Cum dixiſſet eniꝫ. Sigdẽ enim indiuiduũ primũ corpus faciunt ⁊ circũducens ad ꝯ̃rium aliquod hanc ſuppoſitionẽ ⁊ oſtẽſo ꝙ neceſſe eſt diuiſibile eſſe, adiũgit. Si aũt diuiſibile ignis elemẽtũ qđ gdẽ oſtẽſum eſt, figurantibus gdẽ ipſum pyramide accidet ignis partẽ non eſſe ignẽ qđ quidẽ incõueniens eſt. Omiomerum eniꝫ videt̃ ignis ſeqtur aũt hoc. Si pyramis quidem figura ignis, diuiſibilis aũt vt oſtenſuꝫ eſt, pyramidis autez partes ambe nõ pyramides etſi altera aliqñ pyramis fiat, fiunt igit̃ partes ignis, non ignis. Siquidẽ habendo pyramidalẽ figurã erat ipſi igni eſſe. Scđm autẽ inconueniens adducit figurãtibꝰ ignẽ.ſ. non omne corpus aut elementũ eẽ aut ex elemẽtis, qđ quideꝫ vere incõueniẽs eſt. Hoc aũt accidit, q̃ pars pyramidis neqꝫ pyramis eſt, vt elementũ ſit neq̧ ex pyramidibus vt ex elemẽtis. Si igit̃ pyramis ignis, pars ignis neq̧ ignis eſt, q̃ nõ pyramis/ neq̧ alteꝝ elementũ nulluꝫ velut aer/aut aqua/aut terra. Elemẽta eniꝫ ſimplicia hęc corpora dicit. Et ſi hoꝝ gdẽ vnũquodq̧ ex cõpoſitione ignis generabit̃, pyramidis aũt pars ignis particula eſt, ⁊ aliter aũt incõueniẽs vtiqꝫ eſſet ignis particulã aerẽ dicere, aut aquã/aut terrã. Erũt enim ſic partes elemẽti quę generant̃ ex elemẽto. Si aũt dicat aliquis partẽ pyramidis etſi non pyramis ſit, tñ cõponi ex pyramidibus, eo ꝙ omnis ſolida figura in pyramides diuidat̃. Figurã aũt aliquã habere ⁊ parteꝫ pyramidis eſſe, ꝓpter hoc aliqđ alioꝝ corpoꝝ eorum quę ex igne erit ſm ipſos magnitudo ſimplicis elemẽti cõpoſita ⁊ non extñs pyramis ex pyramidibus ꝯponet̃. Adhuc aũt/ait/ Alexã. in infinituꝫ ſectio erit, ſi pyramis quidem ſimplicis extñtis pars cõpoſita fuerit, cõpoſiti aũt iteruꝫ pars pyramis ſimplex extñs, ⁊ pyramidis pars iteruꝫ ſm ipſos cõpoſita eſt, ſi ꝯo hęc nullũ vtiq̧ erit elementum.

Magnitudine autẽ determinantibus plus aliquid elemẽto elementuꝫ eſſe, ⁊ hoc in infinitum ire. Siquideꝫ omne corpus diuiſibile etiã qđ minimarũ partiũ elementuꝫ. Adhuc autem ⁊ his accidit dicere quod ideꝫ, ad hęc quidem ignis eſt, ad aliud autem aer, ⁊ iterũ aqua ⁊ terra.

Poſt figurãtes pyramide ignẽ aut ẽt ſphęra, eędẽ eniꝫ congruebãt rationes, tranſiuit ad eos qui magnitudine determinabant, ⁊ ꝓpter hoc elemẽtum dicentes, q̃ ſubtiliſſimũ ⁊ minimarũ partiuꝫ eſt, alioꝝ eſſe. Et dicit ꝙ magnitudine determinãtibus accidit aliquid prius elemẽto elementũ eſſe ⁊ hoc in infinitũ ire. Qualiter aũt hoc ſeqtur breuiter oſtendit dicens. Si omne corpus diuiſibile ⁊ qđ minimarum partiũ ꝓpter hoc elementũ eſt. Eſt auteꝫ diuiſibile in partes, pars minor exiſtẽs, prior vtiq̧ ipſo erit/⁊ iterũ partis pars. Siquidẽ oẽ corpus diuiſibile, ⁊ hꝫ in infinitũ, auferet̃ ergo omne qđ ſupponit̃ elementum ꝓpter ly micromeres.i. paruaꝝ partiũ ſi qđ parũ in minora diuidit̃. Attendere autẽ opꝫ ꝙ tranſſumere ſubtile in paruũ, ⁊ qđ ſubtiliũ partium in id qđ paruaꝝ partiuꝫ aſſecutũ eſt hoc incõueniens. Ꝙ aũt prius oſtẽdit accidere inconueniẽs magnitudine ⁊ paruitate elementoꝝ differentiã corpoꝝ determinãtibus/ vt qui circa Democrituꝫ tria aerẽ/⁊ aquã/⁊ terrã/ paruitate elementoꝝ ſimilis figurę exiſtentiũ differre dicebãt ideꝫ ⁊ his accidere/ait/ Erat aũt inconueniens illud.ſ. ſm ipſoruꝫ natura nõ eſſe elemẽta qđ vere ſunt, ſed in habitudine adinuicẽ eſſe habere, hoc igit̃ inconueniens eſt. Et dicentibus ignem elemẽtum eſſe ꝓpterea ꝙ ſubtiliũ partium eſt accidere/ait/ Nã idem corpus exiſtẽs quidẽ minimaꝝ partiũ iſto, illo autẽ maioꝝ partiũ, ad hoc quidẽ aer erit, ad illud autem aqua aut terra. Q̃m eniꝫ ignis eo ꝙ ſubtilius ſit aere elementũ eſt ipſius ⁊ exceſſus quem habet ſm ſubtilitatem in aliqua proportione eſt, quãdo hunc exceſſuꝫ ſm ſubtilitatem aer ad aliud aliqđ habuerit, erit elementũ illius ⁊ ignis vt ad illud ſi igni eſſe erat in tanto ſubtilius eſſe, eadem ratio ⁊ in aliis. Cõ.46m.

Cõmune aũt oibus peccatũ vnum elementum ſupponẽtibus, vnum ſolũ motuꝫ facere naturalẽ ⁊ omniũ eũdẽ. Videmus enim omne naturale corpus motus habẽs principiũ. Si igit̃ omnia corpora vnũ aliquid ſunt omniũ vtiqꝫ erit vnus motus ⁊ hoc neceſſariũ, quãto quideꝫ vtiqꝫ plus fiat moueri magis. Queadmodũ ⁊ ignis quanto quidem vtiqꝫ maior fiat fertur velocius ſurſum ea quę ipſius latione, accidit autem multa deorſuꝫ ferri velocius. Itaqꝫ ꝓpter hęc quoniam determinatum eſt prius, quoniã plures naturales motus, palam quia impoſſibile vnũ eſſe elementum. Quoniam auteꝫ neqꝫ infinita neqꝫ vnum neceſſe plura eſſe ⁊ finita.

Cum dixiſſet prius aduerſus dicẽtes vnuꝫ aliqđ intermedioꝝ elementoꝝ/aut aquã/aut aerẽ/aut intermediuꝫ. Deinde ⁊ aduerſus eos qui ignẽ elementũ dicebãt cõe oibus. Nunc incõueniens addũcit dicẽtibus vnũ elementum.ſ. vnũ omniũ motũ ſm naturã facere ⁊ oium eũdẽ. Omnia eniꝫ illo mouebuntur motu qui ꝓprius elemẽti eſt ex quo cõſiſtentiã habẽt. Quoniã igitur videmus oẽ naturale corpus motus principiũ habens ſi ois corpora vnũ aliquid ſunt ſm ꝙ ex vno a quo ⁊ principiũ motus Cõ.47m.

⁊ omnium vtiqꝫ erit vnus motus ſpē, diſtīꝫ autē eſſe ſm magis ⁊ minus quę accidit eo ei qȯ eſt plus ⁊ minus. Sicut ⁊ ignis quanto vtiqꝫ amplior fuerit, fertur citius ſurſuꝫ ſua latione. Et ſiquidē ignis ſolus eſſet elementū oīa vtiqꝫ ſm naturā ferrerētur, hęc quidē citius, hęc autē tardius. Nūc aūt ⁊ deorſum fertūr aliqua ⁊ ꝙ non ꝑter naturā neqꝫ hęc. Inſinuat illa particula cōtextus ⁊ in his, ſicut ⁊ in igne maiorez citius ferri deorſum. Et quidē ſi vi ferrētur qȯ maius tardius ⁊ non velocius fertur. Deinde cōcludens itaqꝫ/ait/ ꝓpter hęc quęcūqꝫ ad dicētes elementū vnum dicta ſunt, ſiue medioꝝ aliqȯ, ſiue ignem ⁊ quęcūqꝫ cōiter ad dicentes vnum elementū. Et etiaꝫ/ait/ qm̄ determinatū eſt ꝑus ꝙ plures nālēs motus impoſſibile eſt vnū elemētuꝫ hīe, hoc aūt qȯ ex ſimplicibus motibus argumētum cōe erat oſtendens quot ſunt elemēta, ⁊ ꝙ neqꝫ infinita neqꝫ vnū. Exiſtētibus eniꝫ ſimplicibꝰ motibus ⁊ neqꝫ vno neqꝫ infinitis/ſed pluribus quidez vno, finitis aūt. Quoniā ſimplices motus ſimpliciū corpoꝝ ſunt. Et quot ſimplices motus tot ſimplicia corpora. Simplicia aūt corpora elemēta. Palam ꝙ ex motibus verū dicere ꝙ impoſſibile eſt vnum eſſe elementū, ſicut ⁊ infinita. Nam ⁊ hoc per rationē motuū interemptū eſt/ ⁊ per alia multa argumenta. Quoniā igitur neqꝫ infinita aut neqꝫ vnum. Eſſe autem oportet penitus elementa neceſſe ipſa plura eſſe ⁊ finita.

Conſiderandū aūt primo vtrū ęterna (alſ) ſempiterna ſunt, aut generata corrumpūtur. Hoc enim oſtenſo manifeſtū ⁊ ꝙ quędaꝫ ⁊ qualia ſunt. Sempiterna quidē igitur eē impoſſibile. Videmus enim ⁊ ignē ⁊ aquaꝫ ⁊ vnūquodqꝫ ſimpliciū corporuꝫ diſſolutum. Neceſſe aūt aut infinitam eſſe/aut ſtare diſſolutionē. Si quidē igiꝰ infinita erit ⁊ tempus reſolutionis infinitū, ⁊ iterū compoſitionis. Unaquęqꝫ enim in alio tēpore diſſoluitur ⁊ cōponiꝰ partium. Quare accidet extra infinitū tēpus aliud eſſe infinitū, cuꝫ illud qȯ compoſitionis infinitū ſit, ⁊ adhuc prius hoc qȯ diſſolutionis. Quare extra infinitum fieri infinitum qȯ quidem impoſſibile.

Cō.48m. Poſtq̄ oſtēdit ꝙ neqꝫ infinita poſſibile eſt eſſe elementa neqꝫ vnum. Et poſtq̄ cōcluſit ex hoc ꝙ plura ipſa neceſſe eſt eē ⁊ finita. Cōſequēs erat inquirere quot ⁊ qualia. Sed ipſe prius/ait/oportere cōſiderare vtrum ęterna ſint/aut generanꝰ ⁊ corrūpunꝰ. Hoc eniꝫ oſtēſo manifeſtū erit, ⁊ quot ⁊ qualia ſunt. Oſtēdit igitur ꝯſiter ꝙ non ſint ęterna, hoc modo ſumēs tanq̄ euidens ꝙ oīa moto nobis ſub luna corpora ⁊ ꝯpoſita ⁊ ſimplicia quę ex ſimplicibus motibus inueniunt, vidētur diſſolui ⁊ corrumpi ⁊ magis cōpoſita q̄ ſimplicia his modis ſm quos poſſibile erat, ⁊ quę diſſoluūtur ſimplicia ęterna eſſe exponit/vt hos cū argueret habeat nō eſſe ęterna. Merito aūt notorū ſimpliciora eligens in his facit ſermonez, tanq̄ in his elemēta debeāt inueniri, niſi forte ꝙ in principio videatur ſumere nōdum oſtēſo quot ⁊ quę ſint elementa. Idez autē dicere ſimplicia corpora. Dicit igiꝰ ꝙ ſi diſſolui videntur ſimplicia corpora ſi debeāt ſic ſe habētia, ęternum aliqȯ hīe in ipſis/ſicut cōuenit elementū eſſe. Neceſſe autē in infinitū procedere diſſolutionē ita vt nunq̄ ſint diſſoluta, aut ſtare ⁊ ceſſare diſſolutionē nondūꝫ diſſoluto toto, ſm vtrūqꝫ enim horū modoꝝ poſſibile eſt/⁊ ſi nō totum, ſed partē aliquā ſubmanere ęternā. Si igitur neqꝫ ad infinitum poſſibile eſt ipſa diſſolui/ neqꝫ deſinere ad aliqȯ indiſſolutū diſſolutionē, palā ꝙ non erunt ęterna. Et ꝙ quidē non ad infinitū ipſoꝝ diſſolutio oſtēdit prę accipiens qȯ in tēpore diſſoluiꝰ ⁊ cōponitur. Nā ⁊ cōponi vidētur, non enim poſſibile idē ſm idem ſufferre ambo, ⁊ ꝙ quantuꝫ eſt diſſolutionis tpis, tm̄ vtiqꝫ ſit ⁊ plus qȯ cōpoſitionis. Laborioſior eniꝫ vbiqꝫ cōpoſitio diſſolutione. His aūt ꝑceptis accidet extra infinituꝫ tempus aliud eſſe infinitū, qȯ quidē eſt impoſſibile. Neqꝫ .n. finitum extra infinitū poſſibile eſſe neqꝫ infinituꝫ. vnūquāqꝫ aūt partiū dixit, qꝛ partes totius ſunt hęc quatuor elemēta. Dubitat aūt Alexāder ꝓpter quid aliud tēpus erit cōpoſitionis, pōt eniꝫ in eodē tpe alterius quidē diſſolutio fieri, alterius autez cōpoſitio, velut aeris diſſolutio ⁊ ignis generatio. Nā idem quidē ſimul diſſolui ⁊ cōponi impoſſibile eſt ſm idez, ſm aliud tn̄ diſſolui, ⁊ ſm aliud ꝯponi nihil prohibet. Et ſoluit dubitationē dicēs. Si ⁊ vnūquodqꝫ ipſoꝝ in aliqua diſſoluiꝰ ⁊ ex aliquibꝰ generaꝰ erit vtiqꝫ quę ad infinitū vniuſcuiuſqꝫ ipſorum diſſolutio ad infinitū iteruꝫ alterius cōpoſitio illis ipſis ad quę diſſoluiꝰ vnius ⁊ cōpoſitio iteꝝ. Si igiꝰ ad infinitum diſſolutio ignis, quādo autē diſſoluiꝰ ignis tunc nō generatur neqꝫ cōponiꝰ in alio vtiqꝫ erit ꝯſiſtēs ⁊ factus non in quo diſſoluiꝰ. Iſtud autē infinitū extra tēpus infinitum, ergo ⁊ tēpus in quo conſtituitur ignis ⁊ qm̄ in minori tēpore generaꝰ, qꝛ corrūpitur infinitū, ꝓpter qȯ corruptionis infinitū vtiqꝫ erit, ⁊ qȯ cōpoſitionis ipſius. Si autē dicat aliquis in eadē infinitate tpis, hoc quidē ignis generari, hoc autem corrumpi, ⁊ genitū iterum corrūpi ⁊ aliud generari/ſicut veritas ſe habet. Talis ſuppoſitio nihil ignis ęternum ſeruat.

Si autē ſtabit alicubi diſſolutio/aut indiuiſibile erit corpus in quo ſtatur/aut diuiſibile quidē/non tn̄ diuidendū nunq̄. Quēadmoduꝫ Empedocles videꝰ dicere. Indiuiſibile quidē igitur nō erit ꝓpter prius dictas rōnes. At vero neqꝫ diuiſibile quidē, nunq̄ autē diſſoluendūꝫ. Minus enim corpus maiori facilius corruptibile. Siquidez igitur ⁊ qȯ multum corrūpitur ſm hanc corruptionē, vt corrumpatur in minora. Adhuc magis hoc pati rationabile minus. Duobus autē modis videmus corrūpi ignē. A cōtrario enim corrūpitur extinctū, ⁊ ipſum in ſeipſo marceſcens. Hoc autez patitur minus a pluri ⁊ velocius quanto vtiqꝫ ſit minus. Itaqꝫ neceſſe corruptibilia ⁊ generabilia eſſe elemēta corpoꝝ.

Alterū modū ęternitatis elemētoꝝ cū interemiſſet, ſcꝫ ſm diſſolui ad infinitū, ad alteꝝ tranſiuit ſupponentem ſtare alicubi diſſolutionē. Et oſtendit ꝙ impoſſibile eſt ſtare qȯ non adhuc diſſoluaꝰ. Si enim ſtat aut indiuiſibile aliquid eſt hoc in qȯ ſtat/aut diuiſibile quidē/non diuidendum aūt/ hoc eſt non corrūpendū. ſicut Empedocles ait. Iſte enim diuiſibilia quidez/ait/elemēta. Non enim atomos principia ſupponit iſte vt qui circa Democritū ſed intranſmutabilia in inuicē ⁊ incorruptibilia quatuor elementa inſtituit, quia cōem materiā ipſoꝝ non ſinit. Eaꝫ aūt quę ex inuicē videꝰ generatio ſm ſegregationē fieri dicit. oīa enim in oībus inexiſtere ſm actū exiſtētia. Sed indiuiſibile quidez impoſſibile eſt eſſe hoc ad qȯ ſtat di Cō.49m.

uiſio corpoꝝ, vt Democritus dicebat. Oſtenſuʒ eſt eniʒ ꝙ non eſt poſſibile ex indiuiſibilibus corpora cõponi, neqʒ enim continuũ aliqđ erit, neqʒ diuiſio, neqʒ conſenſus, neqʒ contẽperantia. Oſtenſum eſt aũt ⁊ ꝙ nullũ corpus eſt indiuiſibile. At vero neqʒ diuiſibile quidẽ eẽ poſſibile eſt ad qđ ſtat diſſolutio, non diuidendũ autem. In oībus enim corporibus videmus ꝙ minus maiori ſi ſit omiomerũ ⁊ eiuſdem naturę facilius corruptibile eſt. Si igitur maius corrumpiť in diſſolutione, vt ignis, ⁊ aer, ⁊ vnũquodqʒ alioꝝ, videť multo rationabilius qđ minus facile poſſe exiſtẽs. quare neqʒ ad diuiſibile ſtabit diſſolutio, ꝙ aũt minus ſit facili⁹ corruptibile in exẽplo ignis oſtendit. Duobus eniʒ exiſtibus modis ſm quos corrũpiť ignis a cõtrario.ſ. extinctus ⁊ a ſeipſo marceſcens. In vtriſqʒ minus facilius paſſibile eſt ⁊ facilius corruptibile. Erit autem vtiqʒ per hoc ꝙ ſunt duo modi corruptionis ignis, ⁊ hoc ipſum manifeſtatũ.ſ. ꝙ corrũpiť ignis, ⁊ minus ampliori eſt facilius corruptibile. Quod autẽ de igne dictũ eſt ⁊ de alijs intelligendũ. Si igiť neqʒ ad infinitũ ipſoꝝ diſſolutio neqʒ adhuc deſinet alicubi in ea q̃ non adhuc diſſoluenť, relinquiť corruptibilia ⁊ generabilia eſſe elementa corpoꝝ. Quatuor autem hęc proponit corpora non qđ in principio petens vt vtiqʒ aliquis ſuſpicabiť, ſed a ſimplicibus motibus inuenta ſimplicia corpora eligens. Quęrit ſi hęc aut in his aliquid eſt ęternum, vbi eniʒ vtiqʒ eſſent alibi motorum.

Quoniã aũt ſunt generabilia, aut ex nõ corpore, aut ex corpore, aut ex alio, aut ex inuicẽ. Ex non corpore quidẽ igitur generãs ſermo facit vacuũ. Omne enim qđ fit, aut incorporeũ erit in quo generatio, aut habebit corpus, duo ſimul erunt corpora in eodẽ, qđ quidem factum, ⁊ qđ preexiſtens. Si autem ſine corpore neceſſe vacuũ eſſe ſeparatum, hoc ꝙ impoſſibile oſtenſum eſt prius.

Cõ.50m. Oſtenſo ꝙ gñabilia ⁊ corruptibilia ſunt elementa, conſequẽter ex diuiſione diligẽti quęrit, vtrum ex corporeo aut incorporeo eſt gñatio. Et oſtẽſo ꝙ ex incorporeo eſt impoſſibile, hʒ ꝙ ex corpore, aut ex alio, aut ex inuicem. Neceſſe eniʒ ex ſeipſis. Sed qđ generať ex aliquo alio generať ⁊ non eſt a ſeipſo vt nõ ante generationẽ ſui ipſius preexiſtat. Si igitur non a ſeipſis aut ex ſe inuicẽ aut non ex inuicẽ qđ idẽ eſt cum hoc qđ ex alijs. Oſtẽſo igiť iterũ ꝙ ex alio corpore impoſſibile eſt ipſa generari hʒ relictũ ꝙ ex inuicem generanť elemẽta. Diuiſione enim cõtradictoria exiſtente, reliquũ neceſſario relictuʒ eſt alijs interemptis. Primo igiť oſtendit ex eo ꝙ oẽ qđ generatur corpus in aliquo loco generať, omne enim corpus maxime generabile ⁊ ſub luna in loco eſſe neceſſe eſt, ⁊ quę ex incorporeo ſunt, ergo generãtur elemẽta, corporaqʒ exiſtẽtia erunt in loco aliquo. In loco itaqʒ illo in quo generanť ⁊ quẽ obtinẽt generata, aut preexiſtit aliqđ corpus occupans ipm, aut nullũ erat in ipſo corpus. Sed ſiquidẽ erat aliqđ corpus preoccupans locũ duo corpora in eodeʒ loco erunt, qđ preextitit ⁊ qđ genitũ eſt, in eadeʒ circũſcriptione loci ambo locata. Et ſic erit corpus in corpore, ⁊ corpus per corpus cedẽs qđ quidẽ impoſſibile, ⁊ in nãli auditu oſtendit. Sequebať eniʒ incõueniens.ſ. maximuʒ in minimo ⁊ mare in ciatho capi. Et ſenſus quidẽ dictorũ talis eſt, litera aũt quę dicit, omne eniʒ qđ fit, aut incorporeũ erit in quo generatio, obſcura vere eſt. Et veriſſile eſt vt Alexandro videť peccatũ eſſe parte quadã ipſius ablata, eſſe aũt cõplementuʒ, omne enim qđ fit aut incorporeum erit in quo generatio eius eſt qđ fit, aut aliud aliqđ continens erit corpus, qđ incorporeũ dixit. Si aũt cederet quis dicat ꝙ fit qđ preexiſtit, erit vacuus aliqs locus in quo transferť. Non enim vtiqʒ in locũ illius ex quo hoc fit, ex incorporeo eniʒ fieri ſupponiť. Sic quidẽ ſi locus in quo erit qđ generať continebat aliqđ corpus ante id qđ generať. Si autẽ nullum cõtinet corpus vacuũ erit aliqđ ſeparatũ quod ſuſcipit corpus qđ ex incorporeo generatur. Oſtenſuʒ eſt autẽ in quarto de naturali auditu ꝙ impoſſibile eſt eſſe vacuum.

At vero neqʒ ex corpore aliquo cõtingit fieri elementa, accidet enim aliud corpus prius eẽ elementis, hoc autẽ ſiquidẽ hʒ grauitatẽ, aut leuitatẽ, elementoꝝ erit aliquod. Nullam aũt habens inclinationẽ immobile erit ⁊ mathematicũ. Tale aũt ens nõ erit in loco. In quo enim quieſcit in hoc ⁊ moueri poſſibile. Et ſi quidem vi, preter naturã, ſi autem non vi in loco nihil ex ipſo erit. Quod enĩ fit ⁊ ex quo fit neceſſe ſimul eſſe. Quoniã autem neqʒ ex nõ corpore fieri poſſibile neqʒ ex alio corpore relinquitur ex inuicem generari.

Oſtenſo ꝙ ex incorporeo ĩpoſſibile eſt corpoꝝ generationẽ eſſe tranſit ad oſtendendũ ꝙ neqʒ ex corpore aliquo alio. Nam illud ex corpore aliquo ſignificat ex alio. Hoc aũt oſtenſo relinqtur ex inuicẽ eſſe elementoꝝ generationẽ. Qđ aũt non ex alio aliquo corpore proponens oſtẽdere, breuiter ipſuʒ rõcinatus eſt dicens. Accidet.n. aliud corpus prius eſſe elemẽtis qđ eſt euidẽter inconueniẽs. Et qꝛ primo alioꝝ opʒ eſſe elementa, ⁊ qꝛ in infinitũ neceſſe eſt ire, ſi generabilia ⁊ ipſa ſunt ⁊ qđ illa vtiqʒ magis erunt elemẽta ⁊ non hęc quę ſupponimus, hęc enĩ cum inſinuaſſet euidẽtis exiſtẽtia ⁊ cõiora ⁊ nãliter. Iam obuiat ad ſermonẽ. Nam corpus hoc ex quo dicit elemẽta eſſe ſiquidẽ habebit grauitatẽ aut leuitatem erit vtiqʒ ſuppoſitoꝝ aliqđ elementoꝝ. Siquidẽ grauitatẽ habeat, eoꝝ quę mouẽtur ad mediũ erit, ſi autẽ leuitatẽ eoꝝ quę ad circũ. Si aũt nullam habeat inclinationẽ immobile ⁊ mathematicũ erit. Hac enim maxime nãle corpus a mathematico differt eo ꝙ habet motus principiũ in ſeipſo. Tale aũt exiſtẽs ſine inclinatione ⁊ nõ motus principiũ habens nihil aliud q̃ mathematicũ eſt, neqʒ in loco erit. Hoc aũt ⁊ ipſum quidẽ ſm ſe inconueniens.ſ. eſſe aliqđ corpus nãle nõ exñs in loco. Et aliud aũt quoddã inconueniens ipſe attẽdit ſi non ſit in loco.ſ. nihil ex ipſo generari. In quo enim loco eſt qđ ſubijciť alicui ex quo generať, in hoc ꝙ generať neceſſe eſt eſſe, ſiquidẽ qđ generať locũ eius ex quo generať aſſumit. Si igitur nõ eſt in loco id ex quo generať neqʒ vtiqʒ generabiť aliquid ex ipſo. Qđ aũt inclinationẽ non hñs non vtiqʒ erit in loco oſtẽdit per impoſſibile. Si eniʒ eſſet in loco immobile exñs ⁊ quieſcens, ⁊ moueri natum eſt, ⁊ ſiquideʒ vi quieſcit in ipſo ⁊ moueri ad ipſum vi ⁊ preter naturã cõtingit. Qđ autem vi moueť omne hʒ aliquẽ ⁊ ſm naturã motũ, poſterius enim in omnibus eſt qđ preter naturaʒ eo ꝙ ſm naturã. Si aũt ſm naturaʒ quieſcet in loco, ⁊ moueri ſm naturã ad ipſum poſſibile eſt. Si igiť immobile penitus eſt neqʒ quieſcet in loco, neqʒ erit totaliter in loco, neqʒ generabitur aliqđ ex ipſo. Si autẽ in loco eſt, patet, aut, Alexãder, ⁊ hac rõne adduci vacuuʒ eſſe in qđ generať erit. Idem eniʒ accidit qđ ⁊ his qui generant corpus ex incor Com.51m.

poreo His aũt oſtenſis merito concludit ex inuicē generari elementa. Quoniã neqȝ ex incorporeo poſſibile eſt neqȝ ex alio corpore, vt oſtenſum eſt.

¶ Iterũ igitur conſiderandũ qs modus eius quę ex inuicē generationis. Utrũ vt Empedocles dicit ⁊ Democritus, aut vt qui in plana reſoluũt, aut eſt aliqs modus ab his. Qui quidē igitur circa Empedoclē ⁊ Democritũ latent ipſi ſeipſos neqȝ generationē ex inuicē facientes, ſed apparentē generationē inexiſtens enim vnũquodqȝ ſegregari inquiunt, tanq̄ vtiqȝ ex vaſe generatione exiſtēte, ſed nō ex aliqua materia, neqȝ fieri trãſmutata. Deinde ⁊ ſic nihil minus irrationabilia quę accidunt. Eadē enim magnitudo non videt̃ cõpacta fieri grauior. Neceſſe aũt hoc dicere dicentibus ſegregari aquã ex aere inexiſtentem. Cum enim aqua quis ex aere fit, vel fiat grauior eſt.

Cō.52m. ¶ Oſtenſo qđ relictũ eſt. ſ. ex inuicem generari elementa. Quõ ⁊ generabilia oſtēſa ſunt, neqȝ ex incorporeo, neqȝ ex aliquo corpore. Querit deinceps modũ gn̄ationis ex inuicē. Et qm̄ diuerſe et de hoc fuerũt opiniones Empedocle dicēte quidē ęterna elemēta mixturaqȝ ⁊ diſgregatione horũ generationē aſſignante. Anaxagora autē oĩa in omnibus dicēte, ⁊ gn̄ationē ſegregatione ponēte Democrito etiã, ⁊ dicentibus plana ꝯgregatione ⁊ diſgregatione atomoꝝ ⁊ planoꝝ generationē elementoꝝ ex inuicem faciētibus. Ad primos obuiat eos qui circa Empedoclē ⁊ Democritũ ⁊ Anaxagorã cõe cõſiderans in ipſoꝝ opinione. ſ. ꝙ quę apud vnũqueqȝ ponuntur elemēta ęterna exiſtētia tunc generari vident̃, qñ ab alijs ſegregant̃. Nam Acragantinus Empedocles quidē qñ aqua ex aere fit, aut aer ex aqua inexiſtētia prius in cõmixtura actu, tunc ſegregari videt̃ dicere. Anaxagoras autē non quatuor ſolũ, ſed et alia oĩa. ſ. ſimilaritates elementa dicens ⁊ oĩa in oĩbus eſſe, ſm̄ prędominans aũt deſignari ⁊ formari. Quãdo igit̃ plura ſegregata ignis cõſtiterint, tunc videt̃ generari ignis. Et Democritus etiã ſui ipſius elemēta. ſ. atomos ex inuicē generari inquit. Et dicit tanquã ſegregatos a mixtura. Aqua enĩ diſſoluta, atomi q̄ ſegregãtur in aerē conſiſtũt, tales taliter cõplicati. Iſti igitur (ait) non generationē ex inuicē faciunt elementoꝝ, ſȝ apparentē generationē, qꝛ inexiſtens vnũqđqȝ elemētorum quę apud ipſos ſm̄ actum ſegregari aiunt, tanq̄ generatione ex vaſe exiſtēte, ſed non ex aliqua materia ſm̄ trãſmutationē conſiſtente. Dĩa aũt qꝛ qđ quidē ex vaſe actu exiſtens ſegregat̃, qđ aũt ex materia ex eo qđ potentia in id qđ actu tranſmutat̃. Si aũt ⁊ detur ipſis (ait) ſegregationē generationē eſſe, ⁊ quidē ⁊ ſm̄ ſe exiſtēs incõueniens, ⁊ ſic nihil minus incõueniens ſequet̃. Sumens igitur ex euidētia ⁊ eadē magnitudo ꝯpacta nõ fit grauior. Neqȝ enim veſtimentũ cõpreſſum grauius ſeipſo expanſo eſt, neqȝ cõculcata lana ſeipſa laxata. Facientibus aũt generationē ſm̄ ſegregationē accidit hoc dicere. Si enĩ aqua ſegregatiõe ex aere generat̃ nihil aliud aduenit ipſi q̄ cõpactio quędã ⁊ inſpiſſatio. Nam in aere aqua q̄dē erat ſimiliter, ſed diffuſa, ſed grauior erat aqua ſegregata q̄ qñ erat in aere. Cõpactum ergo idem corpus grauius ſm̄ ipſos fit. Et quidē nullã habentiũ grauitatē corporũ cum aere leuius eſt q̄ ſine aere ſm̄ ſe acceptũ, ſi in aere ⁊ non in aqua iudicet̃ grauitas ipſoꝝ. Nã in aqua quidē grauibus leuitatē facit aeris mixtura eo ꝙ aer ſupernatat aquę. In aere aũt non adhuc eo ꝙ non adhuc habeat aer in aere leuitatē, ⁊ hoc etiã ipſe dixit per hoc. Eadē. n. magnitudo non vĩ cõpacta fieri grauior. Nam illud cõpacta eſt ſignificatiuũ huiꝰ qđ eſt ꝑuatũ intercepto aere.

¶ Adhuc autē mixtoꝝ corpoꝝ non neceſſe ſeparatũ alterũ ſemper ampliorē locũ obtinere. Cum aũt ex aqua aer fiat maiorē occupat locum. Quod enĩ ſubtilioꝝ partium in ampliori loco fit, manifeſtũ aũt hoc ⁊ in permutatione. Uaporante enim ⁊ intumeſcente humido rũpuntur cõtinentia moles vaſa ꝑpter coartationē. Quare ſiquidē totaliter non eſt vacuũ neqȝ extenduntur corpora, quēadmodum aiunt hęc dicentes, manifeſtũ id ꝙ impoſſibile. Si aũt eſt vacuum ⁊ extenſio irrationabile ex neceſſitate ſemper ampliorē locum occupare quod ſeparatur.

¶ Secundũ incõueniens adducit his aſſumens ⁊ hoc tanq̄ euidens ꝙ mixtoꝝ corpoꝝ ſi alterũ ſeparet̃ non neceſſe eſt alterũ ampliorē locũ occupare. Si igitur qñ ex aqua aer fit ampliorē locũ non ſolũ eum quē obtinebat in aq̄ exiſtens, ſed etiã eo quē cũ aqua obtinebat. Nã qđ ſubtilioꝝ partiũ fuſum ampliorē locum obtinet q̄ qđ groſſioꝝ partiũ. Et ſiquidē generabat̃ talē non exiſtēs prius aer, rõnabile eſt talem ipſum factũ ampliorē locũ occupare. Si aũt erat ⁊ pręexiſtebat talis exiſtēs aer nõ eſt rationabile ipſum obtinere poſt ſegregationē ampliorē locum. Perſuaſio aũt eſt ex ratione ampliorē locũ obtinere genitũ ex aqua aerē, qꝛ ſubtilioꝝ partiũ eſt. Adducit etiã a ſenſu euidētiã. Muſto enĩ in vaporē reſoluto ⁊ ſpumam cõuerſo in tali trãſmutatione rũpũtur ſepe vaſa cõtinentia ꝑpter anguſtiã ipſoꝝ regionem. Hoc aũt nõ neceſſe eſt ſeparatũ alterũ ſemper ampliorē locũ obtinere dixit ꝑpter cõſequēter dicendũ. Quãuis enĩ ſit vacuũ ⁊ poſſit aliqua extenſio fieri ꝑpter hoc corpoꝝ, ſed non ſemper hoc fit, neqȝ ex neceſſitate, vt in aere habȝ. Argumētatus aũt hoc primo quidē ab aqua qꝛ grauior erit ſegregata. Deinde ab aere, qꝛ ampliorē locũ obtinet. Tertio aũt a loco facit argumētationē, ⁊ dicit, ꝙ ſi quidē totaliter nõ eſt vacuũ (vt ipſe oſtēdit) in qđ extendant̃ corpora per ſe palã impoſſibile eſt. Quo enĩ modo aut q̄liter ampliorē locum aſſumet idem corpus ſemper ꝑmanēs non exiſtēte vacuo loco aliquo ſine corpore in quē fuſio fiat ſubtilioris. Si aũt eſt vacuũ (vt dicunt qui circa Democritũ) in qđ corpoꝝ expanſio fit, quãtum quidē eſt in loco poterũt extendi corpora. Irrationabile aũt ex neceſſitate ſemper alteꝝ eſt, ceu aerē ſeparatũ ex mixtura ampliorē locũ aſſumere. Sic quidē a principio Alexãder in ſeparato vacuo cum feciſſet expoſitionē. Hoc enĩ vtiqȝ erit locus in quē extēſio corporibꝰ fit, notabiliter ad diſperſũ vacuũ trãſijt dicens. Nam fuſionē efficere per vacui interꝑtationē irrationabile eſt. Scđm aliquam enim neceſſitatē aut potentiã interceptũ hoc diſtendet corpora ⁊ diuidit incorporeũ exiſtens ad cedēdũ ⁊ non ad faciendũ pręparatũ. Adhuc aũt ꝑpter quid non oĩa diffundũtur (ait) ⁊ ampliorē locũ obtinent quę ſegregantur ſm̄ ꝙ vacuũ interceptũ eſt, cauſa huius. Sed aqua quidē ex aere ſegregata nõ diffundit̃, ſed cõtrahit̃. Aer aũt ex aqua ſegregatus ſemꝑ diffunditur. Forte aũt Ariſto. de Cō.53m.

diſperſo vacuo dicit argumētū totum. Hoc enim ſm eos qui circa Democritū cā eſt corpoꝝ extenſionis. Nã ſeparatū vacuum cauſa quidē extenſionis nō eſt, ſed extēſis locū exhibet. Et ꝓpter hoc ſic dixit. Siquidē totaliter nihil eſt vacuū/neqꝫ ſeparatū/neqꝫ diſperſum/neqꝫ extēdunt corpora vt qui circa Democritū interceptione vacui extendi dicunt ipſa ſm ſui ipſoꝝ naturas ꝛ mixta ſeruant, vt Empedocles ꝛ Anaxagoras voluerūt. Iſti enim ſunt qui hec dicebant. Manifeſtum/ait/impoſſibile eſſe. Oportebat enim ſeparatū aerem manere ſimilē ꝛ equalē obtinere locū ꝛ non vt nunc videt ampliorē occupare. Si aūt eſt diſperſum vacuum ꝛ dilatatio vt Democritus vult, irrationabile mixtos quidē atomos non intercipi vacuo, ſeparatos aūt hoc pati Et ꝓpter hoc ampliorē locum obtinere qđ ſeparat. Et ſi ſic dictū eſt erit vtiqꝫ per ꝓra quidē ad Anaxagorā ꝛ Empedoclē ſermonē dirigēs q nō dicebat eē vacuū, poſteriora aūt ad eos q circa Democritū dicta ſunt cōcedentē interceptionē vacui.

¶ Neceſſe aūt ꝛ deficere eam que ex inuicem generationē. Siquidē in magnitudine finita non ſunt infinita finita. Cum enim ex terra aqͣ fiat ablatum eſt aliqđ terre ſiquidē ſegregatio generatio. Et iterum cum ex derelicto ſimiliter. Siquidē igitur hoc ſemper erit accidet infinito infinita ineſſe. Quoniam autem hoc impoſſibile non vtiqꝫ ſemper fient ex inuicē. Qꝫ quidē igitur non eſt ſegregatione que inuicem tranſitio dictum eſt.

Cõ.54. ¶ Et per hanc argumentationē interimit gñationem eſſe ſm ſegregationē ſic, tanqꝫ oibus in oibus ſm actū exiſtētibus, vt Anaxagoras dixit. Etenim aliqđ ad ipſum viſus fuit hac argumētatione. Et in primo de nāli auditu. Ibi enim principia corpoꝝ querens, hic autē nunc modū generationis ex inuicē. Dicit igit ꝙ ſi ſm ſegregationē generatio ſic tanqꝫ oibus in oibus exiſtentibus neceſſe eſt deficere eam que ex inuicē gñationē. Quod quidē non volunt qui ſic ſupponūt, oſtendit aūt ꝛ hoc ꝑ acceptio ꝙ in magnitudine finita non ſint infinita finita. Infallibiliter aūt dixit infinita finita, quāuis enim ad infinitum ſic corpora diuiſibilia, aliud eſt qđ ad infinitū, ꝛ aliud quod actu infinitū, ꝛ que quidē ad infinitum diuiſibilia continua ſunt, que aūt ſm Anaxagoram finita ſunt, non enim vnita ſunt adinuicē diſſimilis ſpeciei exiſtētia. Si igit finita magnitudine infinita multitudine cōpoſita, infinitū magnitudine faciūt totū qđ nō infinitū magnitudine/ ſed finitū, non vtiqꝫ erit ex infinitis multitudine finitis, hoc eſt actu circūſcriptis. Hoc igit poſito.ſ. ſm ſegregationē ex terra vere generatio aque erit qñ ex terra aqua fit, ꝛ iterū ex relicta ſimiliter. Siquidē ſemper hoc erit accidet infinito infinita inexiſtere finita. Non enim continuū in infinitū hec ſectio/ſed ſegregatio actu diſcretoꝝ. Si igitur impoſſibile infinito inexiſtere infinita finita, impoſſibile ſemper ex terra illā aquā fieri, ſi ſm ſegregationē generatio eſſet. Deficiet ergo generatio aque ex terra. Si igit ꝛ ipſi volunt ex terra ſemper generari aquā, ꝛ videntur ex vnoquoqꝫ elementoꝝ alia generari, nō vtiqꝫ erit ſm ſegregationem generatio elementoꝝ ex inuicem.

¶ Relinquitur aūt in inuicē tranſmutantia vel fieri generari, hoc aūt dupl'r, aut enim tranſfiguratione quēadmodum ex eadem cera fiet vtiqꝫ ſphera ꝛ cubus, aut reſolutione ea que ad ſuperficies, quēadmodū quidā aiunt. Si quidē igitur tranſfiguratione fiunt, accidit ex neceſſitate indiuiſibilia dicere corpora. Diuiſibilibus enim entibus non erit ignis ps ignis neqꝫ terre terra ꝓpter nō eſſe pyramidis partem ſemper pyramidē neqꝫ cubi cubum.

¶ Segregatione interempta relinquitur ſm trāſmutationē inuicē ex inuicem generari elementa. Neceſſe enim ſi ex inuicē generant aut actu ente vtroqꝫ alterū ex altero ſegregari. Quod quidē neqꝫ generatio ꝓprie eſt, ſed apparens generatio, aut tranſmutante eo ex quo generatio in id qđ generat. Dupl'r aūt/ait/ꝛ hoc, aut enim tranſfiguratione ſicut ex eadem cera fiet vtiqꝫ ſphera ꝛ cubus alias aliter transformata, aut ea que in plana diſſolutione eius ex quo generatio/ꝛ ea que ex illis planis cōponi eius qđ generatur ſm trāſmutationē que ex inuicē generatio ſequit, vt ſi diſſoluta domo ex eadē materia alia cōponat domus. Et eſt quidē etiam tranſfiguratio, ſed non adhuc vnius ſubiecti cōtinui trāſformati, ſed pluriū tranſcōpoſitoꝝ. Palam autē ꝙ ꝛ tertius modus eſt elementoꝝ ſm tranſmutationē ex inuicē generationis, quē ipſe ſegregat non ſm figuraꝝ, ſed ſm eam aliaꝝ actiuaꝝ dictaꝝ qualitatum tranſmutationē caliditatis/frigiditatis/ſiccitatis/humiditatis/quibus ꝛ alie ſimul ſequūtur. Ad primū igitur cōtradicit.ſ. tranſfigurationē ſm tranſformationem vnius ſubiecti. Videt aūt ꝛ hunc modū generationis ex his que in Timeo dicūtur ꝓponere. Nam de tranſmutatione elementoꝝ ibi cum dixiſſet adiungit. Adhuc autē planius de ipſo deſiderandū iterū dicere. Si enim aliquis oēs figuras ex animo formās, nihil aūt tranſformās ceſſent ſingula in oia, oſtēdēte aūt aliquo ipſoꝝ vnū ꝛ querente qđ quidē eſt, longe ad veritatē ſeueriſſimus dicere ꝙ hoc trigonū quecūqꝫ alie figure factū eſt nondum dicere hec tanqꝫ exiſtētia que a medio poſito tranſcidūt. Qđ aūt non tanqꝫ ſm trāſplaſmationē fcā ex inuicē trāſmutatione, exemplum hoc ꝓpoſuit huius ꝙ ſubiecta quidē materia manet, ſpecies aūt circa ipſas trāſmutantur, que ante hanc literā plura exiſtētia manifeſtāt, ex qbus pauca tranſcribere eſt neceſſe cū tota ſeries litere ſit prolixa que intellectū facit planū. Cum dixiſſet itaqꝫ de elementoꝝ in inuicē tranſmutatione, ꝛ qꝛ qđ ſemper generatur veluti hic ignis ꝛ hec aqua non dignum eſſe determinato noīe vocare tanqꝫ ſemper tranſcidens.ſ. qđ ſemper tale, adiūgit itaqꝫ ꝛ ignem qui per omne talis ꝛ oē quodcūqꝫ vtiqꝫ hꝫ generationē huic innata ſingula ipſoꝝ imaginātur, ꝛ iteꝝ inde petit ſolū illud iteꝝ appellare eo ꝙ hoc ꝛ eo ꝙ illud vtentes noīe. Hoc aūt qualecūqꝫ quid calidū aut albū aut ēt quodcūqꝫ aliquid ꝯtrarioꝝ aut ēt quodcūqꝫ ex his nullū illoꝝ hoc vocare. His igitur ꝯſiter ad exēplum producit prius ꝑmiſſa de auri tranſfiguratione tanqꝫ planius potentia declarare ꝑdicta. Figura pro forma ꝛ qualicūqꝫ ſpecie vtēs, ꝓpter qđ ꝛ alibi ambo dixit ꝛ formā ꝛ figurā qñ dixit de mā. Suſcipit enim ſemꝑ omnia ꝛ formā nullā vnqꝫ nulli ingredientiū ſimilē recepit nullatenus nullo modo, effigies enim/ait/omnium iacet motum ꝛ figuratū ab introeūtibus. Qꝫ quidē igitur non Platonis eſt tranſfiguratio etſi a ſermonibus Platonis accepta ſit palam eſt. Dicit autē ad eos qui ſic ex inuicem elemēta generāt Ariſto. ꝙ accidit ipſis, indiuiſibilia elementa dicere ſic vt ignis pars non ſit ignis. Si enim ignis elemētaris eo ꝙ pyramidis figurā habet ignis eſt, ſi diuidatur vt non iam partes pyramidis ſint pyramides non erit pars ignis, ignis non habēs ignis figurā. Qđ quidem

inconueniens ꝛ in alijs, ſimiliter autẽ ꝛ irrationabile eſt. Irrationabile enim partẽ aquę non eſſe aquã aut partez aeris aerẽ, non ſemper autẽ dixit pyramidis partẽ pyramidẽ eſſe, quia aliqualiter diuiſa pyramis in pyramides diuidiť, aliqualiter aũt vna pars pyramis, alię aũt nõ pyramides, aliqualr autẽ nulla pars pyramis erit. Accidet ergo indiuiſibilia inſimilia elemẽtis eſſe, hoc aũt oſtẽſuz eſt impoſſibile. Accidit aũt his ꝛ illud incõueniens diuiſa pyramide. ſ. eſſe aliqđ corpus qđ neqꝫ elementuz neqꝫ ex elementis eſt. Si aũt aliquis dicat ꝙ ſicut ignis videtur in ignes diuiſus ſic ꝛ pyramis ignis in pyramides ꝙ in hoc habet ꝙ ſit ignis. ſ. eo ꝙ eſt pyramis ab alijs corporibus arguiť. Nam a cubo terrę pars ablata non adhuc in cubicã figuraz tranſmutať, ſed manet talis qualis ablata fuerat. Sed forte dicet aliquis ꝙ neqꝫ ignis pyramis eſt, neqꝫ terra cubus, ſed elementa hoꝝ ꝛ tot ignis, ꝛ minimũ in ignẽ diuidiť, ꝛ terra in terrã. Pyramis autem ꝛ cubus ſi diuidanť corruptio elementoꝝ erit ignis ꝛ terrę ꝛ huic accidit inconueniens. ſ. eſſe aliquod corpus qđ neqꝫ elementum neqꝫ ex elementis eſt.

⁋ Si autẽ planoꝝ vel ſuperficierũ diſſolutionem, primũ quidẽ incõueniens non oĩa generare ex inuicẽ qđ neceſſe dicere ipſis ꝛ dicũt,
nõ
neqꝫ enim rationabile vnũ ſolũ expers factũ eſſe tranſmutationis, neqꝫ videť ſm ſenſum. Si ſimiliter oĩa tranſmutare adinuicẽ. Accidit autẽ de apparẽtibus dicentibus non confeſſa dicere apparentibus. Huius autẽ cauſa nõ bene ſumere prima principia, ſed oĩa velle ad quaſdaꝫ opiniones determinatas reducere. Opꝫ. n. forte ſenſibiliũ qdẽ ſenſibilia ſempiternoꝝ aũt ſempiterna, corruptibiliũ autẽ corruptibilia eſſe principia, totalr aũt omogenea ſubiectis. Hi aũt ꝓꝑ horuꝫ amorẽ ideꝫ facere videntur his qui poſitiones in ſermonibꝰ ſeruant. Omne enim ſuſtinent accidẽs tanꝙ̃ vera habentes principia tanꝙ̃ non quędam opportunũ iudicare ex euenientibus, ꝛ maxime ex fine. Finis autez factiue ſcientię opus. Nihil autem quod videtur vel apparet ſemper principaliter ſm ſenſum.

Cõ.56ᵐ. ⁋ Ex principio huius libri ad hanc ꝯdixit ſuppoſitionez. Et nũc per quindecim argumẽta inſtat ad ipſam. Sed ibi qdẽ quęrẽs ſi eſt totaliter generatio aut nõ. Et vtrũ oĩuꝫ an aliquoꝝ in hanc incidit ſuppoſitionez facientẽ omne corpus genitũ ꝛ corruptibile. Hic autẽ modũ generationis elementoꝝ inquirens, ꝛ ꝙ ex elementis oſtenſo, ꝛ ꝙ non ſm trãſplaſmationẽ. In hanc iteꝝ incidit ſubiectionẽ dicentẽ ex inuicẽ generari ſolidas figuras ꝑma elemẽta quatuor horuꝫ corpoꝝ ignis, aeris, aquę, terrę, quę nos vocamus elemẽta neqꝫ in ordine ſyllabę exiſtentia, vt Plato ait, ſed adhuc magis cõpoſita, ſi vere hęc quidẽ ex ſolidis figuris ꝯponunť pyramide ꝛ cubo ꝛ reliquis. Figurę aũt hę ex planis, plana autez ex materia ꝛ ſpecie. Opꝫ aũt iterum recordari ſuppoſitionẽ ad certiorẽ dicẽdoꝝ cõprehẽſionẽ. Duo enim primordialia trigona rectãgula ſupponũt, hoc quidẽ iſochelũ, hoc aũt ſcalenum hñs ſm longitudinẽ duplũ minoris maius latus qđ ꝛ ſemitrigonũ dicũt, ꝓpterea qđ ipſuꝫ eſt dimidiũ iſopleuri trigoni ea quę a vertice ad baſem perpendiculari in duo diuiſi. Ex iſo trigono quidẽ iſochelo qđ ꝛ ſemitetragonuꝫ Timęus vocat, quatuor talibus in vnum cẽtrũ habentibus rectos angulos cõiunctos tetragonum perficiť. Sex aũt talia cõpacta habẽtia angulos octo cubuꝫ perficiunt qui eſt elementũ terrę. Semitrigonũ autẽ pyramidem ꝛ octoedrũ. i. qđ octo baſiũ, ꝛ icoſaedrũ. i. ꝙ viginti baſiũ efficit, igni, ꝛ aeri, ꝛ aquę, diſtributa. Et eſt pyramis qdeꝫ ex quatuor iſopleuris trigonis ꝯſiſtens, quoꝝ vnũqđqꝫ ſex ſemitrigona cõſtituit. Octoedrũ aũt ex octo quidem iſopleuris trigonis, ſemitrigonis aũt ex. 48. icoſaedrũ aũt ex viginti quidẽ iſopleuris trigonis, ſemitrigonis autẽ. 120. Et ꝓpter hoc tria quidẽ hęc ex vno elemento. ſ. ſemitrigono cõſiſtentia trãſmutari inuicẽ nata ſunt ſm ipſos. Terra autem veluti ex alio ſm genus trigono cõſiſtens neqꝫ reſolui poteſt in alia tria corpora neqꝫ conſtitui ex ipſis. Et dicit Plato de his qđ itaqꝫ prius obſcure dictũ nunc magis determinanduꝫ. Nam quatuor genera in inuicẽ videbãtur oĩa generationẽ hñre non recte imaginata ſunt. Generãtur quidẽ enim ex trigonis pdicta genera quatuor, tria quidẽ ex vno latera inęqualia habẽte, quartũ aũt vnum ſolum ex iſochelo trigono coaptatuꝫ. Num igiť poſſunt oĩa in inuiceꝫ diſſoluta ex multis parua, pauca, magna, ꝛ ęcontrario fieri. Tria autẽ poſſibile eſt, ex vno enĩ oĩa nata ſolutiſqꝫ maioribus multa parua ex eiſdẽ conſiſtent ſuſcipiẽtia cõuenientes ſibi ipſis figuras. Et parua qñ iteruꝫ multa ſm trigona diſpergunť factus vnus numerus vnius molis, magnã vtiqꝫ perficiẽt aliam ſpẽm. Poſt pauca autez de terra ꝛ hęc apponit. Ex oĩbus itaqꝫ quę circa genera ꝑdiximus, ſic vtiqꝫ ſm veriſimilitudinẽ maxime habebit. Terra quideꝫ coexiſtens igni diſſoluta ab acuitate ipſius fertur vtiqꝫ, ſiue in ipſo igne ſoluta, ſiue in aeris, ſiue in aquę mole fuerit, donec vtiqꝫ ipſius fixionẽ ſortientes partes ucrũ coaptate ſibi ipſis terra fiant. Non enim in aliam ſpẽm veniens vtiqꝫ vnquã. Aqua aũt ab igne partita ſiue ꝛ ab aere cõtingat fieri cõſtituentia vnũ quidẽ ignis corpus, duo aũt aeris. Sic autẽ ꝛ de aere inducit ꝛ de igne. Qđ aũt in principio litę dictũ eſt. ſ. qđ prius obſcurę dictuꝫ nunc magis determinandũ vt ꝛ Alexãder bene cõſiderauit dictũ eſt, quia prius ex eadẽ materia ſupponens ipſa trãſmutari omnia in inuicẽ dixit, poſterius aũt pro materia, trigona diuerſa ipſis ſupponens proxime nõ adhuc ipſa generari concedit. Inſtat aũt ad hunc ſermonẽ dicens. Si materia ſm qđ dicunt ſpecificať trigonis ſm idem ꝛ ex his generantur corpora, ꝓpter quã cãm nõ poterit terrę ſubiecta materia figurari iteruꝫ ſpecificis aquę trigonis ꝛ his q̃ aeris ꝛ ignis. ⁋ Dicendũ aũt (vt eſtimo) ad hanc inſtantiã ꝙ materia quidẽ cõiter ſubiecta alias alterius trigoni ſuſcipit ſpẽs, ꝛ ſꝫ hęc omnia ĩ omnia trãſmutanť corpora circa cõem materiã trigonis proxime trãſmutatio. Aſſignate aũt figurę ſi fuerint quatuor vocatis elementis. ſ. cubꝰ ꝛ pyramis ꝛ ꝙ viginti baſiũ, ꝛ ꝙ octo baſiuꝫ veluti non omnia habẽtia cõe proximũ ſubiectũ trigonũ, nõ adhuc omnia trãſmutãtur in inuicẽ, ſed tria ſolũ, quę ex eodem ſemitrigono cõponũtur. Hoc igiť ꝑaccipiatur potẽs diſſoluere ꝛ eam quę ab Alexãdro dictã inſtantiã ꝛ primã ab Ariſt. dicendã. Quę autẽ ad has illatas dictę generationis corpoꝝ ex planis qdã qdẽ ꝛ alij Platonicoꝝ ꝯdixerũt. Proclus qui ex lytia qui fuit parũ ante me Platonis ſucceſſor librũ ſcripſit, eas quę hic Ariſto. inſtantias diſſoluens, viſum eſt mihi bene habere breuiter vt poſſibile illas ſolutiones inſtãtijs ſubiũgere. Qđ aũt ſepe cõſueui ꝛ nunc dicere opportunuꝫ ꝙ non realis aliqua diſcordia eſt phoꝝ, ſed ad apparentiã ſermonis quę põt prauos intelligi

Hec loqr in Timeo poſt alio crodũ dicẽdũ de mũdo, vbi loqr ad mẽtẽ pythagoreoꝝ.

intelligi ſepe obuians Ariſto.parcens ſuperficialius in telligētibus Platonem,cōtradicere videt̄ ad ipſum,ꝙ ꝛ hic(vt eſtimo)planū eſt videre.In quibus ꝗ̄ Pythagori co Timęo videbant̄ ſcripſit Plato. Etenī ꝙ quidē qua tuor horū corporum ignis/aeris/aquę/ꝛ terrę/aſſignationis ante qualitates quę ſꝫ caliditatē/ꝛ frigiditatē/ꝛ ſiccitatē/ ꝛ humiditatē/alia pncipia priora differētijs quę in quan to tanq̄ magis cognatis exiſtentib⁹ ad corpora inquirit, palā eſt ex eo ꝙ illarū qualitatū diuiſa a figurarū diuiſa erat. Quę enim ſm calidū ꝛ frigidum aſſignationes vulgari ter aſſignari ꝛ a Democrito prius dicebantur, vt Theo phraſtus narrat. Anima deſiderāte audire aliud princi piū corpori ꝯuenientius ꝗ̄ tales actiua calidi. Et ꝗ ex mā ꝛ ſpecie quatuor hęc elementa dicāt generari manifeſtat quidē breuiter ipſe Timęus dicēs.Principiorū quidē eo rum quę generant̄ vt quidē ſubiectū materia, vt autē rō formę ſpecies.Propagines autē horū ſunt corpora terra/ ꝛ aqua/aer/ꝛ ignis,quorū ꝓpagatio talis. Omne corpus ex planis eſt,hoc aūt ex trigonis,primordialius corporę planū accipiens ꝛ in plano trigonū. Primū enim hꝫ pla narum figurarū eſt ꝛ in trigonis primordialiora. Et ſic ex his cōſiſtentia prima, pulcherrima corpa pyramis ꝛ co elementaria. Oia aūt hęc/ait/Plato opꝫ intelligere ſic par ua vt ſm vnū vnūqđq̄ quidē generis vniuſcuiuſq; ꝑꝑ paruitatē nullū videat̄ a nobis,collectis aūt multis mo les ipſorū videri. Et ꝙ quidē vt dixi primordialiores fi guras aliję qualitatibus putauerūt, palam eſt ꝛ ꝙ veriſſi mili rōne tales ſuppoſuerunt figuras qđ tm̄ ſuppōnibus aſſimulant̄ hęc quales ſunt,ꝛ apud aſtronomos qb⁹ ſup poſitus eſt ſaluare apparētia, manifeſtat dicens Plato in Timęo ad eos q circa Socratē.Si.n.qm̄ participat̄ his ꝗ̄ ſm eruditionē veꝛa. dicit aūt mathematica ꝑ ꝗ̄ oſtdere ꝗ̄ dicunt̄ neceſſe eſt ꝯſequi.Si igit̄ oſtēſus ſunt ꝗ̄ dicunt̄ non penitus hęc ſunt/ſed aut hęc/aut talia. Videam⁹ igit̄ iam primā inſtantiarum Ariſtotelis literā reſumentes.

57 ¶ Si autem planorū vel ſuperficierum diſſolutionē ꝛč. Primo accuſat hanc hypotheſim eo ꝙ non oia generet ex inuicē. Terra enim ſm ipſos neq; ex alio gñat̄ neq; hęc in aliud tranſmutat̄. Cum dixiſſet aūt hoc ex neceſſi tate dicere ipſos tanq̄ aſſequēs trigonorū ſuppoſitionē adiecit ꝛ dicimus. Nam ꝛ ſponte dicunt ꝛ cāꝫ aſſignant qđ non tranſmutat̄ terrā. Dupliciter igitur accuſatur hoc,ꝛ a veritate tanq̄ non rationabile ſit coelementaribus exi ſtētibus quatuor vnū ſolū ipſorū expers fieri talis trāſ mutationis. Et a ſenſu etiā,ꝙ ſimiliter omnia videntur trāſmutari in inuicē,ſicut ꝛ ipſe Plato in illis dixit. Pri mo quidē qđ nunc aquā nominauimus coagulatū,vt vi detur lapides ꝛ terrā factum videmus. Liquefactū autē ꝛ diſgregatū rurſum idem hoc ſpiritū ꝛ aerē,adustūq; au tem aerē ignem. Deinde ꝛ ꝯ cōuerſo eadem cum dixiſſet adiungit circuliq; ſic procedētē in inuicē vt videt̄ gene rationē eſſe. Similr̄ igitur videt̄ ꝓpter indemōſtratoruꝫ principiorum ſuppoſitionē eam quę in ſenſibilibus euī dentiam vi cogere.Quod quidē accidere his/ait. Nā de apparētibus dicētes non confeſſa apparentibus dicunt. Huius aūt cām/ait/eſſe,nō bene ſumere pma ſenſibiliū pn⁹.Opꝫ eniꝫ cognata eſſe hīcq̄ ex ipſis generant̄ vt ſen ſibiliū qdē ſenſibilia,eternorū aūt eterna/ꝛ corruptibiliū corruptibilia ſint pn⁹.Aliud forte aūt appoſuit,q: nō ſem per neceſſe ſenſibiliū ſenſibilia pn⁹ eſſe.Nā mā pn͂ ſen ſibiliū exīs diffugit ſenſum. Iſti aūt/ait/volentes oia ad determinatas opiniones reducere, vt qdeꝫ Alexāder di cit eterna pn⁹ vt numeros quidē ad vnitatē, corpora aūt ad plana,nō acceperunt ꝓpria pn⁹.Forte aūt determina tas opiniones,determinātes ab ipſis ſuppōnes pncipiorū

dicit mathematicorū.Inſinuat ſꝫ ꝯſiter dicēdo ꝙ ꝑꝑ ho rūꝫ amorē mathematicorū dicēs aſſimilant̄ his q pōnes in ſermonib⁹ ſeruāt. Poſitio aūt eſt inopinata ꝛ indemō ſtrata exiſtimatio,vt.ſ. oēs verū dicere dicētes qđcunq;. Iſti aūt/ait/oē qđ accidit incōueniens ſermoni ſuſtinēt ꝛ ſuſcipiūt vt ꝛ h.ſ.dicētes ipſos mētiri verū dicere videa tur,ꝓpea ꝙ valde cōfidāt tanq̄ veris ſui ipſorum princi pijs. Et q: ſupra oē incōueniēs incōuenientius putās non ſeruare hęc,quāuis oportebat/ait/ꝗ̄dā ſuppoſitorū prin cipiorū nō euidētia.vꝫ. ex euidētibus iudicare. Maxime aūt ex fine ad quē reſpiciunt pn⁹.Finis aūt factiue quidē ſciē opus,hoc eſt effectus,ceu textiue veſtimentū.Si eniꝫ dicat aliquis ſubiectū ꝛ mām pn͂ vt māle textiue eſſe ęs, arguet̄ oſtēſo veſtimēto nō ex ęre,ſꝫ ex lana facto. Sicut aūt factiue finis eſt opus/ſic ſpeculatiue quidē ſimplr̄ eſt veritas. Nālis aūt apparentibus ſm ſenſuꝫ principalr̄ ꝛ certū veritas cōſiſtit.Ad hanc igit̄ inſtātiā Proclus/ait/ qđ nobis ipſum ꝯtrā dicendū eſt ꝙ trāſmutantes terraꝫ ꝛ immota mouētes non ſequūtur apparētia. Nuſq̄ enim eſt videre terrā in aliā tranſmutatam. Sed terrena quidē tranſmutātur ſm ꝙ aere aut aqua repleta ſunt. Terra au tem omnis intrāſmutabilis eſt, qm̄ terra ſolum velut ci nis facta ꝛ calx. Nam in metallationibus humida quidē expēduntur tota, manēt autem impaſſibilia quę cineres non ꝙ omnino impaſſibilis ab alijs ſit terra. Diuiditur enim ab ipſis incidētibus,partes tamē ipſius manent do nec vtiq; iterū adinuicē incidentia faciant iteruꝫ ex ipſis vnum. Si aūt ꝓpter qualitates dicat quis terrā trāſmuta ri in alia, frigidā exiſtētē ꝛ ſiccā citius vtiq; terra trāſmu taret̄ in ignē ꝗ̄ aquā,quāuis tota videat̄ flāmeſcens,ter ra aūt ſm ſe exīs nō inflāmat̄. Et cęlū quidē/ait/neq; di uiſibile neq; trāſmutabile. Terra aūt antiquiſſima exīs ꝗ̄ intra cęlū diuiſibilis qdē/nō trāſmutabilis aūt. Media aūt ꝛ diuidunt̄ ꝛ trāſmutant̄. Hęc ꝛ phō Proclo dicēte vt ꝛ qđ dicit ad alia elemēta ꝗ̄ terrę ꝯgruat ꝛ oportere ꝙ ꝗ̄ ex eadē mā ſunt trāſmutari in inuicē mā trāſmutationē ſu ſtinēte,ꝙ ꝛ Plato ipſe atteſtat̄ dicens. Suſcipit enim ſem per oia ꝛ formā nullam aliqñ nullam introeuntiū ſimilē accepit nequaq̄ vllo modo. Effigies enim naturę omni no ponit̄ mota ꝛ figurata ab ingredientibus. Videnť ta mē illa aliter ꝛ aliter. Ingredientia aūt ꝛ exeuntia entium ſemper ſꝫ mutationes in locis facta ab ipſis modo quo dā difficulter dicendū eſſet. Et ꝙ neq; illa opꝫ reijcere ꝗ̄ paulo ante ꝓpoſita ſunt,in quibus aliqualr̄ quidē ꝛ ter ram ex alijs generari/ait/Plato,aliqualiter aūt intrāſmu tabilē eſſe, ꝛ vt neq; Plato ipſe ad ſeipſū diſſonare videa tur,neq; Ariſto.ad Platonē. Dicēdum pauloante dicta ꝙ vt qdē ex eadem mā p⁰ ꝛ terrā exiſtentē trāſmutari ip ſam in alia ꝛ ex alijs/ait/Vt aūt exiſtenteꝫ ex ꝓprimo iſo ſchele trigono intrāſmutabilē. Etenīꝫ quādiu trigona ſer uāt ſui ipſorū ꝓprietateꝫ neq; terra ex ſemitrigono neq; alia ex iſoſchele fiēt vtiq;. Qñ autē ipſa trigona detrita iterū ꝯſtiterint ꝛ figurata fuerint,tūc qđ prius iſoſchelū/aut totū/aut pars ſemitrigonū fit, ꝛ hic terrę ex alijs, ꝛ aliorū ex terra generatio apparet. Siquidē reſolutio trigonorū vſq; ad mām fit. Si enim nō hoc, vanus qui de mā oīno informi ꝛ ſuſcipiente omniū formas ſermo eſt.

¶ Accidit aūt ipſis maxime terrā eſſe elemen tū ꝛ ſolā incorruptibilē. Siquidē qđ indiſſo lubile ꝛ incorruptibile eſt ꝛ elementū, terra enim ſola indiſſolubilis in aliud corpus.

¶ Secundū argumentū hoc ad incōueniens adducens.ſ. terram maxime eſſe elementum/aut etiā ſolum quāuis alijs deterior videat̄. Qđ autē hoc ſequatur oſtendit ſic. Cõ. 58.

Quid poſitio ꝑ⁰ phr. Jo. grãm.

aq·ia

Si terra indiſſolubilis in aliud corpus ⁊ manet eadem. Qđ aūt nō diſſoluiꝛ in aliud incorruptibile. Qđ aūt incorruptibile primū. Qđ aūt primū aliis elemētis magis elementū eſt, terrā ipſis elemētū ꝗ magis eſt, indiſſolubile aūt in aliud corpus dixit. Quia diſſolui qdē dicebant terrā, ſed in trigona ex qbꝰ ꝯſiſtit, non tñ fieri ex illis trigonis aliud aliqđ corpus, ſed terrā iterū. Sic qdē Alexāder expoſuit breuiter cāꝫ ſermonis ꝑtranſiens, ꝓp qd .n. ſolū terra indiſſolubilis in aliud corpus, ꝗquidē ⁊ aliꝗ figurę i plana diſſoluunꝛ ſicut cubus, ꝓp qđ aūt ſi indiſſolubilis in aliud corpus icorruptibilis. Eqdē diſſoluta in plana corrūpunꝛ. Sꝫ vi hoc accuſare qđ qdē Alexāder breuiter ſignificauit ꝑ h. Nō tñ fieri ex illis trigonis aliđ aliqđ corpus, ſed terrā. Triuꝫ qdē .n. vnūqđqꝫ diſſoluiꝛ in trigona ex qbus ⁊ alia duo cōponunꝛ, ⁊ ꝓp h in aliud corpus diſſolui dī illud corpus qđ ex trigonis diſſolutis ꝯponiꝛ, ⁊ ꝓp h cōpoſitū aliꝗliter erat, ⁊ ex illo corpore, cuius elemēta ſunt ꝗ in ipſo plano. Terra aūt etſi diſſoluaꝛ in plana ſed nō alterius corꝑis plana. Et ꝓp h hanc incorruptibilem dixit, q̄ꝛ manēt terrę plana nō efficiētia aliqđ aliud corpus, ſꝫ mō quodā extīne terra ⁊ a terra in terrā trāſmutātia. Qđ aūt corrūpiꝛ in aliđ aliqđ trāſmutaꝛ. Si igiꝛ qđ incorruptibile eſſe nō cōponi neqꝫ diſſolui in aliud corpus ex quo cōponiꝛ elemēti ꝓpriū eſt terra vtiqꝫ erit maxime elemētū erit, quāuis ſi elemētū ex ꝗ alia generanꝛ ⁊ i qđ reſoluunꝛ, hęc vtiqꝫ erit minꝰ elemētū. Et ad hāc aūt iſtātiā Phs Proclus obuiat cedēs huic ſ. oīno itrāſmutabilē eē terraꝫ in alia tria corꝑa. Et dicit ꝙ ēt Plato ꝓp h ꝑmā ipſam ⁊ antiqſſimā corꝝ ꝗ intra cęlū tanꝗ intrāſmutabilē in alia ⁊ eſſe alia ſupplemēta terrę in ſinibꝰ ipſius locata aquā aereꝫ ⁊ q in his ꝗ ſub luna ignis. Ipm aūt h. ſ. diuidi aliqualr ab aliis fecit ipſaꝫ vnū aliqđ elemētoꝝ eſſe. Eſt enim ⁊ diuiſio paſſio cōtinuitatē exterminās. Si aūt patiꝛ ⁊ ipſa ab aliis diuiſa ⁊ agit in ipſa calcāſ ⁊ ꝯꝫmēs, ⁊ ſic deterere merito cōdiuiſa ē ad alia a qbus ⁊ patiꝛ, ⁊ in quo agit ſm eandeꝫ aliꝗliter paſſionē. Diuiſio eniꝫ vtraqꝫ etſi alter quidē diuidanꝛ ſubtiliora acuitatibus, vt in artibus ferrę ⁊ terebra ⁊ terebella, aliter aūt groſſiora calcātia ⁊ ꝑmētia vt funes nautici ⁊ coclearе, hęc qdē Phs. Forte aūt vt ⁊ ꝑus dixi etſi non mox terra trāſmutaꝛ in alia, ſꝫ in cōeꝫ mām ēt ipſius reſolutio ⁊ terram ex aliis ⁊ alia ex terra facit gn̄ari. Et vide qūo h cōſonat his ꝗ ſiunt. Quāuis .n. terra ⁊ agat in alia ⁊ patiaꝛ ab ipſis, ſed ſine tpe ⁊ vix. Nō eni ſic ab igne terra patitur, vt aer ⁊ aqua, ſꝫ neqꝫ ab aqua aut aere vt alia. Oportebat .n. in veritate circa cētrū vniuerſi ſubſiſtentē neqꝫ ſm ſubſtātiā facile mobilē eſſe neqꝫ ſm oꝑationē. Quare aūt antiqſſima ſit terra coꝝ ꝗ intra cęlū corpoꝝ. Plato qdē nō dixit cām. Timęus aūt in libro quē Plato trāſumpſit, de terra ſic ſcripſit. Antiqſſima aūt eſt corpus ꝗ intra cęluꝫ corpoꝝ, nuſꝗ aqua genita ē ſine terra, nō ēt aliqꝫ aer ſine humido igniſqꝫ deſertus ab humido ⁊ mā quā extenerat, nō vtiqꝫ ꝑmanebit. Quare radix oīum et baſis alioꝝ terra, in ſinibꝰ aūt terrę aer ⁊ ignis locata ſūt nō ꝗ pura ſed ſtagnātia. Et ſūma terrę in Phedone Plato collaudat tanꝗ vſqꝫ ad ethera extēſa, multū fabulis ⁊ enigmatibꝰ vtens (vt eſtimo.) Nā ⁊ fabulā vocat de ipſa ſermonē. Alexāder aūt ⁊ ꝓpriā inſtātiā adduxit his qui dicūt in plana diſſolui terrā ⁊ nō trāſmutari in aliud corpus. Si .n. corpus exiſtēs terra ⁊ locuꝫ obtinēs diſſoluaꝛ in plana trigona ⁊ nō trāſmutaꝛ in aliud aliqđ corpꝰ erit vacuus locus quē diſſoluta terra obtinebat. Quare ſi nō eſt vacuuꝫ ſm ipſos neqꝫ totalr vtiqꝫ terra in plana ſorte elemēta diſſoluet. Pōt aūt cōtra hęc dubitatio eſſe. Etenim aliis elemētis diſſolutis trigona nō immediate in aliud corpus cōſtringi aiūt, ſꝫ manere aliquo tpe diſſoluta. Et ſi qdē mathematica trigona dicebāt hñt rōnē inſtātię. Si aūt nālia ipſa dicūt ⁊ grauitatē hñtia, palā ē ꝙ ⁊ ipſa locū obtinēt diſſoluta ⁊ ęq̄lē ſimul oīa illi quē ꝯpoſita obtinebāt. Hanc aūt inſtātiā Ariſto. quartā adduxit.

ℭ At vero neqꝫ in diſſolutis triangulorū ꝑtermiſſio rōnabilis. Accidit aūt ⁊ hoc in ea quę adinuiceꝫ tranſmutatione ꝓpter ex inequalibus multitudine conſtare triangulis.

ℭ Iuxta dicta de terra his qui ex planis dicūt corpora cū obuiaſſet, nūc ad ea ꝗ de aliis tribus elemētis inſtat, ⁊ de terra qdē ꝙ nō trāſmutaꝛ in alia ⁊ ex aliis cū accuſaſſet. In tribus aūt ꝗ dicanꝛ in inuicē tranſmutari, incōueniēs adducit. Hoc. ſ. ex inequalibus numero trigonis cōpoſitis ipſis iſopleuriſqꝫ, ⁊ ex qbus iſopleura cōponunꝛ accidere, ⁊ dū gn̄aꝛ ex aqua aerē, aut ex aere aquā, negligi aliqua trigona. Si eniꝫ aqua qdē eſt ex viginti trigonis iſopleuris, aer aūt ex octo, ſi ex aqua diſſoluta aer fiat. Vno aqueo corpe in viginti trigona diſſoluta, duo gn̄anꝛ aeris, ⁊ ꝗtuor trigona negligunꝛ, ac ſi dicat aliqꝫ fruſtra ſunt. Etſi ex aere aqua fiat tribus aeris diſſolutis corꝑibus in vnꝰ aquę ꝯſiſtētiā ꝗtuor ſtēꝫ abundāt. Nō eni vtiqꝫ ait Alexāder, aqua ⁊ ignis erūt vt ꝗtuor trigona ignis fiāt, vt in Timęo dī. Trāſmutaꝛ .n. quidē in aquā aer infrigidatus ⁊ inſpiſſatus, nō pōt h cū gn̄atus eē ignis. Eſt aūt aliqualr nō inconueniēs dicere ex neceſſitate qñ ex aere aq̄ ſit debere ſemꝑ ⁊ ignē gn̄ari. Hęc quideꝫ Alexāder. Plato aūt ſi qđ intelligo aquā quidē ⁊ ignē ſimul non dicit gn̄ari ex aere, ſed ex vna pte aeris diſſoluta duo gn̄ari corꝑa ignis. Ex aqua aūt vnū qdē corpus ignis, duo aūt aeris igne ⁊ aere efficiētibꝰ aquaꝫ ⁊ in ignē trāſmutātibꝰ. Ipſuꝫ vero h. ſ. manere aliquo tpe quędaꝫ trigonoꝝ neglecta plane cōcedit Plato in terra dicēs ꝙ diſſoluta videꝛ donec partes ipſius ſiꝫiones ſortiētia terra fiant. Et ꝙ h incōueniēs qñ ⁊ quę apud nos dicanꝛ elemēta diſſoluto cōpoſito ſepe manent per ſe donec vtiqꝫ iterū coaptenꝛ. Phs aūt Proclus in reſolutione quidē aquę in aerē, qñ ignis reſoluens eſt duas ait aeris fieri ptes ⁊ vnaꝫ ignis. Qñ aūt ꝯcōtrario ex aere aqua fit tribꝰ aeris partibus reſolutis cōpręhēſa quatuor trigona ab eadē cā. ſ. cōpacta cū duabus partibus aeris cōcreta ⁊ ipſa vnā partē aquę faciant. Nihil autē mirū ait ⁊ in forma quędam ferri. In omnibus eniꝫ trāſmutationibus eſſe aliquid ſine ſpecie vſqꝫ ad aliquid concedendū eſt, obtentū autē a ſpecie aliqua cedere in obtinentis naturā. Etenim ⁊ nos vtiqꝫ conſitebimur in ea quę ſm nos elemētorum tranſmutatione manere aliquas partes ſepe ſemigenitas.

ℭ Adhuc aūt neceſſe his qui hęc dicunt nō ex corpore facere generationē. Cum enim ex ſuperficiebus fiat non ex corpore erit factum.

ℭ Quartum incōueniens adducit. ſ. corporis facere generationē ſimplr corporis, ſed non alicuius. Si aūt corpus ſuper corpus fiat oſtēdit prius ꝙ neceſſe vacuuꝫ ſeparatum eſſe. Qđ neqꝫ iſti volunt. Corpus enim ſi generetur ex incorporeo generatur. Oportet ergo regioneꝫ eſſe vacuā ſuſceptricē genitū corpus. Si igitur ex planis dicūt generari corpus, nō ex corpore erit genitum. Nam planus longitudinē ⁊ latitudinē ſoluꝫ hꝫ. Ad hoc dicit Proclus ꝙ nālia plana nō ſunt ſine profunditate. Si enim corpus albedinem quę in ipſum incidit oſtendit, multo magis continentia ipſum plana. Si autē habent profunditatem non adhuc ex incorporeo ignis generatio, ſed ex ſimpliciori corpore qđ magis compoſitū eſt ſemper fit.

ℭ Adhuc

¶ Adhuc autẽ neceſſe non omne corpus dicere diuiſibile, ſed oppugnare certiſſimas ſcientias. Etenim intellectuale quidẽ accipiunt diuiſibile mathematicę. Hi autẽ neq; ſenſibile omne ſuſcipiunt ꝓpter velle ſaluare ſuppoſitionẽ. Neceſſe enim quicunq; figurã faciunt vniuſcuiuſq; elementoꝝ, ⁊ hac determinant ſubſtantias ipſorũ, indiuiſibilia facere ipſa. Pyramide enim aut ſphęra diuiſa aliqualiter, nõ erit qđ relinquitur ſphęra aut pyramis. Quare aut ignis pars non ignis, ſed erit aliquid prius elemẽto, propter omne eſſe/aut elementum/aut ex elementis/aut non omne corpus diuiſibile.

Cõ. 61m. ¶ Quintũ argumentũ hoc ⁊ iaꝫ aliqualr ꝑdictũ. Hoc autẽ argumentũ cõuer ad figurantes prima corpora dicit, ſiue vt ex planis, ſiue vt Democritus. Deducit autẽ ad alterũ duoꝝ incõuenientiũ. Nam figuris determinantes ſubſtãtias elementoꝝ, velut pyramide ignẽ ⁊ octoedro aerẽ ⁊ alia, vt dictũ eſt, aut indiuiſibilia dicentes ipſa, coguntur non omne corpus diuiſibile dicere ⁊ aduerſari mathematicis ſciẽtijs ẽ ꝯtrariũ ipſis dicẽtes. Ille quidẽ enim ⁊ intellectuale corpus qđ ſubijcit ipſis, intellectuale enim ex abſtractiõe a ſenſibili factũ diuiſibile accipiũt, iſti autẽ neq; ſenſibile. Et hoc qđẽ incõueniẽs accidit ipſis, ſi indiuiſibiles figuras dicãt. ſ. aduerſari certiſſimis ſciẽtijs. Si autẽ ꝓp diffugere hoc dicãt diuidi ipſas pyramide aut ſphęra. Quã ignẽ dicebãt ſphęrã qui circa Democritum, diuiſa aliqualr. ſ. ſm aliquẽ modũ diuiſa. Pyramide qdẽ plano eque diſtãte baſi. Sphęra autẽ vt vndiq; ęqualr circũ tollat, qđ quidẽ apud cẽtrũ manet ſphęra, ⁊ qđ apud verticẽ pyramis. Reliqua autẽ neq; ſphęrę ſphęra ẽ, neq; qđ pyramidis pyramis. Sed ſi h̃ duo incõueniẽtia ꝯſequẽtur. Etenim pars ignis nõ erit ignis, neq; n. pars altera pyramis neq; ſphęra. Hoc autẽ incõueniẽs ꝓter apparẽtia enim eſt. Nã pars ignis vĩ ignis. Et adhuc et ſi oẽ corpus aut elementũ aut ex elemẽtis eſt, pars autẽ pyramidis non ex elemẽtis corpus exiſtẽs, elementũ ꝗ eſt ⁊ pyramidis ſimplicior pars ipſa cõſiſtens. Quare ⁊ magis elemẽtoris ꝑ elemento ⁊ prius illo. Si igit̃ neceſſe hęc ſufferre incõuenientia ſermonẽ figurantẽ prima corpora/aut qđ dictum eſt prius. ſ. non oẽ corpus diuiſibile facere. Secure autẽ dixit pyramide aliqualr diuiſa, ꝓꝫ enim ⁊ i pyramides diuidi ſi plano ꝑ verticẽ ſecet̃. Palã autẽ ꝙ hę ſectiones non ſeruãt trigona iſopleura pyramidũ. Ad h̃ autẽ Proclus obuians ꝯquerit aduerſus facientẽ ignẽ pyramidẽ ⁊ nõ manentẽ in Platonicis ſuppõnibus. Dicẽte Platone pyramidẽ ſphęra ignis, ſed non ignẽ. Nã ignis collectio pyramidũ ꝓꝓ paruitatẽ inuiſibiliũ ſꝫ vnã neq; donec vtiq; in ignẽ diuidat̃ ignis in pyramides diuidit̃, vna ãt pyramis nõ adhuc ignis, ſꝫ elementũ ignis inuiſibilis exñs ꝓꝓ paruitatẽ. Si igit̃ h̃ diuidat̃ pars ipſius neq; elementum neq; ex elemẽtis eſt. Siqdẽ non in pyramides autẽ in plana diuidat̃. Et qđ mirũ eſt ſi fuerit aliqđ inordinatũ i his q̃ hic ſunt corporib⁹, nã ⁊ in eã q̃ ſm nos elemẽtoꝝ trãſmutatiõe eſt aliqđ inordinatũ. Dicet vtiq; Proclus hũc q̃daꝫ dũi ęq̃ ⁊ peſtilẽtiales cõſiſtẽtias faciũt toti gñi in id qđ ꝓter naturã euenientes elemẽta. Quid autẽ ⁊ impoſſibile/ſit/portionẽ hanc captã ⁊ n cõtinẽtibus ſpecificatã informari itex in pyramidẽ aut in aliud aliqđ elementoꝝ aſſimilataꝫ cõtinẽtibus ipſam ⁊ ꝑgenẽtibus. Sed ſi h̃ eſt quę opportunitas diſſolutionis in plana ⁊ non cõtentus corꝑus a ꝯtinẽte tranſmutat̃. Forte igit̃ vna pyramis qñ vim patit̃ citius in plana diſſoluit̃. Siqdẽ cõſiſtẽs ſecat̃, ſi autẽ ⁊ diuidat̃ eadẽ/aut planum, qm̃ ⁊ hęc corruptibilia ſunt eo ꝙ diuiſibilia ſunt, materia iterũ alterius fiunt aut cũ inuicẽ aut cum aliqs adiacentis partibus diuiſa.

¶ Totaliter autẽ tentare ſimplicia corpora figurare irrationabile eſt. Primũ quidẽ q2 accidet non repleri totũ. In planis quidẽ enim tres figurę videntur implere locũ trigonũ ⁊ tetragonũ ⁊ exagonũ, in ſolidis autẽ due ſolum pyramis ⁊ cubus. Neceſſe autẽ plures his ſumere ꝓpter plura elementa facere.

¶ Sextũ argumentũ ad dictas figuras elemẽtoꝝ eſt oſtẽdẽs ꝙ ſiquidẽ dictis figuris figurata ſunt elemẽta neceſſe eſt vacuũ eſſe. Qđ quidẽ neq; qui plana dicunt volũt, oſtẽdit autẽ ipſuꝫ ex eo ꝙ quędã figurę paucę tm̃ planis ⁊ in ſolidis cõplere poſſunt locũ qui circa vnum ſignuꝫ, vt nihil relinquat̃ vacuũ. In planis quidẽ trigona ⁊ tetragona ⁊ exagona ęquilatera ⁊ ęquiangula. Trigona qdeꝫ ſex, tetragona autẽ quatuor, exagona autẽ tria. In ſolidis autẽ duo ſola implẽt locũ qui circa vnũ pũctũ. ſ. pyramis ⁊ cubus. Quoꝝ hoc quidẽ ignis, hoc autẽ terrę elemẽtũ. Et pyramides quidẽ duodecim implẽt. cubi autẽ octo. Si igitur alia elemẽta. ſ. octoedrũ ⁊ ichoſaedrũ non implent locũ, neceſſe vacuũ eẽ intermediũ ⁊ in aere ⁊ in aqua. Sola autẽ ignẽ ⁊ terrã non hr̃e intermediũ vacuũ inter inſenſibiles illas ꝓpter paruitatẽ pyramidis, ⁊ cubos ex quibus cõpoſitis ſenſibilia fiũt ignis ⁊ terra potẽtibus implere locum. Sed neq; inuicẽ ſecus poſita implebunt locũ velut cubo ichoſaedrũ aut octoedrũ vel pyramidi. Ex his autẽ cõpoſitus mũdus, vacuuꝫ ꝗ in mũdo relinqt̃. Quę autẽ ſolę dictę figurę ęqlaterę ⁊ ęqangulę in planis ⁊ ſolidis iplẽt locũ qui circa vnum ſignũ ita vt neq; vacuũ aliqđ relinquat̃ potens aliquã aliam figurã ſuſcipere ꝓter ꝓexiſtentẽ in loco neq; excedũt locũ figurę, ſed ſemꝑ ſufficiẽs ſpaciũ ſtalibus figuris occupatur ⁊ replet̃, oſtendit̃ duobus quibuſdã ꝓacceptis. Vno quidẽ ꝙ ſi ab eodeꝫ pũcto ducãtur quotcũq; rectę lineę ad vtrãq; partẽ puncti qui apud punctum anguli oẽs quatuor rectis ęquales ſunt. Hoc autẽ oſdit̃ ex decimotertio theoremate primi elemẽtoꝝ, cuius ꝓpoſitio talis eſt. Si recta ſuꝑ rectã ſtãs angulos faciat, aut duob⁹ rectis ęquales faciat, palã enim ꝙ ſupſtãte recta educta ⁊ qui ſm verticẽ anguli/aut duo recti/aut duobus rectis ęquales erũt. Et quotcũq; alię ꝑ idẽ punctũ ducant̃ rectę quatuor rectis angulis nihil apponũt. Hoc igit̃ ꝓacciẽdũ, ⁊ ꝙ oẽ pentagonũ angulos tot rectis ęquales hꝫ quantus eſt duplus numerus numeri dualitatẽ minoris multitudine angulorꝫ trigonũ qdeꝫ duobus rectis, q2 dualitate minor multitudine anguloꝝ ipſius vnitas erat, huius autẽ duplũ dualitas. Tetragonũ autẽ ꝓpter eadẽ quatuor, pentagonũ autẽ ſex, exagonũ autẽ octo. Et ꝓter his ꝓacceptis, qm̃ ois qui apud vnũ punctũ locus quotcũq; habeat angulos quatuor rectis ęquales habere ⁊ facere hęc, cõplent locuꝫ exiſtentẽ quatuor rectoꝝ angulorũ ⁊ neq; pluriũ neq; pauciorũ, vt dictuꝫ eſt. Quę autẽ non faciũt q̃tuor rectis ęquales eos q apud pũctũ, angulos ſiqdẽ pauciores q̃ quatuor faciũt vacuũ relinquũt locũ. Si autẽ plures excedũt locũ figurę. Qm̃ igit̃ oẽs trigoni tres anguli duob⁹ rectis ęquales ſunt. Ipſius autẽ ęquianguli vnuſquiſq; dimidioꝝ recti eſt, ſi apud pũctũ ſex trigona ęqlatera ⁊ ęqangula ꝯſtituant̃, q apud pũctũ ſex anguli a duabus ꝑtibus recti exiſtẽtes quatuor rectis Cõ. 62m.

ęqualem obtinent locū. Similiter etiā quatuor tetragona
apud vnum punctū conſtituātur quatuor rectis ęq̄les ſe
ciūt angulos, q2 recti ſunt q tetragoni. Q m̄ aūt exagoni
angulus vnius erat recti ⁊ tertię. Sigdē ſex anguli rectis
octo exiſtebūt ęq̄les ſi tria exagona apud vnū pūctū con
ſtituant, tres ipſoꝝ anguli quatuor recti ęq̄les erūt ⁊ im-
plebūt locū. Et Potamon qdē breuiter vt Alexāder nar
rat dictoꝝ figurarū iipletiones in deſcriptione tradidit.
Eſto enī/ait/trigonū ęquilaterū ⁊ educant̄ ipſi⁹ duo late-
ra ſup rectā q̄ eundē angulū faciētia ſm hoc ſ3 qḋ ſimul
conū faciūt in inuicē, ⁊ ſm dichotomiā ſm quā ſecant in-
uicem duę eductę, ducat̄ aliqua recta non ſecans trigoni
angulū neq3 eū qui ſm verticē habet, ſ3 reliquos in duo
equa erunt circa dichotomiā eductoꝝ laterum anguli ſex
ęquales inuicē. Sed erāt q trigoni duaꝝ portiū, ergo ſex.
Q m̄ ęq̄les inuicē ſunt quatuor rectoꝝ erūt, implet̄ ḡ o tri
gonis locus. Si.n. aſſumētes ab vnaq3 eductaꝝ rectarū
ęqualē bis q̄ a p̄n⁹ rectis copulauerimus in gyrū rectas,
erūt cōpoſita trigona ſex ⁊ nullus locus vacuus. Eſto ite
rū tetragonū ⁊ educant̄ ſil'r ad ide3 ſm qḋ cōueniūt inui-
cē, duo latera ipſius eundē angulū cōtinentiū. Erunt aūt
qui circa cōem ſectionē eductaꝝ ęq̄les inuicē ⁊ numero
quatuor. Eſt aūt q tetragoni rectus, quatuor ergo erūt q̄-
tuor recti nullus ergo relinqtur locus vacuus. Etiā abſu-
mētes ab vtraq3 eductoꝝ rectaꝝ ęqualē lateri tetragoni
aſſcripſerimus gnomonē erūt quatuor tetragona implē-
tia locū/ſicut ſex trigona erāt. Exagonū aūt Potamon ſ3
eūdē pceſſu3 deſcribēs aſſignat qḋ q̄rit̄. Appono aute3
ego elemēta vt explanē lectoribus qḋ dī. Sit eni3/ait/ite-
ru3 exagoni angulus a/t educant̄ ipſius duo latera q cir-
ca eundē angulū a/ſm qḋ cōueniūt adinuicē quę b/a/3, ⁊
quę d/a/e/t in duo ſecetur exagoni angulus a/t qui ſm
verticē ipſius factus ab eductis per recta3 3/b. Erūt itaq3
penes pūctū qḋ ſm dichotomiā anguli ſex ęquales inuicē
quoꝝ vnuſquiſq3 erit medietas anguli exagoni. Etenim
qui e/a/b, ⁊ qui g/a/d, duę partes recti eſt vterq3. Sunt enī
deficiētes ad duos rectos, poſt angulū exagoni, qui autē
exagoni angulus eſt vnius recti ⁊ tertię. Nam ſex ipſius
anguli octo rectis ęquales ſunt. Si igit̄ vnuſquiſq3 eoru3
qui circa a/t neq3 deficit aliqd neq3 abundat. Si igit̄ a tri
bus angulis qui circa a/qui 3/a/b/3/b/a/d/3/d/a/3, quoru3
vnuſq̄ſq3 exagoni eſt, ⁊ ſunt tres quatuor rectis ęq̄les de-
ſcripſerimus exagona quę a/3/i/k/l/b/a/b/m/n/x/d/a/d/o/
p/r/3, erunt tria exagona implentia eum qui circa a/locu3
⁊ neq3 vacuū relinquētia aliqd neq3 excedētia. Sic quidē
⁊ exagona Potamon artificial'r deſcripſit. Scḋ3 aliū mo
dū deſcriptionis Alexāder ita exponit. Si.n. exagonum
deſcripſerim⁹ qḋ a/b/g/d/e/3, ⁊ a latere g/d, ſil'e exagonu3
p̊ori deſcripſerim⁹ .ſ. g/d/b/i/k/ qui ſub b/k/ ɔtinet̄ angu-
lus ſit, ⁊ ipſe q̄tuor trigonoꝝ. Q ui aūt circa g/ſignu3 de-
ſcriptoꝝ duoꝝ exagonoru3. Q m̄.n. tres q̄tuor rectis ęq̄-
les, h̄ eſt duodecim tertijs, quoꝝ vtraq3 duoꝝ q̄tuor eſt
tertiū ⁊ reliquū ḡ quatuor tertioꝝ erit. Si itaq3 aſſcripſe-
rim⁹ tetragonū ab his q̄ g/b/g/k/ ęqlaterū ac ęqangulū cō
plebimus locū ⁊ nihil intermediū vacuū relinquet̄ circa
ſignū g/poſſe alterā figurā ſuſcipere, h̄ aūt in nullā alia-
rū planoꝝ figuraꝝ accidit. Etenī3 pentagoni vnus angu
lus vnius recti ē, ⁊ quintę. Hoꝝ aūt quotcūq3 acceperis
angulos nō implebunt rectos. Sigdē enim pauciores q̄
quatuor deficiēt, ſi aūt plures q̄ tres abūdabunt. Q uare
nō cōplebit locū pentagonū. Sil'r aūt oſtēdet̄ q neq3 ali
qua alia planoꝝ explebit locū exceptis dictis trib⁹. In ſo
lidis aūt q qdē cub⁹ implet locū, qḋ op3 ē dicere. Si.n.
ſm latera educiat q̄tuor cubos explebit locū, aliterq3 q̄
h3 rōnē. In planis tetragonū hanc h3 rationē, in ſolidis
cubus. Explebat aūt locum in planis tetragonū ⁊ cubus
ergo in ſolidis replebit locu3. V idebis autē perſpicuo ſi
a quatuor tetragonis apud vnū punctū cōſiſtentibus cu
bos cōſtituerís baſes habētes tetragona, pro pūcto enī3
illo ſiet quę ad ſignū perpendicularis ducta recta ad quā
copulabūtur inuicē quatuor cubi ſolidū locū adimplen-
tes. Q ꝫ autē ⁊ pyramis palam. Nihil enim aliud eſt pyra
mis q̄ cubi angulus. Q m̄ igit̄ cubi anguli implebant lo
cum ⁊ pyramis implebit, aliterq3 cubus ipſe ex duabus
pyramidibus cōpletus eſt. Si ergo octo pyramides com
ponātur vertices habētes ad centrū ſphęrę implebit lo-
cu3, adhuc quā rationē habet trigonū in planis, hanc ha
bet rationē in ſolidis pyramis. T rigonum aūt in planis
implet locū ⁊ pyramis ergo in ſolidis. Et per ipſum/ait/
ſenſum manifeſtū. Si enim aliqs pyramides cōpoſuerit
octo vertices ipſaꝝ adinuicē inuentes faciēs vt ſphęras
non relinquat vacuu3 locum. Hęc de ſolidis narrantur
Potamonis inſtātias (vt eſtimo) aliquas habētia. Ale-
xāder aūt nihil aliud/ait/q̄ qḋ in planis ſit, hoc ⁊ in ſoli-
dis ſit ſm tres dimēſiones. Similiter vt in illis ſm vna3,
⁊ hoc enigmati mihi magis aſſimilari videt̄. Q ualiter
enim planis ſm lineā coordinātis, hoc enim vt videt̄ eſt
vna dimēſio ſolida ſm tres ordinabūtur. Siquidem ſm
plana coaptata ſunt. Eſt autē amoris boni ſicut planoꝝ
ſic ⁊ ſolidoꝝ artificialē facere coaptationē. Et ad hoc au
tē argumentū Proclus obuians, ſecus inuice3/ait/poſita
elemēta ⁊ deſuper a cęlo cōſtricta cōpellantur ſubtiliora
in loca groſſioꝝ quę facit eo q non cōplent eum qui cir-
ca vnum punctū locum, pulſa aūt ⁊ ingredientia in ipſa3
implent qḋ deficit. H anc enim/ait/cauſam ⁊ Plato aſſi-
gnauit nobis eius qḋ eſt nullū vacuum relinqui minori-
bus circa maiora poſitis. Sic eni3 ɔcauitates quidē aeris
habēt pyramides medias cōplentes locū quę aquę octo-
edra diſperſa, ⁊ quę terrę omnia et vacuus locus nō eſt.
Sed oportebat forte hoc prius oſtendi q relicta loca in
octoaedrarum octoaedris ⁊ pyramidibus. Et Ariſtote-
quidē inclamat hic ex pluribus ſolidis nō impleri locū.
Forte autē ⁊ in vnaquaq3 ſolidaꝝ figurarū eſt dubitare
qualiter ex quatuor trigonis pyramis ⁊ ex quatuor tetra
gonis cubus ⁊ alia, vt dictu3 eſt. Hęc enim ſuperficiē ſo-
lam cōplent ſolidaꝝ figuraꝝ. Corporis autē ſpecies om
nis, vt Plato ait/t profunditatē habet, profunditatē autē
omnino neceſſe eſt cōprehendiſſe ſuperficialē naturam.
Q uid igitur eſt qḋ impl. ⁊ profunditatē. Forte igitur di-
cendum q ⁊ trigona ipſa profunditatē habētia ⁊ ea quę
implētur replent, ⁊ ſm vnamquāq3 figurarū ſunt maio-
ra ⁊ minora, ceu pyramides maiores ⁊ minores, quia ⁊
trigonoꝝ a principio, hęc quidē maiora, hęc autē mino-
ra fuerſit. Hoc aūt ⁊ ipſe Plato inſinuat dicens. Eius au
tem qḋ in ſpeciebus ipſoꝝ altera inata ſunt genera vtri-
uſq3 elementoꝝ ad efficiendū cōſiſtentiā non ſolū vna3
vtroq3 magnitudinē habens trigonū plantare ſm prin-
cipia, ſed minora ⁊ maiora, numerū aūt habentia tantu3
quotcunq3 vtiq3 fuerint quę in ſpeciebus genera ppter
qḋ vtiq3 cōmixta ipſa ad ipſa ⁊ adinuicem ſm varietatē
ſunt infinita. Q uę igitur minoris eiuſdē generis l vacua
cedere ⁊ cōglobari condēſariq3 veriſimile, vt nō integrā
ſaluent figuras. Et quid hoc incōueniēs, quādo ⁊ qui hęc
prima dicunt elementa aerē ⁊ aqua ⁊ reliqua ɔſiſtent̄ eſſe
quandā in ipſis irregularitatē vel regularitatem, aut ſm
mixturam, aut ſm eas quę in tranſmutatione ſunt, diffe-
rētias. Quare ⁊ ſi interroget quis illa cōpacta ⁊ non ſal-
uantia figuram ſincerā, vtru3 elementa aut ex elementis
ſunt promptū dicere q elementa quidē, pręter naturam
autem aliqualiter diſpoſita ad modicum forte.

¶ Deinde

¶ Deinde videnť oīa q̄dē ſimplicia corpora figurata cōtinēte loco. Maxime autē aqua ꝛ aer. Permanere q̄dē igiť elemēti figurā impoſſibile. Nō eniꝫ vtiq̄ꝫ tāgeret oīquaq̄ꝫ cōtinēs qđ totū. At vero ſi trāſformeť non amplius erit aqua ſi figura differebat. Itaq̄ꝫ manifeſtū q̄m non ſunt determinatę figurę ipſoꝝ. Sed vr̄ natura hoc ſignificare nobis qđ ꝛ ſcꝫ rōnē eſt. Quēadmodum enim ꝛ in alijs ſine ſpecie ꝛ informe opꝫ ſubiectuꝫ eē. Maxime eniꝫ vtiq̄ꝫ ſic poterit rithmizari, quēadmodū in Timęo ſcriptū eſt. Omne recipiens ſic ꝛ elemēta opꝫ putare/ſicut materiā eſſe cōpoſitis, propter qđ ꝛ poſſunt transmutari adinuicē ſeparatis his q̄ ſcđm paſſiones differentijs.

Co.63ᵐ. ¶ Septimū hoc ꝛ ipſ deſtrues hoc. ſ. ſcđm figuras has quę ſcđm elementū ſubam determinare ex eo ꝙ nō opꝫ totalr ſcđm ꝓpriā aliquā figurā ſpecificare ipſa. Rō autē ex diuiſione ꝓcedit ſic. Si his figuris determinatū eſt ꝙ elemētoꝝ/aut permanēt figurę ipſoꝝ, vt ꝛ maneant entia, quę quidē ſunt/aut nō ꝑmanent, ſed trāſformanť. Sed ſi q̄dē ꝑmanet elemēti figura nō vtiq̄ꝫ totū elementū oīquaq̄ꝫ attinget cōtinēs. Si videnť oīa ſimplicia corpora figurata cōtinēte loco, maxime aūt aqua ꝛ aer. Naꝫ ꝛ terra ipſa puris ſuſcipiente ipſaꝫ cōfigurať. Lapis.n. nō eſt ſimplex corpus neq̄ꝫ nuda terra. Et ignis etiā ſi q̄s in aliquo loco vel vaſe detineat vt nō diffundať cōfigurať continenti. Aqua aūt ꝛ aer euidenter videnť. Impoſſe ergo manere elemētoꝝ figuras has. Si autē transformanť ꝛ abijciunt figuras ꝯtinētibus figurata, cōſequeť nō adhuc ipſa eſſe aquā aut ignē, ſi his figuris erant ſubſtantiata. Quare ſi neq̄ꝫ permanere in ipſis figuras poſſibile eſt, neq̄ꝫ abijcere, neceſſe aūt horū alterꝝ. Non vtiq̄ꝫ habebūt proprias figuras determinatas. Si aūt ꝛ cōfluentia aere ꝛ aqua palam ꝙ non ꝓpriā figurā habēt. Si autē non ſeruāt non vtiq̄ꝫ erit, hoc quidē aer, hoc autē aqua, ſi quidē in tali figuratione habebāt eē hęc. Erūt igiť alia corpora q̄ neq̄ꝫ elemēta neq̄ꝫ ex elemētis quod quidē inconueniens eſt. Quare nō vtiq̄ꝫ habebunt figuras ꝓprias prima corpora. Sed vr̄/ait/natura ipſoꝝ per infigurationē ſignificare nobis hoc qđ ē ſcđm rationē eſt tale. ſ. elementa hęc habere rōnē materię ad ea quę generanť ex ipſis. Materia.n. ſuper oīa ꝛ formā nullā quidē nulli introducētiū ſimilem accepit neq̄uaq̄ꝫ nullatenus vt nō impſſas ſpecies male exprimat ſui aſpectu repſentans. Hęc eniꝫ in Timęo de ipſa ſcripta ſunt. Sic igiť ꝛ elementa in cōpoſitoꝝ corporū generatione coꝝ quę propter figuris nō ocioſe determinata ſunt nullam ꝓpriā figurā afferre cōuenit. Cū dixiſſet autē ꝙ ꝛ elemēta opꝫ putare tanq̄ꝫ materiā eſſe cōpoſitis, argumētū adiecit huius. ſ. poſſe trāſmutari in inuicē ſeparatis his quę ſcđm paſſiones differētijs ꝛ ſcđm eaꝫ q̄ in ipſis māꝫ ab alijs ad alia trāſmutātis. Sic quidē igiť hic breuiter inſinuauit modū eius q̄ ex inuicē generationis elemētoꝝ, q̄ꝛ manente mā, his aūt quę ſcđm paſſiones differētijs variatis ex inuicē generanť elemēta. Hoc autē eē in his quę de gn̄atione ꝛ corruptione oſtendet. Dicēt aūt vtiq̄ꝫ qui prima corpora figurāt ꝙ mā manente, his aūt quę ſcđm figuras differētijs primis variatis ex inuiceꝫ elementoꝝ generatio fit. Proclus aūt ad hoc ſeptimū argumentū inſtans ꝙ non concedit propriā figurā hr̄e elementa, ſiquidē neq̄ꝫ manſiuam ipſam poſſibile hr̄e neq̄ꝫ abiectam. Non totaliter/ait/quatuor horū corporuꝫ his figuris figuratę ſunt, ſed horū elemēta. ſ. parua illa ꝛ inuiſibilia ex quibus cōuenientibus fiunt ſenſibilia, hęc ignis ꝛ aqua ꝛ reliqua. Tota autē in ſphęram redacta ſunt coaſſimilata cęlo vndiq̄ꝫ. Singula enim habēt aliquid melius ꝓprietate ſui ipſoꝝ ex diuinioribus/ſicut ꝛ circularē motū qui cęlo appropinquat. Palā igitur ꝙ vltima pyramidū quę apud continēs eſt planorū ſunt trigonoꝝ, ſed cōuexa fiunt conſtricta, vt adapteť concauitati cęli. partes aūt q̄ in alijs exiſtentes velut in vaſis cōfigurantur ipſis non perit elementoꝝ figura. Naꝫ continētia/ait/ex rectilinearibus elemētis ſunt, ꝛ nihil prohibētur cōuenire inuicē. Nos autē putātes cilindricas/aut ſphęricas cōtinentiū videre ſuperficies eo qđ latet ex rectilineis ꝛ ipſas eſſe dubitamus. Erant autē igitur omnia ꝛ cōtinentia ex quibus ꝛ ꝯtenta ꝛ adapteť oīa inuicē ſcđm plana. Forte autē hoc dicendū ꝙ ſi continentia ab arte aut natura vim paſſa ſphęrica facta ſunt. Nihil miruꝫ ꝛ ab illis quę cōtinenť bene plaſmabilia exiſtentia conuexa fieri.

¶ Ad hęc aūt qualr ꝯtingit fieri carneꝫ ꝛ os, aut q̄dcūq̄ꝫ corpus ꝯtinuoꝝ. Neq̄ꝫ.n. ex ipſis elemētis ꝯtingit ꝑꝑ nō fieri cōtinuū ex cōpoſitione, neq̄ꝫ ex ſuperficiebus compoſitis. Elemēta eniꝫ generanť cōpoſitione ꝛ non quę ex elemētis. Quare ſi quis certe loqui voluerit ꝛ nō ex trāſitu rōnes ſuſcipere, tales vel ipſos auferētes videbit generationē ex entibus.

¶ Octauū hoc cōuer ad eos qui cōpoſitione magnitudinū ſiue atomoꝝ vt qui circa Democritū dicunt/ſiue planoꝝ vt Timęus, eam quę ex inuicē generationeꝫ corporum faciunt. Et oſtendit ipſos ē interimere gn̄ationē totaliter. Quō enim/ait/ꝯtingit carnē aut os aut quodcūq̄ꝫ aliud ꝯtinuoꝝ corporꝝ gn̄ari ſi neq̄ꝫ ex elemētis cōtingit gn̄ari/neq̄ꝫ ex planis, elemēta aūt dicit ſcđm Democritus quidē atomos, ſcđm Timęū autē prima quatuor corpora pyramidē ꝛ cubū ꝛ reliqua. Si eniꝫ ex cōpoſitione quidē horū elementoꝝ ſcđm tactuꝫ cōpoſitoꝝ continuū non fit, corpora aūt ſunt ꝯtinua, corpora nō vtiq̄ꝫ erūt ex elemētoꝝ cōpoſitione facta. In ſcđa figura concluſio. Adhuc aūt/ait/Alexāder in eo q̄ adinuicē tacta nō implēt locuꝫ elemēta neq̄ꝫ q̄ atoma neq̄ꝫ oēs figurę, ſꝫ neceſſe eſt eſſe vacuū intermediū, vt ꝑus dictū eſt. Sed h̄ q̄dē. ſ. eē vacuū nō vr̄ his qui circa Democritū inconueniens eſſe. Illud aūt ꝛ his ꝛ alijs accidit. ſ. non fieri qđ cōponiť cōtinuuꝫ, Sed dicet vtiq̄ꝫ aliq̄s forte ꝙ plana ꝓpterea ꝙ ſine profunditate ſunt facile poſſūt ꝯtinuari, ſꝫ elemēta/ait/h̄ eſt pyramis ꝛ reliq̄ generanť planoꝝ cōpoſitione, ſed nō quę ex elemētis cōponunť corpora. Si igiť neq̄ꝫ ex elemētis neq̄ꝫ ex planis non vtiq̄ꝫ generabiť ſcđm ipſos corpus cōtinuū. Si igiť aliquis/ait/nō ex trāſitu ſermones eos qui de elemēto dicunt, ſuſcipiat, ſed intelligit q̄uō ſi eſt gn̄atio, corpora ſunt q̄ gn̄anť. corpora aūt cōtinua ſunt. Cōtinua aūt nō vtiq̄ꝫ gn̄abunť ſcđm hunc modū quē dicunt, interimētes ipſos videbis gn̄ationē ex entibus. ¶ Proclus aūt ꝛ ad hęc, non ex aere/ait/ſolo neq̄ꝫ ex aqua ſola fit ꝯpoſitio. In his igiť q̄ minoꝝ ptiū intermedia coꝝ q̄ maioꝝ ptiū intercepta ꝯplēt locū ꝛ nullū reliquūt vacuū. Si ſit parathesis. i. ſecus poſitio eſt/ait/ꝛ nō vnio. Nō mireris, oportebat.n. ipſa diſtare ſeipſis abinuicē. Neq̄ꝫ h̄ mirū, nobis.n. ſunt talia his q̄ ex mollibus extrinſecis conantur ꝑmere illa q̄ nō nata ſunt ex maioribus planis cedere his q̄ ex minoribus, ꝛ nō nata ex firmioribus his q̄ ex facilius mobilibus cedere. Et hęc q̄dē dicta ſunt mediocriter. Cō.64ᵐ.

ter ad Alexãdrũ maxime dicentẽ nõ impleri locũ in cõpoſitione atomoꝝ aut figuraꝝ. Ariſt. autẽ inſtantis que dicit, carnẽ ⁊ os, ⁊ talia cõtinua eſſe, non generari aũt ex tangẽtibus cõtinuũ, figurata aũt elementa ſm contactũ cõponi q̃uõ ex dictis ſoluitur, aut videt̃ Ph̃s non aſſentiens huic. ſ. propterea cõtinua ⁊ vnica eſſe corpora, iteꝝ in ea ex quibus cõpoſita fuerunt diſſoluta. Forte eniꝫ neqꝫ ſm eos qui elemẽta dicunt quatuor, prima ignẽ ⁊ terrã ⁊ intermedia cõtinua ꝓpter ex ipſis ⁊ vnita generãtur corpora. Sed hec quidẽ coapplicant̃ inuicẽ ſm parua cõpoſita. In carnatione aũt oſſium ſpẽs ſuperueniẽs vitaꝫ cõtinuitatẽ ⁊ vnionẽ facit. Q̃d ⁊ incorporibus his qui ſm parua ſecus ponunt̃, accidit vnã quandã mixtã ſpẽꝫ apparere. Talia eniꝫ vidi veſtimenta ex diuerſis colorib⁹ hñtia fila ⁊ texturã, quãuis ſecus poſita, igit̃ inuicẽ quatuor elemẽta qualitates ſibi tradãt ⁊ alterẽt aliqualr̃ inuicẽ ad ſe ipſa, tñ corpora ipſa non penetrãt ſeſe inuicẽ, neqꝫ vnita ſunt adinuicẽ neqꝫ trãſmutata ſunt in inuicẽ ꝑfecte. Probat aũt hoc ꝙ in corruptione ſeparant̃, iteruꝫ elemẽta ⁊ vnũquodqꝫ in totalitatẽ ꝓpriã redijt tanq̃ actu inexiſtẽtia. Si enim in cõpoſitione ꝑdidiſſet vnũquodqꝫ ſui ipſi⁹ ſpẽm q̃uõ in corruptione cõpoſiti iteꝝ ipſaꝫ aſſumeret, quãuis eniꝫ in cõpoſito trãſmutent̃ inuicẽ aliquo, ⁊ aqua q̃ in nobis in aerẽ cõuertit̃, ⁊ aer inflãmet̃, ſed corpora ipſorũ tactu copulata ſunt ⁊ aliqd ſupeſt, ⁊ colle el que ſꝫ artes ꝓportionale eſt, neqꝫ colla aũt cõtinua facit, neqꝫ enim extermināt̃ in collatoꝝ viſa, ſꝫ ſicut plurib⁹ lãpadib⁹ cõuenientibus oĩuꝫ flãma miſcet̃ ⁊ vna vĩ eſſe, ſeparatis aũt lãpadib⁹ ſimul abſtrahit̃ cõueniẽs vniuſcuiuſqꝫ flãma, ⁊ lumẽ qđ a flãma. Sic ⁊ q̃tuor elemẽtoꝝ cõuẽtus, corporũ ſecus poſitoꝝ ⁊ coalterãtiũ inuicẽ qualitatibus decorẽ quẽdã inſinuat, ſicut a diuerſis ſonis cõponit̃ melodia contẽperata ea que ſm parua ſecus poſitione ⁊ viſa eſſe vna. Tale eniꝫ aliqd ⁊ que dĩ cõplexio eſt corpoꝝ inuicẽ ſec⁹ poſitoꝝ quãdiu vtiqꝫ ſecus ponunt̃ coalteratio.

¶ At vo ⁊ ad paſſiones ⁊ virtutes ⁊ motus incõgrue figure corporibus ⁊ ad q̃ maxie reſpicientes ſic diſtribuerunt, puta quãtũ ignis facile mobilis eſt ⁊ calefactiuus ⁊ incẽſiuus. Hi quidẽ fecerunt ipſam ſpherã, hi aũt pyramidẽ. Hec enim maxime facile mobilia qdeꝫ ꝑꝑ minima tãgere ⁊ nequaq̃ firmiter iacere. Maxime aũt calefactiua ⁊ incenſiua, qꝛ hec qdẽ tota eſt angulus, hec aũt acutiſſimi anguli. Incẽdit aũt ⁊ calefacit, vt aiũt angulis. Primũ quidẽ igit̃ ſm motũ vtriqꝫ peccauerũt. Si. n. ⁊ ſunt maxime facile mobiles hec figuraꝝ ſꝫ nõ ignis motu bene mobilis. Mouet̃ qdẽ eniꝫ ignis ſurſuꝫ ⁊ ſm rectum. Hec aũt facile mobiles eo qui vocat̃ volutatio. Deinde ſi ẽ terra cubus ꝓpter firmiter iacere ⁊ manere. Manet aũt non vbi cõtingit, ſed in ſui ipſius loco, ex alieno autem fertur non prohibita, ⁊ ignis aũt ⁊ alia ſimiliter. Palaꝫ ꝙ ⁊ ignis ⁊ vnũquodqꝫ elementoꝝ, in alieno quidẽ loco ſphera eſt aut pyramis, in ꝓprio aũt cubus.

Cõ.65ª. ¶ Bonũ h̃ argumentũ ſuppoſitionẽ figuraꝝ arguẽs tãq̃ nõ obtinentẽ qđ intẽdit ꝑꝑ qđ ſuppoſitũ fuit. Etenim ad paſſiones ⁊ ad virtutes ⁊ motus q̃ maxime aſpiciẽtes ſic figurauerũt, incõſone figure corporibus ſunt. Dicit aũt paſſiones qdeꝫ paſſiuas vocatas qualitates ceu caliditates ⁊ talia. Potẽtias aũt ſm quas qui ſm nãꝫ motus ſiũt grauitates leuitates. Motus aũt eos qui ſm locuꝫ aut virtutes quidẽ factiuũ ad faciendũ ꝑparationes ceu ſꝫ quã calefacit qđ calefacit. Paſſionẽ aũt ſm quã calefit qđ calefit. Motus aũt q̃ intermedius amboꝝ. ſ. calefactio. Sꝫ in ſequẽtibus qdẽ ſic magis ipſa diuidit. Nũc aũt ſm ꝓoreꝫ dictã adiectionẽ, ꝑmo igit̃ ꝙ in hec aſpiciẽtes diſtribuerũt figuras corꝑib⁹, ⁊ ſic ꝙ nõ adipiſcit̃ intẽtum oſtẽdit. Q̃m facile mobilis, aut eſt ignis ⁊ calefactiu⁹ ⁊ vſtiuus, qui qdẽ circa Democritũ fecerũt ipꝫ ſpherã, qui aũt plato pyramidẽ. Nã ſphera qdeꝫ facile mobilis ꝑꝑea ꝙ in pũcto tãgit ſubm planũ. ⁊ vt Plato ait, ſuꝑ minimũ pedẽ vadit. Pyramis aũt qꝛ a trigonis cõtinet̃ q̃ minima ſũt recti lineaꝝ figuraꝝ, ⁊ ꝑꝑ h̃ ſedeꝫ minimã hñs, ⁊ pyramis minime occupat, ⁊ ẽi diuiſibile extũ trigonũ ſibi ipſi, eo ꝙ nõ habet angulos angulis cõtra repẽtes ⁊ nõ latera lateribus vt tetragonũ, ſed latera angulis facile repit, ſicut in libris ꝑꝑ diſſimilitudinẽ eoꝝ q̃ ex 3rio, ⁊ maxime calefactiue ⁊ vſtiue he figure videnr̃, qꝛ vt aiunt vrunt ⁊ calefaciũt angulis corꝑa ⁊ diſgregãtia ⁊ diuidẽtia ſubtiliter. Eſt aũt pyramis qdẽ acutiſſimi anguli, qđ aũt ſphericum totũ angulus ẽ. Si. n. cõflexũ eſt angulus eſt. Sphera autẽ ſm totã ſuꝑficieꝫ cõflexa eſt merito tota angulus dĩ. Cũ dixiſſet igit̃ qualr̃ adaptent̃ paſſiones ⁊ motus corꝑibus, oſtẽdit ꝙ ſm modũ vtriqꝫ peccauerant ab intẽtione, ⁊ q̃ ſpherã ⁊ qui pyramidẽ ignẽ fecerũt ꝑꝑ facilitatẽ mot⁹, quãuis eñ facillime mobiles he figuraꝝ ſint, eo qđ minimo tãgũt ſuppoſitũ ⁊ minime expãſe ſunt, tñ ſm motũ ignis nõ ſolũ facile mobiles nõ ſunt, ſed neqꝫ hñt totalr̃ ipm. Nã motus qdẽ ignis ſurſuꝫ ⁊ ſꝫ rectũ eſt. hec aũt facile mobilia ſꝫ volutationẽ. Facile. n. vertibilia ſunt ⁊ facile volutabilia. Que igit̃ vtilitas hoꝝ corpoꝝ ad facilitatẽ motus ignis. Deinde, ait, ſi ꝑꝑ h̃ cubus ẽ terra eo ꝙ dilatat̃ ⁊ manet, qꝛ manſiua hec figura. Vnũquodqꝫ aũt elemẽtoꝝ in ꝓprio qdẽ loco manet ſm nãm. Mouet̃ autẽ ex alieno ad ꝓpriũ nõ ꝓhibitũ, pꝫ ꝙ vnũquodqꝫ elemẽtorũ in alieno loco ſphera eſt aut pyramis, in ꝓprio aũt cubus. Et cõcludes ſermonẽ ſic, ⁊ ignis ⁊ terra ⁊ alioꝝ vnũquodqꝫ in ꝓprio loco manẽt, qđ manet cub⁹, vnũquodqꝫ ḡ in ꝓprio loco cub⁹ eſt. Et iteꝝ vnũquodqꝫ in alieno loco mouet̃, qđ mouet̃ ſphera ẽ, aut pyramis, vnũquodqꝫ ḡ in alieno loco, aut ſphera, aut pyramis. quare ⁊ ignis erit cub⁹ ⁊ terra ſphera. ¶ Eſt aũt dignũ attẽdere ꝙ ⁊ Ariſto. nouit Platonẽ putare terrã mãſiuã, ſiqdẽ ꝑꝑ h̃ cubũ ipſam dicebat, eo qđ expãſa eſt ⁊ manet. quare qñ in ꝑcedẽti li⁹ illomenã ⁊ motã terrã a Timeo dici dixit ad eos qui ſic verba Timei itelligebãt obuiauit, ſed videam⁹ qd, ad hãc argumẽtationẽ oppoſuit Proclus. Dicit igit̃ ꝙ etſi in ꝓprijs locis ſint elemẽta nõ ſine motu ſunt q̃ ex facile mobilib⁹ figuris cõponunt̃. Mouent̃. n. pyramides ſuꝑ diſſimilitudinẽ verticis ad baſem. Sic aũt ⁊ aeris elemẽta ⁊ hec in ꝓprio loco exiſtẽtis ſemꝑ fluẽtib⁹ aſſimilant̃, ⁊ elemẽta aque ſuꝑcõcuti amãt. aduertunt̃ n. vertices baſib⁹ ſimiliũ ⁊ pulſe cõcutiũt totũ in q̃ loco vnũquodqꝫ eſt. Motũ aũt ſic circularẽ imitat̃ lationeꝫ nõ a medio neqꝫ ad mediũ mota, ſꝫ circa inuicẽ verſa in ſui ipſoꝝ loco. Elementa aũt terre manent, qꝛ vertices hñt baſibus eaſdẽ. Agit aũt nullũ ſimile in ſimile, ſiue ſm figurã, ſiue ſm virtutẽ, ſiue ſm magnitudinem habeat ſimilitudinem.

¶ Adhuc aũt ſi calefacit ⁊ ardet ignis ꝑꝑ angulos, oĩa elementa erunt calefactiua, magis aũt forte alterum altero, Omnia enim habẽt

angulos

angulos puta ⁊ qđ octo baſiuʒ. Democrito autem ⁊ ſphera tanq̄ angulus quidaʒ eſt ſe-cat tanq̄ facile mobilis. Quare differunt per magis ⁊ minus. Hoc autem quod ſit falſuʒ manifeſtum.

Cõ.66m. ¶ Oſtenſo q̄ motibus nõ cõſonant figurę, cõſequenter oſtendit q̄ neqʒ paſſiuis qualitatibus. Si eni ꝓpter angulos calefacit ignis, ⁊ eſt angulus calefactiuus, q̄a inciſiuus eſt. Sic eniʒ ⁊ Plato termon .i. calidũ /velut temon .i. ſectio aliquid cõſiſtetur .i. interſectio ꝓpter motũ. Si oĩa elementa habẽt angulos omnia vtiqʒ erũt ſectiua ⁊ calefactiua, ⁊ ſolũ differunt per magis ⁊ minus aliqđ alio calefacere. Sed hoc falſuʒ eſt, vt palaʒ ex eo q̄ q̄dam elemẽtoꝝ nõ ſolum nõ calefaciũt, ſed etiã infrigidant. Falſum ergo ⁊ añs .ſ. q̄ ꝓpter angulos calefaciat ignis. Dicit itaqʒ ⁊ ad hoc decimũ Proclus q̄ male accipit angulum eẽ calefactiuũ, ⁊ ad h̄ falſum aſſecutuʒ eſt. Nam Timęus q̄ gdeʒ acutuʒ aliquid paſſio calidi ⁊ diuiſiuũ a ſenſu accepit. Secat autẽ ſecans non angulo ſimplr̄, ſed acutate q̄dem anguli, ſubtilitate autẽ lateris. Sic eniʒ ⁊ artes faciũt inſtrumẽta inciſiua. Et natura eoꝝ quę inter dentes inciſiuoꝝ ⁊ angulos exacuit, ⁊ lateralis ſubtiliauit molares lato faciẽs. Opportunitas autẽ celeritatis motus, non igitur angulo ſimplr̄ dedimus talem virtutez, ſed acutati anguli penetranti ⁊ ſubtilitati lateris incidẽti ⁊ celeritati motus. Opʒ autẽ adeſſe ⁊ magnitudinẽ vt in pyramide, vt vim paſſiuʒ ingrediatur. Si igitur in ſolo igne eſt acuitas anguli, ⁊ lateris ſubtilitas, ⁊ celeritas motus merito hic ſolus calidus, ⁊ hic autẽ nõ omnis, ſed qui ex maioribus pyramidibus. Propter qđ q̄dem v/ait/ Timęus. Eſt aliquid qđ illuminet q̄dem, nõ vrit autez, ꝓpterea q̄ ex minimis eſt elemẽtis. Et ſm hoc viſibilis eſt ignis. forte autem nihil vtiqʒ erit malũ ⁊ ipſam Platonis ꝓponere literaʒ habẽtem ſic. ꝑmum q̄dem igitur ſi ignẽ calidum dicimus videamus ſic cõſiderantes diſcretionez ⁊ ipſius ſectionez circa corpus noſtrũ factã intelligẽtes, q̄ quidem acutitate paſſio omnes fere ſentimus, ſubtilitatẽ autẽ laterum, ⁊ angulorũʒ acutatẽ particulaꝝ paruitatẽ, vt ad aliãvʒ. ⁊ lationis celeritatẽ, q̄bus omnibus validus exiſtẽs, ⁊ ſecans acutę occurrens ſemꝑ ſecat ratiocinandũ remiſcentibus figurę ipſius generationez, q̄a maxime illa ⁊ non alia nulla diſgregans noſtra ſm partes corpora diſcerpens, hoc qđ nunc calidum dicimus merito paſſionis nomen accepit.

¶ Simul autẽ accidet ⁊ mathematica corpora ardere ⁊ calefacere. Habent eniʒ ⁊ illa angulos ⁊ inſunt in ipſis indiuiſibilia, ⁊ ſphęrę ⁊ pyramides, aliterqʒ etſi ſunt indiuiſibiles magnitudines ſicut aiunt. Si enim hęc q̄dẽ, hęc autem non. dicẽdum differentiaʒ, ſed nõ ſimpliciter ſic dicẽdum vt dicunt.

Cõ.67m. ¶ Vndecimuʒ hoc argumentũ deducens in multam inconuenietiam ⁊ temeritatez ſermonẽ. Si eniʒ ꝓpter angulos vrit ⁊ calefacit ignis accidet, ⁊ mathematica corpora vrere, ⁊ calefacere, ⁊ forte in his acuitatez angulorũ efficere, auxiliatur rationi in aliquo. Etenĩ in mathematicis eſt acutus angulus, ⁊ pyramides, ⁊ ſphęrę, ⁊ hę ſine ſectione ſicut ⁊ quę ab his ſupponũtur, hoc eſt non diuiſe in ſimilia toti. Neqʒ enĩ ſphera in ſphęras, neqʒ pyramis ſemper in pyramides. Quare ⁊ ſm hoc ſimilitudo vtiqʒ erit, ⁊ adhuc magis ſi ſubſtãtię quędã ſeparatę ſunt mathematica, vt in metaphyſica aduerſum Platonẽ tanq̄ ſic dicẽtem inſtebatur. Si autẽ ſunt indiuiſibiles magnitudines, ⁊ impaſſibiles, ⁊ ſine qualitate, vt q̄ circa Democritum dicebant, ⁊ Zenocrates indiuiſibiles lineas ſupponẽs, econtra mathematicis vtiqʒ eſſent aſſimilata. Si autẽ quę ab ipſis ſuppoſita ſunt calefaciunt ⁊ vrunt ſm angulos, mathematica autez his ſimilr̄ figurata ſunt angulis, non adhuc dicẽdum differẽtiam, ſed non ſimpliciter ſic hoc eſt integraliter ⁊ ſine cauſa dicẽdum vt dicunt. Quęrentes eniʒ differẽtiaʒ vt dictũ aſſignare ꝓpter quã naturalia q̄dem vrunt, mathematica autẽ non inueniẽt q̄ anguli nõ ſunt cauſę q̄ nihil minus ⁊ in mathematicis ſunt ſed paſſiones nihil mathematicis adſunt. Hęc q̄dẽ Ariſtoteles. ¶ Proclus autẽ ad ipſa bene obuiãs hoc facit qđ quidem Ariſtoteles expetit .ſ. differẽtiaʒ aſſignare cõſequenter ſuppõnibus ſm quã hęc q̄dẽ vrunt, mathematica autẽ non vrunt. Nã Plato ⁊ mãles ⁊ motus figuras has/ait/eſſe, ꝓpter hoc eniʒ ⁊ ipſm/r/nomini appoſitũ eẽ, motus organuʒ exiſtẽs. Nõ omne igitur in angulũ redactum calefactiuũ vtiqʒ ſi nõ ⁊ acuti anguli ſit ⁊ lateribus ſubtiliatuʒ, ⁊ adhuc etiaʒ materiale ⁊ facile mobile. Ipſe autem duo q̄dem prima pręterminttens decimaʒ inſtãtiã formauit, duo autem vltima vndecimam.

¶ Adhuc qđ incenditur ignitur. Ignis autez eſt ſphęra aut pyramis, neceſſe qđ incẽditur fieri ſphęram aut pyramidẽ. Incidere quidẽ igitur, aut diuidere ſic ſm rationem accidens figurę, ex neceſſitate autez pyramidem facere pyramidas, aut ſphęraʒ ſphęras penitus irrationabile, ⁊ ſimile, quẽadmodũ ſiquis dignificet gladium in gladios diuidere, aut ſerram in ſerras.

¶ Duodecimuʒ ⁊ hoc ridiculum, ſi enim ignis/ait/pyramis eſt, aut ſphęra, ⁊ per diuidere calefacit ⁊ ignit, qđ autẽ ignitur ⁊ incẽditur ignis fit. Ignis autẽ ſphęra eſt, aut pyramis neceſſe qđ incenditur ſphęraʒ fieri, aut pyramidẽ. Sed ſecare q̄dem ⁊ diuidere rationabile eſto accidere figurę acuti anguli. Ex neceſſitate autem pyramidẽ facere pyramides, aut ſphęrã ſphęras penitus irrationabile ẽ. Irrationabilitatẽ autem ſimilis exhibitio maxime oſtẽdet Simile enĩ ac ſi quis velit gladiuʒ in gladios diuidere qđ diuiditur ab ipſo, aut ſerraʒ in ſerras. Nã qđ ignit̄ quidem fieri ignẽ igniente q̄dem ſm alterationem in ipſum qđ ignit̄ tranſmutante nihil inconueniens, ſed diuidens, aut ſecans in ſibi ſimilia, qđ diuiditur diuidere irrationabiliũ eſt. ¶ Dicit autẽ ⁊ ad hoc Proclus q̄ ignis qui ignit adueſtuʒ diſſoluit ipſius elemẽta ⁊ tranſmutauit in ea quę ſui ipſius. Gladius autem nõ in ſubſtãtiam agit eius qđ ſecatur, nõ eniʒ reſoluit ſubſtantiam ipſius, ſed quãtum ex maiori minus facit diuidens. Neqʒ enim hic ſm ſubſtãtiam habet figuraʒ hãc, ſed ſm accidẽs. Si igitur nihil/ait/in elementa eius qđ ſecatur, neqʒ reſoluit ſpẽm ipſius quõ vtiqʒ in ſimilia ſibi faciet diuiſionez. Sʒ eſto dicetur vtiqʒ quę incendũtur diſſolui in trigona, puta aquã ⁊ aerem ⁊ elemẽta ipſorum quę viginti baſiuʒ ⁊ quę octo baſiuʒ. Quid eſt qđ componit horum trigona in ignis figuraʒ .ſ. pyramidẽ vt multę tales copulate fiãt ignis. ¶ Dicit igitur Plato q̄ quę diſſoluuntur ab igne trigona donec q̄dem in aliam ſpẽm conſiſtentia ceu quę ex ycoſaedria diſſoluta in octoaedra diuiſibilia mag in ignis diuiſiua exiſtẽtia pugna perfecta nõ ceſſabũt. Si eniʒ in ignis naturaʒ cõſtiterint ceſſant. Similia enĩ neqʒ agunt aliquid in inuicem, neqʒ patiũtur ab inuicẽ. Bonuʒ

Cõ.68m.

autem ipſe pulcherrima verba Platonis audire. Sic eni vtiq; rationabimur ipſe iterum, vt quando in igne acce-pus aliq̄s ab ipſo aliq̄d genus angulorum, ⁊ ſm latera acuitate ſecat, conſiſtens q̄dem in illius naturã ceſſat q̄ ſecatur. Nam ſimile ⁊ idem ſibiipſi genus vnumquodq; neq; aliquam trãſmutationem facere poſſibile, neq; aliq̄d pati ab habẽte eadem ſimiliter, donec aũt vtiq; in aliud factum minus ens meliori oppugnat ſolutũ non ceſſat. Palam autẽ ꝙ non fortuito, ⁊ vt contingẽter, quandoq; quidem in hãc figuram, quãdoq; autem in aliam componũtur plana, ſed diſſoluens ipſa eam q̄dem quę ad illam figuram quã habebant idoneitatem, puta eã quę ad icoſaedrũ extermiuat, groſſiorem quãdam exiſtentem ⁊ turbulẽtiorem, ad eã autem quę ꝓpe transfert puriorem quę aeris eſt. Et p̄mo in octaedra cõpacta fiunt. deinde ⁊ hęc ab igne diſſoluta purificãtur magis ⁊ ſubtiliãtur, ⁊ fiunt ad pyramidis cõſiſtentiam idonea. Palam autẽ ꝙ ad quãcũq; ſpẽm idonee ſe habeant ex figura bene ſuſcipiũt facile, ⁊ ꝓpter hoc ex aq̄ aer p̄mo fit, ⁊ ſic ex aere ignis.

¶ Adhuc autem ridiculum ad diuidere ſolum reddere figuram igni. Videtur enim magis cõgregare ⁊ conterminare q̄ diſgregare. Segregat enim quidem quę nõ eiuſdem tribus ⁊ congregatio quidem per ſe eſt. Contermina re enim ⁊ vnire ignis, ſeparatio autem per accidens. Congregans enim omophilon, ſeparat alienum. Itaq; aut ad ambo oportebat redde re, aut magis ad congregare.

Cõ.69[m]. ¶ Tertiodecimo accuſat eos qui diuiſiuo ſolũ, ſed non congregatiuo magis ignem formant q̄ ambobus. Videt enim/ait/magis cõgregare ⁊ cõterminare q̄ diſgregare. Si diſgregat quidem quę nõ eiuſdem tribus, quãdo aurum ab argento ſeparat, aut ſcoriam a ferro purgat. Congregat autẽ quę eiuſdem tribus. Si igitur honorabilius h, p̄n-cipalem vtiq; habebit hanc operationem ignis. Diſgregatio autẽ ſm accidens. Cõgregans enim omogeneum abijcit alienum. Quare/ait/aut ad ambo opꝫ aſſignare figuram igni ſi ambo operat̃ cõgregansq; ⁊ diſgregans. Aut magis ad congregare ſi hoc q̄dem ſm ſe facit. Diſgregat autẽ ſm accidens. ¶ Adhãc autem rõnem inſtat Proclus, cõtrarium dicẽs verum eſſe. Diſgregare q̄dem ſm ſe ignem, cõgregare autẽ ſm accidens. Nã auferre aliena a ſimilibus eũ qui adinuicẽ cõcurſum, ⁊ eas quę in idem inclinationes ꝓdiſponit, omnia enim ignea ſm omnes ſenſus diſgregatiuas habẽt virtutes. Nam tactũ q̄dem diſgregat calidum, viſum autẽ fulgidũ, guſtum autẽ pũgitiuũ. Et pharmaca etiã omnia q̄cũq; ignea diaforeticã habẽt virtutem. Adhuc autẽ omne q̄dem q̄ cõgregat circũſtare vult id q̄ cõgregatur ſimul pellens ipm. Ignis autẽ non circũſtare, ſed penetrare per corpora vult. Apponit aũt ꝙ ⁊ ſm non figurãtes elemẽta ſubtiliorum partium magis putatus eſt ignis. Q̄d autẽ tale diſgregatiuũ magis eſt, ingrediens in alia q̄ cõgregatiuum. Et autẽ illud diuiſiuum ſm ſe cõueniat igni ſignificat hoc ꝙ nõ ſolũ quę alterius generis diſgregat abinuicem, ſed ⁊ ipm vnũq̄dq;. Fundit enim aurum ⁊ argentũ ⁊ alia metalla eo ꝙ diſgreget ipſa.

¶ Adhuc autem quoniam calidũ ⁊ frigidum cõtraria virtute impoſſibile reddere frigido figuram aliquam, q̄a oportet cõtrarium eẽ q̄d aſſignatur. Nihil autem cõtrarium eſt figurę, ꝓpter quod ⁊ omnes dereliquerunt hoc, ⁊ tamẽ conueniebat, aut omnia coaptare determinare figuris aut nullum.

¶ Quartũdecimũ ⁊ hoc planũ argumentũ oſtẽdẽs ꝙ impoſſibile calidũ ⁊ frigidũ figuris determinare. Rõ autem talis, calidũ ⁊ frigidũ ⁊ totaliter quę ſm paſſiuas qualitates cõtraria ſunt virtutibus, ſed quę figuris determinantur nõ ſunt contraria, q̄a nulla figura figurę eſt cõtraria, calidũ ergo ⁊ frigidũ impoſſibile figuris determinata eẽ. Deductio in ſecũda figura, poſſibile eſt aũt et hypothetice cõcludẽ ſic. Si calidũ ⁊ frigidũ ꝯtia exiſtẽa figuris determinant̃, erunt vtiq; figurę ipſorum contrarię, ſed figurę figura non eſt cõtraria, nõ ergo frigidũ ⁊ calidũ figuris determinant̃. Manifeſtat autem/ait/ hoc ꝙ oẽs ꝑtermittunt frigido cõuenientem figurã qui calidũ figura determinant. Et q̄dem oportebat, aut omnia ſm qualitates contraria determinare figuris aut nullam. ¶ Et hãc iſtãtiam ſoluẽs Proclus dicit. bene expetere ſermonẽ infrigidãti cõuenientem aſſignare figuram, oportere autẽ ſimul ad memoriã reuocare de caliditate quõ non pyramidem dicebamus eſſe caliditatem, ſed virtutẽ ſectiuam per eam quę ſm angulos acuitatem, ⁊ per eam quę ſm latera ſubtilitatem. Q̄d igitur frigiditas, neq; ipſa figurę eſt, ſicut neq; caliditas, ſed virtus cuiuſdam figurę, ⁊ vt illa inciſiua ſit, ⁊ hęc congregatiua per pulſionẽ, ⁊ vt illa ſm acuitatẽ angulorum, ⁊ ſubtilitatem laterum, ſic econtrario hęc ſm hebetudinem angulorum ⁊ groſſitiem laterũ. Cõtraria ergo virtus hęc ad illam nõ figuris exiſtẽtibus cõtrarijs, ſꝫ virtutibus quę in figuris. Expetebat autem ratio figuram, nõ autem exiſtẽtem, ſed virtutem cõtrariam. Quęcunq; igit̃ hebetes habẽt angulos ⁊ groſſa latera, hęc cõtrarias virtutes pyramidi habẽt, ⁊ ſunt congregatiua corporum. Talia autẽ elementa trium corporum, ꝓpter q̄d omnia congregatiua per pulſionẽ ꝯgregãtia. Solus aũt ignis, vt dictũ ẽ diſgregatiuus. Hęc dicẽte Proclo dubitabit vtiq; q̄s q̄liter his quę in virtutibus figuris, vt/ait/cõtrarijs exiſtẽtibus, figurę non vtiq; erũt contrarię. Nam virtutes cõuenientes virtuoſis ſunt. Forte ergo virtutes quatuor dicit pyramidem ⁊ reliquas, q̄bus non exiſtentibus contrarijs virtutes cõtrarię ſunt. Quoniam nõ ſm figuras ipſarum ſunt virtutes. Neq; enim groſſum ⁊ ſubtile, neq; q̄d magnarum partiũ ⁊ paruarum, neq; q̄d difficulter mobile ⁊ ꝙ facile mobile ſunt differẽtię figurę. Forte autẽ neq; acutũ, ⁊ hebes angulorum ſimpliciter ſunt differentię figurę. Siq̄dem neq; angulus figura ſimpliciter. Si igitur ſm has contrarietates ⁊ calidi ⁊ frigidi diſpõnes efficiuntur contrarię exiſtẽtes nullum incõueniens accidit. Sed ꝓpoſitio dicens ꝙ figuris determinata non ſunt cõtraria idiget determinatione aliqua. Nõ enim ſunt contraria ſm figuras, habere tamẽ cõtraria non ꝓhibẽtur. Si autem ⁊ cogat quis ſm figuras cõtrarietatem eſſe rememorari oportet Ariſtotelis in hac tractatione dicentis, ꝙ eſt aliqualiter ⁊ in figuris cõtrarietas. Quoniam autẽ lrãm Platonis de calido ꝓpoſui bonum vtiq; erit, ⁊ eam quę de frigido poſt illam mox adiectã hic adducere. Cõtrariũ aũt huic manifeſtum mox, attamẽ nihil deficiẽs ſit in ſermone. Quę enim itaq; eorum quę circa corpus humidorũ quę maiorum partium ingredientia quę minorum partium expellentis, in illorum ſedes nõ potẽtia ingredi compellẽtia noſtri robuſtius ex irregulari motoq; imobile ꝓpter regularitatem ⁊ cõpulſionem operãtia ingroſſant cõpactaq; faciunt. Q̄d autẽ prę́ter nãm conducitur, oppugnat ſm naturam ipm ad cõtrarium ꝓpellens, oppugnatiõi itaq; ⁊ concuſſioni huic tremor ⁊ rigor impoſitus eſt, frigidũq; paſſio omnis hęc ⁊ Dron ipſum habuit nomen. Cõ.70[m].

¶ Quidã autẽ de virtute ipſius tẽtantes di cere contraria dicũt ipſi ſibiipſis, aiunt enĩ eẽ frigidum qḋ magnarũ partiũ ꝓpter ↄſtrin gere ⁊ non pertrãſire per poros. Manifeſtũ igitur quoniã ⁊ calidũ vtiq; erit pertrãſiẽs, tale autem ſemꝑ ſubtilium partiũ. Itaq; ac cidit paruitate ⁊ magnitudine differre calidũ ⁊ frigidũ, ſed non figuris. Adhuc aũt ſi in equales pyramides magne vtiq; erunt non ignis, neq; cauſa figura eius, qḋ eſt ardere ſꝫ contrarij. Qꝫ quidem igitur non figuris diffe rant elementa manifeſtum ex dictis.

Cō.71m. ¶ Quintũdecimũ hoc poſt omnia dicta apponit ad ma gnitudinẽ obuians ⁊ oſtẽdens ꝙ quicũq; frigidi virtutẽ cauſam efficiunt qḋ magnarũ partiũ eſt cauſã dixerũt ꝓpter cõprimere ⁊ non penetrare per poros. ſicut proxi me ſme Platonis ꝓpoſita lr̃a indicabat. Iſti ⁊ calidum vtiq; penetrare dicent. Tale autẽ vtiq; erit qḋ ſubtiliũ partium magnitudine differre dicebaṫ prius. Si aũt ma gnitudine partiũ ⁊ ſubtilitate determinant, accidit ⁊ par uitate ⁊ magnitudine differre calidũ ⁊ frigidũ, ſed nõ fi guris. Totalr̃ autẽ ſi qḋ maius frigidũ, quoniã ⁊ in pyra midibus hę qdem magnę dicũtur, hę autẽ paruę, magnę vtiq; erũt non ignis, ſed aliqḋ infrigidãtium, ⁊ his figu ra non vrendi, ſed infrigidãdi erit cauſa ꝓpter magnitu dinẽ. Quare accidit cõtraria dicere ipſis qḋ qdem pręcẽ pit. Quę autẽ Procli ⁊ in his hęc ſunt ꝙ nõ magnitudie ſola elemẽta ſimplicium corpoꝝ determinamus, ſed etiã ſubtilitate ⁊ groſſitie ⁊ acuitate ⁊ facile mobilitate, ⁊ diffi cili mobilitate ⁊ imobilitate. Quę qdem variant ſpẽs ⁊ non faciũt eãdem ſpẽm habẽtia ſoluꝫ ſm magnitudineꝫ differre. Naꝫ multitudo qdẽ planoꝝ/ait/facit qḋ magna rum partiũ, aut qḋ paruarũ partium in corporibus ſuis. Partes enĩ ipſoꝝ elemẽta dicunṫ velut pyramides ignis ex quibus ignis ⁊ octaedra aeris. Nam qḋ octaedrũ ma ius pyramide, ex ęquali trigono generatis ambobꝰ. Cõ poſitio autem cuꝫ tãta multitudine acutũ facit ⁊ hebes, pluribus autẽ paucioribus trigonis cõuenientibꝰ angu lus, aut acutus, aut hebes fit. Acutus qdeꝫ qui paucioꝝ, hebes autẽ qui pluriũ, planoꝝ autẽ ꝓprietas facit facilẽ mobilitatem aut difficilẽ mobilitatem cõpactus exiſtẽti bus ꝓpter ſimilitudinẽ ⁊ ad inclinationeꝫ paratis ꝓpter diſſimilitudinẽ, igitur magnę pyramides non ignis, ſed maioꝝ partiuꝫ ignis, ſicut magna octaedra maiorũ par tium aer, ⁊ magna icoſaedra maioꝝ partiũ aqua, penes quã enim/ait/cauſam ⁊ aquę ſunt ſubtiles ⁊ groſſę, ⁊ aer ſubtilis, qdam autẽ aliquis groſſus, ꝙ quideꝫ enĩ quã to hęc determinata ſunt, palã. In his itaq; pmo qdeꝫ no to qualiter multitudine planoꝝ/ait/facere ꝙ magnarũ partiũ, ⁊ ꝙ paruarũ, ⁊ ex ęqualibus trigonis eẽ figuras. Platone plane dicente non ſolũ vnũ vtraq; magnitudo habẽs trigonũ oriri ſm pncipia, ſed minora ⁊ maiora. Quo autẽ pyramides maiores ⁊ minores fiãt vtiq; om nes exiſtẽtes ex quatuor trigonis. Videṫ igitur ⁊ ipſe B dicere ꝙ aqua qdem aere ⁊ aer igne maioꝝ partium, etſi ex ęqualibus magnitudine trigonis, qꝛ icoſaedrũ ipſo octaedro ⁊ octaedrũ pyramide. Ex pluribus enim trigo nis, pyramis autẽ pyramide maior non ꝓpter differẽtiã multitudinis, ſed ꝓpter magnitudinis trigonoꝝ differẽ tiam, qualiter etiã planoꝝ ꝓprietas facit facilem mobili tatem, aut difficilẽ mobilitatẽ. Tetragonũ qdem enĩ tri gono difficilius mobile eſt. Et ꝓpter hoc alioꝝ elemen tis terra. Tria tamẽ quę ex eodẽ trigono .ſ. ſcaleno conſi ſtunt faciliorem mobilitatem habent paucitate ⁊ parui tate trigonorum.

¶ Quoniã autem ꝓpriiſſime differentię cor porũ quę ſm paſſiones, ⁊ opera, ⁊ virtutes, primum vtiq; erit de his dicenduꝫ, vt cũ cõ ſiderauerimus hęc ſumamus vniuſcuiuſq; ad vnumquodq; differentias.

¶ Concluſo qḋ prime ꝓpoſuit .ſ. ꝙ non figuris differũt elemẽta, cõſequenter quibus differant manifeſtat ꝙ ſm paſſiones, ⁊ opera, ⁊ virtutes. Diſtinguit autẽ hęc Ale xander multiplr̃. Quãdoq; qdem paſſiones dicens leui tates/grauitates/duritıes/mollities/raritates/ſpiſſitudi nes. Virtutes autẽ caliditates frigiditates. Quãdoq; au tem paſſiones quideꝫ paſſiuas qualitates, virtutes auteꝫ eas quę ſm inclinationes, opera autẽ operatiões. Et ite rum virtutes qdem actiuas ipſorum qualitates/calidita tes/ſiccitates/leuitates. Hę enim virtutes actiue, paſ ſiones autem oppoſitas ipſis frigiditates/humidita tes/grauitates/tãq; paſſiuas ⁊ materialiores. Nã ⁊ in his quę de generatione illas qdem magis actiuas, has auteꝫ magis paſſiuas eſſe/ait/⁊ etiaꝫ has priuationes illorũ vo cat. Scḋm aliaꝫ autẽ adiectioneꝫ ideꝫ/ait/virtus ⁊ paſſio eſt, ab eo qdem qḋ eſt paſſionẽ efficere, aut patiente ma teria fieri paſſionẽ. Virtus autẽ ab eo qḋ eſt poſſe, ⁊ for te ſic magis ſuſcipienduꝫ. Volt qdeꝫ eniꝫ nõ ſm figuras elementoꝝ determinari differẽtias, qꝛ neq; eſt in his cõ trarietas ꝓprie, ſed ſm paſſiuas vocatas qualitates/cali ditates/ſiccitates/mollities/leuitates/⁊ oppoſitas ipſis, ⁊ quęcũq; tales. In his eniꝫ eſt cõtrarietas ſm quas quę in inuicem elemẽtoꝝ trãſmutatio fit, qḋ quidem eſt nũc q̃ ſtione tractatuꝫ. Qualitatũ autem harũ vnaquęq; tripli citer cõſideratur, aut eniꝫ vt virtus, hęc enĩ eſt ſubſtantię ad operationẽ pparatio ſm quã ignem potẽtiam calefa ctiuam habere dicimus, aut vt quę a virtute per opatio nem indita patiẽti paſſio vt calefieri. Ab his autẽ .ſ. vir tute ⁊ operatione, ⁊ paſſiõe ſubſtãtię diffiniunṫ, ⁊ quę in inuiceꝫ elemẽtorum trãſmutatio depẽdentur. Harum autẽ vnaꝫ in ſequẽti Libro pertractãs tãq; magis ad na turalem motũ cõuenienteꝫ De aliis in his quę de gene ratione ⁊ corruptione docebit. Et ꝙ ſm has eã quę in in uicem trãſmutationẽ faciunt demõſtrabit, hic qdeꝫ igiṫ finis eſt tertij libri tractationis de cęlo. Proceſſus autem ipſius breuis ſit talis, cuꝫ ꝓpoſuiſſet de ſimplicibꝰ in vni uerſo corporibus dicere. In duobus primis libris tracta tionis huius de circulariter mobili ⁊ ęterno corpore cuꝫ tractaſſet, in hoc de his quę recti motus ſunt, ⁊ gñabili bus docens inquirit, pmo ſi eſt generatio aut non, quo niaꝫ hi qdem penitus auferebant gñonem dicentes ens ingenituꝫ, ſic Parmenides ⁊ Meliſſus, hi autem omniũ corpoꝝ vt qui ex planis corpora conſtituunt. Ad hos q̃ ↄtradicens, ↄſequẽter dicit quoꝝ eſt generatio, qꝛ habẽ tium qualitates paſſiuas cõtrarias ⁊ motoꝝ ſuper rectã. Si autẽ debeat aliqs generabilium corpoꝝ ſubſtãtiã co gnoſcere, elemẽta ipſoꝝ primo cognoſcẽduꝫ eſt, aliis au tem alia elemẽta dicẽtibus cũ diffiniſſet primo elemẽtuꝫ vtrũ infinita numero, aut finita ſunt iquirit. Et cũ redar guiſſet infinita dicẽtes eos qui circa Anaxagorã ⁊ De mocritũ tranſijt, trãſit ad eos qui vnũ elementuꝫ ſuppo nunt. Et cũ cõtradixiſſet etiaꝫ ad iſtos cõcluſit ꝙ neceſſe plura eſſe ⁊ finita, ⁊ tunc oſtẽſo ꝙ nõ ſunt ęterna, ſed ge nerabilia ⁊ corruptibilia, ex diuiſione ingrit. vtruꝫ ex nõ corpore aut corpore generẽtur. Et ſi ex corpore. vtruꝫ ex

Cō.72m.

alio aut ex inuicem, ⁊ redarguit aliq̄s diuiſionis mēbris reliquit φ ex inuicē. Et quęrit iaȝ modus eius quę ex inuicem generationis, ⁊ oſtenſio φ neq̃ ſm̄ ſegregationeȝ omniū ſegregatorū, neq̃ ſm̄ congregationeȝ ⁊ diſgregationeȝ, vt Empedocles ⁊ Democritus, neq̃ ſm̄ trāſfigurationem, neq̃ ſm̄ diſſolutionē in plana vt Timęus, in fine iaȝ concludit φ quę in inuiceȝ tranſmutatio elementorum ſm̄ ſpecificas ipſorū contrarias differētias ſpecificatur, propriiſſime autem differentię ipſorū quę ſm̄ qualitates, quę tripliciter diuidūtur, aut vt virtutes, aut vt paſſiones, aut vt operationes.

¶ Sequitur in Librum Quartum de cęlo ⁊ mundo/Cōmentarium Simplicij/ Guilelmo.M.Doc.interpte.

TOTAM intentionem in tractatione de cęlo Ariſtoteles inſtituēs docere de ſimplicibus in mūdo corporib⁹. Primum quidem totum librū cōmuniter de circulariter mobili ⁊ cęleſti corpore fecit. ſcd̄m autem de partibus cęli, de totalioribus, dico auteȝ de ſphęris, ⁊ de partialiorib⁹, hoc eſt de aſtris in ipſis. In tertio autem iam de his quę ſub luna ſimplicibus corporibus quę recti motus ſunt cū ꝓpoſuiſſet dicere quę ⁊ elementa ſemper ſunt. Et oſtenſo φ neq̃ infinita multitudine, neq̃ vnum ſunt hęc, ſed finita quidē, vno autē plura. Et φ non ęterna, ſed generabilia ⁊ corruptibilia, ⁊ φ generatio ipſis nō ex nō corpore, neq̃ ex alio corpore, ſed ex inuicem, non ſegregatione, neq̃ diſſolutione in plana, ſȝ ſm̄ qualitates tripliciter ꝯſideratas, aut ſm̄ virtutē operatiuam, aut ſm̄ operationem quę ſm̄ virtutem, aut ſm̄ paſſionem quę ſm̄ virtutem per operationem imprimitur patiēti. Merito de virtute ⁊ operatiōe ⁊ paſſione his quę ſm̄ qualitates dixit oportere inquirere, tanq̃ ex his cognitis nobis modū generationis ex inuiceȝ, ex modo auteȝ quot ⁊ quę ſint elemēta inuenientibus, ſicut autē primū ſimpliciū corporum a circulari motu inuenit ſic reliqua inueſtigat a motu ſm̄ rectam. Cōuenit enim naturali a motibus inuenire naturales res, q̄a natura pricipium motus eſt. Quoniaȝ igitur qui ſm̄ rectā naturalis motus ſm̄ virtuteȝ grauis ⁊ leuis ineſt corporibus naturalibus de graui ⁊ leui pmo intendit inquirere tanq̃ ſm̄ hęc maxime ſpecificatis his quę ſub luna ſimplicib⁹ corporibus ſuper rectaȝ motis ⁊ generabilibus ⁊ generationem ex inuicē habētibus, q̄uis ſint multę ⁊ alię virtutes in ipſis ⁊ paſſiones ⁊ opatiōes, etenim ſm̄ caliditatē ⁊ ſiccitatem, ⁊ raritateȝ, ⁊ his contraria, ⁊ alia talia. Quidam autē dicte ſermonū cōſequētię non attendentes refutare hūc librū auſi fuerūt tanq̃ nō cōuenientē intentionibus de cęlo, ſed ſi forte his quę de generatione ⁊ corruptione cōuenit, dictū eſt autē φ his quę ſub luna ſimplicib⁹ corporibus cōuenientiſſimū qđ graue ⁊ leue, ⁊ etiā qđ cęleſtibus non conuenit. Hęc diligētius ſciemus nūc, propter qđ ⁊ ipſe ſm̄ pncipia pmi libri opꝫ ait ſupponi, qđ dicemus graue ⁊ leue. Nūc quidem ſufficienter ad pſentem opportunitatē, diligentius autē iteruȝ quādo conſiderabimus de ſubſtantia ipſorū ad hos ſermones referens. Diuidēs igitur in pncipio qđ ſimpliciter graue ⁊ leue, ⁊ quę ad inuiceȝ dicuntur, ⁊ differētiam ipſoꝝ tradēs. Deinceps eas de graui ⁊ leui opiniones prioꝝ narrat, ⁊ oſtendit φ nullus illoꝝ de ſimpliciter graui ⁊ leui ſmones fecit, ſed de his quę ad alterū. Tertiū ſibi capl'ꝫ eſt in quo determinat ꝓpter quid, hęc quidem ſurſum feruntur, hęc autē deorſum corpoꝝ ſemꝑ ſm̄ naturā, hęc autē ſurſum ⁊ deorſuȝ. Cōem auteȝ cauſaȝ cum aſſignaſſet in 4° iam capl'o differētiā tradit extremoꝝ elemētoꝝ, hoc eſt ignis ⁊ terrę ad aereȝ ⁊ aquā. Quinto φ ſimplr quidem graue terra, ſimpliciter autē leue ignis oſtēdit ſuppoſito φ determinatū ſit mediū. Sexto oſtendit φ medium eſt determinatū, ex hoc autē φ ⁊ extremū, ⁊ ꝓpter hęc extrema elementoꝝ ſimpliciter leue, ⁊ ſimplr graue ſunt. idest auteȝ dicere, ignis ⁊ terra. Septimo φ ſunt ⁊ intermedia aer ⁊ aqua, quoꝝ vtrūq̃ ſic quidem leue, ſic autē graue eſt. Octauo φ ignis quidem nullatenus hȝ grauitatē, terra autem nullatenus habet leuitatē, media autē in ſuis quideȝ locis ⁊ in locis ſuppoſitoꝝ, grauitatē quidem habent, leuitateȝ autē nō habēt. Nono φ quatuor elemēta propter differentias materię differunt a non componuntur media ex extremis.

¶ Incipit Liber Quartus.

DE graui autem ⁊ leui quid eſt vtrūq̃, ⁊ quę natura ipſoꝝ conſiderādum, ⁊ ꝓpter quā cauſaȝ habent virtutes has. Eſt enim quę de ipſis ꝯtemplatio his qui de motu ſermonibus propria. Graue enim ⁊ leue impoſſibile moueri phyſicę aliqualiter dicimus. Actibus auteȝ nomina ipſorū nō ponitur, niſi ſiquis putet inclinationeȝ eē tale, ꝓpter auteȝ phyſicū quidem eſſe negociū de motu. Hęc autem habere in ſeipſis velut quędam ſuſcitiua motus. Omnes quidē vtūtur virtutibus ipſorū, tamē non determinauerūt pter pauca. Videntes igitur primū ab alijs dicta, ⁊ diſquirentes quęcūq̃ ad conſiderationem hanc diuidere neceſſarium, ſic ⁊ quod videtur nobis dicamus de ipſis.

GRAVITAS ⁊ leuitas ſunt alijs q̄li omnibus conuenientiores naturalibus corporibus, q̄a ſm̄ has naturales motus ſiūt ſm̄ quas ſpecificātur naturalia corpora. Neceſſarius autem ⁊ alter eſt de his ſermo, q̄a per ipſa in pcedentibus oſtēdit impoſſibile eſſe ex pūctis ⁊ lineis ⁊ planis gn̄ationeȝ naturaliū corpoꝝ eſſe, ſi neceſſe quidem vnūquodq̃ nālium corporum, aut graue, aut leue eſſe. Nihil autē poteſt ex illis tale fieri. Oſtēdit autē ⁊ φ nulluȝ eſt poſſibile moueri corpus ſuper rectā non habēs grauitatem aut leuitatē, ſed ⁊ in pmo libro his viſus fuit. Et cęluȝ cū oſtendiſſet leuitate, aut grauitate exēptum, ⁊ φ non eſt infinituȝ corpus ꝑ hoc oſtendit. Sepe igit̄ cuȝ viſus fuiſſet ipſis merito, ⁊ ꝓpter hoc diligētem ſermonē de his facit, nūc ad hoc ipm̄ reponēs tēpus. Et alter auteȝ neceſſarius de ipſis ſermo eo φ varie opinatur nāles de ipſis ⁊ nō conſonos inuicē de his tradūt ſermones. Ipſe autē adherentiorē aſſignās cauſaȝ opportunitatis huius ſermonis, quia quę de ipſis theoria cōueniens eſt ſermonibus de motu, vt quidē Alexander dicit, q̄a naturaliuȝ motus eſt principiū. Naturalis auteȝ facultas eſt. Forte autē promptius eſt dicere φ ex motibus, ⁊ ea quę ſub lunaȝ inueniūt ſimplicia corpora ſicut ⁊ cęleſte. Quęrit autē quid eſt vtrūq̃, ⁊ quę natura ipſorū quęrere iubens Graue autē ⁊ leue corpora dicit grauitatē ⁊ leuitatē habētia, quę virtutes vocat ꝓpter quod ⁊ adiecit. ¶ Et ꝓpter quā cauſaȝ grauia ⁊ leuia virtutes habent has. Hoc autē in his quę de generatione ⁊ corruptione aſſignabit, ſicut etiā quę de alijs paſſionib⁹ Com.p°.

⁊ de mũdi generatione ex inuicez q̃tuor elemẽtoꝝ dicã-
tur, partim qui de cõtinuo, partim autẽ diſtincto exiſten
te tractatu illo. Adhuc qđ autẽ cõuenienter ſe haberet ad
modũ graue ⁊ leue oſtẽdit, per hoc ꝙ graue ⁊ leue nõ aliud
aliqđ dicitur, ſed ſm ꝙ hoc q̃dem ad mediũ mouetur,
hoc uero a medio. Notauit autẽ bene ꝙ quę q̃dem partici
pãt graue ⁊ leue vocant̃, ⁊ virtutes grauitas ⁊ leuitas, ope-
rationibus autẽ nõ iacẽt nõia, vt in caliditate calefactio,
operatio, ⁊ in ędificatiua ędificatio, niſi ſi q̃s /ait/ putet incli-
nationẽ cõi nõie ſignificare grauitatis ⁊ leuitatis opera-
tionem. Q̃m autem /ait/ naturalis q̃dez facultas circa mo
tuz eſt, ꝓncipiũ autẽ motus natura, ⁊ ꝓncipiũ ſic vt in mo
ueri cõſideratuz. Graue autẽ ⁊ leue corpus ſm ꝙ talis ha
bent q̃dam vite exprimunt .ſ. grauitatẽ ⁊ leuitatem, mo-
tus ꝓncipia exiſtentia vita eniz q̃dam eſt natura cõſiſtẽ-
tibus motus principiuz vt ipſe in aliis dixit. ꝓpter hoc na-
turales omnes vidẽtur q̃dem virtutibus grauiũ ⁊ leuiũ, hoc
eſt grauitate ⁊ leuitate, nõ tamẽ determinauerũt de iſtis
exceptis paucis quę ſunt virtutes, ⁊ ꝓpter quã cãm vir-
tutes has habẽt naturalia corpora. Si. autẽ has virtutes
dicit leuitatẽ ⁊ grauitatẽ ⁊ nõ corpora illud habere pręd-
ictũ eſt, quia hę ſuſcitatis q̃dam motus ſunt in habẽtib⁹.
Quare etſi de corporibus dictũ eſt illud, hęc, ſiue de vir-
tutibus illud, excitantia, virtutes ſunt. Manifeſtat autẽ ⁊
qđ adiũctum eſt, quia omnes vidẽtur virtutib⁹ ipſoꝝ vt ſit
ratio talis. Nãlis facultas circa motus ꝓncipiũ, nam cir-
ca naturã, quę eſt motus ꝓncipiũ. Motus autẽ ꝓncipiũ
⁊ excitatiuũ grauitas ⁊ leuitas. Nãlis ergo facultas circa
grauitatem ⁊ leuitatẽ erit ⁊ naturales de his dicẽt. Si igi-
tur ⁊ neceſſaria nãlibus quę de his theoria, ⁊ non perfe-
cte determinauerũt de ipſis, opportunus erit de ipſis ſer
mo. Videntes igitur /ait/ primo ſicut nobis eſt cõſuetudo q̃
ab aliis de ipſis dicta, ⁊ ex diuiſiõe eis q̃ ad ſmonẽ dubi-
tationib⁹ expoſitis ſic ⁊ qđ videt̃ nobis de ipſis dicam⁹.

℣ Dicitur itaq; hoc q̃dem ſimpliciter graue
⁊ leue, hoc autẽ ad alteruz. Habẽtium enim
grauitatez dicimus, hoc q̃dẽ eſſe leuius, hoc
autẽ grauius, puta ligno/ęs. De ſimplr q̃dez
igitur dictis, nihil dictuz eſt a prioribus, ſz de
his quę ad alteruz. Non enim dicũt quid eſt
graue, ⁊ quid leue, ſed q̃d grauius ⁊ quid le-
uius in habẽtibus grauitatem. Magis autẽ
erit manifeſtuz qđ dicitur ſic. Hęc q̃dem eni
ſemꝑ nata ſunt a medio ferri, hęc aũt ſemper
ad mediuz. Hoꝝ autem qđ quidem a medio
fertur ſurſum dico ferri, deorſuz autẽ qđ ad
mediuz. Incõueniens eniz nõ putare eſſe ali-
quid in celo, hoc q̃dem ſurſum, hoc autẽ de-
orſum, quẽadmoduz q̃dam dignificãt. Non
eniz eſſe hoc q̃dem ſurſuz, hoc autẽ deorſum
dicũt. Siquidem ad oẽm partem ſimile eſt ⁊
vndiq; antipos erit ambulãs vnuſquiſq; ipſe
ipſi. Nos autẽ totius extremuz ſurſum dici-
mus, qđ ⁊ ſm poſitionez eſt ſurſuz ⁊ natura
primũ. Quoniam autẽ eſt aliquid celi extre-
muz ⁊ mediũ, palam ꝙ erit ⁊ ſurſum ⁊ deor
ſum ſicut ⁊ multi aiunt, verũtamẽ non ſuffi
cienter. Huius autẽ cauſa quia putãt non ſimi
le eſſe vndiq; celuz, ſed vnuz eſſe ſolũ qđ ſu-
per nos hemiſpheriuz. Quoniaz coexiſtimã-
tes, ⁊ in circulatione, ⁊ mediuz ſimilr habe-
re ad omne, hoc q̃dem ſurſuz dicent eſſe, qđ
autem mediũ deorſuz. Simplr quidem igit̃
leue dicimus qđ ſurſuz fertur ⁊ ad extremũ.
Graue autẽ qđ ſimpliciter deorſuz ⁊ ad me-
dium, ad aliud autez leue ⁊ leuius qđ duorũ
habẽtium grauitatem ⁊ molem ęqualẽ deor-
ſum fertur alterum natura velocius.

℣ Diuidit primo graue ⁊ leue in ea quę ſimplr dicunt̃ ta- Cõ. 2m.
lia, ⁊ in ea quę ad alterũ quę ſm cõparationẽ dicũtur, vt
quando ambobus habẽtibus grauitatez ⁊ ęre, ⁊ ligno, hoc
q̃dem grauius dicimus .ſ. ęs, hoc autẽ leuius .ſ. lignum.
Ad cõparationẽz vtiq; grauioris leuius dicẽtes, quia ſm
ſe grauitatez habẽt. Dixiſſe autẽ ſic de ſimplr quidẽ gra
uibus ⁊ leuibus nihil dictũ eſſe a prioribus /ait/ ſed de ſo
lis his quę ad alterũ. Non eni' quid eſt graue ⁊ quid leue
dicũt, ſic eniz vtiq; qđ ſimpliciter aſſignabãt, ſed q̃d gra-
uius ⁊ leuius ambo in habẽtibus grauitatẽ cõſiderantes,
⁊ hoc ſibiipſis conſequẽter. Q̃m omne corpus grauita-
tẽ habere putabant, aliud autez alio grauius tãq̃ magis
ſubſidens, ⁊ qđ minus graue leuius vocabant rarius exi-
ſtẽs ⁊ ſupernatãs, ⁊ qđ maxime raruz leue. Volẽs autem
oſtẽdere ꝙ alia q̃dem quę ſimplr grauia ⁊ leuia, alia aũt
quę ſm cõparationẽ, ⁊ quę vtraq;, ⁊ ꝙ de his quę ſimpli-
citer nihil dixerũt priores. De ſolis his quę ad alterũ ex
euidentia accipit, ꝙ hęc q̃dem corpoꝝ ſemꝑ nata ſunt a
medio ferri hęc autẽ ſemꝑ ad mediũ, ⁊ hoc q̃dẽ euidens
⁊ cõis cõfeſſio. Quę autẽ deinceps iã tãq̃ ſibi viſa, nunc
q̃dem pronunciat, poſterius aũt ⁊ demonſtrare conabitur.
His eniz /ait/ dictis, quę q̃dem a medio ferunt̃ ſurſum di
cimus nos ferri, deorſuz autẽ quę ad mediũ. Et ſimplici-
ter q̃dem leuẽ dicimus qđ ſurſuz fertur ⁊ ad extremum.
Graue autẽ ſimplr qđ ſimplr deorſum ⁊ ad mediũ. Ad
aliud autẽ leue /ait/ qđ ⁊ leuius vocat̃, hoc eſt qđ duobus
habẽtibus grauitatẽ vel magis leuitatẽ, ⁊ molib⁹ exiſtẽ-
tibus ęqualibus alterũ citius altero ſurſum fert̃ ſm natu
raz. Ipſe autẽ leuius tãq̃ ad grauius dictuz aſſignauit vt
maius ad minus. Merito autẽ appoſuit hoc ⁊ molẽ ęqua-
lez, ſi eni inęquales moles habeãt poteſt grauius aliquo
ſui natura nõ citius, ſed tardius deorſum ferri ꝓpter mi-
nus eẽ, ⁊ ſic neq; qđ ſuiipſi⁹ natura leuius, leuius erit. Q̃d
quidẽ igit̃ cõtinuũ ſermonis tale eſt. Cũ dixiſſet aũt q̃d
quod ſurſuz ipſe ponit ⁊ q̃d qđ deorſum, intermedię cõ-
tradicit ad nõ putãtes aliquid eẽ in mũdo, hoc q̃dez ſur-
ſum, hoc autẽ deorſum. Huius aũt fuerũt opiniõis Ana-
ximãdrus, ⁊ Democritus quia infinitum ſupponebãt vni
uerſum. In infinito eni nihil eſt ſurſuz, aut deorſuz natu-
ra, termini eni hęc ⁊ vltima diſtẽſionũ. Alij autem quo-
ruz ⁊ qui apud Platonẽ Timęus ad quẽ maxime conat̃
non voluit in mũdo eſſe hoc q̃dem ſurſum, hoc aũt deor-
ſum ꝓpter ſimilitudinem. Similitudinis autẽ ſignũ dicebant
poſſe ſm omnes partes terrę antipodem aliquẽ ſibiipſi
fieri. Vbicũq; eni aliqs fuerit poſſibile eſt iterũ ad hunc
locũ antipodẽ fieri. Quid igit̃ magis quod ſub pedibus
noſtris deorſuz omne eſt vſq; ad celũ, ⁊ qđ ſup caput ſur
ſum, aut qđ apud antipodas. Si aũt idẽ ſurſum ⁊ deorſuz
ꝓpter ſimilitudinẽ nõ vtiq; erit, hoc q̃dem aliqđ ſurſus,
hoc autẽ aliqđ deorſum ſuiipſius natura determinate in
mũdo. Illi q̃dem igit̃ ſic interimebãt ſurſum ⁊ deorſum,
nos autẽ /ait/ quia eſt mũdi hoc q̃dem extremũ, hoc autez

mediū, qḋ q̄dem extremū ſurſuꝫ dicimus ⁊ poſitione ſurſum, eleuatū enī ⁊ natura p̄mū. Naꝫ ſurſuꝫ ipſo deorſum nature p̄mum: ſicut dextrū ⁊ ſiniſtrū. Qḋ aūt mediū ſit deorſuꝫ dicimus, ſicut ⁊ multi dicūt eiſ deficiūt a veritate illi, nō putantes ſphericuꝫ eſſe cęlū, ſed ſoluꝫ qḋ ſuper nos hemiſpheriū qḋ etiā videt, taq̄ ſi q̄dem ſimul intelligerēt, ⁊ circulo tale eſſe, ⁊ mediuꝫ ſimilr̄ habere ad oē, qḋ quidē extremū omne ſurſuꝫ dicerent eē, mediū aūtē deorſum. Nūc enim neq̄ extremū ſciunt p̄ſente, neq̄ terram mediū putant, q̄ſi deorſum dicētes ipſum. Si igit̄ ꝓpter ſilitudinem nō putabant in vniuerſo eē ſurſum ⁊ deorſum, oīa differētia extremi ad mediuꝫ quid ꝓhibet, hoc q̄dem ſurſum eſſe, hoc aūt deorſuꝫ. Hec dicere Ariſtotele q̄ q̄dem a cōſuetudine multoꝝ accepta ſunt quā non valde mentire Ariſto. palā ex dictis. Plato autē multoꝝ conſuetudineꝫ deſpiciēs, ſpherico exiſtēte mūdo nō exigit hoc q̄dem ipſius ſurſum dicere, hoc autē deorſuꝫ, ſed hoc q̄dem circū, hoc autē mediū. Etenīꝫ q̄ q̄dē circū cōnuit ad mediū vt ad p̄ncipiū ⁊ circūdabit mediuꝫ. Qḋ autē ſurſum ei qḋ deorſuꝫ cōtrariū exiſtēs, nō vtiq̄ conueniet ad 3ṫium, ſed a 3tio magis vtiq̄ mouebit̄, fugit. n. ipm nature ſeparatuꝫ. Adhuc autē ſi ſurſum ⁊ deorſum plurimū in longitudine diſtāt. In ſphera aūt vltima diametri plurimā habēt diſtātiaꝫ, nō vtiq̄ erit qḋ q̄dem circuꝫ ſurſum, qḋ autē mediū deorſuꝫ. Totalr̄ autē ſurſum ⁊ deorſum diſtētionis, quę ſm rectuꝫ ſunt vltima ſed nō ſpherice. Propter qḋ ⁊ vt ad nos intelligitur rectā habētes figuraꝫ, ⁊ graue ⁊ leue vt ad nos aſſignantes nolauerunt, graue q̄dem dicentes qḋ ad baſem noſtrā ruit, leue autē qḋ ad verticē vadit. Et ipſe aūt Ariſtoteles ſm poſitioneꝫ ſurſum qḋ extremū dicēs, vnde aliūde q̄ a comparatione ad nos ſic nolauit ſicut ⁊ multi. Et natura aūt primū non cogetur eē niſi quis mediū deorſuꝫ oſtēderit ens. etenī ſufficit q̄ circū priori natura ſicut ſm aliud aliquid medio. Bene autē vtiq̄ habebit ⁊ Platonis ꝓponere iſtam in qua ſurſum ⁊ deorſum vniuerſi abnegat. Nam vniuerſo cęlo ſpherico exiſtēte, q̄cūq̄ quidē diſtātia, ęq̄liter a medio facta ſunt extrema. Silr̄ ipſa oportet extrema nata eſſe, mūdo itaq̄ ſic apto nato, quis dictorū ſurſum q̄s aut deorſum ponēs nō rationabilr̄ videbit̄ nihil conuenientē nomen dicere. Nam medius q̄dem in ipſo locus, neq̄ deorſum aptus natus, neq̄ ſurſuꝫ dici iuſtuꝫ ſꝫ ipſo medio. Hic autē circū neq̄ vtiq̄ medius, neq̄ hēs diuerſam partē ipſius alterā ab altera magis, ad mediuꝫ autē aliquid eoꝝ quę e regione, eius aūt qḋ ſimilr̄ omniquaq̄ natuꝫ eſt, qualia quis ipſi inferēs noīa contraria ⁊ qualiter bene vtiq̄ exiſtimabitur dicere. Si eniꝫ aliq̄d ⁊ ſolidū ſit ſm mediuꝫ vniuerſi ęque ſtabiliēs ad nihil vtiq̄ vnquā extremoꝝ feretur ꝓpter eā quę omniquaq̄ ſimilitudinē ipſoꝝ, ſed etſi circa ipm p̄cedat quis, in circulo ſepe vtiq̄ ſtans antipos, idē ipſius ſurſum ⁊ deorſum dicet. Hec q̄dem igit̄ de eo qḋ ſurſum ⁊ deorſum Platonis dogmata eſt. Grauitatē autē oīa q̄dem elementa ait habere, non ſic autē taq̄ oibus ad cētruꝫ motis ⁊ grauioribus q̄dem ſubſidētibus, minus autē grauibus expulſis ⁊ ſupernatātibus illis, ⁊ ꝓpter hoc dictis leuib⁹, ſed taq̄ omnibus eā quidē quę ad ꝓpriū locū lationē ꝓpter grauitatē habētibus. Ducit enī appetitus vnūquodq̄ ad cognatuꝫ, deductio autē per grauitatē, ⁊ quę in ꝓprio loco manſio, ꝑ hāc virtuteꝫ exiſtit, ꝓpter qḋ ⁊ ignē grauē ait ſicut ⁊ terrā. Et manere vtrūq̄ in proprio loco ꝓpter ſui ipſius grauitatē, abſtrahi aūt ex ꝓprio ſm quod leue eſt, ꝓpter quod totis q̄dem grauitatē ſolum exiſtere credit̄, nō enim exeūt ex ꝓprijs locis, neq̄ abſtrahunt̄. Partes autē habētes leuitateꝫ ſm quā ⁊ ad ea quę ꝑter nām loca traſcidere nata ſunt. Sicut autē Ariſtoteles a graui ⁊ leui ſurſuꝫ ⁊ deorſuꝫ determinauit, ⁊ ab his illa, ſic etiaꝫ Plato ꝓpter eam quę circa graue ⁊ leue falſam opinionē ſurſum ⁊ deorſum in vniuerſo falſo exiſtimariſſe ait. Scribit autē p̄ſequenter paucis expoſitis hęc. totuꝫ q̄dem eniꝫ ſicut dictū eſt, nūc vtiq̄ ſphericū exiſtēs locū quēdā deorſum, hūc autē ſurſuꝫ dicere, nō ſapientis. Vnde autē noiata ſunt hęc, ⁊ in q̄bus entia cōſueta ꝓpter illa, ⁊ cęlū totum iſti diuidētes dicere, hęc cōfitendū. Supponētib⁹ autē nobis hī ſi quis in vniuerſo loco ſm quem nature ignis ſortitus eſt maxime vbi ⁊ plurimuꝫ vtiq̄ congregatum erit ad qḋ fertur vadens ad illud, ⁊ virtutē ad hō habens partes ignis auferēs ſi ſtet ponens in lance leuās libram ⁊ ignē trahens in diſſimileꝫ aerē vim inferens, palam vtiq̄ q̄ minus maiori facilius vim patitur. Vi ſ enī vna alicui duoꝝ ſimul eleuatoꝝ, qḋ quidem minus magis, qḋ autē plus minus, neceſſe q̄dem cenſuꝫ aſſequi vi. Et qḋ q̄dem multuꝫ graue ⁊ deorſuꝫ motū vocari, qḋ autem paruū leue ⁊ ſurſuꝫ. Idē itaq̄ hoc opꝫ videre agentes nos circa hūc locum. Sup terraꝫ enim ambulātes terrenis generibus diſtētiſ, ⁊ terrā aliquādo ipſaꝫ trahimus in diſſimilem aerē vi ⁊ ꝑter naturam ambo a cognato retenta. Minus autē facilius maiori vim inferētibus indiſſimile p̄mus cōſequitur. Leue igit̄ ipſum ꝑdiximus, ⁊ locum in quē cogimus ſurſuꝫ, cōtrarieꝫ autē his paſſioneꝫ graue ⁊ deorſum. Deinde poſt pauca concludens dicta adiūgit. Hoc itaq̄ vnum aliq̄d intelligenduꝫ de oib⁹ ipſis q̄ quę q̄dem ad cognatum via ſingulis exiſtens graue quidem qḋ fertur facit. Locum autē in quē quod tale fertur deorſum. Quę autem his contingit aliuꝫ ⁊ aliuꝫ locum diuerſa habitudine habent.

¶ Eorum itaq̄ qui prius venerūt ad eā quę de his cōſiderationē, fere plurimi de ſic grauibus ⁊ leuibus dixerūt ſoluꝫ. Quibuſcūq̄ ambobus habētibus grauitateꝫ alteruꝫ eſt leuius ſic autē diuidētes putant determinatū eſſe ⁊ de ſimpliciter leui ⁊ graui. Sermo autem ipſis nō congruit, palaꝫ autē erit hoc magis p̄cedentibus. Dicunt enim leuius ⁊ grauius, hi quideꝫ quēadmodum in Timęo existit ſcriptuꝫ. Grauius q̄dem qḋ ex pluribus eiſdem cōſtans. Leuius autem quod ex paucioribus, quēadmoduꝫ plumbū plūbo plus grauius, ⁊ ęs ęre. Similiter autē ⁊ aliorum quę eiuſdeꝫ ſpeciei vnūquodq̄. In ſupabūdantia eniꝫ ęqualium partium grauius vnūquodq̄ eſt. Eodeꝫ autē modo ⁊ ligno plūbū aiunt: ex quibuſdaꝫ enim eiſdem eſſe omnia corpora, ⁊ vnius materię, ſed nō videri. Sic autē determinatis nō eſt dictuꝫ de ſimpliciter graui ⁊ leui. Nūc eniꝫ ignis quideꝫ ſemꝑ leuis ⁊ ſurſum fertur, terra autē ⁊ terrea oīa deorſum ⁊ ad mediuꝫ. Itaq̄ nō ꝓpter paucitateꝫ triāgulorum ex q̄bus cōſtare aiūt vnūquodq̄ ipſoruꝫ, ignis ſurſum ferri natus eſt. Qui eniꝫ plus minus vtiq̄ ferret̄ ⁊ grauior vtiq̄ eſſet, ex pluribus ens trigonis, nunc autē videtur contrariū. Quāto eniꝫ vtiq̄ ſit

plus

plus leuior eſt ⁊ ſurſum fertur velocius, ⁊ a ſurſum autem deorſum paucus feret᷑ citius ignis, multus aũt tardi⁹. Ad hec aũt q̄m pauciora q̄dem habens omogenea leuius eſſe dicũt, plura autẽ grauius. Aerẽ aũt ⁊ aquam ⁊ ignẽ ex eiſdem eſſe triãgulis, ſed differre paucitate ⁊ multitudine, ꝓpter quod hoc quidẽ ipſorũ eſſe leuius, hoc autem grauius. Erit aliqua multitudo aeris que grauior aq̄ erit. Accidit aũt totũ ↄ̃rium. Semp enĩ plus aer ſurſũ fert᷑ magis, ⁊ totaliter q̄cũq; ꝑs aeris ſurſum fertur ex aqua. Hi quidẽ igit᷑ hoc modo de leui ⁊ graui determinauerunt.

Cō.3ª. ¶ Cum dixiſſet que ſunt ſimpl'r grauia ⁊ leuia, ⁊ ea q̄ ad alterũ dicũtur. Nũc tãq; manifeſtis adiũgit hoc qḋ prius dixit q̄ de his que ſimpl'r q̄dem nihil dictũ eſt a priorib⁹, ſed de his que ad alterũ ſolũ, que q̄dẽ in grauitatẽ habẽtibus ↄſiderãtur ſm magis ⁊ minus, vt qḋ min⁹ graue leue ⁊ leuius dicit᷑, ſic aũt/alt. Ea ad aliq̄d graue ⁊ ad aliquid leue diuidẽtes abinuicẽ, putãt ⁊ de ſimpliciter leuibus ⁊ grauib⁹ determinaſſe, nõ tñ ſermo qui de his que ad alterũ aſſignatus cõgruit his que ſimpl'r dicunt᷑. Quod quidem erit palam, opiniones autem ipſorum prius diſtinguens pertractat primo eam que in Timeo de his opinionem ⁊ plane ipſam exponens ſic obuiat ad ipſam. Tribus enim elementis aqua/aere/igne/⁊ determinatis ipſis figuris. ſ. icboſaedro/octaedro/pyramide ex eodẽ trigono. ſ. ſcaleno conſiſtẽtibus qḋ ex plurib⁹ eiſdẽ trigonis cõſtat, grauius eẽ dicũt, icboſaedrũ q̄dem. ſ. aq̄/octaedro. ſ. aere, hec aũt pyramide ⁊ igne. Quare i exceſſu eq̄lium ꝑtiũ grauius vnũq̄dq; eſt ſm ipſos ſicut plũbũ plũbo ⁊ es ere, qḋ plus minori, ⁊ total'r q̄ eiuſdẽ ſpẽi inuicem. Si igitur plũbum plũbo/maius minori grauius non nã, ſed magnitudine nõ congruet iſte ſermo ſimpliciter graui ⁊ ſimpliciter leui diuerſam habentibus naturas. Sicut aũt in his que eiuſdem ſpeciei, ſic ⁊ in his que diſſimilis ſpẽi dicebant habere grauius ⁊ leuius. Etenim ligno es grauius eſſe dicũt eo q̄ plura habeat in ſe trigona. Omnia enĩ ex eiſdẽ cõponi corpora, ⁊ ex vna materia ea q̄ trigonorũ eſt, etſi nõ videat᷑ ſic in his q̄ diſſimilis ſpẽi. Si aũt ſic determinãtes nõ dicũt de ſimpl'r leui ⁊ graui, ſʒ de eo qḋ ad alterũ. Videt᷑ aũt ignis, ſiue ſit minor, ſiue ſit maior ſurſum motus, ⁊ terra q̄liſcũq; ſit deorſum ⁊ ad mediũ. Quare eſt aliq̄d ſimpl'r leue, ⁊ ſimpl'r graue, ⁊ non omnia ad alterũ talia. Siquidem non ꝓpter paucitatem trigonorũ ignis ſurſum ferri natus eſt. Si enim hoc amplior ignis minus vtiq; feretur ſurſum, ⁊ grauior eẽt ex pluribus exiſtẽs trigonis. Nũc autẽ videt᷑ contrariũ, quanto enim vtiq; fuerit amplior ſurſum fert᷑ citius ⁊ leuior eſt, ⁊ ẽt ſi amplior grauior eſt, oportebat ⁊ deſuꝑ detractũ ampliorẽ ignẽ citi⁹ deorſum ferri ſiq̄dẽ grauior. Nũc aũt nõ ſic fit, ſʒ pauci⁹ citius fert᷑ deorſum, q̄a qḋ paucũ facili⁹ vi patit᷑, qḋ autem multum difficilius. Oſtenſo igit᷑ ſic in igne, ⁊ ob eo q̄ ſm nãm, ⁊ ab eo q̄ ꝑter nãm apparẽte ſimpliciũ corporũ motu, q̄ non oportʒ multitudine ⁊ paucitate cõpoſitorũ graue ⁊ leue determinantes eo q̄ que ad alterũ graue ⁊ leue potuerũt, neglexerũt ea que ſimpl'r. Idem oſtẽdit ⁊ ab aere, ſi enĩ qḋ ex plurib⁹ trigonis grauius erit, aliqua multitudo aeris, aliqua pauca grauior erit aqua. Decẽ enĩ octaedra duob⁹ icboſaedris hñt duplam multitudinem trigonorum. Accidit autem nunc totum contrarium vt ⁊ in igne. Nam amplior aer non ſolum grauior non eſt pauca aqua, ſed etiam magis leuior q̄ paucus, palã ex eo q̄ amplior aer ſurſum fertur magis, qḋ autem ſurſum fertur leue. Cum autem dixiſſet q̄ amplior aer ſurſum fertur magis adiunxit, ⁊ totaliter quecũq; pars aeris ſurſum fertur ex aqua. Si enim quecũq; pars aeris, ſiue maior, ſiue minor ad ſurſum aque fertur, palam q̄ natura leuis eſt aer, ⁊ non propter paucitatem trigonorum aqua leuior. Attendere autem oportet q̄ ignem ⁊ aerem ſimpliciter leuia, aquam autem grauem ſuis ipſius ſuppoſitionibus ad dictus concluſit Ariſtoteles. Nam ſurſum ⁊ deorſum ſm naturam determinans in vniuerſo eo qui ad hec motu leue a graui diſtinxit. Plato autem nõ multitudine ⁊ paucitate planorum, ſic enim aqua grauior eſſet q̄ terra, ſi quod quidem icboſaedrum ex iſopleuris trigonis viginti conſtat, quorum vnumquodq; quatuor conſtituit ſemitrigona. Sed que quidẽ ad cognatum/aie/vis ſingulis exiſtens, graue quidem quod fertur facit. Locum autem in quem quod tale fertur deorſum, que autem his continua alio ⁊ alio locãtur ⁊ mouentur, hoc eſt que nõ ad cognatũ ferunt᷑, neq; ad illõ qḋ appetũt, ⁊ ad qḋ repũt, ſʒ ad ↄ̃riũ hec leuia, ⁊ locus ad quẽ ferunt᷑ ſurſum. Quare ſi q̄s velit, ⁊ apd̃ Platonẽ qḋ ſimpl'r leue ⁊ qḋ ſimpl'r determiatũ inuenire in his q̄ nũc ꝓpoſita ſunt inueniet, nõ ea q̄ ſurſum ⁊ deorſũ latitudine ſimpl'r determiata, ſʒ ea q̄ ad ſuũ ⁊ ea q̄ ad alienũ. Penes l'ras aũt Ariſto. q̄n dicit. Quoniã qḋ q̄dẽ pauciora hʒ omogenea leui⁹ eẽ aiũt, q̄a nõ oĩa ex trigonis eiuſdẽ ſpẽi cõponunt᷑, ſʒ tria ſolũ ignis/aer/aqua/ꝓpter qḋ, ⁊ in his maxie cõparationẽ fecit.

¶ His aũt nõ ſufficiẽs viſum eſt ſic diſtinguere, ſed eq̄dẽ exiſtẽtes antiquiores etatib⁹ magis nouiter intellexerunt de nunc dictis. Videntur enim quedã mole q̄dẽ minora corpora, entia autem grauiora. Palam igitur q̄ non ſufficiẽs dicere ex eq̄libus componi primis que eque grauia. Equalia enim vtiq; eſſent mole prima autẽ ⁊ indiuiſibilia ſuperficies q̄dem dicentibus ex quibus cõſtent grauitatem habentia corporũ inconueniens dicere. His aũt qui ſolida magis cõtingit dicere, maius eſſe grauius ipſorũ. Compoſitorũ autem quoniam non videtur hunc vnũq̄dq; habere modũ, ſed multa grauiora videmus minora mole entia, quemadmodũ lana es, alteram cauſam putant ⁊ dicũt q̄dam. Vacuũ enim interceptũ alleuiare corpora aiũt ⁊ facere aliquando maiora, multoties ex equalibus ſolidis, aut ex paucioribus, totaliter aũt ⁊ oĩs cauſam eſſe leuioris plus ineſſe vacuum. Dicũt quidem igitur hoc modo, neceſſe aũt apponere ſic determinantibus non ſolũ vacuũ habere plus ſi ſit leuius, ſed ⁊ ſolidũ minus, ꝓpter hoc enim ⁊ ignem eſſe aiunt leuiſſimũ, q̄a plurimum habet vacuum. Accidet igitur modico igne multum aurũ plus habẽs vacuũ eſſe leuius ſi non ⁊ ſolidũ habebit multuplum, quare hoc dicendum.

¶ Poſt eos qui multitudine, ⁊ paucitate planorum graue, ⁊ leue determinãt tranſit ad eos qui circa Leucippũ Cō.4ª.

ꝛ Democritum grauedinis quidem ſoliditatez atomoꝝ cauſam ponētes. Leuitatis autē vacui interceptionē, ꝛ di cit hos q̃uis antiquiores extiterint magis nouiter itelle xiſſe de ꝓpoſitis q̄ eos q multitudie ꝛ paucitate planoꝝ grauis ꝛ leuis dr̃iaz aſſignāt. Egdē ꝙ magis nouū circū ſpectus ꝛ rectius eſt, ꝛ cauſam aſſignat ꝑhonoratiōis hoꝛ rum dicens ꝙ videntur quędam corporum mole qdem minora, grauiora autem vt ęs ꝛ lana. Hoc autem his q; dem qui multitudine ꝛ paucitate compoſitoruꝫ differē tiam aſſignant, aduerſatur. Quę enim ex ęqualib⁹ mul titudine ꝛ magnitudie ſm ipſos ęqualis extitia mole ne ceſſe eſt, ꝛ ęque grauia eē ſemꝑ. Si eni quę qdē ex plurib⁹ grauiora, q̄ aūt ex paucioribus leuiora palā ꝙ q̄ ex ęq̃li bus, ꝛ ęque repētia vtiq; erūt. Sunt autem ꝛ ęq̃lis molis. qd eni vtiq; erit faciēs differentiā magnitudinis. Si igiꝰ quę ęqualis molis ſunt ęque grauia ſm ipſos neceſſe eſt eē quo ꝯſonabunt apparētibus, in qbus q̄dā corporum minora mole extitia grauiora ſunt. Totalr̃ autē dicētib⁹ qdē plana, quę ꝑma ꝛ indiuiſibilia, hoc eſt elemēta q̄ nō diuidūtur in altera ſpē, ex qbus conſiſtunt grauitatez ha bentis corpoꝝ, incōueniens dicere maius ſemꝑ grauius eē. Ex nō grauib⁹ eni planis nō vtiq; fiēt grauitatem ha bētia, vt dicebat in 3° libro. Dicentibus autē ſolida quę ꝑma vt his q circa Democritū, contingit dicere maius grauius eē. Corpora eni extitia ꝛ ipſa ex qbus ſunt, ſꝫ nō plana inclinationem quādam habent ꝛ ipſa. Sic quidez igitur qḋ maiora grauiora ſint, cauſam iſti quidem cōſe quenter ſibiipſis aſſignabunt, illi autem non. Quoniam autem non videtur corpoꝝ vnūquodq; hūc habere mo dum vt maius ſemꝑ grauius ſit, ſed multa grauiora vide mus miorē molē hñtia ſicut lana, ęs. Nō adhuc atomos ꝑ cā ponere pñt, ꝓpter illos eni qḋ maius grau⁹ neceſſe eē, ſed alterā cām dicunt Naꝫ vacuū interceptū alleuia re corpora aiūt ꝛ facere aliquādo maiora leuiora, qa ha bentis amplius vacuū maiora mole ſunt. Et qdē ſepe ex ęqualibus ſolidis, aut paucioribus cōpoſita. Et vniuerſa liter autē ꝛ omnis leuioris cauſaꝫ eē putāt amplius inexi ſtens ipſi vacuum. Sic quidē igitur iſti pręter eos qui ex planis dicebant abundant magis, ꝛ huius qḋ eſt maiora minoribus, ꝛ huius quod eſt minora ſepe maiorib⁹ gra uiora eſſe cauſas aſſignare. Deridet aūt ꝛ ſic determinā tes tāq; debentes apponere, nō ſolū vacuū hēre plus ſi ſit leuius, ſed ſolidū minus. Si eniꝫ excedat tali analogia, h eſt ſi non minus habeat ſolidū, ſed plus, ſicut ꝛ vacuum, non adhuc erit qḋ tale leuius. Iſti aūt ꝑtermittētes eāꝫ q̄ ſm ſoliduꝫ ꝓportionē, ꝛ ſolū vacui exceſſuꝫ ſupputātes peccāt. Si eni ꝓpter hoc ignē aiunt eſſe leuiſſimū, qa plu rimū hꝫ vacuū, accidet paruo igne multū auruꝫ amplius habens vacuum leuius eſſe quantum ad vacuum, ſi nō ꝛ ſolidum multiplex habeat. Quare opꝫ apponi oportere leuius, cū habere vacuū plus ꝛ ſolidū hēre minus. Multa qdem igitur exēplariū ſic ſe habēt. Si nō ꝛ ſolidūꝫ habe bit multiplū, taleꝫ ſenſum faciūt. Alexāder autem tāq; ſcriptura habente ſic. Et ſi ꝛ ſolidum habebit multiplaꝫ ſic exponit dicens. Quare ſm hoc erit vtiq; multuꝫ auꝝ pauco igne leuius, nunc autem non eſt, et ſi ſolidum ha beat multiplum eius qḋ in igne. Nunc quidez igitur tāq; ſimul ratiocinantes ꝓportioneꝫ hanc accuſat, paulopoſt autem ꝛ vna ratiocinantes ſupponēs ꝛ ſic corrigit.

Quidam quidem igitur non dicentium eē vacuum nihil determinauerunt de leui ꝛ gra ui, puta Anaxagoras ꝛ Empedocles. Qui autem determinauerunt quidem, non dicen tes autem eſſe vacuum nihil dixerunt, ꝓpter quid h quidem ſimpliciter leuia, hęc autem grauia corporum. Et feruntur hęc quidem ſemper ſurſum, hęc autem deorſum. Neq; de eo ꝙ quędam maiora mole entia leuiora ſunt minoribus corporibus, nihil recordati ſunt, neq; manifeſtum qualiter ex dictis con feſſa apparentibus accidet dicere ipſos.

Nec prędictorum reſumptionem habent cum quadaꝫ adunatione accuſationum ꝛ dearticulatione. Dicit autē ꝙ non dicentium eſſe vacuum nihil determinauerūt de leui ꝛ graui, ſicut Anaxagoras ꝛ Empedocles. Alij aūt determinauerunt quidem ſicut Plato, non tamen cauſaꝫ aſſignauerunt ꝓpter quid, hęc quidem ſimpliciter leuia, hęc autem ſimpliciter grauia corporum ſunt, ꝛ ꝓpter qd feruntur, hęc quidem ſemper ſurſum, hęc autem ſemper deorſum. Sed neq; de hoc ꝙ quędam maiora mole le uiora ſunt minorib⁹ corporib⁹, nihil recordati ſunt, neq; palam qualiter ex dictis ab ipſis cōfeſſa apparētib⁹ acci det dicere ipſos. Hoꝝ itaq; trium accuſationuꝫ, de duo bus quidez dictū eſt prius. De ſurſuꝫ qdē igiꝰ ꝛ deorſuꝫ, ꝙ Plato nō putat hęc ſm nām eē in mūdo ſphęrico exi ſtente. De ſimplr̃ aūt graui ꝛ leui ꝙ nouit qdē ipſe, neq; autē ſm eum q ad deorſuꝫ ꝛ ſurſuꝫ motum ipſe determi nat, ſꝫ graue qdē ſm motū ad ꝓpriū locū, leue aūt ſꝫ mo tum ad alienū ſicut ꝑmiſſa lr̃a Platonis manifeſtauit ne q; determināte, hoc qdē ſimplr̃ graue, hoc aūt ſimplr̃ le ue quatuor elementorū, ait, ſed oīa grauia ꝛ leuia, qa oīa ꝛ ad cognatum nata ſunt ferri ꝛ ad contrariū. Hui⁹ autē quędam maiora mole extitia leuiora ſunt minorib⁹, pro cā poſuit ꝙ magnas intra ſeipſa itercapedines hñt vt in ęre manifeſtum fecit dicens, eo auteꝫ ꝙ magnas intra ſe ipſuꝫ intercapedines habet leuius frigidis cōpactis vnū genus aquarum eo conſiſtens factum eſt.

Neceſſarium auteꝫ ꝛ his qui de ignis leui tate cauſant multum vacuum habere fere in eiſdem retineri difficultatibus. Minus qdē enim habebit ſolidum alijs corporibus ꝛ va cuum plus. Sed tamen erit q̄dam ignis mul titudo in qua ſolidum ꝛ plenum excedit cō tenta ſolida in quadam modica multitudine terrę. Si autem dicant ꝛ vacuuꝫ quomō de terminabunt ſimpliciter graue, aut non per plus ſolidum habere, aut per minus vacuū. Siquidez igitur hoc dicunt, erit quędā mul titudo terrę ſic pauca in qua ſolidum erit mi nus q̄ꝫ in magna multitudine ignis. Simili ter autem ꝛ ſi vacuo determinauerunt erit aliquid leuius ſimpliciter leui ꝛ lato ſemper ſurſum quod fertur ſemper deorſum, hoc autem impoſſibile. Simpliciter enim leue erit ſemper leuius habentibus grauitatem ꝛ deorſum latis. Quod autem leuius non ſem per leue propter dici ꝛ in habentibus graui tatem alteruꝫ altero leuius, puta terra aquā. At ꝟo neq; per vacuum analogum habe re ad plenum ſufficiens ſoluere dictaꝫ nunc dubitationem. Accidet enim ꝛ hoc modo

dicentibus,

dicentibus,ſimiliter ipoſſibile,in pluri enim igne ⁊ minori eandem habebit rationez ſolidum ⁊ vacuum. Fertur autez velocius ſurſum maior ignis minore,⁊ deorſum autẽ keruz ſilr maius aurũ ⁊ plũbũ. Silr aũt ⁊ alio rũ vnũqδq; hñtiuz grauitatẽ. Nõ oportebat autem hoc accidere ſiquidem iſto determinatum eſt graue ⁊ leue.

Cõ.6ª. ℭ Cum dixiſſet ad eos qui ex planis generãt corpora tã ꝙ neq; de ſimplr grauibus ⁊ leuibus dixerint,neq; cauſam aſſignauerint,quare maiore mole exiſtentia leuiora minoribꝰſunt corporibus,dicit ꝙ ⁊ his qui leuitatis cauſam faciunt vacuum,neceſſarium eſt eiſdẽ fere difficultatibus retineri. Illis enĩ paucitatem elemẽtorum cãm aſſerentibus accidebat dicere multo igne aquã paucã eẽ leuiorẽ,⁊ hos idẽ incõueniẽs aſſequet. Si leuius eſt ſm ipſos qδ minus hꝫ ſolidũ,vacuum aũt plus. At ĩbo poteſt ignis multus acceptus pauco aere,vel aqua,vel terra,⁊ ſolidum plus habere,⁊ vacuum,quare non vtiq; ipſe leuior erit. Nam quod leuius non ſolum oportet plus vacuum habere,ſed ⁊ ſolidum minus. Deinde inſtantiã itaquã ab illis inducit per hoc. Si autem dicant ⁊ vacuũ,h eſt ſi dicant ꝙ pauca terra multo igne non ſolum hꝫ ſolidum minus,ſed etiaꝫ vacuũ,⁊ propter hoc nõ eſt leuior. Leuius eniꝫ erat nõ ſolũ qδ ſolidũ minus hꝫ,ſꝫ ⁊ qδ vacuũ plus. Si igitur/ait/h attolerint dicãt plane quõ determinabant qδ ſimpliciter graue ⁊ ſimpliciter leue.vꝫ.neceſſe eniꝫ ſimpliciter graue determinare,aut per plus ſolidum habere,aut per minus vacuum ſolidũ. Aut igitur iſto modo,aut qδ quidem magis nõ ſm ſolidũ ſoluꝫ,ſꝫ ſm amboꝝ adinuicẽ,analogiã determinabũt,vt ſicut in ſimplr graui plenũ hꝫ ad vacuũ amplius exiſtens,ita in ſimplr leui vacuũ habeat ad plenũ amplꝰ exiſtens ipſo, illud ſimpliciter autẽ appoſuit in hoc ſimpliciter graue, ⁊ ad contradiſtinctionẽ,forte eius qui ad alterum. Qm̃ poſſunt leuius dicere quod vel eo in ęquali mole plus quidem ſolidum habet,minus autẽ vacuũ,ſed hoc non eſt ſimplr leue. Similr autẽ,neq; graue quod ſic aſſignatur. Oportet eniꝫ qδ ſimpliciter non ꝓpter magnitud̃ neꝫ eẽ tale,ſed ꝓpria natura. Ad has igitur tres determinationes contradicens,⁊ primo ad primaꝫ. Si enim qδ ſimpliciter graue determinant per plus ſolidũ habere erit multitudo terrę ſic modica in qua erit ſolidum minus ꝙ in multa multitudine ignis. Erit igitur ignis ille grauior ꝙ illa terra,⁊ terra illa igne illo leuior,ſubaudiendũ autem qδ ⁊ ſimpliciter leue per minus ſolidum habere erit aliq̃ multitudo pauca terrę multo igne minus ſolidũ habẽs. Quare leuior terra illa igne illo erit,⁊ ignis ille grauior ꝙ terra illa. Similr aũt etſi in vacuo determinauerint vt graue dicatur ſimpliciter qδ minus vacuum habet. Leue autem ſimpliciter qδ plus habet vacuoꝫ erit aliqua multitudo terrę plus habens vacuum ꝙ paucus ignis. Et ſic ſimpliciter leui ⁊ lato ſemꝑ ſurſuꝫ igne erit leuiꝰ qδ ſimpliciter graue ⁊ latũ ſemꝑ deorſum terra. Hoc aũt ipoſſibile,qa ſimpliciter leue eſt leuius habẽte grauitatẽ quãcũq;,non tamen conuertitur ſermo,vt leuius aliquo iaꝫ ⁊ ſimpliciter leue ſit. Etenim in habentibus grauitatem aliud alio leuius dicitur,vt qδ libra aſſe vel vncia. Deinde iam neq; tertiũ determinationis modũ quẽ ipſis ipſe oſtendit apponẽs in leui per plus habere vacuũ qδ ⁊ minus hꝫ habere ſolidũ ſufficiẽtẽ/ait/ſoluere dictã nũc dubitationẽ. Hoc enĩ eſt in quo ꝓportionẽ hꝫ ad plenũ,q̃re vt in ſimplr graui plenũ habet ad vacuũ amplꝰ exñs, ita in ſimplr leui vacuũ habeat ad plenũ. Et hũc eniꝫ/ait/ modum dicentibus ipſis etſi videatur rõnẽ habere,impoſſibile eodẽ mõ accidet,nã in maiori igne ⁊ in minori eãdẽ habebũt ꝓportionẽ,ſolidũ ad vacuũ,vt quãtũ in h ęque velocia debeãt eẽ,ſilr ⁊ leuia,ſed non ſunt. Manifeſtat aũt ꝙ amplior ignis ſurſuꝫ ferẽ citius ꝙ minor. Silr autez ⁊ in maiori auro,⁊ in minori eadẽ ratio erit ſolidi ad vacuum,⁊ tamẽ amplius aurum ⁊ plumbũ minori citius fertur deorſum. Nõ oportebat aũt h accidere ſi proportiõe hac determinatũ eſt ſimplr graue,⁊ ſimplr leue. Eſſent enĩ vtiq; ęque velocia q̃ eãdẽ hñt ꝓportiones.

ℭ Incõueniens aũt vtiq; ſi ſemꝑ vacuũ qdeꝫ ſurſuꝫ ferunẽ,qδ autẽ vacuuꝫ ipm̃ nõ. At ĩbo ſi vacuũ quidem ſurſum natũ eſt ferri,deorſum autẽ plenũ,⁊ ꝓpter hoc alijs cauſa lationis vtriuſq; nihil de compoſitis oportebat intendere,propter quid, hęc quidẽ leuia,hęc autem grauia corporuꝫ,ſed de his ipſis dicere ꝓpter qd hoc qdẽ leue,hoc autẽ habet grauitatem. Adhuc autez quę cauſa huius nõ diſtare plenuꝫ ⁊ vacuum. Irrationabile autem ⁊ regionem vacuo facere tãq; non ipſum regio q̃dam exiſtens. Neceſſarium autez ſiquidem mouetur vacuum eſſe ipſius quẽdã locuꝫ ex quo trãſmutat ⁊ in quẽ. Adhuc autez quę motus cã,nõ eniꝫ vtiq; vacuuꝫ,nõ enim ipſum mouetur ſolum,ſed ⁊ ſolidum.

ℭ Et alias inſtãtias cõſequenter adducit his qui vacuum quidem leuitatis,plenuꝫ autez grauitatis cauſam ponũt. Quarum p̃ma quidem incõueniens corpora qdẽ ſurſuꝫ ferri ꝓpter vacui interceptionem,ipm̃ aũt vacuũ nõ ferri ſurſum. Si enĩ aliqs ipſum cauſa ſit lationis ſurſuꝫ quõ non,⁊ ipſum ſuipſius natura ad ideꝫ fertur. Sic enĩ oſtẽſo ꝙ dicentibus lationis quidem ſurſum cauſam eſſe vacuum,lationis autem deorſum plenum conſequitur dicere ſm naturam ſurſum quidem ferri vacuum,deorſuꝫ autem plenum. Deinde aſſequentia huic inconueniẽtia adducit. Primo quidem ꝙ ſi vacuum quidem ſurſuꝫ natum eſt ferri,plenum autẽ deorſuꝫ,⁊ ꝓpter h aliqs cauſa, hoc qdem lationis ſurſuꝫ,hoc autẽ lationis deorſuꝫ eſt, nõ oportebat iã de compoſitis intendere,ꝓpter qd hęc quidẽ corpoꝝ leuia,hęc aũt grauia ſunt,hoc enĩ palã iaꝫ erat ſic ſupponentibus,ſed de his ipſis vacuo.ſ.⁊ pleno inquirere ꝓpter qd hoc qdẽ leue eſt,h autẽ habet grauitatem. Idẽ autem dicere ꝓpter quid vacuũ qdẽ ſurſuꝫ fertur,plenũ aũt deorſuꝫ. Incõueniẽs eniꝫ mox vtiq; videbitẽ eſſe leuitatẽ ⁊ inclinationẽ,⁊ virtutẽ totalr aliquã vacuo dare,non enim ſaluat hoc de vacuo intelligentiã excepto ꝙ ſic vtiq; quęrẽtes de ſimpliciter graui ⁊ leui inquiſitionem feciſſent,ſed non vt nunc de his quę ſm cõparationem ſolum. Scδo/ait/ſi vacuũ quidẽ ſurſum ferẽ natura,plenũ aũt deorſuꝫ,quę cauſa ꝙ nõ diſtãt hęc abinuiceꝫ,imo mixta ſunt adinuicẽ ⁊ ſimul manent. Forte autẽ vtiq; erit facile dicere ad h eãdẽ cãm quę ⁊ huiꝰ qδ ignis ⁊ terra mixta ſunt,cuꝫ hic qdem ſurſum ferat,terra autez deorſum,niſi forte hęc qdem etiã ſeparanẽ. vacuum autẽ ⁊ plenuꝫ non dicunt ſeparari. Tertio autem adducit irrõnabile eẽ regionẽ vacuo facere dicẽtes ſurſum ferri ipſum ſm naturam,ipſum autem vacuum regio ⁊ locus priuatus corpore eſt ſm ipſos. Loci autem locum facere icõuenientiſſimum eſt. Adhuc autem inſi

nitam regionem ipſis ſupponētibus, neqȝ ſurſum, neqȝ deorſuȝ dicere licet, neqȝ id ex quo, neqȝ id in qđ. Oē autēȝ qđ ſm locū mouet a loco ad locū trāſmutat. Quarto autē ad hęc, ait, quę cauſa motus cōis eius qui ad ſurſum, ⁊ eius qui ad deorſuȝ. Nos enim nām quidem cauſaȝ ponimus quę eſt pncipiū inclinatiōis ⁊ motus in corporibus. Iſti autē non vtiqȝ vacuū motus cām dicent, quia non ipſum mouetur ſolum, ſed etiam ſolidum.

℄ Eodem modo accidet ⁊ ſi quis aliter determinet magnitudine ⁊ paruitate faciens grauiora ⁊ leuiora altera alteris, ⁊ alio quocūqȝ modo aſſignās, ſoluȝ autē eandem mām oībus reddēs, aut plures quidem, ꝯria autē ſoluȝ, vna quidē eniȝ exiſtēte non erit ſimpliciter graue ⁊ leue. Quēadmoduȝ his qui ex trigonis conſtituunt. Contraria autem quemadmodum qui vacuum ⁊ plenum non erūt intermedia ſimpliciter grauiuȝ ⁊ leuium, ppter quam cauſam grauiora ⁊ leuiora inuicem, ⁊ his quę ſimpliciter ſunt.

Cō. 8ᵐ. ℄ Hęc deinceps cōmuniter adducit oībus qui de graui ⁊ leui dicūt ſimul aſſumens in his quę nunc dicunt ex illas opiniones ad quas ꝯdixit prime, eā ſ. quę multitudine, ⁊ paucitate planorum ⁊ eam quę vacuo ⁊ pleno, graue ⁊ leue determinant. Et dicit ꝙ eodem modo accidit, aut de ſimpliciter graui ⁊ leui dicere ipſos, aut de intermedijs ſimpliciter grauium ⁊ leuium. Dicit igitur ꝙ ⁊ ſi quis aliter magnitudine ⁊ paruitate determinet grauiora ⁊ leuiora, ⁊ non, vt Plato, ſed aut vt qui circa Democritum. Iſti eni ex paruis quidem ſphęris dicebāt ignē generari, ppter qđ ſubtiliſſimarū partiuȝ eſſe. Ex maioribus autē atomis terrā, ex medijs autē intermedia, aut vt qui elātū vnum ſupponebant, ⁊ huius ſpiſſitudine ⁊ raritate alia aſſignabant. Et iſti enim raritatis cauſam ponebant vacuū ⁊ ad hos congruit hoc, ⁊ alio quocūqȝ modo aſſignans ꝗ eſt quāuis non magnitudinē, aut paruitatē vocet, ſed ſpiſſitudinē ⁊ raritatem. Solū autē eādeȝ mām oībus aſſignās, ceu aquā, aut aerē, aut intermediū, mām autē dicit ſubiectum. Eādeȝ autē mām ⁊ Ariſtoteles omnibus aſſignat. Sed differētia eſt, quia iſti actu aliqđ ens id ſupponi dicūt velut aquā, aut aerē, aut intermediū, illud autē aut plures quidem, cōtrarias autē ſolum, pōt comphendere ⁊ eos qui vacuū ⁊ plenū dicūt, ⁊ eos qui terrā ⁊ ignē, vt Parmenides, ⁊ eos qui ſpiſſuȝ, ⁊ rarū, ⁊ eos qui multitudine, ⁊ paucitate planoȝ generationē aſſignant. Sic igitur in duo ſeparās omnes. ſ. in eos qui vnam materiā ſupponebāt ⁊ in eos qui plures vna contrarias autem. Quę vtriſqȝ accidunt inconuenientia adducit. Et primo ꝙ vna materia exiſtēte ſicut ⁊ hi dicunt qui ex trigonis ꝯſtituūt. Ex vno enim ſcaleno ſemitrigono tria apđ ipſos facta ſūt elēta, ignis, aer, aq̄. His igit quidē qui ex vno eodē ſuppoſito generant nō erit ſimpliciter graue ⁊ leue. Eadē eniȝ natura in oībꝰ ipſis eſt. Quę ſiquidem grauis ſit, ſimpliciter leue tollitur. Si autem leuis, graue nō erit quid ſimplr, ſed quę adinuiceȝ ſolum, ſiue multitudine ⁊ paucitate, ſiue magnitudine ⁊ paruitate ſubiecti, hoc quidē grauius, hoc autē leuius fieri dicant ipſo elemento nullam hñte inclinationeȝ. Cōtraria autē exiſtente materia ſubiecta, ſicut qui vacuū ⁊ plenuȝ dicūt, de ſimplr quideȝ graui, ⁊ de ſimpliciter leui dicere videbantur. Vacuum quidem ſimpliciter leue, plenū autem ſimpliciter graue dicentes. Intermedia autem corpora ignis aeris ⁊ reliquoȝ, intermedia autem tāꝗ ex ambobus extremis compoſitis. ſ. pleno ⁊ vacuo non adhuc erūt. Non enim hñt determinare ſm quid grauiora ⁊ leuiora ſunt inuicē, ⁊ elemētis leui. ſ. vacuo ⁊ graui ⁊ ſolido. Nō ſciētes eni ppter quid vacuū quidē leue eſt, ſolidū auteȝ graue, neqȝ de pticipātibꝰ rńdere poſſunt. Eoȝ ꝯo quę ſimplr, ppter quid cōpoſita grauiora ⁊ leuiora cām ſi dicerent vacuo quidē grauiora vtiqȝ dicerēt ipſa eē eo ꝙ hñt ⁊ ſolidū in ipſis. Solido autē leuiora eo ꝙ hñt in ipſis vacuū, aut ꝙ quidem non habēt dicere cauſam ppter quaȝ quidem cōpoſitoȝ, hoc quidē graue eſt, hoc autē leue. Neqȝ vtiqȝ eiꝰ ꝙ grauiora aliquo totaliter ꝗ̄ ſint, aut leuiora habebūt cauſam dicere. Forte autem intermedia grauiora ⁊ leuiora inuicem poſſunt dicere. Leuiora eo ꝙ in ęquali mole plus vacuum habeant ⁊ minus ſolidum. Econtra autem grauiora, ſed qualiter quę non eiuſdem molis comparant, non habebunt dicere ꝙ omnis ęqualis pars ⁊ magna ignis cōparant quo iudicabit ignis leuior eē multiplex reſpectu terrę. Nō eniȝ poſſibile in his dicere ꝙ ois ęqualis parte accepta leuior eſt hoc ⁊ ſimplr leuius eſt. Si eniȝ ęqle ęqli erat leuius, quia pauciora quideȝ habebat ſolida. Amplius autē vacuū in quibꝰ hoc nō ſaluat, neqȝ vtiqȝ manebit cauſa leuioris ⁊ grauioris. Sic quideȝ igitur Alexander intermedia ſimpliciter grauiū ⁊ leuiū cōpoſita ex vacuo ⁊ pleno intelligens exponit. Forte autē ſimpliciter graue ⁊ leue terram ⁊ ignem dicit, intermedia autem aerem ⁊ aquam, ⁊ ꝙ non erant hęc. Non enim habent dicere ppter quam cauſam grauiora ⁊ leuiora ſunt inuicem, ⁊ his quę ſimpliciter. Et nunc quidem tantuȝ dixit ſolū, apud finē autē libri idē argumētū ponēs planius dicit icōuenientia q̄ ſequunt. Et his qui vnū ſubiū dicunt, ⁊ his qui ꝯria. Et ibi plane intermedia dicit aerem ⁊ aquaȝ.

℄ Sciēdū autē ꝙ Alex. quidē ſcribit, inicēqȝ ⁊ ſimplicius. inuenit autē in aliquibꝰ ſcriptū his quę ſimpliciter.

℄ Magnitudine autē ⁊ paruitate determinare ficto aſſimilatur maxime coruȝ quę prius. Quia autem contingit ſm vnumqđqȝ facere differentiaȝ quatuor elemētorum, certius habet ad eas quę ante dubitationes. Unā autem facienti naturam magnitudine differentiū, neceſſariuȝ idem accidere vnā facietibus mām, ⁊ neqȝ ſimpliciter eſſe nihil leue, neqȝ latum ſurſum, ſed aut retardans, aut extruſum. Et multa parua paucis magnis grauiora eſſe. Si auteȝ hoc erit accidet multū aerē ⁊ multum ignem aqua eſſe grauiorem, ⁊ terra pauca, hoc autem eſt impoſſibile.

℄ Cum dixiſſet quę incōueniētia accidūt circa grauitatē ⁊ leuitatē his qui vnam materiaȝ ⁊ vnum ſuppoſituȝ dicūt, ⁊ quę his qui ꝯria aiūt, illis quidē de ſimplr graui ⁊ leui nihil dicere, his autē de intermedijs. Idē autē dicere de naturalibus corporibus, aut de duobus medijs elemētis, nec determinare cāȝ ppter quaȝ, hęc quidē ipſoȝ ſunt grauiora, hęc autē leuiora, tranſit ad eos qui magnitudine ⁊ paruitate differentiam elementorum aſſignant. Iſti autē vtiqȝ erunt qui groſſa partialitate ⁊ ſubtili partialitate, idē autem dicere inſpiſſatiōe ⁊ rarefactiōe, determināt ⁊ vnaȝ mām differētijs his ⁊ ipſi ſupponūt. Et dicit de ipſis ꝙ ſermo quidē qui dī ab ipſis eſt magis fictitius ꝗ̄ eiꝰ qui vacuū ⁊ plenū ſuppoſuit ad dubitatiōes q̄ ad hūc illate fuerūt, ſecurior eſt nūc ppoſitꝰ. Vnūqđqȝ eni q̄tuor corpoȝ participatiōe ſubtilitatis ⁊ groſſitiei, ⁊ ea q̄ ſm hāc analogia grauitatis Cō. 9ᵐ.

uitatis ⁊ leuitatis habebūt inclinationē, qđ quidē nō habebant dicere, neq; qui ex planis cōponūt. Quę enim ſm ſe inclinationē nō habēt, neq; plura, neq; pauciora ſit poſt ea habebūt inclinationē, ſed neq; q vacuū ⁊ plenū cām faciūt differētię elemētorū ſm grauitatē ⁊ leuitatē habebāt cām reſpōdere. Nā non habēt dicere ꝓpter quid vacuū quidē leue eſt, ſolidū aūt graue, neq; differētię eoꝝ quę ex his cōponunt̄ cām hāt dicere. Accuſat autē ⁊ eos q magnitudine ⁊ paruitate determināt tāq; vnū ſuppoſitū ⁊ vnā nām faciētes differētiū magnitudine, cū in eiſdem retineant̄ in qbus, ⁊ qui vnā materiā faciūt retinebant̄. Hęc autē erant nō eſſe, hoc qdē ſimplr leue et motum ſurſū ſm ipſos, hoc aūt ſimplr graue ⁊ latum deorſum. Oia enim vnā habebūt inclinationē nālē ſm ipſos, vel maiorē autē vel minorē hāc, nō tñ diuerſam ſm ſpēm ſi quidē vnū ſubiectū eſt. Si aūt nō eſt qđ fert̄ ſurſum nā, palā qđ quę nūc ſurſū ferri vident̄, aut tardātia ⁊ ꝑcce pta a grauioribꝰ in ea quę deorſum latiōe ſurſū vident̄ eſſe, aut extruſa a grauioribus ad ſurſum feruntur vi, ſed non ſm naturam. Accidit autem/ait/his multa parua/ſi eſt multa ſubtilium partium paucis groſſarum partium grauiora eſſe, eo enim q ex ſubiecto eodē cum his quę magnarum ſunt quę paruarum partium, ⁊ eandem nālē inclinationem habent ſi congregentur plura paruarum partium grauiora erunt paucis magnarū partiū. Si aūt hoc accidet multū aerē ⁊ multū ignē eſſe grauiora pauca aqua ⁊ terra pauca, hoc autē eſt impoſſibile. Hoc autē/ait/Alexander pōt, ⁊ ad eos qui circa Democritū dici, q ex paruis ſphęricis atomis dicebāt cōponi ignē. Si enim oēs atomi eiuſdē naturę exiſtes grauitatē hñt, ⁊ ſunt maiores grauiores eo q maiores ſunt, ꝑp ſi autē ⁊ corpora quę ex maioribus atomis cōponunt̄ grauiora. Si multi atomi parui paucis magis erūt grauiores. Si aūt ſi multus ignis erit grauior pauca terra. Aut hoc vtiq;/ait/ad ipſos diceret ſi non vacuum cauſam efficerent.

℃ Quę quidem igitur ab aliis dicta hęc ⁊ hoc dicuntur modo. Nos autē dicimus primū determinātes de quo maxime dubitant qdā, ꝓpter quid hęc quidē ſurſum feruntur, hęc autem deorſum corpoꝝ ſemper ſm naturā, hęc aūt ⁊ ſurſum ⁊ deorſū. Poſt hęc autē de graui ⁊ leui, ⁊ de accidentibus circa ipſa paſſionibus ꝓpter quā cauſam vnūquodq; fit. Deferri quidē igitur in eum qui ipſius locū vnūquodq; ſimiliter exiſtimādū, quemadmodū ⁊ circa alias generatiōes ⁊ trāſmutationes. Quoniam enī ſunt tres motus. hic quidem ſm magnitudinem, hic autē ſm ſpeciem, hic autē ſm locū. In vnoquoq; hoꝝ tranſmutationem videmus factā ex contrariis ad contraria, ⁊ intermedia, ⁊ non in contingens cōtingenti tranſmutationem entem. Similiter autē neq; motiuum cōtingēs cōtingentis, ſed ſicut alterabile ⁊ augmentabile alterum ſic, ⁊ alteratiuū, ⁊ augmentatiuum. Eodem autem modo exiſtimandum, ⁊ qđ ſm locum motiuū ⁊ mobile non contingēs eſſe contingentis. Ad ſurſum igitur ⁊ deorſum motiuū quidē qđ grauis factiuū, ⁊ qđ leuis factiuū. Mobile autem qđ potētia graue ⁊ leue. In eū autem qui ſuiipſius locū ferri vnūquodq; ad ſuiipſius ſpēm eſt ferri.

℃ Concludens dicta vt opiniones de graui ⁊ leui prioꝝ cū cōuenienti contradictione expoſitas ipſe habebat iā ad ea quę ſibi videbant̄ trāſire. Sꝫ opꝫ/ait/primo determinari de quo maxie dubitāt qdā, ꝓpter qđ corpoꝝ qdē hęc ſemꝑ deorſū ferunt̄ ſm nām ſuiipſorum mota, hęc autem ſemper ſurſum, hęc autem deorſum ⁊ ſurſū. Deinde ſic de graui ⁊ leui, ⁊ de paſſionibus quę accidūt ipſis propter quā cauſam ipſa fiunt ⁊ accidentia ipſis. Sūt autem/ait/Alexander quę dubitantur de eo quę corporum in propria loca latione talia. Primo quidē etenī, ſi continentis vltimum eſt vniuſcuiuſq; locus, palā quia qđ nondum aliquid continet, neq; eſt locus, quomō igit̄ feruntur vtiq; corpora ad ſua loca, quę neq; a principio ſunt totaliter corporibus nōdum exiſtentibus. Etenim neq; prius vnq; in ipſis fuerunt, vt ſm hoc dicāt̄ ad ſua ferri loca quę aliquando fuerunt, mox enim cum facta eſſe ⁊ fere, adhuc cū fiunt feruntur corpora. Si igit̄ quę feruntur corpora ad ſimilia ferunt̄, ignis quidē ad ignē, aer aūt ad aerē, ſilr aūt ⁊ aqua ⁊ terra. Facta autem in illis continua totis fiunt, ⁊ partes ipſorum. Quę autē continue partes nō ſunt in loco per ſeipſas non ad ſua vtiq; loca ferentur, quę ſm naturam mouent̄, neq; in loca totaliter, ſed deſerentia locū quē habebāt non amplius habebunt locū neq; erunt in loco. Sed neq; ſi dicat aliqs in ſuum locum ferri eſſe ad conueniēs, ⁊ ſimile corpus ferri recte dicet. Si enim ſm ſuppoſitionem tranſlata fuerit in locum ignis terra, ⁊ ibi teneatur tranſpoſita. Etiam ſic ignis deorſū. Deinde terra aliqua dimittatur ad qđ mouebitur mota ſm naturam, vtrum ſurſum ad totam terram, quia eſt ſimilis ipſi, aut deorſum ad ignem. Siqdē enim ad totam terram non erit grauitatem habentibꝰ ꝓprius qui deorſū locus, neq; ad hunc erūt mota. Si aūt deorſum feratur, vt ad proprium hunc locum nō adhuc vtiq; erit ęquale huic. ſ. in ſuum locū ferri corporibꝰ ſm naturam, hoc ad cōueniens ferri, neq; idem totius ⁊ partis locus. Quę quidē igitur dubitantur talia ſunt. Dicet autem vtiq; quis q ſi deus ⁊ natura tranſpoſuerint terram, vbi nūc eſt luna, vt opportunū ſic fert̄ ⁊ gleba illa. Sument enī ⁊ partes a conditore hanc virtutē quā hꝫ totū. Ipſe autem hęc ſoluet per hoc q oſtendet qđ corporibus ferri in ſuū locum eſt ęquale huic qđ eſt ad ſuam ſpeciē deferri ⁊ ad ſuam perfectionē. Oſtendet autē ipſum per hoc q omnis quidem qđ in potentia aliqđ eſt, perfectio eſt in illo eſſe. Nā potētia grāmatici perfectio ⁊ ſpēs eſt grāmaticum eſſe. Similr autē ⁊ muſici muſicū, ⁊ calidi calidū, ſi autē id in qbꝰ poſſunt ſm nām eſſe ꝑfectio potētiū, ⁊ quę ad illa trāſmutatio via vtiq; ipſis erit ad ꝑfectionē. His autē ſic ſe hñtibus, qm̄ quę mouētur ad aliquid potentia exiſtentia in illo ad eſſe in ipſo actu tranſmutant̄ omnia vtiq; quę mouentur ſm qđ potentia ſunt ad perfectionē ⁊ ſpēm tranſmutant̄ a natis mouere ipſa ⁊ trāſmutare. Quare ⁊ quę ſm locū mouentur ad ꝓpriam vtiq; ſpēm ⁊ perfectionem ſm quā ſunt mobilis tranſmutantur. Si autem hoc in ſuum locum tranſmutari eſt, demonſtrationem quidē igitur aſſumens ſic expoſuit Alexan. Ariſtoteles autem proponens cauſā dicere huius, q hęc quidē corpoꝝ ſurſum mouent̄, hęc autem deorſum, hęc autem vtrinq; vergunt ſm ſuā nāꝫ mota, qđ ⁊ expetebat ab his q dicebāt, vacuū qdē leue, ſolidum autē graue. Cōmunem cauſam in oībus ſpeciebus motus aſſignat. Tribꝰ enī exiſtibꝰ motibꝰ, eo q ſm Cō. 10m.

augmētum queꝫ ſm magnitudinē dixit, ⁊ eo qui ſm q̄litatem, quem ſm ſpeciem dixit generationē ſimul forte ⁊ alterationem inſinuās. Nam ꝓprie que ſm ſpēm trāſmutatio gn̄atio eſt ⁊ corruptio. Quāuis igit̄ motus ꝓpe nō ſit generatio, vt ipſe in 5° de naturali auditu determinauit, tamē cōgruunt ⁊ ipſi que nūc de motu dicunt̄. Tertio aūt exiſtēte motu eo ꝗ ſm locū. Scōm vnūquēqꝫ triū videmus trāſmutationeꝫ fieri ex cōtrarijs in contraria, aut intermedia ⁊ nō cuiuſuis ad quoduis tenere tranſitionē eſſe. Nā albū trāſmutatū non in grāmaticus tranſmutatur, neqꝫ in aliud aliquid niſi in contrariū albo, aut in aliquid intermediorum. Similr̄ ⁊ in alijs, vniſcuiuſqꝫ enim per ſe motus determinatus eſt, per ſe autem albi, q̄ ſm quod album tranſmutatio, ⁊ tanti inquantum tātuꝫ, ⁊ huius quod in hunc locum ſm quod natum eſt ad ipſꝫ. Quare ⁊ qđ ſm locuꝫ tranſmutatur nō in quoduis, neqꝫ ex quouis tranſmutat̄, ſed ex contrario in contrarium, aut intermedium. Contraria autem ſm locum ſurſum ⁊ deorſum. Cauſa autem /ait/ Alexāder /quare tranſmutationem in contrariū trāſmutata oportet fieri, hec ꝙ opꝫ ſemper hoc qđ tranſmutatur quidē exire ab hoc ex quo tranſmutat̄. Nō enim vtiqꝫ ſimul manebit in ipſo ⁊ trāſmutabitur ex ipſo. Qđ ſubijcitur igitur ⁊ dicitur trāſmutari derelinquens priorem ſpecieꝫ, in alia ſemper ſit ſpecie. Non enim poſſibile eſt in ꝑuatione omnis ſpeciei eē quod ſubijcitur, in tali erit tranſmutatuꝫ in quo exiſtēs, non adhuc erit in illo ex quo tranſmutatuꝫ eſt. Quare in non potenti coexiſtere cum ipſo. Talia auteꝫ contraria ⁊ intermedia ſunt. Non enim poſſibile eſt ſimul ideꝫ ſm idem in contrarijs eſſe, ꝓpter hoc igitur nō dicitur ex albo in grāmaticuꝫ tranſmutari, quia poteſt ſimul ⁊ alb⁹, ⁊ grāmaticus eſſe, ſed ex albo in nigrum, aut aliquod intermediorum eſſe. Conuertitur autem hoc. ſ. non in contingentia, ſed in contraria moueri que mouētur, ad oſtēdendum, ꝙ neqꝫ a contingēte mouētur, ſed a mouēte cōtrarium motum. Per hoc enim aſſignat cauſam lationis corporum ad ſua loca. Adducit igitur ꝙ neqꝫ motiuum ſit contingens contingentis. Sicut enim que mouētur diuerſis motibus in altera inuicem ſunt. Aliquid enim qđ ſm quantuꝫ mouetur. ſ. augmentabile, ⁊ aliud qđ ſm q̄le. ſ. alterabile, ſic ⁊ mouentia alia. Neqꝫ eniꝫ qđ augetur ab alteratiuo augetur, ſed ab augmentatiuo, ſed neqꝫ qđ alterat̄ ab augmentatiuo alterat̄, ſed ab alteratiuū. Sicut auteꝫ in his que ſm quale ⁊ quantū tranſmutationibus, neqꝫ contingens in contingens tranſmutatur, neqꝫ a cōtingēte, ſed trāſmutatur qdem in cōtrarium /aut intermediū, tranſmutat̄ aūt ⁊ mouet̄ a potēte talem motū mouere, eodē mō exiſtimādū, ⁊ in trāſmutatiōe ſm locū. Neqꝫ qđ fert̄, neqꝫ ꝯtingēs, neqꝫ incōtingēs fert̄, neqꝫ a ꝯtingēte, ſꝫ ipſm determinatū eſt ⁊ determinate fert̄, ⁊ a determinato. Hoc ꝑdearticulato ⁊ ab alijs motib⁹ ꝑſuaſo ꝙ id qđ ſm locū mouet̄ nō ꝯtingens in ꝯtingēs, neqꝫ a cōtingente, ſꝫ qđ potētia in id qđ actu a nato in ħ deducere trāſmutat̄, rōcinat̄ id ſic. Si ad ſurſuꝫ ⁊ deorſuꝫ motiuum quidem qđ generatiuum ⁊ alleuiatiuum, ſed non contingens, mobile autem qđ potentia graue, ⁊ potētia leue in ſui locum ferri, aut ſurſum, aut deorſum latum in ſui ſpeciem ab eo qđ potentia in id quod actu ferri eſt. Sed aūs eſt verum, ꝓpter preoſtenſa. ſ. mouere quidē qđ gn̄atiuū, moueri auteꝫ qđ potentia graue ad actu tale. Et ꝯſequēs ergo verum, qđ mouetur ſurſum, aut deorſum ſm naturam ab eo qđ potentia in id qđ actu ſuiipſius ſpēm moueri. Etenim in caliditate ſi mouet quidem quod calefactiuum, mouetur autem quod potentia calidūꝫ in id qđ actu tale. Palam quia illud moueri ad quod natuꝫ eſt nihil aliud eſt q̄ ad moueri ſui ſpeciem ⁊ fieri calidūꝫ ſm actum. Et q̄diu vtiqꝫ fertur ſurſum, aut deorſum nōduꝫ perfecte ſui ſpeciem accepit cū ſiat adhuc. Quando autē accepit proprium locum, tunc ⁊ ſpeciem accipit propriā. Nam qđ actu eius, qđ quideꝫ erat potētia tunc accipit. ꝓpter quid igitur deorſuꝫ mouent̄ corpora ſm nāꝫ, quia graui eē /hoc eſt in deorſum eē ſm nām. Que igit̄ adhuc potētia ſunt grauia ab eo qđ natū eſt ſm grauitatē mouere /hoc eſt a faciēte terrā, aut aquā tranſmutātia ad actu eſſe grauia ad ſuā ſpēm trāſmutant̄. Etenī partes totorū etiā non ſint ipſe in adhibito aliquo loco quādo totis cōtinua ſiunt, ſed cū totis ſunt in illo loco in quo facte quod actu, ⁊ eam que ſm ſpecieꝫ ſuiipſarum acceperunt perfectionem. Si itaqꝫ hec vera, ⁊ vt Ariſtoteles /ait/ in ſuum locum ferri vnūquodqꝫ eſt ferri ad ſuam ſpēm qđ accepit ſpēꝫ grauis aut leuis iam non fertur. Si igit̄ graue qđ ad mediū, ⁊ leue qđ ad ſurſum non ſm eandeꝫ ad ſurſuꝫ ⁊ deorſum deſignādū eſt, ſed ſm inclinationē. Hec qdeꝫ igitur de intellectu dictoruꝫ, ſm lr̄am autē ſiqdeꝫ vt in quibuſdam exemplariū, ſiqdem ad ſurſum ⁊ deorſum. Motiuū qdem /graue ſcriptū eſt, planū eſt qđ dicitur. Si autē vt Alexander ſcribit, ſiqdem ſurſuꝫ ⁊ deorſuꝫ, motiuuꝫ quidē, qđ gn̄atiuum ſcriptū eſt illud ſurſuꝫ ⁊ deorſuꝫ antiquoꝝ more interꝑtatū ꝓ adſurſuꝫ ⁊ deorſuꝫ dictū eſt.

¶ Et ſic vtiqꝫ quis magis ſuſcipiet quod dicebāt antiqui. Qꝛ ſimile fertur ad ſimile. hoc enim non accidit ſemper. Non enim ſi quis tranſponat terram vbi nunc luna feretur partium vnaqueqꝫ ad ipſam, ſed vbi quidem ⁊ nunc. Totaliter quidē igitur ſimilibus ⁊ differentibus ab eodem motu neceſſe hoc accidere. Itaqꝫ vbi nata eſt vna aliqua ferri particula ⁊ totuꝫ. Quoniaꝫ autem locus eſt cōtinentis terminus. Continet autem oia que mouentur ſurſum ⁊ deorſum extremumqꝫ ⁊ medium, hoc auteꝫ modo quodaꝫ ſit ſpecies contenti. In eum qui ipſius locum ferri ad ſimile eſt ferri. Que enim deinceps ſimilia ſunt inuicem, puta aqua aeri, ⁊ aer igni, ⁊ econuerſo auteꝫ dicere, medijs eſt, extremis autem non, puta aerem quidem aque, aqueꝫ autem terre. Semper enim quod ſuperius ad id quod ſub ipſo, vt ſpecies ad materiā ſic ſe habent adinuicem.

¶ Cum dixiſſet ꝙ ferri in ſuū locum eſt ferri ad ſui ſpeciem, ab eo qđ potentia in id qđ actu ſm hoc /ait/ magis vtiqꝫ acceptabit. Et quando antiqui dicunt ſimile ad ſimile ferri. Simile eniꝫ qđ potentia ei qđ actu ⁊ ſit aliquid iam ens tale. Vt enim ſuſcipiunt quidam dictum eſſe ħ; quia terra ad terram non aduenit ſemper. Non enim ſi tranſponat quis terram vbi nunc eſt luna ferentur partes ipſius adhuc ad ipſaꝫ. Et nunc enim non ꝓpter hoc deorſum ferūtur partes terre, q̄a terra deorſum, ſed q̄a ſimilibus ⁊ diuerſis ab eodē motiuo accidit eodē moueri motu, ꝓpter hoc igit̄ vbi totū ibi ⁊ partiū vnaqueqꝫ nata eſt ferri, ſꝫ nō q̄a ad terrā, ſilia qdē igit̄ ⁊ nō ſimplr̄ ſimilia, ſed eadē nature, neqꝫ vtiqꝫ dicent̄ ꝓprie ad ſile, ſꝫ ad idē ferri hec. Si aūt totalr̄ magis ꝓpe vult q̄ eeꝫ que ad ſimile lationē inuenire eā que ad ſuiipſius locum inuenieт.

Cō. 11°.

veniet. Qm̄ eniꝫ locus eſt terminus ꝯtinētis, qđ ad ꝓpriū locū fertur ad terminū cōtinentis fertur. Qđ autē cōtinet ſimile eſt ei qđ cōtinet̄, qꝛ q̄ continent̄ ſi̇lia ad inuicē ſunt, velut aqua aeri, ⁊ aer igni, ⁊ ꝯconuerſo aūt in medijs verū dicere ſimilia eſſe, aerē quidē non ſolū igni ſimilē eſſe, ſed aquē. Quare ⁊ ſupra poſito ⁊ ſubtus poſito, ⁊ aqua ſilr aeri ⁊ terrē, extrema .ſ. ignis ⁊ terra nō adhuc habēt quid tale ꝯcōuerſo. Neqꝫ eni ignis ſupra poſitū aliqđ hꝫ, neqꝫ terra ſuppoſitū. Qꝫ aūt ſimilia q̄ cōtinent̄ palā ex eo ꝙ de facili tranſmutātur adinuicēꝫ ſm̄ inexiſtentē ipſis cōem qualitatē cognata exiſtia. Secūdū hanc aūt forte ignis ⁊ terra, illud ꝯcōuerſo habebūt cōis habitis ſiccitatē. Et tota quidem rōnis deductio talis ꝙ ad ꝓpriū locū fert̄. Cum dixiſſet aūt ꝙ locus eſt ꝯtinentis terminus, adduxit. Cōtinet aūt oia q̄ mouent̄ nō ſimpliciter, ſed ſurſum ⁊ deorſum qđ extremū ⁊ qđ mediuꝫ. Nam circulariter mobile corpus ipm̄ extra extremaꝫ nō cōtinetur ab extremo ⁊ medio, ſed ſola q̄ ſurſuꝫ ⁊ deorſum mouent̄. Hoc aūt non fruſtra (vt eſtimo) appoſuit, ſed inſinuans, qꝛ eoꝝ quideꝫ q̄ ad ſurſum mouent̄ ſuprapoſitū eſt cōtentiui ſuppoſiti, ſicut ignis aeris. Eorū aūt q̄ ad deorſum qđ ſubtus poſitū, hēc enim ꝓximiora cōtinentibus ſunt .ſ. extremo ⁊ medio. Continēs autē modo quodā ſit ſpēs cōtēti, qđ habitū dixit tanq̄ ꝯtiter poſitū. Si eniꝫ his quidē ſpēm qui ſurſum locus dat leuibus tunc faciꝫ qñ in ſurſum loco fuerint, grauibus autē qđ deorſuꝫ. Qđ quidē circa extremū ſurſum eſt ſpēs tanq̄ in illo perfectionē habeat, aeri aūt ignis, qꝛ vſqꝫ ad illos aſcenſus. Et iteꝝ terrē quidē mediū eſt ſpecies, aquē aūt terra, qꝛ aqua in terra ſit, tanq̄ ſui ipſius ſpecie accepta q̄ ſm̄ grauitatē quieſcit, ⁊ ſunt ſpēs quideꝫ ꝓportionaliter extrema tanq̄ ſpecifica ꝯtiter poſitoꝝ, hēc aūt natura .ſ. media, tanq̄ ſpecificata ab illis. Nam ignis quidē aeri leuitatē dat, terra aūt aquē grauitatē. Alius aūt eſt modus iſte diuiſionis in formalia ⁊ mālia quattuor elemētorū, ⁊ alius ille ſm̄ quē grauia quidē ⁊ frigida materiē rōneꝫ habent, leuia aūt ⁊ calida ſpeciei. Ipſe aūt Ariſto. in alijs dicit, ⁊ Theophra. in libro de gñatione elemētoꝝ ⁊ Poſſidonius ſtoicus ab his accipiēs vbiqꝫ vtitur. Alexāder aūt expoſitoꝝ notat quidē aliā nunc traditā diuiſionem elementoꝝ ſm̄ formale ⁊ mā̄le. Dicit aūt aquā terrē ſpeciē ⁊ nō ꝯcōtrario vt ego puto. Scribit aūt ſic. Sunt quidē igit̄ ſimplr mālia terra ⁊ aqua, ⁊ ſimple formalia ignis ⁊ aer. Adinuicē aūt ⁊ vt proxime ſpecies ⁊ vt ꝓxime materiē q̄ ꝓpe inuicē ſunt paucā habētia eam q̄ ſm̄ materiale varietatē. Etenīꝫ aqua terrē ſpecies aliqualr equidem exiſtēs ⁊ ipſa mālis, qꝛ ad hanc ſic hꝫ. Et quidē ſi loca ſunt formalia, vt Ariſto. dicit, qui extremus ⁊ qui medius ⁊ eſt aquē vt q̄ ſm̄ naturā inclinatio vt ad ſpeciē ⁊ perfectionē ad mediū, ꝓximoꝝ aūt medio terra eſt q̄ aqua. Hēc vtiqꝫ magis ad aquā habebit rationē ſpeciei q̄ aqua ad terrā. Nam grauitatis ſpēm a medio ꝓmo terra accipiens ⁊ aquē ipſaꝫ tradit. Et ſicut ſe habꝫ ad aereꝫ ignis ita ſe hꝫ terra ad aquā. Videt̄ autē Alexā. ad id qđ ab Ariſto. dictū eſt aſpicere. Semꝑ eniꝫ qđ ſupius ad id qđ ſub ipſo vt ſpēs ad materiā ſic hūt adinuicē. Forte autem dicēs cōtinere omnia q̄ mouētur ſurſuꝫ ⁊ deorſuꝫ qđ extremū ⁊ qđ mediū tanq̄ cōtinens ⁊ mediū dixit ſuperius eo ꝙ ab ipſo continet̄. Extremū aūt ⁊ mediū modo quodā fieri ſpēm habitoꝝ aūt, qꝛ nō ipſa ſunt ipſoꝝ ſpecies, ſed q̄ ab ipſis dant̄, extremi quidē ſurſuꝫ ⁊ leuitas formalis exiſtis leuiū, a medio aūt grauitas ⁊ qđ deorſum.

❡ Querere aūt ꝓpter quid fert̄ ignis ſurſum ⁊ terra deorſum, idē eſt ⁊ ꝓpter quid ſanabile ſi moueat̄ ⁊ tranſmutet ſm̄ qđ ſanabile in ſanitatē venit, ſed nō in albedinē. Similr aūt ⁊ alia oia alterabilia, ſed adhuc ⁊ augibile cū mutetur ſm̄ qđ augmētabile non in ſanitateꝫ venit, ſed in magnitudinis exceſſum. Silr autē ⁊ horū vnūqđqꝫ, hoc quideꝫ in quali, hoc autē in quanto trāſmutat. Et in loco q̄ quidē leuia ſurſum, q̄ aūt grauia deorſum, niſi qꝛ hēc quideꝫ in ſeipſis vident̄ hr̄e principium tranſmutationis. Dico aūt graue ⁊ leue, hēc aūt non, ſed ab extra, puta ſanabile ⁊ augmētabile, quāuis qñqꝫ ⁊ hēc ex ipſis trāſmutentur ⁊ paruo facto in his q̄ extra motu, hoc quidē in ſanitatē venit, hoc aūt in augmentū. Et qm̄ idem qđ ſanabile ⁊ qđ languoris ſuſceptiuū ad infirmitatē. Magis auteꝫ graue ⁊ leue horū in ſeipſis habere videntur principiū ꝓpter ꝓpinquiſſima ſubſtātiē eſſe, horuꝫ materiā. Signū autē qꝛ latio abſolutorū eſt, ⁊ generatio vltimus motuū. Quare primus vtiqꝫ erit ⁊ ſm̄ ſubſtantiā hic motus.

❡ Oſtenſo ꝙ ſurſuꝫ ⁊ deorſum ferunt̄ ſm̄ naturaꝫ vt ad ꝓpriā ſpeciē ⁊ perfectionē ferūtur, ⁊ ab eo qđ potētia in id qđ actu entis potentiaꝫ habebāt, nunc hoc perſuadet ⁊ ab alijs motibus. Oſtendēs ꝙ vt in illis ab eo ꝙ potētia ad propriū accidentiū in aliud aliquid fit q̄ ſm̄ naturā tranſmutatio. Sic ⁊ in motu ſm̄ locum hꝫ, ꝓpter qđ aut nihil differt hr̄e ꝓꝑ quid ignis ſurſum fertur, terra autē deorſuꝫ, ab inquiſitione ꝓpter quid ſanabile ſi ſm̄ qđ ſanabile eſt trāſmouet̄ in ſanitatē venit, ſed nō in albedinē. Similr aūt ⁊ oia alia alterabilia. Et augmētabile autē qñ tranſmutat̄ ſm̄ qđ augmētabile, nō in ſanitatē venit, neqꝫ in aliā qualitatē, ſed in magnitudinis exceſſum, qꝛ ſm̄ quantū eſt tranſmutatio, ſed nō ſm̄ quale. Sic igitur ⁊ in his q̄ ſm̄ locū mouent̄, leuia quidē ſurſuꝫ, grauia aūt deorſum, ⁊ non ad aliqđ aliud moueri nata ſunt. Nā ignis deorſum exiſtēs leuis ſic eſt ⁊ dr̄ tanq̄ ſupnatatiuus ⁊ potētia adhuc hōs ſuperferri. Similr autem ⁊ terra ſurſum tanq̄ ſubſtitiua ⁊ potētia adhuc hōs ſubſtare, ſicut ⁊ ſanabile. Qñ aūt mouent̄ ſm̄ qđ talia, ignis quideꝫ ad ſurſum ⁊ ad ſupnatare vt ad ꝓpriā ſpēm ⁊ ad actū ſuum mouet̄ ⁊ perfectionē, terra aūt ad deorſum ⁊ ſubſtare, ⁊ non ad aliqđ aliud ſm̄ naturā neutruꝫ. Hec autē vt paulo poſt docebimus dicunt̄ in his q̄ adhuc ſunt ⁊ trāſmutantibus ⁊ q̄ nōdū ſui ipſoꝝ perfectionē, ⁊ qđ actu ſui ipſoꝝ perfecte receperūt, ſed adhuc mouētur qđ quideꝫ ineſt ⁊ deorſum exiſtēti igni, ⁊ ſurſum exiſtēti terrē. Euidēnus aūt in exalationibus vt nondū perfecte in aerem trāſmutatione facta, ⁊ in exaquatis vt ros ſe hꝫ ⁊ pruina. Ferunt̄ eniꝫ hēc nondū exiſtia actu aer aut aqua. Notat autē ad ſcripturā Alexāder dicēs ꝙ pro [querere autē] melius eſſet ſcribere, querere itaqꝫ, qꝛ hoc tanq̄ ad preoſtēſa cōſequet̄. Poteſt aūt ⁊ ſcriptū eſſe bene, ſimilitudinē ad alios motus eoꝝ q̄ ſm̄ locū mouent̄ oſtēdens, ⁊ ab illis hanc probans. Et hoc ſilr, ⁊ horuꝫ vnūqđqꝫ, vel aut oportebat ſcriptū eſſe, ſilr aūt ⁊ alioꝝ vnūqđqꝫ, aut ſimiliter vt horum vnūquodqꝫ. Cōſequētia eniꝫ ſunt, aut vt hēc, ſic q̄ in loco. Forte auteꝫ nulla variatione lr̄a indiget ſi ſm̄ copulationē legat̄. Dicit enim. Silr aūt ⁊ horuꝫ Cō. 12m.

vnūquodqʒ, hoc quidē in quali, hoc aūt in quanto trāſmutat, ⁊ in loco leuia ſurſuʒ, grauia aūt deorſum. Quo enim diceret vnūquodqʒ in duobus .ſ. tranſmutari ſm̄ qualitatē ⁊ ſm̄ quātitatē, ſi non tertiū qđ ſm̄ locū ipſis coordinaſſet. Scire aūt opʒ ꝙ potens ⁊ in his que ſm̄ ſubaʒ trāſmutant, hoc eſt in his ꝙ generant̄ eadē dicere Ariſtote. que quidē in his que alterant̄, qm̄ ⁊ illa ab eo qđ potentia in id qđ actu trāſmutant̄. Pretermiſit tn̄ illa q̄ neqʒ moueri ipſa vult nondū entia que dicūtur. Motū aūt in tribus relinquit .ſ. in his que ſm̄ quantitatē ⁊ qualitatē, ⁊ ſm̄ locum tranſmutant̄, ꝓpter qđ vt a ſimilibus .ſ. augmētatio ⁊ alteratio que ſm̄ locū mouent̄ perſuaſit. Cum dixiſſet aūt ſimiliter hr̄e qōnes in his que ſm̄ locum mouent̄, q̄ terra quidē deorſum, ignis aūt ſurſum mouet̄, ⁊ in his ꝙ ſm̄ quantitatē ⁊ qualitatē, ꝯſiter dñiaʒ motus ſm̄ locum ad alios tradit, quia que quidē ſm̄ locū mouent̄ in ipſis habere vident̄ principiū, tranſmutationis grauitatem ⁊ leuitatē. Que aūt ſm̄ qualitatē ⁊ quātitatem non adhuc, ſed ab aliꝗs mouent̄ extrinſecus ipſa trāſmutantibꝰ, puta ab alterantibus ⁊ augmētantibus. Deinde ⁊ qualēqʒ in differentibus ſimilitudinē inſinuat qn̄ ait/ Et hec que alterant̄ ⁊ augmentant̄ ex ſeipſis tranſmutant̄. Etenim ſanant̄ quidā nihilo medicatiui indigentes ⁊ augentur nutritiua que in ipſis ⁊ virtute augmētatiua operāte. Bene aūt appoſuit ⁊ hoc paruo facto in his que extra motum oſtendens ꝙ non ſiłr his que ſm̄ locū mouent̄ totā motus cām ex ſeipſis habēt hec. Etenim alimento ablato indiget ⁊ qđ auget̄ ⁊ qđ ſanatur aeris temperie, tn̄ ſanans ⁊ augens ꝓxime natura eſt que his vtit̄. Cum dixiſſet aūt ꝙ in ſanitatē ex ſeipſis tranſmutant̄ modica extrinſecus indigēt cooperatione, apponit qđ idē eſt ſanabile ⁊ egritudinis ſuſceptiuū, ꝓpter qđ ſiquidē ſm̄ qđ ſanabile moueat̄ in ſanitatē fertur. Si aūt ſm̄ qđ egritudinale, in egritudinē. vnūquodqʒ enim ad illud mouet̄ ad qđ virtutes hʒ. Colligens igit̄ ꝙ que ſm̄ locū mouent̄, hec enim ſunt graue ⁊ leue que cū mouent̄ in ſeipſis habēt motus principiū, cām adiecit huius ꝙ que ſm̄ locuʒ mouent̄ perfectiora ſunt. Perfectiora aūt ⁊ iam entia ſm̄ actuʒ, magis habēt in ſeipſis motus ꝑncipiū, ꝓpter hoc enim ⁊ aialia totaliter aiata pfectiora aliꝗs exiſtētia hoc maxime abūdant .ſ. ex ſeipſis moueri. Nam imꝑfectum ⁊ nondum ens ab hoc mouet̄ a quo ⁊ fit. Huius aūt ꝙ perfectiora ſint que ſm̄ locum mouētur cauſam adiecit .ſ. ꝙ hocuʒ materie ꝓpinquiſſima ſubſtātie eſt, obſcure cām exprimens. Materiā quidē enim dicit idoneitatē ipſoꝝ ⁊ ꝙ potētiā. Subſtantiā aūt perfectā ipſoꝝ ſpeciē. Omne enim qđ potētia, materia eſt ad hoc qđ poteſt, ⁊ vniuſcuiuſqʒ ſubſtātia ſm̄ perfectā ipſius ſpēm determinata eſt. Quoniam igitur que ſm̄ locum mouētur non ſm̄ aliqd eorū que in ipſis tranſmutātur/ ſed ſm̄ locū ſolum, ⁊ ſi habeant aliqd imperfectuʒ adhuc ꝑꝑ qđ ⁊ mouent̄. Que igitur ſm̄ ſubſtātiā iam perfecta prope ſunt eius que ſm̄ locuʒ perfectionis. Nam que ſm̄ localē motū idoneitas non vt ad ſubſtantiā, ſed vt ad opationeʒ vadit, ꝓpter qđ ⁊ diuina corpora motu hoc non dedignata, ſunt moueri tanq̄ hñtia moluū qđ actiuū. Nam alterari quidem ⁊ augeri ⁊ adhuc cū his generari paſſiones magis ſunt. Qui aūt ſm̄ locuʒ motus actus eſt magis, ꝓpter qđ que ſm̄ locuʒ mouent̄, ſm̄ qđ quidē mouent̄ totaliter nondū quideʒ eam ꝙ ſm̄ hoc perfectionē acceperunt, ſi ad endelechiaʒ ⁊ ſpēm ſui ipſoꝝ que ſm̄ hoc mouent̄. Pertingētia autē ad ſuum locum per motū ſm̄ locuʒ ſuam accipiunt ſm̄ hoc pfectionē, actu facto hoc qđ interim erant potentia ſolū. Merito igit̄ horū idoneitatem propinquiſſimā perfectioni ꝙ ſm̄ ipſam dixit, ſi que perfecta entia ſm̄ ſubſtantias operari indigēt ſolum. Et ſi per eum qui ex ſeipſis motū ſpēm ſortiunt̄ nullo alio indigētia. Ea aūt prope perfectionē ſint ⁊ pfectiora his que aliter mouentur, ſigna duo producit. Vnū quidē ꝙ abſolutoꝝ eſt talis motus, hoc eſt integroꝝ ſm̄ ſubſtantiā entiuʒ ⁊ non ſm̄ aliquid eoꝝ que in ipſis tranſmutantiū. Nam que generant̄ ⁊ augent̄ ⁊ alterantur nondū abſoluta ſunt ad eam que ſm̄ ſeipſa ſubſiſtētiaʒ. Scđm autem id ꝙ que ſm̄ locum mouent̄ poſteriora ſm̄ generationē ſunt. Que aūt ſm̄ generationeʒ poſteriora pfectiora ſunt. Etenim in animalibus impfecta perfectio in gñatione ꝑcedūt, ſperma qdē ⁊ mēſtruū, ſi forte ⁊ embrionis paulatiua formatio ⁊ parturitio ꝑcedunt eā que poſt tp̄s patit̄ perfectionē vt ſiłe ſibi generet. Et in plantis ſiłr ex imperfecto vnūquodqʒ ad perfectuʒ ꝓcedit. Qđ aūt perfectius prius ſubā, tāq̄ gratia huius ⁊ aliꝗs pꝛeacceptis. At ꝟo ⁊ qui ſm̄ locuʒ motus, poſterior aliꝗs ⁊ in aialibus ⁊ inanimatis aduenit. Iam enim perfecta aialia mouētur ſm̄ locū, ⁊ nālia corpora perfecta, eoꝝ qui ſm̄ nām ipſoꝝ motū qui ſm̄ locū accipiunt. Ignis quideʒ ſcꝫ eum qui ad extremū, terra aūt eum qui ad medium. Pꝛecedit autē alteratio ⁊ ſup ipſam augmētatio, ⁊ ſic qui ſm̄ locū motus aduenit ⁊ maxime impfectioꝛibus/ qualia ſunt aialia. Perfecta enim iam ⁊ abſoluta hec cōuenientibus animalibus locali motu mouent̄. Quare ꝑmus vtiqʒ erit qui ſm̄ ſubſtantiā localis motus, aliꝗs poſterios ⁊ tēpore ⁊ ordine aduenienꝰ. 3° phyſicorum idem text.

¶ Quando quidē igit̄ fit ex aqua aer ⁊ ex graui leue venit in ſurſum. Simul autē eſt leue ⁊ non amplius fit, ſʒ ibi eſt. Manifeſtū itaqʒ ꝙ potētia ens in actu ens venit illuc ⁊ ad tantuʒ ⁊ tale, cuius endelechia, ⁊ quanti, ⁊ qualis, ⁊ vbi. Eadem aūt cauſa ⁊ eius qđ iaʒ exiſtentia ⁊ entia terrā ⁊ ignē moueri in ea que ipſorum loca nullo impediente. Etenim nutrimentum cum prohibens ⁊ ſanabile cū retinens non fit fertur mox.

¶ Cum dixiſſet ꝙ que in ipſoꝝ locū mouent̄ ad ipſoruʒ ſpēm mouent̄ ⁊ ad ipſoꝝ perfectioneʒ. Quoniam ⁊ terra iam exiſtēs ad deorſum mouet̄ ⁊ ignis iaʒ exiſtēs ad ſurſum, diſtinctionem tradit nobis eoꝝ que in fieri ⁊ in eo qđ in potētia in id qđ actu trāſmutari ſui ipſoꝝ motu mouent̄ ⁊ eoꝝ que iam ſunt. Et dicit ꝙ qn̄ fit ex aqua aer ⁊ totalr̄ ex graui aliquo leue venit ad ſurſum. Simul aūt cum accepiſſe ſpeciē ⁊ factū eſt leue perfecte, non adhuc fit leue, ſed eſt. Si igitur leue qđ ſupnatat ſurſum iam eſt, manifeſtum igit̄ ꝙ potentia ens leue ⁊ in endelechiā vadēs mouet̄ ad ſurſum, actu aūt factū eſt ibi. Cum dixiſſet aūt de his que ſm̄ locū ꝙ in actū migrātia veniunt illuc. Locale enim illud illuc adiungit, ⁊ de aliꝗs motibus breuiter, ꝙ que ſm̄ quantū in actū migrantia veniūt ad tantū ⁊ que ſm̄ quale ad tale vbicūqʒ actus, puta ſurſuʒ ⁊ quātūcūqʒ erat puta ſi forte duoꝝ cubitoꝝ ⁊ ſi albi. Cum dixiſſet autē de his ꝙ fiunt adiungit, ⁊ de his que iaʒ ſunt actu, de iam ente igne, ⁊ de iam ente terra. Quia ⁊ in his eadē cā eſt quare in ipſoꝝ locorū mouent̄ nullo impediente, ꝙ quidē ⁊ in his que adhuc fiunt. Nam que actu ſunt ⁊ vi in alieno loco detinent̄, aut ⁊ ſubito in alieno loco fiunt, ſicut qui hic accēdit̄ ignis, aut qui in nubibus cōſtat lapis ⁊ hec nullo impediēte ferūtur ad locū qui ſm̄ naturā ipſis ꝯuenit. In quo fiunt perfectionē accipiunt ſpēi. Sive enim ꝓpter hoc ſunt in alieno loco, q̄ ibi generabentur participant aliqualiter adhuc ꝯria natura ex qua trāſmu Cō. 13°.

tata fuerunt quam ſe ponunt ad propria delata loca ſiue tanq̃ vi detenta, ꝛ ſic pter naturã aliqualiter diſponunt̃. Nam qđ ſupernatare natũ eſt ſi ſupereminere ꝛ ſupnatare cogatur pter naturaꝫ diſponit̃ tunc. Q uare ꝛ quę actu iam eſſe vident̃, qñ in alienis locis ſunt imꝑfecta aliq̃lr ſunt ꝛ habẽt aliqđ potentia ꝛ mouẽtur ad id qđ actu ꝛ ꝑfectũ adducta. Et ꝙ etiã quę actu iaꝫ eſſe vident̃, impedita aũt habere aliquid potẽtia velit inſinuat adiungens. Etenim nutrimentũ ꝛ ſanabile qñ prohibẽs ſublatuꝫ fuerit ferunt̃ ad id qđ ſui ipſoꝝ actu, potẽtia adhuc exñtia. Nam ꝛ nutrimentuꝫ qñ actu fit hoc qđ erat potentia, ſcꝫ caro, tunc apponit̃ ꝛ nutrit ꝛ auget illud cuius dĩ eſſe nutrimentũ. Multũ aũt hꝫ qđ potentia dĩaꝫ in iam facto, ꝛ in eo qđ nõdum ſpeciẽ accepit. Hoc quidẽ eniꝫ eſt ſicut qđ in puero grãmaticũ, illud aũt ſicut qđ in hñte quideꝫ habitũ grãmaticũ, non operãte aũt ſm hunc. Tale autẽꝫ ꝛ huius qđ ſm locũ mouet̃, illud potentia. Et vł Ariſto. per hęc ſoluere inſtantiã quandã dicentẽ. Si quod fertur ad proprium locuꝫ ſm naturã ad propriam ſpeciẽ fert̃, ꝓpter quid qđ iam accepit propriã ſpeciẽ ad propriũ locum fertur. Et dicit qđ propriã ſpeciẽ accipit perfecte qđ ſm locum mouetur, qñ in proprio loco fuerit.

ℭ Mouet autẽ ꝛ qđ a principio fecit ꝛ impedimentũ remouens aut vnde reſiliuit, quẽadmodũ dcm̃ eſt in primis ſermonibus in quibus determinauimus ꝙ nihil horũ ipſum ſe ipſuꝫ mouet. Propter quã igitur cauſaꝫ fertur latorum vnũquodq̃, ꝛ ferri in ſui ipſius locum quid eſt, dictum eſt.

Cõ.14ᵐ. ℭ Cuꝫ dixiſſet ꝙ magis q̃ quę aliter mouent̃ quę ſm locum mouent̃ in ſeipſis hñt motus principiũ, attentũ reddit auditorẽ qđ vt ad cõparationẽ alioꝝ dictum eſt, hoc eoꝝ quę ſm qualitatẽ ꝛ ſm quãtitatem mouent̃, quibus ꝛ perfectiora ſunt quę ſm locũ mouent̃ ꝙ neqꝫ ipſa proprie in ſeipſis habẽt motus principiũ. Sed ẽt in his verũ eſt qđ in octauo de nãli auditu dĩ, qđ nihil naturalr motorũ ipſum ſeipſuꝫ mouet, ſed oẽ qđ mouet̃ ſic ab altero mouet̃. Primos aũt ſermones vocauit illos tanq̃ de nãlibus principijs tractãtes. Dicit igit̃ ꝙ ꝛ quę ſm locum mouent̃ ab altero mouent̃. Oĩa enim ab eo qđ a principio fecit. Nã qđ in ignem trãſmutat ipſum eſt cã ipſi ſm ſe eius qui ad ſurſum motus. Sed ꝛ ſi qđ prohibet ferri, aut ignẽ ſurſum, aut terrã deorſuꝫ remouẽs prohibẽs eſt cã ipſi motus, ſed ſm accidens cã. Et vnde, ait, reſiliuit ꝛ ipſum mouet aliqualr, vt murus reſilientẽ lapidẽ, aut pilam. Attẽdere aũt opꝫ ſi naturalis ꝛ ſimplex eſt talis motus, neq̃ enim ſurſum, neq̃ deorſuꝫ, ſed ad latera fit, quibus cõcludit̃ ꝓxime ꝑmiſſum ꝛ oſtẽſum qđ quideꝫ dixit dubitare quoſdã ꝓpter quidẽ ſurſum ferunt̃ corporum, hęc aũt ſemper deorſum ſm naturã, hęc aũt ſurſum ꝛ deorſum. Oſtẽdit enim, qꝛ qđ ad ſuum locũ mouet̃ ad ſuã ſpẽm ꝛ ſuam perfectionẽ mouet̃. Et qꝛ idem eſt quęrere ꝑꝑ quid fert̃ ignis ſurſum, terra autẽ deorſum, ꝛ ꝑꝑ quid ſanabile ſi mouet̃ ꝛ tranſmutetur ſm quod ſanabile in ſanitatem venit, ſed non in albedinem.

ℭ Differentias aũt ꝛ accidẽtia circa ipſa nũc dicamus. Primũ quidẽ igitur determinatũ ſit quẽadmodũ videt̃ omnibus, graue quidẽ ſimplr qđ omnibus ſubſtat, leue aũt qđ omnibus ſupernatat. Simplr aũt dico in genus reſpiciens ꝛ quibuſcũq̃ non ambo exiſtunt. Quale videt̃ ignis quidẽ quęcũq̃ magnitudo ſurſum lata ſi non exiſtat prohibẽs alteꝝ, terrę autẽ deorſum. Eodẽ aũt modo ꝛ velocius qđ plus. Aliter aũt graue ꝛ leue quibus ambo exiſtunt. Etenim ſuꝑferunt̃ quibuſdẽ ꝛ ſubſtant quẽadmoduꝫ aer ꝛ aqua, ſimplr quidem enim neutrũ, horum leue aut graue. Terra quidẽ enim ambo leuiora ſuꝑnatat. n. ipſi quęcũq̃ ipſoꝝ particula. Igne autẽꝫ grauiora ſubſtat enim ipſoꝝ quantacunqꝫ vtiqꝫ ſit particula, ad ipſa aũt ſimplr, hoc quidem graue, hoc aũt leue. Aer quidẽ enim quãtuſcũqꝫ vtiqꝫ ſit ſuperfertur aquę. Aqua autem quantacũqꝫ vtiqꝫ ſit aeri ſubſtat. Qm̃ autẽꝫ ꝛ alioꝝ hęc quidẽ habẽt grauitatẽ, hęc autẽꝫ leuitatẽ. manifeſtũ qꝛ horũ quidem cã oĩum quę in cõpoſitis differentia, ſm enim illa ſortiri, huius quidẽ plus, huius aũt minus. Erũt hęc quidẽ leuia, hęc aũt grauia corpoꝝ. Quare de illis dicendũ, alia enim ſequũtur prima, qđ quideꝫ dicebamus oportere facere, ꝛ ꝑꝑ plenũ graue dicẽtes, ꝛ ꝓpter vacuum leue.

ℭ Cõmuni cauſa aſſignata quęrẽtibus ꝑꝑ quid, hęc qdẽ ſurſum ferunt̃ corpoꝝ, hęc aũt deorſum, hęc aũt ſurſum ꝛ deorſuꝫ ad differẽtias vertitur nunc, ſm quas, hęc quidẽ grauia ſunt, hęc aũt leuia, hęc aũt vtrinq̃ vergunt. Et ad accidentia, qꝛ non eadẽ vident̃ vbiq̃ grauia aut leuia eſſe. Accipit autẽ primo a cõi exiſtimatione qđ eſt aliqđ ſimplr graue ꝛ ſimplr leue, ꝛ quę ſunt hęc. Poſterius aũt ꝛ demõſtrabit ipſa. Dicit igit̃ graue quidẽ ſimplr omnibus videt̃ qđ omnibus ſubſidet, leue aũt ſimplr qđ omnibus natat. Deinde exponit illud ſimplr qualiter acceptum eſt. Simplr eniꝫ dico, ait, ad genus aſpiciens ꝛ quibus nõ ambo inſunt ꝛ leuitas ꝛ grauitas, ſicut duobꝰ medijs elemẽtis aeri ꝛ aquę, qꝛ vtrũq̃ quidẽ ipſoꝝ ſubſidet quidẽ ſuprapoſito, ſupernatat autẽ ſuppoſito. Hęc non vtiq̃ erunt ſimplr leuia aut grauia, ſꝫ ad ſubſidẽtia quideꝫ ipſis leuia, ad ſupernatantia aũt ipſis grauia. Solũ autẽꝫ illud ſimplr leue qđ ſolũmodo leue, ſed non ꝛ graue. Et ſolũ ſimplr graue qđ ſolũmodo graue. Ad genus autem reſpiciens dixit, pro hoc. ſ. ad naturã ipſam ſm quã tale, ſed nõ ad cõparationẽ ad aliud aliquid, hoc autẽ natura tale. Duo hęc deſignare, ait, ſcilꝫ ꝙ nõ ꝓpter paruitatem aut magnitudinem tale, ſed cuius ꝛ quęcũq̃ particula hꝫ eandẽ virtutẽ cum toto velut ignis quęcũq̃ magnitudo ſurſum fertur, ſi nõ aliqđ extiterit prohibens alterũ, quare etſi nõ ſupernatet aliqñ eo ꝙ ipedia t̃ qđ ſic natum eſt, ſimplr leue eſt. Silr aũt ꝛ qđ ſimplr graue. Scđm autẽ ſignũ eius qđ ſic natũ eſt hoc qđ eodeꝫ motu citius fertur qđ amplius eiuſdẽ enim naturę exñtibus, vt qđ plus ad id qđ minus, ſic ꝛ motus ſr hꝫ ad motũ. Videt̃ aũt ꝛ hoc quidẽ quibuſcũq̃ nõ ambo inſunt diſtiguere ipſa a duobus medijs elemẽtis ab aqua ꝛ aere, quoꝝ vtriqꝫ ambo inſunt graue ꝛ leue. Hoc autẽ genere talia eẽ ad ea q̃ multitudine aut magnitudine determinant̃. Cuꝫ dixiſſet aũt de ſimplr graui ꝛ de ſimplr leui, quoꝝ vtriq̃ alterũ ſolũ inexiſtebat adducit de medijs ꝙ hęc ſic ſunt grauia ꝛ leuia tanq̃ vtriq̃ ipſoꝝ ambobus exñtibus. Et ꝓpter hoc vtrinq̃ vergẽtibus. Hęc aũt etſi non vł illud ſimplr ha

beant, vt hoc quidē ipſoꝝ ſimplr̄ ſit graue, hoc autē ſimpliciter leue, ſed ſꝫ aliud aliqd etiā ipſa illud ſimpliciter hñt, adinuicem enim ſimplr̄, hoc quidē graue eſt, hoc autem leue. Quia aer quidēꝫ quātuſcūq; ſit, ſiue totius ſiue pars ſupnatat aquę, hęc aūt nō, ſed totū ſimplr̄ ⁊ omnis pars. Aqua autē quantacūq; ſit ſubſidet aeri, ⁊ pp̄ hoc ⁊ ipſa vt ad aerē ſimplr̄ grauis dr̄, non veluti lꝫ ſimplr̄ exiſtente hoc, q2 non ⁊ ad extrema elemēta eandē hñt rationem. Palaꝫ aūt ꝙ ſm eandē analogiā aer quidē ad ignē grauis vtiqꝫ ſit, aqua aūt ad terrā leuis. Cum dixiſſet autem de ſimplicibus corporibus. ſ. de vlr̄ leui ſimplr̄, ⁊ de vlr̄ graui ſimplr̄, ⁊ de his quę non vlr̄ quidē, ſimplr̄ aūt vt adinuicē. Conſequenter de alijs inducit corporib⁹, ꝗ eſt de cōpoſitis. Hęc enim ſunt alia p̄ter ſimplicia. Et dicit ꝙ qm̄ ⁊ horū, hęc quidē habent grauitatē, hęc aūt leuitatem, nihil ipſa horū gratia opꝫ multuꝫ pertractare. Palam enim ꝙ in ſimplicibus ex qbus cōponant̄ hęc diſa ſm qō illoꝝ, huius quidē plus, huius autē minus participant, hęc cōpoſitis eſt cā, quare hęc quidē ipſoruꝫ leuia, hęc aūt grauia ſunt. Quare euꝫ qui de graui ⁊ leui ingrit de his quę in ſimplicibus opꝫ dicere illa enim aſſequuntur cōpoſita. Hoc aūt pp̄ eos qui ꝓpter plenū dicūt grauia eſſe corpora, ⁊ ꝓpter vacuuꝫ leuia exigimus facere, ⁊ de ipſo pleno primū, ⁊ de vacuo dicere ꝓpter quaꝫ cām, hoc quidē eſt graue, hoc autē leue. Hoc eniꝫ cognito palam vtiqꝫ erit iam ꝓpter quid compoſitorū ex ipſis, hęc quidem leuia ſunt, hęc autem grauia.

¶ Accidit itaqꝫ non vbiqꝫ eadē grauia videri eſſe ⁊ leuia ꝓpter primorū differentiā. Dico aūt puta in aere quideꝫ grauius erit talenti lignū plūbo mnaico, in aqua aūt leuius. Cauſa autē q2 omnia grauitatē habēt p̄ter ignem ⁊ leuitatē pręter terrā. Terram quidē igitur ⁊ quęcūqꝫ terrę habēt plurimū vbiqꝫ grauitatē habere neceſſariū, aquā aūt vbiqꝫ pręter q̄ꝫ in aqua ⁊ terra. In ea enim quę ipſius regione oia grauitatē habēt pręter ignem etiaꝫ aer. Signum aūt q2 trahit plus inflatus vter vacuo. Itaqꝫ ſi aliqd aeris hꝫ plus q̄ꝫ terrę ⁊ aquę, in aqua qdē cōtingit leuius eſſe aliquo, in aere autem grauius. Aeri quidē enim non ſuperfertur, aquę autem ſuperfertur.

Cō.16ª. ¶ Cum dixiſſet ꝙ cōpoſita pp̄ ſimpliciuꝫ differentiā ex quibus cōponunt̄, his quidē plus, his aūt minus participantia, hęc quidē ſunt grauia, hęc auteꝫ leuia, inſtantiam quandā intellexit dicentē. Si enim eadē vbiqꝫ ex eiſdeꝫ cōponunt̄, ceu lignū vnius talenti, ⁊ in aere ⁊ in aqua exiſtens, ex eiſdē conſtat elementis, ⁊ plumbū vnius mnes ſlr̄, ⁊ penes elemēta leuitas ⁊ grauitas in cōpoſitis eſt, vt p̄rime dixit Ariſto. Propter qd nō vbiqꝫ eadeꝫ grauia ſunt ⁊ leuia. Sed in aere quidē grauius eſt lignū vnius talenti plumbo vnius mnas, in aqua aūt ęcōtrario. Ligno enim ſupnatante plūbum deorſum cedit. Hanc igit̄ dubitationē non vt quidā putauerūt p̄ter tēpus hic poſitā, ſed ꝯſter adductā, dicenti eam quę in cōpoſitis grauitatem ⁊ leuitatē ex differētia ſimpliciū eſſe, ex quibus componunt̄ cōpoſita. Soluit Ariſto. dicens eſſe cām accidētis hoc ꝙ oia ſimplicia corpora grauitatē hñt in ſui ipſorū regione excepto igne, ⁊ oia leuitatē pręter terraꝫ. Si. n. ſubſidet vnūquodqꝫ eoꝝ quę poſt igneꝫ, hoc quidē pluribus, hoc aūt paucioribus, qō aūt ſubſidet graue, palam ꝙ omnia grauitatē habēt pręter ignem. Et ſi ſupernatant omnia pręter terrā, qō aūt ſupernatat leue, oia leuia p̄ter terrā. Hęc enim ſola nulli ſupnatat, ſicut ignis ſolus nulli ſubſidet. His aūt ſic habētibus terrā quideꝫ ⁊ quęcūq; terrę plurimū vbiq; grauitatē habere neceſſariū eſt. Omnibus eniꝫ ſubſidet terra. Aqua aūt in alijs quidē corporibus qbus ſubſidere nata eſt grauitatē habebit, ⁊ in omnibus ipſis eam quę ad deorſuꝫ inclinationē ſeruabit, q2 ad illa grauis eſt ſubſidens ipſis, non adhuc autē ⁊ terrę grauitatē habebit, huic eniꝫ ſupnatat. Propter qō quę in aere aqua q̄ꝫ terra aliqua grauior exiſtēs ſi apud terram ambo ponant̄ ſupnatabit parti terrę qua erat in aere grauior. Aer aūt ad ignē quidē leuem ſimplr̄ exiſtentē, ipſe grauis eſt, ſubſidet eniꝫ igni ſupernatāti ſibi, ad aquā aūt ⁊ terram leuis, his enim ſupnatat, ꝓpter hoc igitur plumbuꝫ quidē quantūcūq; ſit terrę plurimū habēs ⁊ ꝑ aquā demergat̄, vnius talēti aūt ligneꝫ aere multo participās ſupernatat aquę, q2 ⁊ aer ipſi ſupnatat. In aere ꝟo vnius talenti lignū vnius mnes plūbo grauius eſt multo participans aere. Qꝫ aūt ⁊ aer in proprio loco grauitatē habet ꝑſuaderet̄ ex viribus qui inflati trahunt plus q̄ꝫ nō inflati in aere. Hęc quidē Ariſto. ¶ Ptolomęus aūt mathematicus in libro de reptionibus ꝯtrā Ariſto. opinioneꝫ habēs conatur aſtruere ēt ipſe ꝙ in ſui ipſorum regione neqꝫ aqua neqꝫ aer hꝫ grauitatē. Et ꝙ quidē aqua nō habeat oſtēdit ex eo ꝙ ſmergentes non ſentiūt grauitatem ſuppoſitę aquę, quāuis aliqui ad multā ꝓfunditatē imergant̄. Poſſibile aūt ad hoc dicere ꝙ ꝯtinuitas aquę eius quę ſupponit̄ imergenti, ⁊ eius quę ſupponit̄, ⁊ eius quę ex vtraqꝫ parte ſuſtētat facit ipſuꝫ nō ſentire grauitateꝫ, vt quę in foraminibus parietū vndiqꝫ tangētia parieteꝫ alalia non grauātur ab ipſo, q2 vndiqꝫ murus ſeipſuꝫ ſuſtētat, tanq̄ꝫ ſi diuiſa ſuccederet aqua, veriſimile eſſet grauitatē ſentiri ab ipſa. Aerē aūt in totalitate ſui ipſius nō hr̄e grauitatē. Et Ptolomęus ex eodē argumento qō ſm vtres oſtēdit nō ſolū ꝯdicens ad hoc qō Ariſt. videbat̄ ſ. vtrem inflatū grauiorē eſſe non inflato, ſed ēt volēs leuiorē ipſum fieri inflatū. Ego aūt expertus cū diligentia qua potui, idem inueni pōdus non inflati exiſtētis vtris ⁊ inflati. Eoꝝ aūt qui ante me quādā expertus ſcripſit ſe inueniſſe idem pondus, magis aūt ante inflari grauioreꝫ eſſe modico aliquo. Qō quideꝫ Ptolomęo cōſonat ⁊ palaꝫ ꝙ ſiquidē vt expertus ſui ego veritas ſit, ſine inclinatione vtiqꝫ in ꝓprijs locis erunt elemēta, neqꝫ grauitatē habētia nullam ipſoꝝ, neqꝫ leuitatē. Qō quidē de aqua Ptolomęus ꝯſitet̄. Et habebit hoc vtiqꝫ aliquā rationē. Nam ſi nālis reptio eſt appetitus proprij loci ſortita ipſꝫ non adhuc vnq̄ꝫ appeteret neqꝫ repent vtiqꝫ ad ipſuꝫ in ipſo exiſtēs ſicut neqꝫ ſaturatū appetit alimentū. Si auteꝫ vt Ptolomęus ait, leuior eſt inflatus vter nō inflato aer quidē leuitatē habet in ſui ipſius loco, ꝯſīa aūt vtiqꝫ erit aquā ſm eandē rationē grauitatē habere in ſui ipſius loco. Etenim emergentes ab aqua grauitatē quandā videmur deponere niſi forte reſpirationis ſuſtentaculū reponentes robore qō ex h̄ grauitatis depoſitionē ſentimus. Totaliter autē ſi ſic hꝫ aer ad aquam, vt ſimplr̄ leue ad ſimplr̄ graue, rōnabile quidē aerē cognatiorē eſſe ſimpliciter leui ⁊ in ꝓprio loco leuitatē hr̄e, ſicut ignē. Aquam autē grauitatē habere ꝓpter eam quę ad terrā cognationē. Differentiā enim quandā hr̄e ipſa ⁊ ſm hoc neceſſariū ſic habētia, ac ſi quis ipſa ſola cōparet adinuicē, aerē quidē dici ſimplr̄ leuem, aquā aūt ſimplr̄ graueꝫ, vt ipſe Ariſto. docuit. Vt aer quidē in ſolo igne grauitatem habeat, quo eſt grauior, aqua aūt in ſola terra leuitateꝫ qua eſt leuior. Et iterū aer quidē ⁊ in ipſo ⁊ in his quę ante ip

ſum grauitatē. Sed hęc quidē q̄ videbanł maximo p̄ Syriano dicta ſint. Forte autē etſi vere dicta ſint hęc, aliter quidē aer in his quę poſt ipſum elemētis dictus eſt leuis, aliter aūt in ſui ipſius regione. In alijs quidē elementis tanq̄ ⁊ ad ſurſum ab illis delatus, in ſua autē regione tanq̄ alijs ſupernatans, ſed non tanq̄ ab illis ad ſurſum motus. Q̄ð quidē neceſſe dicere putantes inflatū vtrem leuiorē eſſe nō inflato. Q̄ūo enim totaliter poſſibile in ꝓprio loco leuē ſic dicere aerē vt ad ſurſum motū ſm naturā. Non enim exire a ꝓprio loco volet, ſed etſi minus trahat inflatus vter q̄ nō inflatus, neq̄ h̄ (vt eſtimo) cogit elementa reptionē aliquā habere in ſui ipſoꝝ loco, ſz magis oſtendit nō reptionē ipſoꝝ. Nam qui in vtre aer detinet vtrem in ſui ipſius loco, ⁊ ſimul coincidēs vter .ſ. nō inflatus terreā cōſiſtentiā hńs ⁊ aeris priuationē ad deorſum repit magis, ſic autem ⁊ inſidens aquę lignū in aeris loco ſm aliquā partē ſui ipſius factā, aere qui in ipſo qð in ipſo terreū in regione aeris locat, hoc autē .ſ. grauitatē habere in ꝓpria regione aerē tanq̄ ꝓpter h̄ plus trahat inflatus vter dubitabilius vtiq̄ erit. Erit eniʒ aer ſm naturā a ſui ipſius regione ad deorſum tēdens quod quidē incōueniens eſtimo ⁊ Ariſto. videł. Q̄ð autem Ariſto. dicente plus trahere inflatum vtrē q̄ vacuū nō facile viri tam diligentius iudiciū refutare, forte immiſſus in vtrē aer ab oribus, vt frequēter humenis inſufflatus humidior exiſtēs ⁊ continuitate inſufflationis cōpactus apponit aliqū modicā grauitatē. Si quis propter diligentiam neq̄ tantum vtrum contēnit.

❡ Quod autē eſt aliquid ſimpl'r graue, ⁊ ſimpliciter leue ex his manifeſtū. Dico autē ſimpliciter leue qð ſemper ſurſum, ⁊ graue qð ſemper deorſum, natū eſt ferri nō prohibitū. Talia eniʒ ſunt aliqua ⁊ nō quēadmodū putant quidaʒ oīa habere grauitatē. Graue quidē enim videł quibuſdā eſſe ⁊ alteris ⁊ ſemper ferri ad mediū. Eſt autē ſimiliter ⁊ leue. Videmus eniʒ quēadmodū dictū eſt prius, qm̄ terrea oīb⁹ ſubſtant ⁊ feruntur ad mediū, ſed ⁊ determinatū eſt mediū. Si igił eſt aliquid qð omnibus ſupfertur quēadmodū videł ignis etiā in ipſo aere ſurſuʒ latus, aer autem quieſcens palam qð hoc fertur ad extremū. Quare grauitatē nullaʒ poſſibile eſt hr̄e ipſum, ſubſtaret enim vtiq̄ alij. Si autē hoc erit vtiq̄ aliquid aliud qð fertur ad extremū qð omnibus latis ſupfertur, nunc aūt nullū videł. Ignis igitur nullaʒ habet grauitatem, neq̄ terra leuitatē, neq̄ vnaʒ ſiquidē ſubſtat oībus ⁊ qð ſubſtat fertur ad medium.

Cō. 17ᵐ. ❡ Ex apparētibus prius ſumptū eſt aliqđ omnibus ſupernatans, ⁊ oībus ſubſidēs, ⁊ dictū eſt ꝙ horū hoc quidem ſimpl'r leue eſt, hoc aūt ſimpl'r graue, vtrūq̄ incōicabile naturę alterius. Nūc oſtēdit ipſum ſic ſe habere. Dicitur⁹ aūt de ipſis itex meminit, qđ eſt ſimpl'r leue, ⁊ quid ſimpliciter graue. quia ſimpl'r quidē leue qð ſemper ſurſum. Simpliciter aūt graue qð ſemper deorſum natuʒ eſt ferri non ꝓhibitū. Et hoc cū dixiſſet appoſuit, talia eniʒ ſunt, pro hoc. Sunt enim talia corpora, ⁊ nō vt qui circa Democritū putant, oīa quidē habere grauitatē. Ignis extra ſuis a ꝓmentibus ſurſum fertur, ⁊ ꝓpter hoc leuis videł. His aūt graue ſolū eſſe videł, ⁊ ſemper ferri ad mediuʒ hoc. Nihil aūt prohibet grauitatē hic etiam ignem ⁊ alia oīa talē qualem Plato dicit vnicuiq̄ elemētoꝝ lationis ad propriū locū. Grauitatē enim talē reptionē Plato vocat circa nomē ab Ariſto. differens, quia iſte eaʒ quę ad mediū reptionē, grauitatē vocat, deorſum mediū vocās, eam aūt quę ad circū leuitatē ſm conſuetudinē multorū hominū, Plato ꝟo cōem ipſoꝝ reptionē idem eſſe grauitatē, qð ⁊ mihi vr̄ naliter paulo poſt dixiſſe, cū dixiſſet aūt qð quibuſdā graue ſolum eſſe videł adiecit qð ſimiliter ⁊ leue. Si enim ſimpl'r graue qð omnibus ſubſidet neceſſe eſt ēt ſimpl'r leue qð omnibus ſupernatat, tale autem ignis. Si enim terrea ⁊ oībus ſubſidentia deorſum ⁊ ad mediū ferūtur, determinatū eſt autē mediū, neceſſe ēt extremū determinatū eſſe ⁊ eſſe aliqđ qð ad hoc fertur ⁊ oībus ſupernatās, tale aūt apparet ignis. Siquidē ⁊ ipſo aere quieſcenti hic fertur ad ſurſum, palā eniʒ ꝙ ad extremū tanq̄ ⁊ aeri ſupnatans. Quieſcente aūt aere dixit ne quis ab aere ſubtēdente extruſuʒ ignē ſurſuʒ dicat ferri. Si aūt ⁊ aeri ſupernatat ignis grauitatē nullam hʒ. Nam grauitatē habens ſubſtaret vtiq̄ alicui, eſſʒ vtiq̄ aliquid alterū qð ferreł ad extremuʒ ⁊ oībus latis ſupernataret, nunc autē nihil apparet tale. Ignis ergo nullā hʒ grauitatē ſi ad extremuʒ fertur ⁊ omnibus ſupnatat. Sicut neq̄ terra leuitatē hʒ aliquā, ſiquidē ſubſidet omnibus, ⁊ qð ſubſidet oībus ferł ad mediū. Duo enim erant hęc ⁊ ſimpliciter grauis ⁊ ſimpl'r leuis deſignatiua, ferri ad mediū ⁊ oībus ſupernatans. Nā qð oībus ſupnatat ſubſidet alicui ⁊ eſt graue ad illud ⁊ nō ſimpl'r leue. Si igił oībus ſupernatat ignis non ſolū leuis, ſed ēt leuiſſimus eſt. Si aūt hoc ⁊ ſimpl'r leuis. Nam ſuperlatiuū vbiq̄ ⁊ ſimpl'r tale eſt. Nam ⁊ dulciſſimū ſimpl'r dulce, ⁊ albiſſimuʒ ſimpl'r album, ⁊ in alijs ſil'r. Determinatū autē eſſe mediū nunc quidē accipit ⁊ manifeſtum exiſtēs, paulo aūt poſterius demōſtrat. Accepit aūt ipſum nunc tanq̄ opportunum eſſe, extremū. Mediū eniʒ eſt qð omniq̄aq̄ ęqualiter diſtat ab extremo. Si igił determinatū eſt medium neceſſe determinatū eſt eſſe ēt extremū. Opportunū ipſi ad oſtēſionē ſimpl'r leuis. Nam qð ad hoc fertur ⁊ oībus ſupernatās ⁊ ſimpl'r leue eſt. His aūt preacceptis, rationis deductio talis eſt. Ignis ſuperius aere ſeſe recipit, qð ſupius aere ſeſe recipit ad extremū ſeſe recipit, qð ad extremum ſeſe recipit oībus ſupernatat, qð ad extremū ſeſe recipit ⁊ locat ⁊ oībus ſupernatat leuiſſimuʒ eſt ⁊ ſimpliciter leue. Sicut qð ad medium ⁊ omnibus ſubſidens grauiſſimuʒ ⁊ ſimpliciter grauis. Ignis ergo ſimpliciter leuis, ſicut terra ſimpliciter grauis.

❡ At ꝟo qð eſt medium ad qð latio habentibus grauitatem, ⁊ a quo leuibus manifeſtuʒ ex multis. Primū quidē eo ꝙ in infinitū nō contingit ferri nihil. Quemadmodum enim non eſt nullū impoſſibile ſic neq̄ fit, latio autem generatio vnde quo.

❡ Et ex hoc ſumpto qð ⁊ extremū determinatū eſt, nunc oſtēdit ſuppoſitū .ſ. determinatū eſſe medium cui conde, mōſtrat qð ēt extremuʒ. Per duo aūt argumēta oſtendit ꝓpoſitum. Per vnū quidē penes ſm hypotheticoꝝ modum ratiocinans ita. Si non eſt determinatū mediuʒ ad qð latio habētibus grauitatē, ⁊ a quo leuibus, neceſſe ad in infinitū ferri qð fertur. Sed hoc impoſſibile eſt, quare ⁊ impoſſibile mediū nō eſſe determinatū / determinatuʒ ergo eſt. Et coniunctū quidē liquet, q̄ʒ qð ad vltimū ferł Cō. 18ᵐ.

ad terminū fertur. Aſſumptionē autē oſtēdit ſic ſumens tanq̄ꝫ euidens ꝙ fertur aliq̄d ad mediū ⁊ deorſuꝫ, ⁊ ꝙ latio eſt generatio vnde quo. Et q꞉ ꝙ impoſſibile factum eſſe neqꝫ vtiqꝫ fiet totale qđ ⁊ prius dixit, rōcinādo iam ſic. Potētia qđ fertur dū fit eſt latum.i.dū fit fert latuꝫ ad finē vtiqꝫ veniet lationis. Qđ ergo ferẽ in finē vtiqꝫ veniet lationis. Qđ autē ad in infinitū fertur non vtiqꝫ ad finē veniet lationis. Qđ ergo ferẽ non vtiqꝫ ad in infinitum ferẽ. Qđ autē qđ non poteſt factū eſſe non vtiqꝫ fiet meminit ꝑ hoc. Sicut enim nullū eſt impoſſe ſic neqꝫ fit. Sicut eniꝫ nō eſt homo alatus, ſic neqꝫ fiet vtiqꝫ. Omne enī ꝙ fit tanq̄ꝫ potēs in finē gnationis venire fit, hoc autē nullū impoſſibile eſt fieri, non hoc ſignificat ꝙ oē ꝙ fit in finem ſemper venit, ſed non eſt impoſſibile perfici.

¶ Deinde ad ſimiles videẽ angulos, ignis quidē ſurſum latus, terra autē ⁊ deorſum, ⁊ omne grauitatē habēs, quare neceſſe ferri ad medium. Hoc autē vtrū accidit ad terrę medium aut ad totius q̄m idēꝫ eſt alius ſermo. Quoniā autē omnibus ſubſtans fertur ad mediū, neceſſe qđ omnibus ſupfertur, ferri ad extremum regionis in qua faciunt motū. Contrarium enim mediū quidē extremo, ipſi autem ſubſiſtere ſemꝑ ipſum ſupernatare, ꝓꝑ qđ ⁊ rationabiliter graue ⁊ leue duo ſunt, etenim loca duo, qđ medium, ⁊ qđ extremum.

Cō.19ᵐ. ¶ Scōm argumentū hoc oſtendēs ꝙ determinatū ſit mediū ad qđ latio habentibus grauitatē ⁊ a quo leuibus, ex eo ꝙ ad ſimiles. Idem autē dicere ad ęquales angulos feruntur lata.ſ.ignis ſurſuꝫ, ⁊ terra ⁊ grauia omnia deorſuꝫ. Et qđ antiqui quidē angulū ſub quali ſed non ſub quāto reducentes ſimili ⁊ diſſimili diuidebāt, ſed non ęquali ⁊ inequali, vt poſteriores dictū eſt ⁊ ꝑus. Ad ęquales autē angulos deorſuꝫ ferri naturalr̄ grauia, vt ęquales faciāt apud terrā angulos palam eſt ex eo ꝙ parietes ⁊ colūnę, tunc ſolum ſtant firmiter quādo ad rectos angulos locati fuerint. Sed ⁊ quę a medio iterum ſurſum ferunẽ ſicut ignis ⁊ ipſe ęquales facit vtrinqꝫ angulos ad illā partem terrę vnde inchoat motū. Semper eniꝫ quę a medio mouētur ad id qđ ſm ſe ſurſum ſm perpendicularē ferūtur, ꝓpter qđ ęquales faciūt angulos vtrinqꝫ, vnde incipiūt moueri. Neqꝫ enim quę deſuper deorſum ⁊ quę de deorſum ſurſum ad centrū contēdūt ꝓpter qđ ⁊ ſemꝑ maiorē adinuicē diſtantiā ſm appropinquationeꝫ ad ſurſum faciūt. Si igiẽ contēdūt ad ęquales ferunẽ angulos, etiā ad ęquales ferūtur angulos contēdūt, contēdentia autē cōcidunt ad aliquē cōem terminū ad quem oia ferūtur. Non enim vtiqꝫ ꝑmutantia inuicē ferenẽ vtiqꝫ, ſic enim iterū vtiqꝫ ad ſurſum ferenẽ. Eſt ḡ aliq̄d determinatuꝫ ad qđ quę vndiqꝫ ferūtur grauia cōcident, hoc autē eſt mediū. Sic quidē q̄ vndiqꝫ ad hoc ꝯcēdunt. Oſtēſo autē ꝙ quę deſuper ferunẽ ad mediū determinatū ferunẽ, notauit ꝙ neceſſe audientē ingrere vtrū ad vniuerſi mediuꝫ aut ad id qđ terrę ferẽ, q̄m idē eſt qđ amboꝝ mediū. Et dicit ꝙ hoc qđ alterius vtiqꝫ ſermonis ſit, ⁊ nō eius qui de graui ⁊ leui. Huic eniꝫ ſufficit ad dīaꝫ grauis ⁊ leuis vtrūcūqꝫ ſit mediū, graue quidē ponentī qđ ad ipſum fertur, leue autē qđ ab ipſo. In ſcđo autē libro huius tractatiōis in ſermonibus de terra quęrēs, hoc neceſſe (ait) ad id qđ vniuerſi, etenim leuis ⁊ ignis lata in ꝯtrium grauibus ad extremuꝫ ferūtur loci continētis mediū. Ferunẽ autē ⁊ ad terrę medium, ſed per accidens, terra medium hꝫ in vniuerſi medio. Totaliter enim ſi omnis pars terrę ad mediū mouetur non vtiqꝫ ad terrę mediū mouebitur. Oſtenſo auteꝫ qđ determinatū eſt mediū ad qđ ferūtur grauitatē habētia tanq̄ꝫ per hoc oſtenſo ꝙ ⁊ extremū ſit determinatuꝫ. Non enim exiſtēte determinato extremo neqꝫ medium aliqđ eſſe poſſibile eſt ſi mediū eſt qđ ęquale vndiqꝫ diſtat ab extremo, oſtēdit ꝙ ad hoc ferẽ qđ oibus ſupernatat. Q̄m eniꝫ ꝯtriū eſt ſubſidere quidē ei qđ eſt ſupernatare ⁊ mediū extremo, ⁊ qđ ſubſidet ⁊ graue ad mediuꝫ vr̄ moueri neceſſe qđ ſupernatat ad extremū ferri. Si enim ꝯtrium ad ꝯtriū, ⁊ ꝯtrium ad ꝯtriū, non enim vtiqꝫ deorſuꝫ ferreẽ, nō adhuc eniꝫ vtiqꝫ ꝯtrium eſſet, neqꝫ diuerſum ſupernatare ei qđ eſt ſubſidere. Quę eniꝫ ſm repulſionē contraria ad ꝯtria loca ferri neceſſe certe, terrę autē ad extremū regionis dixit in q̄ faciūt motū. Nō eniꝫ ad vniuerſi extremū ferẽ leue. Hāc eniꝫ regionē hꝫ non erratica, ſed ad extremū eius qđ ſub luna, in quo mouenẽ grauia ⁊ leuia, ⁊ vlr̄ corpa q̄ ſuper rectā mouenẽ, ad ſubſiſtere autē illud ſemꝑ appoſuit ſignificās qđ ſimplr̄ graue, hoc enim eſt qđ ſemꝑ ⁊ oibus ſubſidet. Cū oſtēdiſſet autē duo loca determiata ⁊ oppoſita inuicē.ſ.mediū ⁊ extremū, merito adiecit, ꝓꝑ qđ ⁊ rōnabilr̄ graue ⁊ leue duo ſunt, nā ⁊ loca duo ſūt.ſ.mediū ⁊ extremū. Si.n. duo loca ⁊ oppoſita ad q̄ motus ⁊ repulſiones q̄ ſm motus ad hęc loca duę vtiqꝫ erūt ⁊ nō vna, vt Plato in Timęo vī dicere, grauitatē eē volēs eā q̄ ad ꝓpriū locū lationē vniuſcuiuſqꝫ elemētorū. Eteniꝫ ſicut duabꝰ exñtibus ſimplicibus diſtētionibꝰ ſ.circulo ⁊ recto duo ⁊ ſimplices motus facti ſunt, ꝗ ſuꝑ rectaꝫ ⁊ circularis, ſic ⁊ duobus exiſtētibus locis medio ⁊ extremo, duę ⁊ inclinationes ſunt, ⁊ quę ſm ipſas mouētur corpora.ſ. graue ⁊ leue. Dictū eſt autē ꝙ Plato grauitatē idē ſignificare cū repulſione reputās, ſicut repulſioneꝫ ſic ⁊ grauitatē hīe ad ꝓpria loca dicit. Et hoc fecit euidens ꝑ imaginē illā de qua ſcripſit hęc. Melius autē iterū ipſa Platonis verba audire tanq̄ꝫ aurū argēto verbis Ariſt. illuceſcētia. Si ḡo in vniuerſo loco ſm quē ignis nā ſortitus eſt, maxime vbi ⁊ plurimus vtiqꝫ congregatus erit ad qđ fertur accedēs ad illud ⁊ potentiā ad hoc hñs partes ignis auferens ſi ſteterit ponēs in lances tollēs libram ⁊ ignē trahēs in diſſimilē aerē viꝫ inferens, palā ꝙ minus maiori facilius vim patiẽ. Robore eniꝫ vno duobus ſimul eleuatis, qđ quidē minus magis, qđ autē plus minus neceſſe alicubi detētū cōſequi violētię. Et qđ quidē multū graue ⁊ deorſuꝫ latū vocari, qđ autē paruuꝫ leue ⁊ ſurſum, ⁊ ſic quidē apparebit ignis grauis. Si auteꝫ in terra ſtantes terrena corpora inequalia ponētes in lances trahentes ſrimus librā in diſſimilē aerē, vim facientes qđ minus maius facilius cōſequiẽ, leue igiẽ ipſum diximus, ⁊ locū in quē cogimus ſurſuꝫ, ⁊ erit ſm hoc leue terra. Qđ autē quāuis ſurſum ⁊ deorſum nō admittat Plato in vniuerſo ſphęrico exiſtente, neqꝫ leuis ⁊ grauis diſtinctionem tanquā eiſdem leuibus ⁊ grauibus inuentis. Nouit tamē differentiā eius qui ad mediū, ⁊ qui ad circuꝫ motus, plane (vt eſtimo) manifeſtauit dicēs. Hęc igitur diuerſimode habere ipſa ad ipſa neceſſe ꝓpterea ꝙ multitudines generum locum contrarium inuicem obtinent. Lege in [illegible] ſicut in Timeo.

¶ Eſt autē vtiqꝫ aliquid ⁊ intermediū horum qđ ad vtrūqꝫ ipſoꝝ diciẽ alterum. Eſt enim vt extremū ⁊ mediū qđ amborū eſt intermedium, ꝓꝑ hoc eſt etiā aliquid aliud graue ⁊ leue puta aqua ⁊ aer. Inquimus autē continēs ſpeciei eſſe, contentū autē materię. Eſt autē in omnibus generibus hęc dīa, eteniꝫ in quali

⁊ in quanto

⁊ in quanto eſt hoc quidem vt ſpēs magis, hoc autē vt materia, ⁊ in his quę ſm locum ſimiliter. Quod autem quidem ſurſum determinati, quod autē deorſum materię. Quare ⁊ in ipſa materia ea quę grauis ⁊ leuis, qua quidem tale potentia grauis materia, qua aūt tale leuis, ⁊ eſt quidē eadē, eſſe autē nō idem. Quemadmodum ⁊ languoris ſuſceptibile ⁊ ſanabile, eſſe autē non idē, ꝓpter quod quidē neq; infirmabili eē, aut ſanabili. Quod quidem igitur hꝫ talem materiam leue ⁊ ſemꝑ ſurſum, quod autem cōtrariam graue ⁊ ſemꝑ deorſum. Quod autē alteras quidem horum, habentes autē ſic adinuicē vt hę ſimpliciter ⁊ deorſum ⁊ ſurſum latas ꝓpter quod ⁊ aer ⁊ aqua habent ⁊ leuitatē ⁊ grauitatem vtrūq;. ⁊ aqua quidem pręter quam terrę omnibus ſubſtat, aer autem pręterq; igni omnibus ſuperfertur.

Cō. 20ª. ¶ Oſtēſo q duob⁹ exiſtib⁹ oppoſitis locis. ſ. medio ⁊ extremo neceſſe duo eē q̄ ad ipſa mouēt, quod ſimplr̄ graue, ⁊ quod ſimplr̄ leue. cōſequēter oſtdit ex eo q hęc loca opponūt̄ luicē q eſt aliq̄s itermedi⁹ ipoꝝ locus q ad vtrūq; illorū alteri⁹ rōnē hꝫ. Hoc enim omnium intermediorum eſt proprium propter quod ad id quod proprie medium ⁊ deorſum ſurſumq; ⁊ extremus eſt qui intermedius locus. Ad eum autem qui proprie ſurſum ⁊ extremus qui intermedius deorſumq; medius eſt. Sicut autem duobus exiſtentibus extremis locis, duo erāt ⁊ extrema corpora, hoc quidem ſimpliciter leue, hoc autē ſimpliciter graue, ſic ⁊ intermedio loco vtroruq; habē'e ꝓprietatem eſt ⁊ corpus intermedium, non adhuc ſimpliciter graue, aut leue, ſed graue, ⁊ leue ad vtrūq; extremorum, quod quidem eſt aqua ⁊ aer. Fuit autem vtiq; ſm quidem in duo diuiſionem locorum oſtendens, ⁊ duo corpora quę ſm naturam ad ipſa feruntur. Eo autem quod non eſt per medium diuiſio, neq; qui ſurſum locus ſimilis eſt, neq; qui deorſum, ſed eius quod ſurſum extremū, ⁊ eius quod deorſum ſummum, ſicut loco, ſic ⁊ natura approximant inuicem, ⁊ non ſimpliciter ſurſum, neq; ſimpliciter deorſum ſunt. Et quę in his corpora velut prius exiſtentiſ, hoc quidem eius quod ſurſum, hoc autē eius quod deorſum, ⁊ adinuicem cognata, duo etiā hę ſunt, propter quid autem duo quę extrema, ⁊ propter quid omnia quattuor, ipſe in his quę de generatione ⁊ corruptione dicet diligentius. Inſiſtens autem ſermoni quattuor elementa quam adinuicem habent rationem, deinceps redit. Habens autem tāquā euidens q materia quidem continetur a forma, forma autem contentiua eſt materę, ⁊ in iam forma informatis corporibus his quę ſm locū mouentur, hoc quidem /ait/ materię rationem habet quod continetur, tale autē eſt quod graue ⁊ in medio. Hoc autem formę. ſ. continens, tale autem quod leue ⁊ ſurſum, hoc quidem ſimpliciter, quod autem intermedium vtrūq; continenſq; ⁊ contentum formę ⁊ materię rationem habet ad aliud ⁊ ad aliud. Quoniam autem non ſolum hic, ſed etiam in aliis videtur analogia hęc in elementis vt non ob eos aliquis q in ſubſtantiis verum hoc, nō autem adhuc ⁊ in his quę ſm locum differunt, cōmunem facit rationem ⁊ ad alia. Non ſolum enim /ait/ in ſubſtantiis eſt hęc differentia ⁊ analogia, quę vt formę ad materiam, ſed ⁊ in omnibus grauibus. Nam ⁊ in quali non ſolum album ⁊ calidum formę ꝓportionantur, nigrum autem ⁊ frigidum materię. Et in quanto magnum quidem ⁊ multum formę, paruum autem ⁊ paucum materię. Et augmentatio quidē formę, diminutio aūt materię. Et vt̄r dignior in oppōnibus vt formę ꝓportionata accipiūtur. Vilior autē materię ⁊ priuationi. Et in ea quę ſm locū igitur oppōne, quod ſurſum quidem determinati /hoc eſt formę, quod autem deorſum materię. Dicēs autē hęc de locis ſm cōſequutionem dicit vtiq; de his quę in locis ſunt corporib⁹. Quia quod quidem ſurſum ꝯtentiuū ignis puta exiſtens, formę rationē hꝫ actu leue exiſtēs ⁊ ſupernatans oībus. quod autē deorſum ꝯtentū ⁊ ſubſidēs oībus graue exiſtēs actu materię. Peractio autem hꝫ gradu de cōi mā grauis ⁊ leuis facit ſermonē quę materia ſolum eſt ⁊ non adhuc forma. Differt autē ſm quod leuis quidem exiſtens materia, materię eſt, nō ipſa ſui ipſius, ſed grauitatis forma manēte actu, habēte aūt rōnem materię. Eſt autē /ait/ eadem leuis ⁊ grauis materia, ꝓpter hoc enī ⁊ trāſmutant̄ inuicē. Eſſe aūt huic leuis ⁊ grauis rurſum nō idē ⁊ explanat hꝫ ꝑ exēplū corporis quod ſubijcitur ęgritudini ⁊ ſanitati, ⁊ rōnē materię ad hęc habēns. Etenī hoc ęgritudinale ⁊ ſanabile eſt tāquā aptum natū ęgrotare ⁊ valere, ⁊ eſt quidem idem corpus, ⁊ idē ſubiectum. Eſſe autem ⁊ ratio ſanabilis ⁊ ęgritudinalis altera, hęc enim quidem eſt quod natum eſt ęgrotare, hęc autem quod natum eſt ſanum eſſe, hęc autem altera, quia ⁊ aliud actu /ad quę hęc potentia, altera ſunt. Quoniam igitur eſſe leuis materia non eſt idem cum eſſe grauis materia, ⁊ maxime proxime, ſed ſecundum quandam differentiam aduenientem materię, aut caliditatis, aut ſiccitatis, aut humiditatis, ⁊ alicui⁹ alterius talis, hęc quidem leuis materia, hęc autē grauis fit, palam quidem q habens ad leuitatē idoneā māṁ leue ⁊ ſemꝑ ſurſum exiſtēs, aut fit exiſtēs quidem quādo iā hꝫ talē māṁ, fit autem quādo aegrū, quod autē cōtrariā /hoc eſt ad grauitatē idoneā habētem māṁ hūe graue ⁊ ſemꝑ deorſum. Illud ſemper /aūt ſignificat quādiu talem materiam habet, quia paulatim q transmutatur ⁊ ipſa, ⁊ etiam diſtinguit quod ſimpliciter leue ⁊ ſemper ſurſum, ⁊ ſimpliciter graue, ⁊ ſemꝑ deorſum ab his, quę quandoq; quidē ſurſum, quandoq; autem deorſum ſunt, qualia media elemēta ſunt. ¶ Ea aūt alteras quidem /ait/ ab his materias hūe corpus, vt neq; ſimpliciter potentia leues ſint, neq; ſimplr̄ graues, ſed adinuicem habētes graue ⁊ leue, vt ſimplr̄, ⁊ vniuerſalr̄ habebant q̄ ſimplr̄ leuis, ⁊ ſimplr̄ grauis ⁊ māṁ tales vtrinq; vergētes habet, ⁊ ſurſum ⁊ deorſum motas ſimplr̄ nō tāq; vniuerſaliter ſimplr̄, ſed tāq; adinuicē ſimplr̄, quia rōnē eorum quę ſimpliciter adinuicem hūt. ¶ Pro hoc autē, quod aūt alteras quidem ab his, habētes aūt ſic adinuicem nouit, ⁊ aliā ſcripturā Alexāder talē. Quod aūt terminū quidē eorum hūtes, ⁊ nō ſine defectu putat hāc ſcripturam, ⁊ eē ſupplemētū, hoc aūt aliquod corpus, terminus quidem horum eſt. Habet autem materias ſic habentes adinuicem, vt hę ſimpliciter, ⁊ ꝓpter hoc, ⁊ ſurſum, ⁊ deorſum motas, quia ſic quidem leues, ſic autem graues ſunt. Terminus enī eſt ſimpliciter quidem leuis quod aliqualiter leue, ⁊ ad aliquid graue. Simpliciter autē grauis quod aliqualr̄ graue. Nā primum quod quietat ab eo quod ſimpliciter aliqualr̄ fit, quia ꝑdicetur, igitur de eo quod aliqualr̄ leue, quod aliqualiter graue, ⁊ ecōtrario, vt termini vel vltima ꝑdicant̄. In quib⁹ igitur corporib⁹ materię vltima hūt amborum hūtium quod ſimplr̄, ⁊ ipſa corpora vtrinq; vergūt. ¶ Dicit aūt vtiq; Alexāder /ait/ materias in corporib⁹ ſubiecta cū ſolidinatione quidē ſine aliis q̄litatib⁹ accepta ſiccitateq; ⁊ aliis. Forte aūt receptio quidē ſpēs aduenientēs erat leuitas aut grauitas Alexā. lit.

exiſtēs, materię aūt cū caliditate ⁊ frigiditate/ſiccitate ⁊ humiditate/quarū hę quidē leuitatē, hę aūt grauitatē ſuſci, piūt ꝑ h̄ ꝙ m̄ās ⁊ ſubiecta elemētis omnibus oſtēdit di uerſa ꝙ ſm̄ propriā naturam vnūquodqꝫ etiā intermediorū ⁊ non ſm̄ mixturam extremorū eſſe tale quale eſt oſtēdit, ꝓpter qḋ non adhuc aſſequētur hęc dicentē multū aerē pauca aqua fieri grauiorē, quāuis ⁊ aqua habent leuitatē ⁊ grauitatē, quia intermedia illorū ſimpliciter talium ⁊ extrema aliqualiter ipſorū ⁊ vltima ſunt. Et ꝓpter hoc aqua quidē aliqua ſubſidēs ſupernatat terrę, aer autē igni ſubſidens omnibus ſupernatat.

Tex.21. ¶ Quoniā aūt eſt vnum ſolum qḋ omnibus ſupernatat ⁊ vnū ſolū qḋ omnibus ſubſtat, neceſſe duo alia eſſe quę ⁊ ſubſtant cuidā ⁊ ſuperfertur cuidā. Quare neceſſe ⁊ materias eſſe tantas, quanta quidē hęc quatuor, ſic autē quatuor vt vnā quidē omniū cōmunē, aliterqꝫ ei ſi fiunt ex inuicē ſed eſſe alterū. Nihil enī prohibet contrariorū eſſe intermediū ⁊ vnum ⁊ plura, ſicut in coloribus.

Cō.21m. ¶ Cum dixiſſet eſſe aliqḋ intermediū corpus ſimpliciter leuis ⁊ ſimpliciter grauis qḋ ſic quidē leue, ſic autē graue eſt vltimum exiſtēs vtrūqꝫ eorū quę ſimpliciter. Et propter h̄ duo exiſtētia intermedia ignis ⁊ terrę, ſ. aer ⁊ aq̄. His igitur breuiter memoratis pꝫ hoc, qm̄ autē eſt vnū ſolum qḋ omnibus ſupernatat ⁊ per ſequentia adiungit, quare neceſſe ⁊ materias tot eſſe quatuor, ſic autē vnam quidē omniū eandē eſſe, ⁊ per alios quidē ſermones in primo de nāli auditu dictos ⁊ etiā ſi generent̄ quatuor ex inuicē, vt oſtenſum eſt prius, eſſe quidē alterū habentes. Alia enī ratio eius quę vt ignis proxime materię ⁊ vr̄ ſimpliciter leuis ⁊ alia materia vniuſcuiuſqꝫ aliorū. Videtur autē mihi de ſubiecta elementis materia multum facere ſermonē ⁊ vnā ipſorū ⁊ quadruplicem oſtendens, ⁊ prius quidē quādo dicebat ꝙ aūt alteras quidē horū, hītes aūt ſic adinuicē a materiebus duo intermedia oſtēdens, ante illa aūt quę extrema. Nunc autē ex eo ꝙ duo quidē ſunt extrema, duo aūt intermedia, quatuor materias inducere, qꝛ propoſitū erat a principio modū eius q̄ ex inuicē gñationis elemētorū inuenire, ſic enim ⁊ quę ⁊ quot ſunt inuenient̄. Modus aūt eius quę ex inuicē generationis vt in eo qui de generatione docebit ſm̄ differentiā ꝓxime ipſis ſubiectę materię ⁊ ſm̄ cōmunionē oſtendet̄. Sed qūo cū dixiſſet [qm̄ autē eſt quod omnibus ſupernatat, ⁊ vnū qḋ omnibus ſubſidet, neceſſe duo eſſe alia quę ⁊ ſupernatant alicui ⁊ ſubſident alicui.] Deinde procedens, [nihil enim/ait/ꝓhibet contrariorū eē intermediū ⁊ vnū ⁊ plura ſicut in colorib⁹. Sic enī] verū qḋ primo ꝙ neceſſe duo eē intermedia, qūo h̄ verū ꝙ nihil ꝓhibet ⁊ vnū ⁊ plura eſſe intermedia oppoſitorū. Hoc enī verū vr̄ ꝙ: 3riorū hęc quidē vnum habēt medium, hęc autē plura. Quod aūt prius dictū fuit. ſ. neceſſe duo alia eſſe vt in his cōtrarijs dictū eſt. ſ. in ſimpliciter leui, ⁊ in ſimpliciter graui ꝓpter qḋ ⁊ ſic dixit. [Quoniā autē eſt vnum qḋ omnibus ſupernatat. ⁊ vnū qḋ omnibus ſubſidet, neceſſe duo alia eē.] Neceſſitatē autem nunc quidē inſinuauit per hoc. ſ. intermediū vtriuſqꝫ eorū quę ſimpliciter vltimū exiſtēs duplū eſſe. Vt quidē enim ſimpl'r leuis vltimū leue eſt, quāuis non ſimpl'r, ſed his quę poſt ipſum, leuius. Vt autem ſimpl'r grauis, quāuis non ſimpl'r graue/ſed aliqs grauius. et ſic aer inuētus eſt aliqs ſupernatās excepto igne ⁊ aqua, aliqs ſubſidens excepta terra. Et his cōfuſus dixit ꝙ neceſſe ſimpl'r leuis ⁊ ſimpl'r grauis duo media eſſe. Sed in libro de generatione ⁊ corruptione multipl'r oſtēdit ꝙ neceſſe duo intermedia eſſe ⁊ quatuor oīa elemēta. Ex eo. n. ꝙ cōtrarietates ſpecificę duo ſunt. ſ. caliditas/ꝛ frigiditas/ꝛ ſiccitas/ꝛ humiditas, quibus cōbinatis neceſſe quatuor fieri oīa ex ipſis elemēta, ⁊ ex qualitatū analogia ex quibus vnicuiqꝫ elementorū eſſe, ⁊ etiā ꝓpter eam quę ſm̄ aliqd adinuicem cōmunionē ꝑ quā ⁊ inuicē ipſis tranſmutatio facilis ſm̄ aliqḋ cōmune ſymbolum facta. Adhuc autē ⁊ ex eo ꝙ intermediū ſimilitudinē habet ad vtrūqꝫ extremorū. Duobus igitur exiſtētibus illis neceſſe ⁊ hoc duplum eſſe. Sed hęc quidē poſterius ad quę ⁊ maxime reſpiciens dixit ꝙ neceſſe duo eſſe alia. Nondū autē hoc perfecte oſtenſo merito vſ ſermone vtitur dicēte nihil ꝓhibere, ⁊ vnum ⁊ plura eſſe intermedia. Et ex ipſo ſm̄ hypotheſim accepit plura eſſe intermedia ⁊ oſtenſurus ipſū per multa. ¶ Diuinus autē Plato ⁊ ipſe extrema ponens ignem ⁊ terram, ⁊ ex igne quidē eſſe mundū cogēs tanqꝫ viſibilē, ex terra aūt tanqꝫ tangibilē duo media ⁊ ipſe oſtendit eſſe. Solido. n. exiſtente vniuerſo ⁊ ſolidis extremis ⁊ ꝓpter ꝓportionē debētibus cōtingere extremis ad vniuerſi generationē duobus medijs ꝓportionaliter opus erat ſolidā cōplentib⁹ analogiā. In colorib⁹ aūt plura intermedia. Albi. n. ⁊ nigri nō ſolū pallidū intermediū, ſed ⁊ flauū ⁊ puniceū. In Timeo

¶ In ea quidē igitur quę ipſius regione habētium grauitatem ⁊ leuitatē, vnūquodqꝫ habet grauitatē, terra autē in omnibus. Leuitatē autē non habet niſi in quibus ſupernatat, ꝓpter qḋ ⁊ ſubdiſtractis quidē feruntur in ea quę deinceps deorſum. Aer quidē in eam quę aquę regionē. Aqua autē in eam quę terrę, ſurſū autē in eam quę ignis. Diuiſo igne non fertur aer quidē niſi vi, quēadmodum ⁊ aqua trahitur cum fiat ſuperficies vna ⁊ velocius trahit quis ſurſum latione qua fertur aqua deorſum, neqꝫ aqua in eam quę aeris, niſi vt nunc dictū eſt. Terra aūt hoc non patitur, quoniam non vna ſuperficies ꝓpter qḋ aqua quidē in vas ignitū attrahitur, terra aūt non. Quēadmodū autem neqꝫ terra ſurſum neqꝫ ignis deorſum fertur ſublato aere. Nullā enim habet grauitatē, neqꝫ in ea quę ipſius regione, quēadmodū neqꝫ terra leuitatē. Feruntur autē deorſum duo ſubdiſtractis qm̄ hoc quidē ſimpliciter graue eſt qḋ omnibus ſubſtat. hoc autē ad aliquid graue ens in eam quę ipſius regionem, aut quibus ſupernatat propter ſimilitudinem materię. Tex.22.

¶ Introductis in ſermonē duob⁹ medijs elemētis ⁊ dicto ꝙ vtrūqꝫ ipſorū grauitatē hꝫ ⁊ leuitatē, grauitatē quidē ad ea q̄ ante ipſa, qꝛ ſubſidet ipſis. leuitatē autē ad ea q̄ poſt ipſa, qꝛ ſupernatat. Cum dixiſſet ēt prius ꝙ ignis quidē vbiqꝫ leuis eſt, ⁊ nuſqꝫ hꝫ grauitatē. Terra autem vbiqꝫ grauis ⁊ nuſquā habet leuitatē. De medijs oſtendit qḋ ⁊ prius dixit diligentius nunc ſuperueniens ſermoni ꝙ in ſuo ipſorū loco grauitatem hñt ambo ⁊ aer ⁊ aqua, leuitatem aūt neutrū. Et prius quidē ꝙ aer grauitatem habet oſtēdit eo ꝙ ſubſidet igni, ⁊ ex eo ꝙ vtres inflati. Nunc Cō.22m.

autem

autem cum dixiſſet φ leuitatem non habent adiecit, ſed aut in quibus ſupernatāt. aer quidē in aqua τ terra. aqua autem in terra, hīs enim ſupernatant. Eſt autē conſequē- tia ſermonis φ vnūquodq₃ habentiū grauitatē τ leuitatem qualia ſunt media in ſua regione habēt grauitatē, leuitatem autē non habēt exhibet hoc φ ſub ipſis quidem diſtractione facta deorſuȝ ferūtur ipſa ex proprię regione. Remotis autē hīs quę ſupra ipſa non adhuc in illorū loca ſurſum feruntur. Propter qd̄ aqua quideȝ ſubdiſtracta, aer in illius locum fertur, τ terra ſubdiſtracta τ aqua τ aere in illius locū confluit a proprijs locis deorſum lata, tanq̄ grauitatē in proprijs locis habentia. Igne autē ablato aer in illius locum ſm naturam non fertur neq₃ aqua in locum aeris ſi ablatus fuerit aer. Ignis vero eo φ neq₃ in loco ſuo habeat grauitateȝ ſubdiſtractis hīs quę ſub ipſo non fertur deorſum, qd̄ eſt ſignum euidens huius φ ignis non habeat reptionē ad mediū. Cum dixiſſet autē aerē non ſurſum ferri in locuȝ ignis ablati appoſuit, niſi vi, ſicut τ aqua trahiť quādo fit ſuperficies vna. Vi enim nihil prohibet aerem ſurſum ferri in locū ignis, ſicut τ aqua in locū aeris trahitur vi ab aere, quando, ait, vna fit ſuperficies trahentis aeris τ aquę tracte. Etenim in ſyphonibus τ in medicinalibus ventoſis per quę trahitur aqua τ ſanguis, τ aer trahens τ aqua quę trahitur appropinquantia inuicem ſuperficiebus proprijs determinata ſunt corpora exiſtētia. Et quādiu vtiq₃ diſcretę ſuperficies ipſoꝝ τ ſolum tangūt inuiceȝ, manet ſm regionem vtrūq₃. Quādo vero duę ſuperficies in vnum conuenerint ſpiritu aut calefactione cōfundente ipſas τ veluti cōmixtionē quandā faciente, tunc alterū ab altero tanq̄ pars ipſius factum iam trahiť qā velocior quę ad ſurſuȝ aeris trahentis fit, q̄ propria aquę reptio ad deorſum. Nam anteq̄ diſſoluta τ ſeparata ſit vnio ſuperficierum pręueniſ ſurſum trahi tanq̄ cōnexum. Deinde ſoluit inſtantiā dicentē ꝑpter quid igitur non τ terra trahitur ad ſurſuȝ ſicut aqua. Et dicit φ non eſt terrę ſuperficies vna nō enim hȝ vnam ſuperficiē, qȝ non eſt vnitum terrę corpus, ſicut aqua τ aer. Propter hoc igitur non copulať terrę ſuperficies aliꝫ, vt ſimul trahatur, cōminute ſunt enim τ neq₃ inuicē vnite terrę ſuperficies ꝑpter ſiccitatē terrę, neq₃ ſuperficiebus aquę aut aeris vniūtur. Et ꝑpter hoc ait, terra quidē nō trahitur, aqua aūt τ in ſyphonas quidem trahitur, maxime aūt in vas ignitum. ℂ Si enim calicem ſtrictioris deponamus in aquaȝ ex parte oris non influit aqua in ipſum. Si vero calicem calefactū per aquaȝ calidam aut imergentes ipſuȝ, aut fundo ipſius ſuperfundētes deponamus ſimplr̄ in aquam ſm os attrahit aquā τ impletur qȝ vna fit ſuperficies aquę τ aeris qui in vaſe τ vniť ab igne qui eſt aptus cōiungere τ inflare diuerſa, calefactus autē qui in vaſe aer funditur ſubtiliatus τ minor exiſtens ampliorē locum obtinet. Vnitus igitur aquę ſm ſuperficieȝ quādo appropinquauerit τ contractus a frigiditate trahit aquā τ cōtrahit ad ſeipſum, τ tantum aquę ſuſcipit vas quantum aer inſpiſſatus poteſt cōtrahi pręaiſgregatus a calido, ꝑpter hoc autē τ magis calefacta vaſa plus aquę trahunt. Sic autē τ ventoſe ſanguinem trahunt, aere quidē in ipſis ꝑdiffuſo a caliditate deinde contracto τ attrahente ꝑpter vnionē ſuperficiei ipſius τ ſanguinis, ſanguinē ad ipſum. In his itaq₃ oportet attendere φ non erit ſm veritatē vna ſuperficies, ſiquidem diuiſa ſunt abinuicē actu corpora τ naturę alterius, ſed tangentia ſunt, non autē continua. Quia autē humida ſunt ambo corpora τ ſimilia inuicem ꝑpter hoc vltimis ipſorum aſſimilatis vnam dixit fieri ſuperficieȝ. Secundo aūt ſicut ſurſum feruntur vi aer τ aqua, ſic τ deorſum quando diſtractus fuerit ſuppoſitū, ꝑpter nihil eſſe vacuum. Quoniaȝ in proprijs locis exiſtentia elementa non eſt veriſimile, neq₃ ſurſum repere, neq₃ deorſuȝ ſm naturam. Qd̄ enim ſm natureȝ repit vt ad propriū locū repit. Aer igitur τ aqua ſi ſm naturam ferrerentur deorſum ſuppoſitis ſubdiſtractis vt ad propria loca ferrerētur ad aliena, qd̄ quidē inconueniens. Si autē vi, non habent grauitatē ſm naturam in ſui ipſoꝝ locis, ſicut neq₃ leuitatem. Sed ſiquidem habent grauitatem in ſui ipſoꝝ locis non tanq̄ magis deorſum repentia habent, ſed tanquam ſuprapoſitis ſubſidentia. Erat enim τ hoc grauius proprium. Similiter autem τ leuitatem habēt, non tanq̄ ad ſuperiora repentia, non enim exirent vtiq₃ ad ſurſuȝ ſm naturam ſe habentia, ſed tanq̄ ſupernatantia ſuppoſitus. Sicut τ ignis in ſua regione leuitatem habet, nō qȝ ſuperius alicubi fertur ſm naturam, ſed quia ſuppoſitus ſupernatat. Cuȝ dixiſſet φ terra non trahitur ſurſum, ſicut aqua adiungit φ neq₃ ignis deſcendit ſublato aere. Sed terram quidem prius dixit non trahi, qȝ non vna ipſius ſuperficies, nunc autē τ quia neq₃ aliquam habet leuitatem in ſui ipſius regione, ꝑpter quā cauſam τ ignis non fertur deorſum, qȝ nullam habet grauitatē in ſua regione, duo autē media ablatis ſuppoſitis feruntur deorſum nō ſimiliter terrę ſimpliciter exiſtenti graui. Quod quideȝ enim ſimpliciter graue omnibus ſubſidet, qd̄ autem ad aliquid graue eſt, qualia media elemēta ſunt, feruntur deorſum in ſui ipſoꝝ regionem quādo ſuperius fuerint exiſtentia. Et qīa τ in ſua regione grauitateȝ habent τ ab illa ferūtur ad ea quibus ſupernatant. Si illa nō fuerint, illis enim ſupernatabant, quibus non exiſtentibus non adhuc vtiq₃ ſupernatant. Cauſam autē eius qd̄ eſt ferri in horum loca aſſignat materię ſimilitudinē ad ſimpliciter graue. Etenim τ quę duobus medijs elemēta ſubiecta materia habet quod potentia graue. Et ſm hoc tria ſimilitudinem habent adinuicem τ fertur ſimile ad ſimile. Sed dicet vtiq₃ quis φ media etiā potentia leuia ſunt, quare materię ſimilitudo ipſis erit τ ad ignem τ ſimiliter ad illum ferentur.

ℂ Quod autē neceſſarium facere ęquales differentias ipſis manifeſtū, ſiquideȝ enim vna materia omniū, puta aut vacuum, aut plenū, aut magnitudo, aut trianguli, aut oia ſurſum, aut oia deorſum ferenť. Altera aūt latio non adhuc erit. Itaq₃ aut leue nihil erit ſimpliciter ſi omnia declinant magis eo φ ex maioribus ſint corporibus, aut ex pluribus, aut quia plena. Hoc aūt videmus τ oſtenſum eſt qd̄ ſimiliter deorſumq₃ ſemper τ vbiq₃ ferť τ ſurſuȝ. Si aūt vacuū aut aliquid tale qd̄ ſemper ſurſum non erit qd̄ ſemper deorſum.

ℂ Cū dixiſſet φ eſt hoc quideȝ ſimpliciter graue, hoc autē ſimpliciter leue, τ duo horū media exiſtentia, ſic quidem leuia, ſic autē grauia, τ φ ſm ipſius natureȝ vnumquodq₃ determinatam habet propriā reptionē ꝑpter proxime ſubiectas ipſi materias diuerſas eſſe τ ęqualia numeri cum ipſis, qd̄ hoc veruȝ eſt, τ vnūquodq₃ ipſorum quatuor, proprias habet differentias, τ non ſm mixturam extremorum ſubſiſtunt. Vt qui quideȝ leue vacuū, graue autem plenum dicunt. Nunc oſtendit quod enim hoc proponebat per ęquales dicere differentias, palam eſt ex oppoſiti illatione. Siquideȝ enim, ait, vna materia omnium eēt, aut vacuum, aut plenuȝ, aut magnitudineȝ, Cō.23m.

aut trigona, hęc exiſtētia incōuenientia ſequūtur, quę q̄dem adducit. Oportet igit̄ non vnā ſuppont elementoꝝ proximā materiā ſed propriā, adequans ipſis adinuicez ſed hīc vnūquodq̄ differētias proprias. Inuētio quidez igitur q̄ōnis eſt talis. Dicit autē q̄ ſi vna omniū corpoꝝ ſit proxima materia, aut vacuū aut plenum, non q̄ ſit aliquis qui vacuū per ſe ſupponat materiā, ſed tanq̄ exemplum leuitatis ſm ſuppoſitionē accepit ipſuz. quia ⁊ qui vacuum ⁊ plenuz ſupponunt, vt qui circa Democritum, vacuū leuitatis cauſam dicebant corporibus. Si igit̄ horum vnū ſit, aut magnitudinē, vt qui elementū vnum dicebant, magnitudine aūt ⁊ paruitate, groſſitie ⁊ ſubtilitate differentiā grauium faciebant, ſubiecta materia grauitatē ſm ſe habente, aut trigona, hoc eſt plana. Si igit̄ vna omniū corpoꝝ ſit materia, quę ꝓxima aut leuis aut grauis eſt. Si autē hoc neceſſe aut omnia ſurſum aut omnia deorſum ferri, alteraz aūt non adhuc eſſe. Siquidē enim grauis materia, leue nihil erit, ſimpliciter ſiquidē omnia repunt, hoc eſt deorſum tēdunt. Et ſi magis alīq alia deorſum tendant, eo q̄ ex maioribus ſint corporibus, aut ex pluribus, aut q̄ plena hoc eſt ſpiſſiora. Attēdere autē opz ad hoc. Si omnia repunt magis q̄ tāq̄ grauis exiſtēte reptione dictuz eſt, ſicut ⁊ Plato viens ea quę ad proprium locum feruntur omnia grauia dicit tanq̄ repētia ad ipſum. Si autez vacuū aut aliquid tale eſt materia qd̄ ſemper ſurſum fertur. Etenim vacuum tanq̄ tale exemplum adiectum eſt, non erit qd̄ ſemper deorſum fertur. Videmus autē ⁊ oſtenſum eſt ex locorum ⁊ ſimplicium motuum differentia q̄ vbiq; ſimiliter ſm naturam, aliqua ſurſum mota ſunt, ⁊ aliqua deorſum.

❡ Et intermedioꝝ autez erunt quędam deorſum velocius terra. In multo eniz aere trianguli plures, aut ſolida, aut parua erunt. Non videt̄ autē neq; vna particula aeris deorſum lata. Similiter autem ⁊ in leui ſi illud faciat aliquis ſuperabundare materia.

Cõ.24m. ❡ Secundum argumētum hoc ad ſupponentes vnius naturę materiam aut grauis aut leuis proxime corpoꝝ. Et primo ad dicentes grauē vnam. Dicit itaq; his accidere vt ſint aliqua itermedia corpora quę nō ſunt ſimpliciter grauia, ⁊ fieret grauiora terra, quę eſt ſimpliciter grauis, quibus qui talē ſupponūt materiā, terraz ſimpliciter grauem dicant, reliqua autem tria diuerſa mixtura elementorū magnitudine ⁊ paruitate aut multitudine ⁊ paucitate vtrinq; vergere. Quādo igit̄ accipitur aliqd̄ mediorū tātū vt ſint quę in ipſo ſolida aut atomi aut trigona, plura his quę in terra minori exiſtente ſm magnitudinez citius illud q̄ modica pars terrę fertur deorſum, quia illa modica terra habet pauciora, quę grauitatis ⁊ lationis ad deorſum ſunt cauſa. Non videt̄ autē nulla pars aeris deorſum lata, neq; totaliter, neq; adhuc magis citius q̄ terra vt ſubſideat ipſi. Oſtenſo igitur q̄ apparētibus eſt inconſonus ſermo ⁊ habens ꝯſequens hoc. ſ. q̄ ſimpliciter graui non ſimpliciter graue ſit grauius, ſimile ait ⁊ in leui cōcludi. Nam ſm quos vacuum eſt materia ⁊ leuitatis cauſa, ſi quis aerem aut aquam excedentē ſic accipiat reſpectu pauci ignis, vt quod in aere vacuum qd̄ dicunt cauſam lationis ad ſurſum ſit amplius, eo qd̄ in pauco igne, illud erit leuius igne qd̄ eſt inconueniens. Hęc aūt argumenta ⁊ in hoc ⁊ in pręcedēti libro poſuit. Si igitur inconueniens vnam omnium eſſe materiam, oportere neceſſe ⁊ differentias ęquales ipſis facere vt ſimilē habeāt oppoſitionem eis quę adinuicem ſunt.

❡ Si autez duo intermedia q̄ūo erunt facientia quę faciunt aer ⁊ aqua, puta ſi quis dicat eſſe vacuū ⁊ plenum, ignē quidē igit̄ vacuuz ꝑpter qd̄ ſurſum, terra aūt plenum ꝑpter qd̄ deorſum, aerē aūt plus ignis habere, aquam aūt terrę. Erit enim quędā aqua quę plus habebit ignem pauco aere, ⁊ aer multus pauca aq̄ terrā plurē. Quare oportebit aeris quādā multitudinē velocius ferri deorſuz aqua pauca, hoc aūt non videtur nuſquā nunquam.

❡ Cum oſtendiſſet inconuenientia quę accidunt vnum proximum elementum ſupponentibus, aut graue, aut leue, ⁊ non diuerſa, quoruz vnum erat omnia quę ex ipſo, aut grauia ſolum eſſe, aut leuia ſoluz, qd̄ vtiq; aliquis requireret ipſum differere, ⁊ ad dicentes duo. ſ. vacuum ⁊ plenum, quorum hoc quidem leuitatis, hoc autem grauitatis cauſam dicebant. Non enim vtiq; adhuc ad iſtos eſt dicere q̄ aut omnia leuia erūt, aut omnia grauia, hoc ipſe facit ⁊ ſupponens hanc ſuppoſitionē quę vacuuz ⁊ plenum elementa dicit, aſſequentia huic oſtendit ⁊ nunc inconuenientia. Dicunt aūt q̄ hoc quidē ſimpliciter graue, hoc autez ſimpliciter leue. Simpliciter quidem graue plenum, ſimpliciter autē leue vacuū. Et vacuum quidez ignem, ꝑpter qd̄ ſurſum, terrā autem plenum, ꝑpter qd̄ deorſum, aerem autē plus ignis habere, aquā autē terrę. Si quis igitur duo dicat elementa quod vacuuz ⁊ qd̄ plenum, intermedia. ſ. aqua ⁊ aer, quomodo erunt facientia quę faciunt. Facit aūt aer quidē ſupernatans aquę, aqua autem ſubſidens aeri, hęc igitur quomodo vtiq; facient. Erit eniz aliqua multitudo aquę quę plus ignis habebit q̄ paucus aer, ⁊ aer erit multus ampliorem terraz hñs q̄ pauca aqua. Quare oportebit aeris aliquam multitudinem plus terrę habentez q̄ pauca aqua citius q̄ aquam ferri deorſum ⁊ ſubſidere aquę. Hoc autez non videtur nuſquam nūquaz, ſed ⁊ aquę aliqua multitudo erit plus habens ignem ⁊ vacuuz q̄ paucus aer, ⁊ propter hoc aer leuior quare ſupernatabit ipſi. Neq; autem hoc videtur fieri. Ariſtotelis ꝯo contentus fuit concluſione prioris ſupponentis aerem amplum, quia idem erat concluſum inconueniens, ſiue aer ſubſidet aquę, ſiue aqua ſupernatet aeri, ſiue enim aer ſubſidet aqua ſupernatat, ſiue aqua ſupernatat aer ſubſidet.

❡ Neceſſe igit̄ ſicut ignis ſurſuz, q̄ hoc hȝ, puta vacuum, alia aūt non. Et terra deorſuz, q̄ plenum, habet, ⁊ aer in euz qui ipſius ⁊ ſuperius aqua, quoniā tale aliquid hȝ, ⁊ aqua deorſum, q̄ tale aliquid. Si aūt erunt vnum aliquid ambo aut duo, ambo autē exiſtunt hęc vtriq; erit aliqua multitudo vtriuſq; quę excedet, ⁊ aqua q̄dē aere pauco, eo qd̄ ſurſum, ⁊ aer aqua, eo q̄ deorſuz, ſicut dcm̄ eſt ſepe.

❡ Oſtēſo q̄ neq; vnum qd̄ ſubijcitur eſſe poſſibile, neq; duo vt vacuum ⁊ plenū, inducit iam qd̄ a principio propoſitū fuit, q̄ neceſſariū ęquales facere ſimplicibus corporibus diuas, vt vnumqdq; ipſorum ſm proprias ſubſiſtat differētias. Sicut eniz ignem eo q̄ habet vacuū plus ſurſum ferri dicunt iſti. Alij aūt non, ⁊ terram deorſum ꝑpter plenum, ſic oportebat dicere ⁊ aere ꝑpter ꝓprias differentiā in ſui ipſius ferri locū ⁊ ſupnatare aquę, ſimiliter autem ⁊ aquaz ſubſidere aeri, quia talem quandam Cõ.26m.

⁊ ipſa

⁊ ipſa differentiam habet. Si ꝟo aut vnum aliquid, aut ambo.i.aquam ⁊ aerem, vnum ſubiecto dicent, aut leue, aut graue, ſicut prius ſuppoſitum fuit. Aut duo quidem ſubiecta vt plenum.i.vacuum, ambo autem hoc eſt duo, ex correſpondenti eni dicit exiſtunt vtriq;.i.aeri ⁊ aquę, ſed non alterum ipſorum alteri, accidēt ipſis prędicta inconuenientia, quę ⁊ nunc breuiter inducit. Erit enim aliqua multitudo vtriuſq; qua alterū excedet a quacq; amplior paucum aerem in leuitate, ⁊ ſurſum, ⁊ aer multus paucam aquam in grauitate, ⁊ deorſum quę ⁊ pręter apparentia ſunt, ⁊ pręter rationem. Etenim ſi vnum quidē quod ſubijcitur multitudinē, aut ⁊ paucitate, aut magnitudinem, ⁊ paruitate quę ſm grauitatem ipſorum differentia, multus aer ꝙ̄ pauca aqua grauior vtiq; erit, eo ꝙ plura habeat hęc ex quibus componitur, ⁊ pauca aqua leuior eo ꝙ ex paucioribus componatur. Si autem vacuum ⁊ plenum ſint, ſubiecta ⁊ ambobus ambo participent aer.ſ.⁊ aqua, ſed ampliori quidem vacuo aer, minori autem aqua, accidet ⁊ ſic idē inconueniens. Multa enī aqua pauco aere plus habebit vacuum, ꝙ̄re ⁊ leuior erit. Si autem paucitate ſolidi determinēt quod leuius, multus iterum aer ꝙ̄ pauca aqua plus ſolidum habebit vtiq;, quare grauior vtiq; erit. Si autem neutrum illi ſm ſe elementorum cauſam leuioris, aut grauioris aiunt ſm eam quę adinuicem ipſorum analogiam cauſaȝ efficiūt, quod quidem Ariſtoteles prius tanꝙ̄ non facientibus opportunum facere noluit, ꝙ multus aer etſi habeat plus ſolidum ꝙ̄ paucus, ſed vacuum habet multiplum, propter quod ⁊ leuior eſt ſic ꝙ̄ pauca aqua. Et amplior aqua ꝙ̄uis habeat vacuum plus ꝙ̄ paucus aer, ſed ſolidum habet multiplum, ꝑpter quod ⁊ grauior eſt ꝙ̄ paucus aer. Et talem vtiq; rationeȝ redarguit prius Ariſtoteles ex comparatione eorum quę eiuſdem ſpeciei ſunt. In maiori enim igne ⁊ minori eadem eſt analogia ſolidi ad vacuum. Si igitur analogia cauſa eſſet que velocia debebant eſſe ignis maior ⁊ minor, ꝙ̄uis ſurſum quidē citius feratur maior, deorſum autem citius minor.

¶ Figura auteȝ non cauſa eius quod eſt ferri ſimpliciter, aut deorſuȝ, aut ſurſuȝ, ſed eius quod velocius, aut tardius. Propter quas autem cauſas non difficile videre. Dubitaē autem enim nunc propter quid lata ferrea ⁊ plumbum ſupernatant in aqua, alia autē minora ⁊ minoris grauitatis ſi ſint rotunda, aut longa velut acus deorſuȝ feruntur. Et quia quędam propter paruitatem ſupernatāt velut pſigma ſolium auri, ⁊ alia terrea, ⁊ puluerea etiam in aere. De his autem omnibus putare quidem cauſam eſſe, quemadmoduȝ Democritus non recte habet. Ille enim inquit eleuata calida ex aqua ſurſum pellere, lata, habentium grauitatem, ſtricta autem decidere, pauca eniȝ eſſe cōpulſantia ipſis. Oportebat autem in aere adhuc magis facere, quēadmodum inſtat, ⁊ ille ipſe, ſed inſtans ſoluit debiliter. Ait enim non in vnum impetuȝ facere ſeyn, dicens ſeyn motum coruȝ quę ſurſum feruntur corporum.

¶ Eius quod eſt hęc quidem deorſum ferri corporū, hęc autem ſurſum, hęc autem intermedię vtrūq; in proprias regionem, ⁊ in regionem ſuppoſitorum ſubdiſtractis illis cauſam vniuſcuiuſq; de quattuor materiam eaȝ diꝑiſſet quę ⁊ eius quę ſm ſubſtantiaȝ differentię, ⁊ eius quę ad proprium locum, vt ad propriam ſpecieȝ lationis eſt cauſa. Quoniaȝ aliqui erant qui figuras eius qui ſm naturam motus cauſam ponebāt, vt qui pyramide ⁊ ſphęra ignem propter facilitatem motus figurabāt. Dicit ꝙ ſimpliciter quidem figura non eſt cauſa motus, neq; fertur aliquid propter talem figuram ſurſum, aut deorſum, ſed natorum ferri celeriorem motum eum qui ad proprium locum, talis figura facit. Propter quas autem cauſas figurę cooperantur ad motus non difficile/ait/videre. Interim autem dubitata ⁊ quęſita de differētia motuum propter figuras, ⁊ quę videntur conſonare his qui figuras motuum cauſas ponunt exponens. Deinde ſoluens hęc oſtendit ꝙ figura quideȝ eſt cooperatiua ad ꝓprios motus, non tamen cauſa. Dubitatur auteȝ propter quid in eadem materia, puta ferro ⁊ plumbo, lata ꝗdem ſm figuram, etſi grauiora ſint ſupernatant ſuper aquaȝ, rotunda autem ⁊ parua etſi minora ſint velut acus deorſuȝ feruntur. Secūdo auteȝ propter quid quorūdam etſi grauitatem hītium corporum partes ſupnatant aquę, vt auri ramēta aurea, vel folia, ⁊ puluereo in aere. Videbitur enim iterum propter magnitudinem aurum grauitateȝ habere, ſed non ſui naturam ſi in non habentia grauitateȝ diuiditur. Expoſitis itaq; dubitationibus Democriti ſolutionem producit primo, ad quam inſtare quidem bene/ait/Democritum, ſoluere autem inſtantiam molliter. Soluit autem dubitationem interim Democritus dicens, quę ex aqua ſurſum feruntur calida, eſſe enī omnium ſpermata in omnibus, propter quod ⁊ fieri omnia ex omnibus. Talia itaq; lata cōtra pulſantia multa exiſtentia ex ampliori aqua quę ſubeſt lata ſurſum tenere ipſa, hoc eſt ſurſum pellere, ſtricta autem paucis exiſtentibus obuiantibus ipſis calidis dilabi ipſorum reſiſtentiam. Sic cum ſoluiſſet Democritus eaȝ quę a principio dubitationem inſtetit quidem bene ſibiipſi dicens. Cȝ ſi hoc erat cauſa, quare lata ſupſīdent aquis, oportebat magis in aere hoc facere, plura enim in aere calida ꝙ̄ in aq̄. Sic cum inſtetiſſet bene Democritus ſolutionem debiliter ac molliter adiecit, ꝑpter hoc enim/ait/in aere nō ſurſum teneri lata a ſurſum redūdantibus calidis. Quia nō inſpiſſata ſunt hęc in aere ſubtili exiſtente ⁊ diffuſo ſicut in aqua, diſperſis igitur ipſis non in vnum impetuȝ facit motus ipſorum vt ſurſum teneat ſuperiacens etſi latum ſit, in aqua autem groſſiori exiſtente ⁊ ſolidiori cōdenſantur ⁊ inſpiſſantur magis quę ſurſum feruntur calida. Dicet autem forte vtiq; ⁊ mobilitatem aeris eē cauſam diſperſionis. Hanc ſolutionem ⁊ probabiliter aſſignatam molem dixit Ariſtoteles tāꝙ̄ non valenteȝ euidentes cauſas aſſignare, qꝺ quidem ipſe fecit. Cō. 27ª.

¶ Quoniam autem ſunt hęc quidem facile diuiſibilia continuorum, hęc autem minus haſ eſſe putandum cauſas. Facile diuiſibile quidem igitur quod bene terminabile, ⁊ magis quod magis. Aer autem magis aqua talis, aqua autem terra. Et minus vtiq; in vno quoq; genere magis de facili diuiſibile ⁊ diſtrahitur facilius. Habentia quidem igitur latitudineȝ propter multum compręhende-

re ſupernatant propter non diſtrahi quod plus de facili. Econtrario autem habentia ſiguris propter pauca comprehendere feruntur deorſum, propter diuidere facile. Et in aere multo magis, quanto magis de facili diuiſibilis aqua eſt. Quoniam autem grauitas habet quandam virtutem ſm quam fertur deorſum, ⁊ continua ad non diſtrahi, hec oportet adinuicem comparare. Si enim excedat virtus grauitatis eam que in continuo ad diſtractionem ⁊ diuiſionem, tranſibit deorſum velocius. Si autem debilior ſit ſupernatabit. De graui quidem igitur ⁊ leui ⁊ circa ipſa accidentibus determinatum ſit nobis hoc modo.

Cõ.28m. ¶ Cauſas aſſignat quare diuerſe figure diuerſos faciunt corporum motus. Duas autem /ait/ eſſe has. Vnam quidem ꝙ continuorum corporum, hec quidem ſunt facile diuiſibilia, hec autem minus talia. Et ſm quod hec quidem corporum magis ſunt diuiſiua, hec autem minus. Et dicit ꝙ quidem vniuerſaliter facile diuiſibilia, que humida, hec enim ſunt facile terminabilia tanq̄ figurata ⁊ terminata continentis figura. Talia autē aer ⁊ aqua. Eo autem ꝙ magis facile diuiſibilia ſunt magis facile terminabilia exiſtunt. Aer aũt magis q̄ aqua talis, humidior enim ⁊ facilius terminabilis ⁊ aqua q̄ terra. Sed ⁊ in eodem genere quod minus eſt facilius diuiſibile q̄ maius ⁊ diſtrahitur facilius. Nam facilius paſſibilis eſt paucus aer multo ⁊ pauca aqua q̄ multa. His igitur ſic habentibus, quoniam grauitatem habentia diuiſiua ſuppoſitorum exiſtentia habent quandam multitudinē ſm quam feruntur deorſum, ⁊ ſuppoſita autem continua diuiſibilia exiſtentia habent quandam virtutem vt nõ diſtrahantur, has oportet adinuicem comparare virtutes. Si enim excedat diuiſiue grauitatis virtus virtutē que eſt in ſuppoſito continuo vt non diſtrahatur, ſed continuum vt maneat, non ſm aliquid ad quam ſm diſtrahere ⁊ diuidere vim inferet diuiſiuum citius deorſum latum ⁊ diſtrahet ſuppoſitum. Si autem debilior fuerit diuiſiui virtus virtute ſuppoſiti non diuidetur ab ipſo, ſed ſupernatabit diuiſiuum. Propter hoc igitur lata corpora eo ꝙ ampliorem aquam comprehendant, quod autem plus non ſimiliter facile diuiſibile eſt, non feruntur deorſum, eo ꝙ oporteat diuidi ſuppoſitum ⁊ ſic ferri. Non eſt autem tanta aqua facile diuiſibilis a tāta grauitate. Rotunda autem aut parua pauce aque inIacentia diuidunt facile ipſam, ⁊ diuidentia feruntur deorſum. In aere autem etiam lata deorſum ferũtur, quia facilius diuiſibilis eſt aer q̄ aqua.

¶ Hec tibi domine mundi totius ⁊ ſimplicium in ipſo corporum conditor in laudem offero, magnitudinē tuorum operum intuerti/ac effari dignus deſiderans, vt nihil vile/aut humanum de te cogitantes, ſm excellentiā te adoremus quam habes ad omnia a te producta, huiuſq; Simplicius. Guilelmo. M. interprete Finis.

Deo Opt. Max. Laus ⁊ honor.

SERIES CHARTARVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X

Omnes Terniones, exceptis A ⁊ X qui ſunt duerniones.

¶ Venetijs apud Hieronymum Scotum.